ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN – AL. ROSETTI"

565 :14

DICȚIONARUL GRAIURILOR DACOROMÂNE SUDICE

VOLUMUL III

365344

LITERELE P – Z

Autori: ION IONICĂ, MARIA MARIN, ANCA MARINESCU, IULIA MĂRGĂRIT, TEOFIL TEAHA

Coordonator: MARIA MARIN

1010261
BCU IASI

ALE

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2011

Copyright © Editura Academiei Române, 2011.
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie, nr. 13, Sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresa web: www.ear.ro

Referenți: acad. Marius SALA
Nicolae SARAMANDU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice [Text tipărit] / autori: Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, ...; coord.: Maria Marin. – București: Editura Academiei Române, 2009- vol.
ISBN 978-973-27-1823-0
Vol. III: Literele P-Z. - 2011. – ISBN 978-973-27-2085-1

I. Ionică, Ion
II. Marin, Maria
III. Marinescu, Anca

81'374.2:811.135.1'282=135.1

Redactor: Adriana GRECU
Tehnoredactor: Mariana IONICĂ
Coperta: Mariana ŞERBĂNESCU

Au colaborat la operații de stabilire a seriilor sinonimice
și la corecturi: Viviana ILIE (FĂTU), Mara MANTA
Procesare computerizată: Magdalena MIHAI, Viviana ILIE (FĂTU), Mara MANTA

Bun de tipar: 27.10.2011; Format: 16/70 × 100
Coli de tipar: 28.75; Tiraj 200 ex.
C.Z. pentru biblioteci mari: 459(498–13)(032)=59
C.Z. pentru biblioteci mici: 459

27 SEP. 2013

CUPRINS

Litera P 7
Litera R 136
Litera S 179
Litera Ş 269
Litera T 295
Litera Ţ 363
Litera U 382
Litera V 400
Litera Z 435

PAÁR v. **păhár**.

PÁCE s. f. GM/rar Tr „numele unei pietre la jocul de copii p u r c e a u a".

PACEÁ s. f., pl. *pacéle* **1°** AMD, h. 474; GD/prin Tl şi rar Gr, Cţ „piftie": *Păcá* să spunea la răcitură AMD/875; cf. c o t o r o â g e...

2° AFLR/prin Dj; GM/prin Tr şi rar Db, Gr [mai ales la pl.] „mâncare pregătită, cu mult usturoi, din cap, picioare (şi mate) de miel, de porc sau de viţel": *Pačélele* să fierb [...] din mate, din capâtână, din picioare [de miel], le fierbem şi le punem cu usturoi şi alea-s *pačéle* AFLR/929.

3° AMD/rar Cţ „bucată de carne tranşată".

– var. **parcéle** s. f. pl. 1° AMD, h. 474/rar Gr; 3° GD/rar Tl, Cţ; **păceá** s. f. 1° GD/rar Tl.

PACEAÚRĂ s. f. AMD/rar Cţ „cârpă de spălat vase"; cf. v ă l ú ş 3°.

PACHÉT s. n., pl. *pachéte* **1°** AMD, h. 316; 408; GM/prin Il şi rar Cl „lot, tarla, parcelă (cultivată)": Acolo aveam lotu, spre luncă, la Coşăreni; să ducea ei, îi bătea coşărenarii, îi zgornea dă pă *paĸétu* lu tata GM/841; cf. f i t a r á...

2° GM/rar Tr „totalitatea caselor cuprinse între două intersecţii de pe o singură parte a uliţei": Adică noi spunem un *paĸét*, un colţ dă stradă dă la colţu celălant până la cestălant colţ, spunem *paĸét*, aşa să spune la noi pă ţărăneşte/810.

3° s. m., pl. *pachéţi* TDM III/rar Tr „teanc din frunze de tutun"; cf. b e r b é c 2°...

PACHETÁ vb. I tranz. GO/rar Vl, Gj; Dj „a pune în ordine; a aranja": Tescovina o *poĸetắm* la bădane/927; cf. a i e p t â...

PACHIÓS (2 sil.) adj., pl. *pachióşi*, f. *pachioásă* AO, h. 30, 31/rar Ot „aşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

PÁDINĂ s. f. **1°** pl. *pădini* GM/prin Gr şi rar Tr „loc şes, mlăştinos, pe care se strânge sau din care izvorăşte apă": *Pádină*, un loc mai pădinos care nu rodeşte, să strânge gârle [pe el]/835; cf. p l á j n i ţ ă.

2° pl. *pădini* AMD, h. 542, 543/rar Gr „baltă formată din revărsarea unui râu"; cf. j á p ş ă 1°...

3° var. **pădínă** s. f., pl. *pădíni* AO, h. 329/rar Gj „loc şes între două dealuri"; cf. g r i n d 1°...

4° pl. *pádini* AO, h. 519/rar Dj „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

PADLÁGINĂ v. **patlăgină**.

PADÓC s. n. pl. *padócuri* **1°** AO, h. 776/rar Vl; AMD, Pl. 139-140/rar Db „loc (la umbră) unde se odihnesc vitele la amiază"; cf. a t â r n ă t ó r[1] 2°...

2° var. **badóc** s. n. GM/rar Ph, Tr „ţarc pentru vite"; cf. a r c á n 2°...

3° GM/rar Cl „ramă de lemn deasupra cânepei puse la topit, ca să stea în apă": Făceam aşa un *padóc* frumos cu... ceva d-o apăsam [cânepa] şi şedea trei zile şi trei nopţi/867; cf. c â r l i g 12°...

4° GM/rar Il „raft, poliţă în încăperea unde se cresc viermii de mătase".

5° var. **batóc** s. n., pl. *batoáce* AMD, h. 476/rar Gr „model în formă de chenar la umărul ie; altiță"; cf. a l t i ț ă 2°...

PAGLĂGINĂ v. **patlăginã**.

PÁGNĂ s. f., pl. *págne* AMD, Pl, 180/rar Tr „filieră la șurub"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

PÁGUBĂ s. f. 1° pl. *págube* AMD, h. 462 rar Ph „deformație a pâinii puse la copt"; cf. b ă ș i c ă 1°...

2° pl. **págubi** AFLR/rar Cț „pagube".

PAHÁRĂ v. **păhár**.

PAI[1] s. n., pl. *páie* 1° AMD, h. 386/rar Ph, Tl [mai ales la pl.] „puzderie de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

2° AMD, h. 632/rar Ph [la pl.] „rămășițe de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

PAI[2] interj. AFLR/rar Vl „termen de comandă în plutărit": Când spui *paĭ* la lemn așa de-l voltezi sau îl dai înainte/903.

PAIÁNG v. **paing**.

PAIANTÁ v. **paientá**.

PAIÁNTĂ s. f., pl. *paiénte* 1° AO, h. 194/prin Ot și rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 177, 178; 189; GM/prin Tr și rar Ag, Ot, Gr, Cl, Il, Cț; *paiánte* AMD, h. 177/rar Tl; *paiénți* TDM II/rar Ph, Vn „șipcă, leaț bătut la pereții casei pentru a fixa tencuiala"; cf. b a s c h i e 2°...

2° GM/rar Br „par la gard"; cf. b o i 4°...

3° var. **paiéntă** s. f., pl. *paiénte* TDM III/rar Il „lemn, rotund sau fasonat, care se bate între stâlpii casei, formând pereții"; cf. c o n t r a f i s ă 2°...

4° AO, h. 626/rar Gj; AMD, h. 629/rar Ag „p ă u z ă la căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

5° AMD, h. 189/rar Db, Ph, If, Cl, Il; *paiánte* rar Ag, Ph, Br, Ot; *páiénte*/rar Bz „chingă la căprior"; cf. a d á o s 1°...

6° var **páiántă** s. f., pl. *páiénte* AO, h. 628/rar Dj „prepeleac pe care se clădește căpița"; cf c ł e n c i 2°...

7° AMD, Pl. 110/rar Il „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

8° var. **paíndră** s. f., pl. *paíndre* AMD/rar Cț „scândură pusă peste lada căruței pentru a o înălța".

– var. **paiéntă** s. f., pl. *paiénți* 1° GM/rar Vn, Il; **paiénte** s. m., pl. *paiénți* 1° AFLR/rar Db, Bz, Br; **paíntă** s. f., pl. *paínte* 2° AMD, h. 199/rar Br; **paínte** s. f., pl. *paínți* 1° GM/rar Tr; 3° AMD/rar Vn; **páiántă** s. f., pl. *páiénte* 3° TDO/rar Mh; 5° AO/rar Vl; *páiénți* 5° AO/rar Vl.

PAIÁR v. **páiér**.

PÁICĂ (2 sil.) adv. TDO/rar Gj; GM/Ag, prin Ot și rar Vl, Db, Tr, Gr „parcă": Eu când am auzât mi s-a săltat căciula de păr în sus, *pájcă* sămțam că nu mai am căciulă-n cap, dă frică GM/769; cf. o z á n c ă.

PAIDÚȘCĂ (3 sil.) s. f., pl. *paidúști* GD; AFLR/Tl „numele unui dans popular; învârtita".

PAIÉLE s. f. pl. GM/rar Db „serii de foi de tutun culese în ordinea coacerii": [De la tutun] să ia trei-patru *paéle*, în trei-patru rânduri, ca să-l termini dă cules/818.

PAIENTÁ vb. I tranz. și refl. pas. AO, h. 194; GO/rar Mh, Dj; AMD, h. 177; GM/Tr și rar Db, Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Il „a (se) bate p a i a n t ă 1°"; cf. b a s c h i ă...

– var. **paiantá** vb. I tranz. AFLR/rar Mh; GM/rar Il; **paientí** vb. IV tranz. GO/rar Mh; **paintă** vb. I tranz. AMD, h. 177/rar Il.

PAIENTÁLĂ v. **paienteálă 1°**.

PAIENTĂT s. n. GM/rar Db „acțiunea de a p a i e n t a"; cf. c e r c u i á l ă 2°...

– var. **paiențít** s. n. GO/rar Mh.

PAIÉNTĂ v. **paiántă 1°, 3°**.

PAIENTEÁLĂ s. f. 1° AMD, h. 177; GM/rar Tr, Gr „acțiunea de a p a i e n t a"; cf. c e r c u i á l ă 2°...

2° AO, h. 194/rar Tr „totalitatea p a i e n t e l o r 1° de la o construcție"; cf. c e r c u i á l ă 1°...

– var. 1° **paientálă** s. f. GM/rar Tr.

PAIENȚÍ v. **paientá**.

PAIENȚÍT v. **paientát**.

PAÍNDRĂ v. **paiántă 8°**.

PAÍNG s. m., pl. *paingi* AMD/rar Tl „păianjen"; cf. p ă i á n j e n 2°.

– var. **paiáng** s. m., pl. *paiángi* AMD/rar Tl.

PÁINIȚĂ (3 sil.) s. f. GD/rar Tl „adăpost pentru nutreț și paie": Construia *pámiț*-asta unde băga notrețu/874; cf. f â n á r 1°...

PAINTÁ v. **paientá**.

PAÍNTĂ v. **paiántă 2°, 5°**.

PAÍNTE v. **paiántă 1°, 3°**.

PÁJURĂ s. f. GM/rar Tr „speritoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

PALAGEÁ v. **platageá**.

PALAGEÁN v. **platageá**.

PALÁGINĂ v. **patlágină**.

PALÁN v. **paláncă 4°, 5°**.

PALÁNCĂ s. f., pl. *palánci* **1°** AO, h. 212; 413; 764; TDO/prin Mh și rar Gj „adăpost improvizat, în câmp sau în pădure, pentru oameni și animale": Strunga aia de oi sau *palánș*, propriu-zis, astrucate cu ferigă sau cu fân, cu ceva, ca să nu le bată viscolu pe oi TDO/940; cf. a c i o á l ă...

2° GD/rar Cț „scândură lată (pentru garduri)": Scândurle le făceam *palánci* 900; cf. d u v á r 2°...

3° AFLR/rar Gr „întăritură din scândură la pereții casei de paiantă".

4° var. **palán** s. n., pl. *paláne* AMD, h. 197; GM/prin Ag; *palánuri* AMD/Ag și rar Db „gard de ulucă": [Era] calu-n poartă, legat cu hățurli dă *palán* GM/674; cf. c a l e á n d r ă...

5° var. **palán** s. n., pl. *paláne* AMD, h. 674/prin Tl și rar Ag, Ot, Cl; *palánuri*/prin Ag și rar Db, Cl, Tl „leasă din nuiele pentru împrejmuit târla oilor (la munte sau în câmp)"; cf. l e á s ă 1°...

6° var. **pălắng** s. n., pl. *pălắnge* AO, h. 767/rar Gj „acoperișul strungii"; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

7° var. **palángă** s. f., în expr. **a fáce (pe cineva)** ~ AMD/rar Gr „a trânti jos, a culca la pământ"; **a fáce (cuiva) gúra** ~ GM/rar Vn „a arde, a frige": M-a fript [ceaiul], *mi-a făcút gúra palángă*/733.

– var. **palắng** s. n., pl. *palắnge* 1° AO, h. 413; 764/rar Gj; **pălánț** s. n., pl. *pălánțuri* 4° AMD, h. 197/rar Ot.

PALĂNGĂ v. **palánca 7°**.

PALANGÍU s. m., pl. *palangíi* GM/rar If „negustor de nutrețuri".

PALĂNȚĂ s. f., pl. *palánțe* **1°** AO, Pl. 53/prin Dj; AMD, h. 580/Db, Tr, Cl, prin Ot, Gr, Il și rar Ag, Bz, Br, If, Tl, Cț „balanță, cântar"; cf. c a n t á r 1°...

2° AO, h. 374/rar Dj, Ot „talger la cântar"; cf. c a p á c 11°...

3° AMD, h. 452/rar Bz „unealtă de pescuit".

– var. 1° **palânție** s. f., pl. *palánții* AMD, h. 580/rar Bz; **pălánț** s. n., pl. *pălánțe* AO, Pl. 53/rar Dj.

PALÁNȚIE v. **paiántă 1°**.

PALARIZÍE s. f. GM/rar Ph „paralizie"; cf. p a r a l i z e á l ă.

PALARIZÁT v. **paralizát 2°**.

PALARIZÍT v. **paralizát 2°**.

PALÁȘCĂ s. f., pl. *pălășci* AMD; GM/rar Vn, Bz, Il „pălăria, discul de la floarea-soarelui"; cf. g ă m ă l í e[1] 1°...

PALAVAGÍU v. **palavragiu**.

PALAVRÁ vb. I intranz. AO, h. 134/rar Gj „a vorbi în somn; a aiura"; cf. a r u i á...

PALAVRAGIÓS adj. AMD/rar Tl „flecar, palavragiu"; cf. c o b z a r...

PALAVRAGÍU adj. AO, h. 377/rar Gj „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

– var. **palavagíu** adj.; **paravagíu** adj. AMD, h. 584/rar Tr.

PÁLĂ s. f. **1°** pl. **péle** AO, h. 453; AFLR/Vl și prin Mh; AMD, h. 330; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Cl, Il și rar Br,

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

If, Gr, Tl; *peli* AO/rar Mh; AMD/prin Br, Cl, Cţ şi rar Ag, Vn, Bz, If, Gr, Il, Tl; *păli* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Br, Tl „pale de fân": Vine femeile şi strânge şi face clăile, *péle*, *péle*, aşa frumos AFLR/908; cf. b a s á m...

2° pl. *pále* AMD, h. 392/rar Bz, Br, Tl „caier"; cf. c á i e r 1°...

3° AMD, Pl. 150/rar Ph, Bz, Il „lână de calitate superioară, cu firul lung; păr"; cf. c i c í c 2°...

4° pl. *pále* GO/rar Gj „trâmbă (de pânză)"; cf. c ă p ă t ă i 6°...

5° AFLR/rar Gr „flacără mare; vâlvătaie": Vâlvoare e *pála* de foc/823; cf. b â l b ă t á i e...

– var. **2° pélă** s. f., pl. *péle* AMD, h. 392/rar Vn.

PALÁNG v. **paláncă 1°**.

PÁLE s. f. pl., în expr. **a-í vení** ~ GM/rar Vl [d. cloşcă] „a-i veni cheful; a avea toane".

PALÍD adj., pl. *palízi* AO, h. 48/prin Gj, Mh şi rar Vl, Ot; AMD, h. 26/Cţ, prin Ag, Db, Ph, Ot, Tl şi rar Vl, Vn, Gl, Bz, Tr, Gr, Il; *páliji* AO/prin Dj şi rar Vl, Gj „galben la faţă (din cauza unei boli)"; cf. c e r í u[2]...

– var. **palít** adj., pl. *palíţi* AO, h. 48/rar Mh; AMD, h. 26/rar Ph, Vn, Br.

PALIGVÍE s. f., pl. *paligvíi* AMD/rar Bz „născocire, poveste; mincíună"; cf. g o g l e á z ă 3°...

PALÍNCĂ s. f. AO, Pl. 80/rar Mh; AMD, h. 360/rar Ag, Db, Tl „ţuică dublu rafinată"; cf. b a s a m á c...

PALÍŞ v. **pălíş 3°**.

PALÍT v. **palíd**.

PÁLIŢĂ s. f. GM/rar Ag „băţ lung şi subţire": Moşu a pus mâna p-o *páliţă* ş-a plecat după aia/677; cf. b é l d i e 2°...

PALÍU 1° adj., pl. *palíi*, f. *palíe*, pl. *palíi* AO, h. 30, 31/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 14, 15/Ag, prin Tr şi rar Db, Ph, Ot, Gr; f. pl. *palíe* AMD/rar Ag „saşiu": E *palíu*, cu un ochi în grindă şi unu-n tindă AMD, h. 14/823; cf. a m e s t e c á ţ i...

2° adv. AO, h. 30/rar Ot; AMD, h. 14, 15/prin Ag şi rar Gr [d. modul de a se uita] „saşiu"; cf. a b r á ş 2°...

3° adj. AMD/rar Vn „aiurit, trăznit; într-o parte; prostănac"; cf. b a l a m ú t 2°...

4° var. **paníe** adj. f., pl. *paníi* AMD, Pl. 155/rar Ot [d. oi] „care obişnuieşte să se răzleţească de turmă"; cf. a n á t i m ă...

– var. **paníu 1°** adj., pl. *paníi*, f. *paníe*, pl. *paníi* AMD, h. 14, 15/Db, prin Tr şi rar Bz, Ot, Gr; 2° adv. AMD, h. 14/rar Db, Gr; **parníu** adj., pl. *parníi*, f. *parníe*, pl. *parníi* 1° AO, h. 30, 31/rar Mh.

PÁLMĂ s. f. **1°** pl. **pălmi** AO, Pl. 8/Gj, prin Vl, Mh; AMD, h. 77/Bz, prin Il şi rar Br, Cl, Cţ „palme"; cf. l á b ă.

2° pl. art. **pálmele**, *de-a* ~ loc. subst. GM/rar Bz „joc de societate la priveghi": Se joacă *de-a pálmele*, înnumără, pune palmă peste palmă, înnumără pân'la a zecea, a de-a zecea cică „crai mă rog", „ce te rogi?", „ce ne-i porunci", „sărută pă cutărică"/739; cf. p ă l m ú ş e l e, p ă l m u ş o ă r ă.

3° AMD, Pl. 114–115/rar Br, Gr „m u - i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

4° pl. *pálme* AMD, h. 664/rar Tl „fiecare dintre cele două speteze care leagă partea de sus a jugului de policioară; bulfeu"; cf. b u l f é i 1°...

PALÓI s. m. AMD; GM/rar Cl, Il „rasă de câini cu picioare scurte"; cf. b o b í c[1]...

PALOIĂŞ s. m., pl. *paloiáşi* AMD/rar Cţ dim. de la p a l o i.

PÁLOŞ s. n. AMD, Pl. 173/rar Ag „unealtă de dogărie pentru prelucrat cercurile de lemn; ciumpei": Spunea tată mare: „adu *păloşu* să crăp lemnu ăsta"/690; cf. c ă l c ă t o á r e 6°...

PÁLOŞĂ adj. f. AMD, Pl. 160–161/rar Cţ [d. oi] „cu lână creaţă, din rasa Palas"; cf. p a l o ş p â n c ă.

PALOŞPÁNCĂ adj. f., pl. *paloşpánce* AMD, Pl. 152, 160–161/rar Tl, Cţ [d. oi]

„cu lâna creață, din rasa Palas"; cf. p á l o ș ă.

PÁLTIN s. m., pl. *páltini* AMD, h. 423 MN/rar Ot „salcâm"; cf. d á f i n 1°...

PALÚȘCĂ s. f., pl. *palúști* GD/rar Cț; *palúști* AMD/rar Cț „căței (de rasă) cu picioare scurte".

PÁMBLICĂ s. f., pl. *pámblici* **1°** AO, h. 283; 306/prin Mh, Dj și rar Tr; AMD, h. 497/prin Tl, Cț și rar Db, Il; *pâmblice* AO, h. 306/rar Ot; AMD/rar Cț; *pămblici* AO/rar Dj, Mh; AMD/prin Tl și rar Cț „panglică"; cf. b á n t ă[2] 1°...

2° var. **plantícă** s. f., pl. *plantíci* AO, h. 286/rar Mh „dantelă îngustă (de fabrică)"; cf. m a n a t í z e.

3° var. **pamblícă** s. f., pl. *pamblíci* AFLR/rar Cț „tenie".

– var. 1° **pamblícă** s. f., pl. *pamblíci* AMD, h. 497; GM; TDM II; GD; AFLR/Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Il, prin Vn, If, Gr, Tl, Cț și rar Ot; *pamblíce* AMD/rar Br; *pambléle* GM/rar Gl; **pambrícă** s. f., pl. *pambríci* AFLR/rar Cț; **pangâlícă** s. f., pl. *pangâlíci* AMD/rar Cț; **panglícă** s. f., pl. *panglíce*/rar Cț; **pantícă** s. f., pl. *pantíci*/rar Ph; **plambícă** s. f., pl. *plambíci*/rar Gr, Cl; **plantic** s. n., pl. *plantíce* AFLR/rar Mh; **plantícă** s. f., pl. *plantíce* AO, h. 283; 306/Gj, Mh, Dj și prin Vl; *plantíci* AO, h. 306; AFLR/Gj, Mh, Dj și prin Vl; AMD/rar Ph; **plantígă** s. f., pl. *plantígi* AO, h. 283; 306/rar Dj; **plăntică** s. f., pl. *plănticí* AO, h. 283; 286; 306; AFLR/Mh, prin Gj și rar Dj.

PAMBLÍCĂ v. **pámblică 1°, 3°.**

PAMBLICÚȚĂ v. **panglicúți.**

PAMBRÍCĂ v. **pámblică 1°.**

PAMBLIFCIOÁSĂ (4 sil.) adj. f. GM/rar Db [d. cânepă] „cu firul gros; fibroasă";: Prea groasă [cânepa], *pamblifc*o*ás*-așa, cum să spun/811; cf. b ă ț ă g ă n ó s 1°...

PAMBRÍU s. n. AMD, h. 493/rar Ph „basma"; cf. b a s m a 2°...

PÁMPĂ s. f. GD/rar Cț „numele unui joc de copii: șotron"; cf. c l á s ă 3°...

PANACOĂVĂ v. **panacót 1°.**

PANACÓD v. **panacót 2°.**

PANACÓT s. n., pl. *panacoáte* **1°** GM/rar Il; GD; AMD/rar Cț „bucată lungă de lemn sau scândură cu forme scobite în care se pune la dospit aluatul de pâine": Avem *panacót* lung așa ca la brutărie și punem câte șase pâini GM/842; cf. p i t á r 2°.

2° var. **panacód** s. n., pl. *panacoáde* AMD, h. 461/rar Ag „lopată pentru pâine"; cf. c â r p ă t ó r 1°...

– var. 1° **conopáde** s. f. pl. GD/rar Tl; **panacoávă** s. f., pl. *panacoáve* GD; AFLR/rar Tl.

PANAGHÍE s. f. **1°** GM/prin Vn și rar Gl, Br „parastas la patruzeci de zile după înmormântare": Să face șapte pomeni la mort [...] de țărână una, de trei zile una, de nouă zile una, de douăzeci de zile, pă urmă la patruzeci de zile una, să zice *panagíje* la patruzeci de zile/728; cf. c a p 22°... art., în **a rídică panaghía** v. **rídică 1°.**

2° art. **panaghia cápetelor** GM/rar Vn „pomana din Joia Mare": Joia de lângă Paște să zice la noi Joia Mare, face pomană, zice că *panagíja cápetelor*/728; **cápul dc panaghíe** v. **cap 22°.**

PANAÍR s. n. GD/rar Tl „târg, iarmaroc": Ne duceam mai mult așa de distracții, cum să spune, la ... *tanaír*, cum zicea odată, era la Hârșova; era târg mare/886; cf. i a r m a l ó c.

– var. **tanaír** s. n. GD/rar Cț.

PANARÁMĂ s. f. **1°** pl. *panarámi* AFLR/rar Vn, Br „spectacol (de circ); comedie".

2° în expr. **a făce** *(pe cineva)* **de ~** AFLR/rar Cț „a face de râs": Eu am copilărit cu tat-tu, nu *m-ăi fáce tu de panarámă*/891; cf. m a l **7°.**

PÂNĂ s. f., pl. *péne* **1°** AMD, h. 302/rar Db, Ph „aripă (la păsări)": Bate găina dán *péne*; *pánă*-i toată aripa/705; cf. â r i p ă 1°...

2° AO, h. 285/rar Vl [la pl.] „broderii, cusături (pe mâneca iei)"; cf. b i b í l e...

3° AO, h. 600/Dj, prin Mh şi rar Ot; AMD, h. 605/prin Bz şi rar Db, Ph, Il, Cţ „ştiulete de porumb înainte de a se dezvolta boabele; păpuşă"; cf. c h í c ă[1] 3°...

4° AMD; GM/rar Il; GD/rar Tl „spicul unor plante (porumb, trestie, stuf)"; cf. c h i c ă[1] 2°...

5° AO, Pl. 70/rar Mh „pănuşă"; cf. c h í c ă[1] 4°...

6° AMD, h. 317: GD/prin Tl şi rar Il „ţeapă la spicul cerealelor"; cf. ţ e á p ă **7°**, ţ e á p c ă, ţ e p l í g ă 5°, ţ e p ú ş ă 11°.

7° AMD, Pl. 146/rar Ph, Ot „lopăţică de amestecat urda în timpul fiertului"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

8° pl. **péne de răcíre** AMD, Pl. 169/rar Ph „şanţuri (dispuse în formă de raze) pe suprafaţa pietrei zăcătoare a morii"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

9° AO, h. 729/rar Vl; AMD, Pl. 114–115/rar Ot, Tr „m u i e r u ş c ă la războiu"; cf. a m n á r 3°...

10° AMD, Pl. 105–106/prin Ag, Ph şi rar Db, Cl „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

11° AMD, Pl. 106–107/rar Ag, Ph „fiecare dintre cele două braţe la vârtelniţă"; cf. b ắ t ă[1] 5°...

12° AMD, Pl. 134/rar Ag „semn de recunoaştere în urechile oilor, constând dintr-o tăietură în formă de ic"; cf. c â r c é i 15°...

13° AMD, Pl. 110–111/rar Tr „fiecare dintre cele două speteze aşezate pe braţele războiului, de care se atârnă vătalele şi spata"; cf. a j u t ó r 14°...

14° AMD, Pl. 112–113/rar Ph „fiecare dintre cele două braţe ale vătalelor"; cf. a n t e b r á ţ 2°...

15° AO, Pl. 132/rar Mh; AMD, Pl. 168/rar Ag, Bz, Ot „bucată de lemn folosită ca o párghie la coborârea sau la ridicarea pietrei de moară"; cf. c a l 5°...

16° AO, Pl. 137/Dj şi rar Vl, Mh; AMD, Pl. 170/rar Tr „lama metalică, tăişul la bardă"; cf. b a r b ú r 1°...

17° AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, h. 694/prin Vn, Tr şi rar Gl, Br, Ot, Cl, Tl, Cţ; *peni* AMD/rar Br, Tl „ciocan special folosit la baterea cercurilor la butoaie"; cf. b a s c h í e 1°...

18° AO, Pl. 138/rar Dj; AMD, Pl. 172–173/rar Db, Tr; *peni* AMD/rar Vn „unealtă cu care se crapă lemnele pentru doage"; cf. c ă r l á n 11°...

19° AO, Pl. 133/rar Dj, Mh; AMD, Pl. 173/rar Tr, Il „unealtă cu care se crapă cercurile pentru butoaie"; cf. c ă l c ă t o á r e 6°...

20° AMD, h. 385/rar Tr „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

21° AMD/rar Gr „spiţă la roata căruţei"; cf. n ă p l á t 3°...

22° AO, h. 651/rar Dj „placă metalică pusă la capătul de jos al leucei; pleviţă"; cf. b á n d ă[2]...

23° AO, h. 639/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 57/rar Vl „otic"; cf. c e c h é l 1°...

24° AMD, h. 635/rar Tr, Il „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

25° AO, h. 634/rar Dj „brăţară la coasă"; cf. a l c á 10°...

26° AMD, h. 638/rar Db „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

27° AMD, h. 642/rar Cţ „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

28° AO, h. 667/rar Dj „chitonag"; cf. a r á c 1°...

– var. 15° peáná s. f., pl. *péne* AO, Pl. 132/rar Vl.

PANC[1], ~ ~ interj. GM/rar Ot „cuvânt care imită mersul anevoios"; cf. ş t e l e á p.

PANC[2] adj., pl. *panci*, f. *páncă*, pl. *pánce* AO, h. 30, 31/rar Dj „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

PANCHIÓN (2 sil.) adj., pl. *panchióni*, f. *panchioánă*, pl. *panchioáne* AO, h. 30, 31/rar Dj „saşiu": E *bakón*, c-un ochi în baltă şi cu unu-n slatină AMD, h. 14/756; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

– var. **bachión** (2 sil.) adj., pl. *bachióni*, f. *bachioánă*, pl. *bachioáne* AMD, h. 14, 15/rar Vl, Ag.

PANCHÍU adj., pl. *panchii*, f. *panchie*, pl. *panchii*, AMD, h. 14, 15/rar Ag „șașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

PÁNCOȘ s. n. AMD, h. 472/prin Il și rar Db, Ph, Cț „jumări de ouă, omletă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

– var. **páncuș** s. n. AMD, h. 472/prin Br și rar Il, Cț.

PÁNCUȘ v. **páncoș**.

PANDÁ v. **depandá**.

PANDAÓCHI adj., pl. *pandaóchi*, f. *pandaoáche* AO, h. 30, 31/rar Vl; AMD, h. 14, 15/prin Vl și rar Ag „șașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

PANDELĂȘUL s. n. art. GD/rar Tl „numele unui dans popular".

PANDÉLĂ s. f., pl. *pandéle* AFLR/rar Br „drapel; steguleț": Când a venit d-aicea inamicu, tot satu s-a dus cu *pandéle* albe/738.

PĂNDERE, în ~ loc. adv. GM/rar Db „împânzind locul; împrăștiat": Gonacii [...] dă tomna pă dăparte-ncolo-șa, *în pándere*, unu colo, unu colo, unu colo/711.

PANERÚȚ s. n., pl. *panerúțe* GM/rar Bz dim. de la *paner*.

PANGÂLÍCĂ v. **pămblică 1°**.

PÁNGLICE v. **pámblică 1°**.

PANGLICÚȚI s. f. pl. AMD, h. 497/rar Vn „panglicuțe".

– var. **pamblicúță** s. f., pl. *pamblicúțe* AMD, h. 497/rar Db, If; GD; AFLR/rar Cț.

PANÍU v. **palíu 1°, 4°**.

PANTALÉR s. n., pl. *pantalére* AMD, h. 182/rar Db „zăvor (la ușă)"; cf. c ă l ú ș 22°...

PANTALOÁNE s. n. pl. GD/rar Tl „pantaloni".

PANTAZÍU adj., pl. *pantazíi* AMD, h. 14/rar Vl „șașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

PÁNTĂ[2] v. **bántă**[2] **5°, 10°–12°**.

PANTÍCĂ v. **pámblică 1°**.

PANȚ s. n., pl. *pánțuri* **1°** AO, h. 649/rar Dj „lambă la cărută"; cf. a j u t ó r 10°...

2° AMD, h. 635/rar Vl „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

PANȚACHIÓR (3 sil.) adj., f. *panțachioáră* AO, h. 30, 31/rar Dj „șașiu"; cf. a m e s t e c á ț i 1°...

PÁNZĂ v. **păúză 1°**.

PAPAINÓC s. n. AMD, Pl. 144/rar Ot „balmoș"; cf. b á l m o ș...

PAPAINÓG s. m., pl. *papainógi* GM/rar Bz „păpădie" [?]; cf. t a t í n a.

PAPALÉG s. m., pl. *papalégi* AMD, Pl. 140/rar Gr „tulpină (uscată) de porumb fără foi".

PAPARÁDĂ s. f., pl. *paparăzi* AO, h. 279/rar Vl, Gj; AMD, h. 472/rar Cț „jumări de ouă, omletă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

PAPÁRĂ s. f., pl. *papări* **1°** AMD, h. 472/rar Cț „jumări de ouă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

2° var. **păpáră** s. f. GD/rar Tl „mâncare din pâine uscată muiată în apă îndulcită, servită mirelui la nuntă".

3° AMD, Pl. 144–145/rar Tr „bulz"; cf. b o ț 1°...

4° AMD, Pl 146/rar Ag „jintiță"; cf. c o r á s t r ă 2°...

PÁPĂ s. f. **1°** AO, Pl. 124/rar Gj „bulz"; cf. b o ț 1°...

2° AO, Pl. 117/rar Dj; AMD, Pl 96/rar Db, Ot, Cț; **~ domneáscă** AMD/rar Ot ; **~ regálă** AO/rar Ot; AMD/rar Tr „lăptișor de matcă"; cf. l á p t e 2°...

3° AMD, Pl. 97/rar Ot; **~ de albínă** AO, Pl. 117/rar Dj; **~ pentru albíne** AMD/rar Db „păstură"; cf. p ă s t ú r ă 2°.

PAPÉRCĂ v. **poghirc 2°**.

PAPÓȘ s. n., pl. *papúșie* AO, Pl. 124/rar Mh „bulz"; cf. b o ț 1°...

PAPÓRNIȚĂ s. f. TDO/rar Dj, Ot „coș împletit din papură"; cf. ș o v á r c ă, ș o v á r n i ț ă.

PAPÚC s. m., pl. *papúci* **1°** AO, Pl. 38; AFLR/rar Mh, Dj; Ag „pantof": Au încălțăminte bună, bocanci buni, *papúć* buni AFLR/679; cf. c o n d ú r...

2° GM/rar Vl, Tr „gheată"; cf. b o t í n.

3° AO, h. 731/rar Ot; GM/rar Tr [mai ales la pl.] „iepe la războiul de țesut; tălpigi"; cf. b l ă n i ț ă 3°...

4° GD/rar Cț „tobă preparată în cecul porcului"; cf. b a b i c...

PAPUCÁR s. m., pl. *papucári* AMD, h. 589 MN/rar Tl „cizmar"; cf. c i u b o t á r...

PÁPULE s. m. voc. AFLR/rar Ag „formulă de adresare către un bătrân"; cf. b â t[1] 2°...

PAR[1] s. m., pl. *pari* **1°** AO, h. 628/prin Dj, Ot și rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 55/prin Tr și rar Vl, Vn, Bz, Ot, Il, Cț „prepeleac (la claia de fân)"; cf. c l e n c i 2°...

2° AMD, Pl. 62–63/rar Bz, Cl „sul cu ajutorul căruia se fixează fânul în căruță"; cf. a n g á ș 2°...

3° AMD, Pl. 72–73/prin Vl și rar Ph „arac (la vie)"; cf. a r á c 5°...

4° AO, h. 636/rar Dj, Ot; AMD, h. 638/rar Cț „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

5° art., în expr. **a bâte párul** AMD/rar Ph; **a púne párul** AO/rar Dj, Ot; AMD/rar Ot „a întemeia o așezare, un sat": Bunicu bunicului meu *a pus páru* aici; a fost unu Radu și *a pus páru* și-a spus că să fie comuna Radomir AO/988; cf. î n f o r m ă...

PAR[2] v. **páhar**.

PARÁ s. f., pl. *parále* **1°** GM/rar Tr „bănuț la ou"; cf. b a n...

2° AMD, h. 86/rar Tr „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

PARACHEÁN (3 sil.) adj. AMD/896 „din Parachioi (fosta denunire a localității Băneasa)": Limbaju nostru *parakán*/896.

PARADÁISĂ s. f., pl. *paradáise* AO, h. 464/prin Mh „pătlăgea roșie"; cf. b á m b á 2°...

– var. **paradáisi** (3 sil.) s. f. pl. AO, h. 464/rar Mh; **părădáile** s. f. AFLR/rar Mh; **părădáisă** s. f., pl. *părădáise* AFLR/prin Mh; **părădáiste** s. f., pl. *părădáiste* AO; AFLR/rar Mh; **prădáisă** s. f., pl. *prădáise* AO; AFLR/prin Mh; **prădáistă** s. f., pl. *prădáiste* AO; GO/rar Mh.

PARAIDÁȘI v. **paradáisă**.

PARAISTÁS (3 sil.) s. n., pl. *paraistásuri* GO/prin Gj, Mh și rar Vl „parastas"; cf. c a p 22°...

– var. **paristás** s. n., pl. *paristáse* GO/prin Gj.

PARALÍU adj. AO, h. 134/rar Ot „care aiurează; aiurit".

PARALIZÁT adj. **1°** AMD, h. 116/rar Db, Tr, Gr; **~ la cap** AO, Pl. 12/rar Dj; **~ la créieri** AMD/rar Gr „nebun"; cf. a i u r á t i c...

2° var. **palarizát** adj., pl. *palarizáți*, f. *palarizátă*, pl. *palarizáte* AMD, h. 116/rar Ph „bolnav de paralizie"; cf. n e s i m ț i t.

– var. 2° **palarizít** adj., pl. *palariziți*, f. *palarizítă*, pl. *palarizíte* AMD, h. 116/rar Db.

PARALIZEÁLĂ s. f. GM/rar Gr „paralizie"; cf. p a l a r i z i e.

PARALOGÍE s. f. GM/rar Ag „născocire, minciună" [?]: Aude câte o *paraloģíje* dân lumea largă, c-a făcut atâtea kile dă brânză/674; cf. g o g l e á z ă 3°...

PARASÁN s. n. AMD, h. 202/rar Tl „un fel de mușama groasă din care se făceau pe vremuri (în Moldova) saci de scos apa din fântână".

PARASCHÍVĂ s. f., pl. *paraschíve* AMD/rar Tr „pasăre de pădure, mai mică decât porumbelul, cu pene negre și galbene; strurz" [?].

PARAVAGÍU v. **palavragiu**.

PARAVÁTICĂ adj. f. GM/rar Tr „rea de gură; certăreață"; cf. s c a n d a l a g i ó s.

PÁRĂ s. f., pl. *pére* AMD, h. 415/rar Ag, Db, Ph; **~ de brad** GO/rar Gj; AMD/Ag, prin Vl, Ph și rar Db „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

PARÁMĂ s. f., pl. *parâme* **1°** AMD/rar Cț „frânghie groasă de cânepă"; cf. f r â n g h e...

2° AMD, h. 204/rar Cț „prăjină de care se atârnă găleata la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

PARÁNG v. **părângă 1°**.

PARÁNGĂ v. **părângă 2°**.

PARCÁ v. **parcálă 2°**.

PARCAGÍU s. m. GM/rar Ph „paznic la un parc de mașini sau de materiale".

PARCÁLĂ s. f., pl. *parcále* **1°** AMD, h. 674/rar Vn „gard mobil din nuiele împletite (la stână)"; cf. a r c á c i 3°...

2° var. **parcá** s. f., pl. *parcále* AMD, h. 662/rar Cl „cadru din lemne așezate longitudinal și transversal peste loitrele carului, pentru a-i spori capacitatea"; cf. a n g â ș 1°...

PARCEÁ s. f., pl. *parcéle* **1°** AMD, h. 319; 384; 614; GM/prin Db, Gr și rar Ph, Ot, Cl, Cț „parcelă"; cf. f i t a r á...

2° AO, h. 514/rar Tr; AMD, h. 405/rar Ag „(bucată de) teren despădurit"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

3° AMD, h. 193, 194; GM/prin Db și rar Ag „draniță de mărime mijlocie, în raport cu șița și cu șindrila".

4° AMD, h. 219 MN/rar Cț „ciob, hârb"; cf. c i o b 2°...

PARCÉL s. n. AO, h. 514/rar Dj (bucată de) teren despădurit"; cf. c u r ă ț ă - t ú r ă 1°...

PARCELÁ vb. I tranz. GD/rar Cț „a tăia în bucăți o pasăre, un porc; a tranșa": [Pasărea] o tai frumos cu cuțitu, *parcélești* frumos cum *parcélește* din bătrâni GM/864; cf. b u c ă t u r í...

– var. **parcelí** vb. IV tranz. și refl. pas. GM/rar Cl.

PARCÉLE v. **paceá 1°, 3°**.

PARCELÍ v. **parcelá**.

PARDÁF s. n., pl. *pardáfuri* AMD, Pl. 162; GM/rar Bz „scândură tăiată de la marginea bușteanului; lătunoaie"; cf. b r â c u r i 1°...

PARDOSÁLĂ v. **pardoseálă 2°**.

PARDOSEÁLĂ s. f. **1°** AO, Pl. 128/rar Gj „podul roții la moara de apă"; cf. c ă p t u ș e â l ă 1°...

2° var. **pardosálă** s. f. AMD, Pl. 162/rar Ag „scândură cu care se căptușește ulucul morii"; cf. l ă t u r ó i 8°.

PARFÍA, din ~ loc. conjunț. GM/rar Tr „din cauza, din pricina": Asta e *dân parfía* la ciușme lile-astea. Cic-ar fi fost odată un moșier și la semnat, cum să spun eu, s-a-nceput așa o literă cu dî... și *din parfía*-aia i-a pus numele Dracea/782.

PARISTÁS v. **paraistás**.

PARLÁC s. n., pl. *parláce* AMD, h. 319/rar Db, Ot „postată (de teren)"; cf. c o á d ă 17°...

PARLAGÍCĂ v. **platageá**.

PARLAGÍU s. m., pl. *parlagíi* AMD, Pl. 5–6/rar Ag, Ot, Tr „măcelar"; cf. c a s á p.

PARLĂNGINĂ v. **patlágină**.

PARMÁC s. n., pl. *parmáce* **1°** AMD, h. 637; GM/rar Br „nuia încovoiată atașată la coasă pentru ordonarea brazdei": [Pentru grâu] se făcea coasele cu niște coarne, ...alții spune *parmáce*. În două feluri se denumesc astea: *parmáce* sau coarne/754; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 5°...

2° var. **părmác** s. m., pl. *părmáci* AMD, h. 197; 199/rar Ot „par sau stâlp de susținere (la gard)"; cf. b á b ă 13°...

3° var. **pârmác** s. m., pl. *pârmáci* AFLR/rar Vl „arac (pentru vie)"; cf. a r ă c 5°...

– var. **2° părámác** s. m., pl. *părâmáci* AMD, h. 197; 199/rar Vl; **părnác** s. m., pl. *părnáci* AMD, Pl. 135/rar Vl; **pârmác** s. m., pl. *pârmáci* AO, h. 214/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 199/rar Vl.

PARMALÁC s. n., pl. *parmalâce* **1°** AMD, h. 174/rar Ph, Cl, Il „pridvor"; cf. f â ț ă 2°...

2° AMD, h. 174/Db și rar Tr, Gr, Cl, Il; *parmalâcuri*/rar Ph „gard la prispă"; cf. d u v â r 1°...

– var. 1° **parmalúc** s. n., pl. *parmalúce* GM/rar Il.

PARMALÚC v. **parmalắc 1°**.

PARNÍU v. **paliu 1°**.

PAROFÍE s. f., pl. *parofíi* AFLR/rar Bz „parohie".

PAROLÁ vb. I intranz. GD/rar Cț „a paria".

PARPALÍȚĂ v. **părpăríță 1°**.

PARPARÍȚĂ v. **părpăríță 1°, 2°**.

PARPITÁ vb. I intranz. AMD, h. 63/rar Db „a palpita".

– var. **perpitá** vb. I intranz. AMD, h. 63/rar Db.

PARSÉCHI s. n., pl. *parséche* AMD, h. 227/rar Ph „dulap de bucătărie"; cf. l á v i ț ă 3°...

PARTÁL s. n. AFLR/rar Vn „bucată, porțiune".

PÁRTE s. f. 1° în expr. **a púne ~** (*cuiva*) GM/rar Ph „a fi de partea (cuiva); a susține (pe cineva)": Am avut un frate cu mine la horă și *mi-a pus párte* [să nu mă certe]/701.

2° în expr. **a umblá íntr-o ~** TDM I/rar Tr [fig.] „a încălca fidelitatea conjugală; a-și înșela partenerul": Fata s-a-nvățat cu el, are și ei o fetiță... mai *úmblă* el de tot cam *íntr-o párte* așa nițel, da ce să-i mai faci?/782.

PARTIZĂ vb. I tranz. GM/rar Tr; GD/rar Cț „a repartiza": Ne *partizáse* pe noi la grupe GM/807.

PARȚOÁLĂ s. f., pl. *parțoále* GM/rar Cl „preș": [La câmp] ne-așterneam și noi paie sau o *parțuálă*, o ghebă, ce-aveam și noi, și ne culcam/863; cf. f o í ț ă 4°...

PARÚLA, la ~ loc. subst. GD/rar Cț „numele unui joc de copii".

PAS[1] **1°** s. n., pl. **pásuri** AO, Pl. 9/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 83 MN/prin Db și rar Ag, Ph, Br, Ot, If, Tl „pași"; **în pas** loc. adv. GM/rar Ag „la distanță de un pas": Alții lăsa [porumbii] dacă era deși, mai *în pas*, știi, c-așa-i spunem noi/690; cf. p ă ș i t ú r ă; **a da pas** (*cuiva*) AMD/rar Db „a da răgaz; a păsui".

2° s. m., pl. *pași* AMD, h. 373/rar Ph „omidă": *Paș!* [sunt] niște viermișori, merg adunându-se/714; cf. c o t á r[1] 3°...

– var. 1° **paș** s. m., pl. *pași* AO, Pl. 9/prin Mh.

PAS[2] v. **păs 2°**.

PAS[3] v. **spați 1°**.

PASÁ vb. I refl. GM/rar Ot „a se tasa": Să neteza pământu, *să pasá* el cum... în voia sa pământu/775; cf. î m p ă n á 2°...

PÁSĂRE s. f. **1° pl. păsări** AO, h. 426/Gj, prin Mh și rar Vl, Dj „păsări".

2° pl. *păsări* AMD, h. 440/prin Ag și rar Ph, Ot „vrabie"; cf. b r a b e ț o á i c ă 1°...

– var. 1° **pásere** s. f., pl. *páseri* AO, h. 426/prin Mh și rar Gj.

PÁSERE v. **păsăre 1°**.

PASTÁLE s. pl. GM/rar Gr „teancuri din foi de tutun"; cf. b e r b é c 2°...

PASTATÚTĂ adj., **tămâioásă ~** AMD, Pl. 86–88/rar Ph „soi de struguri cu bobul alb".

PÁSTĂ[1] s. f., **~ regálă** AO, Pl. 117/rar Vl „lăptișor de matcă"; cf. l á p t e 2°...

PÁSTĂ[2] v. **păstâie 4°**.

PASTEÁ s. f., pl. *pastéle* AO, h. 132/rar Mh; AMD, h. 98/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Gr „pastilă"; cf. a s p i r í n ă...

– var. **pastélă** s. f., pl. *pastéle* AO, h. 132/rar Mh, Dj; AMD, h. 98/rar Ag, Db.

PASTÉLĂ v. **pasteá**.

PASTÉLCĂ v. **pistélcă 1°**.

PASTELÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a așeza foile de tutun în p a s t a l e": [Tutunul] înainte-l făceam păpuși, îl legam, da acu nu să mai face păpuși, nu să mai leagă, dăcât îl *pastelím*. Îl intindem așa frumos, îl punem la teanc [...] și-l ducem la depozit/821.

PASTILÍNĂ s. f. GM/rar Db „plastilină".

PASTRAMAGÍE s. f. AMD/rar Cț „cameră specială în care se prepară pastrama".

PASTRÚNGĂ v. **postrúngă 1°**.

PAŞ v. **pas 1°**.

PAŞADÉRCĂ s. f. AMD, h. 360/rar Db „ţuică de calitate superioară care curge la începutul preparării"; cf. b a s a m á c 1°...

PAŞAPORGÍU s. m. GD/rar Cţ „persoană care aparţine ca cetăţenie altei ţări şi care se legitimează cu paşaport"; cf. p a ş a p o r t á r.

PAŞAPORTÁR s. m., pl. *paşaportári* GD/rar Tl „persoană care aparţine ca cetăţenie altei ţări şi care se legitimează cu paşaport"; cf. p a ş a p o r g i u.

PÁŞTIUL (2 sil.) s. m. art. GM/rar Tr „Paştele": La Paşti, când vine *Paştiu*, roşâm ouă/799.

PAT s. n., pl. *páturi* **1°** AMD, h. 212; GM/rar Ot, If „bancă de lemn la drum, în faţa gardului; laviţă": Aveam la poartă şi eu, să mai şedea un creştin mai bătrân, şedea p-o laiţă, p-un *pat* GM/854; cf. b á n c ă 2°...

2° AO, h. 624/Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Vl; AMD, h. 627/Tr, prin Db, Ph, If, Gr, Cl şi rar Vl, Ag, Il, Tl, Cţ „aşternut sub claia de fân"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

3° AO, h. 653/Dj şi prin Mh; AMD, h. 662/rar Gr „ramă formată din lemne aşezate de-a lungul şi de-a latul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g á ş 1°...

4° GO; TDO/rar Vl, Gj „suport din scânduri; raft, poliţă": La cuptor face trei... două *páturi*, după cum are cărămide de multe [de ars] TDO/915; cf. c u i é r 2°...

5° GM/rar Ag „pod de scânduri de unde se aruncă pământul, la săpatul unui puţ, de la un nivel la altul; schelă": Ajunge jos acolo [la fundul puţului], face nişte *páturi* d-azvârlire a noroiului de la... de-acolo/688.

6° AO, Pl. 134/rar Mh „targă de cărat diverse materiale"; cf. i a t á c 3°...

7° AO, h. 509/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 399; Pl 107/prin Gr şi rar Db, Ot, Tr „partea de jos, mai masivă, care asigură stabilitatea sucalei".

8° AMD, Pl. 107/Db, Tr, prin Bz şi rar Ag, Ph, Bz, Ot, Gr, Cl „trepiedul pe care este aşezată vârtelniţa"; cf. b u t 8°...

9° AMD, Pl. 105–106/rar Gr „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

10° AMD, Pl. 109–110/rar Ph, Vn, Cl „partea de jos a războiului formată din cele două tălpi"; cf. c o r p 3°.

11° AMD, h. 334/prin Tl şi rar Br, Tr, Cţ „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

12° AMD. h. 661/rar Tl „pod la căruţă"; cf. a ş t e r n ú t 3°...

13° AO, h. 652/rar Gj „codârlă la căruţă"; cf. c á p r ă 12°...

14° AMD, Pl. 61/rar Ph „crucea din faţă la căruţă"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

15° AMD, Pl. 57–58/rar Db, Cţ „parte a rotilelor pe care se sprijină grindeiul la transportarea plugului"; cf. c ă p ă ţ â i e...

16° AMD, h. 654/rar Ph „v â r t e j la căruţă"; cf. b a i g í c...

17° AMD, h. 250 MN/rar Gr „oplean"; cf. c h i n g ă 2°...

18° AMD, h. 63/rar Db, Cl „partea de jos a jugului"; cf. d a m a c s i e...

19° AMD, h. 638/rar Db „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

20° AO, Pl. 131/rar Mh „scobitura în care sunt aşezate pietrele morii"; cf. o b ó d 6°...

21° AO, Pl. 129/rar Vl „platforma morii pe care se pun sacii şi pe care stă morarul când toarnă în coş"; cf. p o d 8°, p o d e á 7°, p o s á d ă 4°, p o s t a m é n t 3°.

22° AMD, h. 690/rar Tr „scaun de cioplit, de înşipţat"; cf. b o c[1] 3°...

23° AMD, Pl. 179/rar Tr „vatra în care ard cărbunii la fierărie"; cf. c ă m í n 3°...

24° colect. AMD, Pl. 71/rar Db „copii la viţa de vie" [?]; cf. c o p i l i t ú r ă 1°...

PÁTA, ~ chiúta interj. AFLR/rar Tl „trosc-pleosc; jap": Bate-l, dă-i, *páta fúta*! dă-i bătaie lu naşi-so/878.

PATÁŞCĂ s. f., pl. *pătăşti* 1° AMD, h. 243; GD/prin Tl; *pătăşte* AMD/rar Tl; *pătăşci*/rar Tl „platformă, ramă din lemne aşezate de-a lungul şi de-a latul peste loitre, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g á ş 1°...

2° var. **patáşi** s. f. pl. GM/rar Br „platforme (din lemne), legate de tractor, cu care se cară snopii de coceni": Le scoate [tractoarelor] discurile-alea de jos şi pune nişte lemne lungi de brad pă ele şi să faci... le spune *patáşi*, şi acolo pui câte un... aproape un hectar de ciocani [...] *Patáşi*/să spune la ce să câra ciocani/741.

3° var. **pătáşi** s. m. pl., *în* ~ loc. adv. AFLR/rar Dj „mod de a construi pereţii unei case, folosind pentru fixarea tencuielii o reţea de beţe bătute peste bârne": [Casa] o facem în contrafise [...] iar dacă nu, o facem în *pătáşi*/982.

– var. 1° **pătáşcă** s. f., pl. *pătăşti* AMD, h. 243; 248/prin Tl; *pătăşte*/rar Tl.

PÁTĂ s. f. 1° **peţi** AO, Pl. 37/prin Vl şi rar Mh, Gj, Dj; AMD, h. 480 MN/rar Vl, Tr, Ct „pete"; cf. m ă n j é a l ă 3°...

2° pl. *péte* AO, h. 50 prin Dj şi rar Vl, Mh. AMD, h. 27/prin Db, Ph, Gr şi rar Ag, Tr: **péte négre** AO/rar Dj; **péte de óuă de cúrcă** rar Mh [mai ales la pl.] „pistrui"; cf. b r é z e²...

3° pl. *péte* AMD, h. 54/rar Vl, Ag, Ot „aluniţă"; cf. a l u n é l...

var. 1° **peátă** s. f., pl. *péte* AMD, h. 480 MN/prin Bz, Br şi rar Ph, Cl, Il, Ct.

PATÁŞI v. **patáşcă** 2°.

PATCRÍLCĂ s. f. GD/rar Tl „plasă la vintir" [?]: După ce facem vintiru-ăsta, întindem aşa c din gura lui, el vine rotund, din gura lui întindem o setcă, o plasă aşa care-i spune *patcrílcă*/884.

PÁTE vb. III GD/rar Ct „a păţi; a păţimi": [Şerpii] ăştia cel puţin în fiecare zi am de-*a páte* cu ev/895; cf. d u r á 1°...

PATÍC v. **batíce**.

PÁTIMĂ s. f. AMD, h. 115/rar Bz „epilepsie"; cf. a n e m i e 2°...

PATÍN s. n., pl. *patine* GD/rar Tl „patină"; cf. p i s i c ă 2°.

PATLAGEÁ v. **plataeá**.

PATLÁGINĂ s. f., pl. *patlágine* AMD, h. 425/Tl, prin Vn, Tr şi rar Vl, Ag, Gl, Bz, Br, Gr, Cl, Il, Ct; *patlágini* AO, h. 537/rar Ot, Tr „pătlagină"; cf. c o á d ă 30°...

– var. **padlágină** s. f., pl. *padlágini* AO, h. 537/rar Ot, Tr; AMD, h 425/prin Bz, Br şi rar Ag, Db, Tr, Tl, Ct; **paglágină** s. f. AMD/rar Il; **palágină** s. f., pl. *palágini* AO/rar Dj; AMD/prin Tr şi rar Vl, Il; **parlágină** s. f. AMD/prin Cl, Il şi rar Ph, Bz; **pădlágină** s. f., pl. *pădlágini*/Il, prin Tr, Cl, Ct şi rar Db, Vn, Gr; **pălágină** s. f., pl. *pălágini*/rar Tl; **părlágină** s. f., pl. *părlángini*/Db, prin Ph şi rar Vn, Bz, If, Il; **pătlágică** s. f./rar Ot; **pătlágină** s. f./rar Ot; **pârlágină** s. f./rar Db; **platágină** s. f., pl. *platágine* AO/Vl, Dj, prin Gj, Ot şi rar Mh; *platágini* AMD/prin Ag şi rar Vl, Db, Ot, Tr, Gr; *plătágini* AO/rar Vl, Mh; **plătágină** s. f., pl. *plătágini* AO/Gj, Mh, Dj şi prin Vl; AMD/prin Ag, Tr şi rar Gr, Cl; *plátágine* AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; *plătăgini*/rar Vl, Gj, Mh, Dj; **plătánjină** s. f., pl. *plătánjini*/rar Gj, Mh; *plătánjine*/rar Vl; **plătágină** s. f. AMD/rar Ot; **plotágină** s. f., pl. *plotágini* AO/prin Mh; *plotágine*/rar Mh; *plotágini*/rar Gj, Mh.

PATRÁ vb. I tranz. AMD/rar Vn „a fasona un lemn în patru muchii".

PATRAIHÍE s. f. AMD/rar Gr „patriarhie".

PATRÓN s. n., pl. *patroáne* AMD, h. 564/rar Ag „cartuş; glonţ"; cf. b r e n í c...

PATRONÁŞ s. m., pl. *patronáşi* AFLR/rar Br dim. de la *patron* („proprietar al unui local"): A dat-o [pe fată] la *patronáş*, că era *patronáş* în Brăila/738.

PÁTRU num. card., în **a mérge în** ~ AO, h. 171/prin Mh şi rar Gj [d. copilul

mic] „a merge de-a buşilea; a se târî"; cf. b a u 2°...

PATRUZÉCILE s. pl. art. GO/rar Mh „colăceii. pâinişoarele (în număr de patruzeci sau patruzeci şi patru) date de pomană": Dacă are pomana făcută, nu-i mai face, şi-i face *patruzăcile*: patruzeci de pitişoare, patruzăşipatru de pitişoare/967.

PAŢACHÍNI s. pl. AMD, h. 411; GM/rar Br, Cl „arbuşti ţepoşi; mărăcini": Era grăpi de fier, care-avea dă fier, de fier, care-avea dă mărăcini, dă mărăcini. Dă *paţakînĭ* d-âştia/868; cf. t â r t á n 1°.

PAÚNJEN v. **păiánjen 1°**.

PĂUNZĂ v. **păúză 1°**.

PÁUS s. n., pl. *páuse* **1°** GM/rar Br „colac mare care se făcea, conform obiceiului, de Anul Nou": Pă timpu ăla să făcea colaci în tăvale mari, care să numea *páuse*, să făcea... la fete şi, când vineau flăcăii, colinda şi p-ormă scotea colacu-ăla care se numea *páus*, îl ura şi-l lua flăcăii *páusu*-ăla/754.

2° var. **apáus** s. n. GD/rar Tl „vin amestecat cu ulei, cu care preotul stropeşte mortul": [Pe mort] îl îngrop-acolo-i dă drumu-n groapă-i spune căpacu şi stropeşte cu *apáust*, cu vin şi cu undelemn deasupra/871; cf. i s ó p.

– var. 2° **apáust** s. n. GD/rar Tl.

PAUZÁ vb. I intranz. AMD, h. 377/rar Ph „a face pauză; a se odihni"; cf. o d i h n í 1°...

PÁUZĂ[1], în ~ loc. adv. GM/rar Db „cu pauze, cu întreruperi; intermitent": Ia gornişti şi-i aduce, şi-i cântă. Aşa *în páuză*; mai cântă, mai stă... /816.

PÁUZĂ[2] v. **păúză 1°**.

PÁVĂ s. f., pl. *páve* AMD, h. 476/rar Bz „broderie la umărul iei; altiţă"; cf. a l t i ţ ă 2°...

PAVICLEÁN adj., pl. *pavicléni* AMD, h. 584/rar Cţ „viclean"; cf. c â r c o t á ş...

PAVÍŢ s. AO, Pl. 84; GO/rar Mh „viţă de vie": Fata moşului... a dat... de-un *páviţ*. Ş-a spus *páviţu* că „curăţă-mă şi pe mine, că când oi întoarce, oi mânca struguri GO/946.

PAZÁR s. n., pl. *pazáre* AMD; GD/rar Tl, Cţ „târg, piaţă (de vite)"; cf. o b ó r 10°... ; art. a **fáce pazárul** AMD/rar Cţ „a face târgul; a se înţelege"; cf. a d ú c e 2°...

– var. **păzár** s. n. GD/rar Tl.

PAZÍE s. f., pl. *pazíi* AMD, h. 187; GM/rar Db, Ph, Vn, Bz „parte a podului, sub streaşină": Face *pazíi*-aia pă margine, un rând dă scândură, ştiţi dumneavoastră, ca să vină căpriorii puşi pă... pă scândur-aia GM/711; cf. a p l e c ă t o á r e 5°...

– var. **bazíe** s. f., pl. *bazíi* AFLR/rar Il.

PÁZNIC s. m. şi n., pl. *páznici* AMD, Pl. 171/rar Ph; *páznice* AO, Pl. 136, 137/rar Mh „compas folosit la dogărit şi la rotărit": [Doagele le măsurăm] după *páznicu*-ăla sau compas, că-i zice şi aşa şi-aşa AO/947; cf. c á p r ă 8°....

PÁZURI s. pl. GD/rar Tl „încheieturi la scândurile bărcii".

PĂĂRÚŢ s. n., pl. *păărúţe* AMD, h. 242 MN/rar Gr dim. de la p a a r.

– var. **părúţ** s. n., pl. *părúţe* AO, h. 253/rar Ot; AMD, h. 242 MN/rar Tr, Gr.

PĂBLĂGII s. pl. GM/rar Br „buruieni (mari)"; cf. b ă d ă d ă ń i i 1°...

PĂCĂ vb. I refl. AFLR/rar Gr „a se împăca"; cf. î m p ă c â 5°.

PĂCĂCIÚNE s. f. GO/rar Ot; GM/rar Il „obicei conform căruia, joi sau la o săptămână după nuntă, socrii mari şi cei mici se vizitează între ei": [La o săptămână după nuntă] îi chema pă socrii cu băiatu la fată, părinţii, zicea că-i un fel de *păcăcúne*; cf. c á l e 3°.

– var. **păciúne** s. f., în *a se dúce* ~ GM/rar Tr „a face vizita numită ~"; cf. c í n s t e 3°...

PĂCĂNEĂŢĂ s. f. GM/rar Br „clopoţel": Eu mergeam pă drum înainte, în urma mea auz *păcănéaţa* lor [=a cârlanilor], vine după mine/737; cf. c l o p e ţ í c ă...

PĂCĂNITOÁRE s. f., pl. *păcănitóri* AMD, h. 650: GM/rar Br, Gr „cerc de metal la căruță între umărul osiei și roată, având rolul de a atrage atenția în timpul mersului": *Păcănitórĭ* la căruță, care mergeai [...] roatili și păcăne, face pac-pac-pac [...] să-i audă căruța păcănind GM/831; cf. c a p á c 15°...

PĂCĂRÍ vb. IV intranz. GM/rar Br [d. căruța cu p ă c ă n i t o a r e] „a face zgomot, a suna": Când l-a apucat [...] lupu pă mânz [...] a tras de el. Și căruța *a păcărít*/751.

PĂCEÁ v. **paceá 1°**.

PĂCÉȘI s. pl. AMD, h. 388/rar Ag „cânepă de calitate inferioară; câlți"; cf. b u c i...

– var. **pecéși** s. pl. AFLR/rar Ag.

PĂCIOÁNTĂ s. f. GM/rar Ot „obicei conform căruia, joi sau la o săptămână după nuntă, tinerii căsătoriți fac prima vizită la părinții fetei": La părinții miresii să ducea cum era joi sau duminica ailantă. *Păc̦ĭxintă* îi zicea, *păc̦ĭxinta* că zicea că să duc *păc̦ĭxintá* să-mpece cu ei/769; cf. c á l e 2°...

PĂCIÚNE v. **păcăciúne**.

PĂCÚI s. n., pl. *păcúie* AMD, h. 411/rar Cț „zăvoi"; cf. c h i c i u...

PĂCURÁR[1] s. m., pl. *păcurári* AO, h. 417/Mh și rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 286/prin Ag, Tl și rar Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț „cioban": *Păcurár* [este] un cioban mai destoinic AMD/887; cf. b a c i 3°...

PĂCURÁR[2] s. m., pl. *păcurári* **1°** AO, h. 417/crt.; AMD, h. 286/crt. „persoană care umbla prin sate și vindea păcură".

2° AMD, h. 286/rar Db „petrolist".

3° AMD, h. 286/rar Ph „vas în care se păstrează păcură, dohot"; cf. d i h ó r n i ț ă 3°...

PĂDÍNĂ v. **pădină 3°**.

PĂDINEÁN s. m., pl. *pădinéni* AMD/755 „locuitor din comuna Padina".

PĂDINÓS adj. GM/rar Tr, Gr [d. terenuri] „apătos. mlăștinos": Un loc mai *pădinós* care nu rodește, să strânge gârle/835; cf. l ă c o v ó s.

PĂDLÁGEN v. **platageá**.

PĂDLÁGINĂ v. **patlágină**.

PĂDÓINIȚĂ v. **podóiniță 2°**.

PĂDUCĂRÍE s. f. colect. GM/rar Gr „mulțime de păduchi; păducherie"; cf. g h i o á l c ă.

PĂDURÁȘ s. m., pl. *pădurâși* AO, Pl. 88–89/prin Dj „pădurar"; cf. p ă d u r e á n.

PĂDURĂRÍȚĂ s. f., pl. *pădurărițe* GM/rar II „femeie pădurar": Noi aveam aicea o *pădurăriță*, un pădurar/850.

PĂDUREÁN s. m., pl. *păduréni* AFLR/rar Ag „pădurar": El era *pădurgan*, era pă două sate/684; cf. p ă d u r á ș.

PĂDUREÁȚĂ adj. f. AFLR/ rar Ag [d. iarbă] „slabă, nehrănitoare": Iarba asta a noastră e slabă și în producția de lapte, e slabă, e *pădurc̦ĭță*, nu e îngrășătoare/676; cf. s t e r p ă r e á ț ă 3°.

PĂDUREȚEÁN s. m., pl. *pădureț́éni* AMD/763 „locuitor din satul Pădureți".

PĂDURÍ vb. IV **1°** intranz. GD/rar Tl „a lucra la pădure": *Pădurgám* cu caru, cu boii/873.

2° refl. GO/rar Gj [d. vița-de-vie netăiată, neîngrijită] „a crește mare și stufoasă; a se sălbătici".

PĂDURÍCĂ s. f. AFLR/rar Mh; AMD, h. 404/rar Bz dim. de la *pădure*; cf. p ă d u r í c i e.

PĂDURÍCIE (5 sil.) s. f., pl. *păduricii* AO, h. 518/rar Dj dim. de la *pădure*; cf. p ă d u r i c ă.

PĂDÚȘCĂ s. f. AMD, h. 231 MN/rar Il „un fel de plapumă umplută cu fulgi, care se pune pe saltea"; cf. d u ș é c 2°.

PĂFĂÍ vb. IV, ind. prez 3 sg. *păfăiește* AMD, h. 585 MN/rar Db [iron.] „a fuma": Toată ziua *păfâne* la tutun/811; cf. b e a 2°...

– var. **păfăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *păfâne* AMD, h. 585 MN/rar Db.

PĂFĂNÍ v. **păfăí**.

PĂHÁR s. n., pl. *păháre* AO, h. 253/rar Mh „pahar": Am luat un *par* dă vin AMD/785. Puneai trei lumânări acolo într-o... *pahără* acolo, o strachină cu apă GM/727; cf. f e l e g e á n 2°.

– var. **paár** s. n., pl. *paáre* TDO/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 242 MN; GM; AFLR/prin Tl, Cț și rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl; **pahără** s. f. GM/rar Vn; **par** s. n., pl. *páre* AO, h. 253; TDO/prin Dj și rar Ot; AMD/Tr și rar Ag, Ot.

PĂHÁV v. **pâháv 1°**.

PĂI v. **ápái 2°**.

PĂIĂ vb. I intranz. GM/rar Vn, Cl; GD/rar Tl „a scutura paiele (și pleava) de pe arie pentru a separa boabele": *Păiám*, luam paiele și le ridicam în sus și boabele să lăsa în jos GD/882; cf. î m p ă i á 2°.

PĂIÁJEN v. **păiánjen 2°**.

PĂIÁJENĂ v. **păiánjen 1°**.

PĂIÁJIN v. **păiájen 1°**.

PĂIÁNJEN s. m., pl. *păiénjeni* 1° AO, h. 626/prin Mh și rar Gj, *păiénjini*/rar Mh „p ă u z ă pe claie, pe căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

2° var. **poiánjen** s. m., pl. *poiánjeni* GM/rar Tr „insectă din grupa arahnidelor"; cf. p a í n g.

3° var. **păiájen** s. m. AMD, h. 17 MN/rar Gr „albeață pe ochi (care se manifestă prin împăienjenirea vederii)"; cf. c a t a r á t ă...

– var. 1° **paúnjen** s. m., pl. *paúnjeni* AMD, h. 629/prin Vl; **păiájenă** s. f., pl. *păiéjeni* AO, h. 626/rar Dj; **păiájin** s. m., pl. *păiéjini*/rar Vl, Gj, Dj; *păiăjini*/rar Dj; **páiánjin** s. m., pl. *păiánjini*/rar Vl, Mh; *păiénjini*/rar Gj, Mh; **páiéjene** s. m., pl. *păiéjeni*/rar Dj; **păúnjeni** s. m. pl. GO/rar Vl, Mh; 2° **spoiánjen** s. m. GM/rar Ot.

PĂIÁNJIN v. **păiánjen 1°**.

PĂIÁNTĂ v. **paiántă 3°, 5°, 6°**.

PĂIENJENĂRE s. f. AMD, h. 17 MN/rar Ot „albeață la ochi"; cf. c a t a r á t ă...

PĂIÉJENE v. **păiánjen 1°**.

PĂIENJENEÁLĂ s. f. **1°** AO, Pl. 12/rar Dj „(stare de) amețeală": Îți vine o *poijgálă* la ochi, amețeală AMD/702; cf. a n e m i e 1°...

2° AO, h. 678/rar Dj „floare, mucegai la suprafața vinului"; cf. f l u n d u r í e...

3° var. **poiejeneálă** s. f. GM/rar Gr „pânză de păianjen"; cf. m ă t ă s i c ă 2°.

4° var. **păinjeálă** s. f. GM/rar Db „înveliș subțire; pojghiță (la gogoșile de mătase)"; cf. c ă m ă ș u i á l ă 3°...

5° var. **poienjeneálă** s. f. AMD, h. 105/prin Db „peritoneu"; cf. b ă ș í c ă 2°...

– var. **poiejeálă** s. f. 4° GM/rar Db; **poijeálă** s. f. 1° AMD, h. 114/rar Ph; 2° AMD, Pl. 81–82/rar Db; 5° AMD, h. 105/rar Db.

PĂIÉR s. n., pl. *păiére* AO, h. 629; GO/Dj și rar Ot; GD/rar Tl; *păiéri* AO/rar Dj „adăpost pentru nutreț (și paie)": [Zice] *păjér* pe bază că bagă și paiele AO/980; cf. f â n á r 1°...

– var. **paiár** s. n., pl. *paiáre* AMD, h. 631/rar Cț.

PĂIERÍE s. f., pl. *păierii* AMD, h. 631/Cl, prin Il și rar If, Gr, Cț „adăpost pentru nutreț"; cf. f â n á r 1°...

PĂIÉT s. colect. GO/rar Mh „paie".

PĂINJEÁLĂ v. **păienjeneálă 4°**.

PĂIOÁSE s. f. pl. AO, h. 778/rar Ot „resturi de nutreț; ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

PĂIÚȘ s. cu val. adj., **băligár** ~ GM/rar Db „băligar cu paie": Îngrași ogoru bine. Îi pun băligar topit, nu *băligár păjúș!*, că dacă ai pus *băligár păjúș!* ț-o retează toți... toată viermii, nu faci nimic. Acolo pui numa băligar topit/789.

PĂLÁGINĂ v. **patlágină**.

PĂLÁNȚ[1] v. **paláncă 4°**.

PĂLÁNȚ[2] v. **palánță 1°**.

PĂLĂGEÁN s. m. **1° ardéi** ~ v. **ardéi 3°**.

2° v. **platageá**.

PĂLĂGÉNI v. **platageá**.

PĂLĂÍ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *pălăie* AO, h. 134/rar Dj „a aiura"; cf. a r u i ă...

PĂLĂMĂTÍ v. **polomotí**.

PĂLĂMÍDĂ s. f. AMD/rar Gr „turtă din aluat nedospit, coaptă pe jar sau în spuză"; cf. c o c o n é t e.

PĂLĂMIJÍ v. **pălămizí**.

PĂLĂMIZÍ vb. IV tranz. GO/rar Dj; GM/rar Gr „a plivi de pălămidă": Era pălămidă, să zăcea pălămidă şi *pălămizgăm* cu... care vrea îl mai *pălămizgă* GM/823.

– var. **pălămijí** vb. IV tranz. GM/rar Ot.

PĂLĂRÍE s. f., art. **pălăria-genúchiului** loc. subst. AMD, h. 86/rar Vn „rotulă"; cf. b í l ă...

PĂLĂRÚŞĂ v. **părălúşă 1°**.

PĂLĂVRĂÍ vb. IV intranz. AMD/rar Il „a pălăvrăgi"; cf. j ă v r ă i...

PĂLÁNG v. **palánc㠖**.

PĂLÁNGĂ v. **părângă 3°**.

PĂLDĂGÍCĂ v. **plataşeá**.

PĂLEĂŢĂ s. f., pl. *păléţe* **1°** AO, h. 218, 626; Pl. 82; TDO; AFLR/Mh, prin Gj şi rar Dj „prăjină (lungă şi subţire) cu întrebuinţări diverse": Făcea *păléţă* de gorun, mari, lungi şi-l călca [grâul] *pălţáita* aia [...] *pălţáita* era de doi metri şi ceva TDO/935; cf. b é l d i e 2°...

2° pl. *păléţi* AO, Pl. 90/rar Dj „nuia"; cf. l ă s t á r 2°...

3° AO; AFLR/rar Gj, Mh „prepeleac pe care se clădeşte claia de fân"; cf. c l e n c i 2°...

PĂLEŢÚICĂ s. f. AFLR/rar Dj dim. de la p ă l e a ţ ă **1°**.

PĂLGUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh „a vântura manual sămânţa de grâu".

PĂLÍ vb IV tranz. **1°** AFLR/prin Tl şi rar Db „a lovi, a izbi": Mergea la o vacă şi o *pălgi* cu piciorul 871; cf. b u c i u m ă 2°...

2° in a păli vórba AO, h. 57/rar Dj „a vorbi peltic"; cf. c ă c ă i...

3° şi refl. AO, Pl. 124/rar Mh; GM; AFLR/rar Ot, If [d. brânză, carne etc.] „a (se) zvânta, a (se) usca": La urmă le pun la afumat şi iarăşi când [cârnaţii] *să păléşte* aşa, la urmă-i prăjim în tigaie şi-i mâncăm GM/849; cf. p ă l u i[2] **1°**, z v â n t á, z v i c í.

4° GD/rar Tl „a pârli": Trebe să o opărim [găina], s-o jumulim, o *pălim*, o tăiem dup-acia/885; cf. p e r p e l i.

5° refl. AO, h. 900/rar Mh „a se încălzi (la foc)".

6° GM/rar Cl „a obloji": Am venit acasă, l-*am pălit* cu tărâţe cu mălai (pe copilul bolnav)"; cf. î m b o l b o j i.

PĂLÍCI s. AMD/rar Bz „vânt secetos".

PĂLIMÁR s. n., pl. *pălimáre* **1°** AMD, h. 204/rar Tr „prăjină (sau lanţ) de care se agaţă găleata la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

2° AMD, Pl. 171/rar Ot „unealtă de dogărie cu care se răsuceşte teiul de strâns cercurile din lemn"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

3° var. **palaimár** s. n. GO/rar Gj „odgon"; cf. f r â n g h e...

4° var. **polimár** s. n., pl. *polimáre* AO, h. 767/rar Vl „acoperiş la strungă"; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

PĂLÍŞ adv. **1°** AFLR/rar Dj „înclinat, oblic": [Viţa de vie] o băgăm *păliş* în pământ, nu dreaptă/984.

2° adv. GM/rar Gr „razant": A dat cu ciomagu *păliş*/827.

3° AO, h. 30, 31/rar Vl, Gj, Mh, Dj [d. modul de a privi] „şaşiu"; cf. a b r á ş 2°...

4° AO, h. 57; GO/rar Dj, Ot [d. modul de a vorbi] „peltic"; cf. î n g â n á t 2°...

5° cu val. subst. n., pl. *pălişuri* GM/rar If „furtună cu lapoviţă": Vinea o... o lapoviţ-aşa, o ploaie cu zăpadă, Doamne! un *păliş*/840.

– var. **3°** **paliş** adv. AO, h. 30, 31/rar Gj; AMD, h. 15/rar Ag.

PĂLÍTĂ adj. f. AO, h. 771/rar Mh [d. brânză] „zvântată, uscată".

PĂLMÁŞ s. m., pl. *pălmáşi* AMD, Pl. 1/rar Vl, Il „muncitor"; cf. f a b r i c á n t...

PĂLMUÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *pălmuie* AFLR/rar Mh „a da palme".

PĂLMÚŞELE s. f. pl. art., **de-a ~** loc. subst. GM/rar Vn „joc de societate la priveghi"; cf. p á l m ă 2°...

PĂLMUŞOÁRĂ s. f. GM/rar Vn „joc de societate la priveghi"; cf. p á l m ă 2°...

PĂLÚGĂ s. f., pl. *pălúgi* 1° AO, Pl. 132/rar Gj, Mh „prăjină, lemn ascuţit la un capăt, folosit ca pârghie la ridicarea pietrei de moară"; cf. c a l 5°...

2° TDO/rar Mh „ciomag, bâtă (folosită de cioban)": Ne duserăm colo cu nişte *palúź*, care păzam oile ziua, apăi cu boata, dă-i, atinge-l [pe lup]/936; cf. b â t ó c...

3° art., cu val. interj. *pălúga* AFLR/rar Vl „cuvânt de comandă folosit la ridicarea buşteni lor cu ţapina": *Pălúga* [zici] când îl dai [buşteanul] de-l voltezi încolo/903.

PĂLUÍ[1] vb. IV tranz. 1° AFLR/rar Gj „a aşeza (rufele puse la spălat) în straturi (cu cenuşă între ele)".

2° refl. pas. GM/rar Vn „a se face pale (de fân)".

PĂLUÍ[2] vb. IV refl. 1° AFLR/rar Dj; GM/rar Vn [d. iarbă] „a se zvânta, a se usca"; cf. p ă l í 3°...

2° AFLR/rar Mh [d. cereale] „a da în pârg; a se coace"; cf. c o d ă l b í...

PĂMĂSTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°**.

PĂMĂSTÍ v. **pomostí 1°**.

PĂMĂTÚF s. n. şi m., pl. **pămătúfe** AMD, Pl. 178–179/prin Cl, Il şi rar Ag, Vn, Br; *pămătúfi*/rar If „pămătufuri"; cf. f e l e ş t i ú c...

PĂMÂNTÓS adj. GM/rar Cl [d. băligar] „sfărâmicios ca pământul": S-adaugă nişte băligar mai pudred, mai *pământós* aşa, ca-ngrăşământ/864; cf. t o p í t.

PĂMÂNZÁLCĂ s. f. GM/rar Il „bucată de postav fixată la furca de tors, cu ajutorul unui os de pui, pentru a ţine caierul": Aripa are un os mai gros şi o fărâmă dă osşor mai subţirel. Doamne, şi-l puneam la *pământzálcă* şi zâceam c-aveam la furcă *pământzálcă*. Puneam un petic dă aba, aşa. dă postav şi aicea făceam o gaură şi legam o aţă şi puneam fuioru ş-apăi l-încingeam pă furcă/846.

PĂMĂSTEÁ v. **pomosteálă 1°**.

PĂMĂSTEĂLĂ v. **pomosteálă 1°**.

PĂMOSTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°, 2°**.

PĂMOSTÍ v. **pomostí 1°**.

PĂMUSTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°**.

PĂMUSTÍ v. **pomostí 1°**.

PĂNCĂLĂU s. n., pl. *păncălăie* AMD, Pl. 144/rar Gr „balmoş"; cf. b á l m o ş...

PĂNCĂNÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *păncăne* GM/rar Ot „a merge greu, târând picioarele": D-abi merg, d-abi merg, panc, panc [...] *păncăne*/760.

PĂNIŞOÁRĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *pană* (de pasăre).

PĂNJENÍŢĂ s. f., pl. *pănjeníţe* GO/prin Mh „p ă u z ă la claie, la căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

PĂNŢUÍTĂ adj. f. AMD, h. 635/rar Vl [d. coasă] „cu măsea, cu p a n ţ 2°".

PĂNURĂ s. f. AO, h. 293/prin Vl; AMD, h. 483/prin Vl, Ag şi rar Bz „ţesătură groasă de lână; postav"; cf. a b á 1°...

PĂNÚŞCĂ s. f., pl. *pănúşci* AMD, h. 605/rar Il „păpuşă de porumb"; cf. c h í c ă[1] 3°...

PĂNUŞÍŢĂ s. f. GM/rar Il „pleavă (de mei)": Asta nu să treieră, că dacă treieri să fărâmă *pănuşíţ*-aia sau îmbrăcămintea aia [a meiului]/846; cf. c ă m ă ş u i á l ă 5°...

PĂPÁRĂ v. **papáră 2°**.

PĂPĂGĂL s. m. AO, h. 57/rar Gj [iron] „om peltic".

PĂPĂRÚDĂ s. f., pl. *păpărúde* 1° AFLR/rar Br, Gr; *păpărúzi* AFLR/rar Gr „paparudă (obicei)".

2° GM/rar Br „sărbătoare a treia joi după Paşti": În ziua de *păpărúdă*, adică a treia joi după Paşte/745.

3° AFLR/rar Cţ „pomana caloianului": Joi îi făcea pomana caloianului, *păpărúda*, cum se cheamă/886.

– var. 1° **păpărúie** s. f. GD/rar Tl; **păpărúvă** s. f. GD/rar Tl.

PĂPĂRUDÍ vb. IV refl. GM; AFLR/rar Vn, Br „a se stropi cu apă, când se fac paparude".

PĂPĂRÚIE v. **păpărúdă 1°**.

PĂPĂRÚVĂ v. **păpărúdă 1°**.

PĂPURÁŞUL s. art. GM/rar Bz „numele unui vechi dans popular".

PĂPUŞĂ v. **păpuşi 1°**.

PĂPÚŞĂ s. f., pl. *păpúşi* **1°** GM/rar Db „nod (la capătul feşei cu care se leagă sugarul)": La capătu feşii să face o *păpúşă*, aşa-i spune/794.

2° GM/rar Ag „colăcel în formă de 8 neunit la un capăt".

3° AO, h. 607/prin Gj şi rar Vl „glugă din snopi de coceni (de porumb)"; cf. b ó g h i e 1°...

PĂPUŞEÁLĂ s. f. **1°** GD/rar Tl „acţiunea de a lega în mănunchiuri frunzele de tutun"; cf. p ă p u ş i t.

2° TDO/rar Mh „păpuşă din foi de tutun"; cf. s t é l b l ă **2°**.

PĂPUŞÉLE s. f. pl. AFLR/rar Bz dim. de la *păpuşă* (din fuioare).

PĂPUŞÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. **1°** TDO/rar Mh; GM; AFLR/Tr, Il, prin Db, Bz, Gr şi rar Ph. Br, Ot, Cl „a (se) face păpuşi (din foi de tutun, din fuioare etc.)": Dup-aceea îl ia pe fiecare snop [de tutun] aparte şi-l *păpuşéşc* şi-l leagă cu rafie la fiecare păpuşeală TDO/966; cf. î m p ă p u ş i.

2° GO/rar Vl; GM/rar Ph, Tr, Gr „a (se) aranja prin presare (fânul, pământul etc.); a se tasa": Băteam pământu aşa cu picerili pă lângă ca [= viţa de vie] ca *să să păpuşáscă* GM/803. Lom [mămăliga] la mestecat... cu mestecăul, o *păpuşím* cu cuţâtu GO/917; cf. î m p ă n ă **2°**...

– var. 1° **păpuşă** vb. I tranz. GM/rar Br.

PĂPUŞÍT s. n. GM/rar Db, Vn, Tr „acţiunea de a p ă p u ş i **1°**": Pă timpuâsta-ncepeam *păpuşítu* [tutunu-lui]/817; cf. p ă p u ş c á l ă **1°**.

PĂPUŞITÓR s. m., pl. *păpuşitóri* GD/rar Tl „cel care face păpuşi (de tutun)".

PĂPUŞÓI 1° s. m., pl. *păpuşói* AMD, h. 307; 455; GM; GD; AFLR/Tl, prin Vn, Br şi rar Ag, Db, Bz, Gl „porumb"; cf. m ă l á i **1°**...

2° s. m. şi n., pl. *păpuşói* AO, h. 600/rar Ot, Mh, Tr; AMD, h. 605/prin Tr şi rar Vl, Ag, Bz; *păpuşoáie* AMD/rar Tr, Cl „ştiulete în formare (înainte de a-i da mătasea şi de a creşte bobul)"; cf. c h í c ă[1] **3°**...

3° s. n., pl. *păpuşoáie* AMD, h. 309 MN/rar Tr „pănuşă"; cf. c h i c ă[1] **4°**...

4° s. m., pl. *păpuşói* GO/rar Gj „păpuşă reprezentând o figură masculină".

5° s. n., pl. *păpuşoáie* AO, h. 616/prin Mh şi rar Gj „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] **5°**...

– var. 1° **popşói** s. m. AFLR/rar Tl; **popuşói** s. m. AMD, h. 307 MN; GD/prin Tl şi rar Vn, Gl, Br.

PĂR s. m., pl. *peri* **1°** AO, h. 795; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, Pl. 150; GM; AFLR/Ag, prin Vl şi rar Vn, Ot „lână fină şi subţire la fir, de calitate superioară": Torceam lână subţirică, *păr* îi spunea GM/723; cf. c i c í c **2°**...

2° GO; TDO/rar Vl, Mh, Dj „partea mai bună din fuior": Fuioarele e ca primu *păr* al cânepii TDO/966; cf. l ú s t r u **2°**...

3° s. n., pl. **păruri** AO, Pl. 1/rar Mh „firele de păr de pe capul omului".

4° GO/rar Mh „fibra lemnului": Lemnu are *păru* lui, unde dai ca să-l crăpi/949.

5° AO, Pl. 170/rar Gj, Mh „mătase la porumb"; cf. b ă r b í e **2°**...

6° pl., în expr. **în doi peri** AO, h. 17/rar Gj; AMD, h 11 MN/rar Db, Ot, Tr, Gr, Cţ „cu părul cărunt": A-nceput să fie cutare om *în doí perí* AO/912; cf. b ă l ă n **1°**...

7° pl., în expr. **în doi peri** AMD, h. 267/rar Ph [d. cai] „cu părul în două culori": Cal şarg: *în doí perí*, alb-vânăt; cf. d é r e ş...

8° pl., în expr. **în doi peri** AMD, h. 156/rar Ph, Vn „nici beat, nici treaz; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

PĂRÁȘ s. m., pl. *părași* GD/rar Tl „pescar care mânuiește parii de care se fixează barca (la scosul năvodului)".

PĂRÁT s. m. GO/rar Dj „împărat".

PĂRĂ v. **până 2°**.

PĂRĂDÁIE v. **paradáisă**.

PĂRĂDÁISE v. **paradáisă**.

PĂRĂDÁISTE v. **paradáisă**.

PĂRĂIÁȘ s. n. AO, h. 325/rar Mh dim. de la p ă r ă u.

PĂRĂLÚȘĂ s. f., pl. *părălúșe* **1°** GM/rar Vn, Bz, Br „bănuț la ou": Trebi să fie proaspăt [oul] și să aibă o *părălúșă*; la unu din capete, ăla capătu mai turtit, trebui să aivă o *părălúșă* ca un ban așa, mai negru dicât culoarea ouli/741; cf. b a n...

2° GM/rar Ot „frunzuliță (pe crăci de stejar sau de ulm) cu un fel de protuberanțe, pe care se urcă viermii de mătase": Le punem așa, cum s-ar zice niște *părălúșe* așa, așa le zicem noi, niște crăchițe așa sunt, așa crăchițe cu pitulici mici pă ele și să urcă [gândacii].

– var. 1° **pălărúșă** s. f. GM/rar Vn, Bz.

PĂRĂLÚȚĂ s. f. **1°** TDO/rar Mh; GM/rar Ph, Vn: GD/rar Tl „bănuț la ou": Aleg ouăle cele mai proaspete, mă uit la ele să vedem care-s bune [de pus la clocit], dacă are *părălúț*-aia GM/712; cf. b a n...

2° var. **părăúță** s. f. GD/rar Tl „picătură de ceară solidificată în apă sub formă de bănuț".

– var. **părăúț** s. n., pl. *părăúțe* 2° GD; AFLR/rar Ct; **părăúță** s. f. 1° GM/prin Ph, Bz și rar Il; GD/rar Ct.

PĂRĂSĂȘTII s. f. pl. AO, h. 586/rar Ot „terenuri arate și semănate după ce au fost lăsate mai mulți ani nelucrate, pentru a se reface"; cf. l i v ă d i e 4°...

PĂRĂSÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GM; AFLR/rar Ag, Gr „a (se) alunga; a (se) îndepărta": Uite, tată, de ce ai zis dumneata *să* mă *părăséști*? dă la casa dumitale? GM/687. Cum *s-a părăsít* osu ăsta, *să se părăsáiscă* și negii mei AFLR/821; cf. n ă p u s t i...

PĂRĂTÚȘ s. AMD, h. 31/rar Vn „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

PĂRĂU v. **pârâu**.

PĂRĂÚȚ v. **părălúță 2°**.

PĂRĂÚȚĂ v. **părălúță 1°, 2°**.

PĂRÂMĂC v. **parmăc 2°**.

PĂRÂNC v. **părâng 1°**.

PĂRÂNCĂ v. **părâng 1°, 2°**.

PĂRÂNG s. n., pl. *părânguri* **1°** GM/rar Vn, Bz, Br; AMD/rar Tl „plantă furajeră asemănătoare cu meiul; dughie"; cf. d i l i d á r...

2° var. **părâncă** s. f. AMD/rar Il „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ș[1]...

– var. 1° **părânc** s. n. AMD/rar Br; **părâncă** s. f. GM/rar Br; **părîncă** s. f. GM/rar If.

PĂRÂNGĂ s. f. pl. *părângi*, **1°** AFLR/rar Vn „prăjină folosită la transportarea pe umeri a unei greutăți de către două persoane": Să umple hârdăul, avem *părîngа* care să mergi doi inși pă umăr, la hârdău/733; **de-a** ~ loc. adv. TDO/rar Mh „mod de a transporta o greutate cu prăjina purtată pe umeri de către două persoane": A legat-o [pe lupoaică] de picioare și-a venit cu ea așa *de-a părîngă*/963.

2° var. **parângă** s. f., pl. *parângi* AMD, h. 645/rar Br „un fel de capră de lemn folosită la transportarea plugului; colibă"; cf. c á p r ă 14°...

3° var. **pălângă** s. f., pl. *pălângi* AO, h. 626/rar Vl „p ă u z ă pe claie, pe căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

– var. 1° **parâng** s. n., *în* ~ loc. adv. GD/rar Tl.

PĂRĂU v. **pârâu**.

PĂRÉRE s. f. **1° la o** ~ GD/rar Ct „după o perioadă (scurtă) de timp": După ce-i făceam mușuroiu [porumbului],

desigur că la *o părére* dădea o ploaie/896; cf. t o á n ă[1].

2° în expr. **a băgá** *(pe cineva)* **la ~** AMD/rar Ct „a pune pe gânduri".

3° pl., în expr. **a i se fáce** *(cuiva)* **părérі** TDM II/rar Vn „a i se părea; a avea vedenii": *I se făcăi părérі* [bunícăi] și seara când a-nserat... așa am văzut și eu... făcea cu mâna la fereastră, cică „mai stai oleacă", așa făcea/724.

PĂRÉSIMI s. f. pl. tantum TDO/rar Dj; TDM I; AFLR/rar Ag, Db, Gr, Ct „postul Paștelui".

PĂRÉTE v. **peréte 1°, 2°, 4°–6°.**

PĂRÍNCĂ v. **părắng 1°.**

PĂRIȘÓR s. m., pl. *părișóri* AMD, h. 199/rar Ot dim. de la *par* (la gard).

PĂRLÁNGINĂ v. **patlágină.**

PĂRLĂGÍCĂ v. **platageá.**

PĂRLĂJI v. **platageá.**

PĂRMÁC v. **parmác 2°.**

PĂRNÁC v. **parmác 2°.**

PĂRNÚȘ[1] s. AMD, Pl. 150/rar Vn „lână de calitate superioară, cu firul lung și subțire"; cf. c i c í c...

PĂRNÚȘ[2] s. AMD, h. 31/rar Vn „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

PĂROÁSĂ adj. f. AO, h. 802/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, Pl. 153/rar Vn, Br [d. oi] „cu lână lungă și aspră; bârsană"; cf. c ă p r é s c 3°...

PĂRÓI s. m., pl. *părói* AMD/rar Tr augm. de la p a r.

PĂRPALIȚĂ v. **părpărițĂ 1°.**

PĂRPĂLÓG adj., pl. *părpălógi* AO, h. 377/rar Mh „viclean"; cf. c â r c o t á ș...

PĂRPĂRÍCI s. n., pl. *părpăríciuri* AO, h. 222/rar Mh „betișor de aprins focul; vreasc, gătej"; cf. b ă t ă[1] 6°...

PĂRPĂRÍȚĂ s. f., pl. *părpăríțe* **1°** AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „mică piesă metalică, fixată în piatra alergătoare, în care intră fusul morii"; cf. p r é p e l i ț ă 1°, s á p ă[1] 3°.

2° var. **parparíță** s. f., pl. *parparíțe* AO, Pl. 131/rar Mh ..fiecare dintre scândurelele care înconjoară piatra alergătoare (la moară], având rolul de a opri risipirea boabelor"; cf. a s t u p ú ș 2°...

3° var. **pérpelță** s. f., pl. *pérpelțe* AO, Pl. 130/rar Vl „t ă r c o a l ă la moară"; cf. m a r t á c 10°...

4° var. **párpălță** s. f., pl. *párpălțe* AO, Pl. 131/rar Dj „teică"; cf. c a p á c 10°...

5° var. **părpăríță** s. f., în expr. *sărít din ~* AO, Pl. 131/rar Mh „ieșit din fire; înfuriat, enervat"; cf. f u r t u n á t 2°...

– var. **1° parpălță** s. f., pl. *parpălțe* AO, Pl. 131/rar Gj; **parparíță** s. f., pl. *parparíțe*/prin Mh; **párpălță** s. f., pl. *párpălțe*/rar Ot; **pârpăríță** s. f., pl. *pârpăríțe*/rar Dj; *pârpăríți* AMD, Pl. 167/rar Vn; **pérpelță** s. f., pl. *pérpelțe* AO/Vl și rar Gj; AMD/rar Vl, Ph; **2° pârpăríță** s. f., pl. *părpăríți* AO, Pl. 131/rar Mh.

PĂRTÉNIE s. f., pl. *părténii* AMD, Pl. 106–107/rar Db „fiecare dintre cele două brațe încrucișate la vârtelniță"; cf. b ă t ă[1] 5°.

PĂRȚEÁLĂ s. f. AFLR/rar Db „pomană": Merge biserică acolo, împărtește, sărută toată lumea, le dă *părțeálă*, farfurie, ce are, lumânări, bani/694; cf. î m p ă r ț é n i e...

PĂRȚÍ vb. IV GM/rar Ag „a împărți, a da de pomană"; cf. î m p ă r ț i...

PĂRȚÍRE s. f. AFLR/rar Vl „împărțire, distribuire".

PĂRUGEÁN s. m., pl. *părugéni* **1°** AMD; GM/rar Db, Gr „păr gros; stâlp"; cf. b á b ă 13°...

2° GO/rar Dj „arac": [Vița-de-vie] o legăm de *părugéni*/975; cf. a r á c 5°...

3° AO, h. 667/rar Dj „chitonag"; cf. a r á c 1°...

4° AO, h. 636/rar Dj „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

PĂRUÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 177; GM; AFLR/rar Vn, Bz, Br

„a (se) bate pari între furci (la casa de pământ)"; cf. u r z i 4°.

PĂRUIÁLĂ s. f. 1° colect. AMD; GM/rar Vn, Tr, Gr „totalitatea parilor bătuți pentru pereți (la casa de pământ)".

2° GM/rar Bz „acțiunea de a bate pari; de a p ă r u i".

PĂRÚŞ s. m., pl. *părúşi* AMD, h. 395/rar Gr dim. de la *par*; „țăruș"; cf. ț ă p â r l ó i.

PĂRÚŞCĂ s. f. AFLR/rar Ag „iarbă aspră care crește în pășunile de munte; țăpoșică"; cf. t â r s ă 1°.

PĂRUŞTEÁN s. m., pl. *părușténi* AFLR/rar Tl; *părușceáni* GD; AFLR/rar Tl „par"; cf. f ú r c ă 8°...

PĂRÚŢ v. **păărúț**.

PĂS s. n. 1° GO/prin Mh și rar Vl „greutate (pietroi) cu care se apasă brânza, varza pusă la murat": [Varza] o crăpăm fălii, o punem fălii, punem *păs* pe ea acolo, punem petroi/946. Și-l legi [burduful] și pui ceva *păs* așa pă el/902.

2° AO, h. 96/Mh și prin Gj „astm"; cf. á s m ă...

3° în **a nu aveá** ~ loc. vb. GM/rar Ag „a nu-i păsa, a nu se sinchisi": [Ruşii] *n-avéá pâs*, că nu era [războiul] în țara lor; cf. a v e â 2°...

– var. 2° **pas** s. n. AO, h. 96/rar Mh.

PĂSÁ vb. I impers., *a ~ (cuiva)* AMD, h. 288; GM/prin Tr și rar Db, Ph, Vn, Ot, Gr, Cl, Il [cu referire la animale și plante] „a-i face rău; a-i dăuna": Dacă dă un ger după aia sau frig, [tutunului] îi *pásă* GM/733.

PĂSÁT s. n. 1° GO; TDO; AFLR/Mh, Dj și prin Gj, Ot; GM/prin Ot și rar Tr „terci de mămăligă": Fierbem apă, punem sare, facem întâi un *păsát* așa subțire GO/966. Mămăliga, pui căldarea și încălzești apa așa, așa și faci *pîsát* GM/769; cf. c i r 1°...

2° var. **pâsát** s. n. AMD, h. 455; AFLR/rar Db, Ph, If, Gr „mâncare preparată din porumb măcinat mare"; la **păsát** AMD, h. 455/rar Gr „sărbătoare, luni după Rusalii, când, conform tradiției, se prepară (și se dă de pomană) mâncarea respectivă".

3° GO; TDO/Dj și rar Ot „făină de porumb din care se gătește mâncarea cu același nume": Fierbem apa, punem *păsát*, lăsăm până fierbe, punem și mălaiul GO/978. Apa fierbe până face năsturei un pic, aruncăm *păsát* TDO/986.

4° AO, h. 719/prin Dj și rar Mh; AMD, Pl. 108-109/rar Ot „terci din făină cu mălai folosit ca apret"; cf. a p r e t e á l ă...

5° AMD, Pl. 144/prin Bz, Br „balmoș"; cf. b á l m o ș...

6° var. **pâsát** s. n. AMD, h. 455/prin Gr și rar Ag, Db, Ph, If „urluială"; cf. h u r l u i â l ă...

– var. **pâsát** s. n. 1° GM; AFLR/Tr, prin Ag, Db, Ot și rar Ph, Gr; 3° TDO/rar Ot; 4° AMD, Pl. 108–109/prin Ot; 5° AMD, Pl. 144/rar Tr, Il, Tl.

PĂSĂRĂRÁIE s. f. colect. GD/rar Ct „mulțime de păsări"; cf. p ă s ă r í ș.

PĂSĂREÁSCĂ s. f./adj. AMD/rar Ct „(soi de viță-de-vie) cu struguri mici".

PĂSĂRÉL s. m., pl. *păsăréi* 1° AO, h. 555/prin Dj și rar Ot „vrăbioi"; cf. b r a b e ț ó i.

2° AO, h. 554; GO/Dj și rar Mh; AFLR/rar Tr, Gr „vrabie (generic)"; cf. b r a b e ț o a i c ă 1°...

PĂSĂRÍCĂ s. f., pl. *păsărici* 1° AO, h. 554/Dj, Ot; AMD, h. 440/Ot, Tr, prin Ag și rar Db, Gr; ~ **românească** AMD/rar Gr; ~ **de sat** AMD/rar Ot „vrabie"; cf. b r a b e ț o á i c ă 1°...

2° cu val. adj. AMD, Pl. 70/rar Il [d. struguri] „cu bobul nedezvoltat; mănat"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

PĂSĂRICÓI s. m., pl. *păsăricói* AO, h. 555/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD, h. 440 MN/Tr, prin Db și rar Ot „vrăbioi"; cf. b r a b e ț ó i...

PĂSĂRÍŞ s. colect. GM/rar Tr „mulțime de păsări"; cf. p ă s ă r ă r á i e.

PĂSĂRÓI s. m., pl. *păsărói* AMD, h. 440 MN/Ag, Ot, Tr şi rar Db „vrăbioi"; cf. b r a b e ţ ó i...

PĂSCĂRÍ v. **pescărí**.

PĂSCUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh „a paşte (oile)"; cf. p ă ş u n í 2°.

PĂSCULÍŢĂ s. f., pl. *păsculíţe* GM/rar Cl; GD/rar Cţ dim. de la *pască*: făceam brânză, când aveam brânză proaspătă de vacă. o făceam cu ou, puneam şi puţin zahăr şi puneam acolo în coca de cozonac şi făceam *păsculíţe*/866.

PĂSLÁ v. **preseá** 1°.

PĂSTĂIE s. f., pl. *păstăi* 1° GO/rar Tr; AMD, h. 342; AFLR/rar Db, Tr, Gr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

2° AMD, h. 341; GM/rar Tr „soi de ardei lung"; cf. a r d é i 2°...

3° var. **păstăre** s. f., pl. *păstări* AO, h. 470/rar Dj; AMD, h 345; GD; AFLR/Vn, Bz, Br, Tl, prin Ph şi rar Gl, Il, Cţ „teacă de fasole"; cf. g ă o á c e 7°...

4° AO, h. 497/prin Vl şi rar Ot; AMD, h. 386; GM/rar Vl, Db, Ot [mai ales la **pl**.] „puzderie de cânepă": O batem [cânepa] d-o curătăm dă *păstăile* acelea [...] are *păstăj*pă fir GM/678; cf. b ă ţ 3°...

5° **în** ~ loc. adv. GM/rar Gr [d. modul de a lega o basma] „înfăşurând-o în jurul capului şi innodând-o pe frunte".

- var. 3° **pástă** s. f., pl. *páste* AO, h. 470/rar Mh; **postáie** s. f., pl. *postái*/prin Gj, Mh; *postói* AFLR/rar Gj.

PĂSTÁRE v. **păstáie** 3°.

PĂSTÁÍ vb. IV tranz. 1° AMD, h. 346/Cl, prin Il şi rar Br, Tl, Cţ „a desface boabele din păstăi"; cf. b o b í...

2° var. **păstárí** vb. IV tranz. AMD/rar Bz „a culege. a alege păstăile (de la fasolea semănată prin porumb)".

- var. 1° **păstárá** vb. I tranz. AMD, h. 346/rar Br; **păstárí** vb. IV tranz./rar Ph, Vn, Bz, Il; **păstuí** vb. IV tranz./rar Cţ.

PĂSTĂRÁ v. **păstăí** 1°.

PĂSTĂRÍ v. **păstăí** 1°. 2°.

PĂSTÓR s. m., pl. *păstóri* 1° AO, h. 406/rar Vl. Gj. Mh; AMD, h. 271/rar Ph, Ot „persoană care umblă cu caii la păscut; herghelegiu"; cf. c ă i é r...

2° AO, Pl. 59/rar Vl, Mh „văcar"; cf. b o u á r 1°...

3° AO, h. 418/rar Ot „baci, vătaf la stână"; cf. b ă c ó ń...

PĂSTRÁ vb. I refl. GM/rar Ag „a se cruţa, a se menaja": Neglijenţa ş-a lui, că nu *s-a păstrát* şi s-a îmbolnăvit/786; cf. a m e n a j á...

PĂSTRÁT adj. f. *păstrátă* AFLR/rar Vn „pregătit din timp (cu lucruri puse de-o parte, păstrate)": Erai *păstrátă* [cu lucruri] pentru moaşă/721; cf. d i c h i s í t.

PĂSTRĂGĂLÍ vb. IV refl. GM/rar Tr „a se rostogoli": Uite *să păstrăvăléşte*, se frământă, şi a căzut din pat GM/781. [Piatra] *s-o postravaléşć*, s-o dai de-a dura, s-o dai de-a postravala GO/948; cf. î n t ă v ă l i...

– var. **păstrăvălí** vb. IV refl. GM/rar Tr; **postravalí** vb. IV tranz. GO/rar Mh.

PĂSTRĂMÍ vb. IV tranz. 1° GM/rar Ag, Br „a face (carnea) pastramă": Carnea o *păstrămím*, o punem la putină/751.

2° GM/rar Ag, Br „a tranşa carnea de porc".

PĂSTRĂU s. m., pl. *păstrăi* GM/rar Ph „soi de ciuperci comestibile (mari, de culoare albă)".

PĂSTRĂVĂLÍ v. **păstrăgălí**.

PĂSTRÂNĂC s. m. AFLR/rar Cţ „păstărnac".

– var. **păştănác** s. m. AFLR/rar Mh; **potârnác** s. m., pl. *potârnáci* GO/rar Dj.

PĂSTRU s. n. AMD; GM/rar Db, Cl „păstrare, economisire": Are lucruri puse la *păstru* AMD/692.

PĂSTRÚNGĂ v. **postrúngă** 1°.

PĂSTUÍ v. **păstăí** 1°.

PĂSTÚRĂ s. f. 1° AO, Pl. 115–117/Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 94/prin Ot şi rar Ag, Db, Bz, Tr, Gr, Il, Tl „polen"; cf. b u n^2.

2° AO, Pl. 117/Vl, Dj, prin Gj, Mh, Ot şi rar Tr „amestec de miere cu polen (cu care se hrănesc albinele)"; cf. p á p ă 3°.

– var. 2° **postúră** s. f. AO, Pl. 117/rar Vl.

PĂSUÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a apăra, a feri".

PĂȘCI s. f. pl. AMD/rar Il „păști" (pl. de la *pască*).

PĂȘIÓRI (3 sil.) s. m. pl. GM/rar Db dim. de la *pas*.

PĂȘÍTĂ s. f., pl. *pășíte* AO, Pl. 9/Dj și rar Mh „(distanță de un) pas"; cf. c á l c ă; **la pășítă** loc. adv. GO/rar Dj „la distanță de un pas": Și mergem [când semănăm porumbul] *la pășítă* așa, și pune nevasta dupe mine, eu mă duc cu plugu, ea vede de boabele ei/971.

PĂȘITÚRĂ s. f., pl. *pășitúri* AO, Pl. 9/rar Dj; AMD, h. 83; AFLR/rar Db, Bz „pas"; cf. p a s[1] 1°.

– var. **pășătúră** s. f., pl. *pășătúri* AMD, h. 83; AFLR/rar Il; **pășitúră** s. f., pl. *pășitúri* AMD/rar Bz, Br, Ot, Il.

PĂȘTĂNÁC v. **păstrânác**.

PĂȘTERE s. f. AMD, Pl. 135–136/rar Ag „acțiunea de a paște; păscut".

PĂȘTILÉȚ s. AO, Pl. 42/rar Ot „numele lunii aprilie"; cf. a p r i l i e...

PĂȘUÍ v. **pășuní 2°**.

PĂȘÚNE s. f. pl. AO, Pl. 59/rar Dj „pășuni"; cf. c e a i r 1°...

PĂȘUNEÁLĂ s. f., **în ~** AMD, Pl. 135–136/rar Tr „la păscut".

PĂȘUNÍ vb. IV **1°** intranz. AFLR/rar Ph [d. oi] „a pășuna, a paște".

2° tranz. TDM III/rar Tr „a duce la păscut; a paște": Aveam cioban, și le duceam la izlaz [oile], și le *pășunái* acolo, și seara veneau acas/801; cf. p ă s c u í.

– var. 2° **pășui** vb. IV tranz. GM/rar Bz.

PĂTĂȘCĂ v. **patáșcă 1°**.

PĂTĂȘI v. **patáșcă 3°**.

PĂTÁT adj., pl. *pătáți* AO, h. 50/rar Dj „cu pistrui; pistruiat"; cf. a b r á ș 1°...

– var. **petát** adj. AO, h. 50/rar Gj.

PĂTĂCÉL s. m., pl. *pătăcéi* AMD, h. 26/rar Ag „cercel (făcut din bănuț vechi, din pitac)"; cf. b ă n ú ț...

PĂTĂCHÍE s. f., pl. *pătăchíi* GO/rar Gj „împletitură din nuiele, cu care se înalță pereții teascului de struguri".

– var. **pătăchín** s. n. AFLR/rar Gj; **pătăchír** s. n. GO/rar Gj.

PĂTĂCIIÍN v. **pătăchíe**.

PĂTĂCHÍR v. **pătăchíe**.

PĂTĂGÍCĂ v. **plataeá**.

PĂTĂRNÍCHE v. **potârnícă**.

PĂTĂTÚRĂ s. f., pl. *pătătúri* AO, Pl. 37/rar Ot „pată"; cf. m â n j e á l ă 3°...

PĂTÂIÁC v. **pătuiág 2°**.

PĂTÂNGÍCĂ v. **plataeá**.

PĂTEÁC v. **pătuiág 2°**.

PĂTIÁC v. **pătuiág 2°, 4°**.

PĂTIÁG v. **pătuiág 1°**.

PĂTÍC s. n. GM/rar Ph dim. de la *pat*: Sta-nvălit c-o sarică acolo-ntr-un *pătíc*/712; cf. p ă t u l é ț.

PĂTIMÁȘ s. m. TDO/rar Dj „cel care mijește" (în jocurile de copii).

PĂTIMÍT adj., f. *pătimítă* AFLR/rar Dj „chinuit, necăjit, amărât"; cf. î n c h i n u i t...

PĂTIMÓS adj., pl. *pătimóși* AMD, h. 115/rar Bz „epileptic"; cf. e p i l é f t i c...

PĂTLĂGÍCĂ v. **patlăgină**.

PĂTLĂGÍNĂ v. **patlăgină**.

PĂTRAT adv. AO, h. 30, 31/rar Mh [d. modul de a se uita] „șașiu"; cf. a b r á ș 2°...

PĂTRĂTÚRĂ s. f., pl. *pătrătúri* GM/rar Ag „piatră cioplită în formă cubică": Noi lucram piatra *pătrătúri* frumoase /675.

PĂTRÂNJÉL v. **pătrunjél**.

PĂTRÍME s. f., pl. *pătrími* AMD, h. 590/rar Il „teren lăsat câtiva ani nelucrat, pentru regenerare; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

PĂTRINJÉL v. **pătrunjél**.

PĂTRÚNDE vb. III tranz. **1°** AMD, h. 94/rar Ot „a vaccina"; cf. a l t o i 3°...

2° AMD, h. 26/rar Db, Ph „a face gaură (cu acul) **în** ureche, pentru a pune cercei": *Să pătrúndem* fata să-i punem

cercei, tortițe/814. Chiar eu sânt *pătrúns* cât am flăcăit l-am purtat [cercelul]/815.

PĂTRUNJÉL s. m. și n., pl. **pătrunjéli** AO, h. 468/rar Mh; AMD, h. 344/Db, prin Ph, Tr, Il, Cț și rar If, Cl, Tl; *pătrunjéle* AO/rar Vl, Dj; AMD/rar Br, Gr; *pătrunjáie* /rar Il „pătrunjei"; cf. m i r ó d i e 2°...

– var. **pătrânjél** s. m., pl. *pătrânjéi* AO, h. 468; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 344/Tl și prin Ot, Cț; *pâtránjéli* AO/rar Mh; **pătrinjél** s. m., pl. *pâtrinjéi* AO; AFLR/rar Mh, Dj.

PĂTRÚNSĂ adj. f., **preduceá** ~ AMD, Pl. 134/rar Bz „semn de recunoaștere în urechea oii, constând într-o gaură cu străpungere"; cf. i s c o á s ă...

PĂTUÁC v. **pátuiăg 3°**.

PĂTUIÁG s. n., pl. *pătuiége* **1°** AO, h. 456; 608; 628; TDO; AFLR/Mh, prin Gj, Dj și rar Vl; AMD, Pl. 139/rar Tr „platformă improvizată din scânduri sau din crengi așezate pe pari ori într-un pom, pe care se clădește nutrețul (fân, coceni) păstrat pentru iarnă": [Cocenii] îi aducem acasă-i facem or glugă or *pătuiége*, așa-i spunem noi *pătuiége*, atârnați în pod... în lemn TDO/914; cf. p ă t u l e á c 1°.

2° AO, h. 608/prin Vl și rar Gj, Ot; AMD, h. 612/rar Ot „glugă mare, claie de coceni"; cf. c ă r s t ă 3°...

3° AO, h. 212/rar Gj, Dj; *pătuiáguri* AMD, h. 195/rar Gr „adăpost improvizat (în câmp), constând dintr-un foișor ridicat pe patru pari"; cf. c e r d á c 2°...

4° var. **pătiác** s. n., pl. *pătiáce* AMD, h. 627/rar Ag „podea improvizată din scânduri fixate pe pari, pe care se ridică claia"; cf. b i n á...

– var. **pătâiác** s. n. **2°** AFLR/rar Vl; **pătecăc** s. n., pl. *pătécce* 2° AMD, h. 612/rar Vl; **pătiác** (3 sil.) s. n., pl. *pătiácce* 2° AMD/rar Vl, Ag; *pătiéci* GM/rar Vl; **pătiág** s. n., pl. *pătiége* 1° AO, h. 456; 608; GO/prin Vl; **pătuiác** s. n., pl. *pătuiăce* 3° AMD, h. 195/rar Tr; **peteăc** s. n., pl. *petéce* 2° AMD, h. 611, 612/rar Vl; **petiác** (3 sil.) s. n. 1° AMD/rar Ot.

PĂTÚL s. n., pl. *pătúle* **1°** AO, h. 653/prin Ot și rar Dj; AMD, h. 662; GM/Ag, Db, Ot, Tr și rar Gr, Cl „cadru din pari pus peste loitrele căruței pentru a-i spori capacitatea": Să punea *pătúlu* pă căruță când plecam la cărat GM/788; cf. a n g á ș 1°...

2° AMD, h. 627/rar Ph, Cl, Il, Tl „așternut sub claie"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

3° pl. *pătúluri* AMD, Pl. 136/rar Cl „acoperiș la strungă"; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

4° GM/rar Ag „clădire mică având camere de locuit și pod pentru depozitarea porumbului".

5° AMD, h. 644/rar Ag „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

PĂTULÁC v. **pătuleác 2°**.

PĂTULÁȘ s. n. AMD, h. 321; TDM III/rar Ag, Gr dim. de la *pătul* (pentru cereale).

PĂTULÁTÁ adj. f. AO, h. 802/rar Vl [d. lâna de pe oaie] „deasă, împâslită"; cf. b ă t ú t 2°...

PĂTULEÁC s. n., pl. *pătuléce* **1°** TDO/rar Mh „platformă improvizată din scânduri sau din crengi așezate pe pari ori într-un pom, pe care se clădește nutrețul păstrat pentru iarnă": [P o r ș o r i i] i-adună și îi ridică sus la *pătuĺág* acolo TDO/937; cf. p ă t u i á g 1°...

2° var. **pătuiác** s. n. AMD, h. 196/rar Gr „colivie (pentru porumbei)"; cf. c ă s ú ț ă 1°...

– var. 1° **pătuleág** s. n., pl. *pătulége* AO, h. 456; GO; TDO/prin Mh și rar Gj.

PĂTULEÁG v. **pătuleác 1°**.

PĂTULÉȚ s. n., pl. *pătulețe* AFLR/rar Ph dim. de la *pat*; „pătuț"; cf. p ă t í c.

PĂTURĂ s. f. **1°** TDO/rar Gj „strat de urdă format deasupra zerului în fierbere": Își las-o *pătură* deasupra, pe zăr [...] După

ce-a-nceput să răsufle puțin la jumătate și-n părți pin *pătură*, îl crapă c-un cuțit de lemn/905.

2° AO, h. 233/rar Mh „foaie de tăiței"; cf. á z i m ă[1] 2°...

PĂTURÍ vb. IV refl. GO/rar Gj [d. fân] „a se așeza în straturi; a se tasa": După ce l-ai făcut [fânul] plasture-l lași ca... câteva zile să poată *s-să păturéască*: după ce *s-a păturít*, îl cari cu... caru/939.

PĂTURÍME s. f. colect. GM/rar Db „mulțime de pături (de învelit)".

PĂTURNÍCHE v. **potârnică**.

PĂTUTÍNDENI adv. GM/rar Db „peste tot; pretutindeni": Odată a căzut așa un potop așa, și nu *pătutíndeni*, numa [...] cam din capu satului încoace/697; cf. r â n d 6°.

PĂȚÁU s. n. GM/rar Ag, Tr „pățanie, necaz": Păi eu îți spusei, zâc, cam un roman așa din *pățău̯u* meu, adică ce-am pățât eu/689. El știe tot *pățău̯u* meu/807; cf. b a i[1]...

PĂȚI vb. IV TDM III/rar Cl „a suferi, a îndura, a se chinui": Mi-a dat un junghi, mi-a mai dat unu, ș-al treilea l-am sculat pe bărbată-miu și mi-a adus-o pă moaș-aia și pă urmă dă-i țipătu și chilomănește-te, *acu pățít* rău, rău *am pățít*/865; cf. d u r á 1°...

PĂȚITÓR v. **pețiitór**.

PĂÚG v. **păúză 1°**.

PĂÚI v. **păúză 1°**.

PĂÚJĂ v. **păúză 2°**.

PĂULEȘTEÁN (4 sil.) s. m., pl. *păuleșténi* AMD/704 „locuitor din comuna Păulești".

PĂÚNJENI v. **păiánjen 1°**.

PĂÚȘ v. **păúză 1°**.

PĂÚZĂ s. f., pl. *păúze* **1°** AMD, h. 629/Ag și rar Ph, Gr, Cl; *păúji*/rar Ag „fiecare dintre prăjinile legate împreună la un capăt (două câte două) care se pun pe căpițe pentru a le apăra contra vântului"; cf. a j u t ó r 9°...

2° AMD, h. 619/rar Ag, Db, Gr „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

– var. 1° **pánză** s. f., pl. *pánze* AO, h. 626/prin Gj; **páunză** s. f., pl. *páunze*/rar Gj; **páuză** s. f., pl. *páuze*/prin Gj și rar Vl; **păúg** s. m., pl. *păúgi* AMD, h. 629/rar Ot; **păúi** s. m., pl. *păúi*/rar Ot; **păúș** s. m., pl. *păúși*/rar Vl, Ag; 2° **păújă** s. f., pl. *păúji* AMD, h. 619/rar Db.

PĂVĂȚÁNCĂ s. f. AO/963 „femeie din localitatea Pavăț".

PĂZÁR v. **pazăr**.

PĂZDÁRE v. **pâzdárie**.

PĂZDÉRIE v. **pâzdărie**.

PĂZEÁLĂ s. f. GO/rar Dj „pază, păzit": Avea vo trei sute... oi luate în *păzálă*/970.

PĂZLĂGEÁ v. **platageá**.

PĂZNICÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 136/rar Mh „a însemna obezile cu unealta numită p a z n i c": [Rotarul are] paznic de *păzniĉit* obezi/954.

PÂCI v. **párei[2] 1°, 3°**.

PÂCIULÉȚ s. m. AMD, h. 644/rar Ph dim. de la p â c i 1°.

PÂCLEÁȚĂ s. f. AO, Pl. 46/rar Dj „ceață"; cf. b o á g h e...

PÁCLIȚĂ s. f. AO, h. 318/rar Ot „grindină măruntă; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

PÁGLĂ s. f. AMD, h. 525/rar Tr „pâclă, ceață"; cf. b o á g h e...

PÂHÁV adj., pl. *páhávi* **1°** AMD, h. 35/rar Vl, Ag [d. om] „fără putere; slab, neputincios"; cf. a m ă r â t 1°...

2° AMD, h. 617/rar Ag [d. bobul de grâu, porumb etc.] „pipernicit, mănat"; cf. m ă l u r í t...

– var. 1° **păháv** adj., pl. *păhávi* AO, h. 62/rar Vl.

PÂINE s. f. **1°** var. **pâne**, pl. *pâni* AO, h. 258; Pl. 35; TDO/Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 454 MN; AFLR/Tl și rar Ag, Db, Ph, Vn, Cț „produs de panificație din aluat dospit"; cf. p í t ă[1] 1°.

2° var. **pắne** s. f. TDO/rar Gj, Mh „făină de grâu": Măcinăm grâu la moară şi la urmă veneam acasă şi *pắnga* o cerneam cu sita/905; cf. f ă i n ă 2°...

3° AO, h. 233/rar Dj „foaie de tăiţei"; cf. á z i m ă[1] 2°...

4° AO, h. 269/rar Dj „plăcintă, scovardă (din aluat dospit) umplută cu varză, brânză etc., prăjită în tigaie"; cf. c l ă t i t ă 1°...

5° var. **pắne** s. f. sg. tantum GD/rar Tl „cereale, grâne": [Fânul] să coseşte cu coasa ca cum coseşte *pắnga*/879; cf. m ă r u n ţ i ş 1°.

6° AFLR/rar Ct „punct câştigat la unele jocuri de copii": Dacă lovim [cu mingea] înseamnă că au ele o *pắne*, dacă nu, am eu sau alte fete/887.

PÂLC s. n., pl. *pâlcuri* AMD, h. 407; 411; 416/rar Ag, Ph, Vn, Il „pădure de întindere mică".

PÂLG v. **pârgă 3°**.

PÂLNĂ s. f. GO/rar Dj „smoc de plante răsărite (prea) des".

PÂLNE v. **pâlnie 2°, 3°**.

PÂLNEIOÁRĂ (4 sil.) s. f. AMD, h. 220 MN/rar Gr dim. de la p â l n e 2°; cf. p â l n i ş o á r ă, p â l n i ú ţ ă.

PÂLNIE s. f., pl. *pâlnii* **1°** AO, h. 651/rar Ot „placă de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

2° var. **pắlne** s. f., pl. *pâlni* AMD, h. 220 MN/prin Tl şi rar Vl, Vn, Br, Cl „obiect (din tablă) folosit la turnarea lichidelor în vase cu gura strâmtă"; cf. l é i c ă[2]...

3° var. **pắlne** s. f., pl. *pâlni* AMD, Pl. 183/rar Br „unealtă (de forma unui cornet) folosită de către olar la ornarea vaselor"; cf. c o n d é i 3°...

– var. 2° **pârdie** s. f. AO, h. 238/rar Gj.

PÂLNIŞOÁRĂ s. f. AMD, h. 220 MN/rar Tl dim. de la *pâlnie*; cf. p â l n e i o á r ă...

PÂLNIÚŢĂ (4 sil.) s. f. AMD, h. 220 MN; AFLR/rar Db, Ot dim. de la *pâlnie*; cf. p â l n e i o á r ă...

PÂLPĂ v. **púlpă 1°**.

PÂLPĂÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *pâlpâie* AO, h. 57/rar Mh „ a vorbi peltic; a se bâlbâi"; cf. c â c â í...

– var. **pârpăl** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *pârpăiéşte* AO, h. 57/rar Mh.

PÂLPÂÍ vb. IV intranz. **1°** GM; TDM Il/rar Bz, Br, Tr „a clocoti încet": Şi când s-a ridicat deasupra [urda] de *pắlpîje* aşa, p-orm-o dăm jos de pă foc TDM Il/740. *Pólcăje* mămăliga, fierbe GM/703; cf. f o r f o t í 3°.

2° var. **bolcăní** vb. IV refl. AO, h. 675/rar Dj; AMD/rar Cl [d. vin] „a fermenta şi a se altera"; cf. o ţ e ţ í...

3° var. **bolcăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *bólcăne* AMD, h. 72/rar Tr „a chiorâi"; cf. b o l b o r o s í...

– var. **bolcăní** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *bólcăne* 1° GM/rar Db; **bolgăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *bólgăie* 3° AMD, h. 72/rar Tr; **borcoí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *bórcoie* 3°/rar Tr; **polcăi** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *pólcăie* 1° GM/rar Ph; **polpăí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *pólpăie* 1° AMD; GM/rar Ph, Gr.

PÂLPÂÍT adv. AMD, h. 32/rar Gr [d. modul de a vorbi] „peltic; bâlbâit"; cf. i n g â n ă t 2°...

PÂN v. **prin 3°**.

PÂNAI v. **pắnă 2°**.

PÂNĂ 1° ~ că loc. conjunct. AFLR/rar Gj; **~ de** loc. conjunct. AFLR/rar Mh „până ce, până când": [Cheagul] îl punem *pắnă că* se poate să se adune laptele/935. Lăsăm păinea *pắnă de* fierbe/948.

2° var. **pắră** conjunct./prep. TDO/rar Mh „până": [Porcului] îi dăm [c i r cu mălai] *pắră* creşte/946. *Pắnaí* marţi, *pắnaí* joi mai ţânea [nunta] TDO/910.

– var 2° **pânai** conjunct. TDO/rar Vl.

PÂNDÁR s. m. **1°** TDM Il/rar Br [la jocul de copii p o p i c u l] „jucător care stă la pândă ca să prindă p o p i c u l sau să apere poarta".

2° GM/rar Gr [la jocurile de copii] „locul unde se mijește": Care cade zece [la numărătoare] acela să face la *pîndár*, ceilalți pleacă și s-ascunde/ 737; cf. t i c t á c 2°, t i c t ă 3°, ț a r c 6°.

PÂNDĂ s. f. **1°** TDM II/rar Bz „loc (amenajat) pentru pândit (la vânătoare)": Eu bucuros ca să trag cu pușca mi-am făcut o *pîndă* din țipirig/748; cf. p u s o á r e.

2° GM/rar Bz, Il; GD/rar Cț „poziție de joc pasivă, de așteptare (în unele jocuri de copii)": Ne-mpărțeam: jumătate-ntr-o parte, jumătate-ntr-o parte; trăgeam sorții, cari-i la bătaie și cari-i la *pîndă*/748.

– var. 2° **pântă** s. f., pl. *pânte* GM/rar Cl; GD/rar Tl, Cț.

PÂNE v. **pâine 1°, 2°, 5°.**

PÂNGĂ prep. TDM II; AFLR/rar Ph, Bz, Tr, Gr „pe lângă": *Pîngă* mireasă mai sînt surori, cumnate/739. Ș-a-nfipt gur-aici în gâtu oii [...] și el [= lupul] a luat *pîngă* ea așa TDM II/709.

– var. **píngă** prep. TDO/prin Mh și rar Gj, Dj.

PÂNNÓG v. **podnóg.**

PÂNTĂ v. **pândă 2°.**

PÂNTĂRÍ vb. IV tranz. GD/rar Cț „a lăsa (pe adversar) la p â n t ă (în jocurile de copii)".

PÂNTE v. **pântre.**

PÂNTECÁRIȚĂ s. f. AMD, h. 103/rar Ag „diaree"; c f. b o á l ă 4°...

PÂNTECĂRÍ vb. IV intranz. GM/rar Il „a avea diaree"; cf. c u f u r í...

PÂNTICĂRÁIE s. f. AMD, h. 103/rar Gl „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

PÂNTRE prep. AFLR/rar Vl, Gr „printre": *Pîntre* ițe și fuștei șade scroafa cu purcei/821.

– var. **pânte** prep. AFLR/rar Ag, Cl; **píntra** prep. AFLR/rar Mh; *píntre* prep. TDO; AFLR/rar Mh.

PÂNTUÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se pântuie* GO/rar Mh „a se presa": *Să să pîntuje* soricele și carnea-n el [în maț]/948; cf. a b r e z á...

PÂNZÁICĂ (3 sil.) s. f., pl. *pânzăici* GO/rar Mh „cearșaf"; cf. c e a r ș á f e...

PÂNZÁR s. n., pl. *pânzáre* GM/rar Ph „dispozitiv pentru urzit pânza; urzitor": [Cânepa] o urzeam la *pînzár*, la urzitor/717; cf. d u l á p 5°...

PÂNZĂ s. f. **1°** pl. **pânzi** AO, Pl. 88/rar Mh „pânze"; cf. p â n z ă t ú r ă 2°.

2° pl. **pânzuri** GM/rar Db, Tr „pânzeturi"; cf. p â n z ă r é t.

3° AO, h. 779/rar Dj; AMD, h. 283/rar Ot, Gr, Cl „strecurătoare (din pânză rară sau din tifon) pentru lapte"; cf. s ă c u l é t e 2°, s ă d í l ă[1] 2°, s ă d í l c ă[2] 2°, z ă g á r n ă 2°, z á r n ă 1°.

4° AMD, Pl. 81–82/rar Db „pojghiță de mucegai (deasupra vinului)"; cf. f l u n d u r í e...

5° AMD, h. 197/rar Gr „parte dintr-un gard (de nuiele) cuprinsă între doi pari"; cf. b o i 3°.

6° în expr. **a mérge** ~ GM/rar Ph „a împânzi locul": [Grâul] îl semănam noi șapte, opt inși la rând cu sacu, cu poalele cu grâu, altu-nainte, după el așa, *pînză* așa *merǧám* când semănam/701; cf. î m p ă n á 4°...

PÂNZĂREÁSĂ s. f., pl. *pânzărése* **1°** GM/rar Db, If „femeie care are urzitor și urzește (și) pentru alte gospodine"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 1°...

2° AMD, h. 395/rar Ph „dispozitiv de urzit; urzitor"; cf. d u l â p 5°...

PÂNZĂRÉT s. n. colect. GM/rar Il „pânzeturi"; cf. p á n z ă 2°.

PÂNZĂTÚRĂ s. f., pl. *pânzătúri* **1°** AMD, h. 225/rar Ag, Db, Ph, Tl, Cț „față de masă"; cf. a ș t e r n ú t 4°...

2° AFLR/rar Tl „pânză"; cf. p á n z ă 1°.

PÂNZET s. n. AMD, Pl. 135/rar Vn „păscutul oilor înainte de răsăritul soarelui"; cf. n ă p r i o r á t...

PÂNZUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *pânzuie* AFLR/rar Gj, Mh „a acoperi fața mortului cu giulgiu"; cf. î m p â n z í 1°...

PÂR, la ~ loc. subst. AFLR/rar Tl „numele unui joc de copii; un fel de „v-ați ascunselea" pe echipe": Când ne jucăm *la pîr* ne echipăm în două echipe: una pleacă în căutarea celei prime echipe, iar alta stă la pază/881.

PÂRĂÍTA, de-a ~ loc. subst. GO/rar Dj „numele unui joc de copii; de-a v-ați ascunselea" [?]; cf. a j u m i t a...

PÂRÁU v. **pârău**.

PÂRĂCIÚNE s. f., pl. *părăciúni* GM/rar Ag „reclamație; pârâ"; cf. r e c l â m ă.

PÂRÂIÁ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *pârâiázã* GO/rar Ot [d. ape] „a izvorî"; cf. c l o c o t i 2°...

PÂRÁU s. n., pl. **pârăie** AO, h. 325/Dj, prin Vl, Ot și rar Mh; AMD, h. 537/Tr, Il, prin Br, Ot, Gr, Cl, Cț și rar Ag, Db, Ph, Bz, If, Tl; *pârâuri* AO/rar Dj, Ot, Mh; AMD/Cț, prin Cl, Il și rar Ag, Db, Ph, Bz, Bz, Tr, If, Gr, Tl; *pârâuă* AO/rar Vl „pâraie"; cf. b â l t ă 5°...

– var. **părău** s. n., pl. *părăie* AO, h. 325/Gj, Mh; *părâie*/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 537/prin Ag; **părău** s. n., pl. *părăie* AO/prin Gj, Mh; *părâie*/rar Mh, Dj; *părâuri*/rar Mh; *părău* s. n., pl. *părăie* AO/rar Mh; *părâuri* AMD/rar Vl.

PÂRCĂLÂB s. m., pl. *pârcălâbi* GO/rar Dj „tânăr care angajează muzicanții și strânge taxa de la participanții la horă sau la alte petreceri"; cf. c a s i é r...

PÂRCI[1] s. n., pl. *pârciuri* 1° AO, h. 596/Mh, prin Gj, Dj și rar Vl „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

2° AO, h. 596/rar Dj „hotar, răzor între două terenuri"; cf. d â l m ă 3°...

– var. 1° **pârț** s. n., pl. *pârțuri* AO, h. 596/rar Ot.

PÂRCI[2] s. m., pl. *pârci* 1° AO, h. 596/rar Mh, Dj „țap"; cf. v ă t ú i 7°.

2° AO, h. 596; 749; GO/rar Dj „pui de iepure"; cf. ș o t ó i, v ă t ă r ó g 3°, v ă t ú i 1°.

3° var. **pâci** s. m. cu val. de interj. GO/rar Dj „cuvânt cu care se cheamă iedul".

– var. 1° **păci** s. m. AO, Pl. 62/rar Mh; AMD, h. 278/rar Db, Ph.

PÂRCÍ vb. IV refl. AMD/rar Il [d. capre] „a se împreuna (pentru reproducere)".

PÂRCIÓG s. n., pl. *pârcióguri* 1° AO, h. 596/rar Mh; *părcioáge*/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

2° AO, h. 442/rar Mh „fâșie îngustă de teren nearat între două ogoare; răzor"; cf. d â l m ă 3°...

PÂRCIÓN (2 sil.) s. n., pl. *pârcioáne* AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între brazde (sau la capătul locului)"; cf. a m n â r 9°...

PÂRDÁV v. **pârvâc**.

PÂRDÁI s. m. [?] pl. GM/rar Vn „dihănii, jivine": Tocmai după ce-am trecut să intrăm în satu din jos, în Urecheşti, atuncea ne-a spus: „ai! ăia era *pîrdăi*, mamă/723; cf. b â z d â g â n i e 3°...

PÂRDIE v. **pălnie 2°**.

PÂRGĂ s. f. 1° AMD, Pl. 64–65/rar Ot „primul rod la vița-de-vie (de obicei în cantitate mică)"; cf. a g u r i d ă 3°...

2° AMD, Pl. 78/rar Ot „primul must care se scurge la tescuit; ravac"; cf. s c u r s ú r ă.

3° var. **pâlg** s. n., *a da în* ~ AO, h. 614/rar Gj [d. cereale] „a se pârgui"; cf. c o d ă l b i...

4° **în** ~ loc. adj. AMD, h. 156/rar Tr [fig.] „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u i t...

PÂRGUÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se pârguie* AMD/rar Cț [d. găinile bătrâne] „a nu mai oua".

PÂRJEÁLÁ v. **prăjeălă 1°**.

PÂRJÍ v. **prăji 1°**.

PÂRJOLÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se pârjoleáză* AFLR/rar Mh [d. plante] „a se usca din cauza arșiței".

PÂRJOLÍCĂ s. f. GM/rar Br „friptură făcută la repezeală": Pui o bucată de ficat, pui rinichii amândoi, faci o *pîrjolícă* şi bei o căldare de vin/738.

PÂRLÁC s. n., pl. *pârláce* AO, h. 596/rar Vl „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

PĂRLÁGINĂ v. **patlágină**.

PÂRLÁZ v. **pârleáz 1°– 3°**.

PÂRLĂ adj. f., pl. *párle* **1°** AO, h. 798/rar Vl [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l 3°...

2° AO, h. 799/rar Vl; AMD, Pl. 151–153/prin Ag şi rar Db, Ph, Cl [d. oi] „cu lână scurtă şi deasă"; cf. s p á n c ă 1°, s t ó g o ş ă 5°, s t u f í t ă 2°, ţ i g á i c 5°, ţ u r c á n ă 2°.

PÂRLĂU s. n., pl. *pârláie* **1°** AO, Pl. 29; GO; TDO/Gj „vas mare dintr-un buştean scobit (în formă de cilindru) în care se opăresc rufele, tortul etc.": *Pîrlắu* e un lemn aşa... retezat şi scobit înăuntru GO/939. [Rufele] le băgăm în *pîrlắu* şi le ţânem o noapte în *pîrlắu* acolo, turnăm pe ele... bunînţeles că nu le bagi aşa TDO/915; cf. o b ó d 9°...

2° var. **bârlóg** s. n. GO/rar Vl „groapă (căptuşită cu paie) folosită odinioară pentru opăritul rufelor".

PÂRLEÁLĂ s. f. AMD, h. 59; GM/rar Db, Gr „pelagră": Dân trai râu mai dă şî-n *pîrlq́ilă* GM/811. *Pîrlq́ála*... e din neamu lui; se pârleşte pe mâini şi se jupoaie AMD/821; cf. p i l á g ă r.

PÂRLEÁZ s. n. **1°** pl. **pârleáze** AO, Pl. 47/Gj, Mh, prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 539/Db, prin Ag, Ph şi rar Bz, Br, Ot, Tr, If, Gr, Cl, Il, Cţ; *pârléze* AMD/Tr, prin Ag, Ph, Ot, Cl şi rar Db, Br, Gr, Il, Cţ; *pârlézuri*/rar Ph, Vn, Bz „pârleazuri"; cf. c a n a p e á 2°...

2° pl. *pârleázuri* AMD/rar Vn „trecătoare îngustă printr-o spărtură din gard (sau din zid)".

3° pl. *pârleázuri* AMD, h. 539/rar Db, Ph „loc unde gardul este (mai) puţin înalt şi poate fi trecut cu uşurinţă".

4° pl. *pârleázuri* AMD, h. 539/rar Tl, Cţ „loc de trecere printr-un şanţ cu malurile surpate".

5° pl. *pârleáze* AMD, h. 539/rar Cţ „gard de nuiele, de scânduri etc."; cf. t a r á b ă 3°, ţ á r i n ă 14°.

6° var. **pîrláz** s. n., pl. *pîrlázuri* AO, Pl. 47/rar Dj „şanţ având rolul de a marca hotarul dintre vecini"; cf. ţ á r i n ă 13°.

– var. **pârláz** s. n., pl. *pârlázuri* 1° AO, Pl. 47/prin Dj; AMD, h. 539/prin Tl; 2° AMD, h. 539/prin Cţ şi rar Tl; *pârláze* 1° AO/rar Vl; AMD/prin Tl; 2° AMD/rar Tl; **pirláz** s. n., pl. *pirlázuri* 1° AO/prin Dj; **pirleáz** s. n., pl. *pirleáze*/prin Dj; **prâleáz** s. n., pl. *prâleâzuri* 1°/rar Vl, Gj; **priláz** s. n., pl. *prilâzuri* 1°/prin Gj, Mh şi rar Vl; *prilâze*/prin Mh şi rar Vl, Gj; **prileáz** s. n., pl. *prileázuri* 1°/prin Mh şi rar Vl, Gj; **spârleáz** s. n., pl. *spârleáze* 1° AO/prin Vl; AMD/rar Tr.

PÂRLÍT 1° adj., pl. *pârlíţi*, f. *pârlítă*, pl. *pârlíte* GM/rar Ag, Tr „afurisit; ticălos; blestemat"; cf. î n c h i n á t 1°...

2° f. art. **la pârlíta** loc. subst. GM/rar Br „numele unui joc de copii (cu mingea)": Ne jucam cu cei mari şi *la pîrlíta* şi cei mici stătea-n mijloc şi cei de afară ne-atingea cu mingea/741.

PÂRLITÚRĂ s. f. AMD, h. 405/rar Ag „teren despădurit; tăietură"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

PÂRLOÁGĂ v. **pârlóg 2°– 5°**.

PÂRLÓG s. n., pl. *pârloáge* **1°** AO, h. 585/prin Ot şi rar Gj, Tr; AMD, h. 590, 591/Ot, Tr, Gr, prin If şi rar Ph, Cl, Tl, Cţ „teren arabil lăsat mai mulţi ani necultivat, în vederea refacerii fertilităţii; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 586/rar Ot; AMD, h. 590/rar Ph „teren care, după ce nu a fost cultivat o perioadă îndelungată, se ară pentru prima oară; prosie"; cf. c u r ă t ú r ă 3°...

3° AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

4° var. **pârloágă** s. f., pl. *pârloáge* GM/rar Bz, Cl, Il „loc într-un lan de grâu sau de porumb unde (din cauza inundației) nu au răsărit plante : Ne-am dus în niște porumb, acolo era o *pîrloág*-așa [...] unde nu era porumb, era-n înecat/750; cf. v á t r ă 10°.

5° var. **pârloágă** s. f. AMD, h. 328/prin Cl și rar Br, Tl, Cț „fânaț"; cf. b á l t ă 4°...

– var. **pârloágă** s., pl. *pârloáge* 2° AO, h. 587/rar Mh: 3° AMD, h. 602/rar Bz, Tr; *pârlógi* 3°/rar Ot; **pirloágă** s. f., pl. *pirloáge* 1° AO, h. 585/prin Dj și rar Mh; 2° AO/rar Mh; **pirlóg** s. n., pl. *pirloáge* 1° AO/Dj și rar Ot; 2° AO/rar Vl, Mh; 3° AO, h. 595/rar Dj; 5° AMD, h. 328/rar Db, Cl; **priloágă** s. f., pl. *priloáge* 1° AO/rar Vl; 2° AO/rar Vl; 3° AO/rar Mh; **prilóg** s. n., pl. *priloáge* 3° AO/prin Mh și rar Dj, Gj; **purloágă** s. f., pl. *purloáge* 1° AMD, h. 590/rar Il.

PÂRLOGÍȘTE s. f. AMD, h. 590/rar Gr „teren lăsat necultivat mai mulți ani, în vederea refacerii; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

PÂRLUÍ vb. IV tranz. și refl. pas., ind. prez. 3 sg. *(se) pârluie* GO/rar Gj „a (se) opări rufele în p ă r l ă u".

PÂRMÁC v. **parmác 2°, 3°.**

PÂRNÁIE s. f., pl. *pârnăi* 1° AMD, h. 255; TDM II; AFLR/Db și rar Ag „oală mare de pământ (de obicei, cu două toarte) în care se mulge vaca sau se gătește": Era *pirnăiu*-atât, *pirnăi* dă pământ, atunci să făcea mâncare-n oale de pământ cu două coade TDM II/699; cf. o l á r 1°...

2° AMD, h. 681; Pl. 142; GD/rar Db, Tl, Cț „vas mare, căldare (de aramă) folosit la prepararea bulionului, la fiertul urdu sau la închegarea laptelui"; cf. b i d ó n 1°.

PÂRNÓG v. **podnóg.**

PÂRPÁC s. GM/rar Ag „numele unui joc de copii: de-a v-ați ascunselea": *Pîrpác*, unii mișește și unii s-ascunde și, când să ne ducem, âia care mișește fuge după âilalți/677; cf. a j u m í t a...

PÂRPALÁCĂ v. **pîtpalăci[2] 1°.**

PÂRPÁLĂ s. f. AMD, Pl. 70– 71/prin Vn „boală, mană la vița-de-vie"; cf. m ă l ú r ă 4°...

PÂRPĂ v. **pârvă.**

PÂRPĂÍ v. **pălpăi.**

PÂRPĂLIȚĂ v. **pârpăríță 4°.**

PÂRPĂR v. **pârporă 2°.**

PÂRPĂRÍȚĂ v. **pârpăríță 1°.**

PÂRPĂȚ v. **pârpăță 2°.**

PÂRPĂȚĂ s. f., pl. *pârpățe* 1° AMD, h. 208/rar Ph „bețișor pentru aprins focul; vreasc"; b ă t ă[1] 6°...

2° var. **pârpăț** s. m., pl. *pârpăți* AMD; GD/rar Tl, Cț „un fel de pantaloni largi și încreți în talie".

PÂRPÓR s. n. GO/rar Mh „soluție de sodă caustică (pregătită pentru prepararea săpunului)"; cf. t ă r i m e 4°.

PÂRPORĂ adj. f., pl. *pârpore* 1° AMD, Pl. 151– 153/prin Ot, Tr, Cl și rar Vl, Ag, Db, If, Gr, Il; *pârpori*/rar Ot, Tr [d. oi și, mai rar, d. vite] „cu părul scurt și rar": Vitele era *pîrpor'i*, avea păr puțin iarna/775; cf. c h e l 3°...

2° AMD, h. 92/rar Gr [d. femei] „debilă, bolnăvicioasă"; cf. b a ș o l d i u...

– var. 2° **pârpăr** adj., f. *pârpără* AMD, h. 91/rar Db.

PÂRȘOÁCĂ s. f. GO/rar Gj „țuică (slabă) de calitate inferioară"; cf. á p ă 3°...

PÂRȚ v. **pârci[1] 1°.**

PÂRȚĂGÓS adj., f. *pârțăgoásă* GM/rar Db, Ph „arțăgos, capricios, cu toane": Era, știi, *pîrțăgós*, plângea ca copilu/704; cf. d o l o m á n ă...

PÂRȚIÓN (3 sil.) s. n., pl. *pârțioáne* 1° AMD, h. 331/rar Cl „căpiță (de fân)"; cf. c ă p i ț ă 1°...

2° AMD/rar Ph „toi de cincizeci de grame; cinzeacă"; cf. c i o f ă c...

PÂRȚÚICĂ (3 sil.) s. f. AO, h. 136/rar Gj „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

PÂRVÁC s. m. și n., pl. *párváci* AO, h. 704/rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 100/rar Ag, Ot; *párváce* AO/rar Ot „primul roi

care se desprinde dintr-un stup"; cf. p â r v á r, p r â s c á c i, p r i m á r 1°, r o i 3°, r ó i n i ţ ă 2°.

– var. **pârdáv** s. m. AMD, Pl. 100/rar Tr.

PÂRVÁR s. m., pl. *pârvári* AMD, Pl. 100/rar Ot „primul roi care se desprinde din stup"; cf. p â r v á c...

PÁRVĂ adj. f., pl. *pârve* AMD, Pl. 151–152/rar Ag, Vn [d. oi] „cu lână puțină, scurtă (și creață)"; cf. c h e l 3°...

– var. **pârpă** adj. f., pl. *pârpe* AMD, Pl. 151–152/rar Il.

PÁRVINĂ s. f. AO, Pl. 80/rar Mh „țuică (de calitate superioară, tare) de la începutul distilării"; cf. b a s a m á c 1°...

PÂSÁT v. **păsát 1°– 6°**.

PÂSÁÍ v. **păsâi 2°**.

PÂSÂÍ vb. IV **1° a ~ pe limbă** AO, h. 57/rar Mh „a vorbi peltic"; cf. c â c â i...

2° var. **pâsái** vb. IV intranz. AO, h. 66/rar Mh „a vorbi în șoaptă; a șopti"; cf. î n ş o p t í...

PÂȘĂTÚRĂ v. **păşitúră**.

PÂȘÁÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn „a merge în vârful picioarelor; pe furiș": I-auzim vâjâind așa, ușor așa, ca când *pășii*/726.

PÂȘC v. **pisc 2°**.

PÂȘCĂLÍ vb. IV intranz. AO, h. 57/rar Gj „a vorbi peltic"; cf. c â c â i...

PÂȘÍ vb. IV intranz. AO, h. 903; Pl. 9; TDO/rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD; GM; TDM III/Ot, Gr, prin Ag, Db, Il și rar Vl, Ph, Bz, Br, Tr „a face pași; a umbla"; cf. î m b l á...

– var. **puși** vb. IV intranz. AMD, h. 83/rar Vn.

PÂȘITÚRĂ v. **păşitúră**.

PÂTPALÁC v. **pitpalăci**[1].

PÂTPALÁCĂ v. **pitpalăci**[2] **1°**.

PÂTPÁÍT adj., f. *pâtpăită* AO, h. 57/rar Dj „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

PÂTPÁDÁC v. **pitpalăci**[1].

PÂTPÁDÁCĂ v. **pitpalăci**[2] **1°**.

PÂTPÁLÁC v. **pitpalăci**[1].

PÂȚIGĂIÁT adj., f. *pâțigăiátă* AMD/rar Tl [d. om și plante] „nedezvoltat, mic, pipernicit"; cf. a m ă r á t 2°...

PÂȚÓI v. **puțói 2°**.

PÂZDÁRE v. **pâzdárie**.

PÂZDÁRIE (3 sil.) s. f., pl. *pâzdării* AO, h. 497; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 386; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl, Gr și rar Ph, Cț; *pâzdări* TDO/rar Ot; AMD/rar Vl, Tr „puzderie": După ce-am bătut-o [cânepa], rămân mărunchii, a căzut *pîzdárja* după ei TDO/974; cf. b ă ț 3°...

– var. **păzdáre** s. f., pl. *păzdări* AO, h. 497/rar Gj; **păzdérie** (4 sil.) s. f., pl. *păzdérii*/rar Ot; *păzdării*/rar Gj; **pâzdáre** s. f., pl. *pâzdării* AMD, h. 386/rar Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Gr; *pâzdări* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Vl; **pâzdárie** (4 sil.) s. f., pl. *pâzdării* AMD; TDM III/rar Ph, Ot, Tr, Cl; **pâzdérie** (4 sil.) s. f., pl. *pâzdérii* AO; AFLR/rar Mh, Dj; AMD/rar Bz, Tr, Gr; **pâzlár** s. m., pl. *pâzlári* AMD/rar Tr; **pozdáre** s. f., pl. *pozdări* AO; AFLR/Mh și prin Gj; *pozdéri* AFLR/rar Gj, Mh; **pozdárie** (4 sil.) s. f., pl. *pozdării* AO/prin Gj, Mh; **pozdárie** (4 sil.) s. f. TDO/rar Mh; **puzdárá** s. f., pl. *puzdérii* AMD/rar Cl; **puzdáre** s. f. TDO/rar Ot; **puzdére** s. f., pl. *puzdéri* AMD/rar Tr, Cl; *puzdére*/rar Vn, Br; **spâldáre** s. f., pl. *spâldări* AMD; GM/rar Ag, Db; *spâldării* AMD/prin Ag și rar Db; **spâldárie** (4 sil.) s. f., pl. *spâldării*/prin Ag și rar Db; **spârdáre** s. f., pl. *spârdării*/rar Ag, Db; **spuldárá** s. f., pl. *spuldării*/rar Db; **spuldáre** s. f., pl. *spuldării* AMD; GM/prin Ag și rar Db; *spuldări* GM/rar Db; **spuldárie** (4 sil.) s. f. AMD/rar Db; **spuldérie** (4 sil.) s. f., pl. *spuldérii*/rar Db, Ph; **spurdării** s. f. pl./rar Db.

PÂZDÁRIE v. **pâzdárie**.

PÂZDÉRIE v. **pâzdárie**.

PÂZLÁR v. **pâzdárie**.

PE prep. **1°** AFLR/rar Gj, Mh; GM/rar Ag, Ot; AFLR/rar Cț „în, la (indicând spații închise sau delimitate)": Și m-a dus acolo *pă* Pitești, la spitalu ăla GM/765. *Pă* Dobrogea era bulgari și cu nemți AFLR/900. [Aluatul] îl băgam *pe* troacă AFLR/935.

2° în loc. **ca ~ déget** loc. adj. TDO/rar Mh; *ca ~ deşt* loc. adj. AFLR/rar Gj; *ca ~ dégete* loc. adj. GM/rar Db „(gros) cât degetul (degetele)": Lanţu-i de sârmă [...] împletit în mai multe fire, lanţ aşa *ca pe deşt* sau mai gros AFLR/952; **ca ~ mână** loc. adj. şi adv. GO/rar Mh, Dj; GM/rar Ag, Db, Bz; AMD/rar Cţ „(gros) cât mâna": Alegea lemnele... care era mai *ca pe mînă* aşa, drepte. le lasă să crească GO/960. Craca, *ca pe mînă* şi mai groasă, făcea trosc GM/743; **ca ~ mine** loc. adv. GM/rar Ot, Tr „cât mine (de gros, de mare)": Aveam un par mare *ca pă mine* de gros/801; **ca ~ om** loc. adv. GO/rar Vl, Dj „(gros, mare) cât omul": Era gaura mai mare *ca pă om* săpată/916. Lua [lemne] d-alea mai groase ca pe om/960; **ca ~ piciór** loc. adj. GM/rar Ag, Ph, Vn „(gros) cât piciorul": Rupea crăcile *ca pă piçór*, groase/786; **ca ~ tânjálă** loc. adj. GO/rar Mh „(gros) cât tânjala": Un balaur *ca pe tînjálă*/953.

3° TDO; AFLR/rar Dj, Ot, Mh; TDM III; AFLR/rar Tr, Gr „în, la (cu indicarea timpului)": Între timpu ăsta vine mama *pă* fiecare dimineaţă şi *pă* fiecare seară TDM III/794. [Găina] ouă *pe* fiecare zi AFLR/940. *Pe* fiecare zi să facă un pogon AFLR/992. Dacă era *pă* post, de post [mâncam] AFLR/833.

4° AFLR/rar Dj „pentru, la (indicând scopul)": Pe urmă se duc şi ăi de la mireasă *pe* împăcăciune/987.

5° GM; AFLR/prin Cl şi rar Ag „de, la (introducând un complement indirect)": I-a plăcut *pă* fată GM/673. A ţipat *pă* ea AFLR/821.

6° AMD, h. 49/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, prin Cl, Il şi rar Vl, If, Gr „din (indicând instrumentul, mijlocul de obţinere a unui sunet)": A fluierat **pă** deşte/760.

7° în ~ **ce** AFLR/rar Cţ „după ce, prin ce": *Pă çe*-l cunoşti?/886.

8° în ~ **cum** loc. conjunc. AFLR/rar Gr, Tl „după cum": Depindea depă cum îngrijeai [...] *pă cum* îngrijea/875. Le chema pă... dada, pă lelea sau *pă cum* o chema/830.

PEÂNĂ v. **până 15°**.

PEÁRCĂ s. f., pl. *perci* AMD/rar Db „pasăre de noapte (nedefinită mai îndeaproape)".

PEÁRJĂ v. **pérjă**.

PEÁRŞĂ v. **pérjă**.

PEÁTĂ v. **pâtă 1°**.

PEÁŢĂ[1] v. **piaţă 2°**.

PEÁŢĂ[2] s. f., art. **a fáce peáţa** loc. vb. AMD, h. 153/rar Il „a peţi"; cf. g r ă i t o r í...

PÉCE v. **pécie**.

PECEÁTĂ s. f., pl. *pecéte* **1°** AMD, h. 480/rar Br, Cl „pată (pe haine sau pe faţă)"; cf. m â n j e á l ă 3°...

2° AMD, h. 17 MN/rar Br „albeaţă pe ochi"; cf. c a t a r á t ă...

3° var. **pecétie** s. f., pl. *pecétii* AMD, Pl. 20/rar Ph „chitanţă (cu ştampilă)"; cf. c h i t ă n ţ i...

PECÉŞI v. **păcéşi**.

PECÉTIE v. **peceátă 3°**.

PECETLUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 95/rar Vn [d. albine] „a acoperi cu ceară alveolele fagurilor"; cf. c ă p ă c i...

PECHÉR s. m., pl. *pechéri* AO, Pl. 46/rar Mh, Dj „picher (la calea ferată)"; cf. c a n t o n é r...

PECÍ vb. IV tranz. GM/rar Il „a desface, a tranşa carnea de porc în p e c i i": Dipă aia mergem *la peçít, să peçím* carnea porcului/893; cf. p ă s t r ă m í 2°...

PECÍCOL adj. AMD/rar Db „piscicol; cu peşte".

PÉCIE s. f., pl. *pécii* GO; TDO; AFLR/Gj, prin Vl, Mh şi rar Dj, Ot; GM/Tr, prin Vl, Ag, Db, Ot, Il şi rar Ph, If, Gr „(bucată, fâşie de) carne macră (de porc) pentru friptură, pentru tocat sau pentru pus la afumat": [La moaşă, de Anul Nou] lom o strachină de piftii, lom o *péçiţe* bună de carne, zahăr lom la noi

acolo TDO/991. Grăsimea aia o punem separată, *péćiį*-aia, c-aşa să zice la noi *péćie*, muşchii ăia, cum să zâc, separate GM/801. *Péća* îi spunem la [carnea] a slabă GM/775; cf. s l ă b i c i ú n e 1°.

– var. **péce** s. f., pl. *peci* TDO/rar Ot; GM/rar Ot, Il; **pécină** s. f., pl. *pécini* GO; TDO/rar Mh; **spécii** s. f., pl. TDO/rar Mh.

PÉCINĂ v. **pécie**.

PECIÓARĂ (4 sil.) s. f., pl. *pecioáre* GM/rar Ph dim. de la p e c i e; cf. p e c i ú ţ ă.

PECIOÁSĂ (4 sil.) adj. f. GO/rar Gj, Dj [d. carne] „macră"; cf. m o á l e 6°...

PECIÓCI v. **picióică**.

PECIUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *peciuiéşte* GM/prin Ag şi rar Vl, Vn, Bz, Il; *péciuie*/rar Vl, Ag, Il „a tăia carnea de porc în p e c i i": *Pećuiéşte* aşa carnea frumos, mi-o sară, mi-o pune-ntr-o copaie sau într-o ladă/690; cf. p ă s t r ă m i 2°...

PECIÚŢĂ (4 sil.) s. f., pl. *peciúţe* GO/rar Gj; GM/rar Vl, Ag dim. de la p e c i e; cf. p e c i o á r ă.

PEDÉPSU v. **pedéstru 2°**.

PEDESTRÁŞ s. m., pl. *pedestráşi* AO, h. 360/rar Ot „infanterist"; cf. d o r o b á n ţ...

PEDESTRÍME s. f. colect. AMD, h. 566 MN/rar Vn, Tr „infanterie": Ifanterie, mai nainte i-a zis şi *pedestrime*/727.

PEDÉSTRU adj. **1°** pl. *pedéştri*, f. *pedéstră*, pl. *pedéstre* AO, h. 117; 360/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 566/rar Ot, Tr; m. pl. *pedéstri* AO, h. 117/rar Ot; f. *pedeástră*/rar Dj „infanterist"; cf. d o r o b á n ţ...; **armátă pedéstră** AO, h. 117/rar Ot; **trúpă pedeástră**/rar Dj „infanterie"; cf. i f a n t é r i e.

2° pl. *pedéstri*, f. *pedeástră*, pl. *pedéstre* AO, h. 117/prin Mh şi rar Gj; f. *pedéştră*/rar Mh; pl. *pedéştre*/rar Gj „lipsit de unul sau de ambele picioare ori de o mână; infirm"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

3° ~ de un ochi, pl. *pedéştri*, f. *pedeástră*, pl. *pedéştre* AO, h. 28/rar Mh „chior"; cf. a t ă c á t 2°...

– var. 2° **pedépsu** adj., pl. *pedépsi*, f. *pedeápsă*, pl. *pedépse* AO, h. 117/rar Mh.

PEFTEÁ v. **chifteá**.

PÉLĂ v. **pálă 2°**.

PELCÚŢĂ s. f. AO, h. 780/rar Gj **1°** „pielea subţire, pieliţa, membrana stomacului (de miel)"; cf. j u p u i t ú r ă.

2° „stomacul mielului (în care se prepară cheagul)"; cf. b u r d ú f 2°...

PÉLE v. **pélie 1°**.

PELEÁG s. n., pl. *peleáguri* GO/rar Mh „teren despădurit; tăietură"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

PELÉFTICĂ s. f. AO, h. 146/rar Gj, Mh „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

PELÉŞ s. n. [?] **1°** AMD, h. 22 MN/rar Ag „lobul urechii": [Cercelul se agaţă] în *peléşu* urechii/677; cf. b u r é t e 2°...

2° AMD/rar Db „semn de recunoaştere în urechea oii, constând dintr-o simplă despicătură"; cf. c ă l ú ş 25°...

PELEŞITÚRĂ s. f. AMD/rar Db „semn de recunoaştere în urechea oii, constând dintr-o simplă despicătură"; cf. c ă l ú ş 25°...

PELGHEÁRIŢĂ (4 sil.) s. f. AMD, Pl. 157/rar Ph „boală la oi constând în descuamarea pielii şi căderea lânii"; cf. c o á j ă 7°...

PELICILÍNĂ s. f. AFLR/rar Db „penicilină".

– var. **pericilínă** s. f., pl. *pericilíne* AFLR/rar Ag, Ct.

PELICIOÁRĂ (4 sil.) s. f. AMD, h. 330/rar Db dim. de la p a l ă (de fân).

PÉLIE s. f., pl. *pélii* **1°** AMD, h. 192/rar Tl „par (gros) pe care se fixează stuful la acoperiş".

2° GM/rar Gr [la pl.] „pari, stâlpi pe care se întinde năvodul la uscat".

– var. 1° **péle** s. f., pl. *peli* AMD, h. 200/rar Il; **piélă** (2 sil.) s. f., pl. *piéle* AMD, Pl. 135/rar Il.

PELIMÉTRU v. **perimétru**.

PELINĂŞ s. n. AMD, Pl. 80–81/rar Ct „vin pelin cu gust (mai) puţin amar".

PELIPSÍE v. **epidepsíe**.

PELIŞÁTĂ s. f. AMD, Pl. 131; 134/rar Ag „semn de recunoaştere în urechea oii constând dintr-o tăietură (şi o gaură)"; cf. c ă l ú ş 25°...

PELIŞOÁRĂ s. f., pl. *pelişoáre* GM/rar Ph, Bz dim. de la *pálă* (de borangic): [Borangicul] îl facem *pelişoáre* pă un ziar şi pă urmă punem pă... *pelişoárele*-acelea, punem mălai sau nisip şi le facem scule pă răşchitor/736.

PELITÁRE v. **peretár**.

PELIVÁN s. m./adj., pl. *pelivâni* **1°** GM/rar Il; GD/rar Tl, Cţ „(flăcău) care participă la întreceri de lupte; pehlivan": Ta-su lui fusese *pelivân*, da şi el era voinic [...] era puternic GM/839. Care trânteşte mai mult ala-i *pelivânu*, aşa era nainte GD/880.

2° GD/rar Tl „voinic, puternic": Zicea că el e mai *pelivân* din toţi/883; cf. b u n[1] 1°...

3° s. m. AMD/rar Cţ „cui scurt şi gros de care se prinde orcicul la căruţă".

PELIVĂNÍE s. f., pl. *pelivănii* AFLR/rar Tl „întrecere de lupte organizată cu ocazia hramului": Se făcea şi *pelivănie*; la trântă ieşeau/883.

PELTEÁG v. **peltéc 1°**.

PELTÉC adj., pl. *peltéci* **1°** AMD, h. 32/rar Tr, Tl, Cţ „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

2° var. **peltíu** adj., pl. *peltíi* AMD, h. 84/rar Ag „şchiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

– var. **peltcág** adj., pl. *peltégi* AMD, h. 32/rar Tl; **peltég** adj., pl. *peltégi*/rar Tl; **peltít** adj., pl. *peltíţi*/rar Ag, Ph, Bz; **peltíu** adj., pl. *peltíi* AO, h. 57/rar Vl; **pertív** adj. AO/rar Vl; **piltic** adj., pl. *piltici* AMD/rar Gr, Tl; **plictíc** adj./adv. AMD/rar Tr.

PELTÉG v. **peltéc 1°**.

PELTÍ vb. IV tranz., în **a ~ vórba** AMD, h. 32/rar Db „a vorbi din vârful limbii, peltic"; cf. c â c â í...

PELTICÁRE s. f. GM/rar Vl „defecţiune de vorbire, de pronunţie": [Ţiganii] are o ţară *pelticárel*672.

PELTICÓS adj., pl. *pelticóşi* AMD, h. 32/rar Ph, Vn, Tr „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

– var. **piltícos** adj./adv. AMD, h. 32/rar Tr.

PELTÍT v. **peltéc 1°**.

PELTÍU v. **peltéc 1°, 2°**.

PEMBÍU adj., f. *pembíe* TDO/rar Dj „de culoare roşie-deschisă; rozaliu": Ată roşie, verde, neagră, în tot felu, *pembíe*/977.

– var. **pímbíu** adj., pl. *pímbii* GM/rar Ph.

PENÍŢĂ s. f. AMD, Pl. 105–106/rar Db dim. de la p a n ă 11°.

PENTICÍTĂ s. f. GM/rar Ot „apendicită".

PENTIŞOÁRĂ s. f. GM/rar Vn dim de la *pántă* (de deal).

PÉNTRU, ~ de prep. compusă AFLR/rar Mh „pentru": Era bun *pentru de* vie/962.

– var. **péntu** prep. AFLR/rar Vl; **píntu** prep. TDO/rar Mh „pentru".

PÉNTU v. **péntru**.

PEPEIÚGĂ s. f. GO/rar Gj „strat de cetină putrezită".

PÉPEN s. m., pl. *pépeni* AO, Pl. 77/Gj, Mh „pepene (verde)"; cf. h a r b ú z...

– var. **pépine** s. m., pl. *pépini* AMD, h. 350; TDM III/Vn, Bz, Br, Il, Cl, Cţ, prin Ph, Tl şi rar Gl, If.

PEPENĂRÍE s. f., pl. *pepenării* AMD, Pl. 65/rar Tl „pepinieră (de viţă altoită)"; cf. p e p e n i é r ă[2], r ă s ă d n i ţ i 2°, ş c o á l ă 1°.

PEPENIÉRĂ[1] s. f., pl. *pepeniére* AO, h. 476/rar Vl; AMD, h. 351/rar Ag, **Ph**, Tr; *pepeniéri* AO/rar Vl „pepenărie"; cf. b o s t á n ă...

– var. **pepinéră** s. f. AMD, h. 351/rar Vn; **pepiniéră** s. f., pl. *pepiniére* AO, h. 476/rar Vl.

PEPENIÉRĂ[2] s. f. AMD, h. 371/rar Ot „pepinieră (de nuci)"; cf. p e p e n ă r í e...

– var. **pepienére** (5 sil.) s. f. pl. TDD/rar Tl.

PEPENÍŞTE s. f., pl. *pepeníşti* AMD, h. 351/rar Db, Br, Tr, Gr „pepenărie"; cf. b o s t á n ă...

– var. **pepeníştie** (5 sil.) s. f. AMD, h. 351/rar Db, Tr.

PEPENÍŞTIE v. **pepeníşte**.

PEPENOÁICĂ (4 sil.) s. f., pl. *pepenoáice* GM/rar Ot „soi de pepeni mari, de formă lunguiaţă".

PEPIENÉRE v. **pepeniéră**[2].

PEPINĂRÍE s. f., pl. *pepinării* AO, h. 476/rar Vl, Gj „pepenărie"; cf. b o s t á n ă...

PEPÍNE v. **pépen**.

PEPINÉRĂ v. **pepeniéră**[1].

PEPINIÉRĂ v. **pepeniéră**[1].

PERACÓTĂ s. f. AMD, h. 206/rar Ag „teracotă": Sobă dă fier sau dă *peracótă*/674.

PERCEÁT (2 sil.) adj., pl. *perceáţi*, f. *perceátă*, pl. *perceáte* **1°** AMD/rar Ag [d. om] „însemnat (din naştere) cu pete pe faţă; pătat (pe faţă)".

2° AMD, Pl. 129–130/rar Ag; f. pl. *percéte*/rar Tr [d. oi] „pătată (din naştere); având pete albe sau negre"; cf. b r e z á t ă...

PERCEPTÓR s. m. **1°** GM/rar Tr; AFLR/rar Cţ „persoană (de obicei muzicant) care strânge darul la nuntă".

2° var. **preceptór** s. m. TDO/rar Gj „agent de percepţie".

– var. 2° **percitór** s. m. AO, Pl. 52/rar Dj; AFLR/rar Il.

PERCÉPŢIE s. f., pl. *percépţii* AO, h. 447/rar Dj „impozit"; cf. d á j d i e...

– var. **precécţie** s. f. AMD, h. 325/rar Cl; **precépţie** s. f./rar Cl; **pricépţie** s. f./rar Tl.

PERCITÓR v. **perceptór 2°**.

PERDÁF s. n. GM/rar Vn „strat subţire (de nisip)": Tutunu după ce-l semăna, puneam un *perdáf* di nesip şi-l bătea bini cu mătura piste mraniţa aia acolo/726.

PERDEÁ s. f., pl. *perdéle* **1°** AO, h. 762; 764/Dj; AMD, h. 280; 675; Pl. 140/Cl, Il, prin Bz, Br, Tr, Cţ şi rar Vl, Ph, Gl, Gr, Tl „adăpost rudimentar pentru oi, construit la stână (din stuf, nuiele împletite), de obicei neacoperit; ţarc"; cf. a r c á n 2°...

2° AMD, Pl. 90/rar Br „adăpost rudimentar (din tulpini de porumb) pentru stupii puşi la iernat"; cf. c o j ó c 4°...

3° AO, h. 413; 762; Pl. 27/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 674/prin Tr şi rar Vn, Br, Tl, Cţ; *perdéli* AMD/rar Tl, Cţ „gard, împrejmuire din nuiele împletite"; cf. g ă r d â l n i ţ ă...

4° AO, h. 767/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 136/rar Vn „acoperişul strungii"; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

5° AMD, Pl. 49–50/rar Cţ „fâşie îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

6° AO, h. 283/rar Dj „bentiţă, panglică la pălărie"; cf. b á t ă 1°...

7° AO, h. 34/rar Ot; AMD, h. 17 MN/rar Db „albeaţă pe ochi; cataractă"; cf. c a t a r á t ă...

8° AMD, h. 114/rar Db „împăienjenire a vederii; ameţeală"; cf. a n e m í e 1°...

PERDÉL v. **perghél 3°**.

PERELÍNĂ s. f., pl. *perelíni* AO, h. 292/rar Mh „pelerină".

– var. **pererínă** s. f., pl. *pereríni* AFLR/rar Ph.

PEREMENÍ v. **premeni 1°**.

PERERÍNĂ v. **perelínă**.

PERETÁR s. n., pl. *peretáre* AMD, h. 228; GM/rar Db, Bz, Br, Cl „ţesătură cu care se împodobesc pereţii caselor ţărăneşti (mai ales în dreptul patului)"; cf. f o i ţ ă 3°...

– var. **pelitár** s. n., pl. *pelitáre* GM/rar Br.

PERÉTE s. m., pl. *peréţi* **1°** AO, Pl. 128/rar Vl, Dj „scândură prin care trece grindeiul şi care nu permite intrarea apei în moară"; cf. c ă p t u ş e á l ă 1°...

2° var. **păréte** s. m., pl. *păréţi* AO, Pl. 127/rar Vl [la pl.] „bucăţi de lemn care alcătuiesc părţile laterale ale ulucului la moară"; cf. á r i p ă 4°...

3° AO, h. 262/rar Gj, Dj „veşcă la sită"; cf. c a s n á c...

4° AMD, h. 674/rar Bz „parte, porţiune demontabilă a unui gard (din nuiele)"; cf. a r c á c i 3°...

5° AO, h. 282/rar Vl, Gj; AMD, h. 475/rar Gr, Tl „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

6° var. **păréte** s. m., pl. *păréți* AO, h. 186/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 172 MN; AFLR/Ag, Db, Tr, prin Ph, Ot şi rar Vn, Gr, Cl; *peréți* AMD/Ag, prin Db şi rar Vl, Ph, Bz, Ot „zid care desparte încăperile sau delimitează casa de exterior".

7° în expr. **a fáce un ~** GM/rar Vn „a sta treaz o noapte întreagă la priveghi": Care putea să stea, sta toată noaptea [la priveghi], zăcea că *fáce un peréte*; dacă stai şi nu dormi toată noaptea/728.

– var. **păréte** s. m., pl. *păréți* **1°** AO, Pl. 128/rar Vl, Ot; **4°** AMD, h. 674/rar Ag, Db, Ph; **5°** AMD, h. 475/rar Tr, Tl.

PERGHÉL s. n., pl. *perghéle* **1°** AMD, h. 689/prin Gr „un fel de compas folosit de către rotar pentru însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

2° AMD/rar Tr „semn, linie circulară însemnată cu unealta respectivă".

3° GM/rar Il „cerc desenat pe sol la unele jocuri de copii".

4° GM/rar Il; AMD; GD/rar Cţ „numele unui joc de copii care se joacă în cercul respectiv".

5° **a da ~** GD/rar Tl „a delimita aria la treieratul cu cai": Găseam un loc potrivit la arman. Luam o funie, băteam un par în mijloc, aicea şi *dedzim pergél* împrejuru terenul-ela/873.

– var. **berghél** s. n., pl. *berghéle* 1° AMD, h. 689/rar Ot; **perdél** s. n. **3°** GD/rar Cţ; **tîrghél** s. n., pl. *tîrghéle* 1° AMD/rar Gr.

PERGHELÍ vb. IV tranz. AMD, h. 689/rar Tr, Gr „a însemna, a dimensiona obezile cu p e r g h e l u l 1°".

– var. **berghelí** vb. IV tranz. AMD, h. 689/rar Ot; **tîrghelí** vb. IV tranz./rar Gr.

PERGHELÚŞ s. GM/rar Il „derdeluş": Deci formatu unei săniuţe, cum... are copiii dă să dau la *pergélúş*/850; cf. d ă r l i ú ş.

PERIÁ vb. I **1°** ind. prez. 1 sg. *périu* (3 sil.) AMD, Pl. 25–26/rar Il, Cţ; *periéz*/prin Vn şi rar Bz, Tl „a curăţa (o haină) cu peria".

2° ind. prez. 1 sg. *périi* AO, Pl. 86/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 389/prin Ph şi rar Bz, Br, Ot, Tr, Il, Cţ; *periéz* AO/rar Mh „a pieptăna cânepa"; cf. g r e b l á...

3° AO, Pl. 86/rar Vl; AMD, h. 387/rar Vl, Ag, Db, Il „a dărăci (cânepa)"; cf. a l é g e 2°...

– var. **1° périi** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *periésc* AMD, Pl. 25–26/rar Br.

PERICILÍNĂ v. **pelicilínă**.

PERIDÓC v. **perinóg 1°**.

PÉRIE s. f., pl. *périi* **1°** AO, Pl. 140/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 175/rar Ot, Tr, Il, Tl, Cţ „bidinea"; cf. b i d i n e á 1°...

2° AO, h. 499/prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 389/prin Ph, Tr şi rar Vn, Br, Il, Cţ „pieptene pentru cânepă; darac"; cf. d a r á c 2°...

3° AO, Pl. 86/rar Vl; AMD, h. 387/prin Ag şi rar Db, Il „ragilă (pentru cânepă)"; cf. r á g i l ă 1°, r á ş p e l 5°.

4° GM/rar Ot „obicei conform căruia fetele şi flăcăii se adună în ajunul Anului Nou pentru a-şi ghici ursitul (luând, la întâmplare, diverse obiecte ascunse sub strâchini sau sub oale)": Atuncea [înainte de Anul Nou] jucam *péria*, nemeream... punea perii, inel, astea toate/776; cf. c o l ţ á t ă...

PERIÉNE (4 sil.) adj. f. pl. AMD/rar Cţ [d. palnte] „perene".

PERIÉRĂ (4 sil.) s. f., pl. *periéri* AMD/rar Cţ „pungă (atârnată pe perete) în care se ţine peria de haine".

PERIÍ v. **periá 1°**.

PERIMÉTRU s. n., art. **perimé-trul comúnei, ~ sátului** AO, h. 448/rar Ot; AMD, h. 326/rar Db, Ph, Ot „teritoriul aflat în afara zonei locuite"; cf. h o á l d ă 2°...

– var. **pelimétru** s. n. GO/rar Vl; AMD, h. 326/rar Ph.

PERINDÁ vb. I refl. AFLR/rar Db; ind. prez. 3 sg. *se perindeázã* AMD/rar Tl „a se petrece, a se întâmpla; a se obișnui": **Așa** *să perindá* în fiecare an, se găsea o stână acolo/697; cf. t â m p l á.

PERINÓG s. n., pl. *perinoáge* **1°** AMD, h. 655, 656/rar Il „fiecare dintre cele două părți (din față și din spate) care alcătuiesc dricul căruței"; cf. c o t i g ă 1°...

2° AMD, h. 655/rar Il „lemn deasupra osiei pe care se sprijină carâmbul de jos al loitrei unei căruțe"; cf. g r é s i e 1°...

– var. **peridóc** s. n., pl. *peridoáce* 1° AMD, h. 655, 656/rar Ag; **pernóg** s. n. 2° AMD/rar Il.

PERIȘÓR s. m. și n., pl. *perișóri* AMD, Pl. 93/rar Ot; *perișoáre*/rar Ph „antenă la albină"; cf. c â r l i ó n ț 3°...

PERIȘOREÁN s. m., pl. *perișoréni* AMD/859 „locuitor din comuna Perișoru".

PERIÚȘ s. n. AMD, h. 387/rar Vl „darac (pentru cânepă)"; cf. d a r á c 2°...

PERIÚȚĂ s. f. GM/rar Ot „șir de franjuri (cu care se împodobește marginea de jos a fustei)": Și mai avea ș-un... un fel dă *periúță* așa, o punea pă marginea fustii/775.

PERJ s. m., pl. *perji* AMD, h. 356/prin Tl și rar Vn, Gl „prun".

PÉRJĂ s. f., pl. *pérje* AMD, h. 356; GD/rar Vn, Gl, Tl „prună".

– var. **peárjă** s. f., pl. *perji* AMD, h. 356/prin Tl; **peárșă** s. f. GM/rar Vn.

PÉRLĂ s. f. GM/rar If „soi de viță-de-vie".

PERMITĂ vb. I tranz. și refl. GM; AFLR/rar Db, Bz, Br „a permite"; cf. î n l ă s á.

PÉRNĂ s. f., pl. *pérne* **1°** AMD, Pl. 57–58/prin Il și rar Bz, Cl, Tl „parte a rotilelor pe care se sprijină grindeiul plugului; cotigă"; cf. c ă p ă ț ă i e...

2° art. **pérna plúgului** AMD, h. 644/rar Db, Ph, Bz, Cl, Il, Tl „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

3° AMD, h. 640/rar Ph „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

4° AMD, Pl. 163–164/rar Ph „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

5° AMD, Pl. 164/rar Bz „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

6° AMD, Pl. 166/rar Ag, Bz „p o d o i m ă la moară"; cf. g r í n d ă 15°...

7° pl. **perni** AO, Pl. 32/rar Gj; AMD, h. 230 MN/rar Vn „perne"; cf. p o s t o c h í e.

PERNĂRÍE s. f. colect. GM/rar Tr „mulțime de perne".

PÉRNIC s. n. GO/rar Dj „unealtă, instrument de pescuit (neidentifica-tă)".

PERNICÍTĂ adj. f., pl. *pernicíte* AO, h. 807/rar Dj [d. oi] „care rămâne întotdeauna în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

PERNÍȚA s. f. art. GM/rar Cl „numele dansului popular «perinița»"; cf. p e r n ú ț a, z ă r n ă 2°.

PERNÓG v. **perinóg 2°**.

PERNÚȚA s. f. art. GM/rar Gr „numele dansului popular «perinița»"; cf. p e r n í ț a...

PERPELÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh „a pârli (o pasăre)"; cf. p ă l i **4°**.

PÉRPELIȚĂ v. **părpăriță 1°, 3°**.

PERPITÁ v. **parpitá**.

PERPITĂȚIE s. f. AMD, h. 63/rar Db „bătaie de inimă; palpitație".

PERTÍV v. **peltéc 1°**.

PERUȘÍNĂ s. f. AO, h. 138/rar Mh „peritoneu"; cf. b ă ș i c ă 2°...

PERVÁZ s. n., pl. *pervázuri* **1°** AMD, Pl. 90/rar Db „bețișor pus în interiorul stupului, pe care albinele își clădesc fagurii"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

2° AMD, Pl. 173/rar Ot „scândură, șipcă pusă de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage, pentru a-l consolida"; cf. a d á o s 2°...

3° var. **plăiváz** s. n., pl. *plăiváze* GO/rar Mh „pervaz (la fereastră)".

– var. 2° **prováz** s. n., pl. *provázuri* AMD, Pl. 173/rar Ag; *próvăț* s. n. AO, Pl. 138/rar Mh.

PERVEDEÁ s. f. GD/rar Cț „marmeladă de struguri".

PERVÉRS adj., pl. *pervérși* AMD, h. 584/rar Gr, Cț „nesincer; viclean"; cf. c ă r c o t á ș...

– var. **pervést** adj., pl. *pervéști* AMD, h. 584/rar Cț.

PERVÉST v. pervérs.

PESCÁ vb. I tranz. GD/rar Cț „a pescui"; cf. a p u c á 1°...

PESCĂRÍ vb. IV tranz. AMD, h. 451; GD/prin Tl și rar Ag, Gr „a pescui": Eu *pescărăim* cu talieni, cu vintiru, cu setcă și cu-ave GD/879; cf. a p ă c á 1°...

PESCĂRÍE s. f. **1°** AMD; TDD/rar Tl, Cț „ocupația de pescar; pescuit".

2° colect. AFLR/rar Cl, Tl „cantitate mare de pește".

PESCĂRÓS adj., pl. *pescăróși* GM/rar Br [d. oameni] „dibaci la prins pește": Nu știu dac-a fost altu mai *pescărós* și la cunoștința peștelui/749.

PESCHIÚL v. **pischiúl 2°**.

PESCUÍ vb. IV **1°** ind. prez. 3 sg. *péscuie* AO, h. 579; AFLR/prin Gj, Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 451; TDM I; AFLR/prin Tr și rar Ag „a prinde pește"; cf. a p u c á 1°...

2° AMD, Pl. 98/rar Ag „a prinde și a omorî trântorii din stup"; cf. b á t e 3°...

PESCĹȚ s. m., pl. *pescúți* AFLR/rar Mh dim. de la *pește*.

PESMECIÓRI (3 sil.) s. m. pl. **1°** AFLR/rar Tl dim. de la p e s m é t **1°**.

2° **în ~** loc. adv. GD/rar Cț [d. modul de a țese] „în patru ițe, în carouri (obținute prin alternarea firelor răsucite cu cele dezlânate)": Suceam borangicu [...] puneam în patru ițe [...] în patru ițe, mai făceam și... și așa-*n pezmecórĭ*, așa-i făceam/890.

PESMÉT s. m., pl. *pesméți* **1°** GD/prin Tl „un fel de plăcintă din aluat dospit, umplută cu brânză, ouă, iaurt sau smântână": *Pesméțĭ* cu brânză [...] din cocă din asta de...ș-apăi o tipărim așa ș-aicea punem brânză, punem ou, ș-o-ntoarcem și pe deasupra iar o ungi și pui la tavă/875; cf. b r â n z ó i...; TDD/rar Tl „bucată de plăcintă": Tăiam [plăcinta] cu cuțitu *pesmét*, *pesmét* și mâncam/880.

2° var. **pesméte** s. m. AFLR/rar Ag „pesmet din pâine pisată".

PESMÉTE v. **pesmét 2°**.

PESMEȚÉI s. m pl. TDD/rar Tl dim. de la p e s m é t **1°**.

PÉSTĂ s. f. AO, h. 693/rar Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 92/rar Ph; **~ europeánă**; **~ americánă** AMD/rar Tl „numele unor boli contagioase la albine și la larvele acestora": De *péstă* albina tremură și fagurii miros [urât]/988. *Pésta*: să umflă abdomenu și cade jos [albina]/992.

– var. **péste** s. f., **~ *europeánă*** AO, h. 693/rar Ot.

PÉSTE v. **péstă**.

PESTÉLCĂ v. **pistélcă 1°, 3°**.

PESTÍ vb. IV intranz. AMD, Pl. 91–92/rar Tl [d. larvele albinei] „a se îmbolnăvi de p e s t ă": [Puietul] *pestéște*, se oprește [din crescut] și moare/873.

PESTRICIÚNE s. f., pl. *pestriciúni* **1°** AMD, h. 27/prin Tr și rar Cl „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

2° AMD/rar Cl „semn (pe față) rămas după pojar".

3° var. **pistrucínă** s. f., pl. *pistrucíni* AO, h. 88/rar Ot „aluniță (pe față)"; cf. a l u n é l...

– var. **1°** **pistriciúne** s. f., pl. *pistriciúni* AO, h. 50/prin Dj; **pistrucínă** s. f., pl. *pistrucíni*/rar Ot.

PESTRÍȚ adj./s. **1°** adj., f. *pestriță* AMD, h. 27/prin Tr și rar Ot, Gr „cu pistrui, pistruiat"; cf. a b r á ș **1°**...

2° adj. AMD, Pl. 129–130/rar Gr [d. oi] „cu pete închise pe bot; pistruiată"; cf. c ă r b á ș **4°**...

3° s. n., pl. *pestrițuri* AMD, h. 27/Tr, prin Db și rar Ag, Ph, Ot „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

4° s. m., pl. *pestriți* AMD, h. 54/rar Ag „aluniță (pe față)"; cf. a l u n é l...

5° var. **pistríț** adj., f. *pistríță* AMD, h. 11 MN/rar Ag „căruntˮ; cf. b ă l á n 1°...

– var. **pestríță** s. f., pl. *pestríțe* 3° AMD, h. 27/rar Db, Vn, Bz, Ot, Tr, Cl; adj. *pátă* ~ AMD/rar Ph; **pistríț** 1° adj., pl. *pistríți* AO, h. 50/prin Mh și rar Gj, Dj, Ot, Tr; 3° s. m. și n., pl. *pistríți* AO, h. 50; 88/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh; *pistríțe*/rar Dj, Ot; *pistríțuri*/rar Dj, Ot; **pistríță** s. f., pl. *pistríțe* 3° AO/prin Gj, Mh.

PESTRÍȚĂ v. **pestríț 3°**.

PESTRIȚĂTÚRĂ s. f., pl. *pestrițătúri* 1° AMD, h. 54/rar Ag, Ot „aluniță (pe față)ˮ; cf. a l u n é l...

2° var. **pistrițătúră** s. f., pl. *pistrițătúri* AO, h. 50/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 27/Tr, prin Ot și rar Gr „pistruiˮ; cf. b r é z e[2]...

3° AMD, Pl. 129–130/rar Tr „pete negre sau maronii pe bot (la oi); pistruiˮ; cf. p i c ă t ú r ă 4°.

PESTRIȚEÁLĂ s. f. AMD, h. 27/rar Db „calitatea de a fi p e s t r i ț 1°, de a avea pistruiˮ.

– var. **pistriteálă** s. f. AO, h. 50/rar Mh.

PESTRIȚÉL s. n., pl. *pestrițéle* AMD, h. 27/rar Ph „pistruiˮ; cf. b r é z e[2]...

PESTRIȚÍU adj., pl. *pestrițíi* AMD, h. 27/rar Ph „cu pistrui; pistruiatˮ; cf. a b r á ș 1°...

PESTRIȚÚIE s. f., pl. *pestrițúi* AMD, h. 27/rar Ot, Tr, Cț „pistruiˮ; cf. b r é z e[2]...

– var. **pistrițúie** s. f., pl. *pistrițúi* AO, h. 50/rar Dj; **pistruțúie** s. f., pl. *pistruțúi*/rar Dj.

PESTRÚI v. **pistrúie**.

PEȘCHÍR s. n., pl. *peșchíre* **1°** AO, h. 245; TDO; AFLR/Mh, prin Gj și rar Vl; AMD, h. 233; GD; TDD; AFLR/Tl și rar Gr, Cl, Cț „prosop, ștergar (mare) în opoz. cu *șervet*)ˮ: *Peșkíru* e cu borangic și e mai mare, ștergar e șervet AFLR/832.

2° AO, h. 301; AFLR/rar Gj; GM/rar Vl, Db, Cl „maramăˮ: Înainte, când m-am căsătorit eu, să punea *peșkír*, cârpoi din ăla GM/671; cf. c ă r p ă 3°...

3° AO, h. 53/rar Dj „batistăˮ; cf. b a s m á 4°...

– var. **pcșchiră** s. f., pl. *peșchíre* 3° AO, h. 53/rar Dj; **pișchír** s. n., pl. *pișchíre* 1° AFLR/rar Gr.

PEȘCHIRÁȘ s. n., pl. *peșchiráșe* AO, h. 53/rar Dj „batistăˮ; cf. b a s m á 4°...

PEȘCHÍRĂ v. **peșchír 3°**.

PEȘCHIRÓI s. n. GD/rar Tl augm. de la p e ș c h i r 1°.

PÉȘTE v. **piste**.

PEȘTELE s. m. art., ~ **și pescárul** GM/rar Vn „numele unui joc de copiiˮ.

PEȘTEMÁL s. n., pl. *peștemále* AMD, h. 494/Gr „fotă confecționată din postav (dintr-o singură bucată); un fel de fustăˮ; cf. b o c c e á 2°...

PEȘTENÁR s. m., pl. *peștenári* AO/920 „locuitor din satul Peșteanaˮ.

PEȘTEREÁN s. m., pl. *peșteréni* AMD/894 „locuitor din comuna Peșteraˮ.

PEȘTIȘÓR s. m., pl. *peștișóri* GO/rar Mh „fâșie subțire de carne, varză, ceapă etc. pentru gătitˮ: După aia carnea o aranjăm, o facem *peștișóri* frumos/940; cf. ș u v i ț ă 4°.

PETÁ vb. I refl. AMD, h. 480 MN/prin Bz, Tr și rar Ag, Br, Cl, Il, Tl, Cț „a se pătaˮ.

PETÁT v. **pătát.**

PETEÁC v. **pătuiág 2°**.

PETEÁLĂ v. **beteálă 1°**.

PETECĂTÚRĂ s. f. AFLR/rar Mh „(bucată de) teren despădurit, transformat în poiană în mijlocul unei păduriˮ.

PETECÉL s. n. AO, Pl. 121/rar Dj dim. de la *petec*.

PETECÍ v. **peticí 2°**.

PETÉLCĂ v. **peteócă**.

PETEÓCĂ (3 sil.) s. f., pl. *peteóci* AMD, h. 660/rar Db „placă de metal care îmbracă partea de jos (sau de sus) a leuciiˮ; cf. b á n d ă[2]...

– var. **petélcă** s. f., pl. *petélci* AO, h. 651/rar Tr; **petócă** s. f., pl. *petóci* AMD, h. 660; GM/rar Tr, **petólcă** s. f., pl. *petólci* AMD/rar Ot.

PETESTÁLĂ s. f., pl. *petestále* AMD/rar Cţ „suport înalt pentru flori; piedestal".

– var. **petístálă** s. f., pl. *petistále* GD/rar Cţ.

PETIÁC v. **pătuiăg 1°**.

PÉTICĂ s. f. GM/prin Vn şi rar Bz, Br; AMD, Pl. 9–10; GD/rar Tl, Cţ „bucată de pânză; cârpă, petic": Vine unu şi azvârle-o *pétică* piste tine, nu te mai videa nimerea GM/746. Puneai o *pétică* de cearşaf [pe copil] GM/733.

PETÍCHE v. **plătică 1°**.

PETICÍ vb. IV **1°** tranz. AMD, h. 619/rar Cţ „a completa locurile goale (dintr-o cultură de porumb), cu plante nerăsărite"; cf. c ă r p í 1°...

2° var. **petecí** vb. IV refl. GM; AFLR/rar Tr, Gr [d. zăpadă] „a se topi pe alocuri": Primăvara începea *să se petecáscă* zăpada GM/801; cf. o c h e ţ i.

PETICÚŢĂ s. f. GM/rar Bz dim. de la p e t i c ă.

PETÍNĂ s. f., pl. *petíni* **1°** AO, h. 618/prin Ot şi rar Tr; *petíne*/rar Ot; AMD, Pl. 53–54/rar Tr „grămadă de cinci, nouă sau zece snopi; jumătate de claie"; cf. c ă p í ţ ă 6°...

2° var. **pétină** s. f., pl. *pétini* GM/rar Vn „lot, parcelă, tarla": Chiar la băiatu ăsta a meu îi dăduseră *pétin*/p-acolo... de-a curmezişu, pă Bălanu/ 727; cf. f i t a r ă...

PÉTINĂ v. **petină 2°**.

PETISTÁLĂ v. **petestálă**.

PETÍŢĂ s. f., pl. *petíţe* AO, h. 618; GO; TDO/Mh şi rar Vl; GM/rar Tr „grămadă din cinci, zece, unsprezece, treisprezece snopi; jumătate de claie": [Snopii] să fac *petíţă* TDO/963; cf. c ă p í ţ ă 6°...

– var. **petíţie** (4 sil.) s. f., pl. *petíţii* AO, h. 618/rar Mh; **pletíţă** s. f., pl. *pletíţe* AO; GO/rar Gj, Mh.

PETÍŢIE v. **petíţă**.

PETÓCĂ v. **peteócă**.

PETÓLCĂ v. **peteócă**.

PÉTRE s. m. GM/rar Db „caloian": Da, făceam *Pétre*... făceam câte-un *Pétre*-aşa, or dă pământ or dă ceară/819; cf. c a l o i e n í c ă...

PETRÉC s. n. AMD/rar Ot „partea, bentiţa pe care se cos nasturii (la cămaşă)".

PETRECÁNÓS adj., pl. *petrecánóşi* AO, h. 176/rar Mh „căruia îi place să bea şi să petreacă; petrecăreţ"; cf. v e s é l n i c.

PETRECĂTÚRĂ s. f. GO/rar Mh „loc de trecere (printr-o apă); vad": Tata pusasă vo doo părechi de fiare, de la conac mai în vale într-o *petrecătúr*-aşa/936; cf. b á l t ă 6°...

PETRÉCE vb. III **1°** refl. pas. AO, h. 211/rar Dj; AMD, h. 193, 194/rar Ph, Ot [d. şiţă, şindrilă, ţiglă puse la acoperiş] „a se suprapune parţial"; cf. a l i b z u í...

2° refl. AMD, h. 532/rar Ph [d. drumuri] „a se întretăia"; cf. c r u c i ş â...

3° tranz. AFLR/rar Gj „a da, a trece prin sită; a cerne": Luăm făina, o *petrécem* pân sâtă/947; cf. p i g u í, z b á t e 4°.

4° refl. AFLR/prin Dj; GM/rar Db, Tr, If, Il; AFLR/rar Cţ „a petrece, a se distra": Omu când bea o ţuică, mă rog, nu ştiu ce, şade dă *să petréce* până dimineaţa GM/694. Eu zic că era mai *petrecúte* fetele-atunci; acuma nu ştiu, nu mai e baluri d-astea AFLR/898; cf. i m p e t r é c e...

5° tranz. GM/rar Ag, Db, Ph, Vn, Br, Ot, Tr, Il; AFLR/rar Cţ „a îndura, a pătimi": Nici nu mai ştiu ce *n-am petrecút!* Câte necazuri, câte neajungeri, câte lipsuri GM/816. Astea sânt care le-am păţit eu, astea le-*am petrecút* eu AFLR/891; cf. d u r á 1°...

6° refl. GM/rar Tr; AFLR/rar Cţ [d. lucruri şi întâmplări] „a trece, a dispărea, a se termina": Dacă *s-a petrecút* războiu, s-a aia, a ieşit soru-mea fată mare GM/777. *S-a petrecút* ce-a fost AFLR/898; cf. a c h i t á 1°...

7° refl. AFLR/rar Ag „a muri, a dispărea": Şi aşa *s-aţ petrecút* părinţii/684; cf. c e d á 1°...

8° refl. AO, h. 615/Dj, prin Mh, Ot şi rar Gj; AMD, Pl. 53/rar Ot, Tr [d. grâu sau

alte cereale] „a se coace prea tare, a se întrece cu coptul; a se răscoace"; cf. s c o r o j í, s t ă s i.

PETRÉCERE s. f., pl. *petréceri* **1°** GM/rar Tr „necaz, neplăcere": Am petrecut... *petrécer/* multe eu, maică, în viață; mă mir dă unde mai sânt; cf. b a i[1]...

2° var. **petréciuri** (3 sil.) s. f. pl. AFLR/rar Dj „petreceri, distracții"; cf. d i s t r á r e...

PETRÉCIURI v. **petrécere 2°**.

PETRÉNȚIE v. **preténțe**.

PETRENȚIÓS adj., pl. *petrențióși*, f. *petrențioásă*, pl. *petrențioáse* GM; TDM II, III/rar Ag, Vn, Tr „cu ifose; pretențios"; cf. m ă t ă l é ț e...

PETRÍNDE v. **pretinde 2°**.

PETRUCEÁ v. **preduceá 1°**.

PETÚRI v. **potóri**.

PEȚÁ v. **pițíi**.

PEȚIÁLĂ (4 sil.) s. f. AMD, h. 152/rar Gr „pețire, pețit"; cf. î m p e ț á n i e...

– var. **pițiálă** (4 sil.) s. f. AMD, h. 152/rar Ct.

PEȚIITÓR s. m., pl. *pețiitóri* AMD, h. 152/Cl, Il, Ct, prin Ph, If și rar Db, Br, Gr, Tl „pețitor"; cf. c ă t ă t ó r...

– var. **pățitór** s. m., pl. *pățitóri* AMD, h. 152/rar Ct; **pițitór** s. m., pl. *pițitóri* AFLR/rar Bz.

PEȚITORÍE s. f. AO, h. 174/rar Gj „logodnă"; cf. a ș e z á t...

PEZÍ vb. IV tranz. TDM III/rar Cl „a păzi; a priveghea": Și după ce-l îmbrăca [pe mort], l-așază-n pat acolo frumos [...] îl *pezéște* toată noaptea, nu-l lasă singur doloc, îl *pezéște* lumea/832.

PHO interj. TDM III/rar Gr „cuvânt care exprimă uimirea, admirația".

PIÁ vb. I tranz. GM/rar Tr „a prelucra țesăturile la piuă":[Abaua] o dam la piuă, la abălar, venea abălaru pân sat, o dam la piuă, o dă... o *piá* așa/797; cf. b u b u í...

PIÁPTĂN v. **piéptene 1°, 2°, 10°.**

PIÁRSĂC v. **piérsec.**

PIÁRSĂCĂ v. **piérsecă 1°.**

PIÁRSECĂ v. **piérsecă 1°.**

PIÁRSICĂ v. **piérseçă 1°.**

PIÁTRĂ s. f. **1°** pl. **piétri** AO, h. 187; AFLR/Vl, Gj, Mh, Ot, prin Dj și rar Tr; AMD, h. 172 MN/Vn, prin Bz, Br și rar Vl, Ot, Tr „pietre".

2° GM; TDM III/rar Tr, Gr „sodă caustică": Topim untura, luăm *pjátră*, sodă caustică, și facem săpun GM/821; cf. s ú d ă.

3° pl. *piétre* GM/rar Tr, Gr; **în cinci ~** loc. subst. GM/rar Gr, Cl; art. **de-a piétrele** loc. subst. GM/rar Tr „numele unui joc de copii": Ne jucam *pjétrile*, ascunsea, atinsea/784; cf. i n c 1°...

4° pl. *piétre* AO, h. 712; GO/prin Ot și rar Tr; AMD, Pl. 103/rar Ot, Tr „legătură din mai multe fuioare de cânepă": O dăm la meliță [cânepa], o răsucim așa ș-o-ndoim ș-o facem *pjátră* dă cincizeci, șaizeci dă fuioare GO/996; cf. b o c c e á 5°...

5° ~ de bumbác GM/rar Tr, Cl „legătură mare, pachet din sculuri de bumbac (de aprox. patru-șase kg)": Într-o *pjátră de bumbác* punem o sută de coți. Patru kilograme are-n ea, patru kilograme erea-ntr-o *pjátră de bumbác*/859; cf. t o c 7°, t o p[2] 1°.

PIÁȚ v. **piáță 3°**.

PIÁȚĂ (2 sil.) s. f., pl. *piéțe* **1°** AMD, h. 406/rar Tr „teren arabil obținut prin despădurire"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

2° var. **peáță** (2 sil.) s. f., pl. *péțe* AMD, h. 405/rar Tl „porțiune, bucată de pădure"; cf. b l o c...

3° var. **piáț** s. n. AFLR/rar Gj, Mh „loc special amenajat unde se face comerț (cu mărfuri diverse)".

PIC[1] s. n. AMD/rar Il „ploaie rece și de durată".

PIC[2] v. **pichea 1°, 2°.**

PICÁ vb. I **1°** tranz. și refl. AMD; GM; AFLR/Tr, prin Gr și rar Ot, Cl

„a (se) atinge, a (se) lovi": [Nepoții] îi ridicam așa sus și-i dam dă grindă, îi *picám* cu capu dă grindă GM/833. *M-a picát* cu motocicleta roata dinainte, m-a aruncat în șanț, iar *m-am picát* aici GM/835.

2° refl. GM/rar Ph „a se nimeri, a ajunge din întâmplare; a cădea": *M-am picát* și eu în zodia aia/703; cf. b r o d i 2°...

3° refl. TDM III/rar Tr „a se potrivi să se întâmple, a se întâmpla": Cam ce-am văzut, aia *s-a picát*/810; cf. i z b ă n d i.

4° intranz. **a picá clóșcă/cloști** GM/rar Db, Bz [d. găini] „a se face cloșcă, a începe să clocească": Nu prea *picá* toate găinile *cloștí*/ 732; cf. a t â r n á 3°...

5° intranz. impers. **a-i picá** GM/rar Bz „a-i cășuna": *M-a picát* și mie să mă-nsor/743; cf. c ă ș u n á...

6° intranz., în expr. **a picá din călúș** v. **călúș 1°**.

PICÁT adj. **1° ~ cu caiáua** GM/rar Gr; **~ cu léuca** GM/rar Gr „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u i t...

2° f. **leșie picátă** GM/rar Ag „leșie obținută prin filtrarea lentă a apei prin cenușă".

PICÁTĂ s. f., pl. *picáte* **1°** AO, h. 270/rar Dj „un fel de clătite (prăjite în multă grăsime)".

2° AO, h. 270/rar Dj „un fel de plăcintă (din aluat dospit) umplută cu varză, brânză etc. (prăjită în grăsime)"; cf. c l ă t i t ă 1°...

PICĂTOÁRE s. f., pl. *picătóri* AO, Pl. 54/rar Tr; AMD, Pl. 24–25/rar Tr „prașție"; cf. a r c ú ș 3°...

PICĂTÚRĂ s. f., pl. *picătúri* **1°** AMD, h. 187/rar Tr „streașină"; cf. p o á l ă 2°, s t r ă ș i n ă 1°, s t r e ș i n á r.

2° colect. GM/rar Ag „fructe care, la coacere, pică de la sine din pom".

3° AO, h. 50/rar Dj „pistrui (pe față)"; cf. b r é z e[2]...

4° AMD, Pl. 129–130/rar Ot, Tr [mai mult la pl.] „pete negre, pistrui pe bot (la oi)"; cf. p e s t r i ț ă t ú r ă 3°.

5° în expr. **a sta în ~** GO/rar Gj [d. caș] „a continua să picure, după ce s-a oprit din scurs continuu".

PICĂTURÍ vb. IV intranz. AMD, h. 522/rar Ph [d. apă] „a picura"; cf. p i c u r á 1°.

PICERÚȘE v. **piciorúș 3°**.

PÍCHE s. f., pl. *pichi* AMD; GM/rar Vn; GD/rar Tl „bibilică"; cf. b i b i l ó i 1°...

PÍCHEA s. f. art. GD/rar Cț „numele jocului de copii țurca"; cf. c e l i c e 1°...

2° var. **píc** s. n. GM/rar Bz „bățul mai scurt folosit în jocul respectiv"; cf. c e l í c h e 2°...

– var. **1° pic** s. n. GM/rar Bz; **pici** s. m. GM/rar Tr.

PICHIÓCĂ v. **picióică**.

PICI[1] v. **pichea 1°**.

PICI[2] s. m., pl. *pici* AMD, Pl. 50/rar Cț „cópil, lăstar (la porumb, la vița-de-vie)"; cf. c ă ț é l 4°, 6°...

PICIÓCĂ v. **picióică**.

PICIÓICĂ (3 sil.) s. f., pl. *picióici* AMD, h. 347/prin Ag, Db și rar Ph, Bz „cartof"; cf. b a r a b ú l ă...

– var. **peciócă** (3 sil.) s. f., pl. *pecióci* AMD, h. 347/rar Db; **pichiócă** (3 sil.) s. f., pl. *pichióci*/rar Bz; **piciócă** (3 sil.) s. f., pl. *picióci*/rar Bz.

PICIÓR s. n., pl. *picioáre* **1°** pl. **în picioáre**, *gard* **~ ~** AMD, h. 197/rar Gr „gard din nuiele așezate vertical"; art. **de-a-n picioárelea** loc. adv. AFLR/rar Gr „în/pe picioare": Cădea *d-a-n picșárelea*/834; art. **ferita piciórul** loc. subst. GM/rar Il „numele unui joc de copii"; **ca pe picióri** v. **pe 2°**; pl. **picére** AO, Pl. 8–9; TDO/prin Dj, Ot și rar Mh; AMD, h. 82; GM; TDM III; TDD; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Il, prin Ph, If, Cl, Cț și rar Vl, Br „picioare (la om și la animale)": La Rusalii... când se fierbe păsat și se spală pă *picére* GM/834. Armăsarii, când vine lupu... ei bate cu *picérli* la macsim id./702. Alea... *picérle*,

căpățâna [porcului] facem piftie id./717; cf. g i o n ó t...

2° s. m., **~ de nun** GM/rar Db, Tr, pl. *picéri*/rar Db „invitat la nuntă din partea nunului": Naşu, c-o săptămână-naintea nunții, îşi strânge şi el câțiva oameni care se numesc *piĉóru dă nun* sau ajutor dă nun/794; cf. a j u t ó r 2°...

3° pl., în expr. **a luá în picioáre** TDO/rar Mh [fig., d. buruieni] „a înăbuşi, a năpădi, a sufoca (plantele)": Sapă [tutunul], îl îngrijeşte *să nu*-l *îa* buruienile-*n piĉoáre*/966; cf. a s u p r í...

4° AO, h. 70/rar Mh „colț de măsea ruptă"; cf. b u t 14°...

5° GM/rar Ph „fiecare dintre stâlpii de piatră (sau de beton), băgați în pământ la trei-patru metri adâncime, peste care se aşază tălpile casei".

6° AMD, Pl. 139/rar Db; *picére*/rar Db, Ot „fiecare dintre cei doi pari cu crăcană, bătuți în pământ, pe care se sprijină lemnul de susținere a căldării deasupra focului"; cf. a r ț á r[1] 2°...

7° AMD, h. 665/crt.; *picére*/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Il, prin Gr şi rar Ph, Br, Cț „țepuşă la sanie"; cf. d r u g 7°...

8° AO, h. 633/prin Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 635/prin Db, Tr şi rar Ag, Ph, Br, Ot, Cl, Il, Tl; *picére* AMD/rar Tr „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

9° AO, h. 635/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 636/Ag, Ph, Bz, Ot, prin Vl, Db, Vn, Br, Gr, Cl, Tl şi rar Tr, Il; *picére* AMD/prin Ag, Db şi rar Ph, Tr, Il „mâner la coasă"; cf. c ă l c â i 11°...

10° AO, h. 636/prin Gj, Dj şi rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 638/Db, Gr, Il, prin Ag, Cl şi rar Vl, Ph, Vn, Br, Ot, Tr, If, Cț „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

11° AMD, Pl. 73–74/rar Bz „chitonag"; cf. a r á c 1°...

12° AMD, h. 645/rar If „cobilă pentru transportat plugul"; cf. c á p r ă 14°...

13° AMD, h. 641/rar Tr, Tl „plazul plugului"; cf. b â r s ă 2°...

14° AMD, h. 640/rar Tl „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

15° AO, Pl. 129/rar Dj „fiecare dintre bârnele pe care se pun capetele lemnelor de susținere a podului la moară"; cf. b â b ă 15°...

16° AMD, Pl. 109–110; GD/prin Db, Ph, Gr, Cț şi rar Ag, Bz, Tr, Il, Tl; *picére* AMD/rar Tr, Gr, Cl şi s. m. [?], pl. *picióri*/rar Tr „fiecare dintre cele două tălpi la război"; cf. c a p 15°...

17° AO, h. 721/prin Vl şi rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 110/rar Vl, Ag, Db, Vn, Bz, Br, Cț „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

18° GD/rar Cț „tălpig la războiul de țesut: [Războiul] are jos nişte *piĉúare* de lemn care apeşi pe *piĉúare* şi ițele se ridică aşa după modelu care l-ai băgat/898; cf. b l ă n í ț ă 3°...

19° AO, h. 717/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 107/Ag, prin Ph şi rar Vn, Br, Ot, Tr, Gr „partea de jos, suportul pe care se sprijină brațele vârtelniței"; cf. b u t 8°...

20° AMD, Pl. 106–107/rar Br „fiecare dintre brațele vârtelniței"; cf. b â t ă[1] 5°...

21° AMD, Pl. 106/rar Ag „fiecare dintre fofezele vârtelniței"; cf. c á ş c ă...

22° AMD, Pl. 105–106/rar Ot „crucea răşchitorului"; cf. b l â n ă 7°...

23° AMD, Pl. 105/rar Db, Ph, Bz, Cl; *picére*/rar Tr „crăcana răşchitorului"; cf. c ă ț é l 14°...

24° AO, h. 618/Dj, prin Ot şi rar Vl, Mh; AMD, h. 621; GM; AFLR/Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Tl, prin Vl, Tr, If, Il, Cț şi rar Ph; *picére* AMD; GM; AFLR/Ag, Tr, Il, prin Db, Tr, Gr, Cl şi rar Ot „grămadă de snopi, variind între cinci, nouă, până la treisprezece, care formează o jumătate de claie": Făceam *piĉór* dă treisprezece snopi [...]; o claie avea douăzeşişase dă snopi. La douăzeşişase dă snopi să zâcea două *picére* GM/835; cf. c ă p í ț ă 6°...

25° art. **piciórul-curcánului** s. compus GM/rar Ph „numele unei ciuperci albe, comestibile".

PICIOREÁN (3 sil.) s. m., pl. *picioréni* AMD/691 „locuitor din comuna Picior de Munte".

PICIOROÁNGE s. pl. AMD, h. 399/rar Cl „sucală"; cf. c i c r í c 1°...

PICIORÚŞ s. n., pl. *piciorúşe* 1° AMD, h. 665/rar Bz, Tl „tepuşă la sanie"; cf. d r u g 7°...

2° art. *piciorúşul* GD; AFLR/rar Cţ „numele jocului de copii, şotron"; cf. c l ă s ă 3°...

3° var. **piceruşe** s. n. pl. TDD/rar Cţ dim. de la p i c e r e 1°.

PÍCIURĂ v. **chíciură**[2] **2°**.

PICIÚRCĂ (3 sil.) s. f. GD/rar Tl „adâncitură în faţa cuptorului unde se trage jarul după încingerea vetrei".

PICIURÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 76–77/rar Cl „a rupe lăstarii, p i c i i la viţa-de-vie"; cf. a l é g e 1°...

PICNÍ vb. IV tranz. GM; AFLR/rar Gr, Il [d. boli] „a prinde puternic, a cuprinde": *A picnít*-o, se învârteşte uite aşa [oaia]/827; cf. a s u p r í...

PICOTÁ vb. I intranz. AMD/rar Db, Il „a picoti, a moţăi": *Kişcotám* acolo-n şuşleţu căruţei GM/758; cf. c u c ă í...

– var. *pişcotá* vb. I intranz. GM/rar Ot.

PICPALÁCĂ v. **pitpalăci**[2] **1°, 2°**.

PICULÉTE s. , **un ~** GO/rar Mh dim. de la *pic* („puţin").

PICURÁ vb. I intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *picurează* AO, Pl. 45/rar Dj [d. apă] „a cădea în picături"; cf. p i c ă t u r í.

2° tranz. AO, h. 89/Mh şi rar Gj „a ciupi, a pişca"; cf. c i u g u l í 2°...

– var. **1° picurí** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *picurêşte* AMD, h. 522/rar Tr.

PICURÁT adj., f. *picurátă* **1°** AMD, h. 27/rar Db, Ph „cu pistrui; pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

2° AMD, Pl. 129–130/rar Gr [d. oi] „cu pete negre sau maronii pe bot; pistruiată"; cf. c ă r ă b á ş 4°...

– var. **1° picuriát** adj. AMD, h. 27/rar Ot.

PÍCURĂ s. f., pl. *picuri* AMD, h. 27/rar Vl, Ag „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

PICURÉA s. f., pl. *picuréle* AMD, h. 27/rar Ag, Db „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

PICURÍ v. **picurá 1°**.

PICURIÁT v. **picurát 1°**.

PICURÍE s. f., pl. *picurii* **1°** AO, h. 50/prin Vl şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 27/Ot, prin Ag, Db şi rar Vl, Tr, Gr [mai ales la pl.] „pistrui": [Un vecin] e roşu şi are *picuríj*pă obraz AMD/770; cf. b r é z e[2]...

2° AMD, h. 54/rar Ot „aluniţă (pe faţă)"; cf. a l u n é l...

3° AFLR/rar Ag „pată mică (pe ouă)"; cf. p u n t ă t ú r ă, p u n t u l í ţ ă.

PICURÍU adj., pl. *picurii*, f. *picurie* **1°** GM/rar Ag, Db [d. ouă] „cu pete mici; pestriţ"; cf. p i s t r á t.

2° AMD, h. 27/rar Ag, Db, Ot [d. oameni] „cu pistrui, pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

3° AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „cu un cerc de culoare închisă în jurul ochilor; oacheşă"; cf. b a l a o á c h e ş ă...

PICÚŞ s. n. AMD, h. 360; GM/prin Vn şi rar Gl „ţuică foarte tare, care curge la începutul distilării": *Kícuş*, ăla nu poţi să-l bei *Kícúşul*/727; cf. b a s a m á c 1°...

PIDEÁ s. f., pl. *pidéle* GM/rar Gr „grămadă mică de nutreţ (făcută în câmp)": [Trifoiul] îl strângem, îl facem *pidéle*. Purcoaie sau *pidéle*, noi le spunem *pidéle*, grămadă la un loc, mai multe, douăzeci, treizeci sau... cincizeci la un pogon dă mei dân ăsta/827; cf. b o á g l ă...

PÍE v. **píuă 5°**.

PIEDECÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh „a împiedica (un animal)": Oaia o *pi̯edecăm*, îi legăm picioarele/949; cf. î m p i l á 1°...

– var. **piedicá** vb. I tranz. GD/rar Cţ.

PIÉDECĂ v. **piédică 4°**.

PIÉDEN v. **piédin 1°, 2°**.

PIÉDIC v. **piédică 5°**.

PIEDICÁ v. **piedecá**.

PIEDICÁR s. n. GD/rar Cţ „bucată de lanţ sau de funie care, înnodată într-un

anumit fel, împiedică sugrumarea calului în timpul treieratului"; cf. j u g ă r é ț...

PIÉDICĂ s. f., pl. *piédici* **1° a púne ~** loc. vb. AMD, h. 246/prin Tr și rar Br, Ot, Gr „a împiedica roata căruței"; cf. î n f r â n á 1°.

2° AMD, h. 637/Ag, Db, Ot, Tr, Gr și rar Vl, Ph, If, Cl, Tl, Cț „vergea arcuită prinsă la mânerul coasei, pentru a direcționa brazda la cosit"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 5°...

3° AMD, Pl. 56/Ag, Ot, Tr, prin Db, Gr și rar Vl „un fel de grebluță atașată la coasă, pentru a direcționa brazda"; cf. c a r a g á ț ă 2°...

4° AMD, Pl. 141/rar Ag, Tr, Il „toartă din frânghie (la găleată); baieră"; cf. n o j í ț ă 3°...

5° var. **piédic** s. n., pl. *piédice* AMD, h. 539/rar Cț „pârleaz"; cf. c a n a p e â 2°...

– var. 4° **piédecă** s. f., pl. *piédeci* AO, Pl. 122–123/rar Dj.

PIÉDIN s. n., pl. *piédine* **1°** AO, h. 741/Ot, prin Dj și rar Tr; AMD, Pl. 121; AFLR/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Cț, prin Vn, Il, Tl și rar Vl; *piédini* AO/rar Vl, Dj, Ot; AMD/rar Db, Ph, Ot, Cl „totalitatea firelor de urzeală de la capătul unei țesături rămase nețesute, care se taie când se scoate din război"; cf. c a d e n l â ț...

2° AMD, Pl. 119–120/rar Tl „fir rămas, din greșeală, nedat prin ițe și prin spată"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

3° pl. *piédini* AMD, h. 388/rar Ph „cânepă de calitate inferioară; câlți"; cf. b u c i...

– var. **piéden** s. n., pl. *piédene* 1° AO, h. 741/Vl, prin Ot și rar Dj, Tr; AMD, Pl. 121; TDM II/Ag, Ph, Il, prin Vl, Db, Bz, Ot, Cl și rar Tl, Cț; 2° AMD, Pl. 119–120/rar Ag; *piédeni* 1° AMD/prin Il și rar Ot, If; **piédină** s. f. 1° AMD/prin Vn, Bz și rar Br.

PIÉDINĂ v. **piédin 1°**.

PIEL v. **chel 1°**.

PIÉLĂ v. **pélie 1°**.

PIÉLE s. f. **1°** pl. **pieli** AO, h. 87/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 53/prin Br și rar Vn, Bz, Ot, Cl, Tl; **piéle** AO/prin Mh și rar Ot „piei (la om)"; art. **cu piélea** loc. adj. GM/rar Ph, Vn, Br „în pielea goală; dezbrăcat, despuiat": Acu, dacă te lași *cu pi̯élea*, vine alâlant cu-mbrăcămintea gata/719; cf. d e z b r ă c á t... ; **úna și piélea** loc. subst. GM/rar Cl „numele unui joc de copii"; **dóuă și piélea** loc. subst. GM/rar Cl „figură la jocul u n a ș i p i e l e a"; art., în expr. **a-și da piélea** TDD/rar Cț [fig.] „a se prăpădi, a muri": Am născut unu duminică și unu l-am născut luni, aproape, aproape *să-mĭ dau̯ ḱélea*/893; cf. c e d á 1°...

2° în piéle loc. adj. AFLR/rar Gj [d. puii de pasăre] „fără fulgi, golaș": Puii de mierlă, până mai dă să zboare, sânt *în pi̯éle*, goi/937.

3° AMD, h. 105/rar Ph, Tr „peritoneu"; cf. b ă ș í c ă 2°...

4° AO, h. 169/rar Mh „placentă"; cf. a p ș o á r ă...

5° art. **piélea óchiului** AO, h. 37/rar Vl, Dj; AMD, h. 19/rar Ph „pleoapă"; cf. b o b o á ș ă 2°...

6° pl. *piei* AO, Pl. 66/rar Mh „șoric"; cf. ș o r i c 1°.

7° art. **piélea miélului** AMD, Pl. 141–142/rar Ot „stomacul mielului, în care se prepară cheagul"; cf. b u r d ú f 2°...

8° pl. *piei* GO/rar Dj „coajă, pieliță la fructe, legume": [Bulionul] îl lom la stricurat, la frecat, la stricurat, să nu rămâie sămânță sau coji de-ăia, *ḱei̯*/933.

9° AMD, Pl. 81–82/rar Cl „floare, pojghiță de mucegai la vin"; cf. f l u n d u r í e...

PIELGÁȘĂ adj. f., pl. *pielgáșe* AO, h. 798/rar Gj [d. oi] „cu lână puțină; golașă"; cf. c h e l 3°...

PIELIȘOÁICĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la *piele*; „piele subțire"; cf. p i é l i ț ă 1°, p i e l ú ț ă.

PIELÍT v. **chelát**.

PIELÍȚĂ s. f., pl. *pielițe* 1° AFLR/rar Gj, Ag. Db „piele subțire"; cf. p i e l i ș o á i c ă...

2° AO, h. 34/rar Dj, Ot; AMD, h. 17 MN/prin Tr și rar Ag, Ph, Ot, Tl, Ct „albeață la ochi: cataractă"; cf. c a t a r á t ă...

3° AO, h. 37/rar Vl; AMD, h. 19/rar Db, Gr „pleoapă"; cf. b o b o á ș ă 2°...

4° GM/rar Gr „înfățișare, chip": Seamănă cu mamă-sa, toată *pelița* ei!/835; cf. a s e m e n á r e...

5° AO, h. 138/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 105/rar Ag, Db, Ot „peritoneu"; cf. b ă ș i c ă 2°...

6° AO, h. 169/rar Gj, Mh, Dj „placentă"; cf. a p ș o á r ă...

7° AMD, h. 386/rar Vl [la pl.] „puzderii de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

– var. **piélițã** s. f. 3° AMD, h. 19/rar Ph, Tr; 5° AMD, h. 105/rar Ph, Bz, Tr; 6° AO, h. 169/rar Ot.

PIÉLIȚĂ v. **pielițã 3°, 5°, 6°.**

PIELM s. n. 1° AFLR/rar Mh „făină de grâu în strat subțire, pospai de făină": Pe urmă pui puțină făină, *Kelm* îi zicem noi, și-l impielmăm [mălaiul]/967; cf. i n i m ă 8°...

2° AMD/rar Gl „amestec de făină de grâu cu apă; cocă subțire"; cf. c e a m ú r 4°...

3° GM/rar Vl „amestec de mălai cu apă (cu care se hrănesc puii de găină)": *Pælm*. mălai muiat cu apă/757; cf. a l u á t 4°...

PIELÚȚĂ s. f. GM/rar Db „piele subțire"; cf. p i e l i ș o á i c ă...

PIEPT 1° s. m., pl. **piepți** AO, h. 91 Vl. prin Gj, Db și rar Ot; AMD, h. 56/Ag, Tr, Cl, Tl, prin Db, Bz, Br, Ot, Gr, Il, Ct și rar Vn, Gl, If „piepturi (la om)".

2° s. n., pl. *piépturi* AO, Pl. 6/rar Mh; AMD, h. 57 prin Tl și rar Db, Ph, Tr, Gr „furca pieptului; stern"; cf. c a p 8°...

3° s. n. art. **piéptul pálmei** AO, h. 314/rar Mh „podul palmei": Lapoviță d-ale mari, ca *péptu pálmi*/936; cf. c ă l c ă i 1°...

4° s. n. art. **piéptul coásei** AO, h. 631/rar Mh; ~ **sápei** GO/rar Mh „tăiș, custură"; cf. g ú r ă 6°...

5° s. n. art. **piéptul cólților** AO, h. 457/rar Mh „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

PIÉPTĂN v. **piéptene 1°, 3°, 11°.**

PIEPTĂNĂREÁSĂ s. f. AFLR/ rar Db [iron.] „femeie alintată de bărbat, cruțată de la treburile grele": Care lua pieptenele [în cadrul obiceiului cu același nume] zicea că este *pieptănăréasă* [...] Eu mai scoteam coarne: „hai c-ai adus *pieptănăréasă* acuma, n-ai adus noră în casă"/812.

PIÉPTĂNE v. **piéptene 3°, 6°.**

PIEPTĂNÉL s. m., pl. *pieptănéi* AMD, h. 389/rar Bz, Tl, Ct dim. de la p i e p t e n e (pentru cânepă, lână); cf. p i e p t ă n ú ș 2°.

– var. **piepténél** s. m., pl. *piepténéi* AMD, h. 389/prin Ph și rar Db, Br; AFLR/rar Ct.

PIEPTĂNÚȘ 1° s. n. GM/rar Ot, Tr „obicei conform căruia, la Anul Nou, fetele și flăcăii își ghicesc ursita": Făceam *pieptănúșu* [...] puneam săpunu, puneam pieptene, puneam oglindă, puneam mărgele, puneam mămăligă, puneam bani, puneam... tot acolo-nvelit sub aia și trebea să vii și să pui mâna și pă ce-ai înnemerit, dacă puneam pă pieptene zâce „gata-l iei colțat"/793; cf. c o l ț á t ă...

2° var. **peiptenúș** s. m. și n., pl. *pieptenúși* AO, h. 499/prin Mh și rar Gj; AMD, h. 387/rar Ag; *pieptenúșe* AO/rar Mh dim. de la *pieptene* (pentru cânepă, lână)"; cf. p i e p t ă n é l.

– var. 2° **pieptinúș** s. n., pl. *pieptinúșe* AO, h. 499/rar Dj.

PIEPTĂRÚȘ s. n., pl. *pieptărúșe* AFLR/rar Gr dim. de la *pieptar*; cf. p i e p t ă r ú ț ă.

PIEPTĂRÚȚĂ s. f., pl. *pieptărúțe* AMD, h. 481/rar Db dim. de la *pieptar*; cf. p i e p t ă r ú ș.

PIÉPTEN v. **piéptene 1°, 3°.**

PIEPTENÁ vb. I tranz. **1°** şi refl. AO, h. 7/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; ind. prez. 1 sg. *piépţen* AMD, ch. 67/rar Tr; 2 sg. *piépţeni* TDM III/rar Db „a (se) pieptăna părul"; cf. d r i g l ă...

2° AMD, h. 387/rar Vl, Ag, Db „a pieptăna cânepa"; cf. g r e b l á 2°...

– var. **pieptină** vb. I tranz. 1° şi refl. AO h. 7/Gj, Mh, Dj şi rar Vl, Ot; AMD, ch. 67/prin Tl şi rar Db, Ph, Br; ind. prez. 2 sg. *(te) piépţini* AMD/Cl, Il, Tl, prin Cţ şi rar Ph, Gr; 2° AO, Pl. 86/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 386/rar Ag; **pieptení** vb. IV tranz. 2° AO/rar Dj.

PIÉPTENE 1° s. m. şi n., pl. **piepţéni** AMD, h. 5; TDM III/Db, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ, prin Ag, Vn, Bz, Br, If şi rar Gl, Tl; **piéptene** AO, h. 6/rar Dj, Ot; AMD/Tl, prin Cţ şi rar Ag, Db, Vn, Bz, Ot, Tr „piepteni (pentru păr)"; cf. g r é b l ă 3°...

2° var. **piáptăn** s. m., pl. *piápteni*, art. *de-a piáptănul* GM/rar Tr „numele unui joc de societate".

3° s. m. şi n., pl. *piépţeni* AMD, h. 387/rar Db; *piéptene* AO, h. 499/rar Ot [mai ales la pl.] „pieptene (pentru cânepă)"; cf. d a r á c 2°...

4° s. m., pl. *piépteni* GM/rar Bz, Ot; *piépţeni*/rar Gr „obicei conform căruia, la Anul Nou sau la Bobotează, fetele şi flăcăii îşi ghicesc ursita"; cf. c o l ţ á t ă...

5° s. m., pl. *piépteni* AMD, h. 251 MN/rar If, Gr, Cţ „ţesală"; cf. ţ e s ă l i 1°.

6° s. m., pl. *piépteni* GM/rar Ag „orificiu (cu diametrul cam de zece centrimetri) la putină, prin care se scurge borhotul de struguri": Cărătoru, tot un fel dă vas, un butoi, în schimb are o pâlnie deasupra pă unde să încarcă, mai largă, şi jos îi spunem *pţéptene*, unde are puterea de a ieşi/684.

7° s. m. GM/rar Db „prima bucată de săpun (cu marginile zimţate) scoasă din vasul de preparare când se sleieşte".

8° s. m. AMD, Pl. 85/rar Tr „unealtă folosită la curăţarea doagelor vechi; gripcă"; cf. c h i s é r 2°...

9° var. **piépten** s. m., pl. *piépteni* AMD, Pl. 165–166/rar Ag „unealtă, constând dintr-un lemn scobit, cu care se măsoară măselele de la roata morii".

10° var. **piáptăn** s. m., pl. *piápteni*, art. **piáptănul piédicii** AMD, Pl. 56/rar Tr „partea zimţată de la p i e d i c a coasei".

11° s. m. şi n., pl. *piépţeni* AMD, Pl. 173/rar Ag; *piéptene*/rar Gr „bucată de scândură pusă de-a curmezişul fundului la butoaie pentru a le consolida"; cf. a d á o s 2°...

12° var. **piéptin** s. n., pl. *piéptine* AO, h. 457/rar Gj „c a r â m b u l greblei"; cf. c o ă r d ă[1] 9°...

– var. **piáptăn** s. m. şi n., pl. *piápteni* 1° AFLR/rar Vl; AMD, h. 5; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag, Tr; 4° GM/rar Ag, Db; *piépţeni* 1° AMD/rar Tr; *piáptăne* 1° AMD/prin Tr şi rar Vl; **piéptăn** s. m. şi n., pl. *piépteni* 1° TDO/rar Dj; AMD/rar Ag; 11° AMD, Pl. 173/rar Vl; *piéptăne* 1° AMD/prin Ag şi rar Vl, Ot; 3° AO, h. 499/rar Ot; **piéptăne** s. m., pl. *piéptăni* 3° AO/rar Ot; AMD, h. 387/rar Vl; 6° AMD, Pl. 85/rar Ot; **piépten** s. m. şi n., pl. *piépteni* 1° AO, h. 6/Gj, prin Vl, Mh şi rar Ot; AMD/prin Ot şi rar Vl, Tr; 3° AO/Vl şi prin Gj, Mh, Dj; *piéptene* 1° AO/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; 3° AO/rar Gj, Mh, Dj; **piéptin** s. m. şi n., pl. *piéptini* 1° TDO/rar Dj; 3° AO/Mh, prin Gj şi rar Vl; *piéptine* 3° AO/rar Dj; **piéptine** s. m. şi n., pl. *piéptini* 3° AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Ag, Vn, Tl, Cţ; *piéptine* 3° AO/rar Vl, Dj.

PIEPTENÍ v. **pieptená 2°.**

PIEPTENÚŞ v. **pieptănúş 2°.**

PIÉPTIN v. **piéptene 1°, 3°, 12°.**

PIEPTINÁ v. **pieptenă 1°, 2°.**

PIÉPTINE v. **piéptene 3°.**

PIEPTINÚŞ v. **pieptănúş 2°.**

PIEPTÚŞ s. n GO/rar Gj „pieptul unei păsări (folosit la gătit)": *Pţeptúşu* şi cotoaiele le facem ciorbă/923.

PIEPŢENÉL v. **pietănél.**

PIÉRDE 1° vb. III refl. AO, h. 921/rar Dj „a-şi pierde cunoştinţa; a leşina"; cf. b a l d o s í...

2° vb. III, part. *piert* AMD; AFLR/rar Vl, Ag „a nu mai găsi ceva sau pe cineva": *Am pjert* vaca în pădure AFLR/671.

– var. **2° pierdeá** vb. II AO, h. 1005/Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl, Mh; AMD, ch. 1900/Db, Cl, prin Ph, Tr, If, Gr, Il şi rar Vl, Bz, Br, Ot, Cţ.

PIERDEÁ v. **piérde 2°**.

PIERDÚT adj., ~ **la fáţă** AO, h. 48/rar Ot „slab şi palid"; cf. c e r i u[2]...

PIERÍ vb. IV **1°** intranz. AO, h. 603/Dj, prin Ot şi rar Mh [d. laptele din bobul de porumb] „a dispărea (prin evoluţia spre coacere)".

2° intranz. GM/rar Cl [d. plante] „a nu răsări".

3° intranz. AO, Pl. 94/rar Dj; AMD/rar Cl [d. un tip de îmbrăcă-minte] „a dispărea, a nu se mai purta": *A pjérit*, n-am mai văzut d-alea, cojoace în cosoaie AMD/769.

4° refl. TDO/rar Gj; GM/rar Cl „a se pierde; a dispărea": Când mănâncă [vaca] curăţaua... *se pjére* laptele/920. *S-a ţerit*[1] [spurcacii]. Numai e bălării, nu mai e răzoare, nu mai e buruieni GM/865; cf. d i s p ă r e á...

5° tranz. GM/rar Bz; AFLR/rar Cţ [în jocurile de copii] „a pierde rândul": Care avea flori mai multe câştiga, care nu *pergá* GM/748.

PIERÍT[1] adj., pl. *pieríţi* AMD, Pl. 70/rar Il [d. bobul de strugure] „rămas nedezvoltat din cauza manei; mănat"; cf. c ă r c i u r ó s 1°...

PIERÍT[2] s. AMD/rar Bz „boală, la sugari, constând în spuzeala pielii".

PIERITÚRĂ s. f., pl. *pieritúri* AMD, h. 409/rar Tr „rarişte (în pădure)"; cf. c h e l e m n e á...

PIÉRSĂC v. **piérsec**.

PIÉRSĂCĂ v. **piérsecă 1°**.

PIÉRSÂC v. **piérsec**.

PIÉRSÂCĂ v. **piérsecă 1°**.

PIÉRSEC s. m., pl. *piérseci* AO, Pl. 81 Vl, Gj, prin Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 365 MN/prin Ot, Cţ şi rar Vl, Db, Ph, Tr, Gr, Tl „piersic"; cf. p i e r s i c ă r.

– var. **piársăc** s. m., pl. *piársăci* AO, Pl. 81/Dj, Ot, prin Vl, Gj şi rar Mh; **piársâc** s. m., pl. *piársâci*/prin Dj şi rar Gj, Mh; **piérsăc** s. m., pl. *piérsăci* AMD, h. 365 MN/prin Ot şi rar Tl; **piérsâc** s. m., pl. *piérsâci* AMD/rar Bz, Ot, Tr, Il, Tl; **piérzic** s. m., pl. *piérzici*/prin Tl şi rar Br, Tr, Cl, Il.

PIÉRSECĂ s. f., pl. *piérseci* **1°** AO, h. 485/rar Vl, Gj, Tr; AMD, h. 365/prin Ot şi rar Vl, Tr, Tl, Cţ; *piérsecă* [sic!] AO/rar Gj, Dj „piersică".

2° var. **piérsică** s. f., pl. *piérsici* AMD, h. 365/rar Tr „zarzără"; cf. b o á b ă **5°**...

– var. **1° piársăcă** s. f., pl. *piársăce* AO, h. 485/Vl, Dj, prin Gj, Ot şi rar Mh; *piársâci*/prin Dj şi rar Vl, Mh, Ot; **piársâcă** s. f., pl. *piársâce*/rar Mh, Dj; *piársâci*/rar Gj, Dj; **piársecă** s. f., pl. *piérsece* [sic!] AMD, h. 365/rar Vl; **piársică** s. f., pl. *piársice* AMD/prin Tr şi rar Vl, Ag, Db, Bz, Br; *piérsice* AO/rar Ot; **piérsâcă** s. f., pl. *piérsâci* AO/prin Vl şi rar Gj, Mh, Ot; AMD/rar Ot, Tl; *piársâcă* [sic!] AO/rar Mh, Dj, Ot; **piérsăcă** s. f., pl. *piérsăci* AO/Mh şi rar Gj, Dj; AMD/prin Vn şi rar Ot, Tr, Il, Tl; *piérsâcă* [sic!] AO/Mh, prin Gj şi rar Dj, Ot; **piérzică** s. f., pl. *piérzici* AMD/prin Tl şi rar Tr, Cl, Il.

PIERSICÁ vb. I tranz. **1°** AMD/rar Tr „a lovi uşor; a atinge; a bate uşor".

2° GM/rar Gr [d. purici] „a ciupi, a pişca".

PIERSICÁR s. m., pl. *piersicári* AMD, h. 365 MN/Tr „piersic"; cf. p i é r s e c.

PIÉRSICĂ v. **piérsecă 2°**.

PIERSICÍU adj., pl. *piersícii* GM/rar Db „de culoare roz intens".

PIÉRŞE (2 sil.) s. f. pl. GM/rar Ot „lemne groase cioplite; bârne"; cf. b l ó j d i e...

PIÉRZIC v. **piérsec**.

PIÉRZICĂ v. **piérsecă 1°**.

PIETRÁR s. m., pl. *pietrári* AMD, Pl. 174/rar Db „zidar".

PIETRĂREÁN s. m., pl. *pietrăréni* GM/697 „locuitor din comuna Piatra".

PIETREÁN s. m., pl. *pietréni* AO/985; AMD/784 „locuitor din comuna Piatra".

PIETRICÍCĂ s. f., pl. *pietricéle* **1°** AO, h. 318/rar Gj [la pl.] „grindină măruntă; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° art. **pietricica** GM/rar Cl „numele jocului de copii şotronul"; cf. c l á s ă 3°...

3° pl. art. **de-a pietricélele** TDO/rar Dj „numele unui joc de copii jucat cu mai multe pietricele"; cf. i n c 1°...

PIETRÍT s. n. GM/rar Ph „numele acţiunii de a zidi cu piatră (pereţii fântânii)".

PIETROÁIE v. **pietrói 3°**.

PIETROCÍ v. **pitrocí**.

PIETRÓI 1° s. n. şi m., pl. *pietroáie* GM/rar Br; GD; AFLR/Cţ şi rar Tl; *pietrói* GM/rar Br „tăvălug de piatră folosit la treieratul cu cai sau pentru sfărâmarea bulgărilor de pe arătura": Puneam *ḱetrói̯u* la cai, era un *ḱetrói̯* ca tăvăluc aşa, cum să zice, şi-l treieram [grâul] GM/753.

2° s. n., pl. *pietroáie* AFLR/rar Tl „râşniţă (pentru măcinat porumb)": Am mâncat... pâine, mămăligă la *pi̯etrój̯* de-ala, am învârtit aşa la râşniţă [...] mori nu mai erau/875; cf. m é l i ţ ă 2°.

3° var. **pietroáie** s. f. GM/rar Ot „piatră mare, bolovan"; cf. b ă i c ó n.

PIETROIĂŞ s. n. GM/rar Br, Il dim. de la *pietroi*.

PIETRÓS adj. GM/rar Br [d. vin] „amărui, taninos, greu": Vinu îl laşi să fiarbă în coajă, ăla iese prea... *pi̯etrós*, greu/751.

PIETRUÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. GO; AFLR/rar Dj, Ot „a (se) trata seminţele cu soluţie de piatră vânătă": [Grâul] *se pi̯etrui̯éşte* ca să nu-l mănânce şoarecii AFLR/934; cf. î m p i e t r á 1°...

PIETRÚŢĂ s. f. AFLR/rar Mh dim. de la *piatră*; „pietricică".

PIEŢIŞOÁRĂ s. f. GM/rar Db dim. de la *piaţă*.

PIEZ s. n. şi m. **1°** pl. *piézuri* AO, h. 321/rar Tr „bifurcaţie de drumuri"; cf. b i f u r c á d ă...

2° în ~ loc. adv. AO, Pl. 122/rar Vl, Dj „oblic, pieziş": [Urechea oii] retezată drept sau şuiată, dacă-i tăiată *în pi̯ez*/902; cf. c h i o r d i ş 4°...

3° în ~ loc. adv. GM/rar Tr „cruciş, transversal"; cf. c r u c i ş á t 1°...

4° pl. *pieji*, **a se uitá în ~** AMD, h. 18/rar Ph „a se uita într-o parte, a trage cu coada ochiului"; cf. a s c ú n s 1°...

5° pl. *piezi*, **a se uitá în ~** AMD, h. 14, 15/rar Db „a se uita saşiu"; cf. a l b 6°...

PIFÁN s. m., pl. *pifáni* **1°** AO, h. 369/prin Gj şi rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 566 MN/prin Ph, Il şi rar Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Tl, Cţ „infanterist"; cf. d o r o b á n ţ...

2° AMD, h. 561/rar Ot, Tr „recrut"; cf. b o b ó c 3°...

3° AMD, h. 566 MN/rar Gr [iron.] „iepure de câmp".

PIFTEÁ v. **chiofteá**.

PIFTELÚŢĂ v. **chioftelúţă**.

PIFTÍI s. f. pl. **1°** GO/rar Mh „oasele şi carnea bune pentru piftie": *Pifćíil'e* sânt picioarele şi capu, oasele capului/940.

2° var. **piştiră** s. f., pl. *piştíri* AO, h. 281/rar Gj „răcitură"; cf. c o t o r o á g e...

PIGUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *píguie* GO/rar Mh „a cerne (făină)"; cf. p e t r é c e 3°...

PIGULÍ vb. IV tranz. şi refl. **1°** TDO/rar Dj; GM/rar Tr, Gr; ind. prez. 3 sg. *(se) pígule* GM/rar Tr „a (se) lucra cu migală, luând în mână bucată cu bucată; a culege fir cu fir": Şi lumea să ducea şi *pigulo̯á* iarba din el [= orez] TDO/989. La secere ne-apucam şi-l seceram [grâul] cu mâna, numai cu mâna-l *pigulo̯ám* GM/796.

2° ind. prez. 3 sg. *pigoále* TDO/rar Mh [d. păsări] „a ciuguli": Le-am pus [lucernă] pe jos ca *să pigo̯ále* şi ei [puii de găina]; cf. c i o c ă n í 1°...

PIICIÚNE s. f. colect. AMD, Pl. 102/rar Ot „fire de cânepă rămase nedezvoltate, pipernicite, pierite"; cf. b o d í n i...

PIJLAMÁLE s. f. pl. TDM I/rar Ot „pijamele".

– var. **bijamále** s. f. pl. TDM III/rar If.

PIJLEÁG v. **pişleág 1°, 4°.**

PIJLÉC v. **pişleág 1°.**

PIL s. n. AO, Pl. 62/rar Mh; GM/rar Gr „bici cu codiriște groasă (împrăcată în piele împletită)": [La horă, flăcăii] mai avea câti-un *pîil* așa, care era mai fudul [...] Venea ca un fel dă bici GM/830.

PILÁC v. **pilăv.**

PILÁGĂR s. GM/rar Vn „pelagră": Ea era bolnavă, am zis că-i de *pilágăr*/723; cf. p ă r l e á l ă.

PILÁV s. n. AFLR/rar Gr, Tl „pilaf"; cf. o r é z 1°...

– var. **pilăc** s. n. GM/rar Db.

PÍLĂ s. f., pl. *pile* AMD, Pl. 151/rar Db „usuc (la lână)"; cf. t i r i g h í e 5°, u s ú c 2°.

PÍLCĂ s. f., pl. *pilci* AMD, Pl. 2–3/rar Tl „joagăr"; cf. b é ş c h i e 2°...

PILEÁLĂ s. f. TDM I/rar Ot „băutură alcoolică"; cf. b e u t ú r ă 1°...

PILI s. f. pl. AMD, Pl. 174; 177–178/rar Bz, Tr „pile".

PILIGÍU s. m., pl. *piligii* GD/rar Cț „betivan"; cf. o t u r á c 1°.

var. **pirigiu** s. m. GD/rar Cț.

PILÓS adj., pl. *pilóşi* **1°** AMD, h. 79; GM/rar Db, Tr, Cl [d. om] „rezistent, tare, răbdător: nesimțitor": Suferi dacă ești mai *kilós*/f. mai tare AMD/865; cf. o ț e l ó s 2°.

2° GM/rar Db [d. animale] „lent la mers: încet"; cf. d o m o á l e 2°...

PILOSTRÍI v. **pirostrie 2°, 4°.**

PILÓT s. m., pl. *pilóți* **1°** AO, h. 215; 763/prin Vl; AMD, h. 199, 200; GM; AFLR/rar Ag, Bz, Br, Ot, Cl, Cț „par gros, stâlp (la gard sau la podul de lemn)"; cf. b á b ă 13°...

2° AO, Pl. 127/rar Vl; AMD, Pl. 162/rar Db „stâlp de susținere la ulucul morii"; cf. b á b ă 17°...

3° AMD, Pl.165/rar Db „stâlp de susținere la podul morii"; cf. b á b ă 15°...

PÍLOTĂ s. f., pl. *pílote* **1°** AMD, h. 228/rar Ph „pernă mare (care se punea la capul patului)"; cf. f u l t ú c 3°...

2° AMD, h 231 MN/rar Db „un fel de saltea".

3° var. **pilótă** s. f., pl. *pilóte* AO, Pl. 33/rar Vl, Gj; AMD, h. 231 MN/rar Tr „un fel de plapumă de forma unei perne umplută cu puf"; cf. b u r d ú f 4°...

PILÓTĂ v. **pilotă 3°.**

PILPALÁCĂ v. **pitpalácĭ [2] 1°.**

PILTÍC v. **peltéc 1°.**

PILTICÓS v. **peltieós.**

PILÚGĂ s. f., pl. *pilúgi* AMD, h. 241/rar Vn „piuliță (pentru sare, piper etc.)"; cf. c e n á c 5°...

PÍMBÍU v. **pembíu.**

PÍMIȚĂ v. **pímniță 1°, 2°.**

PÍMNIȚĂ s. f., pl. *pímnițe* **1°** AO, h. 204; TDO; AFLR/Dj, prin Vl, Mh, Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 185; TDM I, III; AFLR/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Ph, Gr și rar Db, Bz, Cl, Tl; *pímniți* AO/Vl, Dj, prin Mh, Ot și rar Gj; AMD/Db, Tr, Gr, prin Ag, Ph, Cl, Il și rar Vl, If „pivniță"; cf. b e c i 2°...

2° AO, h. 205/Mh, prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 186/prin Tr și rar Ag, Db, Ot, Tl; *pímniți* AMD/Tr și prin Db „adăpost săpat în pământ, nezidit, folosit ca pivniță"; cf. a r g e á 2°...

– var. **pímiță** s. f., pl. *pímițe* 1° AMD, h. 185; GM/rar Db, Ph, Tr, Cl; *pímiți* 1°/prin Tr și rar Ph; 2° AO, h. 205/prin Gj; AMD, h. 186/rar Tr; **pívița** s. f. 1° GM/rar Db.

PIN v. **prin 3°.**

PÍNGĂ v. **pângă.**

PINGĂTOÁRE s. f., pl. *pingătóri* GM/prin Br; GD/rar Tl „unealtă pentru împins, pentru strâns cerealele de pe arie":

Aduna orzu [de pe arie] cu *pingătórili*, cum erau înainte *pingătórĭ*, o scândură şi c-o coadă acolo GM/751; cf. î m p i n g ă t ó r...

PÍNGE vb. III GD/rar Tl „a împinge".

PINTENÁT adj., pl. *pintenáţi* AFLR/rar Cţ [d. cai] „pintenog"; cf. î n c i o r ă p á t.

PINTENÓG adj. AMD/rar Cţ [d. cai] „cu picioarele albe până la genunchi".

PÍNTRA v. **pấntre**.

PÍNTRE v. **pấntre**.

PÍNTU v. **péntru**.

PÍNŢĂ [kínţă] s. f., pl. *pínţe* **1°** AMD/rar Il „şoarece de câmp".

2° AMD, h. 432/rar Ph „cârtiţă"; cf. b á b ă 24°...

3° AMD/rar Bz, Il „popândău"; cf. c h i ţ â n...

PINŢÓI [ḱinţói] s. m., pl. *pinţói* AMD/rar Bz, Il augm. de la p i n ţ ă 3°.

PIOFTEÁ v. **chiofteá**.

PIÓN s. m., pl. *pióni* **1°** AO, h. 214/rar Vl „stálp la gard"; cf. b á b ă 13°...

2° AO, Pl. 129/rar Vl „fiecare dintre cele patru lemne scobite în care se fixează piatra zăcătoare la moară"; cf. o b á d ă 4°...

PIONÁCE (4 sil.) s. n. pl. GM/rar Tr „zurgălăi": [Căluşarii erau] cu neşte zdrăngănele d-alea pă la picioare p-aicea, cu... *pi̯ionáĉe*/780. La opinci, la picioare [căluşarii] avea neşte *pi̯onáĉe* dă suna GO/998; cf. z ă n g ă n é l e, z d r ă n c ă n é l e 1°.

– var. **pionáce** (3 sil.) s. f. pl. GO/rar Tr.

PIONCĂNEÁLĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Vl „piuit (al puilor de curcă)": Curcile dă-le la Dumnezău încolo, că nu-mi trebe; da nu mai stau eu dă *pi̯oncăne̯ála* lor/678.

PÍOT s. n. art., în expr. *a luá píotul* GM/ar Db „a lua puterea; a distruge": Locu, dacă să sapă, să munceşte, nu mai este, îi *i̯a píotu* la burian/815.

PIPALÁC v. **pitpalắci**[1].

PIPALĂCĂ v. **pitpalắci**[2] **1°**.

PIPÁRCĂ s. f. **1°** pl. *pipắrci* AO, h. 466/rar Gj, Mh; ~ **iúte**/prin Mh „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

2° pl. *pipérci* AO, h. 465/prin Mh „ardei gras"; cf. a r d é i 1°...

– var. 2° **pipeárcă** s. f., pl. *pipérci*, ~ *borcănátă* AO, h. 465/rar Gj.

PÍPĂ s. f., pl. *pípe* **1°** AMD, Pl. 85/rar Vl „canea"; cf. c a n á 1°...

2° GM/rar Ph „partea mai ridicată de la capătul jgheabului pentru buşteni, utilizată ca trambulină": Le dă drumu [buştenilor] pă jgheab şi la capu jgheabului, la cuşcă, e! acolo-şa îi spune *pípă*, e cam în sus, în formă dă... dă şchiu aşa/706.

PIPĂÍ vb. IV tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *pipăiésc* AO, h. 114; 901/rar Tr; AMD, h. 80, 81; ch. 373/rar Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Tl, Cţ „a dibui cu degetele, a cerceta tactil"; cf. b â j b â i 1°...

2° AO, h. 115/rar Tr; AMD, h. 81/rar Db, Tr „a bâjbâi pe întuneric"; cf. b â j b â í 2°...

3° var. **pipií** vb. IV tranz. GM/rar Gr „a consulta palpând": Îmi făceam obiceiu, o *pipiám* acolo [...] moaşa pă lăuză, ca femeia, cum să zice/833; cf. c ă u t á 1°...

4° var. **pipuí** vb. IV GM/rar Ot „a frecţiona uşor; a masa": Îl *ḱipui̯ám* păn toate oasele cu unsoare/758; cf. c ă l c á 3°...

– var. **apipăi** vb. IV tranz. 1° AO, h. 114; 901/prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj, Ot, Tr; AMD, h. 80; ch. 373/Cl, prin Tr şi rar If, Gr, Il, Tl; 2° AO, h. 115/prin Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 81/prin Cl şi rar Db, If, Tl; **apipăiá** vb. I tranz. 1° AO, h. 901/rar Dj; **apipiá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *apipiéz* 1° AMD/rar Tr; **apipií** vb, IV tranz. 1° AO, h. 114; 901/Mh, Dj, prin Vl, Gj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 80; ch. 373/Tr, prin Gr şi rar Ot, Cl, Cţ; 2° AO/Mh, prin Gj, Dj şi rar Ot; AMD/prin Gr şi rar Ot, Tr, Cl; **apipuí** vb. IV 1° AMD, h. 80; ch. 373/rar Cl; 2° AMD/rar Cl; **pipăiá** vb. I tranz. 1° AO, h. 901/rar Gj, Dj; **pipái** vb.

IV tranz. 1° AMD, h. 80/rar Vn, Cl. Il; **pipiá** vb. I tranz. 1° AO/rar Gj; **pipíi** vb. IV tranz. 1° AO, h. 114; 901/rar Gj, Ot; AMD, h. 80; ch. 373/prin Tr şi rar Vl, Bz; 2° AO/rar Gj, Mh, Ot; AMD/rar Vl, Tr; **pipoí** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 80; ch. 373/rar Ag; **pipuí** [kipuí] vb. IV tranz. 1° AMD; GM; GD/prin Ph, Vn, Bz, Br, Tl şi rar Gl, Cl, Il; 2° AMD/rar Ph, Cl; 3° GM/rar Vn; ind. prez. 1 sg. *pipuiésc* 1° AMD/rar Db; **pipuiá** vb. I tranz., ind. prez 1 sg. *pipuiéz* 1° AMD, h. 80/rar Ag.

PIPĂIÁ v. **pipăí 1°.**

PIPĂIÁLĂ s. f., **pe ~** loc. adv. AO, h. 115/rar Mh „pe pipăite, pe bâjbăite"; cf. b â j b ă i á l ă...

PIPĂRÚŞ s. AMD, h. 342/rar Ot „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

– var. **piperúş** s. n., pl. *piperúşe* AMD, h. 342/rar Vn.

PÍPĂTĂ v. **pípotă 1°.**

PIPÂÍ v. **pipăí 1°.**

PIPEÁRCĂ v. **pipárcă 2°.**

PIPÉR s. m., pl. *pipéri* 1° AMD, h. 341; GD/Tl „ardei gras"; cf. a r d é i 1°...

2° ~ borcănát GD/rar Tl „(ardei) gogoşar"; cf. a r d é i 3°...

3° ~ muşcát GO/rar Dj; GD/rar Tl „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

4° ~ róşu s.n. sg. tantum GD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „boia de ardei"; cf. a r d é i 5°...

– var. **1° chichér** [kikér] s. m., pl. *chichéri* AMD, h. 341/rar Cţ.

PIPERÚŞ v. **pipărúş.**

PIPÍA v. **pipăí 1°.**

PIPÍÍ v. **pipăí 1°–3°.**

PIPIÍTE, pe ~ loc. adv. AMD, h. 81/rar Vl „bâjbâind, umblând pe întuneric"; cf. b ă j b ă i á l ă...

– var. **pipuítele** [kipuitele], *pe ~* loc. adv. GD/rar Cţ.

PIPIŢÁTĂ adj. f., pl. *pipiţáte* AMD, Pl. 129–130/rar Tl [d. oi] „cu pete negre sau maronii pe bot; pistruiată"; cf. c ă r ă b á ş 4°...

PIPOÍ v. **pipăí 1°.**

PÍPOTĂ s. f. **1° pl. pípoţi** AO, Pl. 69/Mh, prin Vl, Gj şi rar Dj, Ot; AMD, h. 302 MN/prin Db şi rar Ag, Ph, Il „pipote"; cf. b ă t ú c ă 1°...

2° pl. *pipote* TDD/rar Tl „stomacul porcului": **Băgam în *pipot*-aia toate alea care spun eu, carnea... noi spunem tobă/877**; cf. b á b ă 7°...

– var. **1° fípătă** [hípătă] s. f., pl. *fípăte* AMD, h. 302/rar Bz; **fípită** s. f., pl. *fípite* GM/rar Bz; **fípotă** s. f., pl. *fípote* AMD; GM/prin Ph şi rar Ag; [hípotă], pl. [hípote] AMD/rar Ag, Ph, Br, Cl; **pípătă** s. f., pl. *pípăte*/rar Ph, Bz, Cl, Cţ; **pipută** s. f., pl. *pípute*/rar Ph, Bz; **típătă** s. f., pl. *típăte*/rar Cţ.

PIPOTOÁSĂ adj. f. GM/rar Cl „inimoasă, curajoasă"; cf. b o á c ă 2°...

PIPTALÁC v. **pítpalăci**[1].

PIPTALÁCĂ v. **pítpalăci**[2] **1°.**

PIPUÍ v. **pipăí 1°–4°.**

PIPUÍTELE v. **pipiíte.**

PIPUIÁ v. **pipăí 1°.**

PÍPUTĂ v. **pípotă 1°.**

PIRÁM v. **pirăn.**

PIRÁN s. AO, Pl. 134/rar Dj „vopsea preparată prin fierberea cojii de arin"; cf. c r u ş e á l ă 2°...

– var. **pirám** s. AO, Pl. 134/rar Dj.

PIRÁU [kirău] s. GD/rar Tl „pir": Întâi ari şi-ţi curăţi terenu; să n-aibă *kirâu*, că *kirâţu* greu piere şi greu să sapă/877.

– var. **pirău** [kirîu] s. AMD/rar Cţ.

PIRÁU v. **pirău.**

PIRG s. n., pl. *pirguri* AO, h. 667/rar Mh, Dj „chitonag"; cf. a r á c 1°...

PIRIGÍU v. **piligíu.**

PIRLÁZ v. **pârleăz 1°, 4°.**

PIRLEÁZ v. **pârleăz 1°.**

PIRLOÁGĂ v. **pârlóg 1°, 2°.**

PIRLÓG v. **pârlóg 1°–3°, 5°.**

PIRLOGÍ vb. IV refl. AO, h. 588/rar Dj [d. terenuri] „a deveni pârloagă; a se pârlogi"; cf. î m p ă r ă g i n i...

PIRÓI v. **pirón 1°–4°**.

PIRÓN s. n., pl. *piroáne* **1°** AMD, Pl. 163/rar Db „cuiul prin care se leagă jugul de proțap"; cf. c ă l ú ș 14°...

2° var. **pirói** s. n., pl. *piroáie* AO, Pl. 27; AFLR/Vl, Gj, Mh, prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 198/Ag, Ot, Tr, Gr și prin Vl, Db „cui mare"; cf. b o s c h i u...

3° var. **pirói** s. n., pl. *piroáie* AO, h. 657/rar Dj „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

4° var. **pirói** s. n., pl. *piroáie* AO, h. 657/rar Dj „cuiul prin care se leagă grindeiul de cotigă"; cf. c ă l ú ș 10°...

5° beat pirón AMD/rar Vn „foarte beat; beat turtă".

– var. **baroánă** s. f., pl. *baroáne* 2° AO, Pl. 27/rar Gj; **pirói** s. n., pl. *piroáie* 1° AO, h. 654/Dj și rar Vl, Mh, Ot.

PIRÓS adj., f. *piroásă*, pl. *piroáse* GM/rar Bz, Tr „cu pir mult": Destul de greu, în condiții grele, să putem ara o solă de pământ mai grea adică, mai *pirǫ́ásă*/801.

PIROSTÉI v. **pirostrie 4°**.

PIROSTÍI v. **pirostrie 1°, 2°, 4°**.

PIROSTRÁI v. **pirostrie 2°**.

PIROSTRÉI v. **pirostrie 3°, 4°**.

PIROSTRÍE s. f., pl. *pirostríi* **1°** AO, h. 772/rar Dj [numai la pl.] „ustensilă formată din trei pari dispuși vertical, în formă de piramidă, de care se atârnă căldarea pusă la foc (mai ales la stână)"; cf. c r ă c ă n i e...

2° var. **pirostii** s. f. pl. AO, h. 772/rar Dj „prăjină încovoiată la un capăt, care, înfiptă în pământ, susține căldarea pusă la foc (mai ales la stână)"; cf. c ă ț d ă r á r...

3° var. **pirostréi** s. f. pl. AMD, h. 629/rar Cț „p ă u z e pe căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

4° var. **pirostii** s. f. pl. TDO/rar Dj „ustensilă de gospodărie alcătuită dintr-un cerc sprijinit pe trei picioare, pe care se pune căldarea la foc (în vatră sau afară, în curte)": Punem tuciu pe... mașină sau pe *pirostíi*, unde-avem; iarna punem pe mașină, vara-l punem pe *pirostíi*/972; cf. f i e r 6°...

5° în expr. **a se așezá pirostríe** AMD, h. 89/rar Tl; **a sta pirostríi**/rar Tl; *a sta în pirostríe/ pirostríi*/rar Tl „a sta pe vine"; cf. c h i u p 2°...

– var. **filostrie** s. f., pl. *filostríi* 4° GO/rar Vl: **firostréi** s. n., pl. *firostréie*, *firostríe* 4° GM/rar Bz; **pilostrii** s. f. pl. 2° AMD, Pl. 138/rar Ag; 4° GM/rar Db; **pirostéi** s. f. pl. 4° GM/rar Cl; **pirostíi** s. f. pl. 1° AO, h. 772/rar Mh; **pirostrâi** s. f. pl. 2° AMD/rar Tr, Gr; **pirostréi** s. f. pl. 4° GM/rar Cl; **pirotii** s. f. pl. 4° AMD/rar Cț.

PIROȘCÁR s. n. AMD, Pl. 147/rar Tl „un fel de polonic cu găuri cu care se scoate urda din căldare"; cf. c i o r b á r 2°...

PIRÓȘCĂ s. f., pl. *piróști* AMD; GD/Tl, Cț; *piróșci* AMD/rar Gl; AFLR/rar Cț [mai ales la pl.] „colțunaș (cu brânză)", cf. ș t r o l 2°.

PIROȘPÉLNIȚĂ v. **coropíșniță 1°**.

PIROTÁTE adj. f. pl. AMD, h. 113/rar Ph [d. oase] „bolnave, prinse de reumatism".

PIROTEÁLĂ s. f. **1°** AMD, h. 91/rar Bz „stare de boală".

2° AMD, h. 113/rar Ph „reumatism"; cf. r e m a t í z m, r e u m á t i c.

PIROTÍI v. **pirostríe 4°**.

PIRPALĂCĂ v. **pitpalăci**[2] **1°**.

PIRPIRITÚRĂ s. f., pl. *pirpirituri* AMD, h. 27/rar Tr „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

PIRPIRÍU adj., pl. *pirpirii* AMD, h. 27/prin Tr și rar Ag, Gr „cu pistrui; pistruiat"; cf. a b r á ș 1°...

PIRTÓC v. **chirtóc**.

PIRÚLĂ s. f., pl. *pirúle* AO, h. 132/rar Gj „pilulă"; cf. a s p i r í n ă...

PISĂ vb. I **1°** AFLR/rar Dj „a săpa mărunt, a mărunți cu sapa (pământul)": *Pisézí* pământu mărunțel și-o samini [cânepa]/970; cf. t o c á 2°, t r o c ă í.

2° AMD, ch. 1230/rar Db „a melița"; cf. f ă r â m á 10°...

PISĂLĂU s. n., pl. *pisălăie* **1°** AMD, h. 242/rar Cl, Ct „pisălog"; cf. c e r e á s l ă 2°...

2° AMD, Pl. 77/rar Tr, Cl; *pisălăuri*/rar Br, Gr; *pisăloáie* AO, h. 671/rar Dj „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

3° AMD, h. 241/rar Br, Cl, Il „piuliță (pentru piper, zahăr etc.)"; cf. c e n á c 5°...

4° AMD, h. 242/rar Br, Cl, Tl „piuliță pentru usturoi"; cf. a v á n^2...

PISĂLÍ vb. IV tranz. GM/rar Cl „a lovi des și repetat": Și ăștia *pisălgi*, bătea [porumbul]/832.

PISĂLÍȚĂ [sic!] s. f. AMD, h. 241/rar Tl „mâncare din produse pisate".

PISÁLNIC s. n. AMD/rar Il „pisălog"; cf. c e r e á s l ă 2°...

PISÁLNIȚĂ s. f., pl. *pisălnițe* AMD, h. 241/rar Ph, Br, Il „piuliță (pentru zahăr, piper etc.)"; cf. c e n á c 5°...

– var. *pisélniță* s. f. AMD, h. 241/rar Bz, Il.

PISĂLÓG s. n., pl. *pisăloáge* **1°** AMD, Pl. 77/rar Ag, Bz, Il „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

2° AO, h. 254/rar Dj; AMD, h. 241/rar Ag, Db, Vn, Gr, Il „piuliță (pentru zahăr, piper etc.)"; cf. c e n á c 5°...

3° AO, h. 255/rar Dj; AMD, h. 242/rar Tr „vas mic (din metal sau din lemn) în care se pisează usturoiul"; cf. a v á n^2...

4° var. **pisălúg** s. AMD, h. 221/rar Db „sul pentru întins aluatul"; cf. d r i h ó l ț...

5° var. **pisulóg** s. AO, h. 254/rar Mh „pilug"; cf. c e r e á s l ă 2°...

PISĂLÚG v. **pisălóg 4°**.

PISĂTOÁRE v. **pisătór 3°, 4°**.

PISĂTÓR **1°** s. n., pl. *pisătoáre* AMD, h. 241/rar Ct „pisălog"; cf. c e r e á s l ă 2°...

2° s. m., pl. *pisătóri* AMD, Pl. 77/rar Ct „mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

3° var. **pisătoáre** s. f. AMD, h. 242/rar Ag „piuliță (pentru zahăr, piper)"; cf. c e n á c 5°...

4° var. **pisătoáre** s. f. GO/rar Vl „fund de lemn (puțin concav) pe care se toacă slănina pentru p i s ă t u r ă": O *kisătșáre*, o blană așa scobită pe care facem noi anume numa pentru p i s ă t u r ă/907; cf. b l á n ă 2°...

PISĂTÚRĂ s. f. GO/rar Vl, Gj „tocătură din slănină și ceapă folosită la diverse mâncăruri": *Pisătúră* îi spunem... facem puțină slănină, o punem pe-un tocător ș-o tocăm cu ceapă băgăm acolo la ciorbă/917.

PISĂÚȘ s. AO, h. 255/rar Mh „pisălog"; cf. c e r e á s l ă 2°...

PISC s. n., pl. *píscuri* **1°** AO, h. 336/rar Vl „ridicătură de teren; movilă"; cf. b ă ș í c ă 3°...

2° AMD, h. 601; 602/prin Il și rar Ph, Vn „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

3° AMD, h. 545/rar Gr „mică ridicătură de pământ formată de viitura unei ape; aluviune"; cf. a l i m á n...

4° AFLR/rar Dj „greșeală constând din nerealizarea unghiurilor drepte la pereții casei": Să ia o sfoară și să dă în colțuri, ca să nu dea... cum să spune la noi *pisc*, dacă bagă patu-n cameră nu s-așază, de-un colț vine mai așa/974.

5° GM/rar Db „colț, în unghi ascuțit, la pânza țesută strâmb"; cf. o t i n c 16°.

6° AO, h. 737/rar Dj „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

7° AMD, Pl. 61/rar Ph „crucea din față de la căruță"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

8° AMD, Pl. 61/prin Ph și rar Ag, Db, Vn „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă^2 6°...

9° AMD, h. 659/rar Db „lemn (sau fier) încovoiat fixat la capătul protapului, formând scobitura în care se prinde jugul"; cf. b á r s ă 5°...

10° AO, h. 646/rar Gj, Dj; AMD, h. 655/rar Db, Gr „partea din față, dricul dinainte la căruță"; cf. b r ă c i n á r 2°...

11° AMD, h. 656/rar Gr „partea din spate, dricul dinapoi la căruță"; cf. c h i l i m i e 4°...

12° AMD, h. 249/rar Gr „leucă"; cf. c h i l i m i e 1°...

13° AO, h. 390; 657; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 251; 667/Ph, Bz și rar Ag, Vn, Gr, Cl „lemnul de care se prinde protapul la sanie"; cf. a l c á 7°...

14° AMD, h. 640/rar Ph „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

– var. 2° **pâșc** s. n., pl. *pâșcuri* AO, h. 596/rar Dj.

PISCÁN[1] v. **chiscán**.

PISCÁN[2] s. n., pl. *piscáne* **1°** GM/rar Vn, Bz „pisc, vârf (la deal)": Mă postez într-un *Kiscán* de deal acolo/722; cf. c i o á c ă[1] 1°...

2° AO, h. 336/rar Gj „ridicătură de teren; movilă (naturală)"; cf. b ă ș í c ă 3°...

PISCÁLĂU s. n. GO/rar Vl „băț, făcăleț cu care se îndeasă brânza în burduf".

PISCHIÚL (2 sil.) s. n., pl. *pischiúle* **1°** AMD, h. 610/rar Cț „spic la porumb"; cf. c h í c ă[1] 2°...

2° var. **peschiúl** (2 sil.) s. n., pl. *peschiúluri* AMD/rar Tl „ciucure la fesul turcilor".

PISCOÁIE s. f., pl. *piscoáie* AO, Pl. 131/prin Vl și rar Dj; AMD, Pl. 167/prin Vl și rar Vn, Br; *piscói* AO/rar Ot, Tr; AMD/rar Vn, Bz „vrană prin care curge făina la moară"; cf. c i u c i ú r 4°...

– var. **piscói** s. n., pl. *piscoáie* AMD, Pl. 167/rar Ph.

PISCOBÁRNIȚĂ v. **piscopásăre**.

PISCÓI v. **piscoáie**.

PISCOPÁRNIȚĂ v. **piscopásăre**.

PISCOPÁSĂRE s. f., pl. *piscopăsări* AMD, h. 314/prin Tl „târnăcop"; cf. c h i l ă v í ț ă...

– var. **piscobárniță** s. f. AMD, h. 314/rar Tl; **piscopárniță** s. f., pl. *piscopărniți*/rar Tl.

PISEÁ s. f., pl. *piséle* **1°** AMD, h. 241/rar Ph, Br „piuliță (pentru zahăr, piper etc.)"; cf. c e n á c 5°...

2° AMD, h. 242/rar Ph „strachină sau piuliță de lemn în care se pisează usturoiul"; cf. a v á n[2]...

PISÉLCĂ v. **pistélcă 3°**.

PISÉLNIȚĂ v. **pisálniță**.

PISÍCĂ s. f., pl. *pisici* **1°** AMD, h. 437 MN/rar Ph „cursă (de lemn) pentru șoareci"; cf. c ă t ú ș ă 1°...

2° GD/rar Tl [la pl.] „patine"; cf. p a t í n.

3° AMD/rar Gr „inflorescența dudului numit r â n z a r".

4° AMD/rar Cț „plantă înaltă (cam de un metru) din care se scot fibre pentru țesături" [?].

5° AO, Pl. 136/rar Dj „scaun pentru cioplit obezi"; cf. b o c[1] 3°...

PISICÉI s. m. pl. tantum AMD/rar Bz „inflorescența nucului".

PISÓC s. m., pl. *pisóci* **1°** AO, Pl. 66/rar Vl „pisică (generic)"; cf. m â r t ă ú z ă...

2° AO, h. 424/rar Vl; AMD, h. 292/prin Ot și rar Vl, Ag. Db „motan"; cf. c o t ó c[1]...

3° GO/rar Vl; GM/rar Ot „pui de pisică; pisoi".

PISÓI s. n., pl. *pisoáie* **1°** AMD, h. 241; GD/prin Tl „pisălog"; cf. c e r e á s l ă 2°...

2° AMD, h. 242/rar Gl „piuliță pentru usturoi"; cf. a v á n[2]...

PISÓRNIȚĂ s. f. AMD, h. 242/rar Vn „piuliță pentru usturoi"; cf. a v á n[2]...

PÍSTĂ s. f., pl. *píste* **1°** GM/rar Br „platformă amenajată pentru depozitarea cerealelor": [Porumbul] îl duce la porumbare, cum să spune la noi aicea sau avem *píste* la coperativa de producție/741.

2° AMD, Pl. 91/rar Ag „policioară în fața intrării în stup".

PÍSTE prep. TDM III; AFLR/Il, prin Db, Gr, Cl și rar Ag, Bz, Br, If „peste": *Píste* cenușă turnăm apa AFLR/676.

– var. **péşte** prep. AFLR/rar Gr; **pişte** prep. AFLR/rar Ag.

PISTÉLCĂ s. f., pl. *pistélci* 1° AMD, h. 495; GM; GD/Cl, Il, Tl şi rar Vn, Bz, Br. Ct; *pistélce* AMD/rar Br „şorţ (în portul tradiţional) din ţesătură de lână (mai rar, de cânepă)": Şi făceam o *pistélcă* frumoasă aicea dinainte şi-i făceam pă marne în războiu, făceam pă marne nişte tighele, cum să face fotile-astea GM/846.

2° AMD, h. 494/rar Il, Ct „un fel de fotă ţesută şi croită dintr-o singură bucată"; cf. b o c c e á 2°...

3° AMD, h. 496/prin Cl şi rar Bz, Gr, Il, Ct „fiecare dintre părţile din faţă şi din spate ale catrinţei"; cf. a n d r ó c 2°...

4° AMD, h. 496/rar Il „partea din spate a catrinţei"; cf. c a t r í n ţ ă 3°...

– var. **pastélcă** s. f., pl. *pastélci* 1° AMD, h. 495/prin Cl; **pestélcă** s. f., pl. *pestélci* 1° AMD/prin Vn şi rar Tl; 3° AO, h. 305/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 496/rar Vn; **pisélcă** s. f., pl. *pisélci* 3° AMD/rar Bz; **prestélcă** s. f., pl. *prestélci* 2° AO, h. 303, 304/Dj; 3° AO/Mh, Dj; 4° AO, h. 305/rar Dj; **pristélcă** s. f., pl. *pristélci* 1° AMD/rar Gr; 3° AO/rar Mh.

PISTOÁLELE, de-a ~ loc. subst. GM/rar Db „numele unui joc de copii".

PISTOCEÁLĂ v. **pistoseálă**.

PISTOCÍ v. **pistosí 1°, 2°**.

PISTONÁ v. **pistosí 2°**.

PISTOSÁ v. **pistosí 1°, 2°**.

PISTOSEÁLĂ s. f. GM/rar Vl „zdrobire, sfărâmare": [Grâul, la arie] îl juca caii, boii, până când îl făcea *pistosálaşa*/757.

– var. **pistoceálă** s. f. AFLR/rar Gr.

PISTOSÍ vb. IV tranz. 1° şi refl. AMD, Pl. 77; GM; AFLR/prin Tr şi rar Db, Gr, Il „a (se) strivi, a (se) zdrobi": Via o culegi în putină, o *pistosésc* GM/833; cf. f l e c i...

2° refl. AMD/rar Ph [d. plante, buruieni smulse] „a se distruge prin putrezire"; cf. p u t r e g ă i.

3° GM/rar Ot „a presa, a apăsa": Toba o punem *la pistosí*, cum vă spusei, ceva greu pă ea, ca să iasă toată apa din ea/775; cf. a b r e z á...

– var. **pístoci** vb. IV tranz. şi refl. 1° AMD, Pl. 77; GM; AFLR/prin Gr; 2° GM/rar Tr; **pistoná** [?] vb. I refl. 2° GM/rar Tr; **pistosá** vb. I tranz. şi refl. 1° AMD; GM/rar Br, Tr; 2° GM/rar Il.

PISTRÁT adj., f. pl. *pistráte* AO, h. 50/rar Mh [d. ouăle de curcă] „cu pete; pătate"; cf. p i c u r í u 1°...

PISTRICIOÁRĂ s. f., pl. *pistriciúri* [sic!] AO, h. 50/rar Ot „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

PISTRICIÚNE v. **pestriciúne 1°**.

PISTRÍŢ v. **pestriţ 1°, 3°, 5°**.

PISTRÍŢĂ v. **pestriţ 3°**.

PISTRIŢĂTÚRĂ v. **pestriţătúri 2°**.

PISTRIŢEÁLĂ v. **pestriţeálă**.

PISTRIŢÚIE v. **pestriţúie**.

PISTRIŢÚRĂ s. f., pl. *pistriţúri* AO, h. 50/rar Dj; AMD, h. 27/prin Tr şi rar Gr „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

PISTRÍU adj., pl. *pistrii* AO, h. 402/rar Mh [d. cai] „cu părul de pe cap galben deschis, iar cel de pe coamă, coadă şi extremităţile picioarelor de culoare neagră"; cf. b u c í u...

PISTROÁIE v. **pistrúie**.

PISTRÓC v. **pitróc**[1].

PISTROCÍ v. **pitrocí**.

PISTRÓI v. **pistrúie**.

PISTRUCÍNĂ v. **pestriciúne 1°, 3°**.

PISTRÚI adj., f. *pistrúie* 1° AO, h. 50/rar Dj „cu pistrui; pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

2° AMD, Pl. 129–130/rar Bz [d. oi] „cu pete de culoare închisă pe bot; pistruiată"; cf. c ă r ă b á ş 4°...

PISTRÚIE s. f., pl. *pistrúi* AO, h. 50/rar Dj; AMD, h. 27/Cl, Il, Tl, Ct şi rar Db, If, Gr „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

– var. **pestrúi** s. m., pl. *pestrúi* AMD, h. 27/prin Vn şi rar Ag, Db, Ph, Bz, If, Cl; **pistroáie** s. f., pl. *pistrói*/rar Ph; **pistrói** s. m., pl. *pistrói* AO, h. 50/rar Mh.

PISTRUȚÚIE v. **pestrițúie**.

PISULÓG v. **pisălóg 5°**.

PIȘÁ vb. I intranz. AO, Pl. 127/rar Mh [d. apa din ulucul morii] „a se arunca spre roată, a cădea în jet"; cf. s c ă p ă t á 1°.

PIȘÁT s. **1° ~ de bou** loc. subst. AMD, h. 210 MN/rar Db, Ph; art. **pișátul-boúlui** loc. subst./rar Il „cremene"; cf. c r é m e n c 2°.

2° ~ de bou loc. subst. GM/rar Db „pastă obținută din piatră calcaroasă și smalț, aplicată pe vasele de ceramică înainte de a fi arse".

3° art. **pișátul-bóului** loc. subst. AMD, h. 476/rar Db „cusătură în zigzag sau șerpuită (pe mâneca iei)".

PIȘĂLĂU s. n. AMD/rar Tr „urină multă, cantitate mare de urină".

PIȘĂTOÁRE s. f. **1°** AMD; AFLR/rar Vn, Br „vezica urinară (la porc)"; cf. c h i ș c ă[1] 5°...

2° GM/rar Ag „cascadă mică": [În Valea Mare] e un colț mare pă *pișătoáre*. O *pișătoáre* d-alea cu zgheab/674.

PIȘCĂ vb. I tranz. **1°** GM/rar Ph, Il „a atinge ușor (cu biciul); cf. p r ă j í 3°.

2° GM/rar Ag, Db, Ph, Cl [d. om sau animale de pradă] „a ataca (prin surprindere) luând câte ceva": [La stână] *pișcá* când unu, când altu [urs], când unu, când altu/697. Ne mai *pișcá* nemțíi/856; cf. s ă g e t á, s t r i c â.

PIȘCANFLÓIERĂ v. **pișcanflórea**.

PIȘCANFLÓREA s. m. art. AO, h. 561/Vl și rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 441/rar Vl „grangur"; cf. c a l o f i r[1] 2°...

– var. **pișcanflóieră** s. m. AO, h. 561/rar Dj; **pișcanflóri** s. m./rar Gj; **pișcănflúieră** s. m./rar Gj.

PIȘCANFLÓRI v. **pișcanflórea**.

PIȘCÁV 1° adj., pl. *pișcávi* AO, h. 57/rar Mh „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

2° adv. AO, h. 57/rar Mh [d. modul de a vorbi] „peltic"; cf. î n g â n á t 2°...

PÍȘCĂ v. **chíșcă[1] 1°, 3°**.

PIȘCĂNFLÚIERĂ v. **pișcanflórea**.

PIȘCHÍRE v. **peșchir 1°**.

PIȘCOTÁ v. **picotá**.

PIȘCURÁ vb. I, **a ~ vórba** AO, h. 57/rar Mh „a vorbi peltic"; cf. c â c â í...

PIȘLEÁG s. n. și m., pl. *pișlége* 1° AO, Pl. 138/rar Dj „scândură pusă de-a curmezișul doagelor de pe fundul butoiului, pentru a-i mări rezistența"; cf. a d á o s 2°...

2° TDO/rar Gj; *pișlégi* GO/rar Vl „cui de lemn (folosit la îmbinarea doagelor de pe fundul butoiului)".

3° AMD, h. 653/rar Ot „cuiul din capătul osiei la căruță"; cf. b l e a u 3°...

4° var. **pijleág** s. n., pl. *pijlége* AMD/rar Tr „un fel de triunghi din fier folosit la fixarea între ele a obezilor de la roata carului".

– var. **1° pijleág** s. n. și m., pl. *pijlége* AO, Pl. 138/rar Dj, Tr; AMD, Pl. 173/rar Tr; *pijlégi* AO/rar Tr; AMD/rar Ot, Tr; **pijléc** s. m., pl. *pijléci* AMD/rar Ot; **pișlég** s. AO/rar Ot.

PIȘLÉG v. **pișleág 1°**.

PIȘLEGÍ vb. IV tranz. GO/rar Vl „a fixa cu p i ș l e g e scândurile de la fundul butoiului": Fundurile le *pișlegésc*, bat pișlegi de le fac legătura-ntre ele [= scânduri]/928.

PIȘMÍC s. n. GD/rar Tl „bucătărie": Aveam noi, bre, așa o bucătărie, la noi îi ziceam *pișmíc* pă timpurle-alea/873; cf. c á s ă 1°...

PIȘOÁRCĂ s. f. GM/rar If „țuică slabă care curge ultima la cazan", cf. á p ă 3°...

PIȘTÁRI s. m. pl. AFLR/rar Vl „bani"; cf. f r á n c i 1°.

PÍȘTE v. **piste**.

PIȘTÍ vb. IV intranz. GM/rar Ag [d. apă] „a tâșni"; cf. b o l d í 3°...

PIȘTÍRĂ v. **piftii 2°**.

PITÁ vb. I **1°** intranz., ind. prez. 3 sg. *piteázã* GO/rar Gj; *pítă* AFLR/rar Gj [în jocurile de copii] „a mijí": Și al de *pitáză* să duce să-i caute/937; cf. a j u m í...

2° tranz., ind. prez. 3 sg. *piteázā* GO/rar Gj [în jocul de-a v-ați ascunsa] „a atinge cu mâna partenerii de joc, ca semn că au fost aflați, descoperiți": Și al de pitează să duce [...] *să-i pitéză* și care-i pitulat mai bine și nu-l găsește, să duce *să-l pitéze* el pă ăl de pitează/937; cf. p í t ă[2] 3°, ț i c n i 1°.

PITĂNE s. n. [?] pl. GM/rar Bz „pâini mari (coapte în test)": Frământa pâine și făcea niște *kitáne* mari, așa să zicea-nainte, *kitáne*/748.

PITÁR 1° s. m., pl. *pitári* AO, Pl. 101/rar Mh; AMD, Pl. 10–11/rar Gl „brutar".

2° s. n., pl. *pitáre* AMD; GD/Cț și rar Tl „scândură cu mai multe adâncituri în care se pun pâinile la crescut"; cf. p a n a c ó t 1°.

PÍTĂ[1] s. f., pl. *píte* **1°** GM; AFLR/Tr, prin Gr și rar Ot „pâine": Da, așa făceam *pítă* în cuptor GM/793; cf. p ấ i n e 1°...

2° pítă (de pấine) TDO/rar Mh; GM; AFLR/rar Ag, Ph, Vn, Tr, Gr, Cl „exemplar, unitate, bucată de pâine (de formă rotundă)": M-am sculat ieri dimineață la patru și jumătate, am făcut focu [...] ș-am făcut șapte *píte de pî̂ine* TDO/957. Am copt așa șase *píte dă pî̂ine* GM/827. Se făcea o *pítă de pî̂ine* pentru plocon mare AFLR/834.

3° TDO/rar Gj, Ot; AMD, h. 454 MN; AFLR/rar Gr, Cț „bucată de aluat de pâine dospit, de formă rotundă (înainte de a fi băgată în cuptor)": După ce să dospește o facem *píte* ș-o mai lăsăm nițel așa ca fo jumate de oră [...] o băgăm în cuptor așa în tavă sau în țăst pă vatr-așa și facem pâine TDO/993.

4° GM/rar Bz „strat format deasupra fructelor fermentate pentru țuică"; cf. p l ú t ă[1] 1°, p o d 22°, p ó j g h i ț ă 6°.

5° art. **píta lopéții** GD/rar Cț „turtă de pâine sau colac date de pomană": Aia-i *kita lopéții* când bagă pâine întâi în cuptor și face-o turtă și niște colăcei mai mici, și le pune-ntr-un castron sau în lighean sau într-o cratiță mai mare, ș-aprinde nouă lumânări și le tămâie și p-ormă le-mpărțește la lume/897.

6° pl. **(așternúturi) în píte** GM/rar Db, Ph „(țesături) în romburi"; cf. c h i r a c h í e...

PÍTĂ[2] s. f. art., în **1° de-a píta** loc. subst. GO/rar Gj; AFLR/rar Tr „numele jocului de copii de-a v-ați ascunsa": Se joacă *de-a píta*, să pitesc AFLR/829; cf. a j u m í t a...

2° de-a-n píta loc. subst. GD/rar Tl „numele unui joc de copii asemănător cu bâza"; cf. c i ú p a.

3° a da pítă AFLR/rar Tl „a lovi, a atinge partenerul de joc"; cf. p i t á 2°...; **a sta la pítă** AFLR/rar Tl „figură la jocul de copii respectiv": El *stătea la kită*, ca să-i *să-i dea kita*, toată... toți... tineretu-i dădea-n spate și fugeau/875.

PITĂREÁN s. m., pl. *pităréni* AMD/862 „locuitor din satul Podu Pitarului".

PITĂRÍE s. f. AMD/rar Gl „brutărie".

PITICÉȘTI adj., f. pl., **mére ~** AMD, h. 355/rar Vl „soi de mere mici, văratice".

– var. **pitricéști** adj., f. pl., *mére ~* AMD, h. 355/rar Vl.

PITILÍȘUL s. n. art. GM/rar Ph „numele jocului de-a v-ați ascunsa"; cf. a j u m í t a...

PITÍȘ, pe ~ loc. adv. GM/rar Il „pe furiș, pe ascuns": S-a dus *pă pitíș* ș-a făcut groapă/838.

PITIȘOÁRĂ s. f., pl. *pitișoáre* **1°** TDO/rar Mh; AMD; GM; AFLR/prin Tr, Gr și rar Br, Ot dim. de la p i t ă[1] 1°...

2° GM/rar Gr dim. de la p i t ă[1] 2°.

3° AFLR/rar Br dim. de la p i t ă[1] 3°; cf. p i t u l í ț ă.

PITÍTA s. f. art. GM/prin Db, Bz, Tr și rar Ag, Ph, Gr, Il; **de-a ~** loc. subst. GM/rar Bz, Ot, Tr, Il; **la ~** loc. subst. AFLR/rar Ph, Bz, Il „numele jocului de-a v-ați ascunsa"; cf. a j u m í t a...

– var. **pitítea** s. f. art. GM/rar Ph.

PITÍTEA v. **pitíta**.

PITITOÁREA s. f. art. GM/rar Tr, Gr; **de-a ~** loc. subst. GM/rar Tr „numele jocului de-a v-ați ascunsa"; cf. a j u m i t a...

PITOÁIE v. **pitói**.

PITOÁȘCA, de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Dj „numele jocului de-a v-ați ascunsa"; cf. a j u m i t a...

PITOCITOÁRE v. **pritocitoáre 2°**.

PITÓI s. m. [?], pl. *pitói* GM/rar Bz augm. de la p i t ă[1] 1°.

– var. **pitoáie** s. f., pl. *pitói* AFLR/rar Dj.

PITÓICĂ v. **picióică**.

PITÓRC v. **chirtóc**.

PITPALĂCI[1] s. m. pl. AO, h. 562/rar Mh „pitpalaci"; cf. p r e p e l i ț ó i.

– var. **pâtpalác** s. m., pl. *pâtpaláci* AMD, h. 445/rar Cl; **pâtpâdác** s. m., pl. *pâtpâdáci*/Tl; **pâtpâdâc** s. m., pl. *pâtpâdâci*/rar Tl; **pâtpâlăc** s. m., pl. *pâtpâláci*/rar Ct; **pipalác** s. m., pl. *pipaláci* AO, h. 562/rar Vl; AMD/prin Gr, Cl și rar Ag, Db, If; **piptalác** s. m., pl. *piptaláci* AO/rar Mh.

PITPALĂCI[2] s. f. pl. **1°** AO, h. 562/Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Vl; AMD, h. 445/rar Vl, Ag, Gr; *pitpalâci* AMD/rar Ag, Tr, Ct „femelele pitpalacului; prepelițe"; cf. b a b ú ș c ă 4°...

2° var. **picpalácă** s. f., pl. *picpalăci* AO, h. 565/rar Dj „potârniche"; cf. c o c o ș á r...

– var. **1° pârpalăcă** s. f., pl. *pârpalăci* AO, h. 562/rar Gj; **pâtpalácă** s. f., pl. *pâtpaláce* AO/rar Ot; AMD, h. 445/rar Cl; **pâtpâdácă** s. f., pl. *pâtpâdáce* AMD/rar Tl; **picpalácă** s. f., pl. *picpalăci*/rar Db, Ot, Tr, If; **pilpalácă** s. f., pl. *pilpaláce* AO/rar Mh; **pipalácă** s. f., pl. *pipaláce* AO/prin Gj și rar Dj; AMD/Ag, Db, Ph, prin Vl, Cl și rar Ot, Gr, Il; *pipaláci* AO/Gj, prin Vl, Dj și rar Mh, Ot; AMD/rar Vl, Db, Ph, Ot, Gr; *pipăláci* AMD/rar Db, Ot, Tr, If; **piptalácă** s. f., pl. *piptaláce* AO/rar Vl, Mh; *piptalăci*/Mh și rar Gj; *piptăláci* AMD/rar Tr; **piptălácă** s. f., pl. *piptăláci* AMD/rar Ot; *piptălăci*/rar Ot; **pirpalácă** s. f., pl. *pirpaláce* AO/rar Vl, Dj; AMD/rar Il. Ct; *pirpalăci* AO/rar Gj; **pitpalácă** s. f., pl. *pitpăláci* AMD/prin Ot și rar Gr, Cl.

PITPĂLÁCĂ v. **pitpalăci[2] 1°**.

PITRICÉȘTI v. **piticésti.**

PITROÁCĂ v. **pitróc[2] 1°**.

PITRÓC[1] s. m., pl *pitróci* GM/prin Tr „specie de pește": Prind regine, carași și *pitróci*//780.

– var. **pistróc** s. m., pl. *pistróci* GM/rar Tr.

PITRÓC[2] s. n., pl. *pitroáce* **1°** AO, Pl. 121–122/prin Ot și rar Tr; AMD, Pl. 132/rar Ot, Tr „instrument cu care se face gaură în urechea oii (ca semn de recunoaștere)"; cf. p i t r o c e á l ă[1] 1°, p o t r i c á l ă 1°, p r e d u c e á 1°, p r e d u c í c ă, p r e s u c e á 2°, s u c á l ă 6°, ț â m b r e á.

2° AO, Pl. 121/prin Ot și rar Tr „semn de recunoaștere în urechea oii (făcută cu instrumentul respectiv)": [Ureche] pitrocită cu două *pitroáce*/996; cf. i s c o á s ă...

– var. **1° pitroácă** s. f., pl. *pitróci* AO, Pl. 121–122/rar Ot.

PITRÓC[3] v. **pritóc 1°**.

PITROCEÁ s. f., pl. *pitrocéle* AMD, Pl. 132/rar Ot „unealtă (din oțel) cu ajutorul căreia se fac găuri de recunoaștere în urechea oii"; cf. p i t r ó c[2] 1°...

PITROCEÁLĂ[1] s. f., pl. *pitrocéli* **1°** AO, Pl. 121/prin Dj și rar Ot; *pitrocéle*/rar Dj, Ot „instrument cu care se face gaură în urechea oii (ca semn de recunoaștere)"; cf. p i t r ó c[2] 1°...

2° AO, Pl. 121/rar Dj, Ot „semn de recunoaștere în urechea oii, făcut cu instrumentul respectiv"; cf. i s c o á s ă...

PITROCEÁLĂ[2] s. f., pl. *pitrocéli* AMD, Pl. 82/rar Ag „pritocire, vânturat (la vin, la varză etc.); cf. r ă v á c, r ă v ă c e á l ă.

PITROCÍ vb. IV tranz. AO, h. 676; TDO; AFLR/Dj, prin Vl, Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 82/Ot, Tr şi rar Ag, Db, Gr, Cl „a pritoci, a vântura vinul, varza pusă la murat"; cf. p r e f á c e l°, p r e f a r á, p r e m e n i 5°, p r e n o i 3°, r á v á c, r á v á c i[1], s t r e c u r á 3°, t o c i.

– var. **pietrocí** vb. IV tranz. AO, h. 676 rar Mh; **pistrocí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 82/rar Tr; **pitrosí** vb. IV tranz. AMD/rar Tr; **preducí** vb. IV tranz./rar Db, Vn, Bz; **pretocí** vb. IV tranz. AO; TDO/prin Gj, Mh; TDM I/rar Ag; **pretucí** vb. IV tranz. AMD/rar Bz, Br; **pristocí** vb. IV tranz. AMD; GD/rar Gr, Ct.

PITROCÍTĂ adj. f. AO, Pl. 122/prin Ot şi rar Dj, Tr; AMD, Pl. 132/rar Tr [d. urechea oii] „găuriţă cu p i t r o c u l[2]"; cf. g ă u r e á t ă...

PITROSÍ v. **pitrocí**.

PITROŞĂNEÁN s. m., pl. *pitroşănéni* AMD/809 „locuitor din comuna Pietroşani".

PITÚC[1] v. **chitúc 4°**.

PITÚC[2] adj., pl. *pitúci*, f. *pitúcă*, pl. *pitúce* AMD, h. 36; GM/prin Gr şi rar Db, Tr; f. pl. *pitúci*/rar Tr „(om) mic de statură"; cf. g h i n d ó c...

PITULÁ vb. I tranz. şi refl. TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Gj şi rar Vl, Ot; TDM I/rar Vl „a (se) ascunde, a (se) piti": Primăvara când să ridic-aşa...de *să pitulă* cioara-n el [...], să face plivitu grâului de buruieni TDO/963. [Se joacă] cureluşa, o *pitulţ* şi care ţ-o găseşte îţi cară cu ea! TDM I/672.

– var. **pituli** vb. IV refl. GM; AFLR/rar Ph, Ot, Tr

PITULÁTA s. f. art. GM/rar Vl: **de-a ~** loc. subst. AFLR/rar Dj, Ot „numele jocului de-a v-aţi ascunsa"; cf. a j u m i t a...

PITULÍ v. **pitulá**.

PITULÍCA v. **pitulícul**.

PITULÍCE s. f., pl. *pitulici* 1° AMD, h. 445 MN/rar Ct „prepeliţă"; cf. b a b ú ş c á 4°...

2° GM/rar Ot „mică protuberanţă pe frunzele de stejar sau de ulm"; cf. g u g u l é l e.

PITULÍCIUL v. **pitulícul**.

PITULÍCUL s. art. GO/rar Gj, Mh; **de-a ~** loc. subst. GO/prin Mh şi rar Gj „numele jocului de-a v-aţi ascunsa"; cf. a j u m i t a...

– var. **pitulíca**, *de-a ~* loc. subst. GO/rar Mh; **pitulíciul**, *de-a ~* loc. subst. id./rar Vl.

PITULÍŢĂ s. f., pl. *pituliţe* GM/rar Ag dim. de la p i t á[1] 3°: După ce să dospeşte [pâinea], o facem *pituliţe*-aşa mai micuţe şi-o băgăm la cuptor, la copt/788; cf. p i t i ş o á r ă 3°.

PÍTULUL, de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Dj „numele jocului de-a v-aţi ascunsa"; cf. a j u m i t a...

PITULÚŞUL s. n. art. AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot; GM/rar Vl, Db; **de-a ~** loc. subst. GO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj „numele jocului de copii de-a v-aţi ascunsa"; cf. a j u m i t a...

PIŢ s. m., pl. *piţi* AMD, h. 268/rar Bz „mânz de un an"; cf. m â n z 1°.

PIŢIÁLĂ v. **peţiálă**.

PIŢIÁ v. **piţíi**.

PIŢÍE s. f. AMD, h. 153/rar Bz „peţire, peţit"; cf. î m p e ţ á n i e...

PIŢIGÁI s. n., pl. *piţigáie* AMD, h. 208/rar Gr „vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

PIŢIGĂIÁ vb. I refl. GM/rar Tr [d. fir la tors] „a se subţia prea mult".

PIŢIGĂIÁ s. m., pl. *piţigáieni* AMD/686 „locuitor din satul Piţigaia".

PIŢÍÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *piţíesc* AMD, h. 153/rar If, Cl; *piţíi*/rar Ct „a peţi"; cf. g r ă i t o r i...

– var. **peţá** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *peáţă* AMD, h. 153/rar Il; **piţiá** (3 sil.) vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *piţiéz*/rar Cl.

PIŢITÓR v. **peţitór**.

PIŢORLÁN v. **chiţorlán 1°**.

PIŢÚR s. m., pl. *piţúri* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

PIU v. **piuá 3°**.

PIUÁN (2 sil.) s. m., pl. *piuáni* AMD/842 „locuitor din fosta comună Piua Petrii".

PÍUĂ s. f., pl. **píuă** 1° AO, h. 254/Vl, Mh, Dj, prin Gj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 241/Tr, Tl, prin Ph, Ot, Gr, Cl, Il, Cţ şi rar Db, Vn, Gl, Bz, Br, If; *pii* AO/prin Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD/Ag, Db, Ph, Tr, prin Bz, Ot, Gr, Cl, Il, Cţ şi rar Vl, Br, If, Tl; *píuri* AO/prin Vl şi rar Mh; AMD/Tr, Cţ, prin Db, Ph, Bz, Ot, Il şi rar Ag, Gr, Cl, Tl; *piui* AO/prin Gj şi rar Vl, Mh, Ot; AMD/prin Vl şi rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Il, Tl; *pie* AO/rar Dj; TDD/rar Tl; *píue* AO/prin Vl şi rar Gj, Dj; AMD/rar Ag, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ „piuliţă (pentru sare, piper, zahăr etc.)"; cf. c e n á c 5°...

2° AO, h. 255/rar Mh, Dj; AMD, h. 242/rar Db, Vn, Tl; *píui* AO/prin Gj şi rar Vl, Dj; AMD/rar Tl; *pii* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ag, Bz; *píuri* AMD/rar Il, Tl „piuliţă pentru usturoi"; cf. a v á n^2...

3° AO, h. 226/prin Mh şi rar Dj; AMD, h. 213/prin Ph şi rar Ag, Db; *pii* AO/prin Mh şi rar Dj; AMD/Ph, prin Db şi rar Ag, Cţ; *piui* AO/rar Gj, Dj; AMD/rar Ag, Db, Ph; *píuri* AMD; GM/rar Ag, Db, Ph, Il; *píve* AO/rar Mh; *píue* AMD/rar Db „vas de lemn în care se pune mâncarea pentru porci"; cf. b l i d 3°...

4° AO, h. 694/rar Dj „adăpătoare pentru albine"; cf. a d ă p ă t ó r...

5° AO, h. 295; TDO/Vl, Dj, prin Gj, Mh, Ot şi rar Tr; AMD, h. 485/Tr, Gr, Il, prin Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Tl şi rar Db, Ph, Cţ; *pii* AO/prin Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD/Ag, Db, Ph, Tr, Cţ, prin Bz, Ot, Gr, Cl şi rar Vl, If, Il, Tl; *píuri* AO/prin Dj, Ot şi rar Vl; AMD/Ph, Bz, Tr, prin Ag, Db, Br, Ot, Cl, Tl, Cţ şi rar Gr, Il; *piui* AO/rar Vl, Gj; AMD/prin Vl, Ag şi rar Ph, Vn, Bz, Il, Tl; *pie* AO/rar Mh, Dj; AMD/rar Ag, Db, Ph, Bz, Br; TDD/rar Tl; *píue* AO/rar Dj; AMD/rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl; *piei* AO/rar Dj; AMD/rar Il; *píuăi* AO/rar Ot „instalaţie folosită pentru împâslirea ţesăturilor de lână"; cf. a b á 5°...

6° pl. *pii* AO, h. 625/rar Dj, Ot „partea de jos rămasă din claia de fân după ce i s-a luat vârful"; cf. c ă l c ă i 7°...

7° pl. *píuri* AMD, h. 627/rar Gr „aşternut sub claie"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

8° AMD, Pl. 103/rar Ot „legătură din (zece) fuioare de cânepă"; cf. b o c c e á 5°...

9° AO, h. 717/rar Mh; AMD, Pl. 107/rar Tr „suportul vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

10° AO, h. 496/rar Dj „partea meliţei în care se zdrobeşte cânepa".

11° pl. *píuie* (2 sil.) TDO/rar Dj „unealtă rudimentară pentru zdrobit cânepa înainte de melițat": [Cânepa] o puneam la soare, luam *píuĺele* de lemn şi cu maiu şi ne puneam pe ea cu tocatu/973.

12° AO, Pl. 130/rar Vl, Tr; AMD, Pl. 166/rar Vl; art. **píua mícă** AO/rar Vl „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

13° AO, Pl. 128/rar Vl „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

14° AO, Pl. 130/rar Vl, Dj, Tr; *píve*/rar Ot; *piei* /rar Tr „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

15° AO, Pl. 128/rar Vl, Gj, Ot; AMD, Pl. 163–164/rar Vl, Ag, Db, Bz; *píue* AO/rar Vl; *píve* AMD/rar Vl „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

16° AO, Pl. 134/rar Vl; AMD, Pl. 182/rar Ag „suportul scobit în care se învârteşte fusul de la roata olarului"; cf. b u t ú c 8°...

17° AO, h. 188/rar Ot „temelie, fundaţie la o construcţie"; cf. f u n d ă ţ i i 1°...

18° art., în expr. **a se púne píua** AFLR/rar Db „a se aşeza aplecat ghemuindu-se, ca la jocul «de-a capra»"; cf. c h i u p 2°...

– var. **pívă** s. f., pl. *píve* 1° AO, h. 254/Mh şi prin Gj; *pivi*/prin Gj, Mh; 2° AO, h. 255/rar Gj, Mh; 3° AO, h. 226/Mh şi rar Gj; 5° AO, h. 295; TDO; AFLR/Mh şi prin Gj; *pii* 1° AO/rar Mh; 3° AO/rar Gj.

PIUÍ vb. IV tranz. şi refl. AO, h. 244; 295; GO/rar Vl, Gj, Ot; GM; AFLR/rar Vl, Ot „a (se) prelucra ţesăturile la piuă": E acolo o fabrică, îi vopseşte-i *piuje* [cioarecii] GM/672; cf. b u b u i...

PIULIŢĂ s. f. **1°** pl. **piuliţi** AO, h. 254 rar Gj; AMD, h. 241, 242/prin Tl şi rar Ph, Il „piuliţe (pentru sare, zahăr, piper etc.)"; cf. c e n a c 5°...

2° pl. *piuliţe* AMD, Pl. 167/rar Ag, Ph, Bz „prăsnel la fusul morii"; cf. a l e r g ă t o a r e[2] 3°...

3° pl. *piuliţe* AMD, Pl. 163–164/rar Db „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

4° AO, Pl. 130/rar Vl; AMD, Pl. 166/rar Ag „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

5° AO, Pl. 140/rar Ot „nivelă cu bulă de aer"; cf. b o l o b ó c 1°...

6° AO, Pl. 140/rar Gj „tipar pentru caiele"; cf. c h é r n ă r 3°...

PIŬŢĂ s. f., pl. *piuţe* AO, h. 255/rar Vl, Mh „piuliţă pentru usturoi"; cf. a v á n[2]...

PÍVĂ v. **pluă 1°–3°, 5°.**

PIVÉRNIŢĂ s. f., pl. *pivérnije* AMD, h. 241/rar Tr „piuliţă (pentru sare, piper, zahăr)"; cf. c e n a c 5°...

PÍVIŢĂ v. **pímniţă 1°.**

PÍZDA s. f. art., în ~ **căţélii** loc. subst. AMD, h. 110/prin Cţ şi rar Br, Cl, Il, Tl „flegmon (mare) la subţioară": Alta e cărtiţă, alta e *pizda căţéli*, *fizda căţéli* are nouă capete/892.

PIZMÁŞ adj., pl. *pizmáşi* AMD, h. 584/rar Db „viclean"; cf. c â r c o t á ş...

PLAC s. n. AFLR/rar Bz „plăcere, gust": Acrim [ciorba] ori cu zarzăre ori cu oţet, depinde, după cum e *plac*/743; În ~ AMD/rar Tr „pe plac": Îmi vorbeau *in plac* 805

PLÁCĂ[1] v. **clápă 5°, 7°.**

PLÁCĂ[2] s. f., pl. *plăci* **1°** AO, Pl. 49/rar Vl; AMD, h. 559/Bz, Br, prin Db, Il şi rar Ph, Vn, Cl, Tl, Cţ „tăbliţă de ardezie"; cf. p l ă c ú ţ ă.

2° AO, Pl. 137/rar Dj „tăişul toporului; leafă"; cf. b á r b u r 1°...

3° AMD, Pl. 105–106/rar Tr „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

4° pl. *placi* AMD, h. 641/rar Cţ „plazul plugului"; cf. b á r s ă 2°...

5° AMD, Pl. 56/rar Il „cormana plugului"; cf. b á r s ă 3°...

6° AO, h. 457/rar Dj „c a r ă m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

7° AMD, h. 17 MN/rar Ot „pată pe ochi, albeaţă"; cf. c a t a r á t ă...

– var. **1°** **plátcă** s. f. AMD, h. 559/rar Ph, Cl, Cţ.

PLĂCĂ[3] v. **plăteă**[2] **2°–4°.**

PLACHÍE s. f. GM/rar Bz, Br, Il; GD/rar Tl, Cţ „un fel de pilaf (din orez sau b u l g u r) cu carne"; cf. o r é z 1°...

– var. **plăchie** s. f. GM/rar Vn; **plafie** (şi plahíje) AMD/rar Ph.

PLĂCHIE v. **plachíe.**

PLÁCUNĂ v. **plăpumă 1°.**

PLAFÍE v. **plachíe.**

PLÁFTORIŢĂ v. **praftoríţă.**

PLĂFTURIŢĂ v. **praftoríţă.**

PLAI s. n., pl. *pláiuri* **1°** AO, h. 323; TDO/Mh, Dj, prin Vl, Gj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 535/prin Ot şi rar Ph, Tr, Gr; *pláie* AO/rar Gj, Dj „deal cu plantaţie de pomi sau viţă-de-vie".

2° AO, h. 323/rar Ot; AMD, h. 535/Ot, Tr, prin Ag şi rar Il, Tl; *pláie* AO/rar Dj „câmp, şes, câmpie (cultivată)".

3° AO, h. 323; 495/prin Dj, Ot; AMD, h. 316; 351; 535/Tr şi rar Ag, Ot, Gr [de obicei cu determinări] „teren cultivat cu o singură plantă (grâu, porumb, pepeni, in etc.)"; cf. c â m p 1°...

4° AO, h. 323; TDO/rar Gj, Mh; AMD, h. 535/rar Ag, Db „poiană (în pădure)"; cf. c r â n g 1°...

5° AMD, h. 410/rar Db „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

6° AO, h. 448/rar Dj „teritoriu (din afara zonei locuibile) al unui sat"; cf. h o á l d ă 2°...

7° AO, h. 323; 592/rar Ot „fâşie de teren"; cf. b l á n ă 16°...

PLAIVÁS s. n., pl. *plaiváse* AMD, h. 556/Ag, Tr, prin Db şi rar Vn, Gl, Bz, Br, Ot, Il; *plaivázuri*/prin Db, Tr, Cţ şi rar Ph. Il, Tl „creion"; cf. c o n d é i 2°...

2° var. **plaiváz** s. n., pl. *plaivázuri* AO, h. 349/rar Mh „creion lat, folosit în tâmplărie".

– var. 1° **plaiváz** s. n., pl. *plaiváze* AMD, h. 556/prin Bz, Ot şi rar Tr, Il, Cl; *plaivázuri*/rar Bz.

PLAIVÁZ v. **plaivás 1°, 2°.**

PLÁJNIŢĂ s. f. GM/rar Vn „loc mlăştinos"; cf. p á d i n ă 1°.

PLAMBÍCĂ v. **pámblică 1°.**

PLAN s. n., pl. *plánuri* **1°** AMD, h. 311; 316; 384; TDM III/prin Ag, Db, Tr şi rar If, Gr „teren, lot cultivat cu o singură cultură (grâu, porumb, in)"; cf. c â m p 1°...

2° ~ de casă GM/rar Tr, Gr, Cl „loc, teren de casă": Le-a dat zece pogoane şi-un *plan dă casă*/862; cf. c ă m i n 2°...

3° AMD, h. 531/rar Ag, Tr, Gr „drum în câmp".

4° AMD, h. 674/rar Tr „bucată, porţiune detaşabilă de gard din nuiele împletite"; cf. a r c á c i 3°...

PLÁNCĂ s. f., pl. *plănci* **1°** AMD, h. 189/rar Tl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° var. **plántă** s. f. GM/rar Vl „gheabul pe care alunecă buştenii la vale": Să nu ude *plánta*, ca să meargă lemnele/672; cf. c u ş c á i e...

PLÁNIŞTE s. f., pl. *plánişti* AMD, Pl. 139–140/prin Ag „loc unde se odihnesc vitele la amiază; zăcătoare"; cf. a t â r n ă t ó r[1] 2°...

PLÁNŞĂ s. f., pl. *plănşi* AO, Pl. 30/rar Vl, Ot „planşetă pentru întins foaia de tăiţei"; cf. c â r p ă t ó r 3°...

PLANŞÉU s. n., pl. *planşée* AO, Pl. 30/rar Ot „planşetă pentru întins foaia de tăiţei"; cf. c â r p ă t ó r 3°...

PLÁNTĂ v. **pláncă 2°.**

PLANTÍC v. **pámblică 1°.**

PLANTÍCĂ v. **pámblică 1°, 2°.**

PLANTÍGĂ v. **pámblică 1°.**

PLÁPĂ v. **ploápă 1°.**

PLÁPĂMĂ v. **plápumă 1°.**

PLÂPĂNĂ v. **plápumă 1°.**

PLÁPÂMĂ v. **plápumă 1°.**

PLÁPÂME v. **plápumă 1°.**

PLÁPÂNĂ v. **plápumă 1°.**

PLÁPCĂ v. **plátcă[1] 2°.**

PLÁPIMĂ v. **plápumă 1°.**

PLÁPOME v. **plápumă 1°.**

PLÁPONĂ v. **plápumă 1°.**

PLÁPOR v. **prápure 1°.**

PLÁPUMĂ s. f., pl. **plápume 1°** AO, Pl. 33/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 231; GM/Ot, prin Vl, Ag, Db, Tr, Tl şi rar Ph, Gl, Bz, Br; *plápumi* AO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD/rar Ot „plăpumi"; cf. i o r g á n 1°.

2° AO, Pl. 33/rar Ot, Tr; AMD, h. 231 MN/Ot, Cţ, prin Tr, Tl şi rar Ag, Gr, Il „pilotă"; cf. b u r d ú f 4°...

– var. 1° **plácună** s. f., pl. *plăcuni* AMD, h. 231/rar Tl; **plápămă** s. f., pl. *plápămi* AMD; AFLR/Ph, prin Gr şi rar Ag, Db, Bz, Tr, Tl; *plápăme* AO, Pl. 33/rar Ot; AMD/rar Db, Ph, Br, Cl, Il; *plăpămi* AO/rar Ot; **plápănă** s. f., pl. *plăpăni* AMD; AFLR/Il, prin Br, Cl şi rar Ph, Vn, Gr, Tl, Cţ; **plápâmă** s. f., pl. *plápámi* AMD; TDM II, III/Ph, prin Br, Tr, Il şi rar Db, Vn, Bz, Tl; *plápâme* AMD/rar Vn; **plápâme** s. f., pl. *plápámi*/rar Tr; **plápână** s. f., pl. *plăpâni* AMD; GM/Il, prin Cl şi rar Db, Ph. Vn, Bz, Br, Tr; *plápâni* AMD/rar Bz, Il; *plápâne* AFLR/rar Cţ; *plăpâini* (2 sil.) GM/rar Il; **plápimă** s. f., pl. *plápime* AMD/rar Vn; **plápome** s. f., pl. *plápomi*/rar Ag, Ot, Tr; *plápome*/rar Tr; **pláponă** s. f. AMD/rar Br; **plápume** s. f., pl. *plăpumi*/prin Tr şi rar Ot; **plápună** s. f., pl. *plăpuni* AMD; GM/prin Gr şi rar Db, Ph, Tr, Cl, Il, Cţ; *plápune* AMD;

AFLR/rar Tr, Ct; **plăpeni** s. f. pl. AMD/rar Vn; **plăpimi** s. f. pl. AMD; TDM II/prin Ph, If, Cl, Il şi rar Vn, Bz, Gr, Ct; **plăpini** s. f. pl. AMD; GM; AFLR/rar Db, Ph, Bz, If, Cl, Tl, Ct; **plépini** s. f. pl. AMD, h. 389/rar Cl; **ploápână** s. f. AMD/rar Gl; **plópână** s. f./rar Cl; **plópumi** s. f. pl./rar Tr.

PLĂPUME v. **plăpumă 1°**.

PLĂPUNĂ v. **plăpumă 1°**.

PLAS s. n. şi m., pl. *plásuri* **1°** AO, h. 637/Dj, Ot, prin Vl şi rar Mh; AMD, h. 641/Ot, Tr, prin Vl, Ag şi rar Db, Ph, Gr, Il, Tl, Ct; *plaşi* AO/prin Ot şi rar Vl; AMD/rar Tr „plazul plugului"; cf. b ă r s ă 2°...

2° AMD, Pl. 56–57/rar Tr „grindeiul plugului"; cf. í n i m ă 11°...

3° AO, h. 389; GO/Dj, prin Ot şi rar Tr; GM/rar Tr; *plaşi* AO/Vl şi prin Dj, Ot; AMD, h. 250/Ot, Tr, prin Vl, Ag şi rar Db; *plăşi* AO/rar Vl „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

4° AO, h. 657/rar Dj, Ot; *plaşi*/rar Ot „fiecare dintre cei doi craci ai proţapului": Proţapu se prinde [de sanie] cu o bucată de fier care trece prin capetele *plăşilor*/996; cf. f á l c ă 2°...

5° GM/rar Db, Tr „rariţă": Băgam *plásu*-n el [= porumb] sau rariţa, cum să spune/800; cf. r á l ă, r á r i ţ ă 1°.

6° var. **plaz** s. n., pl. *pláze* AMD, h. 639/rar Gl „cuţitul plugului"; cf. b r ă z d ă t ó r...

7° var. **plaz** s. n., pl. *pláze* AMD, h. 640/rar Db „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

8° var. **plaz** s. n., pl. *pláze* AMD, Pl. 57/rar Br „lopăţică (de lemn sau de metal) de curăţat fierul plugului; otic"; cf. c e c h é l 1°...

9° AMD, h. 674/rar Ag, Db, Gr; *plaşi*/prin Tr „bucată, porţiune de gard demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

10° pl. *plaşi* AFLR/rar Mh „loc, teren de casă"; cf. c ă m i n 2°...

11° AO, h. 720/Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, Pl. 109–110/rar Ot, Tr, Gr; *plaşi* AO; GO/prin Vl, Dj, Ot; AMD/Ot, Tr, prin Vl şi rar Ag, Gr; *plăşi* (art. *plăşile*) AMD/rar Ph, Tr „fiecare dintre cele două tălpi la războiu"; cf. c a p 15°...

12° pl. *plaşi* AMD, Pl. 115/rar Gr „fiecare dintre cele două rânduri de ochiuri care formează cocleţii iţelor".

– var. **plast** s. n. şi m., pl. *pláste* 1° GM/rar Ag; *plaşti* 3° AO, h. 389; GO/rar Vl; 11° AO, h. 720/rar Vl, Ot; **plástă** s. f., pl. *pláste* 9° AO, h. 762/rar Mh; **plaz** s. n., pl. *plázuri* 9° GM/rar Ag; 12° GM/rar Db.

PLĂSĂ[1] s. f. **1°** pl. **plăşi** AFLR/rar Br, Gr, Tl „plase (de pescuit)"; cf. **m r e á j ă** 4°...

2° pl. *plase* AO, h. 762/prin Mh şi rar Vl; AMD, h. 674/rar Ag, Ph, Bz; *plăşi* AO/rar Gj, Mh; AMD/Ot, prin Ph şi rar Vl, Ag, Vn, Bz, Il „bucată, porţiune de gard demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

3° art. **plása strúngii** GO/rar Vl „partea, spaţiul dinaintea strungii": După ce-a ieşit [oile] din strungă, aşa-i zâce că-n *plása strúngi* sânt, dinăintea strungii/902; cf. a m i e z ă t o á r e...

4° pl. *plăşi* GM/rar Db, Ph, Vn, Bz „planul înclinat al acoperişului unei clădiri": Tata meu aicea a făcut întâi o asta, da-nceputâ mică, o colibă aşa cu *plásă* aşa să stea de ploaie/723; cf. á p ă 9°...

– var. 1° **plăşcă** s. f. GM/rar Vl.

PLĂSĂ[2] v. **plástă**[2] **1°**.

PLAST[1] v. plas **1°, 3°, 11°**.

PLAST[2] v. **plástă**[2] **1°, 2°**.

PLAST[3] v. **plat**[2] **2°**.

PLÁSTĂ[1] v. **plas 9°**.

PLÁSTĂ[2] s. f., pl. *pláste* **1°** AO, h. 455; 625; TDO; AFLR/Vl, Dj, prin Gj, Ot, Mh şi rar Tr „claie (de fân) clădită în jurul unui par": [Fânul] îl facem *pláste*-l grămădim acolo treizeci, patruzeci de copiţele, face, *pláste* TDO/956; cf. b ó g h i e 2°...

2° AO, h. 454–456; AFLR/Dj şi prin Vl, Gj, Mh, Ot „căpiţă (de fân) de mărime mijlocie (cu sau fără par)": Facem *pláste*

[de fân] mari [...] să încarcă, şi de un car şi de două la car AFLR/919; cf. d r u g á n 4°...

3° AO, h. 453/rar Ot „pală de fân"; cf. b a s á m...

4° AO, h. 608; 620; AFLR/rar Vl, Mh, Dj, Ot „stog din snopi de grâu sau de coceni de porumb": Glugă făcută cu cocenii-n picioare, *plástă* făcută cu cocenii culcaţi AO/986; cf. c ă p i ţ ă 7°...

– var. **plásă** s. f., pl. *pláse* 1° AO, h. 454/rar Ot; **plast** s. n., pl. *plásturi* 1° AO, h. 455/Mh şi rar Vl, Gj, Dj; 2° AO, h. 454; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; *plástori* 2° AO/rar Mh; *pláste* 2° AO/rar Mh; **plásture** s. m., pl. *plásturi* 1° AO/rar Gj; 2° AO; AFLR/rar Gj; **plástii** s. f. pl. 1° AO/rar Vl.

PLÁSTURĂ v. **práftură**.

PLÁSTURE v. **plástă**[2] **1°, 2°**.

PLĂŞCĂ v. **plásă**[1] **1°**.

PLAT[1] **s.** n. GO/rar Vl „plită la sobă": [Turta] o coacem pă *plat*/902; cf. t a s **5°**, t ă b l í e 2°.

PLAT[2] s. n., pl. *pláturi* **1°** GM/rar Ph „scobitură cioplită la capetele lemnelor care urmează să fie îmbinate": Colea unde să plătuieşte lemnu să fie dă zece metri dă lung şi vine din două bucăţi, şi vine un *plat* făcut/711; cf. c h e r t ă t ú r ă...

2° AMD, h. 334/rar If „c a r â m b l a greblă": *Plátu* ăla de unde iese dinţii [greblei]/822; cf. c o á r d ă[1] 9°...

3° art. **plátul coásei** AMD, Pl. 55/rar If „custura coasei"; cf. b á n t ă[1] 12°...

4° var. **plast** s. n. AMD, h. 81/rar Vl „teren plat, şes"; cf. g r i n d 1°...

PLAT[3] s. n., pl. *pláturi* AMD, h. 62 MN/rar Ag „omoplat"; cf. o s 9°...

PLÁTA s. f. art. GM/rar Vn „numele unui joc de copii; leapşa": Jucăm *pláta*, baba-oarba/733; cf. a t i n s a...

PLATAGEÁ s. f., pl. *platagéle* AO, h. 464; TDO; AFLR/Vl, Gj, Dj, prin Ot şi rar Mh; AMD, h. 340; AFLR/Ot, Tr, prin Vl, Ag şi rar Db, Gr „pătlăgea (roşie)"; cf. b á m b ă 2°...

– var. **palagcá** s. f., pl. *palagéle* AO, h. 464/rar Tr; **palageán** s. m., pl. *palagéni* GM/rar Tr; **parlagícă** s. f., pl. *parlagéle* AMD, h. 340/prin Ag şi rar Vl, Vn; **patlageá** s. f., pl. *patlagéle* AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Tr şi rar Ag, Vn, Gl, Tl; **pădlágen** s. m., pl. *pădlágeni* GM/rar Tr; **pălăgeán** s. m., pl. *pălăgéni* AO; GO/rar Ot, Tr; AMD/prin Tr; **păldăgícă** s. f., pl. *păldăgéle* AMD/rar Cl; **părlăgi** s. pl./rar Db; **părlăgícă** s. f., pl. *părlăgéle* AMD; GM; AFLR/Db, Bz, prin Br, Il şi rar Ag, Tr, Cl; **pătăgícă** s. f., pl. *pătăgéle* AMD/rar Db; **pătángică** s. f., pl. *pătângéle* GO/rar Dj; **păzlăgeá** s. f., pl. *păzlăgéle* AMD/rar Tr; **plategeán** s. m., pl. *plategéni* TDO; AFLR/prin Dj; **plătăgeá** s. f., pl. *plătăgéle* AO; AFLR/Gj, prin Mh şi rar Dj; **plătăgeăn** s. m., pl. *plătăgéni* AO; GO; AFLR/prin Dj şi rar Vl, Mh; **plătăgeánă** s. f., pl. *plătăgéne* AO; AFLR/prin Dj, Mh; **plotogeá** s. f., pl. *plotogéle* AO, AFLR/prin Gj, Mh.

PLATAGEÁN v. **plategeá**.

PLATAGEÁT adj. m., **ardéi** ~ v. **ardéi 2°**.

PLATÁGINĂ v. **patlágină**.

PLATÁU v. **platóu**.

PLÁTCĂ[1] v. **plácă**[1] **1°**.

PLÁTCĂ[2] s. f. **1°** AMD, Pl. 164/rar Db „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

2° var. **pleátcă** s. f., pl. *pletci* AMD, h. 476/rar Ot „altiţă la ie"; cf. a l t í ţ ă 2°...

3° var. **plácă** s. f., pl. *plăci* AMD, h. 476/rar Ph „clin (de formă trapezoidală) la subsuoara cămăşii"; cf. a l t í ţ ă 1°.

4° var. **plácă** s. f., pl. *plăci* AO, h. 233/rar Gj „foaie de aluat pentru tăiţei"; cf. á z i m ă[1] 2°...

– var. 2° **plácă** s. f., pl. *plăci* AO, h. 284/rar Mh; AMD, h. 476/rar Db, Ph, Ot; **plápcă** s. f., pl. *plăpci* AMD/rar Ot.

PLATFÓRMĂ s. f., pl. *platfórme* **1°** AMD, h. 343/rar Db, Vn, Bz, Tr, Il „(teren amenajat pentru) răsadniţă"; cf. f â ş c h e á...

2° AO, h. 624/rar Tr; AMD, h. 627/rar Tr, Tl „pătul la claie"; cf. b i n á...

3° AMD, Pl. 86/rar Ph „vas în formă de jgheab prin care se scurge mustul din teasc"; cf. c á d ă 2°...

– var. 1° **pratfórmă** s. f. GO/rar Dj.

PLÁTNIC adj. AMD, h. 81 MN; 551/rar Ph [d. un teren] „plat, şes"; cf. l í m p e d e 1°...

PLATÓU s. n. AO, h. 341/rar Vl; AMD, h. 551/rar Ph „teren şes, câmpie"; cf. g r i n d 1°...

– var. **platắu** s. n., pl. *platắuri* AMD, h. 551/rar Ph.

PLAŢ s. n., pl. *plắturi* **1°** AO, h. 198/Mh şi rar Dj „curte"; cf. á r i e 1°...

2° TDO/rar Mh „loc, teren de casă": Dacă omu are *plaţ* acolo, aduce lemne, face furci [...] face pereţi dă lemne/954; cf. c ă m í n 2°...

PLAU v. **plav 1°**.

PLAV s. n., pl. *plávuri* **1°** GD/rar Tl, Cţ „plaur"; cf. p r u n d ó i 1°.

2° AMD, h. 545/rar Tl „îngrămădire de pietriş, nisip, crengi la gura sau la cotul unei ape curgătoare; aluviune"; cf. a l i m á n...

3° var. **lávă** s. f. GD/rar Tl „loc, în baltă, curăţat de stuf, unde se aşază vintirul pentru pescuit".

4° var. **plávă** s. f., pl. *plắvi* TDM III/rar Cl „plasă de pescuit"; cf. m r e á j ă 4°...

– var. **plau** s. n. 1° GD/rar Tl; **plávăr** s. m., pl. *plávări* 1° GD; AFLR/rar Tl; **plávie** s. f., pl. *plắvii* 1° AMD/rar Br; 2° AO, h. 334/Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, h. 545/prin Cţ şi rar Vl, Ag, Db, Bz, Ot, Cl, Tl; **plévíe** s. f., pl. *plévii* 2° AMD/rar Tl.

PLÁVĂR v. **plav 1°**.

PLĂVIE v. **plav 1°, 2°**.

PLAVÍT [playit] adj. AMD/rar Cl „în neştire; nemişcat".

PLĂVIŢĂ v. **plắviţ 1°**.

PLÁVOŞ adj., pl. *plávoşi* AMD, h. 26/rar Ag „palid la faţă"; cf. c e r i u[2]...

PLAZ v. **plas 6°–9°, 12°**.

PLAZNÍSTER s. AMD/rar Cl „sită la moara cu valturi".

PLĂCÍ vb. IV refl. AFLR/rar Br „a se plăcea, a se iubi": Hai să ne luăm, *să ne plắcím*/749; cf. d r a g 1°...

PLĂCINCIOÁRĂ s. f. AMD, h. 463/rar Tl „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

PLĂCINTÁR 1° s. n., pl. *plắcintáre* AMD, h. 221; GM/Il, prin Bz şi rar Br, Cl, Cţ; *plắcintáruri* AMD/rar Br „sul de lemn pentru întins foaia de aluat": Dacă vreau să fac trei foi, pun şase gogonele-aşa şi pun, le întind cu *plắcintáru* GM/846; cf. d r i h ó l ţ...

2° s. m., pl. *plắcintári* AMD, h. 348/rar Cl „dovleac alb, de formă alungită (bun pentru plăcinte)".

PLĂCÍNTĂ s. f., pl. *plắcinte* **1°** pl. **plắcínţi** AO, Pl. 35/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot; AMD, h. 467 MN/Db, Ph, Tr, prin Ag, Gr şi rar Ot, Cl, Il, Cţ; *plắcinturi* AMD; GM/rar Ag, Ot „plăcinte".

2° AO, h. 270; AFLR/rar Dj, Ot „clătită"; cf. b í s m a r c 2°...

3° AMD, h. 463/prin Vn şi rar Tl „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

4° AMD, Pl. 144–145/rar Ot „bulgăre de mămăligă cu brânză la mijloc; bulz"; cf. b o ţ 1°...

5° GM/rar Bz; GD; AFLR/prin Tl, Cţ; art. **plắcínta mirései** GM/rar Bz [mai ales la pl.] „petrecere la casa mirelui (marţi după nuntă), cu participarea rudelor apropiate ale mirilor, în cadrul căreia sunt verificate aptitudinile gospodăreşti ale miresei": Apoi marţi începe iar din nou, mai face plăcintă, mai face mireasa, o pune să facă plăcinte, să facă masa iar din nou, da aşa, la soacra mare, cică e *plắcínta mirési*, la ginerică acasă să face aia/735. Marţi vine la *plắcínti*; să vedem dacă mireasa ştie să facă plăcinte [...] Îi spunea záua de *plắcínti* AFLR/881.

– var. 1° **plắcínte** s. f., pl. *plắcínte* AMD, h. 467 MN/prin Tr şi rar Ag, Gr.

PLĂCÍNTE v. **plắcíntă 1°**.

PLĂCÚȚĂ s. f., pl. *plăcúțe* AMD, h. 559/rar Gl, Br, Tl „tăbliță de ardezie"; cf. p l â c ă[2] 1°...

– var. **plăgúță** s. f., pl. *plăgúțe* AMD, h. 559/rar Ph.

PLĂGÚȚĂ v. **plăcúță**.

PLĂÍȚĂ v. **plăvíț 2°**.

PLĂMĂDĂ s. f. GM/rar Db, Bz, Il „tărâță, maia pentru umplut borșul"; cf. h ú ș c ă 1°...

PLĂMĂDEÁ s. f. GD/rar Cț „plămădeală (pentru pâine)"; cf. m a i á 1°...

PLĂMĂDÉȚ s. GD/rar Tl „plămădeală (pentru pâine)"; cf. m a i á 1°...

PLĂMĂDÍ vb. IV tranz. **1°** AO, h. 58/rar Gj „a mesteca (mâncare în gură)"; cf. c l e f ă n i...

2° tranz. GO/rar Gj „a frământa pâinea": Puneam aluat de pâine ș-o muiam acolo cu apă caldă, o *plămădém* bine, o puneam un pic la soare sau lângă sobă [...] o luam ș-o *plămădém* din nou ș-o băgam în țăste/905; cf. b o s o l í 1°...

3° tranz. AFLR/rar Cț „a prepara cheagul, amestecându-l bine cu apă".

4° tranz. GM/rar Il „a amesteca bine praful de vopsea cu puțină apă, înainte de a-l pune la fiert"; cf. a m e s t e c á 2°...

5° refl. AO, Pl. 35/rar Vl, Mh; AMD, h. 459/rar Ag [d. aluat] „a se dospi"; cf. a c r í 1°...

6° intranz. GO/rar Mh [d. cânepa de toamnă după cules] „a se încinge (pusă grămadă), pentru a fi scuturată de sămânță": După ce-o lega [cânepa], o lăsa o țâră *să plămădéiască* coperită/949; cf. c l o c í 1°.

PLĂMÂNĂRÍE s. f. AO, h. 93/rar Dj „tuberculoză"; cf. b o á l ă 3°...

– var. **pleomânăríe** (5 sil.) s. f. AMD, h. 59/rar Ot.

PLĂMÁND v. **plămâne 1°**.

PLĂMÂNE s. m., pl. *plămâni* **1°** AO, h. 92/Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 58/Ot și rar Vl, Db, Tr, Cț; art. *plămânile* s. n. AFLR/rar Vl „plămân"; cf. b a l d ă r 1°...

2° var. **plomân** s. m., ~ *négru* AO, h. 108/rar Mh „ficat"; cf. b o j ó g 2°...

– var. 1° **flămând** s. m., pl. *flămânzi* AMD, h. 58/rar Ag, Db, Bz, Ot; **plămând** s. m., pl. *plămânzi* AMD/rar Db; *plămânji*/rar Ot; **plăpând** s. m., pl. *plăpânzi*/rar Gl; **plomân** s. m., pl. *plomâni* AO, h. 92/prin Mh, Dj și rar Vl, Gj; **plomâne** s. m., pl. *plomâni*/rar Dj; **plomúne** s. m., pl. *plomúni*/rar Dj; **plumân** s. m., pl. *plumâni* AO; AFLR/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj; **plumún** s. m., pl. *plumúni* AO/rar Dj.

PLĂMÂNÍE s. f. AO, h. 93/rar Vl, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 59; AFLR/prin Ph, Tl și rar Ag, Db, Bz, Gr, Tl „tuberculoză": Ăi bătrâni ziceau *plumínie*, da acuma să zice tuberculoză AFLR/876; cf. b o á l ă 3°...

– var. **pleomoníe** (4 sil.) s. f. AO, h. 93/rar Dj; AMD, h. 59; GM/rar Br, Tr, Cl; **plomânie** s. f. AMD/rar Cl, Il; **plomânie** s. f. AO/rar Mh, Dj; GM/rar Ph, Ot; AFLR/rar Tl; **plomoníe** s. f. AO/rar Dj; AMD; AFLR/rar Ph, Ot, Tr, Gr, Cț; **plumâní** s. f. AO/rar Vl, Dj; AFLR/rar Tl.

PLĂNCÁCI v. **plencáci**.

PLĂNTÍCĂ v. **pámblică 1°**.

PLĂPĂNĂREÁSĂ s. f. AFLR/rar Br „plăpumăreasă".

PLĂPĂNÚȚĂ s. f. GD/rar Cț dim. de la *plapănă*"; cf. p l ă p u m í ț ă.

PLĂPÂND v. **plămâne 1°**.

PLĂPÂNJI adj. m. pl. AMD, Pl. 96/rar Ph „plăpânzi"; cf. m o l e ș í t 2°...

PLĂPENI v. **plápumă 1°**.

PLĂPIMI v. **plápumă 1°**.

PLĂPINI v. **plápumă 1°**.

PLĂPUMÍȚĂ s. f. TDO/rar Dj dim. de la *plapumă*; cf. p l ă p ă n ú ț ă.

PLĂSÁLĂ v. **preseá 1°**.

PLĂSÁRE v. **preseá 1°**.

PLĂSTII v. **plâstă[2] 1°**.

PLĂSTÍȚĂ s. f., pl. *plăstíțe* **1°** AO, h. 455/rar Ot dim. de la p l á s t ă[2] 1°.

2° AO, h. 454/rar Dj dim. de la p l a s t ă[2] 2°; cf. p l ă s t ú ț ă.

PLĂSTOÁIE s. f. pl. GO/rar Gj augm. de la p l á s t ă[2] 1°.

PLĂSTÚȚĂ s. f. 1° AO, h. 454/rar Vl dim. de la p l á s t ă[2] 2°; cf. p l ă s t i ț ă 2°.

2° AO, h. 625/rar Dj „partea de jos a unei clăi, rămasă după ce i s-a luat vârful"; cf. c ă l c ă i 7°...

PLĂSUÍ[1] vb. IV tranz. GM/rar Tr „a mușuroi porumbul cu p l a s u l 5°"; cf. p l u g u í.

PLĂSUÍ[2] vb. IV tranz. GD; AFLR/rar Tl, Ct „a vântura cerealele cu ajutorul unei plase".

PLĂTĂGINĂ v. **patlágină.**

PLĂTĂNJINĂ v. **platágină.**

PLĂTĂGEÁ v. **platageá.**

PLĂTĂGEÁN v. **platageá.**

PLĂTĂGEÁNĂ v. **platageá.**

PLĂTĂGÍNĂ v. **patlágină.**

PLĂTÍCĂ s. f., pl. *plătici* 1° AMD, h. 290; GM/rar Ag, Db, Ph, Ot, Gr, Cl „bucată de slănină (groasă), mai ales de pe spatele porcului": [Porcul] îl taie pe spinare, îi desface *plătičile*-n două GM/701; cf. p l ă t i ț ă, ú m ă r 7°.

2° GM/rar Db „bucată, fâșie de piele tăbăcită": Erea *plătič* așa dă vaci și le tăia opincarii/691; cf. p l o t ó g.

3° AO, h. 283/prin Mh și rar Gj „panglică"; cf. b á n t ă[2] 1°...

– var. 1° **petíche** s. f., pl. *petichi* GM/rar Db; **pletícă** s. f., pl. *pletici* id./rar Db.

PLĂȚÍȚĂ s. f. AMD, h. 290/rar Gr „bucată de slănină (groasă) de pe spatele porcului"; cf. p l ă ț i c ă 1°...

PLĂTUÍ vb. IV refl. pas. GM/rar Ph [d. un lemn] „a i se face p l a t[2] 1°".

PLĂVÁIE s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Vn, Tl „soi de viță-de-vie".

– var. **plăvánă** s. f. GM/rar Vn; **ploáie** [?] (3 sil.) s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tl.

PLĂVÁNĂ v. **plăváie.**

PLĂVII v. **pleávă 2°.**

PLĂVÍȚ adj., pl. *plăviți*, f. *plăviță*, pl. *plăvițe* 1° AO, h. 11, 12/Dj, prin Vl și rar Gj; AMD, h. 9/prin Vl și rar Ag „blond"; cf. a l b 1°...

2° AO, h. 804/rar Ot; AMD, Pl. 129–130/prin Ag și rar Vl [d. oi] „cu lâna albă"; cf. b á l c o ș ă...

3° AMD, Pl. 152/rar Ot [d. oi] „mițoasă"; cf. î m b r ă c á t 2°...

– var. **plăviță** adj., f. pl. *plăvițe* 1° AO, h. 12/rar Gj; **plăiță** adj. f., pl. *plăițe* 2° AMD, Pl. 129–130/rar Ag.

PLÁNGE vb. III intranz. 1° GO/rar Vl [d. apa unui izvor] „a curge încet susurând; a susura"; cf. l i c ă r i 5°.

2° AO, Pl. 89/rar Dj; GM/rar Cl [d. pomi sau d. vița-de-vie] „a musti, a-i curge seva": Primăvara începea [vița tăiată] să dea, *să plîngă* GM/832; cf. m u s t u i...

3° var. **plángeá** vb. II AO, h. 845 MN/Mh, prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, ch. 133/Db, Tr, prin Br, If, Gr, Cl, Il, Ct și rar Ag, Ph, Bz, Ot „a vărsa lacrimi".

PLÁNGERE s. f. GM/rar Ag „jale": E o *plîngere*-așa, îți face rău când te duci de-i vezi [la înmormântare]/768; cf. c h i o t 2°...

PLÁNTĂTÚRĂ s. f., pl. *plántătúri* AO, IV, Pl. 121–122/rar Vl „crestătură ca semn de recunoaștere în urechea oii"; cf. c ă l ú ș 25°...

PLEÁPĂ v. **ploápă 1°.**

PLEÁȘCĂ s. f., pl. *plesci* AMD, h. 650/rar Vn „fiecare dintre cele două bucăți de fier care îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

PLEÁTCĂ[2] v. **plátcă**[2] **2°.**

PLEÁUPĂ v. **ploápă 1°.**

PLEÁVĂ s. f. 1° pl. *plevi* AO, h. 22/rar Mh; AMD, h. 1 MN/rar Ag, Db; *plăvi* AO/rar Dj „mătreață"; cf. c o á j ă 6°...

2° pl. *plăvi* AMD, h. 632/rar Ag „rămășiță de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

3° AMD, h. 386; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Tl „puzderie de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

– var. **plăvii** s. f. pl. 2° AMD, h. 632/rar Ag; **plévii** s. f. pl. 1° AO, h. 22/rar Dj.

PLEÁZNĂ s. f., pl. *plézne* 1° AO, h. 22/Dj, prin Vl, Mh și rar Ot; AMD, h. 1 MN/rar Ag, Tr [mai ales la pl.] „mătreață"; cf. c o á j ă 6°...

2° GO/rar Vl, Gj, Dj [numai la pl.] „puzderii de cânepă": [Cânepa] o meliţam, cădea *pléznele* elea toate/903; cf. b ă ţ **3°**...

PLEC v. **pleu**.

PLECÁ vb. I intranz. **1°** AO, h. 665; GO; TDO; AFLR/prin Ot, Dj şi rar Vl; AMD, Pl. 66–67; 71–72; GM; AFLR/Tr, prin Db, Gr şi rar Ag [d. fiinţe şi plante] „a începe să crească, a-şi da drumul": După ce el [= grâul] a răsărit, *plęcá* nişte buruieni pân el GM/799. Dacă pământu e cald [...] viţa *plęcá*-ntr-o lună de zile, e *plecátă*, îi *plęcá* lăstăraşu aşa GM/830; cf. a j ú n g e **1°**...

2° AO, h. 171/Mh; **a ~ de-a búşilea**/rar Vl; **~ ~ în brâncí**/rar Vl, Gj, Mh [d. copilul mic] „a începe să meargă de-a buşilea"; cf. b a u **2°**...; **~ ~ în picioáre** AO, Pl. 9/rar Vl, Ot [d. copilul mic] „a începe să meargă"; cf. b r a d **6°**...

3° AMD, Pl. 77–78; GM/rar Ag, Db, Ot, Gr [d. preparate culinare sau băuturi] „a se transforma, a trece într-o fază premergătoare procesului final; a începe să fie gata": Am văzut c-*a plecát* pâinea [în cuptor], o lăsam să răscoacă GM/798. Guşti [ţuica], dacă mai ţine, dac-*a plecát* acră, gata AMD/830.

4° AMD, Pl. 74–75/rar Ot [d. cereale] „a începe să se coacă, să se maturizeze": Grâul *plęcá* spre copt/765; cf. c o d ă l b í...

5° AFLR/rar Db [d. acţiuni] „a începe, a porni": Pe urmă [după temelie] *plęcá* cu cărămida până sus/698; cf. c h i t i **4°**...; **în a plecá drúmul** GM/rar Gr „a începe circulaţia": Zice *„a plecát drumu"*, că s-auzea căruţe când pleca/824.

6° GM/rar Bz „a veni": *Plęcá*-ncoa, că nu-ţi fac nimica/730.

7° refl. AFLR/rar Mh, Dj; Tl „a pleca, a se duce": Atunci, după ce *s-a plecát* turcu d-aici/892; cf. î n d ú c e.

– var. **7° plicá** vb. I intranz. TDM III/rar Il.

PLECĂCIÚNE s. f. GM/rar Br „plecare".

PLECĂTOÁRE v. **aplecătoáre 1°, 2°**.

PLECĂTÚRĂ s. f. GM/rar Gr „rodul (bumbaculuí)": În sfârşit, ca lămâia este *plecătúra* ăstuia, a bumbaculuí/826.

PLÉHER s. n. GM/rar Ag „rîndea mare, mânuită de două persoane": [Doagele] le luăm şi le dăm la *pléher*, pă muchie/686.

PLEHÚPĂ v. **ploápă 1°, 3°**.

PLÉMNIŢĂ v. **plévniţă**.

PLENCÁCI s. n. GM/rar Db „bardă cu tăişul lat".

– var. **plăncácí** s. n., pl. *plăncáciuri* AMD/rar Bz.

PLEOÂPĂ v. **ploápă 1°, 4°**.

PLEOMÂNĂRÍE v. **plămânărie**.

PLEOMONÍE v. **plămânie**.

PLEÓPĂ v. **ploápă 1°, 2°**.

PLEÓŞTINĂ v. **mlăştină 3°**.

PLÉPINI v. **plápumă 1°**.

PLESCARÍŢĂ v. **plescăviţă 2°**.

PLESCĂÍ vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 33/rar Db, Ph, Bz „a mesteca (mâncarea în gură)"; cf. c l e f ă n í...

2° var. **plescăní** vb. IV GM/rar Gl „a plesni, a pocni din bici": Luam biciu-n mână şi-ncepeam *a plescăní*/729.

– var. **1° plescăni** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *pléscăn* AMD, h. 33/rar Db, Ph.

PLESCĂNÍ v. **plescăí 1°, 2°**.

PLESCĂVÍŢĂ s. f., pl. *plescăvíţi* **1°** GM/rar Db [mai ales la pl.] „deşeuri de fier care se ard în scopul obţinerii culorilor pentru vasele de ceramică".

2° var. **plescaríţă** s. f., pl. *plescaríţi* AMD, h. 43/rar Ph „boală constând din erupţia unor bubuliţe albicioase la colţurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă **2°**...

3° var. **pléşcăviţă** s. f. AMD, h. 1 MN/rar Db „mătreaţă"; cf. c o á j ă **6°**...

PLESNEÁ v. **plesní 2°**.

PLESNÍ vb. IV tranz. **1°** AO, Pl. 91/rar Dj, Ot „a tăia, a crăpa lemne"; cf. d e s p i n t e c á **2°**...

2° var. **plesneá** vb. II tranz. AFLR/rar Ct „a lovi (mingea)": Care-*o plesnéa* [mingea] întâi va câştiga/896.

PLEŞ adj., pl. *pleşi* AMD, h. 34 MN/rar Ag, Bz, Tl „chel"; cf. c h e l 1°...

PLÉŞCĂVIŢĂ v. **plescăviţă 3°.**

PLEŞÍT adj., f. pl. *pleşite* GM/rar Bz [d. acoperişul casei] „înclinat într-o parte": De multe ori şi coperişu poceşte casa, dacă nu-i făcut la treaba lui, dacă-i prea *pleşit* n-are niciun... /739; cf. a p l e c ă t ó r[2] 2°...

PLEŞÍV adj., pl. *pleşivi* AO, h. 23/rar Mh „pleşuv, chel"; cf. c h e l 1°...

PLEŞTÉVE s. f. pl. tantum GM/rar Db „puzderii": Cura din ea, de! *pleştéve* aşa, aşa să zicea *pleştéve*, cură du pă cânepă pleav-aşa/791; cf. b ă ţ 3°...

– var. **preştéve** s. f. pl. tantum GM/rar Db.

PLÉTE, în ~ loc. adj. GM/rar Gr [d. casă] „cu pereţii din nuiele împletite şi umplute cu pământ".

PLÉTER s. m. şi n. **1°** pl. *plétere* GM/rar Tr, Cl „împletitură din snopi mici la coama casei acoperită cu stuf": *Pléteru* era snopişori mici, mai groşi aşa ca mâna şi legaţi cu sârmă [...] şi-i împletea sus, pă vârfu la trestia care e bătută/828; cf. c o c.

2° pl. *pléteri* AMD, h. 197, 199/rar Db, If „gard din împletitură de nuiele"; cf. g ă r d ă l n i ţ ă...

3° pl. *plétere* AMD, h. 232/rar Cl „pătură, cuvertură", cf. a n a f t á r...

PLETÍCĂ v. **plătică 1°.**

PLETÍŢĂ v. **petiţă.**

PLEU s. n. AO, Pl. 124; GO/rar Gj; GM/rar Ot „tablă (smălţuită) folosită la confecţionarea obiectelor de menaj"; cf. b l e a u 4°...

– var. **plec** s. n. GO/rar Mh; **plic** s. n. AO, h. 252; 255; Pl. 30/prin Mh; **plit** s. n. GO/rar Mh; **plită** s. f. AO, Pl. 30; AFLR/rar Mh, Dj; **pric** s. n. AFLR/rar Mh.

PLEÚFĂ v. **ploápă 1°.**

PLEÚPĂ v. **ploápă 1°.**

PLĔUPĂ v. **ploápă 1°.**

PLEVĂR s. n., pl. *plevăruri* AMD, h. 631; GM/prin Cţ şi rar Br, Il, Tl; *plevăre* AMD/rar Br „adăpost pentru pleavă": Le băgai la *plevár*, aşa să spunea. Aveam *plevár* pentru pleavă GM/851; cf. p l e v ă r i e, p l é v n i c, p l é v n i ţ ă, s a p l ă c 2°.

PLEVĂRÍE s. f. AMD, h. 631/rar Tl, Cţ „adăpost pentru pleavă"; cf. p l e v ă r...

PLÉVE s. f. pl. **1°** AMD, Pl. 76–77/rar Tl „tăieri ale lăstarilor de viţă-de-vie; pliviri"; cf. p l é v i l ă, p r i v i t.

2° GD/rar Tl „lăstarii care se taie de pe coarda viţei-de-vie"; cf. p l i v i t ú r ă **3°.**

PLÉVIE v. **plav 2°.**

PLÉVII v. **pleávă 1°.**

PLÉVILĂ s. f. AFLR/rar Ph „plivit, plivire"; cf. p l é v e l°...

PLÉVIŢĂ s. f., pl. *pléviţe* AO, h. 692/rar Dj „betişor pus de-a curmezişul în interiorul stupului, pe care albinele îşi construiesc fagurii"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

– var. **plívi** ţ s. n., pl. *plíviţe* AO, h. 692/rar Vl.

PLÉVNIC s. n., pl. *plévnice* AMD, h. 631; GD/rar Cţ „adăpost pentru pleavă"; cf. p l e v ă r...

PLÉVNIŢĂ s. f., pl. *plévniţe* AMD, h. 631; GD/prin Cţ şi rar Cl „adăpost pentru pleavă"; cf. p l e v ă r...

– var. **plémniţă** s. f., pl. *plémniţe* AMD, h. 631/rar Cţ.

PLEVÓS adj. AMD, h. 617; 624; AFLR/rar Ag, Db, Vn [d. grâu] „cu multă pleavă".

PLEVUÍ vb. IV refl. GM/rar Il [d. epidermă] „a se descuama": Începuse pielea *să se plevuiască* aşa, ştii, s-ardica aşa pieliţă fină di pă corpu lui/855; cf. d e s p u i á[1] 3°...

PLEVUŞOÁRĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la *pleavă*.

PLIBECÍST v. **tebecíst.**

PLIC[1] v. **pleu.**

PLIC[2] s. n. GM/rar Br „numele unui joc de copii".

PLICÁ v. **plecá 7°.**

PLICÓCI s. n. [?] GM/rar Tr „numele unui soi de orez".

PLICTÍC v. **peltéc 1°**.

PLIÍTĂ v. **plútă[2] 1**.

PLIMBÁRE s. f. **1°** GM/rar Ag „păscutul oilor seara, după muls; porneală": [Oile] după ce s-au muls şed un pic până mănâncă ciobanii. Dup-aia pleacă ciobanii cu ele, le face *plimbárea*/679; cf. c i n á r e 2°...

2° var. **primbláre** s. f. AFLR/rar Ot „acţiunea de a se plimba"; cf. h ó r ă[1] 3°...

– var. 2° **primbáre** s. f. AFLR/rar Gj.

PLÍMBĂ s. f., pl. *plímbe* **1°** AMD, Pl. 173/rar Vl „scândură pusă de-a curmezişul doagelor la fundul butoiului": cf. a d á o s 2°...

2° AO, h. 722/rar Vl „lemn, spetează care, aşezată pe braţele războiului, susţine beţele vătalelor şi ale iţelor"; cf. a j u t ó r 14°...

3° var. **splímbă** s. f., pl. *splímbe* AMD, Pl. 90/rar Ag „beţişor fixat de-a curmezişul în interiorul stupului, pentru a susţine fagurii"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

PLIMBĂTÓR adj., f. *plimbătoáre* AMD, h. 86/rar Db „care se mişcă; mobil": Asta [= rotula genunchiului] e *plimbătoáre*, că chiar să-mplimbă/820; cf. m ó b i l...

PLINÍ vb. IV AFLR/rar Ot; TDM II/rar Br „a împlini": La Anu Nou, când *plinéá* Anu Nouă [...] ne strângeam acolo, cum vă spun, şapte, opt fete TDM II/754; cf. î n c h e r b á 1°.

PLIOCÓN v. **plocón 1°**.

PLIÓJNIŢĂ s. f. AMD, Pl. 178–179/rar Br „pămătuf cu care se stropesc cărbunii încinşi (la fierărie)"; cf. b u r é t e 7°...

PLIOP v. **plop 1°**.

PLIÓSCĂ v. **plóscă**.

PLIOŞPÁNĂ (3 sil.) s. f., pl. *plioşpáni* AMD, h. 19/rar Tr „pleoapă"; cf. b o b o á ş ă 2°...

PLIÓŞTINĂ s. f., pl. *plióştini* AO, h. 332/rar Mh „teren cu apă stătătoare (mai ales după ploi mari)"; cf. b ă l t í n ă...

PLIŞCÓCI s. m. AMD/rar Tr „termen uşor peiorativ pentru un copil; ţânc, ţâcă"; cf. b i j b ó c...

PLIT v. **pleu**.

PLÍTĂ s. f., pl. *plíte* AO, Pl. 28/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 206/Tl, prin Ot, Tr, Gr şi rar Cţ „sobă de gătit (cu plită)"; cf. m a ş i n ă 1°...; **la ~** AMD, h. 184/rar Ot „în tindă".

PLIUMB v. **plumb 1°, 2°**.

PLIUMBÁ (2 sil.) vb. I refl. AMD, h. 83/rar Gr „a se plimba": Te *aplimbá* toată casa, de colo până colo AFLR/707; cf. î m p l i m b á.

– var. **aplimbá** vb. I tranz. AFLR/rar Ph.

PLIVEÁLĂ s. f., pl. *plivéli* GO/rar Gj „tăierea mlădiţelor la viţa-de-vie; copilit"; cf. a l é s[2]...

PLIVITÚRĂ s. f., pl. *plivitúri* **1°** AFLR/rar Ot „tăiere a mlădiţelor la viţa-de-vie; copilit": După aia [viţa-de-vie] se plivește iar din nou, a doua *plivitúră*, a treia *plivitúră* cârnim lăstaru/934; cf. a l é s[2]...

2° TDO/rar Gj „buruiană plivită": Am adus la gâşte nişte *plivitúr!* d-alea di porumb, la porc iar... ca să-i dau/920.

3° AMD, Pl. 71/rar Ag „cópil, lăstar de viţă de vie care se taie": Plivesc [viţa-de-vie] de *plivitúră*/690; cf. p l é v e 2°.

PLIVÍŢ v. **pléviţă**.

PLOÁIE v. **plăváie**.

PLOÁPĂ s. f., pl. *ploápe* **1°** AO, h. 37/Mh, Dj, Ot, prin Gj şi rar Vl; AMD, h. 19/Cţ, prin Bz, Cl, Il, Tl şi rar Vl, Ag, Db, Ot, Tr; *plopi* AO/rar Gj „pleoapă (la ochi)"; cf. b o b o á ş ă 2°...

2° var. **pleópă** (2 sil.) s. f., pl. *pleópe* AMD, h. 322; GM/rar Ag, Db, Tr, Gr „capac (al unei lăzi, al puţului etc.)": S-a urcat pă *pleópa* puţului şi-a murit GM/792; cf. c l á p ă 1°, 4°...

3° var. **plehúpă** s. f., pl. *plehúpe* GM/rar Vl „copac, dop (la ploscă) de forma unui păhărel": Şi-n *plehúpa* aia, când veneau stolnicarii, punea ţuică şi dădea la copii din ăia, din *plehúpă*/ 671.

4° var. **pleoápa** (2 sil.) s. f. art, pl. *pleoápe*, ~ **genúnchelui** AO, h. 120/rar Mh „rotulă"; cf. b i l ă...

– var. 1° **plápă** s. f., pl. *pláp*e AO, h. 37/rar Gj, Mh; **pleápă** s. f. AMD, h. 19/rar Cl; **pleáupă** (2 sil.) s. f., pl. *pleáupe*/rar Ag; **plehúpă** s. f., pl. *plehúpe* AO/rar Vl; AMD/rar Ag, Ph, Cl; **pleoápă** (3 sil.) s. f., pl. *pleoápe* AO/rar Mh; AMD/prin Ag, Vn şi rar Ph, Gl, Bz, Br, Ot, Il; **pleópă** (2 sil.) s. f., pl. *pleópe* AO/rar Vl, Gj, Dj, Tr; AMD/prin Ag, Ph, Cl, Il şi rar Db, Bz, If, Gr; **pleúfă** (3 sil.) s. f., pl. *pleúfe* AO/rar Vl; **pleúpă** (3 sil.) s. f., pl. *pleúpe* AO/rar Vl; AMD/prin Ph, Ot şi rar Vl, Ag, Db, Bz; **pléupă** (2 sil.) s. f. AMD/rar Ag; **ploăplă** s. f./rar Ct; **plohúpă** s. f./rar Vn; **plóipă** (2 sil.) s. f./rar Db; **plópă** s. f./prin Db şi rar Br, Ot, Gr; 2° **plópă** s. f. AMD, h. 322; GM/rar Db.

PLOÁPĂNĂ v. **plápumă** 1°.

PLOÁPLĂ v. **ploápă** 1°.

PLOÁUĂ v. **plóuă**.

PLOCĂD s. n., pl. *plocáde* AMD, h. 232; AFLR/prin Ag şi rar Db „un fel de ţesătură de casă, cu mite, folosită ca aşternut: cuvertură mitoasă"; cf. s t r a i, z b i l ţ ó s.

PLOCÓN s. n., pl. *plocoáne* 1° TDO/rar Vl; GM; AFLR/Db, prin Ot, Tr, Gr şi rar Ph, Bz, Cl, Il „dar, constând dintr-o pâine special pregătită, turte din aluat dospit, mâncare, băutură, pe care îl duc, de obicei, părinţii mirelui la casa miresei (la logodnă, sâmbătă seara înainte de nuntă, duminică dimineaţă înainte de cununie) sau nuntaşii la masa nunţii": Să trimite la părinţii fetii *plocónu* ăsta: două pâini, vin, ţuică, ce are ei, ştii, ca la nuntă GM/794. Dimineata venea toate femeile cu *plocón* [la nuntă] GM/833: cf. l o g ó n d ă 4°...

2° TDO; AFLR/prin Dj şi rar Ot; AMD; GM; TDM III; AFLR/Tr, prin Gr şi rar Db „dar, constând din pâine, mâncare, băutură, pe care îl duc părinţii miresei (şi ai mirelui) sau mirii la naşi înainte ori după nuntă (luni sau la o săptămână).

3° GM/rar Gr „dar, constând dintr-o pâine special pregătită şi o sticlă de băutură, cu care o întâmpină soacra mare pe mireasă, după cununie".

4° AFLR/rar Db, Gr „petrecere, obicei luni după nuntă, în cinstea fecioriei miresei": A işit nevasta cuminte, face *plocón*: face sticle cu rachiu roşu, până la mă-sa miresii, joacă pân toată comuna/821; cf. c h i u i â l ă...

5° TDM III/rar Tr „dar, constând dintr-o pâine special pregătită, băutură şi, eventual, lucruri de îmbrăcăminte, oferite moaşei de către părinţii copilului, la trei zile după naştere": La trei zile... mama copilului îi face moaşă-si un *plocón*: o pâine, pă pâine-asta să fac trei cruci, să pun trei căpăţâni dă usturoi, trei bucăţi de zahăr şi trei monede dă bani... dacă vrei îi cumperi ceva, o rochie... un prosop, un kil de ţuică, un kil de vin/794.

6° TDO/prin Dj şi rar Vl; AMD; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ot, Tr, Gr „dar, constând din pâine, mâncare, băutură, dus moaşei sau naşei, la Anul Nou, la Bobotează, de către părinţii copilului": La Anu Nou ne ducem la moaşa cu *plocón*, că ni-l ridică [pe copil], îl dă de grindă TDO/911.

7° GM/rar Gr [la pl.] „daruri, constând din mâncare şi băutură, duse de tinerii căsătoriţi, la Lăsatul secului, pe rând, la naşi şi la părinţi": Dă Lăsata secului [...] ne duceam la naş cu *plocoáne* cu găină friptă, ne duceam c-o ploscă dă vin [...] ne duceam la naşu, la socru, la tata [...] aşa din toţi într-o seară da roată la toţi/831.

8° GM/rar Tr [la pl.] „pâine şi mâncare duse de către participanţi la petrecerea numită i o r d a n".

9° GM/rar Tr „obicei potrivit căruia mireasa este luată la casa mirelui cu două, trei luni înainte de nuntă, cu alai şi cu daruri".

10° TDO/rar Mh „pâine şi mâncare duse la stână, la măsuratul laptelui".

– var. **pliocón** (2 sil.) s. n. 1° GM/rar Db; **plocún** s. n. 6° TDO/rar Mh; **poclón** s.n. 2° AFLR/rar Dj.

PLOCONÁŞ s. m. AMD, h. 155; GM/rar Ot „invitat la nuntă care aduce p l o c o n 1°.

PLOCÚN v. **plocón 6°**.

PLODULÉŢ s. GM/rar Il dim. de la *plod* („bănuţ la ou").

PLOHÚPĂ v. **ploápă 1°**.

PLOIÁ v. **plouă 2°**.

PLOIÉR s. m., pl. *ploiéri* **1°** AMD, h. 444/prin Tr „grangur"; cf. c a l o f i r[1] 2°...

2° AMD, h. 441 MN/rar Cţ „mierloi"; cf. d ó m n u l p ă s ă r i l o r...

3° AO, Pl. 43 MN/rar Mh „numele lunii noiembrie"; cf. A n d r é i...

PLOICÍCĂ s. f. colect. GM/rar Br „bomboane, în formă de bobiţe divers colorate, folosite la decorarea colivei şi a colacilor": [Trebuia] să facă colaci, să-i dea colacu [pentru mort], şi-l făcea cu floricele, cu *ploicícă* de-aia, punea pă el acolo, îl mai făcea mai frumos, ştii/754.

PLOÍNTE s. f. TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD; GM; AFLR/prin Db şi rar Vl, Ag, Tr, Gr „vreme ploioasă": Dacă e *plointe* să mănează viile TDO/934. Dacă e *ploínte* şi dă buruiană, iar o săpăm [via] mai dă multe ori GM/757.

PLÓIPĂ v. **ploápă 1°**.

PLOIŞTOREÁNCĂ s. f. art. GM/rar Ph „numele unui dans popular".

PLOÍŢĂ s. f. AMD, h. 426/prin Tr dim. de la *ploaie* („alice").

PLOMĂNÍE v. **plămânie**.

PLOMÁN v. **plămâne 1°, 2°**.

PLOMÁNE v. **plămâne 1°**.

PLOMÂNIE v. **plămânie**.

PLOMB v. **plumb 1°**.

PLOMONÍE v. **plămânie**.

PLOMÚNE v. **plămâne 1°**.

PLOP s. m., pl. *plopi* **1°** în compuse **~ râiós** AO, h. 532/rar Dj; **~ vânăt**/rar Dj „plop negru"; cf. i s ă c ă...; **~ de Canáda** AO, h. 532/prin Ot şi rar Dj; **~ puciós** AO/rar Tr; **~ rotát**/rar Dj „plop alb"; cf. p l o p í ş c ă, p l o p í ş t e, p l o p o á i c ă.

2° AMD, Pl. 86–88/rar Br „soi de struguri albi cu ciorchine mare".

– var. 1° **pliop** s. m., pl. *pliopi* AO, h. 535/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 421; GM/Tr, Gr, Cl şi rar Ag, Db, Ot, If, Il, Cţ.

PLÓPĂ v. **ploápă 1°, 2°**.

PLÓPĂNĂ v. **plápumă 1°**.

PLOPEÁN s. m., pl. *plopéni* AMD/715, 778 „locuitor din comunele Plopu şi, respectiv, Plopii Slăviteşti".

PLOPÍŞCĂ s. f., pl. *plopişti* AO, h. 532/rar Dj; AMD, h. 421/rar Ot „plop alb"; cf. p l o p 1°...

PLOPÍŞTE s. f., pl. *plopişti* AO, h. 532/rar Dj „plop alb"; cf. p l o p 1°...

PLOPOÁICĂ s. f. AO, h. 532/rar Dj „plop alb"; cf. p l o p 1°...

PLÓPUMI v. **plápumă 1°**.

PLOSCÁN s. m., pl. *ploscéni* AMD/777 „locuitor din comuna Plosca".

PLOSCÁŞ s. m., pl. *ploscáşi* GM/rar Ph „tânăr care invită la nuntă cu plosca": *Ploscáşi* care era nu umbla fără cai, cu ploşcili prin sat/707.

PLOSCĂTĂ adj. f., pl. *ploscáte*, **prúne ~** AMD, h. 356/rar Cl „soi de prune alungite şi gătuite spre coadă"; cf. g â r l ă n o á s ă...

PLÓSCĂ s. f., pl. **ploşci** TDM III; AFLR/rar Db, Ph; **plóşte** GM/rar Db „ploşti"; art., în expr. **a bea plósca** GM/rar Ot „a se învoi, a se înţelege în vederea căsătoriei": AFLR/rar Cl [d. tinerii căsătoriţi] „a face prima vizită (la o săptămână după nuntă) la părinţii fetei"; cf. c í n s t e 3°...; **a veni cu plósca** AMD, h. 153/rar Ot „a veni în peţit"; cf. g r ă i t ú r ă ...; **a umblá cu plósca** AMD/rar Tr „a umbla cu vorba, cu intrigi"; **din ~** loc. adj. AMD, h. 150/rar Gr [d. fini] „din afara rudelor naşilor; străin de neam": Nu e fin din neam, de baştină, e fin făcut *din plóscă*, dă drag/821.

– var. **plióscă** (2 sil.) s. f. GM/rar Db.

PLOSCOÁNĂ s. f., pl. *ploscoáne* **1°** AO, h. 454; GO/rar Vl „căpiță, porcoi de fân"; cf. b o á g l ă...

2° var. **ploscón** s. n., pl. *ploscoáne* AO, h. 453/rar Vl „pală de fân"; cf. b a s á m...

– var. 1° **ploscón** s. n., pl. *ploscoáne* AO, h. 454/rar Vl.

PLOSCÓN v. **ploscoănă 1°, 2°.**

PLOȘCÓCI s. m., pl. *ploșcóci* **1°** AMD, h. 278/rar Bz „c ă p u ș ă"; cf. b ó l f ă 3°...

2° AMD, Pl. 151/Bz „insectă (mai mică decât căpușa) care suge sângele mieilor; cârcel", cf. c ă p ú ș ă 2°...

PLOTÁGINĂ v. **patlăginã.**

PLOTOÁCE v. **potroácă 2°.**

PLOTOÁGĂ v. **plotóg.**

PLOTÓG s. n., pl. *plotoáge* AO, h. 87/rar Mh; AMD, Pl. 175; GM/rar Vl, Db, Gr „bucată de piele groasă (tăbăcită)"; cf. p l ă t i c ă[2] 2°...

–var. **plotoágă** s. f. GM/rar Ph; **potloágă** s. n., pl. *potloáge* AMD/rar Db.

PLOTOGÁR s. m., pl. *plotogári* AMD, Pl. 4/rar Db „cizmar care pune p l o t o a g e la încălțăminte; cârpaci"; cf. c i u b o t á r...

– var. **porlogár** s. m., pl. *porlogári* AMD, Pl. 4/rar Ph; **potlogár** s. m., pl. *potlogári* AMD; GM/rar Db.

PLOTOGEÁ v. **platageá.**

PLOTOGÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 4/rar Db „a cârpi încălțămintea cu p l o t o a g e": Era cizmar, el *potlogéa* la alea GM/685; cf. c â r t o j í.

– var. **potlogi** vb. IV tranz. GM/rar Ag.

PLOTÓN s. n. TDO/rar Dj „pluton".

PLOTONÉR s. m. TDM I/rar Vl „plutonier".

PLOUÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Br [fig.] „a trage des și repetat (inul) prin darac": Și trăgeam și de colo și de colo, și de colo, și mergea la darac [inul] și-l *ploúam* de-i scoteam numai firu lui/754.

2° var. **ploiá** vb. I impers. AO, h. 329; Pl. 45; AFLR/Gj, Mh, Dj, Ot și rar Tr „a cădea ploaie".

PLOUÁSĂ adj. f. GO/rar Mh; GM/rar Ph „ploioasă": Să vede că e *ploúasă* luna aia, aia-i secetoasă GM/703.

PLÓUĂ s. f. GO/rar Gj, Mh „ploaie": S-a pus pe *plóua*/942. A venit *plóua* și ne-a oprit/961.

– var. **ploáuă** s. f. GO/rar Gj.

PLUC v. **plug 1°.**

PLUG s. n. **1°** pl. **plúge** AMD, h. 306 MN/rar Ag, Gr „pluguri".

2° art. **plúgul cel máre** GM/rar Il „pluguşorul practicat de copiii mai mari, în opoz. cu p l u g u l e ț u l": Se duce băieți d-ăștia iarna, cu *plúgu-ăl máre*, da eu nu mă duc, mie mi-e frică [cu caii]; eu mă duc ba cu steaua, ba cu pluguleț/844.

– var. 1° **pluc** s. n. AFLR/rar Ct.

PLUGÁR s. m., pl. *plugári* AO, h. 643/Mh, prin Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 646/prin Vl, Ph, Ct și rar Ag, Db, Tr, Gr, Tl „pogonici"; cf. a j u t ó r 5...

PLUGĂRÁȘ s. m., pl. *plugărași* AMD, h. 646/rar Db „pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

PLUGĂRÍT s. n. GM/rar Vn „umblatul cu p l u g u l d e Anul Nou".

PLUGNIȚĂ s. f. AMD, h. 306 MN; GM/rar Gr „plug primitiv de lemn, având doar cuțitul de fier": *Plúgnița* de lemn: numai foaia era de fier, încolo coarnele era de lemn, rotilele dă lemn/835; cf. s ă b á n.

PLUGUÍ vb. IV tranz. și refl., 3 sg. *(se) plúguie* GO/rar Gj, Dj „a (se) prăși cu plugul"; cf. p l ă s u i[1].

PLUGULÉȚUL s. n. art. AMD; GM; AFLR/rar Ag, Br, Gr, Il „pluguşorul"; cf. p l u g u r é l u l.

PLUGURÉLUL s. n. art. AMD; GM/rar Vn, Bz, Br; GD/rar Tl „pluguşorul": La Anu Nou umblă cu *plugurjélu* GM/726; cf. p l u g u l é ț u l.

PLUMÂN v. **plămâne 1°.**

PLUMÂNÍE v. **plămânie.**

PLUMÂNÓS adj., pl. *plumânóși*, f. *plumânoásă*, pl. *plumânoáse* AO, h. 94/rar Dj „tuberculos"; cf. o s f i c á t...

PLUMB s. n. şi m., pl. *plúmburi* 1° AO, h. 358/rar Dj; AMD, h. 563/prin Vn şi rar Ot, Gr; *plumbi* AO/rar Mh, Dj, Ot; AMD/rar Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Il, Cţ „glonţ"; cf. b r e n í c...

2° AO, Pl. 140/rar Ot; AMD, Pl. 175/rar Ot; *plumbi* AO/prin Mh şi rar Dj; AMD/rar Bz, Br „fir cu plumb (folosit în zidărie)"; cf. c a n t á r 4°...

3° AMD, h. 556/prin Br şi rar Vn, Bz, Ot, Tr; AFLR/rar Tl „creion"; cf. c o n d é i 2°...

4° AFLR/rar Cţ [la pl.] „greutăţi din plumb puse la prostovol"; cf. g l ó n t e 2°...

– var. **plíumb** s. n. şi m. 1° pl. *pliúmburi* AMD, h. 563/rar Tr, Gr; 2° pl. *pliumbi* AMD, Pl. 175/rar Tr; **plomb** s. m., pl. *plombi* 1° AMD/rar Db, Ph.

PLUMÚN v. **plămâne 1°**.

PLUMÚNE v. **plămâne 1°**.

PLUŞÁTĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar If „soi de viţă-de-vie cu struguri negri (brumării)".

PLUTĂ v. **pluti 3°**.

PLUTÁC s. m., pl. *plutáci* AMD, h. 421/rar Il, Cţ „varietate de plop; plută"; cf. p l u t á ş 1°, p l ú t ă[2] 1°, s u l i n á r 1°.

PLUTĂŞ s. m., pl. *plutáşi* 1° AMD, h. 421/rar Bz, Br, Il „varietate de plop; plută"; cf. p l u t á c...

2° GD/rar Tl [la pl.] „pescari care trag frânghia cu plute la năvod"; cf. i m b r á ş.

PLÚTĂ[1] s. f. 1° GM/rar Ph „strat format la suprafaţa prunelor puse la fermentat (pentru rachiu)": [Borhotul] prinde deasupra o pojiţ-aşa groasă, aşa ca de-o palmă, să zice la aia *plútă*/711; cf. p i t ă[1] 4°...

2° în expr. **a ieşí piútă** GO/rar Mh; GM/rar Cl, Il; **a se rídică** ~ GM/rar Cl, Il „a se ridica, a ieşi la suprafaţa unui lichid": P-ormă puneam pământ peste ea [= cânepă] aşa *să nu ĭásă plútă* deasupra GM/867. Când *se rídică*, deasupra, *plútă* urda, imediat o dam jos id./838.

PLÚTĂ[2] s. f. 1° pl. **pluţi** AO, h. 521/rar Gj „varietate de plop; plute"; cf. p l u t á c...

2° pl. *plúte* AO, Pl. 31/rar Dj; AMD, h. 224 MN/Bz, Br, Tr, prin Ot, Tl şi rar Vl, Vn, Gr „dop de plută"; cf. a s t u p ú ş 1°...

– var. 1° **pliítă** s. f., pl. *pliíţi* AO, h. 532/rar Mh.

PLUTÍ vb. IV tranz. 1° TDO/rar Vl; AMD/rar Tl „a transporta (lemne) cu pluta pe apă": [Lemnele] şi le *plutéá* pă apă, pă Lotru... până la Brezoi TDO/902.

2° AFLR/rar Gj [d. apă curgătoare] „a purta ţinând la suprafaţă": Apa le *plutéá* [lemnele] la vale/913.

3° var. **plutá** vb. I intranz. AFLR/rar Tl „a se menţine la suprafaţa unui lichid": L-am văzut *plutínd* pă Dunăre/879.

POÁLĂ s. f., pl. *poále* 1° AO, h. 282/rar Gj; AMD, h. 475/rar Vn „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

2° AMD, h. 187/prin Tr şi rar Ot „streaşină la casă"; cf. p i c ă t ú r ă 1°...

3° AO, h. 762; 776/rar Dj „porţiune de gard demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

4° colect. GO/rar Dj; GM/prin Tr şi rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, Gr, Il „frunzele din partea de jos a tulpinii unei plante (în spec. tutun)": Începea să se culeagă [tutunul], se ia-ntâi *pǫ́ála* mică de jos GO/991. Dacă să făcea mare [tutunul], să-ngălbenea, culegeai *pǫ́ála* care era mai de jos, mai măruntă, mai coaptă GM/768; cf. c ă ţ é l 7°...

5° colect. AO, h. 709/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 102/Tr, prin Gr şi rar Ot, Cl, Il „fire de cânepă pipernicite"; cf. b o d í n i...

6° colect. GM/rar Tr „fire de grâu nedezvoltate (fiind semănat prea adânc)": Dacă da o mână dădăsubt şi una dasupra, ieşea o *pǫ́álă*, ieşea grâu mai mărunt şi mai mare şi noi îi spuneam *pǫ́álă* la ăla care era mai mărunt, că nu ieşea tot odată/810.

7° AMD, h. 632/rar Tr „rămăşiţă de fân (sfărâmat)"; cf. c o á d ă 8°...

8° colect. AMD, h. 388/rar Gr „câlți"; cf. b u c i...

9° GM/rar If „țuică de calitate inferioară, care curge ultima la cazan"; cf. á p ă 3°...

10° pl. art. **poálele curcánului** AMD. Pl. 65–66/rar Tr „rădăcini aeriene (la viță-de-vie)"; cf. b á r b ă 7°...

11° pl. art., în expr. **a-și da poálele peste cap** AMD/rar Cț „a vorbi ce nu trebuie, a cleveti, a calomnia"; cf. p o n o s i.

POÁMĂ s. f., pl. *poáme* **1°** colect. AMD, h. 374; GM; GD; AFLR/Vn, Tl, prin Br și rar Gl, Bz, Cț; **~ de strúguri** AO, Pl. 83/rar Dj; AMD/rar Tl; **strúgure de ~** AMD/rar Vn „struguri": *Póamă* zicem la struguri, bătrânii așa zicea: dă mă niște *póamă* să mănânc AMD/728; cf. s t r u g^{2} 1°, s t r ú g u r 1°.

2° AMD/rar Il, Cț „bob de strugure stafidit; stafidă": S-a făcut strugurele *póamă*, s-a stafidit/895; cf. s t r a f i d ă.

3° AO, h. 486; AFLR/rar Mh, Dj „corcoduşă"; cf. b e ş i c ú ț ă...

POÁRCĂ s. f., pl. *poárce* **1° AO**, h. 684/rar Vl, Gj; *porci*/rar Gj „dop în vrana butoiului; cep"; cf. c a p á c 12°...

2° AO, h. 682/rar Gj; *porci*/rar Gj „vrana butoiului"; cf. c a n á 2°...

POÁRNĂ s. f. **1° rachíu din ~ AO**, Pl. 80/prin Mh; **țuică din ~**/rar Gj, Mh „țuică de calitate superioară, care curge la început din cazan"; cf. b a s a m á c 1°...

2° var. **pórnă** s. f. AO, h. 765/rar Gj, Mh „pornitul, mânatul oilor la păscut": Plecă oile în *pórnă*/937.

POÁRTĂ s. f., pl. *porți* **1° AO**, h. 415/prin Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 282/prin Db, Ot și rar Vl, Ag „strungă la stână"; cf. c ă t ú n 4°...

2° AMD, h. 674/prin Cl, Il, Cț și rar Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Tl „porțiune de gard (din nuiele împletite) demontabilă, mobilă"; cf. a r c á c i 3°...

3° AO, Pl. 126/rar Mh; AMD, h. 465/rar Cl, Cț „stăvilar la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

4° GM/rar Tr „figură la jocul de copii numit i n c".

5° art., **de-a poárta** loc. adv. GM/rar Vn „căutând ieșirea, cu ochii la poartă, cu gândul la fugă".

POASNÍȚĂ v. **povăjniță**.

POÁZNE s. f. pl. GM/rar Ph „pozne"; cf. b o ț o á g ă...

POBÍLCI^{1} v. **poghirc 1°**.

POBÍLCI^{2} s. m. AMD, Pl. 88/rar Ph „stup sistematic".

POBÍRCI v. **poghirc 1°**.

POBÍȘTI v. **poghirc 4°**.

POBORÁN s. m., pl. *poboréni* AMD/761 „locuitor din comuna Poboru".

POBREÁJEN v. **probojénie**.

POBREÁJINĂ v. **probojénie**.

POCÁCHI s. m., pl. *pocáchi* AMD/rar Tl „potcap"; cf. p o m â r l ă u.

POCÁNIE s. f., pl. *pocánii* GM/rar Db „întâmplare cu peripeții; pățanie"; cf. t á m j ă.

PÓCĂ v. **pócie**.

POCÁNÍ vb. IV intranz., ind. prez. 3 sg. *pócăne* AO, h. 106/rar Gj [d. intestine] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s i...

POCĂRÁCI s. m., pl. *pocăráci* AO, h. 768/rar Ot „băiat care dă oile în strungă; strungar"; cf. a l e r g ă t ó r 4°...

POCĂRÁȘ s. m., pl. *pocărași* **1°** AO, h. 768; GO/rar Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 136–137/rar Tr „băiat care dă oile la strungă; strungar"; cf. a l e r g ă t ó r 4°...

2° AO, h. 643/rar Dj „băiat care mână vitele la arat; pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

– var. **1° pucăráș** s. m., pl. *pucărași* AO, h. 768/rar Dj.

POCÂNZÉICE s. f. pl. GD/rar Cț „femei care însoțesc și ajută mireasa"; cf. m i r e á s ă 3°...

POCÂNZÉL v. **pocânzéu 1°**.

POCÂNZÉU s. m., pl. *pocânzéi* **1°** AFLR/rar Vl; AMD, 155; GM/Ag, Db, prin Ph, Gr și rar Vl, Tr, Cl, Il [mai ales la pl.] „invitat la nuntă din partea miresei": S-adună toți *pocínzéi*, oamenii socrului mic. ăștia-s *pocînzéi* GM/680.

2° var. **pochinzér** s. m., pl. *pochinzéri* AMD, h. 152/rar Ot „pețitor"; cf. c ă t ă t ó r...

– var. 1° **pocânzél** s. m., pl. *pocânzéi* AMD, h. 155/rar Ag, Db; **pochinzắr** s. m., pl. *pochinzắri* AO, h. 175/rar Vl; GM/rar Vl, Ot; **pochinzél** s. m., pl. *pochizéi* GM/rar Tr; **pochinzér** s. m., pl. *pochinzéri* AMD; GM/rar Vl, Ot, Tr, Gr.

POCÂNZOÁICE s. f. pl. GD/rar Cț „femeile care însoțesc și ajută mireasa"; cf. m i r e á s ă 3°...

POCEÁLĂ s. f., pl. *pocéli* GO/rar Dj „bătaie, scămăneală"; cf. c i o c ă n e á l ă 1°...; în expr. **a luá** (*pe cineva*) **la** ~ GM/rar Ph „a lua la bătaie"; cf. c u j d e á l ă...

POCHINZẮR v. **pocânzéu 1°**.

POCHINZÉL v. **pocânzéu 1°**.

POCHINZÉR v. **pocânzéu 1°, 2°**.

POCHÍTĂ adj. f., **brấnză** ~ AMD/rar Il „brânză frământată păstrată (îndesată) în putină sau în burduf".

POCÍ vb . IV tranz. GM/rar Ot „a bate tare (pe cineva)"; cf. c u j b í 1°...

PÓCIE s. f., pl. *pócii* AFLR/rar Gj „arac": Făsuiu verde îl culegem din tufă sau avem și făsui și cu *póĉiłe* [...] *póĉia* este un harac înalt/939. Am ales *poĉi* pentru vie GM/675; cf. a r á c 5°...

– var. **pócă** s. f., pl. *poci* GM/rar Ag; *póce*/rar Vl.

POCIGĂNOÁSĂ adj. f. GM/rar Cl [d. sărbători] „nefastă, primejdioasă": Când este luni [după Rusalii] atuncea... [nu se lucrează], că să dă piatră, și e *poĉigănoásă*, și zice că mai multe s-a-ntâmplat în lunea aia atuncea/862; cf. p o c i t o á r e.

POCÍMP v. **pociúmp 2°**.

POCINÁG s. n., pl. *pocináge* AFLR/rar Gr „nenorocire, necazuri": [La Rusalii] e rău de *poĉináĝe*/827; cf. n e n o r o c é n i e...

POCÍT adj., f. *pocítă*, pl. *pocíte* AMD, h. 36, 37/rar Il [d. om] „mic de statură"; cf. g h i n d ó c...

POCITOÁRE adj. f. GM/rar Vn [d. sărbători] „nefastă, primejdioasă": Pă data de cutare eu țiu sărbătoare și cică dac-o țiu, s-o țiu cât oi trăi. Aia-i mai *poĉitoáre* ca care-i lăsată în calendar/724; cf. p o c i - g ă n o á s ă.

POCIÚMP s. m. și n., pl. *pociúmpi* 1° AO, h. 215; 763/rar Gj „stâlp (la gard)"; cf. b á b ă 13°...

2° AO, h. 717/prin Mh și rar Gj; *pociúmpuri*/prin Mh și rar Gj, Dj; *pociúmpe*/rar Mh „partea de jos care asigură stabilitatea vârtelniței"; cf. b u t 8°...

3° AO, Pl. 127/rar Vl „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

4° AO, Pl. 126/rar Vl „lemnul care, aflat deasupra apei, sprijină capetele b o g d a n i l o r de la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

5° pl. *pociúmpuri* AO, h. 728/rar Mh „slobozitor (la război)"; cf. d o r â n g á r 2°...

6° pl. *pociúmpe* AO, h. 636/rar Mh „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

– var. 2° **pocimp** s. n., pl. *pocímpe* AO, h. 717/rar Dj; *pocímpuri*/rar Dj.

POCLÓN v. **plocón 2°**.

POCNÓJ v. **podnóg**.

POCRÍȘ s. n., pl. *pocríșe* AMD, h. 219 MN/rar Vn; *pocríșuri*/rar Vn „capac la oală"; cf. a c o p e r é c i...

POD s. n., pl. *póduri* **1°** AMD/rar Tr „prag la casă".

2° AMD, h. 661/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Tr, Il și rar Vl, Gl, Br, Ot, If, Gr, Cl, Tl, Cț „partea căptușită cu scânduri de pe fundul căruței"; cf. a ș t e r n ú t 3°...

3° AMD, h. 654/prin Tl, Cț; art. **pódul crácilor**/rar Cț; ~ **ósiei**/rar Cț „v â r t e j u l căruței"; cf. b a i g í c...

4° AO, h. 646, 647/rar Mh, Dj; AMD, h. 656/rar Tr, Tl „fiecare dintre cele două părți (din față și din spate) ale căruței (fără loitre); dric"; cf. c o t í g ă 1°...

5° art. **pódul ósiei dinainte** AMD, Pl. 61/rar Tl „crucea dinainte la căruță"; cf. c â n t ă r á ș 2°...

6° AMD, h. 645/rar Br „cobilă pe care se sprijină plugul la transportare"; cf. c á p r ă 14°...

7° AMD, Pl. 55/rar Tr „tăişul, custura coasei"; cf. b á n t ă[2] 12°...

8° AO, Pl. 129/Vl, prin Mh şi rar Gj, Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 165/prin Vl, Ag, Bz şi rar Db, Ph, Vn, Ot „postamentul pe care se pun sacii şi pe care stă morarul când toarnă în coş"; cf. p a t 21°...

9° AO, Pl. 127/prin Vl şi rar Gj, Mh; AMD, Pl. 162/prin Ag, Bz şi rar Vl, Db, Ph, Vn „partea de jos a ulucului la moară"; cf. b l á n ă 10°...

10° AO, Pl. 129/rar Vl; AMD, Pl. 165/rar Vl „postamentul din bârne pe care se sprijină p o d u l 8°"; cf. b á b ă 14°...

11° AO, Pl. 129/rar Dj; AMD, Pl. 164–165/rar Vl „rama din bârne de care este prins coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

12° AO, Pl. 129/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 164/rar Vl, Vn „rama din lemne scobite cu ajutorul cărora se fixează piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

13° AO, Pl. 128/rar Gj; AMD, Pl. 164/rar Vl, Ag „scândură prin care trece grindeiul roţii (cu cupe) la moară"; cf. c ă p t u ş e á l ă 1°...

14° AMD, Pl. 167/rar Ph „bârnă în care este fixată vrana la moară"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

15° AO, Pl. 127/rar Vl, Mh „ulucul morii"; cf. b u r ú g ă...

16° AO, h. 327/rar Mh „locul mai ridicat (unde nisipul este bătut) de pe cursul unei ape, pe unde se poate trece uşor; vad"; cf. b á l t ă 6°...

17° AFLR/rar Cţ „duşumea"; cf. d u ş u m e á 3°...

18° AO, h. 624/prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 627/Db, prin Ag, Ot, Tr, Il, Cţ şi rar Vl, Ph, Tl „postament din crăci sub claie"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

19° AMD, h. 628/rar Ph „jumătatea de jos a unei căpiţe, rămasă după ce se ia partea de sus"; cf. c ă l c ă i 7°...

20° AO, h. 390/rar Dj; AMD, h. 250 MN/rar Tr „oplean la sanie"; cf. c h i n g ă 2°...

21° AO, h. 457/rar Vl, Gj; AMD, h. 334/rar Tr „c a r ă m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

22° GO/rar Vl, Gj; GM/rar Ph „strat care se formează deasupra laptelui, a borhotului de prune": După ce face *pódu* ce-a depus aşa deasupra lor [= prunelor], dacă se lasă *pódu* pă ele, să...iese zeamă sus, iese tăria aia, nu mai are tărie GM/705; cf. p i t ă[1] 4°...

23° AMD, Pl. 150–153; 157; GM/prin Ot, Tr, Gr şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Cl, Il, Tl „strat de lână întesată ca o păslă (pe oaie)"; cf. t ú r i ţ ă 1°.

24° AO, h. 796/prin Dj, Ot şi rar Gj, Mh „lână de calitate inferioară rămasă după dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

25° AMD, Pl. 107/rar Ag, Tr „partea de jos care asigură stabilitatea vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

26° art. **pódul obrázului** AO, h. 47/rar Mh „umărul obrazului"; cf. c ă l c ă i 5°...

27° art. **pódul cúrului** GD/rar Cţ „şale"; cf. c a p 11°...

28° GM/rar Bz „suprafaţă de teren aflată la oarecare înălţime; platou": Un *pod* deasupra acolo, un şes frumos aşa, un platou de pământ/732.

29° ~ **mort** v. **mort 6°**.

30° AFLR/rar Cţ „pânza care se aşterne pe năsălie".

31° AFLR/rar Tl [la pl.] „pomană constând în colaci şi prosoape care se împart participanţilor la înmormântare în drum spre cimitir": Se dă aşa douăsprezece *pódurĭ*, aşa se zice la noi, bătrânii; se face doişpe colaci, colaci din făină, şi se dă la colacii ăia câte-un prosop/879.

PODÁR s. m., pl. *podári* GM/rar Ph „lucrător pe platforma (podul) contruită pentru ridicarea unei sonde": La jumătate e podu *podáruluĭ* care este un om când o sapă [sonda], e un om acolo/705.

PODBÁL v. **podvál**[1] 1°.

PODEÁ s. f., pl. *podéle* 1° AMD, h. 661/rar Ag, Ot, If „partea de jos din coșul carului, căptușită cu scânduri"; cf. a ș t e r n ú t 3°...

2° AO, h. 624/rar Dj „postamentul din crăci de sub claie"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

3° AMD, h. 674/rar Br „porțiune de gard (din nuiele împletite) demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

4° AMD, h. 190/rar Tl [la pl.] „bârne groase pe care se fixează grinzile casei"; cf. p r a g 1°.

5° var. **podeálă** s. f., pl. *podéle* TDM II/rar Vn „tavan de scândură"; cf. p ó d i n ă 1°.

6° var. **podeálă** s. f. GM/rar Db „strat de pământ bătătorit peste p o m o s t e a l ă, în loc de dușumea": Peste pomosteală-i punem *podȩálă*, *podȩile* e dă pământ, dă pământ, e fără blană, pământ/789.

7° var. **podeálă** s. f. AO, Pl. 129/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 165/rar Db „postamentul pe care se pun sacii și pe care stă morarul când toarnă în coș"; cf. p a t 21°...

8° var. **podeálă** s. f. AO, Pl. 127/rar Dj „partea de jos a ulucului la moară"; cf. b l â n ă 10°...

9° var. **podeálă** s. f. AO, Pl. 129/rar Dj „ramă de bârne pe care se sprijină p o d 8°".

– var. **podeálă** s. f., pl. *podéle* 1° AMD, h. 661/rar Db, Tr; 2° AMD, h. 627/rar Db, Tr.

PODEÁLĂ v. **podeá** 1°, 2°, 5°–9°.

PODEÁȚĂ s. f., pl. *podéțe* GM/rar Il „pod deasupra comarnicului (în care se țin gălețile la stână)".

PODÉTE s. m., pl. *podéți* GM/rar Ag „specie de pește de râu".

PODÉȚ s. n., pl. *podéțe* AMD, h. 627/rar Ph „postament, așternut din crengi sub claie"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

PODÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AFLR/rar Gj; GM/rar Tr „a (se) bate tavanul la casă": Dă la-nveliș acolo, începea cu învelitoarea casei, d-aci o *podȩá* p-aici așa GM/797; cf. t ă b ă n u í, t ă v ă n í 2°.

PODÍLE s. f. pl. AO, h. 209/rar Dj „chingi la căpriori", cf. a d á o s 1°...

PÓDINĂ s. f., pl. *pódini* 1° AFLR/rar Gj; AMD, h. 190; GM/rar Db, Ph, Tr, Gr; AFLR/rar Cț „tavan de scândură": Am bătut *pódina* sus, *pódina*, blana de sus, asta-i *pódina* GM/771; cf. p o d e á 5°.

2° AMD, h. 539/rar Gr „punte"; cf. f â ș â n ă 1°...

3° AMD, h. 661/Tr, Cl, prin Vn, Gr și rar If, Il „partea căptușită cu scânduri de pe fundul căruței"; cf. a ș t e r n ú t 3°...

4° AMD, h. 627/rar Tr, Cl, Tl „postament, așternut din crengi sub claie"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

5° AMD, h. 628/rar Ag, Tl; *pódine*/rar Tl „jumătatea de jos a căpiței (sau a clăii) rămasă după ce i s-a luat partea de sus"; cf. c ă l c â i 7°...

6° AMD, Pl. 162/rar Vl, Ag, Bz „scândură cu care este căptușit ulucul la moară"; cf. b l â n ă 10°...

7° AO, Pl. 128/rar Tr „perinoc la moară"; cf. b l â n ă 11°...

8° AMD, Pl. 164/rar Bz „scândură prin care trece grindeiul roții (cu cupe) la moară"; cf. c ă p t u ș e â l ă 1°...

9° colect. AMD, h. 388/rar Tr „câlți"; cf. b u c i...

PODÍȘCĂ s. f., pl. *podíști* 1° AO, Pl. 47/rar Vl; AMD, h. 539/rar Tr, Cl, Cț; *podíșci*/Tr, prin Gr și rar Br, Il, Cț; *podíște*/rar Ag „punte"; cf. f â ș â n ă 1°...

2° AFLR/rar Db „obiect (mai mic decât p u n t e a) pus de către fete la fântână, în noaptea de Anul Nou, în chip de loc de trecere peste apă, pentru a fi găsit de iubit".

3° pl. *podișci* AMD, h. 539/rar Br, Cl „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

PODIȘÓR s. n., pl. *podișoáre* 1° TDO/rar Gj „partea de sus (uneori poditǎ), de sub acoperiș, la strungă": La strungă, unde să mulg oile, este acolo un *podișór* podit și *podișóru* ala c acoperit ca să nu plouă... scortar îi zice/906.

2° AMD, h. 627/rar Db „așternut, postament din crengi sub claie": cf. a ș t e r n ú t 2°...

3° GO/rar Vl „raft din scânduri, poliță (la stână), pe care se așază cașul la dospit, oalele cu lapte etc.".

PODLOÁGĂ v. **pológ 1°**.

PODLÓG[1] v. **podnóg**.

PODLÓG[2] v. **pológ 1°**.

PODNÓG s. m., pl. *podnógi* AMD, Pl. 115/Br, Cl, Il, prin Cț și rar Bz, Tl și s. n., pl. *podnoáge*/rar Tl „tălpig la războaie"; cf. b l ă n i ț ă 3°...

– var. **pânnóg** s. m., pl. *pânnógi* AMD, Pl. 115/rar Db; **pârnóg** s. m., pl. *pârnógi*/rar Ph; **pocnój** s. m., pl. *pocnóji*/rar Ph; **podlóg** s. m., pl. *podlógi*/rar Il, Cț; **podnógi** s. m., pl. *podnógi*/rar Br; **podnój** s. m., pl. *podnóji*/prin Vn și rar Il, Tl; **podnójă** s. f., pl. *podnóji*/rar Bz; **podnójie** s. f. , pl. *podnójii*/prin Bz și rar Vn, Br; **podnós** s. m., pl. *podnóși* /rar Cț; **pognóg** s. m., pl. *pognógi* AO, h. 731/rar Mh; AMD/rar Cl, Il; **pognój** s. m., pl. *pognóji* AMD/rar Bz; **pognójie** s. f., pl. *pognójii* AO; GO/rar Dj; AMD/rar Bz, Tr; **polónjină** s. f., pl. *polónjini* AO/rar Gj; **pomnóg** s. m., pl. *pomnógi* AMD/prin Il și rar Ph, Cl; **pomnój** s. m., pl. *pomnóji* AO; GO; TDO/prin Dj și rar Mh și s. n., pl. *pomnoáje* AO/rar Mh; **pomnójie** s. f., pl. *pomnójii*/rar Dj, Ot; **pomójie** s. f., pl. *pomójii* AO/rar Vl; **ponóg** s. m., pl. *ponógi* AMD/rar Il; **ponój** s. m. și n., pl. *ponóji* AO/rar Ot; *ponóje* GO/rar Dj; **ponójān** s. n., pl. *ponójāne* AMD/rar Tr; **ponójie** s. f., pl. *ponójii* AO; GO/prin Vl, Gj, Dj și rar Ot; AMD/Ot, prin Vl, Tr și rar Ag, Bz; **pornóg** s. m., pl. *pornógi* AMD/rar Ph, Bz, Cl; **pornój** s. m., pl. *pornóji*/Ph și rar Cl; **pornójie** s. f., pl. *pornójii*/rar Ph, Vn, Bz; **poród** s. m., pl. *poróji* AFLR/rar Dj; **potnóg** s. m., pl. *potnógi* AO/rar Mh; AMD/rar Ph, Br, Tl, Cț; **potnój** s. m., pl. *potnóji* AO/rar Dj; AMD/rar Ph, Vn, Gl, Bz, Tl; **potnójie** s. f., pl. *potnójii* AO/rar Dj.

PODNÓGI v. **podnóg**.

PODNÓJ v. **podnóg**.

PODNÓJĂ v. **podnóg**.

PODNÓJIE v. **podnóg**.

PODNÓS v. **podnóg**.

PODOÁSĂ adj. f., pl. *podoáse* **1°** AO, h. 801, 802/prin Gj; AMD, Pl. 152–153; GM/rar Ot, Gr [d. oi] „cu p o d la lână; cu lâna împâslită"; cf. b ă t ú t 2°...

2° AO, h. 796/rar Dj [d. lână] „de calitate inferioară, rămasă după dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

PODOBÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ot; GM/rar Ot „a împodobi"; cf. b o b o c i...

PODÓINICĂ (4 sil.) s. f., pl. *podóinice* **1°** AO, h. 753/rar Dj, Ot „oaie care, fătând doi miei, nu are lapte suficient pentru amândoi"; cf. m â n z á r e 1°...

2° AO, h. 754; Pl. 119/rar Dj, Ot „oaie cu lapte (care nu mai are miel de hrănit); mânzare"; cf. a p l e c ă t o á r e 1°...

PODÓINIȚĂ (4 sil.) s. f., pl. *podóinițe* **1°** AO, h. 753/rar Dj, Ot „oaie care, fătând doi miei, nu are lapte suficient pentru amândoi"; cf. m â n z á r e 1°...

2° AO, h. 754, 755; Pl. 119/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 127/rar Tr „oaie cu lapte (care nu mai are miel); mânzare": Aplec mielu la oaia cutare, *podóințā*, care n-are miel AMD/780; cf. a p l e c ă t o á r e 1°...

– var. **2° pădóiniță** s. f. AMD, h. 672/rar Ot; *podóniță* s. f., pl. *podónițe*/rar Tr.

PODÓNIȚĂ v. **podóinițĂ 2°**.

PODVÁDĂ s. f., pl. *podvézi* AMD/rar Bz „obicei rău; năravʼ"; cf. m e l i c 1°.

PODVÁL[1] s. n. și m., pl. *podvále* **1°** AMD, Pl. 84/rar Tr „fiecare dintre bucățile de lemn pe care se așază butoiul (în pivniță), pentru a nu sta direct pe pământ"; cf. g l á m n i c ă 3°...

2° AMD, Pl. 173/rar Ag „scândură fixată de-a curmezișul pe fundul vaselor din doage"; cf. a d â o s 2°...

3° AO, Pl. 129/rar Vl „fiecare dintre cele patru lemne scobite între care se așază piatra zăcătoare la moară"; cf. o b á d ă 4°...

4° AO, Pl. 131/rar Vl „scobitură în care sunt fixate pietrele morii"; cf. o b ó d 6°...

5° pl. *podváli* AO, Pl. 132/rar Gj „fiecare dintre lemnele rotunde pe care alunecă piatra morii când e scoasă din lăcaş"; cf. l u n g ó n 5°...

6° AMD, h. 684/rar Ot „scaun special pentru fixat lemnele la cioplit"; cf. b o c[1] 3°...

7° AO, Pl. 136/rar Mh „fiecare dintre bucăţile de scândură găurită între care se fixează obada la cioplit"; cf. b a n c á i z n...

– var. **podbál** s. n. 1° AMD, Pl. 173/rar Vl; **podválă** s. f., pl. *podvále* 5° AO, Pl. 132/rar Dj.

PODVÁL[2] s. m., pl. *podváli* AMD, h. 425/rar Tr „pătlagină"; cf. c o á d ă 30°...

PODVÁLĂ v. **podvál[1] 5°**.

PODZOLÁ v. **porzolá**.

PÓFIL s. n. AMD/rar Tr „curea trecută pe sub coada calului, pentru a fixa şaua sau hamul".

POFTÍ, a-şí ~ vb. IV refl. AFLR/rar Tl „a pofti; a-şi dori: Unde-*i* cam *poftái*, acolo o ducea/878.

POFTÍT s. m., pl. *poftíţi* AFLR/rar Db „invitat (la nuntă)".

POGĂNEÁN s. m., pl. *pogănéni* AMD/762 „locuitor din satul Poganu".

POGÂRCEÁ s. f., pl. *pogârcéle* AMD, h. 539/rar Ag „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

POGHÍRC s. m., pl. *poghirci* **1°** AMD, Pl. 102/Bz, prin Vn şi rar Ph, Ot [mai ales la pl.] „fir de cânepă nedezvoltat, pipernicit"; cf. b o d í n i...

2° var. **bobírc** s. m., pl. *bobírci* AMD, h. 609/rar Tr, Gr „ştiulete nedezvoltat, cu boabele pipernicite"; cf. b á b ă 10°...

3° var. **babércă** s. f., pl. *babérci* AMD, h. 605/rar Tr „ştiulete în formare; păpuşă"; cf. c h i c ă[1] 3°...

4° var. **pobísti** s. pl. AFLR/rar Ph „puzderii (de cânepă)"; cf. b ă ţ 3°...

5° var. **bobírc** s. m., pl. *bobírci* AMD, Pl. 66/rar Ag, Db „coardă de viţă-de-vie rămasă nedezvoltată"; cf. s t e r p ă c i ú n e 2°, s t e r p ă t ú r ă 1°.

– var. **babércă** s. f., pl. *babérci* 2° AMD, h. 609/prin Tr; **babírcă** s. f., pl. *babírci* 2° AO, h. 604/rar Ot; **băbírcă** s. f., pl. *băbírci* 3° AMD, h. 605/rar Tr; **băbúrci** s. pl. 1° AMD, Pl. 102/rar Tr; **bobálci** s. f. pl. 1° AMD/rar Ot; **bobíci** s. pl. 1°/rar Ot; **bobirc** s. m., pl. *bobírci* 1° AO, h. 709/prin Ot şi rar Dj; AMD; GM; TDM II/Ag, Db, Ot, Tr, prin Gr şi rar Ph, If, Il; **bobírcă** s. f., pl. *bobírci* 1° AMD/prin Tr şi rar Gr; *bobírce* 1° GM/rar Db; **bobírg** s. m., pl. *bobírgi* 1° AMD/rar Db; **bobíri** s. pl. 1°/rar Ph; **papércă** s. f., pl. *papérci* 2° AMD/rar Tr; **pobílci** s. pl. 1° AMD/rar Ph; **pobírci** s. m., pl. *pobírci* 1°/prin Ph şi rar Ag, Bz.

POGNÓG v. **podnóg**.

POGNÓJ v. **podnóg**.

POGNÓJIE v. **podnóg**.

POGODÍ vb. IV refl. TDO/rar Dj; GM/rar Ot „a se învoi, a se înţelege, a se împăca: Şi *m-am pogodít* cu ea, *ne-am pogodít*... ne-am vorbit amândoi TDO/991; cf. a d ú c e 2°...

POGÓN s. n., pl. *pogoáne* **1°** AO, h. 592; TDO/prin Dj şi rar Ot; GM/rar Db „bucată mare de teren (arabil) (lungă şi îngustă)": Ei avea foarte mult, avea *pogón* mult în curte, dă cartofi, dă astea GM/815.

2° GM/rar Ag „strat de zarzavat": Noi în grădină ne ducem şi săpăm, facem *pogoáne*, ne dă, răzoare să numesc, dă punem ceapă, usturoi/763; cf. f i t ă r í e...

3° ~ de núme GM/rar Bz „obligaţie suplimentară în muncă prestată de către ţăran boierului în contul terenului arendat": Dac-aveam zece pogoane, îi făceam boierului zece, plus la fiecare cultură îi mai făceam un *pogón de núme*.Asta pă degeaba, pă deasupra/755; cf. a v a é t...

4° art. **cu pogónul** loc. adv. GM/rar Cl, pl. **în pogoáne** loc. adv. GM/rar Il „mod de a arenda un teren, împărţind produsele pe din două cu cel care muncea".

POGONÁCI s. m. pl. AO. h. 643/rar Ot „oameni care lucrau la boier luând teren în arendă".

POGONÍCI s. m., pl. *pogonici* **1°** AO, h. 643/Dj, prin Ot și rar Gj, Mh; AMD, h. 646; GM/Ot, prin Db, Tr și rar Ag, Gl, Gr, Il „țăran, persoană care, neavând vite, se angaja să ajute cuiva la arat sau la semănat (mai ales la porumb), pentru ca, în schimb, să i se are terenul (pogonul)": *Pogonić* e un vecin care nu are boi și-mi ajută la plug, ca să-i ar și lui AO/915. *Pogonić* să numește al care pune boabe dupe plug; înainte vreme să băga *pogonić* și-i arai și lui AO/929.

2° AO, h. 643/rar Dj; AMD, h. 646/rar Db, Bz, Br, Tl, Ct „persoană angajată cu pogonul ca ajutor la arat": *Pogoniću* erea tomnit cu pogonu AO/980.

3° AO, h. 643/rar Dj; AMD, h. 646/rar Tr, Il; GD/rar Ct „servitor, argat".

4° AMD, h. 646/rar Cl „urător de Anul Nou care, conform obiceiului, aruncă boabe (de grâu) în casele și în curțile sătenilor".

POHÓI s. n. AFLR/rar Tl „puhoi, șuvoi (de apă)"; cf. i ú d ă...

POIÁNĂ s. f. **1°** pl. **poiéne** AO, h. 519/rar Mh, Dj „poieni"; cf. c r â n g **1°**...

2° pl. *poiéni* AMD, h. 328; GM/rar Db, Ph, Vn „fânează"; cf. b á l t ă **4°**...

3° GM/rar Ag „loc neted pe care se face aria de treierat": Când am treierat cu cai, ne duceam unde e locu neted, *poiénă* mai mare, ciopleam iarba cu sapa/788.

4° GM/rar Ph „răspântie largă în sat; piață".

5° în expr. **a da în ~** v. **da 18°**.

POIÁNJEN v. **păiănjen 3°**.

POIÁTĂ s. f., pl. *poiéți* AO, h. 392/rar Dj „adăpost contruit pentru vite; grajd", cf. f â n á r **2°**...

POIEJEÁLĂ v. **păienjeneálă 4°**.

POIEJENEÁLĂ v. **păienjeneálă 3°**.

POIEJÍȚĂ v. **pojghiță 7°**.

POIENEÁN s. m., pl. *poienéni* AMD/853 „locuitor din satul Poiana".

POIENÍCĂ s. f. AFLR/rar Vn dim. de la *poiană*; cf. p o i e n í c e.

POIENÍCE s. f. GM/rar Bz dim. de la *poiană*; cf. p o i e n í c ă.

POIENJENEÁLĂ v. **păienjeneálă 5°**.

POIJEÁLĂ v. **păienjeneálă 1°, 2°, 5°**.

PÓIMÂNE adv. AO, Pl. 41/Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 502 MN/Tl, prin Ag și rar Vn, Bz, Ot, Tr, Ct „poimâine".

– var. **poimâne** adv. AO, Pl. 41/Mh și rar Gj, Dj; **póimâni** (2 sil.) adv. AMD, h. 502 MN/rar Tl; **póimine** adv. AMD/prin Ct și rar Ag, Tr; **póimini** (2 sil.) adv./rar Tl.

POIMÂNE v. **póimâne**.

PÓIMÂNI v. **póimâne**.

PÓIMINE v. **póimâne**.

PÓIMINI v. **póimâne**.

POJÁR s. n. **1°** AO, Pl. 19/rar Gj, Mh; AMD, h. 99/prin Cl, Il și rar Ag, Ot, Tr, If „variolă, vărsat"; cf. b u b á t l°...

2° AMD, Pl. 157/rar Ot „boală (la oi) manifestându-se prin descuamarea pielii"; cf. c o á j ă 7°...

3° var. **porjár** s. n. AO, h. 50/rar Gj, Mh „rujeolă"; cf. p o j á r n i ț ă.

4° var. **spojár** s. n. AMD, Pl. 157/rar Tr „boală de piele la oi; un fel de variolă"; cf. b u b á t **3°**...

– var. **projár** s. n. **1°** AO, Pl. 19/rar Gj, Mh; **3°** AO, h. 50/rar Mh; **spojár** s. n. **1°** AMD, h. 99/rar Db, Ot, Tr, If, Gr, Il; **3°** AMD, h. 99; GM/rar Ag, Gr.

POJÁRNIȚĂ s. f. AMD, h. 102/rar Tl „rujeolă"; cf. p o j á r **3°**.

POJGHÍȚĂ s. f. **1°** AO, h. 138/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 105/rar Db, Ot „peritoneu"; cf. b ă ș í c ă **2°**...

2° AMD, h. 144/rar Db, Ot „placentă"; cf. a p ș o á r ă...

3° AMD, h. 17 MN/rar Ot, Tr, Gr „albeață la ochi"; cf. c a t a r á t ă...

4° var. **pójiță** s. f. AMD, Pl. 81–82/rar Ct „strat de mucegai format deasupra vinului; floare"; cf. f l u n d u r í e...

5° var. **pojvíță** s. f. AO, h. 679/rar Dj „strat de reziduuri depuse pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

6° var. **pojiță** s. f. GM/rar Ph „strat format deasupra fructelor puse la fermentat": [Borhotul de prune] prinde deasupra o *pojiț*-așa groasă, așa ca d-o palmă/711; cf. p i t ă[1] 4°...

7° var. **poiejiță** s. f. GM/rar Gr „înveliș subțire (pe gogoașa de mătase)": [Gogoșile de mătase] are o *poejiț*-așa ș-aia care e prima dată aia o cureți/830; cf. c ă m ă ș u i á l ă 3°...

8° var. **pojvíță** s. f. GO/rar Dj „pielița mațului": Când terminăm, le-ntoarcem [mațele porcului] pe partea cealaltă, le răcăim cu cuțâtu, până rămâne *pojvița* aia subțâre/991.

9° var. **pojvíță** s. f. AO, Pl. 124/rar Ot „coajă formată pe cașul pus la uscat".

– var. **pójghiță** s. f. 1° AMD, h. 105/rar Cl; **pojíche** s. f. 1° AO, h. 138/rar Gj; **pojíță** s. f. 1° AO/rar Dj; 2° AO, h. 169/rar Dj; 3° AO, h. 34/rar Dj; **pójiță** s. f. 1° AMD/rar Il; **pojviță** s. f. 1° AO/prin Dj și rar Ot; 2° AO/prin Dj și rar Tr; 3° AO/rar Dj.

PÓJGHIȚĂ v. **pojghiță 1°**.

POJÍCHE v. **pojghiță 1°**.

POJÍȚĂ v. **pojghiță 1°–3°**, **6°**.

PÓJIȚĂ v. **pojghiță 1°**, **4°**.

POJLÉTE v. **posléte**.

POJMOGÍT v. **pozmogít**.

POJORÁN s. m., pl. *pojoráni* AO/918 „locuitor din satul Pojaru".

POJVĂIÁLĂ v. **povăiálă 2°**.

POJVÍȚĂ v. **pojghiță 1°–3°**, **5°**, **8°**, **9°**.

POL s. m., pl. *poli* AMD, h. 22/rar Tr „cercel confecționat dintr-o monedă de douăzeci de bani sau de douăzeci de lei".

POLĂȚĂ s. f., pl. *polăți* **1°** AO, Pl. 36/rar Mh; AMD, h. 471; 675; Pl. 90/rar Ag, Bz, Il, Tl, Ct „încăpere construită în spatele casei, sub prelungirea acoperișului (folosită ca bucătărie de vară)"; cf. a p l e c ă t o á r e **4°**...

2° AMD, h. 195; GM/rar Vl, Ag, Db, Bz „încăpere, la stână, folosită ca adăpost pentru ciobani sau pentru depozitarea produselor lactate: colibă": Prin *polăță*, c-așa spunea unde avea putinile cu brânză, unde făcea mâncare, unde dormeam GM/743; cf. b ă r ă c ă **1°**...

3° AMD, h. 186; 378; 675; Pl. 90; GM/prin Db și rar Vl, Ag, Ph, Bz „adăpost din scânduri; șopron": Aveam un butoi cu rachiu, era sub o *polăte* GM/732. [Stupii] se țin afară, acum a făcut o *polătă* AMD, Pl. 90/811; cf. c e r d á c **8°**...

4° AO, h. 207; 767; AFLR/prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, Pl. 136/rar Ph, Ot „acoperiș împrovizat, într-o singură apă, deasupra strungii sau a unui șopron": Fânaru e coperit cu *polătă* cu șindrilă AFLR/903; cf. a p l e c ă t o á r e **3°**...

5° pl. *polăte* AO, h. 246/rar Mh; AMD, h. 235/rar If „poliță (pe peretele prispei)"; cf. c u i é r **2°**...

6° AO, h. 219/rar Gj „căptușeală la fântână"; cf. c á r l o t ă **5°**...

– var. **polăte** s. f. 3° GM/rar Bz; **polătră** s. f., pl. *polătre* 2° AMD/prin Db și rar Br, Cl; 3° AMD; GM; AFLR/rar Db, Br, Il.

POLÁTE v. **polătă 3°**.

POLÁTRĂ v. **polătă 2°**, **3°**.

POLĂTĂRÍCĂ s. f., pl. *polătărici* AMD, h. 170/rar Il dim. de la p o l ă t ă **1°**; cf. p o l ă ț í c ă.

POLĂȚÍCĂ s. f. AMD, h. 471/rar Ph dim. de la p o l ă t ă **1°**; cf. p o l ă t ă r i c ă.

PÓLCĂ s. f., pl. *polci* AFLR/rar Bz „haină scurtă țărănească; jachetă de postav (purtată de femei)"; cf. c a ț a v é i c ă **1°**...

POLCĂÍ v. **pâlpâí 1°**.

POLEÁCRĂ v. **polécră**.

POLÉCRĂ s. f., pl. *polécre* AO/rar Mh, Ot; AMD; TDM III; AFLR/prin Ph, Tr și rar Ag, Db, Ot, If, Gr, Cl, Tl „poreclă"; cf. p o n ó s **1°**, s e c r e t á t e **3°**.

– var. **poleácră** s. f., pl. *polécre* AMD/rar Db; **polícră** s. f., pl. *polícre* AO/rar Mh, Dj, Ot; AMD/prin Ot; **poloácră** s. f., pl. *poloácre* AMD, GM/prin Gr și rar Db; **poloácre** s. f. AMD, h. 36/rar Gr, pl. *poloácre* AMD,

GM/prin Gr și rar Db; **polócră** s. f., pl. *polócre* AMD; GM/prin Gr, Cț și rar Db, Br, Cl, Tl; **polócru** s. n., pl. *poloácre* AMD; GM; AFLR/Db, Ph, prin Gr, Il și rar Vn, Bz, Cl; *polócre* AMD/rar Ph; **poróclă** s. f., pl. *porócle* AMD; GM/prin Gr; **porócru** s. n., pl. *poroácre* AMD/rar Db; **prorélă** s. f. AFLR/rar Cț.

POLECRÍ v. **poroclí**.

POLÉGN v. **polér**.

POLÉJ[1] s. n. **1°** AO, h. 314/Dj, Ot și rar Vl, Gj „grindină măruntă, amestecată cu lapoviță, care cade mai ales la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° AMD, h. 530/prin Br și rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Il, Tl, Cț „chiciură"; cf. b u r é z...

3° GO/rar Gj „săniuță rudimentară, făcută de copii": Facem un *poléj*. facem două tălpi și două blăni așa și le punem...în lătici, în lat/918; cf. c i o á c ă[2]...

POLÉJ[2] v. **polér**.

POLEÍ vb. IV tranz. GM/rar Il „a acoperi cu polei, cu un strat de gheață": Le *poleáți* [pe dropii], vinea ploaie cu polei așa și-ngheța aripile/855.

POLÉJNIC adj., f. pl. *polejnice* AO, h. 341; 551/rar Gj, Dj [d. terenuri] „neted, șes, fără denivelări"; cf. l í m p e d e l°...

POLEJNICÍ vb. IV tranz. GO rar Vl „a nivela, a netezi un teren": Am tras cu sapa din mal în mal și l-am făcut neted; am tras de unde e mal în groapă, ca să nu stea balta, l-*am polejnićit*/919; cf. î n n i v é l á...

POLÉR s. n. AMD, Pl. 94/rar Vl, Cț „polen"; cf. b u n[2]...

– var. **polégn** s. n. AMD, Pl. 94/rar Il; **poléi** s. n./rar Ph.

POLÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GM/prin Gr și rar Db „a rupe frunzele de la poala tulpinii de porumb sau de tutun": [Tutunul] îl *polím*. Noi îi spunem polit. Da el să spune cules, cules prima foaie de jos; noi îi spunem *să polésțe* tutunu/826.

POLÍCI v. **policie**.

POLÍCIE s. f. AMD, h. 530/rar Tl „chiciură"; cf. b u r é z...

– var. **políci** s. n. AMD, h. 530/rar Vn.

POLICIOÁRĂ s. f., pl. *policioáre* **1°** AMD, Pl. 63/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vn, Ot și rar If; *policióri*/Ph, Bz, Br, prin Db, Br, Tr, Gr, Cl, Il și rar Ag, Vn, Gl, Tl, Cț „partea de jos a jugului"; cf. d a m a c s í e..

2° AO, h. 656/rar Gj, Mh; AMD, h. 664/rar Db „bulfeu la jug"; cf. b u l f é i 1°...

3° AMD, Pl. 112; GM/Bz și rar Ph, Cl „chingă la războaie"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

4° AMD, Pl. 105–106/rar Ag, Db „partea orizontală (ca o lopățică) la crucea rășchitorului".

5° AMD, h. 539; GM/Ph și rar Db; *policióri* AMD/rar Ph „pârleaz": Aici dă jos dă noi, pă unde-am trecut *policșóra* GM/706; cf. c a n a p e á 2°...

6° AFLR/rar Ph; *policióri* GM/rar Bz „poliță, scăunel la scrânciob sau la carusel".

POLICLÍNTĂ s. f. AMD/rar Tr „policlinică".

– var. **politélnică** s. f. GM/rar Ot.

POLICRÁ v. **poroclí**.

POLÍCRĂ v. **polécră**.

POLICRÍ v. **poroclí**.

POLIGNÍ vb. IV refl. AMD/rar Ph [d. plante] „a se apleca la pământ, a se culca din cauza ploii".

POLIMÁR v. **pălimár 4°**.

POLÍT s. n. GM/rar Gr „numele acțiunii de a p o l i".

POLITÉLNICĂ v. **policlíntă**.

POLÍTIC, pe ~ loc. adv. GM/rar Bz [d. modul de a vorbi] „pretențios": Nu ziceam elegant, că-i prea *pă polític*/735; cf. p o l i t i c é ș t e.

– var. **politícă, pe ~** AMD, h. 48/rar Tl, Cț.

POLÍTICĂ v. **politic**.

POLITICÉȘTE adv. AO, Pl. 55/rar Mh [d. felul de a vorbi] „pretențios"; Pământul crapă, pustanii, care zic că vorbesc *politićéște*, radical, zic creapă/961; cf. p o l í t i c.

POLITICÍ vb. IV refl. GM/rar Br, Cl „a se moderniza, a se emancipa, a se civiliza": Înainte străchini să lua, acum s-*a politicît* lumea, ia farfurii/753; cf. c i l i v i z ă...

POLITICÓS adj., pl. *politicóși*, f. *politicoásă* GM; AFLR/rar Vn, Bz [d. oameni și situații] „cu pretenții": Care era mai *politicóș*/ făcea un pampon de funtă albă în locu florii acelei GM/747. Acuma, dacă n-are scobitori și șervețele, desigur, că cică nu-i masă *politicoásă* AFLR/725; cf. m ă t ă l é ț e...

POLITINÍNĂ s. f. AFLR/rar Tr „polietilenă".

POLIȚÁR s. m., pl. *polițári* GM/rar Ot „polițist"; cf. j a n d á r...

PÓLIȚĂ s. f., pl. *pólițe* AMD, Pl. 63/Ag, Ot, prin Vl, Tr, Il și rar Db, Vn; *póliți*/Ag, prin Tr, Cl și rar Vl, Db, Vn, Ot, If, Tl, Cț „scândura de jos a jugului"; cf. d o m a c s í e...

POLIVIZÁ vb. I refl. AFLR/rar Ot [d. porumb] „a se poleniza"; cf. m ă r l í.

POLIVIZÁRE v. **polonizáre**.

POLIZÓR s. n., pl. *polizoáre* AMD, h. 48 MN/rar Il „cute, gresie"; cf. a r c é r 2°...

POLMEÁTĂ v. **pomneátă**.

POLMEÁȚĂ v. **pomneátă**.

POLMÓL v. **pozmól** 1°, 3°.

POLMOLITÚRĂ s. f., pl. *polmolitúri* AMD, h. 545/rar Ot „aluviuni cu nămol aduse de ape și depuse la mal"; cf. a l i m á n...

POLMOLÓS adj. AMD, h. 589/ rar Ag „mâlos, noroios, cu p o l m o l".

POLOÁCRĂ v. **polécră**.

POLOÁGĂ v. **pológ**.

POLOBEÁC v. **polomeác**.

POLÓCRĂ v. **polécră**.

POLOCRÍ v. **poroclí**.

POLÓCRU v. **polécră**.

POLÓG s. m., pl. *pológi* AO, h. 443; TDO/rar Vl, Mh „mănunchi de grâu secerat, întins la uscat": *Pológu* îl adunăm mai... mai mult așa, luăm cât poți duce-n brațe, mai mulți *polóz* de ăștia și-i punem pe legători, până facem snopu ala TDO/944; cf. c h i t ă[1] 1°...

– var. **podloágă** s. f. GM/rar Db; **podlóg** s. n. GM/rar Db; **poloágă** s. f., pl. *poloáge* AMD, h. 318/prin Gr și rar Db, Cl; **porloágă** s. f. GM/rar Db; **porlóg** s. n. și m., pl. *porloáge* AMD/rar If; *porlógi* GO/rar Dj.

POLOGÁR s. m./adj., pl. *pologári*, f. *pologáră*, pl. *pologáre* 1° GM/rar Ag „(persoană) care întoarce și adună iarba cosită, pologul": A doua zi ne ducem cu *pologór*/, îl adună [fânul]/682.

2° mașínă ~ AMD, Pl. 59–60/prin Tr „secerătoare mecanică, mașină agricolă care face poloage, fără a lega snopii"; cf. p o l o g â r i ț ă, p o l o g i t o á r e.

POLOGÁRIȚĂ s. f., pl. *pologăriți* AMD, Pl. 59–60/rar Db, Tr, Gr „secerătoare mecanică (care face poloage, fără a lega snopi)"; cf. p o l o g á r 2°...

– var. **pologárniță** s. f., pl. *pologárnițe* AMD, Pl. 59–60/rar Tr, Gr; *pologărniți*/rar Tr.

POLOGÁRNIȚĂ v. **pologáriță**.

POLOGITOÁRE s. f. AMD, Pl. 59–60/rar Il „secerătoare mecanică (care face poloage, fără a lega snopii)"; cf. p o l o g á r 2°...

POLOMEÁC s. TDO; AFLR/rar Dj „găleată, vadră": Bradu cu *polomeácu* cu apă pe cobiliță, la fântână, să duc ca s-adăpe mireasa AFLR/974. *Polobeácu*-i găleată de apă AFLR/990; cf. b i d ó n 3°...

– var. **polobeác** s. AFLR/rar Dj.

POLOMÓJDIE s. f., pl. *polomójdii* 1° GM/rar Db „expresie de ocară; calomnie; bârfă": Adică să fie contra mea, să-și bată cineva joc, să scrie așa nescai... *polomójdii*/811; cf. b e s é d i e 1°...

2° GM/rar Db „glumă, vorbă, fără rost"; cf. b e s é d i e 2°...

POLOMOTÍ vb. IV intranz. AO, h. 134/rar Gj, Mh „a vorbi fără șir (mai ales în somn); a aiura"; cf. a r u i á...

– var. **bolmotí** vb. IV intranz. AO, h. 134/rar Gj; **pălămătí** vb. IV intranz./rar Vl.

POLONJÍNĂ v. **podnóg.**

POLONIZÁRE s. f. AMD, Pl. 70; TDM III/rar Ph, Il „polenizare (la plante)".

– var. **polivizáre** s. f. AFLR/rar Ot.

POLOVÁNIE s. f. GD/rar Ct „întâmplare neplăcută; dandana, bucluc"; cf. b a i[1]...

POLOVÍNCĂ s. f., pl. *polovínci* AMD, h. 190/rar Tl „grindă la casă"; cf. c u r m e z i ș[2] 1°...

PÓLPĂ v. **púlpă 1°.**

POLPÁI v. **pâlpâi 1°.**

POLZORÁ v. **porzolá.**

POM s. m., pl. *pomi* **1°** AMD, h. 412/prin Ot și rar Vl „copac": *Pomi*/pentru lucru: stejar, fag/757; cf. c o p á c 4°...

2° GO; AFLR/rar Mh, Dj „brad împodobit pentru ceremonialul nunții": Fac *pom* acolo și-l urcă sus într-o prăjină mare..., frumos, cu ciucuri, cu betele, cu de toate prin el acolo GO/950; cf. b r a d 3°.

3° var. **pomn** s. m., pl. *pomni* GM/rar Gr „pom (fructifer)"; cf. b o l b o t i n á r...

POMÁR s. n., pl. *pomáre* AO, h. 482/prin Gj și rar Vl, Mh; AMD, h. 359/prin Vl și rar Ag „l o j n i ț ă"; cf. a f u m ă r i e 2°...

POMĂTĂ adj. f., pl. *pomáte* AMD, h. 357/rar Il [d. prune] „zbârcită, stafidită înainte de coacere"; cf. i n g u r l u p á t ă...

POMĂRÍE s. f., pl. *pomării* **1°** AO, h. 488/rar Dj; AMD, h. 373/rar Il „livadă de pomi"; cf. b a ș c e á...

2° GM/rar Bz „mulțime de pomi": [Ursul] a rupt *pomărie* multă [...] prunii i-a zdrobit/734.

3° AMD, h. 359/rar Db „l o j n i ț ă"; cf. a f u m ă r i e 2°...

POMÁSTÍ v. **pomostí 1°.**

POMÂNT s. n. TDM II/rar Vn „pământ, țărână"; cf. c e n ú ș ă 6°.

POMÂRLÁU s. n., pl. *pomârláie* AMD/rar Tl „potcap"; cf. p o c á c h i.

POMÁSTEĂ v. **pomosteálă 4°.**

POMÁSTEÁLĂ v. **pomosteálă 4°.**

POMÁSTEÁUĂ v. **pomosteálă 1°, 3°.**

POMENEÁLĂ s. f., în expr. **a-și da în ~** GM/rar Ot „a aduce vorba despre ceva; a pomeni despre ceva".

POMENÍ vb. IV refl., ind. prez. 2 sg. **te pómeni că** AFLR/rar Gj „te pomenești că; se poate că".

POMESTEÁ v. **pomosteálă 3°.**

POMESTEÁLĂ v. **pomosteálă 2°.**

POMESTÍ v. **pomostí 1°, 2°.**

POMEȘTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°.**

POMEZÁI vb. IV tranz. AMD/rar Tr „a ridica o clădire deasupra solului; a face prispă unei case".

POMÍ vb. IV refl. AMD, h. 357/rar Gr [d. prunc] „a se usca în pom, a se zbârci, a se stafidi înainte de coacere".

POMINEÁȚĂ v. **pomneátă 2°.**

POMISTEÁLĂ v. **pomosteálă 1°.**

POMIȘOÁRĂ s. f., pl. *pomișoáre* GM/rar Gr dim. de la p o a m ă.

POMN v. **pom 3°.**

POMNEÁTĂ s. f., pl. *pomnéți* TDO/rar Mh; AMD/prin Ag și rar Bz „bucată de pânză legată la un capăt cu o lumânare, iar la celălalt cu un bănuț sau batistă, colăcel care se dă de pomană la înmormântare": Cum îi mâine îl îngroapă, azi îi face capetele, *pominéți*/ nouă batiste GD/888.

– var. **polmeátă** s. f., pl. *polméți* GO/rar Vl, Gj; **pomineátă** s. f., pl. *pominéți* AFLR/rar Vn, Bz; GD/rar Ct.

POMNÓG v. **podnóg.**

POMNÓJ v. **podnóg.**

POMNÓJIE v. **podnóg.**

POMOIÓG s. n. GM/rar Cl „șomoiog (de paie)"; cf. g h i u l 1°...

POMÓJIE v. **podnóg.**

POMOROÁCĂ s. f., pl. *pomoroáce* AO, Pl. 79/prin Gj și rar Mh „(nume generic pentru) fructe uscate (afumate)".

POMÓST s. n. **1°** AMD, h. 179 MN/rar Ag „strat de pământ bătătorit pe suprafața încăperilor unei case, care ține loc de pardoseală"; cf. f u n d ă ț i i 2°...

2° AMD; GM/prin Ag şi rar Ot „loc, teren de casă": [Casa] am mutat-o aicea p-un alt *pomóst*, să nu stau în curte cu tata GM/763; cf. c ă m i n 2°...

– var. 2° **pómost** s. n. GM/rar Vl; **pomóstă** s. f. GM/rar Ot.

PÓMOST v. **pomóst 2°**.

PÓMOSTĂ v. **pomóst 2°**.

POMOSTEÁ v. **pomosteálă 1°, 3°, 4°**.

POMOSTEÁLĂ s. f., pl. *pomostéli* 1° AMD, h. 175; 179; GM/prin Ag, Db, Cl şi rar Vn, Bz, Gr; ALFR/rar Cț „strat de pământ bătut pe suprafața încăperilor unei case, adesea ținând loc de pardoseală": Pe jos se bagă *pomostęálă* GM/690; cf. f u n d ă ț i i 2°...

2° GM/rar Db „tencuială subțire cu care se netezesc pereții": Îi dau fățuială, *pomestęálă*, aşa zicem noi AMD/685; cf. l u t u i á l ă...

3° var. **pomosteá** s. f., pl. *pomostéle* AMD/rar Cț „dig de pământ bătătorit, ridicătură de pământ neinundabilă": Ne-a scos apa din baltă ş-am ieşit cu oile pă *pomestęá*, unde era mai sus aşa GM/706.

4° AMD, h. 545/rar Tr „aluviune cu nămol la malul unei ape"; cf. a l i m á n...

– var. **pămăsteálă** s. f. 1° GM/rar Bz, Br; **pămásteá** s. f, pl. *pămástéle* 1° GM/rar Br; **pămásteálă** s. f., pl. *pămástéli* 1° AMD, h. 179/rar Br; **pămosteálă** s. f. 2° GM/rar Db; **pămusteálă** s. f. 1° TDM II/rar Bz; **pomásteá** s. f., pl. *pomástéle* 4° AMD, h. 545/rar Tl; **pomásteálă** s. f., pl. *pomástéle* 4° AMD/rar Cț; **pomásteauă** s. f. 1° GD/rar Tl; 3° AMD/rar Tl; **pomesteá** s. f. 3° GM/rar Ph; **pomesteálă** s. f. 1° AMD/rar Ag; 2° AMD, h. 179/rar Ag; **pomeşteálă** s. f. 1° AO, h. 197/rar Gj; **pomísteálă** s. f. 1° AMD/rar Br; **pomosteá** s. f., pl. *pomostéle* 1° GD/rar Tl, Cț; 4° AMD/rar Cț.

POMOSTÍ vb. IV tranz. **1°** şi refl. pas. AMD, h. 179; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ot, If, Gr, Cl, Tl, Cț „a (se) umple cu pământ partea de jos a încăperilor unei case"; cf. l i z u í...

2° AO, h. 197/Dj şi rar Ot; AMD, h. 178/rar Ph „a tencui cu un strat subțire de lut, netezind pereții"; cf. d r i ş c u í 3°...

3° AMD, h. 545/rar Cț „a îndigui"; cf. d i g u i...

4° AMD, h. 545/rar Tl [d. apele curgătoare] „a aduce aluviuni, a forma p o m o s t".

– var. **pămâstí** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 179; GM/rar Ph, Bz, Cl, Il; **pămostí** vb. IV tranz. 1° AMD; AFLR/rar Tl, Cț; **pămustí** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 546/rar Tl; **pomástí** vb. IV tranz. şi refl. pas. 1° AMD, h. 545/rar Tl; **pomestí** vb. IV tranz. 1° AMD, h. 179/rar Ag; 2° AO, h. 197/rar Dj; AMD/rar Ag.

POMÓSTIE v. **pomóşină**.

POMÓŞINĂ s. f., pl. *pomóşini* AMD, h. 661/rar Tl „podul carului"; cf. a ş t e r n ú t 3°...

– var. **pomóstie** s. f., pl. *pomóstii* AMD, h. 661/rar Br.

POMPAGÍU s. m., pl. *pompagíi* ALFR/rar Ph „muncitor care lucrează la o pompă de extracție": Unchiu [...] era *pompagíu*, el ungea lagărele la motoru care trăgea păcura din puț/705.

POMPÍGUL, de-a ~ loc. subst. AFLR/rar Dj „numele unui joc de copii; ping-pong" [?].

POMUÍTĂ adj. f., pl. *pomuíte* AO, h. 480/rar Dj [d. prune] „care se stafidește în pom înainte de coacere"; cf. î n g u r l u p á t ă...

PONCÉT s. GD/rar Tl „pană de fier folosită pentru despicat pietre".

PONCHÍŞ v. **poncíş 2°**.

PONCÍŞ adv. **1°** AO, h. 30, 31/prin Gj Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 18/rar: Gr [d. modul de a privi, de a se uita] „chiorâş, cruciş, pieziş"; cf. c h i o á r d a 2°...

2° AMD, h. 18/rar Db [d. modul de a **se uita**] „cu coada ochiului"; cf. a s c ú n s 1°...

– var. **2° ponchíș** adv. AMD, h. 18/rar Ag; **pungíș** adv./rar Tl.

PONIVÓS adj., pl. *ponivóși* **1°** AMD/rar Il „chior, miop"; cf. a t ă c á t 2°...

2° AMD, h. 14/rar Il „șașiu"; cf. a m e s t e c a ț i 1°...

PONOÁDĂ v. **ponódă**.

PONÓD v. **ponódă**.

PONÓDĂ s. f. GM/prin Tr „petrecere între femei, în casa lehuzei": Da, știi că femeile care vin acuma la *ponțádă* nu vine niciuna cu mâna goală/779; cf. b l o g o d o r i ț ă...

– var. **ponoádă** s. f. GM/rar Tr; **ponód** s. n. AMD; GM/rar Tr.

PONÓG[1] v. **podnóg**.

PONÓG[2] v. **ponóv 3°**.

PONÓJ v. **podnóg**.

PONÓJIE v. **podnóg**.

PONÓS s. n., pl. *ponoáse* **1°** AMD; GM/rar Vn, Il „poreclă": Nu-mi pune niciun *ponós*, decât numele meu. Sânt oameni care le pune *ponós* GM/728; cf. p o l é c r ă...

2° GM/rar Ag „pomană": [Mortului] trebuie să-i faci *ponțásili*/787; cf. c a p 22°...

PONOSÍ vb. IV tranz. TDM III/rar Il „a ponegri, a defăima"; cf. p o á l ă 11°.

PONÓV s. n., pl. *ponóve* **1°** AO, h. 585/rar Mh „pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

2° AO, h. 34/rar Dj „albeață la ochi; cataractă": Mi să pusă *ponóv* pe ochi/983; cf. c a t a r á t ă...

3° var. **ponógul** s. n. art., ~ *găinilor* GM/rar Gr „orbul găinilor".

PÓNTURI s. n. pl., în expr. **a da** ~ TDM I/rar Ot „a face aluzie, a face apropouri".

PÓNURI s. pl. AO, h. 622/rar Mh „grâu amestecat cu impurități"; cf. s c u t u r ă t ú r ă 2°.

POP s. m., pl. *popi* **1°** GD/rar Tl „steajer la arie". În mijlocu lui [= armanului] băteam un *pop*, *pop* de arman/881; cf. b o l o b ó c 3°...

2° AO, h. 628/rar Mh, Dj „prepeleac la căpiță"; cf. c l e n c i 2°...

3° AO, h. 636/rar Ot „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

4° AMD, Pl. 173/rar Ag, Db, Ph, Bz „stinghie peste scândurile de la fundul unui vas din doage"; cf. a d ă o s 2°...

5° AO, h. 209/rar Gj, Mh, Dj „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

6° AMD, h. 642/rar Ot „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

7° AMD, Pl. 168/rar Vn „lemnul (lățit la un capăt) folosit ca pârghie la ridicarea pietrei alergătoare (la moară)"; cf. c a l 5°...

8° art. **pópul násului** AO, Pl. 2/rar Ot; AMD, h. 29 MN/rar Db „vârful nasului"; cf. r o n ț 2°.

9° art. **pópul obrázului** AMD, h. 25/rar Tr „umărul obrazului"; cf. c ă l c á i 5°...

10° AMD, h. 142/rar Ag „copil din flori, bastard"; cf. b a i s t r ú c...

POPÂNDÁIE v. **popándău 3°**.

POPÂNDÁU s. n., pl. *popándáie* **1°** AO, h. 628/rar Ot „prepeleac la căpiță"; cf. c l e n c i 2°...

2° AMD, Pl. 107/rar Ot „suport la vârtelniță"; cf. b u t 8°...

3° var. **popándáie** s. f., pl. *popándái* GM/rar Tr „sperietoare, momâie (în culturi)": Luai. uite, câte-o treantă d-asta de flanele [...] ș-o făceai *popíndáe*, *popíndáe*-așa, ca să nu scoată cânepa, ca să fugă ciorile/795; cf. c h i p[1] 5°...

POPÂNDÓC s. m., în expr. **a se púne** ~ GM/rar Vn „a se pune, a sta popândău, a sta drept, nemișcat (în fața cuiva)".

POPÂRLÁNUL s. art. GM/rar Il „numele unui dans popular": *Popírlánu* se joacă cu... după muzică și se face doi pași la dreapta, doi la stânga și dup-aceea încă unu la dreapta [...], horă să joacă *popírlánu*/847.

POPÂRȚÁC s. GM/rar Ag „prăjină de sprijin, proptea"; cf. r e z i m ă t o á r e 1°, t á m o ș 2°.

– var. **popârțâp** s. n., pl. *popârțápuri* AMD, Pl. 139/rar Cț.

POPÂRȚÁP v. **popârțác**.

POPÉȘTI adj. f. pl., **mére** ~ AO, h. 477/rar Mh „soi de mere văratice".

POPÍC s. n. și m., pl. *popíce* **1°** AMD, h. 189; GM/rar Tr, Cl: *popíci* AMD; GM/rar Tr, Cl „stâlp între grinzi și căpriori, care susține greutatea acoperișului la casă"; cf. m i j l ó c 3°.

2° AMD, h. 189/rar Ot, Tr, Gr, Il; *popícuri*/rar Tr; *popíci*/rar Ot, Il „chingă la căpriori"; cf. a d a ó s 1°...

3° AMD, h. 665/rar Tl, Cț „fiecare dintre cele patru lemne care leagă oplenii de tălpile saniei"; cf. c e p 16°...

4° AO, Pl. 129/rar Gj „fiecare dintre cele patru lemne scobite cu ajutorul cărora se fixează piatra zăcătoare la moară"; cf. o b á d ă 4°...

5° AO, Pl. 126/rar Vl „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

6° AMD, h. 636/rar Cl „mâner la coasă"; cf. c ă l c ă i 11°...

7° AO, Pl. 137/rar Mh; *popícuri*/rar Gj, Mh „unealtă cu ajutorul căreia dogorul răsucește coaja de tei pentru legatul vaselor din doage"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

8° GO/rar Mh; GM/rar Br, Il; GD/rar Tl „bilă de lemn sau piatră rotunjită folosite în diverse jocuri de copii": Dintr-un lemn ca un ou îl făceam *popícu* și când dam cu bățu du pă sapă, îl puneam pe sapă și când dă cu bățu-n el sare GM/738.

9° GM/rar Br, Tr; GD/rar Tl; art. **de-a popícul** loc. subst. GD/rar Cț „numele unui joc de copii (asemănător cu hocheiul pe iarbă); poarca"; cf. g ú l ă 3°...

10° AMD, h. 31/rar Gr „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

– var. **bic** s. 9° GM/rar Ph; **bobíc** s. 8°, 9° GM/rar Db; **borbínc** s. m., pl. *borbínci* 8°, 9° GM/rar Db; **hochíc** s. 8°, 9° GM/rar Il; **hoichíc** (2 sil.) s. 8°, 9° GM/rar Il.

POPISTRÁ vb. I AO, h. 16/rar Dj [d. părul omului] „a începe să încărunțească; a deveni p o p i s t r a t"; cf. c ă r u i â...

POPISTRÁT adj., pl. *popistráți*, f. *popistrátă*, pl. *popistráte* **1°** AO, h. 16, 17/prin Dj și rar Ot [d. om] „cu părul înspicat; cărunt"; cf. b ă l á n 1°...

2° AMD, Pl. 129–130/rar Br [d. oi] „cu lâna de culori diferite; pestriță"; cf. b r e z á t ă...

3° GO/rar Mh, Dj „colorat diferit; pestriț": Și la vâru crengilor [bradului] să pun ciucuri *popistráț*/941.

POPISTRÁTĂ s. f., pl. *popistráți* AMD/h. 27/rar Vn „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

POPISTRÉLE s. f. pl. AMD, h. 27/rar Vn „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

POPÓI s. n., pl. *popóaie* AO, Pl. 35; GO/rar Gj; „turtă mică (din aluat nedospit)"; cf. c o c o á c e 1°.

POPOIÁG v. **pupuiác**.

POPOIÁLĂ v. **povăiálă 4°**.

POPONÉTE s. m., pl. *poponéți* **1°** GM/rar Gr „bulgăre de pământ cu care se umplu pereții casei (de poiantă)"; cf. b l á n ă 18°...

2° GM/rar Gr „ridicătură din pământ bătătorit pe care se așază țestul deasupra focului".

3° AMD, Pl. 107/rar Ag „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...

4° AMD, h. 432/rar Db, Gr „popândău"; cf. c h i ț á n...

5° TDM III/rar Cl „rochița-rândunicii, volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

POPONÉȚ s. n., pl. *poponéțe* AMD, h. 234/rar Tl „lampă primitivă, opaiț"; cf. o p á i ț 2°...

POPREÁLĂ s. f., pl. *popréle* AFLR/rar Gr „nuia, mlădiță": Cu *poprеálă*, cu nește zdrăngăneli, boldeam boii cu ea/835; cf. l ă s t á r 2°...

POPȘÓI v. **păpușói 1°**.

POPULÁRĂ adj. f., **steáua** ~ AO, Pl. 44/rar Dj „steaua polară".

POPULARIZÁ vb. I refl. AMD/rar Cț „a se popula": După ce-au plecat turcii *s-a popularizát* cu veterani/888.

POPUȘÓI v. **păpușói 1°.**
PORĂMBÍȚĂ v. **porumbíți.**
PORÂMB v. **porúmb 2°.**
PORÂMBÍȘTE v. **porumbíște 3°.**
PORÂMBÍȚĂ v. **porumbíți.**
PORBOTÍ vb. IV intranz. GM/rar Vl „a da nǎvalǎ, a se năpusti"; cf. b u ș n í 2°...
– var. **boroboti** vb. IV intranz. AMD/rar Db.
PORCÁN s. n., pl. *porcáne* AMD, h. 331/prin Tl și rar Ph „grămadă de fân; porcoi"; cf. b o á g l ă...
PORCÁR s. m., pl. *porcári* GM/rar Il „participant la jocul de copii denumit p u r c e a u a"; cf. p u r c á ș.
– var. **purcár** s. m. pl. *purcári* GM/rar Db.
PORCĂNÁȘ s. n., pl. *porcănáșe* AMD, h. 330/rar Tl dim. de la p o r c a n; căpiță mică (de fân)"; cf. p o r c ă n é l e, p o r c o i á ț ă, p o r c o i ú ț e.
PORCĂNEÁȚĂ v. **porcoiáță.**
PORCĂNÉLE s. f. pl. GD/rar Tl dim. de la p o r c a n; „căpițe mici (de fân)"; cf. p o r c ă n ă ș...
PORCĂRÍ vb. IV intranz. GD/rar Tl [în jocurile de copii] „a face parte din echipa care prinde mingea de la cei aflați la bătaie".
PORCHEÁȚĂ s. f., pl. *porchéțe* AO, h. 454/rar Ot „grămadă de fân; căpiță mică"; cf. b o á g l ă...
PORCOÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a face (fânul) porcoi": Începeam p-urmă și strângeam [fânul], îl *porcoíam* așa până-l căram la târșuri/705; cf. b o g h e n i...
– var. **purcoi** vb. IV tranz. AFLR/rar Ph.
PORCOIÁȚ v. **porcoiáță.**
PORCOIÁȚĂ s. f., pl. *porcoiéțe* AMD, h. 331, 332/rar Br, Il; *porcoiáțe* GM/rar Il; dim. de la *porcoi* (de fân, de paie etc.): După ce cosâm... după ce să pălește, să pălește bine, să strânge, să face *porcoiáță*, căpițăle. noi zicem căpițăle GO/979; cf. p o r c ă n á ș...
– var. **corconéț** s. n., pl. *corconéțe* AO, h. 454/rar Dj; **porcăneáță** s. f. AMD, h. 331/rar Vl; **porcoiáț** s. n., pl. *porcoiéțe* AMD, h. 331/rar Ph; **porconeáță** s. f., pl. *porconéțe* AO, h. 453, 454; GO/prin Vl și rar Dj, Ot; AMD, h. 330, 331; GM/prin Ot și rar Vl, Ph, Gr; **purconeáță** s. f., pl. *purconéțe* AMD, h. 332/rar Ot; **purculéțe** s. pl. GM/rar Gr.
PORCOIÚȚE s. pl. GM/rar Il dim. de la *porcoi*; cf. p o r c ă n á ș...
PORCOLÉTE s. m., pl. *porcoléți* AO, h. 454; AFLR/rar Vl, Gj „grămadă mare de fân": Fânul îl facem *porcoléte*, la noi așa se spune, nu-i spunem copiți, cum se spune în altă parte AFLR/919; cf. c ă p i ț ă 1°...
PORCONEÁȚĂ v. **porcoiáță.**
PORJÁR v. **pojár 3°.**
PORLOÁGĂ v. **pológ.**
PORLÓG v. **pológ.**
PORLOGÁR v. **potlogár.**
PORLÓN v. **cotlón 5°.**
PÓRNĂ v. **poárnă 2°.**
PORNEÁLĂ s. f. 1° GD/rar Tl „plecare a lupilor după pradă": [Lupii] mergeau și ei în *pornéálă*, așa/882.
2° AMD/rar Db „demarare, demaraj": [Mașina] n-are *pornéálă*, da când pornește, pornește!/816.
PORNÍ vb. IV intranz. 1° GM/rar Ph [d. oi] „a paște după mulsul de seară": [Oaia] *pornéá* toată noaptea [la păscut], când se sătura, se culca și când flămânzea se scula iar și pleca/706; cf. c i n á 2°...
2° AO, h. 601; 612; 665/rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 71–72/rar Tr, Ct [d. plante] „a începe să lege, să rodească": *A pornit* căpușa [la vița de vie] AO, h. 665/952; cf. a r u n c ă 2°...
3° și refl. GD/rar Gj, Mh [d. aluat] „a începe să crească": Lași [aluatul] *să să pornéiască* acolo puțân și pe-ormă o facem pânea/941; cf. d e v e n í 4°...
PORNÍTUL s. n. art., ~ **cazánului** AO, h. 80/rar Mh „începerea, începutul distilării la țuică".

PORNÓG v. **podnóg**.

PORNÓJ v. **podnóg**.

PORNÓJIE v. **podnóg**.

POROÁMBE s. pl. GM/rar Br „arbuşti cu ghimpi numiţi porumbari": Când înfloreşte *porǫámbele* alea, mărăcinile, atunci e bine de pus porumbu/742; cf. c o r c o d ú ş 3°...

PORÓBI s. f. pl. GO/rar Gj „fructe ale porumbarului; porumbe"; cf. c o r c o d ú ş ă 3°...

POROCLĂ v. **polécră**.

POROCLÍ vb. IV tranz. şi refl. AMD/rar Bz, Br, Ct „a (se) porecli".

– var. **polecrí** vb. IV tranz. AMD; TDM I/rar Ag, Db; **policrá** vb. I tranz. AO/rar Dj; **policrí** vb. IV tranz. şi refl. AO/rar Mh, Dj; AMD; AFLR/rar Ag, Ph, Ot; **polocrí** vb. IV tranz. şi refl. AMD; GM; AFLR/prin Ct şi rar Ph, Br, Tr, Cl, Tl.

PORÓCRU v. **polécră**.

PORÓJ v. **podnóg**.

PORŞOÁGĂ s. f., pl. *porşoáge* AO, h. 454/rar Dj „grămadă, căpiţă mică de fân"; cf. b o á g l ă...

PORŞÓR s. m. şi n., pl. *porşóri* AO, h. 454, 455; TDO/Mh şi prin Gj; *porşoáre* AO/prin Mh „căpiţă mică (de fân)"; cf. b o á g l ă...

– var. **poşór** s. n., pl. *poşoáre* AO, h. 454/rar Gj.

PORŞORÍCĂ s. f., pl. *porşoríle* AO, h. 455/rar Gj „căpiţă mică (de fân)"; cf. b o á g l ă...

PORT s. n., pl. *pórturi* **1°** AMD, Pl. 65–67; GM/prin Ph şi rar Db, Ot, Gr, Il, Tl „portaltoi": Avem *pυort*, o altoim această viţă GM/714.

2° AO, h. 636/rar Mh „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

3° AO, h. 459/rar Dj „suport, toc în care cosaşul ţine cutea"; cf. c i o c[2] 8°...

4° AMD, Pl. 164–165/rar Bz „suport, cadru de lemn pe care se sprijină coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

PORTATÍV s. n., pl. *portative* GM/rar Ag, Ph „gheab din scânduri pe care alunecă buştenii la vale": Să făcea *portative*, nişte coşcăi dă... dă lungime de trei metri/707; cf. c u ş c á i e...

PORTĂREÁŢĂ s. f., pl. *portăréţe* AMD/rar Tl „portăreasă".

PORTCĂLÚŞ s. m., pl. *portcălúşi* AO, h. 642/rar Ot „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

PORTÍŢĂ s. f., pl. *portíţe* AO, Pl. 126/rar Vl; *portíţi* AMD, h. 465/rar Tl „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

PORTOCALÍU adj. AMD, h. 267/rar Db [d. cai] „cu părul galben deschis".

PÓRŢIE s. f., pl. *pórţii* AMD, h. 139/rar Vl, Ag, Ot „postată"; cf. c o á d ă 17°...

– var. **porţiúne** s. f., pl. *porţiúni* AMD, h. 139/rar Ph, Ot, Ct.

PORŢIÚNE v. **pórţie**.

PORÚMB s. m., pl. *porúmbi* **1°** AMD, h. 415/rar Ag, Db, Ph „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

2° var. **porâmb** s. m., pl. *porâmbi* AMD, h. 307; TDM I/rar Ag, Ot „plantă din familia gramineelor, cu tulpina groasă"; cf. m ă l á i 1°...

3° ~ de mătturi AO, h. 611/rar Vl „plantă din care se fac mături; tătarcă"; cf. m ă t u r í ş...

– var. 1° **corúmb** s. m., pl. *corúmbi* AMD, h. 415/rar Ot.

PORUMBÁC adj., pl. *porumbáci* 1° AMD, h. 27/rar Bz, Ot „pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

2° AMD/rar Gr, Cl [d. cai] „cu părul sur"; cf. l u p í u...

PORUMBÁR s. n., pl. *porumbáre* **1°** AMD, h. 612/rar Ag „grămadă mare, stog din snopi de porumb"; cf. c l ă d ó i...

2° AO, h. 609/rar Ot; TDM III/rar Tr „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ş[1]...

PORUMBÁŞ s. m., pl. *porumbáşi* AMD; GM/rar Ag, Db dim. de la *porumb* (plantă): Procuram şi eu *porumbáş*, veneam acasă cu *porumbáşu* GM/682; cf. p o r u m b é l.

PORUMBĂRÁIE s. f. colect. GM/rar Ag „cantitate mare de porumb (boabe)".

PORUMBĂRÁȘ s. n. AFLR/rar Ph dim. de la *porumbar* („pătul"): Stam supt un *porumbăráș*, așa micuț/701.

PORUMBÁRÍE s. f., pl. *porumbárii* AMD, h. 311/rar Ag „lan de porumb, porumbiște"; cf. c i o c ă n i ș t e...

PORUMBÉL s. m., pl. *porumbéi* GM/rar Il dim. de la *porumb* (plantă); cf. p o r u m b á ș.

PORUMBÉLĂ s. f., pl. *porumbéle* AO, Pl. 94/rar Vl, Mh; AMD, h. 449 MN/rar Ag, Db, Ph „porumbiță"; cf. g o l u m b é l e...

PORUMBÍCĂ s. f. AMD, h. 449 MN/rar Bz „porumbiță"; cf. g o l u m b é l e...

PORUMBÍȘTE[1] s. f. 1° AO, h. 609/rar Gj; AMD, h. 613/rar Bz „porumb furajer"; cf. c i o c ă n á ș[1]...

2° var. **porumbíștie** (5 sil.) s. f., pl. *porumbiștii* GM/rar Ag, Db, Tr „teren cultivat cu porumb sau de pe care s-a cules porumbul"; cf. c i o c ă n í ș 2°...

– var 2° **porâmbíște** s. f. AMD, h. 311/rar Ag.

PORUMBÍȘTE[2] s. f., pl. *porumbiști* AMD/rar Vn „teren acoperit cu arbuști de porumbar": Din *porungíște* face grăpi cu care acoperi păpușoiu când ari/723.

PORUMBÍȘTIE v. **porumbíște**[1] 2°.

PORUMBÍȚI s. f. pl. AO, Pl. 94/rar Gj, Mh „porumbițe"; cf. g o l u m b é l e...

– var. **porâmbíță** s. f., pl. *porâmbițe* AMD, h. 449 MN/rar Ct; **porâmbíță** s. f., pl. *porâmbițe*/prin Vn, Il și rar Br, Tr, Cl, Tl; *porâmbiți*/rar Vn, Il, Tl.

PORUMBÓI s. AMD, h. 613/Bz și rar Db, Br, Il, Ct „porumb furajer": *Porumbói* sau masă verde se zice/850; cf. c i o c ă n á ș[1]...

PORUMBRÍCĂ s. f., pl. *porumbréle* AMD/rar Tl „fructul porumbarului"; cf. c o r c o d ú ș ă 3°...

PORUNCEĂLĂ s. f., **de** ~ loc. adj. AMD/rar Tl „de comandă": Haine de p o r u n c ă l ă/874.

PORUNCÍ vb. IV tranz. AMD/rar Tl „a comanda (o hainâ la croitor)".

PORZÓL s. GO/rar Mh; GM/rar Bz, Tr „substanță chimică cu care se tratează semințele (de grâu sau de porumb) înainte de a fi semănate": [Boabele] le tratam cu *porzól* sau... cu var GM/794; cf. b o r d e - l é z ă...

PORZOLÁ vb. I tranz. și refl. pas. GO/rar Mh; GM/rar Bz, Ot „a (se) trata sămânța (de grâu) cu soluție de piatră vânătă": [Grâul] când era ca să-l băgăm în pământ, îl *podzolâm*, c-așa să spunea, l-împietream, noi îi spuneam împietrat GM/691; cf. i m p i e t r á 1°...

– var. **podzolá** vb. I tranz. GM/rar Db; **polzorá** vb. I tranz. GO/rar Mh.

POSÁDĂ s. f., pl. *posăzi* 1° AO, Pl. 128/rar Mh „un fel de pârghie (și lemnul pe care este prinsă aceasta) cu ajutorul căreia se ridică sau se coboară pietrele morii pentru a regla calitatea făinii (mai aspră sau mai fină)"

2° AO, Pl. 128/rar Vl, Mh „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

3° var. **posădă** s. f., pl. *posăzi* AO, Pl. 129/rar Mh „cadrul din bârne în care este fixată piatra zăcătoare la moară": *Posăda* morii e din două lemne, la mijloc cu un cuib în care pui zăcătoarea/941; cf. c o r l ă t ă 8°...

4° var. **posădă** s. f., pl. *posăzi* AO, Pl. 129/rar Mh „partea din moară ca un podeț pe care se pun sacii și unde stă morarul când toarnă în coș"; cf. p a t 21°...

POSÁDĂ v. **posădă** 3°, 4°.

POSÁCLÍT adj. GO/rar Mh [d. timp] „neguros, mohorât, întunecat".

POSCÓLNIȚĂ v. **poscórnița** 2°.

POSCÓRNIȚĂ s. f. 1° GM/rar Tr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h i n ă 4°...

2° var. **poscólnița** s. f. AMD, h. 386/rar Ag „puzderie (de cânepă)"; cf. b ă ț 3°...

POSFÁT s. n., pl. *postfături* AO, h. 572/rar Dj, Ot; *posfáte* AO/rar Ot; AMD,

h. 452/rar Tr „unealtă de pescuit; crâsnic"; cf. c a n c é u 4°...

POSLÉDĂ v. **posléte**.

POSLÉDE v. **posléte**.

POSLÉDIE v. **posléte**.

POSLÉDIU v. **posléte**.

POSLÉTE s. n. AMD, h. 360, 361; TDM II; AFLR/prin Tl şi rar Db, Ph, Bz, Br „ţuică de calitate inferioară care curge din alambic la sfârşitul distilării"; cf. á p ă 3°...

– var. **pojléte** s. n. AMD, h. 361/rar Ag; **poslédă** s. f. GM/rar Bz; **posléde** s. n. AMD/rar Tl; **poslédie** s. f./rar Bz; **poslédiu** s. n. GM/rar Bz; **poşléte** s. n. AMD, rar Db; **pozléde** s. n. AFLR/rar Bz; **pozlédie** s. f. id./rar Bz; **pozléte** s. n. AMD/rar Db, Ph, Bz, Br, Tl.

POSMÓL v. **pozmól 1°, 4°**.

POSMOLEÁLĂ v. **potmoleálă**.

POSOÁCĂ s. f. **1°** AMD, h. 109/rar Br, Tr, II „puroi": Copturā, *posoácă*, să nu zici *posuácă*, că *posuáca-i* boierească/836; cf. c u p t ú r ă...

2° AMD, h. 361/rar Tr „borhot de fructe fermentate (pentru rachiu)"; cf. b o á s c ă 3°...

POSOMORÍ vb. IV refl. GM/rar Ph „a se lăsa într-o parte, a se povârni": Clapa sicriului niţel uite-aşa s-a povestit niţel, ştii, *s-a posomorí* aşa oleacă/716; cf. b ă n u í 4°...

POSP v. **pospái 2°**.

POSPÁI s. n. **1°** AO, Pl. 133/rar Dj, Tr „amestec de grăunţe zdrobite, nisip şi făină care curge dintre zimţii pietrii de moară după ferecare"; cf. f e r e c ă t ú r ă 3°...

2° var. **posp** s. n. AO, Pl. 133/Mh „strat subţire de făină"; cf. i n i m ă 8°...

POSPAMÉNT v. **postament 9°**.

POSPĂIÓS adj. AO, Pl. 133/rar Vl [d. mălaiul măcinat (prea) mărunt] „pufos, prăfos, afânat".

PÓSPOR s. n. AO, Pl. 133/rar Mh „pulbere fină de făină (măcinată la moara cu valţuri)".

POSTÁIE v. **păstáie 4°**.

POSTÁLI s. m. pl. GM/rar Tr „cipici croşetaţi din cânepă": *Postálí* ne făcea mama [...] nişte botoşei d-āia, *postálí* dă cânipă/777; cf. c ă l ţ ú n 1°...

POSTAMÉNT s. n., pl. *postaménte* **1°** AMD, h. 627/prin Ph, Il şi rar Cl, Cţ; *postaménturi*/rar Ph „strat de crengi, paie etc. peste care se aşază căpiţa de fân"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

2° AO, h. 188/rar Mh; AMD, h. 172; TDM III/rar Ph, Ot, Tr „fundaţie, temelie, la o construcţie": Prima dată să face un *postamént* dă douăzeci de centimetri TDM/795; cf. f u n d ă ţ i i 1°...

3° AO, Pl. 127–130/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 164–167/rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot; *postaménturi* AMD, Pl. 164/rar Ph „platformă pe care stă morarul când toarnă în coş şi pe care se pun sacii cu grăunţe"; cf. p a t 21°...

4° AO, h. 717/rar Vl; AMD, Pl. 107/rar Ag, Db, Ph, Cl, Il, Cţ „suportul vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

5° AO, h. 636/rar Dj; AMD, h. 638/rar Ag, Tr, Gr, Cţ „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

6° AO, Pl. 134/rar Gj; AMD, Pl. 182/rar Vl „suport la roata olarului în care se învârteşte capătul de jos al fusului"; cf. b u t ú c 8°...

7° AMD, h. 690/rar Gr „scaun de cioplit, de înspiţat"; cf. b o c[1] 3°...

8° AO, h. 646, 647/rar Gj, Dj; AMD, h. 655, 656/rar Db, Ph, Vn, Ot „fiecare dintre cele două părţi componente (din faţă şi din spate) ale căruţei"; cf. c o t í g ă 1°...

9° AO, h. 457/rar Dj „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

– var. **pospamént** s. n. 8° AMD, h. 655, 656/rar Db; **postaménte** s. n. 2° TDM III/rar Tr.

POSTAMÉNTE v. **postamént 2°**.

POSTÁTE v. **postáţă**.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

POSTÁȚĂ s. f., pl. *postăți* AO, Pl. 72; TDO; AFLR/Vl, Gj, Dj, Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 319; GM; TDM III; GD/crt.; *postáțe* AO/rar Dj, Ot; AMD/prin Ph, Tr, Ct și rar Vl, Ag, Db, Bz, If, Gr, Tl; *postăți* AO/rar Gj; *postățuri* AMD/rar Ph „postată": Lăsam acolo-n capu locului o *postáță*, o prăjină, două, cât vreau eu să pui [cânepă] GM/720; cf. c o á d ă 17°...

– var. **postáte** s. f., pl. *postăți* AMD, h. 319/rar Ag; GD/rar Tl; **postáție** (4 sil.) s. f., pl. *postății* AO, Pl. 72/rar Vl; AMD/rar Ph, Ct; *postății* AO/rar Vl; AMD/Ag și rar Ph, Tl; **postáție** (3 sil.), pl. *postății* AMD/rar Vl, Db.

POSTÁȚIE (4 sil.) v. **postáță**.

POSTÁȚIE (3 sil.) v. **postáță**.

POSTÁVĂ[1] s. f., pl. *postăvi* 1° AO, h. 172; 263; Pl. 35; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot; AMD, h. 458; TDM I/prin Ot și rar Bz, Tr, Tl; *postáve* AO; AFLR/rar Mh, Dj „vas lung din lemn scobit, în care se frământă pâinea": Cernem făina în *postávă* AFLR/929; cf. á l b i e 2°...

2° AO, h. 172/Mh, Dj și rar Gj, Ot „vas de formă ovală, din doage, pentru spălat pe corp"; cf. á l b i e 1°...

3° AO, h. 227/Gj, Mh și rar Dj „vas lung din lemn scobit în care se spală rufe"; cf. á l b i e 1°...

4° AO, h. 681/Dj, prin Gj și rar Vl, Mh, Ot; *postáve* AMD, Pl. 83–84; 86/rar Ag, Ot „vas din doage (larg la gură) în care se lasă să curgă vinul la pritocit"; cf. á l b i e 4°...

5° AO, Pl. 131/rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 167–168/rar Db; *postáve* AMD/prin Bz și rar Ag, Ph „un fel de covată în care curge făina la măcinat; cf. c ă p i s t é r e 4°...

6° AO, h. 784/rar Gj, Dj, Ot „crintă"; cf. á l b i e 3°...

7° AO, h. 226/rar Dj „vas din lemn scobit în care se pune mâncare la porci"; cf. b l i d 3°...

– var. 1° **postrávă** s. f. AFLR/rar Mh.

POSTÁVĂ[2] s. f. AFLR/rar Vl „postav"; cf. a b á 1°...

POSTÁVIȚĂ v. **postăviță** 1°, 2°.

POSTÁVÍȚĂ s. f., pl. *postăvițe* 1° AO, h. 172/rar Mh, Dj dim. de la p o s t a v ă 1°.

2° AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „teică la moară"; cf. c a p á c 10°...

– var. **postávița** s. f., pl. *postávițe* 1° AO, h. 172/rar Mh; 2° AO, Pl. 131/rar Mh.

POSTÉLNICĂ v. **pustiélnică**.

POSTÍ vb. IV refl. AO/rar Ot „a se stabili, a se așeza": [Locuitorii din satul] Bistrița Nouă sânt rupți din Găneasa, *s-au postít* acolo lângă pădure/985; cf. a l i v ă n i 2°...

POSTOCHÍE s. f., pl. *postochíi* AMD, h. 230/rar Ct „pernă"; cf. p é r n ă 7°.

POSTOMÓLUL v. **postromólul** 1°.

POSTOROÁNCĂ s. f., pl. *postoroánce* AMD/rar Tl „fiecare dintre curelele care leagă hamul de crucea căruței".

POSTOVÓL v. **postrovól**.

POSTRAVÁLA de-a ~ loc. adv, GO/rar Mh „de-a rostogolul, de-a dura"; cf. d ú r e l e a...

POSTRÁVÁ v. **postăvă**[1] 1°.

POSTRĂVĂLÍ v. **păstrăgăli**.

POSTRĂVÓL v. **postrovól**.

POSTROMÓLUL s. n. art., **cu** ~ loc. adv. 1° GM/rar Ag, Db „cu grămada, în număr mare": Ăia venea *cu postromólu*, nemții, ca să îi sperie p-ăștia, să fugă/679.

2° GM/rar Tr „prin surprindere, pe neașteptate": I-a luat *cu postromólu*... adică la repezeal-așa, ca apa/799; cf. t o t o d á t ă.

– var. 1° **postomólul**, **cu** ~ loc. adv. GM/rar Db.

POSTROVÓL s. n., pl. *postrovoále* AMD, h. 452; GM/prin Tr și rar Gr, Tl „prostovol": Fuste largi ca *postrovólu*, așa se purta GM/784; cf. ș a ș m á.

– var. **postovól** s. n. AMD, h. 452/rar Gr; **postrăvól** s. n. AFLR/rar Ct; **prosovól** s. n. GD/rar Tl; **prostogól** s. n., pl. *prostogoále* GO/rar Dj.

POSTRÚGĂ v. **postrúngă 1°**.

POSTRÚMBĂ v. **postrúngă 1°**.

POSTRÚNG v. **postrúngă 1°**.

POSTRÚNGĂ s. f., pl. *postrúngi* **1°** AO, h. 71/crt.; AMD, h. 42/Ot şi rar Tr; *postrúnge* AO/rar Gj, Mh „strungăreaţă între dinţi"; cf. g o l[1] 5°...

2° AO, h. 71/rar Ot „parte din dantură supusă cariei": Dacă dinţii sânt stricaţi, înnegriţi, li se zice *postrúngă*/986.

3° AMD, Pl. 132/rar Ot „gaură făcută ca semn de recunoaştere în urechea oii"; cf. i s c o á s ă...

4° AO, h. 737/rar Mh „gaură, greşeală în ţesătură provocată de ruperea unui fir din natră"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

– var. 1° **păstrúgă** s. f., pl. *păstrúgi* AO, h. 71/rar Mh; **postrúngă** s. f., pl. *postrúngi* AO/Mh, Dj şi rar Gj; AMD, h. 42/prin Ot şi rar Vl; **postrúgă** s. f., pl. *postrúgi* AO/rar Mh; **postrúmbă** s. f., pl. *postrúmbe*/rar Gj; **postrúng** s. AO/rar Gj.

POSTÚRĂ v. **păstúră 2°**.

POŞ s. n., pl. *póşuri* **1°** GM/rar Tr „alică pentru vânat animale mai mari decât iepurii": Ştii ce-s alea *póşuri*/dă lup? Nişte alice mai mari ca alea, ştii, care le băga pentru iepuri/780.

2° AO, h. 49/rar Dj; AMD, h. 7 MN/rar Tr „coş pe obraz"; cf. b r o b o á n ă 1°...

– var. 1° **boş** s. n., pl. *bóşuri* AO, h. 539/rar Mh.

POŞADÍC s. m. AMD/rar Bz „pitic".

POŞÍRCĂ s. f. **1°** AMD, h. 361/prin Ag şi rar Db, Ot „borhot de prune rămase după fabricarea rachiului"; cf. b l e o á z g ă...

2° GM/rar Ot „fiertură din seminţe de dovleac".

POŞLÉTE v. **posléte**.

POŞÓR v. **porşór**.

POŞTAGÍU s. m., pl. *poştagíi* AMD, h. 576/rar Ct „factor poştal"; cf. f á c t o r...

POŞTÁL v. **poştár 1°**.

POŞTALIÓN s. n., pl. *poştalioáne* AMD, h. 243; GM/rar Tr, Gr „trăsură mică, uşoară": La nuntă venea căruţe, câte zece căruţe, *poştaliţáne* zis, c-aşa să zicea GM/806.

POŞTÁR s. m., pl. *poştári* **1°** AO, h. 370/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 572/Ag, Db, Ph, Cl, Il, Tl, prin Vl, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Ct şi rar If, Gr „factor poştal"; cf. f á c t o r...

2° GM/rar Bz „muncitor la pădure, care păzeşte canalul să nu se blocheze cu buşteni".

– var. 1° **poştâl** s. m., pl. *poştáli* AO, h. 370/rar Gj, Dj; AMD, h. 572/rar Ag, Tr.

POTÁNC v. **potáng 1°, 3°**.

POTÁNG s. n. **1°** pl. **potánge** AO, h. 640; 642; 644/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 643/prin Ot, Tr şi rar Vl, Ag „potânguri (din nuiele împletite)"; cf. b e l c i ú g 2°...

2° pl. *potánguri* AO, h. 390/rar Ot „chingă de lemn între capetele din faţă ale tălpilor la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

3° pl. *potánguri* AMD, Pl. 118–119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră la ţesut"; cf. b á t ă[1] 3°...

– var. **potânc** s. n. 1° pl. *potáncе* AMD, h. 643/rar Ag; 3° pl. *potáncuri* AMD, Pl. 118–119/rar Db.

POTÂRNÁC v. **păstrânâc**.

POTÂRNÍC v. **potârnică**.

POTÂRNÍCĂ s. f., pl. *potârnici* AO, h. 565/Mh şi prin Gj; AMD, h. 445/rar Ag, Db, Ph, Ot; *potârniche* AO/rar Mh „potârniche"; cf. c o c o ş á r...

– var. **pătârniche** s. f., pl. *pătârnichi* AMD, h. 445/prin Tl şi rar Ph, Bz, Br, Ct; **păturniche** s. f./rar Tl; **potârnic** s. m., pl. *potârnichi* AO, h. 565/rar Gj, Mh; *potârnici*/rar Gj, Mh; **potârnichie** (5 sil.) s. f., pl. *potârnichii* AO/Dj, Ot şi rar Vl, Mh; AMD/Ot, Tr, prin Ag, Db, Il şi rar Vl, Gr, Cl, Ct.

POTÂRNÍCHIE v. **potârnică**.

PÓTCĂ s. f., pl. *potci* **1°** AMD, h. 619/rar Ag „sperietoare, momâie (în culturi)"; cf. c h i p[1] 5°...

2° art. **de-a pótca** loc. subst. GM/rar Tr „numele jocului de copii ţurca"; cf. c e l í c h e 1°...

3° GM/rar Tr „bățul mai scurt folosit la țurcă"; cf. c e l í c h e 2°...

POTCOÁVĂ s. f., pl. *potcoáve* **1°** AO, Pl. 134/rar Dj; AMD, Pl. 181/rar Ot „unealtă, un fel de gripcă folosită la curățatul pieilor pentru argăsit"; cf. c ă r j ă 6°...

2° art. **potcoáva plúgului** AO, h. 642/rar Gj „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

3° AO, Pl. 121/rar Mh „semn de recunoaștere în urechile oilor (de forma unei potcoave)"; cf. p o t c o v í ț ă 2°.

POTCOVÁR s. n., pl. *potcováre* AMD, Pl. 177/rar Tr „cuțitoaie folosită de potcovar pentru a curăța copita calului, înainte de potcovire"; cf. c u s t ú r ă 4°...

POTCOVÍȚĂ s. f., pl. *potcovițe* **1°** AO, h. 651/rar Mh; AMD, h. 660/rar Tr „brățară care îmbracă leuca în capătul de jos"; cf. b á n d ă[2]...

2° AO, Pl. 122/rar Mh „semn de recunoaștere în urechea oii (de forma unei potcoave)"; cf. p o t c o á v ă 3°.

POTEÁCĂ v. **potécă 2°**.

POTÉCĂ s. f., pl. *potéci* **1°** AO, Pl. 47/rar Ot, Tr „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

2° var. **potcácă** s. f., pl. *potéci* AO, h. 55; Pl. 46/prin Dj și rar Mh; *potécuri*/rar Gj „cale îngustă, cărare"; cf. d r u m e á c...; pl., în expr. **a rămâne pe potéci** GM/rar Ag „a rămâne pe drumuri, a sărăci"; cf. s t i n g e 2°, s t o l í 2°.

– var. **1° potéică** s. f., pl. *potéici* AMD, h. 539/rar Il.

POTÉICĂ v. **potécă 1°**.

PÓTERĂ s. f., pl. *pótere* **1°** AMD, h. 429/rar Ag „haită"; cf. b á n d ă[1] 2°...

2° AMD, h. 428/rar Tl „grup de hăitași la vânătoare"; cf. c r í l ă 1°.

POTERÉCI s. m., pl. *poteréci* GO/rar Vl „steajer": [La treierat] punea doi boi sau doi cai și-n mijloc un lemn așa, un *poteréc*, cum s-ar zâce românește/908; cf. b o l o b ó c 3°...

POTIGÁCI s. m. și n. **1°** pl. *potigáci*, *potigáce* GM/rar Cl „băț, mâner fixat în părțile laterale ale plasei de pescuit": [Plasa] avea la capete câte-un lemn, ala-i spuneam *potigáć* /832; cf. c o t ó c[2] 8°.

2° var. **potigáș** s. n., pl. *potigáșe* AMD, Pl. 90/rar Ct „fiecare dintre bețișoarele care susțin făgurii în interiorul stupului"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

POTIGÁȘ v. **potigáci 2°**.

POTLOÁGĂ v. **plotóg**.

POTLOGÁR v. **plotogár**.

POTLOGÍ v. **plotogí**.

POTLOGÍT adj., f. *potlogítă* AMD/rar Gr [d. haine; iron.] „cârpit neglijent".

POTLÓN v. **cotlón 1°**.

POTMÓL v. **pozmól 1°, 3°**.

POTMOLEÁLĂ s. f. AMD, h. 545/rar Bz „mâl, nămol"; cf. b ă l c i ș ó r...

– var. **posmoleálă** s. f. AMD, h. 545/rar Ph; **pozmogeálă** s. f. GM/rar Ph.

POTNÓG v. **podnóg**.

POTNÓJ v. **podnóg**.

POTNÓJIE v. **podnóg**.

POTOGRÁF s. m., pl. *potográfi* GO/rar Vl „fotograf"; cf. p o z á r.

POTOGRAFÍE v. **fotografíe**.

POTOGRÁFIE v. **fotografíe**.

POTOLÁ v. **potolí 3°**.

POTOLÍ vb. IV tranz. **1°** TDO; AFLR/prin Mh, Dj și rar Gj „a da de mâncare, a hrăni păsările, animalele (domestice)": Ieri dimineață m-am sculat, *am... potolít*, am dat la păsări, mi-am dat la porc, mi-am luat vaca ș-am plecat... cu ea să pască TDO/920. *Am potolít* și eu rață, porc, gâscă, ce-am avut în bătătură TDO/969; cf. î m p ă c á 4°.

2° TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Ot; conj. prez. 1 sg. *să potól* AFLR/rar Vl „a termina, a încheia (diferite activități)": Al meu rămase acasă, eu m-am dus și eu *am potolít* treburile TDO/914. Și-ncepea nunta de sâmbătă sara... ș-o *potolá* tomnai luni sara TDO/995; cf. a c h i t á 1°...

3° var. **potoluí** vb. IV refl. AFLR/rar Vn „a se liniști, a se calma": *Ți-ai potolát* nervii AMD/885.

– var. 3 **potolá** vb. I tranz. AMD/rar Tl.

POTOLUÍ v. **potolí 3°.**

POTÓP s. n., pl. *potoápe* GM; AFLR/rar Db; AMD/rar Cț „curs repede de apă; șuvoi, torent": Se duce la o apă curgătoare, la *potóp* zis sau cum... Dâmbovița cum ar fi GM/691; cf. i ú d ă...

POTÓRI s. m. pl. AMD, h. 484; GM/rar Ot, Tr, Gr „pataloni țărănești din a b a lustruită, împodobiți cu găitane (în partea de jos despicați și prinși cu copci)": Flăcăii avea d-ăia de lână, *potóri* [...] nădragi largi așa, juca pe ei [...] *Potóri* era dați la lustru, mai delicați GM/830.

– var. **petúri** s. m. pl. AMD, h. 484/rar Ph; **potúri** s. m. pl./rar Gr.

POTRICĂLĂ s. f., pl. *potricále* **1°** AO, Pl. 121; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Vl, Gj; AMD, Pl. 132/rar Vl; *potricăli* AO, Pl. 121/Gj, Dj, prin Mh și rar Vl; *potricáli*/rar Mh; *potrichéli*/rar Mh „instrument din oțel cu care se fac găuri la obiectele confecționate din piele sau, ca semn de recunoaștere, în urechile oilor": Aveam o *potricálă* care trebuia să-ngăurim opincile cu ea TDO/932; cf. p i t r ó c^{2} 1°...

2° AO, Pl. 121, 122/Mh, prin Vl și rar Dj; *potricăli*/prin Gj, Dj și rar Vl, Mh, Ot „gaură făcută ca semn de recunoaștere în urechile oilor"; cf. i s c o á s ă...

– var. **pitrocéală** s. f., pl. *pitrocéle* 1° AO, Pl. 121/rar Dj, Ot; 2° AO, Pl. 121/rar Ot; *pitrocéli* 1°/prin Dj și rar Ot; 2°/rar Dj, Ot.

POTRICĂLÁTĂ v. **potricălită.**

POTRICĂLÍ vb. IV tranz. AO, h. 862; Pl. 121/prin Dj și rar Mh „a însemna urechile oilor cu p o t r í c a l a 1°": O *potricălește* [oaia] în ureche, ca s-o cunoști/971; cf. p r e d u c î^{2}.

POTRICĂLÍTĂ adj. f., pl. *potricălite* AO, Pl. 121–122/prin Mh, Dj și rar Gj [d. urechea oii] „găurită, însemnată cu p o t r i c a l a 1°"; cf. g ă u r e á t ă...

– var. **potricălátă** adj. f. AO, Pl. 121–122/rar Dj.

POTRÍVĂ adv., **loc ~** AO, h. 341/rar Dj „loc neted drept, șes, așezat la nivelul zonei din jur"; cf. g r i n d 1°...

POTRIVÍ vb. IV tranz. AO, h. 196; Pl. 90/rar Gj, Dj; AMD, h. 80/rar Ot, Gr „a netezi, a aranja, a îndrepta (un obiect)": [Peretele] îl *porivésc* cu lut amestecat cu balegă AO, h. 196/990. [Hârtia mototolită] o *potrivésc* să fie netedă AMD/775; cf. a ș t é r n e...

POTRIVICIÓR adj., f. *potrivicioáră* GM/rar Il dim. de la *potrivit* („moderat; de mijloc").

POTRIVÍT 1° adj. AO, h. 63/rar Gj [d. om] „de statură mijlocie"; cf. c i o r t á n^{1} 3°...

2° adv. AO, Pl. 9/rar Gj [d. felul de a merge] „liniștit, domol, fără grabă"; cf. a l é n e a...

POTRIVITÓR s. n., pl. *potritoáre* AMD h. 644/rar Bz „schimbătoare la coarnele plugului, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

POTROÁCĂ s. f., pl. *potroáce* **1°** AO, h. 675/rar Dj [la sg.] „vin alterat, oțetit"; cf. b o ș c ó j n i ț ă.

2° AFLR/rar Cț [la pl.] „ciorbă din picioare, aripi, gâturi de pasăre, acrită cu borș, care se servește de dimineața după nuntă"; cf. s i c t í r 2°.

– var. 2° **plotoáce**, **protoáce** AFLR/rar Ph.

POTROGRAFÍE v. **fotográfie.**

POTROPÓP s. m. TDM III/rar Il „protopop".

POTÚRI v. **potóri.**

POVÁRĂ s. f., pl. *povéri* AO, Pl. 97; 132/rar Vl, Mh, Dj; AMD, Pl. 168/rar Vn, Bz „cantitate de grăunțe cât poate duce omul în spate (la moară)": Mă duc să macin o *pováră* de boabe AO, Pl. 132/945; cf. b ă r d á c 3°...

– var. **povoáră** s. f. AO, Pl. 132/rar Dj.

POVÂRNĂ s. f., pl. *povérne* 1° AMD, h. 378/Ag, Db, prin Vl, Ph şi rar Cl; *povérni* AO, h. 491/Vl şi rar Gj; AMD/Ag, prin Db, Ph şi rar Vl, Bz; *povărni* AMD/prin Db şi rar Ag; *povárne*/rar Ph, Bz, Ot „adăpost unde este instalat cazanul pentru distilat ţuică"; cf. b a t e r i e 1°...

2° pl. *povérni* AO, Pl. 84/prin Gj „instalaţie de distilat ţuică; cazan de ţuică"; cf. d i s t i l ă r i e...

POVAŞNÍŢĂ s. f., pl. *povaşniţe* AO, h. 626; GO/prin Mh „creangă, băţ bifurcat la un capăt care se pune pe clăile de fân pentru a le apăra de vânt": După ce facem claia, punim nişte *povasníţă* pe ea, ca să n-o ia vântu, nişte crenge tăiate din pădure GO/940; cf. p r i n s o á r e.

– var. **povăşníţă** s. f., pl. *povăşniţe* AO, h. 626/rar Mh; **povâşníţă** s. f., pl. *povâşniţe*/rar Mh.

POVĂIÁLĂ v. **povoiálă** 1°, 2°, 4°, 5°.

POVÂŞNÍŢĂ v. **povaşníţă**.

POVĂŞNÍŢĂ v. **povaşníţă**.

POVESTÍ vb. IV 1° tranz. GM/rar Tr „a divulga, a trăda (pe cineva)": L-a *povestít*, l-a prins p-ala, ş-a făcut şapte ani la-nchisoare/778; cf. c o d o ş i...

2° refl. GM/rar Ph „a se lăsa într-o parte; a se povărni"; cf. b ă n u i 4°...

POVÉSTURI s. f. pl. TDO/rar Dj „poveşti": să spui *povésturi*/928.

POVÍDLĂ s. f. AMD, h. 356; GM/rar Vn. „magiun"; cf. m a g i ó n...

– var. **povírlă** s. f. AMD, h. 356/rar Vn.

POVÍRLĂ v. **povídlă**.

POVOÁRĂ v. **povără**.

POVODNÍC s. m., pl. *povodnici* GD rar Tl „pescar care recuperează peştele strâns în năvod": Vine un pescar, că e un pescar numit la fiecare năvod, *povodnic*, şi acesta ia peştele/879; cf. p r i c á c i.

POVOÍ vb. IV refl. AO, Pl. 12/rar Mh [d. ochi] „a se încetoşa (din cauza leşinului)"; cf. f l u t u r i 1°...

POVOIÁLĂ s. f., pl. *povoiéli* 1° AO, h. 138/rar Gj, Mh; AMD, h. 105/rar Ph, If, Il, Tl, Cţ „peritoneu": I s-a rupt *povoiála* maţelor AO/915; cf. b ă ş i c ă 2°...

2° var. **povăiálă** s. f., pl. *povăiéli* AO, h. 105/prin Vl şi rar Gj; GD/rar Cţ „locul unde se împreună picioarele cu trupul; vintre (la om şi la animale)"; cf. g e m ă n á r e 3°...

3° AMD, h. 144/rar Il „placentă": Înainte dă s-a naşte, stă învăluit într-o *povoiálă*, casa copilului/850; cf. a p ş o á r ă...

4° AO, h. 34/rar Dj; AMD/rar Cl „albeaţă; cataractă"; cf. c a t a r á t ă...

5° AMD, h. 114/rar Ph, Br „împăienjenire, înceţoşare a vederii, ameţeală": Ţi se pune o *povoiálă* pă ochi şi ameţeşti/751; cf. a n e m i e 1°...

– var. **poj**v**ăiálă** s. f. 1° AO, h. 138/rar Dj; **popoiálă** s. f. 4° AMD/rar Vn; **povăiálă** s. f., pl. *povăiéli* 1° AO, h. 137, 138/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 105/rar Br, Tl, Cţ; 4° AO, h. 34/rar Dj; AMD, h. 17 MN/rar Bz; 5° AMD, h. 114/rar Bz.

POZÁR s. m., pl. *pozári* AMD, h. 579/rar Cţ „fotograf": Mă scoţ în poză la *pozár*/894; cf. p o t o g r á f.

POZĂNÁR v. **buzunár**.

POZĂNÁRE v. **buzunár**.

POZDÁRE v. **pâzdárie**.

POZDÁRIE v. **pâzdárie**.

POZDÁRIE v. **pâzdárie**.

POZDÉRI v. **pâzdárie**.

POZENÁR v. **buzunár**.

POZÍŢIE s. f., în loc vb. a fi în ~; a rămâne în ~ AO, h. 168/rar Dj; AMD, h. 143/Cţ, prin Bz şi rar Db, Vn, Ot, Tr, Il, Tl „ a fi, a rămâne gravidă".

POZLÉDE v. **posléte**.

POZLÉDIE v. **posléte**.

POZLÉTE v. **posléte**.

POZMEGÍT v. **pozmogít**.

POZMOÁGĂ s. f., pl. *pozmoáge* AMD, h. 357/prin Ph şi rar Db „prună stafidită înainte de coacere"; cf. b o b o - l o á n ă...

– var. **pozmóg** s. n., pl. *pozmoáge* AMD, h. 357/rar Ph; *pozmógi*/rar Ph.

POZMÓG v. **pozmoágă**.

POZMOGEÁLĂ v. **potmoleálă**.

POZMOGÍT adj., pl. *pozmogíți*, f. *pozmogítă*, pl. *pozmogite* AMD, h. 357; 617; Pl. 70/rar Ph, Il [d. fructe, cereale] „copt în grabă; pripit; mânat"; cf. f í r e 2°...

– var. **pojmogít** adj., f. pl. *pojmogíte* AMD, h. 617/rar Ph, Bz; **pozmegit** adj., f. pl. *pozmegíte* AMD/rar Il.

POZMÓL s. n. 1° AO, h. 333/prin Vl și rar Gj, Dj; AMD, h. 544/rar Db, Ot, Tr, Cl „pământ moale pe fundul bălților sau rămas pe malul unei ape curgătoare; mâl"; cf. b â l c i ș ó r...

2° GM/prin Ph „mocirlă, noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

3° AMD, h. 545; AFLR/rar Db, Gr, Cl, Il „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

4° var. **posmól** s. n. AO, Pl. 116/rar Gj „propolis"; cf. c e á r ă 1°...

– var. **polmól** s. n. 1° AMD, h. 544/rar Ag; 3° AMD, h. 545/rar Ot; **posmól** s. n. 1° AO, h. 333/rar Ot; AMD/rar Ph; **potmól** s. n. 1° AMD/rar Bz; 3° AMD/rar Ph.

POZMOLÍ vb. IV tranz. și refl. AO, h. 333/rar Gj; AMD, h. 545; GM/rar Ph, Bz, Gr, Cl „a (se) împotmoli": [Apa] a înecat vitele, le-*a pozmolít* într-o pădure GM/748; cf. î m p o l m o l í...

POZNÁR v. **buzunár**.

POZNÁT adj., f. *poznátă* AMD/rar Cl; GD/rar Ct „glumeț; poznaș"; cf. b l e o j...

POZNĂCIÓS v. **pozniciós**.

POZNICIÓS adj., f. *poznicioásă* GM/rar Ph „glumeț, poznaș"; cf. b l e o j...

– var. **poznăciós** adj. GM/rar Ph.

POZONÁR v. **buzunár**.

PRACOVEÁN s. m., pl. *praco-véni* AMD/Ph „locuitor din județul Prahova".

PRACTICÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a obișnui să prepare, să pregătească ceva": Brânza de burduf *am practicát*-o mereu/712.

PRÁCTORIȚĂ v. **praftoríță**.

PRAF s. n., pl. *práfuri* 1° AO, Pl. 115/rar Gj; AMD, Pl. 94/rar Ph „polen"; cf. b u n[2]...

2° pl. **práfuri chímice** AMD, h. 385/rar Tr „îngrășăminte chimice"; cf. c h i m i c ă r i i 2°.

3° TDM II/prin Ph [la pl.] „cheag preparat chimic, sub formă de pulbere": Ș-acolo eu aveam cheag plămădit și dă mai multe ori îmi da și *práfuri*/712.

4° AO, h. 129/rar Mh [la pl.] „medicamente".

5° var. **prau** s. n. AO, h. 342/rar Mh, Dj „pulbere, praf"; cf. c o l b...

6° var. **prau** s. n. AO, h. 540/Gj, Mh, prin Dj și rar Vl; ~ **de púșcă**/prin Gj „praf de pușcă"; cf. b a r ă t...

PRÁFTĂRIȚĂ v. **praftoríță**.

PRÁFTOLIȚĂ v. **praftoríță**.

PRÁFTOR v. **práftură**.

PRÁFTORĂ v. **práftură**.

PRAFTORÍȚĂ s. f., pl. *praftoríțe* AMD, Pl. 178–179/rar Bz „pământuf din păr, din zdrențe sau din stuf, folosit, în fierărie, pentru a înviora cărbunii stropindu-i cu apă"; cf. b u r é t e 7°...

– var. **pláftoriță** s. f., pl. *pláftoríțe* AMD, Pl. 178–179/prin Ag; **plávturiță** s. f., pl. *pláfturițe*/rar Ph; **práctoliță** s. f., pl. *práctolițe* AO, h. 828/rar Dj; **práftăriță** s. f., pl. *práftăriți* AMD/rar Bz; **práftoliță** s. f., pl. *práftolițe*/rar Ph; **práptoriță** s.f., pl. *práptorițe*/rar Ag; **prășporiță** s. f., pl. *prășporițe*/rar Ag.

PRÁFTUR v. **práftură**.

PRÁFTURĂ s. f., pl. *práfturi* AO, h. 828/rar Dj; AMD, Pl. 178–179/prin Vn, Bz și rar Br, Tl, Ct; *práfture* AMD/prin Bz și rar Ph, Vn, Gl „pământuf din păr, din zdrențe sau din stuf, folosit, în fierărie, pentru a înviora cărbunii stropindu-i cu apă"; cf. b u r é t e 7°...

– var. **bráftură** s. f., pl. *bráfturi* AMD, Pl. 178–179/rar Vn, Bz; *bráfture*/rar Bz, Br; **plástură** s. f., pl. *plásture*/rar Ph; **pleáfturá** s. f./rar Ot; **práftor** s. n., pl.

práftore/rar Vn; **práftoră** s. f., pl. *práftore*/rar Cț; **práftur** s. m., pl. *práfturi*/rar Bz, Tl; **práfture** s. m., pl. *práfturi*/rar Vn; **vrăftură** s. f., pl. *vrăfturi*/rar Bz.

PRÁFTURE v. **práftură**.

PRAG s. n., pl. *práguri* GO/rar Vl „fiecare dintre bârnele așezate orizontal, deasupra pereților casei, peste care se pun grinzile": Se pune după aceea *prágurile*... sus acolo, une să termină pereții/922; cf. p o d e á 4°.

2° AO, Pl. 128/rar Vl „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

3° AMD, h. 539/rar Br „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

PRÁIȘTE v. **práștie 3°, 9°**.

PRÁIȘTIE v. **práștie 9°**.

PRÁJĂ v. **práșie**.

PRÁJILĂ v. **prăjálă**.

PRÁPĂR v. **prápure 1°**.

PRÁPOR v. **prápure 1°, 2°**.

PRÁPORE v. **prápure 1°**.

PRÁPTORIȚĂ v. **praftoriță**.

PRÁPURĂ v. **prápure 1°, 3°**.

PRÁPURE s. m., pl. *prápuri* **1°** AO, h. 138/Vl, prin Gj, Dj și rar Ot; AMD, h. 105/prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Ph, Bz, Tr, Gr „pertoneu"; cf. b ă ș i c ă 2°...

2° AO, h. 169/rar Dj; AMD, h. 144/rar Tr „placentă"; cf. a p ș o á r ă...

3° var. **prápură** s. f., pl. *prápuri* AMD, h. 19/rar Cț „pleoapă"; cf. b o b o á ș ă 2°...

– var. **plápor** s. m., pl. *plápori* GD/rar Cț; **prápăr** s. m., pl. *prápări* 1° AMD, h. 105/rar Cl; **prápor** s. m. și n., pl. *prápori* 2° AMD, h. 144/rar Db, Tr; *prápore* 1° AMD/rar Cț; **prápore** s. m., pl. *prápori* 1° AO, h. 138/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD/prin Vl, Ag și rar Db, Tr; **prápură** s. f., pl. *prápuri* 1° AMD/rar Tl, Cț; *prápure*/rar Tl.

PRÁSĂ s. f., pl. *práse* AFLR/rar Db „ramură tânără, mlădiță de măr (din care se fac **scărițe**, împodobite cu mărgele, numite p u n ț i, pe care fetele le lasă la Bobotează afară pentru a-și ghici viitorul)": Punem punte, luăm *prásă* de măr dulce, punem mărgelele când botează popa/812; cf. a l t ó i 2°...

PRÁȘCHIE v. **práștie 9°**.

PRÁȘIE s. f. GD/rar Tl „prășit, prașilă": Îi dăm cu *práșiin* manuală, prima *práșiie*, a doua *práșiie* iară să dă cu mecanica/875; cf. p r ă ș e á l ă, p r ă ș i t ú r ă 1°, t ă r ș i t.

– var. **prájă** s. f. AFLR/rar Db.

PRÁȘPORIȚĂ v. **praftoriță**.

PRÁȘTE v. **práștie 9°**.

PRÁȘTIE s. f., pl. *práștii* **1°** AO, h. 209/prin Dj și rar Ot „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° AO, Pl. 26/rar Dj; AMD, h. 189, 190; GM/rar Ag, Ot, Tr „lemn lung și subțire folosit în construcții; prăjină": Peste grinzi prinse-n cuie s-a pus *práștii* la casă GM/686; cf. d r e v e á 1°...

3° AMD, h. 629/rar Db, Ph, If „p ă u z ă pe căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

4° AO, h. 653/rar Dj „fiecare dintre prăjinile puse de-a lungul peste loitre pentru a mări capacitatea căruței: [Peste loitre se pun] trei curmezișuri și două lături sau *práștii*/982; cf. a j u t ó r 15°...

5° AO, h. 194/rar Dj „leaț, șipcă"; cf. b a ș c h í e 2°...

6° AMD/rar Cl „lanț lung și gros folosit în loc de tânjală când se atașează la plug o a doua pereche de cai".

7° AMD, h. 479/rar Ab „curea".

8° AMD, Pl. 40–50/rar Ag „fâșie îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

9° var. **práște** s. f., pl. *praști* AMD, Pl. 24–25/rar Db; *práști*/rar Vl „jucărie, făcută dintr-o bucată de elastic fixată printr-o fâșie de piele la capătul unei crăcane, cu ajutorul căreia se aruncă pietre"; cf. a r c ú ș 3°...

10° în expr. **a se fáce práștie** AMD, Pl. 24/rar Cț „a se îmbăta foarte tare".

– var. **práiște** (2 sil.) s. f., pl. *práiști* **3°** AMD, h. 629/rar Ph; **9°** AMD, Pl. 24–25/rar Vn, If, Tl; **práiștie** (3 sil.) s. f., pl.

práiștii 9° AMD/prin Ph și rar Db, Bz, Cl, Tl; **prâșchie** s. f., pl. *prâșchii* 9° AMD/prin Tl; **prâște** s. f., pl. *prași* 9°/rar Db; *prăști* 9°/rar Vl.

PRÁTCĂ v. **preátcă 1°**.

PRATFÓRMĂ v. **platfórmă 1°**.

PRÁVĂȚ s. n., pl. *práveți* **1°** AO, h. 642/rar Dj; AMD, h. 644; GM/Tr, prin Ag, Ot și rar Db, Gr; *právăți* AO/rar Dj, Ot; *právățuri* AMD/rar Tr „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

2° AMD, h. 643/rar Tr; *právăți* AO, h. 640/rar Dj „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. **práveț** s. n., pl. *práveți* 1° AO, h. 642/prin Mh; **prăviț** s. n., pl. *práviți* 1° AO/rar Mh; 2° GO/rar Mh.

PRÁVEȚ v. **prăvăț 1°**.

PRÁVIȚ v. **právăț 1°, 2°**.

PRĂBUÍ vb. IV tranz. GO/rar Dj „a potrivi (gustul mâncării)": *Prăbuĭm* saramura de sare cu apă rece, s-o facem cum trebuie de mâncat, să n-o lăsăm așa sărată ocnă/976.

PRĂDÁ v. **predă**.

PRĂDÁISĂ v. **paradáisă**.

PRĂDÁISTĂ v. **paradáisă**.

PRĂGÚȘ s. n. GM/rar Gr „ridicătură mică de pământ; moviliță": [Oaia] a pus picioarele într-un *prăgúș* așa și n-a mai putut s-o mai târască lupu d-acolea/827.

PRĂJÁNIE s. f. GM/rar Cl „carne prăjită": Mama bătrâna făcea... făcea *prăjánie*, frigea bucățele [din carne de porc]/828; cf. p r ă j e á l ă 1°, p r ă j i m e á.

PRĂJEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Br „carne prăjită"; cf. p r ă j á n i e...

2° AMD, h. 472/rar Ph „jumări de ouă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

3° var. **părjeálă** s. f. GO; TDO/rar Mh „rântaș".

PRĂJÍ vb. IV tranz. **1°** GO; AFLR/rar Vl, Mh, Dj „a adăuga rântaș la o mâncare": În sarmale punem și noi foi de dafin, punem și noi... piperi, și le luăm la fiert și p-ormă le *prăjím* GO/969. [Fierbem ciorba de cartofi] și dup-aceea o *prăjím* GO/990; cf. p r í n d e 1°.

2° refl. AO, Pl. 124/rar Gj [d. caș] „a prinde coajă stând la soare; a se dospi"; cf. a c r í 1°...

3° GM/rar Tr „a atinge ușor (cu sabia)"; cf. p i ș c á 1°...

– var. 1° **párji** vb. IV tranz. GO; TDO/rar Mh.

PRĂJÍLĂ s. f. AO, h. 279/rar Vl „jumări de ouă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

– var. **prájilă** s. f. AMD, h. 472/rar Ag.

PRĂJIMEÁ s. f., pl. *prăjiméle* AMD/rar Gr „(bucată de) carne prăjită"; cf. p r ă j á n i e...

PRĂJÍNĂ s. f., pl. *prăjíni* **1°** AO, h. 628/Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 55/Ot, prin Ag și rar Vl, Db, Ph, Tr, Cl „prepeleac la căpița de fân"; cf. c l e n c i 2°...

2° AO, h. 727/prin Vl „slobozitor la război"; cf. d o r â n g á r 2°...

3° AMD, Pl. 138–139/rar Ag, Ot, Tr „băț gros așezat pe două crăcane, de care atârnă ceaunul pus la foc (la stână)"; cf. a r ț â r[1] 2°...

4° var. **prejínă** s. f., pl. *prejíni* AO, Pl. 82/rar Gj; AMD, h. 204/rar Bz „bucată de lemn lungă și subțire folosită pentru a susține sau a fixa ceva"; cf. d r e v e á 1°...

5° GM; AFLR/prin Ag și rar Ph, Ot; *prăjíne* GM/rar Bz „unitate de măsură pentru suprafețe egală cu aproximativ doi ari": I-am dat fetei [zestre] trei *prăjíni* de pământ AFLR/676.

– var. **prejínă** s. f., pl. *prejíni* 1° AO, h. 628/rar Mh, Dj, Ot; **5°** AFLR/rar Db; **projínă** s. f., pl. *projíni* 4° AO, h. 218/rar Mh.

PRĂJIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *prăjioáre* GM/rar Ag dim. de la *prăjínă*: Iară sus [la vârful căpiței] punem patru *prăjioáre* [crucis]/681.

PRĂJÍT adj., f. *prăjítă* AFLR/rar Vl [d. rachiu, țuică] „afumat": Când vede că curge prea tare, mai trage focu de sub

cazan, ca să nu iese (rachiul) prea *prăjit*/908.

PRĂJITÚRĂ s. f., pl. *prăjitúri* 1° AO, h. 279/Mh, prin Vl, Gj, Dj și rar Ot; AMD, h. 472; GD/Ph, prin Bz, Cl și rar Db, Vn, Gl, Ot, Il, Tl „mâncare pregătită din ouă bătute, bucăți de carne, măruntaie prăjite în tigaie".

2° AO, h. 269; Pl. 35/rar Vl, Mh, Dj, Tr „plăcintă din aluat dospit, umplută cu mere, varză, brânză, carne, prăjită în grăsime"; cf. c l ă t i t ă 1°...

3° AO, h. 270/rar Dj, Ot; AMD, h. 463/rar Tr, Il „scovardă"; cf. á z i m ă² 3°...

4° AO, h. 596/rar Mh „clin de teren rămas nearat între două brazde", cf. a m n á r 9°...

PRĂPURÓS, ficáte ~ v. **ficát 2°.**

PRĂSÁD s. m., pl. *prăsázi* 1° AMD, h. 362/rar Tl „lăstar folosit ca altoi" [Portaltoiul] să crapă puțin, îi punem două *prăsáz* [...] două lăstări GM/694; cf. a l t ó i 1°...

2° var. **prăsádă** s. f., pl. *prăsáde* AMD, h. 362/rar Tl „soi de pere mari, lunguiețe".

– var. **prăsádă** s. f., pl. *prăsázi* 1° AMD, h. 371; GM/rar Db; **presád** s. m., pl. *presázi* 1° AMD, h. 368/rar Cț; **presádă** s. f., pl. *presáde* 2° AMD, h. 368/rar Cț; **prisád** s. m., pl. *prisázi* 1° AMD, h. 371/rar Tl; **prisádă** s. f., pl. *prisáde* 2° AMD, h. 362/prin Tl.

PRĂSÁDĂ v. **prăsád 1°, 2°.**

PRĂSÁLĂ v. **preseá 1°.**

PRĂSÁRE v. **preseá 1°.**

PRĂSĂDÍ vb. IV tranz. 1° AMD, h. 371/prin Db „a altoi"; cf. a l t o í 2°...

2° GM/rar Ag „a răsădi"; cf. n ă s ă d í 2°...

– var. 2° **presădi** vb. IV tranz. și refl. pas. AMD, h. 349/rar Tr.

PRĂSEÁ v. **preseá 2°.**

PRĂSÍ vb. IV 1° tranz. AO, Pl. 18/rar Dj; refl. AO/rar Gj; AMD, h. 144/rar Ot [d. femeie] „a naște"; cf. î n n á ș t e 3°...

2° refl. GM/rar Cl „ a se naște"; cf. î n n á ș t e 3°...

3° tranz., în expr. **a prăsí vórba** AO, h. 176/rar Gj [d. omul beat] „a vorbi cu greutate; a gângăvi".

PRĂSÍE s. f., pl. *prăsii* GM/rar Ot „progeniturâ, urmaș"; cf. o ș i ș t e.

PRĂSÍLĂ s. f. 1° AO, Pl. 116/rar Vl „puiet de albine"; cf. c ă ț é l 1°...

2° AO, Pl. 115/rar Dj „polen"; cf. b u n²...

PRĂSTÁȘĂ v. **prăștáră.**

PRĂSUCEÁ v. **presuceá 4°.**

PRĂȘCÁI v. **prășcău.**

PRĂȘCÁU s. AMD, h. 526/rar Gr „strat subțire de zăpadă"; cf. m o m é l 2°...

– var. **prășcái** s. AMD, h. 530/rar Db; **prășcói** s. /rar Db; **preșcái** s. AMD, Pl. 169/rar Db; **preșcău** s. AMD, h. 526/rar Db.

PRĂȘCÓI v. **prășcău.**

PRĂȘEÁLĂ s. f., pl. *prășéli* AO, h. 593; GO/rar Gj, Mh, Dj; GM; TDM II/rar Vn, Ot, Cl „prașilă, prășit": După *prășálă*, să duce la a doua sapă, adică la-ngropat GO/935; cf. p r á ș i e...; **~ oárbă** v. **orb 5°.**

PRĂȘÍ vb. IV tranz. 1° AO, h. 666/rar Dj; AMD, Pl. 72/rar Ag „a curăța, a tăia lăstarii neroditori la vița de vie"; cf. a l é g e 1°...

2° TDM I/rar Ot; AFLR/rar Tl „a curăța aria înainte de treierat (smulgând buruienile)".

PRĂȘILÁ vb. I tranz, ind. prez. 3 sg. *prășilă* AFLR/rar Vl „a prăși (porumbul)": Îl *prășilă* [porumbul], după prașilă-l copăiește/908; cf. t â r ș i 3°, t â r ș u í 3°, t r ă g e 14°.

PRĂȘITÓR s. n., pl. *prășitoáre* GD/rar Tl Cț „mașină prășitoare": [Porumbul] îl săpam la rând așa cu sapa, nu mai... cu *prășítóru* ca cum dă acuma/889; cf. t â r ș i t o á r e 2°.

PRĂȘITÚRĂ s. f., pl. *prășitúri* 1° AO, h. 593; AFLR/rar Mh, Dj „acțiunea de a prăși și rezultatul ei; prășit": Mâine mergem la *prășitúra* porumbului AFLR/956; cf. p r ă ș í e...

2° GD/rar Tl „parcelă, tarla cu porumb prășit".

PRĂȘTÁRĂ adj. f., pl. *prăștáre* AMD, Pl. 155/rar Br [d. oi] „care paște totdeauna la marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

– var. **prăstâșă** adj. f., pl. *prástâșe* AMD, Pl. 155/rar Ph.

PRĂȘTÍLĂ[1] s. f., pl. *prăștíle* AO, h. 210, 211/rar Ot; *prăștíli*/rar Gj „șindrilă"; cf. d r á n i ț ă 1°...

– var. **frăștílă** s. f., pl. *frăștíli* AO, h. 210, 211/rar Vl; **frătílă** s. f., pl. *frățíli* AO/rar Vl; **friștílă** s. f. GO/rar Gj; **preștílă** s. f., pl. *preștíle* AO, h. 211/rar Gj.

PRĂȘTÍLĂ[2] v. **prăștínă**[1].

PRĂȘTÍNĂ[1] s. f. AO, h. 490; Pl. 80–81; 84; GO; TDO/prin Ot și rar Vl, Dj, Tr; AMD, h. 361; 376; 377; GD; TDM I; AFLR/Tr, Gr, Tl, Cț, prin Db, Ot, Cl și rar Ag, Vn, Il „boștină, tescovină": *Prăștína* aceea care rămâne, cum îi zicem, comina, noi pe românește, oltenește [...] o așezăm la cazan și facem țuică din ea GO/991. S-a scurs mustu din *prăștína* aia GD/883; cf. b o á s c ă 1°...

– var. **prăștílă** s. f. AFLR/rar Gj; **preștínă** s. f. GD/rar Tl.

PRĂȘTÍNĂ[2] s. f., pl. *prăștíni* AMD, h. 629; Pl. 62–63/prin Vn, Bz și rar Ph „prăjină"; cf. d r e v e á 1°...

PRĂȘTIOÁSĂ adj. f., **cânepă** ~ AO, h. 708/rar Dj „cânepă (de toamnă) cu firul gros, fibroasă"; cf. b ă ț ă g ă n ó s 1°...

PRĂVĂDÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj „a amesteca (produse)": [Cheagul uscat] îl *prăvădím* cu zăr sau cu lapte... ca să poată să să-nchege laptele/935; cf. a m e s t e c á 2°...

PRĂVĂLÍ vb. IV refl. AFLR/rar Dj „a se zbate pentru a obține ceva"; cf. a b á t e[1] 2°...

PRĂVĂLÚȘ s. m., pl. *prăvălúși* AO, Pl. 132/rar Vl „drug de lemn pe care alunecă piatra morii când e scoasă pentru ferecat"; cf. l u n g ó n 5°...

PRÂLEÁZ v. **pârleăz 1°**.

PRÂND v. **prund 3°**.

PRÂNDÍ vb. IV [?], ind. prez. 1 sg. *prând* AO, h. 273/Mh și prin Gj „a mânca de amiază, de prânz"; cf. a m i e z í...

PRÂNDÓI v. **prundói 1°, 2°**.

PRÂNZ s. n., pl. *prânzuri* **1°** AO, h. 272; GO/Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 466; GM; GD/Tr, prin Ot, Cț și rar Gl, Bz, Tl „pomană, praznic care se face a doua zi sau la trei, nouă, douăzeci de zile după înmormântare": Pomană la o zi după ce îl îngroapă, îi zicem *prînz* de pomană AO/930. [Mortului] îi faci *prînzuri* cum se zice, de trei zile, de nouă zile, de douăzeci de zile GM/729; cf. p r â n z i ș ó r, p r â n z u l é ț, ț ă r ă n ă 2°.

2° AO, h. 272/prin Dj „ospăț care se face la nașterea unui copil": Femeile când nasc fac *prînz*/989.

3° AO, h. 765/rar Vl, Mh „păscutul oilor înainte de răsăritul soarelui"; cf. n ă p r i o r á t...

4° GM/rar Tr „jumătate de zi": Luam duminca oile la doi, trei tovarăși, ca să-mi ia și mie câte-un *prînz*, cât veneam eu, o după amiază sau o dimineață la școală/804; cf. c o n á c 3°.

PRÂNZÁRE s. f., pl. *prânzări* AO, h. 765/rar Vl „păscutul oilor înainte de răsăritul soarelui"; cf. n ă p r i o r á t...

PRÂNZIȘÓR s. n. GD/rar Tl „pomană, praznic la trei zile după înmormântare"; cf. p r â n z 1°...

PRÂNZÍT s. n., pl. *prânzituri* AO, h. 271/rar Dj „prânzul mic, gustarea luată dimineața la câmp, după ce s-a lucrat un timp"; cf. c o n á c é l.

PRÂNZUÍ vb. IV AO, h. 273/rar Vl, Dj; AMD, h. 467/rar Db, Vn, Bz, If; ind. prez. 1 sg. *prânzui*/rar Bz „a prânzi"; cf. a m i e z í...

PRÂNZULÉȚ s. n. AMD, h. 466/prin Ot și rar Cț „pomană, praznic a doua zi sau la câtva timp după înmormântare"; cf. p r â n z 1°...

PRÂSCÁCI s. AO, h. 705/rar Mh „roi (mic) de albine care se desprinde din primul roi în aceeași vară"; cf. p â r v á c...

PRĂSLÁVĂ s. AMD, Pl. 86–88/rar Cț „varietate de viță-de-vie".

PRĂZNE s. f., pl. *prázne* GM/rar Ph „legătură de lemne cărată în spinare; sarcină": Am fost la o *prźne* de lemne, am adus cu spinarea lemne/707; cf. c a p 2°...

PRĂZNÉL s. n., pl. *prázněle* 1° AMD, Pl. 165/rar Ph, Bz „roțiță dințată care, împreună cu roata mare, acționează piatra alergătoare, la moară"; cf. c ă r s t é i 2°...

2° var. **spărnél** s. n. AMD, Pl. 8/rar Ot „tutirez, sfârlează"; cf. n ă p ă r s t ó c 4°.

3° var. **spărnél** s. n. AMD, Pl. 8/rar Ot „roțiță din capătul de jos al fusului de tors"; cf. n ă p ă r s t ó c 3°.

4° var. **spârnél** s. n. GM/rar Gr „bătătură infectată (umflată ca un prâznel)".

5° var. **zbărnél** s. n., pl. *zbárnéle* AMD, h. 20/rar Tr „urcior la ochi"; cf. b r ă n c ă[2] 4°...

PREÁCĂ v. **preátcă** 1°.

PREADUNÁ (4 sil.) vb. I GO/rar Mh „aduna din nou": Desfăceam [firul de borangic] de pe băț și-l *preadunám* pe mosoare/945.

PREAFÁCE (3 sil.) vb. III refl. GO/rar Gj „a se termina de făcut, a face de tot": Pe urmă cearcă [săpunul] și când se *prafáče* îi dă sare și-l ia jos/924; cf. d o f á c e.

PREÁJBĂ s. f. GM/rar Tr „loc, zonă, ținut": Aicea la noi, în *prájba* asta nu s-a pus tutun.810.

PREÁPCĂ v. **preátcă** 1°, 4°.

PREÁTCĂ s. f., pl. *pretci* 1° AO, h. 692/rar Gj; AMD, Pl. 90/rar Ag, Ot, Cl, Cț; *prétce* AMD/rar Ag „fiecare dintre bețișoarele sau țipcile care susțin fagurii în interiorul stupului"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

2° AO, Pl. 138/rar Gj „țipcă așezată de-a curmezișul pe fundul unui vas din doage pentru a-l consolida"; cf. a d á o s 2°...

3° var. **prépcă** s. f., pl. *prepci* GO/rar Vl; GM/rar Ph „grătar din țipci folosit la presarea murăturilor în butoi": Punem acolo [în butoi] deasupra un fund, apoi o *prépcă* așa cum îi spune la noi GM/707. Pă brădoaică punem [...] niște *prepć* așa... niște blăniță-așa în curmeziș GO/928.

4° var. **preápcă** s. f., pl. *prepci* AO, h. 209/rar Vl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

5° pl. *prétce* AMD, Pl. 85/rar Ag „unealtă folosită de dogar pentru răzuit doagele; gripcă"; cf. c h i s é r 2°...

– var. 1° **prátcă** s. f., pl. *prátci* AO, h. 692/rar Ot; **preácă** s. f., pl. *preci* AMD, PL. 90/rar Tr; **preápcă** s. f., pl. *prepci* AO/rar Dj, Ot; **préce** s. f., pl. *preci* AMD/rar Gr, Il; **prépcă** s. f., pl. *prepci* AO/rar Vl; **prétcă** s. f., pl. *pretci* AMD/rar Db, Ot; **treápcă** s. f., pl. *trepci*/rar Vn; **treáptă** s. f., pl. *trépte*/rar Db, Ot.

PREBOLUÍ v. prubuluí 2°.

PRÉCE v. **preátcă** 1°.

PRECÉCȚIE v. precépție.

PRECEPTÓR v. perceptór 2.

PRECÉPȚIE v. percépție.

PRECESLUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ag „a împărtăși, a cumineca": Pe mort îl *precesluiește*, îl spovedește/675.

PRECHEMÁ vb. I tranz. GO/rar Mh „a chema (din nou)": Iar să strâng iară și pleacă cu muzică iar de la om la om așa, care-o-mbunat la nuntași, îi *prekámă* iară/944.

PRECLINTÍ vb. IV refl. AO, h. 110/rar Vl, Ot [d. mână, picior] „a se scrânti, a se luxa"; cf. c l e f e t i 2°...

PRECUPÉTE s. m., pl. *precupéți* AO, h. 373/rar Mh, Dj „negustor (la piață), precupeț".

PRECURMÁT adj., f. pl. *precurmáte* AO, h. 339/rar Dj [d. lemne] „scurtat, retezat scurt".

PREDÁ vb. I, ind. impf. 1 sg. *predădeám* GD/rar Tl „a da cuiva ceva în primire": Are armă și n-o *prădáiză* AFLR/714.

– var. **prădá** vb. I, ind. prez. 3 sg. *prădează* AFLR/rar Ph.

PREDELEÁN s. m., pl. *predeléni* AMD/713 „locuitor din comuna Predealul-Sărari".

PREDICEÁ v. **preduceá 3°.**

PREDÚCE vb. III refl. GO/rar Mh „a se duce din nou": Luni seara *să predúc* iară cu mireasa înapoi, iar [la] tat-al fetii/944.

PREDUCEÁ s. f., pl. *preducéle* **1°** AO, Pl. 121/prin Vl; AMD, Pl. 132/Ag, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Ct, prin Vl, Db, Tl şi rar Vn, Gl, If „unealtă (din oţel) cu ajutorul căreia se fac găuri de recunoaştere în urechea oii"; cf. p i t r ó c[2] 1°...

2° AMD, Pl. 178/rar Ag, Tr „tipar pentru turnat caiele": cf. c h é r n ă r 3°...

3° AO, Pl. 121, 122/prin Vl şi rar Gj; AMD, Pl. 132; 134; AFLR/Ag, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Ct, prin Vl, Tl şi rar Db, Ph, Vn, Ot, Gr „gaură făcută cu p r e d u c e a u a în urechea oii"; cf. i s c o á s ă...

– var. **petruceá** s. f., pl. *petrucéle* 1° AO, Pl. 121/rar Vl; **prediceá** s. f., pl. *predicéle* 3° AFLR/rar Vl; **preducél** s. n., pl. *preducéle* 1° AMD/rar Il; **predupceá** s. f., pl. *predupcéle* 3° AMD, Pl. 134/rar Tl; **pridupceá** s. f., pl. *pridupcéle* 1° AMD/rar Tl.

PREDUCÉL v. **preduceá 1°.**

PREDUCÍ[1] v. **pitrocí.**

PREDUCÍ[2] vb. IV tranz. şi refl. AMD, h. 276; Pl. 132/rar Db, Tr „a (se) face gaură cu p r e d u c e a u a în urechea oii"; cf. p o t r i c ă l i.

PREDUCÍCĂ s. f., pl. *preducéle* AMD, Pl. 132; 134/prin Vn şi rar Br, Ct „unealtă (din oţel) cu ajutorul căreia se fac găuri de recunoaştere în urechea oii"; cf. p i t r ó c[2] 1°...

PREDUCÍRE s. f. AMD, Pl. 132/rar Db „numele acţiunii de a p r e d u c i"; cf. p r e d u c í t.

PREDUCÍT s. n. AMD, Pl. 132/rar Bz, Tr „numele acţiunii de a p r e d u c i"; cf. p r e d u c i r e.

PREDUCÍTĂ adj. f., pl. *preducíte* AMD, h. 490; Pl. 132; 134; GM/prin Ag, Ot şi rar Tr, Gr [d. piei sau despre urechea oii] „găurită cu p r e d u c e a u a"; cf. î m p r e d u c í t ă.

PREDÚF s. n., pl. *predúfuri* **1°** AO, h. 683/rar Dj; AMD, Pl. 83–85; GM/Bz, Tr, prin Br, Il şi rar Ph, Vn, Gr, Ct; *predúfe* AO, h. 684/rar Vl; AMD/rar Ag, Cl, Ct „dop, capac la vrana butoiului": După ce a fiert [vinul] să-ncarcă butoiul iar din nou, să bate *predúfu* şi îl lasă până când are nevoie să umble la el GM/751; cf. d ú j n i c 3°...

2° AMD, Pl. 84/Bz, Br, Tr, prin Cl şi rar Ph, Vn, Gr, Il, Tl, Ct; *predúfe*/rar Db, Tl „vrană la butoi"; cf. c a n á 2°...

– var. 1° **predúp** s. n., pl. *predúpuri* AMD, Pl. 84–85/rar Db.

PREDÚP v. **predúf 1°.**

PREDUPCEÁ v. **preduceá 3°.**

PREFÁCE vb. III **1°** AMD, Pl. 79–80; 82/rar Vl, Ag, Db, Tr, Gr „a vântura, a pritoci (vinul)"; cf. p i t r o c í...

2° AFLR/rar Cl „a fierbe a doua oară săpunul nereuşit"; cf. p r e m e n í 2°, u n c r ó p 5°, v r é c i e 2°.

3° AFLR/rar Ot „a sorta porumbul depozitat pentru iarnă, eliminând boabele mucegăite": [Porumbul] îl băgăm în pătul, îl *prefăcem* o dată, să nu se strice, îl stricat îl dăm de-o parte/997.

PREFARÁ v. **prefirá 2°.**

PREFĂCÁNIE s. f. AMD, h. 360; GM/Bz şi rar Ph, Vn, Br „ţuică dublu distilată"; cf. v u r t 2°.

PREFĂCÚT adj., f. *prefăcútă* **1°** AO, Pl. 80/Vl, Gj şi prin Mh; AMD, h. 360/rar Db, Bz, Tl [d. rachiu, ţuică] „distilat de două ori"; cf. î n t o á r s ă...

2° AMD, Pl. 78/rar Ag [d. vin] „pritocit"; cf. t r a s 1°.

PREFÉCŢIE, la ~ loc. adv. AMD; GM/rar Br, Tr „la perfecţie, perfect": Auzea *la prefécţie* GM/742.

PREFENDÓR v. **profondór.**

PREFIÉRBE vb. III tranz. GO/rar Mh „a fierbe (din nou)": [Zara] o *prefiérbi* iară-n căldare... şi să face urdă/936.

PREFIRÁ vb. I tranz. 1° ind. prez. 3 sg. *prefiră* GO/rar Mh „a înlocui, a schimba, a împrospăta": Acolo [în putină] cu cât *prefir*/ apa mai des cu atâta răchiul iasă mai bun/965; cf. p r o s p ă t â.

2° var. **prefará** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *prefără* AO, h. 676/rar Ot „a pritoci, a vântura (vinul)"; cf. p i t r o c í...

PREFRĂMÂNTÁ vb. I tranz. şi refl. pas. GO; TDO/prin Dj şi rar Ot „a (se) frământa (din nou, bine de tot)": Frământăm aluatu [...] să dospească şi luăm făină iar ş-o *prefrămintăm* GO/969. *Prefrămintăm* sara turtiţa cu apă şi cu puţină făină şi până dimineaţa se face maia bună pentru... dospit; şi dimineaţa doar frământăm pâinea cu ea GO/978.

PREFÚŞTI s. n., pl. *prefúşte* AO, Pl. 129/rar Tr „stâlp de susţinere la podul morii"; cf. b â b ă 1 5°...

PREGĂTEÁLĂ s. f., pl. *pregătéli* GO/rar Gj; GM/rar Ag „pregătire": La mireasă [acasă] nu să face atâta *pregătéilă* GM/682.

PREGETÁ vb. I intranz. 1° AMD/rar Ph, Tr „a ezita, a nu-i veni să facă ceva": Ziua lucrez, seara *préget* să mai merg la cineva/715.

2° TDM II/rar Bz „a împiedica, a stânjeni": Atunci [iarna] şade sub zăpadă acolo şi lui [= grâului] *nu prégetă* cu ger sau cu... alte feluri de...şi primăvara, dac-avea zăpadă, foarte frumos mergea/752.

PREGURÍE s. f., pl. *pregurii* AMD, h. 51/rar Tr „amigdală"; cf. a m i g d a l í t ă...

PRÉIER v. **príer 1°, 2°.**

PREIERÁR s. m. AMD, h. 508/rar Bz „numele lunii aprilie"; cf. a p r i l i e...

PREÎNFUNDÁ vb. I GO/rar Mh „a înfunda (din nou)": Pe urmă, am văzut că nu ţine apa, l-*am preînfundát* [b u n a - r u l]/944.

PREJÍNĂ v. **prăjínă 1°, 4°, 5°.**

PREJÚR 1° adv. GM/rar Il „împrejur"; cf. î n s p r e j ú r...; **jur prejúr** loc. adv. AFLR/rar Tr „jur împrejur".

2° **la prejúrul** loc. prep. AO, h. 381/rar Ot „împrejurul, în jurul": Merg *la prejúru* casei/996.

PREJURÍME s. f. AFLR/rar Tl „împrejurime"; cf. î m p r e j u r â r e.

PREÎNTOÁRCE vb. III GO; AFLR/rar Mh „a întoarce (din nou)": Iar la *prentórc* oile GO/941.

PRELÁTĂ s. f. AO, Pl. 79/rar Mh „leasă (pe care se usucă prunele la soare)"; cf. l e á s ă 1°...

PRELICÁR s. m., pl. *prelicári* AMD, h. 430/rar Tr „câine de vânătoare, prepelicar"; cf. c ă p ó i...

PRELUÁ vb. I GO/rar Mh „a lua (din nou)":[Carnea] o suim în pod, o *prelóm* din pod/948.

PRELÚNGE adj. f. pl. AFLR/rar Gj „lunguiţe, alungite"; cf. î m p r e l ú n g...

PRELUNGUIÁT adj., f. *prelunguiátă* AFLR/rar Ct „alungit, lunguieţ"; cf. î m p r e l ú n g...

PRÉMĂ s. f., pl. *préme* AMD; AFLR/rar Db, Tl „premiu, primă"; cf. b a c ş i ş 2°...

PREMĂTURÁ vb. I GO/rar Mh „a mătura (din nou)": După ce-l udă [pământul], iară *premătură* şi-o face bine aria/941.

PREMÂNÁ[1] vb. I tranz. GO/rar Gj „a mâna (din nou, mereu, întruna)": Îl bătea [calul] şi-l *premînă* şi-ncoa şi-ncolo şi bătea [grâul la arie] cu calu/935.

PREMÂNÁ[2] v. **premení 3°, 5°.**

PREMENÍ vb. IV tranz. 1° şi refl. TDO/rar Dj; TDM I; III/rar Ot, Gr „a (se) îmbrăca haine curate, a (se) primeni": Gata, punem lumânările-n mână, îl *premenim* [pe muribund] bine frumos TDO/933. „Să te duci şi tu acas să te *premenéşti*", zâce „să mergem şi noi la iertăciune" TDM I/772.

2° GM/prin Tr şi rar Ot, Gr „a fierbe a doua oară săpunul nereuşit": A doua oară iar îl pui şi-l... noi îi zăcem că-l *primenim*, aşa i se spune, *primenim* a doua oară şi

iasă murdăria din el toată, de rămâne limpede, săpun limpede, frumos TDO/991; cf. p r e f á c e 2°...

3° TDO/rar Dj; GM/rar Tr „a schimba aşternutul de frunze la viermii de mătase, mutându-i în alt loc": La trei zile trebuia *să-i premenim* [gândacii] GM/793. Îi *primingi* în fiecare zi [gândacii], le punea frunză proaspătă, îi *primingi* aşa, să spune, primineală AFLR/738. Îi luam [viermii de mătase], puneam frunză alta, nouă, şi-i luam, îi *premânám* pe altă masă GO/945.

4° AFLR/rar Vl „a schimba, a înnoi (saramura în care se ţine brânza)": Saramura aia o ţânem o lună de zile în apa aia da...*premenim* într-altă, că să strică dacă... /902.

5° AMD, Pl. 79-80; 82/rar Db, Tr „a pritoci (vinul)"; cf. p i t r o c í...

6° var. **prímení** vb. IV tranz. AMD, Pl. 74/rar Br „a ascuţi din nou (primăvara, înainte de a-i băga în pământ) aracii folosiţi în anul anterior".

– var. **peremení** vb. IV tranz. 1° AFLR/rar Tl; **premână** vb. I tranz. 3° GO/rar Mh; 5° AO, h. 676/rar Mh; **primení** vb. IV tranz. 2° TDO; AFLR/rar Dj, Ot; TDM III/rar Tr; 3° TDM II/rar Ph; 5° AMD, Pl. 82/rar Cl, Il; **priminí** vb. IV tranz. 2° TDM II/rar Bz, Tr; 3° GM; TDM II; AFLR/rar Ph, Br, Il.

PREMETEÁ v. **primeteá 1°, 2°.**

PREMITEÁ v. **primeteá 1°.**

PREMUIÁ vb. I tranz. AO, Pl. 35/rar Gj „a înmuia (din nou)".

PREMUTÁ vb. I GM/rar Ph „a muta (în altă parte), a permuta": Am făcut armata la Ploieşti; aicea dă prima dată [...] pă urmă m-*a premutát*/710.

PRENOÍ vb. IV tranz. 1° GO/rar Vl; AMD, h. 600/rar Vl „a semăna din nou, a înlocui seminţele nerăsărite": Dacă [porumbul] nu e bun, îl mai mâncă ceva, îl mai *prenoim*, mai punem altu GO/902; cf. c â r p í 1°...

2° AMD, h. 590/rar Vl „a ara (şi semănă) din nou un teren lăsat să se odihnească un an, doi".

3° AO, h. 676/rar Gj „a vântura, a pritoci (vinul, murăturile)"; cf. p i t r o c í...

– var. **3° prenuí** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *prénuie* GO/rar Dj.

PRENUÍ v. **prenoí 3°.**

PREOBEÁJE v. **probojénie.**

PREÓT s. m., pl. *preóţi* AFLR/rar Tl, Cţ „preot".

– var. **priót** s. m., pl. *prióţi* TDO/rar Dj.

PREPALÁC v. **prepeleác 5°.**

PREPARÁ vb. I **1°** refl. AO, h. 516; TDO/rar Gj, Ot; GM/rar Tr, If „a se pregăti cu cele necesare pentru ceva": După ce-am făcut locaşu fundului [pentru butoi], atuncea *ne preparăm* de fund TDO/947. Duminecă nainte [de nuntă] *să prepárã* şi ei cu ţuică, cu vin, cu băutură TDO/996; cf. î m p r e p a r á.

2° tranz. TDO/rar Vl „a rezolva treburile casnice": Ieri m-am sculat de dimineaţă, *am preparát* în casă, am măturat, mi-am aranjat totu şi-am plecat la colectiv TDO/927; cf. b â s t â c â i 2°...

3° tranz., ind. prez. 1 sg. *preparéz* AFLR/rar Mh „a pregăti mâncarea"; cf. b u c ă t ă r í.

PREPARÁT adj. AO, h. 584/rar Mh [d. un teren] „pregătit pentru semănat".

PREPARÁŢIE s. f. GM; AFLR/rar Vl, Vn „mâncare, băutură (pregătite pentru un ospăţ)": Dacă-i mai rămâne *preparáţie*, mai băga şi luni seara masă GM/672. [De Crăciun] era o mare *preparáţie* AFLR/727.

PREPCÁR v. **pretcár.**

PRÉPCĂ v. **preátcă 1°, 3°.**

PREPELEÁC s. n., pl. *prepeléce* **1°** AMD, Pl. 55; AFLR/Ag, prin Db, Ph şi rar Vl, Vn, Bz, Ot, Tr, Tl, Cţ; *prepeleácuri*/rar Ph „pari cu crăcane scurte înfipţi în pământ, pe care se clădeşte căpiţa"; cf. c l e n c i 2°...

2° s. m., pl. *prepeléci* TDO/rar Vl „căpiţă (de fân) ridicată pe un par cu

crăcane înfipt în pământ": Să usucă [fânul], îl facem *prepeléć*/903; cf. c ă p í ț ă 1°...

3° AMD, Pl. 139/Ag, Tr, prin Vl, Db, Ph, Vn și rar Gl, Bz, Br, Ot, If, Gr, Cl, Tl, Cț; *prepeleácuri*/rar Br „sărcinere"; cf. a g ă ț ă t o â r e 2°...

4° AMD, Pl. 138–139/rar Ag, Bz; *prepeleáce*/rar Tr, Cț „par scurt cu crăcane, înfipt în pământ, de care se atârnă căldarea pusă la foc (la stână)"; cf. c ă l d ă r á r...

5° AMD, h. 195/rar Vn, Bz, Il, Cț; *prepeleácuri*/rar Il „adăpost rudimentar între crengile unui copac sau între doi (patru) pari cu crăcane înfipți în pământ": Ne-am suit să facem *pripalác* în nuc pentru a păzi via și nucu GM/733; cf. c e r d â c 2°...

6° AMD, Pl. 146/prin Ag și rar Ot; și s. m., pl. *prepeléci*/rar Vl, Ag „lemn, băț cu câteva crăcane la un capăt, folosit la amestecat în zerul pus la foc pentru a scoate urdă, la frecat fasolea sau la mustuit strugurii"; cf. g i u r[3]...

– var. **prepalác** s. n., pl. *prepalácuri* 5° AMD, h. 195/rar Cl; **prepeleág** s. n. și m., pl. *prepelége* 1° AO, h. 628/prin Vl și rar Gj; AMD, Pl. 55/rar Tr; 3° AO, h. 775/rar Vl, Dj; 4° AO, h. 773/rar Ot; 6° AMD, Pl. 139/rar Cț; *prepeleáguri* 3° AMD, Pl. 139/prin Tr și rar Ag, Gr, Cl; 6° AO, h. 671/rar Dj; *prepelégi* 2° AO, h. 455; TDO; AFLR/rar Vl; 3° AO/rar Vl, Gj, Mh; 6° AO/rar Dj; **pripalác** s. 5° GM/rar Vn.

PREPELEÁG v. **prepeleác 1°–4°, 6°.**

PREPELICÁR 1° s. n., pl. *prepelicáre* AMD, Pl. 55/rar Tr „prepeleac pentru căpița de fân"; cf. c l e n c i 2°...

2° s. m., pl. *prepelicári* AMD, Pl. 139/rar Tr „sărciner"; cf. a g ă ț ă t o a r e 2°...

PREPELIȚÁR s. m., pl. *prepelițári* AMD, h. 430/rar Ot, Tl „câine de vânătoare; prepelicar"; cf. c ă p ó i...

PRÉPELIȚĂ s. f., pl. *prépelițe* 1° AMD, Pl. 167/rar Vl, Ag, Db, Ph „mică piesă metalică, fixată în piatra alergătoare, în care intră fusul morii"; cf. p ă r p ă r í ț ă 1°...

2° AMD, Pl. 163/rar Vl „bucățică de metal fixată în capătul butucului de la roata morii, pentru ca acesta să nu se roadă la învârtire"; cf. b o l d 5°...

3° var. **prepelíță** s. f., pl. *prepelițe* AMD, Pl. 165/rar Vn „rotiță mică dințată cu ajutorul căreia se acționează piatra alergătoare la moară"; cf. c â r s t e i 2°...

4° AMD, Pl. 137/rar Ag „cârlig cu coadă lungă folosit de cioban pentru a prinde oile"; cf. a r c á n 1°...

– var. 1° **prepelíță** s. f., pl. *prepelițe* AMD, Pl. 167/prin Bz și rar Vn.

PREPELÍȚĂ v. **prépelițe 1°, 3°.**

PRÉPELIȚI s. f. pl. AO, h. 562/rar Ot; AMD, h. 445/prin Ag, Ph, Tr, Il și rar Db, Vn, Gr, Cl, Tl, Cț „prepelițe"; cf. b a b ú ș c ă 4°...

– var. **prepelíți** s. f. pl. AMD, h. 445/rar Vn, Cl, Tl.

PREPELÍȚI v. **prépelițe.**

PREPELIȚÓI s. m., pl. *prepelițói* AMD, h. 455; AFLR/rar Db „bărbătușul prepeliței; pitpalac"; cf. p i t p ă l ă c i[1].

PREPÍNGE vb. III refl. GM/rar Tr „a se deplasa luând locul cuiva": *S-a prepins* frontu românesc încolo-n locu rușilor ș-a rămas aicea tot... front/782.

PRÉPOLIS v. **própolis.**

PREPÚNE[1] vb. III tranz. și refl. pas. 1° AO, h. 594; GO; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj; AMD, h. 601; GM/Il, prin Bz, Cl și rar Ot, Tl „a (se) semăna a doua oară. a (se) înlocui semințele nerăsărite": Unde n-a răsărit [porumbul] mai punem, mai *prepúnem*, mai punem boabe așa unde nu e răsărit AFLR/912. Dacă nu ieșea [porumbul], îl mai *prepunéam* GM/847; cf. c â r p í 1°...

2° AO, h. 661/rar Mh; AMD, Pl. 66–67/rar Il „a (se) pune (coarda de viță-de-vie) la butăși".

PREPÚNE[2] vb. III tranz. GM/rar Ag „a propune": A venit o singură data băiatu

cu nevastă-sa şi ne-*a prepús* că noi să ne facem altă casă/687.

PREPÚS s. n. AO, h. 594; GO/prin Gj şi rar Dj, Mh „acţiunea de a prepune boabele în pământ": Să duce să vadă dacă [porumbul] a ieşit tot, dacă nu îl prepune; *prepús* înseamnă că înlocuieşte unde n-a crescut GO/924; cf. cârpeálă 1°...

PREPUSĂTÚRI s. f. pl. GO/rar Mh „boabele de porumb puse în locurile unde nu au răsărit după primul semănat"; cf. cârpitúră.

PRESÁD v. **prăsád 1°**.

PRESÁDĂ v. **prăsád 2°**.

PRESÁRE v. **preseá 1°**.

PRÉSĂ s. f., pl. *prése* **1°** AMD, Pl. 143/rar Tr „crintă"; cf. álbie 3°...

2° AMD, Pl. 176/rar Br „unealtă de zidărie pentru făcut ciubuce; ciubucar"; cf. ciubúc 3°...

3° AO, Pl. 141/rar Mh „priboi, dorn"; cf. chérnăr 1°...

PRESĂDÍ v. **prăsădí 2°**.

PRESĂDÍT adj., pl. *presădíţi* AMD/rar Tr „venit din altă localitate, strămutat"; cf. provenít.

PRESĂTÓR s. n., pl. *presătoáre* AO, h. 784/rar Ot „crintă"; cf. álbie 3°...

PRESÁTURĂ s. f. AFLR/rar Mh „înghesuială, îmbulzeală"; cf. gloátă 1°...

PRESCUÍŢĂ v. **presculíţă**.

PRESCULÍŢĂ s. f., pl. *presculíţe* GM/rar Ot dim. de la *prescură*.

– var. **prescuíţă** s. f., pl. *prescuíţe* GM/rar Bz.

PRESCURÁT s. GM/rar Db „numele unui soi de mere".

PRÉSCURE s. f., pl. *préscuri* TDM I/rar Vl, Ag „prescură"; cf. leturghíe...

PRESEÁ s. f., pl. *preséle* **1°** AMD, h. 240/Ag, prin Vl şi rar Db „plăsea (la cuţit)"; cf. brăţáră 2°...

2° var. **prăseá** s. f., pl. *preséle* AMD, h. 635/rar Db „măsea la coasă"; cf. aducătúră 2°...

– var. **1°** **brăséle** s. f. pl. AMD, h. 240/rar Ph, Br, Il; **păslá** s. f., pl. *păsléle* AO, Pl. 34/rar Vl; **plăsálă** s. f., pl. *plăséle* AO/rar Dj; **plăsáre** s. f., pl. *plăsări* AMD/prin Tr; **prăsálă** s. f., pl. *prăséle* AO/rar Vl, Ot; **prăsáre** s. f., pl. *prăsări* AMD/rar Ag; **presáre** s. f., pl. *presări*/rar Ot.

PRESEÁCĂ v. **priseácă 1°**.

PRESIMŢÍ vb. IV, ind. prez. 1 sg. *presimţésc* AFLR/rar Gr „a simţi dinainte ce o să se întâmple"; cf. fire 7°...

PRESOÁRE v. **presór**.

PRESONÁ v. **presorá**.

PRESÓR s. n., pl. *presoáre* AO, h. 626/rar Dj „legătură, împletitură din crăci puse pe vârful unei căpiţe pentru a o feri de vânt".

–var. **presoáre** s. f., pl. *presóri* AO, h. 626/rar Dj.

PRESORÁ vb. I tranz. AMD; GD; AFLR/prin Tl „a presăra"; cf. ciútură 10°...

– var. **presoná** vb. I tranz. GD/rar Ct.

PRESPĂLĂ vb. I GO/rar Mh „a spăla (din nou)": *Să* le *prespăl*, a zis că nu le-am spălat bine/948.

PRESPÍC s. n., pl. *prespíce* AMD, Pl. 90/rar Br „beţişor în interiorul stupului, pe care se contruiesc fagurii"; cf. căţúşă 6°...

PRESTÉLCĂ v. **pistélcă 2°–4°**.

PRESTRÁNGE vb. III GO/rar Mh „a strânge (din nou)": Luăm furci şi-l întoarcem [fânul] de pe o parte pe alta, ca să se usuce ca lumea şi-atunci îl *prestrîmzăm*, îl facem porşori, căpiţă/940.

PRESUCEÁ s. f., pl. *presucéle* **1°** AMD, Pl. 171/rar Vl, Ag, Db, Ph „unealtă folosită în dogărie pentru a răsuci teiul de legat cercurile de lemn"; cf. aducătór[2]...

2° AMD, Pl. 132/rar Ag „unealtă (de oţel) folosită la însemnat urechile oilor"; cf. pitróc[2] 1°...

3° AMD, Pl. 118–119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se leagă firul rupt în natră"; cf. bâtă[1] 3°...

4° var. **prăsuceá** s. f., pl. *prăsucéle* AMD, Pl. 90/rar Db „şipcă sau beţişor în

interiorul stupului, pe care albinele clădesc fagurii"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

PREŞCĂI v. **prăşcău**.

PREŞCĂU v. **prăşcău**.

PREŞCHIMBĂ vb. I tranz. GM/rar Db „a muta din loc, a schimba locul": Se da alături şi-nchidea ochii, ca să nu vază cum *preşkîmbă*, că le *preşkîmbă* alea, le mută din căciula aia/791.

PREŞCÓI v. **prăşcău**.

PREŞTÉVE v. **pleştéve**.

PREŞTÍLĂ v. **prăştílă**.

PREŞTÍNĂ v. **prăştínă**[1].

PREŞTOÁRE s. f., pl. *preştóri* AMD, h. 494, 495/rar Bz „catrinţă"; cf. a n d r ó c 2°...

PRETCÁR s. n., pl. *pretcáre* AMD, Pl. 90/rar Il „ramă din şipci fixate în interiorul stupului pe care albinele clădesc fagurii"; cf. g r i p c ă[1] 9°...

– var. **prepcár** s. n., pl. *prepcáre* AMD, Pl. 90/rar Ot.

PRÉTCĂ v. **preátcă 1°**.

PRÉTEN v. **priétin**.

PRETENÍ vb. IV refl. TDM III/rar Cl „a se împrieteni".

PRETÉNŢE s. f., pl. *preténţi* AFLR/rar Gr „pretenţie": Ai *preténţe* să plătesc?/830. N-a avut nicio *petrénţie* AFLR/690.

– var. **petrénţie** s. f., pl. *petrénţii* AMD; GM; AFLR/prin Ag şi rar Ph, Vn.

PRÉTIN v. **priétin**.

PRETINDÁ v. **pretínde 2°**.

PRETÍNDE vb. III tranz. **1°** AFLR/rar Vn „ a (se) cere; a fi necesar": Pui sare cât *pretínde* apa [pentru murături]/725; cf. c á l e 7°.

2° var. **petrínde** vb. III tranz. GM; TDM III/rar Ag, Tr „a avea pretenţii; a cere": Ăla s-a dus şi *n-a* mai *petríns* nici dă cheltuială, nici dă nimic GM/766. Să-i fac rochie de mireasă ei mi-*a pretindát* GM/750.

– var. 2° **pretíndă** vb. I tranz. GM; AFLR/rar Ph, Bz.

PRETOCÍ v. **pitrocí**.

PRETUCÍ v. **pitrocí**.

PREŢÍNE vb. III GO/rar Gj „a ţine, a susţine": Punem o cârpă pe fundăcel şi-l stoarcem [caşul] frumos, *preţînem* cu altă cârpă şi trecem deasupra, ca să să facă frumos/947.

PRÉUCĂ v. **priócă**.

PREUNÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh „a uni, a împreuna".

PREVEDEÁ vb. II refl. GM; AFLR/rar Ph, Il „a se vedea prin ceva; a se întrevedea": [Era] subţire, *să prevedzái* pân ele [...], cum e şi eşarfele acuma AFLR/716.

PREVELÍŞ s. n. GM/rar Tr „povârniş, pantă": M-am lăsat disculţă pă... pă *prevelíşu*-ăla de deal/792; cf. c l i n 6°...

PREVENÍ vb. IV intranz. **1°** GO/rar Mh; GD/rar Cţ „a veni din nou; a reveni": Oamenii care s-adună la fată, iar *previn* în cuscri, iar după mireasă GO/944. Românii nu vrea *să previe* la unguri deloc; şi au trecut munţii GD/891.

2° AMD; GM/rar Db, Gr „a veni din altă parte; a proveni": Nu mai sânt pureci, numai dacă *previne* de undeva GM/817. O femeie nu ştiu de unde e *prevenítă* GM/824; cf. d e v e n í 2°...

PREVÍNDE vb. III GO/rar Mh „a vinde din nou, a revinde": Ăla aduna sandila şi aduna cu două sute [...] cu trei sute de lei... şi o lua de la noi; şi el o vindea cu [...] o mie două sute de lei mia, o *previndă* el/936.

PREZNEÁN s. m., pl. *preznéni* AO/944 „locuitor din comuna Prejna (Mehedinţi) (în pronunţie locală *Prézna*)".

PRIBICÍTUL, în a veni cu ~ loc. vb. AMD, h. 153/rar Ph „a veni în peţit"; cf. g r ă i t ú r ă...

PRIBÓI s. n., pl. *priboáie* **1°** AMD, Pl. 73–74/prin Il şi rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr, If, Cl, Cţ „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° pl. **pribóiuri** AO, Pl. 137; 141/rar Vl; AMD, h. 693/rar Bz, Gr şi s. m., pl. *pribói* AO/rar Gj, Mh, Dj „priboaie, domuri"; cf. c h é r n ă r 1°...

3° AMD, h. 689/rar Cț „un fel de dorn, folosit în rotărie, pentru însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

4° AO, Pl. 140/rar Ot „tipar, matriță pentru caiele"; cf. c h é r n ă r 3°...

– var. 2° **bribói** s. n., pl. *briboáie* AO, Pl. 137; 141/Dj și rar Mh; AMD, h. 693/rar If, Cl, Il; **pribón** s. n., pl. *priboáne* AMD/rar Bz.

PRIBÓN v. **pribói 2°.**

PRIC[1] v. **pleu.**

PRIC[2] adj., f. *pricâ*, pl. *price* **1°** AO, h. 402; 756/rar Gj, Dj; GM/rar Ot [d. vite, animale] „bălțat": Oi *prîce*, cu negru și cu alb AO, h. 756/971; cf. f l o r i á n ă...

2° AO, h. 50/rar Vl [d. om] „cu pistrui, pistruiat": [Fata] e *pricâ* pe ochi/927; cf. a b r á ș 1°...

3° var. **bric** adj. cu val. subst. TDM III/rar Il „țesătură subțire înflorată, pestriță": Și am ieșit cu o rochie dă... dă crep dă șin [...] și cu rochițe d-astea-lantile dă... dă bember, dă bember și dă *bric*/843.

PRICÁCI s. m., pl. *pricâri* GD/rar Tl „pescar care recuperează peștele din năvoade și îl transportă (cu barca) la mal": Fiește pescar își punea peștile, avea omu lui care să spunea *pricâc*; omu care să ducea cu peștile era *pricâcî*/871; cf. p o v ó d n i c.

PRICÁNCĂ s. f. GD/rar Tl „jumătate dintr-un pește (care se frige la proțap)": Să spunea *pricâncă*, dacă era jumătate, *pricâncă*, dacă era tot, proțap/871.

PRICÉPE vb. III **1°** tranz. AFLR/rar Tl „a se pricepe la ceva; a ști (să facă) ceva": Venea o moașă care *pricepéi*, care știa/879.

2° tranz. și refl. TDO/rar Mh, Dj; GM/rar Ot „a-și da seama, a înțelege, a simți, a percepe": Și lumea stă cu lumânări pe lângă el, toată lumea, când este aproape să moară, îl vede, îl *pricépem* când moare TDO/967. S-a-ntors lupoaica ș-a-nceput să urle de pui. *A pricépút* că i-a-mpușcat puiu TDO/989. Și m-a dat tata înapoi la spitalu-ăl mare la noi la Slatină, și d-aci am stătut iar o lună jumate, și d-aci *m-am pricépút*. Da la... acolo la tebeciști nu mi-a făcut nimic TDM I/765; cf. s â m ț i, ú r m ă 1°.

3° refl. TDO/rar Gj „a da semne, a se pregăti, a fi gata (să)": Acolo [la pășune] am stat, am stat cu ea și... cât am stat, am văzut că nu mai prea stă, să duce-ncolo pin...p-ormă pleacă ea sângur-acas [...] „Vaca să știi că *să pricépe* să fete"/920.

4° refl., în **a se pricépe de ziuă** AO, h. 308/rar Gj „a se lumina de ziuă, a se face ziuă"; cf. c u n o á ș t e...

– var. **pricepeá** vb. II, ind. prez. 1 pl. *pricepém* TDO; AFLR/rar Mh; AFLR/rar Tr; **pricepí** vb. IV AFLR/rar Bz.

PRICEPEÁ v. **pricépe.**

PRICEPÍ v. **pricépe.**

PRICÉPȚIE v. **percéptie.**

PRICHISEÁLĂ s. f. AMD/rar Db „plictiseală".

PRÍCINĂ s. f., în expr. **a se púne de** ~ AFLR/rar Tl „a se împotrivi, a se opune": Zmeii deodată *s-a pus di príčină*, că... n-o dă, că nu știu ce/878; cf. c r á c ă 1°...

PRICÓCI adj. AMD/rar Ot [d. grâu, cereale] „copt înainte de vreme; pripit": Grâu *pricóc* sau văratic/776; cf. f í r e 2°...

PRICOLÍCI s. m., pl. *pricolíci* **1°** GM/rar Tr „mai marele peste o haită de zece lupi": Nouă lupi și mai e unu mai mare-i zice *pricolícĭ*, ăla tot al lor, care-i conduce/780.

2° AO, h. 167/rar Mh „al treilea dintre copiii născuți de o fată nemăritată".

3° var. **prigorící** s. m., pl. *prigorící* AO, h. 167/rar Vl „copil nelegitim"; cf. b a i s t r ú c...

PRICOPSÉNIE s. f. GM/rar Bz „pricopseală, câștig": Vreo *pricopsénie* nu fac/732; cf. c â ș l í g...

PRIDĂȘCĂ s. f. GD/rar Tl „șezătoare"; cf. a d i á n c ă...

PRIDIDÍ vb. IV tranz. AMD/rar Db „ a doborî, a învinge": L-*a prididít* boala/814; cf. a s u p r í...

PRIDUPCEÁ v. **preduceá 1°**.

PRÍE adj. f. GO/rar Gj; GM/rar Ag [d. vite] „bălțată"; cf. f l o r i á n ă...

PRIÉL v. **priér 1°**.

PRIÉR s. **1°** AO, Pl. 42/Dj, Ot, prin Gj și rar Mh, Vl; AMD, h. 508/Db, Ot, prin Gr și rar Ag, Ph, Vn, Bz, Tr, Tl „numele lunii aprilie"; cf. a p r í l i e...

2° var. **preiér** s. GM/rar Vn, Bz „ajunul zilei de Sfântul Gheorghe": În sear-asta-i **preéru** și mâne-i Sfântu Gheorghe/732.

3° var. **proór** s. TDO/rar Mh „crengi (de salcie) cu frunze verzi care se pun la porțile caselor în ajunul zilei de Sfântul Gheorghe"; cf. c r ú g ă...; **a se dúce în proór** TDO/rar Mh „a practica obiceiul de a culege crengi verzi pentru a le pune la porțile caselor": La Sfântu Gheorghe *să duc în proór* în ziua dintâi, *să duc în proʷór* ș-aduc *proór* și pun la porți și pe la casă/967.

– var. 1° **préier** s. AMD, h. 508/rar Vn, Bz, Cț; **priél** s. /rar Ot; **prier** s. /prin Tr și rar Db; **príler** s. /rar Ot.

PRÍER v. **priér 1°**.

PRIÉTIN (3 sil.) s. m., pl. *priétini* AO, h. 351/Gj, Mh, Dj, Ot, prin Vl și rar Tr; AMD, h. 560/Db, Ph, Tr, prin Bz, Br, Ot, Cl, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Vn, If, Gr, Il „prieten"; cf. g h i o l d á ș 1°.

– var. **préten** s. m., pl. *préteni* AO, h. 351/rar Mh, Dj; AMD, h. 560; TDM II; AFLR/Bz, Il , prin Ag, Db, Ph, Cl, Cț și rar Vn, Tr, Gr, Tl; **prétin** s. m., pl. *prétini* AO/Mh și prin Dj; AMD; TDM II; AFLR/prin Ag, Db, Ph, Br, Tr și rar Vl, Vn, Bz, Ot, If, Il, Tl, Cț; **priétin** (2 sil.) s. m., pl. *priétini* AMD/prin Ag și rar Ph, Vn, Bz, Br, Gr.

PRIÉTIN (2 sil.) v. **priétin**.

PRIGINÍ v. **sprijini 1°, 3°**.

PRIGÓRE v. **prigórie 2°**.

PRIGORÍCI v. **pricolici 3°**.

PRIGÓRIE (4 sil.) s. f., pl. *prigórii* **1°** GM/rar Db, Gr „căldură mare, zăpușeală": Să-ncălzește apa acolo la câmp, *prigórie* mare/791; cf. a p r i n d e r e 3°...

2° GM/rar Tr „miraj": Uite, parcă licăie așa *prigórîle* astea de soare, ca cum timpu, zic la secere/807.

3° AMD, h. 444/rar Cl „grangur"; cf. c a l o f i r[1] 2°...

– var. 2° **prigóre** s. f., pl. *prigóri* GM/rar Tr.

PRIHÓD s. n., pl. *prihoáde* AO, Pl. 48/rar Gj, Mh „potecă îngustă de trecere peste un teren accidentat"; cf. l ă s ă t ó r 6°...

PRIHÓDIȘTE s. f., pl. *prihódiști* **1°** AO, Pl. 48/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 551 MN/rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Ot „nume topic pentru un teren accidentat".

2° AO, Pl. 48/rar Vl, Gj; AMD, h. 551 MN/rar Db „teren între două dealuri; vâlcea"; cf. r ú s c ă.

– var. **1° priódiște** s. f., pl. *priódiști* AMD, h. 551 MN/rar Vl.

PRIJINEÁ s. f., pl. *prijinéle* **1°** AMD, h. 452/rar Ag „unealtă de pescuit (neidentificată)".

2° GM/rar Ag „balustradă (la punte)"; cf. s t ă n o á g ă 2°.

PRIJINÍ v. **sprijini 5°**.

PRIJONÍ v. **sprijini 4°**.

PRIJUNÍ v. **sprijini 1°, 4°**.

PRILÁZ v. **pârleáz 1°**.

PRILEÁZ v. **pârleáz 1°**.

PRÍLER v. **priér 1°**.

PRILEȘTÍ v. **priviștí**.

PRILOÁGÁ v. **pârlóg 1°–3°**.

PRILÓG v. **pârlóg 3°**.

PRIM adj., pl. *primi*, **văr ~** AO, h. 159/prin Mh și rar Vl, Dj, Ot „văr primar"; cf. c r ú c e 19°...

PRÍMA 1° adj. f., **domnișoáră ~** ; **fátă ~** GM/rar Bz „domnișoară de onoare cu rolul cel mai important dintre însoțitoarele miresei".

2° adj. invar., **veri ~** AO, h. 159/rar Gj; AMD, h. 155/rar Tr „veri primari"; cf. c r ú c e 19°...

3° adv. AFLR/rar Db „întâia oară": Chiar când a venit domnul Ilie Burluc *prima*/812. Porumbu la noi aicea *primaĭ dátă* îi dăm o praşilă oarbă AFLR/967; cf. d e o c a m d á t ă...

– var. 3° **primai** adj., ~ *dátă* loc. adv. AFLR/rar Mh.

PRÍMAI v. **prima 3°.**

PRIMÁR adj. **1° roi** ~ AO, h. 704, 705/prin Dj şi rar Mh, Ot „roi care roieşte primul dintr-un stup"; cf. p â r v á c...

2° var. **primáre** adj. f., *cále* ~ v. **cále 2°.**

PRIMÁRE v. **primár 2°.**

PRIMARLÁC s. m. [?] AMD/rar Ct „funcţie de primar interimar": *Primarlícu* e de ocazie, azi primar, mâine plugar/896.

PRIMÁŞ 1° s. m./ adj., pl. *primáşi* GO/rar Mh „instrumentist care dă tonul şi dirijează taraful".

2° vár ~ AO, h. 159/rar Gj, Mh „văr primar"; cf. c r ú c e 19°...

PRÍMAŞI, ~ dátă loc. adv. AFLR/rar Ph „mai întâi, prima oară"; cf. d e o c a m - d á t ă...

PRIMĂVĂRÁT s. AMD, Pl. 159/rar Ct „îngrijitul şi păscutul oilor primăvara".

PRIMĂVĂRÁTIC 1° s. GO/rar Gj „plata în bani pentru îngrijirea şi păscutul oilor în perioada de primăvară".

2° cu val. adv. GM/rar Db „de cu primăvară, în primăvară": Oaia o tunzi acu *primăvăráticu*/698.

PRIMĂVÁRI s. f. pl. AO, Pl. 43/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 516 MN/Tr, prin Db, Gr, Cl, Il şi rar Ot „primăveri".

– var. **primávére** s. f. pl. AMD, h. 516 MN/rar Vn; **primevéri** s. f. pl. AO, Pl. 43/rar Vl.

PRIMĂVÉRE v. **primăvări.**

PRIMBÁRE v. **plimbáre 2°.**

PRIMBLÁRE v. **plimbáre 2°.**

PRIMÉLI s. f. pl. GM/rar Vl „baliverne, vorbe (credinţe) deşarte": Mie mi-a fost urât de *primélí* d-alea/678; cf. b ă n ă n á i e 2°...

PRIMENÉLE v. **primineálă 3°.**

PRIMENÍ v. **premeni 2°, 3°, 5°, 6°.**

PRIMÉT v. **primeteá 1°.**

PRIMETEÁ s. f., pl. *primetéle* **1°** AMD, Pl. 54; TDM II, III/rar Br, Tr, Cl, Il; GD/prin Ct şi rar Tl „un fel de plasă deasă, din sfoară, pentru vânturat cerealele (la treieratul cu cai)": Nu era vânturători atuncea, cu *primetáua*, cu... plasă, adia vântu şi trăgea cu plasa ce rămânea GM/745; cf. c â r l i ó n ţ 2°...

2° var. **premeteá** s. f., pl. *premetéle* AMD, Pl. 175/rar Ag „bidinea"; cf. b i d i n e á 1°...

3° var. **premeteá** s. f., pl. *premetéle* AMD, Pl. 178–179/rar Db „pământuf (din paie sau din zdrenţe) folosit în fierărie la stropit cărbunii aprinşi, pentru înviorare"; cf. b u r é t e 7°...

– var. 1° **premeteá** s. f. GD/rar Ct; **premiteá** s. f. GM/rar Bz; **primeneá** s. f. GD/rar Ct; **primét** s. n. GO/prin Dj; GD/rar Ct; **primeteálă** s. f. GD/rar Ct; **primiteá** s. f. GM; TDM II/prin Br şi rar Cl, Il; GD/rar Tl, Ct.

PRIMETEÁLĂ v. **primeteá 1°.**

PRIMEVÉRI v. **primăvări.**

PRIMÍ, a-i ~ vb. IV intranz. unipers. GM/rar Ph [d. mâncare] „a-i prii": Nu mănânc, maică, ciorbă acră, că dacă *nu-mi primêşte, nu-mi primêşte*/701; cf. p r i v i[2].

PRIMINEÁ v. **primeteá 1°.**

PRIMINEÁLĂ s. f. **1°** TDM II/rar Br „schimbarea, împrospătarea frunzelor (de dud) la viermii de mătase": În fiecare zi, le punea frunză proaspătă, îi priminea, aşa să spune, *priminăílă*/738.

2° TDM III/rar Tr „fierbere a doua oară a săpunului nereuşit".

3° var. **primenéle** s. f. pl. AFLR/rar TI „rufe, albituri curate, primeneli".

PRIMINÍ v. **premeni 2°, 3°.**

PRIN prep. **1°** ~ **auzite** loc. adv. GM/rar Ph, Vn; ~ **auzitea** GM/rar Ph loc. adv. „din auzite".

2° ~ **úndă**, în *a da* ~ ~ GM/rar Db „a da în fiert".

3° var. **pân** prep. TDO/prin Dj şi rar Mh; AFLR/prin Ag, Db, Gr, Cţ şi rar Vl, Bz, Tr, Tl „prin": Cânepa o dăm *pín* iţe, *pín* spată şi o gurim AFLR/672.

– var. **3° pin** prep. AFLR/rar Mh; Bz, Cţ; **du pin** prep. compusă TDO; AFLR/rar Mh. Dj „de prin".

PRÍNCĂ s. f., pl. *princi* AMD, h. 478/rar Tr „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

PRÍNDE vb. III tranz. **1°** GO; TDO; AFLR/rar Gj, Mh. Tr „a drege o mâncare; a da consistenţă": Şi de-acilea o *prind* [ciorba] cu un pic de făină GO/998; cf. p r ă j i 1°.

2° în expr. **a nu ~ (copíl)** AMD, h. 144/rar Ag, Bz, Tr, Cl, Cţ [d. femeie] „a nu fi aptă de reproducere; a nu putea rămâne gravidă".

3° în **a ~ pânza** loc. vb. AO, Pl. 88/rar Gj, Mh „a năvădi"; cf. î n n ă v ă d í...

4° în **a ~ fáţă** loc. vb. AO, h. 614/rar Dj [d. grâu şi alte cereale] „a da în copt, a-şi schimba culoarea"; cf. c o d ă l b í...

5° în **a ~ de fire** loc. vb. GM/rar Db „a bănui"; cf. b ă n u i á l ă 1°...

– var. **prindeá** vb. II AFLR/prin Mh şi rar Gj.

PRINDEÁ v. **prínde**.

PRINÓS s. n., pl. *prinoáse* AFLR/rar Gj; GM/rar Ph „colac (mare) făcut special pentru slujbe de pomenire a morţilor sau de hramul bisericii": Face popa slujbă la biserică, se duc femeile acolo cu *prinoáse*, aşa-i zice la noi, capetele, prescuri, colivă AFLR/912. Mai inainte făcea colac aşa mare [pentru hram], să numea *prinóś*[u] GM/706.

PRINS adj. **1°** f. *prinsă*, **brânză ~** AFLR/rar Gr „brânză obţinută din lapte prins, fără cheag"; cf. f ă r ă m á t ă.

2° AO, h. 176/rar Dj „amestat de băutură; cherchelit"; cf. a b ţ i g u i t...

PRÍNSA s. f. art. **1°** GM/rar Tr; **de-a ~** loc. subst. AFLR/rar Mh „numele jocului de copii de-a prinsul"; cf. a l e r g á t ă...

2° cu ~ loc. adv. GD/rar Tl „figură la jocul numit de-a ~, constând în prinderea celui descoperit (în opoz. cu a r ş i t a şi v ă z u t a)".

3° var. **prinsea** s. f. art. GM/rar Tr „figură la jocul de copii t â r p u l u g u l".

– var. **1° prinsea** s. f. art. GM/rar Tr; **de-a ~** loc. subst. GM/rar Vn.

PRÍNSEA v. **prínsa 1°, 3°.**

PRINSOÁRE s. f., pl. *prinsóri* AMD, h. 629/rar Ot „prăjină, crăcană prinsă la vârful căpiţei (de fân) pentru a o feri de vânt"; cf. p o v á ş n i ţ ă...

PRINZĂTOÁRE s. f., pl. *prinzătóri* **1°** AO, h. 706/prin Dj „obiect (cutie, stup mic) cu ajutorul căruia se prinde roiul de albine"; cf. c ó f ă **4°**...

2° AMD, h. 196/rar Il „cursă pentru păsări"; cf. c ă p c ă n i...

3° AMD, Pl. 114/rar Bz „b ă r b ă t u ş la război"; cf. a m n á r 2°...

– var. **1° prinzătór** s. n., pl. *prinzătoáre* AO, h. 706/rar Vl, Dj.

PRINZĂTÓR[1] v. **prinzătoáre 1°.**

PRINZĂTÓR[2] adj. AMD, Pl. 64–65/rar Ag [d. portaltoi] „care prinde bine altoiul": P-aia bună trebuie s-o altoieşti în portaltoi că e mai durabil, mai *prinzătór*/768.

PRINZIONÉR v. **prizionér.**

PRINZONÉR v. **prizionér.**

PRIOBÁJĂ v. **probojénie.**

PRIÓC v. **priócă 1°.**

PRIÓCĂ (3 sil.) s. f., pl. *prióci* AMD, h. 270; GM; GD/prin Cţ şi rar Br, Cl, Il; *prioci* AFLR/rar Br „cireadă de vite": Era oi, era multe vite d-astelalte, cai, vaci, era *priłóć*, *priłóć* dă animale era prin baltă GM/865; cf. c i r e á d ă 3°...

– var. **préucă** (2 sil.) s. f., pl. *preuci* AMD, h. 270/rar Tl; **prióc** s. n., pl. *prioáce*/rar Br; **priópcă** (3 sil.) s. f., pl. *priópci* GM/rar Il.

PRIÓDIŞTE v. **prihódişte.**

PRIÓPCĂ v. **priócă.**

PRIÓT v. **preót.**

PRIPALÁC v. **prepeleác 5°.**

PRIPÁLCĂ s. f., pl. *pripălci* AMD, Pl. 114–115/rar Tr „m u i e r u ș c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

PRIPÁS s. m., pl. *pripăși* **1°** AO, h. 167/rar Vl; AMD, h. 142/Il, prin Ph și rar Ag, Vn, Bz, Cl, Cț „copil nelegitim"; cf. b a i s t r ú c...

2° var. **pripáș** s. m., pl. *pripăși* TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh „miel mic, abia fătat": Când tăiem *pripáș*, e cheag acolo [...] e cheag în el acolo TDO/903.

– var. **1° pripáz** s. m., pl. *pripázi* AMD, h. 142/rar Cl.

PRIPÁȘ v. **pripás 2°**.

PRIPÁZ v. **pripás 1°**.

PRIPĂZĂ adj. f., pl. *pripáze* AMD, Pl. 155/rar Tr [d. oi] „care umblă totdeauna pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

PRIPĂGÍT adj., pl. *pripăgíți* GM/rar Tr „rupt de familie, de rude; înstrăinat".

PRIPĂȘÍ vb. IV tranz. AMD, h. 142/rar Cț „a naște un copil nelegitim": *A pripășit* un pripas/892; cf. c o p i l i 3°.

PRIPEÁLĂ s. f. AO, h. 310/rar Dj „căldură mare, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

PRÍPET s. AO, h. 310/rar Gj „căldură mare, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

PRIPÍ vb. **IV 1°** tranz. AFLR/rar Vl; AMD, h. 516; 617/rar If, Cț [d. soare] „a încălzi excesiv, a arde cu putere (provocând coacerea prematură a cerealelor)": La toate [rufele] le facem așa și le *pripéște* soarele AFLR/908. Căldurile îl *pripéște* la copt [grâul] AMD, h. 617/898; cf. h u p u r í...

2° refl. AO, h. 613/rar Mh; AMD, h. 462; 617/prin Cț și rar Vl, Db [d. cereale sau despre pâinea pusă la copt] „a se coace superficial din cauza căldurii excesive": Grâul văratic *să pripéște* AMD, h. 617/817.

3° refl. GM/rar Tr [d. oameni] „a se încălzi (la soare)": Ea [bunica] mereu *se pripáí* la soare/803.

PRIPÍT adj., f. *pripítă* AO, h. 613/rar Vl, Gj; AMD, h. 617/prin Tr și rar Ag, Db, Cl, Il [d. grâu, cereale] „copt prematur (din cauza căldurii excesive)"; cf. f í r e 2°...

PRIPITÓR adj. **1°** GO/rar Vl [d. soare] „fierbinte, arzător": Când este soarele *pripitór* le pătrunde [rufele] repede/908.

2° AO, h. 613/rar Gj, Mh [d. cereale] „care se coace prematur"; cf. f i r e 2°...

3° GO/rar Vl [d. pământ] „nisipos, prin care apa pătrunde ușor și repede"; cf. c h i ș ă i ó s...

PRIPÓN s. n., pl. *pripoáne* AMD, h. 547 MN/rar Br „deal, povârniș, pripor"; cf. c l i n 6°...

PRIPONÍ vb. IV **1°** tranz., ind. prez. 1 sg. *pripón*, *pripon* AO, h. 861/rar Vl „a lega (calul) în pripon".

2° refl. AMD/rar Ph [d. om] „a se încurca, a-și face de lucru cu ceva".

PRIPÓR s. n. GD/rar Cț „pripon (de pescuit)".

PRISĂD v. **prăsád 1°**.

PRISÁDĂ v. **prăsád 2°**.

PRISÁTCĂ v. **priseácă 1°**.

PRISEÁCĂ s. f., pl. *priséci* **1°** AMD, Pl. 89–90/rar Ag, Ot „stupină"; cf. a l b i n á r i ț ă...

2° GM/rar Ag „prima fază de prelucrare a unui buștean constând în cojirea lui (fără a-i tăia vârful)": Asta e *prisáica*: nu-i taie vârfu tot la lemn [...] rămâne câteva frunze la vârf. Adică [vârful] necojit și cu frunză. Prima fază e *prisáica*/675.

– var. **1° preseácă** s. f., pl. *preséci* AMD, Pl. 89–90/rar Db; **prisátcă** s. f., pl. *prisătci*/rar Cț.

PRISLÓP s. n., pl. *prisloápe* **1°** AO, Pl. 47/rar Mh „bucată de teren, între holde, lăsată nelucrată; răzor"; cf. d ă l m ă 3°...

2° var. **prislóv** s. n., pl. *prisloáve* AO, Pl. 47/rar Vl „teren situat într-o văgăună greu accesibilă; râpă"; cf. c u r m ă t ú r ă 5°...

PRISLÓV v. **prislóp 2°**.

PRISNÉL v. **prâznél 1°**.

PRISPI s. f. pl. AO, h. 191/rar Dj; AMD, h. 175/rar Vl, Vn, Db, Il „prispe"; cf. a m v ó n...

PRISPIȘOÁRĂ s. f. TDM III/rar Cl dim. de la *prispă*.

PRISTÉLCĂ v. **pistélcă 1°, 3°**.

PRISTOCÍ v. **pitroci**.

PRISTÓS s. n., pl. *pristoáse* **1°** AO, h. 595/rar Vl; AMD, h. 601/rar Ph; *pristósuri* AMD, h. 602/rar Ph „clin de teren rămas nearat între două brazde sau la capătul locului"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, h. 382/rar Il „bucată de teren lăsată, rezervată pentru a fi cultivată cu cânepă".

3° de ~ loc. adv. GM; AFLR/rar Ag, Ph „din belșug,.de prisos; în plus": Care aveam *dă pristós* [porumb], așa mai mult, să ducea la târg cu el AFLR/690. Care are plus, are untură *dă pristós*, dân biu, face la săpun/715; cf. b i ș ú g...

4° GM/rar Ph „parastas, fără dată fixă, la peste un an de la înmormântare, care se face în afara celor nouă c a p e t e obligatorii prin tradiție": Cu *pristósu* e zece capete: Îi face [mortului] până-i face de anu ș-apoi la urmă la trei, patru luni și la o juma de an îi face și *pristós*/718.

PRÍȘTEN s. n. GO/rar Vl „bucată de lemn, scândurică folosită pentru peticit burduful de brânză".

PRIȘTINÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a tolera, a primi, a accepta": N-am vrut *să*-i *prištinim* pe țigani în sat/819.

PRITÓC s. **1°** AMD, Pl. 78, 79–80/prin Ph, Tl și rar Bz, Cț „vin limpede tras de pe drojdie, vin pritocit"; cf. p r o f i r, s a m a t ó c **1°**.

2° GM/rar Db „putină pentru brânză": Atuncea-l taie pe el, cașu-ăla, îl bagă la *pritóc*, la saramură. *Pritóc* este un vas cu saramură [...] un fel de putină așa/697; cf. b á l i e 4°...

– var. **1° pitróc** s. AMD, Pl. 78, 79–80/rar Ot; **pritóg** s. /rar Br, Cț.

PRITOCITOÁRE s. f. **1°** AMD, Pl. 83/rar Ot „vas mare de lemn, larg la gură, în care se pun strugurii la culeș"; cf. a c ó v **2°**...

2° var. **pitocitoáre** s. f. AMD, Pl. 143/rar Ot „crintă"; cf. á l b i e **3°**...

PRITÓG v. **pritóc 1°**.

PRIVÁL s. n., pl. *privále* AMD, h. 537, 538; TDM III; AFLR/prin Cl, Il și rar Br, Tl, Cț; *priváluri* AMD, h. 541/rar Tl „canal de legătură între o baltă și o apă curgătoare".

PRIVÁR v. **privór 1°**.

PRIVÁTĂ s. f. AMD, h. 143/rar Gr „closet"; cf. i ș i t ó r...

PRIVDOR v. **privór 1°**.

PRIVÉCHI s. n. GM/rar Tr „priveghi".

PRIVESCÁLĂ s. f., pl. *privescále* AO, h. 210/rar Mh „șindrilă"; cf. d r â n i ț ă **1°**...

PRIVÍ[1] vb. IV tranz. și refl. pas. **1°** GO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; GM; TDM II; AFLR/Il și rar Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl; AMD, Pl. 72; GD/rar Tl „a (se) plivi": Și-l *privește* [grâul], intră prin dânsu și smulge ce găsește [...] ce fel de buruieni are GM/841; cf. b u r u i **1°**...

2° refl. pas. GM/rar Ag „a se curăța (prumbul) de foile uscate sau de cele de prisos": *Să privéște* de foi și... porumbu și se rupe din mot/689.

PRIVÍ[2] **, a-i ~** vb. IV intranz. AMD/rar Tl „a prii": Nu-ți *privéște* aeru/881; cf. p r i m í...

PRIVICĂTOÁRE v. **privighetoáre 2°**.

PRIVIGĂTOÁRE v. **privighetoáre 1°**.

PRIVIGHETOÁRE s. f. **1°** GM/rar Db, Cl; AMD, h. 212/rar Cț „lumânare în formă de spirală care se pune pe pieptul mortului": I-am făcut *privigătoáre* de ceară curată/690.

2° var. **privicătoáre** s. f. AMD/rar Tr „filomelă".

– var. **1° privigătoáre** s. f. GM/rar Ag.

PRIVÍNȚĂ v. **privínță 2°**.

PRIVÍNȚĂ s. f. **1°** GM; TDM II/rar Ph, Vn; AMD/rar Tl „prevenție": A stat în

privinţă... cinci luni de zile până l-a judecat GM/710.

2° var. **priviinţă** s. f. AFLR/rar Ph „preventoriu": M-a ţinut o săptămână dă zile numai în *priviinţă* [înainte de operaţie] AFLR/715.

PRIVIŞTÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. **1°** AO, h. 211; GO/rar Gj, Mh; AMD/rar Il „a (se) aşeza (şindrilele, scândurile) cu marginile suprapuse (ca solzii de peşte)": [Scândurile] se pun *priviştite*, să-mbucă [...] ca să... oricât ar scădea, să nu să vadă printre ele GO/912; cf. a l i b z u i...

2° AMD, h. 603/rar Br [d. brazdele unei arături] „a se suprapune parţial": La cormană *să priviştéte* brazdele/753.

– var. **1° prileşti** vb. IV AO, h. 211/rar Gj.

PRIVÍT s. n. GO/rar Mh „plivit, plivire"; cf. p l é v e **1°**...

PRIVÍTĂ s. f., pl. *privíte* **1°** GO/rar Mh, Dj; GM/rar Vl „nuia subţire (şi mlădioasă)"; cf. s t r ă m u r â r e.

2° var. **priviţă** s. f., pl. *priviţi* AMD/rar Vn „fuscel la scară"; cf. c u i[2] **4°**.

3° AMD, h. 255/rar Ph, Bz „poliţă (îngustă şi subţire)".

– var. **1° privite** s. f., pl. *privíţe* AMD, Pl. 90/rar Db; **priviţă** s. f., pl. *privíţe* AMD, h. 452; Pl. 90; GM/prin Ag, Tr şi rar Db, Ot, Gr; *priviţi* AMD/rar Ot.

PRIVÍTE v. **privită 1°**.

PRIVÍŢĂ v. **privită 1°, 2°**.

PRIVÓR s. n., pl. *privoáre* **1°** AO, h. 191; AFLR/Gj; AMD, h. 174/rar Db, Ph, Tr, If, Gr, Cl, Il „prispă, pridvor"; cf. a m v ó n...

2° AO, h. 191/rar Gj „împrejmuire din scânduri la prispă"; cf. d u v á r **1°**...

3° AMD, h. 184/rar Db „tindă"; cf. c e l á r **3°**...

– var. **1° privár** s. n., pl. *priváre* AO, h. 191/rar Gj; **privdór** s. n. AMD/rar Vn.

PRIVORÁŞ s. n., pl. *privoráşe* AFLR/rar Gj. dim. de la p r i v o r **1°**.

PRIZIONÉL v. **prizionér**.

PRIZIONÉR (4 sil.) s. m., pl. *prizionéri* AO, h. 367/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 570; TDM I, II; AFLR/Ag, Ph, Tr, Cl, Gr, Tl, Cţ, prin Vl, Db, Vn, Bz, Ot, Il şi rar Br „prizonier".

– var. **prinzionér** (4 sil.) s. m., pl. *prinzionéri* AO, h. 367/rar Vl, Mh; **prinzonér** s. m., pl. *prinzonéri* AMD, h. 570/rar Cţ; **prinzionél** (4 sil.) s. m., pl. *prinzionéli* AMD/rar Tr; **prizionér** (3 sil.) s. m., pl. *prizionéri*/prin Db, Gr şi rar Br, Ot, If, Cl, Il, Tl; **prizioniér** [prizionjér] s. m., pl. *prizioniéri*/Db, prin Bz şi rar Ph, Br, Gr, Il; **prizioniér** (3 sil.) s. m., pl. *prizioniéri*/prin Db şi rar Bz, Br, Tr, If; **prizonér** s. m., pl. *prizonéri* AO/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot; AMD/Ag, prin Vl, Ot, Tl, Cţ şi rar Ph, Tr, Gr.

PRIZIONÉR (3 sil.) v. **prizionér**.

PRIZIONIÉR (4 sil.) v. **prizionér**.

PRIZIONIÉR (3 sil.) v. **prizionér**.

PRIZONÉR v. **prizionér**.

PROÁSPĂT adj., f. *proáspătă* AO, h. 584/rar Dj [d. pământ, teren] „afânat (prin arătură recentă)"; cf. a r s...; în ~ loc. adv. AFLR/rar Db „(arat) de curând": Prima, când îi bagă discurile, să-i bag şi semănătorile, să-l însemănăm [grâul] *în proáspăt*/812.

PROBÁ vb. I tranz. **1°** AFLR/rar Ph „a socoti, a plănui": *Am probát* ca să fiu atunci [la Drăgaică] în sat/713.

2° var. **probi** vb. IV tranz. GO/prin Mh; GD/rar Cţ „a încerca"; cf. p r o b u i, p r u b u l u i.

PROBÍ v. **probá 2°**.

PROBOJÉNIE s. f. AO, Pl. 42/rar Gj „numele sărbătorii Schimbarea la Faţă (6 august)"

– var. **Pobreájen** s. n. AFLR/rar Db, Bz; **Pobreájină** s. f. AMD/rar Bz; **Preobeáje** s. f. GM/rar If; **Priobăjă** (4 sil.) s. f. AMD/rar Cl; **Projăni** s. AO, Pl. 42/rar Gj.

PROBUÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a încerca, a proba": [Laptelui] îi dădeam

cheag, dacă să strângea el, *probuţím* aşa la cincisprezece, douăzeci dă minute era gata/892; cf. p r o b á 2°...

PROCÉST s. n., pl. *procéste* AMD; GM/rar Ag, Db, Vn, Tr, Tl „proces penal".

PROCÓP v. **procóv**.

PROCOPSÍT adj., f. *procopsítă* GM/rar Ot „arătos, grozav".

PROCORÓR s. m., pl. *procoróri* AMD, h. 152 MN/rar Db „judecător".

PROCÓV s. n., pl. *procoáve* AMD, h. 232; GM/rar Db. Ph „cergă din câlţi de cânepă"; cf. c é r g ă 2°...

– var. **procóp** s. n. GM/rar Db.

PROCOVÍŢĂ s. f., pl. *procovíţe* AMD, h. 232; GM/rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn „învelitoare groasă ţesută din lână; pătură"; cf. a ş t e r n ú t 1°...

– var. **prócuiţă** (4 sil.) s. f., pl. *prócuiţe* AMD, h. 232/rar Ph.

PRÓCUIŢĂ v. **procovíţă**.

PROCURÁ vb. I refl. AFLR/rar Vl, Mh; GM; AFLR/rar Ag, Db, Vn, Bz, Ot „a-şi face rost de cele necesare în vederea unei acţiuni, a unui eveniment": [Pentru nuntă] *te procúr!* de carne, *te procúr!* de băutură, *te procúr!* să cumperi făină pentru cozonac AFLR/903. [Pentru casă] trebuie *să te procúr!* întâi de lemne, tălpi GM/727; cf. î m p r o c u r á .

PRODUCĂTÓR adj. **1°** şi s. m. AMD, Pl. 86–88/prin Cl şi rar Il, Cţ; f. *producătoáre* AO, h. 659/rar Ot; AMD; GM/Ot, prin Db, Ph, Gr, Cl, Il şi rar Vl, Ag, Tr, If „soi, varietate de viţă-de-vie nealtoită".

2° AMD, Pl. 65/rar Ag, Db, Ot [d. viţa-de-vie] „sălbatică"; cf. s c u t u r ă t o á r e, s c u t u r ă t ó r 2°, s t r ă i n ă.

3° **vin** ~ AFLR/rar Tl „vin obţinut din viţă nealtoită": Ia uite, ce vin ne-adus omu-ăsta? şi noi mai bem din ăla *producătór* de-acolo de la ei!/875.

PROFÁCE vb. III GO/rar Mh „a face (din nou)": Znopii-i *profăşm* iară grămadă/944.

PROFESOÁRE s. f. AFLR/rar Cl „profesoară".

PROFÍR[1] s. n., **vin** ~ AMD, Pl. 78/rar Bz „vin limpede, tras de pe drojdie"; cf. p r i t ó c 1°...

PROFÍR[2] s. n., în expr. **a (se) lucrá la** ~ GM/rar Ph „a se aranja la suprafaţa soluluì lemnăria din care urmează să se clădească o casă": *La profír*, de exemplu, lucrezi jos... scurţi capacele cât trebuie, stâlpi, pregăteşti tot, numa când o ridici [casa] într-o zi ai şi ridicat-o/711.

PROFONDÓR s. n., pl. *profondoáre* AMD/rar Cţ „fund (la om)".

– var. **prefendór** s. n., pl. *prefendoáre* AMD/rar Ct.

PROFRÍPTĂ adj. f. AO, Pl. 80/rar Mh [d. ţuică] „dublu distilată"; cf. i n t o á r s ă...

PROFT v. **próptă 10°**.

PRÓFTĂ v. **próptă 1°**.

PROFTEÁ v. **propteá 2°, 3°, 6°**.

PROGÁDIE (3 sil.) s. f., pl. *progázi* AO, h. 184/rar Gj „cimitir"; cf. c i m i t í r u r i...

PRÓHTĂ v. **próptă 9°**.

PROITEÁSĂ s. f. AFLR/rar Vl „preoteasă".

PROJÁR v. **pojár 1°, 3°**.

PROJÁNI v. **probojénie**.

PROJÍNĂ v. **prăjină 4°**.

PROMIŢĂ vb. I, ind. prez. 1 pl. *promiţăm* GM/rar Ot „a promite".

PROÓR v. **priér 3°**.

PROPĂŢ v. **protáp 1°**.

PROPĂDUÍ vb. IV GD/rar Cţ „a cădea de acord; a stabili, a promite [?]": Şi n-a vrut să să mai împace cu... până când *n-a propăduit* acolo la masă că... îi mai dă douăzeci de oi/889; cf. a d ú c e 2°...

PROPIETÁR s. m. TDM III/806 „proprietar".

PROPIETĂRÍE s. f., pl. *propietărîi* GM/rar Ot „proprietate": Ăştia avea *propietăríja* dincolo-n Teleorman/773; cf. t a p á i e 3°.

PROPIETĂRÍ vb. IV tranz. şi refl. AFLR/rar Mh; GM; TDM II/rar Ag, Br, Tr; GD/rar Tl, Cţ „a (se) împroprietări": I-*a propietărít* cu zece pogoane GM/768; cf. î m p ă m â n t e n i.

PROPOĂDĂ v. **brobózi**.

PROPÓD v. **brobózi**.

PROPOLÍCS v. **própolis**.

PROPOLÍPS v. **própolis**.

PRÓPOLIS s. AO, Pl. 116/prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, Pl. 94/Ot, prin Ag, Cţ şi rar Vl, Db, Ph, Tr „propolis"; cf. c e á r ă 1°...

– var. **prépolis** s. AMD, Pl. 94/rar Ag; **propolícs** s. AO, Pl. 116/rar Ot; **propolíps** s. AO/rar Ot; **propolis** s. AO/Dj, prin Vl şi rar Gj, Mh; AMD/prin Ot şi rar Tr, Il, Cţ; **propolísm** s. AMD/rar Tl; **propolíst** s. /rar Tr; **propoliş** s. /rar Tr; **propolíţă** s. f./rar Cţ; **propoliús** (4 sil.) s. AO/rar Mh; AMD/rar Gr; **própolus** s. AO/rar Vl; **trópolis** s. /rar Dj.

PROPOLÍS v. **própolis**.

PROPOLÍSM v. **própolis**.

PROPOLÍST v. **própolis**.

PROPOLÍŞ v. **própolis**.

PROPÓLIŢĂ v. **própolis**.

PROPOLIÚS v. **própolis**.

PRÓPOLUS v. **própolis**.

PRÓPTĂ s. f., pl. *própte* **1°** AO, h. 209/prin Dj, Ot şi rar Mh; AMD, h. 189/rar Il „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° AO, h. 638/prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 642/rar Vl, Ot, Cţ „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

3° AMD, h. 251/rar Ot „cruce la sanie"; cf. b o t á r² 1°...

4° AO, h. 626/rar Mh „p ă u z ă pe căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

5° AO, h. 727/rar Dj „slobozitor la războaie"; cf. d o r â n g á r 2°...

6° AO, h. 722/rar Mh; AMD, Pl. 110–111/rar Vl „fiecare dintre cele două stinghii fixate pe braţele războiului, pe care se aşază bătul de susţinere a iţelor"; cf. a j u t ó r 14°...

7° AO, h. 763/rar Mh „stâlp la gard"; cf. b á b ă 13°...

8° AMD, Pl. 164–165/rar Vl „fiecare dintre cele patru bârne de care este prins coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

9° în expr. **a se púne** ~ GM/rar Bz, Tr „a opune rezistenţă; a se împotrivi": Decât *s-a pus* hoţu-aşa *próptă*, da n-a făcut nimica/750. Câinii *se púseră în próhtă* la el AFLR/827; cf. f r o n t 1°...

10° var. **proft** s. GM/rar Cl „figură la unele jocuri de copii, constând din poziţia echidistantă faţă de ţintă a nasturilor, bilelor, pietrelor etc. cu care se joacă".

– var. **próftă** s. f., pl. *prófte* 1° AO, h. 638/rar Mh; **próhtă** s. f., în *a se púne* ~ 9° AFLR/rar Gr.

PROPTEÁ s. f., pl. *proptéle* **1°** AMD, h. 629/prin Ph şi rar Vn „p ă u z ă pe căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

2° AMD, h. 189/rar Ph, Tr, Cţ „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

3° var. **profteá** s. f., *proftéle* AMD, h. 200/rar Il „stâlp la gard", cf. b á b ă 13°...

4° AMD, Pl. 110/rar Cţ „fiecare dintre cele două braţe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

5° AMD, Pl. 173/rar Vn „scândură pusă peste doagele din fundul unui vas, pentru a-i spori rezistenţa"; cf. a d á o s 2°...

6° var. **profteá** s. f., pl. *proftéle* AMD, h. 642/rar Cţ „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

– var. 2° **profteá** s. f., pl. *proftéle* AMD, h. 189/rar Cţ.

PROPTÍ vb. IV tranz. GM/rar Il „a opri, a stăvili (apa)": Acolo era un zăgaj care *propţéá* apa/850.

PROPTÍLĂ s. f., pl. *proptíle* AO, h. 209.rar Dj „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

PROPÚNE¹ vb. III GO/rar Gj „a pune (din nou)": [Aluatul] îl *propún* în postavă şi pun apă şi or cu aluat, or cu drojdie/952; cf. p r e p ú n e.

PROPÚNE² vb. III refl. AFLR/rar Br [d. apă] „a se porni, a curge; a izvorî":

Aveam un ieziṣor aici şi din el *să propúne* aşa un pârâu aşa. de curge/745; cf. c l o c o t í 2°...

PRORECLAMÁ vb. I GO/rar Mh „a reclama (din nou)": Eu *am proreclamát* iară la Bucureşti, la minister/944.

PRORĔCLĂ v. **polécră**.

PROROCÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Ot „a ura de bine (miresei)"; cf. d ă r u í 2°...

2° AMD/rar Ot „a da sfaturi, a povăţui".

PROROCÍRE s. f. GO/rar Ot „oraţie de nuntă": De mult aşa, veneau doi băieţi călări şi [...] începeau *prorocírea* [la nuntă]/985; cf. c o l ă c e r i e...

PRORORÓVIE s. f., pl. *prororóvii* GM/rar Db „vorbă, expresie de ocară"; cf. b e s é d i e 1°... ·

– var. **proróvie** s. f., pl. *proróvii* GM/rar Db.

PRORÓVIE v. **prororóvie**.

PRÓSIE s. f. AO, h. 585, 586/prin Vl, Gj şi rar Dj; AMD, h. 591; Pl 49; GM/prin Ag, Vn şi rar Vl, Db, Cţ „teren lăsat nearat şi necultivat doi sau mai mulţi ani; ţelină": [Porcului] i-adunăm buruiană du pă *prósie* aşa, verde-aşa GM/723; cf. l i v á d i e 5°...

PROSIMĂTIV adv. AMD/rar Ag „aproximativ".

PROSÓC v. **prosópuri**.

PROSÓF v. **prosópuri**.

PROSÓPURI s. n. pl. AO, h. 245/rar Mh; AMD, h. 233/rar Tr „prosoape, ştergare"; cf. c ă r p ă 4°...

– var. **prosóc** s. n., pl. *prosoáce* AMD, h. 233/rar Cl; **prosóf** s. n., pl. *prosoáfe* AO, h. 245/prin Vl; AMD/rar Ag.

PROSOVÓL v. **postrovól**.

PROSPĂTÁ vb. I tranz. AFLR/rar Mh; AMD, Pl. 141–142; GM/rar Tr, Il „a împrospăta": A făcut un dig aşa de la lalomiţa şi până în bentu-ăsta şi când şi când *prospătáză* apa GM/846; cf. p r e f i r á...

PROSPĂTÚRĂ s. f. GM; AFLR/rar Ag, Il „teren proaspăt arat": [Ogorul] îl borânam, îl grăpam în *prospătúră* GM/842.

PROSTÁVĂ v. **postávă 1°**.

PROSTICÚŢ adj., f. *prosticúţă* GM/rar Ph dim. de la *prost*; cf. p r o s t i ş ó r.

PROSTIŞÓR adj., f. *prostişoáră* GM/rar Vn; AFLR/rar Cţ dim. de la *prost*: Am un băiat mai *prostişór* GM/727; cf. p r o s t i c ú ţ.

PROSTOGOÁLE v. **postrovól**.

PROSTONÁTIC adj., f. *prostonáticǎ* GD/rar Tl „prostănac"; cf. b a l a m ú t 2°...

PROSTOVÓI adj., f. *prostovoáie* GO/rar Dj „prostănac"; cf. b a l a m ú t 2°...

PROSTRÚNGÁ v. **postrúngă 1°**.

PROTOÁCE v. **potroácă 2°**.

PROŢÁP s. n. **1°** pl. **proţápe** AO, Pl. 57/crt.; AMD, Pl. 64/Ag, Ot, prin Db, Ph, Tr, Cl şi rar Vl, Bz, If, Gr, Il, Cţ şi s. m., pl. *proţápi* AO/rar Vl; AMD/prin Tl şi rar Db, Tr, Cl, Il „proţapuri"; cf. t â n j ă l ă 3°.

2° GO/rar Vl, Mh, Dj; art. **proţápul soácrei** GM/rar Ag „petrecere, luni după nuntă, acasă la socrii mici"; cf. î n t o r s ú r ă...

3° pl. *proţápuri* AO, Pl. 86; TDO; AFLR/Mh, prin Gj şi rar Dj „lemn crăpat în două până la mijloc, folosit la frângerea tulpinilor de cânepă, înainte de melităt"; cf. b ă t ú ş 2°...

4° pl. *proţápe* AMD, Pl. 138/rar Br, Il „cujbă de lemn"; cf. c ă l d ă r ă r...

– var. 1° **croţáp** s. n., pl. *croţápuri* AMD, h. 248 MN/prin Tr; *croţápe*/rar Tr şi s. m., pl. *croţápi*/rar Tr; **propáţ** s. n. /rar Gr.

PROVÁZ v. **perváz 2°**.

PRÓVĂŢ v. **perváz 2°**.

PROVENÍ vb. IV intranz. şi refl. AMD/rar Db; GD/rar Cţ „a veni din altă parte, din altă zonă geografică": Nu mai sânt pureci, numai dacă *províne* de undeva AMD/817; cf. d e v e n í 2°...

PROVENÍT adj., f. *provenítă* AFLR/rar Cţ [d. fiinţe] „venit din altă parte; strămutat"; cf. p r e s ă d í t...; f. pl. **provenite**, *sate* ~ AMD/rar Db „sate noi, formate din oameni veniţi din alte părţi".

PROVIZOÁRĂ adj. f. AMD, h. 662/rar Cţ „provizorie".

PRSUÍȚĂ v. **prúică**.
PRȘ v. **ptru(u)**.
PRȘU v. **ptru(u)**.
PRȘÚICĂ v. **pruică**.
PRȘÚIȚĂ v. **prúică**.
PRUBULUÍ vb. IV tranz. 1° AMD/rar Cl „a încerca, a verifica, a proba; a aproxima"; cf. p r o b á 2°...

2° var. **preboluí** vb. IV tranz. GD/rar Tl „a confunda (pe cineva)"; cf. s e m u i.

PRUI v. **rui 1°, 2°**.

PRÚICĂ, ~ ~ interj. AO, Pl. 120/rar Ot: ~ **la** interj. AO/rar Dj; ~ **le** interj./rar Vl, Gj, Ot „cuvânt cu care se cheamă oile"; cf. á r i p ă 13°...

– var. **prșúică** interj., ~ *na* interj. AO, Pl. 120/rar Mh; **prsuiță** interj./rar Ot; **prșúiță**/rar Dj; **psrúică**, ~ *le* interj. AO/rar Dj; **psúică** interj./rar Vl; ~ **le** interj./rar Gj; **pșúică**, ~ *șícă șícă* interj./rar Gj; **ptrușică** interj./rar Vl; **ptruíță** interj AMD, Pl. 128– 129/rar Ag; **ptrșúiță**, ~ ~ interj./rar Ag, Ot.

PRUN s. m., pl. *pruni* 1° ~ **gras** GM/rar Bz „soi de prun cu prune rotunde, zemoase și dulci".

2° AO, Pl. 81/rar Mh, Dj; ~ **turcésc**/rar Gj „corcoduș"; cf. a g ú d 2°...

PRUNÁR s. m., pl. *prunári* 1° AMD, h. 359/rar Cț „pomicultor".

2° AMD/rar Cț „negustor ambulant de prune (venit din zone de deal)".

3° AO, h. 482/rar Mh și s. n., pl. *prunáre*/rar Mh „l o j n i ț ă"; cf. a f u m ă r í e 2°...

PRÚNĂ s. f., pl. *prúne* AO, h. 486/rar Mh, Dj „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

PRUNC s. m., pl. *prunci* AO, Pl. 17/rar Mh, Ot „băiat (până la vârsta de șapte-opt ani)"; cf. c o p í l 1°...

PRUNCI s. f. pl. AO, Pl. 17/rar Vl; AMD, h. 137/prin Bz și rar Ag, Ph, Ot „fete mici, fetițe în primele luni de viață".

PRUND s. n., pl. *prúnduri* 1° AO, h. 520/rar Dj, Ot; AMD, h. 411/rar Ph „teren cu pădure pe malul unei ape; zăvoi"; cf. c h í c i u...

2° pl. *prúnde* AMD, h. 545/rar Ag „îngrămădire de pietriș, nisip aluvionar pe malul unei ape curgătoare"; cf. p r u n d ó i 2°, p r u n t u i á l ă, r é n i e 1°, s e c ă t ú r ă.

3° var. **prând** s. n., pl. *pránduri* AMD, h. 410/rar Ph „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

4° AO, h. 327/rar Mh, Dj, Tr „loc de trecere pe cursul unui pârâu; vad"; cf. b á l t ă 6°...

5° AO, Pl. 46–47/rar Mh, Dj „carieră de piatră"; cf. b á i e[2]...

6° AO, h. 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

– var. **prunt** s. n., pl. *prúnturi* 1° AMD, h. 411/rar Cl; 2° AO, h. 334/rar Dj; AMD, h. 545/prin Il și rar Br, Tr; 4° AO, h. 327/rar Dj.

PRUNDÍ vb. IV refl. AMD, h. 545/rar Vn „a se forma prund (din viitură)".

PRUNDÍȘ s. n., pl. *prundíșe* AO, Pl. 46–47/rar Gj „carieră de piatră"; cf. b á i e[2]...

PRUNDÓI s. n., pl. *prundoáie* 1° AMD/rar Tl „mică insulă plutitoare, acoperită cu stuf; plaur"; cf. p l a v 1°.

2° var. **prândói** s. n., pl. *prándoáie* AMD/rar Tl „pietriș mărunt cu nisip pe malul apei; prund"; cf. p r u n d 2°...

– var. 1° **prândói** s. n., pl. *prândoáie* GD/rar Tl.

PRUNIȘOÁRĂ s. f., pl. *prunișoáre* AMD, h. 366/rar Il „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

PRUNT v. **prund 1°, 2°, 4°**.

PRUNTUIÁLĂ s. f. AMD, h. 545/rar Ag „îngrămădire de pietriș, nisip aluvionar pe malul unei ape; prund"; cf. p r u n d 2°...

PSRÚICĂ v. **prúică**.
PSÚICĂ v. **prúică**.
PȘRA v. **ptru(u)**.
PȘÚICĂ v. **prúică**.
PTF v. **ptru(u)**.
PTR ME v. **ptru(u)**.
PTRR v. **ptru(u)**.
PTRS v. **ptru(u)**.
PTRȘU v. **ptru(u)**.
PTRȘÚIȚĂ v. **prúică**.

PTRU(U) interj. AO, Pl. 120/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 128–129/rar Ot „cuvânt cu care se cheamă oile"; cf. á r i p ă 13°...

– var. **pr**, ~ ~ ~ interj. AMD, Pl. 128–129/rar Bz; **prș**, ~ ~ interj. AO, Pl. 120/prin Dj și rar Ot; AMD/rar Cl; **prșu** interj./rar Dj; **pșra** interj./rar Gj; **ptf** interj. AO/rar Dj, Tr; **ptr me**, ~ ~ interj. AO/rar Mh; **ptrr** interj. AO/rar Vl, Dj; AMD/rar Ag, Ot; **ptrș** interj. AMD/rar Ot; **ptrșu** interj. AO/rar Dj; **ptrui** interj. AMD/rar Ag; **ptruș**, ~ ~ interj. AO/prin Mh și rar Gj; **tpf** interj./rar Ot.

PTRUI v. **ptru(u)**.

PTRUÍȚĂ v. **prúică**.

PTRUȘ v. **ptru(u)**.

PTRUȘÍCĂ v. **prúică**.

PÚBLIA s. f. art. AMD, Pl. 86–88/rar Bz „numele unui soi de struguri".

PÚCĂL s. m., pl. *púcăli* AO, h. 563/rar Ot „pasăre răpitoare de noapte, înrudită cu bufnița și cucuveaua".

PUCĂRÁȘ v. **pocăráș 1°**.

PUCHI s. m., pl. *puchi* AMD, h. 18 MN/rar Tl „urdoare"; cf. m á z g o á r e 2°...

PÚCHINĂ s. f., pl. *púchini* AMD, h. 18 MN/Vn, prin Tl și rar Gl, Br [mai ales la pl.] „urdori"; cf. m á z g o á r e 2°...

PUCHÍSTRU s. n., pl. *puchistre* AMD, h. 27/rar Tl „pistrui pe față"; cf. b r é z e[2]...

PUCIÓS adj., pl. *pucióși*, f. *pucioásă* **1°** AMD, h. 215/rar Gr, Tl [d. om] „nespălat, murdar, împuțit", cf. c ă r â i á t...

2° AMD, h. 338/prin Tr „leneș, puturos"; cf. a t â r n ă t ó r 1°...

3° cioáră-pucioásă s. compus AO, h. 561/rar Dj „grangur"; cf. c a l o f i r 2°...

PUF s. n., pl. *púfuri* **1°** AO, Pl. 33/rar Dj „pilotă"; cf. b u r d ú f 4°...

2° ~ de pérină AO, Pl. 32/rar Dj „dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

3° AMD, Pl. 51/rar If, Gr „tăciune la porumb"; cf. p u f u l é t e[1], t e c i ú n e.

4° AMD, h. 632/rar Ot „**rămășiță** de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

5° s. m., pl. *pufi* GO/rar Mh „gogoașă a viermilor de mătase"; cf. g o g o l í e...

PUFÁ vb. I refl. GD/rar Ct [d. lână] „a deveni pufoasă prin scărmănare; a se afâna".

PÚFĂ v. **búfă**.

PÚFNIȚĂ v. **búfniță**.

PUFOÁICĂ s. f., pl. *pufoáice* AMD, h. 231 MN/rar Ag „pilotă"; cf. b u r d ú f 4°...

PUFUÍ vb. IV tranz. GM/rar Br „a tencui": La noi, după ce le bagă-n șipcă [casele], îi dă ca să netezească pământu, îi dă... le *pufuiește* tot cu pământ așa/753; cf. î n t e n c u i...

PUFULÉTE[1] s. m., pl. *pufuléți* AMD, h. 631/prin Tr și rar Ot „tăciune la porumb"; cf. p u f 3°...

PUFULÉTE[2] s. m., pl. *pufuléți* **1°** AMD, h. 587 MN/rar Db „foale (la fierărie)"; cf. f o á l e 5°...

2° GM/rar Db „dispozitiv cu foale cu care se face fum pentru a alunga albinele din stup".

3° GM/rar Db „lampă primitivă cu gaz (fără cilindru), făcută dintr-o sticluță prevăzută cu o țeavă de tablă în care se fixează fitilul"; cf. g ă z o á i c ă...

4° AMD, Pl. 178–179/rar Il „pământuf cu care se stropesc cârbunii (la fierărie) pentru a-i înviora"; cf. b u r é t e 7°...

PUI s. m., pl. *pui* **1°** AO, h. 704, 705/Vl și rar Gj, Mh, Dj, Tr; AMD, Pl. 100/Ph, prin Vl, Ag, Db, Ot, Gr și rar Il, Ct „roi de albine"; cf. p u i á n d r u 1°, p u i é t e, r o i 1°.

2° AMD, Pl. 102/rar Il „fir de cânepă rămas nedezvoltat"; cf. b o d í n i...

3° ~ **de castravéte** GO/rar Mh [castravete mic; castravecior].

4° AMD, h. 318/rar Ot „snop mic": Mai multe mâini formează un *puj* [de spice]/765; cf. c h í t ă[1] 1°...

5° GM/rar Gr „par (între furci) la casa de paiantă"; cf. v á r g h i e 2°, v l ă j á r 1°.

6° GM/rar Il „fiecare dintre cele patru prăjini laterale atașate la căruță pentru a-i

mări capacitatea (la căratul ștuleților)": La căruța care-o avem îi mai punem niște *pui* p-alături ca să ia până la o mie, o mie două sute de kilograme/858; cf. a j u t ó r 15°...

7° art. **púiul țâței** GM/rar Il „numele unui dans popular".

8° art. **púiu-flórea** AO, h. 561/rar Vl „grangur", cf. c a l o f i r[1] 2°...

PUÍ vb. IV **1°** intranz. AMD, h. 604/prin Bz, Br și rar Il, Tl [d. porumb] „a face pui; a înfrăți"; cf. a r u n c á 1°...

2° intranz. AO, h. 705/rar Ot [d. stup] „a face p u i, a roi"; cf. î n r o í...

3° tranz. și refl. pas. AMD, Pl. 50–51; GM/Br și rar Il, Tl, Cț „a rupe puii, a copili (porumbul)"; cf. d e s c o p i l í...

PUIÁC 1° s. n., pl. *puiéce* AMD, h. 238/rar Ag „botă, fedeleș"; cf. b o d é l c ă...

2° var. **puiág** s. m., pl. *puiégi* GM/rar Ag „puiet": Aduce un brad, un *puiág* de brad/682.

PUIÁG v. **puiác 2°**.

PUIÁNDRU s. m., pl. *puiándri* **1°** AO, h. 704, 705/rar Vl, Dj; AMD, Pl. 100; GM/rar Db, Bz „roi (mare) de albine"; cf. p u i 1°...

2° GM/rar Db dim. de la *pui* (de găină) „cocoșel".

3° GM/rar Il; *puiéndri*/rar Db „pui (de lup)".

PUÍC s. n. GM/rar Ph „coș mic de nuiele", cf. s i p é t.

PUICÁNĂ s. f., pl. *puicáne* AMD, h. 297/prin Db și rar Ag, Tr „puică de găină"; cf. p u i c h í ț ă.

PÚICĂ s. f., pl. *puici* **1°** AO, h. 600; GO/crt.; AMD, h. 605/Ag, Ot, Tr, prin Vl, Db; *púice* AMD/rar Vl „păpușă de porumb, știulete în formare": Începea să dea drugile sau *puíc*ĕ îi spunem noi, că dau *púíc*ĕile la porumb AO/922; cf. c h í c ă[1] 3°...

2° AO, h. 604/rar Vl; AMD, h. 609/rar Ag „știulete cu boabele pipernicite"; cf. b ă b ă 10°...

3° AO, h. 751/rar Dj „iadă (de un an)"; cf. c â r l á n ă 3°...

PUICHÍȚĂ s. f., pl. *puichíțe* AO, Pl. 68/prin Gj, Mh, Dj; *puichíți*/rar Mh „puică de găină"; cf. p u i c á n ă.

PUICULÍȚI s. f. pl. AMD, h. 297/rar Tl „puiculițe de găină".

PUIÉLNIȚĂ v. **puiérniță 2°, 4°**.

PUIÉR s. n., pl. *puiére* GM/rar Ot, Gr „țarc pentru pui (de găină)": Fac așa un *puíer* din... lemne ca să stea puii-acolo și cloșca/773; cf. p u i é r n i ț ă 1°.

PUIERÍME s. f. GO/rar Dj „mulțime de pui".

PUIÉRNIȚĂ s. f., pl. *puiérnițe* **1°** TDM III/rar Tr „țarc pentru pui (de găină)"; cf. p u i é r.

2° AFLR/rar Cț „crescătorie de pui".

3° TDM II/rar Vn „crescătorie de pești".

4° var. **puiélniță** s. f. AO, Pl. 116/rar Vl „totalitatea larvelor de albină dintr-un stup".

– var. **puiélniță** s. f. 2° GO/rar Dj.

PUIÉTE s. m., pl. *puiéți* **1°** AO, h. 698/rar Ot „puiet de albine"; cf. c ă ț é l 1°...

2° AO, h. 705/rar Ot; AMD, Pl. 100/rar Ag „roi de albine"; cf. p u i 1°...

3° AO, h. 598; Pl. 89; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 50; 71/rar Cl, Tl, Cț „copil, mlădiță la vița-de-vie, la porumb etc."; cf. c ă l ú g ă r 3°...

PUIÉȚ s. m., pl. *puiéți* **1°** AO, h. 518/rar Dj, Ot „pădure mică, deasă; desiș, tufiș"; cf. b u g e á c 1°...

2° AO, h. 598; Pl. 89/rar Dj; AMD, Pl. 50/rar Gr „copil, mlădiță la vița-de-vie, la porumb etc."; c ă l ú g ă r 3°...

3° AMD, h. 605/rar Tr, Gr „știulete cu boabele în formare, păpușă de porumb"; cf. c h í c ă[1] 3°...

PUIȘÓR 1° s. n., pl. *puișóare* AMD, h. 230; GM/rar Gr „vas mic din doage, cu toartă; donicioară": Scoboram devale, la fântână, cu bradul, cu fratele de mână. *puiș́ór* așa de brad. *Puișóru*-l duceam mireasa-ntr-o parte [...] fratele de mână

într-o parte [...] Era *puiṣór* făcut de blană; înainte se zicea doniți, nu erau vidroane ca acuș, ș-alea erau *puiṣóare* mai mici/830; cf. b u r i u 2°.

2° s. m., pl. *puiṣóri* GM/rar Tr „sfori scurte (douăzeci și patru la număr) care se pun, două câte două, de o parte și de alta a prostovolului"; cf. s t r á j ă **4°**, ș f o r á c.

PUÍT s. n. AMD, Pl. 50– 51/rar Tl „numele acțiunii de a p u i **3°**; copilit".

PÚJNĂ s. f., pl. *pújne* TDM III/rar Gr „(loc închis cu) gard pe cursul apei, pentru pescuit": Pescuiam la o *pújnă* pe toamnă, cu o plasă închisă și-l luam [peștele] la bătaie, îl adunam la obor/831; cf. î n c h i s o á r e **4°**...

PÚLBĂR v. **púlber 1°, 2°**.

PÚLBER v. **pulbere 2°**.

PULBERÁ vb. I tranz. GM/rar Ph „a spulbera": Ailalți [lupi] *a pulberát* zăpada dă s-a dăpărtat/704; cf. r ă f u í **2°**.

PÚLBERE s. f. **1°** AO, h. 540/Vl, Mh, Dj, prin Gj și rar Ot; AMD, h. 427/Ph, Tr, Tl, prin Ag, Vn, Bz, **Br**, Ot, Il, Cț și rar Db, If, Cl „praf de pușcă"; cf. b a r á t...

2° var. **púlber** s. AO, h. 342/rar Gj, Mh, Dj „praf, colb": Alege-s-ar prafu și *púlbăru*/951; cf. c o l b...

3° AMD, h. 632/rar Tr „rămășiță de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă **8°**...

– var. **púlbăr** s. **1°** AO, h. 540/rar Mh; **2°** AO, h. 342/Mh și prin Gj.

PULÍCI s. m. AMD, h. 342/rar Ot „ardei iute"; cf. a r d é i **4°**...

PÚLPĂ s. f., pl. *púlpe* **1°** AO, Pl. 5/rar Dj; AMD, h. 74 MN/rar Ag, Db „mușchiul mâinii; biceps"; cf. b r o á s c ă **1°**...

2° pl. *pulpi* AO, Pl. 10/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 88, 89/prin Vn și rar Vl, Ag, Db, Br, Ot, Cl [la om] „pulpe".

3° art. **púlpa obrázului** AO, Pl. 2/rar Gj „buca obrazului"; cf. b ú c ă **2°**...

4° AMD, h. 19/rar Tl „pleoapă"; cf. b o b o á ș ă **2°**...

5° AO, Pl. 58/Mh și rar Gj; AMD, h. 254 MN/Cț, prin Tl și rar Vl; *pulpi* AO/rar Mh „uger (mai ales la oaie)"; cf. ú l g e r.

6° AMD, h. 487/rar Ag, Db; *pulpi* AO, Pl. 38/rar Gj „carâmb la cizmă"; cf. c a r â m b **9°**...

7° púlpă de lână AMD, Pl. 150/rar If „lână de calitate superioară, cu firul lung"; cf. c i c i c **2°**...

– var. **1° pâlpă** s. f., pl. *pâlpe* AO, Pl. 10/rar Dj; **pólpă** s. f. AFLR/rar Vl.

PULPEÁNĂ s. f., pl. *pulpéne* AMD, h. 19/rar Ph „pleoapă"; cf. b o b o á ș ă **2°**...

PUMN **1°** s. n., pl. **púmnuri** AO, Pl. 8/prin Vl, Mh și rar Dj, Ot; AMD, h. 77 MN/prin Db, Ph și rar Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț; *púmne* AMD; TDM II/rar Vn, Bz, **Br**, Tl, Cț „pumni": Noi cu tata cu *púmnili*, cu strâchinli, cu ce puteam dam de-acum bălăceala aia de prin casă TDM II/726.

2° s. m., pl. *pumni* AMD, h. 388/rar Gr [la pl.] „fire de lână de calitate inferioară, rămase după dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă **3°**...

PUMNĂRÍ vb. IV refl. GO/rar Mh [la jocurile de copii] „a se număra pe pumni pentru a-l alege pe cel care urmează să-i caute sau să-i prindă pe ceilalți parteneri".

PÚNE vb. III **1° a púne ácul** loc. vb. AO, Pl. 85/prin Dj și rar Tr; AMD, h. 55 MN/prin Tr și rar Ot, Tl [d. albină] „a înțepa"; cf. î m b r u c ă **1°**...

2° a púne (*ceva*) **bine** loc. vb. TDM II/rar Bz „a face rezerve; a păstra": Adunam cenușa de iarna de la ciocani din ăștia de porumb și... o *punǫ́m bíne* [pentru leșia de făcut săpun]/736; cf. c h i t í **5°**...

3° a púne la bárbă v. **bárbă 6°**; refl. **a se ~ la mustáță** v. **mustáță 4°**.

4° refl. a **se púne la căpătâi** v. **căpătâi 2°, a (-și) ~ cápul** v. **cap 3°**.

5° a púne óchii v. **ochi 6°**; refl. **a se ~** loc. vb. GM/rar Db, Tr, Gr; GD/rar Tl „a miji (la jocurile de copii)"; cf. a j u m i...

6° a púne grăúnțe loc. vb. AMD, Pl. 51/rar Bz [d. porumb] „a începe să facă boabe pe știulete; a lega"; cf. a r u n c ă **2°**...

7° refl. GM/rar Gr „a-şi face nevoile": Pisica *se pungă* pă sub paturi/824.

8° refl. GM/rar Gr [d. lună] „a apune; a scădea": [Luna] apesteşte şi când răsare şi când *să púne*/821.

9° în expr. **a púne cápul** (*cuiva*) v. **cap 4°**.

10° a púne de-a mâna v. **mână 1°**.

11° a púne tága v. **tága**.

12° a púne núnta TDO/rar Vl, Gj, Dj; GM; TDM II/prin Db, Il şi rar Bz, Br, Tr; **a ~ pomână** TDO/rar Gj „a stabili un termen, a fixa data evenimentului respectiv": Se îndrăgăluia cu ea şi *pungi núnta* TDO/952. După ce tomnesc lăutarii, *pun núnta*, bunăoară cum e-acuma vara, într-o lună sau două id./973; cf. h o t ă r í 3°...

13° a púne (*pe cineva*) **jos** GM/rar If „a întrece"; cf. b i z u i 10...

14° a púne párte (*cuiva*) v. **párte 1°**.

15° a púne rezistínță loc. vb. TDO/rar Tr „a se opune, a ține piept, a rezista": *Pungă rezistínță*, mai ne mişcam, mai şedeam, mai... iar ne respingea [nemții], pân-am ajuns la Putna, la Varnița, acolo *a pus rezistínță*/998; cf. f r o n t 1°...

16° a se púne de fúgă v. **fúgă 4°**.

PÚNGĂ s. f., pl. *pungi* **1°** AMD, Pl. 141–142/rar Ag, Tr „băşica porcului"; cf. c h í ş c ă[1] 5°...

2° GM/rar Il „grup de hăitaşi dispuşi în formă de semicerc".

PUNGĂLÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Ph „a însăila"; cf. b u c ş í...

– var. **bughilí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Ph.

PUNGĂTÚRĂ s. f., pl. *pungături* GD/rar Cț „înțepătură, împunsătură".

PUNGHÍȚĂ s. f. AFLR/rar Mh dim. de la *pungă*: *Punghița* cu doi bani/967.

PUNGÍŞ v. **poncíş 2°**.

PÚNTĂ v. **púnte 2°**.

PUNTĂTÚRĂ s. f., pl. *puntături* GM/rar Db „pată mică, punctiformă": Apa aia care picură pe măr, care-i pe măr, ea vine şi se scurge şi să... să opreşte într-un loc şi capătă o *puntătúră*. Din apă se face o băşicuț-aşa, o *puntătúră*/695; cf. p i c u r i e 3°...

PÚNTE s. f., pl. *punți* **1°** AO, Pl. 47/rar Vl, Dj; AMD, h. 539/prin Bz, Br, Il şi rar Db, Tl, Cț „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

2° GM; AFLR/prin Db, Tr şi rar Gr „obiect (buchet, coroniță de busuioc împodobite cu beteală, strachină cu mâncare ori cu diverse podoabe) pe care, conform obiceiului, fetele de măritat îl pun la fântână în noaptea de Anul Nou, în chip de punte, îl ascund spre a nu fi găsit de băieți sau, dimpotrivă, îl oferă flăcăului iubit; în unele sate există credința că fetele care practică acest obicei îşi visează ursitul".

3° AMD, Pl. 172/rar Ag, Ot, Tr „scândură pusă de-a curmezişul peste doagele de la fundul unui vas, pentru a-i spori rezistența"; cf. a d á o s 2°...

4° AO, h. 638/rar Vl, Gj, Dj, Mh; AMD, h. 642/rar Ph, Vn, Bz, Gr, Il „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

5° AMD, Pl. 61/rar Ph, Bz „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[2] 6°...

6° AO, h. 209/rar Dj; AMD, h. 189/rar Vn, Bz „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

7° AO, h. 773/rar Mh; AMD, Pl. 138–139/rar Bz, Ot, Tr „lemn aşezat pe două crăcane, de care se atârnă (la stână) caşul la scurs sau căldarea la foc"; cf. a r ț á r[1] 2°...

8° AMD, Pl. 105–106/prin Bz, Il şi rar Ag, Ph, Vn, Br, Ot, Tr, Gr, Cț „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

9° AMD, Pl. 110–111/rar Ag, Ph „fiecare dintre cele două stinghii fixate la războiu, în capetele brațelor, pentru susținerea bețelor de la vătale şi de la ițe"; cf. a j u t ó r 14°...

10° AMD, Pl. 110/rar Bz „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

11° AMD, Pl. 112/rar Ph „chingă la războiu"; cf. b l ă n í ț ă 4°...

12° AMD, h. 334/rar Db, Ph, Bz, Br, Ot „c a r á m b l a greblă"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

13° AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreie se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

14° AO, h. 648/rar Mh, Dj; *púnte*/rar Mh „crucea din față la căruță"; cf. c â n t ă r á ș 2°...

15° AMD, h. 657/rar Ph „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

16° AMD, h. 643/rar Ag, Vn „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

17° AMD, h. 664/rar Ph „bulfeu la jug"; cf. b u l f é i 1°...

18° AO, h. 390/rar Mh, Dj; AMD, h. 250 MN/rar Tr „oplean la sanie"; cf. c h i n g ă 2°...

19° AO, h. 657/rar Mh, Ot „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

20° AMD, Pl. 162/rar Db „lemn gros de care se prind capetele b o g d a n i l o r la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

21° AO, Pl. 128/rar Vl „p e r i n o c l a moară"; cf. b l á n ă 11°...

22° AO, Pl. 130/rar Vl „lemn pe care stă așezată p o d o i m a (la moară)"; cf. a r m ă s á r 3°...

23° AO, Pl. 128/rar Vl; AMD, Pl. 163–164/rar Vn „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

24° AO, Pl. 130/rar Vl; AMD, Pl. 170/rar Ph, Vn, Bz „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

25° AO, Pl. 128/rar Vl „fiecare dintre cele două lemne pe care se sprijină p e r i n o c u l l a moară"; cf. b á b ă 19°...

26° AMD, Pl. 166/rar Ph „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; c e p 12°...

27° AO, h. 662; GO; AFLR/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 66–68/rar Ot „coardă de viță-de-vie (întinsă între araci)": [Viei] i-a dat ochiuri pă *púnte* AO/934.

28° AMD, Pl. 90/rar Ag, Db, Il „bețișor care susține faguri în interiorul stupului"; cf. c á t u ș á 6°...

– var. **púntă** s. f., pl. *púnte* 2° GM/rar Gr; **púntie** (3 sil.) s. f., pl. *púnții* 2° AMD/rar Db; 3° AMD, Pl. 173/rar Tr; 4° AO, h. 638/rar Mh; AMD, h. 642/rar Ag, Db, Ot; 8° AMD, Pl. 105–106/rar If; 13° AO, h. 642/rar Dj; 28° AMD, Pl. 90/rar Db; *púnții* 3° AMD/rar Ag, Bz; 6° AMD, h. 189/rar Ag; 9° AMD, Pl. 110–111/rar Ph.

PÚNTIE v. **púnte 2°–4°, 6°, 8°, 9°, 13°, 28°.**

PUNTIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *puntioáre* GM/rar Db dim. de la p u n t e 2°.

PUNTULÍȚĂ s. f. GM/rar Ot „punct, pată punctiformă (la ouă, pe fructe)": Mă uit așa, le pui [ouăle] colo la fereastră și mă uit așa-n soare și are o *puntulíță* neagră acolo și aia zic că e sămânța/769; cf. p i c u r i e 3°...

PUP s. m., pl. *pupi* AO, h. 538; GO/Gj, Mh „boboc de floare"; cf. b o b u l é ț 1°...

PÚPĂZĂ s. f. **1°** pl. **púpăze** AO, Pl. 95/Gj, Mh, Dj și prin Vl; AMD, h. 441 MN/rar Vl, Ag, Ph, Ot, Tr, If, Cl, Il; *púpezi* AO/Gj, prin Vl și rar Mh, Dj, Ot; AMD/rar Bz, Tr, Cl, Cț; *púpăzi* AO/rar Gj, Mh; *púpize* AMD/rar Vn, Br, Cț „pupeze"; cf. c u c[2] 1°...

2° AMD, Pl. 111/rar Ag „partea de sus (a vatalelor de la războiul) care se mânuiește la țesut".

3° AO, Pl. 139/rar Dj „un fel de ciocan folosit la spartul cărămizilor pentru zidit".

– var. **1° púpăză** s. f., pl. *púpăze* AMD, h. 441 MN/rar Vn, Bz, Br, Tl; *púpize*/prin Br și rar Il, Tl; *púpizi*/rar Vn, Bz, Br, Tl; *púpăze*/rar Bz; *púpeze*/rar Gl; **púpeză** s. f., pl. *púpeze*/rar Tr; **púpoză** s. f., pl. *púpoze*/rar Tr; **púpuză** s. f., pl. *púpuze*/rar Bz, Cl, Il.

PÚPĂZĂ v. **púpăză 1°.**

PÚPEZĂ v. **púpăză 1°.**

PUPÓI s. n. GO/rar Mh „lipie"; cf. á z i m ă[2] 1°...

PÚPOZĂ v. **púpăză 1°.**

PUPUIÁC s. m., pl. *pupuiéci* AMD, h. 609/rar Cț „știulete cu boabele nedezvoltate, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

– var. **popoiág** s. m., pl. *popoiégi* AMD, h. 609/rar Tl; **pupuiág** s. m., pl. *pupuiégi*/rar Cț.

PUPUIÁG v. **pupuiác**.

PÚPUZĂ v. **púpăză 1°**.

PÚRĂ s. f., pl. *púre* AMD/rar Tl „țigară de foi; trabuc".

PURCÁR v. **porcár**.

PURCÁȘ s. m., pl. *purcáși* AFLR/rar Dj „participant la jocul p u r c e a u a"; cf. p o r c á r.

PURCĂRÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a murdari"; cf. b o n c ă í...

PURCĂRÍE s. f. GM/rar Gr „crescătorie, fermă de porci": Trebuia să-i trecem [porcii] canalu ăla pe apă, să-i ducem la *purcăríi̯a* lui/830.

PURCEÁ s. f. **1°** GM/rar Tr; art. **purceáua** AFLR/rar Dj; Gr; **de-a ~** TDO/rar Dj „numele unui joc de copii asemănător cu oina": Ne jucăm *di̯-a purĉáu̯a*. Dacă avem cinci copii, facem cinci ciumage și cinci bibe, cinci gropi. Și facem... luăm o buturoagă de-aceea mai mică care să nu fie putredă și dăm în ea [...] facem în mijloc o groapă de-aceea mai mare și dacă... băgăm în ea TDO/930; cf. g ú l ă 3°...

2° GM/rar Tr „una dintre pietrele cu care se joacă ~ ".

PURCÉL s. m., pl. *purcéi* AMD, Pl. 69–70; GM/prin Ag și rar Vl, Db, Ph, Il „ciorchine de strugure"; cf. c â r c i 4°...

PURCELÚȘ s. m., pl. *purcelúși* AMD, h. 415/rar Db „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

PURCELÚȘI s. f. pl. AO, Pl. 65/rar Ot „purceluşe", cf. g o d ă n á c ă...

PURCELÚȚĂ s. f., pl. *purcelúțe* AO, Pl. 65/rar Mh „purcea"; cf. g o d ă n á c ă...

PURCÍCI s. f. pl. AO, Pl. 65/Gj, prin Vl și rar Mh; AMD, h. 289/prin Ph și rar Ag, Gr, Il; *purcice* AO/rar Vl „purcele", cf. g o d ă n á c ă....

PURCÓI s. n., pl. *purcoáie* **1°** AMD, h. 447/rar Gr „mușuroi (mare) de furnici"; cf. c á s ă 10°...

2° AMD, h. 545/rar Gr „grămadă de crengi cu nisip, pietre și nămol aduse de apă; aluviune"; cf. a l i m á n...

PURCOÍ v. **porcoí**.

PURCOIÁȘ s. n., pl. *purcoiáșe* AMD, h. 331/rar Ph, Gr, Cl dim. de la p u r c o i 1°.

PURCONEÁȚĂ v. **porcoiâță**.

PURECÁ v. **purică 2°**.

PURÉCE v. **purice 1°**.

PURECÉLUL s. m. **1°** art. GM/rar Vl „numele unui joc de societate (la șezători)": [La șezătoare] lucrează, mai face... d-astea de se pupă: *pureĉélu*, cureluşa/672.

2° pl. tantum *purecéi* GM/rar Tr, Gr „mâncare tradițională din mămăligă rece sau turtă de mălai fărâmițate și prăjite în grăsime": Puneai untura-n tigaie și punea mălaiu și-l dumicai acolo... se zicea *pureĉéi̯*/831.

– var. 2° **puricéi** s. m. pl. tantum GM/rar Gr.

PÚRIC v. **purice 2°**.

PURICĂ vb. I tranz. **1°** GM/rar Db „a fura, a lua banii (cuiva), a pungăși (pe cineva)".

2° var. **purecá** vb. I tranz. GM/rar Tr „a distruge, a stârpi".

PURÍCE s. m., pl. *puríci* **1°** AMD, h. 24 MN/rar Db, If, Il „purice".

2° var. **púric** s. m., pl. *púrici* AO, Pl. 140/prin Mh „drișcă"; cf. b l á n ă 13°...

– var. 1° **puréce** s. m., pl. *puréci* AO, h. 18/prin Dj și rar Tr.

PURICÉI v. **purecélul 2°**.

PURÍU adj., pl. *puríi*, f. *puríe*, pl. *puríi* AMD, h. 7, 8/rar Ot [peior.] „negricios, brunet": *Puríu̯* vine cam în râs/769; cf. a r á p 1°...

PURLOÁGĂ v. **pârlóg 1°**.

PURÓI s. n., **porúmb ~** AO, h. 600/rar Gj; **porúmb în ~**/rar Mh „porumb în faza premergătoare formării bobului cu lapte; păpușă de porumb"; cf. c h i c ă[1] 3°...

PURTÁ vb. I **1°** tranz. și refl., în expr. **a (se) ~ cápetele** GM/rar Vn, Gl, Bz; **a ~ colívele** GM/rar Br; **a ~ săptămâna** GM/prin Il și rar Br, Cl; GD; AFLR/rar Tl; **a ~ sâmbetele** GM/rar Il „a face

pomană zilnic, timp de o săptămână sau în fiecare sâmbătă (din postul Paștilor)": Când dă postu mare acuma, de la săptămâna de la Sfântu Toader, *să pu̯ártă căpitile* la biserică, să duce prescuri, cu lecuțică de vin într-o sticluță, cu colivă, șase sâmbete GM/728.

2° intranz. GO/rar Dj „a dura, a rezista": Dacă o lași fără să pui ceva, [pielea de porc] se usucă...*pu̯ártă* mai mult/960.

3° refl. AFLR/rar Tl „a se îmbrăca; a se obișnui să se îmbrace": El *se purtá* mocănește/875.

4° a ~ regím AMD/rar Tr „a ține, a respecta un regim alimentar".

5° tranz. GM/rar Db „a îngriji": Tutunu meu se făcea numa dă calitate, era așa *purtát*/817; cf. î n g r i j o r ă...

PURTĂRÉȚ adj., f. *purtăreáță* AMD/rar Br, Gr „ușor de purtat, de mânuit, de mutat dintr-un loc într-altul": Măsuță *purtărețá*/749.

PURTĂTÓR s. m., pl. *purtătóri* AO, h. 643/rar Ot „persoană care mână vitele la plug; pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

PUSĂDEÁLĂ s. f., pl. *pusădéle* GD/rar Tl „model de împletitură pentru plasa de pescuit".

PUSĂDÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a împleti, a confecționa plase de pescuit".

PÚSNIC v. **pústnie**.

PUSOÁRE s. f. GO/rar Vl „loc pe unde trec, în mod obișnuit, animalele sălbatice și unde vânătorii stau la pândă": Bătăiașii a-nceput să ia bătaia dă unde-o știau că ar fi *pusu̯áre* de porci/909; cf. p ă n d ă 1°.

PUSTIÉLNICĂ (5 sil.) **s.** f., pl. *pustiélnici* AO, h. 564/prin Mh; *pustiélnice*/rar Mh „cucuvea"; cf. c i u f 2°...

– var. **postélnică** s. f., pl. *postélnice* AO, h. 564/rar Mh.

PUSTÍU adj., f. *pustie*, pl. *pustii* AFLR/rar Tl „afurisit, blestemat": Mai mult n-am dormit, că nu mă lasă *pustíii* de picioare, mă-njunghie când mă culc/881; cf. î n c h i n ă t 1°...

PÚSTNIC adj., f. *pústnică* GD/rar Ct [d. locuri, terenuri] „pustiu, neumblat"; cf. s i h ă s t r u 3°.

– var. **púsnic** adj., f. *púsnică* AFLR/rar Ct.

PUȘCĂVÍT adv. AO, h. 57/rar Mh [d. modul de a vorbi] „peltic"; cf. î n g â n ă t 2°...

PUȘCI s. f. pl. AO, h. 356; Pl. 91–92; TDO/prin Mh și rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 426 MN; TDM III; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Tl, Ct și rar Gl, If; *púște* AMD/rar Bz, Tr, Gr, Tl; *púșce*/rar Vl, Ag „puști".

PUȘI s. n. TDM III/rar Db „vin preparat din b o a s c ă cu zahăr și drojdie de bere".

PUȘÍ v. **pâși**.

PUȘLÁNĂ s. f., pl. *puștáne* GM/rar Gr „fetișcană, puștancă": Așa eram *puștáne* și fugeam pă cal. *Puștánă*, adică puștoaică, mai micșoară/831; cf. b ă i e t á n ă....

PUȘNIGÁI v. **bujnigái 2°**.

PUȘTÁNĂ s. f., pl. *puștáne* AMD, h. 138/rar Gr „puștoaică, fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

PUȘTĂNÍCĂ s. f. GM/rar Ph „puștancă, fetișcană"; cf. b ă i e t á n ă...

PUȘTIULÉȚ s. m., pl. *puștiuléți* AMD, h. 140/rar Il „puștan, băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

PUTÉRE s. f. **1°** AO, Pl. 89/rar Ot „măzgă, sevă"; cf. á p ă 6°...

2° TDO/rar Gj „vlagă, vigoare (la plante)": [Joardele] trebuie tăiate, ca să nu îi ia *putérea* viei, *putérea* viei să rămâie jos la fundu gropii/921.

3° în ~ loc. adj. TDM II/rar Bz [d. fructe] „necopt bine; pârguit".

4° în expr. **a aveá putére** TDO/rar Gj, Mh; art. în **a-l da putérea** GM/rar Ag; AFLR/rar Ct; **a-l dúce putérea** GM/rar Db; AFLR/rar Ct; **a-l ajúnge putérea** TDO/rar Mh „a putea, a avea posibilități,

resurse materiale": Pune pomană cât *o avgí putére* TDO/950. Cum vrei și cum *te dă putérga*-i faci [pomenile] AFLR/886. *Nu ne ducgí putérga* ca să cumpărăm GM/693.

5° în expr. **a fi la putére** AFLR/rar Tl „a avea căutare, a avea trecere": Da-nainte asta [= bulgurul] *era la putére*/875.

6° la putére loc. subst. GD/rar Cț „numele unui joc de copii".

PUTERÍNȚĂ s. f. AFLR/rar Vn „posibilitate, forța necesară pentru a realiza ceva": Nu mai e *puterința* să urci dealurile/725; cf. z ă r e á ț ă.

PUTÉRNIC adj. GM/rar Db [d. terenuri] „fertil": Lăsam numa trei fire, două de porumb, după cum era locu dă *putérnic*/692; cf. b o g á t.

PUTERNICÍ vb IV refl. GM/rar Ph „a prinde putere; a se împuternici": N-avem ce sa-i facem [viței-de-vie] așa primu an, că până *să puterničéște* ea/715; cf. î m p u t e r n i c í 3°.

PÚTIE v. **bútie 2°**.

PÚTINĂ s. f. **1°** pl. **pútine** AO, Pl. 33/rar Vl, Gj; AMD, h. 236 MN; GM/prin Tr, Cl, Tl, Cț și rar Vl, Ag, Db, Ph, Gl, Bz, Br, Il „putini"; cf. b e r b e n í ț ă 1°...; **lápte de pútină** AMD, Pl. 143/rar Il „lapte preparat (la stână) în timpul verii și păstrat în putină până iarna".

2° AMD, h. 281/rar Ot „găleată din doage pentru muls oile"; cf. b e r b e n i ț ă 2°...

PUTINÉI s. n., pl. **putinéiuri** AMD, h. 256/rar Ph „putineie"; cf. b ă d ă l ă u 1°...; art., în **a báte putinéiul** TDO/rar Vl „a bate laptele în putinei pentru a scoate untul"; cf. b e s t e c ă n i...

– var. **bidinéi** s. n. GD/rar Tl; **budinéi** s. n., pl. *budinéie* GD/rar Tl.

PUTINEIÁN s. m., pl. *putineiéni* AMD/834 „locuitor din comuna Putineiu".

PUTINÉL s. n., pl. *putinéle* AMD, h. 256; AFLR/rar Cț „putinei"; cf. b ă d ă l ă u 1°...

PUTINÍCĂ s. f., pl. *putiníci* AO, h. 694/rar Dj „vas mic, de formă conică, din care se adapă albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

PUTINIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *putinioáre* AFLR/rar Dj dim. de la *putină*.

– var. **putioáră** (4 sil.) s. f., pl. *putioáre* AO, h. 416/Dj, prin Ot și rar Mh, Tr; AMD, h. 236 MN/rar Tr; *putióri* AO/rar Dj.

PUTÍNȚĂ, de ~ loc. adv. GM/rar Cl „cu putință; posibil": Văzând că nu mai e *de putínță*, s-a-ntors îndărăt/870.

PUTIOÁRĂ v. **putinioáră**.

PUTREGÁI vb. IV refl. GM/rar Vn „a se face putregai; a putrezi"; cf. p i s t o s í 2°.

PUTREZÍ vb. IV intranz. și refl. GM/rar Tr [d. carne, fructe] „a se macera": Prăștina o țiu fo săptămână, doo, dă *putrezéște* ea [...] ș-o duc la cazan acolo [...] ș-o fac țuică/785.

PUȚĂR s. m. TDO/rar Vl „fântânar".

PUȚINÉL 1° adv. AFLR/rar Ag, Ph dim. de la *puțin*: Mestec *puținél* [laptele]/707; cf. p i c u l é t e...

2° adj., f. *puținícă* AFLR/rar Gj, Mh; Ag, Ph, Vn dim. de la *puțin*: Punem *puținícă* sodă la rufe/687; cf. p u ț i n ú ț.

PUȚINÚȚ adj., pl. *puținúți* GM/rar Tr dim. de la *puțin*; cf. p u ț i n é l 2°.

PUȚÓI s. m., pl. *puțói* **1°** AMD, h. 141/rar Br „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

2° AO, h. 466; GO/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 342/prin Gr și rar Db, Br, Tr, If, Cl și s. n., pl. *puțóaie* AO/rar Dj; **ardéi ~**/rar Vl, Dj „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

3° s. n., pl. *puțóaie* AMD, h. 530/rar Tr „țurture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **2° pâțói** s. m., pl. *pâțói* AMD, h. 342/rar Ot.

PUȚOIÁȘ s. m., pl. *puțoiáși* AMD, h. 342/rar Gr dim. de la p u ț o i 2°.

PUȚUGĂIÉNI s. m. pl. AMD/686 „poreclă a locuitorilor din satul Pițigaia".

PUZDÁRĂ v. **pâzdárie**.

PUZDÁRE v. **pâzdárie**.

PUZDÉRE v. **pâzdárie**.

PUZUNÁR v. **buzunár**.

RÁBOŞ v. **răbój 1°**.

RÁBURĂ v. **rámură 1°**.

RAC s. m., pl. *raci* **1°** AMD, Pl. 65–66; GM/rar Bz, Gr „rădăcină aeriană la porumb, la vița-de-vie etc."; cf. b á r b ă 7°...

2° pl. **raci (de ardéi)** GM/rar Tr „ardei umpluți (de post)": Făcea femeia *rac de ardéj*, făcea femeia, nu știți dumneavoastră ce-i aia *rac* umpluți cu făină/784; **ardéi de raci** v. **ardéi 2°**.

3° AMD, h. 647/rar Tr „cârceie"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

4° AMD, h. 667/rar Ot „pisc de fier (sau de lemn) la sanie"; cf. a l c á 7°...

5° s. n., pl. *rácuri* AO, Pl. 136/rar Dj „unealtă, daltă, asemănătoare cu o lingură, folosită în rotărie pentru găurirea butucului roții"; cf. f e r á i z i n.

6° AMD, h. 645/rar Ph „apărătoare, formată din două-trei prăjini legate între ele la un capăt, pusă pe căpiță, contra vântului"; cf. c á p r ă 6°...

7° AMD, Pl. 73–74/rar Ot „chitonag"; cf. a r á c 1°...

8° GM/rar Db, Ph [la pl.] „numele unui dans popular".

– var. 7° **rag** s. m., pl. *ragi* AMD, Pl. 73–74/rar Ot.

RACHERÍE s. f., pl. *racherii* AMD, h. 378/rar Vn, Cl, Il „instalație rudimentară de fabricat rachiu"; cf. b a t e r i e 1°...

– var. **rachiríe** s. f., pl. *rachirii* AMD, h. 378; GM/rar Ph, Gr.

RACHIÁȘ (3 sil.) s. AMD, h. 377/rar Ph „rachiu de tescovină".

RACHIÉR (3 sil.) s. m., pl. *rachiéri* GO/rar Dj „nuntaș care îl însoțește pe nașul (și-i poartă darurile primite) "; cf. r ă ț ó i 1°.

RACHIRÍE v. **racherie**.

RACHÍU s. n. **1°** ~ **prefăcút** v. **prefăcút 1°**.

2° var. **răchíu** s. n. AO, Pl 80/rar Gj, Mh „țuică"; cf. ș l é b o v i ț ă.

3° GO/rar Dj; AMD; GM; TDM III/prin Br, Cl și rar Ph, Vn, Bz, Tr; GD/Cț și rar Tl „petrecere (simultană) în casa mirelui, a miresei sau a nașilor în seara dinaintea nunții sau a doua zi după nuntă": Vine sâmbăta, s-a făcut *rakíu*; c-așa să spune, seara *rakíu*; socru cu fata face *rakíu* lui; socru cu ginerica face *rakíu* lui, nunu face *rakíu* lui; își cheamă neamurile GM/746.

4° AFLR/rar Cț „petrecere la casa miresei, cu o zi înaintea nunții, la care participă doar femei care vin cu daruri pentru nuntă".

5° AMD; TDM II/rar Bz „mică petrecere (la casa miresei sau a mirelui) cu câteva zile înaintea nunții, la care se stabilesc invitații și alte chestiuni privind buna desfășurare a ospățului".

6° GM/rar Il; AFLR/rar Tl, Cț „petrecere – obicei a doua sau a treia zi după nuntă, prin care se marchează cinstea miresei"; cf. c h i u i á l ă...

7° GD/rar Cț „petrecere restrânsă, la casa lehuzei, la care participă numai femei"; cf. b l a g o d ó r i ț a...

– var. **2° raichíu** s. n. AO, Pl. 84/rar Gj, Mh; **richíu** s. n. AO, Pl. 80/rar Gj.

RÁCILĂ[1] s. f. **1°** GM/rar Br „râcă, zâzanie, vrajbă".

2° AMD, h. 91/rar Cț „supărare; suferință, necaz"; cf. b a i[1]...

RÁCILĂ[2] v. **rágilă 1°, 4°.**

RACÍȘCĂ s. f., pl. *raciști* AMD, Pl. 177/rar Db „cuțitoaie"; cf. c u s t ú r ă 8°...

RÁCLĂ[1] v. **lácră 4°.**

RÁCLĂ[2] s. f., pl. *rácle* AO, Pl. 77/rar Mh „rădăcină de ceapă cu mai mulți lăstari".

RACÓNTRĂ s. f. GM/rar Cl „obligație suplimentară în muncă prestată de țăran în contul pământului primit în arendă": Era aicea niște boieri care îți da cinci pogoane de pământ, dădeai parte și parte [...] făceai un pogon și jumătate de avaiet [...] p-ormă venea la tine și-i făceai ș-un pogon și jumătate de seceră pentru *racu̯óntră*, știi?/870; cf. a v a é t...

RÁDIE (2 sil.) s. f. GM/rar Ot „așteptare, expectativă": Noi stam și noi puțin în *rádje*, până pândeam că pleca el; după ce pleca pândaru dam claie peste grămadă cu toții-n porumb/775.

RADOMIREÁN s. m., pl. *radomireni* AO/988 „locuitor din comuna Radomiru".

RAF s. n., pl. *ráfuri* **1°** AMD, h. 244/rar Ag „șină pe roata carului"; cf. c o l á c 4°...

2° var. **raft** s. n. GM/rar Bz „al doilea strat de pământ înmuiat cu apă pentru tencuit pereții" ; cf. c e a m ú r 1°...

– var. 1° **raft** s. n., pl. *ráfturi* AO, Pl. 56/rar VI; AMD, h. 244/prin Vl, Ph și rar Db.

RÁFIL v. **rágilă 1°.**

RAFILÁ v. **rágilá 1°.**

RÁFILĂ v. **rágilă 1°.**

RÁFIR v. **rágilă 1°.**

RAFT[1] v. **raf 1°, 2°.**

RAFT[2] s. n., pl. *ráfturi* **1°** AO, h. 225/rar Dj „laviță"; cf. t á l p ă[1] 21°.

2° AMD, Pl. 183/rar Ag „masă la roata olarului".

RAG v. **rac 7°.**

RÁGILĂ s. f., pl. **rágili 1°** AMD, h. 387/rar Tl; *răgili*/rar Vn „instrument format dintr-o scândură în care sunt înfipți dinți de fier prin care se trece cânepa/inul după meliță"; cf. p é r i e 3°...

2° AMD, h. 389/rar Tl „darac, pieptene pentru cânepă"; cf. d a r á c 2°...

3° var. **ráhil** s. n., pl. *ráhile* AMD, Pl. 177–178/rar Vn „un fel de raspel pentru netezit copita (calului) după potcovit"; cf. c u s t ú r ă 4°...

4° var. **rácilă** s. f., pl. *rácile* AO, Pl. 141/rar Dj „dorn, priboi"; cf. c h é r n ă r 1°...

– var. 1° **răcilă** s. f., pl. *rácile* TDM II/rar Ph; **ráfil** s. n., pl. *ráfile* AMD, h. 387; GM/prin Ph și rar Bz; **ráfilă** s. f., pl. *ráfili* AMD; GM/rar Ph, Bz; *răfili* AMD/rar Ph; **ráfir** s. n., pl. *ráfire* AMD/rar Bz; **ráhil** s. n. și m., pl. *ráhile*/rar Ph, Vn; *ráhili*/rar Bz; **ráhilă** s. f., pl. *ráhili*/rar Bz; *răhili/rar* Bz; **ráhir** s. n., pl. *ráhire*/rar Bz; **réher** s. n., pl. *réhere* GM/rar Ag.

RÁHIL v. **rágilă 1°, 3°.**

RÁHILĂ v. **rágilă 1°.**

RÁHIR v. **rágilă 1°.**

RAI, lúna de ~ AO, Pl. 42/rar Dj „numele (vechi) al lunii mai"; cf. c i r e ș á r 3°...

RAIĂ s. f., pl. *raiële* GM/rar Vn „c o s o r o a b ă": Dup-aea am pus furcile-n picioare, i-am pus *ra̯élli*, *ra̯elli* vine cosoroabele, cosoroabele care vine de-a lungul casei așa/726; cf. b i l i m a n é l e...

RAIÁL s. n., pl. *raiále* AMD/rar Ag „belșug"; cf. a j ú n g e r e...

RAICHÍU v. **rachiu 2°.**

RÁICOT (2 sil.) GM/rar Tr, Il „stofă pentru haine bărbătești, covercot": Nădragi largi [...] d-ăștia de postav, de *rá̯icot* d-ăsta, de materii d-astea care este acușica/784.

RAILUÍ (3 sil.) vb. IV tranz. AMD, h. 685/rar Gr „a pili, a răspălui (scânduri, lemne)": Raspila [e] cu dinți dă șlefuit și dă *ra̯lu̯ít* sau pilă de lemne/824; cf. r e ș p e l í.

RÁINĂ s. f., pl. *răini* **1°** AO, h. 252; TDO; AFLR/Gj, Mh și prin Dj „cratiță": Învelesc sarmale una câte una până umplu *rá̯ina* AFLR/943; cf. c a s t r ú l e...

2° AO, h. 278; Pl. 123–124; AFLR/rar Gj, Mh „tigaie": Prăjim în *rá̯mă*, în tigaie, c-așa se spune la noi AFLR/921; cf. f ă n d e l ă 1°...

3° TDO/rar Gj. Mh „țigaie cu trei picioare (folosită când se gătea pe vatră)"; cf. l á b o ș...

RAJ s. n., pl. *rájuri* AO, Pl. 136/rar Vl „unealtă folosită în rotărie pentru însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

RÁLĂ s. f., pl. *rále* GD/rar Tl „rariță": La praşa a doua, [porumbul] îl dădeam c-o... c-o *rálă*, că el... care dădea într-o parte şi-n alta pământu/877; cf. p l a s 5°...

RÁLIȚĂ v. **rárița** 1°, 2°.

RAM s. n., pl. *rámuri* AMD, Pl. 67/rar Ag, Br, Tr „coardă veche (de trei-patru ani) la vița-de-vie"; cf. c á r l á n 4°...

RAMATÍZM v. **rematízm**.

RAMATÍZMĂ v. **rematízm**.

RAMAZÁN s. n., pl. *ramazáne* AMD/rar Tl „burtă, abdomen (la om)"; cf. b u r d i h á n 2°...

RÁMĂ s. f., pl. *ráme* 1° GM/rar Br „cadru din bărne la talpa şi sub acoperişul casei"; cf. r ă z b ó i 2°.

2° pl. *rámi* AMD, Pl. 90–91/Ag, prin Db, Ot, Tr şi rar Vl, Ph, Cl, Tl, Cț „cadru de lemn fixat în interiorul stupului sistematic, pe care albinele îşi construiesc faguri"; cf. c a t l°...

3° AO, h. 692/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 90/rar Ag; *rámi* AMD/rar Ag „beţişor fixat în interiorul stupului, pe care albinele îşi clădesc faguri"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

4° AO, h. 262/rar Gj; AMD, h. 457/rar Ph, Bz, Br „veşcă la sită"; cf. c a s n á c...

5° AMD, h. 334/rar Ag, Il, Cl „cârlig la greblă"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

6° AMD, h. 640/rar Bz „bârsă (la plug)"; cf. a l c á 9°...

7° AMD/rar Tl „coroana copacului".

RÁMCĂ s. f., pl. *rámci* AMD/rar Tl „ramă la geam".

RÁMURĂ s. f., pl. *rámuri* 1° AO, Pl. 89/rar Dj; AMD, Pl. 68/rar Tr „mlădiță, vlăstar (de copac, de viță-de-vie)"; cf. a l t ó i 2°...

2° pl. *rámuri* AO, h. 222/rar Ot; AMD, h. 208/rar Tr „crenguță uscată folosită pentru aţâţat focul; vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. 1° **lămură** s. f., pl. *lámuri* AMD, h. 371; 408; 419; Pl. 68/prin Ph şi rar Db, Vn; *lámure* AMD, h. 408/rar Vn; *lămuri* AMD, h. 408; 419/rar Vn, Bz; 2° **răbură** s. f., pl. *răburi* AMD, h. 208/rar Ag, Db, Tr; **reăburi** s. pl./rar Ag.

RÁNĂ s. f., în expr. **a nu mai fi de ~** GM/rar Vn [d. vite şi oameni] „a nu mai fi bun de muncă": [Boul] s-a lovit de *n-a mai fost de rână*, s-a dus şi l-a vândut/724.

RANCIÓG s. n., pl. *rancioáge* 1° GM/rar Db „lanț de grosime medie": Lanț mai gros, nici lanț aşa de... vapor, cum se zicea înainte, gros, da nici aşa ca de cățel, un lanț mai potrivit, la ăla să zice *rancĵóg*/811.

2° AMD, h. 647/rar Db „cârceie"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

RÁNCOTE v. **vráscote**.

RANG v. **rángă** 1°, 2°.

RÁNGĂ s. f., pl. *rángi* 1° AO, h. 667/Gj, Dj, prin Mh şi rar Ot; AMD, Pl. 73–74/Ag, Ph, prin Vl, Db, Ot, If, Il şi rar Tr, Gr, Cl, Cț „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° var. **rang** s. n., pl. *ránguri* AFLR/rar Mh „bară de fier teşită la unul din capete, servind ca pârghie"; cf. l o m 1°...

– var. 1° **rang** s. n., pl. *ránguri* AO, h.667/rar Mh.

RANGUTÁN s. m., pl. *rangutáni* AMD/rar Cț „urangutan".

RÁNIȚĂ[1] v. **mrániță** 2°.

RÁNIȚĂ[2] s. f., pl. *rániți* AO, h. 355/crt.; AMD, h. 563 MN/crt.; *rániți* AMD/rar Db, Ph, Ot, Tl, Cț; *ránițe*/rar Bz, Ot, Cț „rucsac"; cf. r o s á c.

RAOBÁNC v. **robánc** 1°.

RAP v. **rápăn** 3°.

RÂPAVISÁ vb. I refl. AO, h. 268/rar Mh [d. pâine, la copt] „a se umfla, a face b ă ş i c i şi a crăpa"; cf. b ă ş i c á...

RÁPĂN s. n. 1° AMD, Pl. 157/rar Ph „boală contagioasă la oi; variolă, vârsat"; cf. b u b á t 3°...

2° var. **rápân** s. n. AMD, h. 55 MN/rar Br „răie (la om)"; cf. s c ă b i ú ț ă.

3° var. **rap** s. n. GM/rar Il „boală la mei, manifestată prin apariţia unor cruste pe frunze".

4° GM/rar Ag „grămadă, mulţime de fructe (pe un pom)": Acuma aşa de frumoasă ce este vita, e *rápăn* de struguri/687; cf. c i u c i u m é l.

RÁPÂN v. **rápăn 2°**.

RÁPIŢ s. n. GM/rar Tr, If „rabiţ": *Rápiţ*, adică sârmă din asta care aşa se spune *rápiţ*, care se tencuieşte pe ea/801; cf. c o t é ţ 3°...

– var. **rápiţă** s. f. GM/rar Br.

RÁPIŢĂ v. **rápiţ**.

RAR[1] adj., pl. *rari*, f. *rără* **1°** AO, h. 604/rar Tr; AMD, Pl. 70/prin Cl, Il şi rar Vl, Ph, Tr, Gr, Tl, Cţ [d. ciorchinii de struguri, ştiuleţi] „cu boabe puţine (şi mici), pipernicit".

2° f. **rără la lână** AMD, Pl. 151–152/rar Br [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l 3°...

RAR[2] s. n. AO, h. 519/rar Dj „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

RÁRA adv., în expr. **a o luá ~ 1°** TDM I/rar Vl „a merge, a pleca cu paşi mari, rari şi hotărâţi": Când îl văzui că ridică bâta-n sus, am sărit peste-o tufă... *am luát-o rára*, m-am dus prin câng/678.

2° TDM II/rar Gl „a pleca mergând agale, fără grabă": De-acolea el [lupul] *a luát-o rar, rára*, a intrat în pădure/729.

RÁRIŢĂ s. f. **1°** pl. **răriţi** TDM III/rar Db; AFLR/rar Cţ „rarişte"; cf. p l a s 5°...

2° var. **ráliţă** s. f. AMD, h. 597/rar Ot „a doua praşilă (la porumb)"; cf. c o p ă i á l ă...

3° AMD, h. 682/rar Vl „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

– var. 1° **ráliţă** s. f., pl. *răliţi* TDM III/rar Gr.

RAS s. n., pl. *rásuri* **1°** TDO/rar Dj; GM/Il şi rar Bz „obicei tradiţional legat de bărbieritul mirelui sâmbătă seara, înaintea nunţii": Sâmbătă seara veneau la ginerică, să numea *rásu*, sâmbătă seara zicea că-i *rásu* atunci, făcea obicei de bărbierea ginericu GM/748; cf. b ă r b i e r i t.

2° în ras cu loc. prep.; art. **în rásul** loc. prep. GM/rar Db, Ph, Bz „la (acelaşi) nivel cu...": Se băga cu var cu pământ [...] să vină-*n ras cu* tălpile casei [...] umplea până-*n rásu* tălpilor/702; cf. r â z ă 3°, r a z á n t u l.

3° pe ras loc. adv., *a tăiá ~ ~* AMD, h. 406; Pl. 67–68/rar Ph „a tăia un copac, o creangă la baza tulpinei, la nivelul pământului": *Tăjém pă ras*, nu rămâne neam de copac AMD, h. 406/707. *Să tája* via *pă ras*, ca să-i dea [mlădiţe] AMD, Pl. 67–68/702.

4° ras pe ras loc. adv. GM/rar Cl „fără nimic, sărăcit lipit pământului": Te stolea [boierul]... când veneai acasă, veneai aproape *ras pă ras*... îţi rămânea foarte puţin porumb/870; cf. ó b l u 1°.

RÁSCOTĂ v. **vrăscote**.

RÁSCURĂ v. **vréscuri**.

RASÓL s. n. **1°** AMD, h. 176; 178; GM/prin Ag şi rar Vl „primul strat (gros) de lut dat la pereţii casei": Dăm cu *rasól* întâi şi pe urmă vine fâţuiala AMD, h. 178/690. Prima lipitură e *rasólu* id./757; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...; **a da rasól** loc. vb. AO, h. 192/rar Vl; AMD, h. 176; 178/Ag şi rar Vl „a lipi pereţii cu primul strat de lut": *Dau rasól* cu rasol amestecat cu fân AMD, h. 178/686; cf. a r u n c â 4°...

2° var. **rosól** s. n. AFLR/rar Mh „fel de mâncare preparat din carne de vită (din regiunea gambei)": Se mai face şi *rosól*, ăla se face din picioare de vacă/945.

RASOLÍ vb. IV tranz. AO, h. 195/rar Vl „a lipi cu lut (amestecat cu pleavă) pereţii"; cf. a r u n c á 4°...

RASTÁM v. **rustémul**.

RÁŞCĂ s. f. GD/rar Tl „prăjină cu vârf de metal cu care pescarul împinge sau ancorează barca în larg": Ai *ráşcă* de fier care te-asigură. Când ai văzut că-i vânt, ai înfipt aia să te ţie, altfel nu te poţi ţinea că te ia vântu/872; cf. g h i o n d é r 1°...

RAŞCHÉTĂ s. f., pl. *raşchéte* **1°** AMD, Pl. 85/rar Tr, Tl „unealtă, gripcă pentru curăţat doagele"; cf. c h i s é r 2°...

2° AO, Pl. 141/rar Ot; AMD, Pl. 181/rar Ag „un fel de gripcă pentru curățat pieile înainte de tăbăcit"; cf. c ă r j ă 6°...

3° AO, Pl. 140/rar Ot „cuțitoaie de curățat copita înainte de potcovit"; cf. c u s t ú r ă 4°...

4° AMD, Pl. 177–178/rar Tr „raspel"; cf. r á ș p e l 1°, ș l i c f a i e r.

RĂȘFÎN v. **răspel 1°**.

RAȘP v. **răspel 1°, 3°**.

RĂȘPĂR v. **răspel 1°**.

RĂȘPEL s. n. **1°** pl. *răspeli* AO, Pl. 140/rar Vl, Mh; AMD, h. 685; Pl. 177–178/rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Tl, Cț „pilă cu dinți mari și rari, folosită la prelucrarea pieselor de metal ori de lemn sau la pilit copita înainte de potcovit"; cf. r a ș c h é t ă 4°...

2° var. **răspil** s. n., pl. *răspile* AMD, Pl. 174/rar Ot „dințar de făcut ceapraz"; cf. c e a p r á z 3°...

3° pl. *răspele* AMD, Pl. 85/rar Cț „gripcă de curățat doagele"; cf. c h i s é r 2°...

4° pl. *răspele* AO, Pl. 138/rar Mh „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

5° var. **răspilă** s. f., pl. *răspile* AMD, h. 387/rar Bz „ragilă"; cf. r á g i l ă 1°...

– var. **grăsper** s. n., pl. *grăspere* 1° AMD, Pl. 177–178/rar Bz; **răsfîn** s. n. 1° AMD, h. 685/rar Gr; **rasp** s. n., pl. *răspuri* 1° AMD/rar Br; 3° AMD, Pl. 85/rar Tl; **răspár** s. n., pl. *răspere* 1° AO, Pl. 135; 140/rar Vl; AMD, h. 685; Pl. 177–178/prin Tr; *răspări* 1° AO, Pl. 135 rar Vl; **răsper** s. n., pl. *răspere* 1° AO, Pl. 135; 140/prin Dj și rar Gj; AMD Ag, Tr, Cl, prin Bz, Br, Gr, Il și rar Db, Ph, If; 2° AMD, Pl. 174/rar Tr; *răsperi* 1° AMD, h. 685/rar Ag, Tr, Gr; **răspere** s. n., pl. *răspere* 1° AMD/rar Vl; **răspil** s. n., pl. *răspile* 3° AMD, Pl. 171–172/rar Ph; *răspiluri* 1° AMD, Pl. 177–178/rar Ot; *răspili* 1° AO, Pl. 140/rar Gj; AMD, h. 685/rar Ag, Db, Bz, Ot, Cț; **răspilă** s. f., pl. *răspili* 1° AMD/rar Vn; **răspin** s. n., pl. *răspini* AMD, h. 685; Pl. 177–178/rar Ag; **răspir** s. n., pl. *răspire* 1° AO, Pl. 135; 140/rar Ot; *răspiri* 1° AMD/rar Il; **răspiur (2 sil.)** s. n., pl. *răspiururi* 1° AO, Pl. 135/rar Mh; **răsplu** s. n., pl. *răsple* 1° AO, Pl. 140/rar Mh; *răspli* 1° AO, Pl. 135/rar Mh; **răspor** s. n., pl. *răspore* 1° AO/rar Mh.

RĂSPER v. **răspel 1°, 2°**.

RĂSPERE v. **răspel 1°**.

RĂSPIL v. **răspel 1°–3°**.

RĂSPILĂ v. **răspel 1°, 5°**.

RĂSPIN v. **răspel 1°**.

RĂSPIR v. **răspel 1°**.

RĂSPIUR v. **răspel 1°**.

RĂSPLU v. **răspel 1°**.

RĂSPOR v. **răspel 1°**.

RĂȘTIUC v. **răștuc**.

RĂȘTUC s. n., pl. *răștucuri* AMD, h. 690/rar Vn „scaun special folosit în tâmplărie și rotărie pentru fixarea lemnului de prelucrat"; cf. b o c[1] 3°...

– var. **răștiuc** (2 sil.) s. n., pl. *răștiucuri* AMD, h. 690/rar Tr; **răpștóc** s. n./rar Tr.

RATAVÉI s. n., pl. *ratavéie* **1°** AFLR/rar Vl „crâmpei, scurtătură de lemn; retevei"; cf. c ă p ă t ă i 3°...

2° AO, Pl. 132/rar Vl „fiecare dintre lemnele rotunde pe care se lasă să alunece piatra de moară când e scoasă din lăcaș"; cf. l u n g ó n 5°...

RÁTINĂ s. f., pl. *rătini* **1°** GM/rar Db „copac rămuros (uscat)".

2° AMD/rar Bz „nuia": Iau o *rătină*, dacă nu te-astâmperi/734; cf. l ă s t á r 2°...

3° AMD, h. 208/rar Db, If „vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

RATÍZM v. **rematism**.

RÁȚĂ s. f. **1°** art., în expr. **a se da ráța** GM/rar Vn „a se scufunda": Când a vrut *să se dea* și ea *ráța*, c-acolo era un ochi, și dup-accea ea, când *s-a dat*, s-a-necat/733; cf. c o f u n d ă...

2° pl. **ráți** TDD/rar Tl „rață".

3° AO, h. 596/rar Gj „clin între două brazde, rămas nearat"; cf. a m n ă r 9°...

RAȚEÁ v. **rețeá 3°**.

RAȚÉTĂ s. f., pl. *raț́éte* AO, Pl. 11/Vl, Dj şi prin Gj, Mh, Ot; AMD, h. 98 MN; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Il, Tl, prin Vl, Br şi rar If, Cț „rețetă (medicală)"; cf. r e c i p i s ă 1°.

– var. **rățétă** s. f., pl. *rățéte* AMD, h. 98 MN/rar Ph, Gl, Bz, Br, Ot, Tr.

RÁȚIE (2 sil.) s. f. AFLR/rar Mh „principiu; rațiune; ordine; dichis": Şi goangele au şi ele o *ráț́e*, trebuie îngrijală/965.

RÁUBANC v. **robánc 1°**.

RAUBÁNC v. **robánc 1°**.

RÁVÂN adj. TDO/rar Mh „reavăn".

RAVORVÉL v. **revorvél**.

RAVORVÉR v. **revorvél**.

RAZ s. n., pl. *rázuri* **1°** AO, h. 639/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 57; 119/prin Tr, Gr, Cț şi rar Db, Ph, Vn, Il, Tl; *ráze* AO/rar Mh, Dj „otic"; cf. c e c h é l 1°...

2° GM/rar Gr „unealtă de plivit"; cf. c o s ó r 2°...

RÁZĂ s. f., pl. *ráze* **1°** GM/rar Gr; art. **ráza-soárelui** AMD, h. 315 MN/prin Db, Gr şi rar If „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

2° GO; AFLR/rar Vl, Mh; Cț „radiografie": [Doctorul] l-a pus la *rázâ* AFLR/908. Când ne-am dus acolo [la spital], *ráza* nu să făcea decât sara GO/963.

3° ~ **cu**... loc. prep. GO/rar Gj „la (acelaşi) nivel cu...": Groapa nu s-astupă, când să pune via *rázâ cu* pământu cellant, le lasă aşa puțin cu gâldan/921; cf. r a s 2°...

4° AFLR/rar Ag „fel, mod": O nuntă aşa să începe la noi, cum vă spusei, în două *ráze*, adică unii că se cunosc ei mai demult, alții brusc, aşa/688; cf. f e l 3°...

RAZÁNTUL, la ~ loc. prep. GD/rar Cț „la (acelaşi) nivel cu...; la suprafața": Venea până *la razántu* pământului/885; cf. r a s 2°...

RÁZNĂ s. f. **1° oáie de** ~ AO, h. 806/rar Mh; cu val adj. **oâie** ~ AO/rar Dj; AMD, Pl. 156/rar Ph „oaie care, de obicei, umblă pe marginea turmei"; cf. al e r g ă t o á r e[1]...

2° de-o ~ loc. adv. AO/rar Dj „deoparte, separat": [Familiile de bulgari sunt aşezate] într-o parte a comunei, cam *de-o ráznă*/979. [Satul] Stolnici vin *în arázna* la opt kilometri AMD/763; cf. a l é s[1] 2°...

3° art. în a **o luá de-a rázna** AO, h. 806; TDO/rar Gj, Dj „a pleca fără țintă, fără direcție": *A lț́át-o* lupu pe... *de-a rázna* peste câmp, era iarna, pe zăpadă TDO/925; cf. o b á d ă 12°.

– var. 2° **arázna** s. f. art. cu val. adv. AMD, h. 408/rar Db; **în** ~ loc. adv. AMD/rar Ag.

RĂBDÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *răbd* AO, h. 896/Gj, Mh; AMD, h. 79 MN/rar Tl, Cț; 3 sg. *rábde* AO/rar Vl, Dj „a suporta (o durere)".

RĂBÓJ s. n., pl. *răboáje* **1°** AO, h. 769/rar Gj; AMD, h. 676/prin Vl, Il şi rar Tr, Tl, Cț şi s. m., pl. *răbóji* AO/rar Vl „bucată de lemn însemnat prin crestături, folosită la măsuratul cantității de lapte dintr-un vas (la stână)"; cf. c a r á m b 8°...

2° var. **rabój** s. n. AMD, Pl. 131–133/rar Tr „semn de recunoaştere în urechea oii (indiferent de formă)".

– var. 1° **ráboș** s. n., pl. *ráboșe* AO, h. 769/rar Dj.

RĂBUFNÍ vb. IV refl. **1°** GM/rar, Ot [d. aluat] „a creşte, a se ridica, a se umfla": [Mălaiul] dacă să dospeşte, *să răbuvnéşte* şi el, atuncea-l spoieşti frumos colo, l-arunci la țest, să coace/772. Frământ bine [coca] până se dă după mână... ca să nu fie cu apă-n ea, după aia o laşi, să dospeşte, *s-a răbunít* cât căpisterea, să lasă în lături, dup-aia o-ntinzi şi faci pâine GM/776; cf. d e v e n í 4°...

2° var. **răzbuní** vb. IV refl. GO/rar Gj, Mh [d. lapte] „a se acri, a fermenta": Punem lapte acolo în badâi, *bă răzbunéșt'e*, îl batem cu mătca aia/949; cf. a r g ă s i 2°...

3° var. **răbuní** vb. IV refl. AMD, Pl. 145/rar Bz, Tr [d. caş] „a se dospi peste măsură, în exces (devenind farâmicios)"; cf. b o r ş i 1°...

4° var. **răbuní** vb. IV refl. GM/rar Tr [d. lutul pentru țest] „a se frământa bine, devenind omogen (bun de modelat)": Pământu îl muiem, îl mai lăsăm, că așa e mai bun, să-l lăsăm *să să* mai *răbunțăscă* pământu mai bine/782.

5° var. **răzbuní** vb. IV intranz. AO, h. 588/rar Ot [d. pământ] „a deveni fărâmicios, a se afâna, devenind bun de cultivat"; cf. î n f r ă g e t á.

6° var. **răbuni** vb. IV refl. AMD/rar Il [d. țesături] „a se destrăma"; cf. d e s t r ă b ă l á...

– var. **răbuni** vb. IV refl. 1° GM/rar Ot; **răzbuní** vb. IV refl. 4° AFLR/rar Tr.

RĂBUNÁT v. **răbunít 1°**.

RĂBUNÍ v. **răbunít 1°, 3°, 4°, 6°**.

RĂBUNÍT adj. **1°** AMD, h. 589/rar Bz [d. pământ] „afânat; fărâmicios"; cf. a r s...

2° var. **răzbunít** adj. AFLR/rar Gj [d. lapte] „acrit, fermentat": Când el [laptele] îi *răzbunít*, îl batem cu mătca/912; cf. î n ă c r í t.

– var. **1° răzbunát** adj. AMD, h. 589/rar Cț.

RĂBUREÁ s. f., pl. *răburéle* AMD, h. 208/rar Db dim. de la r ă b u r ă („vreasc"); cf. r ă b u r i c ă.

RĂBURÍCĂ s. f. AMD, h. 208/rar Db dim. de la r ă b u r ă („vresc"); cf. r ă b u r e á.

RĂCĂÍ v. **orăcăí 2°**.

RĂCĂRÓS adj. AFLR/rar Gj [d. terenuri] „cu bolovani, bolovănos"; cf. g l o d ă b ă n ó s.

RĂCHÍTĂ v. **richítă 3°**.

RĂCHÍU v. **rachíu 2°**.

RĂCITOÁRE s. f. GO/rar Vl; AMD, h. 379/rar Ph „putină cu apă rece prin care trece serpentina cazanului de rachiu": Țăvile-s băgate pântr-o putină cu apă care se numește *răcițóare* GO/902; cf. ț e v i é r 1°.

RĂCITÚRĂ s. f., pl. *răcitúri* AO, h. 281; AFLR/prin Gj, Mh, Dj, Ot și rar Vl; AMD, h. 474; GM; GD/Ag, Br, Tr, Tl, Cț, prin Vn, Bz, Ot și rar Vl, Db, Ph, Gl, Gr, Il [mai ales la pl.] „piftie": Capu porcului... facem *răcitúră* și picioarele GM/727; cf. c o t o r o á g e...

– var. **recitúri** s. f. pl. AO, h. 281/rar Vl; AMD, h. 474/prin Db și rar Vl, Ag, Ot.

RĂCOÁNȚĂ s. f., pl. *răcoánțe* **1°** GM/rar Ph „drug de fier fixat vertical la vagonetul de cărat bușteni".

2° GM/rar Bz „platformă pe care stă însoțitorul vagonului de marfă": Atuncea tremuram pe *răcțánțele* vagoanelor acolo-șa cu trăistioara/731.

RĂCÓI s. n., pl. *răcoáie* AMD, h. 330/rar Tl „pală de fân"; cf. b a s ă m...

RĂCORÍME s. f. AO, h. 440/rar Gj „rochița-rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

RĂCOVICEÁN s. m., pl. *răcovicéni* AO/998 „locuitor din satul Racovița".

RĂCRÚTE v. **recút**.

RACRÚȚ v. **recút**.

RĂCÚT v. **recút**.

RĂCÚTE v. **recút**.

RĂCUTÁ vb. I refl. AFLR/rar Br „a fi recrutat (pentru stagiul militar)": Am stat [necăsătorit] până *m-am răcutát*, am scăpat de armată/751; cf. c o r p o r ă.

RĂCÚTAT adj. GM/rar Ag „recrutat (în armată)".

RĂDĂCINÁ vb. I refl. **1°** GM/rar Tr, Il „a se înrădăcina, a prinde rădăcină"; cf. î m p u t e r n i c í 2°...

2° var. **rădăcíni** vb. IV intranz. AO, h. 666/rar Mh „a tăia rădăcinile aeriene (la vița-de-vie)"; cf. m u s t ă ț i...

RĂDĂCINÍ v. **rădăcină 2°**.

RĂDĂCINIOÁRĂ (5 sil) s. f., pl. *rădăcinioáre* GM/rar Il dim. de la *rădăcină*; cf. r ă d ă c i n ú ț ă.

– var. **rădăcioáră** (5 sil.) s. f. AFLR/rar Bz.

RĂDĂCINÚȚĂ s. f. TDO/rar Gj dim. de la *rădăcină*; cf. r ă d ă c i n i o á r ă.

RĂDĂCIOÁRĂ v. **rădăcinioáră**.

RĂDEA vb. II AFLR/prin Mh și rar Gj „a da pe răzătoare, a rade".

RĂDICĂ v. **ridică 3°**.

RĂDICĂTÓR v. **ridicătór 1°**.

RĂDÍCHE v. **ridíchie**.

RĂDÍCLĂ v. **ridíchie**.

RĂDÍȘCĂ v. **redișcă**.

RAFINÁT adj., **rachíu** ~ AO, Pl. 80/rar Mh „țuică dublu distilată"; cf. î n t o á r s ă...

RĂFUÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 683/rar Cl; ind. prez. 3 sg. *răfuie*/rar Tr „a r ă v ă ș i stâna"; cf. d e s f á c e 1°...

2° ind. prez. 3 sg. *răfuie* GM/rar Ph, Vn [d. vânt] „a împrăștia, a răspândi; a rupe": Prăștinile le pune ca să-l ție [fânul] pe claia aia, s-o ție așa... *să nu* o *răfuie* vântu așa, în timp de iarnă/724; cf. p u l b e r á.

RĂGĂJĂ s. f., pl. *rágăje* AMD; GM/rar Db „vreasc, gătej"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. **răgájie** (4 sil.) s. f., pl. *răgăjii* AMD, h. 545; GM/rar Db.

RĂGÁJIE v. **rágájă**.

RĂGĂDUÍ vb. IV intranz. GM/rar Br „a boli; a rămâne suferind": Dacă nu băgam de seamă, încă unu [= copil] îmi murea la câmp, până să vină acasă, și pe urmă el *a răgăduit* mult după ce a venit acasă/746; cf. g ă i n á 1°...

RĂGĂÍ v. **râgăi 1°**.

RĂGĂLIÁ (4 sil.) vb. I tranz. și refl. GM/rar Vl „a (se) scoate, a (se) smulge din rădăcină (copacii)": Unde-i pădure deasă și mare, atunci a *răgăliát-o* furtuna de bună seamă. Cum adică? Adică a *răgăliát*-o, a izbit vântu-n ea și *s-a răgăliát* de la pământ [...] l-a scos din pământ cu rădăcină cu tot/678.

RĂGĂLÍE s. f., pl. *răgălii* **1°** AO, h. 334/rar Dj, Ot; AMD, h. 545/rar Db, Ph, Ot „viitură, aluviune (din crengi și copaci rupți)"; cf. a l i m â n...

2° AFLR/rar Gj „rădăcină ieșită din pământ la copacii de pe malul apei": Ne băgăm pe la *răgălii* [după pește] și... îs niște rădăcini pe marginea apei și sânt așa încurcălite/912.

3° ~ cu găuri AMD, h. 680/rar Il „rotiță cu găuri la capătul bătătorului cu care se scoate untul din lapte"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

RĂGĂOÁCE s. f., pl. *răgăóci* **1°** AMD, h. 448/rar Ot „coropișniță"; cf. c â r c â i á c 1°...

2° AMD/rar Tr „rădașcă"; cf. f o r f e c á r.

3° AMD, h. 450/rar Tr „streche": Când să pune *răgățáce* [pe vacă] o apucă strechea/793; cf. b ă r z ă ú n e 2°...

RĂGĂȚÂNĂ s. f. AFLR/rar Ph „rădăcină (la copaci)".

RĂGHILÁ v. **răgilá 1°, 2°**.

RĂGILĂ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *răgiléz* **1°** AMD, h. 387/rar Tl „a trage fuiorul pe ragilă".

2° var. **răghilá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *răghiléz* AMD/rar Vn „a curăța semințele de pe firul de mătură (cu un fel de țesală)".

– var. **1° rafilă** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *rafiléz* AMD, h. 387/rar Ph; **răghilá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *răghiléz*/rar Vn, Tl; **răhilá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *răhiléz*/rar Ph, Bz.

RĂHILÁ v. **răgilá 1°**.

RĂÍ vb. IV **1°** refl. AMD, h. 13/rar Db „a se posomori; a se încrunta"; cf. î n c r u n t á 1°...,

2° tranz. și refl. GM/rar Vl „a (se) da r ă u l u i, a (se) drăcui": Auzeam acolo cineva *răíndu-se*/756; cf. f i r u í...

RĂIÉȚI s. m. pl. GO/rar Mh „știuleți nedezvoltați, piperniciți": *Răiéți* care rămân de la porumbi, ai mai răi, porumbii ai mai răi... *raiéț*/940; cf. b á b ă 10°...

RĂÍT adj., f. *răítă* GM/rar Tr „dat dracului, blestemat, afurisit": Acu mă țin de *răíta* asta de mână, mă junghie de nu mai pot/785; cf. î n c h i n ă t 1°...

RĂJÉN v. **rejién 2°**.

RĂJGHITÓR v. **râșchitór**.

RĂJNIȚÓI s. n. AMD/rar Bz „gunoi putrezit folosind la răsadniță; mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

RĂLIȚĂ vb. I tranz. AO, h. 593/rar Mh; AMD, h. 597; GM; TDM III/Tr și rar Ot „a rărița": Porumbu, când să făcea așa, să făcea niște cărări pe... noi îi ziceam că-l *răliță*m GM/779; cf. c ă r ă r ă 1°...

RĂLIȚĂT s. n. AMD, h. 597/rar Ot „prășitul de al doilea"; cf. c o p ă i á l ă...

RĂLIȚĂTÚRĂ v. **rărițắtură 3°, 4°.**

RĂMÁNE v. **rămáne 2°.**

RĂMATÍZM v. **rematízm.**

RĂMĂȘÁNIE s. f. GM/rar Db „rămășag, prinsoare": Oltenii joacă la fel cum era pe timpuri, tot își ține obiceiurile și portu și toate, joacă pe *rămășăni*e/817; cf. r ă m ă ș e á l ă.

RĂMĂȘEÁLĂ s. f. GM/rar Tr, Gr „rămășag, prinsoare": Se face *rămășăilă* între călușari/809; cf. r ă m ă ș á n i e.

RĂMĂȘÍȚURI s. f. pl. TDO/rar Gj „rămășițe": Am întins pielea [de porc], am curățăt-o de sângel-ăla care rămânea pe ea, de *rămășiț*ur/ de grăsime care rămânea pe ea și-i dam sare/923.

RĂMÂNDE v. **rămáne 2°.**

RĂMÂNE vb. III 1° intranz., a ~ **de** *(cineva)* GM; TDM I/rar Ot, Tr „a se despărți": Și acuma tu *rămî́* de oamenii ăia? TDM/776. *Nu rămî́* de Fane odată cu capu! GM/802; a ~ **de părinți** *(de mámă, de tátă)* TDO/rar Mh; TDM I/rar Vl „a ajunge, a deveni orfan": [Copilul] *a rămás* de două săptămâni *de tátă-su* TDO/941. [Mama] *a rámas* mică *dă ta-su*, că pă ta-su l-a omorât TDM/678.

2° intranz., ind. prez. 1 sg. *rămău* AMD, ch. 1892/rar Ph, Bz; pf. c. 3 sg. *a ramáns* AO, h. 1001; TDO/Mh, prin Gj și rar Dj, Tr „a sta pe loc; a se opri într-un anumit loc; a sta neschimbat": Partea care-a *rămấns*, carnea... oasele care-a *rămấns* de la șoldeț s-atârnă la fum TDO/920. [Copiii] când au ieșit de acolo erau îmoși și *a rumấns* numele comunii Îmoasa AO 950. Și restu *rămunți* zgrebenii, p-ăia-i scărmănau TDM II/714. *Ș-a rămás* lume-atuncea mai puțână TDM I/782; cf. î n r ă m ă n e.

3° în expr. **a ~ pe potéci** v. **potécă 2°.**

4° tranz. AMD; TDM III/rar Db, Gr „a lăsa în urmă; a învinge, a întrece": A fost imposibil ca *să* mă *rămî́e* cineva vreodată, ca să joace ei principalele [străzi] [...] „Mutule... dacă te *rămî́* îți iau steagu" TDM III/833; cf. l u á 1°...; refl. AFLR/rar Db „a se întrece cu cineva; a se lua la întrecere".

– var. 2° **arămáne** vb. III AFLR/rar Dj; **rămáne** vb. III AO, h. 999/prin Mh; **rămánde** vb. III, ind. prez. 1 sg. *rămând, 2* sg. *rămândi* AO/rar Mh; **rămâni** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *rămânésc* AMD/rar Il; **rămúne** vb. III AO, h. 999; 1001/prin Ot și rar Dj, Tr; AMD, ch. 1892; TDM II, III/Tr, prin Gr, Cl și rar Db, Ph, Bz; ind. pf. c. 1 sg. *am rămús* AMD, ch. 1892; TDM I/rar Tr, Cl.

RĂMÂNÍ v. **rămáne 2°.**

RĂMÍG s. n., pl. *rămíguri* AMD, h. 208/rar Ot „vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

RĂMOȘTEÁNCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Cl „soi de viță-de-vie (cu struguri mari, albi)".

RĂMPUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a stivui (lemnele) pe rampă".

RĂMÚC v. **haramúc.**

RĂMÚNE v. **rămáne 2°.**

RĂNCHEZÁ v. **rínchezá.**

RĂNÍ v. **răni 2°, 3°.**

RĂNÍCHI v. **riníche.**

RĂNÍȘ v. **reníș 3°.**

RÂNITOÁRE v. **hrănitór 1°.**

RÂNITÓR v. **hránitór 1°.**

RĂNÚCHE v. **rărúnchi.**

RĂNÚCHI v. **rărúnchi.**

RĂNÚNCIIE v. **rărúnchi.**

RĂNÚNCHI v. **rărúnchi.**

RĂPĂÍ vb. IV intranz. GM/rar Vl „a face zgomot mergând; a dudui": Într-una din nopți așa auz *răpăind* naintea mea, că era un drum, un jgheab așa pe-o coastă și *răpănți* ca când era niște capre-așa, venea

în fuga mare/671; cf. t r o p ă n i, z d u p ă n í, z o p ă í.

– var. **răpăni** vb. IV intranz. GM/rar Vl.

RĂPĂNÍ v. **răpăí**.

RĂPĂNOÁSĂ adj. f. AMD, h. 404/rar Vl [d. păduri] „necrescută; pipernicită".

RĂPCIÚG v. **răpciúgă**[1] **2°, 3°**.

RĂPCIÚGĂ[1] s. f. **1°** AMD/rar Ot, Cț „boală, răceală, guturai, la cai, oi": [Oaia] e bolnavă dă *răpcúgă*, tușește și-i curge mucii/765.

2° AMD, h. 29/rar Il „răceală, guturai la om": Sânt plin dă *răpcúgă* ca caii/843; cf. b a l é v n i ț ă...

3° var. **răpciúg** s. n. AMD, h. 62/rar Db „astm": S-a-nhămat în piept dă tutun, a prins *răpcúg*/812; cf. á s m ă...

– var. 2° **răpciúg** s. n. AO, h. 135/rar Vl.

RĂPCIÚGĂ[2] v. **răpciúne 1°–3°**.

RĂPCIUGÓS adj., f. *răpciugoásă* AO, h. 135/rar Vl; AMD, h. 29/rar Db [d. om] „plin de guturai; răcit"; cf. g u t u r ă i ó s...

RAPCIÚN v. **răpciúne 1°, 4°**.

RĂPCIÚNE s. m. **1°** AMD, h. 511/prin Db și rar Ph, Ot, Gr „numele lunii septembrie": A venit *răpcúne*, cad copiii pe tăciune/820; cf. s e p t é m b r i e, u n d r e á[2] **4°**.

2° AMD, h. 512/rar Ag, Db „numele lunii octombrie"; cf. o c t ó m b r i e...

3° AO, Pl. 43/rar Gj AMD, h. 513/rar Db, Ot „numele lunii noiembrie"; cf. A n d r é i...

4° AMD, h. 514/rar Db „numele lunii decembrie"; cf. d e c é m b r i e...

– var. **răpciúgă** s. f. **1°** AMD, h. 511/rar Vn; **2°** AMD, h. 512/rar Ph; **3°** AMD, h. 513/rar Bz; **răpciún** s. m. **1°** AMD/rar Ot; **4°** AO, Pl. 43/rar Dj; **răpciúni** s. m. pl. [?] **4°** AMD, h. 514/rarOt.

RĂPCIÚNI v. **răpciúne 4°**.

RĂPÍ[1] v. **hărăpi 2°**.

RĂPÍ[2] vb. IV refl. AO, h. 613; GO/rar Mh [d. cereale] „a se coace prematur din cauza căldurii excesive"; cf. h u p u r í...

RĂPÍRE s. f. GM/rar Ag „moarte, dispariție": Dup-aceea, după *răpírea* mămichii, apoi s-au mai întâmplat necazuri la tată-meu/682.

RĂPÍT adj. AO, h. 613/rar Mh [d. grâu] „copt prematur (din cauza căldurii excesive)"; cf. f í r e **2°**...

RĂPIȚÁ vb. I refl. AMD, h. 177/rar Ot „a se bate sârmă, rabiț la pereții casei": Să cercuie cu stacheți [casa] sau *să rapițáză* cu sârmă/774; cf. s â r m u i.

RĂPIȚÍȘTIE (5 sil.) s. f., pl. *răpițíștii* GM/rar Gr „teren pe care a fost cultură de rapiță": Vara, oile le-mpăiam pe *răpițíștii*, acolo pe orziștii/827.

RĂPONȚÓS v. **rubințós**.

RĂPOTÍN s. m. AMD/rar Ph „numele unei sărbători ținute a treia marți după Paști": În ziua dă *Răpotín* să făcea țesturi/702.

RĂPȘTÓC v. **răștuc**.

RĂRÉTE s. m., pl. *răréți* AMD, h. 609/rar Gr „știulete pipernicit (cu boabele rare)"; cf. b á b ă **10°**...

RĂRICÍ vb. IV tranz. GO; AFLR/rar Ot „a rări (plantele din culturi)": [Porumbii] îi *răricím*, îi copilim AFLR/997; cf. r ă s u f l á **3°**.

RĂRICÚȚ adj., f. *răricúță* GM/rar Il dim. de la *rar*; cf. r ă r ú i.

RĂRÍME s. f., pl. *rărími* **1°** AO, h. 519/rar Dj; AMD, h. 409/prin Tr și rar Ag, Cl, Il „rarițe"; cf. c h e l e m n e á...

2° TDO; AFLR/rar Dj; AFLR/rar Br „distanță între rândurile, între șirurile (de porumb)": Și le punem la *răríme* la trei brazde rându venea TDO/970; cf. r ă s t á v **2°**.

RĂRÍȘTE s. f., pl. *răríști* **1°** AMD, h. 409/rar Ag, Db, Gl, Ot, Cl „rarițe"; cf. c h e l e m n e á...

2° AMD, h. 42/rar Vl „strungăreață între dinți"; cf. g o l[1] **5°**...

– var. **1° răríște** s. f., pl. *răríști* AMD, h. 409/prin Ag și rar Tl; **răríștie** (4 sil.) s. f., pl. *răríștii* AO, h. 519/rarDj; AMD/rar Tr.

RĂRIȘTE v. **răríște 1°**.

RĂRÍȘTIE v. **răríște 1°**.

RĂRIȘTÚRĂ s. f., pl. *răriștúri* AO, h. 519/rar Gj „rariște"; cf. c h e l e m n e á...

RĂRITÚRĂ s. f., pl. *răritúri* 1° AO, h. 519/prin Gj, Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 409/Ag, Db, Tr, Il, Tl, prin Ot, Gr, Cț și rar Ph, Bz, Br, Cl „rariște"; cf. c h e l e m n e á...

2° AO, h. 71/rar Gj „strungăreață între dinți"; cf. g o l^{1} 5°...

3° AMD, h. 609/rar Gr „știulete pipernicit (cu boabe mici și rare)"; cf. b á b ă 10°...

RĂRIȚĂTÚRĂ s. f., pl. *răriță̂túri* 1° GM/rar Cl „operația de rărițare": Îi tragem o *răriță̂túră* printre șioaie/862; cf. c o p ă i á l ă...

2° GM/prin Il și rar Ph, Tr „mușuroi (la tulpina porumbului) făcut cu rărița": Spărgeam *răriță̂túrile* cu plasu, cu rărița/794; cf. c u i b á r 2°...

3° GM/rar Ot, Il, Cl „șanț între rânduri (de porumb)"; cf. c ă r á r e 1°...

4° GM/rar Cl „teren lucrat cu rărița".

– var. **rălițătúră** s. f., pl. *rălițătúri* 3° GO/rar Dj; GM; TDM III/prin Tr; 4° GM/prin Tr.

RĂRÚI adj., pl. *rărúi* GM/rar Ag, Ph, Bz dim. de la *rar:* Castraveții îi lăsai mai *rărúi* nițel/690; cf. r ă r i c ú ț.

RĂRÚNCHE v. **rărúnchi**.

RĂRÚNCHI s. m., pl. *rărúnchi* AO, h. 109; TDO; AFLR/V1, Dj, prin Gj și rar Mh, Ot; AMD, h. 67 MN/rar Vl, Ag, Vn, Gl, Ot, Tl „rinichi": [La cartaboș] punem bojogii, punem *rărúnkĭ*, slănină AFLR/904; cf. b o b r í c 1°...

– var. **rănúche** s. m., pl. *rănúchi* AMD, h. 67 MN/rar Ot, Tr; **rănúchi** s. m., pl. *rănúchi* AMD; GM/prin Ag, Ot, Tr și rar Vn, Bz, Gr, Tl; **rănúnche** s. m., pl. *rănúnchi* AO, h. 109/prin Ot și rar Dj; **rănúnchi** s. m., pl. *rănúnchi* AMD; GM/rar Vn, Ot; AFLR/rar Cț și s. n., pl. *rănúnchiuri* AMD/rar Tr; **rărúnche** s. m., pl. *rărúnchi* AO/Mh, Dj, prin Vl, Gj și rar Ot; AMD/rar Vl; **rănúchi** s. m., pl. *rănúchi* GM/rar Ag, Tr; **renúchi** s. m., pl. *renúchi* GM/rar Vn; **renúnche** s. m., pl. *renúnchi* AO/rar Dj; **runúche** s. m., pl. *runúchi* AMD/rar Vn.

RĂSÁD s. n., pl. *răsáduri* AO, h. 467; GO/prin Mh, Dj, Ot; AMD, h. 343; TDM I/prin Tr și rar Db, Ot „răsadniță": [Tutunul] îl culegem de-acolo de la... de unde este el răsădit, în *răsád*, *răsád* îi spunem GO/966; cf. f â ș c h e á...

– var. **răsádă** s. f., pl. *răsáde* AMD, h. 343; GM/rar Db, Vn.

RĂSĂDÁ v. **răsăd**.

RĂSĂDNIȚĂ s. f. 1° pl. **răsădniți** AO, h. 467/rar Dj; AMD, h. 343/prin Tr și rar Db, Cl, Il, Cț; *răsădniți* AMD/prin Tr și rar Br, Il, Cț „răsadnițe"; cf. f â ș c h e á...

2° var. **răsălniță** s. f., pl. *răsălnițe* AFLR/rar Vl „pepinieră": Am procurat pruni de unde s-a găsit, din *răsălniță*, crescută, din alte ogrăzi/908; cf. p e p e n ă r í e...

3° var. **răsălniță** s. f. GM/rar Vl „răsad"; cf. s a d 2°.

4° var. **răsálniță** s. f. AMD, Pl. 66–67/rar Ag „butaș de viță-de-vie"; cf. b ă ț 1°...

– var. 1° **răsălniță** s. f., pl. *răsălniți* AO, h. 467/V1, Gj, Mh, prin Dj și rar Ot; AMD, h. 343; GM/Db, prin Ag, Bz, Tr, Gr, Il și rar Vl, Ph, Ot, If, Cl; *răsălnițe* AO/Dj, prin Ot și rar Vl, Gj, Mh; AMD; TDM I/Ag, prin Db, Bz, Ot, Tr, If, Cl, Il și rar Vl, Ph, Gr, Cț; *răsálniți* AMD/prin Ph și rar Vl, Db, Bz, Cl, Il; *răsălnițe* AMD/rar Ag, Tr; **răsalniță** s. f., pl. *răsalnițe* AO/rar Vl, Ot; **răsăniță** s. f., pl. *răsăniți* AO/rar Gj; AMD/rar Tl; **răsăriță** s. f., pl. *răsăriți* AMD/rar Tr; **răsărniță** s. f., pl. *răsărnițe*/rar Tr, Il; *răsărniți*/rar Cl; **răsădălniță** s. f., pl. *răsădălnițe*/rar Tr; **răsălniță** s. f., pl. *răsălnițe*/rar Vn; **resălniță** s. f., pl. *resălnițe*/rar Db.

RĂSĂLNIȚĂ v. **răsădniță** 1°–4°.

RĂSALNIȚĂ v. **răsădniță** 1°.

RĂSĂNIȚĂ v. **răsădniță** 1°.

RĂSÁRE s. f. AMD, h. 315 MN; GM/prin Tr, Gr; art. **răsárea-soárelui** AMD/rar Db „floarea-soarelui": Puneam

câte-un lemn de *răsáre* acolo la țest GM/807; cf. f l o á r e 2°...

RĂSĂRITĂ v. **răsădniță 1°**.

RĂSĂRNIȚĂ v. **răsădniță 1°**.

RĂSĂDĂLNIȚĂ v. **răsădniță 1°**.

RĂSĂLNIȚĂ v. **răsădniță 1°**.

RĂSĂREÁLĂ[1] s. f. **1°** GO/rar Ot „răsărire": [La porumb] după *răsarcálă* să trage o prașilă/985.

RĂSĂREÁLĂ[2] s. f. AMD, h. 397/rar Ph „locul unde se schimbă poziția firelor la țesut; rost"; cf. n á t r ă 1°...

RĂSĂRÍ[1] vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 459; GM; TDD; AFLR/prin Il și rar Br, Cl, Tl, Cț [d. aluat] „a crește, a dospi": O lăsăm de *răsáre* maiaua, după ce *răsáre* o luăm la frământat GM/749. După ce-a dospit iară, am văzut că *răsáre*-așa frumos pâinea TDD/878; cf. d e v e n í 4°...

2° AO, h. 67; 170/prin Vl, Dj, Ot; AMD, h. 145; TDM III/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, prin Vl, Ph, If, Gr, Il și rar Bz, Br „a tresări (în somn)": *Răsărcá* noaptea, să scula fata țipând din pat TDM/792; cf. l â n c o t í 2°...

3° AMD, Pl. 67–68/rar Db [d. mustul de struguri] „a se tăia, a fi tăiat"; cf. î n d u l c i 1°...

RĂSĂRÍ[2] vb. IV intranz. AMD, h. 397; Pl. 116–117/rar Ag, Ph, If, Cț „a schimba poziția firelor la țesut, cu ajutorul ițelor; a schimba rostul": Ițele *răsáre* și vătalele bate/704; cf. r ă s c h i m b á.

RĂSĂRÍTĂ s. f. AMD, h. 315 MN/rar Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

RASCĂCĂRÁ v. **răscrăcărá**.

RĂSCĂIEȚEÁN s. m., pl. *răscăiețéni* AMD/789 „locuitor din satul Răscăieți".

RĂSCHIMBÁ vb. I tranz. AMD, Pl. 116–117/rar Cl „a schimba rostul țesăturii cu ajutorul ițelor"; cf. r ă s ă r i[2].

RĂSCITÓR v.**râșchitór**.

RĂSCOÁLĂ v. **răscól 2°**.

RĂSCÓL s. n., pl. *răscoále* **1°** AMD, h. 683/rar Vl „desfacere a stânei, toamna, împărțind oile fiecărui proprietar"; cf. r ă v ă ș e á l ă, r ă v ă ș i t; **a da la ~** AMD, h. 683/rar Vl, Ag „a r ă v ă ș i stâna"; cf. d e s f á c e 1°...

2° var. **răscoálă** s. f., pl. *răscoále* AO, h. 762/rar Dj „porțiune de gard mobilă, folosită la mutarea stânii"; cf. a r c á c i 3°...

3° AO, h. 776/rar Mh „loc de odihnă pentru oi (după muls) în fața strungii"; cf. a m i e z ă t o á r e...

4° GO/rar Ot „margine, buză la butoi, la vase"; cf. s l a i[1] 6°; pl. în expr. **a da pe răscoále** GM/rar Tr, Gr [d. lichide în fierbere] „a se revărsa, a deborda": Mustu fierbe, avem grijă de el *să nu dea pe răscoále*, dacă-i umplut butoiu bine/827.

5° AO, Pl. 137/prin Dj „unealtă cu ajutorul căreia dogarul răsucește teiul de legat cercurile vaselor de lemn"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

6° AO, h. 388/rar Vl; AMD/rar Vn, Gr, Il „bară de metal sau bucată de lemn (adesea ușor arcuită), prevăzută la capete cu inele sau cu găuri în care se fixează extremitățile de sus (din față și din spate) ale carâmbilor loitrelor".

7° AMD, Pl. 62/rar Ag „codârlă la căruță"; cf. c á p r ă 12°...

8° AO, h. 653/rar Gj, Dj; AMD, h. 662/rar Tr, Gr „fiecare dintre prăjinile puse de-a curmezișul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței": Trei *răscoále* de-a curmezișul carului și două prăjini de-a lungul formează patul AO/990; cf. c ó r c i e 2°...

9° AMD, Pl. 62–63/rar Tr, Gr „prăjină de legat fânul pe căruță"; cf. a n g ă ș 2°...

10° AMD/rar Ag „cerc de fier, verigă fixată în capătul din față la carâmbul loitrei, prin care se trece funia cu ajutorul căreia se strânge prăjina peste fân".

11° AMD, h. 249/rar Il „leucă"; cf. c h i l i m í e 1°...

12° AMD, Pl. 61–62/rar Db „fuscel la loitră"; cf. a r á c 3°...

RĂSCOLÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *răscól* AMD, ch. 370/rar Vl. Ot

„a scormoni jarul, pentru a aţâţa focul"; cf. a ţ â ţ ă í...

RĂSCOPITĂ vb. I refl. GM/rar II [d. fiecare picior din spate al calului] „a se scrânti, a se luxa": Dacă e în partea din faţă, nu *se răscokiţeáză*, da se spetează el [= calul], se spetează, aşa să spune/842.

RĂSCRĂCĂRĂ vb. I refl., în a **se ~ de ziuă** AMD, h. 504/prin Ph „a se lumina; a se face de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

– var. **răscăcară** vb. I refl., *a se ~ de ziuă* AMD, h. 504/rar Ag, Db, Gr.

RĂSCRÚCE s. f., pl. *răscrúci* **1°** AMD, Pl. 59; TDM III/rar Tr, Cl „fiecare dintre crucile prinse în capătul din faţă al oiştei atunci când se înhamă a doua pereche de cai": Înainte să ţinea patru cai, la *răscrúce*, acuma nu ştie nimeri ce fel e caii la *răscrúce*. Da atuncea să punea la *răscrúcí*, patru cai TDM III/860.

2° AMD/rar Cl „fiecare dintre cele două cruci prinse cu lanţuri de oiştea la care se înhamă caii la plug".

3° AMD, h. 658/prin Ag, Db şi rar Ot, Tr, Gr „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

4° AMD, h. 251/rar Db „cruce la sanie"; cf. b o t á r^2 1°...

5° AMD, h. 629/rar Ag „apărătoare la claia de fân, formată din mai multe prăjini prinse între ele la un capăt"; cf. c á p r ă 6°...

6° AMD, Pl. 163/rar Ag, Vn „spiţă la roata morii"; cf. a j u t ó r 11°...

7° AMD, Pl. 105–106/rar Ag „cruce la răşchitor"; cf. b l á n ă 7°...

8° AMD, Pl. 105/rar Cţ „crăcană la răşchitor"; cf. c ă ţ é l 14°...

9° pl. **răscrúciuri** AO, h. 321/Mh, Dj şi prin Gj, Ot „intersecţii de drumuri"; cf. b i f u r c á d ă...

10° pl. **în răscrúci** loc. adv. AMD, Pl. 90/rar Ot „în cruce, cruciş"; cf. c r u c i ş á t 1°...

RĂSCRUCÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a face de mai multe ori semnul crucii asupra cuiva".

RĂSCUR v. **vrăscuri**.

RĂSFĂŢÁTĂ adj. f., pl. *răsfăţáte* GM/rar Bz [d. putini] „de formă conică, mai largă la gură decât la bază": La cazan era o cărătoare făcut-aşa fel, *răsfăţát*-aşa la gură/747.

RĂSFIÁ v. **refirá**.

RĂSFÓC v. **răsfúlg**.

RASFUGEÁ v. **răsfugí 1°**.

RĂSFUGEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 70/rar Br „boală la struguri; mană"; cf. m ă l ú r ă 4°...

RĂSFUGÍ vb. IV intranz. **1°** şi refl. AMD, Pl. 157–158/rar Vl, Ag, Ph, If [d. oi, capre] „a se îmbolnăvi de răsfug".

2° AMD, Pl. 70/rar Tl [d. struguri] „a rămâne mici, nedezvoltaţi; a cădea înainte de coacere"; cf. m e i á.

– var. **1° răsfugeá** vb. II intranz. AMD, Pl. 157–158/rar Bz; **resfugá** vb. I, ind. prez. 3 sg. *resfúgă* AFLR/rar Bz.

RĂSFUGÍT adj., pl. *răsfugíţi*, f. *răsfugítă*, pl. *răsfugíte* **1°** AMD, Pl. 157–158/rar Ag, Ph [d. oi] „bolnavă de răsfug"; cf. r ă s f u g o á s ă, t ă l ă n í t.

2° AMD, Pl. 70/rar Br [d. struguri] „mânat, pipernicit"; cf. c á r c i u r ó s 1°...

RĂSFUGOÁSĂ adj. f., pl. *răsfugoáse* AMD, Pl. 157–158/rar Bz [d. oi] „bolnavă de răsfug"; cf. r ă s f u g í t 1°...

RĂSFÚLG s. n. AMD, Pl. 146/Cţ, prin Cl şi rar Ag, Tl „boală contagioasă la oi; răsfug"; cf. b o b o ş e á l ă...

– var. **fulg** s. n. AMD, Pl. 146/rar Tl; **răsfóc** s. n./Br, prin Vn, Bz, Il şi rar Gl; **răsfúlger** s. n./rar Cl; **răsúflu** s. n./rar Cl; **răsúg** s. n./rar Il.

RĂSFÚLGER v. **răsfúlg**.

RĂSPÂNDÍ vb. IV tranz. GM/rar Br „a împânzi locul": Noi am fugit toţi, *am răspîndit* oraşu Galaţi/746; cf. î m p ă n á 4°...

RĂSPÁNDIE v. **răspántie 1°**.

RĂSPÂNDÍT 1° adv. AMD, h. 14/rar Ag [d. modul de a privi, de a se uita] „saşiu"; cf. a b r á ş 2°...

2° var. **rispindít** adj., pl. *rispindíți* AO/rar Mh „împrăștiat; întins": Satu era *rispindít* pe câmpuri/964; cf. r ă ș c h i n á t.

RĂSPÂNTE v. **răspântie 1°**.

RĂSPÂNTEC v. **răspântie 1°**.

RĂSPÂNTIE s. f. **1°** pl. **răspânți** AO, h. 321/rar Dj; AMD, h. 531/rar Br, Cl „bifurcație"; cf. b i f u r c á d ă...

2° pl. *răspântii, pe* ~ loc. adv. GM/rar Tr „din când în când, uneori": Nu-l lua [pe copil] mereu cuiu [= boala], *pă răspîntiĭ* așa/794; cf. d ă s t i m p u r i...

– var. **1°** **răspândie** s. f., pl. *răspândii* GM/rar Cl; **răspânte** s. f., pl. *răspânte* AMD, h. 531/rar Gr, Cț; *răspânți* AO, h. 321/rar Gj; AMD; GM/prin Cl și rar Il; *răspântii* [sic!] AMD/rar Il, Tl; **răspântec** s. n., pl. *răspântece* AO/rar Vl, Gj, Dj; *răspânteci* AMD/rar Vl; **răspântine** s. AO/rar Gj; **răspintie** s. f., pl. *răspintii* AMD/rar Vn; *răspinții* AO/rar Dj; **răspintin** s. m., pl. *răspintini* AMD/rar Vn, Cț; **răspúnte** s. f., pl. *răspúnte* AMD; GM/rar Db, Ph, If, Cl, Il; *răspúnții* [sic!] AMD/rar Cl; **răspántie** s. f., pl. *răspúntii* AMD/prin Ph și rar Ag, Db, Gr, Cl, Il; **respínte** s. f., pl. *respínte* GD/rar Tl; *respínți* AMD/rar Ag, Cl, Tl; *respintii* [sic!] AMD; GM; TDD/rar Ag, Vn, Tl; **respíntie** s. f., pl. *respíntii* AMD/rar Db, Vn; **rispíntie** s. f., pl. *rispintii*/rar Ph.

RĂSPÂNTINE v. **răspântie 1°**.

RĂSPÍNTIE v. **răspântie 1°**.

RĂSPÍNTIN v. **răspântie 1°**.

RĂSPITÓR v. **râșchitór**.

RĂSPÚNDE[1] vb. III tranz. TDO/rar Mh; TDM I, II, III/rar Ag, Ph, Gr „a străpunge, a pătrunde": Spălăm burta porcului bine și jupuim pe-aia dinuntru du pe burtă, nu... *să n-o răspúndem* TDO/956. Și înșirăm așa p-o ațișoară, fără ca *să răspúndem* gușa TDM HI/835. [Indigoul s-a învechit] nu mai *răspúnde* dincolo bine/819; cf. c o r e s p ú n d e.

RĂSPÚNDE[2] vb. III intranz. AFLR/rar Cț „a corespunde": Dacă nu-i frământată, nu să face bună, dacă-i frământată mult, să face mai bună ca și cozonacu; frământată *răspúnde* la pâine/896; cf. c o r ă s p ú n d e.

RĂSPUNSÁBIL s. m., pl. *răspunsábili* AMD, h. 282/prin Ph și rar Ag, Db, Ot „responsabil".

RĂSPÚNSĂ adj. f., **preduceá** ~ AMD, Pl. 134/rar Ag „gaură cu deschidere la marginea lobului, făcută ca semn de recunoaștere în urechea oii"; cf. c ă l ú ș 25°...

RĂSPÚNTE v. **răspântie 1°**.

RĂSPÚNTIE v. **răspântie 1°**.

RĂSTÁV s. n., pl. *răstávuri* **1°** AMD, h. 311; 316/prin Cl și rar Il; GD/rar Cț „teren cultivat cu o singură cultură"; cf. c â m p 1°...

2° TDO/rar Ot; GM/rar Cl „distanță între rândurile unei culturi": Am făcut *răstávurĭ*, da... ăla, țărușu, nu știu la câți... câți centimetri a avut, așa, cam așa venea *răstávurile*... unu d-altu. Și l-am pus [porumbul] la două palme fir dă fir, rărime TDO/986; cf. r ă r i m e 2°.

3° pl. *răstáve* AO, h. 597/rar Vl „șanț, adâncitură care se formează când se ară circular, începând de la marginile terenului": Dacă-i dată brazda în laturi, atunci-i *răstáv*, are șanț la mijloc/917; cf. r ă z ó r 4°, r ă z o r e á l ă 2°.

4° AMD, h. 602/rar Tr „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

5° AO, h. 282/rar Ot „bor la pălărie"; cf. á r i p ă 7°..

– var. **restáv** s. n., pl. *restáve* 2° TDO/rar Mh; **ristáv** s. n., pl. *ristávuri* 4° AMD, h. 603/rar Tr.

RĂSTĂCÚȚĂ v. **rostocúță**.

RĂSTĂGĂLIE v. **străgălíe 3°**.

RĂSTĂGĂLĂIE v. **străgălíe 3°**.

RĂSTĂU v. **restéu 2°**.

RĂSTEĂN s. m., pl. *răsténi* AO/978 „locuitor din comuna Rast".

RĂSTÉU v. **restéu 2°**.

RĂSTOÁCĂ s. f., pl. *răstóci* AMD, h. 538/rar Db „pârâu; gârlă"; cf. b á l t ă 5°...

RĂSTORNÁ vb. I tranz. TDM I/rar Tr „a răsturna"; cf. înrăsturná...

– var. **arăsturná** vb. I tranz. AFLR/rar Mh, Dj; Tr.

RĂSTORNÍŞ v. răsturniş.

RĂSTURNÍŞ s. n., pl. *răsturnişuri* AMD, h. 246; AFLR/rar Vn, Ot „pantă abruptă; povârniş"; cf. clin 6°...

– var. **răstorniş** s. n., pl. *răstornişuri* AMD, h. 246/rar Tr.

RĂSUCEÁ s. f., pl. *răsucéle* 1° AO, Pl. 137/rar Vl, Dj; AMD, Pl. 171/rar Ot „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de legat cercurile de lemn"; cf. aducător^2...

2° AMD, Pl. 104/rar If, Cl, Ct „drugă"; cf. depănătoare 3°...

3° AO, Pl. 122/rar Gj „băţ având cârlig la un capăt, cu care ciobanii prind oile"; cf. arcán 1°...

RĂSUCEÁLĂ s. f., pl. *răsucéli* 1° AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, Pl. 171/rar Ot, Tr „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de legat cercurile de lemn"; cf. aducător^2...

2° AO, Pl. 118; GO/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 104; GM/rar Tr. Gr „ustensilă de răsucit lâna sau cânepa, constând dintr-un fus cu un cârlig la un capăt şi o rotiţă la celălalt; rotiţa se dă de-a dura pe picior şi mişcarea astfel imprimată se continuă în aer, răsucind firul prins cu cârligul".

3° var. **rosuceálă** s. f., pl. *rosucéli* TDM III/rar Cl „răsucire, rostogolire"; cf. tăvălitúră.

RĂSUCÉL s. n., pl. *răsucéle* 1° AO, Pl. 118/rar Dj „drugă pentru răsucit firele"; cf. depănătoare 3°...

2° AO, h. 738/rar Dj „beţişor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră"; cf. bătă^1 3°...

RĂSUCÉLNIC s. n., pl. *răsucélnice* AMD, Pl. 104/rar Vl „drugă pentru răsucit fire"; cf. depănătoare 3°...

RĂSUCÉLNIŢĂ s. f. AMD, Pl. 104 rar Tr „drugă pentru răsucit fire"; cf. depănătoare 3°.

RĂSÚCI s. n. AO, Pl. 137/rar Mh „unealtă cu care dogarul răsuceşte teiul pentru legat cercurile de lemn"; cf. aducător^2...

RĂSUCÍ vb. IV tranz. 1° şi refl. AO, Pl. 87/Vl, Gj, Dj, Ot şi rar Mh, Tr; ind. prez. 3 sg. *(se) răsúce*/rar Vl, Gj, Mh „a (se) suci firul la tors"; cf. sucí 2°, suciuí.

2° AMD, Pl. 104–105/Tr, Cl, Il, prin Br şi rar Vl, Db, Ot, If, Tl, Ct „a toarce fire groase cu druga, a îndruga"; cf. depănă 2°...

3° AMD, h. 392/rar Vn „a răşchia"; cf. deşirá 1°...

– var. 2° **rosucí** vb. IV tranz. TDM III/rar Cl.

RĂSUCITOÁRE s. f., pl. *răsucitóri* AO, Pl. 118/rar Gj; AMD, Pl. 104/Cl, Il, prin Tr şi rar Br, Ct „drugă pentru răsucit fire"; cf. depănătoare 3°...

– var. **răsucitór** s. n., pl. *răsucitoáre* AMD, Pl. 104/rar Tr, Gr.

RĂSUCITÓR v. **răsucitoáre**.

RĂSUFLÁ vb. I tranz. şi refl. 1° GO/rar Gj, Dj, Ot; GM/rar Ag, Vn „a (se) lăsa să răsufle, să intre aer; a (se) aerisi": [Pământul de la rădăcina porumbului] îl *răsuflăm*, pentru că el are o... prinde o scoarţă [...] şi-l strânge la rădăcină GO/979. [Tutunul] îl mai *răsúfli*, adică îi mai dai drumu la câte un ochi de geam [la solar] GM/733.

2° GO; TDO; AFLR/Dj şi rar Vl, Gj, Mh „a (se) face, a (se) lăsa mămăliga, urda să clocotească pe foc mic, după ce a fost amestecată": După ce o mestecăm [mămăliga], o *răsuflăm*, o lăsăm de *se răsúflă* ea şi o răsturnăm, o punem pe masă AFLR/ 970.

3° GM/rar Tr „a rări (porumbul, la prăşit)"; cf. răricí.

RĂSUFLÁRE s. f., pl. *răsuflări* GM/rar Br „a doua ieşire a unei vizuini": Am dat la una [vizuină] foc şi n-am fost atent, n-am ştiut unde-i *răsuflárea* şi ea [vulpea] a ieşit pe partea ailaltă şi-a fugit/737.

RĂSÚFLU[1] v. **răsfúlg**.

RĂSÚFLU[2] s. n., în expr. **a da ~** GM/rar Il „a permite să răsufle un vas închis (la prepararea băuturilor prin fermentație)".

RĂSÚG v. **răsfúlg**.

RĂSÚR s. m., pl. *răsúri* AMD, h. 423/rar Gr, Cl, Cț „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

– var. **răsúre** s. m., pl. *răsúri* AMD, h. 423/rar Gr; **roșúră** s. f., pl. *rosúri*/rar Il.

RĂSURÁR s. m., pl. *răsurári* AO, h. 535/rar Dj; AMD, h. 423/prin Tr și rar Ot, Gr „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

RĂSÚRE v. **răsúr**.

RĂSÚRI[1] s. f. pl. tantum **1°** AO, h. 789; Pl.124–125; GO; AFLR/prin Mh și rar Gj „depunere pe fundul vasului în care se fierbe urda": Ce rămâne de la urdă îi spunem *răsúri* ca-s mai groase și care-s mai subțiri, zer GO 945; cf. a f u m ă t ú r ă...

2° GO/rar Dj ...esturi de aluat pe vasul în care s-a frămân...ntat pâinea": Frământi coca până iasă ea le... nu are *răsúri* pe ea [= covată]/987.

– var. **1° răsu...** i s. f. pl. AO, Pl. 124–125/rar Mh.

RĂSÚRI[2] v. ...súri.

RĂSURI v. r...súri[1] **1°**.

RĂȘCHINÁ ... adj., f. *rășchinátă* AFLR/rar Dj [d... localități] „împrăștiat, risipit"; cf. r ă s p ...n d í t 2°.

RĂȘCHIRÁ ...b. I **1°** tranz. AMD, h. 392/rar Br; ind. ...ez. 1 sg. *rășchír*/rar Tl „a răschia"; cf. d... ș i r á 1°...

2° refl. AM... ch. 1883/rar Br [d. scoarța pământ...ii] „a se crăpa"; cf. c o d r í...

3° tranz. AMD ...ch. 370/rar Br „a împrăștia jarul pentru a ...le focul mai bine"; cf. a ț â ț ă i...

– var. **1° răș...irá** vb. I tranz. AMD, h. 392/rar Br.

RĂȘCHITÁ vb. I tranz. AMD, h. 392/prin Cț și r... Vn, Tl „a răschia"; cf. d e ș i r â 1°...

– var. **râșchitá** vb. I tranz. AMD, h. 392/rar Br; **rișchitá** vb. I tranz./rar Bz.

RĂȘCHITORÍ vb. IV tranz. AMD, h. 392/rar Cl „a răschia"; cf. d e ș i r á 1°...

– var. **râșchitori** vb. IV tranz. AMD, h. 392/rar Br, Tl; **rișchitorá** vb. I tranz. AO, h. 502; 965/rar Mh.

RĂȘÍNĂ s. f. AO, Pl. 116/rar Vl; AMD, Pl. 94/rar Il „propolis"; cf. c e á r ă 1°...

RĂȘTEÁNȚĂ s. f., pl. *rășténțe*, *rășteánțe* AO, h. 806, 807/rar Mh „oaie care se răzlețește mereu de turmă, rămânând în urmă"; cf. b o ș o r ó g 2°...

RĂȘTÉU v. **restéu 2°**.

RĂTÁCĂN s. n., pl. *rătácăne* **1°** AO, h. 625; GO/Dj, prin Ot și rar Gj, Mh; *rătácene* [sic!]/rar Mh, Gj, Ot; *rătácuri* [sic!]/rar Dj și adj., f. *rătácănă*, *cláie* ~/rar Dj „partea de jos din claia de fân (sau de coceni) rămasă neterminată sau după ce s-a consumat partea de sus": *Rătácăn*, a rămas plasta neterminată AO/979. A rămas *cláia rătácănă*. pă jumătate, fără vârf id./919; cf. c ă l c ă i 7°...

2° AO, h. 625/rar Dj „capăt, bucată de teren rămasă nelucrată".

3° GO/rar Tr „bănuț la ou": [Ouăle] le căutăm să aibă *rătácănu*-ăla mititel și negru/998; cf. b a n...

– var. **1° rătácân** s. n., pl. *rătácâne* AO, h. 625/rar Dj și adj., f. *rătácână*, *cláie* ~/rar Dj; **răteácăn** s. n., pl. *răteácăne*/rar Vl, Gj și adj., f. *răteácănă*, *cláie* ~/rar Vl; **reteácăn** s. n., pl. *reteácăne* AO/rar Vl, Gj; AMD, h. 628/prin Ot și rar Vl; *retécene* AO/prin Vl; AMD/rar Vl.

RĂTÁCÂN v. **rătácăn 1°**.

RĂTĂCĂNÁT adj., f. *rătăcănátă* AMD/rar Tr [d. unele vase din gospodărie] „cu fundul rotunjit, convex": Ceaunul e mai *rătăcănát* decât căldarea/807.

RĂTEÁCĂN v. **rătácăn 1°**.

RĂTEȘTEÁN s. m., pl. *răteșténi* AMD/787 „locuitor din comuna Răteși".

RĂTEZÁ vb. I tranz. **1°** AO, h. 970/prin Vl „a tunde, a scurta părul"; cf. î n t ú n d e...

2° şi refl. pas. AO, Pl. 122/rar Mh; TDM I/rar Vl „a (se) tăia vârful unui copac, a (se) reteza": *Să rățăzâ* pomişoru/756; cf. c i o n t á 2°...

3° şi refl. pas. AO, h. 701/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh „a (se) tăia fagurii (la stupii primitivi) pentru a recolta mierea"; cf. r ă t u n j i 3°.

4° var. **retezá** vb. I tranz. AMD, Pl. 76–77/rar Vn, Bz „a cârni viţa-de-vie"; cf. c ă p e ţ í...

5° var. **retezá** vb. I intranz., în expr. **a o retezá de fúgă** v. **fúgă 4°**.

RĂTEZĂTÚRĂ v. **retezătúră 1°**.

RĂTINÓS adj., pl. *rătinóşi* GM/rar Il [d. arbuşti] „cu crengi multe, stufos ca o r a t i n ă": Cătina e un pom *rătinós*, cu crăci multe/842; cf. c r ă c ă n ó s...

RĂTÚND[1] adj., pl. *rătúnzi*, f. *rătúndă* GM; AFLR/rar Ag, Br; TDD/rar Tl „de forma unui cerc, a unei sfere; rotund"; cf. d o d o l ó ş.

RĂTÚND[2] v. **rotúnd 3°**.

RĂTÚNDE vb. III tranz. **1°** AO, h. 970/prin Mh „a tunde"; cf. î n t ú n de...

2° var. **rătundí** vb. IV tranz. GO; AFLR/rar Gj, Mh „a tunde, a cârni viţa-de-vie": O *ratundím* [viţa] dacă creşte prea naltă GO/945. În al doilea an o *rătunzí*[via] AFLR/937; cf. c ă p e ţ i...

3° AO, Pl. 90/prin Mh „a tăia vârful unui copac, a reteza"; cf. c i o n t á 2°...

4° AO, Pl. 122/rar Mh „a tăia, a reteza vârful urechii la oaie, ca semn de recunoaştere"; cf. c i u p í 2°...

RĂTUNJÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, Pl. 76–77/rar Ph, Bz, Ot „a tăia, a cârni viţa-de-vie"; cf. c ă p e ţ í...

2° şi refl. pas. GM/prin Il „a (se) tăia, a (se) reteza un copac": [Butaşul de viţă-de-vie] *să rătunjéşte* din... faţa pământului aşa/850; cf. c i o n t á 2°...

3° AMD, Pl. 98/rar Tl, Cţ „a tăia fagurii (la stupii primitivi) pentru a recolta mierea"; cf. r ă t e z á 3°.

4° var. **rotunjí** vb. IV refl. AMD, ch. 82/rar Cţ „a se tunde (aranjându-şi freza)"; cf. î n t ú n de...

RĂTUNZĂTÚRĂ s. f., pl. *rătunzătúri* AO, Pl. 122/rar Mh „semn de recunoaştere în urechea oii constând în retezarea vârfului"; cf. c i m p ă v e á l ă...

RĂTURÓI v. **lăturói 1°, 2°**.

RĂTUTEÁLĂ s. f. GM/rar Ag „stare de confuzie, zăpăceală, ameţeală": Pentru că nu mai aud bine, nu mai înţeleg, zic, *rătuţéla* dă pă front/682; cf. o p ă c e á l ă.

RĂTUTÍ vb. IV refl. GM/rar Vn „a se zăpăci, a înnebuni": Pesemne că s-a *rătutít*/723; cf. b o l â n z í...

– var. **rătuţí** vb. IV refl. AMD, h. 100/rar Vn.

RĂTUTÍT adj., f. *rătutítă* AO, Pl. 12/rar Dj; GM/rar Ag „zăpăcit, nebun": E *rătutít*, nu mai e bun, nu mai e sănătos la creier AO/981; cf. a i u r ă t i c...

– var. **rătuţít** adj. AMD, h. 100/rar Vn.

RĂTUŢÍ v. **rătutí**.

RĂTUŢÍT v. **rătutít**.

RĂŢĂ v. **reţeá 1°, 2°**.

RĂŢEÁ s. f., pl. *răţéle* AMD, h. 295; GM/rar Ag, Ph „pui de raţă, răţuşcă"; cf. r ă ţ í c ă, r ă ţ ú i c ă, r ă ţ ú ş c ă.

RĂŢÉTĂ v. **ratétă**.

RĂŢÍCĂ s. f., pl. *răţéle* AMD, h. 295; GM/prin Db şi rar Ag, Ph, Cţ; *răţícuri* GM/rar Ag „pui de raţă; răţuşcă"; cf. r ă ţ e á...

RĂŢIŞOÁRE s. f. pl. GD/rar Tl „plute la m a ţ i ţ a năvodului"; cf. b o u 4°...

RĂŢÓI s. m., pl. *răţói* **1°** GO/rar Dj „flăcău care, în timpul nunţii, îl însoţeşte pe naş şi-i duce ploconul": Mai era unul, îi zicea *răţój*, care purta naşu cu ploconu, mergea cu p l o c o - n u, cu naşu, îl ducea, l-aducea ala, şi-i zicea *răţój*/982; cf. r a c h i é r.

2° pl. art. *răţóii*, ~ **naşului** GM/rar Tr „invitaţii naşului la nuntă"; cf. a j u t ó r 2°...

RĂŢÚICĂ s. f., pl. *răţúici* AO, h. 425; GO/prin Gj şi rar Vl; AMD, h. 295/rar Cl; *răţúice* AMD/rar Br „pui de raţă, răţuşcă"; cf. r ă ţ e á...

RĂȚÚȘCĂ s. f., pl. **răţúşti** AMD, h. 295/rar Tl, Cţ; *răţúşci* AMD/rar Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Il, Tl; *răţúşce* AMD; TDM II/rar Vn, Br, Il „răţuşte"; cf. r ă ţ e á...

RĂU[1] **1°** adv., în expr. **a ţine** *(pe cineva)* **de ~** GM/rar Ag, Br, Gr, Il „a opri, a reţine (de la ceva)": Mama-l *ţinéa dă rău* să nu mai fumeze, că [zi]cea că să bolnăveşte/690. Mama mă *ţinéa de rău*, vorbeam cu băieţi, însă nu mă lăsa să iau pă care-mi place/843; cf. î n d r ă g n á...

2° cu val. subst. m. **ăl ~** TDM I/rar Ag „dracul, necuratul": „Fir-ar *a ălui rău*" zice, „n-o avea ea vo gură seacă!"/687; cf. b é n g a...; **a da răului** *(pe cineva)* TDO/rar Vl; pl. *răilor, a da ~* GM; AFLR/rar Ag, Tr, Gr, Il „a drăcui": Tata... era un om curajos şi... *da* chiar *răilor* [...] „du-te iaca cui" zâce/821; cf. f i r u í...

3° cu val. subst. n. art. **răul ăl mare** AMD, h. 115/rar Vn, Br „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

4° adv. AMD/rar Tr „foarte": E iute *rău* ardeiu ăsta/792; cf. f í r e 5°.

RĂU[2] v. **râu 1°, 2°**.

RĂULÉŢ adv. AFLR/rar Ag dim. de la *rău*: Iar í se făcu *răuléţ* aşa, dincolo de Bucureşti/689.

RĂULÍ vb. IV tranz. şi refl. GM/rar Ot „a (se) afurisi, a (se) drăcui": Noi *ne-am răulít* sau noi să trăim rău în familie?/767; cf. f i r u í...

RĂULIŢ adj., f. *răuliţă* GM/rar Il dim. de la *rău*: Eram eu cam *răuliţă* de gură/838.

– var. **reulíţ** adj., f. *reuliţă* GD/rar Cţ.

RĂUMATÍZM v. **rematízm**.

RĂUR v. **râu 2°**.

RĂURE v. **râu 2°**.

RĂURÍ v. **rourâ 2°**.

RĂUTÁTE s. f., pl. *răutăţi* **1°** GM; AFLR/rar Vl, Gr „rău, durere, boală": Avea *răutáte* la stomac AFLR/826; cf. b e t e ş ú g l°...

2° AO, h. 146/rar Dj, Ot; AMD, h. 115/rar Ot, Tr „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

3° AO, h. 141/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 109/rar Cl; GD; TDD/rar Cţ „coptură, puroi": S-a-mbolnăvit de la picioru-ăla, cine ştie, *răutátea* nu s-a strâns TDD/887. Să umflase că avea *răutáte*-năuntru GD/900; cf. c u p t ú r ă...

4° AFLR/rar Gr „însuşirea unei băuturi, mâncări de a nu fi bună, de a fi rea la gust; gust neplăcut": Drojdia îi dă un fel de *răutáte*, în vin este un fel de *răutáte*/827; cf. i s...

5° AO, h. 789/rar Dj „depunere, sediment pe fundul vasului la fiertul zerului pentru urdă"; cf. a f u m ă t ú r ă...

6° GM; TDM III/rar Tr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

7° TDM III/rar Il; TDD/rar Cţ [mai ales la pl.] „răufăcător": Am fost nişte *răutăţi*? Nu, mămică, am fost fete de casă TDM III/858. Noaptea toate *răutăţile* umblă prin sat TDD/893.

RĂVÁC s. m. GM/rar Vn „pritocire a vinului"; cf. p i t r o c e á l ă²...; **a face ~**; **a trage ~** AMD, Pl. 82/rar Tl „a pritoci (vinul)"; cf. p i t r o c í...

RĂVÁL v. **răvár**.

RĂVĂR s. n., pl. *răváre* AFLR/rar Br „băţ crestat cu ajutorul căruia se zdrobeşte caşul"; cf. c r e s t e á z ă 2°.

– var. **răvál** s. n. GD/rar Tl.

RĂVĂCEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „operaţie de mutare a vinului dintr-un vas în altul; pritocire": Fiecare mutare din butoi în butoi, ăla să cheamă ravac [...] aşa să spune *răvăcéálă*, răvăceşti vinu/725; cf. p i t r o c e á l ă²...

RĂVĂCÍ[1] vb. IV tranz. AMD, Pl. 79–80; 82; GM/prin Vn şi rar Tl „a pritoci (vinul)"; cf. p i t r o c í...

– var. **arăvăcí** vb. IV tranz. GM/rar Vn; **răvăşí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 78, 79–80; 82/prin Vn şi rar Tl.

RĂVĂCÍ[2] vb. IV tranz. GM/rar Tr „a mărunţi, a fărâmiţa caşul cu ajutorul r ă v a r u l u i".

RĂVĂCÍ[3] v. **răvăşí[2] 1°–4°.**

RĂVĂRSĂTÚRĂ s. f. **1°** AMD, h. 545/rar Ag, Ph „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

2° AO, h. 538/rar Ph „vad pe cursul unei ape"; cf. b á l t ă 6°...

RĂVĂŞEÁLĂ s. f. AMD, h. 683; Pl. 159; GD/rar Vn, Br, Tl, Ct „desfacerea stânei, separarea oilor, după proprietarii lor, toamna": Şi când împlinea toamna, Sfântu Dumitru, era *răvăşála* oilor GD/891; cf. r ă s c ó l 1°...

RĂVĂŞÍ[1] v. **răvăcí[1].**

RĂVĂŞÍ[2] vb. IV tranz. şi refl. pas. **1°** AMD, h. 683; GM; AFLR/Ag, Bz, Br, Cl, Il, prin Db, Vn, Ct şi rar Tl „a (se) dezmembra stâna, împărţind oile fiecărui proprietar": Mă duceam *la răvăşit*, le *răvăşém*, le băga oile toate într-o tărlă şi-ţi iei fiecare oăie care-o cunoaşte, care-i oaia lui AFLR/673; cf. d e s f á c e 1°...

2° var. **răvăcí** vb. IV refl. AMD/rar Gr [d. oameni] „a se răspândi": *Să răvăcéscără* [sic!] fiecare pe la casele lor/834.

3° var. **răvăcí** vb. IV tranz. AMD, ch. 370; GM/rar Ot, Tr, Gr „a împrăştia, a scormoni jarul, ca să ardă focul mai bine"; cf. a ţ â ţ á í...

4° var. **răvăcí** vb. IV tranz. AMD, h. 329; GM/rar Tr „a împrăştia iarba cosită, ca să se usuce"; cf. r i s i p í 2°, s p á r g e 9°, s p r â n j í, v â l v o r i 2°.

– var. **1°** **răvăcí** vb. IV tranz. AMD, h. 683/Tr şi rar Db.

RĂVĂŞÍT s. n. AMD, h. 683; GM/rar Ag, Bz „acţiunea de a r ă v ă ş i oile"; cf. r ă s c ó l 1°...

RĂVOLVÉL v. **revorvél.**

RĂVOLVÉR v. **revorvél.**

RĂVORVÉL v. **revorvél.**

RĂVORVÉR v. **revorvél.**

RĂZÁC v. **rizác.**

RĂZĂŞ s. n., pl. *răzăşe* AMD, Pl. 181/rar Br „unealtă (mai mare decât gripca) care se ţine subţioară la curăţatul pieilor mari": cf. c o á s ă...

RĂZĂTOÁRE s. f., pl. *răzătóri* **1°** AO, h. 686; Pl. 138/prin Mh, Ot şi rar Vl, Gj, Dj; AMD, Pl. 85; 171–172/prin Ag şi rar Vl, Bz, If, Cl, Il, Ct; *răzătoáre* AO, h. 686/rar Gj, Mh „gripcă de diverse mărimi, folosită în dogărie pentru curăţarea doagelor"; cf. c h i s é r 2°...

2° AO, h. 134; 141/rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 181/prin Tr şi rar Ag, Vn, Bz, Gr; *răzătoáre* AMD/rar Tr „gripcă pentru curăţat pieile înainte de argăsire"; cf. c ă r j ă 6°...

3° AO, Pl. 140/rar Gj „un fel de cuţitoaie pentru curăţat unghia (calului) înainte de potcovit"; cf. c u s t ú r ă **4°**...

4° var. **răzătór** s. n., pl. *răzătoáre* AMD, Pl. 57/rar Bz „otic"; cf. c e c h é l l°...

– var. **2°** **răzătór** s. n., pl. *răzătoáre*, *răzătóri* AMD, Pl. 181/rar Tr.

RĂZĂTÓR v. **răzătoáre 2°, 4°.**

RĂZBÁTE vb. III **1°** refl. GM/rar Db, Br, Ot, Il; AMD/rar Ct „a se agita, a se zbate": Am găsit vreo patru tăiniţi de sânge când *s-a răzbătút* el [lupul] de-a murit acolea GM/692; cf. b á s t á c ă i 1°...

2° intranz. TDM III; AFLR/rar Ph, Ot, Il; AMD/rar Ct „a se zbate pentru a face faţă; a răzbi": Atuncea eram mai tânără, puteam *să răzbát* cu... cu gândacii [de mătase] AFLR/700.

3° tranz. GD/rar Tl „a bate cu putere scuturând snopii puşi pe arie, pentru a separa boabele (la treieratul cu cai)": Dup-aia dădeam caii afară din arman şi *răzbătém* grâul, l-întorceam pa partea ailantă/873; cf. b u r f u í 3°...

RĂZBĂTRÂNI s. m. pl., **din bătrâni** ~ GD/rar Tl „din moşi-strămoşi".

RĂZBÉL s. n., pl. *răzbéle* AO, h. 365; TDO/prin Mh, Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 569 MN; GM; AFLR/Ot, Tr şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Ct; *răzbéluri* AO/prin Dj şi rar Vl, Mh „război, luptă": Omu a murit în *răzbél* de... de pe nouă sute şaispeice TDO/941. Dacă s-a făcut *răzbélu* pă şaispe, aolică, aolică! [...] că două *răzbéle* le-am petrecut GM/772; cf. b u z g ú n...

– var. **rezbél** s. n., pl. *rezbéle* AO, h. 365/rarDj.

RĂZBÍCI s. n. AO, h. 667/rar Ot; AMD, Pl. 73–74/rar Ot „chitonag"; cf. a r á c 1°...

RĂZBÍT adv. GM/rar Br „foarte des, frecvent, adesea": Înainte lupii veneau *răzbít*/737.

RĂZBÓI s. n., pl. *războáie* 1° GO/Gj, Dj; GM/rar Ph, Vn, Bz, Il „cadru, ramă de lemn pe care se înșiră tutunul la uscat": [Tutunul] îl adună, îl aduce acasă, îl păpușește, îl pune la uscat, face, știți, *răzbóiu*, ca să poată să-l usuce GM/720; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 6°...

2° AMD, h. 189; GM/prin Ot și rar Ag, Db, Ph, Tr „suport din bârne subțiri sprijinit pe grinzi, care susține căpriorii, în partea de sus, la acoperișul de țiglă": Îi pune [casei] căpriori, face un *răzbói* acolo unde-i pune căpriorii GM/788; cf. r á m ă 1°.

3° AMD, h. 189/rar Ag, Tr „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

4° AO, h. 653/rar Vl, Dj; AMD, h. 662/rar Vl, Db „cadru din prăjini așezat peste loitre pentru a mări capacitatea căruței"; cf. a n g á ș 1°...

5° AO, Pl. 129/rar Gj; AMD, Pl. 164–165/rar Ag „cadru din bârne în care e prins coșul morii"; cf. b l á n ă 12°...

6° AMD, Pl. 162/rar Bz „șir, ansamblu de stâlpi de susținere la ulucul morii"; cf. c l é ș t e 9°.

7° AO, Pl. 130/rar Vl „cadru din lemn pe care se sprijină p o d o i m a la moară".

8° AO, Pl. 128/rar Vl „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

9° GM/rar Vn „dispozitivul, suportul pe care se mișcă bușteanul la gater".

10° AMD, h. 690; 692/prin Tr și rar Ag, Ot „scaun de lucru în rotărie"; cf. b o c[1] 3°...

11° AMD, Pl. 181/rar Ot, Tr „unealtă ținută la subțioară, cu ajutorul căreia se curăță pieile mari, înainte de argăsire"; cf. c o á s ă...

12° AO, h. 624/rar Dj „platformă pe care se construiește claia (de fân)"; cf. b i n ă...

13° GM/rar Tr „numele unei figuri/scene în dansul călușarilor": A făcut la un om, se zicea *răzbóiu*: cu lapte bătut stropea mutu lumea, mare tămbălău, cu biciu jucam, c-așa era după căluș, așa era obiceiu/797.

14° GM/rar Ph „numele unui joc de cărți".

RĂZBUNÁ, a-și ~ vb. I refl. AFLR/rar Ct „a se răzbuna": Și aia *ș-a răzbunát* pe el după ce s-a căsătorit ș-a luat alta ș-a plecat. L-a fermecat [...] *să nu-ț răzbúnî* imediat, zice, s-amâni necazu/856.

RĂZBUNEÁLĂ s. f. AFLR/rar Gj „strat de grăsime deasupra laptelui pus la prins (în putinei) pentru a scoate untul".

RĂZBUNÍ v. **răbufní 2°, 4°, 5°.**

RAZBUNÍT v. **răbunít 2°.**

RĂZBUZÁ vb. I refl. AFLR/rar Ag [d. răni] „a se desface, a se deschide": *S-a răzbuzát* imediat carnea/673.

RĂZGHINĂ vb. I refl. AO, h. 209; GO/rar Dj [d. crăci, copaci, lemne îmbinate] „a se dezbina, a se desface": Chinga [se pune] *să nu să răzgíne* căpriorii AO/982. [Vița] o legăm pe părugeni ca *să nu să răzgíne* de vânturi, *să nu să răzgíne* coardele GO/975.

RĂZGLÓG v. **răzlóg 2°.**

RĂZGUȘÍTĂ adj. f., pl. *răzgușíte* AMD, Pl. 155/rar Tr [d. oi; depr.] „care se rupe de turmă; singuratică"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

RĂZLÁȘĂ adj. f., pl. *răzlășe* AMD, Pl. 156/rar Ct [d. oi] „care merge mereu pe marginea turmei"; cf. a n á t i m ă...

RĂZLEÁȚĂ adj. f., **pădúre** ~ AMD, h. 409/rar Db „rarișe"; cf. c h e l e m n e â...

RĂZLÍ v. **răzní 1°.**

RĂZLÍT v. **răznít 1°.**

RĂZLÓG s. m., pl. *răzlógi* 1° AO, h. 413; 762/rar Gj „gard din nuiele (la stână)"; cf. g ă r d á l n i ț ă...

2° AMD, h. 189/rar Tr „despicătură de lemn (nefinisată) folosită drept căprior la bordei".

3° var. **răzlúg** s. m., pl. *răzlúgi* AMD, h. 203/rar Tr „ghizd"; cf. c ă ş i ţ ă² 7°...

4° GM/rar Tr „leaţ, şipcă": Se bătea *răzlóg* [la pereţii casei], adică nişte laţi bătuţi în cuie/795; cf. b a s c h i e 2°...

– var. 2° **răzglóg** s. m., pl. *răzglóji* AMD, h. 189/rarTr.

RĂZLÚG v. **răzlóg 3°**.

RĂZMÁ vb. I tranz. TDM III; AFLR/rar Ag, Db, Tr „a rezema".

RĂZMĂTICĂ v. **răznătică**.

RĂZMĂTOÁRE v. **răzimătoáre 1°, 2°**.

RĂZMELIŢĂ v. **răzmeriţă**.

RĂZMÉLIŢĂ v. **răzmeriţă**.

RĂZMERIŢĂ s. f., pl. *răzmeriţe* AMD, h. 569 MN/rar Ot „conflict armat, război"; cf. b u z g ú n...

– var. **răzmeliţă** s. f., pl. *răzmeliţe* AMD, h. 569 MN/rar Ot; **răzméliţă** s. f., pl. *răzméliţe* AO, h. 365/rar Dj.

RĂZMUIÁ vb. I tranz. GO/rar Gj, Mh „a înmuia rufele săpunindu-le": Luăm apa de pe foc şi-ntâi le... le *razmuiém*. Le muiem, le dăm cu sapon-aşa le zicem, *le răzmuiém*/940; cf. î n m u i á 3°...

RĂZNÁTICĂ adj. f, pl. *răznătice* AO, h. 806; 808/rar Gj, Mh [d. oi] „care se răzleţeşte mereu de turmă, singuratică"; cf. a n ă t i m ă...

– var. **răzmátică** adj. f. AO, h. 808/rar Vl.

RĂZNEÁŢĂ adj. f, pl. *răznéţe* AO, h. 806/rar Dj, Tr; AMD, Pl. 155/rar Ag, Ph, Bz, Tr [d. oi] „care totdeauna umblă pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o â r e[1]...

RĂZNÍ vb. IV **1°** tranz. şi refl. AO, h. 808/rar Dj; GM; TDM II; AFLR/rar Vl, Ag, Ph „a (se) îndepărta, a (se) despărţi de un grup; a (se) răzleţi": Dacă [lupul] îl *răznéşte* [pe mânz] o ţâră dă mă-sa, l-apucă şi îl sparge GM/679. I-am alergat [pe purcei] până *am răznít* unu şi p-ăla nu l-am slăbit deloc TDM II/712.

2° var. **rânjní** vb. IV intranz. GM/rar Ot „a coti; a ieşi din drum": Devale nu puteam să luăm cotu, *să rînjnim*, s-o luăm încolo/762; cf. c r â m p o i á 2°...

3° var. **rânjní** vb. IV tranz. AMD, h. 659/rar Db „a desface, a dezbina, a despica un lemn"; cf. d e s p i n t e c â 2°...

– var. 1° var. **răzlí** vb. IV refl. AMD, Pl. 156/rar Ot; **răzni** vb. IV refl. GM/rar Bz.

RĂZNÍT adj., f. *răznită*, pl. *răznite* **1°** GD/rar Cţ „răzleţ, izolat, singuratic"; AO, h. 806/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 155, 156/rar Ag, Br, Ot, Tr [d. oi] „care se rupe mereu din turmă; singuratică"; cf. a n ă t i m ă...

2° adv. AFLR/rar Br „departe de grup; răzleţ": Dacă să găsea [caii] mai *răznit*, ţi-i fura/737.

3° GM/rar Ag „rupt de familie; sărman, nenorocit": A luat băiatu ăsta, el săracu *răznit* ca căţelu/786.

– var. **1° răzlít** adj., f. *răzlită*, pl. *răzlite* AO, h. 806, 807/rar Dj; AMD, Pl. 155/rarOt.

RĂZOÁRĂ v. **răzór 8°**.

RĂZÓL v. **răzór 2°, 5°**.

RĂZÓR s. n., pl. *răzoáre* **1°** AO, h. 467/prin Vl, Dj, Ot şi rar Gj, Mh; AMD, h. 343/prin Ot, Tr şi rar Ag, Db, Gr „răsadniţă"; cf. f â ş c h e á...

2° AO, h. 597/rar Vl, Mh; AMD, h. 603/prin Cl, Il, Cţ şi rar Vl, Ag, Bz, Br, Ot, Tl „coamă, ridicătură formată la mijlocul terenului când se ară circular, începând din centru"; cf. c â r l á n 7°...

3° AMD, h. 601, 602/Tr, prin Gr şi rar Ag, Ph, Ot, Il, Cţ „clin de teren rămas nearat între două brazde (sau la capătul locului)"; cf. a m n ă r 9°...

4° AO, h. 442/rar Mh, Ot „şanţ format la mijlocul terenului când se ară circular, începând din margine"; cf. r ă s t á v 3°...

5° var. **rozór** s. n., pl. *rozoáre* AMD, h. 316 MN/Bz, prin Ag şi rar Vl, Cl, Tl, Cţ „teren nearat marcând hotarul între două ogoare"; cf. d ă l m ă 3°...

6° AMD/rar Db „hotar între două localităţi": Sântem *răzór* cu Bălenii/811;cf. f r o n t i é r ă 2°...

7° GM/rar Ag „partea înaltă a unui drum transversal pe un teren în pantă".

8° var. **răzoáră** s. f., pl. *răzoáre* AO, Pl. 72/rar Mh; *răzóri/rar* Vl „postată de teren"; cf. c o á d ă 17°...

– var. **răzól** s. n., pl. *răzoále* 2° AMD, h. 603/rar Cț; 5° AMD, h. 316 MN/rar Ag; **rozól** s. n., pl. *rozoále* 2° AMD/rar Cț; 3° AMD, h. 601/rar Ag; 5° AMD/rar Ag, Cț; **rozór** s. n., pl. *rozoáre* 3° AMD/rar Ag, Ph; 6° AMD, h. 326/rar Bz.

RĂZOLEÂLĂ v. **răzoreálă 2°.**

RĂZOREÁLĂ s. f., pl. *răzoréli* 1° AMD, h. 602/rar Tr „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

2° AMD, h. 603/rar Tr „adâncitură, șanț format la mijlocul terenului când se ară circular, începând de la margini"; cf. r ă s t â v 3°...

3° AMD, h. 316 MN/rar Cț „teren nearat marcând hotarul dintre ogoare"; cf. d ă l m ă 3°...

– var. 2° **răzoleálă** s. f., pl. *răzoléli* AMD, h. 603/rar Cț.

RĂZORÍ vb. IV refl. AMD/rar Bz, Tr [d. o localitate] „a avea r ă z o r comun cu alt sat, a se învecina": Siriul la miază-noapte *să rozorésțe* cu Covasna AMD/730; cf. h o t ă r í l°.

– var. **rozorí** vb. IV refl. AMD/rar Bz; **rozorî** vb. IV refl./rar Bz.

RĂZUITOÁRE s. f., pl. *răzuitóri* **1°** AMD, Pl. 85/rar Cț „unealtă folosită în dogărie pentru curățat vasele în interior"; cf. c h i s é r 2°...

2° AMD, Pl. 171–172/rar Bz „cuțitoaie mică pentru curățat doagele vechi"; cf. c á ț ă 2°...

3° AMD, Pl. 181/rar Ag, Bz, Br, Cl „unealtă (de diverse mărimi) pentru curățat pieile înainte de argăsire"; cf. c ă r j ă 6°...

4° AMD, Pl. 57/rar Ag „otic"; cf. c e c h é l 1°...

– var. **răzuitór** s. n., pl. *răzuitoáre* 2° AMD, Pl. 171–172/rar Vn, Cț; 3° AMD, Pl. 181/rar Vn, Cț; 4° AMD, Pl. 57/rar Bz.

RĂZUITÓR v. **răzuitoáre 2°–4°.**

RĂZÚȘ s. n., pl. *răzúșe* **1°** AMD, Pl. 171–172/rar Ag „unealtă pentru curățat muchiile doagelor"; cf. c á ț ă 2°...

2° AO, h. 639/rar Mh „otic"; cf. c e c h é l 1°...

3° AMD/rar Vn „unealtă pentru plivit";cf. c o s ó r 2°...

RĂZVÉSTINĂ v. **rezvéstină.**

RÂCĂÍ v. **râcâí[1] 1°–3°.**

RÂCĂITOÁRE v. **râcâitoáre 1°–3°.**

RÂCÂÍ[1] vb. IV **1°** refl. AO, Pl. 5/rar Dj, Ot; AMD, h. 55/Tr, prin Gr și rar Db, Ot, Cl „a se scărpina"; cf. f r e c á 3°...

2° var. **râcăi** vb. IV intranz. și tranz. AO, h. 686/rar Dj „a îndepărta prin frecare un strat de pe ceva": *Răcăí* doaga cu scoaba/960; cf. s c ă r m á 1°.

3° var. **răcâi** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *răc* GM/rar Vl [d. păsări] „a scormoni pământul cu ghearele"; cf. s c o b i[1] 2°, z g ă m u ș i 2°.

– var. **râcăí** vb. IV 1° refl. AO, Pl. 5/Dj și rar Vl, Mh, Ot; **râcâiá** vb. I tranz. 2° GM/rar Db.

RÂCÂÍ[2] v. **rîgăí 2°.**

RÂCÂIÁ v. **râcâí[1] 2°.**

RÂCÂITOÁRE s. f., pl. *râcăitóri* **1°** AO, h. 686/rar Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 85/prin Tr, Ot „unealtă, gripcă pentru curățat doagele butoaielor (vechi)"; cf. c h i s é r 2°...

2° AO, Pl. 138/rar Ot „unealtă (mică) folosită în dogărie pentru fasonat muchiile doagelor"; cf. c á ț ă 2°...

3° ~ (de piei) AMD, Pl. 181/rar Ot „unealtă folosită în tăbăcărie pentru curățat bucățelele de carne de pe piei"; cf. c ă r j ă 6°...

4° var. **râcâitoáre** s. f., pl. *răcăitóri* AO, h. 639/rar Vl, Ot „otic"; cf. c e c h é l 1°...

–var. **râcăitoáre** s. f., pl. *răcăitóri* 1° AO, h. 686/prin Dj și rar Vl, Ot; 2° AO, Pl. 138/rar Dj, Ot; **râcâitór** s. n., pl. *răcăitoáre* 1° AO/rar Ot.

RÂCÂITÓR v. **râcâitoáre 1°.**

RÂCÂITÚRĂ s. f. TDM I/rar Ag „pământul rezultat din râcâirea ţestului".

RÁDE vb. III 1° refl. AO, h. 873; TDO/Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Vl, Tr; AMD, ch. 225; GM; TDM I–III/Ot, Tr, prin Ag, Gr şi rar Db, Vn, Il; AFLR/rar Tl, Cţ „a-şi manifesta bucuria, veselia prin sunete specifice": Numa *ne rîdẹ́im* toată ziua TDM III/796. Mă faci *să mă rîz* AMD/827.

2° tranz. şi refl. AO, h. 333/rar Mh; TDM I/rar Ag; AFLR/rar Tl „a ridiculiza, a ironiza, a batjocori": *Ne rîdẹ́im* unii dă alţii... mai *ne rîdẹ́im* dă cutare, dă cutare TDM I/680. Dacă mireasa nu ştia să facă [plăcinte] *o rîdẹ́i* toate AFLR/881; cf. b ă ş c ă l i.

3° intranz. GM/rar Br „a viola": [Băiatul] o *rî́de* de ea şi o trimite-ndărăt. Aoleu! ce fac eu de fată?/741.

– var. 1° **arâde** vb. III intranz. AMD/rar Db.

RÂDICA v. **ridicá 3°**.

RÂDÍCHE v. **ridichie**.

RÂDÍCHIE v. **ridíchie**.

RÂG interj. GM/rar Gr „cuvânt care imită zgomotul produs la cioplirea unui lemn".

RÂGĂÍ vb. IV 1° AO, Pl. 3/VI, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 34 MN/prin Ph şi rar Db, Bz; ind. prez. 1 sg. *râgăiésc* AMD/rar Db „a scoate pe gât un zgomot caracteristic provocat de eliminarea gazelor din stomac"; cf. h ă r ă p í 1°...

2° AMD, h. 288/rar Ph „a grohăi"; cf. g â f â i 1°...

– var. 1° **gârăí** vb. IV AO, Pl. 3/rar Vl; **gârâí** vb. IV AO/rar Vl; AMD, h. 34 MN/prin Vn şi rar Vl, Gl, Bz, Tl; **orâgáí** vb. IV AO/rar Vl; **rágăí** vb. IV AO/rar Ot; **râcâí** vb. IV AMD/rar Bz; 2° **râgâí** vb. IV AMD, h. 288/rar Bz, Tl.

RÂGÂÍ v. **râgăí**.

RÁGLĂ v. **ríglă 5°**.

RÂIÁ vb. I intranz. AO, Pl. 126/rar Mh; ind. prez. 3 sg. *râie/rar* Mh [d. oi] „a se îmbolnăvi de râie".

RÂIÁN v. **hireán**.

RÂIOÁSĂ adj. f, **pădúre ~ 1°** AMD, h. 408/rar Gr „huci, desiş"; cf. b u g e â c 1°...

2° AMD, h. 409/rar Ph „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

RÂJNÍ[1] v. **rázní 2°,4°**.

RÂJNÍ[2] vb. IV intranz. AO, h. 400/rar Dj [d. vite] „a se freca, a se roade la unghii (din cauza mersului prin locuri pietroase)"; cf. a r i ţ â...

RÂJNÍŢĂ v. **râşniţă 1°–3°**.

RÁLĂ[1] s. f. TDO/rar Dj „rână": Să ducea acolo [la mormânt] şi-l căta [pe mort] şi-l găsea aşa, îl găsea aşa... într-o *rî́lă* şi barba mare, creştea mare, unghiile la mâini, la picioare-i creştea/929.

RÁLĂ[2] v. **rílă**.

RÁMNĂ s. f. GM/rar Ot „poftă mare, apetit": Merg şi eu, zice, să mănânc şi eu cu voi [...] ştii, avea *rî́mnă*/765.

RÂMNÍ vb. IV intranz. TDO/rar VI „a râvni, a pofti; a jindui (la mâncare)": Ursul a aflat că vulpea a făcut... rost de peşte şi a zâs [...] să-i dea şi lui peşte, că tare mai *rîmnéşte*/901

– var. **trămní** vb. IV intranz. GO/rar Mh.

RÂMNICEÁN s. m., pl. *râmnicéni* AMD/728 „locuitor din satul Râmniceni".

RÂMPEZÁ v. **rinchezá**.

RÂNC s. m., pl. *rânci* 1° AMD, h. 266 MN/rar Ph „armăsar cu un testicul mai mic"; cf. b o ş o r ó g 1°...

2° var. runc s. m., pl. *runci* AO, Pl. 91/rar Ot „inflamaţie la esofag la vite".

RÂNCÁCI s. m., pl. *râncáci* 1° AMD, h. 266 MN/V1, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, prin Vn, If, Gr, Cl şi rar Il, Cţ „armăsar cu un testicul mai mic"; cf. b o ş o r ó g 1°...

2° AMD/rar Ph „cal".

– var. 1° **arâncácí** s. m. AMD, h. 266 MN/rar Tr; **râncăş** s. m./rar Db.

RÂNCÁŞ v. **râncácí 1°**.

RÁNCĂ s. f., pl. *rânci* 1° AMD, h. 660; GM/rar Db, Ph, If, Cl, Gr, Il „inel de metal sau, mai demult, din piele de bivol

ori de bou, cu ajutorul căruia se leagă partea de sus a leucii de carâmbul loitrei"; cf. g á i c ă[1] 4°...

2° AMD/rar Gr „inel de metal care îmbracă partea de sus a leucii".

3° var. **runc** s. n., pl. *rúncuri* AO, h. 640/rar Vn „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

–var. 1° **runc** s. n., pl. *rúncuri* AO, Pl. 91/V1, prin Gj şi rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 422 MN; 660/prin Vl şi rar Ag, Ot.

RÂNCĂU s. m., pl. *râncăi* AMD, h. 266 MN/Br, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vn, Bz şi rar Gl „armăsar cu un testicul mai mic"; cf. b o ş o r ó g l°...

RÂNCHEZEÁLĂ s. f. GM/rar Gr, Il „nechezat": **Ş**-a mers iapa-ntr-un trap şi-ntr-o *rînkezǵálă* până la noi la poartă/821; cf. r i n c h é z.

RÂND s. n., pl. *ránduri* **1°** AO, h. 284, 285/V1, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 476/Ag, Db, Tr, prin Ot, Gr şi rar Vl, Bz, Il; *ránde* AO, h. 285/rar Vl; GM/rar Ag „şir de cusături de-a lungul sau de-a latul mânecii la cămaşă"; cf. b i z b í z u r i 1°...

2° GM/rar Vn, Bz „etaj, cat": Pornisem casa ca s-o facă cu două *rînduŕi*, zicea că cu două etaje/734; cf. i a t á j 1°.

3° AFLR/rar Tl „strat de pământ înmuiat şi amestecat cu paie dat la pereţii de gard": Eu am fost acuma, sâmbăta trecută, ş-am făcut *rînd* la fecioru-meu, cât se poate paie multe la vrafu de pământ [...] ş-am dat *rînd* şi mâine-avem iar *rînd* la băiatu-ăsta [...] la băiat am dat trei *rînduŕi* /881; cf. l i-p e á l ă 1°...

4° art. **de rândul ásta** GM/rar Ot „de astă dată; deocamdată": Am scăpat de *rînd ăsta*/776; cf. á l t ă...

5° de ~ loc. adv. AFLR/rar Tl; **de-a** ~ loc. adv. TDO/rar Mh; GM/rar Cl; AFLR/rar Tl; art. **de-a rândul** loc. adv. AFLR/rar Tl „unul după altul, la rând": Şi-i juca şervetele alea cu... toate aşa cu... *de rînd* AFLR/875. Scoate carne-aşa *de-a rînd* o ia TDO/945.

6° de ~ loc. adv. GM/rar Vn, Bz, Br; **pe de** ~ loc. adv. AMD; GM; TDM III/rar Vl, Ag, Ot, Tr; **pe de-a** ~ loc. adv. TDM I/rar Ag; art. **pe de-a rândul** loc. adv. GO/rar Vl; GM/Tr, prin Vl, Ot şi rar Ag, Db, Gr „peste tot, pretutindeni": Aprinsesem felina-ru, lămpile *pă dă rînd* GM/767. Cine este bărbat acasă e bărbat *pă d-a rînd*u id./678; cf. p ă t u t i n d e n i...

7° art. **de rândul** loc. prep. GM/rar Bz „(potrivit) pentru": Astea mai mici care nu eram *de rînd*u horii/748.

RÂNDÁŞ s. m., pl. *rândáşi* **1°** AO, h. 76l/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 135/rar Tr „persoană care se întovărăşeşte cu alţii în vederea alcătuirii stânei pentru văratul oilor"; cf. c l ă ţ ă i é r 1°...

2° AO, h. 406/rar Gj „persoană căreia îi vine rândul, prin rotaţie, să păzească herghelia".

RÂNDEÁ v. **rindeá 2°, 4°.**

RÂNDÍ[1] vb. IV tranz. GO/rar Mh „a stabili ordinea persoanelor în vederea unei activităţi; a rândui": Acest cioban ne *rîndéşte* când ne vine rându la brânză, ne *rîndéşte* să luăm la brânză/962. *Rîndéi* lumea ca să meargă la treabă la gospodărie, la lucernă *ibid.*;cf. r â n d u i 1°.

RÂNDÍ[2] vb. IV tranz. GM/rar Br „a da la rindea"; cf. s p ă l á.

RÂNDUÍ vb. IV **1°** refl. GM/rar Db „a se stabili, a se înţelege pentru realizarea unei acţiuni cu rândul, prin rotaţie"; cf. r â n d í[1].

2° tranz. AMD; GM/rar Db, Gr „a ţine locul, a substitui": N-are cine *să* te *rînduiască* la treburile gospodăriei GM/823;cf. l o c u í.

3° refl., ind. prez. 3 sg. *se rânduie* GO/rar Mh „a se examina, a se cerceta rând cu rând": Porumbu, după ce-a răsărit, *să rînduie*, să vede lipsurile, unde este lipsă să-nlocuiească cu porumb/963.

4° tranz. GM/rar Tr „a ursi, a predestina": Fir-ar, dar-ar p-aia mititica [= ursitoarea], că numa aia m-a *rînduit* pe mine/792; cf. r o s t i 3°, u r s í 2°, u r z i 10°.

5° refl. TDD/rar Tl „a intra în rând, a-și găsi loc": Înainte de *a se rinduí* între morți, taică-su le-a spus că să împartă frățește toate lucrurile care le-avea/874.

RÂNDULÉȚ s. n., pl. *rândulețe* GM/rar Ag dim. de la *rând (de haine)*.

RÂNDUNEÁ s. f., pl. *rândunéle* **1°** GO/rar Gj; AMD, h. 651/rar Ot „scobitură în butucul și în obada roții pentru a fixa spița": cf. d ă l t u i á l ă 1°...

2° var. **rândureá** s. f., pl. *rânduréle* AO, Pl. 94/rar Vl, Gj „rândunică"; cf. r ă n d u n i c ă 3°.

– var. **1° rândureá** s. f., pl. *rânduréle* GO/rar Gj.

RÂNDUNÍCĂ s. f., pl. *rândunici* **1°** AMD, h. 651/rar Tr „distanța dintre cele două cercuri care îmbracă butucul roții".

2° GD/rar Tl „scândură (lată) fixată la fiecare dintre capetele bârcii".

3° var. **rundunícă** s. f., pl. *rundunici* AMD, h. 438 MN/prin Tl, Ct „rândunea"; cf. r ă n d u n e á 2°.

– var. **3° rândurícă** s. f., pl. *rândurici* AMD, h. 438 MN/rar Ot.

RÂNDUREÁ v. **rândureá 1°, 2°.**

RÂNDURÍCĂ v. **rândunícă 3°.**

RÂNGUITÓR s. m., pl. *rânguitóri* GD/rar Tl „muncitor la cariera de piatră care curăță cu rângile pietrele gata să cadă după explozie".

RÂNÍ vb. IV **1°** TDO/rar Dj „a curăța (de pământ)": Pune mâna pă otic [...] dă *rînți* plugu, când să punea pământu/974.

2° var. **răní** vb. IV tranz. GM; TDM I/rar Ag. Cl [d. grapă] „a trage, a disloca pământul (din cauza umezelii)": Duceam grap-aia, dacă era locu prea ud, venea și mai târa și pământ, *rânți*, așa zicea [...] *Rânți* pământu, târa mai mult grămadă și trebuia mai mers și după ea, ca să o salți, că *rânți* pământu ăla și îl aduna grămadă GM/868.

3° var. **răní** vb. IV TDM I; AFLR/rar Ag, Br „a curăța bălegarul din grajd": [La vaci] le dăm una din mese [= hrană], le *rânim*, le măturăm /751.

RÂNÍCHI v. **riníche.**

RÂNÍGHI v. **riníche.**

RÂNÍȘ v. **renîș 3°, 4°.**

RÂNITÓR s. n., pl. *rânitoáre* AO, h. 639/rar Gj „otic"; cf. c e c h é l 1°...

RÂNJÁT adj., pl. *rânjáți* TDO/rar Dj „rânjit": Și-i mai rămâne [iedului] numai capu cu dinții *rînjáți*/980.

RÂNJÍ vb. IV refl. AMD/rar Il [d. știulete; fig.] „a crește ieșind din pănuși".

RÂNSĂ[1] v. **rânză**[1] **4°.**

RÂNSÁ[2] v. **rânză**[2] **1°.**

RÂNÚCHI v. **rărúnehi.**

RÂNZÁR s. m., pl. *rânzári* AMD/rar Db, Gr „dud care nu face fructe"; cf. d u d ó i.

RÂNZĂ[1] s. f., pl. *rânze* **1°** AMD, h. 302; AFLR/Vn, Tl, prin Br, Ct și rar Gl, Bz; *rânzi*/prin Br și rar Tl „pipotă"; cf. b ă t ú c ă 1°...

2° AMD, h. 283/rar Ag „cheag (preparat în stomacul mielului)"; cf. c h e a g 2°...

3° pl. *rânzi* AMD, h. 70/rar Br „abdomen, burtă"; cf. b u r d i h á n 2°...

4° var. **rânsă** s. f. GO/rar Gj „tobă preparată în cecul porcului"; cf. b a b í c...

5° AO, h. 137/prin Dj și rar Mh „hernie"; cf. b e t e j e á l ă...

RÂNZĂ[2] s. f. **1°** AMD, h. 420/Bz, prin Db, Vn și rar Ag, Ph, If, Tl „inflorescență de alun"; cf. c e r c é l 5°...

2° AMD, h. 420/rar Tr, If, Il „floare de dud".

– var. **1° rânsă** s. f. AO, h. 531/V1, Gj, Mh și prin Dj, Ot; AMD, h. 420/Ag și prin Vl.

RÂP s. n. AO, h. 228/rar Mh „murdărie, jeg"; cf. b l e a s c...

RÂPÁT adj. **1°** AO, h. 228/rar Gj, Mh [d. om] „plin de r ă p, nespălat"; cf. ç ă r â i á t...

2° AFLR/rar Dj [d. cai] „plin de rapăn; prăpădit, slab".

RÂPĂ s. f., pl. *râpe, râpi* TDM II/rar Bz „torent care antrenează alunecări de teren": Venea... *rîpile* să m-acopere cu... calu cu tot, pornise *rîpele* așa din coastă [...] venea așa cu brazdă cu tot/732; cf. i ú d ă...

2° cu val. adj. GM/rar Ag [d. mămăligă] „tare, vârtoasă": [Mămăliga] se face trunchi odată, *rîpă*, vârtoasă/786; cf. t r u n c h i 5°, v u r t o â s ă.

RÂPE v. **rúpe 7°.**

RÂPÓS adj., f. *râpoásă* AO, h. 228/rar Gj, Mh [d. om] „plin de r â p, nespălat"; cf. c ă r â i a t...

RÂPUŞOÁRĂ s. f. GM/rar Vn dim. de la *râpâ.*

RÂS 1° s. n., pl. **râsuri** GM/rar Ph „glume"; cf. b a z a c o n e á l ă...

2° s. m., art. **râsul pădúrii** GM/rar Ph „huhurez": Mai e unu, *rîsu pădúri* e ăla, ăla toată noaptea râgâia/707; cf. c r â n g 3°...

3° s. m., art. **râsul pădúrii** AO, h. 557/rar Ot „mierlă"; cf. c i u h u r é z 3°...

RÂSCHIÁ v. **râşchiâ.**

RÂSCHITÓR v. **râşchitór.**

RÂSPITÓR v. **râşchitór.**

RÂŞCĂIÁ v. **râşchiá.**

RÂŞCHIÁ vb. I tranz. AO, h. 502; 963/rar Mh; AMD, h. 392/rar Vn; ind. prez. 1 sg. *râşchii* AO, h. 502; 963; TDO/Mh, prin Gj şi rar Dj; AMD/rar Gl, Tl „a răşchia"; cf. d e p ă n á 1°...

– var. **râschiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *râschii* AO, h. 502/prin Mh şi rar Gj; **râşcăiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *râşcăi*/rar Gj; **râştiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *râştii*/rar Gj; **rişchiá** vb. I AMD, h. 392/rar Tl; ind. prez. 1 sg. *rişchii* AO, h. 502; 963/Mh şi prin Gj; *rişchii* AO, h. 963/rar Mh.

RÂŞCHIRÁ v. **răşchirâ 1°.**

RÂŞCHITÁ v. **răşchitâ.**

RÂŞCHITOÁRE v. **râşchitór.**

RÂŞCHITÓR s. n., pl. *râşchitoáre* AO, h. 501, 502; AFLR/Mh, prin Gj, Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 391; Pl. 105, 105–106; AFLR/Db, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, prin Ag, Bz, Cţ şi rar Vl, Ph, Vn, Gl, Ot; *răşchitóri* AO, h. 501/rar Gj „răşchitor"; cf. c o t á r[1] 1°...

– var. **lispitór** s. n. GM/rar Ag; **răjghitór** s. n., pl. *răjghitoáre* AMD, h. 391/rar Vn; **răscitór** s. n., pl. *răscitoáre*/rar Vn; **răspitór** s. n., pl. *răspitoáre*/rar Db; **râschitór** s. n., pl. *râschitoáre*/Bz, prin Ag şi rar Db, Ot, Tl; **râspitór** s. n., pl. *râspitori* AFLR/rar Ag; **râşchitoáre** s. f., pl. *râşchitóri* AMD, h. 392/rar Br; **reşchitór** s. n., pl. *reschitoáre* AMD, h. 391/rar Ag, Il; **respitór** s. n., pl. *respitoáre*/rar Ph; **reschitór** s. n., pl. *reşchitoáre*/rar Ot, Cţ; **rischitór** s. n., pl. *rischitoáre* AMD, h. 391; Pl. 105–106/prin Db, Il şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Ot, If; **risitór** s. n., pl. *risitoáre* GM; AFLR/rar Ph; **rispitor** s. n., pl. *rispitoáre* AMD, h. 391; GM; TDM Il/prin Ph şi rar Ag, Db, Bz; **ristitór** s. n., pl. *ristitoáre* AFLR/rar Ph; **rişchitór** s. n., pl. *rişchitoáre* AO, h. 501; TDO/Mh, Dj, Ot, prin Vl, Gj şi rar Tr; AMD, h. 391; Pl. 105, 105–106; TDM I/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, prin Cl, Il, Tl, Cţ şi rar Vl, Vn, Bz, Br, If, Gr; **rişpitór** s. n., pl. *rişpitoáre* AMD, h. 391; GM/rar Bz, Il.

RÂŞCHITORÍ v. **răşchitorí.**

RÂŞNIŢĂ s. f., pl. *râşniţe* **1°** AMD, h. 302/rar Tl, Cţ „pipotă"; cf. b ă t ú c ă l°...

2° var. **râjniţă** s. f., pl. *râjniţe* AO, Pl. 128/rar Ot „piatră alergătoare (la moară)"; cf. c i r c u l ă t o á r e.

3° var. **răjniţă** s. f. AO, h. 69/rar Mh „măseaua de minte".

– var. 1° **râjniţă** s. f., pl. *răjniţe* AMD, h. 302/rar Bz, Br, Ot, Cţ; *răjniţi*/rar Vn, Tl.

RÂŞTIÁ v. **răşchiá.**

RÂT s. n. şi m., pl. *râte* AMD, h. 288/rar Ot; *râţi* AO, h. 419/rar Gj; AMD/rar Ag, Br, Gr, Il, Tl „bot de porc"; cf. f l i t...

RÂU s. n. **1°** pl. **râie** AO, h. 326/rar Mh; AMD, h. 538/rar Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Cţ şi s. m., pl. *râi* AMD/rar Tr „râuri"; cf. j i u...

2° var. **rău** s. n., pl. *răuri* AO, h. 284, 285/Gj, Mh, Dj, prin Vl şi rar Ot; AMD, h. 476/rar Ph [la pl.] „cusături în linie dreaptă sau şerpuitoare, şiruri"; cf. b i z b i z u r i 1°...

– var. 1° **rău** s. n., pl. *răuri* AMD, h. 538/rar Vl; 2° **răur** s. n.,pl. *răuri* AO, h. 285/rar Mh; **răure** s. n., pl. *răuri*/prin Dj și rar Mh; **răure** s. n., pl. *răuri*/rar Mh, Dj, Ot.

RÂULÉȚ s. n., pl. *râulețe* AMD, h. 476/rar Ph dim. de la *râu* („cusătură").

RÂURE v. **râu 2°**.

RÂZĂTÓR adj., f. *răzătoare* AMD/rar Cț „care râde de alții; ironic".

RÂZGÁI vb. IV tranz. AO, h. 77/rar Gj „a dezmierda": Zicem bărbiță, de scrie barbă, barbe, că altfel o *rîzgîm*; cf. g u g u l í 1°...

RÂZGÂIÁLĂ s. f., **núme de ~** AO/rar Dj „hipocoristic".

RĂZNÍ v. **răzni 1°**.

REÁBURI v. **rămură 2°**.

REÁMÁT v. **hreămăt**.

REÁN v. **hireán**.

REANIMÁLE s. f. AFLR/rar Cț „reanimare".

REÁPA v. **âripă 12°**.

REÁPCĂ v. **hrípcă**.

REÁSCOT v. **vráscote**.

REÁȘCĂ v. **hrípcă**.

REBEDÉNIE s. f., pl. *rebedénii* AMD, h. 126; 136/rar Db, Gr „rudă, rubedenie"; cf. n e a m^2 1°...

REBELIÓN^1 v. **bilón**.

REBELIÓN^2 s. n. AMD/rar Tr „revelion".

RECEÁLĂ s. f. TDM I/rar Vl „răceală, guturai": După ce-l înfășam, se-mbujora [copilul] și ișea toată *rečála* din el/756; cf. b a l é v n i ț ă...

RECEÁN s. m., pl. *recéni* AMD/790 „locuitor din comuna Recea".

RECÉNT adv. GM/rar Db, Cl „repede, imediat": Mai stătea ș-un an, mai stătea și doi care nu putea să se cunune atuncea chiar *rečént*/860; cf. l o c 3°...

RECHEZÁ v. **rinchezá**.

RECI s. pl. GO/rar Gj „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

RECÍ vb. IV TDM II/rar Vl „a răci".

RECIPÍSĂ s. f. **1°** AO, Pl. 11/rar Dj „rețetă"; cf. r a ț é t ă.

2° var. **ricipísă** s. f. AO, Pl. 52/rar Mh, Dj „chitanță"; cf. c h i t á n ț i...

– var. **2° ricipísăie** s. f. AO, Pl. 52/rar Mh.

RECÍT adj., f. *recítă* TDM I/rar Vl „cu guturai, răcit"; cf. g u t u r ă i ó s...

RECITÚRI v. **răcitúră**.

RECLÁMĂ s. f. GM/rar Ag „reclamație"; cf. p ă r â c i ú n e.

– var. **lăcrámă** s. f. AMD/rar Gr.

RECLÁȚIE s. f. TDM I/rar Ot „recreație".

RECOLTÁ vb. I refl. pas., ind. prez. 3 sg. *se recóltă* AFLR/rar Tl „a se recolta".

RECRÚTE v. **recút**.

RECÚT s. m., pl. *recúți* AO, h. 352/prin Mh și rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 361/Bz, prin Ph, Tl, Cț și rar Ag, Db, Ot, Gr „recrut"; cf. b o b ó c 3°...

– var. **răcrúte** s. m., pl. *răcrúți* AO, h. 352/prin Dj și rar Vl; AMD, h. 361/rar Vl, Ag; **răcrúț** s. m., pl. *răcrúți* AO/rar Dj; **răcút** s. m., pl. *răcúți* AO/rar Gj; AMD; AFLR/prin Vn, Bz, Cl, Il și rar Vl, Ag, Db, Ph, Gl, Br, If, Gr, Tl; **răcúte** s. m., pl. *răcúți* AO/Vl, Gj, Dj, prin Mh, Ot și rarTr; AMD/Tr și rar Vl, Ag, Db, Gr; **recrúte** s. m., pl. *recrúți* AMD/rar Vl, Ag; **recúte** s. m., pl. *recúți* AO; GO/Dj și prin Vl, Gj, Mh, Ot; AMD; GM/prin Gr și rar Vl, Ag, Db, Tr, Cl.

RECUTÁRE s. f. AFLR/prin Dj și rar Mh; Ph, Gr „recrutare pentru armată": M-am dus acolo la *recutâre*, așa-i spunea la cercu de *recutâre*/970.

RECÚTE v. **recút**.

REDEÚȘ s. n. GM/rar Ag „desiș, tufiș"; cf. b u g e á c l°...

RÉDIE s. f., pl. *rédii* AMD, h. 408/rar Ag „tufiș; desiș"; cf. b u g e á c l°...

RÉDIȘ s. n., pl. *rédișuri* AMD, h. 404; 407, 408; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag,

Db, Ot, Cl „tufiș, desiș": *Rédiș* le spunem la mai multe tufe care sânt foarte apropiate AFLR/684; cf. b u g e á c l°...

REDÍȘCĂ s. f. AMD, h. 408/rar Ot „desiș, tufiș"; cf. b u g e á c l°...

– var. **rădișcă** s. f., pl. *rădișci* AMD, h. 408/rar Ag.

REFÁCUTĂ adj. f. AMD, h. 360/rar Tl [d. țuică] „dublu rafinată"; cf. î n t o á r s ă...

REFÉCE s. n. pl. AO, Pl. 100/rar Ot; AMD, Pl. 10/Ag, Db, Gr, prin Bz, Tr și rar Ph, Vn, Ot „tivuri, refecuri"; cf. b á t ă 2°...

– var. **refécț** s. n., pl. *refécte* AMD, Pl. 10/rar Db.

REFÉCT[1] v. **refége**.

REFÉCT[2] v. **resfét 2°**.

REFECTÁ vb. I tranz. AMD, h. 401/rar Ag „a tivi, a refeca"; cf. c ă p ă s t r á...

REFENEÁ s. f., pl. *refenéle* **1°** AMD; GM/rar Ph, Bz, If „petrecere (la cârciumă) cu mâncare și băutură plătite în comun de către participanți"; cf. g h i l ú ș.

2° AMD; AFLR/rar Db, Ph „petrecere a doua sau a treia zi de Paști": Și mai era un obicei dă Paște... toate fetele, ouă roșii și cozonaci și mergeam la horă, a doua zi dă Paști [...] punea băieții *refenéa* AFLR/702.

3° GM/rar Db, Ph „parte, contribuție la petrecerea numită ~": Așa-i zicea... banii care-i plătea băieții de juca: *refenéa* GM/695; cf. c i u b ú c 6°.

REFIRÁ vb. I tranz. GM/rar Ag, Db „a răsfira": Luam nuiaua ș-o băteam [lâna] ca *să se răsfíie*, știi, și să cază nisipu din ea GM/794; cf. f i r á...

– var. **răsfiá** vb. I refl. GM/rar Tr.

REFUGIÁ vb. I intranz. GD/Cț și rar Tl „a se refugia": *Am refugiát* în județul Brăila și-acolo a venit frontu. Primaru zice: „Luați-vă copiii și *refugiáți*! în altă comună"/898.

REFUGIÉRE s. f. GD; AFLR/rar Cț „refugiu".

REFUZÓR s. n. GO/rar Mh „difuzor".

RÉGE s. m. AO, Pl. 85/rar Dj; art. **régele albínelor**/rar Gj „regina stupului"; cf. b ó t c ă 2°...

REGÍNĂ s. f., pl. *regíne* **1°** AMD, Pl. 86–88; GD/rar Tr, Tl, Cț; art. **regína viílor** AMD/rar Cl „soi de viță-de-vie".

2° GM/rar Bz „soi de porumb".

3° GM/rar Tr; GD/rar Tl „specie de pește din familia crapului": Prind cu undița *regíne*, carași și pitroci GM/780.

REGÍNI s. m. pl. GM/rar Ot „regele și regina balului": Se zice o horă mare, iese *regíni* tot la mijlocul horii și se dansează fiecare rege cu regina lui/770.

REGISTRÁ vb. I tranz. GM/rar Db „a înregistra".

REGIÚNE (3 sil.) s. f., pl. *regiúni* AO, Pl. 51/Mh și rar Gj; AMD, Pl. 17/rar Gr „unitate administrativ-teritorială; regiune".

– var. **legiúne** s. f., pl. *legiúni* AMD, Pl. 17/rar Tr; **regiúnie** s. f., pl. *regiúnii*/rar Tr, Tl.

REGIÚNIE v. **regiúne**.

REGULÁ vb. I tranz. și refl. pas. TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Gj; TDM I, III; AFLR/prin Ag și rar Tr, Gr „a (se) aranja, a (se) pune la punct; a (se) pune în ordine": [Fânul] îl cosim, îl strângem, îl *regulắm* și-l... îl cărăm acasă TDO/905. A trecut timp până când *s-a* mai *regulát* treburile, că s-a liniștit treburile p-aicea AFLR/918. Am râcâit cărămida, am așezat-o, am pus-o, *am regulát*-o TDM III/801; cf. a i e p t ă...

REGULÁT **1°** adj., f. *regulátă* AFLR/rar Cț „care respectă regulile": Lumea postea atuncea, era mai *regulátă* ca acușa AFLR/891.

2° adv. GM/rar Ag „ferm, hotărât".

RÉHER v. **rágilă 1°**.

REI v. **rău 4°**.

REILÓN s. n. AFLR/rar Tl „relon".

REJIÉN s. n., pl. *rejiéne* **1°** AMD, h. 209/rar Tl „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

2° var. **răjén** s. n. GD/rar Tl „cociorvă"; cf. d r ắ g l u 2°...

RELÍNG v. **rislíng**.

RELÓI s. AMD/rar Tr „obicei, conform căruia, la Anul Nou, copiii umblă prin sat și pocnesc din bice"; cf. p l u g u l é ț u l...

REMATÍSM v. **rematízm**.

REMATÍSMĂ v. **rematízm**.

REMATÍZ v. **rematízm**.

REMATÍZM s. n. AO, h. 145/prin Mh, Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 113; GM/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Bz și rar Vl, Vn, Br, Ot, If, Tl, Cț „reumatism"; cf. p i r o t e á l ă 2°...

– var. **ramatízm** s. n. AMD, h. 113; GD/prin Tl, Cț și rar Br, Gr; **ramatízmă** s. f. AMD/Tl; **rămatízm** s. n. AO, h. 145/rar Gj, Mh; AMD/rar Db; **răumatízm** s. n. AO/rar Gj, Mh; **rematísm** s. n. AMD/rar Ph; **rematísmă** s. f./rar Cț; **rematíz** s. n. AMD; GM/rar Ag, Gr; **rematízmă** s. f. AMD/prin Cl și rar Db, Ph, Br, Il; **reomatízm** s. n. AO/prin Vl, Gj și rar Mh, Dj; AMD/rar Ag, Db, Br, Tr, Il **reomatízm** (3 sil.) s. n. AMD/Tr, prin Ag, Bz, Br, Ot, Cl, Il, Cț și rar Vl, Db, Ph, Vn, Gr, Tl; **reomatízmă** (4 sil.) s. f./rar Tl; **reumatízmă** (4 sil.) s f./rar Ph, Bz; **riomatízm** (3 sil.) s. n./rar Gl; **romatízm** s. n. AO, h. 145; Pl. 12/Gj, Mh, Dj, Ot, prin Vl și rar Tr; AMD/Ot, prin Db, Tr, Cț și rar Vl, Ph, Vn, Br; **romatízmă** s. f. AMD/rar Ph, Cț; **rozmatízm** s. n. AO/rar Vl; **rumatízm** s. n. AO/rar Vl; GM/rar Vl.

REMATÍZMĂ v. **rematízm**.

REMBERBÚȘTI v. **leberbúș**.

RÉMEȘ s. m., pl. *rémeși* AO, Pl. 132/rar Vl „șanț, crestătură, riz în piatra zăcătoare (la moară)"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

REMÓNT s. m., pl. *remónți* AO, Pl. 6 l rar Mh „rechiziție".

REN s. n. GD/rar Mh „cuptor la mașina de gătit": [Plăcinta] o bagi la *ren* să să coacă 948; cf. b r ó t i n ă...

RENCHEZÁ v. **rinchezá**.

RENDEÁUĂ v. **rindeá 1°**.

RÉNE v. **rénie 1°–4°**.

RENÉTĂ s. f., pl. *renéte* AO, Pl. 140/rar Mh „un fel de cuțitoaie pentru curățat copita înainte de potcovit"; cf. c u s t ú r ă 4°...

RENÍC v. **riníche**.

RÉNIE s. f., pl. *rénii* **1°** AO, Pl. 126/rar Ot; AMD/rar Cl „ridicătură cu prundiș pe cursul sau pe malul apei; prund": *Rénițe* când e pietriș și s-abat apele și fuge apa tare AO/997; cf. p r u n d 2°...

2° var. **réne** s. f., pl. *reni* AMD, h. 545/prin Il „aluviune"; cf. a l i m á n...

3° var. **réne** s. f., pl. *reni* AMD, h. 410/rar Cț „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

4° AMD, h. 408; 411; GM/rar Gr, Cl „zăvoi"; cf. c h í c i u...

– var. **réne** s. f., pl. *reni* 1° AMD, h. 538; GD/prin Cț și rar Br, Il, Cl; 4° AMD/rar Cl.

RENÍȘ s. n., pl. *renișuri* **1°** AMD, h. 538/rar Cț „mică ridicătură acoperită cu prundiș pe cursul unei ape; prund"; cf. p r u n d 2°...

2° AMD, h. 408; 411; AFLR/rar Cl, Cț „zăvoi": Rene, unde... crește... seacă apa și crește sălcioare d-alea mici, *reniș* AFLR/892; cf. c h í c i u...

3° var. **rânîș** s. n., pl. *rânișuri* AMD, h. 545; GM/rar Ph, Bz, Tr „aluviune": Pe *rinișurile* alea acolo, acolo 1-a aruncat apa [pe inecat] GM/744;cf. a l i m á n...

4° AMD, h. 410/rar Cț „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

– var. **hrâniș** s. n., pl. *hrânișuri* 3° AMD, h. 545/rar Br; **rânîș** s. n., pl. *rânișuri* 3° AMD/rar Ph; **rânîș** s. n., pl. *rânișuri* 4° AMD, h. 410/rar Tl.

RENÚCHI v. **rărúnchi**.

RENÚNCHE v. **rărúnchi**.

REOMATÍZM v. **rematízm**.

REOMATÍZM (3 sil.) v. **rematízm**.

REOMATÍZMĂ v. **rematízm**.

REPAUZÁ vb. I refl. AMD, h. 337/rar Tl, Cț „a se odihni"; cf. o d i h n í l°...

REPEÁGĂ s. f. GM/rar Tr „rablă de casă; casă de calitate proastă; cocioabă": Au făcut o *repțigă* de casă, nu e bună. Este fără streașină, fără nimic, zice că e casă/806; cf. a ș c a n á...

REPEGÚŞ s. n., pl. *repegúşuri* GM/rar Ag „povârniş, pantă": A luat-o drept devale prin *repegúş*, p-un *repegúş* mare/686; cf. c l i n 6°...

RÉPIDE adv. TDM III/rar Db „repede"; cf. f ú g ă 2°...

REPÍZII s. f. pl. TDM III/rar Db „reprize".

RESÁLNIŢĂ v. **răsádniţă 1°**.

RESCHITÓR v. **râşchitór**.

RESCULÁ vb. I refl. AFLR/rar Bz „a se răscula": *S-a resculát* p-aicea, la gara Făurei/750.

RESPÉCT v. **resfét 1°, 2°**.

RESFÉT s. n., pl. *resfèturi* **1°** AMD; GM/prin II „obligaţie suplimentară în muncă prestată de ţăran în contul pământului luat în arendă": Dacă-ţi dădea şase pogoane de porumb, făceai trei pogoane dă *resfét*[u], secerai grâul, alte pogoane, alea din grâu nu-ţi dădea nimic dumneata... ala era al boierului, fiindcă te-a ajutat GM/844; cf. a v a é t...

2° var. **resféct** s. n., pl. *resfécturi* GM/rar Gr „obicei, rânduială": Aşa e *refféctu* la noi AMD/835; cf. a d é t...

– var. **1° resféct** s. n., pl. *resfécturi* GM/rar Db, Bz; **respéct** s. n., pl. *respécturi* AMD/rar Ph; **reşfét** s. n. GM/rar Il; **2° refect** s. n., pl. *refécturi* AMD/rar Gr.

RESFUGÁ v. **răsfugi 1°**.

RÉSLING v. **rislíng**.

RESLÍNG v. **rislíng**.

RESPÉCT v. **resfét 1°**.

RESPÍNTE v. **răspântie 1°**.

RESPÍNTIE v. **răspântie 1°**.

RESPITÓR v. **râşchitór**.

RESTÁV v. **răstáv 2°**.

RESTÁU v. **restéu 2°**.

RESTÉI v. **restéu 2°**.

RESTÉU s. n., pl. *restéie* **1°** art. **restéul dinăúntru** AMD, h. 664/rar Tl „bulfeu";cf. b u l f é i l°...

2° pl. **restéuri** AMD, Pl. 64/rar Db, Bz, If, Cl; *resteáie* AMD/prin Ag şi rar Db, Tr; *restáie* AO, Pl. 109/rar Dj; AMD/rar Ag, Ph; *resteáuă* AMD/rar Vl; *restéle* AMD/rar Ag; AFLR/rar Cţ „fiecare dintre cele două bare de fier sau de lemn cu care se închid laturile jugului pentru a reţine grumazul animalului înjugat".

3° AMD, Pl. 90/rar Bz „fiecare dintre beţişoarele care susţin fagurii în interiorul stupului"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

4° art. **restéul** AFLR/rar Vl „numele unui dans popular"; cf. r u s t é m u l.

– var. **2° răstău** s. n., pl. *răstéie* AO, Pl. 109/rar Gj, Mh; **răstéu** s. n., pl. *răstéie* AO/Gj, Dj şi prin Mh; AMD, Pl. 64/rar Il; *răsteáuă* AO/rar Vl; AMD/rar Vl; **răştéu** s. n., pl. *răştéie* AO/rar Gj; **restău** s. n., pl. *resăie*/prin Mh; **restéi** s. n., pl. *restéie* AMD/rar Bz; **restíu** s. n., . pl. *restíe*/ prin Ot, Tr şi rar Ag, Br; **ristéu** s. n., pl. *ristéie* AO/rar Vl.

RESTITUÍ vb. IV tranz. AMD/rar Cţ „a destitui": L-*a restituít* din servici/894.

RESTÍU v. **restéu 2°**.

REŞCHITÓR v. **râşchitór**.

RESTÍT adv. GM/rar Ot „cu voce tare, răstit": Alţii mă lua *restít*... du-te d-aci/760.

REŞFÉT v. **resfét 1°**.

REŞPELÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 177–178/rar Gr „a răspălui"; cf. r a i l u í.

RETEÁCĂN v. **rătăcăn 1°**.

RETÉZ s. m., pl. *retézi* AMD, h. 182/rar Tl „zăvor la broasca uşii"; cf. c ă l ú ş 22°...

RETEZĂ v. **rătează 4°, 5°**.

RETEZÁRE s. f. AMD, Pl. 98/rar Ag „recoltarea mierii prin tăierea fagurelui".

RETEZĂTOÁRE s. f., pl. *retezătóri* AMD, Pl. 99/rar Vn, Bz „ustensilă cu care se retează fagurele pentru a scoate mierea"; cf. c o s ó r 1°...

RETEZĂTÚRĂ s. f., pl. *retezătúri* **1°** AO, Pl. 122/rar Vl „semn de recunoaştere în urechea oii constând în retezarea vârfului"; cf. c i o n t 1°...

2° AO, h. 625/rar Mh, Dj „partea de jos a căpiţei, rămasă după ce s-a luat jumătatea de sus"; cf. c ă l c ă i 7°...

– var. 1° **rătezătúră** s. f. AO, Pl. 122/rar Gj, Mh.

RETÓRS adj ./s. n. AMD/rar Tr „bumbac (din comerț) răsucit din trei fire".

– var. **retórt** s. n., pl. *retórturi* GM/rar Db.

RETÓRT v. **retórs**.

RETRÁGE vb. III intranz. GM/rar Br „a se retrage": Dac-am văzut că o lungește [tragerea]... noi *am retrás*/ 753.

REȚEÁ s. f., pl. *rețéle* 1° AMD, h. 477/rar Ag, Gr „dantelă"; cf. b a g a d e á l°...

2° AMD, h. 183/rar Ot [la pl.] „perdele mici, din dantelă (de cumpărat)"; cf. f r i ș b i ț u r i...

3° var. **rațeá** s. f., pl. *rațéle* AFLR/rar Tl, Cț „plasă, rețea de sârmă pentru marcarea graniței": Că de-aicea și pân la *rațéle* unde vin *rațél'le* [...] acolo era bulgaru și aici era turcu/871.

– var. **rățá** s. f., pl. *rățéle* 1° AO, h. 286/rar Gj; 2° AMD/rar Il.

REUBÁNC v. **robánc 1°**.

REULÍȚ v. **răulíț**.

REUMÁTIC s. n. AFLR/rar Vn „reumatism": [Se duce la băi] pentru *reumáticu*-asta/722; cf. p i r o t e á l ă 2°...

REUMATÍZMĂ v. **reumatízm**.

REVÁL s. n. GM/rar Ph „gălăgie, scandal"; cf. a l á i...

REVÂRSÁ vb. I refl. AMD, h. 589/rar Cț [d. pământ, țărână] „a se împrăștia, a curge (ușor)"; cf. î m p r ă ș c h i n â.

REVENEÁLĂ s. f. AMD, h. 607; TDM II; AFLR/rar Db, Vn, Br, Il „umezeală, umiditate în sol": Dacă era mai moinos și mai umed, [grâul] ișa bine și pă dedesubt el cădea pe *revenealã* AFLR/737. Dacă are [pomul] rădăcinile mai mari, să face groapa și mai mare, ca să aibă el *revențálă* pământului TDM II/694.

REVENÉL adj. GM/rar Vn dim. de la *reavăn:* [Postavul vopsit] 1-am uscat așa *revenél așa*/724.

REVENÍ vb. IV refl. GM/rar Gr [d. vreme] „a se lumina, a se îndrepta"; cf. d e s f á c e 4°.

2° AMD/rar Tr [d. oameni] „a se răcori".

REVERVÓR v. **revorvél**.

REVÉTMAN s. n. GD/rar Tl „pod de scândură pe malul apei; debarcader"; cf. s c h é l ă 3°.

RÉVOÁLTĂ s. f. TDM I/rar Ag „revoltă, răscoală"; cf. **z á r v u r ă**.

REVOLVÉL v. **revorvél**.

REVORVÉL s. n., pl. *revorvéle* AO, h. 359/Dj și prin Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 565/Ot, Tr, prin Ag, Db și rar Gr „pistol, revolver".

– var. **levorvél** s. n., pl. *levorvéle* AO, h. 359/rar Dj; **levorvér** s. n., pl. *levorvére*/rar Mh; **livilvór** s. n. AMD, h. 565/rar Tr; **livorvél** s. n., pl. *livorvéle*/prin Cț; **livorvér** s. n., pl. *livorvére* AMD; GM/prin Br, Tl și rar Ph, Vn, Ot, Il, Cț; **ravorvél** s. n., pl. *ravorvéle* AO/rar Gj; **ravorvér** s. n., pl. *ravorvére*/rar Vl, Mh; **răvolvél** s. n., pl. *răvolvéle* AMD/rar Tr; **răvolvér** s. n., pl. *răvolvére*/rar Vl, Ag; **răvorvél** s. n., pl. *răvorvéle* AO/Dj și rar Vl, Gj; AMD/prin Ot, Tr și rar Vl, Ag, Db; **răvorvér** s. n., pl. *răvorvére* AO/prin Mh; AMD/rar Tr; **revervór** s. n., pl. *revervoáre* AO/rar Tr; **revolvél** s. n., pl. *revolvéle*/rar Vl, Gj, Ot; **revorvér** s. n., pl. *revorvére* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/prin Bz, Br și rar Vl, Ph, Vn, Tr, Cț; **rivorvél** s. n., pl. *rivorvéle* AO/rar Gj; AMD/rar Tr, Il; **rivorvér** s. n., pl. *rivorvére* AMD/rar Vn, Bz; **rovolvél** s. n., pl. *rovolvéle* AMD/rar Tr; **rovorvél** s. n., pl. *rovorvéle* AO/rar Vl.

REVORVÉR v. **revorvél**.

REZBÉL v. **răzbél**.

REZIMĂTOÁRE s. f., pl. *rezimători* 1° AMD, h. 629/rar Cț „proptea la căpiță"; cf. p o p ă r ț á c...

2° var. **răzmătoáre** s. f., pl. *răzmătoáre* AMD, h. 642/rar Tr „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

– var. 1° **răzmătoáre** s. f., pl. *răzmătoáre* AMD, h. 629/rar Ag.

REZLÍN v. **rislíng**.

REZLÍNG v. **rislíng**.

REZVÉSTINĂ s. f. GD/rar Tl „ochi de apă curată în mijlocul bălții, al deltei etc.".

– var. **răzvestină** s. f. GD/rar Tl.

RIÁN v. **hireán**.

RICHITÁRNIȚĂ s. f., pl. *richitărniți* AMD, h. 411/rar Tr „pădurice de r i c h i ț i, zăvoi"; cf. c h í c i u...

RICHÍTĂ s. f., pl. *richíți* **1°** AO, h. 533/rar Vl; AMD, h. 422/Ph și rar Db; *richíte* AO/rar Vl; AMD; TDM I/rar Db, Ph, Ot, Tr „răchită"; cf. t a ú l ă, z ă l ó g 1°.

2° AMD, h. 411/prin Il și rar Ag, Db, Tr; *richíte*/rar If „nuia (de răchită)"; cf. z ă l ó g 2°.

3° AMD, h. 408/rar Tr „răchitiș, huci (pe malul unei ape); zăvoi"; cf. c h í c i u...

– var. 3° **răchítă** s. f. AO, h. 521/rar Mh.

RICHÍU v. **rachíu 2°**.

RICIPÉDĂ v. **bliciclétă**.

RICIPÍSĂ v. **recipísă 2°**.

RICIPÍSĂIE v. **recipísă 2°**.

RICTUÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj „a curăța buștenii de crengi": Am mers sus în coastă la corhănit de bușteni, *am rictuít* ș-am dat jos la drumu auto/937.

RICULÍȚĂ adj. f. GM/rar Il dim. de la *rece:* Apă *riculíță*/855.

RIDICÁ vb. I **1° a ~ mása** AFLR/rar Cț „a începe darul în bani (la nuntă) cu o sumă generoasă, pentru a stimula nuntașii să procedeze similar": Nunu mare *ridică másа* cu cât vrea dânsu, cu cinci sute, cu șase sute, cu o mie... și dup-aceea începe și omu care a... poftit la masa mare/898.

2° refl. AO, Pl. 35/rar Mh [d. aluat] „a crește, a se umfla"; cf. d e v e n í 4°.

3° var. **rădică** vb. I tranz. și refl. AO, h. 988; Pl. 55; TDO/Mh și rar Gj, Dj; AMD, ch. 1860/rar Br, Tl „a lua de jos și a duce în sus"; cf. î n r i d i c á...

4° var. **aridicá** vb. I refl. AFLR/rar Bz [d. vin, must] „a fermenta": După ce a rămas *să aridíce* el [vinul] niței, îl tragi pă cep/750; cf. f i e r b â n t á 2°...

5° în expr. **a ~ panaghía** GM/rar Vn; AFLR/rar Tl; **a ~ parastás** GD/rar Tl „a face pomană, parastas (la biserică)".

– var. **3° arădicá** vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Gj, Mh; Tr; **arâdicá** vb. I tranz. și refl. TDO/rar Gj; TDM II, III/rar Vn, Bz, Gr; **ardicá** vb. I tranz. și refl. AO, h. 988; Pl. 55; AFLR/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, ch. 1860; TDM III; AFLR/prin Bz, Cl, Il și rar Ag, Db, Ph, Vn, Tr, Gr; **aridicá** vb. I tranz. AMD; TDM III; AFLR/prin Db, Il și rar Ph, Bz, Cl; **râdicá** vb. I tranz. AO, h. 988; TDO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD/Vn, Bz, Br, Tl, prin Tr, Gr, Cț și rar Ag, Db, Ph, Gl, Cl; **5° ardicá** vb. I, *a ~ parastásul* GM/rar Br.

RIDÍCĂ v. **ridíchie**.

RIDICĂTOÁRE v. **ridicătór 1°–3°, 5°**.

RIDICĂTÓR s. n., pl. *ridicătoáre* **1°** AO, Pl. 132/rar Mh „un fel de párghie cu ajutorul căreia se ridică piatra morii"; cf. c a l 5°...

2° AO, Pl. 128/rar Gj „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

3° var. **ridicătoáre** s. f., pl. *ridicătoáre* AO, Pl. 130/rar Vl „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

4° AO, Pl. 130/rar Gj „fiecare dintre cele două lemne care susțin p o d o i m a la moară"; cf. a r m ă s á r 3°...

5° var. **ridicătoáre** s. f., pl. *ridicătóri* AO, Pl. 128/rar Vl „fiecare dintre cele două lemne de susținere a p e r i n o c u l u i"; cf. b á b ă 19°...

– var. **rădicătór** s. n., pl. *rădicătoáre* 1° AO, Pl. 132/rar Mh; **ridicătoáre** s. f, pl. *ridicătóri* 1° AO/rar Vl; 2° AO, Pl. 128/rar Vl.

RIDÍCHI v. **ridíchie**.

RIDÍCHIE s. f., pl. *ridíchii* AO, h. 469; AFLR/crt.; AMD, h. 349 MN; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Il, Cț, prin Ph, Br, Cl și rar Vl, If, Tl „ridiche".

– var. **rădíche** s. f., pl. *rădíchi*AMD, h. 349 MN/rar Ph; **rădíclă** s. f., pl. *rădícle*

AO, h. 469/rar Mh; **rádíche** s. f., pl. *rádichi* AMD/rar Db, Br, Tl; **rădíchie** s. f., pl. *rădíchii*/rar Db, Tr, Gr, Cl, Il; **ridícă** s. f., pl. *ridíci* AO/rarMh; **ridíchi** s. m., pl. *ridíchi* AMD/rarCţ; **ridíchie** (3 sil.) s. f., pl. *ridíchii*/prin Ag, Gr, Il şi rar Vl, Db, Ph, Ot, Tr; **ridíclă** s. f., pl. *ridícle* AO/prin Mh şi rar Gj; *ridícli*/rar Mh.

RIDÍCHIE (3 sil.) v. **ridíchie**.

RIDÍCLĂ v. **ridíchie**.

RIDINDEÁ v. **rindeá 2°**.

RÍGHILI v. **riglă 1°, 5°**.

RIGHIMÉNT v. **rigimént**.

RIGIMÉNT s. n. AO, Pl. 50/rar Dj; AFLR/rar Vl „regiment".

– var. **righiment** s. n., pl. *righiménte* GM/rar Ot.

RIGLÁR 1° s. m., pl. *riglári* AMD, Pl. 1–2/rar Il „lemnar, tâmplar"; cf. d o g á r 1°...

2° s. n., pl. *rigláre* AMD, h. 192/rar Ph „leat, şipcă"; cf. b a s c h í e 2°...

RÍGLĂ s. f., pl. *rígle* **1°** AMD, h. 192; GM/prin Ph şi rar Db, Cl „leat, şipcă"; cf. b a s c h í e 2°...

2° AO, h. 726/rar Mh „vătală la războaie"; cf. b ă t e á l ă 1°...

3° AMD, Pl. 114–115/rar Gr „m u i e r u ş c ă la războaie"; cf. a m n á r 3°...

4° AMD, Pl. 181/rar Bz „gripcă pentru curăţat pieile înainte de argăsire"; cf. c á r j ă 6°...

5° GM/rar Db, Ph „fâşie de teren": [Cânepa] o sameni în. *rígle* sau aminteri GM/788; cf. b l á n ă 16°...

6° AMD, h. 316/rar Ph „(bucată de) teren cultivat cu o singură cultură"; cf. c â m p 1°...

7° GM/rar Ag „şănţuleţ făcut cu sapa (pentru răsădit varza)"; cf. b i l ó n...

– var. **ligră** s. f., pl. *ligre* **5°** GM/rar Ph; **răglă** s. f., pl. *rágle* 5° GM/rar Ag; **righili** s. f. pl. 1° AFLR/rar Ag; 5° GM/rar Ag.

RIGLĂRÍE s. f. AMD/rar Il „lemnărie la casă (uşi, ferestre, şipci etc.)"; cf. b a d o c ă r i e...

RIGLULÍŢĂ s. f., pl. *rigluliţe* GM/rar Ag dim. de la r i g l ă 7°.

RÍLĂ s. f., pl. *rile* AMD; AFLR/rar Cţ „bănuţ (de aur) turcesc; liră"; *Rile* de aur cum era banii pe timpul turcului AFLR/886; cf. i c u ş á r...

– var. **râlă** s. f., pl. *râle* GM/rar Tr; **rînă** s. f. AMD/rar Cţ.

RIMÍZIE s. f., pl. *rimízii* AMD, h. 631/rar Ph „adăpost pentru făn"; cf. f ă n á r 1°...

RÍNĂ v. **rîlă**.

RINCHÉZ s. n. GM/rar Gr „nechezat": La noi la poartă a stătut în loc, a rinchezat un *rinkéz* mare şi-a intrat drept pa uşa coşarului, p-atunci [iapa] nu i-a mai dat-o/821; cf. r â n c h e z e á l ă.

RINCHEZÁ vb. I AMD, h. 265 MN; GM/prin Cl, Il şi rar Br, Tr, If, Gr, Tl, Cţ „a necheza"; cf. î n n e c h e z ă...

– var. **rănchezá** vb. I AMD, h. 265 MN/rar Cţ; **rămpezá** vb. I/rar Cl; **rechezá** vb. I GM/rar Br; **renchezá** vb. I AMD/prin Tl.

RINDEÁ s. f., pl. *rindéle* **1°** AO, Pl. 138/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 85; 171–172/prin Db, Tr şi rar Vl, Ag, Ph, Ot, Il „unealtă, gripcă pentru fasonarea sau curăţarea doagelor": Pe urmă [doagele] le iau cu barda, pe urmă cu o *rendzigă* TDO/948; cf. c h i s é r 2°...

2° var. **rândeá** s. f., pl. *rándéle* AMD, h. 575/prin Vn, Bz, Br, Cl şi rar Db, Ph, Gl, Il, Tl, Cţ; *rândéli* AMD, h. 699/rar Bz „unealtă pentru rindeluit diferite piese din lemn"; cf. b r o á s c ă 8°...

3° AMD, Pl. 173–174/rar Ot „cuţitoaie" [?]; cf. c u s t ú r ă 8°...

4° AMD, Pl. 172/rar Cl „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

5° var. **ierindeá** GD/rar Tl „un fel de cuţitoaie pentru curăţat coaja de pe arbori": Lua, avea o *ierindéi*, aşa făcută cu două minere şi să ducea şi cura de pa pomi, cura coaje/876.

– var. **arîndeá** s. f., pl. *arindéle* 2° AFLR/rar Mh; **irîndeá** s. f., pl. *irindéle* 2° AMD, h. 699/Tr şi prin Gr, Tl; **rândeá** s. f. 4° AMD, Pl. 172/rar Cl; **rendeáuă** s. f. 1° TDO/rar Mh; **rîdîndeá** s. f., pl. *ridindéle* 2° AMD, h. 699/rar Db.

RING s. n., pl. *ringuri* GM/rar Db „război mecanic de ţesut": A lucrat până acum la *ring*, la maşină de ţesut/695.

RINÍC v. **rîníche**.

RINÍCHE s. m., pl. *rinichi* AO, h. 109/prin Vl, Gj, Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 67 MN/prin Ot, Tr şi rar Vl, Db „rinichi"; cf. b o b r í c h i 1°...

– var. **rănîchi** s. m., pl. *rănîchi* AFLR/rar Tl; **rânîchi** s. m., pl. *rânîchi* AO, h. 109/rar Dj, Tr; AFLR/rar Bz şi s. n., pl. *rânîchiuri* AMD, h. 67 MN/rar Bz; **rânîghi** s. m., pl. *rânîghi* GM/rar Il; **renîc** s. m., pl. *renîci* AO/rar Vl, Mh, Ot; **rinîc** s. m., pl. *rinîchi* AO/prin Mh; AMD/rar Bz, Ot, Tr, Il; **rínînchi** s. m., pl. *rininchi* AMD/rar Ot.

RINÍNCHI v. **rîníche**.

RIOMATÍZM v. **rematízm**.

RIPS s. n. **1°** AMD/rar Il „ţesătură de lână (cu dungi în relief) care se pune pe perete"; cf. f o í ţ ă 3°...

2° var. **ripţ** s. n. AMD, h. 232/rar Ph „cuvertură (cu dungi în relief) ţesută în casă; macat"; cf. a n a f t á r...

RIPŢ v. **rips 2°**.

RISÁUA s. f. art. GD/rar Tl „podoabă făcută dintr-o panglică pe care erau înşiraţi galbeni, purtată de femei pe frunte, în trecut"; cf. f r u n t á r 6°...

RISCHITÓR v. **râşchitór**.

RISÍPĂ s. f. AMD, h. 632/rar Tl „resturi de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

RISIPÍ vb. IV **1°** în expr. **a ~ vórba** GM/rar Db „a vorbi neclar; a se bâlbâi"; cf. g â n g ă n í l°...

2° var. **siripi** vb. IV tranz. AFLR/rar Vl; AMD; GM/rar Vl, Ag, Db, Ph; ind. prez. 3 sg. *síripe* AFLR/rar Vl „a împrăştia iarbă, fân, gunoi etc.)": Nevasta strânge, *síripe* fânu pe urma mea AFLR/901. După ce-am cărat gunoiu, îl *siripím* pe loc *ibid.*; cf. r ă v ă ş i[2] 4°...

RISIPÍT 1° adv. AO, h. 30, 31/rar Vl; AMD, h. 14/rar Ag [d. modul de a privi] „şaşiu"; cf. a b r á ş 2°...

2° var. **siripít** adj., pl. *siripíţi* GM/rar Vl [d. fiinţe] „împrăştiat, răspândit".

RISIPIŢEÁN s. m., pl. *risipiţéni* AO/973 „locuitor din comuna Risipiţi".

RISLÍNG s. AMD, Pl. 86–88/rar Il „soi de struguri".

– var. **relíng** s. AMD, Pl. 86–88/rar Db; **résling** s. /rar Cţ; **reslíng** s. /rar Ot; **rezlín** s. /rar Ph; **rezlíng** s. /rar Ph; **rizlín** s. /rar Ag.

RISITÓR v. **râşchitór**.

RISPINDÍT v. **răspândít 2°**.

RISPITÓR v. **râşchitór**.

RISTÁV v. **răstáv 4°**.

RISTÉMUL v. **rustemul**.

RISTÉU v. **restéu 2°**.

RISTITÓR v. **râşchitór**.

RÍSCĂ v. **drîşcă 1°**.

RIŞCHIÁ v. **râşchiá**.

RIŞCHIRÁ v. **răşchirá 3°**.

RIŞCHITÁ v. **răşchitá**.

RIŞCHITÓR v. **râşchitór**.

RIŞCHITORÁ v. **răşchitorí**.

RIŞPITÓR v. **râşchitór**.

RIVORVÉL v. **revorvél**.

RIVORVÉR v. **revorvél**.

RIZ s. n., pl. *rízuri* **1°** AMD, h. 28/rar Db, Ph, Bz, Cţ „rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

2° AFLR/rar Vl „crestătură, adâncitură": [Brânza] o frecam p-un lemn aşa făcut frumos cu nişte *rízuri*/908; cf. c r e á s t ă 4°...

3° AMD, h. 312 MN/rar Db „zimţ la seceră"; cf. g h i m t e...

RIZÁC s. n. GD/rar Tl „unealtă asemănătoare cu o coasă scurtă pentru tăiat stuful; cosor"; cf. t â r p á n.

– var. **răzác** s. n. GM/rar Br.

RIZÍC s. n. AFLR/rar Tl „risc".

RIZLÍN v. **rislíng**.

ROÁDE vb. III refl. AMD; GM/rar Ph, Db, Ot [d. ţucă, leşie] „a se întări prin

învechire": Făceam leşie la hârdău, o lăsam trei zile *să se roáză* GM/712. Când se învecheşte [tuica] *să* mai *roáde* AMD/811.

ROÁITĂ s. f. GM/rar Db „raită": Eu dau *roáiţă* pân vite/692.

ROÁTĂ s. f., pl. *roáte* **1°** AMD, Pl. 103–104/Bz, Br, Il, Cţ, prin Vn, Tl şi rar Db, Ph, Cl; *roţi*/rar Bz, Br, Il „unealtă, acţionată manual, pentru tors lână, in, cânepă"; cf. c i c r i c 4°...

2° GM/prin Il şi rar Ag, Cl „unealtă acţionată manual, pentru tras borangicul de pe gogoşi": Era şi *roáte* d-astea [de tras borangicul] de dam la *roáită*/832; cf. d u l ă p 6°.

3° GM/rar Db, Ph, Tr, Gr, Il „scul de borangic": Puneam câte-o strachină de gogoşi la o *roată* de borangic/793; cf. a r ş i n 1°...

4° AMD, h. 399/Cl, Il, Cţ, prin Ph, Bz, Br, If şi rar Db; *roţi*/rar Ph, Il; *~pe vergeá*/rar Ph „sucală"; cf. c i c r í c 1°...

5° AMD, Pl. 107/rar If, Il „suportul vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

6° GM/rar Tr „carusel": Duminică avem bâlci, bâlci aici, bâlci la Rusalii, vine *roáte*, vine bărci/779; cf. c o m é d i e 1°...

7° AMD, Pl. 57–58/prin Ag, Cţ şi rar Vl, Ph, Il; *roţi*/rar Ph [la pl.] „cotigă, rotile (la plug)"; cf. c ă p ă ţ â i e...

8° AO, h. 645/rar Mh „prâsnel la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

9° ~ **împingătoáre** AO, Pl. 129/rar Dj „rotiţa mică dinţată care acţionează piatra alergătoare la moară"; cf. c â r s t é i 2°...

10° AO, h. 120/rar Vl, Mh; AMD, h. 86/rar Tr; ~ **la genúnche** AO/rar Vl; art. **roáta genúnchelui** AO/Vl şi rar Gj, Mh, Ot; AMD/rar Vl; ~ **genúchiului** AMD/rar Ph, Tr; *roţi* AO/rar Vl; AMD/rar Tr „rotulă"; cf. b i l ă...

11° la ~ loc. adv. TDO/rar Mh; art. **de-a roáta** loc. adv. TDO/rar Mh „de jur-împrejur; roată": [La arie] mânam calu *la roáită*/944. Legam vita cu lanţu şi o mânam *de-a... de-a roáta* pe arie/948; cf. î m p r e j ú r...

ROÁUĂ v. **róuă 2°**.

ROBAGÍU s. m., pl. *robagíi* GM/rar Br; AMD/rar Tl „lucrător cu roaba".

ROBÁNC s. n., pl. *robáncuri* **1°** AMD, h. 700/Db, Ph, Ot, Tr, prin Gr, Cl, Il şi rar Ag, Vn, If, Tl, Cţ; *robánce* AMD, h. 700/Cl, Il, prin Ot şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Tr, If, Gr şi s. m., pl. *robánci*/rar Cl „rindea mare; gealău"; cf. b á n ţ i g 2°...

2° AMD, Pl. 174/rar Bz „banc, masă de lucru"; cf. b á n c ă 1°...

– var. **1° raobánc** s. n., pl. *raobáncuri* AMD, h. 700/rar Ag; **ráubanc** (2 sil.) s. n., pl. *ráubancuri*/rar Vl, Db, Ot, Tr, Gr; **raubánc** (2 sil.) s. n., pl. *raubáncuri*/rar Ot, Tr; **reubánc** (3 sil.) s. n., pl. *reubáncuri*/rar Ag; **robáng** s. n., pl. *robánguri* AMD, h. 700/rar Db, Ph; *robánge*/rar Cţ; **robánţ** s. n., pl. *robánţe*/rar Gr; **rodbánc** s. n., pl. *rodbáncuri*/rar Cl; **rólbanc** s. n., pl. *rólbancuri*/rar Vn; **rombáng** s. n., pl. *rombánguri*/rar Tr; **roobánc** s. n., pl. *roobáncuri*/rar Ag, Tr; **rotbánc** s. n., pl. *rotbáncuri*/rar Ag; **rubánc** s. n., pl. *rubánce*/rar Vn; **rumbác** s. n., pl. *rumbáce*/rar Br; **rumbág** s. n., pl. *rumbáge*/rar If.

ROBÁNG v. **robánc 1°**.

ROBÁNŢ v. **robánc 1°**.

ROBÁI vb. IV tranz. AO, h. 718; GO/prin Gj şi rar Mh „a scrobi firele de urzeală (de cânepă)": După ce fierbe apa, punem faină de grâu, punem zale de dovlete, sămânţă de in şi băgăm urzoiu acolo [...] în spată, să nu se scarmene. Numai urzala o *robáim*, aşa să spune GO/951; cf. m â n j i 1°...

ROBÁIÁLĂ s. f. AO, h. 719/rar Gj, Mh „preparat (din faină, tărâţe înmuiate) folosit la scrobirea urzelii de cânepă"; cf. m ă l á i 3°...

ROBOÁTĂ s. f., pl. *roboáte* GM/rar Ot, Tr „muncă multă, trudă, robotă"; cf. a m ă r e ă l ă...

RÓBURI s. f. pl. AMD, h. 147 MN/rar Gl „roabe (de cărat materiale)"; cf. c o t í g ă 2°...

ROBÚST adj., pl. *robúşti*, f. *robústă* **1°** AO, h. 60/rar Mh; AMD, h. 36 MN/rar Db, Gr „gras"; cf. d u d u m á n ă...

2° muncă ~ AMD/rar Cţ „muncă grea, cu efort".

RÓCHE s. f., pl. *róchii* **1°** AO, Pl. 39; TDO/prin Mh şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 494 MN; GM; TDM II, III; TDD; AFLR/C1, II, prin Ag, Db, Br, Cţ şi rar Vl, Ph, Vn, Bz, Ot, If, Gr, Tl; *rochi* AMD; GM; TDM II; AFLR/Ph, Cl, Il, Cţ, prin Db, Bz, Tl şi rar Vn, Br, If, Gr „rochie"; cf. f ú s t ă[1] 2°...

2° var. **róiche** s. f., pl. *roichi* AO, h. 303/rar Vl „catrinţă"; cf. a n d r ó c 2°...

3° var. **róiche** s. f., pl. *róichii* AO, h. 304/rar Vl „fotă"; cf. b o c c e á 2°...

4° var. **róchie** (3 sil.) s. f., pl. *róchii*, art. **róchia-păsărícii** s. compus AO, h. 440/rar Dj; **~-rândunícii**/rar Ot; AMD, h. 315/Il, Cţ, prin Bz, Tr, Cl şi rar Br, Gr, Tl „rochiţa-rândunicii; volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

– var. 1° **róchie** (2 sil.) s. f. GM/rar Cl; **róghe** s. f., pl. *róghi* GM/rar Ot; **róiche** s. f., pl. *roichi* AMD, h. 494 MN; GM/rar Vl, Ag, Db, Gr; *róichii* AMD/rar Ag, Db; **róichie** s. f., pl. *róichii* AO, Pl. 39/rar Vl; AMD/rar Db, Ph.

ROCHICIOÁRĂ s. f., pl. *rochicioáre* GO/rar Dj; GM/rar Ph dim. de la *rochie*: Ea a cumpărat costumaşe, *roķiċǫáre*, costumaşe, cum să face, cămăşuţe, chitii GO/974; cf. r o c h í ţ ă 2°, r o c h i ţ í c ă.

RÓCHIE (3 sil.) v. **róche 4°**.

RÓCHIE (2 sil.) v. **róche 1°**.

ROCHÍŢĂ s. f. 1° AO, h. 440/rar Ot; art. **rochíţa-păsărícii** AO, h. 440/rar Ot; AMD, h. 315/rar Ot, Tr; **~-păsării** AMD/rar Ot „volbură"; cf. b u s u i ó c 4°...

2° var. **roichiţă** s. f., pl. *roichiţe* AO, Pl. 39/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 494 MN/rar Db dim. de la *rochie*; cf. r o c h i c i o á r ă...

ROCHIŢÍCĂ s. f. GD/rar Cţ dim. de la *rochie*; cf. r o c h i c i o á r ă...

ROD[1] s. n., pl. *róduri* **1°** AMD, Pl. 69/rar Db „mugur, ochi la pomi, la viţa-de-vie": cf. b o b ó c 1°, 2°...,

2° pl. **a da róduri** AO, h. 600–602/rar Mh [d. porumb] „a începe să formeze boabele pe ştiulete; a începe să rodească; a lega": I-*a dat ródurile* la porumb/957; cf. cf. a r u n c á 2°...

3° pl. **a da róduri** AO, h. 599/rar Gj [d. porumb] „a face pui; a înfrăţi"; cf. a r u n c á 1°...

ROD[2] s. n., pl. *róduri* AMD/rar Tr „filet, ghivent".

RODÁN s. n., pl. *rodáne* **1°** AMD, h. 399; TDM III/Cl, prin Db, If, Gr, Il şi rar Ot, Cţ; *rodánuri* AMD/rar Il „sucală"; cf. c i c r í c 1°...

2° AMD, h. 394/rar II „vârtelniţă"; cf. c i c r í c 3°...

3° var. **rotán** s. n., pl. *rotáne* AMD, Pl. 103–104/rar Ag „roată de tors"; cf. c i c r í c 4°...

– var. **durán** s. n., pl. *duráne* 1° AMD, h. 399/rar Ag; **rotán** s. n., pl. *rotáne* 1°/rar Ag, Db, Ph; **rotár** s. n., pl. *rotáre* 1°/rar Ag, Tr; 3° AMD, Pl. 103–104/rar Ph.

RODBÁNC v. **robánc 1°**.

RÓDINĂ s. f. 1° GD/prin Tl „numele obiceiului (după naştere) de a se aduna femei cu daruri la lehuză şi petrecerea care se face cu acest prilej": La *ródină* adună toate femeile, vecinele vin şi gătesţe mâncare/872. Care sânt rude prin sat, chem la *ródină*, şi s-adună toate, vin cu cadouri la copii, fiecare femeie, se pun toate la masă, mănânca, beau. Atunci e *ródină* când scăldătoarea lăuzii este/883; cf. b l o g o d ó r i ţ ă...

2° GD/rar Tl „bănuţ, plod la ou"; cf. b a n...

RODÍŢI adj. pl., **porúmbi** ~ AO, h. 600/rar Mh „plante de porumb cu ştiuleţi în formare".

RODOVEÁN s. m., pl. *rodovéni* AMD/829 „locuitor din comuna Radovanu (în pronunţie locală Rodovanu)".

RODÚLĂ v. **rotúlă 2°**.

RÓGHE v. **róche 1°**.

ROGODÉLE s. f. pl. GM/rar Db „prăjituri diferite, fursecuri (de casă)": *Rogodéle*, bunătăți d-astea d-ale mâncării: prăjituri, cornulețe d-astea-mpletite fel de fel face/811.

ROI 1° *s. m.*, pl. *roi* GM/rar Bz „grup compact de albine": Câte trei-patru *roi* să făcea toți grămadă/731; cf. p u i 1°...

2° s. n., pl. *róiuri* AMD, h. 447 MN/rar Br, Ot, Gr, Il „furnicar"; cf. c á s ă 10°...

3° var. **rou** s. m. AMD, Pl. 100/rar Ot „grup de albine ieșit dintr-un roi din același an"; cf. p ă r v á c...

4° s. m., ~ **prins cu cúru** AMD/rar Bz [iron.] „persoană care ajunge într-o casă de-a gata; om norocos".

5° s. m., ~ **prins cu cúru** AMD, h. 142/rar Cl „copil din flori, bastard"; cf. b a i s t r ú c...

ROÍ vb. IV **1°** intranz. AO/rar Dj [fig.; d. o așezare omenească] „a se extinde în afara perimetrului": Decât o uliță *a roit* acuma spre Leu/984.

2° var. **roiá** vb. I intranz. AO, Pl. 117–118/rar Dj; AMD, h. 379; Pl. 99/rar Tr, Gr, Cț [d. albine] „a ieși din stup în grup mare spre a-și căuta un nou locaș"; cf. i n r o i...

ROIÁ[1] v. roi **2°**.

ROIÁ[2] vb. I tranz. GM/rar Db „a uda cu picături de rouă; a roura": Făcea niște punți de busuioc [...] și le punea afară la... afară *să* le *roiéze*, zicea ca să le facă rouă pe ele/815.

ROIB adj.. pl. *roibi*, *roáibă*, pl. *roáibe* **1°** AMD. h. 9/rar Br, Cl „blond"; cf. a l b 1°...

2° var. **róibă** adj. f., pl. *róibe* AMD, h. 266/rar Ag, Ot. If [d. iepe] „cu părul roșcat sau gălbui"; cf. m o r ú ș...

– var. **1° róibă** adj. f., pl. *róibe* AMD, h. 9 MN/rar Cl.

RÓIBĂ v. **roib 1°, 2°**.

RÓICHE v. **róche 1°–3°**.

RÓICHIE v. **róche 1°**.

ROICHÍȚĂ v. **rochiță 2°**.

ROICIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *roicioáre* AMD, Pl. 100–101/rar Ot dim. de la *roiniță*.

ROIÉLNIȚĂ s. f., pl. *roiélnițe* **1°** AO, h. 706/prin Vl și rar Mh, Dj; AMD, Pl. 100–101/rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cț; *roiélnițI* AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Db, Il „stup mic portativ cu care se prinde roiul; roiniță"; cf. c ó f ă 4°...

2° AMD, Pl. 96/rar Ag „puiet de albine"; cf. c ă ț é l 1°...

RÓINIȚĂ s. f. **1°** pl. **róiniți** AO, h. 706/rar Dj, Tr „stupi mici cu care se captează roiul"; cf. c ó f ă 4°...

2° AO, h. 705/rar Gj „grup de albine ieșit dintr-un roi din același an"; cf. p ă r v á c...

– var. **1° róințĂ** s. f., pl. *róințe* AMD, Pl. 100–101/rar Ot; **róniță** s. f., pl. *rónițe* AO, h. 706/rar Vl; AMD/rar Vl.

RÓINȚĂ v. **róiniță 1°**.

ROITOMÁN (3'sil.) s. m., pl. *roitomâni* GM/rar Ag „voinic, vlăjgan": Acu este un *roitomân* de băiat/690; cf. j i d o v 2°...

ROL[1] s. n., pl. *róle* GM/rar Vn „cuptor la mașina de gătit": [Găina] am pus-o la *rol*, acolo la... tigaie, la piept/721; cf. b r ó t i n ă...

ROL[2] s. n., pl. *róluri* AMD, Pl. 176; TDM III/rar Ph, Gr „unealtă formată dintr-un cilindru cu mâner, folosită în lucrările de finisare la construcții (tencuit, zugrăvit); rolă": După asta urma să îi dea soția cu bidineaua cu var sau cu *rólu*/830.

RÓLBANC v. **robánc 1°**.

ROLÉTĂ s. f. AMD, h. 86/rar Ph „rotulă (la genunchi)"; cf. b i l ă...

ROMÁN 1° s. n. GM/rar Tr, Cl, Il [mai ales art.] „numele unui dans popular asemănător cadrilului".

2° pl. *románe* s. f. AMD, h. 487; 491/rar Ag, Db, Gl, Ot „sandale"; cf. f i l i é r i[2]...

ROMANAȚEÁN s. m., pl. *romanațéni* AO/931, 932 „locuitor din fostul județ Romanați".

ROMATÍZM v. **rematizm**.

ROMATÍZMĂ v. **rematizm**.

ROMÂNÉSC adj., f. *românească*, pl. *românești* **1° viță** ~ AO, h. 659/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 65; GM/rar Ot, Tr „viță sălbatică"; cf. a g u r i z á r 3°...

2° porúmb ~ AMD/rar Gr „soi de porumb cu bobul mare".

3° pl. **mére** ~ AO, h. 477/rar Dj „(soi de) mere timpurii".

4° oáie ~ AO, h. 802/rar Mh; AMD, Pl. 160–161/rar Il „rasă de oi cu lâna lungă și deasă".

5° ardei ~ v. **ardéi 2°**.

6° mei ~ GM/rar If „soi de mei cu spicul răsfirat, bun pentru bragă"; cf. f â n 2°...

7° românéasca s. f. art. GM/rar Db „numele unui dans popular": Acu nu mai e ca să zic aoleu, că mai joacă *romînțăsca*, că mai joacă chindia, mai joacă ciobăneasca/699.

– var. **1° rumâneáscă** adj. f., *viță* ~ AO, h. 659/rar Dj.

ROMBÁNG v. **robánc 1°**.

ROMF s. GM/rar Ag „pământ, lut folosit la fabricarea plăcilor de teracotă".

ROND s. n., pl. *rónduri* AO, h. 210/rar Ot „șiță (de forma solzilor)"; cf. b l á n ă 9°...

RONDEÁ s. f., pl. *rondéle* **1°** AMD, h. 86/rar Ot, Tr; art. **rondeáua genúnchiului**/rar Ot „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

2° AO, h. 645/rar Dj „străgălie la osie"; cf. b ă t á i e 7°...

3° AO, Pl. 129/rar Dj „rotiță dințată care antrenează roata alergătoare (la moară)"; cf. c â r s t é i 2°...

4° var. **rondél** s. n., pl. *rondéle* GM/rar Ag „rondelă".

– var. **1° rundeá** s. f, pl. *rundéle* AMD, h. 86/rar Ph, Tr.

RONDÉL v. **rondeá 4°**.

RONDÓN s. GD/rar Tl „rond (de flori)".

RONDÚLĂ s. f., pl. *rondúle* AMD, h. 86/rar Db „rotulă (la genunchi)"; cf. b í l ă...

RONGÁIZURI v. **nogláizn 3°**.

RÓNIȚĂ v. **róiniță 1°**.

RONȚ s. n., pl. *rónțuri* **1°** TDO/rar Mh „zgârci, cartilaj": Ficații ăi albi au beregata de *ronț*, făcută prea așa și inelată/966.

2° art. **rónțul násului**, AO, Pl. 2/rar Mh „vârful (cartilaginos al) nasului"; cf. p o p 8°.

ROOBÁNC v. **robánc 1°**.

ROP s. GO/rar Gj „ropot, aversă": S-a pus un *rop* de ploaie/920; cf. v l o g 2°, z ă p ó r 1°.

RÓPINĂ s. f., pl. *ropini* GM/rar Ag „groapă mare; rovină": Era niște *ropini* să bage case mari [...] să se umple și nu le putea umplea/786.

RÓPOT s. n. **1° ~ de căldúră** AO, h. 310/rar Mh „căldură mare; canicula"; cf. a p r í n d e r e 3°...

2° var. **ropota** s. f. art. GO/rar Dj „numele unui dans popular".

RÓPOTA v. **ropot 2°**.

RORÉTĂ s. f. AMD, h. 86/rar Ct „instrument pentru măsurat; ruletă".

ROS adj. **1° bălegár** ~ GO/rar Ot; AMD, h. 588; GM/rar Db, Ot, Tr „mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

2° f. *roásă* GM/rar Ot [d. țuică] „cu o concentrație mare de alcool prin învechire": [Proprietarul] avea țuică de șapte, opt ani, era ca gălbenarea de ou, *roásă*/773.

ROSÁC s. n. TDM I/rar Ag „rucsac, raniță"; cf. r á n i ț ă[2].

ROSETEÁN s. m., pl. *roseténi* AMD/872 „locuitor din comuna C.A. Rosetti".

ROSEȚEÁN s. m., pl. *roseténi* AMD/809 „locuitor din comuna Roseți".

ROSÓL v. **rasól 2°**.

ROST s. n., pl. *rósturi* **1°** AO, h. 506/Gj, Mh, Dj, Ot și rar Vl, Tr; AMD/rar Ct [la pl.] „pari (de la gard), țăruși, bețe de trestie etc. folosite, în lipsă de urzitor, pentru formarea rostului la firele de urzeală".

2° AMD, h. 397/rar Cl, Il, Cţ „distanţă, porţiune de urzeală (variind între doi şi cinci metri) luată ca unitate de măsură la ţesut": Am mai ţesut un *rost* astăzi/828.

3° AMD, Pl. 121/rar Ot „parte a urzelii dintre iţe şi sulul dinapoi; natră"; cf. c â m p 3°...

4° AMD, Pl. 120–121/prin Il şi rar Ph, Tr, Gr, Cl, Tl „parte a urzelii dintre sulul dinainte şi spată; spaţ"; cf. c â m p 2°...

5° AO, h. 736/Dj şi rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 118/ Ot, Tr şi rar Vn, Gr, Cţ „fiecare dintre vergelele puse între firele de urzeală înfăşurate pe sulul dinapoi"; cf. b l ă n i ţ ă 5°...

6° AMD, Pl. 118–119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se leagă între ele capetele firelor rupte în natră"; cf. b ấ t ă[1] 3°...

7° AMD, Pl. 174/rar Ph „dinţar pentru făcut ceapraz"; cf. c e a p r á z 3°...

8° AMD, h. 282/rar Vl „strungă la stână"; cf. c ă t ú n 4°...

9° în expr. a da în ~ AFLR/rar Tr „a-şi face ordine în viaţă; a se căpătui; a-şi aranja viaţa"; cf. a j ú n g e 3°...

ROSTÁR s. n., pl. *rostáre* AMD, Pl. 174/rar Ag, Ph, Bz, Cl, Il; *rostáruri*/rar Ag „dinţar de făcut ceapraz"; cf. c e a p r á z 3°...

ROSTEÁ s. f., pl. *rostéle* AMD, Pl. 174/rar Ag, Ph „dinţar pentru făcut ceapraz"; cf. c e a p r á z 3°...

ROSTÍ vb. IV tranz. 1° AO, Pl. 139/prin Dj „a despărţi dinţii fierăstrăului, a face ceapraz"; cf. c e a p r ă z i...

2° refl. AMD/rar Cţ [d. scripetele de întins ţesăturile] „a se lărgi, a se deforma".

3° GM/rar Br „a rândui, a rostui": La ursitori să pune a carte, să-nveţe, *să-l rostuiscă* Dumnezeu să înveţe [pe copilul nou-născut]/751; cf. r á n d u i 4°...

ROSTITOÁRE v. **rostitór**.

ROSTITÓR s. n., pl. *rostitoáre* AO, Pl. 139/prin Dj şi rar Ot; *rostitóri* AMD, Pl. 174/rar Ag „dinţar de făcut ceapraz"; cf. c e a p r ă z 3°...

– var. **rostitoáre** s. f., pl. *rostitóri* AMD, Pl. 174/rar Vn, Bz.

ROSTOCÚŢĂ s. f., pl. *rostocúţe* AO, h. 677/Gj, Mh şi rar Dj „musculiţă beţivă"; cf. b e á t ă 3°...

– var. **lăstrăcúţă** s. f., pl. *lăstrăcúţe* AO, h. 677/rar Dj; **răstăcúţă** s. f., pl. *răstăcúţe*/rar Dj; **rostochíţă** s. f., pl. *rostochíţe*/rar Gj.

ROSTOGHÍLĂ v. **rotocoálă 4°**.

ROSTÓR s. m., pl. *rostóri* AMD, Pl. 118/rar Ag „fiecare dintre vergelele puse între firele de urzeală, înfăşurate pe sulul dinapoi"; cf. b l ă n í ţ ă 5°...

ROSTOVOÁIE v. **rotocoálă 5°**.

ROSUCÍ v. **răsucí 2°**.

ROSUCEÁLĂ v. **răsuceálă 3°**.

ROSÚRĂ v. **răsúr**.

ROSÚRI s. f. pl. tantum AFLR/rar Tl „dureri de burtă, colici la sugar (despre care se crede că apar dacă mama nu a avut dureri după naştere)": Zicea „o, vai de mine!... pe mine", zice, „nu mă doare burta", zice, „că l-am născut", da zice „toate durerile", zice, „la copil", zice „are *răsúri*" GM/868; cf. c u i[2] 6°...

– var. **răsúri** s. f. pl. tantum GM/rar Cl.

ROŞ v. **róşu 2°, 3°**.

ROŞÁ v. **ruşí**.

ROŞCÁV adj., pl. *roşcávi*, f. *roşcávă* AO, h. 402/rar Dj, Ot „roşcat": [Floarea] ciocârlanului e mai mărişoară şi roz aşa, *roşcávă* GO/968.

ROŞCĂLÁI s. m. pl. AFLR/rar Br „vechituri (de îmbrăcăminte)": Ne duceam pă stradă acolo cu nişte *roşcălăj* de papuci/738; cf. c i o r c i o b ú t e.

ROŞCODÁN adj., pl. *roşcodáni*, f. *roşcodáná*, pl. *roşcodáne* AO, h. 11/rar Dj; AMD, h. 9/rar Br, Ot, Cl, Il „roşcovan"; cf. r o ş c o d á n c ă.

ROŞCODÁNCĂ adj. f. AMD, h. 9/rar Br „roşcovană"; cf. r o ş c o d á n.

ROŞIOÁRĂ s. f., pl. *roşioáre* AFLR/rar Db „varietate de prune timpurii".

RÓȘU adj. **1° de ~** loc. adv. și adj. GM/rar Ag, Ph, Tr [d. clădiri] „având cărămida netencuită".

2° var. **roș** adj., f. *róșă*, pl. *roși* AO, Pl. 59; TDO/Gj, Mh, prin Vl, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 129–130; GM/rar Vl, Ag, Br, Tr, Cl; TDD; AFLR/prin Tl și rar Cț „de culoare roșie": Această fetiță era îmbrăcată-n *roș* și de-aceea o chema Scufița Roșie TDO/955. O luam așa uite du pa mână și rămânea carnea *róșă* GM/678. Însemnam cu cruci *roș* AFLR/883.

3° *roși* cu val. subst. f. pl. AO, h. 464/rar Vl „pătlăgele roșii": cf. b á m b ă 2°...

4° cu val. subst. AFLR/rar Ph „boia": Dup-aceea i-am pus și niște *róșu*, niște *róșu* d-am făcut-o roșie [slănina]/701; cf. a r d é i 5°...

ROTÁ vb. I refl. TDM III/rar Ag „a se așeza roată": Oile *s-au*... *rotát* așa, ca cum să vă spun, pe lângă moșu/788.

ROTÁN v. **rodán 1°, 2°**.

ROTÁR[1] v. **rodán 1°, 3°**.

ROTÁR[2] s. n., pl. *rotáre* **1°** AO, Pl. 136/rar Vl, Ot; AMD, h. 690/Ot și rar Vl, Tr și s. m., pl. *rotári* AMD/rar Ot, Tr „scaun de lucru în rotărie, dogărie etc."; cf. b o c[1] 3°...

2° AMD, h. 689/rar Tr „unealtă de însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

ROTÁȘ s. m., pl. *rotași* AMD, h. 646/rar Ph „pogonici"; cf. a j u t ó r 5°...

ROTÁTĂ adj. f. TDO/rar Mh [d. masă] „împodobită, încărcată, bogată": Soacra o primește [pe mireasă] cu masa *rotátă* colo frumos [...] cu tot ce trebuie acolo pe masă/950.

ROTĂREÁSĂ s. f., pl. *rotărése* GM/rar Gr „femeie care trage borangicul la r o a t ă"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 2°...

ROTBÁNC v. **robánc 1°**.

ROTÉȚ s. n. [?] GM/rar Ot „rotocol, cerculeț": Strâng ouăle, le aleg [pentru clocit], mă uit în lumină să văd dac-au **plod**, dac-are un *rotéț*/758.

ROTÍLĂ s. f., pl. *rotile* **1°** AMD, Pl. 115–116/rar Br „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

2° AMD, h. 680/rar Vn „rotiță cu găuri la bătătorul de scos untul"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

3° AMD, Pl. 182–183/rar Br „disc de lemn acționat cu piciorul, la roata olarului"; cf. s t r u n g 2°.

4° AO, h. 120/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 86/rar Vn, Bz, Br, Gr; art. **rotila genúnchelui** AO/rar Ot „rotulă la genunchi"; cf. b i l ă...

ROTILÍȚĂ s. f., pl. *rotilițe* AO, h. 120/rar Dj; art. **rotilița piciórului**/rar Dj „rotulă la genunchi"; cf. b i l ă...

ROTÍȚĂ s. f., pl. *rotițe* **1°** AO, h. 645/rar Mh; AMD, h. 652/rar Vl „străgălie la osie"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, Pl. 167/rar Bz „prâznel la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

3° pl. *rotiți* AO, h. 732/rar Mh „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

4° AO, h. 120/rar Ot, Tr; AMD, h. 86/rar Db, Ph; art. **rotița genúnchiului** AMD/rar Cț; **~ piciórului** AO/rar Ot; AMD/rar Db „rotulă la genunchi"; cf. b i l ă...

5° AO, h. 132/rar Mh „pastilă, tabletă"; cf. a s p i r í n ă...

ROTOCÁCI s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „soi de struguri (hibrid)".

ROTOCOÁLĂ s. f. **1°** art., în expr. **a da rotocoálă** TDM II/rar Br „a da ocol, a ocoli, a înconjura"; cf. c o n j u r á...

2° var. **rotoghílă** s. f., pl. *rotoghíle* AO, h. 786/rar Ot „rotiță cu găuri la bătătorul de scos untul"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

3° var. **rotoghílă** s. f., pl. *rotoghíle* AMD, Pl. 115–116/rar Gr „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

4° var. **rotogúlă** s. f., art. **rotogúla piciórului** AO, h. 120/rar Gj „rotulă la genunchi"; cf. b i l ă...

5° var. **rostovoáie** s. f. pl. AFLR/rar Bz „rotocoale": Odată am văzut c-a trecut

piste şosea o flăcărea aşa cu scântei cu *rostovóaie* de jar/740.

– var. **otrocól** s. n., *a da* ~ 1° AMD, h. 586/rar Br; **rostoghílă** s. f., pl. *rostoghíle*, art. *rostoghíla genúnchelui* 4° AO, h. 120/rar Dj.

ROTOCOLÍ vb. IV tranz. AMD, h. 586/rar Ph „a face rotocol, a înconjura"; cf. c o n j u r á...

ROTOGHÍLĂ v. **rotocoálă 2°, 3°.**

ROTOGÚLĂ v. **rotocoálă 4°.**

ROTÓLĂ v. **rotúlă 2°.**

ROTÓU s. n., art. **rotóul genúchelui** AMD, h. 86/rar Tr „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

ROTÚLĂ s. f., pl. *rotúle* 1° AMD, h. 680/rar Db „roţiţă cu găuri la bătătorul de scos unt"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

2° pl. **rotúli** AO, h. 120/rar Gj; AMD, h. 86/rar Ag „rotule la genunchi"; cf. b í l ă...

– var. 2° **rodúlă** s. f., pl. *rodúle* AMD, h. 86/rar Cţ; **rotólă** s. f., pl. *rotoále*/rar Cl.

ROTÚND 1° s. n., pl. *rotúnduri* AFLR/rar Gj „circumferinţă": Să sapă pân-la o adâncime de iasă apă, într-un *rotúnd* de circa doi metri/913; cf. v a l 8°.

2° **rotúndă** s. f., pl. *rotúnzi*, art. *rotúnda genúnchiului* AO, h. 120/rar Mh „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

3° var. **rătúnd** s. n., pl. *rătúnduri* TDD/rar Tl „adâncitură concavă în care se aşază pâinea pe p a n a c o a v ă".

ROTUNJÍ v. **rătúnji 4°.**

RÓUĂ s. f. 1° ~ **de flori** AMD, Pl. 94/rar Ph, ~ **dúlce**/rar Db „nectar"; cf. á p ă 4°...

2° var. **roáuă** s. f. AO, Pl. 44/Mh, prin Dj, Ot şi rar Gj; AMD, h. 520 MN/Tr, prin Ot şi rar Vl, Ag „picături de apă care cad noaptea şi dimineaţa, formate ca urmare a condensării vaporilor din natură".

ROURÁ vb. I refl. pas. 1° AFLR/rar Dj [d. rufe] „a se da afară (pe iarbă) în timpul nopţii ca să se umezească la rouă".

2° var. **răurí** vb. IV refl. GO/rar Dj [d. legume] „a se fierbe bine până se moaie": [Sarmalele] fierb până când *să răurérşte* varza/988.

ROVÍNĂ s. f. 1° AMD/rar Db, Cl „adâncitură de teren (inundabilă în timpul ploilor)"; cf. c r o v 4°...

2° AMD/rar Ph „crâng, pădurice (unde pasc vitele)"; cf. a n ă c...

ROVOLVÉL v. **revorvél.**

ROVORVÉL v. **revorvél.**

ROZMATÍZM v. **rematízm.**

ROZÓL v. **răzór 2°, 3°, 5°.**

ROZÓR v. **răzór 3°, 5°, 6°.**

ROZORÍ v. **răzorí.**

ROZORÍ v. **răzorí.**

RUBÁNC v. **robánc 1°.**

RÚBĂ v. **hrúbă 2°.**

RÚBENIŢĂ v. **lúbeniţă 1°.**

RUBINŢÓS adj. AFLR/rar Mh [d. săpun, după fiert] „cu asperităţi la suprafaţă"; cf. b u b i n ţ ó s...

– var. **răponţós** adj. AFLR/rar Mh.

RÚBLĂ[1] v. **hrúbă 2°.**

RÚBLĂ[2] s. f., pl. *rúble* AMD, h. 86/rar Tr „rotulă (la genunchi)"; cf. b í l ă...

RUCĂREÁN s. m., pl. *rucăréni* AMD/677 „locuitor din comuna Rucăr".

RÚDĂ[1] s. f. 1° **de** ~ loc. adj. AO, h. 753/rar Mh; AMD, h. 671; Pl. 130–131/rar Ph, Cţ [d. animale] „de prăsilă, de reproducţie": Strămioru e bun *dă rúdă* AMD, h. 671/892.

RÚDĂ[2] s. f., pl. *rúde* 1° AMD/rar Cţ „prăjină, sul de legat fânul pe căruţă"; cf. a n g á ş 2°...

2° AMD, h. 247/rar Cl „oişte"; cf. ó i ş t i e.

3° AO, h. 667/rar Gj „chitonag"; cf. a r ă c 1°...

RUDĂREÁSĂ s. f., pl. *rudărése* AFLR/rar Vl „soţie de rudar; ţigancă (nomadă)"; cf. r u d ă r i ţ ă.

RUDĂRÍŢĂ s. f. TDD/rar Cţ „soţie de rudar; ţigancă"; cf. r u d ă r e á s ă.

RUDÉNE s. f., pl. art. **rudénile** TDM II/rar Br „neam, rudenie"; cf. n e a m[2] 1°...

RUFEÁSCÁ adj. f. GM/rar Ag [d. leşie] „bună pentru spălat rufe": Pun [la săpun] leşie *rufeáscă*/786.

RUFIÁN s. m., pl. *rufiéni* AMD/rar Tl „om de nimic, golan; vagabond"; cf. b a g a b ó n t.

RUG s. m., pl. *rugi* 1° AO, h. 535/V1, Gj şi prin Mh; AMD, h. 423/prin Vl, Ag, Db şi rar Ph, Ot, Gr „măceş"; cf. c â r c i u - m á r...

2° AO, Pl. 78/rar Mh „zmeuriş"; cf. b ă h ă n i ş...

3° AMD, Pl. 68/rar Tr „tulpină, vrej de viţă uscată".

RUGÁ vb. I refl., în expr. **a-şi ~ iertáre** AFLR/rar Ag „a-şi cere iertare".

RUGÁR s. m., pl. *rugári* AMD, h. 408/rar Db „mlădiţă, vlăstar"; cf. a l t ó i 2°...

RÚGĂ s. f. AFLR/rar Mh „nedeie, serbare a patronului unei biserici creştine; hram"; cf. h r e a m...

RUGÍNĂ s. f. 1° cu val. adj., **oáie ~** AMD, Pl. 154/rar Il „oaie albă cu botul roşcat, ruginiu"; cf. c â z â l c e á l â i e.

RUGUMÁ vb. I AO, h. 58/rar Gj; AMD, h. 33/rar Tl [d. om] „a mesteca, a rumega"; cf. c l e f ă n í...

RUI 1° s. n., pl. *rúie* AO, h. 50/rar Dj „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

2° var. **prui** s. n. cu val. adj. AO, h. 50/rar Dj „pistruiat": Un *om pruí*/974; cf. a b r á ş 1°...

– var. 1° **prui** s. n., pl. *prúie* AO, h. 50/rar Dj.

RUIÁT adj., f. *ruiátă* AO, h. 50/rar Dj „pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

RÚICĂ s. f., pl. *ruici* AO, h. 50; 88/rar Dj „pistrui"; cf. b r é z e[2]...

RUÍNI s. f. pl. AFLR/rar Cţ „ruine".

RUIÓS adj., f. *ruioásă* AO, h. 50/rar Dj „pistruiat"; cf. a b r á ş 1°...

RÚJĂ s. f., pl. *rúje* AO, h. 535/rar Gj „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

RUJEÁN v. **lujeán**.

RÚJER v. **lújer**.

RULÁR s. n., pl. *ruláre* AMD, Pl. 99/rar Bz „mască folosită de stupar"; cf. b a r a b ó n...

RUMATÍZM v. **rematízm**.

RUMÁN s. m., pl. *rumáni* 1° AFLR/rar Tr; AMD, h. 132; TDM II, III/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Tr „soţ": *Rumînu* mi s-a prăpădit dă opt ani dă zile, n-am *rumîn* AFLR/998; cf. c r e ş t í n...

2° TDO/rar Mh; TDM II, III; AFLR/rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Tr „om, cetăţean": Îi dau vorbă *rumînului* sau mă duc eu după el TDO/948.

RUMÂNEÁSCĂ v. **românésc 3°**.

RUMBÁC v. **robánc 1°**.

RUMBÁG v. **robánc 1°**.

RUMEGĂTÚRĂ s. f., pl. *rumegătúri* AFLR/rar Gj, Dj „rumeguş": Pune *rumegătúră* de feresteu de să mustăceşte ea [viţa] acolo şi stă toată iarna acolo/982.

RUMEGÚŞ s. AMD, Pl. 147/rar Cţ „sfărâmături, firimituri de brânză, urdă"; cf. f ă r â m ă t ú r ă 4°...

RUMENÍ vb. IV refl., ind. prez. 3 sg. *se rúmene* AFLR/rar Vl [d. aluaturi] „a căpăta o culoare roşiatică la copt": Când se coace [mălaiul] *să rúmene* frumos/908.

RUMENÍŢĂ s. f. TDO/rar Dj „muşeţel, romaniţă": *Rumeníţă*, pelin, alte fel de buruieni, avrămească, cârpănească, de toate/968.

RUNC[1] v. **rânc 2°**.

RUNC[2] v. **ráncă 1°, 3°**.

RUNC[3] s. n., pl. *rúncuri* 1° AO, Pl. 91/rar Gj, Ot; AMD, h. 422 MN/rar Ph „pădure (de foioase)".

2° AO, Pl. 91/rar Vl, Gj „deal"; cf. d e a l 3°...

3° AO, Pl. 91/rar Vl „fâneaţă"; cf. b á l t ă 4°...

4° AMD, h. 422 MN/rar Ot „soi de viţă sălbatică, având inflorescenţa sub formă de ciucuri verzui".

RUNCEÁN s. m., pl. *runcéni* AMD/697 „locuitor din comuna Runcu".

RUNDEÁ v. **rondeá 1°**.

RUNDUNÍCĂ v. **rândunică 3°.**

RUNÚCHE v. **rărúnchi.**

RÚPE vb. III tranz. **1°** AMD, h. 593/rar Tl; **a ~ ţelina**/rar Vn „a desţeleni"; cf. d e s f á c e **2°**...

2° a ~ cazánul GO/rar Gj „a întrerupe procesul de distilare (la fiertul ţuicii)": Când vezi că nu mai curge bine, nu mai e bună, nu mai are gust de ţuică, *rupi cazánu* şi ai tras ţuica la o parte/921.

3° TDO/rar Mh „a începe, a porni": Şi eu *am rupt* a chicoti. Numai atunci l-a lăsat mielu/936; cf. c h i t i **4°**...

4° refl. AMD, h. 104; 106/rar Ph, Ot „a se îmbolnăvi de hernie"; cf. b e t e j i...

5° a ~ vócea AO, h. 57/rar Gj „a vorbi clar, răspicat": Nu poate *rúpe vóca*, e peltic/905.

6° a ~ sómnul *(pe cineva)* GM/rar Br „a doborî oboseala; a adormi subit".

7° var. **rupeá**, vb. II AFLR/rar Mh „a distruge"; cf. s u r p á **4°**.

8° intranz., în expr. **a o ~ de fúgă; a o ~ de-a fúgă** v. **fúgă 4°.**

– var. **7° rápe** vb. III refl. AMD/rar Tr.

RUPEÁ v. **rúpe 7°.**

RUPT adj. **1°** cu val. subst. art. **a rúptul zăpézii** GM/rar Db; **în ~ ~** /rar Il „la începutul sezonului de topire a zăpezii": Iarna-*n rútptu zăpézi* i se dă [terenului] cu azotaturi, când începe zăpada să... piară du pă pământ/855.

2° cu val. subst., în **la ~** GO/rar Gj „mod de remunerare a cuiva cu suma cuvenită pentru întreaga muncă (în opoziţie cu plata cu z i u a **sau** cu b u c a t a)".

3° adj. AMD, h. 106/rar Ag „bolnav de hernie"; cf. b e t e á g **4°**...

RUPTOÁRE s. f. **1°** AMD, h. 64/rar Db; **~ de míjloc**/rar Db „durere de şale"; cf. s t r á n s ú r ă **5°**.

2° AMD, h. 104/rar Ag; **~ la búrtă**/rar Ph „hernie"; cf. b e t e j e á l ă...

3° AFLR/rar Br „primul pas, început": Mă, da faceţi *ruptúrga*, că niciunul nu vrea să se-nvoiască/751; cf. î n c e p ă t ú r ă...

RUPTÚRĂ s. f., pl. *ruptúri* **1°** AMD, h. 104/rar VI, Db „hernie": *Ruptúră*, boşorogeală, iernie/ 757; cf. b e t e j e á l ă...

2° AO, h. 330/rar Ot „loc de unde izvorăşte, tâşneşte apă".

RUPTURÓS adj., pl. *rupturóşi* GM/rar Il „cu haine rupte, zdrenţăros"; cf. j ă r p ă n ó s...

RUSÁLĂ s. f., pl. *rusáli, rusálii* **1°** AMD/rar Cţ „libelulă".

2° pl. **Rusále** TDO/rar Vl; TDM I, Il/prin Ag şi rar Vn, Bz, Br; TDD/rar Cţ; *Rusálii* TDM III/rar Cl „Rusalii".

RÚSCĂ s. f. **1°** AMD; GM/prin Tr „vâlcea care permite accesul pe culmea unui deal foarte abrupt": O vâlcea aşa care poate să mergi, că este din natură aia, nu e făcută de noi, *rúsca* aia şi p-acolo pe *rusc*-aia urcăm cu căruţele/793; cf. p r i h ó d i ş t e **2°**.

2° şi adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Br „(oaie) cu lâna roşcată"; cf. m o r ú ş...

– var. **2° lúşcă** s. /adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Br.

RUSEÁSCA s. f. art GM/rar Tr „numele unui dans popular".

RUSTÉMA v. **rustémul.**

RUSTÉMUL s. n. art. GO/rar Dj; GM/rar Ot „numele unui dans popular": Să joacă dans sârbă, boierească, bordeiaş, cum îi spunem noi, *rastámul*, diferite hore AFLR/941; cf. r e s t é u **4°**.

– var. **lustémul** s. n. art. GM/rar Ot; **rastắm** s. n. AFLR/rar Mh; **ristémul** s. n. art. GO/rar Dj; **rustéma** s. f. art. GO/rar Dj.

RUŞEÁŢĂ s. f., pl. *ruşéţe* **1°** AMD, h. 480 MN/rar Ag „pată roşie, roşeaţă".

2° AO, h. 142/rar Gj „uimă"; cf. b r o á s c ă **5°**...

RUŞÍ vb. IV tranz. şi refl. TDO/rar Gj, Mh „a (se) înroşi": Altele mai spală şi rufe [cu vrecie], dar cam *ruşéşte*/924. [La Paşti] *ruşim* oauă/964.

– var. **roşá** vb. I refl. AFLR/rar Gj.

S

SAÁN s. n. **1°** AMD, h. 218/rar Tl „farfurie din metal; talger".

2° var. **san** s. n., pl. *sánuri* AMD, h. 531/rar Gr „talger (adânc) la cântar"; cf. c a p á c 11°...

SABÁŞ s. n. **1°** AMD/rar Il „aspect fizic, înfăţişare": Polocru-l face după *sabáş*/838; cf. a s e m e n á r e...

2° pl. *săbáşe* GM/rar Vl „semne particulare (la animale)": *Săbáşe* du pă faţă sau du pă... [se cunoaşte oaia], are niscai pistrui aşa/672.

SÁBIE s. f., pl. *săbii* AO, Pl. 130/rar Tr „fiecare dintre lemnele pe care se reazemă p o d o i m a (la moară)"; cf. a r m ă s á r 3°...

SAC s. m., pl. *saci* **1°** AMD, h. 230/rar Ag, Db „dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

2° GD/rar Cţ „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

3° boálă în ~ AO, h. 693/rar Gj; **puiét în ~** /rar Dj „numele unei boli la albine": *Puiétul în sac*: larva e ca un săculeţ, atârnată.

4° art. **sácul la moáră** GM/rar Db „numele unui joc de copii".

5° var. **sácuri** s. n. pl. GM/rar Ph „saci".

SACÁ s. f., pl. *sacále* AO, h. 249/rar Gj „vas mic din doage în care se ţine apa la câmp; cofă, doniţă"; cf. b o d é l c ă...

SACÁZ s. GD/rar Tl „numele unui soi de muşcată".

SACEÁC s. n., pl. *saceácuri* AMD, h. 187; GM/rar Db, Bz, Gr, Cl „partea de sub streaşină a podului unei case"; cf. a p l e - c ă t o á r e 5°...

– var. **ceaşác** s. n., pl. *ceaşăcuri* GM/rar Bz; **cesác** s. n., pl. *cesácuri* TDM II/rar Vn; **sageác** s. n., pl. *sageăcuri* AMD, h. 187; GM/rar Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il; **salceá** s. f. GM/rar Db; **sarceág** s. n. GM/rar Db.

SACILÁT v. **salacilát 1°**.

SACOVÍŢĂ s. f. GD/rar Tl „unealtă de fier (sau de lemn) formată dintr-o bară lungă şi subţire, ascuţită la un capăt, folosită la împins sau la descurcat plasa de pescuit sub gheaţă"; cf. g h i o n d é r 2°...

SACSÍE s. f., pl. *sacsíi* GD/rar Cţ „ghiveci de flori; glastră"; cf. g l á s t ă 2°.

SAD s. n., pl. *sáduri* **1°** GO/rar Dj „răsadniţă"; cf. f â ş c h e á...

2° pl. *sáde* AFLR/rar Tl „răsaduri"; cf. r ă s á d n i ţ ă 3°.

3° AO, h. 658/rar Dj „primul rod la via tânără"; cf. a g u r í d ă 3°...

4° var. **sádă** s. f., pl. *sáde* AO, Pl. 83/rar Gj; AMD, h. 371/rar Db „altoi"; cf. a l t ó i 1°...

5° var. **sádă** s. f. GM/rar Db „soi, rasă": [Pitic] e un om de o *sádă* care-i mai mărunt niţel/813; cf. s ă r m ă 1°.

SÁDĂ v. **sad 4°, 5°**.

SÁDILĂ v. **sădélă**.

SÁDINĂ s. f., pl. *sădini* **1°** AO, h. 467/rar Gj „răsadniţă"; cf. f á ş c h e á...

2° AMD, h. 328; 590/rar Ag, Ot „teren lăsat nelucrat, să se odihnească, folosit ca fâneaţă"; cf. l i v á d i e 4°...

3° AO, Pl. 74/rar Dj „otavă"; cf. m u ş á g 1°...

SADOVEÁN s. m., pl. *sadovéni* AO/990 „locuitor din comuna Sadova".

SAGEÁC v. **saceác**.

SAIÁ s. f., pl. *saiéle* 1° AO, h. 413/rar Dj; AMD, h. 253; 280; AFLR/Tr, prin Ph, Ot, Gr, Tl, Cț și rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Il „adăpost pentru oi, mai rar pentru vite (cel mai adesea construit pe lângă casă); grajd"; cf. f â n á r 2°...

2° AO, h. 764/rar Dj, Ot; AMD, h. 279, 280; 675/Cț, prin Ag, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Il și rar Vl, Db, If, Gr, Cl, Tl „adăpost pentru oi, în câmp sau pe lângă casă, construit din gard, acoperit sau nu"; cf. b o ș i r c ă u...

3° AMD, h. 631/prin Tr „adăpost construit pe lângă casă pentru depozitarea fânului"; cf. f â n á r 1°...

4° GM; AFLR/rar Db, Gr, Il „clădire anexă, cu mai multe încăperi, situată în continuarea locuinței și folosită ca magazie, grajd ș. a.".

5° AMD, h. 282/rar Ag „strungă la stână"; cf. c ă t ú n 4°...

6° AMD, h. 674/rar Ag „porțiune de gard demontabilă, mobilă"; cf. a r c á c i 3°...

7° AMD, Pl. 139–140/rar Ag „locul din fața strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

8° AMD, h. 378/rar Tr „încăpere, adăpost amenajat pentru cazanul de țuică"; cf. b a t e r í e 1°...

– var. **saié** s. f., pl. *saiéle* 1° AMD, h. 280/rar Tl; **săiá** s. f., pl. *săiéle* 1° AO, h. 413/rar Mh; AMD/rar Tl; 3° AO, h. 629/rar Mh; 5° AO, h. 767/rar Mh; *săiéli* 2° AO, h. 764/rar Mh, Dj.

SÁIBĂR v. **zái băr**.

SAIÉ v. **saiá** 1°.

SAIELȚĂ s. f. GM/rar Tr dim. de la s a i a 4°.

SAIVÁN s. n., pl. *saiváne* 1° AO, h. 392; 413; 764/rar Vl, Mh, Dj, Tr; AMD, h. 253; 280; GD; AFLR/Cț, prin Br și rar Ag, Db, Ot, Tl; *saivánuri* AMD, h. 280/rar Ph „adăpost pentru oi (sau pentru vite) construit pe lângă casă sau la ferma zootehnică; grajd"; cf. f â n á r 2°...

2° AO, h. 764/prin Dj și rar Vl, Mh; AMD, h. 279, 280; 675; Pl. 140/Ag, Tr, Cț, prin Db, Ph, Br, Ot, Cl și rar Vn, Bz, Il, Tl „adăpost pentru oi, capre, amenajat din nuiele și acoperit, în întregime sau parțial, cu stuf ori cu paie"; cf. b o ș i r c ă u...

3° AO, h. 412/rar Mh, Ot; AMD, h. 279/rar Ph, Bz, Ot „adăpost pentru oi la stână; târlă"; cf. s t â n ă 4°, t á b ă r ă 1°, z b o r 3°.

4° AMD, h. 631/rar Ph, Tl, Cț „adăpost pentru depozitat fânul"; cf. f â n á r 1°...

– var. **săiván** s. n., pl. *săiváne* 1° AFLR/rar Tl; 2° AO, h. 764/rar Mh; **taiván** s. n., pl. *taiváne* 3° AMD, h. 279/rar Db.

SALACILÁT s. n. 1° GO/rar Gj; GM/rar Vl „salicilat, conservant".

2° colect. GM/rar Ag, Tr „conserve (de roșii) cu salicilat": Am fost cu mămica la Căpățâneni, am luat roșii să facem *saracilát*/673.

– var. 1° **sacilát** s. n. GM/rar Bz; **salacinát** s. n. GO/rar Dj; **salicid** s. n. GO/rar Vl; **salicilátă** s. f. GM/rar Tr; GD/rar Tl; **saracilát** s. n. GO/rar Vl; **saracilátă** s. f. GM/rar Tr; **saricil** s. n. AFLR/rar Mh; **saricilát** s. n. GO; TDO; AFLR/prin Gj și rar Vl; GM/rar Ot, Tr; **saricilátă** s. f. GM/rar Tr; 2° **saracilát** s. n. GO/rar Vl; GM/rar Ag, Tr.

SALACINÁT v. **salacilát** 1°.

SALAMÁ s. f. 1° GD/rar Cț „pastramă". 2° AMD/rar Cț „fabrică de pastramă".

SALAMÁNDĂ v. **salamándră** 2°.

SALAMÁNDRĂ s. f., pl. *salamándre* 1° AMD/rar Tl „usturoi sălbatic; aișor".

2° var. **salamándă** s. f., pl. *salámande* AMD, h. 439/rar Tr „reptilă de culoare neagră pătată cu galben"; cf. c a r a c a t i - c i o á r ă...

– var. 2° **salamándră** s. f., pl. *salamándre* AO, h. 553/rar Gj; **solomándră** s. f., pl. *solomándre*/rar Gj, Mh; **șalamándră** s. f., pl. *șalamándre* AMD, h. 439/rar Bz; **șolomándră** s. f., pl. *șolomándre* AO/rar Gj.

SALAMÁNDRĂ v. **salamándră 2°**.

SALAMÚRĂ v. **saramúră 1°, 3°**.

SALĂTRĂ s. f. AO, h. 274; AFLR/rar Gj, Mh „salată, lăptucă"; cf. a l i ó r.

SĂLĂ s. f. **1°** pl. **sále** AO, h. 202/prin Mh, Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 184/prin Db, Ph, Tr şi rar Ag, Gl, Bz, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ „vestibuluri, tinzi"; cf. c e l á r 3°...

2° pl. *săli* AO, h. 190/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 174/Ag, Db, Br, Ot, prin Vl, Tr şi rar Ph, Vn, Bz, Gr, Il, Tl; *sále* AO/prin Gj, Dj şi rar Vl, Mh; AMD/prin Db şi rar Vn, Br, Tr, Gr, Cl; *săle* AO/rar Ot „pridvor"; cf. f á ţ ă 2°...

3° pl. *săli* AO, h. 191/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 175/Ot şi prin Vl, Ag, Tr; *sále* AO/rar Gj, Dj „prispă"; cf. a m v ó n...

SÁLBĂ s. f., pl. *sálbe* **1°** TDO/rar Mh „podoabă din mărgele purtată de flăcăi la pălărie".

2° pl. **sălbi** TDM II/rar Db „şiraguri, salbe de mărgele"; cf. b á i e r ă 2°...

3° AMD, h. 46/rar Vl „bărbie dublă (la om)"; cf. b á r b ă 3°...

4° AO, h. 429/rar Mh, Dj; *sălbi* AO/rar Vl, Mh, Ot; AMD, h. 301/rar Vl, Ot „bărbie la găini"; cf. a l b i ş o á r ă[2]...

5° AMD, h. 647/rar Ag „cârceie la protap"; cf. b r ă ţ á r ă 4°...

6° art. **sálba-păsăricii** s. compus AO, h. 440/rar Dj „rochiţa-rândunicii"; cf. b u s u i ó c 4°...

SÁLCĂ v. **sálcie 2°**.

SALCÂMĂRÍE s. f. colect. GM/rar Bz „pădure de salcâmi".

SALCÂMB s. m., pl. *salcâmbi* AMD, h. 423 MN/prin Db şi rar If, Gr, Cl, Il, Cţ „salcâm"; cf. d á f i n...

– var. **salcâmp** s. m., pl. *salcâmpi* AMD, h. 423 MN/rar Db, Ph, Il; **salcân** s. m., pl. *salcâni* AO, h. 534/rar Ot; **sălcăm** s. m., pl. *sălcămi* AO/prin Mh.

SALCÂMP v. **salcâmb**.

SALCÁN v. **salcâmb**.

SÁLCE v. **sálcie 2°**.

SALCEÁ v. **saceác**.

SÁLCIE s. f. **1° ~ puturoásă** GM/rar Cl „numele unui soi de salcie".

2° var. **sálcă** s. f., pl. *sălci* AO, h. 533; TDO; AFLR/Gj, Mh şi prin Dj „salcie".

– var. 2° **sálce** s. f., pl. *sălci* TDO/rar Vl; AMD, h. 422; GM; TDM II/rar Vl, Db, Ph, Cl, Tl; **sálcie** (2 sil.) s. f., pl. *sălci* AMD/rar Vl, Gr, Cl.

SALDÓNEA v. **sandóle**.

SALGÁIE s. f., pl. *salgái* AMD, Pl. 171/rar Cţ „unealtă cu ajutorul căreia dogarul strânge răsucind teiul folosit la cercurile butoiului"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

SALÍ, ~ salíc interj. AO, Pl. 121/rar Mh „cuvânt, strigăt cu care se alungă oaia"; cf. c i u ş[1]...

SALICÍD v. **salacilát 1°**.

SALICILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

SALIFÓR s. n. AFLR/rar Ag „saliform".

SALIŞCEAN s. m., pl. *salişcéni* AO/940 „locuitor din satul Siliştea".

SALOÁNE s. n. pl. GD/rar Tl „leagăne, căluşei, scrâncioburi"; cf. c o m é d i e 1°...

SÁLTA v. **sáltul**.

SALTÁR s. n., pl. *saltáre* AO, h. 240/Mh, prin Vl, Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 226/Ph, Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Ag, Db, Tr şi rar Ot, If, Gr; *saltáruri* AO/rar Dj; AMD/rar Tr, Cl, Il „sertar la o masă"; cf. c h i c h í ţ ă 1°...

– var. **sartár** s. n., pl. *sartáre* AO, h. 240/rar Vl; AMD, h. 226/rar Gl; **săltár** s. n., pl. *săltáre* AO/rar Vl; AMD/prin Tl şi rar Vl, Vn, Gr, Cl, Il; **sărtár** s. n., pl. *sărtáre* AO/rar Gj, Dj; **sâltár** s. n., pl. *sâltáre* AMD/rar Cţ; **sectár** s. n., pl. *sectáre* AO/rar Mh; **seltár** s. n., pl. *seltáre* AMD/rar Db, Tl, Cţ.

SALTÉ v. **sálteá**.

SALTÍRE s. f. AMD/rar Cţ „psaltire".

SÁLTUL s. n. art. GM/rar Ot „numele unui dans popular".

– var. **sálta** s. f. art. GM/rar Ot.

SALUMÁSTRĂ v. **samulástră 1°**.

SAMALÁC s. n., pl. *samalâce* AMD, h. 631; GD; AFLR/Tl, Cţ şi rar Br

„șopron, adăpost pentru depozitat nutrețul (fân, paie, pleavă)": *Samalíc*, așa-i spunem noi la... acolo unde păstrăm notrețu GD/874; cf. f â n ă r 1°...

– var. **samanâc** s. n. AMD, h. 631/rar Tl.

SAMANÂC v. **samalâc**.

SAMÁR s. n. și m., pl. *samáre* **1°** AMD, h. 243; GD/rar Ct „cadru din prăjini așezate peste loitre pentru a mări capacitatea căruței"; cf. a n g ă ș 1°...

2° AMD, h. 662/rar Vn „fiecare dintre prăjinile așezate de-a latul peste loitre pentru a mări capacitatea căruței"; cf. c o r c i e 2°...

3° pl. *samári* AMD, Pl. 53–54/rar Bz, Gr „snop așezat deasupra clăii pentru a feri spicele de ploaie"; cf. c a l 9°...

4° AMD, h. 188; TDM II/rar Ph, Vn „creasta, coama acoperișului"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

5° pl. *samári* AMD, h. 190/rar Bz „grindă la construcții"; cf. c u r m e z í ș 1°...

6° colect. AMD, h. 190/rar Bz „totalitatea căprioriilor de la acoperiș"; cf. m ă r t ă c e ă l ă 2°...

7° AMD, h. 189/rar Bz, Cl; *samáruri*/rar Cl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

8° AMD, h. 690/rar Tr „scaun de înșipat roțile"; cf. b o c[1] 3°...

9° AMD, h. 644/rar Bz, Il „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

SAMATÓC s. n. **1°** AO, h. 673/Dj și rar Mh „vin limpede, tras de pe drojdie"; cf. p r i t ó c 1°...

2° GO/prin Dj „must dulce, tras imediat după tescuitul strugurilor": După ce-i stroșim [strugurii] în hârdaie, îi punem într-o putină mai mare; după aceea ne și apucăm și tragem *samatócu*/975; cf. m u s t 1°.

– var. **1° sămătóc** s. n. AO, h. 673/rar Dj; **zamatóc** s. n./rar Dj.

SÁMĂ v. **seámă 2°**.

SAMFINFLÓREA v. **zamfíră 1°**.

SAMOLÁSTRĂ v. **samulástră 1°**.

SAMSÁR s. m., pl. *samsári* **1°** AO, h. 373/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 12/rar Ph, Br, Ot, If, Il „negustor (speculant)".

2° var. **țamțár** s. m., pl. *țamțári* AMD, Pl. 12/rar Ag, Tr „negustor de cereale"; cf. o v ă z á r.

– var. **1° țamțár** s. m., pl. *țamțári* AO, h. 373/rar Ot.

SAMULÁSTĂ v. **samulástră 1°**.

SAMULÁSTRĂ s. f. colect. **1°** AO, h. 617/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 53/Ag, prin Db, Ph, If, Gr și rar Ot, Cl, Il „grâu răsărit din boabele scuturate din spice pe câmp"; cf. g r â n ă r i ț ă.

2° AMD, h. 620/rar Ag, If, Cl, Il „grâu amestecat cu secară răsărit din boabele scuturate din spice pe câmp"; cf. c a r a c a ș ă c...

3° AO, h. 617/rar Ot; AMD, Pl. 53/rar Ag „zarzavat, legume (ceapă, usturoi, sfeclă) răsărit din semințele scuturate de la recolta anterioară".

4° AO, Pl. 74/rar Ot „otavă (mai ales de lucernă)"; cf. m u ș á g 1°...

5° AO, h. 617/rar Dj „(bulbi de) ceapă rămasă neculeasă din care, în anul următor, ies fire noi".

6° var. **sămurástră** s. f. colect. AMD, Pl. 102/rar Il „fire de cânepă rămase nedezvoltate"; cf. b o d i n i...

– var. **salumástră** s. f. colect. 1° AMD, Pl. 53/rar Ph; **samolástră** s. f. colect. 1°/rar Db; **samulástă** s. f. colect. 1°/rar Db; **samuráslă** s. f. colect 1°/prin Tl; 4° AMD, h. 330 MN/rar Tl; **samurástă** s. f. colect. 1°/rar Tl, Ct; 4° AMD/rar Br; **samurástră** s. f. colect. 1° AO, h. 617/rar Ot; AMD/Ph, prin Db, Ct și rar Ag, Ot, Gr, Cl, Il, Tl; 2° AMD, h. 620/rar Il; 3° AO, h. 617/rar Ot; **sălumástră** s. f. colect. 1° AMD/rar Ag; **sămălástră** s. f. colect. 1°/rar Db; **sămulástă** s. f. colect. 1° AO/rar Dj; **sămulástră** s. f. colect. 1° AO/Dj, Ot și rar Vl, Tr; AMD/Tr, prin Gr, Cl, Il și rar Ag, Tl, Ct; 2° AMD/prin Tr și rar Ag, Ot, Cl,

Il; **sămurášlă** s. f. colect. 1°/rar Tl; **sămurăslu** s. colect. 1°/rar Tl; 2° AMD/rar Tl; **sămurást** s. colect. 1° AO/rar Dj; **sămurástă** s. f. colect. 1° AO/prin Dj; AMD/rar Db; **sămurástră** s. f. colect. 1° AO/rar Dj; AMD/Tr, Cl, Il, Cţ, prin Ag şi rar Db, Ph, Ot, Gr, Tl; 2° AMD/Il, prin Tr, Cl şi rar Ag, Db, Cţ; 3° AMD, Pl. 53/rar Ag; 4° AMD/rar Bz, Br, Tr, Il, Tl, Cţ; **semulástră** s. f. colect. 1° AMD/rar Cl.

SAMURÁSLĂ v. **samulástră 1°, 4°.**

SAMURÁSTĂ v. **samulástră 1°, 4°.**

SAMURÁSTRĂ v. **samulástră 1°-3°.**

SAN v. **saán 2°.**

SANÁCE s. pl. tantum GM/rar Gr „toane, capricii": Aşa e ea, are *sanáće, sanáće*/834.

SANATÓR s. n. GM/rar Gr „sanatoriu".

– var. **sănătór** s. n. GM/rar Ag; **senatór** s. n. AMD; GM/prin Ag şi rar Vl, Db, Cl, Il; GD/rar Cţ.

SÁNCĂ s. f. GM/rar Vn „colică la sugari"; cf. c u i[2] 6°...

SANCHÍU adj., f. *sanchie*, pl. *sanchii* 1° AMD, h. 584/rar Tr „viclean, cu gânduri ascunse"; cf. c â r c o t á ş...

2° AMD/rar Cl „rău la suflet"; cf. c a l i c 1°...

3° AMD, h. 14, 15/rar Cţ „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

SANDÁC s. n. 1° pl. *sandáce* AMD, h. 661; 665; GM; GD/Cţ, prin Tl şi rar Gr, Cl, Il; *sandácuri* AMD/rar Gr „coşul căruţei"; cf. c á s ă 14°...

2° pl. *sandácuri* AMD, h. 248/rar Gr; Il, Tl „loitră"; cf. c a n á t 1°...

3° pl. *sandácuri* AMD, h. 662/rar Il „cadru din pari aşezat peste loitre pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g á ş 1°...

4° pl. *sandáce* AMD, h. 227/rar Tl „ladă, cufăr"; cf. g e a m a n t á l.

5° GM/rar Tr „cutie, lădiţă fixată pe marginea bărcii (la pescuit), în care se pune şirul de cârlige şi care, prevăzută cu o gaură, permite căderea rând pe rând a acestora, pe măsură ce pescarul înaintează cu barca".

– var. 1° **sandág** s. n. GM/rar Gr.

SANDÁG v. **sandác 1°.**

SANDÓLE s. f. pl. GD/rar Tl „unelte de pescuit de forma unei furci": Am pescuit cu *sandóle* [...] păi are trei colţi aşa ca furca de fier [...] cánd l-ai prins cu mai iese de-acolo/875.

– var. **saldónea** s. f. art. AFLR/rar Tl.

SÁNIE s. f. GD; AFLR/rar Cţ „unealtă pentru tocat paiele la arie": Ş-al treilea, al patrulea băgam *sánia* aia [...] aia făceam pleavă, toca paiele şi le făcea pleavă GD/891; cf. c r é m e n e 1°...

SANTÍME s. pl. GO/rar Dj; GM/prin Ph şi rar Vn, Bz, Br; GD/rar Tl, Cţ „centimetri": [Porumbul] îl puneam cu mărcătoarea la distanţ-aşa di şaptezeci, optzeci di *santíme* GM/742; cf. c e n t 3°...

SANTISÓN s. AMD/rar Vn „tobă de porc"; cf. b á b ă 8°...

SÁPĂ[1] s. f. 1° pl. **săpi** AO, Pl. 71/prin Mh şi rar Vl, Gj; AMD, h. 313 MN/Il, Cţ, prin Br, Cl, Tl şi rar Ag, Ot; *săpe* AO/Gj, Mh, prin Vl şi rar Dj; *sépe* AO/prin Gj şi rar Mh „sape".

2° pl. *sápe* AMD, Pl. 57/prin Vl şi rar Ag, Vn, Bz „bâzdarul plugului"; cf. b r ă z d ă t ó r...

3° pl. *sápe* AO, Pl. 131/rar Tr „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

4° AMD, Pl. 181/rar Ag „unealtă (ca o lingură) folosită (în pielărie, tăbăcărie) la curăţatul cărnii de pe piei"; cf. c ă r j ă 6°...

5° pl. *sápe* AMD, Pl. 181/rar Ot „unealtă (ca o cuţitoaie), ţinută la subţioară, folosită (în pielărie, tăbăcărie) la curăţatul cărnii de pe piei"; cf. c o á s ă...

SÁPĂ[2] s. f. 1° ~ **máre** AMD, h. 596, 597; GM/rar Ph, Ot, Il, Tl, Cţ [la porumb sau la viţa-de-vie, în opoz. cu ~ m i c ă] „praşila principală"; ~ **mícă** GM/rar Ph [la viţa de vie, în opoz. cu ~ m a r e] „praşila curentă, care se repetă periodic".

2° ~ **oárbă** v. **orb 5°**.

SAPÍN v. **ţapin**.

SAPÎNĂ v. **ţapín**.

SAPLÁC 1° s. n., pl. *saplăce* AMD, h. 329 MN/rar Cţ „şiră de paie"; cf. c ă r s t ă 2°...

2° var. **saplăcă** s. f., pl. *saplăce* AMD, h. 631/rar Tl „încăpere în care se păstrează pleava şi paiele"; cf. p l e v á r...

SAPLÁCĂ v. **saplác 2°**.

SAPÓN v. **săpún 1°**.

SARACILÁT v. **salacilát 1°, 2°**.

SARACILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

SARAMÚRĂ s. f. **1°** AMD, h. 342 MN/prin Bz şi rar Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ „zeamă la varză murată"; cf. m o á r e 1°.

2° AMD, Pl. 148/rar Ag, Ph; **brânză** ~ GO/rar Vl; AMD/rar Vl „brânză telemea": Dacă se scurge [brânza] o tăiem ş-o punem şi-i dăm sare şi să numeşte... *brînză saramúră* GO/902; cf. m u r ă t o á r e 4°...

3° var. **salamúră** s. f. AFLR/rar Tl „peşte fript servit cu zeamă sărată şi condimentată".

– var. **salamúră** s. f. 1° AMD, h. 342 MN/rar Tl; **sălămúră** s. f. 3° GD/rar Tl.

SARAÓL s. m., pl. *saróli* AO, Pl. 97; 101/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 174/rar Db, Ot „salahor".

– var. **saraór** s. m., pl. *saraóri* AO, Pl. 101/rar Dj.

SARAÓR v. **saraól**.

SÂRBED v. **seárbăd 2°**.

SARCEÁG v. **saceăc**.

SÂRCINĂ s. f. AMD, Pl. 139/rar Ot „sârcıner"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

SARGHÍE s. f., pl. *sarghii* AMD, h. 482/rar Gr „cojoc cu lâna pe dinafară; sarică"; cf. b i t ú ş ă 1°...

SÁRICĂ s. f. **1°** pl. **sárici** AMD, h. 482/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Br, If şi rar Gl, Ot, Gr „sarici"; cf. b i t ú ş ă 1°...

2° pl. *sárici* AMD, h. 232/rar Bz „pătură, ţol gros"; cf. a ş t e r n ú t 1°...

SARICÍL v. **salacilát 1°**.

SARICILÁT v. **salacilát 1°**.

SARICILÁTĂ v. **salacilát 1°**.

SARLÁU adj., pl. *sarlăi* GM/rar Gr [d. copiii] „neastâmpărat"; cf. c a l í c 2°...

SÂRSANĂ s. f., pl. *sarsanále* **1°** AMD, h. 402; GM/rar Bz, Ot „legătură, boccea"; cf. b o c c e á 4°...

2° TDO/rar Mh [la pl.] „ustensilele necesare la ascuţitul coasei: nicovală, ciocan, tioc etc.": [Coasa] o iau în spinare cu toate *sarsanálile* ei şi mă duc acolo la... la fân/949; cf. z d r ă n c ă n é l e 2°.

SARTÁR v. **saltár**.

SÁSCĂ s. f. AMD, h. 206 MN/rar Tr „iască"; cf. c o p i t á r i ţ ă...

SAŞ v. **saşc**.

SAŞC adj. AMD, h. 14/prin Cţ „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

– var. **saş** adj., pl. *saşi* AMD, h. 14/rar Cţ; **şaş** adj., pl. *şaşi*/rar Cţ.

SATÁR s. n. **1°** pl. *satáruri* AMD, h. 639/rar Br, Ot „cuţitul plugului"; cf. b r ă z d ă t ó r...

2° pl. *satáre* AMD, Pl. 172–173/rar Tr „unealtă cu care se crapă doagele (la dogărie)"; cf. c ă r l á n 11°...

3° AO, Pl. 139/rar Dj „un fel de topor folosit la fasonarea cărămizilor".

SAÚRĂ v. **savúră**.

SAVÓN v. **sovón 3°**.

SAVÚRĂ s. f. AFLR/rar Tl „pietriş fin (adus de ape), folosit în construcţii": Faci şanţ, dipă şanţ pui *savúră*, dipă *savúră* îi pui [casei] temelie de piatră/881. *Saúra* [este] pietriş mai fin adus de apă; nisipu e mai mărunt decât *saúra* AMD, h. 552 MN/880.

– var. **saúră** s. f. AMD, h. 52 MN/rar Tl.

SĂBÁN s. GD/rar Tl „plug de lemn": Aram câmpu, îl dădeam cu *săbánu*, c-un plug di lemn care să numea *săbán*/873; cf. p l ú g n i ţ ă...

SĂBĂCEÁGĂ s. f. AFLR/rar Dj „concediu, permisie": Sánt cu români din convoi şi cu ardeleni [...] şi sânt în *săbăcágă*, în conced; cf. c o n c é d i u r i.

SĂBIÁTĂ adj. f. AMD, Pl. 133–134/rar Il [d. urechea oii] „tăiată pieziș"; cf. ș u i á t ă.

SĂBIETÚRĂ s. f. AMD, Pl. 133–134/rar Gr „semn de recunoaștere în urechea oii, constând într-o tăietură piezișă"; cf. s ă b i í ș 1°, ș u i e t ú r ă, t e ș i t ú r ă 1°.

SĂBIÍȘ 1° s. AO, Pl. 122/prin Vl și rar Mh, Dj; AMD, Pl. 133–134/rar Vl, Ag, Vn, Bz, Ot „semn de recunoaștere în urechea oii, constând într-o tăietură piezișă"; cf. s ă b i e t ú r ă...

2° adv. AMD/rar Vn „pieziș": Mi-a tăiat o stofă *săgíiș*, adică mi-a tăiat-o strâmb/723; cf. c h i o r d í ș 4°...

– var. 1° **săbíș** s. AO, Pl. 122/rar Ot.

SĂBÍȘ v. **săbiíș 1°**.

SĂC v. **sec 1°**.

SĂCĂTÉU s. n., pl. *săcătéie* AO, h. 510/rar Gj „traistă"; cf. s ă c o t é i 3°, t ă g ă r ț ă 1°, t ó l b ă 2°, t r á i s t ă 1°.

SĂCĂTÓI s. AMD, Pl. 168/rar Db „sac (cu grăunțe, care poate fi dus în spate)"; cf. b ă r d á c 3°...

SĂCCI v. **sétcă 1°**.

SĂCEÁLĂ v. **țesăli 1°**.

SĂCEÁN s. m., pl. *săcéni* 1° AO/969 „locuitor din comuna Seaca".

2° AO/960 „locuitor din comuna Secu".

SĂCELÁ v. **țesălá**.

SĂCERĂ v. **séceră**.

SĂCIRE v. **séceră**.

SĂCOTÉI s. n., pl. *săcotéie* 1° AMD, Pl. 168/rar Db „sac (cu grăunțe, care poate fi dus în spate)"; cf. b ă r d á c 3°...

2° GM/rar Ot dim. de la *sac*: Arunca și ea bobițe, avea un *săcotéi* de pânză așa; cf. s ă c ú ț.

3° AMD, h. 402/rar Ot „traistă"; cf. s ă c ă t é u...

4° AO, h. 779/rar Vl „un fel de strecurătoare pentru lapte, constând dintr-o bucată de pânză fixată deasupra hârdăului cu ajutorul a patru bețe"; cf. d e s á g 2°...

SĂCRÍI v. **săcríu**.

SĂCRITĂR v. **sicretár**.

SĂCRÍU s. n. AMD, h. 167/rar Tl „sicriu"; cf. c o ș c i ú g 2°...

– var. **săcrii** s. n. GD/rar Tl.

SĂCUÍ s. n., pl. *săcúie* 1° AO, h. 784/rar Mh „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

2° var. **secúi** s. n., pl. *secúie* AO, h. 783/rar Gj „bucată de pânză în care se pune cașul la scurs"; cf. î n c h e g ă t o á r e 4°...

3° GO/rar Mh „mezel preparat în cecul porcului"; cf. b a b í c...

SĂCUIÁȘ s. n. GO/rar Mh dim. de la *săcui* („săculeț pentru scurs cașul"); cf. c é n d e l ă 2°...

SĂCUIÉL s. n. AO, h. 510; AFLR/rar Mh dim. de la *săcui*.

SĂCULÉT v. **săculéte 3°**.

SĂCULÉTE s. n. și m. 1° pl. *săculéțe* AO, h. 510; AFLR/rar Vl, Dj „săculeț, trăistuță".

2° pl. *săculéți* AO, h. 783; Pl. 64/rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 678/prin Ot și rar Vl, Ag, If; *săculéte* AMD/rar Ot „strecurătoare din pânză"; cf. p á n z ă 3°...

3° pl. *săculéțe* TDO/rar Gj, Mh; AMD, h. 682; GM/prin Db, Ph și rar Vl, Ag, Vn, Ot, Gr, Il; *săculéți* AMD; GM/rar Ot, If „sedilă": [Laptele] îl mulgea, stricora, îl băga la *săculéte*, avea *săculéte* dă traistă, dă pânză GM/683; cf. c é n d e l ă 2°...

4° pl. *săculéți* AO, h. 779/rar Ot; AMD, h. 677/rar Vl, Ot „bucată de pânză fixată în gura hârdăului cu ajutorul a patru bețe, folosită la strecuratul laptelui (la stână)"; cf. d e s á g 2°...

– var. 3° **săculét** s. m. GM/rar Ph; **siculéte** s. m. AFLR/rar Db.

SĂCULÉȚ 1° s. m., pl. **săculéți** AMD, h. 678; 682/rar Vl, Cl, Tl „săculețe (pentru scurs cașul, urda); sedile"; cf. c é n d e l ă 2°...

2° s. n., pl. *săculéțe* AO, Pl. 32/rar Gj „dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

SĂCUȚ s. m. și n., pl. *săcúți* AMD; GM/rar Db, If; *săcúțe* AFLR/rar Gj dim. de la *sac*; cf. s ă c o t é i 2°.

SĂDEÁNCĂ v. **sideáncă**.

SĂDELĂ s. f., pl. *sădéle* AO, h. 667; GO/rar Mh; GM/rar Il „chitonag": Primăvara după ce se lua zăpada, pământu se zvânta... începeam să punem vița ș-o puneam cu *sideła* GM/806; cf. a r á c 1°...

– var. **sădílă** s. f. GD/rar Tl; **sădílă** s. f., pl. *sădíle* AO, h. 667; GO/rar Dj; *sădíli* AO/rar Ot; **sătílă** s. f. GO/rar Dj; **sedílă** s. f., pl. *sedíle* AFLR/rar Dj; AMD, Pl. 73–74; GD/Tr, prin Tl și rar Br, Gr, Cl, Il, Cț; **sidélă** s. f. GM/rar Tr; **sidílă** s. f. GM/rar Ag, Tr; GD/rar Cț.

SĂDÉLCĂ s. f., pl. *sădélci* GO/rar Mh; GM; AFLR/rar Tr, Gr „chitonag"; cf. a r á c 1°...

– var. **sădílcă** s. f., pl. *sădílci* AO, h. 667/rar Dj; **sedélcă** s. f., pl. *sedélci* GO/rar Mh; GD/rar Cț; **sidélcă** s. f., pl. *sidélci* AMD, Pl. 73–74; GD/rar Cț; **sidílcă** s. f., pl. *sidílci* AMD; GM/rar Gr.

SĂDÍLĂ[1] s. f., pl. *sădíli* **1°** AO, Pl. 125/Dj, prin Vl și rar Gj, Ot, Tr; AMD, h. 682/Ag, Tr, prin Db, Gr, Cl și rar Ot, Il „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

2° pl. *sădíle* AO, Pl. 64; TDO/prin Gj, Ot și rar Vl, Dj; AMD, h. 283/rar Ag; *sădíli* AO/prin Dj și rar Ot, Tr; AMD/prin Tr și rar Ag, Ot „strecurătoare (cel mai adesea, din pânză)"; cf. p ă n z ă 3°...

3° var. **sedílă** s. f., pl. *sedíle* AO, h. 779/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 677/Ag, Tr, prin Ot, Cț și rar Ph, Gr, Cl; *sedíli* AO/rar Dj, Tr; AMD/prin Cl și rar Ot, Tr, Gr, Cț „bucată de pânză, fixată deasupra hârdăului cu ajutorul a patru bețe, folosită pentru strecuratul laptelui (la stână)"; cf. d e s á g 2°...

4° AMD, Pl. 147/rar Ag, Cl, Tl, Cț „lingură de lemn (cu găuri) cu ajutorul căreia se ia urda de la fiert"; cf. c i o r b á r 2°...

– var. **sâdílă** s. f. 2° TDO/rar Gj; **sedílă** s. f., pl. *sedíli* 1° AO, h. 783/Vl, Dj și rar Ot, Tr; 2° AMD, h. 678/Ag, Tr, prin Ot, Cl și rar Vl, Db, Gr, Cț; *sedíle* 2° AMD, h. 283; 678/Ag, Tr, prin Gr și rar Vl, Db, Ph, If, Il; **sídélă** s. f. 1° GM/rar Db; **sidílă** s. f. 2° pl. *sidíle* AMD, h. 283/prin Ag, Db, Gr, Cț și rar Ph, Tr, Cl; *sidíli*/prin Cl și rar Ag, Db, Ph, Tr, Cț; **șidílă** s. f. 1° AFLR/rar Ag.

SĂDÍLĂ[2] v. **sădélă**.

SĂDÍLCĂ[1] v. **sădélcă**.

SĂDÍLCĂ[2] s. f. **1°** AMD/rar Cl „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

2° var. **sídílcă** s. f., pl. *sidílci* AMD, h. 283/rar Tl „strecurătoare (din pânză)"; cf. p ă n z ă 3°...

3° var. **sedílcă** s. f., pl. *sedílci* AMD, h. 677/rar Cl „bucată de pânză, fixată cu patru bețe deasupra hârdăului, pentru strecurat laptele la stână"; cf. d e s á g 2°...

SĂGETÁ vb. I tranz. GM/rar Ag [d. animalele sălbatice] „a ataca rapid, prin surprindere": La noi la munte era mai multe animale sălbatice, care ne *săgetá* vitele, lupi, urși.../677; cf. p i ș c á 2°...

SĂGEȚEÁN s. m., pl. *săgețíni* AMD/748 „locuitor din comuna Săgeata".

SĂGHINAȘ v. **sighinăș**.

SĂIA v. **saiá 1°–3°, 5°**.

SĂILĂ vb. I tranz. AMD, Pl. 8–9/prin Tr și rar Db, Ph, Ot, Cț „a însăila"; cf. b u c ș i...

SĂÍNĂ v. **seín**.

SĂITÚC (2 sil.), ~ ~ interj. AMD/rar Db „cuvânt prin care se imită mersul ușor al căprioarei": *Săi̯túc, săi̯túc*, așa merge căprioarili/ 700.

SĂIVÁN v. **salván 1°, 2°**.

SĂJÓC s. GD/rar Tl „plasă în care se păstrează, în apă, peștele viu de consumat (sau de vândut) în ziua următoare".

SĂLĂMĂZDRĂ s. f., pl. *sălămắzdre* AO, h. 553/Mh, prin Gj și rar Dj „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

– var. **călămắzdră** s. f., pl. *călămắzdre* AO, h. 553/rar Vl, Gj; **coromắslă** s. f., pl. *coromắsle* AMD, h. 439/rar Vn; **solomắzdră** s. f., pl. *solomắzdre* AO/prin Mh și rar Gj; **solomoánă** s. f., pl. *solomoáne* AO/rar Ot.

SĂLĂMÚRĂ v. **saramúră 3°**.

SĂLÂÍ v. **sâlâi**.

SĂLBÁTIC adj., pl. *sălbátici* **1°** AO, h. 703/rar Mh [d. stupi] „fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

2° cu val. subst. AMD, Pl. 65–66/rar Tl „fir de rădăcină ieșit direct din butucul viței-de-vie (care se taie la prășit)".

3° AFLR/rar Db [d. aerul de munte] „tare, ozonat, curat".

SĂLBĂTICIÚNI s. f. pl. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „soiuri (de viță-de-vie) nealtoite".

SĂLBÍȚĂ s. f., pl. *sălbițe* AO, h. 429/rar Ot „bărbie (la găină)"; cf. a l b i ș o á r ă 3°...

SĂLBÚȚĂ s. f. AFLR/rar Mh dim. de la *salbă* (de galbeni).

SĂLCÂM v. **salcâmb**.

SĂLCEÁN s. m., pl. *sălcéni* AO/967; AMD/779 „locuitor din comuna Salcia".

SĂLCÉR v. **sărcér 1°, 3°**.

SĂLCIÚȘ (3 sil.) s. n., pl. *sălciúșuri* AMD, h. 404; 411/rar Ph, Vn „zăvoi"; cf. c h i c i u...

SĂLCÓI s. AMD, h. 422/rar Gr „varietate de salcie (nedefinită)".

SĂLICĂ s. f., pl. *sălici* GM/rar Bz dim. de la sală („antreu"); cf. s ă l ú ț ă.

SĂLÍȘTE v. **síliște 1°, 2°**.

SÁLIȘTE v. **síliște 1°**.

SĂLIȘTE v. **síliște 1°**.

SĂLTÁ vb. I tranz. **1°** AMD, Pl. 73/rar Tr „a ridica vița-de-vie pe araci"; cf. î n s c ă r á.

2° și refl. pas. TDO/rar Vl; AMD, ch. 1860; GM/prin Db, Tr și rar Vl, Br, Ot, Gr, Cl, Il; ind. prez. 1 sg. *sălt* AO, h. 988/prin Mh și rar Vl, Gj; 3 sg. *(se) sălteáză* AFLR/rar Vn, Tl „a (se) ridica, a (se) urca (cu mâinile) ceva greu, la o înălțime mare": După ce-i curățam [știuleții], îi *săltám* fiecare unde-avea, care pătulu, care-n podu casii GM/683; cf. s u í 1°, s u l i g ă.

3° var. **asăltá** vb. I tranz. GO/rar Mh „a ridica ceva ușor, la mică înălțime"; cf. î n r i d i c á...

4° TDM II/rar Vn [în credințe d. Rusalii] „a lua, a îmbolnăvi pe cineva pentru că nu a respectat sărbătoarea": La Rusalii să punea pelin la brâu să fie nici soarele nerăsărit, că zicea că-i... *săltă* Rusaliile/725; cf. c ă d e á 3°...

SĂLTÁR v. **saltár**.

SĂLTÁT adj. AO, h. 336/rar Dj [d. terenuri] „înălțat, ridicat".

SĂLTĂTÚRĂ s. f. AO, h. 337/rar Vl „ridicătură de teren; movilă"; cf. b ă ș i c ă 3°...

SĂLTÉ v. **sălteá**.

SĂLTEÁ s. f., pl. *săltéle* AO, Pl. 32/prin Mh și rar Gj „saltea"; cf. f é n e ș e.

– var. **salté** s. f., pl. *saltéle* AMD, h. 228 MN; 235 MN/prin Ag și rar Tl; **sălté** s. f., pl. *săltéle* AO, Pl. 32/rar Mh.

SĂLUMĂSTRĂ v. **samulástră 1°**.

SĂLÚȚĂ s. f., pl. *sălúțe* AMD, h. 184/rar Vn; GD/rar Tl dim. de la *sală* („antreu"); cf. s ă l i c ă.

SĂMĂLÁSTRĂ v. **samulástră 1°**.

SĂMĂLUÍ vb. IV intranz. GO/rar Mh „a băga de seamă, a lua seama": Am văzut cum fac altele [pâinea], da eu n-am făcut... *am sămăluít* [...] am băgat de samă așa cum fac/941; cf. m í n t e 1°...

SĂMĂTÓC v. **samatóc 1°**.

SĂMÂNȚĂ vb. I tranz. și refl. **1°** GO; AFLR/rar Dj, Mh; GM/rar Bz, Ot, If, Gr, Cl „a (se) însămânța": Când sămănam de puneam... *sămînțám* porumbii GO/961; cf. î n s e m ă n á...

2° refl. AMD, ch. 2208/rar Tr [d. albina matcă] „a depune ouăle"; cf. î m p u i á 2°.

SĂMÂNȚÁRE s. f. AFLR/rar Tr „însămânțat"; cf. î n s e m ă n á t...

SĂMÂNȚÁT s. n. AFLR/rar Mh „însămânțat"; cf. î n s e m ă n á t...

SĂMÂNȚĂ s. f. **1°** pl. **sămânțuri** AMD, h. 321; 343/rar Ag; GD/rar Cț; *sămînțuri* AFLR/rar Ph; *semînțuri* GM; TDM II/rar Ph, Tr „(fel de fel de) semințe"; cf. s e m i n ț ă r i e 2°, s e m i n ț é n i i, s e m i n ț í i 1°.

2° TDO/rar Mh, Ot; GM/rar Tr „bănuț (la ou)": Acolo, în mijlocu oului, apare o negreață-așa, aia-i zice că-i *sămînță* GM/778; cf. b a n...

3° AMD, h. 1 MN/rar Db, Tr, Gr „minte, deșteptăciune"; cf. d ó c s i e...

– var. 1° **semănță** s. f. AFLR/rar Gj.

SĂMÂNȚĂRÍI v. **seminţărie 2°, 3°.**

SĂMÂNȚÍI v. **seminţii 1°, 3°.**

SĂMÂNȚÍURI v. **seminţii 1°.**

SĂMULÁSTĂ v. **samulástră 1°.**

SĂMULÁSTRĂ v. **samulástră 1°, 2°.**

SĂMUNDÍVE s. f. pl. GD/rar Tl „iele"; cf. i á l ă[3].

SĂMURÁSLĂ v. **samulástră 1°.**

SĂMURÁSLU v. **samulástră 1°, 2°.**

SĂMURÁST v. **samulástră 1°.**

SĂMURÁSTĂ v. **samulástră 1°.**

SĂMURÁSTRĂ v. **samulástră 1°–4°, 6°.**

SĂNĂTÓR v. **sanatór.**

SĂNDOÁICĂ (3 sil.) s. f. AMD/rar Cl, Ct „soi de viță-de-vie, cu struguri albi și cu bobul mare".

SĂNÍN v. **senín 2°.**

SĂNINĂ v. **senină.**

SĂNIOÁRĂ s. f. GM/rar Bz; AFLR/rar Tl dim. de la *sanie*.

SĂPÁDĂ v. **zăpézuri.**

SĂPĂLÍGĂ s. f., pl. *săpăligi* **1°** AMD, Pl. 57/rar Ag „otic"; cf. c e c h é l 1°...

2° pl. **săpălige** TDM III/rar Il „săpăligi"; cf. c a l i s t é r ă...

3° AO, h. 686/rar Dj „gripcă de curățat doagele"; cf. c h i s é r 2°...

4° AMD, h. 314/rar If „un fel de târnăcop (mai mic) cu un singur tăiș"; cf. s ă p ă l ú g ă, s ă p ó i.

– var. **2° sepelígă** s. f., pl. *sepeligi* AFLR/rar Db.

SĂPĂLÚGĂ s. f., pl. *săpălúgi* AMD, h. 314/rar Bz „un fel de târnăcop cu un singur tăiș"; cf. s ă p ă l i g ă 4°...

SĂPĂTOÁRE s. f., pl. *săpătóri* AO, h. 463; GO; AFLR/Gj, Mh și prin Dj „cazma"; cf. a r ș é u...

SĂPÓI s. n., pl. *săpoáie* AO, Pl. 71; TDO/Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 314/rar Ot „un fel de târnăcop cu un singur tăiș": [Pentru fântână] săpăm rotund cu săpătoarea, cu târnăcop, cu ce să... nimere acolo, târnăcop, *săpói* TDO/952; cf. s ă p ă l i g ă 4°...

SĂPTĂMÂNĂ s. f. **1°** art. **la săptămâna** loc. adv. AFLR/prin Ph „la o săptămână": Pe urmă, duminică [mergem] la naşi, *la săptămînă*/702.

2° art., **în a purtă săptămâna** v. **purtă 1°.**

3° var. **stămână** s. f., pl. *stămâni* AMD, h. 500; TDM II/prin Bz și rar Db, Ph, Ct „perioadă de șapte zile consecutive, de luni până duminică".

SĂPÚN s. n. **1°** și m., pl. **săpúne** AO, Pl. 29/prin Vl, Mh, Dj, Ot și rar Tr; AMD, h. 216 MN/prin Tr, Ct și rar Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl; *săpúni* AMD/prin Bz și rar Br, Tl „săpunuri".

2° în tigăie cu săpún de oțél AMD, Pl. 166/rar Ph „bucata de fier pe care se sprijină fusul morii"; cf. a c i ó i 4°...

– var. 1° **sapón** s. n. TDO/rar Mh; **sopón** s. n. AFLR/rar Gr.

SĂPUNÁTĂ adj. f., pl. *săpunáte* AFLR/rar Mh [d. rufe] „săpunită".

SĂPUNÉL s. n. AMD, h. 215 MN/rar Ot, Tr „săpun de spălat pe față (în opoz. cu cel de rufe)".

SĂPUNÉRIȚĂ s. f., pl. *săpunérițe* AMD/rar Db „vas mic în care se face clăbucul pentru bărbierit".

SĂPÚȚĂ s. f. GM; AFLR/rar Db, Ot dim. de la *sapă*; „săpăligă": Sepeliga – o *săpúță* mai mică, dă cârpim la porumb AFLR/811; cf. c a l i s t é r ă...

SĂRÁ vb. I, ind. prez. 2 sg. *seri* AO, h. 940/rar Vl; conj. prez. 3 sg. *să sére*/prin Vl și rar Ot; *să sără*/rar Vl, Ot „a pune sare (în mâncare)"; cf. î n s ă r á.

SĂRÁCĂ adj. f. AMD, Pl. 148/rar Tr [d. brânză] „fără grăsime, slabă".

SĂRÁR[1] s. m., pl. *sărări* GM/rar Vn „paznic la salină".

SĂRĂR[2] s. n., pl. *sărăre* **1°** AO, h. 236/prin Ot şi rar Vl, Dj; AMD, h. 223; AFLR/Ag, Ot, Tr, prin Il şi rar Db, Bz, Gr, Tl, Cţ; *sărăruri* AMD/rar Db, Tr; *sărări* AO/rar Ot „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

2° AMD/rar Br, Cl, pl. *sărări*/rar Tl „cutie în care se păstrează sarea (în bucătărie)"; cf. g ă v á n 6°...

3° pl. *sărăruri* AO, h. 775/rar Dj; AMD/rar Tr „suport (crăcană) în care se pune sare pentru oi (la stână)".

– var. 1° **sărăre** s. f., pl. *sărări* AMD, h. 223/rar Db.

SĂRĂRE v. **sărăr[2] 1°**.

SĂRĂTĂ adj. f., **brânză ~ 1°** AMD, Pl. 148/prin Tr şi rar Vl, Ag, Ot, If, Tl „telemea"; cf. m u r ă t o á r e 4°...

2° AMD, Pl. 149/rar Ag, Br, Ot, Tr, Cl, Il „brânză iute"; cf. á c r u 2°...

SĂRĂCÉI s. m. pl. AMD/rar Gr „ghioceii care ies primii de sub zăpadă".

SĂRĂCÍE s. f. AMD, h. 462/rar Ph [fig.] „aluat care se scurge din pâinea crăpată la copt"; cf. b ă ş i c ă 1°...

SĂRĂRĂU s. n., pl. *sărăráie* AO, h. 236/rar Ot „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

SĂRĂRÍE s. f., pl. *sărării* AO, h. 236/prin Vl, Mh şi rar Ot; AMD, h. 223/Ph, prin Ag, Db şi rar Bz, Tr, If, Gr, Il „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

SĂRĂRÍŢĂ s. f., pl. *sărăríţe* AO, h. 236/Gj, prin Mh, Dj şi rar Vl; AMD, h. 223/rar Vl, Ph; *sărăríţi* AO/prin Gj „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

SĂRĂSOÁRE s. f. GM/rar Gl „floarea-soarelui": Nu-mi mai trebuie leşie din floare de *sărăsoáre*, din beţe de *sărăsoáre*/729; cf. f l o á r e 2°...

– var. **ţarasoáre** s. f. GD/rar Tl.

SĂRĂTOÁRE v. **sărătór**.

SĂRĂTÓR s. n., pl. *sărătoáre* AMD, h. 223/prin Db şi rar Vl, Ag, Ot; *sărătóri* AO, h. 236/rar Vl „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

– var. **sărătoáre** s. f., pl. *sărătóri* AO, h. 236/rar Vl, Gj; AMD, h. 23/rar Ag, Ph.

SĂRĂTÚRI s. f. pl. GO/rar Mh „reziduuri la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

SĂRBĂTOREÁN s. m., pl. *sărbătoréni* AO/971 „locuitor al comunei Sărbătoarea".

SĂRBĂTORÍCĂ s. f. AFLR/rar Ph dim. de la *sărbătoare*: Orce *sărbătorícă* să ţinea nainte/715.

SĂRCÉR s. n., pl. *sărcére* **1°** AO, h. 775/prin Vl, Gj, Dj şi s. m., pl. *sărcéri* AMD, Pl. 139/rar Ot „prepeleac pentru vase; sărciner"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

2° AO, h. 628/rar Vl, Gj „prepeleac pentru fân"; cf. c l e n c i 2°...

3° var. **sălcér** s. n., pl. *sălcére* AO, h. 773/rar Dj „lemn aşezat orizontal pe două crăcane, de care se atârnă căldarea la foc"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

– var. 1° **sălcér** s. n., pl. *sălcére* AO, h. 775; GO/rar Mh, Dj.

SĂRCINÁR s. n., pl. *sărcináre* AO, h. 775/rar Ot „prepeleac pentru vase"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

SĂRCINĂTĂ adj. f., pl. *sărcinăte* AO, h. 168/prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 143; GM; AFLR/rar Db, Ot, Tr, Gr „însărcinată, gravidă"; [Soţul] a plecat în armată, am rămas *sărcinătă* cu ăl mare GM/760; cf. b u r d i ó s 2°...

SĂRCINÉR s. n. şi m. **1°** pl. *sărcinére* AO, h. 628/rar Mh; *sărcinéri*/rar Mh „prepeleac la căpiţa de fân"; cf. c l e n c i 2°...

2° pl. *sărcinéri* AO, h. 775/rar Gj, Mh „prepeleac pentru oale (la stână)"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

SĂREÁ s. f., pl. *săréle* AMD, h. 223/rar Ph „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

SĂRÉLNIŢĂ s. f., pl. *sărélniţe* AMD, h. 223/prin Bz şi rar Db, Ph „solniţă"; cf. c o v ă ţ e á 1°...

SĂRÍ vb. IV intranz. **1°** AMD, h. 145/prin Bz şi rar Vn, Br, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ; **a ~ din somn** AO, h. 170/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/prin Vn şi rar Db, Ph, Gl, Bz, Br, Tr, Tl, Cţ [mai ales d. copilul mic] „a tresări (în somn)"; cf. l â n c o t i 2°...

2° a ~ *(cuiva)* **mâna** AMD, h. 74/rar Vl, Ph „a-și scrânti (mâna)"; cf. c l e f e t i 2°...

3° în expr. a ~ peste vițél AMD, h. 237/rar Ph [d. vaci] „a rămâne stearpă, a nu mai prinde viței"; cf. b ó i ș t e...

SĂRINDÁR s. n., pl. *sărindáre* **1°** TDM I/rar Tr „pomană, pomenire"; cf. c a p 22°...

2° ~ de țărână v. **țărână 3°.**

SĂRÍTA s. f. art. **1°** GM/rar Db „numele unei figuri la dansul numit c ă l u ș".

2° pl. art., **în de-a săritele** loc. subst. AFLR/rar Db „numele unui joc de copii".

3° pl. art., **în la săritele** loc. adv. GD/rar Tl [d. modul de a merge al cailor] „cu sărituri mari, în galop".

– var. **1° sărítea** s. f. art. GM/rar Tr.

SĂRÍTEA v. **sărita 1°.**

SĂRITOÁRE s. f., pl. *săritóri* **1°** AO, Pl. 47/rar Vl; AMD, h. 539/prin Vn, Tl și rar Bz, Br, Cl, Il, Ct „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

2° AMD, Pl. 163/rar Bz „distanța peste care sare apa, la moară, de la capătul ulucului până la roată"; cf. c ă z ă m ă n t...

SĂRITÚRĂ s. f., pl. *săritúri* **1°** AO, Pl. 127/rar Vl; AMD, Pl. 163/rar Ag, Bz „distanța peste care sare apa, la moară, de la capătul ulucului până la roată"; cf. c ă z ă m ă n t...

2° AMD, h. 539/rar Bz „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

3° AO, h. 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

4° pl. **pe sărituri** loc. adv. AMD/rar Ot „pe sărite, fără continuitate": [În 1864] le-a dat [pământ] *pe sărítur!*, un pogon ici, altul în altă parte/758.

SĂRMĂNÚȚ adj., pl. *sărmănúți*, f. *sărmănúță*, pl. *sărmănúțe* GM/rar Db, Ph, Bz, Il dim. de la *sărman*:. S-a îngrijit de câțiva copii mai *sărmănuți*/695.

SĂRÓS adj., f. *săroásă* AMD, Pl. 82/rar Tr [d. substanțe] „de sare, cu sare".

SÂRTÁR v. **saltár.**

SĂRÚIE s. f., pl. *sărúi* AMD, h. 223/rar Db „solniță"; cf. c o v ă ț e á 1°...

SĂRUÍNĂ s. f. AO, h. 776/rar Vl „locul, la stână, unde se pune sare (pentru ca oile să o lingă până ce se termină mulsul)".

SĂTĂCEÁN s. m., pl. *sătăcéni* GM/rar Bz „om din sat; sătean": A venit un *sătăcéan* și s-a mirat de fată/750.

SĂTÍC s. n. GM/rar Ag, Bz dim. de la *sat*.

SĂTÍLĂ v. **sădélă.**

SĂTORÁ vb. I refl. AFLR/rar Db „a se sătura".

SĂTÚL, în ~ loc. adv. GM/rar Tr „pe săturate": [Porcul] mănâncă-*n sătúl*/778.

SĂZÁRMĂ v. **săzârmă.**

SĂZÂRMĂ v. **săzârmă.**

SÂBȚIOÁRĂ v. **subsuoáră 1°, 2°.**

SÂCLETÁR v. **săcritár.**

SĂCOVÍȘTE s. f., pl. *săcovísti* AO, h. 572/rar Mh „unealtă de pescuit constând dintr-un băț lung cu trei craci, la un capăt (la cel din mijloc) fixându-se plasa".

SÂCRETÁR v. **săcritár.**

SĂCRÍN s. n., pl. *săcríne* AO, Pl. 31/rar Gj „ladă (pentru haine)"; cf. l á c r ă 1°...

SÂDIÁNCĂ v. **sideáncă.**

SĂDÍLĂ v. **sădilă[1] 2°.**

SÂI s. n., pl. *sâiuri* AMD, h. 411/rar Ot „zăvoi, pădurice în luncă"; cf. c h í c i u...

SĂÍ v. **suí 1°.**

SÁIDEÁ (2 sil.) interj. AO, Pl. 121/rar Ot „strigăt prin care se alungă oile"; cf. c i u ș[1]...

SĂLÂÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *sálâi* AO, h. 948/rar Mh „a asmuți câinele"; cf. a m u ț á...

– var. **sălâí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *sálâi* AO, h. 948/rar Mh; **sârâi** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *sárâi*/rar Mh.

SĂLIȘTE v. **silíște 3°.**

SÂLNIC v. **năsélnic**.

SÂLTÁR v. **saltár**.

SÂLVÍNĂ v. **slăvínă 1°**.

SÂMBECIOÁRE s. f. pl. TDO/rar Gj „colăcei care se împart ca pomană la înmormântare": E ulcele, patruzeşipatru de ulcele trebuí să-i dea, apoi *símbeşúare*, patruzeşi-patru... de colaci. Aştea să dă când îi pune pomană la urmă după ce-l îngroapă/947; cf. a r á n g h e l...

SÂMBETELE, s. f. pl. art., în **a purtá ~** v. **purtá 1°**.

SÂMBRÁŞ s. m., pl. *sámbrăşi* AMD, Pl. 135/rar Ag „cioban"; cf. b a c i 3°...

SÂMBRÍE s. f., AO, h. 760/rar Mh; AMD, Pl. 134, 135/rar Vl „plata cuvenită ciobanului pentru paza oilor"; cf. c i o b ă n í t 2°...

SÁMBUR s. m., pl. *sámburi* AO, h. 484; Pl. 82/Mh şi prin Gj; AMD, h. 363/rar Cl „sâmbure (de măr, de nucă etc.)".

– var. **sâmburá** s. f., pl. *sámburi* GM/rar Il; AMD, h. 363/prin Tl, Ct; **súmbur** s. m., pl. *súmburi* TDM II, III/rar Ph, Tr; AMD/Ct şi rar Tl; **súmburá** s. f., pl. *súmburi* AMD/rar Tl; *súmbure*/rar Tl; **súmbure** s. m. şi n., pl. *súmburi*/prin Ph şi rar Ag, Db, Tr, Gr, Ct; *súmbure*/rar Tl.

SÁMBURĂ v. **sâmbur**.

SÂMCELÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se sâmceleâză*, **a se ~ de ziuă** AO, h. 308/prin Mh şi rar Ot; **a se ~ de zi**/rar Mh; **a se ~ de lumínă**/rar Mh; ind. prez. 3 sg. *se sâmcélă de zi*/rar Mh „a se lumina de ziuă, a se face ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

– var. **sâncerá** vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se sâncereáză*, **a se ~ de ziuă** AO, h. 308/rar Gj.

SÂMÉDRU s. m. **1°** TDM I/rar Ag „Sfântul Dumitru".

2° var. **siméndră** s. f. GM/rar If „soi de viţă-de-vie (care se coace târziu)".

– var. **1° Sâméndru** s. m. GM/rar Ag; **Siméndriu** (3 sil.) s. m. GM/rar Ag; **Sumédru** s. m. AMD/rar Ag.

SÂMÉNDRU v. **Sâmédru 1°**.

SÂMŢÍ vb. IV, ind. prez. 1 sg. *sâmt* AO, h. 881/crt.; AMD, ch. 281/prin Tl şi rar Vl, Ag, Vn, Ot; *sâmţ* AO/Vl şi rar Gj, Mh, Ot; AMD/Ag, Ot, Tr, prin Vl şi rar Db, Vn; *sâmţésc* AMD/rar Tl „a simţi".

SÂN s. n., pl. *sánuri* **1°** GM/rar Cl, Il „parte a năvodului unde se strâng peştii": Din plasa aia, aşa care aia-i mai lungă, *sîn*, rămânea ca *sîn*, cum îi spunem noi/865; cf. m á t i ţ ă...

2° AO, Pl. 130–131/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 167/rar Db „gaura din mijlocul pietrei alergătoare prin care cad grăunţele între pietrele morii la măcinat"; cf. g â t 6°...

3° AO, Pl. 133/rar Mh „fiecare dintre crestăturile (mărunte) din piatra alergătoare a morii"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

4° AO, Pl. 131/rar Vl „veşcă la roata morii"; cf. o b ó d 6°...

5° AMD, h. 651/rar Ph „partea din căpăţâna roţii la căruţă, în care sunt fixate spiţele"; cf. b u r é t e 5°...

SÂNĂTÓS adj., pl. *sânătóşi*, f. *sânătoásă*, pl. *sânătoáse* AO, Pl. 12/rar Vl, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 106 MN/rar Ag, Db, Ot, Tr „sănătos"; cf. n e b o l n á v.

SÂNCEÁ v. **smiceá 2°**.

SÂNCERÁ v. **sâmcelá**.

SÂNDOÁCĂ s. f. AFLR/rar Gj „numele unei plante folosite ca mirodenie; zmândoacă [?]": Marar punem prin ea, punem *sîndo̯ácă*, d-estea, cimbru, prin varză/912.

SÁNECE s. pl. GO/rar Mh „pânză groasă, din cânepă, pentru saltele": Facem fieşcare... saltele, *sméşe*... uite cum îi salteaua pe pat/944.

SÂNGE s. n. AMD, h. 414/rar Tr „seva pomului"; cf. á p ă 6°...

SÂNGERÍE s. f. GD/rar Tl „cantitate mare de sânge".

SÂNVĂSIÁ (4 sil.) vb. I refl. GO/rar Gj [d. tineri] „a-şi ghici ursita în noaptea de Anul Nou (Sfântul Vasile)": De Anul Nou fetele şi băieţii *se sîmvăsio̯ázǎ*: cu grâu, cu piatră acră/939; cf. c ă c i ú l ă 8°...

SÂNVĂCSIÁT s. n. GO/rar Mh „obicei potrivit căruia, în noaptea de Anul Nou (Sfântul Vasile), fetele își ghicesc ursitul"; cf. c o l ț á t ă...

SÂPIÓN v. **spión 1°**.

SÂRAGEÁ s. f., pl. *sâragéle* AMD, h. 380/rar Ct „viespe"; cf. b â z ó i 2°...

SÂRÁC v. **siríc**.

SÂRÂÍ v. **sâlâi**.

SÂRB 1° s. m., pl. *sârbi* AMD, h. 339 MN/Bz, prin Db și rar Ag, Br, Tr „grădinar (de origine bulgară)".

2° *sârbă*, pl. *sârbe* s. f./adj. AMD, Pl. 129–130; 160–161/prin Ph, Vn, Bz și rar Ag, Db, Il „(oaie) cu lâna stogoșă de culoare neagră-roșcată".

SÂRBÁ s. f. GO/rar Dj „obicei luni după nuntă, constând în plimbatul soacrelor prin sat, călare pe măgari": Așa să zice... *sârba* după nuntă: face pe soacra, și pă a mică și pă a mare, o-ncalecă pe câte-un măgar, pe rotile, și să duce și le-mplimbă tot satul/990.

SÂRBÉSC adj., pl. *sârbéști*, **ardéi ~** v. **ardéi 2°**.

SÂRDÁIE v. **sârgâie 1°**.

SÂRGÁIE s. f., pl. *sârgái* **1°** GD/rar Tl „un fel de lopată cu care se împing boabele pe arie"; cf. î m p i n g ă t ó r...

2° AMD/rar Ct „bucată de scândură groasă, trasă de animale, cu care se căra pământ (odinioară)".

3° var. **sérghie** s. f., pl. *sérghii* GD/rar Tl „loc unde se depozita odinioară zarzavatul pentru piață".

– var. **1° sârdâie** s. f., pl. *sârdâi* GD; AFLR/rar Ct.

SÂRMĂ s. f. **1°** GM/rar Ag „rasă, soi": O *sîrmă* dă câini [avem], nu există să lase să pătrundă șoarece care mănâncă pui de găină sau dihor sau vulpe să vie la mine-n curte/786; cf. s a d 5°.

2° ardéi ~ v. **ardéi 4°**.

SÂRMUIÁLĂ s. f. AMD, h. 177/rar Tr „rețea de sârmă (cu trestie) bătută la pereții casei pentru a fixa tencuiala"; cf. c o t é ț 3°...

SÂRMUÍ vb. IV tranz. și refl. pas. GO/rar Dj; ind. prez. 3 sg. *se sârmuie* GM/rar Tr „a (se) bate rețea de sârmă (cu trestie) la pereții casei"; cf. r ă p i ț á.

SÂRMÚȚĂ s. f., pl. *sârmúțe* AFLR/rar Mh dim. de la *sârmă*.

SÂSĂÍ vb. IV AO, h. 57/rar Mh „a vorbi peltic; a sâsâi"; cf. c â c â í...

– var. **șișcâi** vb. IV AO, h. 57/rar Gj.

SÂSĂÍT adj., pl. *sâsâiți* AO, h. 57/rar Vl „peltic, sâsâit"; cf. b a l a m ú t 1°...

SÂSĂIÁC s. n., pl. *sâsâiéce* **1°** AMD, h. 307; GD/rar Tl „pătul pentru porumb"; cf. c o ș[1] 2°...

2° var. **sînsiác** s. n., pl. *sînsiéce* AMD, h. 322/rar Ot „ladă pentru depozitat cereale"; cf. c i n 2°...

3° var. **țuruiác** s. n. AO, h. 627/rar Tr „suport, platformă (din pari sau scânduri) pe care se clădește claia"; cf. b i n ă...

– var. **1° susuiác** s. n., pl. *susuiâce* AMD, h. 307/rar Tl; **țâțâiág** s. n., pl. *țâțâiâge*/rar Tl; **țuțuiág** s. n., pl. *țuțuiâge*/rar Tl.

SĂZÂRMÂ s. f. GD/prin Ct „carne de oaie (sau de porc) prăjită și păstrată în untură, la borcan"; cf. c a v a r m ă.

– var. **săzărmá** s. f. AMD, Pl. 97/rar Ct; **sâzârmá** s. f. GD/rar Ct; **zăzârmá** s. f. AFLR/rar Ct.

SCÁDRĂ v. **scrádă 1°, 2°**.

SCÁFĂ s. f., pl. *scâfe* **1°** AMD, h. 599/rar Tr „taler la cântar"; cf. c a p â c 11°...

2° AMD, Pl. 181/rar Ag „un fel de cuțitoaie cu care se curăță carnea de pe piei înainte de argăsit"; cf. c o a s ă...

SCALANDÍU adj., f. *scalandíe* AMD/rar Ct „mofturos la mâncare"; cf. l i g á v...

SCÁLDĂ s. f. **1°** AFLR/rar Vl, Bz „baia, îmbăiatul copilului sugar".

2° TDO/rar Dj „baia, îmbăiatul mortului": Apa de *scâldă* [a mortului] o-aruncăm, o-aruncăm la un gard/933.

SCALÓI s. m., pl. *scalói* **1°** GM/ rar Ph „caloian"; cf. c a l o i e n i c ă...

2° GM/rar Tr „copil neastâmpărat, zburdalnic".

3° AMD, Pl. 118/rar Db „lătunoaie în țesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

4° AMD. Pl. 119–120/rar Ag „fir care, nefiind trecut prin spată și prin ițe, este dat înapoi pe sul"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

– var. 1° **zgalói** s. m. GM/rar Gr.

SCALOIÁN v. **căluián**.

SCALOIÉTE s. m. AFLR/rar Db „caloian"; cf. c a l o i e n i c ă...

SCALOÍȚĂ v. **caloiță**.

SCALUIÁN v. **căluiân**.

SCAMATORÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Gr „a distra pe cineva făcând s c a m a t o r i i".

SCAMATORÍE s. f., pl. *scamatorii* GM/rar Gr „giumbușluc, bufonerie": Luni după nuntă i-a pus [pe socri] într-un căruț. S-a suit în căruț și trăgea căruța pe bătătură; așa-i *scamatorii*, făcea lumea ca să râză/830; cf. b a z a c o n e á l ă...

SCÁMĂ s. f., pl. *scáme* **1°** AMD, h. 388/prin Tl și rar Ph, Il, Cț „câlți"; cf. b u c i...

2° AMD, Pl. 150–151/rar Tr, Cl, Cț „lână măruntă rămasă în dinții pieptenelui după dărăcit; canură"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

3° GM/rar Db „înveliș subțire pe gogoașa de mătase, care se curăță pentru a obține borangicul": Le curățam din *scáma* aia a lor și lăsam gogoașa [de mătase] simplă/811; cf. c ă m ă ș u i á l ă 3°...

4° AO, h. 22/rar Dj; AMD, h. 1 MN/rar Tr [mai multe la pl.] „mătreață"; cf. c o á j ă 6°...

SCAMN v. **scáun 1°, 2°, 14°, 23°**.

SCANDALAGIÓS (5 sil.) adj., f. *scandalagioásă* GM/rar Tr „certăreț, scandalagiu"; cf. p a r a v á t i c ă.

SCÁON v. **scáun 2°, 12°, 20°, 23°, 29°**.

SCÁPĂT s. n. TDO/rar Ot „apusul (soarelui)": S-apropia *scápătu* dă soare/992; cf. s f i n ț e á l ă.

SCÁPETELEA, de-a-n ~ v. **cap 7°**.

SCARÁNDĂ s. f., pl. *scaránde* AMD, h. 22/rar Ot „cercel confecționat din moneda turcească cu același nume": *Scarándă* e lăticică/ 776; cf. b ă n ú ț...

SCÁRĂ s. f., pl. *scări* **1°** AO, Pl. 47/rar Dj; AMD, h. 539/rar Tl „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

2° pl. **scáre** AO, Pl. 26/rar Gj; AMD, h. 212 MN/Cț și rar Db, Ph, Bz „scări (de urcat la alt nivel)".

3° AMD, h. 248/rar Ph, Cl, Il „loitră"; cf. c a n á t 1°...

4° AMD, Pl. 61–62/rar Db, Ph, Ot [la pl.] „fuscei la loitră"; cf. a r á c 3°...

5° AO, h. 649/Dj, prin Gj, Mh și rar Vl; AMD, h. 657/rar Ph, Br, Ot, Tr, Cl „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

6° AMD, h. 644/rar Vl, Db, Cț „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

7° AMD, h. 642/rar Ot „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

8° art. **scára-pisícii** loc. subst. GM/rar Ag, Ot „ghirlandă din hârtie colorată (pentru împodobit bradul miresei sau sala în care se desfășoară nunta)": În brad mai mult d-asta se folosește pă sus, să pune-așa prin casă *scára-pisíci* înăuntru și-n brad iar să pune/775; cf. b ó l t ă 6°...

SCARLANTÍNĂ s. f. AO, Pl. 11; GO/rar Mh, Dj; AMD, h. 102; GM; GD/rar Ag, Bz, Ot, Gr, Tl, Cț „scarlatină"; cf. b u b á t 2°...

SCARLAÓNȚ s. n., pl. *scarlaoánțe, scarlaónți* AMD, Pl. 110–111/rar Tr „fiecare dintre cele două stinghii așezate orizontal pe brațele războiului, de care sunt agățate brețele de susținere a iților și a vătalelor"; cf. a j u t ó r 14°...

SCARLAONȚÁT v. **cârlăonțát 1°**.

SCÁRPĂ s. f. GO/rar Gj „plantație de protecție, perdea pe marginea căii ferate": Este un fel de *scárpă* de-asta de salcâmi, deasă/905.

SCARPÉTE s. m., pl. *scarpéți* GO/rar Vl „papuc din dimie cu talpă de cauciuc sau de postav"; cf. c ă l ț ú n 1°...

– var. **şcarpéţi** s. m. pl. GO/rar Vl.

SCĂUN s. n., pl. *scáune* 1° AO, h. 225/Gj, prin Mh, Dj şi rar Vl; AMD, h. 212/prin Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr şi rar Tl, Cţ „laviţă (la poartă)"; cf. b á n c ă 2°...

2° var. **scáon** s. n., pl. *scáone* AO, h. 819; Pl. 31; 138/rar Mh; AMD, h. 226 MN; 690; TDM I/Db, Ph, prin Gr şi rar Ag, Tr „obiect din lemn (cu patru sau trei picioare) de forme şi cu întrebuinţări diferite: de şezut, de cioplit, de înşiţat etc."

3° GO/rar Gj „targă pe care se duce mortul la groapă; năsălie"; cf. g r á t i e 12°...

4° AO, Pl. 47/rar Ot „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

5° AMD, h. 173/rar Tr „schelă de zidărie"; cf. c ă p r i ó r i...

6° AO, h. 209/rar Dj; AMD, h. 189/rar Br, Gr, Cl „chingă la căprior"; cf. a d á o s 1°...

7° GM/rar Db „lemn (scurt) care leagă c o n s o l u l de căprior".

8° art. **scáunul-písicii** s. compus GM/rar Ph „suport improvizat prin încrucişarea mâinilor a două persoane".

9° AMD, h. 655/prin Cl, Il şi rar Ag, Ot, If „partea, dricul din faţă la căruţă"; cf. b r ă c i n á r 2°...

10° AO, h. 647/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 656/prin Cl, Il şi rar Ag, Bz, Br, Ot, If „partea, dricul dinapoi de la căruţă"; cf. c h i l i m i e 4°...

11° AMD, h. 654/Ag, Cţ, prin Il, Tl şi rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl „v á r t e j la căruţă"; cf. b a i g i c...

12° AMD, Pl. 61/rar Ph, Tl „crucea din faţă la căruţă"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

13° AO, h. 657/rar Dj; AMD, h. 667/rar Gr, Cţ „lemnul prin care se leagă sania de proţap; pisc"; cf. a l c á 7°...

14° AO, Pl. 57/Gj, Mh, Dj, Ot şi prin Vl; AMD, h. 250 MN/Tr, prin Gr, Cţ şi rar Ph, Bz, Ot, Tl „oplean"; cf. c h í n g ă 2°...

15° AO, h. 390/rar Dj, Ot; AMD, h. 251/rar Gr „cruce la sanie": De *scáun* se prind cornăţelele, de care se prind hăţurile AMD/834; cf. b o t á r[2] 1°...

16° AO, Pl. 129/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 164–165/rar Db, Bz „cadrul din bârne în care este prins coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

17° AO, Pl. 132/rar Mh „dispozitivul, platforma din mai multe bârne rotunde, pe care alunecă piatra morii când e scoasă pentru ferecat"; cf. l u n g ó n 5°...

18° AO, Pl. 126/rar Vl [la pl.] „lemnele (cioplite), stâlpii bătuţi în pârâu, pe care alunecă stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

19° AO, Pl. 126/rar Vl „lemnul care sprijină capetele b o g d a n i l o r de la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

20° var. **scáon** s. n., pl. *scáone* AMD, Pl. 171/rar Ag „unealta cu ajutorul căreia dogarul strânge răsucind teiul de legat cercurile butoiului"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

21° AO, h. 636/rar Mh; AMD, h. 638/rar Br, Tl „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

22° AMD, Pl. 110/rar Db „parte a războiului constând din cele două braţe"; cf. c á p r ă 10°.

23° AO, h. 717/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 107/Ph, prin Ag, Db, Vn, Gr, Il şi rar Vl, Br, Ot, Cl, Cţ „suportul pe care se sprijină braţele vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

24° AO, h. 725/rar Ot; AMD, Pl. 112/rar Ph, Tr „fiecare dintre cele două chingi ale războiului"; cf. b l ă n i ţ ă 4°...

25° AMD, h. 334/rar Il „c a r á m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

26° AO, h. 624/rar Dj „suport, platformă sub claie"; cf. b i n á...

27° art. **scáunul teáscului** AMD, Pl. 86/rar Ph „jgheabul prin care se scurge mustul de la storcător la putină".

28° **în a fáce ~** *(unui copac)* AMD, h. 409/rar Cţ „a reteza (un copac)"; cf. c i o n t á 2°...

29° **~ (la úger)** GM/rar Bz, Gr „inflamare a ugerului înainte de fătare": [Oaia] n-a avut *scáun la úger*, nu nimic.

Cine știa că fată? Ea a fătat fără *scáun*, fără nimica/755; cf. b o b o ș e á l ă...

– var. **scamn** s. n., pl. *scámne* 1° AO, h. 225/rar Gj, Mh; 2° AO, Pl. 31; 135, 136; 138; AFLR/Mh și prin Gj; 14° AO, Pl. 57/Mh; 23° AO, h. 717/prin Mh; **scáon** s. n., pl. *scáone* 12° AMD, Pl. 61/rar Ag; 23° AMD, Pl. 107/rar Ph, Gr; 29° TDM III/rar Gr.

SCĂBIÚȚĂ s. f. AMD, h. 55 MN/rar Cț „scabie, râie"; cf. r á p ă n 2°.

SCĂBÚZ v. **căbúz**.

SCĂDEÁ vb. II tranz. GM/rar Il [d. o apă curgătoare] „a purta, a duce la vale": Știi cât i-*a scăzút*? Apa, după vreo doi kilometri, i-*a scăzút* la vale de unde a dat ei [băieții] înot/851.

SCĂFÂRLÍE s. f., pl. *scăfârlii* 1° AMD, h. 86/rar Bz „rotulă la genunchi"; cf. b í l ă...

2° var. **scofârlíe** s. f., pl. *scofârlii* AO, h. 4/rar Vl, Mh „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°...

– var. 1° **scofârlíe** s. f., pl. *scofârlii* AO, h. 120/Mh și rar Gj, Dj.

SCĂFÍȚĂ s. f. AO, Pl. 131/rar Vl, Mh „teică la moară"; cf. c a p á c 10°...

SCĂFLEÁJĂ v. **glăveájă 4°**.

SCĂLÁN s. m., pl. *scălâni* AO, h. 626/rar Gj [mai ales la pl.] „tulpini de porumb smulse cu mult pământ, care, împărțite în două trei mănunchiuri, se pun pe vârful clăii, pentru a o feri de vânt".

SCĂLDÁ vb. I refl. 1° AMD, h. 6/prin Gr și rar Vl, Ot „a se spăla pe cap"; cf. l a^2 1°...

2° GO/rar Dj [d. grapă; fig.] „a trece ușor, abia atingând terenul": Dacă punem cu colții, grâul este afară și-l rupem, dar cu teșitura sare, *se scáldă* grapa/979.

SCĂLUIÁN v. **căluián**.

SCĂLÚȘ v. **călúș 1°, 14°, 15°, 20°, 25°**.

SCĂLUȘÉL v. **călușél 2°**.

SCĂMÁ vb. I tranz. AMD, h. 389/rar Ot [d. pieptene] „a scămoșa (firul de cânepă)"; cf. c o ș í 1°...

SCĂMĂȘOÁSĂ adj. f. GM/rar Bz „cu scame; scămoasă".

SCĂMNÚȚ s. n., pl. *scămnúțe* AO, Pl. 31/rar Gj, Mh dim. de la s c a m n 2°.

SCĂPÁ vb. I 1° tranz., ind. prez. 1 sg. *scăp* AO, h. 988 MN/Gj, Mh și rar Dj; conj. prez. 3 sg. *să scápe*/Gj, Mh și rar Dj; *să schépe*/rar Gj „a da drumul, a lăsa să cadă din mână ceva".

2° refl. AFLR/rar Tl „a se descotorosi de cineva": *M-am scăpát* de el/879; cf. c u r á 7°.

SCĂPĂRÁ[1] v. **căpărá**.

SCĂPĂRÁ[2] vb. I unipers. AO, Pl. 45/rar Mh; AMD, h. 523/Tl și rar Tr „a fulgera"; cf. l i c ă r í 1°...

SCĂPĂRĂTOÁRE s. f., pl. *scăpărători* AMD, h. 213 MN/rar Db „brichetă (de aprins țigara)".

SCĂPĂRI s. f. pl., în ~ loc. adv. GM/rar Tr; **prin** ~ loc. adv. GO/rar Mh; GM/rar Gr „pe apucate, printre picături; în grabă": Mai lucrez, lucrez așa-*n scăpări*, la croitorie, mă duc și la roșii GM/806. Mai săpai acolo puțân, că trebui și la el săpat, *pîn scăpări*, că n-avem cum GO/965.

SCĂPĂRÍȘ s. AMD, h. 213 MN/rar Ot „chibrit"; cf. c ă t r ă n í ț ă...

SCĂPĂTÁ vb. I 1° AO, Pl. 127/rar Mh [d. apa de la moară] „a cădea, a sări de la capătul ulucului la roată"; cf. p i ș á.

2° AFLR/rar Tl [d. pești] „a cădea, a aluneca în plasă, coș etc.)": Peștele vine la mămăligă și *scápătă* acolo în coșu-ăla/881.

SCĂPĂTÁT s. n. GM/rar Gr „punct cardinal: apus"; cf. m ú n t e 3°...

SCĂPĂTOÁRE s. f. GO/rar Gj [la jocurile de copii] „locul unde se refugiază partenerii, ca să nu fie prinși".

SCĂRÁ vb. I tranz. GM/rar Gr „a așeza cărămizile (la zidărie) din rândul superior peste rosturile celor din rândul inferior": În continuare merge cu ei [= chirpicii] la zidu casei *scărîndu*-i în sus/826.

SCĂRÁTĂ adj. f., pl. *scărate* AMD, h. 194/rar Db [d. șiță] „așezată (pe acoperiș) prin suprapunere parțială, în scări, ca solzii"; cf. î n s o l z í t...

SCĂRBEZÍ v. **strepezí**.

SCĂRÍCĂ s. f., pl. *scărici* AMD, Pl. 56/rar Cl „apărătoare (ca o greblă) atașată la coasă pentru reglarea brazdei (când se cosesc cereale)"; cf. c a r a g á ț ă 2°...

SCĂRÍLĂ s. f., pl. *scărili* AMD, Pl. 62/prin Ag „codârlă la căruță"; cf. c á p r ă 12°...

SCĂRIȘOÁRĂ s. f. GD/rar Tl „colac (format din mai multe inele lipite între ele ca zalele lanțului) dat de pomană la parastas".

SCĂRLĂONȚÁT v. **cârlăonțât 1°**.

SCĂRMĂNÁ vb. I 1° GM/rar Bz, II „a mărunți, a fărâmița (pământul)": Boroana vine și *scărmănă* pământu-ăla, știți, s-amestică și îl amestică grâul/837; cf. f r ă g e z á 1°...

2° var. **scărmină** vb. I TDO; AFLR/prin Dj „a desface răsfirând, cu mâna, lâna, cânepa etc.": Dupe ce să usucă [lâna], o *scărminăm* cu mâna TDO/978.

3° var. **zgărmăná** vb. I AMD, ch. 370/rar Db „a scurma (în jar, ca să ardă mai bine)"; cf. a ț â ț ă í...

– var. **zgărmănă** vb. I 2° AMD/rar Cl; **zgărmáná** vb. I 1° GM/rar Cl.

SCĂRMINÁ v. **scărmănă 2°**.

SCĂRMINÚȘ s. n. GO/rar Dj „darac"; cf. d a r á c 2°...

SCĂRPĂNĂ v. **scărpená**.

SCĂRPENÁ vb. I refl. AMD, h. 55/prin Cl și rar Ph, Il, Tl, Cț „a se scărpina"; cf. f r e c á 3°...

– var. **scărpănă** vb. I refl. AO, Pl. 5/prin Mh și rar Gj.

SCĂRPEȚÍ v. **strepezí**.

SCĂRULÍȚĂ s. f., pl. *scărulițe* AMD, h. 175 MN/rar Gr „treaptă la scară"; cf. m a r t á c 9°...

SCĂRÚȚĂ s. f., pl. *scărúțe* AMD, Pl. 90/rar Ph „rama din bețe așezate de-a curmezișul stupului din nuiele, pentru a ajuta albinele să-și clădească fagurii"; cf. g r í p c ă[1] 9°...

SCĂUIÁȘ s. n., pl. *scăuiașe* AMD, h. 226 MN/rar Tl „scăunel"; cf. s c ă u n é c i, s c ă n é ț, s c ă u n ú ș.

SCĂUNÁ vb. I intranz. **1°** AMD, Pl. 52–53/prin Tr și rar Gr, Cl [d. cereale] „a înfrăți": [Grâul] înfrățește, să mai zice și *scăunăzá*, e scăunat foarte bine/784; cf. a r u n c á 1°...

2° var. **scăuní** vb. IV tranz. AMD/rar Vn „a reteza corzile viței-de-vie (toamna, înainte de a o îngropa)".

SCĂUNÁT adj. AMD, Pl. 52–53/rar Tr [d. cereale] „care a dat lăstari; înfrățit"; cf. î n p u i á t...

SCĂUNÉCI s. n., pl. *scăunéce* AO, Pl. 31/Vl și rar Dj; AMD, h. 226 MN; 690/rar Vl, Ag, Ot, Cț „scăunel"; cf. s c ă u i á ș...

SCĂUNÉL s. n. **1°** AMD, h. 654/rar Db „v â r t e j la căruță"; cf. b a i g í c...

2° AMD, Pl. 107/rar Il „suport pe care se sprijină brațele vârtelniței"; cf. b u t 8°...

SCĂUNÍ v. **scăună 2°**.

SCĂUNÉȚ s. n., pl. *scăunițe* [sic!] AMD, h. 226 MN/rar Gr „scăunel"; cf. s c ă u i á ș...

SCĂUNÚȘ s. n. GM/rar Bz „scăunel"; cf. s c ă u i á ș...

SCĂZĂMÂNT s. n. **1°** GD/rar Tl „scăderea, reducerea nivelului unei ape".

2° AMD, h. 550/rar Bz, Ot „adâncitură între două înălțimi; șa"; cf. d e ș e l ă t ú r ă 1°...

3° AMD, h. 77/rar Ot „partea din palmă, mai umflată, situată în continuarea degetului mare"; cf. c â l c ă i 3°.

4° în ~ loc. adv. GM/rar Db, Gr „mod de a planta sau de a răsădi via, pomii, alternând, intercalând rândurile": Via să pune *în scăzământ*, ca să nu fie drept în drept fiecare butuc/826.

SCĂZĂTÚRĂ s. f. AMD/rar Db „mâncare cu zeamă puțină, scăzută".

SCĂLCEIÁT adj., pl. *scălceiáți*, f. *scălceiátă* AMD, h. 111, 112/rar Vn „infirm, schilod"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

SCÂNDURĂRÁIE s. f. colect. GM/rar Bz „cantitate mare de scânduri"; cf. b l ă n ă r i e.

SCÂNDUREÁ s. f., pl. *scândurĕle* AMD, h. 664/rar Vl „bulfeu"; cf. b u l f é i 1°...

SCÂNDURÍCĂ s. f., în **a lipi la ~** loc. vb. AMD, h. 179/rar Tl „a netezi pereții folosind fățuitoarea".

SCÂNTÉI v. **schintéie**.

SCÂRBE s. f. pl. **1°** AMD, h. 18 MN/rar Gr [fig.] „urdori": *Scĭ́rbe* la ochi, urdori s-ar spune, da mi-e rușâne de dumneavoastră/831; cf. m â z g o á r e 2°...

2° GO/rar Dj „scobituri făcute în grinzi, pentru a le încheia": Făcea *scĭ́rbe* așa, tăieturi, ca la ciutură... și-ncheia casa/960; cf. c h e r t ă t ú r ă...

SCÂRBEZÍ v. **strepezi**.

SCÂRBÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a se scârbi (de ceva, de cineva)": Am fumat așa nițel, când eram tânăr, da *l-am scîrbít*, l-am... că... nu știu dă ce mi-a venit așa, nu l-am mai fumat/761.

SCÂRCÉL v. **cârcéi 2°, 6°**.

SCÂRCI[1] v. **cârci 1°–4°, 6°**.

SCÂRCI[2] s. n. GM/rar Ag, Ph „scrânciob, leagăn"; cf. s c r â n c e v, ț ú ț u, z ă i n ă ú ș.

SCÁRCIOR v. **cárcior 1°, 2°**.

SCÂRCIOROÁSĂ v. **cârciurós 2°**.

SCÁRCÍT adj., f. *scârcítă* GM/rar Il „nemulțumit, cârtitor".

SCÂRCIUMÚȘ (3 sil.) s. n. **1°** pl. *scârciumúșuri* AMD; GM/rar Tr, Gr „un fel de leagăn, balansoar făcut dintr-o prăjină fixată la centru, cu o furcă, în căpățâna unei roți, la capetele căreia se așază, pe burtă, câte doi copii care, alergând în cerc, își fac vânt în sus în mod alternativ".

2° pl. *scârciumúșe* GM/rar Gr „instalație pentru bătătorit băligarul, în vederea obținerii tiziculuí".

SCÂRLIÓNȚ v. **cârlióńț 5°**.

SCÂRLIONȚÁT v. **cârlăonțát 1°**.

SCÂRMĂ vb. I tranz. **1°** AO, h. 899/rar Ot; AMD, h. 288; ch. 370; AFLR/prin Tr și rar Ag, Ot, Gr „a scurma, a râcâi": *Scîrmăm* jaru ca să ardă mai bine AMD, ch. 370/835. [Lupul] *a zgîrmát* învelișu [colibei], că a fost cu stuf GM/862. [Prundul] îl *zgrîmăm* în jos și-l lom și punem în căruță GO/917; cf. r â c â í 2°...

2° AMD; GM/rar Ag, Db, Ot, Tr, Gr „a săpa superficial": Dacă vedeai că n-a ieșit via, o mai *scîrmáț* nițeluș [cu sapa] GM/766; cf. b â r c â í 2°...

3° var. **zgârmá** vb. I tranz. AFLR/rar Gr „a ciopli, a scobi": A făcut o troacă dă lemn și-*a zgîrmât*-o cum a putut/827; cf. c i o p ă ț í 2°.

– var. **zgârmá** vb. I tranz. 1° AO, h. 899/prin Dj; AMD, ch. 370; GM/prin Gr și rar Db, Ot, Cl; 2° AMD/rar Gr; **zgrâmá** vb. I tranz. 1° GO/rar Vl.

SCÂRPEZÍ v. **strepezí**.

SCÂRTÁC v. **cârstác 2°**.

SCÂRTÁCĂ v. **cârstác 1°**.

SCÂRTÁȘ v. **cârstác 1°, 2°**.

SCÂRTÁȚĂ v. **cârstác 1°**.

SCÁRTĂ v. **cárstă 1°–4°**.

SCÂRTÉȚĂ v. **cârstác 1°**.

SCÂRTIȚĂ v. **cârtiță 1°**.

SCÂȘ v. **câș**[2].

SCHEL v. **ștel 1°**.

SCHÉLĂ s. f. **1°** pl. **scheli** AO, Pl. 24/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 173/prin Ag și rar Ot, Tr, Tl „schele pentru muncitorii care lucrează la înălțime (mai ales în construcții)"; cf. c ă p r i ó r i...

2° var. **schílă** s. f., pl. *schíle* AO, h. 189/prin Ot și rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 173 MN/Tr „punte fixă ori improvizată care face legătura între o navă și țărm sau chei".

3° pl. *schéle* AO, h. 189/Dj și rar Ot „port pe malul unui râu; debarcader".

4° var. **schílă** s. f., pl. *schíle* AO, h. 189/rar Dj; AMD, h. 173/rar Db „unitate industrială care se ocupă de exploatarea unui zăcământ petrolifer"; cf. p a t 5°.

5° var. **șchélă** s. f., pl. *șchéle* AMD, h. 173 MN/rar Gr „schelet de lemn pe care

se sprijină g h e r g h e f u r i l e de uscat tutunul"; cf. c o r l ă t ă 4°...

6° AMD, h. 173 MN/rar Tl „platformă amenajată pentru predarea peştelui la cherhana": După ce le-a terminat pe toate [vârşele], ia peştele şi-l duce la *skílă*... la *skíla*. la cântare TDO/995.

7° var. **şchélă** s. f., pl. *şchéle* AMD, h. 173 MN/rar Ph „cadru din pari aşezaţi pe loitre pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g ă ş 1°...

8° var. **şchéle** s. f., pl. *şcheli* AMD, h. 173 MN/rar Bz „tejghea, masă de lucru la tâmplărie"; cf. b á n c ă 1°...

9° pl. *schéle* AO, h. 189/rar Mh; *scheli*/rar Mh „capră de tăiat lemne".

10° var. **şchélă** s. f., pl. *şchéle* AMD, h. 173 MN/rar Il „postament sub claie"; cf. b i n ă...

11° var. **schílă** s. f., pl. *schíle* AMD, h. 173 MN/rar Tr „şiră (de paie)"; cf. c ă r s t ă 2°...

12° pl. *schéle* AMD, h. 173 MN/rar Bz „scenă".

13° var. **şchílă** s. f., pl. *şchíle* AO, h. 189/rar Vl „grup, ceată de oameni": O *şkílă* de lume merge pe drum/928; cf. c r í l ă 1°...

– var. **schéle** s. f., pl. *schéle* 1° AMD, h. 173/prin Br şi rar Bz, Il; *scheli*/prin Cţ şi rar Tl; **schílă** s. f., pl. *schíle* 1° AO, h. 189/Ot, prin Dj şi rar Vl, Gj; 3° AO, h. 189/prin Ot şi rar Dj, Tr; 6° TDO/rar Ot; *schíli* 1° AO/rar Dj; **şchélă** s. f., pl. *şchéle* 1° AO/Vl şi rar Ot; AMD/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Br, Ot, If, Cţ şi rar Gr, Tl; 2° AMD, h. 173/prin Ph, Cl şi rar Ag, Db, Bz, Br, Gr, Il; 4° AMD, h. 173 MN/prin Tr şi rar Db; *şcheli* 1° AO/rar Vl; AMD prin Il şi rar Cl, Cţ; 2° AMD/rar Cl, Il; *şchei* 1° AMD/rar Cţ; **şchílă** s. f., pl. *şchíle* 1° AO, Pl. 24/rar Vl; AMD/rar Ot, Tr, Gr; 4° AMD/rar Gr; 5° AMD, h. 173 MN/rar Gr.

SCHELĂCĂÍ v. **chelăcăi 1°**.

SCHELĂÍ v. **chelăcăi 1°**.

SCHÉLE v. **schélă 1°**.

SCHELÉT s. n. **1°** AMD, Pl. 164/rar Bz „parte a morii formată din cele două bârne pe care se sprijină p e r i n o c u l"; cf. b á b ă 19°...

2° var. **scheléte** s. m., pl. *scheléţi* AMD, h. 3/rar Ag, Ph „craniu, ţeastă"; cf. c a p á c 4°...

3° var. **şchiléte** s. n. TDM III/rar Gr „sistemul osos (la om)".

4° var. **şchelét** s. AMD, h. 177/rar Cţ „totalitatea cercurilor bătute la pereţii casei (pentru fixarea tencuielii)"; cf. c e r c u i á l ă 1°...

5° var. **scheléte** s. m., pl. *scheléţi* AO, h. 219/rar Mh „căptuşeala unei fântâni (formată din bârne, piatră sau tuburi de ciment)"; cf. b u t ó i 2°...

6° var. **scheléte** s. AMD, Pl. 56–57/rar Br „grindeiul plugului"; cf. i n i m ă 11°...

7° var. **schiléte** s. m., pl. *schiléţi* AO, h. 48/rar Dj „om foarte slab".

– var. 7° **şcheléte** s. m., pl. *şcheléţi* AO, Pl. 3/rar Ot.

SCHELÉTE v. **schelét 2°, 5°, 6°**.

SCHENCĂNÍ vb. IV intranz. **1°** TDM II/rar Bz [d. câini, lupi] „a scheuna, a chelălăi": Şi auz un glas acolo heu! ieu! numa aşa *skencăngá* [...] când l-am văzut aşa, lupu nu mai... *skencăngá*i/731; cf. c ă ţ ă n í 3°...

2° var. **tencăní** vb. IV intranz. GM/rar Bz [d. cocoşi] „a scoate sunete specifice; a cotcodăci": Eu adormisem şi m-am pomenit tocmai când s-uzea numa cocoşu cum mai făcea, *tencăngá* el aşa/730; cf. c ă t c â r i g i....

– var. **1°** **stencăní** vb. IV intranz. GM/rar Ph.

SCHERBEZÍ[1] v. **serbezí**.

SCHERBEZÍ[2] v. **strepezí**.

SCHERLĂÍ v. **chelăcăi 1°**.

SCHÍDĂ s. f., pl. *schíde* GM/rar Bz „desiş, tufiş": Văz un locşor mic într-o *skídă* de brazi, aşa era nişte brădăcei micşori; cf. b u g e á c 1°...

SCHIDÓL v. **schilód 1°**.

SCHIDOLÍT v. **schilozít**.

SCHÍELE s. n. pl. art. AFLR/rar Vn „schiurile".

SCHIFORÓG adj., f. *schiforoágă* GM/rar Gr „olog, şchiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

SCHILÁV v. **chilăv 1°**.

SCHÍLĂ v. **schélă 1°–4°, 6°, 11°**.

SCHILĂRÉŞTI adj. pl., **cioáreci** ~ AO, h. 294/rar Gj „cioareci din dimie ţesută în ochiuri; denumirea se datoreşte faptului că primul care a purtat acest model de cioareci a fost Dinică Schileru (om politic localnic)".

SCHILĂVÍ vb. IV tranz. AFLR/ rar Cţ „a schilodi".

SCHILÉTE v. **schelét 7°**.

SCHILIGÍU s. m. GO/rar Mh „lucrător la s c h i l ă, în port".

SCHILÓD adj. **1°** pl. **schilóji** AMD, h. 111/Tr şi rar Il „schilozi, infirmi"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

2° GM/rar Vn „eufemism pentru lup": Hai să nu iasă vun *sk*ílód d-ăla la oi [...] dacă zâceam lupi [...] ziceam că iese lupii la oi... şi nu-i mai ziceam lup, îi ziceam *sk*ílód/724.

– var. 1° **chilóz** adj., pl. *chilóji*, f. *chilózã*, pl. *chilóze* AO, h. 143, 144/rar Dj; **schidól** adj., pl. *schidóli*, f. *schidoálă*, pl. *schidoále* AO, h. 144/rar Ot; AMD, h. 111, 112/rar Vl, Ot; **schilóg** adj., pl. *schilógi*, f. *schiloágă*, pl. *schiloáge* AO, h. 144/rar Vl; AMD, h. 111, 112/prin Vn, Il, Cl, Tl şi rar Cţ; **schilót** adj., pl. *schilóţi*, f. *schiloátă*, pl. *schiloáte* AO, h. 143, 144/rar Mh; AMD, h. 111, 112/rar Cţ; **schilóv** adj., pl. *schilóvi*, f. *schiloávă*, pl. *schiloáve* AO/rar Gj; **spilód** adj., pl. *spilózi*, f. *spiloádă*, pl. *spiloáde* AMD/rar Cl; **şchidól** adj., pl. *şchidóli* AMD, h. 111/rar Ot; **şchilód** adj., pl. *şchilózi*, f. *şchiloádă*, pl. *şchiloáde* AO, h. 143, 144/prin Vl şi rar Ot; AMD, h. 111, 112/Db, Tr, prin Ag, Il, Cţ şi rar Vl, Ph, Bz, Gr, Cl; m. pl. *şchilóji* AMD, h. 111/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr; **şchilóg** adj., pl. *şchilógi*, f. *şchiloágă*, pl. *şchiloáge* AO, h. 143, 144/rar Vl; AMD, h. 111/rar Cl, Il.

SCHILODÍE s. f. AMD, h. 111/rar Db „infirmitate"; cf. d a m b l a g e á l ă 1°...

SCHILÓG v. **schilód 1°**.

SCHILOMÂN v. **chilomân 1°**.

SCHILÓT v. **schilód 1°**.

SCHILÓV v. **schilód 1°**.

SCHILOZÁT v. **schilozít**.

SCHILOZÍT adj., pl. *schilozíţi*, f. *schilozítă*, pl. *schilozíte* AO, h. 143, 144/rar Vl, Ot; AMD, h. 111, 112/rar Gr „schilodit, schilod, infirm"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

– var. **chilozát** adj., pl. *chilozáţi*, f. *chilozátă*, pl. *chilozáte* AO, h. 143, 144/rar Dj; **schidolít** adj., pl. *schidolíţi*, f. *schidolítă*, pl. *schidolíte*/ rar Dj, Ot; **schilozát** adj., pl. *schilozáţi*, f. *schilozátă*, pl. *schilozáte*/ rar Mh; **şchilodit** adj., pl. *şchilodíţi*, f. *şchilodítă*/rar Vl.

SCHIMB s. n., pl. *schímburi* **1°** AFLR/rar Vn [la pl.] „cocarde (la nuntă)": Să punea *sk*ímburí în piept, ginerica îi punea miresii, mireasa îi punea lu ginerică, zis/733; cf. b e t e á[2] 4°...

2° var. **şchimb** s. n. AFLR/rar Tl „rufărie de corp care se înlocuieşte".

SCHIMBÁŞ s. m., pl. *schimbáşi* AMD, h. 567 MN; AFLR/rar Ph, Cl, Tl „cavalerist (angajat cu schimbul, alternativ, sezonier)": Eu, dacă eram călăraş, mergeam pân sat [...] acuma noi *sk*ímbáşi-ăştia purtam rozete, pinteni la cizme, acuma permanenţii, ei, săracii, nu avea AFLR/704; cf. c ă l ă r á ş 1°.

SCHIMBĂTOÁRE v. **schimbător 1°–3°**.

SCHIMBĂTÓR s. n., pl. *schimbătoáre* **1°** AMD, h. 644/rar Tl „schimbătoare la coarnele plugului cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

2° AMD, Pl. 58/rar Il, Tl „cui la grindeiul plugului"; cf. c ă l ú ş 10°...

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

3° var. **schimbătoáre** s. f., pl. *schimbătóri* AO, h. 731/rar Gj „tălpig la războiŭ"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

4° AMD, Pl. 113/rar Tr „slobozitor la războiŭ"; cf. d o r â n g á r 2°...

5° AMD, Pl. 114/rar Il „b ă r b ă t u ș la războiŭ"; cf. a m n á r 2°...

– var. **schimbătoáre** s. f., 1° pl. **schimbătóri** AMD, h. 644/rar Gl, Br; 2° pl. *schimbătoáre* AMD, Pl. 58/rar Br; **șchimbătoáre** s. f., pl. *șchimbătóri* 1° AMD/rar Il.

SCHIMOSÍ vb. IV refl. GD/rar Tl „a se schimonosi, a se strâmba"; cf. o p ă c i.

– var. **schimoși** vb. IV refl. AMD/rar Tl.

SCHIMOȘÍ v. **schimosí**.

SCHÍNJE v. **chingă 4°**.

SCHINTÉIE s. f., pl. *schintéi* AO, Pl. 27; TDO/crt.; AMD, h. 207 MN/rar Ot, Tr „scânteie": O punea pe piatra aia și da cu fieru ăla și da *sk'ăntéj* și s-aprindea iasca TDO/956. Era un vânt mare ș-a sărit un *scintéj* TDM II/753.

– var. **scântéi** s. n., pl. *scântéie* TDM II/rar Br; AMD, h. 207 MN/rar Ct; **schintíe** s. f., pl. *schintíi* AMD/prin Tr; **scrintéie** s. f., pl. *scrintéi*/rar Tr; **șchintéie** s. f., pl. *șchintéi* AO, Pl. 27/rar Vl.

SCHINTÍE v. **schintéie**.

SCHIOP v. **șchiop**[1] **2°**.

SCHIOPÁ v. **șchiopá 1°**.

SCHIOPĂTÁ v. **șchiopătá**.

SCHIPĂ v. **scuipá**.

SCHIPCIUÍ v. **clipciuí**.

SCHIRNÓV v. **șchirnáv**.

SCHIUPÁ v. **scuipá**.

SCHÍZĂ s. f. AFLR/rar Br „schijă".

– var. **șchijă** s. f., pl. *șchije* AFLR/rar Ct.

SCIOMP v. **știomp 1°**.

SCIUMP v. **știomp 1°**.

SCÍTURĂ v. **ciútură 2°**.

SCLĂBÍ v. **slăbí 2°**.

SCLĂBÚC s. m., pl. *sclăbúci* GM/rar Ag, Db „clăbuc": Iese *sclăbúc*, adică face bășici apa/818; cf. z o á l e 1°.

SCLĂDÍRE s. f. AFLR/rar Dj „acțiunea de a clădi".

SCLĂÍT adj., f. *scláită* TDO/rar Gj [d. preparate culinare] „sleit, secătuit, fără zeamă": Făsui *sclăjtl*/913; cf. s c ú r s ă.

SCLĂNÍNĂ v. **slăínă**.

SCLĂNINÚȚĂ s. f., pl. *scláninúțe* AFLR/rar Gj dim. de la s c l ă n i n ă.

SCLĂVÍNĂ v. **slăvínă 1°**.

SCLÂNTÍ v. **scrânti 2°**.

SCLEPEZÍ v. **strepezí**.

SCLIMPÚȘ s. n., pl. *sclimpúșe* **1°** GM/rar Ag „bățul mai scurt folosit în jocul țurca": Băteam *sclimpúșu*, cum să spune, *sclimpúș*, puneam un ciumag jos și puneam *sclimpúș* așa, cum să spun, de lemn, de cap dă lemn așa retezat/768; cf. c e l i c h e 2°...

2° AO, h. 492/rar Mh, Dj „bețișor (pus la capătul țevii pentru a prelinge țuica de la cazan)".

SCLINTÍ v. **scrânti 2°**.

SCLÍPCE s. f. pl. AO, h. 194/rar Dj „leațuri (sau nuiele) care se bat la pereții casei (pentru a fixa tencuiala)"; cf. b a s c h i e 2°...

SCLINTITÚRĂ s. f. AO, h. 110/rar Vl „scrânțitură, luxație"; cf. c l e f e t e ă l ă.

SCLIPCIUÍ v. **clipciuí**.

SCLÍPET v. **scripete 2°, 3°**.

SCLÍPETE v. **scripete 2°–4°**.

SCLIPETÍ v. **strepezí**.

SCLIPEZÍ v. **strepezí**.

SCLIPÓS adj., f. *sclipoásă* GO/rar Gj, Dj „care sclipește; lucios, lucitor": Gorunu are coaja netedă definitiv, netedă și mai *sclipțás*-așa nițăl/924; cf. l u c í t.

SCLIVISÍ vb. IV 1° refl. GM/rar Ph [d. fructe macerate, lut, humă etc.] „a se face masă compactă; a se omogeniza": Amestecam pământu cu huma aia, nu pământ, că nu ținea țestu cu pământ, numai humă d-aia, dă *să clivisésțe* ea și să-ntărească bine GM/687; cf. a m e s t e c á 2°...

2° var. **clivisí** vb. IV refl. AMD, h. 74/rar Db [d. tendoane] „a se suci, a se

întoarce": Mi *s-a clivisít* vinili la mână/812.

– var. 1° **clivisí** vb. IV refl. GM/rar Ag.

SCLOÁTĂ v. **zloátă 2°**.

SCLOBÓD v. **scrobóji**.

SCLOBOZÍ v. **slobozí 4°**.

SCLÚJBĂ s. f. AFLR/rar Vl „slujbă, serviciu religios": Face *sclújbă* acolo/908.

SCLUPTÁ vb. I AO, Pl. 135/rar Dj „a sculpta".

SCOÁBĂ s. f., pl. *scoábe* 1° AO, h. 535/rar Mh „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

2° AO, h. 535/rar Mh „măceaşă".

SCOÁCE vb. III refl. 1° AFLR/rar Gr [d. bube] „a (se) coace": Eu te scot, tu [bubă] *te scoĉí*, în pământ să intri/821.

2° GD/rar Tl „a se încălzi încet, la foc mic": [Oalele] le puneam şi *să scoĉá* aşa pă sobă, de să-ncălza/877.

SCOÁRȚĂ s. f., pl. *scoárțe* 1° AMD, h. 359; h. 674/rar Bz, If. Gr „porțiune de gard demontabilă"; cf. a r c á c i 3°...

2° AMD, h. 248/Vn, prin Ph, Bz, Cţ şi rar Ag, Db, Gl, Ot, Gr, Cl, Il, Tl „loitră"; cf. c a n á t 1°...

3° AMD, Pl. 61–62/rar Ph, Ot [la pl.] „fuscei la loitre"; cf. a r á c 3°...

4° AMD, h. 662/rar Ph, Il, Tl, Cţ [la pl.] „lemne puse de-a lungul peste loitre pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a j u t ó r 15°...

5° AMD, h. 457/rar Db „veşcă la sită"; cf. c a s n á c...

6° AMD, Pl. 167/rar Ag „veşcă la piatra morii"; cf. c o r l á t ă 9°...

SCOÁSĂ adj. f. AMD, Pl. 134/rar Ag, Db, Ph [d. gaura din urechea oii] „cu deschidere spre marginea lobului; spintecată"; cf. s p a r t[1], s p i n t e c á t ă.

SCOB[1] s. n., pl. *scóburi* 1° GO/rar Vl; AMD, h. 193; GM; AFLR/prin Db şi rar Vl, Ag, Ot, Tr „scobitură dăltuită în lemn": Lua lemnele cioplite [...] şi le băga pă *scob* GM/691; cf. c h e r t ă t ú r ă...

2° AMD/rar Ag „partea concavă a unei piese, a unui obiect": Dalta are *scob*, e scovârdată/689; cf. s c o b ú ş.

3° AO, h. 571/rar Vl; AMD, h. 452 MN/rar Ot „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

SCOB[2] v. **scoc 4°**.

SCOBÁR[1] s. m., pl. *scobári* AMD, Pl. 172/rar Ag „unealtă de făcut gardini; gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

SCOBÁR[2] s. m., pl. *scobári* AO, h. 535/prin Mh „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

SCOBÂLȚÍ vb. IV intranz. GO/rar Tr „a se apleca, a se înclina, a-şi pierde echilibrul": *A scobîlțít* caru într-o firimiță dă groapă ş-a călcat [k] ş-a trântit-o jos dân car/998; cf. b ă n u í 4°...

SCOBEÁLÁ s. f., pl. *scobéli* AMD, Pl. 129/rar Ag „scobitură dăltuită în lemn"; cf. c h e r t ă t ú r ă...

SCOBÍ[1] vb. IV tranz. 1° TDO/rar Dj „a săpa superficial": După ce răsare [porumbul] iar îl *scobím* şi iar îl grăpăm/987; cf. b â r c â í 2°...

2° AO, h. 899/rar Ot „a scurma, a râcâi"; cf. r â c â í[1] 3°...

SCOBÍ[2] v. **scopi 1°**.

SCOBITOÁRE s. f., pl. *scobitóri* 1° AMD, Pl. 172/rar Ag „unealtă de făcut gardini; gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

2° AMD, Pl. 177/rar Bz „cuțitaş de curățat copitele calului (la potcovit)"; cf. c u s t ú r ă 4°...

3° AMD, h. 686/rar Bz „unealtă de dogărie; ghin"; cf. c i o c[2] 11°...

– var. 3° **scobitór** s. n., pl. *scobitoáre* AMD, h. 686/rar Tr.

SCOBITÓR v. **scobitoáre 3°**.

SCOBORÂTÚRĂ s. f. AMD, h. 540/rar Cţ „pantă (abruptă)"; cf. c l i n 6°...

SCOBÚŞ s. n. GO/rar Vl „scobitură, concavitate (la test)": [Testul îl facem] să rămâie *scobúşu* ăla unde băgăm mălaiu/908; cf. s c o b[1] 2°.

SCOC s. n., pl. *scócuri* 1° AO, Pl. 131/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 167/rar Ot „deschizătură prin care curge făina dintre pietrele morii la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

2° AMD, Pl. 164/rar Vn „deschizătură prin care curge apa pentru răcirea grindeiului la moară"; cf. c i u c i ú r 3°...

3° var. **scop** s. n., pl. *scópuri* AMD, Pl. 162; AFLR/rar Ph, Il „uluc la moară"; cf. b u r ú g ă...

4° var. **scob** s. n., pl. *scóburi* AO, Pl. 26/rar Vl „jgheab la streașina casei"; cf. b u r l á n 2°...

5° GM/rar Ph „scobitură, falț la șindrilă"; cf. j g h e a b 12°.

6° AO, h. 571/rar Dj; AMD, h. 452 MN/rar Ot „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

SCÓCHINĂ s. f. AMD/rar Gl „adâncitură, urmă lăsată de roțile carului sau de copitele animalelor".

SCOCITÓR s. n., pl. *scocitoáre* AMD, h. 209/rar Bz „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

SCOCULÉTE s. m., pl. *scoculéți* **1°** AO, Pl. 128/rar Vl „deschizătură prin care curge apa pentru răcirea grindeiului la moară"; cf. c i u c i ú r 3°...

2° AO, Pl. 131/rar Vl „deschizătură prin care curge făina dintre pietrele morii la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

SCOCULÉȚ s. n., pl. *scoculéțe* **1°** AO, Pl. 128/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 164/rar Vl „deschizătură prin care curge apa pentru răcirea grindeiului la moară"; cf. c i u c i ú r 3°...

2° AO, h. 694/rar Vl „adăpător pentru albine"; cf. a d ă p ă t ó r...

SCÓDIE s. f., pl. *scódii* GM/rar Ot „bucată, cheag (de sânge)": Când oi muri tu, dă-ți-o ieși sufletu, să... numai *scódii* dă sânge să verși/773.

SCOFÂRLÍE v. **scăfârlíe 1°, 2°.**

SCOFÍ v. **scopí 1°.**

SCOFÍNDE v. **scofundá.**

SCOFLEÁJĂ v. **glăveájă 4°.**

SCOFUNDÁ vb. I tranz. și refl. AFLR/rar Cl „a (se) scufunda (în apă)": *Te scofinz*/în nămol AMD, h. 544/829; cf. r á ț ă 1°.

– var. **scofínde** vb. III refl. AMD, h. 544/rar Tr.

SCOFÚNDELE, de-a ~ loc. adv. GM/rar Tr „afund; scufundându-se": S-a dat *d-a scofúndili* âla cum a putut el acolo și l-a scos [pe înecat]/779; cf. f ú n d e l e a...

SCOÍCĂ s. f., pl. *scoici* GD/rar Tl „fiecare dintre cele două bucăți de lemn scobite din care este alcătuit linul".

SCONOȘÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a incita pe cineva la rău; a stârni, a născoci"; cf. n ă l ú c ă 1°.

SCOP v. **scoc 3°.**

SCOPEÁLĂ s. f. AMD, h. 291/rar Ag „castrare"; cf. j u g ă n e á l ă...

SCOPÍ vb. IV tranz. și refl. pas. **1°** AO, Pl. 65/crt; AMD, h. 291/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Tl, prin Vl, Vn, If, Il și rar Gl, Br, Cl, Cț; ind. prez. 1 sg. *scopăsc* AMD/rar Vl, Ag, Br; „a (se) castra (mai ales porcul)"; cf. c u r á[1] 6°...

2° AO, h. 666/rar Mh „a tăia, a reteza rădăcinile aeriene la vița-de-vie"; cf. m u s t ă ț i...

– var. 1° **scobí** vb. IV tranz. AMD, h. 291/prin Ph, Bz, Tr, Tl, Cț și rar Br, Gr, Cl, Il; **scofí** vb. IV tranz./rar Cl; **scupí** vb. IV tranz./rar Ag.

SCOPÍT s. n. AMD, h. 291/rar Gr „acțiunea de a s c o p i"; cf. j u g ă n e á l ă...

SCOPT adj., f. *scoáptă* AMD/rar Cț [d. aluaturi] „răscopt; vârtos; tare și sfărâmicios".

SCÓRBURĂ s. f., pl. *scórburi* AMD, h. 452 MN/rar Gr „copcă (în gheață)"; cf. b ó r t ă 2°...

SCORLÁȚI v. **corlátă 3°.**

SCORMÍNĂ s. f., pl. *scormine* AO, h. 571/rar Dj „copcă (în gheață)"; cf. b ó r t ă 2°...

SCORMONEÁLĂ s. f. GM/rar Vn „rezultatul acțiunii de a scormoni; scormonire": Mergând prin pădure după bureți [...] vedeam *scormonéálă* de prin frunze-așa/725.

SCORNITÓR s. m., pl. *scornitóri* AMD, h. 428/rar Bz „gonaci (la vânătoare)"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

SCOROÁIE s. f., pl. *scorói* AO, h. 475/rar Vl „tigvă de dovleac"; cf. c i o v á t ă...

SCOROCÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Db „a scociorî, a isca, a căuta (vânatul)": Bătăiașii care *scorocéște* vânatu/694.

SCOROJÍ vb. IV refl. AO, h. 615/rar Dj, Mh; AMD, Pl. 53/rar Ot, Tr [d. cereale] „a se coace peste măsură; a se răscoace"; cf. p e t r é c e 8°...

SCOROMBÁR s. m., pl. *scorombári* AO, h. 535/rar Ot „măceș"; cf. c â r c i u - m á r...

SCÓRPIE s. f., pl. *scórpii* AO, h. 549/rar Gj „viperă"; cf. g ú ș t er 2°...

SCORȚÁR s. n., pl. *scorțáre* 1° AMD, h. 662; GM/prin Cl „coșul căruței"; cf. c á s ă 14°...

2° AMD, h. 248/rar Tr „loitră"; cf. c a n á t l 1°...

3° AO, h. 767; GO/rar Gj „acoperișul strungii": La strungă, unde să mulg oile, este acolo un podișor podit și podișoru ala e acoperit ca să nu plouă... *scorțár* îi zice/ GO/906; cf. a p l e c ă t o á r e 4°...

SCORȚĂREÁN s. m., pl. *scorțăréni* AMD/741 „locuitor din satul Scorțaru".

SCORȚÉTURI s. n. pl. GO/rar Dj „fel de fel de scoarțe, covoare": Arată [zestrea] ţoalele mari, *scorțétur[i]* din ăștia, covoare/981.

SCORȚÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. zăpadă] „a prinde scoarță, a face crustă, pojghiță de gheață".

SCORȚOÁSE adj. f. pl., **cirése** ~ GM/rar Ph „soi de cireșe (cu fructul pietros)"; cf. m o á c r ă.

SCORÚJ s. m., pl. *scorúji* AO, h. 535/rar Mh „măceș"; cf. c â r c i u m á r...

– var. **zgarúș** s. m., pl. *zgarúși* AMD, h. 423/rar Il.

SCOSĂTÚRĂ s. f., pl. *scosătúri* 1° AMD, h. 406/rar Ot „defrișare"; cf. d e f i ș á r e 2°...

2° var. **scoțătúră** s. f., pl. *scoțătúri* AO, h. 515/rar Dj, Ot „teren defrișat; curătură"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

SCOTOȘÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag, Ot „a scotoci"; cf. b u r f u í 1°...

SCOȚĂTÓR s. m., pl. *scoțătóri* AO, h. 541/rar Dj „hăitaș"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

SCOȚĂTÚRĂ v. **scosătúră 2°**.

SCOVĂRCĂ v. **scovárdă 2°**.

SCOVÁRDĂ s. f., pl. *scovérzi* 1° AO, h. 270/Mh, prin Gj și rar Dj „clătită"; cf. b í s m a r c 2°...

2° var. **scoveárgă** s. f., pl. *scovérgi* AMD, h. 463; GM/Ph, Cl, Il, Cț, prin Db, Br, If, Tl și rar Ag, Bz; *scovérzi* AO, h. 269/rar Gj; AMD; GM/rar Db, Vn „un fel de plăcintă din aluat dospit, prăjită în grăsime"; cf. á z i m ă[1] 3°...

3° var. **scoveárgă** s. f. GM/rar Cl „plăcintă umplută cu zahăr; învârtită".

– var. **scovárcă** s. f., pl. *scovárci* AO, h. 269/rar Mh; **scovárgă** s. f., pl. *scovérgi* 1° AO, h. 270/rar Gj; 2° AO/rar Mh; AMD, h. 463/rar Db, Tl; **scovárză** s. f., pl. *scovérzi* 1° AO/rar Gj, Mh; 2° AMD/rar Ph, Cț; **scoveárcă** s. f., pl. *scovérci* 2°/rar Tl, Cț; **scovércă** s. f., pl. *scovérci* 1° AO/rar Dj; 2° AO/rar Mh; **scovérgă** s. f., pl. *scovérgi* 2° AMD/Ph, prin Db și rar Ag, Gr, Tl; **scovérză** s. f., pl. *scovérzi* 1° AO/rar Gj; 2° AO/rar Gj; AMD/rar Tl.

SCOVÁRGĂ v. **scovárdă 1°, 2°**.

SCOVÁRZĂ v. **scovárdă 1°, 2°**.

SCOVÂRDÁ vb. I refl. AMD, Pl. 173/rar Db [d. obiecte din lemn cu suprafețe plane] „a-și modifica forma; a se deforma prin încovoiere; a se îndoi": Se pune pop în butie când *s-a scovârdát* o doagă AMD/694. Punem boldurile-alea, ca *să nu să scufurdéze* cosciugu [răsadniței], nici înăuntru, nici înspre afară/718.

– var. **scufurdá** vb. I refl. GM/rar Ph.

SCOVÂRDÁTĂ adj. f. AMD/rar Ag [d. daltă] „încovoiată, concavă": E *scovîrdátă* dalta, are scob la partea cu care scobești lemnu/689; cf. î n c â r l i g i o i â t...

SCOVEÁRCĂ[1] v. **covércă 7°**.

SCOVEÁRCĂ[3] v. **scovárdă 2°.**
SCOVEÁRGĂ[1] v. **covércă 7°, 9°.**
SCOVEÁRGĂ[2] v. **scovărdă 2°.**
SCOVÉRCĂ v. **scovárdă 1°, 2°.**
SCOVÉRGĂ[1] v. **covércă 8°.**
SCOVÉRGĂ[2] v. **scovărdă 2°, 3°.**
SCOVÉRZĂ v. **scovárdă 1°, 2°.**
SCRÁDĂ s. f. **1°** GM/rar Br; GD/prin Ct „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h i n ă 4°...

2° var. **scădră** s. f. AMD, Pl. 147/rar Ct „rămășițe de urdă care se depun pe fundul vasului în care se prepară"; cf. a f u m ă t ú r ă...

– var. **1° scádră** s. f. AMD, Pl. 147/rar Ct.

SCRĂPEZÍ v. **strepezí.**
SCRÁMBIȚĂ v. **crâmpiță 1°.**
SCRÂMPIȚĂ v. **crâmpiță 1°.**
SCRÂNCEV s. GD/rar Tl „scrânciob"; cf. s c â r c i[2]...

SCRÂNTÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Vn „a greși": *Când ajung la capăt, [calul] scrintéște* brazda/727; cf. s t i n g h e r í 1°, z b â r c á.

2° var. **sclintí** vb. IV tranz. și refl. AO, h. 110; TDO/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 74/prin Vl, Ag și rar Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Tl „a (se) luxa (mâna, piciorul etc.)"; cf. c l e f e t i 2°...

– var. **2° sclântí** vb. IV tranz. AO, h. 110/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 74/rar Ag, Ot.

SCRÉPET v. **scripete 2°.**
SCRÉPETE v. **scripete 2°.**
SCRÉPEȚI v. **strepezí.**
SCREPEZÍ v. **strepezí.**
SCREPIZÍ v. **strepezí.**
SCRI v. **scríe 2°.**
SCRIÁ v. **scríe 2°.**
SCRÍE vb. III **1°** refl. GM/rar Br „a se înscrie": *Se scriá* omu la ceată [pentru treierat]/741.

2° var. **scrí** vb. IV AO, h. 973/crt.; AMD, ch. 1666/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Ct, prin Vn, If și rar Gl „a nota ceva în scris".

– var. **2° scríá** vb. I AO, h. 973/prin Gj, Dj și rar Vl, Mh; AMD, ch. 1666/prin Bz, Ot, Gr, Cl, Ct și rar Vl, Ag, Db, Vn, Br, Tr, Il, Tl; **scrií** vb. IV AMD/prin Vn.

SCRIÍ v. **scríe 2°.**
SCRIJÉLI s. f. pl., **várză** ~ AMD, h. 341 MN/rar Tl „varză tăiată felii (murată pentru sarmale)".
SCRINTÉIE v. **schintéie.**
SCRÍPĂLȚ v. **scrípete 2°.**
SCRÍPĂT v. **scrípete 2°.**
SCRIPC v. **scrípete 2°.**
SCRIPCÁR v. **scripțâr.**
SCRÍPCĂ[1] v. **grípcă[1] 2°.**
SCRÍPCĂ[2] s. f. GD/rar Tl „vioară"; cf. ț i b ú l c ă.

– var. **scriptă** s. f. GM/rar Tr.

SCRÍPET v. **scrípete 2°.**
SCRÍPETE s. m., pl. *scripeți* **1°** AO, h. 723/rar Gj; AMD, Pl. 111/rar Ag „bățul de care se agață ițele la brațele războiului"; cf. b ă t ă[1] 2°...

2° var. **sclípete** s. m., pl. *sclípeți* AO, h. 732/Dj, prin Vl, Mh, Ot și rar Gj, Tr; AMD, Pl. 115–116/prin Tr „dispozitiv pentru mișcarea ițelor (la țesăturile simple)"; cf. a j u t ó r 13°...

3° var. **scripte** s. m., pl. *scripți* GM/rar Vn, Il; GD/rar Ct „mecanism pentru ridicat găleata din fântână"; cf. b o b...

4° var. **sclípete** s. m., pl. *sclípeți* AO, Pl. 132/rar Dj „rama formată din cele două lemne rotunde pe care alunecă piatra morii când e coborâtă pentru reparații"; cf. l u n g ó n 5°...

5° AMD, Pl. 167/rar Ag „titirez la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

– var. **sclípet** s. m., pl. *sclípeți* 2° AO, h. 732/rar Mh, Dj; 3° AFLR/rar Gj; **sclípete** s. m., pl. *sclípeți* 3° AFLR/rar Dj; GM/rar Tr; **scrépet** s. m., pl. *scrépeți* 2° AMD, Pl. 115–116/rar Gr; **scrépete** s. m., pl. *scrépeți* 2° AMD/rar Ag, Gr; **scripălț** s. m., pl. *scripălți* 2° AMD/rar Tl; **scripăt** s. m., pl. *scripeți* 2° AMD/rar Ag, Ph, Cl, Ct; *scripăți*/rar Ph; **scripc** s. m., pl. *scripți*

2°/rar Tl; **scripet** s. m., pl. *scripeți* 2° AO/rar Gj, Ot; AMD/rar Ag, Cl; **scripite** s. m., pl. *scripiți* 2° AO/rar Mh; AMD/prin Cl, Il și rar Ph; **script** s. m., pl. *scripți* 2° AMD/rar Bz, Il, Tl; **scripte** s. m. și n., pl. *scripți* 1° AMD, Pl. 115/rar Il; 2° AMD/Vn, Bz și prin Ph, Br; *scripte*/rar Vn; **scripț** s. m., pl. *scripți* 2°/prin Ph și rar Vn, Tl.

SCRIPEȚÍ v. **strepezí**.

SCRIPEZÍ v. **strepezí**.

SCRÍPITE v. **scrípete 2°**.

SCRIPIȚÍ v. **strepezí**.

SCRÍPT v. **scrípete 2°**.

SCRÍPTĂ v. **scripcă**[2].

SCRÍPTE v. **scrípete 1°–3°**.

SCRÍPȚ v. **scrípete 2°**.

SCRIPȚÁR s. m., pl. *scriptári* AMD, Pl. 115–116/prin **Br** „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

– var. **scripcár** s. m., pl. *scripcári* AMD, Pl. 115–116/rar Gl.

SCRIS s. m. TDO/rar Ot „sortit, ursit": Tu stea, stelișoara mea [...] Să umbli și-n lung și-n lat/ Dupe *scrisu* meu să-l cauți/ Să-l găsești unde-o fi băgat/931; cf. u r s á t; în expr. **a-și fáce pe** ~ [d. fetele de măritat] „a-și face vrăji în scopuri maritale": Când mai îmbătrâneau nițel, avea câte-o babă și le-nvăța să facă și ele de măritat, *să-și fácă pă scris* zis/931.

SCRIVEÁ v. **crívea 12°**.

SCRIVEÁLĂ v. **crívea 12°**.

SCRIVÍ vb. IV refl. GM/rar Ot „a se răni, a se strivi": I *s-a scrívit* nițel picioru/765.

SCROB s. n. 1° AO, h. 279/rar Vl, Dj; AMD, h. 472/Tl și rar Vn, Gl, Cț „jumări de ouă; omletă"; cf. f r i p t ú r ă 1°...

2° AMD, Pl. 147/rar Il „rămășiță de urdă depusă pe fundul vasului în care a fost preparată"; cf. a f u m ă t ú r ă...

3° GM/rar Db, Vn, Gr, Cl, Il; GD/rar Cț „crustă (de zăpadă sau de pământ)": Era un *scrob* d-am rupt ghetele pân-acasă, dă zăpadă GM/815; cf. s c u r t ú r ă, s c u t 2°, s t r e f i é r i.

– var. **crob** s. n. 2° AMD, Pl. 147/rar Tr; **scrop** s. n. 1° AMD, h. 472/rar Tl; **scrum** s. n. 1° AMD/rar Tl; **scrumb** s. n. 3° GM/rar Vn, Bz.

SCROBÍ vb. IV tranz. 1° AO, Pl. 88/rar Mh, Dj „a înălbi (pânza, la soare)"; cf. î n f l o r i 4°...

2° GO/rar Vl „a amesteca (zeama de var) cu albăstreală; a albăstri": Cumpărăm var și-l facem *scrobít* așa în albastru/901; cf. s i n í.

SCROBÓJI s. m. pl. AO, h. 297; AFLR/rar Mh, Dj „bucăți din piele de oaie, curățată de lână, cu care, odinioară, își înfășurau oamenii picioarele, peste obiele, ca să fie ferite de umezeală".

– var. **sclobód** s. AO, h. 297/rar Dj.

SCROCIÓB s. n., pl. *scrocioábe* GO/rar Vl „culcuș de paie al porcului".

SCROF s. n., pl. *scrófuri* 1° AO, h. 83/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 46; AFLR/rar Db, Br, Ot, Tr; GD/rar Cț „umflătură a ganglionilor limfatici; scrofulă"; cf. s c u r t 5°.

2° AO, h. 84/rar Vl, Gj, Dj, Ot, Tr; AMD, h. 51/Ag și rar Ot „amigdală (inflamată)"; cf. a m i g d a l í t ă...

3° AMD, Pl. 157/rar Cl „boală la oi, constând din bube pe tot trupul; un fel de vărsat"; cf. b u b á t 3°...

SCROP v. **scrob 1°**.

SCRUM v. **scrob 1°**.

SCRUMB v. **scrob 3°**.

SCRUMBÍU s. n. AMD, Pl. 147/rar Ot „depunere de urdă pe fundul vasului în care se prepară"; cf. a f u m ă t ú r ă...

SCRUNTÁR s. n., pl. *scruntáre* AMD, h. 545/rar Vn „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

SCRUȚ v. **scut 2°**.

SCUFIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *scufioáre* GD/rar Tl dim. de la *scufie*.

SCUFUNDÍȘUL, de-a ~ loc. adv. AFLR/rar Gj „afund, scufundându-se": Ne dederăm iar *de-a scufundíșu*; cf. f ú n d e l e a...

SCUFURDÁ v. **scovârdá 1°**.

SCUIPÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *scuipéz* AO, h. 879/rar Gj „a elimina scuipat"; cf. s t u c h í.

– var. **schipá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *schip* AO, h. 879/prin Mh şi rar Gj; **schiupá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *schiup*/prin Mh şi rar Gj; **scuipí** vb. IV/Dj; prin Vl, Mh şi rar Gj, Ot; ind. prez. 1 sg. *scuipésc*/rar Dj; **scupiá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *scúpii*/Gj; **şchipá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *şchip*/Mh; **şchipí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *şchipésc*/rar Mh; **şchiupá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *şchiup*/rar Mh.

SCUIPÍ v. **scuipá**.

SCULÁ vb. I tranz. şi refl. TDO/rar Vl; AFLR/rar Gr „a (se) scoate la suprafaţă; a se ridica": La urmă-i *sculăm* [viţei-de-vie] un cap aşa de vo... două sau trei palme, care-l *sculăm* pe lângă mal în sus şi merge capătu TDO/919. Era locu rău [la arătură], *se sculá* leospe AFLR/834.

SCULĂŢÉI s. m. pl. AMD, h. 477/rar If „coltişori din dantelă la poalele fustei"; cf. ş p i ţ.

SCÚLE s. f. pl. GM; TDM II/rar Ph, Vn, Bz „ţesături şi cusături care alcătuiesc zestrea casei": *Scúle* din casă se dădea [ca zestre] atunci, ştergare, cutare GM/750.

SCULI s. m. pl. AMD, h. 393/rar Cl „sculuri (de fire)"; cf. b u ş 3°...

SCULICÉL[1] s. n., pl. *sculicéle* GM/rar Br „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

SCULICÉL[2] s. n., pl. *sculicéle* GM/rar Br dim. de la *scul* (de fire); cf. s c u l u l é ţ e.

SCULULÉŢE s. n. pl. GM/rar Il dim. de la *scul* (de fire); cf. s c u l i c é l[2].

SCUNDÁC adj., pl. *scundáci*, f. *scundácă*, pl. *scundáce* AO, h. 63, 64/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 36–37/rar Ag, Tr „mic de statură; scund"; cf. g h i n d ó c...

SCUNDĂNÁC adj., pl. *scundnáci* GO/rar Vl „mic de statură; scund"; cf. g h i n d ó c...

SCUNJI adj. m. pl. AO, h. 63/Vl, Mh, Dj şi prin Gj, Ot; AMD, h. 36/Ot şi rar Vl, Ag „mici de statură; scunzi"; cf. g h i n d ó c...

SCUPÍ v. **scopí 1°**.

SCUPIÁ v. **scuipá**.

SCURÁ vb. I tranz. şi refl. AO, Pl. 123, 124; TDO; AFLR/Mh, Dj şi rar Vl, Gj, Ot; AMD, ch. 2173; 2183; 2350; GM; TDM II, III; AFLR/Ag, Tr şi rar Db, Vn, Ot, Gr, Ct „a (se) scurge": Din caş, după ce *să scúră* bine, îl taie fălii aşa groase TDO/940.

– var. **scúre** vb. III tranz. AFLR/rar Gj.

SCÚRE v. **scurá**.

SCÚRGERE s. f. AO, h. 136/rar Vl; AMD, h. 103/rar Vl „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

SCURS s. n., **în ~** GM/rar Vn, Gr „în direcţia (s)curgerii apei": [Acoperişul] vine *în scurs* aşa, ştiţi, că vine-n scurgerea apii/723. M-am lăsat puţin *în scúrsul* apei/830.

SCÚRSĂ adj. f. GO/rar Mh [d. mâncare] „cu zeamă puţină; scăzută": Făcea mâncare lungă... nu făcea mâncare *scúrsă*, ca acuma; cf. s c l ă i t.

SCURSOÁRE s. f. AFLR/rar Tl „direcţia de (s)curgere a unei ape".

SCURSÓI s. n., pl. *scursoáie* AO, h. 268/rar Mh „umflătură la pâinea care, pusă la cuptor, crapă"; cf. b ă ş i c ă 1°...

SCURSÚRĂ s. f. AMD, Pl. 78/rar Ot „mustul care curge de la sine din strugurii puşi în teasc; răvac"; cf. p ă r g ă 2°...

SCURT, **în ~ 1°** loc. adv. GM/rar Vn, Il „la scurt timp; repede"; Luase foc, a fost noroc c-a fost lumea aici *în scurt*[H] şi-a sărit dă.. pân-a venit pompierii de le-a salvat/844; cf. f ú g ă 2°...

2° loc. adj. AMD/rar Db „fără suprafeţe mari de teren; strâmtorat": La noi sântem *în scurt*, nu avem întindere mare dă pământ/814.

3° *scúrtă* adj. f. AFLR/rar Ag [d. ţuică] „lăsată să curgă de la cazan un timp mai scurt, pentru a-i păstra tăria": [Ţuica] dacă o luai mai *scúrtă*, lăsai să curgă mai puţin/686; cf. s c u r t á t ă.

4° adj. ~ **la vedére** AMD, h. 14/rar Db; **cu văzul** ~/rar Cl [iron.] „sașiu"; cf. a m e s t e c ă ț i 1°...

5° *scúrtă* s. f. AO, h. 83/rar Vl, Dj; AMD, h. 46/rar Ag „inflamație a ganglionilor; scrofulă"; cf. s c r o f 1°.

SCURTÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Ph, Vn „a lua din scurt; a încolți": Când l-*a scurtát* câinii, [ursul] a lăsat juncu/712.

2° refl. impers. GM/rar Vn „a deveni iminent": A văzut că... ce mai! *s-a scurtát*, că are s-o mănânce lupii [...] Ce înseamnă *s-a scurtát*? Păi că-n scurt s-o mănânce/724.

SCURTÁTĂ adj. f. AO, Pl. 80/rar Mh [d. țuică] „oprită din fiert înainte de a-i slăbi tăria"; cf. s c u r t 3°.

SCURTULÍȚĂ adj. f., pl. *scurtulițe* AFLR/rar Ph dim. de la *scurt*: [Se purtau] rochii lungi [...] nu *scurtulițe*/709.

SCURTÚRĂ s. f. GD/rar Cț „crustă (la pământ)": Rupem [cu grapa] *scurtúra* ceea de pământ, să nu se evapore apa din pământ/898; cf. s c r o b 3°...

SCUT s. m., pl. *scuți* **1°** AO, h. 320/rar Ot; AMD, h. 530/Ag și rar Vl, Db, Ph, Tr „țurțure (de gheață)"; cf. b u r l á n 3°...

2° AFLR/rar Gr „crustă (de gheață sau de pământ)": Să dădea cu boroana, știi, ca să rupă *scrúțu* ala dă dasupra, așa-i spunea atunci, acușa-i spune crustă GM/843; cf. s c r o b 3°...

– var. **scruț** s. m. 2° GM/rar Gr, Il; **scúte** s. m. [?], pl. *scuți* 1° AMD, h. 530/rar Ph; **scuț** s. m. 2° AMD/rar Gr.

SCÚTE v. **scut 1°**.

SCUTEÁLĂ s. f. **1°** AFLR/rar Gj, Mh „adăpost, păstrare, protejare": În timpu verii o punem [sania] la *scutcálă*/945.

2° în ~ loc. adv. AMD/rar Bz „mod de a da oile la cioban, fără a plăti pentru îngrijire și păscut, proprietarul primind, drept urmare, o cantitate (mai mică) de brânză".

SCUTURÁT adj., pl. *scuturáți* **1°** AMD, h. 106/rar Tl „bolnav de hernie"; cf. b e t e á g 4°...

2° AMD, Pl. 70/rar Db, Tr [d. struguri, la pl.] „rămași nedezvoltați; mănați"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

SCUTURĂTOÁRE adj. f. AMD, Pl. 65/rar Tr [d. vița-de-vie] „cu boabe mici, sălbatică"; cf. p r o d u c ă t ó r 2°...

SCUTURĂTÓR s. m., pl. *scuturători* AMD, Pl. 167/rar Vn „titirez la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

SCUTURĂTÚRĂ s. f. **1°** AO, h. 796; GO/prin Dj și rar Mh „lână de calitate inferioară care cade la dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

2° AO, h. 622/rar Dj „sămânță de grâu cu impurități"; cf. p ó n u r i.

3° colect. AO, h. 663/rar Dj, Ot „struguri cu boabele nedezvoltate, mănate"; cf. a g u r i d ă 2°...

SCUȚ v. **scut 2°**.

SCUȚÓI s. m., pl. *scuțói* AO, h. 320/rar Vl „țurțure (de gheață)"; cf. b u r l á n 3°...

SEA[1] interj. AO, Pl. 120/rar Vl, Gj „strigăt cu care se alungă oile"; cf. c i u ș[1]...

– var. **șa** interj. AO, Pl. 120/rar Vl.

SEA[2] vb. II, ind. prez. 1 sg. *seau* AO, h. 948/rar Gj „a asmuți câinele"; cf. a m u ț á...

SEÁMĂ s. f. **1°** în expr. **a-și da de** ~ AMD, h. 334/rar Ot; **a-și da cu** ~ GM/rar Tr „a observa, a constata"; cf. a m i n t e 2°...

2° var. **sámă**, *pe* ~ loc. adv. AMD/rar Db „pe garanție, pe încredere": Să nu-l iei niciodată *pă sámă*/815.

SEÁRBĂD adj. **1°** AO, Pl. 45/rar Mh [d. cer] „acoperit cu o pânză subțire de nori".

2° var. **sárbed** adj. AMD, h. 26/rar Ot „palid (la față), fără culoare"; cf. c e r i u[2]...

3° var. **sérbăt** adj. AMD, Pl. 142–143/rar Ph [d. lapte] „prins, închegat; alterat"; cf. î n s e r b e z í t.

– var. 2° **seárbăt** adj. AMD, h. 26/rar Ph; **sélbed** adj. AMD/rar Tr.

SEÁRBĂT v. **seárbăd 2°**.

SÉBERĂ v. **séveră**.

SEC adj., pl. *seci*, f. *seácă* **1°** AO, h. 48/rar Gj „vlăguit, slab, fără putere"; cf. a m ă r ă t 6°...

2° GM/rar Db „lipsit de posibilităţi materiale; sărac": Care a fost *seć* în câte-o comună fugeau de timpurile alea, mă duc în cutare loc că e moşii acolo şi mă instalez acolo/697; cf. g o l[1] 1°.

3° AMD, h. 257/rar Bz [d. vite] „stearpă; sterilă"; cf. f ă t ă l ă u 2°...

4° gúră ~, *a avéa ~ ~* GM/rar Ag „a i se îndeplini spusele de rău; a avea gura aurită".

5° cu val. subst. n., pl. *sécuri*, art. **sécul piciórului** AMD, h. 85 MN; GM; AFLR/prin Cţ şi rar Db, Bz, If, Il „scobitura, golul din talpa piciorului"; cf. f l ă m ă n d[1] 2°...

6° cu val. subst., în **a mâncá cu sec** AMD, h. 168/rar Bz; **a ţine ~**/rar Vn „a posti".

7° cu val. subst., în expr. **a tréce** *(cuiva)* **cálea cu ~** AMD, h. 536/rar Br [în superstiţii] „a-i ieşi în faţă cu găleata goală, prevestind astfel ceva rău".

SECĂRÉŢ adj. AMD, h. 620/rar Cl [d. lanul de grâu] „prin care a crescut secară"; cf. c a r a c a ş ă c...

SECĂRÍ vb. IV **1°** tranz. GO; TDO/rar Dj; AMD, h. 620/rar Tl „a curăţa de secară un lan de grâu (prin tăiere sau smulgere)": Dacă [grâul] are secară îl luăm şi-l *secărim* cu o seceră şi-i tăiem secara aceea dă pân el GO/991.

2° refl. AMD, h. 620/rar Tl [d. lanul de grâu] „a se amesteca, a se împestriţa cu fire de secară".

SECĂRÍT[1] adj. AMD, h. 620/prin Cţ şi rar Vl, Ph, Ot, Tr, Il, Tl [d. lanul de grâu] „amestecat cu secară"; cf. c a r a c a ş ă c...

SECĂRÍT[2] s. n. GO/rar Dj „acţiunea de a curăţa secara din lanul de grâu".

SECĂRÓS adj. AMD, h. 620/prin Cl, Il, Cţ şi rar Ph, Tr, Gr, Tl [d. lanul de grâu] „amestecat cu secară"; cf. c a r a c a ş ă c...

SECĂTÓS adj., f. *secătoásă* GO/rar Dj [d. puţ, fântână] „în care apa nu se menţine neîntrerupt, care seacă uneori": Fântâna era foarte *secătpásă* de apă/994.

SECĂTÚRĂ s. f., pl. *secătúri* GM/rar Db „ridicătură de pământ sau de nisip pe cursul unei ape; prund": Roatele din spate le-am găsit oprite pe-o *secătúră*, tot la o salce mare/819; cf. p r u n d 2°...

SECĂŢÍV adj., f. pl. *secăţíve* AMD, h. 609; 617; GM/prin Db şi rar Ag, Ph [d. seminţe] „sec"; cf. ş i ş t á v 1°.

SÉCERĂ s. f., pl. *séceri* AO, Pl. 121/rar Gj „semn de recunoaştere sub formă de seceră, în urechea oii"; cf. c i u m p á v 2°...

– var. **sácire** s. f. AO, Pl. 121/rar Mh.

SECERĂTÓR s. n., pl. *secerătoáre* TDM III/rar If „secerătoare mecanică"; cf. l e g ă t o á r e.

SECEREÁLĂ s. f. colect. GM/rar Br „fire (de grâu) secerate; secerătură".

SECETÁ vb. I intranz. GM/rar Db [d. pământ] „a crăpa de secetă"; cf. c o d r í...

SECI[1] s. n., pl. *séciuri* **1°** AMD, h. 405; TDM II/prin Ag şi rar Db, Vn „teren defrişat; secătură"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

2° AO, h. 413; 776/rar Mh „îngrădiţură, adăpost rudimentar din gard de nuiele pentru oi, capre"; cf. b o ş i r c ă u...

SECI[2] v. **sétcă 1°**.

SECRÉT adj., pl. *secréţi* **1°** AMD, h. 584/rar Vl, Ag, Db, Ph, Tr, Gr, Cţ „prefăcut, viclean, secretos"; cf. c â r c o t ă ş...

2° GM/rar Ag [d. animale] „afurisit; ascuns, blestemat, periculos": Ursul e *secrét*/676; cf. î n c h i n á t 1°...

3° **în ~** loc. adv. AO, h. 66/rar Vl; AMD, h. 38 MN/rar Gr [d. modul de a vorbi] „în şoaptă, în taină, pe ascuns"; cf. f u r i ş 2°...

– var. **1° sierét** adj. AMD, h. 584/rar Ot, Gr.

SECRETÁTE s. f. **1°** GM/rar Br „secret".

2° AMD; GM/rar Bz, Il „nume de familie": Ion, numele de botez, *secretáțu* Constantin GM/735.

3° AFLR/rar Vn „poreclă": Și ca *secretáte*... ca polocru, Frujache [îl cheamă]/722; cf. p o l é c r ă...

SECTÁR v. **saltár**.

SECTÉMBERE v. **septémbrie**.

SECTÉMBRE v. **septémbrie**.

SECTÉBRIE (4 sil.) v. **septémbrie**.

SECTÉMBRIE (4 sil.) v. **septémbrie**.

SECTÉMVRE v. **septémbrie**.

SECTÉMVRIE (4 sil.) v. **septémbrie**.

SECTÉMVRIE (3 sil.) v. **septémbrie**.

SECÚI v. **săcúi 2°**.

SECÚRĂ s. f., pl. *secúri* AMD, Pl. 2/Il, prin Cl și rar Br, If, Gr, Cț „secure".

SEDEÁNCĂ v. **șideáncă**.

SEDÉLCĂ v. **săděícă**.

SEDÍLĂ[1] v. **săděílă**.

SEDÍLĂ[2] v. **săděílă[1] 1°–3°**.

SEDÍLCĂ v. **săděílcă[2] 3°**.

SÉIBER v. **záibăr**.

SEIMÉN s. **m**., pl. *seiméni* AMD/890 „locuitor din comuna Seimenii (Mari)".

SEÍN adj., pl. *seini*, f. *seínă*, pl. *seíne* **1°** AO, h. 17; 818; Pl. 59/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 11 MN; Pl. 129–130; 160–161/Ag, Tr, prin Db, Gr, Cl, Il, Cț și rar Vl, Ph, Ot, If [d. lână, păr etc.] „de culoare fumurie, cenușiu, cărunt"; cf. b ă l á n 1°...

2° cu val. subst. f. AO, Pl. 113–114/rar Dj; GM/rar Tr „soi de viță-de-vie cu strugurii brumării".

SEINĂ vb. I intranz. AMD, h. 11/rar Tr, Gr „a deveni s e i n; a încărunți"; cf. c ă r u i â...

SEL s. n., pl. *séluri* **1°** AMD, h. 537; GD, AFLR/Tl, Cț și rar Cl, Il „pârâiaș format în timpul ploilor; șuvoi temporar": Apa când vine... din ploaie... curge *sélu* AFLR/891. Curge *sélu*, se face din ploi, din zăpezi AMD/896.

2° GM/rar Cl, Il „șuviță abundentă de lichid care curge sau se prelinge; șiroi": Stam cu copilu la piept să nu-l plouă și pă mine mă ploua, curgea *sélu* pe spinare/851; cf. ș i r ó i 2°, ș i v ó i 1°, ț u r l u i á l ă, ț u r ó i, ț ú r ț u r 3°.

SÉLBED v. **seárbăd 2°**.

SELINÁ v. **seniná**.

SELTÁR v. **saltár**.

SELVÉTĂ s. f. TDM I/rar Ag „servietă".

SEMĂNÁT s. n. TDM II/rar Bz „urare de Anul Nou sau la nuntă, însoțită de aruncarea boabelor de grâu, orez etc. în direcția persoanei căreia i se adresează": Și-acum se duc cu *semănátu* [copiii]/736.

SEMĂNUÍ vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă semănuiésc* AFLR/rar Cț „a se recunoaște ca fiind asemănător cu cineva; a se asemui".

SEMÁNȚĂ v. **sămánță 1°**.

SEMENÍȘ s. n., pl *semenișuri* AMD, h. 321/rar Vl „semănătură"; cf. s e m i n ț ă r i e 2°, s e m i n ț i i[1] 2°.

SEMILÚNĂ s. f. AO, Pl. 121/rar Mh „semn de recunoaștere făcut în urechea oii sub formă de seceră"; cf. c i u m p á v 2°...

SEMINȚĂRÍE s. f., pl. *semințărîi* **1°** GM/rar If „cantitate mare de semințe diverse".

2° GM; AFLR/rar Ph, Cl „semințe multe și felurite": [La ursitori se pun] și *semințeríi*, nuci, mere, toate *semințeriile* AFLR/712; cf. s ă m á n ț ă 1°...

3° AMD, h. 321/rar Db „semănătură (de cereale)"; cf. s e m e n í ș...

SEMINȚÉNII s. f. pl. GM; AFLR/rar Db, Ph „semințe multe și felurite": [La ursitori] punea pă masă *semințéniĭ* dă recolte/702. Păi, punea ursitori acolo, punea tot neamu de *semințéniĭ*: cânepă, porumb, mături, dughie, ovăz, grâu, ceapă... AFLR/ 699; cf. s ă m á n ț ă 1°...

SEMINȚÍI[1] s. f. pl. **1°** GO/rar Ot; AMD, h. 343; GM/prin Tr; *semințiuri* GO/rar Gj „semințe multe și felurite": Se seamănă diferite *semințiĭ* GM/800; cf. s ă m á n ț ă 1°...

2° var. **siminții** s. f. pl. AMD, h. 321/rar Gr „semănături (cu cereale): *Siminții* dă secere/835; cf. s e m e n í ș...

SEMINȚÍI² adj. f. pl. AO, h. 477/rar Gj [d. mere] „care se coc de timpuriu; văratice".

SEMINȚÍȘ s. n., pl. *seminți̦șuri* AMD, h. 408/rar Ct „desiș de pădure tânără, lăstăriș"; cf. c ó d r u 3°...

SEMN s. n., pl. *sémne* **1°** AFLR/rar Vl, Gj, Ot „pistrui": Are *sémne* pe față ca pe ouăle de curcă/908; cf. b r é z e²...

2° AO, h. 128/prin Dj și rar Mh „vaccin"; cf. a l t ó i 3°...

3° AO, h. 174/rar Mh [la pl.] „daruri pretinse de flăcău din partea fetei în cadrul logodnei"; cf. l o g ó n d ă 4°...

4° AFLR/rar Ct „sunet de recunoaștere; semnal": Și-a-nceput să urle lupu-ăla, le-a dat *semn* și-a venit câți or fi fost/892.

5° pl. *sémnuri* AO, Pl. 62/rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 276 MN/Ph, Tr, prin Ag, Db, Cl, Il și rar Br, Ot, Gr, Tl, Ct „șuvițe de lână colorată prinse pe blana oilor, ca semn de recunoaștere".

SEMNÁ vb. I tranz. **1°** AFLR/rar Dj; AMD, h. 276/Tr, prin Bz, Gr și rar Db, Ot, If, Il, Tl „a face un semn cu vopsea pe spatele sau pe fruntea oii, pentru recunoaștere; a însemna"; cf. c ă n i 1°...

2° și refl pas. GM; AFLR/rar Bz „a (se) pune cocarde nuntașilor"; cf. î n s e m n á 1°.

3° refl. pas. GM/rar Bz „a pune semn; a se însemna": Întâi *să semnézâ* locu, să pune tutor/744; cf. n ă s ă d i 1°.

SEMNALIMÉNT s. n., pl. *semnaliménte* AFLR/rar Bz „semnalizare, semnal, atenționare": [Ne dădeam de știre] prin *semnaliménte* cu tăciuni... ne făcusem *semnaliméntele* noastre/731.

SEMNÁT adj., f. *semnátă*, pl. *semnáte* **1°** AMD/rar Bz „cu semne particulare; însemnat": Să te ferești de omu spân și de omu *semnát*/735.

2° AMD, h. 676; AFLR/rar Tr, Gr „cu înscrisuri; însemnat": Era un băț *semnát*, încrestat cu semne, gradat AMD/784. Era zile *semnáte* în călindar și vedeam că acolo e cruce neagră AFLR/835.

SEMNĂTÓR s. n., pl. *semnătoáre* **1°** AMD, h. 689/rar Gr „instrument (asemănător cu un cui) folosit în dogărie pentru însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

2° AMD, h. 676/rar Tr „răboj de măsurat lichidele din vase"; cf. c a r á m b 8°...

SEMNĂTÚRĂ s. f., pl. *semnătúri* AO, h. 128/rar Dj „vaccin"; cf. a l t ó i 3°...

SEMNULÉȚ s. n., pl. *semnuléțe* GM/rar Bz dim. de la *semn*.

SÉMPLU adj. **1°** f. *sémplă*, pl. *sémple* AMD, h. 191; Pl. 59–60/rar Db, Il, Ct; f. *seámplă* GM; AFLR/rar Ph, Gr „simplu".

2° AO, Pl. 4/rar Dj „spân"; cf. c h e l 2°...

SEMUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ct „a i se părea că seamănă (cu cineva); a asemui": A văzut c-a ieșit femeia, el o *semuí* că-i femeia lui/886; cf. p r u b u l u í 2°.

SEMULĂSTRĂ v. **samulástră 1°**.

SENATÓR v. **sanatór**.

SENÍN adj., pl. *senini* **1°** AO, Pl. 40/rar Mh; AMD, h. 21 MN/rar Ph [d. ochi] „albaștri"; cf. a l b 2°...

2° cu val. subst. **~ de ápă** GM/rar Ag „întindere mare de apă": Atunci apa a venit mare, să rupsese toate podurile, tot, nu mai era nimic, era *senín dă ápă*/788; cf. î n s e n i n á r e...

3° var. **serín** adj. GM/rar Db [d. cer] „fără nori; clar".

SENINÁ vb. I intranz. și refl. unipers. AO, h. 313/Dj și rar Mh, Ot, Tr; AMD, h. 524/Ph, Tr, Gr, Cl, prin Ag, Db, Il și rar Bz, Tl, Ct; ind. prez. 3 sg. *se seninã* AO/rar Dj; AMD/rar Tr, Il „a se însenina, a se face senin"; cf. a l b i n á...

– var. **sănină** vb. I refl. unipers. AMD, h. 524/rar Ag; **seliná** vb. I refl. unipers/rar Tr, Cl.

SENINÍȘ s. n., **~ de ápă** GM/rar Ph „întindere mare de apă": La noi în curte

era tot un *seninişĺ de ápă*/717; cf. î n s e n i n á r e...

SENSÓN s. AMD, Pl. 86–88/rar Gr „soi de struguri".

SEPELÍGĂ v. **săpăligă 2°**.

SEPERÁT adj., f. *seperátă* TDO/rar Gj „separat": Opreşti de la porc, de colo, opreşti untură [pentru săpun], o opreşti *săperátă*, nesărată/ 952; cf. b ă ş c u i t...

SEPTÉMBERE v. **septémbrie**.

SEPTÉMBRE v. **septémbrie**.

SEPTÉMBRIE (3 sil.) s. m. AMD, h. 511/prin Br, Ot, Tr şi rar Ag, Db, Ph, Bz, Gr, Cţ „numele lunii septembrie"; cf. r ă p c i ú n e 1°...

– var. **sectébrie** (4 sil.) s. m. AO, Pl. 43/rar Mh; **sectémbere** s .m./rar Mh; **sectémbre** s. m. AO; TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Tr; AMD, h. 511; GM; AFLR/Db, Ph, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Ag, Vn şi rar Vl, Bz, If, Gr; **sectémbrie** (4 sil.) s. m. AO/Vl, prin Dj şi rar Gj, Mh; AMD; TDM III/Bz, Tr, prin Ph, Gr, Cl, Cţ şi rar Ag, Vn, Il; **sectémbrie** (3 sil.) s. m. AO/prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD; GM/prin Tr şi rar Db, Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Il, Tl; **sectémvre** s. m. AO; TDO/prin Gj, Mh şi rar Vl, Dj; AMD/prin Ag şi rar Db, Ph, Cl; **sectémvrie** (4 sil.) s. m. AO/rar Vl, Gj, Ot; AMD; AFLR/prin Tr, Cţ şi rar Vl, Ag, Gl, Gr; **sectémvrie** (3 sil.) s. m. AO/rar Dj; AMD; GM/rar Vl, Ag, Il, Tl; **septémbere** s. m. AO/prin Mh şi rar Dj; **septémbre** s. m. AO/prin Mh şi rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD; GM; TDM II/Db, Ot, prin Ag, Vn, Br, Cl, Tl, Cţ şi rar Vl, Bz, Tr, If, Gr; **septémvere** s. m. AO/rar Gj, Mh; **septémvire** s. m./rar Mh; **septémvre** s. m. AO/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Ag, Vn, Tr, Il; **septémvrie** (4 sil.) s. m. AO/prin Ot şi rar Vl, Gj, Dj; AMD/rar Br, Tr, Il; **septémvrie** (3 sil.) s. m. AO/rar Gj, Dj; AMD/rar Bz.

SEPTÉMVERE v. **septémbrie**.

SEPTÉMVIRE v. **septémbrie**.

SEPTÉMVRE v. **septémbrie**.

SEPTÉMVRIE (4 sil.) v. **septémbrie**.

SEPTÉMVRIE (3 sil.) v. **septémbrie**.

SERÁT s. n., **pe ~** loc. adv. AFLR/rar Gr „pe înserat": Seara, *pe serát*, ne sculam/830; cf. g ú r ă 14°...

SERÁTĂ s. f. **1°** AFLR/rar Cţ „petrecere, la casa miresei, în ajunul nunţii": Înainte, cum spune alde mămica, bread, aşa să zicea. Dar eu *sţerát*-am apucat, nu pot să spun cum era breadul/886; cf. b e t e á l ă 1°...

2° GM/rar Db „petrecere între bărbaţi căsătoriţi": Să-nsera, făcea... spuneam *serátă*, dă bărbaţi, numa dă căsătoriţi/816. Înainte nu să făcea horă, să spunea *siréturĺ*, exact ca la un bal era AFLR/750.

– var. 2° **siréte**, *siréturi* s. f. pl. AFLR/rar Bz.

SÉRĂ s. f., pl. *sére* AO, h. 467/rar Mh, Dj; AMD, h. 343/rar Vl, Ph, Ot, Tr, If „strat amenajat cu pământ mărunt şi gunoi putrezit unde se seamănă primăvara, de timpuriu, sămânţa de legume; răsadniţă"; cf. f ă ş c h e ă...

SÉRBĂT v. **seárbăd 3°**.

SERBEZEÁLĂ s. f. GM/rar Ag „acreală pe care o prinde caşul (din cauza vasului spălat superficial)": Se acreşte [caşul], capătă *serbezţálă*/674.

SERBEZÍ v. **strepezí**.

SERÉC v. **siric**.

SERÉN s. n., pl. *seréne* AMD, h. 202/rar Tl „cumpănă (la fântână)"; cf. c ú m p ă n ă 1°.

– var. **sirén** s. n., pl. *sirénuri* AMD, h. 202/rar Cţ.

SÉRGHIE v. **sârgăie 3°**.

SERÍN v. **senín 3°**.

SERPENTÍL v. **serpentín**.

SERPENTÍN s. n., pl. *serpentíne* AO, h. 492/rar Gj; AMD, h. 379/prin Il şi rar Ag, Db, Tr, Cl „serpentină la cazanul pentru distilat ţuică"; cf. a l a m b i c 2°...

– var. **serpentíl** s. n., pl. *serpentíle* GO/rar Gj; **serpetínă** s. f. AMD, h. 379/rar Ag; **severínă** s. f., pl. *severíne*

AMD/rar Tr; **șerpantín** s. n. GO/rar Gj; **șerpentín** s. n. AO, h. 492; GO/rar Gj; TDM III/rar Il; **terpentín** s. n. GO/rar Mh; AMD/rar Gr; **terpentínă** s. f. AMD/rar Cț.

SERPETÍNĂ v. **serpentín**.

SERVEÁLĂ s. f., pl. **servéli** GM/rar Ag, Db „tratație; servire": Face aceeași *servgálă* la nuntă/694.

SERVÍCI s. n., pl. **servíce** 1° GM/rar Ag „serviciu de masă, veselă".

2° pl. *serviciuri* TDM II; AFLR/rar Ag, Ph, Tl „servicii; slujbe".

SÉTCĂ s. f., pl. *setci* 1° AO, h. 572; TDO/prin Dj și rar Mh; AMD; TDM III; AFLR/rar Br, Gr, Cl, Tl, Cț „plasă de pescuit"; cf. m r e á j ă 4°...

2° AMD, Pl. 99/rar Tl „mască folosită de stupar"; cf. b a r a b ó n...

– var. 1° **săcci** s. f. pl. AO, h. 572; TDO/rar Dj; **seci** s. f. pl. AO/rar Ot.

SEȚÁMĂR v. **zețámăr**.

SÉVĂ s. f. AMD, h. 416/rar Ag, Tr, Il, Tl „rășină de brad"; cf. á p ă 7°...

SÉVERĂ s. f., în ~ **álbă**, ~ **neágră** AMD, Pl. 86–88/prin Cl și rar Il „varietăți de viță-de-vie".

– var. **séberă** s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Cl.

SEVEREÁNCA s. f. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

SEVERÍNĂ v. **serpentín**.

SFAIÓG v. **sfoiág 4°**.

SFAIÓJI v. **sfoiág 5°**.

SFALȚUÍT v. **asfaltuít**.

SFĂRĂ s. f. AMD, h. 416/rar Br „rășină de brad"; cf. á p ă 7°...

SFÁȘĂ v. **fáșă 3°**.

SFĂȘIE v. **fáșă 3°**.

SFĂIÁG v. **sfoiág 1°**.

SFĂLCEÁ v. **fălceá 3°**.

SFĂRTÁR s. n. GO/rar Mh „unitate de măsură pentru lungime, egală cu distanța extremităților dintre degetul mare și degetul arătător; șchioapă".

SFÁȘÍ vb. IV TDO/rar Gj „a tăia s f ă ș i i": Și la toți ne tăia câte-o **sfășie** din ălea [de piele pentru opinci]. Le *sfășgá* cu briceagu, pe dimensiunil-elea/923.

SFĂȘÍE s. f., pl. *sfășii* AO, h. 592; GO; TDO/prin Gj, Dj și rar Vl „fâșie (de material, de piele, de carne transatată)": [Porcul] îl taie... în sferturi sau în *sfășiș* așa TDO/922; cf. d a l ă m...

– var. **sfâșie** s. f. AFLR/rar Gj.

SFÂNDÓC v. **sfundúc**.

SFÂNTULÉȚUL s. m. art. AFLR/ rar Gr „caloianul"; cf. c a l o i e n í c ă...

SFÂRÂIÁC s. n., pl. *sfârâiâce* AMD, Pl. 163/rar Bz „cep în capătul grindeiului roții de la moara de apă"; cf. b o l d 5°...

SFÂRC s. n. 1° art. **sfârcul límbii** AO, Pl. 4/prin Mh și rar Dj; AMD, h. 32 MN/prin Ot, Tr, Gr și rar Ag, Db, Ph, Vn „vârful limbii"; cf. m o ț 7°...; **a vorbí în ~** ~ AMD, h. 32/rar Vn „a vorbi peltic"; cf. c â c â i...

2° AO, Pl. 122/rar Mh „vârful urechii la oi".

3° AMD, h. 550/rar Tr „vârf de munte ascuțit"; cf. c i o á c ă[1] 1°...

– var. 1° **sfîrcul** s. n. art., *a vorbí în ~ límbii* AO, h. 57/rar Mh.

SFÂRCEÁ v. **surceá 3°**.

SFÂRȘEÁLĂ s. f. AMD, h. 116/rar Tr „amețeală, leșin": Îi vine rău, îi vine *sfîrșálă*/779; cf. a n e m í e 1°...

– var. **fârșeálă** s. f. AO, h. 147; 921; Pl. 12/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 114/rar Ag, Db, Ot, Tr, Il; **furșeálă** s. f. AO, Pl. 12/rar Vl.

SFÂRȘÍ vb. IV 1° intranz. și refl. AO, h. 147/rar Dj „a amețí, a leșina"; cf. b a l d o s í...

2° var. **fârși** vb. IV tranz. și refl. TDO; AFLR/Dj și rar Mh, Ot; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ot, Tr, Gr „a (se) termina, a (se) încheia": Dupe ce-*am fîrșit* cu rațele, am dat la cloța a cu pui TDO/977. După ce-i pune [strugurii] în căruță și *fîrșéște* via de cules, vine cu ei acasă GM/769; cf. a c h i t á 1°...

3° var. **fârși** vb. IV refl. AO, h. 67/rar Dj „a se pierde cu firea; a se intimida"; cf. ĭ n g e r i i.

4° var. **fârși** vb. IV refl. AMD, h. 116/rar Ot „a-și pierde puterile (din cauza oboselii sau a unei boli)".

– var. **fârși** vb. IV refl. 1° AMD, h. 116/rar Ot; **furși** vb. IV refl. 2° GM/rar Db.

SFÂRȘIÂT adj., f. *sfârșiátă* TDO/rar Ot „sfâșiat": Până să ne ducem, până una, până altă... am găsit-o [oaia] jumătate *sfîrșiĭátă*/997.

SFÂȘÍE v. **sfășie**.

SFÉCĂLĂ s. f. AMD, h. 352/rar Tl „sfeclă (furajeră)"; cf. n a p 1°.

– var. **sfléchie** s. f., pl. *sfléchii* AO, Pl. 77/rar Vl.

SFEJÍT adj., f. *sfejítă* GD/rar Tl „slab, fără vlagă; sfrijit": Parcă-i tuberculoasă; așa-i galbenă și *sfejítă* așa/871; cf. a m ă r â t 1°...

SFIC s. AO, h. 314/rar Mh „rafală de ploaie sau de ninsoare".

SFIÍ vb. IV refl. **1°** AO, h. 170/prin Dj; AMD, h. 145/prin Tr și rar Db, Ot, Gr, Cț [mai ale d. copiii mici] „a tresări în somn"; cf. l â n c o t í 2°...

2° GM/rar Gr „a tresări, a se înfiora (de teamă)": Și odată văd boii că *să fi̯eșe* [de frica lupului] GM/715.

3° AFLR/rar Tl „a merge cu grijă, a călca atent, cu teamă, cu precauție": Merg prin pădure și așa... o iarbă, dacă m-atinge la picior, *mă sfi̯ésc* nu cumva să fie șarpe, că știu că sânt foarte mulți șerpi/871.

– var. **fiă** vb. I refl. 2° GM/rar Bz; **fíi** vb. IV refl. 1° AMD, h. 145/rar Bz; 2° AMD; GM/rar Ph, Bz.

SFINȚEÁLĂ s. f. GD; AFLR/rar Tl „asfințit": Nu stăteai noaptea pă drum, când să lăsa soarele la *sfințăálă*, începea să să-nsereze, erai acasă GD/876. Luna era la *sfințăálă*, cam la *sfințăála* soarelui AFLR/883; cf. s c á p ă t.

SFINȚÍ vb. IV AO, h. 311/prin Vl și rar Gj; AMD, h. 519; TDM III; AFLR/crt.; ind. prez. 3 sg. *sfínte* AO/Gj, Mh și rar Vl; AMD; GD/rar Tl, Cț [d. soare] „a asfinți; a apune"; cf. a p e s t í 2°...

SFIORÓS adj., pl. *sfiorósi* AMD/ rar Gr „fioros"; cf. s p ă i m â n t ó s, s p ă r i o á s ă.

SFÍRCUL v. **sfârc 1°**.

SFLÉCHIE v. **sfécălă**.

SFLÉDEL v. **sfréder**.

SFLÉDER v. **sfréder**.

SFOÁRĂ s. f., pl. *sfori* **1°** GM/rar Cl „fâșie îngustă de teren": A fost aicea o *sfo̯áră* de o sută de metri [...] am avut *sfo̯áră*, aia numa de treizeci de metri ș-asta d-o sută/868; cf. b l á n ă 16°...

2° GM/rar Ph „ploaie locală": În noruăla negru, pesemne cum o fi venit *sfo̯ára* și săgeata, că p-acolea a venit și l-a trăznit/719; cf. c h í n g ă 5°.

3° GM/rar Bz „limbă de foc".

SFÓGIE s. f., pl. *sfógii* AO, h. 592/rar Dj „fâșie de teren"; cf. b l á n ă 16°...

SFOIÁG s. n. **1°** AO, h. 678, 679/Dj și rar Vl, Mh „pojghiță subțire de mucegai deasupra vinului sau pe pereții butoiului": [Butoiul] prinde *sfo̯ág*/978. Floare de vin sau *sfo̯ág*/ 980; cf. f l u n d u r í e...

2° AMD, Pl. 80; GM/prin Ot și rar Tr „miros de mucegai pe care îl prind vasele goale": Dacă butoiu îl ții într-o pivniță vara, prinde *sfo̯ág* d-ăla GM/785; cf. j e g n e á l ă.

3° AMD, Pl. 70–71/rar Ot, Tr „boală la frunza de viță-de-vie provocată de ploile acide": Se prinde un fel de *sfo̯ág* [la viță-de-vie] când plouă și pișcă frunza/773.

4° s. m., pl. *sfoiégi* AMD, Pl. 96/rar Br „viermișor care roade fagurii de miere; găselniță"; cf. c a r a b é ț i...

5° var. **sfaiój** s. m. pl. AMD, h. 626/rar Tl „gărgărițe (în cereale)"; cf. g ă i n ú ș ă 3°...

6° var. **foiégi** s. m. pl. AO, h. 797/rar Gj „gângănii, un fel de cârcei care trăiesc

în lâna mieilor, provocându-le mâncărimi"; cf. c ă p ú ş ă 2°...

7° var. **sfoiógi** s. m. pl. GM/rar Bz „viermişori care se fac în untură": [Jumările] le netezesc bine, îmi pun bucată de hârtie sau nailon ceva peste ele acolo, să nu prindă *sfoi̯óĝ*/747.

– var. **sfaióg** s. m., pl. *sfaiógi* 4° AMD, Pl. 70–71/rar Il; **sfăiág** s. n. 1° AO, h. 678/rar Dj; **sfoióşi** s. m. pl. 4° AMD/rar Db; **spoiág** s. n. 1° AO/rar Dj.

SFOIEGÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 70–71/rar Ot [d. boli ale plantelor] „a ataca, a mâna": E o boală care *sfoi̯eĝéşte* frunza pe dos/774; cf. m ă l u r í...

SFOIÓGI v. **sfoiág 7°**.

SFOIÓŞI v. **sfoiág 4°**.

SFOR s. n. GM/rar Gl „vârtej (de apă)": I-a întins băţu, el a întins mâna şi mai tare-l strângea *sfóru* de apă/729; cf. a n a f ó r...

SFORÁJ v. **fărăşuri**.

SFORÁŞ[1] v. **fărăşuri**.

SFORÁŞ[2] s. n. GM/rar Br, Gr, Cl; AMD; GD/rar Cţ „sfoară (cu diverse întrebuinţări); frânghie subţire": [Priponul] are nişte undiţi cu cârligu-aşa puţin şi are o floare şi de floare altă aţă legată de *sforáşu* ăla care l-aveam lung GM/856; cf. b ă r d á c ă[2]...

– var. **foráş** s. n. GM/rar Cl.

SFORĂÍ vb. IV intranz. 1° AO, Pl. 118/rar Dj; AMD, Pl. 105/rar Bz, Tl [d. fus în timpul torsului] „a sfârâi".

2° var. **sforoí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *sfóroi* AO, Pl. 32/rar Vl; *sforoiésc*/ rar Vl „a respira greu în timpul somnului; a horăi": cf. h o r c ă n i 1°.

3° var. **foroi** vb. IV TDO/rar Vl [d. animale] „a fornăi": Şi când am dat eu chiot, am şi-auzit ursoaica ai mare răgnind şi *foroĭnd*/907; cf. h o r c ă n í 3°...

SFORLÁGI v. **şforác 2°**.

SFOROÍ v. **sforăi 2°**.

SFORNĂÍ vb. IV AMD, h. 288; GM/rar Vn, Bz [d. animale] „a fornăi": *Sfornăi̯á* calu, da după lup nu să ducea GM/723; cf. h o r c ă n í 3°...

SFOROÁSĂ adj. f. GM/rar Ag [d. cânepă] „fibroasă": Noi obişnuim cânipă, nu bumbac, că cânipa e mai *sfor̯oásă* ea, o sucim bine, o răsucim/ 679; cf. b ă ţ ă g ă n ó s 1°...

SFRANCIÓG s. n. pl. *sfrancioáge* AMD, Pl. 175–176/rar Ag „cancioc (la zidărie)"; cf. c a n c é u 1°...

SFEREÁNŢĂ s. f. GM/rar Vn „sifilis"; cf. s i f i l í s t r u.

SFRÉDER s. n., pl. *sfrédere* AO, Pl. 136/rar Gj, Mh; AMD, h. 691; Pl. 169–170/prin Br, Il, Tl şi rar Vn, Gl, Tr, Cl, Cţ „sfredel, burghiu"; cf. c o á r b ă[1] 2°...

– var. **sflédel** s. n., pl. *sflédele* AMD, Pl. 169–170/rar Db; **sfléder** s. n., pl. *sflédere* AO, Pl. 136/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 691; Pl. 169–170/prin Ag şi rar Ph, Bz; **sléder** s. n. AFLR/rar Dj.

SFREDERÉŞ v. **fedeléş 1°**.

SFREZÁ v. **frezá**.

SFREZÉR v. **frezér**.

SFRIMÍ v. **frimí**.

SFRIZÉR v. **frezér**.

SFÚLGER s. n., pl. *sfúlgere* GM/rar Ph, If; AFLR/rar Cţ „fulger".

SFULGERÁ vb. I unipers. AO, Pl. 45/Dj, prin Gj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 523; GM/Ph, Bz, Cl, Il, Cţ, prin Ag, Db şi rar Vn, Br, Gr, Tl „a fulgera"; cf. l i c ă r í 1°...

– var. **sfulgirá** vb. I unipers. GM/rar Cl.

SFULGIRÁ v. **sfulgeră**.

SFUNDÓC v. **sfundúc**.

SFUNDÚC s. GO/rar Mh „varietate de cimbru; cimbrişor".

– var. **sfândóc** s. AO/rar Gj; **sfundóc** s. GO/rar Gj.

SIÁLĂ (3 sil.) s. f. AMD/rar Db „sfială, teamă": Puţină *fi̯iálă* are omu dă... lup GM/823.

– var. **fiálă** (3 sil.) s. f. GM/rar Gr.

SIBIOREÁN (4 sil.) s. m., pl. *sibioréni* AMD/891 „locuitor din satul Sibioara".

SICLITÁR v. **sicretár**.

SICRETÁR s. m., pl. *sicretări* AMD, Pl. 15–16/prin Tr, Cl şi rar Ag, Db, Ph, Bz, If, Gr, Il, Tl, Cţ „secretar (la primărie)".

– var. **săcritár** s. m., pl. *săcritări* AO, Pl. 51/rar Gj, Mh; **sâcletâr** s. m., pl. *sâcletări*/rar Gj; **sâcretár** s. m., pl. *sâcretări* AO; TDO/prin Mh şi rar Vl; **siclitár** s. m. AMD, Pl. 15–16/rar Gr; **sicritár** s. m., pl. *sicritări* AO/rar Dj; AMD/rar Il.

SICRITÁR v. **sicretár**.

SICTÍR 1° interj. AFLR/rar Tl „cuvânt de rămas bun, de încheiere a unei petreceri": Cozonacu-ăla e ca un *sictír*, aşa s-ar zice/874.

2° sictír-ciurbá s. compus GD/rar Tl „ciorbă de potroace care se face luni şi marţi dimineaţa la încheierea nunţii": Marţi dimineaţă să face *sictír-ciurbă*, din... potroace/884; cf. p o t r o á c ă 2°.

SICULÉTE v. **săculéte 3°**.

SIDEÁLCĂ s. f. GD/rar Tl „bancă de şezut în barcă".

SIDEÁNCĂ s. f., pl. *sidénci* AMD, h. 390; GM; GD/Tr, prin Gr, Tl şi rar Cţ „clacă (la tors, la curăţat pănuşile de pe ştiuleţi)": La *sidéncă* să strângeau, hai să ne strângem să curăţăm la porumb GM/783; cf. c l á c ă 1°...

– var. **sădeáncă** s. f., pl. *sădénci* AO, h. 500/rar Ot; AMD, h. 390/rar Tr; **sâdiáncă** (4 sil.) s. f. GD/rar Tl; **sedeáncă** s. f., pl. *sedénci* AMD; GD/rar Tr, Tl.

SIDÉLĂ[1] v. **sădélă**.

SIDÉLĂ[2] v. **sădílă**[1] **1°**.

SIDÉLCĂ v. **sădélcă**.

SIDÍLĂ[1] v. **sădélă**.

SIDÍLĂ[2] v. **sădílă**[1] **2°**.

SIDÍLCĂ[1] v. **sădélcă**.

SIDÍLCĂ[2] v. **sădílcă**[2] **2°**.

SIFILÍST v. **sifilístru**.

SIFILÍSTRU s. n. GO/rar Gj „sifilis"; cf. s f r e á n ţ ă.

– var. **sifilíst** s. n. AMD/rar Cţ.

SIFIRÓG s. m. GO/rar Mh „agent sanitar; subchirurg".

SIFONÉR s. n., pl. *sifonére* AMD, h. 227/rar Db, Ph, Ot „dulap pentru îmbrăcăminte"; cf. g a r d i l ó p...

SIGHINÁŞ adj., pl. *sighinâşi* AMD, h. 35; GD/prin Br, Tl şi rar Bz, Cl, Il [d. oameni şi plante] „fără putere; firav, plăpând": [Lăstarii de viţă-de-vie] care-s mai *siginâş'* äia tocma la anu-ălălant face [rod] GD/873; cf. m o l e ş i t 2°...

– var. **săghináş**, pl. *săghinâşi* adj. AMD, h. 35/rar Bz.

SIGURÁNŢĂ s. f., pl. *siguránţe* **1°** AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° AMD, Pl. 173/rar Tr „doagă fixată de-a curmezişul, peste fundul unui butoi"; cf. a d á o s 2°...

SIHÁSTRU adj., f. *sihástră*, pl. *sihástre* **1°** AMD, h. 142/rar Db „(copil) din flori, bastard"; cf. b a i s t r ú c...

2° AMD, Pl. 100/rar Db [d stupi] „fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

3° GM/rar Db, Bz [d. locuri, ţinuturi] „izolat, retras, neumblat": [Ursul] găseşte loc mai *sihástru*/696; cf. p ú s t n i c.

4° AMD, Pl. 155, 156/rar Ag, Ph [d. oi] „care se rupe, se răzleţeşte mereu din turmă; singuratică"; cf. a n á t i m ă...

SÍIE v. **siv**.

SILÍ vb. IV intranz. AMD/rar Cţ [d. ceas] „a merge în avans; a grăbi".

SILÍNGĂ[1] s. f., pl. *silíngi* GO/rar Gj, Mh; GM; AFLR/rar Db, Gr „seringă".

SILÍNGĂ[2] v. **springă 1°**.

SILÍŞTE s. f. **1°** TDO/rar Gj; AMD, h. 589/rar Cl „teren (şes) pe lângă casă, cultivat cu cereale, legume, pomi etc.": *Silişte* e un loc tot agilos, care produce mai mult cartofi GM/833. Perii se plantează lângă casă, în *sílişţa* casei, merii tot la fel AFLR/939. *Silişte* este tot un loc drept aşa... n-are deal, n-are vale AFLR/891.

2° var. **sălişte** s. f., pl. *sălişti* AO, h. 585/rar Gj „teren lăsat necultivat în vederea refacerii fertilităţii; pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

3° var. **siliște** s. f., pl. *siliști* AFLR/rar Gj; AMD, h. 409/rar Tl „fâșie de teren defrișat într-o pădure".

– var. **1° sălíște** s. f. AO, h. 438/rar Vl; **săliște** s. f. AO, h. 493/rar Vl; **síliște** s. f. AFLR/rar Gj; AMD, h. 589; GM/rar Br, Gr; AFLR/rar Ct.

SÍLIȘTE v. **siliște 1°, 3°**.

SILIȘTÓS adj. AMD, h. 589/rar Br [d. pământ] „afânat"; cf. a r s...

SÍLIȚĂ v. **siriță 3°**.

SÍLNIC 1° adj. AMD/rar Db [d. terenuri] „de slabă calitate, neroditor"; cf. n e t r é b n i c...

2° adv. AMD/rar Ct „cu greutate, dificil": *E silnic* să-i mai aducă de mâncare/888; cf. c ă z n i c í e...

SILNICÍ vb. IV refl. GD/rar Ct „a i se face silă, lehamite": N-am mai făcut [un anumit fel de mâncare], *m-am silnicít* că și-așa nu mâncăm și o dăm la pui/890.

SILÓS adj., f. *siloásă* GM/rar Tr „care produce silă; neplăcut": Iese un praf tare rău [din grâu, la treierat], muncă *silǫásă* grozav/805.

SILÓD v. **silóz 2°**.

SILÓZ s. n., pl. *silózuri* **1°** AO, h. 609/rar Vl, Mh, Ot; GM/rar Cl, Il „porumb semănat pentru nutreț"; cf. c i o c ă n á ș[1]...

2° var. **silód** s. n. GM/rar Ot „amenajare, adăpost pentru însilozare".

SIMCEÁ v. **smiceá 2°**.

SIMEÁN s. n., pl. *simíne* GD/rar Tl „rangă cu care se fac copcile în gheață": Și făcea oamenii cu *simǫinu*, înainte, copci/873.

SIMÉNDRĂ v. **Sâmédru 1°**.

SIMÉNDRIU v. **Sâmédru 1°**.

SIMIÁNCĂ (4 sil.) s. f. GO/rar Gj; AMD; GM/rar Ag, Ot „numele unui dans popular": [Se joacă] sârbă, bráu, *simiǫáncă*, diferite hore GO/924.

SIMIGÍRI s. m. pl. AFLR/rar If „dovleci cu coaja albă": *Simiǫír/* erau dovleci albi/822; cf. b o s t á n[1] 2°...

SIMINDREÁN s. AMD, Pl. 86–88/rar Ag „soi de viță-de-vie nobilă"; cf. s i m i n d r ó g.

SIMINDRÓG s. AMD, Pl. 86–88/rar Ag „soi de viță-de-vie nobilă"; cf. s i m i n d r e á n.

SIMINȚÍI v. **seminții 2°**.

SIMÓZĂ v. **nozemóză**.

SIMPÁTIC s. m., pl. *simpátici* GD/rar Tl, Ct „iubit, ibovnic": Și zici că dacă vine *simpáticu* care vorbea cu el, când era un timp oarecare să să căsătorească, îl lua; cf. a m á n t...

SIMPÁTICĂ s. f. GD/rar Tl, Ct „iubită, ibovnică"; cf. a m u r e á z ă...

SIMPATÍU s. m. GD/rar Tl „iubit, ibovnic"; cf. a m á n t...

SIMȚI s. m. pl. tantum GM/rar Gr „sârbătoare a celor patruzeci de sfinți (9 martie)".

SIMȚITOÁRE s. f., pl. *simțitóri* AO, h. 696/rar Gj „antenă la albine"; cf. c ă r l i ó n ț 3°...

SINEÁLĂ s. f. AFLR/rar Mh; GD/rar Ct „vopsea de culoare albastră, albăstreală": Facem varu sau punem *sinǫálă*, cum vrem să facem... galben, albastră GD/898.

SÍNGUR 1° adv. TDO/rar Gj, Dj, Ot; GM; TDM II; AFLR/prin Db, Tr, Il și rar Vl, Ag, Ph, Bz, Ot, Gr, Cl; AFLR/rar Ct „doar, numai": N-aveam nici țăruș la sanie... decât *síngur* felinaru aprins TDO/986. Cât puteai să trăiești din *síngur* două palme? GM/699. *Síngur* noi mai eram acolo GM/784. Nu aveam... nici combine, nici... aveam *síngur* seceri, care-l seceram cu mâna AFLR/896; cf. d e c ă t...

2° adj., f. *singură* AMD, h. 165/rar Ph, Ot „despărțit de partenerul de viață; divorțat"; cf. d e s f ă c ú t 2°...

SINÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Mh „a albăstri (albiturile)": Rufele le *sínim* acolo... este vopsea specială de *sínit*/955; cf. s c r o b í 2°.

SINÍE s. f., pl. *sínii* **1°** AMD, h. 225/rar Br; GD/rar Ct „măsuță rotundă, joasă, cu trei picioare"; cf. i s t í c 2°...

2° AMD/rar If, Cl „tavă, platou (pe care se duce coliva la biserică)"; cf. t á b l ă 3°, t i p s í e 3°.

SINIOÁRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Br dim. de la s i n i e 2°.

SINSIÁC v. **sâsâiác 2°**.

SIPÉT s. n., pl. *sipéte* GM/rar Gr; sipéturi GM/rar Cl „coşuleţ cu toartă"; cf. p u í c.

SIPSIÓRI v. **subsuoáră 1°**.

SIPŢIOÁRĂ v. **subsuoâră 1°**.

SIREÁPĂ adj. f., pl. *sirépe* AMD, h. 276/rar Gr [d. oi] „stearpă"; cf. m â n z á t ă 5°...

SIRÉN v. **serén**.

SIRÉTE v. **serátă 2°**.

SIRIÁN (3 sil.) s. m., pl. *siriéni* AMD/730 „locuitor din comuna Siriu".

SIRÍC s. m., pl. *sirici* GD/rar Tl „lemn lung, prăjină (cu diverse întrebuinţări)"; cf. d r e v e á 1°...

– var. **sârâc** s. n., pl. *sârâce* AMD, Pl. 62–63/rar Cţ; **seréc** s. n., pl. *serécuri* GD/rar Tl.

SIRIPÍ v. **risipí 2°**.

SIRIPÍT v. **risipít 2°**.

SIRIŢÁ vb. I tranz. AMD, h. 672; GM/rar Db, Tr „a lăsa oile fără miei, pentru a le mulge": După ce i-ai tăiat mielu, o mulgi; *siriţézi* trei, patru oi, ţi-ai făcut... faci brânză GM/800. Le-*a siriţât* [oile], ca să le lăptărească AMD/817; cf. î n s i r i ţ á.

– var. **siriţi** vb. IV tranz. GM/rar Tr.

SÍRIŢĂ adj. f., pl. *síriţe* **1°** AMD, h. 257; 276; Pl. 126–127/prin Tr şi rar Ag [d. oi, vaci] „stearpă, sterilă"; cf. f á m e n 2°...

2° var. **şiriţă** adj. f., pl. *şiriţe* AMD, h. 144/rar Tr [d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

3° AMD, h. 672; Pl. 127–128; GM/Ot, Tr, prin Gr şi rar Ag, Db [d. oi] „bună de muls, după înţărcarea mielului; mânzare": [Oile] au rămas fără miei, e *siriţe*, aşa să zice GM/769. Oaie *siriţă*, n-are miel şi are lapte AMD, Pl. 127/785; cf. a p l e c ă t o á r e[1] 1°...

– var. **3°** **siliţă** adj. f., pl. *siliţe* AMD, Pl. 127/rar Gr.

SIRIŢÍ v. **siriţă**.

SISTÁVĂ v. **şistáv 3°**.

SÍTĂ s. f., pl. *síte* AO, Pl. 117/rar Dj, Mh „mască folosită de stupar"; cf. b a r a b ó n...

SITEÁV adj., pl. *sitévi*, f. *siteávă* **1°** AO, Pl. 3/rar Ot, Tr; AMD, h. 39/Tr, Gr „răguşit"; cf. g â j â i t 1°...; adv. AMD, h. 39/rar Tr, Gr [d. modul de a vorbi] „răguşit".

2° AMD, h. 32/prin Ot „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

SITEVÍT 1° adv. AMD, h. 38/rar Ot [d. modul de a vorbi] „răguşit, şoptit"; cf. g â j â i t 1°...

2° var. **sitivít** adj., pl. *sitivíţi* AMD, h. 39/prin Tr şi rar Gr „răguşit"; cf. g â j â i t 1°...

SITÍCĂ s. f., pl. *sitíci* AMD, h. 682/rar Br dim. de la *sită* [„strecurătoare"].

SÍTIRI MÓRĂ v. **mâre**.

SITIVĂÍT adj., pl. *sitivăíţi* AMD, h. 39/rar Db „răguşit"; cf. g â j â i t 1°...

SITIVÍ vb. IV intranz. AO, Pl. 3/rar Ot, Tr; AMD, h. 39 MN/Tr, prin Gr şi rar Db „a răguşi"; cf. g â j ă v í.

SITIVÍT v. **sitevít 2°**.

SITUÁT adj., f. *situátă* AFLR/rar Ag „cu situaţie materială bună; înstărit": Dacă-i mireasa mai *situátă*, le pune masă [fetelor]/674; cf. î n g h e b á t...

SIUÉN v. **suián 2°, 5°**.

SIURÂNGHÉCI (3 sil.) s. n., pl. *siurânghéce* AMD, h. 645/rar Cţ „cobilă"; cf. c á p r ă 14°...

SIV adj., pl. *sivi*, f. *sivă*, pl. *síve* AO, h. 756/rar Ot; AMD, h. 11 MN; Pl. 129–130/Tr, prin Gr şi rar Ag, Db, Ph, Cl [d. părul omului sau lâna oii] „alb cu negru, sur; înspicat"; cf. b ă l á n 1°...

– var. **síe** adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Il.

SÍVA s. f. art. AMD/rar Tr, Gr; GD/rar Tl „numele unui obicei de Crăciun

sau de Anul Nou în cadrul căruia tinerii colindă prin sat purtând un cap de porc împodobit; vasilcă": La Crăciun era, *siva*-i spunea, făcea căpățâna porcului, o punea într-o tavă, dup-aia-i punea pe lângă ea p-acolo flori, o gătea GD/873; cf. v a s i l - c ú ț ă.

SIVAILIÓV (3 sil.) s. GD/rar Tl „cuvánt rostit de către cei care umblă cu s i v a".

SIVÍ vb. IV intranz. AMD, h. 11/prin Tr și rar Gr „a încărunți"; cf. c ă r u i á...

SIVRÍC s. n. GD/rar Cț „unealtă cu care se fac găuri în pământ la răsăditul tutunului; chitonag"; cf. a r á c 1°...

SLAB adj., f. *slábă*, pl. *slábe* GM/rar Ph, Gr „de calitate proastă, inferioară".

SLABÍȚ s. n., pl. *slabíțuri* AO, h. 105/rar Mh „vintre"; cf. g e m ă n á r e 3°...

SLAI[1] s. n., pl. *sláiuri* **1°** AO, h. 720/rar Dj; AMD, Pl. 109–110/rar Ph, Bz „fiecare dintre cele două tălpi la războiu"; cf. c a p 15°...

2° pl. *sláie* AO, h. 389/rar Vl „fiecare dintre cele două tălpi la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

3° AO, Pl. 127/rar Vl; AMD, Pl. 162/prin Bz și rar Vn „marginea, peretele ulucului la moară"; cf. á r i p ă 4°...

4° var. **zlaí** s. n., pl. *zláiuri* AMD, Pl. 128/rar Ot „marginea, peretele dispozitivului în care este încastrată roata morii"; cf. c ă p t u ș e á l ă 1°...

5° GO/rar Gj „rama fixată peste ghizdurile fântânii (pe care se așază găleata)"; cf. c o r l á t ă 6°...

6° GM/rar Db „margine, buză la strachină": Zicem buzele străchinii, c-așa se-nțelege, dar noi meșteșugărește așa-i zicem, *slaj*'812; cf. r ă s c ó l 4°.

– var. **șleái** s. n., pl. *șleáiuri* 3° AO, Pl. 127/rar Vl; **șleau** s. n., pl. *șleáuri* 3° AO/rar Vl; **zlai** s. n., pl. *zláiuri* 5° AO, h. 219/rar Gj.

SLAI[2] v. **sloi 3°**.

SLÁNĂ s. f. AO, Pl. 65–66/rar Dj; AMD, h. 290; GM/rar Ag, Db, Bz, Br, Cl „slănină"; cf. s l ă í n ă, ș ú n c ă 1°, u n t ú r ă 1°.

SLÁNIȚĂ s. f., pl. *slăniți* AMD, h. 359; AFLR/prin Ag și rar Db, Ph; *slánițe* AMD/rar Ag „l o j n i ț ă": Să face prune uscate la *slániță* AFLR/ 706. Punem *slániță*, iar dedesubt facem focu AFLR/708; cf. a f u m ă r i e 2°...

SLÁTINĂ s. f. AMD/rar Tr „pământ albicios; lut alb sărăturat".

SLĂBĂCIÚNE v. **slăbiciúne 4°**.

SLĂBĂTÁTE s. f. AO, h. 147; 921/rar Mh „stare de leșin, slăbiciune, amețeală"; cf. a n e m í e 1°...

SLĂBEÁLĂ s. f. AO, h. 147; Pl. 12/rar Vl, Gj „stare de leșin, amețeală, slăbiciune"; cf. a n e m i e 1°...

SLĂBÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 666/rar Dj „a tăia rădăcinile aeriene ale viței-de-vie (pentru a o ajuta la creștere)"; cf. m u s t ă ț í...

2° var. **sclăbí** vb. IV refl. GD/rar Tl „a pierde în greutate; a deveni slab".

SLĂBICIÓS adj. AO, h. 62/rar Mh „slab, fără putere, neputincios"; cf. a m ă r ă t 1°...

SLĂBICIÚNE s. f., pl. *slăbiciúni* **1°** GO/rar Ot; GM/rar Db, Ot „carne slabă, macră": Tocam *slăbiciúnile*, făceam trandafiri, le ziceam noi, cârnați GO/992. Fac tobă... cu ureche, cu șorici, cu ficat, cu grăsime, cu *slăbiciúne* GM/812; cf. p é c i e...

2° AMD/rar Ph „partea slabă, fără tărie, obținută la fiertul rachiului".

3° GO/rar Dj „apă simplă, fără sodă, care se adaugă la prepararea săpunului": Soda o topim în.., cum aș avea zece kilograme de untură, aș pune cinci de apă fără sodă și cinci cu apă cu sodă [...] pui și din tărime o troacă și din *slăbiciúne*, din apa, știi, care n-are sodă-n ea/979.

4° var. *slăbăciúne* s. f. GD/rar Tl „lipsă de forță fizică"; cf. n i m i c e á l ă.

SLĂBUȚÍCĂ adj. f., pl. *slăbuțéle* GM/rar Ph dim. de la *slăbuță*.

SLĂÍNĂ s. f. AO, Pl. 65–66; TDO/Gj, Mh „slănină"; cf. s l á n ă...

– var. **sclănínă** s. f. AO, Pl. 65–66; TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh.

SLĂNÍCUL s. art. GM/rar Bz „numele unui dans popular".

SLĂVÍNĂ s. f., pl. *slăvíne* 1° AO, h. 685/Gj, Mh, prin Vl şi rar Dj; *slăvíni*/prin Gj, Mh, Dj „canea"; cf. c a n á 1°...

2° AO, h. 684/rar Dj „dop de lemn în vrana butoiului"; cf. d ú j n i c 3°...

– var. 1° **sâlvínă** s. f., pl. *sâlvíni* AO, h. 685/rar Gj; **sclăvínă** s. f., pl. *sclăvíni*/rar Gj; **slivínă** s. f., pl. *slivíne*/rar Gj; *slivíni*/rar Gj; *zlăvínă* s. f., pl. *zlăvíne*/rar Mh; *zlăvíni*/rar Dj.

SLĂVIŢEÁN s. m., pl. *slăviţéni* AO/924 „locuitor din satul Slăvuţa".

SLÉDER v. **sfréder**.

SLEÍ vb. IV tranz. şi refl. AMD; GM/rar Db, Ph „a zdrobi ceva zemos": A venit o bombă de brand şi l-*a sleít* cu groapa AMD/716. Punem în putine zarzăre, într-o altă oală mai micuţă la *zleím* puţin, strecurăm zeama GM/812. *S-a sleít* nişte porumbe în buzunar AMD/817.

SLEIOÁSĂ adj. f., **ápă** ~ v. **ápă 6°**.

SLÉMNĂ s. f., pl. *slémne* 1° AMD, h. 189, 190/rar Br, Il „lemn gros fixat peste căpriori la coama acoperişului"; cf. b a l á u r 2°...

2° var. **sclémă** s. f., pl. *scléme* AO, h. 773/rar Gj „lemn, aşezat orizontal pe două crăcane, de care se agaţă căldarea la foc"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

– var. 1° **slímnă** s. f. AMD, h. 189/rar Br.

SLÍMNĂ v. **slémnă 1°**.

SLIN s. AO, h. 228/rar Dj „jeg, murdărie": Plin de *slin*; cf. b l e a s c...

SLINÓS adj., pl. *slinóşi*, f. *slinoásă* AO, h. 228/rar Dj; AMD, h. 215/rar Tr [d. om] „jegos, murdar"; cf. c ă r â i á t...

SLIVÍNĂ v. **slăvínă 1°**.

SLOÁTĂ v. **zloátă 2°, 4°**.

SLÓBOD 1° adj./adv. TDO/rar Mh „liber, comod, fără bagaj": Când îs fără el [= copil în braţe] mă duc mai *slóbod* aşa [la câmp], mă duc mai pe delete după ele [vite]. Mai vin şi eu c-o spinare de surcele acasă/949.

2° f. *slóbodă*, **gáură** ~ AMD, Pl. 134/rar Db, Ot, Cţ „semn de recunoaştere în urechea oii, constând dintr-o gaură cu ieşire la marginea lobului"; cf. c ă l ú ş 25°...

SLOBOZÍ vb. IV 1° intranz. şi tranz. GO/rar Gj, Mh [d. preot] „a face sfeştanie; a sfinţi": După ce o terminat cu bunaru [...] cheamă pe popa şi-i ceteşte-acolo, *slobozăsc*, mănâncă, beu/941. Vine popa acasă şi *slobo̯áde* pomana/952.

2° tranz. şi refl. **a slobozí ápa/ápele** GO/rar Dj; GM/rar Tr „a îndeplini un ritual, la şase săptămâni după înmormântare, începând să se care a p a": Faci două lumânări aşa... încrucişate, le aprinzi, le tămâi şi le dai drumu pe apă, ş-aşa *să slobo̯áde ápa* GO/984.

3° intranz. TDO/rar Gj „a îndeplini un ritual, după ce se încheie căratul a p e l o r pentru mort, simbolizând descărcarea, eliberarea de această obligaţie": Să duce la Tismana, *slobo̯áde*. *Slobo̯áde*, face un toiag, acolo, lână, cânipă. Şi să duce acolo cu ulceaua şi pune apă, face crestături pe un bât [...] pune tămâie, pune foc, trei lumini aprinse şi-i dă drumu pe apă TDO/947.

4° refl. AFLR/rar Mh; Tl „a-şi da drumul dintr-o strânsoare; a scăpa": Când ajunge ca *să se slobo̯ádă* lemnu în partea aia, se duce/940. Ridici chirpicaru-ăla, îl speli, pereţii ăia la chirpicar, ca *să să slobozáscă* [c h i r p i c u l]/881.

5° refl. TDO/rar Gj [d. apă] „a izvorî, a ţâşni; a-şi da drumul": A fost o ciutură, *s-a slobozít* aici în sat/924; cf. c l o c o t i 2°...

– var. 4° **sclobozí** vb. IV tranz. AO, h. 988 MN/rar Gj.

SLOBOZÍT adj., pl. *slobozíţi* AO, h. 137; 139/rar Mh „bolnav de hernie; vătămat"; cf. b e t e á g 4°...

SLOG s. n., pl. *slóguri* AO, h. 442; 597/Mh și prin Gj „fâșie îngustă de teren nearat, care desparte două ogoare; răzor"; cf. d ă l m ă 3°...

SLOI 1° s. n., pl. *slóiuri* AO, h. 699/Vl, prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 97; AFLR/prin Tr și rar Gr, Ct „bucată compactă, bulgăre de ceară sau de seu sleite"; cf. b o l o v á n 3°...

2° s. n. GM/rar Ag; AMD; GD/rar Ct „carne (de oaie sau de porc) prăjită și conservată în untură"; prin ext. „mâncare pregătită din această carne": [Carnea] o iei și o fierbi apăi în untură, o faci *sloi* GM/675. Am mâncat carne de oaie, *slo̯oi* de oaie, cum îi spunem noi GD/891. Ciobanii fac *slo̯oi* din toată oaia fiartă AMD/895; cf. c a v a r m á...

3° var. **slai** s. n. GM/rar Tr „bucată compactă de mămăligă": Să iasă mămăliguța bună, zice, să iasă ca un săpun, *slai*, așa zicem noi/804.

4° s. n., pl. *sloáie* AO, h. 320/rar Vl „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

5° s. m., pl. *sloi* GM/rar Il „bucată de gheață".

SLOIÉTE s. m., pl. *sloiéți* 1° AO, h. 320/prin Vl, Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 530/prin Ot și rar Vl „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° AO, h. 699/rar Dj „bucată compactă de ceară topită și sleită"; cf. b o l o v â n 3°...

SLOIÉȚ s. m., pl. *sloiéți* AO, h. 320/rar Vl „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

SLON s. n. 1° pl. *sloáne* AMD, h. 195/rar Ag „adăpost rudimentar pentru oi; un fel de șopron"; cf. c e r d á c 8°...

2° GM/rar Ag „pătul, coșar, hambar"; cf. c o ș[1] 2°...

SLONÁR s. m., pl. *slonári* AMD/711 „locuitor din satul Slon".

SLOTÁ v. **zlotí**.

SLOVNÍT adj., pl. *slovníți* AMD, h. 605/rar Ct [d. știuleți] „pornit spre creștere; în formare"; cf. s p o i t, s p u z i t.

SLUT adj., pl. *sluți*, f. *slútă*, pl. *slúte* AMD, h. 66 MN; 75; 111, 112; AFLR/prin Db și rar Ag, Tr, Gr, Ct „fără o mână sau un picior; schilod": A rămas *slut*, neputincios AMD, h. 111/835; cf. a n c h i l o z á t 1°...

– var. **sclut** adj., f. *sclútă* AMD, h. 111, 112/rar Ph.

SMAC v. **șmag 1°, 2°**.

SMAD[1] adj., pl. *smazi*, f. *smádă*, pl. *smáde* AMD, h. 9/rar Tr „blond"; cf. a l b 1°...

SMAD[2] v. **șmag 2°**.

SMAG v. **șmag 1°**.

SMÁGĂ v. **șmag 1°**.

SMALȚ s. n. 1° AO, h. 679/prin Dj; AMD, Pl. 82/rar Ag, Bz, Tr, Tl „reziduu care se depune pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

2° var. **șmalț** s. n. GM/rar Ag „email"; cf. e m a i l.

– var. **smanț** s. n. 1° AMD, Pl. 82; GM; TDM III/prin Il și rar Db, Br, Ot, Ct; 2° AMD, Pl. 183/rar Ph, Gr; **zămálț** s. n. 1° AO, h. 679/rar Gj; 2° AO, h. 252; AFLR/prin Mh.

SMANȚ v. **smalț 1°, 2°**.

SMĂNȚUÍT adj., f. *smănțuită* 1° AMD, h. 281; GM/rar Ot, Tr, Gr; GD/rar Ct „smălțuit, emailat": [Brânza] o pun la sărat [...] într-o cantă *zămălțuítă* AFLR/949.

2° var. **zămălțuită** adj. f. GO/rar Mh [iron.] „fudulă"; cf. f ă l n i c ó s...

– var. 1° **zămălțuít** adj. f. *zămălțuítă*, pl. *zămălțuite* AO, h. 252; 394; Pl. 30; GO; AFLR/prin Mh și rar Gj, Dj.

SMĂRDOȘEÁN s. m., pl. *smărdoșéni* GM/808 „locuitor din comuna Smârdioasa".

SMÁC s. GM/rar Cl „bețișor fixat la firul undiței, care, plutind, semnalizează prinderea unui pește; plută": Să vezi dacă vine peștele, s-agață smucea... dă bătu ăla, ș-ăla-i zicea *zmíc*/866.

SMÂNTÂNĂ s. f. 1° art. **smântâna fáinii** AO, Pl. 133/rar Mh „pospai de făină"; cf. í n i m ă 8°...

2° pl. **smântâni** GM/rar Db „cantități de smântână strânse de la mai multe serii de lapte": Dac-aveam *smîntînî* strânse, băteam *smîntînile*/ 692.

SMEDÚI adj., f. *smedúie* AMD, h. 7, 8/rar Db „brunet, negricios"; cf. a r á p 1°...

SMÉTIE s. f., pl. *smétii* **1°** AMD/rar Bz „băț scurt, scurtătură (cu care ciobanul aruncă după oile răsfirate de turmă)"; cf. ș t e p 4°, ț u ș c h í e.

2° var. **smetíe** s. f. GO/rar Gj „par lung, flexibil, prăjină folosită la îmblătit snopii": Punea doi, trei, patru snopi... și-i bătea cu *smećîja*/938; cf. d r e v e á 1°...

SMETÍE v. **smétie 2°**.

SMICEÁ s. f., pl. *smicéle* **1°** art. **smíceaua fúsului** GM/rar Ph „capătul ascuțit al fusului": [Niște bețe] mai grosuțe așa ca... ca cum aș spune eu, ca *zmîcâța fúsului*/715.

2° var. **símceá** s. f. GM/rar Gr „un fel de cuțitaș folosit pentru lăsat sânge vitelor bolnave sau pentru curățat copita înainte de potcovit".

– var. 2° **sânceá** s. f., pl. *sâncéle* AMD, Pl. 177/rar Ag.

SMICORÁ vb. I tranz. AO, h. 437/rar Gj „a curăța boabele de pe știulete"; cf. c u r á[1] 3°...

– var. **micurá** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *micoárã* GO/rar Vl.

SMÍRDĂ v. **smírnă**.

SMÍRNĂ s. f. AO, Pl. 90/rar Dj; AMD, h. 416 MN/rar Ot, Tr, Gr „rășină de brad"; cf. á p ă 7°...

– var. **smírdă** s. f. AMD, h. 416 MN/rar Tr.

SMOÁLĂ s. f. **1°** GO/rar Vl „smântână": la *smoála* și bate *smoála* și scoate untul/917; cf. c a i m á c 1°...

2° AO, Pl. 58/rar Vl „caimac pe laptele fiert".

SMOÁTEC s. n. **1°** AMD, h. 18/rar Bz „smoc, șuviță de păr"; cf. s p é g m ă 3°, s t é b l ă 3°, v í ț ă 2°, v i ț i ó n.

2° AFLR/rar Mh „mănunchi din fire de grâu cât poate fi cuprins cu mâna (la secerat)"; cf. c h i t ă[1] 1°...

SMOCHÍNĂ s. f., pl. *smochíne* AMD, h. 357/rar Ph, Bz „prună care se usucă și cade din pom înainte de maturizare"; cf. b o b o l o á n ă...

– var. **joschínă** s. f., pl. *joschíne* AMD, h. 357/rar Cl.

SMOLÍ vb. IV tranz. AO, h. 718/rar Vl „a unge firele de urzeală cu un amestec de făină, mălai și apă, pentru a nu se scămoșa"; cf. m â n j i 1°...

SMÓLIȚĂ v. **smólniță 3°**.

SMÓLNIȚĂ s. f. **1°** AO, h. 333/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD, h. 544/rar Cl „nămol, mâl de pe fundul bălților sau din revărsări, rămas pe malul unei ape curgătoare"; cf. b â l c i ș ó r...

2° AO, h. 314/rar Dj „lapoviță"; cf. b u j n i c e á l ă...

3° var. **smóliță** s. f., pl. *smóliți* AO, h. 334/rar Mh „aluviuni la gura sau la cotul unei ape curgătoare"; cf. a l i m á n...

SMOLNIȚOÁSE adj. f. pl. GM/rar Bz [d. terenuri] „argiloase"; cf. a l g e r ó s...

SMORCĂÍ vb. IV intranz. GM/rar Ph „a supura": Genunchiu *smorcăjá*/703; cf. m â r v e l i...

SMÚCHIU v. **mușchi[2] 2°**.

SMULTÚRĂ s. f. AO, h. 796/rar Dj; AMD, Pl. 150-151/rar Tr „lână de calitate inferioară care rămâne de la dărăcit; canură"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

SNOÁVĂ s. f., pl. *snoáve* GM/rar Vn „giumbușluc, scamatorie, bufonerie": Îi duce în albie [pe socri], în roabă, îi duce acasă, fel de fel de *znóave* fac [la nuntă]/733; cf. b a z a c o n e á l ă...

SNOPÍ vb. IV refl. GM/rar Db „a se zbate, a se zvârcoli": *S-a znopít* pân-a murit. S-a trântit, a căzut și-n pat, a căzut și jos, și-n dreapta, și-n stânga/811; cf. b â s t â c â i 1°...

SNÓPURI s. n. pl. AO, Pl. 72; TDO/prin Gj şi rar Mh; AMD, Pl. 103/rar Ph „snopi"; cf. c h i t ă[1] 3°...

SOÁCRE s. f. pl. GM/rar Ph, Cl „rudele (femei) care participă la nuntă din partea mirelui": Toţi din partea mirelui să spune socri, dacă are trei, patru surori, cică-i *soácre*/859.

SOÁLDE v. **solji**.

SOÁRBĂ s. f., pl. *soárbe* GM/rar Vl „lături": [Porcul] îl îngrijim bine cu boabe, cu *soárbă* sau cu apă/683; cf. b r ă g ă r ú ş...

SOÁRE s. m. **1°** GM/rar Br „punct cardinal: sud": Bătea un vânt din *soáre*, ştii ce-nseamnă *soáre*? De-aici din austru/733; cf. a ú s t r u.

2° ~ sec loc. subst. AMD, h. 43; TDM III; AFLR/rar Ot, Tr „insolaţie".

SOÁREA v. **sóră 3°**.

SOÁRTĂ s. f. **1°** pl. *soárte* AO, h. 169/rar Mh, Ot; AMD, h. 144/prin Tl „placentă (la animale)"; cf. c á r p ă 7°...

2° art. **în soárta** (*unui lucru*) GM/rar Bz „la întâmplare, empiric": S-a luat unchiaşu să-i lucreze [stupii], *în soárta lor*, nu pă stas... aşa *în soárta lor*/731; cf. b r o á d e.

3° var. **şorţ** s. n. şi m., pl. *şórţuri* AMD; GM; TDM I, III/rar Ag, Ot, Tr, Gr; *şorţi* GM/rar Ag „destin": Să vadă cum îi e *şórţu* AMD/834.

4° var. **sorţ** s. n., pl. *sórţuri* GM; TDM I/rar Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Il „succesiune obţinută prin tragerea unor bilete, pentru a stabili ordinea la treierat, la stână etc.": [La treierat] făceam ceată, trăgeam *sórţur*/ GM/846. Când ne vine rându de luăm caşu, ei încheagă caşu tot şi de la toate oile câte sânt, trei, patru sute [...] şi-l ia numai oamenii care sunt băgaţi în *sórţu* ăsta GM/740.

– var. **4° şorţ** s. m., pl. *şórţuri* AMD; GM/rar Ag, Db, Tr, Gr.

SOÁT v. **suhát 1°**.

SOÁŢĂ s. f., **~ de mireásă** GM/rar Bz „domnişoară de onoare [la nuntă]": *Soáţă de mirásă*... pune o fată mireasa, care-i place ei...; cf. a j u t o á r e...

SOBÁR s. m., pl. *sobári* AMD, Pl. 11/rar Ag, Db, Bz, Tr „coşar (care curăţă coşurile caselor)"; cf. c o ş á r[2] 2°...

SÓBĂ s. f., pl. *sóbe* AO, Pl. 28; TDO/rar Gj, Mh, Dj, Ot „cameră de locuit, încăpere"; cf. c á m e r i...

SOBOÁICĂ s. f., pl. *soboáice* AMD, h. 471/rar Bz „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

SOBÓL s. m., pl. *sobóli* **1°** AMD, h. 447/rar Ag „mugur scos de cârtiţă".

2° var. **şoból** s. m., pl. *şobóli* GO/rar Mh „şobolan"; cf. g h i o r l á n 2°...

SOBOLÁN s. m., pl. *soboláni* AMD, h. 432/rar Db „cârtiţă, sobol"; cf. b á b ă 24°...

SOBORÁT adj., pl. *soboráţi* AO, h. 137; 139/Mh şi rar Gj „bolnav de hernie, vătămat"; cf. b e t e á g 4°...

SOBÚNE adj. f. pl. GM/rar Il [d. a b a l e, în opoziţie cu b u n e, m i ş t r e ţ e] „ţesute rar, de calitatea a doua": Care n-avea lână de ajuns, un dinte d-ăsta punea... punea numa un fir ş-un dinte şi nu ieşea bune [abalele] şi să zicea *şuobúne*/846.

SOCIETÁRI s. m. pl. AO, h. 761/rar Dj „persoane care se asociază pentru a constitui împreună o stână de oi"; cf. c l ă ţ ă i é r 1°...

SOCIETÁTE s. f. AO, h. 761/rar Dj; AMD, Pl. 134/rar Tr „asociere în vederea constituirii unei stâne de oi"; cf. b r â n z ă r í e 4°...

SOCOTÍT adj., pl. *socotíţi* GM/rar Ag [d. oameni] „puternic, solid": Un bărbat voinic, *socotit*, a fost beat şi când... cade jos/684; cf. b u n 1°...

SOCREÁLĂ s. f. GM/rar Db „petrecere la socrii mici, în timpul nunţii".

SÓCRI s. m. pl. **1°** GO; TDO/rar Vl, Gj; GM/rar Cl „rude (bărbaţi) participante la nuntă din partea mirilor": Am avut nunta frumoasă, am avut... *sócri*, de la mine [de la mireasă] optzeci de *sócri*

GO/926. Toți din partea mirelui să spune *sócri* GM/859.

2° ~ **de car** GM/rar Br „tineri căsătoriți, dintre rudele mirelui, care însoțesc mireasa la casa acestuia".

3° soácre s. m. voc. TDM II/rar Vn, Gl „socrule": Noroc, *soácre* mare/733.

SOCRÍE s. f., pl. *socrii* **1°** GM/rar Ph „petrecere, luni după nuntă, în familiile mirilor": *Socrița* este luni de dimineață/713; cf. b o r ș 1°...

2° colect. GM/rar Db „rude ale tinerilor căsătoriți".

3° pl. GM/rar Vl, Db „darurile din partea miresei pentru rudele mirelui": După ce se scoală masa, să joacă *socriile*, daru miresii/693; cf. t u r n ă t o r i e.

SODÁN v. **sudán**.

SODÓS adj., f. *sodoásă* **1°** GM/prin Il și rar Cl; GD/rar Tl, Cț [d. săpun] „cu prea multă sodă": Dacă-i prea *sodós* [săpunul], mai adaug puțină untură GM/837. El [săpunul] dacă e *sodȣ́s*, s-asprește numaidecât, face așa o coajă *sodo̯ásă* GD/877; cf. î n s u d á t.

2° GO/rar Mh [d. apă] „moale, leșioasă; calcaroasă": [La săpun] punem ori apă de Dunăre, că aia-i mai... cum să spune mai *suodu̯ásă*... sau punem zăpadă/962.

SOFRÁ s. f., pl. *sofrále* GM/rar Ag „garnitură din șuvițe de piele (colorată) cu care se împodobesc cojoacele": Cojoace în cosoaie, cu zagarale cu *șofrá* verde, cusute. A pierit, n-am mai văzut d-alea AMD/769; cf. t a s m â.

– var. **șofrá** s. f. AMD/rar Ot.

SÓFRU v. **șoprón 2°**.

SOHÁT v. **suhát 1°**.

SOI v. **zoále 3°**.

SOLÁ vb. I refl. pas. **1°** GM/rar Ph „a se cultiva o parcelă, o s o l ă în cadrul unui asolament".

2° GM/rar Il „a se trata sămânța cu substanțe chimice"; cf. î m p i e t r á 1°...

SOLÁRE s. f. GM/rar Il „tratare a semințelor (de grâu) cu substanțe chimice".

SÓLĂ s. f., pl. *sóle* AMD, h. 316; 384; GM/prin Tr, Cț și rar Br „(bucată, parcelă de) teren cultivat cu o singură cultură": [Am o] *sólă* de in AMD/893; cf. c â m p 1°...

SOLD[1] v. **solji**.

SOLD[2] v. **sorg**.

SÓLDE v. **solji**.

SOLJI s. m. pl. AO, Pl. 96/rar Vl, Mh, Dj „solzi (de pește)".

– var. **soálde** s. m., pl. *solzi* AO, Pl. 96/rar Tr; **sold** s. m., pl. *solzi* AMD, h. 451/rar Db, Ph, Vn, Ot, Cl; **sólde** s. m., pl. *solzi*/rar Tl; **sólte** s. m., pl. *solți*/rar Tl; **solț** s. m., pl. *solți*/rar Tl.

SOLNICIOÁRĂ s. f., pl. *solnicioáre* AMD, h. 223/rar Ag dim. de la *solniță*.

SOLNIȚÁR s. n., pl. *solnițáre* AO, h. 236/rar Dj „solniță (de lemn)"; cf. c o v ă ț e á 1°...

SOLOMÁNDRĂ v. **salamándră 2°**.

SOLOMÁNDRIȚĂ v. **șolomendríță**.

SOLOMÁZDRĂ v. **sălămázdră**.

SOLOMOÁNĂ v. **sălămázdră**.

SÓLTE v. **solji**.

SOLȚ v. **solji**.

SOLZÁR s. m. GM/rar Il „meșter care s o l z e ș t e casa".

SOLZÉȘTE adv. AMD, h. 193, 194; GM; GD/rar Tr, Gr, Cl, Il, Cț „mod de a așeza, în formă de solzi, snopii de trestie, țigla etc. la acoperișul casei": Să forma casa învelită cu trestie, *solzéște*, așa-i zicea GM/843. Șiță așezată [la acoperiș] *solzéște* AMD/830.

SOLZÍ vb. IV refl. **1°** pas. AMD, h. 193; 451/rar Cț „a se înveli o casă cu șindrilă, trestie, țiglă etc. așezate în formă de solzi": Casele *să* mai *solzéște* și cu stuf/895; cf. î n s o l z í 1°.

2° GD/rar Tl [d. săpun] „a căpăta, a dobândi granulație sub formă de solzi": [Săpunul] să aschiaz-așa, nu să-ntinde ca să mai aibă gresime; să face... *să solzéște*

așa, da, și dup-aia-l cunoști că e foarte bun/871.

SOLZÍT adj., f. *solzită*, pl. *solzite* **1°** AO, h. 211/rar Mh; AMD, h. 193/rar Tl, Cț [d. stuf, șindrilă etc.] „așezat (la acoperiș) cu marginile suprapuse, în formă de solzi": Șițele se pun *s'lolzite*/895; cf. c i u b u c á t ă...

2° AO, h. 211/rar Mh, Tr [d. șindrilă] „care nu are șanțuri de îmbucare; care e făcută pentru a fi așezată la acoperiș în formă de solzi".

3° AMD, h. 415/rar Gr [d. conul de brad] „cu solzi".

SOLZUÍTĂ adj. f., pl. *solzuite* AMD, h. 194/rar Ag [d. șiță] „așezată (la acoperiș) cu marginile suprapuse, în formă de solzi"; cf. c i u b u c á t ă...

SOMN s. n., pl. *sómnuri*, art. **sómnul mătăsii** TDO/rar Ot; GM/rar Db, Tr, Gr „starea de letargie a viermilor de mătase înainte de a înveli gogoșile": [Viermii de mătase] mai și doarme ei, două, trei somnuri, da când doarme *sómnu mătăsii* dă să scoală ei, să scoală iute toma atâta de mari GM/779. *Sómnu mătăsi*, cum să spune, că ei [viermii de mătase] doarme când e mici, o dată pe săptămână, da nu doarme... așa, mai mănâncă câte unii, da atunci doarme... șade frunza pe ei, nici nu la dai două zile GM/811; cf. b o l n ă v i e.

SÓMNĂ s. f., pl. *sómne* **1°** GO/rar Dj „copcă mare săpată în gheață, prin care se scoate năvodul cu pește"; cf. m â s ă 13°.

2° var. **sóminâ** s. f. AO, Pl. 47/rar Gj „scobitură, gaură într-un perete de piatră": E din *sóminâ* aia [piatra], din munte/938.

SOMOVEÁN s. m., pl. *somovéni* AMD/874 „locuitor din comuna Somova".

SONDÁR s. m. GM/rar Vn „muncitor la sondă, sondor": Am lucrat la sondă nu... ca *sondár*, ca ziuaș/725.

SÓNDĂ s. f., pl. *sónde* AO, h. 667/rar Mh „chitonag"; cf. a r á c 1°...

SONDÁRE s. f. GM/rar Ph „meserie de s o n d a r": Trebuia să-nvăț și eu meseria asta de *sondárie*/705.

SÓNIȚĂ s. f. AMD, h. 223/rar Ag „solniță"; cf. c o v ă ț e á 1°...

SOPÓN v. **săpún 1°**.

SÓRĂ s. f. **1°** pl. **sóre** AO, Pl. 14/prin Vl și rar Ot; AMD, h. 122 MN/rar Db, Br; *sori* AO/rar Gj; AMD/prin Ag și rar Vl, Db, **Ph**, Ot, Gr „surori".

2° ~ de mireásă TDM II; AFLR/ rar Vl, Ag, Vn „domnișoară de onoare (a miresei)"; cf. a j u t o á r e... ; **~ de gínere** TDM II, III; AFLR/rar Db, Bz, Il „tânără invitată a mirelui la nuntă".

3° art. **sóra-soárelui** s. compus AMD, h. 315/prin Db și rar Ag „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

– var. **3° soárea** s. f. art., **~ *-soárelui*** AMD, h. 315/rar Db, Ph, Tr.

SORB s. n., pl. *sórburi* **1°** AFLR/rar Tl, Cț „vârtej puternic de vânt cu ploaie care se dezlănțuie brusc": Spunea că se lăsa câte-un nor așa... și se ducea la câte-un lac, se lăsa noru ăla și era lac cu broaște multe, multe și când ploua ziceai că erau turnate, cernea pe jos, s-a-ntâmplat și la noi astea... da, *sorb*, da, a fost/871. N-a mai venit *sórbu* pă la noi; era când bătrânii, mai auzeai că ia, uite, norii ăia, ăla-i *sorb* și unde s-o lăsa *sórbu* ăla, să lasă ploaie de-nneacă! Înainte era, da acuma n-am mai văzut *sorb*... *sórbu* ala când venea te-nvârtea... prin ghiol, dacă da și pește lua, buruieni, lua tot ș-apăi când să lăsa, prăpăd făcea/892.

2° GM/rar Vn „curcubeu": Numa la curcubeu să zice *sorb* [...] ai văzut că el să lasă, lasă capetele-alea unu-ntr-o parte, unu-ntr-o parte. Bă! Zice, a căzut în pârâu și soarbe apa/723; cf. b r â u 1°...

3° AMD, h. 452/rar Ph „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

SORBÁNG s. n., pl. *sorbánguri* GO/rar Dj „ancadrament din zid la fereastră".

SORBEÁLĂ s. f. GO/rar Dj „lături (pentru porci)": [Porcilor] le dăm mereu boabe să mănânce, boabe și *sorbeálă*/968; cf. b r ă g ă r ú ș...

SORBÍ vb. IV, ind. prez. 3 sg. *sorbéşte* AFLR/rar Tl [d. porci] „a bea repede şi cu lăcomie".

SORCOVĂÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Bz „a sorcovi": Cu sorcova, frumoasă aşa, *te sorcovăi̯á*, intra în casă... /743.

SÓRCOVIŢĂ s. f. AFLR/rar Ag dim. de la *sorcovă*.

SOREÁNCĂ s. f. AMD, h. 315/rar Ag, Db, Cl „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

SOREÁSCĂ s. f., pl. *soréşti* AMD; GM/rar Bz „oblete": Cu pluta când dădeam, prindeam peşti din ăia mai mărunţi: lateţi, *soréşt*/GM/731; cf. a r v á t[1]...

SOREAŢĂ[1] s. f. AMD, h. 315; GM; AFLR/prin Db şi rar Tr „floarea-soarelui": Făceam *sore̯áţă* multă, făceam ulei GM/800; cf. f l o á r e 2°...

SOREAŢĂ[2] s. f. GM/rar Tr „soi de peşte mărunt; oblete"; cf. a r v a t[1]...

SORÉTE s. m. AMD/rar Cţ [iron., vizându-i pe olteni] „soare (astru)".

SORG s. m., pl. *sorgi* AO, h. 611/prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 615; GM/prin Ot, Tr, Cţ şi rar Db, Ph, Cl, Il, Tl şi s. n., pl. *sórguri* AMD/rar Cl, Il „plantă din care se fac mături; tătarcă": Mei dă mătură, acuma-i zice *sorg* AMD/837. Mei tătăresc sau *sorg* id./886; cf. m ă t u r i ş...

– var. **sold** s. AO, h. 611/rar Ot.

SORÍ vb. IV 1° tranz. AMD/rar Cţ „a înălbi pânza expunând-o la soare"; cf. î n f l o r í 4°...

2° refl. AO, Pl. 124/rar Dj [d. caş] „a se usca şi a se dospi prin expunere la soare"; cf. z ă u r d i.

3° refl. AO, h. 613/rar Dj [d. cereale] „a se coace forţat; a se pripi (din cauza soarelui)"; cf. h u p u r i...

SORÍC v. **şoríc 1°**.

SORÍCĂ s. f. AMD, h. 315; GM/Tr şi rar Ot „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

SORÍE s. f. AMD, h. 315; GM/rar Gr „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

SORÍNĂ s. f. AMD, h. 315; GM/rar Tr „floarea-soarelui": Atunci, înainte îi zicea *sorínă*, nu-i spunea ca acuma floarea soarelui GM/798; cf. f l o á r e 2°...

SORÍŞCĂ s. f. AMD, h. 315/rar Tr „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

SORÍŢĂ s. f. AFLR/rar Gr „floarea-soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

SOROÁICĂ s. f. AMD, h. 315; GM/prin Tr şi rar Ag, Db „floarea-soarelui": *Soroái̯că* şi floarea-soarelui mai zice lumea acum GM/797; cf. f l o á r e 2°...

SORÓC s. n., pl. *soroáce* AFLR/rar Vl „termen (fix) la care se face pomenirea mortului": După aia merge *sor̯oáĉele* aşa, la săptămână, la trei săptămâni, la şase săptămâni, la *sor̯oáĉe* ne ducem la capu lui acolo cu coşu [cu pomeni], vine popa, îi citeşte/919.

SOROCÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Cţ „a meni, a destina": [Îi dai de pomană] lu... [cutare], cui vrei *s-o soróĉeşt*/mâncarea aia/886.

SORŢ v. **soărtă 4°**.

SOSEÁ v. **şuşeá**.

SOSELÁR v. **şoselár**.

SOSÉTĂ s. f., pl. *soséte* AO, Pl. 38/rar Dj „ciorap scurt; şosetă".

– var. **jorsétă** s. f., pl. *jorséte* AMD, h. 491/rar Ph; **jozétă** s. f., pl. *jozéte* AMD/rar Ph.

SOSÍ vb. IV 1° tranz. şi refl. AMD, h. 88 MN; GM; TDM II/prin Ag şi rar Vl, Bz, Il „a (se) ajunge din urmă": Ş-am mers după dâra lui până unde l-*am sosít* [pe mistreţ] de l-am prins GM/677. Mergi mai încet *să* te *sosíesc* şi eu AMD/848; cf. a p r o p i á 2°.

2° refl. AFLR/rar Gr „a ajunge (undeva)": Când *m-am sosít* eu acolo, la tejghea, la negustor, am găsit tot/821; cf. d e v e n í 3°.

3° intranz. TDM II/rar Ph „a ajunge până la..., a pătrunde până la...": Era vătămată [scroafa], da [glonţul] *n-a sosít* la inimă/707.

SOŞEÁ v. **şuşeá**.

SOȚ s. m. **1°** GM/rar Db „soție, nevastă": Sânt *sóțu* lui moșu. Moșu, așa-l cheamă, Pădureanu, Constantin Pădureanu și eu sunt *sóțu*/791; cf. c r e ș t í n ă...

2° pl. *soți*, ~ **de ginerícă** GM/rar Bz „cavaler de onoare al mirelui": *Sóțul de ginerícă* cu ginerica merg cu plocon prin sat/743; cf. f r á t e 2°.

SOȚÍE s. f. GO/rar Tr; GM/rar Tr „soț, bărbat": Românu mi s-a prăpădit de opt ani de zile, n-am român, *soțíța* mi s-a prăpădit GO/9989. N-a vrut tat-al meu să mă lase să-l iau *soțíța* asta, ș-am fugit cu el GM/803; cf. c r e ș t i n...

SOȚITÓR s. m., pl. *soțitóri* GM/rar Br „însoțitor": Merge cu un *soțitór* a lui ginerică/753.

SOVENÍ v. **sovoní**.

SOVERLIÓN (4 sil.) s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „varietate de struguri".

SOVÓN s. n., pl. *sovoáne* **1°** TDO; AFLR/rar Gj; AMD/rar Tl, Cț „voal de mireasă": Pe timpu ala, [era] *sovón*, bătrânește, nu voluri ca acum AFLR/912; cf. b a r í ș **4°**...

2° AMD; GM; GD/rar Vn, Il, Tl, Cț „cupon de stofă sau de altă țesătură": Era rochie care-i dădea nașa [miresei]... *sovón* GD/873.

3° AMD, h. 144/Il, prin Cl, Cț și rar Tl; *sovónuri*/rar Cț „placentă (la femei și la vite)": *Sovón* [este] casa copilului/842; cf. a p ș o á r ă...

4° var. **țovón** s. n. GM/rar Gr „membrană cu care se nasc unii copii pe cap; căiță"; cf. t i c h i e **3°**.

– var. **3°** **savón** s. n., pl. *savoáne* AMD, h.144/rar Br.

SOVONÍ vb. IV tranz. GO; AFLR/rar Mh, Dj „a învăli, a pune s o v o n u l miresei": [Nașa] *sovenéște* mireasa, pune voalu pe cap și ghirlanda AFLR/949. *Sovonái* mireasa cu vol GO/991; cf. î n h o b o d â...

– var. **sovení** vb. IV tranz. GO; AFLR/rar Mh, Dj; **zovení** vb. IV tranz. GO/rar Dj.

SOVONÍT adj., f. *sovonítă* AMD, h. 144/rar Tl [d. copii] „născut cu o membrană pe cap, cu s o v o n **4°**"; cf. î n s o v o n i t.

SÓZMĂ s. f., pl. *sózme* AMD, h. 452/rar Il „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă **2°**...

SPÁDĂ v. **spátă 3°**.

SPAHÍE s. f., pl. *spáhii* GM; TDM Il/rar Bz „stafie, strigoi": Păsările iar să nu treacă când pornește la biserică [cu mortul], cică să face *spahíje*/747; cf. m o r ó i...

SPÁLMĂ s. f. **1°** în expr. **a-i fi** (*cuiva*) ~ TDO/rar Gj „a-i fi frică, groază"; cf. c â r l í g **18°**.

2° pl. *spáime* AO, h. 616/prin Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 619/rar Ot; *spáimi* AO/prin Dj; *spaimi*/rar Dj „speritoare (pentru păsări); momâie"; cf. c h i p[1] **5°**...

SPÁLNIC v. **spálnic**.

SPANÁTEC v. **spânátic 3°**.

SPÁNCĂ adj. f./s. f., **1°** pl. **spanei** AMD, Pl. 152; 160–161/Cț, prin Tl și rar Bz, Br, Gr, Cl, Il; *spânci* AMD, Pl. 152/prin Cț și rar Tl „(oi) cu lâna deasă și cu firul subțire; spance"; cf. p ă r l ă **2°**...

2° var. **spaoáncă** s. f., pl. *spaoánce* AMD, Pl. 156–157/rar Bz „oaie (sperioasă) care nu stă la muls"; cf. a p s á n ă...

– var. **1°** **spangă** adj. f./s. f. AMD, Pl. 160–161/rar Tr, Gr, Cl, Il; **spaoáncă** adj. f./s. f., pl. *spaoánce*/rar Ph, Bz, Gr; *spaónci*/rar Bz; **spângă** adj. f./s. f./rar Il; **șpáncă** adj. f./s. f., pl. *șpánce* AMD, Pl. 152; 160–161/prin Cț și rar Cl, Tl; *șpanci*/rar Tl; *șpânci*/rar Tl, Cț.

SPÁNCHE v. **zbanghíu 1°**.

SPÁNCHÍU v. **zbanghíu 1°**.

SPÁNGĂ[1] v. **spáncă 1°**.

SPÁNGĂ[2] s. f., pl. *spángi* **1°** GM/rar Ph „drug de fier ascuțit la un capăt; rangă"; cf. l o m **1°**...

2° AMD, h. 694/rar Gr „ciocan special folosit la bătutul cercurilor (în dogărie)"; cf. b a s c h i e **1°**...

SPÁNGHIE s. f. GM/rar Tr „stinghie"; cf. s t r a v é ț i l 1°, ș t e á z ă, ț ă c ă l i e[1].

SPAȚ v. **spat 1°**.

SPAOÁNCĂ v. **spáncă 1°, 2°**.

SPÁRGE vb. III tranz. **1°** și refl. pas. AO, h. 589/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 609; 611; 613; GM/Ag, Tr, Cl, Il, prin Vl, If, Gr și rar Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Cț „a (se) desțeleni un teren": Primu an îl *spărgám* [terenul] și nu puneam nimica GM/825. *Sparg* pârloaga, distelinesc AMD, h. 611/838; cf. d e s f á c e 2°...

2° var. **spărgeá** vb. II tranz. AMD, h. 594/rar Ph „a ara mirиștea; a dezmirиști"; cf. d e z m i r i ș t á.

3° TDM III/rar Tr „a ara": Puneam boii pă ... adică plugu pă aia și *spărgȩ́ám* rândurle-alea și d-aci băgam grăpili/803.

4° și refl. pas., în **a spárge stâna** AMD, h. 683/prin Bz, Ot, Cț și rar Ag, Ph, Vn, Gl, Gr, Cl, Il „a (se) r ă v ă ș i stâna"; cf. d e s f á c e 1°...

5° și refl. pas., în **a (se) spárge călúșul** v. **călúș 3°**.

6° TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Ot „a tăia, a desface, a spinteca burta (la păsări, porci etc.)": [Găina] o perpelii, o *spărsé́i* AFLR/947.

7° TDO/rar Vl, Gj, Mh, Dj [d. animalele sălbatice, câini etc.) „a rupe, a spinteca beregata sau burta (oilor, vitelor)": Dac-acușa vine [ursul] acușa ori îmi *spárje* burta, ori mă desfigurează la față/907. [Lupul] o gușuit-o [pe oaie], o *spărsášă* la gât aicea, o lăsat-o/944; cf. b ă r d ă h ă n í.

8° TDO; AFLR/rar Gj, Mh „a amesteca laptele prins, împrăștiind partea închegată de deasupra": Laptele să-ncheagă, să face străgheață așa [...] și p-ormă-l *spárže* AFLR/941; cf. h u r u i 11°.

9° AMD/rar Db „a împrăștia, a risipi brazdele de iarbă"; cf. r ă v ă ș i[2] 4°...

10° refl. AO, h. 313/rar Dj [d. nori] „a se împrăștia, lăsând cerul senin".

SPARMANȚÉT s. n. GM/rar Ph „spermanțet, stearină".

– var. **sparmațét** s. n. GM/rar Db.

SPARMAȚÉT v. **sparmanțét**.

SPART[1] adj., f. *spártă* AO, Pl. 122/rar Gj; AMD, Pl. 134/rar Ag, Ot [d. gaura din urechea oii] „spintecată, despicată spre marginea lobului"; cf. s c o á s ă...

SPART[2] s. n. AFLR/rar Mh „acțiunea de a s p a r g e 5°": Urmează *spártu* lui [al mielului], îl sparge și-l împarte-n bucăți/956.

SPÁRTELEA, pe ~ v. **oálă 7°**.

SPAS v. **spat 1°–3°**.

SPÁTĂ s. f., pl. *spéte* **1°** AMD, h. 89/rar Vn „coapsă (la om și la animale)"; cf. m ó i n ă.

2° AMD, h. 82 MN/rar Il „șold (la om)"; cf. ș o l d 2°.

3° var. **spádă** s. f., pl. *spáde* AO, h. 97/rar Gj; AMD, h. 62/rar Db, Tr „omoplat"; cf. o s 9°...

4° AMD, h. 385/rar Db, Ot „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

5° AO, h. 575/rar Gj „ciocan special folosit (în dogărie) la bătutul cercurilor"; cf. b a s c h í e 1°...

– var. 3° **spaț** s. AMD, h. 62/rar Tl.

SPÁTELE, de-a ~ 1° loc. adv. GM/rar Bz „pe spate, în spate": A sosit șase militari cu uneltile *d-a spátili*/747; cf. c i u ș[2].

2° loc. prep. GM/rar Vn „în spatele, în urma": La vreo două, trei zile m-am dus tot cam *dȩ́-a spátele* omului/725.

3° a da ~ loc. vb. GM/rar Ph „a alerga, a fugi, a pleca repede"; cf. f u g í 2°...

SPAȚ[1] v. **spátă 3°**.

SPAȚ[2] s. n. **1°** și m., pl. **spáțe** AO, Pl. 119/rar Mh; *spați* AMD, Pl. 120–121/rar Ag, Cț „spațuri (la țesut"; cf. c â m p 2°...

2° pl. *spáțuri* AO, Pl. 119/rar Dj; AMD, Pl. 121/rar Ph „natră"; cf. c â m p 3°...

3° pl. *spáțuri* AO, h. 507/Dj, prin Gj, Mh și rar Vl, Ot; AMD, h. 397/rar Ag, Ot, Cl „rost între firele de la războiu"; cf. n á t r ă 1°...

– var. **pas** s. 1° AMD, Pl. 120–121/rar Db; **spanț** s. n. 1°/rar Gl; **spas** s. n., pl. *spăsuri* 1° AO, Pl. 119/prin Gj; AMD/Db, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ph, Bz, Br, Cț și rar Ag, If, Tl; 2° AMD, Pl. 121/rar Ph, Cț; 3° AMD, h. 397/prin Cl, Il și rar Db, Vn, If, Gr, Cț; *spáse* 1° AMD/rar Ph; **spáțiu** s. n., pl. *spáțiuri* 1° AO/rar Vl, Dj; AMD/prin Bz, Tr și rar Vl, Ag, Db, Vn, Br, Ot, Cl, Il; 2° AMD/rar Ag, Tr; 3° AMD/rar Tr, Cț.

SPÁȚIU v. **spaț 1°–3°**.

SPĂLÁ v. **speriá 2°**.

SPĂIMÁ vb. I tranz. GM/rar If „a înspăimânta, a speria"; cf. î n g r o z á...

SPĂIMÂNTÓS adj., pl. *spăimântóși* TDM Il/rar Ph „care înspăimântă; înfricoșător": Lupii e periculoși, este ... *spăimintóș!*, te înfioară'708; cf. s f i o r ó s.

SPĂLÁ vb. I refl. pas. GO/rara Gj „a se netezi cu rideaua": Butoiu *se spălă* din nou cu cioplitoru'947; cf. r â n d í[2].

SPĂLÁTUL s. n. art., ~ **de mâini** GD/rar Tl; TDMN Il/rar Br „obiceiul prin care, conform tradiției, după venirea de la cununie, nașii și socrii se spală pe mâini cu apă turnată de către miri".

SPĂLĂCÁNIE s. f. GM/rar Vn, Bz, Br; GD/rar Tl. Cț „petrecere (între rude) luni sau marți după nuntă": Marți s-aduna pă urmă neamurile toate și făcea *spălăcánia*. Cu borș de potroace, de cutare GM/751. *Spălăcán-așa*: s-aduce toate neamurili ... ali socrului și să-mpreună cu-ali lu cuscru, zis; cu-ali fetii și pune și bea și nu știu ce GD/900; cf. b o r ș 1°...

SPĂLĂCÍ vb. IV refl. GM/rar Db [d. terenuri] „a fi spălat de ploi; a se degrada": Punea porumb p-aicea pretutindeni. *S-a spălăcít* pământu acu, nu mai e bun de nimic'697.

SPĂLĂCÍT adj., f. *spălăcită* AO, h. 48 rar Vl; AMD, h. 26/rar Db, Ot [d. om, după boală] „palid"; cf. c e r i u[3]...

SPĂLĂCITÚRĂ s. f., pl. *spălăcitúri* GM/rar Il „loc adânc, săpat de apă în albia unui râu, în care se adună pești; cotlon": [Peștele] are și el diferite locuri ale lor care s-adună și el [...] nu-n orice loc s-adună peștele, știți, s-adună și el, cum să spune la noi, *spălăcitúri*'842; cf. m á r t e[1].

SPĂLĂÍT adj., pl. *spălăiți*, f. *spălăită* 1° AO, h. 48/rar Mh [d. om] „palid (după o boală)"; cf. c e r i u[2]...

2° AO, h. 11, 12/rar Mh „cu fața spălăcită, blond"; cf. a l b 1°...

SPĂLĂTOÁRE s. f., pl. *spălătóri* GO/rar Gj; AMD, h. 575/rar Ag „rindea"; cf. b r o â s c ă 8°...

SPĂLURÁ vb. I 1° refl. GD/rar Tl [d. borș] „a-și pierde calitatea, a nu mai fi bun; a slăbi".

2° tranz. AFLR/rar Tl [d. o apă curgătoare] „a roade malurile; a spăla"; cf. c o d l ă r i 1°.

SPĂMÂNTĂ s. f., pl. *spământe*; *spămânți* AO, h. 616/rar Mh „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h ip[1] 5°...

SPĂNGHIÁ vb. I refl., ind. prez. 3. sg. *se spănghie* GM/rar Ag [d. copaci, lemne] „a se crăpa, a se despica": Dacă-l tăia numai dintr-o parte cu fieru, *să spăngíă* fagu și te prindea și te omora/675.

SPĂRGĂLUÍ vb. IV tranz. și refl. AO, h. 776; TDO/rar Dj „a (se) împrăștia, a (se) risipi (lumea, oile etc.)": Le *spărgăluésc* [oile], le mai mută-n altă parte AO/978. Dupe ce-a dus nașu, *să* mai *spărgăluéște* lumea, mai pleacă TDO/977; cf. d e z b u l u g í...

SPĂRGĂTOÁRE s. f., pl. *spărgătóri* AO, Pl. 133; 138/prin Vl și rar Gj, Mh, Dj; AMD, Pl. 172–173; GM/rar Ot „unealtă cu care se crapă lemnele pentru doage, pentru cercuri, pentru șiță etc."; cf. c â r l á n 11°...

SPĂRGEÁ v. **spárge 2°**.

SPĂRGUÍ vb. IV refl. GO/rar Mh „a se sparge, a se risipi; a se încheia, a se termina": *S-a spărguít* nunta, a plecat fieșcare/959; cf. d e z b u l u g i...

SPĂRIÁ v. **speriá 2°**.

SPĂRIETOÁRE s. f., pl. *spăritóri* AO, h. 616/rar Dj „sperietoare pentru păsări; momâie"; cf. c h i p[1] 5°...

– var. **speretoáre** s. f., pl. *speretóri* AO, h. 616/prin Dj, Ot şi rar Tr.

SPĂRIÓS adj., f. *spărioásă* TDO/rar Vl „care te sperie; de speriat; înspăimântător, înfiorător": Cred că eo-i fi fost şi la faţă cumva aşa *spăriţoásă*/907; cf. s f i o r ó s...

SPĂRTĂTÚRĂ s. f., pl. *spărtături* AO, h. 657/rar Dj „despicătură, despărţitură": Protapul [e despicat], are o *spărtătúră*/975.

SPĂRTÚRĂ s. f., pl. *spărtúri* **1°** AMD, h. 41/rar Ot, Tr „colţ de măsea ruptă"; cf. b u t **14°**...

2° AMD, h. 593/rar Ot „arătură în ţelină".

SPĂTÁR[1] s. m., pl. *spătári* AMD/rar Tr „meşteşugar care face spete de războiu".

SPĂTÁR[2] s. n., pl. *spătáre* **1°** AMD, h. 663/rar Br „policioară la jug"; cf. d a m a c s i e...

2° AMD, Pl. 173/rar Br „stinghie de-a curmezişul doagelor la fundul butoiului"; cf. a j u t ó r **2°**...

3° AMD, Pl. 136/rar Br şi s. m., pl. *spătári*/rar Br „acoperiş la strungă"; cf. a p l e c ă t o á r e **3°**...

SPÂLDÁRE v. **pâzdárie**.

SPÂLDÁRIE v. **pâzdárie**.

SPÂNÁTECĂ v. **spânátic 2°**.

SPÂNÁTIC adj., pl. *spânátici*, f. *spânátică*, pl. *spânátice* **1°** AMD, h. 9/rar Db „blond": Era cam *spînátic*, avea păru cam galbân/697; cf. a l b **1°**...

2° AMD, Pl. 151–152/rar Tr, Gr, Il [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l **3°**...

3° AFLR/rar Ag [d. terenuri, stupi etc.] „neroditor": Dacă locurile rentează, cosim de trei ori, dacă-i locu *spanátec*, adică sărac, nu GM/673; cf. n e t r é b n i c...

– var. **spanătec** adj., pl. *spanáteci* **3°** GM/rar Ag; **spânátecă** adj. f., pl. *spánátece* **2°** AMD, Pl. 151–152/Bz şi rar Vn, Br.

SPÂNĂ adj. f., pl. *spâne* **1°** AMD, Pl. 151–152/prin Vn, Bz, Il, Cţ şi rar Ph, Br, Tl [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l **3°**...

2° AMD/rar Cţ [d. femeie] „care nu are lapte la sân pentru sugar".

3° AMD, Pl. 156–157/rar Br [d. oi] „care nu se lasă mulsă"; cf. a p s â n ă...

SPÂNGĂ v. **spáncă 1°**.

SPÂNICÍCĂ adj. f. GM/rar Db „înapoiată mintal; nedezvoltată": Vorbeşte tot, ştie tot, da numa că nu a crescut ea normal, cum trebe, şi a rămas aşa mai *spînicícă*, nu prea e aşa chiar... sănătoas-aşa/694.

SPÂNJÍ vb. IV tranz. AO, h. 433/rar Gj „a împrăştia gunoiul, bălegarul pe un teren; a îngrăşa terenul (cu bălegar)"; cf. b ă l i g ă r i...

SPÂNZURÁ vb. I refl. GM/rar Vn [d. o vână de apă] „a rămâne mai sus faţă de fundul fântânii": Vâna să spune că dacă... *să spînzură*, adică de rămâne-n mal sus, să nu te duci cu fântâna în jos, că nu mai vine apă/724.

SPÂNZURÁT adj. GM/rar Ag „abrupt": Unde-i locu mai *spînzurát* cosim numai o singură dată/687.

SPÂRÂNGHEÁT adj., f. *spârângheátă* GM/rar Vl „cătărat, agăţat": Stai *spîrîngĭítă* prin duzi să culegi la frunză [pentru gândacii de mătase]/672.

SPÂRDÁRE v. **pâzdárie**.

SPÂRL v. **zbârl 1°, 2°**.

SPÂRLÁ v. **spérlă 1°, 3°**.

SPÂRLEÁZ v. **pârleáz 1°**.

SPÂRNÉL v. **prâznél 2°–4°**.

SPEÁGMĂ v. **spégmă 2°**.

SPÉCII v. **pécie**.

SPÉCME v. **spégmă 1°**.

SPÉGMĂ s. f., pl. *spégme* **1°** AMD, h. 318; GM/prin Gr şi rar Ot, Tr „cantitate de fire (de grâu, de busuioc, de cânepă toarsă sau dărăcită) cât se cuprinde într-o mână; mănunchi"; cf. c h i t ă[1] 1°...

2° var. **speágmă** s. f., pl. *speágme* AMD, Pl. 119–120/rar Bz „un număr de

două-trei) fire rămase netrecute prin spată şi prin ițe, care, la țesut, se dau din nou, se întorc pe sulul din față sau dinapoi"; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

3° var. **spélmă** s. f., pl. *spélme* AMD, h. 5 MN/rar Bz „șuviță de păr"; cf. s m o á t e c 1°...

4° var. **spégne** s. f. AMD, Pl. 106/rar Br „locul, rostul unde se încrucișează firele pe răşchitor"; cf. i n c r u c i ş á r e 1°...

5° var. **spéme** s. f. AO, h. 795/rar Dj „lână de calitate superioară (după dărăcit)"; cf. c i c i c 2°...

6° var. **spélbă** s. f., pl. *spélbe* AMD, Pl. 150–151/rar Tr „canură"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

– var. **1° spécme** s. f. GM/rar Tr; **spégnă** s. f. AMD, h. 318/rar Bz, Il; **spélbă** s. f., pl. *spélbe*/rar Db; **spélmă** s. f., pl. *spélme*/rar Tr.

SPÉGNĂ v. **spégmă 1°**.

SPÉGNE v. **spégmă 4°**.

SPEGNÚȚĂ s. f. GO/rar Dj dim. de la s p e g n ă.

SPELB adj., pl. *spelbi*, f. *spélbă*, pl. *spélbe* **1°** AO, Pl. 4/prin Dj şi rar Gj; AMD, h. 44 MN/rar Tr „spân"; cf. c h e l 2°...

2° AO, h. 11, 12/Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 9; GM/Tr şi rar Ag, Ot, Il „blond, bălan"; cf. a l b 1°...

3° AO, h. 48/rar Mh; AMD, h. 26/rar Ag, Ot, Tr „palid (după o boală)"; cf. c e r i u[2]...

4° AO, h. 804/rar Dj; AMD, Pl. 154/rar Ag [d. oi] „cu lâna şi cu botul albe"; cf. b á l c o ş ă...

– var. **2° stelb** adj., pl. *stelbi*, f. *steálbă*, pl. *stélbe* AMD, h. 9/rar Il.

SPÉLBĂ[1] v. **spégmă 1°, 6°**.

SPÉLBĂ[2] v. **spérlă 1°**.

SPÉLMĂ v. **spégmă 1°, 3°**.

SPELTÉICĂ (3 sil.) s. f., pl. *speltéici* AO, h. 303; 305/rar Dj „catrință (formată din două bucăți, una în spate, alta în față)"; cf. a n d r ó c 2°...

SPÉME v. **spégmă 5°**.

SPÉNGHIE, pl. *spénghii* s. f. AMD, h. 18/rar Bz „meşă (de păr)".

SPÉNSER v. **spénțăr**.

SPÉNȚĂR s. n. AMD/rar Vn „haină lungă de stofă, palton": Era balton şi-i zicea *spénser* de cangăr GM/781; cf. b a l t ó n.

– var. **spénser** s. n. GM/rar Tr.

SPERETOÁRE v. **spărietoáre**.

SPERIÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Ot [fig.] „a da la o parte, a îndepărta, a împrăştia (spuma de pe un lichid)": [Terciul de mămăligă] fierbe până-i *spériże* spuma, că face spumă dân mălai, şi dacă-i piere spuma, băgăm mălai/769.

2° var. **spăriá** vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se spárie* AO, h. 170/rar Mh, Dj „a se înspăimânta, a se înfricoşa"; cf. i n g r o z á...

– var. **2° spăiá** vb. I, ind. prez. 2 sg. *spáii* TDO/rar Dj.

SPERIGOÁSĂ adj. f., pl. *sperigoáse* AMD, Pl. 156–157/rar Tr „sperioasă, fricoasă"; cf. m o á l e 8°...

SPÉRLĂ s. f. **1°** AO, Pl. 29/rar Vl; AMD, h. 211 MN; GM/rar Ph, Vn, Cț „cenuşă fină (încă fierbinte) care acoperă cărbunii; şperlă, spuză"; cf. c ă b ú z...

2° GM/rar Bz „pleavă": Cum bătea vântu, lua *spérla* toată de pe grâu/744; cf. c ă m ă ş u i á l ă 5°...

3° var. **spárlă** s. f. AO, h. 497/rar Dj „puzderie de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

– var. **1° spárlă** s. f. AO, Pl. 29/rar Gj; **spélbă** s. f. GM/rar Cl; **spírlă** s. f. AMD, h. 211 MN; GM/rar Vn, Br, Il, Cț.

SPETEÁZĂ s. f., pl. *spetéze* **1°** AMD, h. 228/rar Tr [la pl.] „tăblia de la capul patului"; cf. f u n d ă t o á r e 4°...

2° AO, h. 736/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 118/rar Db „fuscel, vergea între firele de urzeală puse pe sulu dinapoi al războiului"; cf. b l ă n í ț ă 5°...

3° AMD, Pl. 105–106/rar Db, Ph, Br, Tr, Gr, Il, Cț; *spetézi*/rar Br „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

4° AMD, Pl. 110/rar Ph, Br „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

5° AO, h. 716/rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 106–107/prin Db, Ph și rar Ag, Tr, Il „fiecare dintre brațele vârtelniței"; cf. b â t ă[1] 5°...

6° AMD, Pl. 106/rar Gl „fofează la brațele vârtelniței"; cf. c á ș c ă...

7° AMD, Pl. 114/rar Vn „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

8° AO, h. 729/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 114–115/prin Ag, Tr și rar Vl, Db, Vn „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut"; cf. a m n á r 3°...

9° AMD, Pl. 109–110/rar Br „talpă la război"; cf. c a p 15°...

10° AO, h. 721/rar Mh „chingă la război"; cf. b l ă n i ț ă 4°...

11° AMD/rar Db „lopățică prevăzută cu două rânduri de găurele folosită la urzit".

12° AO, h. 656/rar Ot; AMD, h. 664/rar Gr, Cl, Tl „bulfeu"; cf. b u l f é i 1°...

13° AMD, h. 250 MN/rar Tr „oplean"; cf. c h i n g ă 2°...

14° AMD, h. 644/rar Vl „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

15° AMD, h. 662/rar Tr „fiecare dintre lemnele puse transversal peste loitre pentru a spori capacitatea căruței"; cf. c ó r c i e 2°...

16° AMD, Pl. 146/rar Il „lopățică de amestecat urda la fiert"; cf. b ă t ă ú ș 3°...

17° AMD, Pl. 165/rar Ag „șistor la moară"; cf. g â n j é u 2°...

18° AMD, Pl. 173/rar Bz „stinghie fxată de-a curmezișul doagelor la fundul unui vas de lemn"; cf. a d á o s 2°...

19° AMD, Pl. 181/rar Ag, Tr „unealtă (ținută la subțioară) pentru curățat rămășițele de carne de pe piei înainte de tăbăcire"; cf. c o á s ă...

20° AMD, Pl. 183/rar Ag „bucată de scândură folosită de olar la ridicarea vaselor de pe masa de lucru"; cf. f r i c h i á ș.

21° AO, h. 692/rar Dj; AMD, Pl. 90/rar Ph „fiecare dintre bețișoarele fixate în interiorul stupului, pe care albinele clădesc fagurii"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

22° AMD, h. 385/rar Ag „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

SPETEZÁ vb. I refl. GM/rar Il [d. fiecare picior din față al calului] „a se scrânti": Dacă e în partea din față, nu se răscopitează, da *se spetézá* el, *se spetézá* [piciorul calului], așa se spune. Din oprire, din goană oprit în loc/842.

SPETEZÁTĂ adj. f., pl. *spetezáte* GM/rar Ot [d. țesături] „(țesută) în dungi, în speteze": [Nunului] îi da cârpă, prosoapele cusute, *spetezáte*/769.

SPETÍE s. f., pl. *spetíi* **1°** AO, h. 97/Vl; AMD, h. 62 MN/prin Vl, Ag și rar Ot „omoplat"; cf. o s 9°...

2° TDO; AFLR/prin Vl, Mh și rar Gj; GM/rar Ot [la pl.] „partea de sus (coapsă și șold) a piciorului de porc": Îi scoate [porcului] șoldurile alea, *spetíile*, cum să spun, șirul GM/762; cf. b u t 1°...

– var. 2° **spetiéri** (2 sil.) s. f. pl. AFLR/rar Vl; **spetíri** s. f. pl. id./rar Vl.

SPETIÉRI v. **spetíe 2°**.

SPETIOÁRE (4 sil.) s. f. pl. TDO/rar Mh dim. de la s p e t i e 2°: Scoate *spetioárile*-elea di la picioare [la porcul tăiat]/936.

SPETÍRI v. **spetíe 2°**.

SPIC s. n. **1°** art. **spícul límbii** AMD, h. 32 MN/rar Tr „vârful limbii"; cf. m o ț 7°...

2° art. **spícul uréchii** GM/rar Db „lobul, vârful urechii"; cf. b u r é t e 2°...

SPICÁ vb. I intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *spicheáză* AFLR/rar Dj; AMD, h. 616/rar Tr; *spiceáză* AFLR/rar Bz [d. cereale] „a da spicul; a înspica"; cf. g u ș á...

2° și refl., ind. prez. 3 sg. *(se) spicheáză* AO, h. 16/rar Tr; AMD, h. 11/Tr și rar Db, Gr, Il; *spiceáză* AMD/rar Il; *spícă* AMD/rar Tr, Gr „a încărunți"; cf. c ă r u i â...

SPICÁT adj., pl. *spicáți* 1° AO, h. 16, 17/rar Mh, Dj, Tr; AMD, h. 11 MN/Ot, Tr, prin Ag, Gr și rar Db [d. părul omului] „cărunt, încărunțit"; cf. b ă l á n 1°...

2° AMD, h. 267/rar Tr [d. cai] „șarg"; cf. b u c í u...

SPICUÍ vb. IV 1° intranz., ind. prez. 3 sg. *spicuiéște* AMD, h. 616/rar Tl [d. cereale] „a da spicul; a înspica"; cf. g u ș á...

2° tranz., ind. prez. 3 sg. *spicuie* AMD/rar Bz „a rupe spicul (porumbului); a repica, a cârni"; cf. c ă p e ț í...

3° intranz., ind. prez. 3 sg. *spicuiéște* AMD, h. 11/rar Gr „a încărunți"; cf. c ă r u i á...

SPICUIÁLĂ s. f. colect. AMD, Pl. 68/rar Ot „vițe, corzi de viță-de-vie uscate, care sunt îndepărtate"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 2°...

SPICUÍT adj. AMD, h. 11 MN/rar Gr [d. părul omului] „cărunt, încărunțit"; cf. b ă l á n 1°...

SPÍLCĂ s. f., pl. *spilci* 1° AO, h. 581/rar Ot; AMD, Pl. 7–8/Ag, Tr, prin Db, Ot și rar Gr, Cl; *spílce* AMD/rar Ot, Tr „ac cu gămălie"; cf. b o l d 1°.

2° AMD, Pl. 7–8; AFLR/rar Vn, Tr, Gr, Cl „ac de păr"; cf. c r á n g ă 2°.

SPILÓD v. **schilód 1°**.

SPILȚÉNIC v. **spițélnic 2°**.

SPILȚĂ s. f., pl. *spilțe* GM/rar Vn „cantitate (de făină, tărâțe etc.) cât încape în pumn": [La borș] pun trei *spilțe* așa de tărâțe și două de mălai/733.

SPINÁRE s. f., pl. *spinări* 1° AFLR/rar Vl „cantitate (de fân, lemne etc.) cât se poate duce în spate; sarcină": M-am dus ș-am tăiat două *spinări* de iarbă/901; cf. c r ó s n i e 1°...

2° GO/rar Gj „partea exterioară (dinspre dosul palmei) a fiecărui deget".

3° AO, h. 457/rar Dj; AMD, h. 334/rar Tr „c a r ă m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

4° AO, h. 632/rar Mh; AMD, h. 634/prin Tr „muchia coasei"; cf. a m n á r 7°...

SPÍNII s. m. pl. art., ~ **măgărului** GD/rar Tl „varietate de ciulini".

SPINTECÁ vb. I 1° tranz. AO, Pl. 91/rar Ot „a despica, a crăpa, a sparge (lemne)"; cf. d e s p i n t e c á 2°...

2° refl., în expr. **a se spintecá de râs** TDM II/rar Vn „a crăpa, a se strica de râs": Și râdeam de *ne spintecám* de râs/733.

SPINTECATĂ adj. f. AO, Pl. 122/rar Vl; AMD, Pl. 134/prin Il și rar Vl, Bz, Ot, Tr, Cl, Ct [d. gaura făcută ca semn de recunoaștere în urechea oii] „încrestată, tăiată cu ieșire spre marginea lobului"; cf. s c o á s ă...

SPINTECĂTÓR s. AO, Pl. 133/rar Ot „unealtă cu care se crapă lemnul pentru cercuri (în dogărie)"; cf. c ă l c ă - t o á r e 6°...

SPINTECĂTÚRĂ s. f. AMD, Pl. 133, 134/prin Il și rar Db, Vn, Bz, Br „tăietură simplă în urechea oii, dinspre marginea spre mijlocul lobului (ca semn de recunoaștere)".

SPIÓN s. m., pl. *spióni* 1° AMD, h. 584/prin Ph și rar Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Ct „om viclean"; cf. c o d ó ș 2°...

2° var. **ispión** s. m. AFLR/rar Dj „iscoadă".

3° AFLR/rar Ph „strigoi"; cf. m o r ó i...

– var. **ispión** s. m., pl. *ispióni* 1° AMD, h. 584/rar Gr; 3° AFLR/rar Ph.

SPÍRLĂ v. **spérlă 1°**.

SPIROÁNCĂ s. f., pl. *spiroánce* AMD; GM/rar Gr „ac de păr"; cf. c r á n g ă 2°...

SPIRT s. n. AO, Pl. 80/rar Gj, Mh; AMD, h. 360; GM; TDM II/Ag, Db, Ph, Bz, Br, prin Vl, Vn, Ct și rar Ot, Tr, Gr, Il, Tl „țuică tare, care curge la cazan la începutul distilării"; cf. b a s m ă c 1°...

– var. **spirt** s. n. AMD, h. 360/rar Ph.

SPIRTÉLNIC v. **spițélnic 2°**.

SPIRTÓS adj., pl. *spirtóși*, f. *spirtoásă* 1° AO, h. 672; GO/rar Vl, Mh, Ot [d. must, zeamă de varză murată] „aspru, înțepător"; cf. á c r u 3°...

2° GM/rar Gr [fig.] „isteț": Eram aici în comună câțiva băieți mai *spirtós*/830; cf. c u r á t...

3° adv. GM/rar Tr [d. mirosul unor plante] „pătrunzător, aseptic": Adun pelin... care miroase *spirtós*/804.

SPIȚ s. n., pl. *spițuri* AO, h. 286; GO/Mh, Dj, Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 477/prin Ot și rar Vn, Bz, Br, Tr „dantelă (în formă de colți)"; cf. s c u l ă ț é i.

– var. **spițură** s. f., pl. *spițuri* AO, h. 286/rar Mh, Dj; **spițure** s. f., pl. *spițuri*/rar Mh; **șpițură** s. f. AFLR/rar Dj.

SPIȚÁR s. m., pl. *spițări* AO, h. 131/rar Dj, Ot; AMD, h. 86/prin Ot și rar Ag, Tr „farmacist, spiter"; cf. s p i ț é r n i c.

SPIȚÉLNIC **1°** s. n., pl. *spițélnice* AO, Pl. 136/Dj, prin Vl, Gj, Mh, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 169–170/rar Tr, If „unealtă folosită pentru găurirea butucului pentru a introduce capătul osiei sau spițele în roată"; cf. t é z l ă 5°.

2° s. m., pl. *spițélnici* AMD, h. 691/rar Il „sfredel"; cf. c o á r b ă[1] 2°...

– var. 2° **spilțénic** s. n., pl. *spilțénice* AMD, h. 691/rar Tr; **spírtélnic** s. n., pl. *spirtélnice*/rar Tr.

SPIȚÉR s. n., pl. *spițére* AMD, h. 691/rar Cl „sfredel, burghiu"; cf. c o á r b ă[1] 2°...

SPIȚÉRNIC s. m., pl. *spițérnici* AO, h. 131/rar Dj „farmacist, spiter"; cf. s p i ț á r.

SPIȚI s. f. pl. AO, Pl. 56/rar Dj; AMD, h. 244 MN/rar Db, Tl „spițe (la roata carului)"; cf. n ă p l á t 3°...

– var. **șpíță** s. f., pl. *șpițe* AFLR/rar Tl.

SPÍȚURĂ v. **spiț**.

SPÍȚURE v. **spiț**.

SPLÉNDERIȚĂ s. f., pl. *splénderițe* AMD, h. 207/rar Ag „aşchie"; cf. ă ş c h i i...

SPLÍMBĂ[1] v. **plímbă 3°**.

SPLÍMBĂ[2] v. **splínă 1°**.

SPLÍNĂ s. f., pl. *spline* **1°** AMD, Pl. 61; GM/Bz, Br, Cl, Il, Tl, Cț, prin Ph, Vn, If și rar Ag, Gl „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[2] 6°...

2° AMD, Pl. 61/rar Bz „crucea din față la căruță"; cf. c â n t ă r á ş 2°...

3° AMD, h. 251/rar Tl „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

4° AMD, h. 667/rar Tl „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

– var. 1° **splímbă** s. f., pl. *splímbe* AMD, Pl. 61/rar Vn.

SPLÍNGĂ v. **springă 1°–3°**.

SPLÍNT v. **șprint 1°**.

SPODÁLE s. f. [?] pl. GD/rar Tl „greutăți de plumb care țin plasa de pescuit pe fundul apei"; cf. g l ó n t e 2°...

SPOÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 197/crt.; AMD, h. 179/Ag, Db, Ot, Tr, prin Gr și rar Vl, Br „a întinde lut pe jos pentru a forma p o m o s t e a l a"; cf. l i z u i...

2° tranz. TDO; AFLR/rar Vl, Gj, Ot, Mh; AFLR/rar Db „a unge (cu un amestec de apă și făină sau cu ou) mălaiul, turta etc., înainte de a le pune la copt": [Cozonacul] îl lăsăm puțin și-n tăvi să crească ş-apoi îl *spoĭim* cu... iar cu ou bătut TDO/942. [Turta] o *spoĭesc* iar cu făină și o bag la sobă AFLR/699.

3° intranz. și refl. AMD, h. 606/rar Ph, Vn, Br, Tl [d. porumb] „a începe formarea bobului; a începe să rodească": A-nceput *să să spoĭască* boabele, nici nu-i detese boabele bine/815; cf. a r u n c á 2°...

SPOIÁG v. **sfoiăg 1°**.

SPOIÁLĂ s. f., pl. *spoiéli* **1°** AMD, h. 179/rar Cț „amestec de pământ cu baligă folosit la nivelarea p o m o s t e l i i"; cf. l u t u i á l ă...

2° TDO/rar Vl „amestec de apă cu făină cu care se unge mălaiul, turta etc. înainte de a fi puse la copt": Apoi dăm iară o *spoĭál*-aşa, frumos pă deasupra/916; cf. m â n j e á l ă 2°...

3° AMD, h. 606/rar Cl „începutul rodirii (la porumb), formarea boabelor pe cocean": I-a dat [porumbului] *spoĭálă* dă boabe, a-nceput să spoiască/861; cf. l e g ă t ú r ă 3°...

4° AMD, Pl. 64–65/rar Br „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. a r u n c ă t ú r ă...

SPOIÁNJEN v. **păiánjen 3°.**

SPOÍT adj., pl. *spóiți* AMD, h. 606/rar Db, Ph, If, Cl, Il, Cț [d. știuleți] „cu boabele în curs de formare"; cf. s l o v n í t.

SPOITOÁRE s. f., pl. *spoitóri* AO, Pl. 140; GO/prin Vl; AMD, Pl. 175/rar Vl, Ag „bidinea"; cf. b i d i n e á 1°...

SPOITOREÁSA s. f. art. GM/rar Gr „numele unui dans popular".

SPOJÁR v. **pojár 1°, 3°, 4°.**

SPONGI, *pe* ~ loc. adv. GM/rar Ph „cu economie; puțin": Mâncam ca *pă spongí*/701.

SPOREÁLĂ s. f. GD/rar Cț „sporire".

SPORÍ vb. IV intranz. **1°** AMD/rar Br [d. o apă curgătoare] „a-și mări debitul": *A sporít* Siretu/738.

2° GD/rar Cț „a răspunde obraznic, a da replici necuvenite": Păi! *sporéște* la un bătrân; înainte să purta respectu la un bătrân/894.

3° în expr. **a spori la vórbă** AMD, h. 156/rar Ot „a avea chef de vorbă".

SPORÍȘ s. AMD, Pl. 101/rar Ag „roiniță (plantă)"; cf. a f u m ă t o á r e...

SPOROJÍ vb. IV intranz. AMD/rar Db, Tr „a vorbi mult; a pălăvrăgi, a sporovăi"; cf. j ă v r ă i...

SPRAIȚ v. **șpraíț 2°, 3°.**

SPRĂGÁȘ s. m., pl. *sprăgáși* GO/rar Gj „tovarăș la arat".

SPRÂJÍ v. **sprânjí.**

SPRÂNCEÁNĂ s. f. **1°** pl. **sprâncéni** AO, h. 40/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 19 MN/prin Ag, Tr și rar Db, Ot, Cl, Il, Tl, Cț „sprâncene"; cf. g e á n ă.

2° pl. *sprâncéne* AO, h. 39/prin Mh; AMD, h. 30 MN/rar Vl, Db, Ot „geană".

3° ~ **de ziuă** AMD, h. 504/rar Ag „zori": Să face *sprîncéană dă ziuă*/686; cf. l u m i n á t...

– var. **sprinceănă** s. f., pl. *sprincéni* **1°** AMD, h. 19 MN/prin Br și rar Ag, Vn, Cl, Il, Tl; **3°** ~ *de ziuă* AMD, h. 504/rar Db; *sprinceáne* **1°** AMD/rar Br.

SPRÂNCENÁTĂ adj. f., pl. *sprâncenáte* AO, h. 805/rar Dj [d. oi] „cu un cearcăn negru în jurul ochilor"; cf. b a l a o â c h e ș ă...

SPRÂNJÍ vb. IV tranz. TDO/prin Mh „a împrăștia, a risipi (fânul)": Dacă-i otcoșu gros, îl *sprînjím*. Îl tăiem și, dacă-i gros, îl *sprîjḯm* cu toporâșa coasii/941; cf. r ă v ă ș i[2] **4°**...

– var. **sprâjí** vb. IV tranz. TDO/rar Mh.

SPRIGINÁTOÁRE v. **sprijinitoáre 4°.**

SPRÍJIN s. n., pl. *sprîjine* **1°** AO, h. 209/rar Dj; AMD, h. 189/rar Il și s. m., pl. *sprîjini* AMD/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s **1°**...

2° AO, Pl. 138/rar Vl, Dj „scândură pusă de-a curmezișul doagelor de la fundul butoiului"; cf. a d á o s **2°**...

3° AO, h. 638/rar Vl, Dj „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r **2°**...

4° TDO/rar Vl „muncă, activitate": Până la... în timpu când crește, atuncea se duce la el acolo să-l cosească {fânul}. De-aci-ncolo alt *sprîjin* nu mai are/908.

SPRIJINÁ v. **sprijíni 1°.**

SPRIJINĂTOÁRE v. **sprijinitoáre 3°.**

SPRIJÍNI vb. IV **1°** tranz. GO/rar Vl „a capta; a aduna; a depozita": Când [mireasa] ia să toarne, el [mirele] n-o *sprîjoáne* [apa], îi face minciuni așa, cu mâinile, și-i dă drumu jos TDO/915. [Vinul] îl tragem, *prijiním* în nește hârdaie [...] punem la butoi TDO/959. Din cânepă făceam cergă mare care *prijinḯm* grâul când ne duceam la treierat GM/774.

2° var. **sprijóná** vb. I tranz. GO/rar Gj „a ajuta; a proteja": Ne-*a sprijonát* ăia cu focuri [de armă]/906.

3° var. **prigíni** vb. IV refl. AMD, h. 52/rar Tr „a se opri sprijinindu-se (de ceva)": [Bărbatul] are nod în gât; *s-a priginít* măru când a mâncat Adam/781.

4° var. **sprijóni** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *sprijoáne* GO/prin Mh și rar Gj

„a prinde, a apuca, a susține (pe cineva sau ceva)": [Soacra] o *sprijoáni* [pe mireasă] di pe masă-n brațe și intră cu ea-n casă/945. [Pietricelele] le-aruncăm din nou pe palmă și nu le mai lăsăm [...] jos și le *prijonim* pe toate GO/978. [La treierat] unu dezleagă [snopul], altu *prijoáne*, coșaru-l bagă-n tobă GO/973.

5° var. **prijiní** vb. IV tranz. GM/rar Ot [d. câini] „a ține pe loc, a ține piept (lupului)"; cf. s t ă v i.

– var. **prigini** vb. IV tranz. 1° GM/rar Ot; **prijoni** vb. IV tranz. 4° GO/rar Dj; ind. prez. 3 sg. *prijoáne*/rar Dj; **prijuni** vb. IV tranz. 1° GO/rar Mh; GM/rar Ot; 4° GO/rar Mh; **sprijiná** vb. I tranz. 2° GD/rar Tl; **sprijoni** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *sprijoáne* 1° GO/rar Gj.

SPRIJINITOÁRE s. f., pl. *sprijinitóri* **1°** AMD, h. 629/rar Ph „p ă u z ă la căpiță"; cf. a j u t ó r 9°...

2° AO, h. 692/rar Gj „bețișor în interiorul stupului pe care albinele își clădesc fagurii"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

3° var. **sprijinătoáre** s. f., pl. *sprijinătóri* AMD, h. 189/rar Cl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

4° var. **spriginătoáre** s. f., pl. *spriginătóri* AMD, Pl. 110/rar Cț „brat la războaie"; cf. a j u t ó r 13°...

SPRIJÓN s. n., pl. *sprijoáne* AMD, h. 642/rar Tr „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

SPRIJONÁ v. **sprijiní 2°**.

SPRIJONÍ v. **sprijiní 1°, 4°**.

SPRINCEÁNĂ v. **sprânceánă 1°, 3°**.

SPRÍNGĂ s. f., pl. *springi* **1°** AMD, h. 427 MN/rar Db „săgeată"; cf. s p r i n t, ț e á p ă 1°, ț e f t 4°, ț e p ú ș ă 9°.

2° AMD, h. 444 MN/rar Db, Gr „vergeaua, varga arcului"; cf. c o v é r c ă 7°.

3° var. **splíngă** s. f., pl. *splingi* AMD, Pl. 24–25/rar Db „arc de aruncat cu săgeți"; cf. a r c 3°...

4° AMD/rar Ph „coardă de viță-de-vie îndoită, arcuită și băgată cu vârful în pământ pentru a se prinde; marcotă"; cf. m á m ă 7°...

5° AMD, h. 189/rar Db „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

– var. **silíngă** [?] s. f. 2° AMD, h. 444 MN/rar Db; **splingă** s. f., pl. *splingi* 1° AMD, h. 427 MN/prin Db, Cț și rar Ph, Tl; 2° AMD/rar If.

SPRINT s. n. AMD, h. 427 MN/rar Db „săgeată"; cf. s p r i n g ă 1°...

SPÚJINĂ s. f. AMD, h. 211 MN/rar Ph „mulțime (de copii)".

SPULDÁRĂ v. **pâzdárie**.

SPULDÁRE v. **pâzdárie**.

SPULDÁRIE v. **pâzdárie**.

SPULDÉRIE v. **pâzdárie**.

SPUMÁR s. n., pl. *spumáre* AMD, h. 679; Pl. 146, 147; GM/rar Ph, Br „lingură de luat spuma; spumieră"; cf. c i u r 5°...

SPÚMĂ s. f. **1°** AO, Pl. 58/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 255 MN/prin Tr „smântână"; cf. c a i m á c 1°...

2° AO, h. 679/rar Mh; AMD, Pl. 82/rar Ot; AFLR/rar Tl „floare de mucegai la vin"; cf. f l u n d u r í e...

3° ~ de prúne AMD, h. 460/rar Ot „drojdie de la prunele fermentate, folosită la plămădeală".

4° TDO/rar Gj; AMD, h. 388; Pl. 151–152/rar Ph „partea cea mai bună a firului de cânepă sau de lână"; cf. i n i m ă 6°...

5° AMD, h. 360/rar Cț „țuică de calitate superioară, care curge la începutul distilării"; cf. b a s a m á c 1°...

SPUMULÍCĂ s. f. GO/rar Dj dim. de la *spumă* (pe lapte).

SPUNEÁ vb. III AO, h. 853 MN/Mh, Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, ch. 175/Ag, Db, prin Tr, Gr, Cl, Il și rar Vl, Ph, Bz, Br, If, Tl, Cț „a spune".

SPURC s. n. **1°** GM/rar Ag „murdărie"; cf. b l e a s c...

2° AMD, h. 107/rar Ph „varice"; cf. a r g i n t 1°...

SPURCÁ vb. I **1°** AFLR/rar Dj „a scuipa pe locul unde se mișeste (în jocurile de copii)".

2° GM/rar Cl „a penaliza, a pedepsi pentru o greşală comisă (în jocurile de copii)": Dacă **m-a** atins, sânt *spurcât* eu/865.

SPURCĂCÍNI v. **spurcăciúni**.

SPURCĂCIÚNI s. f. pl. GM/rar Db „boli de copii (în special bube dulci)".

– var. **spurcăcíni** s. f. pl. AMD/rar Cl.

SPURCĂTÓR s. m., pl. *spurcători* AFLR/rar Ot „cel care greşeşte, cel care s p u r c ă (în jocurile de copii)".

SPURDÁRII v. **păzdărie**.

SPÚZĂ s. f. AMD, h. 211 MN/rar Tl „iritare, spuzeală (la gură, pe faţă)"; cf. v i ş t e á l ă.

SPUZEÁLĂ s. f. AMD, h. 43/rar Ag, Db, Vn, Cl, Il, Cţ „boală constând în apariţia unor bube mici albicioase în colţul gurii"; cf. a b ú b ă 2°...

SPUZÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a arde, a preface în spuză": Pentru leşie, care mai vrea *spuzéşte* coceni d-ăştia de porumb, arzi coceni d-ăia/830.

SPUZÍT adj., pl. *spuziţi* AMD, h. 605/rar Ph [d. ştiulete] „care a început să aibă boabe; cu boabele în formare"; cf. s l o v n i t...

SRĂPEZÍ v. **strepezi**.

STA[1] vb. I, în **a sta (cu)** GM/rar Gr; **a sta de** vórbă TDO/rar Dj [d. un tânăr sau o tânără] „a fi curtat(ă), a fi în dragoste": Păi, o fată când să... împreună c-un băiat, spusei, *stă de vórbă* şi un an de zile, când îl are gagic/983; cf. a v e á 1°...

STA[2] v. **stea 2°**.

STÁBIL adj., pl. *stábili*, f. *stábilă* AMD, Pl. 164; AFLR/rar Ph „stabil, fix; statornic": Aici am fost *stábilî* în comună AFLR/701.

STABILÍTĂ adj. f. AO. Pl. 97/rar Dj [d. ape] „stătătoare".

STACHÉTE v. **ştachéte**.

STAGÁR s. m., pl. *stagári* TDO: AFLR/rar Mh „stegar, vornic la nuntă"; cf. a j u t ó r 1°...

STÁIŞTE (3 sil.) s. f., în expr. **a sta de ~** GM/rar Vl „a se odihni, la amiază, împreună cu vitele duse la păscut".

STÁJUL s. n. art. AFLR/rar Cţ „stagiul (militar)".

STALNÍE s. f., pl. *stalnîi* AO, Pl. 140/rar Dj „nivelă, cumpănă pentru zidărie"; cf. b o l o b ó c 1°...

STÁMBĂ s. f. **1°** în expr. **a fi în ~** GM/rar Il „a fi prezenţi (cu toţii)": Băieţi, mâine dimineaţă, la ora opt *să fiţî în stámbă*, vă prezentaţi la datorie fiecare [...] veniţi toţi la mine/852.

2° în expr. **a ţine în ~** AMD/rar Ph „a menaja, a ocroti, a **nu** strica": *Îl ţine în stámbă* [palatul prinţului Ion Calimachi], nu-l strică, e preventoriu de copii/702.

STAN s. n., pl. *stáne* GD/rar Tl „măsură de lungime egală cu o întindere de braţ".

STÁNĂ s. f. AFLR/rar Tl „rugăciune" [?]: Este şi leac şi... da este şi boală cu moarte; po' să-i faci ce vrei, *stână* la Dumnezău, da dacă i-a venit să moară, moare/871.

STÁNCĂ s. f., pl. *stânci* AMD, h. 439 MN/rar Tl „cioară"; cf. g á i e 2°...

STANCHÉTE v. **ştachéte**.

STANRÓCHIE (4 sil.) s. m., pl. *stanróchii* GO/rar Dj „al doilea naş la nuntă": [Se pune o] masă pentru naş... şi pentru *stanróki* – o masă/978.

STARCHÉTE v. **ştachéte**.

STÁROSTE s. m., pl. *stárosti* **1°** AMD, h. 152/rar Tl „petitor"; cf. c ă t ă t ó r...

2° var. **tárostea mórţii** loc. subst. GM/rar Tr „comă".

STÁROŞTE v. **tórişte 1°**.

STAS v. **tas 1°**.

STAT s. n. GM/rar Tr „lumânare de înălţimea mortului care i se pune acestuia pe piept": O lumânare mare, îi zici *státu*, i-o pui [mortului] în piept/785.

STATÉTE v. **ştachéte**.

STAU v. **stául 2°**.

STÁUL s. n., pl. *stáule* **1°** AMD, h. 279/rar Tr „stână"; cf. s t á n ă 2°, s t r ú n g ă 3°, t â r h á t 1°.

2° var. **stau** s. n. AO/rar Gj „adăpost improvizat (pe lângă casă) pentru oi"; cf. b o ş i r c ă u...

3° AO, h. 777/rar Gj „îngrăditură, ţarc pentru miei"; cf. c o ş á r[1] 4°...

4° AMD, Pl. 139–140/rar Ag „locul din faţa strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

– var. **1° stáur** s. n., pl. *stáure* AO, h. 413/rar Gj.

STÁUR v. **stául 1°**.

STÁVĂ s. f., pl. *stáve* **1°** AO, h. 405/rar Dj „herghelie"; cf. c i ú r d ă 2°...

2° AMD, Pl. 139–140/rar Ph „locul din faţă strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

3° AO, h. 618; GO/prin Mh; *stăve* GO/rar Mh „grămadă din 11–15 snopi; claie": Snopii-i profacim iară grămadă, aşa-i zăcem noi: stog sau... asta... *stávă*, la alte mai mici, *stávă* GO/944; cf. s t o g u l é ţ 2°, s t o l 4°.

– var. **3° stăvie** s. f., pl. *stăvii* AFLR/rar Mh.

STĂVILĂ[1] s. f. **1°** pl. **stávili** AO, Pl. 126/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 161–162/rar Vn, Bz; *stăvili* AO/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Vl, Bz „stăvilare la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° pl. *stávili* AO, Pl. 126/rar Dj; *stăvili* AMD, Pl. 161/rar Ag „îngrăditură pe cursul apei, făcută pentru a opri crengile, lemnele să ajungă la ulucul morii"; cf. d o r ă n g ă 7°...

3° pl. *stávile* AO, Pl. 131–132/rar Gj, Dj „uluc fără apă (la moară)"; cf. s t e r p, s t e r p ă r 2°, t u r n ă t o á r e 3°.

4° AMD, Pl. 164/rar Ag, Vn „scândură prin care trece grindeiul roţii şi care opreşte apa să intre în moară"; cf. c ă p t u ş e á l ă 1°...

STĂVILĂ[2] s. f., pl. *stávile* AO, h. 405/rar Dj „herghelie"; cf. c i ú r d ă 2°...

STĂVIŢĂ s. f. AMD/rar Tr, pl. *stáviţi, stăviţi* GM/rar Gr „grămadă din patru snopi (care se face când grâul a fost secerat prematur)".

STĂ[2] v. **stea 1°, 2°**.

STĂCIUNĂ vb. I refl. AMD, ch. 369/rar Cl [d. foc] „a sta să se stingă": Când *să stăcunáză* [focul] pui vrascote şi-l aţâţ/866; cf. t ă c é r e.

STĂGNÍ vb. IV intranz. GM/rar Ot „a stagna, a opri o activitate": După aceea *am stăgnít* ceva cu lucru la casă, am mai întârziat. Nu aveam gata materialu/772; cf. î n g e n á...

STĂI s. n., pl. *stăiuri* **1°** AO, Pl. 128/rar Gj, Mh „fusul arborelui de la roata morii; cep"; cf. b o l d 5°...

2° AO, Pl. 128/rar Mh „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

STĂMĂRÍE s. f. TDM II/rar Ph „sărbătoarea numită Sfânta Maria (15 august; 8 septembrie)".

STĂMÁNĂ v. **săptămână 3°**.

STĂNCEÁN s. m., pl. *stăncéni* AMD/754 „locuitor din satul Stanca".

STĂNOÁGĂ s. f. **1°** pl. *stănógi* AMD; AFLR/prin Cţ „stănog (în grajd)".

2° pl. *stănoáge* GM/rar Vn „par fixat paralel cu pământul, la extremităţile laterale ale unui podeţ; balustradă"; cf. p r i j i n e á 2°...

3° GM/rar Ot „steajer"; cf. b o l o b ó c 3°...

4° AMD, h. 539/rar Gr „pârleaz"; cf. c a n a p e á 2°...

5° var. **stănóg** s. n. GD/rar Tl „ţăruş pentru fixarea setcilor de pescuit"; cf. c o i d á c...

STĂNÓG v. **stănoágă 5°**.

STĂPÂN s. m., pl. *stăpâni* AO, h. 418/Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 282/rar Bz, Ot, Gr „proprietar, baci la stână"; cf. m o c á n 2°...

2° AO, h. 761/prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD, Pl. 135/Ot şi rar Ag, Tr, Cţ [mai mult la pl.] „proprietari de oi care se întovărăşesc la alcătuirea unei stâni"; cf. b a c i 2°...

STĂREÁLĂ v. **astăreală**.

STĂRLUCÍ v. **strălucí 2°**.

STĂRNÚT v. **strănút 1°, 2°.**

STĂRNUTÁ vb. I AMD, h. 34; TDM III/Br, Cl, Il, Tl, Ct, prin Ph și rar Gr „a strănuta"; cf. s t r ă f i g á l 1°.

– var. **stărnutá** vb. I AMD, h. 34/rar Cl; **strănuntá** vb. I AO, h. 59/rar Mh.

STĂRP[1] v. **sterp**[2] **3°.**

STĂRP[2] v. **sterp**[1] **1°, 5°, 8°, 9°.**

STĂRPÁR v. **sterpár 1°.**

STĂRPĂLOÁGĂ adj. f., pl. *stărpăloáge* 1° AO, Pl. 18/rar Mh [depr., d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

2° AO, h. 395/rar Gj [d. oi, vaci] „care nu (poate) făta niciodată; stearpă"; cf. f á m e n 2°...

– var. 1° **stărpăroágă** adj. f., pl. *stărpăroáge* AO, Pl. 18/rar Mh.

STĂRPĂROÁGĂ v. **stărpăloágă 1°.**

STĂRPĂTÚRĂ v. **sterpătúră 3°.**

STĂRPEZÍ v. **strepezí.**

STĂRPITÚRĂ s. f., pl. *stărpitúri* 1° AO, Pl. 120/rar Dj; AMD, Pl. 126–127/rar Ot „oaie care nu fată niciodată; stearpă"; cf. m â n z á t ă 5°...

2° var. **sterpitúră** s. f., pl. *sterpi-túri* AMD, Pl. 127/rar Tl „oaie care a avortat, care a stârpit".

STĂSÍ vb. IV refl. AO, h. 615/prin Mh [d. cereale] „a se coace peste măsură; a se întrece cu coptul; a se răscoace": [Grâul] *s-a stasit* cu coptu și să scuturá/949; cf. p e t r é c e 8°...

STĂTÚTĂ adj. f., pl. *stătúte* AO, h. 807/rar Ot [d. oi] „care nu obișnuiește să meargă cu turma, rămânând mereu în urmă; care stă în urmă"; cf. b o ș o r ó g 2°...

STĂUÍNĂ s. f. **1°** GM/rar Ag, Db „iarbă grasă crescută pe locul unde a fost așezată stâna": Unde doarme oile și mieii de dorm iese iarbă grasă și frumoasă, asta-i *stăuĭnă*, așa-i spune, din aia dă ele lapte foarte mult/697.

2° AMD, Pl. 139–140/rar Ag „locul din fața strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

STĂUINOÁSĂ (5 sil.) adj. f. GM/rar Ag [d. iarbă] „crescută pe stăuină; grasă": Ursul care știu că mănâncă zmeură, afine, iarbă d-aia *stăuĭnoásă* dă pădure, adică dă stână, cea mai grasă iarbă/676.

STÁVÁR s. m., pl. *stăvári* **1°** AO, h. 406/prin Vl, Gj și rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 271/rar Vl, Tr, Gr „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

2° GO/rar Dj „specie de insecte, musculiță care zboară în roi, pe înserat": *Stăvárĭ*, âia de iasă sara la lumină, când înegurează/981.

STĂVĂRÍE s. f., pl. *stăvării* AO, h. 405/rar Gj „herghelie"; cf. c i ú r d ă 2°...

STĂVÍ vb. IV tranz. TDO/rar Mh „a potoli, a opri": Nu puteam *să stăvím* lupu acesta, venea, tot venea la oi și ne strica la oi/967; cf. s p r i j i n i 5°.

STÂVIE v. **stávă 3°.**

STÁCLĂ v. **stíclă 2°.**

STÁLNÍȚĂ s. f., pl. *stálnițe* GO/rar Mh „ploșniță": *Stilnițăle* le-am storât cu anacsid/936.

STÂLP s. m. și n., pl. *stálpi* **1°** AMD, h. 169 MN; AFLR/Tr, prin Ot și rar Vl, Db, Gr; *stâlpuri* AMD/rar Ot „monument funerar provizoriu, din lemn, pus la capul mortului".

2° AMD, Pl. 110/rar Db, Tr „fiecare dintre cele două brațe la războiu"; cf. a j u t ó r 13°...

3° AO, Pl. 128/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 164/rar Ag „fiecare dintre cele două lemne pe care se reazemă p e r i n o c u l morii"; cf. b á b ă 19°...

4° AMD, Pl. 164/rar Bz „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

5° AMD, Pl. 166/rar Ag „fusul morii"; cf. c e p 11°...

6° pl. *stâlpuri* AMD, h. 638/rar Ph „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

7° AMD, Pl. 55/rar Tr „prepeleac pe care se clădește căpiță de fân"; cf. c l e n c í 2°...

8° AO, Pl. 138/prin Vl şi rar Dj, Ot; AMD, Pl. 173/prin Vn şi rar Ag, Db, Bz, Tr, Gr, Cl, Tl; *stâlpuri* AMD/rar Vn, Ot „stinghie pusă de-a curmezişul doagelor la fundul butoiului"; cf. a d á o s 2°...

9° AMD, h. 189/rar Ot „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

STÂLPÉTE s. m., pl. *stâlpéţi* GM/rar Vl „stâlp (la gard)"; cf. b á b ă 13°...

STÂLPÉŢ s. m., pl. *stâlpéţi* AMD, h. 189/rar Vl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

STÂLPULÉŢ s. m., pl. *stâlpuléţi* AFLR/rar Vl dim. de la *stâlp*.

STÂMPĂRÁ vb. I tranz. GO; AFLR/rar Mh „a stinge (var)": Luăm varu din groapă, îl avem acolo *stîmpărât* în groapă/941.

STÂNĂ s. f., pl. *stâne* **1°** AO, h. 759/rar Mh; AMD, Pl. 131/rar Ph, Tr, Il; *stâni* AO/prin Mh; AMD/rar Vn „turmă (de 50–200) de oi"; cf. c i r e á d ă 3°...; AO, h. 759/rar Mh „turmă mare, de peste 1000 de oi".

2° pl. **stâni** AO, h. 412/Vl, Gj, Mh şi rar Dj; AMD, h. 279 MN; TDM II/Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cţ, prin Vl şi rar Db, Gl, Ot, Tr, Gr, Cl „stâne"; cf. s t á u l 1°...

3° AMD, Pl. 159–160/Bz, Br, Il, prin Ph, Vn şi rar Ag, Gl, Ot, Tr, Tl „loc pe care a fost aşezată o stână".

4° AMD, h. 280/rar Vl „loc împrejmuit unde se odihnesc oile la stână; târlă"; cf. s a i v á n 3°...

5° AO, h. 770/rar Vl, Ot; AMD, Pl. 137/rar Ag, Ph, Vn, Gl, Bz, Tr, Cţ; *stâni* AO/prin Vl, Gj şi rar Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Cţ; ~ **de brânză** AFLR/rar Db „încăpere specială, la stână, unde se prepară caşul, brânza": Cu trei camere era stâna: era fierbătoare, un comarnic şi dincolo *stîmă de brînză*, unde să lucra brânza; aia înfundată ermetic, era întuneric în ea AFLR/697; cf. b ă c i e 1°...

6° AMD, Pl. 137–138/Ag, prin Vl, Bz, Br şi rar Ph, Vn, Ot, Tr „comarnic"; cf. b o r d é i 3°...

7° AMD, Pl. 139–140/rar Vl, Ag, Ph, Ot, Il „locul din faţa strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

8° AMD, Pl. 136/rar Ot „acoperişul strungii"; cf. a p l e c ă t o á r e 3°...

9° AMD, h. 675/rar Ph, Ot „adăpost pentru oi făcut din nuiele împletite şi acoperit cu paie"; cf. b o ş i r c ă u...

10° ~ **de lupi** AMD, h. 429/rar Db „haită (de lupi)"; cf. b á n d ă[1] 2°...

– var. **6° stúnă** s. f., pl. *stúne* AMD, Pl. 137–138/rar Db.

STÂNÉICĂ s. f., pl. *stânéici* AMD, Pl. 137–138/rar Ag „comar-nic"; cf. b o r d é i 3°...

STÂNGA s. f. art. GM/rar Il „numele unui dans popular": *Stîngа* vine [...] ia domnişoara la braţe şi se-nvârteşte cu ea/847.

STÂNGĂCĂ v. **stângáci 2°**.

STÂNGÁCI adj., pl. *stângáci* **1°** AMD, h. 65 MN/rar Cţ [iron.] „care obişnuieşte să fure; hoţ"; cf. f u r ă c i ó s...

2° var. **stângăcă** adj. f., pl. *stângáce* AO, Pl. 7/rar Dj; AMD, h. 65 MN/rar Ot „care lucrează cu mâna stângă; stângace"; cf. s t â n g á ş.

3° AO, h. 400/rar Vl [d. boi] „bolnav de picioare; şchiop, ciumpav"; cf. b ă t ú t 1°...

4° stup ~ GM/rar Db „stup cu albine mari, vinete, rele, care dau miere puţină".

5° cu val. subst. n., pl. *stângáce* AMD, h. 698/rar Gr „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

STÂNGÁŞ adj., pl. *stângáşi*, f. *stângáşă*, pl. *stângáşe* AMD, h. 65 MN/prin Tl şi rar Ph „care lucrează cu mâna stângă; stângaci"; cf. s t â n g á c i 2°.

STÂNGÁCI vb. IV intranz. AMD, h. 84; GM; GD/prin Il şi rar Ph, Cl, Tl, Cţ „a şchiopăta din cauza unei dureri (temporare) la un picior": [Era] femeie bătrână. n-a mai... n-am mai vrut nici noi să facă operaţie [la picior] şi nici ea, ş-a rămas... *stîngăcéşte* GM/710; cf. a m e n i n ţ á 1°...

STÂNGE v. **stínge 2°**.
STÂNGHIE v. **stínghie 9°**.
STÂNJ v. **stânjen**.
STÂNJEN s. m., pl. *stânjeni* AFLR/rar Ot „unitate de măsură pentru volumul lemnelor stivuite în formă de cub cu latura variind între un metru și jumătate și doi metri": Erau *stânjen*/ mari și *stânjen*/ mici pă timpurile vechi [...] și uite, iau și eu un *stânj*/de lemne/934.
var. **stânj** s. m., pl. *stânji* AFLR/rar Ot.
STÂNJENÁ v. **stânjení 1°, 2°**.
STÂNJENÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Ct „a se opri creșterea, evoluția (la om și la plante); a stagna": Mai *stânjinește* omu din crescanie când îi amărât și-nnecăjit/886. [Porumbul necopilit] *stânjenéște* din creștere AMD, Pl. 50–51/784; cf. î n g e n á...; tranz. AMD, Pl. 50/rar Gr [d. copii] „a ține pe loc, a opri creșterea plantei".
– var. **stânjená** vb. I intranz. și tranz. AMD, Pl. 50–51/rar Ot, Tr, Gr; ind. prez. 3 sg. *stânjenă* AMD, Pl. 65–66/rar Gr.
STÂRCÉLE s. pl., în expr. **a sta în ~** AO, h. 121/rar Mh „a sta pe vine, a sta stârcit"; cf. c h i u p 2°...
STÂRCI s. , în expr. **a sta în ~** AO, h. 121/prin Mh și rar Vl, Gj; **a sta pe ~**/rar Gj „a sta pe vine, a sta stârcit"; cf. c h i u p 2°...
STÂRCIÓG s. n., pl. *stârcioáge* AMD, Pl. 107/prin Ot și rar Vl, Ag; *stârcióguri*/rar Vl; *stârciógi*/rar Ot „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...
STÂRCÍTE, a sta în ~ AO, h. 121/rar Mh; **stârcítelea**, *a sta în ~*/rar Mh „a sta pe vine, a sta stârcit"; cf. c h i u p 2°...
STÂRLÍCI v. **strelíce 2°**.
STÂRNÁV adj., pl. *stârnávi*, f. *stârnávă* AMD, h. 68 MN/rar Db „cocoșat, ghebos"; cf. c o c o ș é ț i...
STÂRNÍ vb. IV tranz. AO, h. 898/rar Dj, Tr „a aținta focul": Îl *stîrnésc* [focul] din nou după ce s-a stins/998; cf. a ț â ț â i...
STÂRNÚT v. **stărnút**[1].
STÂRPĂREÁȚĂ v. **sterpăreáță 3°**.
STÂRPEZÍ v. **strepezí**.
STÂRPITÚRĂ s. f., pl. *stârpitúri* **1°** AMD, Pl. 64–65/rar Gr „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. a r u n c ă t ú r ă...
2° AMD, Pl. 102/rar Gr „fir de cânepă rămas nedezvoltat, pipernicit"; cf. b o d i n i...
STÂRVÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Br „a strivi, a zdrobi"; cf. f l e c i...
STEA s. f., pl. *stéle* **1°** AO, h. 603/rar Gj, Mh; AMD, h. 629/rar Ag [la pl.] „primele boabe care încep să se coacă (pe știulete, schimbându-și culoarea): [Porumbul] e în lapte sau are *stéle*, când are boabe coapte printre altele cu lapte AMD/679.
2° var. **stă** s. f., pl. *stăle* AO, Pl. 44/prin Mh și rar Gj „corp ceresc"; cf. f l ú t u r e 5°.
– var. **sta** s. f., pl. *stéle* 2° AO, Pl. 44/rar Gj, Mh; **stă** s. f., pl. *stăle* 1° AO, h. 603/rar Mh.
STEÁBĂ v. **steáblă**[1].
STEÁBLĂ[1] s. f., pl. *steáble* GD/rar Tl „un fel de talger mare din lemn, având o despărțitură specială pentru saramnură, din care se mănâncă pește": Avea o *stăiblă* di lemn, punea peștili așa-n *stăiba* cât masa, aici avea numa o dispărțitură, atâta, mai mică și pune... făcea... saramura, di muiau pescarii/871.
– var. **steábă** s. f. GD/rar Tl.
STEÁBLĂ[2] v. **stéblă 2°**.
STEÁGĂR v. **steájer 1°**.
STEÁJĂR v. **steájer 1°**.
STEÁJEN v. **steájer 1°**.
STEÁJER s. m., pl. *steájeri* **1°** AMD, Pl. 54; AFLR/rar Ag, Br, Ot, Gr „par la aria de treierat cu cai": Făceai arioi și-un par la mijloc, făceam *stăjer* și de *stăjeru* ăla atârnam o frânghie și puneam caii AFLR/690; cf. b o l o b ó c 3°...
2° AO, h. 628/rar Dj „par, prepeleac la claia de fân"; cf. c l e n c i 2°...

3° var. **şteájăr** s. m., pl. *ştejări* AMD, Pl. 62–63/rar Cl „prăjină cu ajutorul căreia se leagă fânul pe căruță"; cf. a n g á ş 2°...

4° s. n., pl. *steájere* AMD, h. 612/rar Ag „glugă mare, înaltă, de coceni, ridicată în jurul unui prepeleac"; cf. c á r s t ă 3°...

– var. **1°** **steágăr** s. n. GM/rar Ot; **steájăr** s. m. AMD, Pl. 54/rar Bz; **steájen** s. m. GM/rar Br; **stejér** s. TDO/rar Gj; **strájér** s. m., pl. *străjéri* GO/rar Mh; *străjére* GO/rar Mh; **streájer** s. m., pl. *streájeri* GO/rar Mh, Dj; GM/rar Ag; **stréjăn** s. GO/rar Mh; **strejăr** s. GO; TDO/rar Mh, Dj; **stréjer** s. m. AFLR/rar Mh, Dj; **şteágher** s. GD/rar Ct; **ştejer** s. m. AMD; TDM I, III; AFLR/prin Cl, Il şi rar Br, Ot, Tr, Gr; GD/rar Ct; **ştreăjăr** s. m. AMD, Pl. 54/rar Tr; **ştreájer** s. m. GM/rar Ag; **2°** **streájer** s. n., pl. *streájere* AO, h. 628/rar Ot; **ştejăr** s. m. AMD, Pl. 54/rar Cl.

STÉBLĂ s. f., pl. *stéble* **1°** AMD, h. 330/rar Br „pală de fân"; cf. b a s á m...

2° var. **steáblă** s. f. AFLR/rar Gr „mănunchi, păpuşă din 20–30 de foi de tutun (uscate)": [Tutunul] îl păpuşim [...] luăm o *steáblă* din şir, punem pe picior, adică douăzeci, treizeci de foi/824; cf. p ă p u ş e á l ă 1°.

3° var. **stélbă** s. f., pl. *stélbe* AMD/rar Tr „smoc de păr"; cf. s m o á t e c 1°...

STECORĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STEI s. n., ~ **de gheáţă** AMD, h. 527/rar Ag „suprafață înghețată foarte lucioasă; gheţuş"; cf. l u c i ú ş.

STEJÁR s. **1°** AFLR/rar Ag „numele unei boli: dropică".

2° var. **ştejár** s. m., pl. *ştejári* TDM III/rar Db, Gr; AFLR/rar Tl „arbore al cărui fruct este ghinda"; cf. g h i n d á r 1°.

STEJĂRÉT s. n. AMD, h. 418/rar Vl. Db, Gr „pădure de stejar; stejăriş"; cf. b u h á r c ă...

STEJĂRÍCĂ s. f. **1°** AMD, h. 419/rar Tr „puiet de stejar; stejar tânăr; mlădiță de stejar"; cf. t ú f ă 2°.

2° var. **stejerícă** s. f. GO/rar Ot „pădure tânără de stejar".

– var. **1°** **ştejărícă** s. f., pl. *ştejărice* AMD, h. 412; 417; 419/rar Db, Ot.

STEJĂRÍME s. f. AMD, h. 418/rar Vl „pădure de stejar; stejăriş"; cf. b u h á r c ă...

STEJÉR v. **steájer 1°**.

STEJERÍCĂ v. **stejărícă 2°**.

STEL v. **ştel 1°**.

STELB v. **spelb 2°**.

STÉLBĂ v. **stéblă 3°**.

STELÍT adj., f. *stelită* AFLR/rar Gr „strălucitor (de curățenie)": [Bordeiul era] frumos înăuntru, *stelít* tot, însă afară, învelit cu pământ/835; cf. b e c.

STENCĂNÍ v. **schencăní 1°**.

STELNICEÁN s. m., pl. *stelnicéni* AMD/858 „locuitor din comuna Stelnica".

STERBIZÍ v. **strepezí**.

STERCÍ v. **storcí 1°**.

STEREGHEÁŢĂ v. **străgheáţă[1] 1°, 4°**.

STEREGHÍE v. **tirighíe 2°**.

STEREGÍE v. **tirighíe 1°, 2°**.

STEREGÍU v. **tirighíe 2°**.

STEREGOÁIE s. f. TDM II/rar Db „plantă erbacee cu tulpina robustă, cu frunze mari şi flori albe, folosită în medicina populară; stirighie": *Stereg̨oáie* d-aia [este] o mulțime pă munte; o buruiană aşa de creşte înaltă/697. [Râia] se vindecă cu *strig̨oáie* AMD/821.

– var. **strigoáie** s. f. AMD, h. 55 MN/rar Gr.

STEREJÍE v. **tirighíe 2°–4°**.

STERIÁN s. m., pl. *steriéni* AMD/815 „locuitor din satul Sterianu (de Sus)".

STÉRICĂ adj. f., pl. *stérice* **1°** AMD, h. 144/rar Bz, Br [d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

2° AO, h. 396/rar Gj; AMD, Pl. 126–127/rar Cl, Il [d. vaci, oi] „stearpă"; cf. f á m e n 2°...

– var. **1°** **istérică** adj. f., pl. *istérici* AMD, h. 144/rar Ag, Ph, Vn.

STERIGHÍE v. **tirighíe 2°**.

STERIJÍE v. **tirighíe 3°**.

STÉRILĂ adj. f., pl. *stérile* AO, Pl. 63/rar Dj [d. oi] „stearpă, sterilă"; cf. m â n z á t ă 5°...

STERP[1] adj., pl. *stérpi*, f. *steárpă* 1° AO, h. 585/prin Dj şi rar Tr [d. terenuri] „necultivat (o perioadă de câţiva ani, în vederea regenărării)"; cf. v i u[1] 5°.

2° **loc** ~ AO, h. 596/rar Dj „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

3° GM/rar Vn [d. un teren] „fără case; viran": În faţa şcolii acolea era *sterp* acolea, nu era case/728.

4° AMD, Pl. 100/rar Ph [d. stupi] „fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

5° var. **stărp** adj. AO, h. 604/rar Gj [d. ştiuleţi] „cu boabe (rare şi) pipernicite"; cf. c h e l 4°...

6° AMD, Pl. 70/rar Cţ [d. struguri] „cu boabe mici; piperniciţi; mănaţi"; c â r c i u r ó s 1°...

7° AO, Pl. 47/rar Mh [d. albia râului] „seacă"; cf. u s c á t 1°.

8° var. **stárpă** adj. f., pl. *stárpe* AO, Pl. 18/Gj, Mh; *stárpe*/prin Mh şi rar Gj [d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

9° var. **stárpă** adj. f., pl. *stárpe* AO, Pl. 120/prin Gj, Mh [d. vaci, oi etc.] „sterilă"; cf. f á m e n 2°...

– var. **stărp** adj., pl. *stărpi* 1° AO, h. 585; 587/rar Gj, Mh; **ştеárpă** adj. f., pl. *ştérpe* 8° AO, Pl. 18/rar Dj; 9° AMD, h. 257/rar Ph, Bz.

STERP[2] s. n., pl. *stérpuri* 1° AO, Pl. 126/rar Vl; AMD, Pl. 161/rar Vn, Bz „stavilă, zăgaz la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° AO, Pl. 126/rar Dj „stăvilar la moară"; cf. c o á d ă 15°...

3° AO, Pl. 131/prin Vl; AMD, Pl. 168/rar Ag, Vn, Bz „uluc pe care se abate apa de la moară, când aceasta nu funcţionează"; cf. s t á v i l ă[1] 3°...

4° GD/rar Cţ „frânghie fără cârlige, folosită la diferite unelte de pescuit".

– var. 3° **stărp** s. n., pl. *stărpuri* AMD, Pl. 168/rar Vn, Bz.

STERPÁR 1° s. m., pl. *sterpári* AO, Pl. 120/prin Vl şi rar Gj; AMD, Pl. 126/Ag, Ph, Bz, Br, Cţ, prin Cl, Il, Tl şi rar Vl, Db, Vn, Gl, Tr, Gr „cioban care păzeşte oile sterpe (fără lapte, nemulgătoare)"; cf. m i o r á r.

2° s. n., pl. *sterpáre* AMD, Pl. 168/rar Bz „uluc prin care se abate apa de la moară când aceasta nu funcţionează"; cf. s t á v i l ă[1] 3°...

– var. 1° **stărpár** s. m., pl. *stărpári* AO, Pl. 120/prin Vl, Gj şi rar Mh; AMD, Pl. 126/rar Ag, Bz, Br.

STERPĂCIÚNE s. f., pl. *sterpă-ciúni* 1° AMD, h. 590/rar Gr „teren necultivat; pârloagă"; cf. l i v â d i e 4°...

2° GD/rar Tl „mlădiţă (de viţă-de-vie) nedezvoltată, neroditoare": [Viţa] să n-aibă *sterpăcúni*, *sterpăcúnea* o dădeam jos tot, rămânea butucu care n-avea poamă, chel/875; cf. p o g h i r c 5°...

3° AMD, h. 144/rar Ph [depr.] „femeie sterilă"; cf. f ă t ă l ă u 1°...

4° AMD, Pl. 126–127/rar If „oaie stearpă, sterilă"; cf. m â n z á t ă 5°...

STERPĂREÁŢĂ adj. f., pl. *sterpăréţe* 1° AMD, h. 144/rar Ag [d. femei] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

2° AMD, h. 257 MN/rar Ag [d. oi, vaci] „stearpă"; cf. f â m e n 2°...

3° var. **stârpăreăţă** adj. f. GM/rar Ag [d. plante] „slabă, neproductivă": Păruşcă, o iarbă mai *stîrpăreáţă*, nu prea productivă aşa/675; cf. p ă d u r e á ţ ă.

STERPĂTÚRĂ s. f., pl. *sterpătúri* 1° AO, h. 664/rar Vl „lăstar (de viţă-de-vie) neroditor"; cf. p o g h i r c 5°...

2° AMD, h. 609/rar Ot „ştiulete de porumb cu boabe rare şi nedezvoltate, pipernicit"; cf. b á b ă 10°...

3° var. **stărpătúră** s. f., pl. *stărpătúri* AO, Pl. 120/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 126–127/rar Vn „oaie stearpă (care nu fată niciodată)"; cf. m â n z á t ă 5°...

STERPEJÍ v. **strepezí**.

STERPEZÍ v. **strepezí**.

STERPÍE adj. f., pl. *sterpíi* AO, h. 396/rar Mh [d. vaci] „care nu are viţel într-un an şi nu dă lapte"; cf. n e g e s t á n t ă...

STERPITÚRĂ v. **stărpitúră 2°**.

STERPÓS adj. AMD, h. 595; GM/rar Ag, Db [d. terenuri] „sterp, sărac, neroditor": . Mai era într-o margine de munte, unde era locu mai *sterpós*, un cârd de sterpe, c-alea nu se bagă la iarbă bună, se bagă aşa la iarbă mai sălbatică GM/697; cf. n e t r é b n i c...

STEVILÁR s. n., pl. *steviláre* AMD, h. 465/rar Ag, Db, If „stavilă (la moară)"; cf. a b ă t ă t ó r...

– var. **stivilár** s. n. AMD, h. 465/rar Db, Ph.

STÍCĂLĂ v. **stíclă 2°**.

STICI v. **ştic 2°, 3°**.

STICIUÍ (3 sil.) vb. IV tranz. şi refl. pas. GO/rar Ot; GM/rar Tr „a (se) zdrobi strugurii pentru must; a (se) mustui"; cf. b o s o l í 2°...

STÍCLĂ s. f., pl. *sticle* **1°** AMD, h. 20 MN/rar Tr [la pl.] „ochelari"; cf. f e r é s t r i 2°...

2° var. **stăclă** s. f., pl. *stăcle* AO, Pl. 31/Mh şi rar Gj; AMD, h. 224 MN; AFLR/prin Tr şi rar Ag, Cl, Il, Cţ „recipient din sticlă, de diverse dimensiuni şi forme"; cf. f e l e g e á n 1°...

3° cu val. adv., în **senín** ~ AMD, h. 524/rar Ag, Ot, Gr „foarte senin, fără niciun nor".

– var. 2° **sticălă** s. f. AMD, h. 224 MN; GM/prin Cl şi rar Db, Ph, Bz, Il, Tl, Cţ.

STICLOÁSĂ adj. f., **prúnă** ~ GM/rar Ag „soi de prună timpurie, uşor gătuită spre coadă"; cf. g â r l ă n o â s ă...

STÍNGE vb. III **1°** intranz. unipers. AFLR/rar Bz [d. soare] „a apune": Când *stingé-a* soarele, trebuia să fii acasă/743; cf. a p e s t í 2°...

2° var. **stânge** vb. III tranz. AFLR/rar Gj „a lăsa sărac; a sărăci": Du-te d-acia, sărăcie, că m-*aí stíns*/943; cf. b o u 1°...

3° tranz. TDM II/rar Ph „a descânta de deochi (stingând, în apă cărbuni aprinşi)": Când ţipa copilu-i mai dădea câte-un pic dă sare d-aia [de la ursitori], cea [= zicea] că-i *dă stíns*/716.

STÍNGERI s. f. pl., ~ **de únghii** AO, h. 400/rar Gj „distrugeri ale copitelor (la boi), cauzate de mersul pe drumuri pietroase"; cf. a r i c e á l ă...

STÍNGHIE v. **stínghie 1°, 4°, 12°**.

STINGHÉRĂ adj. f., pl. *stinghére* **1°** AMD, h. 144/rar Ph [d. femei] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

2° AO, h. 395, 396/rar Dj [d. vaci, oi] „care nu fată niciodată; stearpă"; cf. f á m e n 2°...

STINGHERÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Gl „a greşi, a strica": Dacă eşti doctoru lui, îl înnemereşti [săpunul], da de multe ori îl mai *stingéreşt*/729; cf. s c r â n t i 1°...

2° intranz. AMD/rar Cţ [d. animale] „a slăbi, a se jigări"; cf. g u n o i á 2°.

STÍNGHIE s. f., pl. *stínghii* **1°** AO, h. 209/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 189/Ag şi rar Vl, Ph, Bz, Ot, Tr, Tl, Cţ „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° AMD, h. 177; 192/rar Tr, Gr, Cţ „leaţ (care se bate la pereţii casei pentru a se fixa tencuiala)"; cf. b a s c h í e 2°...

3° AO, h. 214/rar Mh, Dj „stâlp la gard"; cf. b á b ă 13°...

4° var. **stinghe** s. f., pl. *stinghi* AMD, h. 642/rar Ag, Tr „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

5° AO, h. 653/rar Dj; AMD, h. 662/rar Bz, Gr, Il „lemn, prăjină care se pune de-a lungul peste loitre pentru a mări capacitatea căruţei": [Se pun la căruţă] trei curmezişuri şi două *stínguri* AO/981; cf. a j u t ó r 15°...

6° AMD, Pl. 61–62/rar Cl, Il, Tl „fuscel la loitre"; cf. a r á c 3°...

7° AMD, Pl. 90/rar Gr „fiecare dintre beţişoarele care susţin fagurii în interiorul stupului"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

8° AMD, h. 250 MN/rar Tl „oplean"; cf. c h i n g ă 2°...

9° AMD, Pl. 110–111/rar Ph, Cl, Il „fiecare dintre bețele așezate pe brațele războiului de care se atârnă vătalele și ițele"; cf. a j u t ó r 14°...

10° AMD, Pl. 112/rar Vn, Gr „chingă la război"; cf. b l ă n i ț ă 4°...

11° AMD, Pl. 105–106/prin Ag și rar Db „crucea rășchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

12° AO, Pl. 138/rar Vl; AMD, Pl. 173/prin Ag și rar Vl, Db, Vn „scândură pusă de-a curmezișul pe fundul butoiului, pentru a-i spori rezistența"; cf. a d á o s 2°...

13° AO, Pl. 126/rar Vl „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

14° AMD, Pl. 167/rar Ag „țitirez la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

15° AMD, Pl. 176–177/rar Bz „colțar, vinclu folosit în zidărie"; cf. c o l ț 5°...

16° AMD, Pl. 132–133/rar Ag „semn de recunoaștere în urechea oii (în formă de semilună)"; cf. c i u m p á v 2°...

– var. **stânghie** s. f., pl. *stânghii* 9° AO, h. 722/rar Mh; **sténghie** s. f., pl. *sténghii* 12° AMD, Pl. 173/rar Ot; **stínghe** s. f., pl. *stínghi* 1° AMD, h. 189/rar Tl; *stínghii* 1° AMD/rar Vl; 12° AMD/rar Vl, Db, Ot; **ștínghie** s. f., pl. *ștínghii* 7° AO, h. 692/rar Vl; 12° AMD/rar Ph.

STINGHÍ vb. IV tranz. AMD, h. 177/rar Gr „a bate s t i n g h i i pe pereți"; cf. a r ă c i...

STINGHIOÁRĂ s. f., pl. *stínghioáre* 1° AMD, h. 177/rar Db dim. de la s t i n g h i e 2°.

2° AMD, Pl. 90/rar Ph dim. de la s t í n g h i e 7°.

3° AMD, Pl. 105–106/rar Db dim. de la s t i n g h i e l 1°.

STIRIGHEÁȚĂ v. **strágheáță**[1] 6°.

STIRIGHÍE v. **tirighíe** 1°, 2°.

STIRIGÍE v. **tirighíe** 1°, 2°.

STIRIGÓI s. m. GM/rar Db, Bz; GD/rar Tl, Cț „strigoi"; cf. m o r ó i...

– var. **știrigói** s. m. AFLR/rar Ph.

STIRIJÍE v. **tirighíe** 3°, 5°.

STIRIVÍE v. **tirighíe** 1°.

STIRIZÍE v. **tirighíe** 1°.

STIRPEZÍ v. **strepezí**.

STIRPIZÍ v. **strepezí**.

STIÚFĂ (2 sil.) adj. f., pl. *stiúfe* AO, h. 801/rar Mh [d. oi] „cu lâna scurtă la fir"; cf. c i u m p á v 5°...

STIUFÍTĂ v. **stufítă** 2°.

STIVILÁR v. **stevilár**.

STOBÓR s. m., pl. *stobóri* 1° AO, h. 214, 215; TDO/Gj, Mh, prin Dj și rar Ot „stâlp gros la gard"; cf. b á b ă 13°...

2° AO, h. 215/rar Dj „leaț (orizontal) la gard"; cf. b ă c ă n á u ă...

3° AO, h. 213/rar Ot „gard (de nuiele sau de leațuri)"; cf. g ă r d á l n i ț ă...

STOC v. **stog** 2°, 4°.

STOCÁRÍE v. **tocárie** 2°.

STÓFELE s. f. pl. 1° art. AFLR/rar Cț „numele unui joc de copii".

2° var. **ștófă** s. f., pl. *ștófuri* AFLR/rar Br, Tl „țesătură (din lână) mai groasă decât pânza".

– var. 2° **știófă** s. f., pl. *știófe* TDM Il/rar Vn.

STOFLEÁC v. **ștopleág** 1°.

STOFLEÁCĂ v. **ștopleág** 1°.

STOFLOCÁ vb. I refl. 1° GM/rar Tr [d. țesături] „a se scămoșa": [Dimia] scărmănându-se de nuiele-le-astea care erea-ngrădite venea și *se stoflocá* așa nițel, se mai îngroșa/793; cf. c o ș i 1°...

2° var. **stofolcá** vb. I refl. GM/rar Gr [d. păr] „a se zbârli".

– var. 2° **stofoclá** vb. I refl. AMD/rar Gr.

STOFOCLÁ v. **stoflocá** 2°.

STOFOLCÁ v. **stoflocá** 1°.

STOG s. n., pl. *stóguri* 1° AO, h. 688/rar Vl, Dj; GM/rar Ag „grămadă, ghiugă din coceni de porumb"; cf. g l ú g ă 3°...

2° var. **stoc** s. n., pl. *stócuri* AMD, h. 622/rar Ag, Tr, If „grămadă mare, cilindrică, din snopi"; cf. c ă p í ț ă 7°...

3° AO, h. 625/rar Ot „partea de jos a unei clăi (de fân) rămasă după ce s-a luat partea de sus": A mai rămas un *stog* dân copită/992; cf. c ă l c ă i 7°...

4° AMD, h. 673/rar Il „turmă mică, din 10–15 oi"; cf. b ă ț ă r ă u...

– var. 4° **stoc** s. n., pl. *stócuri* AMD, h. 673/rar Gr.

STOGOLEÁSĂ s. f., pl. *stogolése* AMD, Pl. 160–161/rar Tr „oaie cu lână stogoșă".

STOGOMÁNĂ adj. f., pl. *stogománe* **1°** AMD, Pl. 160–161/rar Tl [d. oi] „cu lână stogoșă"; cf. b u z u r í n ă 2°...

2° AMD, Pl. 153/rar Il [d. oi] „cu lână lungă și aspră; bârsană"; cf. c ă p r é s c 3°...

3° AO, h. 798/rar Gj [d. oi] „cu lână puțină (și rară)"; cf. c h e l 3°...

STÓGOȘĂ adj. f., pl. *stógoșe* **1°** AO, h. 802/rar Tr; AMD, h. 16 MN; Pl. 153/prin Ag, Bz, Cl, Cț și rar Ph, Vn, Br, Tr, Gr, Tl, *stógoși* AMD/rar Tl [d. oi] „cu lână lungă și (mai) aspră; bârsană"; cf. c ă p r é s c 3°...

2° AO, h. 801/prin Vl, Dj și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 152–153/prin Vl, Bz, Ot, Tr și rar Ag, Il; *stógoși* AMD/rar Bz [d. oi] „cu lână scurtă (și aspră)"; cf. c i u m p á v 5°...

3° AO, h. 798/rar Vl; AMD, Pl. 152/rar Bz, Br, Tr, Cț [d. oi] „cu lână puțină (rară)"; cf. c h e l 3°...

4° var. **stogóșă** adj. f., pl. *stogóșe* AMD, Pl. 153/prin Cl și rar Ph, Il [d. oi] „cu lână foarte lungă și aspră"; cf. b u z u r í n ă 2°...

5° AO, h. 756; 803/rar Dj, Ot [d. oi] „cu lână scurtă și moale"; cf. p ă r l ă 2°...

6° AO, h. 799/prin Ot și rar Dj [d. oi] „cu lână creață"; cf. m o c ă n é s c 2°...

7° AMD, Pl. 155/prin Ag [d. oi] „fără coarne; ciută"; cf. b ă l 3°...

8° AMD, Pl. 154/rar Gr [d. oi] „cu un cerc negru în jurul ochilor; oacheșă"; cf. b a l a o â c h e ș ă...

– var. 1° **stógușă** adj. f. AMD, Pl. 153/rar Bz.

STOGÓȘĂ v. **stógoșă 4°**.

STOGULÉȚ s. n., pl. *stoguléțe* **1°** AO, h. 620; GO/rar Gj, Dj dim. de la *stog* (de snopi).

2° TDO/rar Ot „claie (mică) de snopi": După ce-l legăm [grâul], îl clăim, îl strângem așa *stoguléțe* mititele, de câte zece snopi/996; cf. s t á v ă 3°...

3° AMD, h. 621/rar Ag „grămadă din 4–5 snopi, așezați unul peste altul"; cf. c ă p i ț ă 6°...

STÓGUȘĂ v. **stógoșă 1°**.

STOICĂNEȘTEÁN (4 sil.) s. m., pl. *stoicănești* AMD/774 „locuitor din comuna Stoicănești".

STOIENEȘTEÁN s. m., pl. *stoienești* AMD/827 „locuitor din comuna Stoienești".

STOL s. n., pl. *stóluri* **1°** AMD, h. 673; AFLR/rar Bz, Tr, Il „turmă mică de oi; ciopor"; cf. b ă ț ă r ă u...

2° ~ de furnici AMD, h. 447 MN/rar Ot „furnicar"; cf. c á s ă 10°...

3° AO, h. 607/rar Mh „grămadă, ghiugă din snopi de porumb"; cf. b ó g h i e l°...

4° AO, h. 618/rar Mh „claie din 15–16 snopi (de grâu)"; cf. s t á v ă 3°...

5° GO/rar Ot „tufă, smoc, mănunchi": Copilul [porumbului] dăunează și rodu și face și *stol* mare, de nu rodește cum trebuie/997; cf. b u g e á c 5°.

6° AMD, h. 420/rar Ot, Tr „inflorescența alunului"; cf. c e r c é l 5°...

7° AMD, h. 253/rar Il „grajd"; cf. f â n á r 2°...

STOLĂRÍE s. f. GM/rar Vn „meseria de s t o l e r; tâmplărie".

STOLÉR s. m., pl. *stoléri* AMD, Pl. 1–2; GM; GD/rar Vn, Tl „tâmplar"; cf. d o g á r l°...

STOLÍ vb. IV **1°** refl. GM/rar Bz [d. oi] „a se aduna în s t o l u r i; a se grămădi; a se grupa": A văzut că fuge oile, *se stolește* dincolo, fuge cârlanii dincolo/735; cf. î m b u l u c i.

2° tranz. GM/rar Cl „a lua tot; a deposeda": Și așa că te *stolți* [boierul], când veneai acasă, veneai aproape ras pe ras [...] te *stolți* de porumb, ți-l lua/870; cf. b o u l 1°...

STÓLNIC s. m., pl. *stólnici* **1°** TDO; AFLR/rar Vl, Dj; AMD, h. 155; TDM II, III; AFLR/Br, prin Bz, Il, Cț și rar Vn, Tl „persoană (rudă a mirilor) care ajută la pregătirea și desfășurarea nunții": Venea oamenii care era mai de aproape, *stólnicii*, oamenii care servesc TDM II/733; cf. a j u t ó r 3°...

2° AFLR/rar Vl „tânăr care invită sau care poartă bradul și plosca la nuntă"; cf. a j u t ó r 1°...

3° GO/prin Dj și rar Ot „colac care se poartă prin sat împreună cu bradul, în alaiul nunții"; cf. ș i ș t i.

STOLNICÁR s. m., pl. *stolnicári* TDO/rar Vl; GM/rar Vl „nuntaș care poartă plosca și bradul": Înainte, când m-am căsătorit eu, veneau la fedeleș numai *stolnicárí*/GM/671; cf. a j u t ó r 1°...

STÓLNICĂ s. f., pl. *stólnice* AMD; AFLR/rar Cț „femeie care ajută la pregătirea mâncărurilor și care servește la masa nuntașilor"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 1°...

STOLNICEÁSĂ s. f., pl. *stolnicése* TDM III/rar II „femeie care ajută la pregătirea mâncărurilor și care servește la masa nuntașilor"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 1°...

STOLNICÉL s. m., pl. *stolnicéi* TDM III/rar II „persoană care ajută la pregătirea nunții și servește la masa nuntașilor"; cf. a j u t ó r 3°...

STOLOCĂÍ vb. IV **1°** refl. GM/rar Ot „a se jeli zgomotos; a-și striga durerea": După ce-a dus unu la cimitir, copiii, de! *nș-am stolocăit* și noi pe... pe frate-acolo/765.

2° var. **ștolocăí** vb. IV intranz. GM/rar Db „a sporovăi"; cf. j ă v r ă i...

STOLOJEÁN s. m., pl. *stolojéni* AO/943 „locuitor din satul Stolojani".

STOLÓN s. m., pl. *stolóni* AMD, Pl. 100/rar Ot „primul roi care se desprinde, care iese dintr-un stup"; cf. p ă r v á c...

STOMÁC s. n. **1°** pl. **stomáce** AO, h. 102/Vl, Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, h. 69/Ag, Db, Ot, Tr, Cl, Tl, prin Vl, Ph, Br, Gr, Il, Cț și rar If și s. m., pl. *stomáci* AO/rar Gj; AMD/rar Gr [mai ales la om] „punga situată între esofag și duoden, în care se produce digestia alimentelor"; cf. í n i m ă 2°.

2° pl. *stomácuri* AMD, h. 70/prin Vn, Bz și rar Ph, Gl, Br; *stomáce*/prin Bz și rar Vn, Br, Ot „abdomen, pântece"; cf. b u r d i h á n 2°...

STOP 1° s. m., pl. *stopi* AO, h. 619/rar Gj „snop care se pune deasupra clăii, pentru a o apăra de ploaie"; cf. c a l 9°...

2° s. n., pl. *stópuri* AFLR/rar Ag „legătură, snop din crengi (cu frunză)".

STORCĂTOÁRE v. **storcătór 1°**.

STORCĂTÓR s. n., pl. *storcătoáre* **1°** AO, h. 687; GO/prin Dj și rar Tr; AMD, Pl. 85–86; GM/Tr, prin Db, Ot, Gr și rar Ag, If, Cl, Il, Tl; *storcătóri* AO/rar Mh; AMD/prin Tr și rar Ag, Ot, Cl „un fel de teasc de zdrobit și de stors strugurii pentru must"; cf. c á d ă 3°...

2° AMD, Pl. 143/rar Tr „crintă"; cf. á l b i e 3°...

– var. 1° **storcătoáre** s. f., pl. *storcătóri* AO, h. 687; TDO/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 85–86/prin Tr și rar Ag, Ot.

STORCÍ vb. IV **1°** tranz. AFLR/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Gr „a zdrobi strugurii (pentru must)": [Recolta de struguri] o aducem acasă și-o punem în țarc, o *storcím*, vinu îl punem în bute AFLR/921; cf. b o s o l i 2°...

2° var. **stroși** vb. IV tranz. GM/rar Tr „a zdrobi, a sfărâma": *A stroșít* niței osu nodului [la picior]/803; cf. f ă r ă m á 9°...

3° var. **zdruși** vb. IV tranz. AO, h. 962; Pl. 86/rar Mh „a zdrobi tulpinile de cânepă cu meliță; a meliță"; cf. î n m e l i ț á...

4° var. **stroşí** vb. IV tranz. AO, Pl. 55/prin Dj „a omorî (puricii)"; cf. t r o s n í.

5° var. **strucí** vb. IV refl. GO/rar Vl [d. toba de porc] „a se presa, a se turti": [Burtucanul] îl fierbem, îl punem la striveală *să să strucâscă* puţin, să iesă ap-aia din el/908; cf. a b r e z á...

– var. 1° **stercí** vb. IV refl. pas. AFLR/rar Gj; **storşí** vb. IV tranz. AO, h. 671; TDO/rar Mh, Dj; **stroşí** vb. IV tranz. şi refl. pas. AO, h. 671; TDO; AFLR/prin Mh, Dj şi rar Gj; **torcí** vb. IV tranz. AFLR/rar Mh; **zdroşí** vb. IV tranz. şi refl. pas. TDO; AFLR/prin Dj şi rar Gj; **zdruci** vb. IV tranz. GO/rar Gj; **zdruşi** vb. IV tranz. AFLR/prin Gj.

STORCITOÁRE s. f., pl. *storcitóri* **1°** AO, h. 687; GO; AFLR/rar Gj, Dj, Ot „teasc (acţionat manual) pentru zdrobit şi pentru stors mustul din struguri"; cf. c á d ă 3°...

2° AO, h. 671/rar Gj, Dj „lemn cu crăcane la un capăt, folosit la zdrobitul strugurilor pentru must"; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

3° var. **stroşitoáre** s. f. AO, h. 687/rar Mh „fiecare dintre cele două lemne crestate între care se zdrobesc strugurii pentru must".

4° var. **storşitoáre** s. f., pl. *storşitóri* AO, h. 680/rar Dj „vas mare, bute în care se adună strugurii la cules"; cf. a c ó v 2°...

– var. **storşitoáre** s. f., pl. *storşitóri* 1° AO, h. 687; TDO/Dj şi rar Mh; **storşitór** s. n., pl. *storşitóri* 1° AO; TDO/rar Mh, Dj; **stroşitoáre** s. f., pl. *stroşitóri* 1° AO; AFLR/prin Dj şi rar Mh; **stroşitór** s. n. 1° GO; TDO/rar Gj, Dj; **struşitoáre** s. f., pl. *struşitóri* 2° AO, h. 671/rar Mh; **zdroşitoáre** s. f., pl. *zdroşitóri* 1° AO; GO/rar Dj; **zdroşitór** s. n., pl. *zdroşitóare* 1° AO; GO/rar Dj, Ot; 2° AO/rar Ot; **zdruşitoáre** s. f. 2° AFLR/rar Gj.

STORCOŞÍ vb. IV tranz. **1°** TDO; AFLR/rar Mh, Dj „a zdrobi strugurii (pentru must)": Acasă venim cu ei [=strugurii] şi pe urmă-i *storcoşím* în vase-n lin sau în hârdaie-n ceva, care-n ce are TDO/971; cf. b o s o l i 2°...

2° GM/rar Tr „a strivi (pe cineva)": Ş-acolo s-a dat tractoru de trei ori peste cap şi pe el l-a omorât, *l-a storcoşit* complect/803.

– var. 2° **strocoşí** vb. IV tranz. GM/rar Tr.

STÓREŞ v. **tórişte 1°**.

STÓRIŞTE v. **tórişte 1°–4°, 6°**.

STORONÍ vb. IV refl. GM/rar Vn „a se căzni; a se zbate (pentru ceva)": Noi *ne-am storonít*, ne-am mai făcut... să facem avere/726; cf. a b á t e[1] 2°...

STORSÚRĂ s. f. **1°** GM/rar Ag „numele acţiunii de a stoarce; stors": Ce rămâne din *storsúra* asta, al doilea *storsúră* [...] se numeşte janţa/673.

2° AO, Pl. 123/rar Vl „zerul (alb şi gros) rezultat din caşul pus la uscat"; cf. a r i c h í ţ ă...

STORŞÍ v. **storci 1°**.

STORŞITOÁRE v. **storcitoáre 1°, 4°**.

STORŞITÓR v. **storcitoáre 1°**.

STÓRUŞTI v. **tórişte 1°**.

STRÁCHINE s. f. pl. AMD, h. 217/rar Vn; *străchine*/rar Br „străchini"; cf. b l i d 1°...

– var. **stráichină** s.f., pl. *stráichini* AO, h. 230; AFLR/Mh, Dj, prin Gj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 217; AFLR/prin Db, Tr, Gr şi rar Ag; *stráichini* AFLR/rar Gj; *stréichini* AFLR/rar Gr; **stránchină** s. f., pl. *strănchini* AO; AFLR/Gj, prin Vl, Mh şi rar Dj; **strápină** s. f. AMD, h. 217; 242/rar Vn, Bz, Cl, Il; **ştráchină** s. f. AFLR/rar Ag.

STRAFÍDĂ s. f., pl. *strafíde* GD; AFLR/prin Tl „stafidă"; cf. p o á m ă 2°.

STRAI s. n., pl. *stráie* AO, h. 214/rar Vl; AMD, h. 232/prin Bz şi rar Db, Ph, Vn; *stráiuri* AO/rar Vl; AMD/rar Vl, Bz „pătură groasă, ţesută din lână (miţoasă)"; cf. p l o c á d...

STRÁICHINĂ v. **stráchine**.

STRÁIMAS (2 sil.) s. n., pl. *straimáse* AO, Pl. 136/rar Dj „unealtă folosită de rotar la însemnatul obezilor"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

STRÁIȚĂ v. **tráistă** 1°.

STRÁJĂ s. f. 1° GO/rar Vl „scândură groasă, fixată ca stavilă, pentru captarea unui izvor".

2° pl. *stráje* AMD, Pl. 161/rar Bz „îngrăditură, zăgaz în gura pârâului de alimentare a ulucului (la moară)"; cf. d o r ă n g ă 7°...

3° var. **streájă** s. f., pl. *stréje* AMD, Pl. 162/rar Ph „marginea ulucului (la moară)"; cf. á r i p ă 4°...

4° pl. *streji* AFLR/rar Cl; GD/rar Tl [la pl.] „sfori cu care se strânge prostovolul"; cf. p u i ș ó r 2°...

5° pl. *străji* AMD, Pl. 55/rar Ag „prepeleac la căpița de fân"; cf. c l e n c i 2°...

6° var. **streájă** s.f., pl. *stréje* AMD, Pl. 54/rar Ph, Ot „steajer"; cf. b o l o b ó c 3°...

7° var. **streájă** s. f., pl. *streji* AMD, h. 662/rar Il „fiecare dintre prăjinile puse de-a latul peste loitre pentru a mări capacitatea căruței"; cf. c á r c i e 2°...

8° var. **streájă** s. f., pl. *streji* AMD, Pl. 85/rar Tr „lanț cu ajutorul căruia se strâng doagele unui vas".

9° var. **streájă** s. f., pl. *streji* AMD, h. 647/rar Tr „lanț cu zale mari"; cf. l a n 1°.

STRÁJNIC adj., f. *strájnică* GM/rar Vn [d. un material, un obiect, o stofă] „rezistentă, solidă": N-a fost *strájnică*, da, ușa cocinii, *strájnică*, că mama era vădană, cine era s-o facă?/724.

STRÁMĂ s. f., pl. *strâmi* AMD, h. 401/rar Db „destrămătură în țesături": [Pânza] are *strâmĺ*, face *strâmĺ*, să dăstramă/693.

STRÁNĂ s. f. GD/rar Cț „(teren în) pantă"; cf. c l i n 6°...

STRÁNCHINĂ v. **stráchine**.

STRAPÁC s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „numele unui soi de struguri".

STRÁPINĂ v. **stráchine**.

STRÁȘIE v. **strášină** 1°.

STRÁȘINĂ s. f., pl. *strášini* 1° AMD, h. 187 MN/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin Vl și rar Ph, Cț; *strášini* AMD/prin Ag, Db, Ot, Tr și rar If, Gr, Tl; *strášine* AO, h. 207; Pl. 45/crt.; AMD/prin Tr și rar Vl, Ag, Db, Ot, Gr, Cl „streașină"; cf. p i c ă t ú r ă 1°...

2° AMD, h. 475/Ag și prin Vl, Ot; *strášine* AO, h. 282/Vl și rar Mh; AMD, h. 475/rar Ag „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

– var. **strášie** s. f. 1° AFLR/rar Gr; **stráširă** s. f. 1° AFLR/rar Gr; **strášină** s. f., pl. *strášini* 1° AO, h. 207/rar Mh; 2° AO, h. 282/rar Gj; **streájină** s. f., pl. *streájini* 1° AMD, h. 187 MN/rar Bz; **streášină** s. f., pl. *strešini* 2° AMD, h. 475/rar Db, Vn; *strešine* 1° AMD/prin Ph și rar Bz, Br, Tr, Tl, Cț; *streášine* 1° AMD/rar Gl; *strešeni*/prin Bz, Il și rar Ph, Vn, Br, Tl; *strešene*/rar Il; *strášini*/rar Db, Il, Cț; **strešină** s. f., pl. *strešini* 1° AO, h. 207; Pl. 45/Gj, Mh, Dj și rar Vl; AMD/prin Tl și rar Vn, Gr; 2° AO/rar Gj, Mh; *strešine* 1° AO/rar Gj, Mh, Dj; AMD/rar Tl; **strešnă** s. f., pl. *strešne* 1° AMD/rar Tl; **șteașină** s. f. 1° AMD/rar Db, Gr.

STRÁȘIRĂ v. **strášină** 1°.

STRAT s. n. 1° pl. *stráturi* AO, h. 467/prin Mh și rar Gj „răsadniță"; cf. f ă ș c h e á...

2° pl. **stráte** GM/rar Ag „straturi (de legume)"; cf. f i t ă r í e...

3° GM/rar Db, Tr, Cl „așternut din paie sau din buruieni pe care stă lehuza": După ce năștea femeia, înnăștea, o culcam acolo-ntr-un pătuț pe paie, pe *strat* acolo/791.

4° TDM l/rar Ot „așternut (din paie) la vite"; cf. t r e a n c.

5° GM/rar Tr, Gr, Cl, Il „așternut din frunze pe care stau viermii de mătase": La trei zile trebuia să-i primenim

[gândacii], îi luam dă pă *strátu* ăla murdaru şi-i puneam p-altă masă cu frunză curată/793.

6° pl. *stráturi* AO, h. 624/Vl, Dj şi rar Gj, Mh; AMD, h. 627/prin Ag, Ot, Tr şi rar Db, Gr, Il, Cţ; *stráte* AMD/rar Ag „aşternut (din paie sau din crengi) sub claia de fân"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

7° GO; TDO/Dj şi rar Gj, Mh „reziduu la prepararea săpunului": [În căldare] **rămâne** *strat*, aşa-i zâce, leşie de-aia aşa, *strat* GO/977; cf. b o r o g h í n ă 4°...

8° AMD, h. 545/rar Il „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

9° art. **strátul-máţelor** loc. subst. AO, h. 138/rar Gj „peritoneu"; cf. b ă ş í c ă 2°...

10° AMD, h. 655/rar Vn „fiecare dintre cele două părţi (din faţă şi din spate) ale căruţei"; cf. c o t i g ă 1°...

11° AMD, Pl. 164/rar Ag „cadru format din patru lemne pe care este aşezată piatra zăcătoare (la moară)"; cf. c o r l á t ă 8°...

12° pl. *stráturi* AMD, Pl. 167/rar Ag „scobitura în care sunt aşezate pietrele morii"; cf. c a s n á c...

13° strat de Rusálii AFLR/rar Ag, Cţ „sărbătoare ţinută cu 24 de zile înainte de Rusalii (când, conform obiceiului, începe să se formeze ceata căluşarilor)".

– var. **streát** s. n. 3° GM/rar Ph, Vn; 5° TDM III/rar If, Cl; 6° AMD, h. 627/prin Il şi rar Cl, Tl.

STRATÍC s. n., pl. *stratícuri* AMD, h. 343/rar Db „răsadniţă"; cf. f â ş c h e á...

STRAVÉLE v. **stravéţi 2°**.

STRAVERSA v. **tranversá**.

STRAVÉŢI 1° s. m. pl. GO/rar Dj „stinghii, ştacheţi": [Rama de uscat tutunul e făcută] din *stravéţ*, *stravéţ* de-aştia de brad; cf. s p â n g h i e...

2° var. **stravéle** s. f. pl. GM/rar Ag „traverse (de cale ferată)".

STRĂCĂRĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRĂCĂTOÁRE v. **strecátoáre 1°, 2°**.

STRĂCĂTÓR v. **strecătoáre 1°**.

STRĂCURĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRĂCURĂTÓR v. **strecurátoáre 1°**.

STRĂDUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a necăji, a chinui, a tortura": [Hoţii] ne-*a străduít* rău, ne-a bătut/702; cf. a m a r n i c í...

STRĂFETÍŢE s. f. pl. AO, Pl. 12/rar Mh „varice": *Străfetíţăle* vine înnodate pe armu piciorului/965; cf. a r g i n t 1°...

STRĂFEZÍ v. **strepezí**.

STRĂFIGÁ vb. I intranz. **1°** AO, h. 59; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 34; AFLR/Vl, Ot, prin Ag, Db, Tr şi rar Gr [d. om] „a strănuta"; cf. s t ă r n u t ă...

2° AMD, h. 34/rar Gr; ind. prez. 3 sg. *străfigă* AMD/rar Gr [d. cai] „a sforăi, a strănuta"; cf. h o r c ă n i 3°...

– var. **1° strefigá** vb. I intranz. AMD, h. 34/rar Gr.

STRĂFIGÁLĂ s. f. AO, h. 135/rar Gj „răceală cu strănuturi; guturai"; cf. b a l é v n i ţ ă...

STRĂFIGĂT s. n. AO, h. 135/rar Mh „răceală cu strănuturi; guturai"; cf. b a l é v n i ţ ă...

STRĂGĂLÍE s. f., pl. *străgălii* **1°** AMD, h. 650/rar Ot „tablă cu care se îmbracă osia carului"; cf. b a l ó t 2°...

2° var. **străngălíe** s. f., pl. *străngălii* AMD, h. 652/rar Tr „cerculeţ de fier care se pune la capătul osiei de la car"; cf. b ă t á i e 7°...

3° var. **răstăgálie** s. f. AMD/rar Cţ „rotiţa cea mai mică de la gaura plitei"; cf. c ă p c é l 3°.

– var. **răstăgăláie** s. f. 3° GD/rar Cţ; **ştergálie** s. f., pl. *ştergălii* 2° AO, h. 645/rar Vl; **şterghelíe** s. f., pl. *şterghelii* 2°/rar Gj.

STRĂGĂNÍ vb. IV tranz. AMD; GM/rar Db, Tr „a produce supărări (cuiva); a necăji": Mai rău i-*a străgănít* surorile alelalte pe părinţi decât eu. Mai

multe harțuri a tras cu alilalte GM/816; cf. înnecăjí...

STRĂGHEÁȚĂ s. f. **1°** AO, h. 782; TDO/VI, Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, Pl. 143/Ag, Ot, Tr, prin Gr și rar Tl, Cț „laptele abia închegat (pentru caș), înainte de a fi amestecat": Laptele să-ncheagă, să face *străgáță* așa cum zâcem noi și p-ormă-l sparge TDO/941; cf. chișleág 2°...

2° AO, h. 782; Pl. 63/rar Dj „lapte prins"; cf. chișleág 1°...

3° AO, Pl. 63/prin Dj și rar Tr „caș (dulce)".

4° var. **stregheáță** s. f. GM/rar Ag, Db „reziduu la prepararea săpunului": Sub săpun rămâne un fel de *stregáță* îi spune la noi, leșie numită *stregáță*/682; cf. boroghinã 4°...

5° var. **stregheáță** s. f. AMD, Pl. 83/rar Ot, Tr „strat de impurități care se depun pe pereții butoiului cu vin"; cf. cimentuiálă...

6° var. **stîrigheáță** s. f. AMD, h. 211/rar Db „funingine"; cf. cenúșă 2°...

– var. **steregheáță** s. f. **1°** AMD, Pl. 143/Ag și rar Vl, Db, Ph, Bz; **stregheáță** s. f. **3°** AMD, h. 279/rar Ot; **strigheáță** s. f. **5°** AMD, Pl. 83/rar Gr; **șteregheáță** s. f. **3°** AMD/rar Db.

STRĂGHEȚÁ vb. I refl. **1°** ind. prez. 3 sg. *se străgheáță* AO, h. 782; TDO/rar Mh, Dj [d. laptele pus la închegat] „a prinde pojghiță; a se face străgheață": Pui laptili-acolo și-acolo punim cheag în el sau prafuri di la fărmăcie, ce-avem, și să dă pi lingă foc și când *să străgáță* el și să-ngălbinește puțin așa zăru [...] iasă a suprafață TDO/957.

2° ind. prez. 3 sg. *se străghețeáză* AFLR/rar Dj [d. piftie] „a se închega": Începură *să se străgețéze* piftiile/974; cf. înghețã 2°...

STRĂHĂIÁN s. m., pl. *străhăiéni* AO/955 „locuitor din orașul Strehaia".

STRĂÍNĂ adj. f. **1°** AO, h. 659/rar Dj [d. viță-de-vie] „sălbatică"; cf. producătoáre 2°...

2° var. **streín** adj., pl. *streíni*, f. *streínă* TDO/rar Dj; GM/rar Ag, Db, Bz, Tr „din altă localitate, din altă parte; din alt neam": Fata mai te plânge, mai ți-aduce, mai... da băiatu, e nora mai *strínă* TDO/984.

– var. **2°** **striín** adj., pl. *striíni* GM/rar Tr, Gr, Il; **strin** adj., f. *strínă*, pl. *stríne* TDO; AFLR/rar Dj.

STRĂJÉR v. **steájer 1°**.

STRĂLUCÍ vb. IV **1°** intranz. unipers. AO, Pl. 45/prin Mh și rar Dj, Ot, Tr „a fulgera"; cf. licărí 1°...

2° var. **stărlucí** vb. IV intranz. GM/rar Ph „a luci puternic, a sclipi"; cf. luci.

STRĂMÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se strămeázã* AMD, h. 401/rar Tr [d. țesături] „a se destrăma"; cf. destrăbălá...

STRĂMÂNZĂȚÍ vb. IV intranz. AO, h. 396/rar Gj, Ot [d. vaci] „a rămâne stearpă o perioadă, câțiva ani"; cf. bóiște...

STRĂMIEÓR v. **strămiór 2°**.

STRĂMINÓS adj. AO, h. 208/rar Mh [d. acoperișul casei] „ascuțit, țuguiat"; cf. moțoiát...

STRĂMIOÁRĂ s. f., pl. *strămioáre* AO, h. 748/rar Vl, Ot; AMD, h. 275; Pl. 124/rar Ag, Cț; *strămióri* AMD/rar Gr „mioară între unu și doi ani (care încă n-a fătat)"; cf. cârlănă 1°...

STRĂMIÓR s. m., pl. *strămióri* **1°** AO, h. 747/rar Vl; AMD, h. 669/rar Cț „berbecuț între unu și doi ani"; cf. miór 2°...

2° AO, h. 753/rar Vl, Mh; AMD, h. 671/prin Cl, Cț și rar Ph, Tr, Il, Tl „berbec de peste trei ani, bun de prăsilă"; cf. aréte[1].

– var. **2°** **strămieór** (4 sil.) s. m., pl. *strămieóri* AMD, h. 671/rar Tr, Cl; **stremiór** s. m., pl. *stremióri*/rar Cl, Il.

STRĂMIȚÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se strămiță* AMD, h. 401/rar If [d. țesături] „a se destrăma"; cf. destrăbălá...

STRĂMOȘÍRE s. f. GO/rar Gj „moștenire": Puțu acesta este făcut din bunici și străbunici. Vrem să-l avem *strămoșire*/938.

STRĂMURÁRE s. f., pl. *strămurări* **1°** AO, Pl. 90/rar Dj „nuia (de împletit garduri, coșuri etc.)"; cf. p r i v i t ă 1°...

2° var. **strumânáre** s. f., pl. *strumânări* AMD; GM/rar Gr „nuia lungă, cu un ac la vârf, cu care se mânau boii odinioară".

3° var. **strumuráre** s. f. AO, h. 639/rar Dj „codiriște"; cf. c o d â r i ș t e 2°...

– var. **sturmânáre** s. f. 2° AFLR/rar Gr.

STRĂNGĂLÍE v. **străgălíe 2°**.

STRĂNÚNȚĂ v. **stărnútă**.

STRĂNÚT adj. **1°** AMD/rar Ag; GD/rar Cț [d. cai] „cu botul alb".

2° var. **stărnútă** adj. f., pl. *stărnúte* AMD/rar Gr [d. oi] „cu o pată neagră pe bot".

– var. **1° stărnút** adj. AMD; GD/rar Cț.

STRĂPEZI v. **strépez 2°**.

STRĂPIDÍ v. **strepezí**.

STRĂPÚNDE v. **străpúnge**.

STRĂPÚNGE vb. III tranz. și refl. pas. AO, h. 128; AFLR/prin Dj „a (se) vaccina"; cf. a l t o i 1°...

– var. **străpúnde** vb. III tranz. AO, h. 128; AFLR/rar Dj.

STRĂPUNZÁRE s. f., pl. *străpunzări* AO, h. 128/rar Dj „vaccinare"; cf. a l t o i á l ă...

STRĂSĂRÍ v. **tresărí 1°**.

STRĂSTUÍ vb. IV tranz., în **a ~ usturói** GD/rar Tl „a practica un obicei conform căruia, la Sfântul Andrei, se ung ușile și ferestrele caselor cu usturoi".

– var. **trăstuí** vb. IV tranz., în *a ~ usturói* GD/rar Tl.

STRĂȘINĂ v. **strășină 1°, 2°**.

STRĂTULÉȚ s. n. GM/rar Db dim. de la *strat* (de humă).

STRĂTÚȚ s. n. GD/rar Tl dim. de la *strat* (de legume).

STRĂVĂLEĂCUL, de-a ~ loc. adv. GM/rar Br „de-a berbeleacul": Îl vede că să dă [peștele] *de-a străvălgăcu*-n ciolpac/738; cf. b e s t e g á l u l...

STRÂCHIÁ v. **stréchiá**.

STRÁGE v. **strânge 10°**.

STRÂMBÁ vb. I tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. *(se) strâmbeáză* AMD, Pl. 174; AFLR/rar Tr, Gr, Tl, Cț „a (se) îndoi, a (se) încovoia"; cf. î n c a r l a o n ț á...

STRÂMBÁR s. n., pl. *strâmbáre* AO, h. 642/rar Dj „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

STRÂMBĂNÓG adj., pl. *strâmbănógi*, f. *strâmbănoágă*, pl. *strâmbănoáge* AMD, h. 111/rar Vn „schilod, infirm"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

STRÂMPEZÍ v. **strepezí**.

STRÂMTÁR s. m., pl. *strâmtári* AMD, h. 484/rar Ag, Ot [mai ales la pl.] „cioareci, ițari"; cf. d i m i e 2°...

STRÂMTEÁLĂ s. f., în expr. **a prinde la ~** AFLR/rar Dj „a prinde la strâmtoare, la înghesuială".

STRÂMTOÁRE s. f., pl. *strâmtóri* **1°** AO, Pl. 126/rar Dj „locul unde se îngustează pârâul și de unde se poate opri sau abate apa, ca să nu meargă spre moară"; cf. c o á d ă 15°...

2° AO, h. 327/rar Mh, Dj „vad (pe cursul unei ape)"; cf. b a l t ă 6°...

– var. 2° **strimtoáre** s. f. AO, h. 327/rar Dj.

STRÂNGĂREÁȚĂ v. **strungăreáță 1°**.

STRÂNGĂTÓR s. AMD, Pl. 62–63/rar Br „sulul cu ajutorul căruia se strânge fânul încărcat"; cf. a n g ă ș 2°...

STRÂNGĂTÚRĂ s. f., pl. *strângătúri* GM/rar Cl, Il „grămadă de boabe (pe arie)": Arioi se numea o *strîngătúră* de toate boabele, la steajeru ăla, la paru ăla. Le strângeam, le făceam grămadă/848; cf. a r i ó i[1] 4°...

STRÂNGE vb. III **1°** tranz. AO, Pl. 2/rar Gj, Mh, Dj „a încreți fruntea; a se încrunta"; cf. î n c r u n t á 1°...

2° tranz. AO, Pl. 87/rar Dj; AMD, h. 396/rar Gr, Tl, Cț „a înveli urzeala pe sulul războiului"; cf. d e z v ă l u í 1°...

3° tranz. AO, h. 502/rar Dj „a pune firele pe răşchitor; a răşchia"; cf. d e p ă n á 1°...

4° tranz. AO, h. 504/prin Ot şi rar Dj „a depăna firele pe mosor"; cf. a d u n á 1°...

5° tranz. şi refl. AO, Pl. 24/rar Vl, Gj; AMD, h. 283; AFLR/rar Vl, Tl, Cț „a (se) închega laptele (pentru a obține caș)"; cf. a d u n á 3°...

6° tranz. AMD, Pl. 144/prin Ag şi rar Ph, Il, Tl „a jintui (caşul)"; cf. j ă n ț u i...

7° intranz. AO, h. 672/rar Ot [d. must] „a deveni înțepător la gust; a înțepa"; cf. c ă p ă r á...

8° tranz. AO, h. 613/rar Tr [d. soare, căldură] „a forța coacerea (cerealelor); a pripi".

9° var. **strâge** vb. III tranz. şi refl. TDO/rar Vl „a (se) aduna": Vine femei sau fete şi *strîge* [fânul] şi face pele, pele/908. *Să strîg* băieți şi fete şi oameni şi bătrâni [la clacă] şi începem să curățăm la porumb/914; cf. a d u n á 4°...

STRÂNS adj., pl. *strânşi* AMD, h. 71/rar Tl „constipat"; cf. a s t u p á t...

STRÂNSOÁRE s. f., pl. *strânsóri* AO, h. 729/rar Mh „m u i e r u ş c ă la război"; cf. a m n á r 3°...

STRÂNSÚRĂ s. f. colect., pl. *strânsúri* **1°** GM/rar Db, Tr, Gr „produse menajere reziduale, resturi adunate în gospodărie, din spirit de economie": Faci cinşpe, şaişpe kilograme de săpun din *strînsúrĭ*/795; cf. f u r d á 8°...

2° AO, h. 622/rar Dj „impurități care se separă la treieratul cerealelor"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

3° AMD, h. 673; GM; GD/rar Vn, Bz, Cț „adunătură de oi; cârd": Vara le dam oile la... la stână, la *strînsúră* GM/728.

4° AFLR/rar Vl „adunare; şezătoare": Să duce astă sară, să strânge aşa la o *strînsúră* undeva, pot să ia şi lăutari/919; cf. a d i á n c ă...

5° GM/rar Gr „durere de şale"; cf. r u p t o á r e.

STRÂPEZÍ v. **strepezí**.

STREÁJĂ v. **strájă 3°, 6°–9°**.

STREÁJER v. **steájer 1°, 2°**.

STREĂJINĂ v. **străşină 1°**.

STREĂŞINĂ v. **străşină 1°, 2°**.

STREÁT v. **strat 3°, 5°, 6°**.

STREAZ s. n., pl. *streázuri* AO, h. 680; Pl. 33; GO; TDO/prin Mh „putină": Varza o punim în *strgz* la acrit GO/940. Dacă au oamenii mai mulți cireşi, duc cu caru-acolo şi iau cu caru ş-aduc acasă cireşe, pun în *strjaz*/945; cf. b e r b e n í ț ă...

– var. **ştreaz** s. n., pl. *ştreázuri* AO, h. 489/rar Mh.

STREBEZÍ v. **strepezí**.

STRECĂRĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRECĂTOÁRE s. f., pl. *strecătóri* **1°** AO, h. 783; AFLR/Mh şi prin Gj „strecurătoare, constând dintr-o bucată de pânză, în care se pune caşul la scurs"; cf. î n c h e g ă t o á r e 4°...

2° AO, Pl. 125/rar Gj „strecurătoare"; cf. c é n d e l ă 1°...

3° AO, h. 784/rar Mh „crintă"; cf. â l b i e 3°...

4° var. **stricătoáre** s. f., pl. *stricătóri* AMD, h. 494; GM/rar Vn „fotă": Atuncea umbla lumea cu catrențe, cu *stricătóri*, adică, cum se chema, nu cu rochii ca acuşi/724; cf. b o c c e á 2°...

5° var. **stricătoáre** s. f. AMD, h. 496/rar Br „partea din față a catrinței"; cf. c a t r í n ț ă 2°...

– var. **străcătoáre** s. f., pl. *străcătóri* 1° AFLR/rar Gj, Mh; 2° AO, Pl. 64; 125/Mh şi prin Gj; **străcătór** s. n. 1° GO/rar Gj; **stricătoáre** s. f., pl. *stricătóri* 1° AFLR/rar Mh; 2° AMD, h. 283/rar Tr.

STRECHIÁ vb. I [?] intranz., ind. prez. 3 sg. *stréchie* (3 sil.) AO, h. 568/prin Dj şi rar Gj, Mh [d. vite] „a o lua la fugă din cauza s t r e c h i e i".

– var. **străchiá** vb. I intranz. AFLR/rar Mh; **streichiá** vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *stréichie* (3 sil.) AO, h. 568/rar Mh, Dj.

STRÉCHIE (3 sil.) s. f., pl. *stréchii* AO, h. 568/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 450/Bz, Tr, Il, prin Ag, Db, Vn, Ot, Cl, Tl şi rar Ph, Br, Gr, Cl „streche (muscă)"; cf. b ă z ă 3°...

– var. **străchie** s. f., pl. *străchii* AMD, h. 450/rar Tr; **stréiche** (2 sil.) s. f., pl. *streichi* AO, h. 568/prin Vl, Dj şi rar Gj, Mh; AMD/Db, prin Ph, Gr şi rar Ag, Ot, Tr, If; **stréichie** (3 sil.) s. f., pl. *stréichii* AO/prin Mh; AMD/prin Ph şi rar Tr.

STRECORÁ v. **strecurá 2°**.

STRECORĂTOÁRE v. **strecurătoáre 3°**.

STRECURÁ vb. I **1°** tranz. AMD, Pl. 144/rar Tr „ a jintui laptele".

2° ind. prez. 1 sg. *strécur* AO, h. 945/prin Mh şi rar Vl; AMD, ch. 919/rar Ph „a trece ceva prin strecurătoare": *L-am strecorát* laptele de gunoaie, de păr, de toate chestiunil-eştea TDO/962.

3° var. **stricorá** vb. I tranz. AO, h. 676/rar Gj, Mh, Dj „a pritoci (vinul)"; cf. p i t r o c í...

4° var. **stricorá** vb. I refl. TDM III/rar Ag [d. oameni] „a se furişa": *S-ay stricorát* cinci nemţi într-o căsoaie/787.

– var. 2° **astrecurá** vb. I refl. pas., ind. prez. 3 sg. *se astrécură* GO/rar Mh; **strecorá** vb. I tranz. TDO/rar Mh; AMD, ch. 919; GM; AFLR/prin Ph, If şi rar Vl, Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Il; **stricorá** vb. I tranz. AO, h. 945; TDO; AFLR/Vl, Gj, Dj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 283; 677; ch. 919; GM; TDM I, III; AFLR/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Cl şi rar If, Il, Ct; **stricotá** vb. I tranz. şi refl. pas., ind. prez. 3 sg. *(se) stricoátă* AFLR/rar Mh; **stricurá** vb. I tranz. şi refl. pas. AFLR/rar Gj; GM/rar Ag, Ot, Tr; ind. prez. 3 sg. *stricureáză* AMD, ch. 919/rar Db.

STRÉCURĂ s. f. AMD, h. 677/rar Vl „strecurătoare pentru lapte (folosită la stână) constând dintr-o pânză fixată pe patru beţe"; cf. d e s á g 2°...

STRECURĂTOÁRE s. f. **1°** pl. **strecurătoáre** AO, h. 779; Pl. 64/rar Mh, Ot; AMD, h. 677/rar Ot „strecurători (indiferent de formă sau de materialul din care sunt făcute)"; cf. c é n d e l ă 1°...

2° pl. *strecurători* AMD, Pl. 86/rar Tl „un fel de coşmă, din nuiele împletite, în care se adună şi se mustuiesc strugurii"; cf. ţ a r c 3°.

3° AO, Pl. 123/rar Mh „vas mic (cu două toarte) care se pune în gura găleţii, când se mulg oile"; cf. b u d á c...

– var. 1° **stecorătoáre** s. f., pl. *stecorători* AMD, h. 283/rar Tr; **străcărătoáre** s. f. TDO/rar Mh; **străcurătoáre** s. f., pl. *străcurători* AO, Pl. 125/prin Mh; **strácurătór** s. n./rar Mh; **strecărătoáre** s. f. AFLR/rar Ph; **strecurătór** s. n., pl. *strecurătoáre* AO, h. 779; TDO/rar Ot, Mh; **stricărătoáre** s. f., pl. *stricărători* AO, h. 779; Pl. 64; 125; AFLR/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 283; 678; GM/prin Tr şi rar Db, If, Gr; **stricorătoáre** s. f., pl. *stricorători* AO, Pl. 125; TDO/Dj; AMD, h. 283; TDM II/prin Db şi rar Ag, Ph, Tr, If, Il; **stricoritoáre** s. f. AMD, h. 283/rar Ag; **stricurătoáre** s. f., pl. *stricurători* AO, Pl. 125/rar Vl, Ot; AMD, h. 283; GM/Ag, prin Vl, Tr şi rar Db, Ot, Gr, Cl; **stricurătór** s. n. GM/rar Tr; **stricuretoáre** s. f., pl. *stricuretóri* AMD rar Db; 2° **stricorătoáre** s. f., pl. *stricorători* AO, Pl. 123/rar Dj, Ot; 3° **strecorătoáre** s. f. AO, Pl. 123 rar Dj.

STRECURĂTÓR v. **strecurătoáre 1°**.

STRÉDIE s. f. GM/rar Tr „untură topită, de bună calitate".

STREFIÉRI s. pl. GO/rar Gj „strat, pojghiţă de gheaţă (care se formează deasupra semănăturilor)"; cf. s c r o b 3°...

STREFIGÁ v. **străfigá 1°**.

STREGHEÁŢĂ v. **străgheáţă 3°. 5°**.

STREGÍE v. **tirigíe 1°**.

STRÉICHE v. **stréchie**.

STREICHIÁ v. **strechiá**.

STREÍN v. **străină 2°**.

STRÉJĂR v. **steăjer 1°**.

STEJÉR v. **steăjer 1°**.

STREJÉRI s. m. pl. AFLR/rar Ct „străjeri": Când erau băieții noștri, fetele, îmbrăcați *strejéri*, nu era pionieri/886.

STRELÍCE s. f. 1° GM/rar Tr „strat subțire de lapte închegat".

2° var. **stârlíci** s. m. pl. AMD, Pl. 147/rar Tr „strat de urdă care se depune, la fiert, pe fundul vasului"; cf. a f u m ă t ú r ă...

3° AO, Pl. 12/rar Dj „varice"; cf. b r o á s c ă 6°...

4° var. **strelíță** s. f. AO, h. 34/rar Mh „pată roșie pe albul ochiului, în urma unei lovituri".

STRELÍȚĂ v. **strelíce 4°**.

STRÉME s. f. GO/rar Dj „turmă": Încep de la mai să facă *stréme* de oi, adică o târlă strânsă de oi la un loc/988; cf. c i r e á d ă 3°...

STREMELÉGI v. **ștremeleág**.

STREMIÓR v. **strămiór 2°**.

STRENEÁC s. m., pl. *strenéci* AO, h. 572/rar Mh „cracul din mijloc al s â c o v i ș t e i".

STREPEDÍ v. **strepezi**.

STRÉPEZ s. m., pl. *strépezi* 1° AMD, Pl. 81/rar Ot „musculiță deasupra mustului în fierbere"; cf. b e á t ă 3°...

2° var. **străpéz** s. m., pl. *străpezi* AFLR/rar Mh „vierme (care trăiește în făină)".

– var. 1° **strípeț** s. m., pl. *strípeți* AMD, Pl. 81/rar Ot, Tr; **ștírpez** s. m., pl. *ștírpezi*/rar Ot.

STREPEZÍ vb. IV intranz. AO, h. 481/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 358/rar Ph, Tl [d. dinți] „a se strepezi".

– var. **scărbezí** vb. IV refl. AMD, h. 358/rar Db; **scărpeți** vb. IV intranz./rar Db; **scârbezí** vb. IV refl./rar Ag; **scârpezí** vb. IV refl. AMD/rar Db; **scherbezí** vb. IV refl. AO, h. 481/rar Vl; **sclepezí** vb. IV intranz. AMD/rar Ph; **sclipeți** vb. IV intranz./rar Db și refl./rar Ph; **sclipezí** vb. IV refl./rar Ag, Db; **scrăpezí** vb. IV refl./rar Gl, Cl; **screpeți** vb. IV intranz./rar Db și refl./rar Db, Cl; **screpezí** vb. IV intranz./prin Ag și refl./Ag, Ph, prin Db și rar Gr, Il; **screpízi** vb. IV refl./rar Il; **scripeți** vb. IV intranz./rar Db și refl. /prin Db și rar Ag, Ph, Tr, If, Cl; **scripezí** vb. IV intranz./rar Db. și refl. AO/rar Vl; AMD/rar Ag, Db, If, Gr; **scripíți** vb. IV refl. AMD/rar Cl; **serbezí** vb. IV intranz. AO/rar Gj, Mh și refl. AO/prin Mh și rar Vl, Gj; AMD/rar Bz; **sorbezí** vb. IV intranz. AO/rar Mh; **străpezí** vb. IV intranz. AMD/rar Ot; **stârpezí** vb. IV refl. AO/rar Ot; AMD/prin Tr și rar Ot; **târpezí** vb. IV refl. AMD/prin Tr și rar Gr, Cl, Tl; **sterbízi** vb. IV refl./rar Tr; **sterpejí** vb. IV refl./rar Br; **sterpezí** vb. IV intranz./rar Br și refl. AO/Dj, prin Ot, Mh și rar Vl, Gj; AMD/Ot, prin Ph, Tr, Gr, Il, Ct și rar Br, If, Cl; **stírpezí** vb. IV refl. AMD/Tr și rar Ag, Db, Ot; **stirpízi** vb. IV refl./rar Gr; **străfezí** vb. IV refl. AO/rar Gj; **străpidí** vb. IV refl. AMD/rar Tr; **strâmpezí** vb. IV refl. AO/rar Gj; **străpezi** vb. IV refl./rar Ag; **strebezí** vb. IV refl./rar Vn; **strepedí** vb. IV refl./rar Cl; **stripeți** vb. IV refl./rar Ag; **stripezí** vb. IV refl./prin Tr și rar Vl, Ag, Db, Ot, If, Cl; **surbezí** vb. IV refl. AO/rar Gj, Mh; **ștârpeji** vb. IV refl. AMD/rar Tr; **șterpezí** vb. IV refl./prin Bz, Il și rar Br, Ot, Tl; **șterpízi** vb. IV refl./rar Cl; **știrpízi** vb. IV refl./rar Tr; **știrpízi** vb. IV refl./rar Tr, Gr.

STREȘINÁ vb. I intranz. unipers. AO, Pl. 45/rar VI „a picura apa din streașină".

STREȘINÁR s. n., pl. *streșináre* AO, h. 207/rar Mh „streașină"; cf. p i c ă t ú r ă 1°...

STRÉȘINĂ v. **strășină 1°, 2°**.

STRÉȘNĂ v. **strășină 1°**.

STREȚUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 177/rar Tr „a bate o s t r e ț e la pereții casei"; cf. a r ă c í...

STRICÁ vb. I tranz. TDO/rar Mh; GM; TDM II/rar Db, Bz [d. lupi, urşi] „a ataca, a răpune": [Lupul] când e liniște, el atunci te... se repede și atunci îți face pradă el, în altfel nu, nu te *strică*/692; cf. p i ș c á...

STRICÁT adj., f. *stricátă* **1°** AO, h. 177/prin Mh și rar Dj „beţiv"; cf. a l c ó l i c...

2° AFLR/rar Tl, Cț „bolnav grav, foarte bolnav"; cf. c o p t.

3° AO, h. 104/rar Gj „constipat"; cf. a s t u p á t...

STRICĂRĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRICĂTOÁRE v. **strecătoáre 1°, 2°, 4°, 5°**.

STRICNEÁLĂ s. f., pl. *stricnéli* AMD, h. 94/rar Bz „vaccinare, vaccin": Am două *strignéli* la mână, cum s-o fi zicând în carte nu știu/728; cf. a l t ó i 3°...

– var. **strigneálă** s. f., pl. *strignéli* AMD, h. 94/rar Vn, Bz.

STRICNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 94/rar Bz „a vaccina"; cf. a l t o i 1°...

– var. **strigní** vb. IV tranz. AMD, h. 94/prin Vn.

STRICORÁ v. **strecurá 2°, 3°**.

STRICORĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°, 2°**.

STRICORITOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRICOTÁ v. **strecurá 2°**.

STRICURÁ v. **strecurá 2°, 3°**.

STRICURĂTOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRICURĂTÓR v. **strecurătoáre 1°**.

STRICURETOÁRE v. **strecurătoáre 1°**.

STRIGÁ vb. I, în a ~ **hóra** TDM III/rar Gr „a emite comenzi sau strigături la horă": Era o horă mare și *strigá* băieții *óra* „ce-i la stânga, ce-i la dreapta!"/827. Îmi luam codia-n mână și pălăria-n cap vara și fugi la... la horă, *strigám hóra*, jucam/827.

STRÍGĂ s. f., pl. *strigi* AMD, Pl. 96/rar Ot „fluture (mic) care roade fagurii din stup: găselnițe"; cf. c a r a b é ț i...

STRIGHEÁȚĂ v. **străgheáță 5°**.

STRIGHÍE v. **tirighíe 1°**.

STRIGÍE v. **tirigie 1°**.

STRIGÍNĂ v. **tírighíe 1°**.

STRIGNEÁLĂ v. **strieneálă**.

STRIGNÍ v. **stricní**.

STRIGOÁIE v. **steregoáie**.

STRIÍN v. **străină 2°**.

STRIJÍE v. **tirighíe 1°**.

STRÍMPTĂ v. **strímt**.

STRIMT adj., f. *strímtă*, pl. *strímte* GM; TDM II/rar Ph; AFLR/rar Tl, Cț „strâmt": O groapă să făcea la... deasupra să făcea puțân mai *strímtă* AFLR/886.

– var. **strímptă** adj. f., pl. *strímpte* GM; TDM II/rar Ph, Cl.

STRIMTOÁRE v. **strâmtoáre 2°**.

STRÍNĂ v. **străină 2°**.

STRÍPEȚ v. **strépez 1°**.

STRIPEȚÍ v. **strepezi**.

STRIPEZÍ v. **strepezí**.

STRIVEÁLĂ s. f., pl. *strivéli* **1°** TDO/rar Vl „presare, turtire": [Burtucanul] îl fierbem, îl punem la *strivgálă* să să strucească puțân, să iesă ap-aia din el/908.

2° var. **zdriveálă** s. f., pl. *zdrivéli* GM/rar Il „strivire (a țesutului) în urma unei lovituri": Și-a mai revenit, da a avut *zdrigăla*, bușala a fost mare. Spun că dă *zdrivgálă* nu se dă nimic/844; cf. z d r o b e á l ă 1°.

STROCOȘÍ v. **storcoși 2°**.

STROCȘÍ v. **zdropși**.

STROCȘITOÁRE v. **stropșitoáre 1°**.

STROMOLÓG s. m., pl. *stromológi* **1°** AMD, Pl. 66/rar Db „coardă de viță-de-vie"; cf. c a p 17°...

2° AMD, h. 388/rar Db [la pl.] „câlți"; cf. b u c i...

STROP s. n. **1°** AFLR/rar Gr „model de finisare a tencuielii obținut prin stropire a peretelui cu un amestec de ciment, nisip și apă".

2° pl. *strópuri* AMD, Pl. 176/rar Br „unealtă a zidarului, cu care se obțin modele în relief"; cf. c i u b ú c 3°...

STROPÁN s. AO, h. 658/rar Dj „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare": [Vița] a-nceput s-arunce *stropán* de struguri, a-nceput să facă rod/982; cf. a r u n c ă t ú r ă...

STROPEÁLĂ s. f., pl. *stropéli* AO, h. 658/prin Dj și rar Mh; AMD, Pl. 64–65; GM/Tr, Il, prin Db, Bz și rar Ag, Ph, If, Cl „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. a r u n c ă t ú r ă...

STROPÉLNIȚĂ s. f., pl. *stropélnițe* **1°** AO, h. 670/rar Gj „vermorel"; cf. f o r m o r é l...

2° AMD, Pl. 178–179/Ot, Tr și rar Ag, Db; *stropélniți*/rar Db, Bz „pămătuf folosit de fierar la potolirea cărbunilor"; cf. b u r é t e 7°...

STROPÍ vb. IV tranz. și refl. AO, h. 196/rar Dj; AMD, h. 179/rar Tr „a aplica stratul de s t r o p la pereți".

2° unipers., ind. prez. *se stroápe* GO/rar Mh „a ploua (puțin) cu stropi mari".

STROPITÓR s. n., pl. *stropitoáre* AMD, Pl. 178–179/rar Ot „pămătuf folosit de fierar la potolirea cărbunilor încinși; stropitoare"; cf. b u r é t e 7°...

STROPÍTĂ adj. f. TDM III/rar Tr [d. vița-de-vie] „cu rod în cantitate mică"; cf. a r u n c á ț i.

STROPITÚRĂ s. f., pl. *stropitúri* AO, h. 658, GO; AFLR/Dj, prin Gj, Ot și rar Vl, Mh; AMD, Pl. 64–65; GM/prin Tr, Gr, Cl și rar Ag „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare": Depe trei ani de zile [vița] face *stropitúră* de struguri AFLR/967; cf. a r u n c ă t ú r ă...

STROPÓDNIC s. m., pl. *stropódnici* AMD, h. 155/rar Cl „persoană (nuntaș) care ajută și servește la masa de nuntă"; cf. a j u t ó r 3°...

STROPOLEÁLĂ s. f. AMD; GM/rar Br, Il; AFLR/rar Cț „acțiunea de a s t r o p o l i".

STROPOLÍ vb. IV intranz. AMD; GM/rar Br, Il; AFLR/rar Tl „a ajuta la pregătirea și la servitul mâncărurilor la nuntă"; cf. a l e r g á 1°.

STROPOLITOÁRE s. f. pl. GM/rar Vn „femei care ajută și servesc la masa de nuntă"; cf. a l e r g ă t o á r e 1°...

STROPOLITÓR s. m., pl. *stropolitóri* AMD, h. 155; GM; AFLR/prin Cl, Il și rar Ph; GD/rar Tl [mai ales la pl.] „persoană care ajută și servește la masa de nuntă"; cf. a j u t ó r 3°...

STROPȘITOÁRE s. f. **1°** GO/rar Mh „lemn cu câteva crăcane la un capăt, folosit la zdrobirea strugurilor pentru must; mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ș 3°...

2° var. **zdropșitór** s. n., pl. *zdropșitoáre* AO, h. 687; TDO/rar Dj „teasc"; cf. c á d ă 3°.

– var. **1° strocșitoáre** s. f. GO/rar Mh; **stropșitór** s. n., pl. *stropșitoáre* AO, h. 671/rar Mh; **zdropșitoáre** s. f./rar Gj; **zdropșitór** s. n., pl. *zdropșitoáre* AO/rar Dj.

STROPȘITÓR v. **stropșitoáre 1°**.

STROȘÍ v. **storci 1°, 2°, 4°**.

STROȘITOÁRE v. **storcitoáre 1°, 2°**.

STROȘITOR v. **storcitoáre 1°**.

STRUC s. n. și m. **1°** pl. *strúcuri* AO, h. 390; 657/rar Dj; *struci*/rar Dj „fiecare dintre cele două brațe de la despicătura proțapului, prin care se face legătura cu vehiculul (căruță sau sanie)"; cf. f á l c ă 2°...

2° var. **strug** s. m., pl. *strugi* AMD, Pl. 162/rar Vl „lemnul care susține capetele b o g d a n i l o r la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

– var. **1° strúcă** s. f., pl. *struci* AO, h. 657/rar Dj; **struci** s. m., pl. *struci* AO, h. 390/rar Dj.

STRUCÁLĂ s. f., pl. *strucăli* AO, h. 390; 657/rar Dj „fiecare dintre cele două brațe ale proțapului prin care se face legătura cu vehiculul (căruță sau sanie)"; cf. f á l c ă 2°...

STRÚCĂ v. **struc 1°**.

STRUCÍ v. **storcí 5°**.

STRUCI v. **struc 1°**.

STRUDÁNIE s. f. GM/rar Ph „strădanie, efort": Cu mare *strudánie* i-a scos/719.

STRUG[1] v. **struc 2°**.

STRUG[2] s. m., pl. *strúguri* **1°** AFLR/rar Mh „strugure"; cf. p o á m ă 1°...

2° AMD, Pl. 152/rar Db „lână creață, inelată și încâlcită (ca un ciorchine)".

STRUGÍ vb. IV tranz. AMD, h. 74/rar Vn „a scrânti, a luxa (mâna, piciorul etc.)"; cf. c l e f e t i 2°...

STRÚGUR s. m., pl. *strúguri* AO, Pl. 83/Mh și rar Gj; AMD, Pl. 69–70; TDM II/rar Ag, Ph „strugure"; cf. p o á m ă 1°...

STRUGURÉL s. AO, Pl. 11/rar Mh „pojar, rujeolă"; cf. b u b á t 1°...

STRUGURÉȘTI adj. f. pl., **mére ~** AMD, h. 355/rar Ot „soi de mere văratice, cu gust acrișor".

STRUGURÍCĂ s. f. AO, h. 756/rar Dj „(cuvânt) hipocoristic, de adresare către o persoană iubită, dragă".

STRUJÁN s. m., pl. *strujáni* AMD, h. 312/rar Tl; *strujéni*/rar Tl „tulpină de porumb (după ce s-au culeș știuleții); cocean"; cf. c i o c á n[2] 1°...

STRUJEÁLĂ s. f. GO/rar Vl „acțiunea de a da la rindea".

STRUJÉLE s. f. pl. GM/rar Ag „strujituri de lemn; talaș"; cf. t a l á g i.

STRUJÍ v. **strungí**.

STRÚJNIȚĂ s. f. GO/rar Mh „mașină (acționată manual) pentru zdrobit strugurii; teasc"; cf. c á d ă 3°...

STRUMÂNÁRE v. **strămurâre 2°**.

STRUMURÁRE v. **strămurâre 3°**.

STRUNĂ vb. I **1°** tranz. și refl. pas. AMD, h. 94/rar Ot, Tr, Gr „a (se) vaccina"; cf. a l t o í 1°...

2° var. **struní** vb. IV refl. AMD, Pl. 127/rar Ag [d. oi] „a se mârli"; cf. b á t e[1] 1°...

STRUNÁRE s. f. AMD, h. 94/rar Tr „vaccinare, vaccin"; cf. a l t ó i 3°...

STRÚNĂ s. f., pl. *strúne* **1°** AO, h. 415/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 282/rar Tr; *struni*/rar Db „strungă"; cf. c ă t ú n 4°...

2° AMD, Pl. 137/rar Db „încăpere în care se prepară cașul, urda, la stână"; cf. b ă c i e 1°...

3° AMD, h. 42/Tl, prin Cț și rar Ph, Bz, Br; *struni*/rar Vn „strungăreață între dinți"; cf. g o l[1] 5°...

STRUNĂTÚRĂ s. f., pl. *strunătúri* AMD, h. 94/prin Tr și rar Ag, Gr „vaccin": Am fost aicea la dispensar și i-a făcut [copilului] *sturnătúră* la mână GM/759; cf. a l t ó i 3°...

– var. **sturnătúră** s. f., pl. *sturnătúri* AMD, h. 94; GM/rar Ot, Gr.

STRUNEÁ s. f., pl. *strunéle* AMD, h. 42/rar Ph, Il „strungăreață între dinți"; cf. g o l[1] 5°...

STRUNG[1] s. n. **1°** pl. **strúnge** AMD, Pl. 169/rar Cl „strunguri (folosite de rotar)".

2° pl. *strúnguri* AO, Pl. 134/rar Vl; AMD, Pl. 182–183/rar Ag „partea de jos (care se rotește cu piciorul) la roata olarului"; cf. r o t i l ă 3°...

3° pl. *strúnguri* AMD, h. 688/rar Il „cuțitul strungului folosit de rotari"; cf. c u ț i t o á i e 3°...

STRUNG[2] v. **strúngă 2°**.

STRUNGÁCI s. m., pl. *strungáci* AO, h. 768/rar Gj, Mh „cioban care dă oile în strungă; strungar"; cf. a l e r g ă t ó r 4°...

STRUNGÁRE s. f. pl. AFLR/rar Ag „oi care trec prin strungă".

STRÚNGĂ s. f., pl. *strungi* **1°** AO, h. 413/prin Mh și rar Vl, Gj; AMD, Pl. 140/prin Ag și rar Db, Bz, Br „țarc pentru oi (în câmp sau lângă casă)"; cf. a r c á n 2°...

2° var. **strung** s. n., pl. *strúnguri* AO, h. 415/rar Gj, Dj; AMD, h. 282; Pl. 136/rar Ag, Ph, Ot, Tr, If, Tl, Cț „locul pe unde trec sau unde așteaptă oile înainte de a fi mulse"; cf. c ă t ú n 4°...

3° AO, h. 412/rar Mh; AMD, h. 279; Pl. 134/rar Ag, Br, Il „stână"; cf. s t á u l 1°...

4° AO, h. 770/rar Ot „încăperea unde se prepară caşul, urda etc., la stână"; cf. b ă c í e 1°...

5° AMD, Pl. 139–140/rar Ag, Br, Il, Ct „locul îngrădit din faţa strungii, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

6° AMD, h. 675; AFLR/rar Ag, Ph, Br „adăpost, de obicei din nuiele împletite, acoperit cu stuf"; cf. b o ş i r c ă u...

7° AMD, h. 674/rar Ag, Tl „porţiune de gard mobilă, folosită la mutarea stânii"; cf. a r c á c i 3°...

8° pl. **strúnge** AMD, h. 42/rar Bz, Il, Tl „strungăreţe între dinţi"; cf. g o l[1] 5°...

9° AMD, Pl. 118/rar Ph, Vn „lătunoaie în ţesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

STRUNGĂREÁȚĂ s. f. 1° pl. **strungăréţi** AMD, h. 42/Cl, prin Il şi rar Db, Ph, Tr, If „strungi între dinţi"; cf. g o l[1] 5°...

2° pl. *strungăréţe* AO, h. 777/rar Vl „ţarc în care se separă mieii înţărcaţi"; cf. c o ş á r[1] 4°...

3° AMD, h. 281/rar Ot „vas mare, căldare în care se încheagă laptele (la stână)"; cf. b i d ó n 1°...

4° pl. *strungăréţe* AMD, Pl. 118/rar Cl; *strungăréţi*/rar Db „lătunoaie în ţesătură"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

– var. 1° **strângăreáţă** s. f., pl. *strângăréţi* AMD, h. 42/rar Gr.

STRUNGĂRÉŢ adj., f. *strungăreáţă* AMD, h. 42/rar Il „(bărbat, persoană) cu strungăreaţă (între dinţi)".

STRUNGĂRÍŢĂ s. f., pl. *strungăríţe* AMD, h. 42/rar Db „strungăreaţă (între dinţi)"; cf. g o l[1] 5°...

STRUNGHÍŢĂ s. f. GO/rar Mh dim. de la *strungă* (de oi): Şi mai face încă altă *strungíţă* mică, unde le bagă [oile] ca să le mulgem/940.

STRUNGÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 169/rar Db „a se da, a se prelucra la s t r u n g 1°"; cf. s t r u n g u i.

– var. **strují** vb. IV tranz. AMD, Pl. 169/rar If.

STRUNGUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *strunguiéşte* GO/rar Gj; *strúnguie* AMD, h. 688/rar Ag „a prelucra la s t r u n g 1°; a strunji"; cf. s t r u n g í.

STRUNGULEÁȚĂ s. f. AMD, h. 42/rar Br „strungăreaţă (între dinţi)"; cf. g o l[1] 5°...

STRUNÍ v. **strunâ 2°**.

STRÚPĂ s. f. AFLR/rar Vl „cânepă de calitate inferioară; câlţi; stupă"; cf. b u c i...

– var. **zdúpă** s. f. AO, h. 498/rar Vl.

STRÚRURI v. **ştrol 1°**.

STRUŞITOÁRE v. **storcitoáre 2°**.

STRUŢÍT adj. AO, Pl. 123/rar Gj [d. laptele lăsat la acrit] „bine prins; închegat".

STU interj. AO, Pl. 137/rar Dj „cuvânt, strigăt cu care se îndeamnă boii înjugaţi să meargă la dreapta; cea"; cf. c e á l a 1°...

STUCĂTORÍ vb. IV refl. GM/rar Vl „a se bate leaţuri pe pereţii unei case (noi)"; cf. a r ă c i...

STUCHÍ vb. IV tranz. AMD, ch. 247/rar Bz, Br, Tl „a scuipa"; cf. s c u i p ă...

– var. **ştupí** vb. IV tranz. AFLR/rar Mh.

STUDÉNŢI s. m. pl. AFLR/rar Tr „agitatori în timpul răscoalei ţărăneşti din 1907": S-auzise că vine *studénţi*. C-aşa era [în 1907] cuvântu ăsta: vin *studénţi*, vin *studénţi*/829.

STUDÉU v. **stúdiu**.

STUDINEÁN s. m., pl. *studinéni* AO/993 „locuitor din comuna Studina".

STÚDINIŢĂ s. f., pl. *stúdiniţi* AMD, h. 42/rar Tl „strungăreaţă (între dinţi); cf. g o l[1] 5°...

STÚDIU s. n. GO/rar Dj; AMD/rar Ph „divan, studio, canapea"; cf. c r ă m i é r e.

– var. **studéu** s. n., pl. *studée* AMD, h. 228 MN/rar Tl, **studiu** s. n. GO/rar Dj.

STUDÍU v. **stúdiu**.

STUF s. n., pl. *stúfuri* AMD, h. 354; 404/rar Ph, Ot, Tr „pâlc de tufe; tufă, tufiş"; cf. d o s 2°...

STUFÁR s. m., pl. *stufári* GD/rar Tl „soi de peşte".

STUFĂRÍ vb. IV refl. GM/rar Ph [d. plante] „a-şi dezvolta ramurile; a se face stufoase"; cf. înstufărí.

STUFÍTĂ adj. f., pl. *stufite* **1°** AMD, h. 405/rar Tr [d. pădure] „deasă, stufoasă"; cf. hâgioásă...

2° var. **stiufítă** (3 sil.) adj. f., pl. *stiufite* AO, h. 801/rar Mh [d. oi] „cu lână scurtă la fir şi deasă"; cf. părlă 2°...

STUFOÁSĂ adj. f., pl. *stufoáse* AMD, Pl. 153/rar Ag [d. oi] „cu lână având firul lung şi drept; stogoşă"; cf. buzurínă 2°...

STUFUROÁSĂ adj., pl. *stufuroáse* AMD, h. 404/rar Db [d. pădure] „cu copaci mici şi deşi, stufoasă"; cf. hâgioâsă...

STUHĂRÍŞ s. n. TDO/rar Vl „desiş, stufăriş": Şi-n *stuhăríş* oaia s-a acătat de... de un copac/907; cf. bugeác 1°...

STÚNĂ v. **stână 6°**.

STUP s. n., pl. *stúpuri* **1°** AO, h. 688/rar Vl „adăpost special amenajat pentru albine"; cf. uléi[2] 1°.

2° AO, h. 607/rar Mh „glugă (conică) din coceni de porumb"; cf. bóghie 1°...

STUPĂRÉSC adj., pl. *stupăréşti* AO, Pl. 177/rar Mh „care ţine de meseria de stupar": Cuţit *stupărésc* /967.

STÚPEŢ s. AO, h. 651/rar Mh „inelul de fier care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. bándă[2]...

STUPÍNĂ s. f. GM/rar Gr „stup (sălbatic)": Mi-a fost teamă să nu fie vreo *stupină* de viespe, de muscă d-astea rea/821.

STUPUÍ vb. IV tranz. AO, h. 702/rar Vl, Gj „a lua fagurii (cu miere) din stup, omorând albinele".

STURI s. f. [?] pl., art. *stúrile* GO/rar Dj „stufuri": La *sturí*, când bagă, aicea la *sturí* de vine apa, la *sturí*, unde sânt *stúrile* aici, la deal, în baltă [...] prinde numa funza caracudii/980.

STURICHÍŞ s. n. GM/rar Ag „pădure tânără şi deasă; lăstăriş"; cf. córdru 3°...

STURÍT adj., **sânge** ~ AO, Pl. 12/rar Vl „vene inflamate; varice"; cf. argínt 1°...

STURMÂNÁRE v. **strămurăre 2°**.

STURNĂTÚRĂ v. **strunătúră**.

STURUÍ vb. IV intranz. GO/rar Gj [d. iarbă] „a foşni (ca stuful)": Dacă mergi pân iarbă, *stúruje*/905.

STURZ s. m., pl. *sturzi*, ~ **de gheáţă** AMD, h. 530/rar Il „ţurţure"; cf. burlán 3°...

STUTĂÍ vb. IV tranz. AO, h. 948/rar Mh „a asmuţi (câinele)"; cf. amuţâ...

SUÁT v. **suhát 1°, 4°, 6°**.

SUĂŢEÁN (3 sil.) s. m., pl. *suăţéni* AMD/864 „locuitor din comuna Sohatu".

– var. **suhoţeán** s. m., pl. *suhoţéni* AMD/864.

SUBĂRBÍE s. f., pl. *subărbii* AMD, h. 301/rar Bz „bărbie la vite".

SUBRÁŢ s. n., pl. *subráţe* AMD, h. 75/rar Ct „subsuară"; cf. mână 1°...

SUBSTRÁGE vb. III tranz. **1°** AFLR/rar Ph „a extrage (dintr-un zăcământ)": *Substrăg*[ę]*ám* numai păcură, care o aveam *dă substrás* [la sondă]/705.

2° TDM I/rar Tr „a retrage".

– var. 2° **subtráge** vb. III tranz. şi refl. AFLR/rar Ph.

SUBSUÁRĂ (4 sil.) s. f. **1°** pl. **subsuóare** AO, h. 111/rar Vl, Gj „subsuori"; cf. mână 1°...

2° var. **subţioáră** s. f., pl. *subţióri* AMD, Pl. 71/prin Tl şi rar Vn „copil la viţa-de-vie"; cf. călúgăr 3°...

3° var. **subţioáră** s. f., pl. *subţióri* AMD, Pl. 68/rar Tr, Tl „lăstar, coardă la viţa-de-vie"; cf. cap 17°...

4° var. **subţioáră** s. f., pl. *subţióri* AMD, h. 604; Pl. 50/prin Tl „copil, pui la porumb"; cf. căţél 6°...

5° var. **subţioáră** s. f., pl. *subţióri* AMD, h. 605/rar Vn „ştiulete în formare; păpuşă"; cf. chícă[1] 3°...

– var. **sâbţioáră** s. f., pl. *sâbţióri* 1° AO, h. 111/Dj, prin Mh, Ot şi rar Tr; AMD, h. 75/rar Vl, Ot, Tr, Tl; 2° AO, h. 664/rar Dj; AMD, Pl. 71/rar Tr; *sâbţioáre* 1° AO/rar Mh, Ot; AMD/rar Ag, Ot;

sipsiórі s. f. pl. 1° AFLR/rar Gr; **sipţioáră** s. f., pl. *sipţiórі* 1° AMD; TDM II, III/rar Ag, Ph, Tr, Gr; **subţioáră** s. f., pl. *subţioáre* 1° AO/rar Vl, Mh, Dj; AMD/prin Ph, Cţ şi rar Ag, Db, Ot, Tr, Il, Tl; **subţioáre** s. f., pl. *subţiórі* 1° AMD/rar Cl; **subţiór** s. m., pl. *subţiórі* 4° AMD, Pl. 50/rar Gl; **subţuioáră** (4 sil.) s. f., pl. *subţuiórі* 1° AO/rar Mh; **subţuoáră** s. f., pl. *subţuóri* 1° AO/rar Vl; AMD/rar Tl; **susuioáră** (4 sil.) s. f., pl. *susuiórі* 1° AO/rar Mh; **susuoáră** s. f., pl. *susuóri* 1°/prin Gj şi rar Vl: 5° AO, h. 600/rar Gj; *susuoáre* 1° AO/rar Gj.

SUBTRÁGE v. **substráge 2°**.

SUBŢIÁ vb. I refl. GM/rar Bz „a se împuţina; a se rări": Oamenii *s-a subţiát*, s-a cărat/748.

SUBŢINĂTÓR v. **susţinătór 2°, 3°**.

SUBŢIOÁRĂ v. **subsuoáră 1°–5°**.

SUBŢIOÁRE v. **subsuoáră 1°**.

SUBŢIÓR v. **subsuoáră 4°**.

SUBŢÍRE adj., ~ **de minte** AO, Pl. 1/rar Mh „inteligent"; cf. c u r ă ţ...

SUBŢIRELÚŢ adj., f. pl. *subţirelúţe* AFLR/rar Ph; GD/rar Tl dim. de la *subţírel*: Facem aluat [...] *subţirelúţ* aşa/AFLR/712.

SUBŢIRÍCĂ s. f. AMD, h. 103/rar Cţ [iron., fig.] „diaree": A dat *supţírica* peste el, cufureala/887; cf. b o á l ă 4°...

SUBŢIRICÚŢĂ adj. f. GM/rar Bz, Br dim. de la *subţíricã*.

SUBŢUIOÁRĂ v. **subsuáră 1°**.

SUBŢUOÁRĂ v. **subsuáră 1°**.

SUC[1]. ~ - ~ - ~ interj. AMD, Pl. 128–129/rar Bz, Br; ~ *-su -su*/rar Db „strigăt cu care se cheamă oile"; cf. ă r i p ă 13°...

SUC[2] v. **usúc 2°**.

SUCÁLĂ s. f., pl. *sucále* 1° AMD, h. 399/Cl, prin Il şi rar Gr „vergeaua pe care se învârteşte ţeava la unealta cu acelaşi nume".

2° pl. **sucăli** AMD, h. 399/Ag, Db, Ot, Tr, prin Vl, Ph, Bz şi rar Vn, Gr, Cl, Il „sucale"; cf. c i c r í c 1°...

3° AO, Pl. 118/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 104/rar Db, Br, Gr, Cl; *sucăli* AO/rar Dj, Tr „drugă": Pă *sucálă* se îndrugau căltii pentru cergă/823; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

4° AO, Pl. 141/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 697/rar Ot; *sucăli* AMD/rar Vl „un fel de sfredel de găurit metale; coarbă pentru metale"; cf. f i l i é r i[1] 2°...

5° AO, Pl. 137/rar Mh unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de legat cercurile"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

6° AMD, Pl. 132/rar Br, Il „unealtă cu care se fac găuri în urechea oii"; cf. p i t r ó c[2] 1°...

7° AMD; AFLR/rar Bz, Br „frigare".

– var. 2° **ţucálă** s. f., pl. *ţucále* AO, h. 509/rar Dj.

SUCĂLÉTE s. m., pl. *sucăléţi* 1° AO, h. 234/rar Dj „sul de întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ţ...

2° TDO/rar Ot „sul (din măruntaie tocate pentru tobă)": Punem rinichi şi şorici mult şi le facem aşa *sucăléte* şi le punem usturoi la mijloc şi băgăm în burtican/985.

SUCĂLÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Dj „a răsuci; a înfăşura foaia de varză (la sarmale)"; cf. î n v ă l u i 1°.

SUCĂLÓI s. n., pl. *sucăloáie* AO, h. 234/rar Mh „sul de întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ţ...

SÚCE v. **sucí 2°**.

SUCÍ vb. IV tranz. 1° AMD, h. 74/rar Db, Il, Cţ „a scrânti, a luxa (mâna, piciorul)"; cf. c l e f e t í 2°...

2° var. **súce** vb. III tranz. şi refl. AO, h. 55; Pl. 87; AFLR/prin Gj, Mh „a (se) răsuci": [La tors, firul] îl *súce* muierea şi-l unge cu scuipat Pl. 87/938; cf. r ă s u c í 1°...

SUCILÓI s. n. GO/rar Mh „sul subţire (din aluat, folosit pentru ornamentarea colacilor, turtelor etc.)": Frământi două bucăţi de pâine ş-o baţi aşa pe... ca un *sucilói* de pâine [...] şi p-ormă pune una

deasupra de alta de să face forma crucii/966.

SUCIÓI (2 sil.) s. n., pl. *sucióiuri* AO, h. 234/rar Vl „sul de întins foia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

SUCÍT adj., pl. *suciți*, f. *sucită*, pl. *sucite* AO, h. 143, 144/rar Tr; AMD, h. 111, 112/rar Br „schilod, infirm": E *sucît*, vai de pielea lui, fără picioare, fără mâini AMD/737; cf. a n c h i l o z á t 1°...

SUCITOÁRE v. **sucitór**[1] **1°, 3°, 4°.**

SUCITÓR[1] s. n., pl. *sucitoáre* **1°** AO, h. 234/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 221/Vn, Bz, prin Br, Cț și rar Vl, Ag; *sucitóri* AO/rar Dj „sul de întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

2° GM; AFLR/rar Ph, Bz, Br „făcălet (de amestecat mămăliga)"; cf. d r ú g ă[3] 4°...

3° AMD, Pl. 148/rar Vn „drugă (de răsucit fire)"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

4° var. **sucitoáre** s. f., pl. *sucitóri* AMD, Pl. 171/rar Bz „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de legat cercurile"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

– var. **sucitoáre** s. f. 1° pl. *sucitoáre* AMD, h. 221/rar Cț; 3° *sucitóri* AMD, Pl. 148/rar Br, Il.

SUCITÓR[2] v. **șiștór 1°.**

SUCÍTUL s. art. GM/rar Db „numele unui dans popular care se joacă în perechi".

SUCITÚRĂ s. f., pl. *sucitúri* **1°** AO, h. 503; GO/rar Vl „jurubiță (mare)"; cf. c i u l e á...

2° AO, h. 339/rar Ot „adâncitură între două dealuri; curmătură"; cf. d ó l i e 2°...

SUCIULÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ag „a răsuci": Cânepa o *sucúlím*, o răsucim/679; cf. r ă s u c í 1°...

SUDÁN s. AMD/rar Tl; **iárbă de ~** loc. subst./rar Cț „plantă furajeră (obținută dintr-o sămânță, inițial, importată)".

– var. **sodán** s. TDM II/rar Ph.

SÚDĂ v. **asudă 1°, 2°.**

SÚDĂ s. f. TDO/prin Dj și rar Gj; GM; TDM I/prin Db și rar Br, Ot, Gr „sodă (caustică)": Puneam leșier și făceam numa cu... [leșie], că n-a fost *súdă* pesemne atunci când cu bătrânii mei GM/691; cf. p i á t r ă 2°.

– var. **zótă** s. f. GM/rar Cl.

SUDOÁREA, ~ -călului loc. subst. AFLR/rar Tl „numele unei plante".

SUDÓM s. n. AFLR/rar Mh „surpătură (de pământ), râpă"; cf. c u r m ă t ú r ă 5°...

SUDRÍE adj. f., pl. *sudrii* AMD, Pl. 129–130/rar Bz, Br, Tl [d. oi] „de culoare cenușie, seină"; cf. c â c i o r 2°...

SUDUÍ vb. IV tranz. **1°** AMD/rar Tr „a certa, a dojeni"; cf. g ú r ă 1°.

2° AFLR/rar Cț „a asupri": Spune bătrânii că-n timpu... când stăpânea turcuaicea, îi... *suduá* și pă ei [...] fura vite, mai... bătea lumea/892; cf. h o r o p s í...

SÚDUL s. art., **~ ápei** AMD, h. 65/rar Cț „transpirație, sudoare": Iese *súdu ápi*, m-a trecut sudoarea/895; cf. a s u d e á l ă...

SUDUMÍ vb. IV tranz. AO, h. 201/rar Mh „a doborî": Cutare *sudumí* sau surupă o cleanță/945; cf. b u r f u í 2°.

SUFERÍ vb. IV refl., în **a se ~ rău** AFLR/rar Bz „a se simți rău; a suporta cu greutate": Eu *mă sufergím rău* așa că tovarășu meu cioban mă scula la ziuă să mulgem oile/735; cf. d o á g ă 5°.

SUFERÍT adj., f. *suferítă* AFLR/ rar Db „suferind"; cf. c i o c n i t.

SUFICIÉNT, în ~ loc. adv. GM/rar Tr „suficient, îndeajuns, pe săturate": Mânca el *în sufîciiént*/778; cf. d e p l í n.

SÚFLETUL s. n. art. cu val. adv. TDO/rar Mh „nimic, nici vorbă": Cum pleca câinele, cum lupu ne strica, da cum venea câinele la târl-acolo, *súfletu*, nu mai da lupii-acolo/967.

SUFLÍE s. f., pl. *suflii* GM/rar Gr „fluier de metal"; cf. ș u i e r i c i.

SUGĂCI s. m., pl. *sugáci* AMD, Pl. 65–66/rar VI „rădăcină aeriană la vița-de-vie"; cf. b á r b ă 7°...

SUGÁR s. m., pl. *sugári* **1°** AO, h. 664/rar Gj; AMD, Pl. 65–66/rar Cl

„rădăcină aeriană la vița-de-vie"; cf. b á r b ă 7°...

2° AMD, Pl. 93/rar Ot „trompa albinei"; cf. c i o c[2] 2°...

3° AO, h. 209/rar Vl; AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

4° AO, Pl. 26/rar Dj „șipcă bătută pe căpriori (pentru fixarea țiglei)".

SUGĂRÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 120/rar Gj „a da un miel să fie alăptat de o altă oaie (pentru că mama lui nu are lapte sau a murit)"; cf. s u p ú n e.

SUGHÍTE v. **sughițá 2°, 3°**.

SUGHIȚÁ vb. I intranz. **1°** AMD, h. 60 MN/prin Ph și rar Db, Tr „a suspina (de plâns)"; cf. m u g ă í 2°.

2° var. **sughíte** vb. III intranz. AO, h. 170/rar Dj „a tresări în somn"; cf. l ă n c o t í 2°...

3° var. **sughiți** vb. IV intranz. AO, h. 867 MN/Vl, prin Mh și rar Gj, Dj, Ot; AMD, ch. 205/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, prin Vl, Bz, Tl, Cț și rar Vn, Gl, Br „a scoate sughițuri".

– var. **3° sughíte** vb. III intranz. AO, h. 687 MN/rar Dj, Ot; AMD, ch. 205/rar Vl, Ag, Vn.

SUGHIȚÍ v. **sughițá 3°**.

SUGÍU s. m., pl. *sugii* AMD, h. 20/rar Ag „urcior la ochi"; cf. b r ă n c ă[2] 4°...

– var. **sulgíu** s. n., pl. *sulgíuri* AO, h. 38/rar Mh.

SUGMAN s. n., pl. *sugmáne* AO, Pl. 39/rar Ot „rochie": Capot, *sugmán* [se zice] pă sârbește/985; cf. f ú s t ă[1] 2°...

SUGURÉL s. m., pl. *suguréi* AMD/rar Br „miel alăptat de o altă oaie (pentru că mama lui nu are lapte sau a murit)".

SUGURÍ v. **sugurícă**.

SUGURÍCĂ interj. AMD, Pl. 128–129/rar Ph; **sugurica**/rar Ag „strigăt cu care se cheamă oaia"; cf. á r i p ă 13°...

– var. **sugurí** interj. AMD, Pl. 128–129/rar Br; ~ *su* AO, Pl. 120/rar Gj; **țugurícă** interj. AMD/rar Ph.

SUHÁT s. n., pl. *suháturi* **1°** AMD, Pl. 158–159; AFLR/prin Bz, Br; AFLR/rar Cț „pășune, izlaz": Locul de pășune sau *suhát* îi spune alții AFLR/891; cf. c e a í r 1°...

2° AO, h. 450/rar Dj, Ot „fâneață"; cf. b á l t ă 4°...

3° AMD, h. 410/rar Il „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

4° var. **suát** s. n., pl. *suáturi* AO, h. 585/prin Ot și rar Dj „teren înțelenit, pârloagă"; cf. l i v á d i e 4°...

5° AMD, h. 405/rar Il „teren defrișat; tăietură"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

6° var. **suát** s. n., pl. *suături* AMD, h. 282/rar Tr „strungă (la stână)"; cf. c ă t ú n 4°...

– var. **1° soát** s. n., pl. *soáturi* GD/rar Cț; **sohát** s. n., pl. *soháturi* AMD; AFLR/rar Cț; **suát** s. n., pl. *suáturi* AO, Pl. 59/prin Ot și rar Dj, Tr; AMD, Pl. 159–160; GM/rar Ph, Tr, Il.

SUHĂIÁN s. m., pl. *suhăiéni* AMD/785 „locuitor din comuna Suhaia".

SUHOȚEÁN v. **suáțeán**.

SUÍ vb. IV **1°** tranz. TDO/rar Gj „a ridica, a urca": Și pe urmă-l *suí* [porcul făcut cârnați] în pod la fum/943; cf. s ă l t á 2°...

2° refl. TDO/rar Ot „a se așeza (la masă)": P-ormă intră [nuntașii] în casă și pune la masă. *Să súje* băieții [...] vine iar lumea din nou [luni], *să súje* la masă/997.

3° refl. GM/rar Tr „a se dezvolta; a înainta, a avansa": Acuma știința *s-a suít*, de ce merge *să súje*/802; cf. c i l i v i z á...

– var. **1° sâí** vb. IV tranz. TDO/rar Mh.

SUIÁN s. n. și m., pl. *suiéne* **1°** AMD, h. 249/prin Db și rar Ph, Tr, Gr, Il, Tl, Cț; *suiánuri*/rar Db; *suiénuri*/rar Cț; *suiéni*/prin Db și rar Tr, If, Gr, Il, Cț „leucă"; cf. c h i l i m í e 1°...

2° AMD, h. 248; GM/rar Ph, Tr; *suiénuri* AMD/rar Cț; *suiéni* AMD, h. 248; 666; GM/rar Tr, If, Gr, Cl, Il, Cț „fiecare dintre cei patru drugi, fixați vertical pe podul osiei ori pe opleni, pe

care se sprijină pereții laterali ai căruței sau ai saniei": Tronul [căruței] nu poate să stea numa pe lemnu-ăsta drept, are brațele-astea-n sus, două-n spate la ștel și două... la ăștia le spune *suiénĭ, suiénĭ* din față, *suiénĭ* din spate GM/864; cf. c o l ț á r 5°...

3° AMD, h. 655, 656/rar Cl „fiecare dintre cele două părți principale (din față și din spate) care compun o căruță"; cf. c o t í g ă 1°...

4° AMD, h. 243/prin Il; *suiéni*/rar Gr „un fel de căruță ușoară (fără leuci și fără v ă t r a i e)"; cf. g h i o c i 1°...

5° AMD, h. 654/rar Tr, Il, Ct; *suiénuri*/rar Ct „v ă r t e j la căruță"; cf. b a i g i c...

6° pl. *suiéni* AMD. Pl. 61–62/rar Ag „fuscel la loitre"; cf. a r á c 3°...

– var. **síuién** (2 sil.) s. n., pl. *síuiéne* 2° AMD, h. 666/rar Ct; 5° AMD, h. 654/rar Ct; **țuián** s. m., pl. *țuiéni* 1° AMD, h. 249/rar Gr; 2° AMD, h. 248; GM/rar Db, Ph; 3° AMD, h. 654, 655/rar Db și s. n., pl. *țuiánuri* 4° AMD, h. 243/rar Ph.

SUITÓR s. n., pl. *suitoáre* AMD, h. 657/rar Ph „lamba la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

SÚLĂ s. f., pl. *súle* AMD, Pl. 73–74/rar Tr „un fel de rangă folosită la (ră)săditul viței-de-vie; chitonag"; cf. a r á c 1°...

SÚLE s. n. pl. **1°** AO, h. 671/rar Ot, Tr; AMD, h. 396; Pl. 77; GM/Tr și rar Db, Ph, Ot, Il „suluri" (la războ)".

2° AO, h. 234/rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 221/rar Ag, Ot „suluri de întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

3° AO, h. 655/rar Dj „lemnele rotunjite din partea de sus a jugului; cefe"; cf. c ă p ă ț â n ă 5°...

4° AO, Pl. 132/rar Vl „sulurile de lemn pe care alunecă piatra morii când este scoasă din locaș (pentru a fi ferecată)"; cf. l u n g ó n 5°...

5° AMD, Pl. 121–122/prin Ag, Db, Tr și rar Bz, Gr, Cl, Tl, Ct „suluri, trâmbe de pânză"; cf. c ă p ă t â i 6°...

SULEMENDRÍȚĂ v. **șolomendríță**.

SULEMÉNDRIȚĂ v. **șolomendríță**.

SULÉTE s. m., pl. *suléți* AO, h. 655/rar Dj „sulul din partea de sus a jugului; ceafă"; cf. c ă p ă ț â n ă 5°...

SULGÍU v. **sugíu**.

SULÍCĂ v. **sulígă**.

SULIGÁ vb. I tranz. și refl. GM/rar Cl „a (se) sui, a (se) ridica, a (se) urca": Începe pă ginerică să-l ia, să-l lege, *să*-l *suligе* pân pomi/863. Adunai frunză până nu mai puteai, *te suligáĭ* în vârfu pomului/869; cf. s ă l t á 2°...

SULÍGĂ s. f., pl. *sulígi* AMD, h. 530/prin Ct și rar Cl, Il; *sulíge* GD/rar Ct „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **sulícă** s. f., pl. *sulíci* AMD, h. 530/rar Ct.

SULIMENDRÍȚĂ v. **șolomendríță**.

SULINÁR s. m., pl. *sulinári* **1°** AMD, h. 421/ar Br „varietate de plop (cu tulpina lungă și dreaptă, cu crăci puține)"; cf. p l u t á c...

2° AMD/rar Tl „cracă principală, ieșită direct din tulpina copacului"; cf. c o m ă n á c 2°...

3° GM/prin Il și rar Ph, Br „lemn lung și subțire folosit în construcții; prăjină": Mi-am cumpărat scândură, *sulinár*ĭ, ne-am tocmit tâmplăria și dup-aia ne-am tocmit meșteri și-a început construcția casei/852; cf. d r e v e á 1°...

4° AMD/rar Tl „stâlp de telegraf".

5° GD/rar Ct „papiotă de ață"; cf. t ă r l á c.

SULINEÁN s. m., pl. *sulinéni* AMD/879 „locuitor din orașul Sulina".

SULÍNGÂN v. **sulíngin**.

SULÍNGIN s. m., pl. *sulíngini* AMD, h. 530/rar Cl „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **sulíngân** s. m., pl. *sulíngâni* AMD, h. 530/rar Cl.

SULIȘÓR s. n., pl. *sulișoáre* GM/rar Gr dim. de la *sul* (la războ); cf. s u l u l é ț.

SULÍT adj., f. *sulită* GM/rar Db „făcut sul".

SULIȚÁ vb. I refl. TDM I/rar Ot „a se bate în sulițe": În luptă dreaptă să ne luptăm, în suliți *să ne sulim... sulițăm* sau... sau în săbii să ne tăiem?/761.

SÚLIȚĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 73–74/rar Il „chitonag"; cf. a r á c 1°...

2° GM/rar Gr „ac (lung, andrea de circa cinsprezece centimetri) cu care se înșiră pe o ață peștele prins".

SULTÁN s. 1°AO, Pl. 81/rar Mh „varietate de cireș cu fructe mici, de culoare roșu închis și dulci la gust".

2° GO/rar Mh „soi de fructe obținute de la acest cireș".

SULUGHÍȚ v. **sulughiță**.

SULUGHÍȚĂ s. f., pl. *sulughiți* AMD, h. 530/rar Tl „turture de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **sulughíț** s. m., pl. *sulughiți* AMD, h. 530/rar Tl.

SULUIÉTĂ s. f. AMD/rar Tl „siluetă".

SULULÉȚ s. n., pl. *sululețe* GM/rar Ph, Il dim. de la *sul* (la război); cf. s u l i ș ó r.

SÚMĂ s. f. **1°** TDO; AFLR/rar Vl, Gj „cantitate mare; mulțime": [Vulpea] a băgat coada în baltă și dimineața a luat o *sumă* de pește/921. Fetița astrânsase *sumă* de flori/922; cf. î n t u n é r i c...

2° TDO/rar Vl „cantitate": Îi dai sarea, îi dai acolo, după cum ai *súma* [de grăsime pentru săpun] de mare/ 926.

SUMÁNĂ s. f. AMD, h. 75/rar Db „subsuoară"; cf. m ă n ă 1°...

SÚMBUR v. **sâmbur**.

SÚMBURĂ v. **sâmbur**.

SÚMBURE v. **sâmbur**.

SUMBURÉL s. m., pl. *sumburéi* AMD, h. 363/rar Db dim. de la s u m b u r e.

SUMÉDIE s. f. GO/rar Gj „mulțime, sumedenie": Le-a dat o *sumédije* de copii/938; cf. î n t u n é r i c...

SUMÉDRU v. **sâmédru 1°**.

SUMÉTE vb. III 1° tranz. GM/rar Ag „a ridica (o greutate)": Venea un sac pe Argeș. Imediat pui mâna și-l *sumét*/684; cf. î n r i d i c á...

2° refl. GM/rar Tr „a se încumeta": Uite, costă atât, se hotăra, *mă sumetzim*, îmi convenea, plăteam și făceam, nu, mă retrăgeam, că n-am, nu poci/805.

3° var. **sumetí** vb. IV tranz. GM/rar Br „a ridica îndoind (mânecile); a sufleca"; cf. s u m e t i c á.

4° tranz., ind. prez. 1 sg. *sumét* AMD, h. 409/rar Tl „a ridica crengile din partea de sus ale unei tufe, pentru a le putea tăia pe cele de jos.

SUMETÁTE adj. f. pl. GO/rar Gj [d. scânduri] „îmbucate, îmbinate; fălțuite": [Scândurile] vin *sumetáti* una de alta, să-mbucă icea ele/912; cf. c i u b u c á t ă...

SUMETECÁT adj., pl. *sumetecáți* GD/rar Tl „cu mânecile sumese".

SUMETÍ v. **suméte 3°**.

SUMETICÁ vb. I refl. GD/rar Tl „a-și sumete, a-și sufleca (mânecile)"; cf. s u m é t e 3°.

SUMEȚÍ v. **sumuți**.

SUMOÁTE v. **sumuți**.

SUMOTEÁ v. **sumuți**.

SUMÚTE v. **sumuți**.

SUMUȚÁ v. **sumuți**.

SUMUȚÍ vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *sumúte* AO, h. 948/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, ch. 959/prin Vl „a asmuți (câinii)"; cf. a m u ț á...

– var. **asumuți** vb. IV tranz. AO, h. 948/rar Vl; **sumeți** vb. IV tranz./rar Dj, Ot; **sumoáte** vb. III tranz., ind. prez. 3 sg. *sumoáte*/Gj, Mh, Dj, prin Vl și rar Ot; **sumoteá** vb. II tranz., ind. prez. 1 pl. *sumotém*/rar Dj; **sumúte** vb. III tranz., ind. prez. 1 pl. *sumútem*/rar Vl; **sumuță** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *sumúță*/*sumúță*/Gj, prin Vl, Mh și rar Ot.

SUNÁ vb. I intranz. AO, h. 106/rar Ot [d. intestine] „a chiorăi"; cf. b o l b o r o s i...

SUNÁC s. GM/rar Br „căruță a cărei fierărie sună la mers (pentru a atenționa călătorii)".

SUNĂRÍE s. f., pl. *sunării* AMD, h. 655/rar Db, Gr „tinichea pusă între roată și umărul osiei, ca să facă zgomot la mers (pentru a atenționa călătorii)"; cf. c a p á c 15°...

SUNĂTOÁRE adj. f. pl., **mére ~** AMD, h. 355/rar Db „soi de mere văratice".

SUPÁT s. n. GM/rar Bz „spațiul dintre pat și podea": Și-l arunca [pe nounăscutul] sub pat, zice să tacă ca *supátul*/736.

SÚPĂR s. n. GM/rar Br „necaz, supărare"; cf. b a i[1]...

SUPÓRT s. n., pl. *supórturi* **1°** AO, h. 636/rar Mh; AMD, h. 638/Br, Ct; *supoárte* AMD/rar Tr „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

2° AO, Pl. 138/rar Vl; AMD, Pl. 173/rar Ag „scândură pusă de-a curmezișul peste doagele din fundul butoiului (pentru a-i mări rezistența)"; cf. a d á o s 2°...

3° AMD, h. 642/rar Ag „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

4° AMD, h. 189/rar Ag „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

5° pl. *supoárte* AMD, h. 662/rar Ag „fiecare dintre lemnele puse de-a latul peste loitre, pentru a mări capacitatea căruței"; cf. c ó r c i e 2°...

6° AO, h. 459/rar Tr „toc în care cosașul își ține gresia"; cf. c i o c[2] 8°...

SUPORTÁ vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *supoártă* TDO/rar Dj; TDM I/rar Ag „a îndura, a răbda": S-auza [...] că moldovenii fac răscoale contra boierilor, că nu mai pot *să* mai *supoxírte* dijma și hangaralile TDO/ 989; cf. d u r á 1°...

SUPRÍNDE vb. III tranz. TDM III; AFLR/rar Db, Ph „a surprinde"; cf. m i n ț i 2°...

SUPȚINĂTOÁRE v. **susținător 1°, 2°**.

SUPȚINĂTOR v. **susținător 2°–4°, 6°**.

SUPȚÍNEREA s. f. art., **~ coárnelor** AMD, h. 642/rar Ct „brăcinarul plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

SUPÚNE vb. III tranz. AO, Pl. 120/rar Mh „a alăpta, a da mielul să sugă la o altă oaie (pentru că mama lui nu are lapte sau a murit)"; cf. s u g ă r í.

SUPUROIÁ vb. I intranz. GM/rar Db „a supura": A-nceput să *supuroiéze* operația/692; cf. m â r v e l i...

SUPÚS[1] adj., f. *supúsă* AMD/rar Ag [d. bardă] „cu tăișul (ușor) oblic": Barda puțân *supúsă*, iar securea e dreaptă/689.

SUPÚS[2] s. n., pl. *supúsuri* **1°** GM/rar Ot, Tr „șopron (mic) cu acoperișul într-o singură apă"; cf. c e r d á c 8°...

2° AMD, h. 174/rar Ph „pridvor"; cf. f á ț ă 2°...

SUR adj., pl. *suri* AO, h. 402/rar Mh, Dj; AMD, h. 267/rar Ph „(cal) șarg"; cf. b u c í u...

SURÁ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *sureáză* AMD, h. 5/prin Cl și rar Vn, Br „a încărunți, a suri"; cf. c ă r u i â...

SURÁTĂ s. f., pl. *suráte* **1°** AMD; AFLR/rar Db, Ph „soră de cruce"; cf. f â r t á t ă; în expr. **a se da de ~** AMD; TDM I; AFLR/rar Ag, Db, Ph; art. **a se da de-a suráta** AFLR/rar Db; ~ ~ ~ ~ *surátele* AFLR/rar Db „a se face soră de cruce": Cumpărăm câte-o farfurie, câte-o lingură [...] și *ne dăm d-a surátele* [...] și zicem „ții *surátă* pân la moarte?". *M-am dat* și eu *d-a suráta* când eram mai micâ. Da acuma *nu ne-am* mai *dat d-a surátile* AFLR/811; cf. ș o á l ă.

2° AO, h. 160/rar Dj „termen de adresare către o verișoară".

3° GD/rar TI „fată aleasă să fie paparudă, singura din alai care se costumează ca atare și rămâne s u r a t ă 1°, tot anul respectiv, cu celelalte membre ale grupului": De la ora zece să duceau la casa aceluia care era păpăruda. C-așa spunea aia, aia era *surátă*. Așa-i spunea, *surátă*/883.

SURĂȚÍE s. f. GM/rar Ag „obiceiul de a se face fetele s u r a t e, la Rusalii".

SURÂDERE s. f., în expr. **a se lua în ~** AMD/rar Ct „a se lua în derădere"; cf. h a í s 3°...

SURCEÁ s. f., pl. *surcéle* **1°** AO, h. 497/rar Dj; GM/rar Tr [mai ales la pl.] „puzderii de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

2° AMD/rar Ph „firimitură (de pâine, cozonac etc.)"; cf. f ă r â m ă t ú r ă 4°...

3° var. **sfârceá s.** f., pl. *sfârcéle* AMD, h. 207/rar Il „aşchie"; cf. ă ş c h i i...

SURCÉL[1] s. n., pl. *surcéle* **1°** AO, h. 734/Vl, Gj, Dj, Ot, prin Mh şi rar Tr; AMD, Pl. 117/Tr şi prin Ot „beţişorul pe care se pune ţeava în suveică"; cf. b ă t ă[1] 4°...

2° AO, h. 738/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 118–119/rar Tr „beţişor pentru legat între ele capetele firelor rupte în natră"; cf. b ă t ă[1] 3°...

3° AO, h. 722/rar Dj „fiecare dintre cele două bete puse orizontal pe stinghiile fixate pe braţele războiului, de care se agaţă iţele şi vătalele"; cf. b ă t ă[1] 2°...

4° AO, h. 715/rar Dj „fiecare dintre braţele vârtelniţei"; cf. b ă t ă[1] 5°...

5° AMD/rar Tr „băţ de chibrit"; cf. c u i[2] 1°...

SURCÉL[2] s. n., pl. *surcéle* AO, Pl. 137/rar Vl „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul de strâns cercurile"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

SURCELÚŞ s. n., pl. *surcelúşe* **1°** AO, h. 222/rar Ot dim. de la *surcel* („aşchie").

2° AO, h. 734/rar Dj „beţişorul pe care se pune ţeava în suveică"; cf. b ă t ă[1] 4°...

– var. 1° **surcelúşă** s. f., pl. *surcelúşe* AMD, h. 208/rar Db, Cl.

SURCELÚŞĂ v. **surcelúş 1°**.

SURCÍCĂ s. f., pl. *surcéle* **1°** AMD, h. 207/prin Tl „surcea, aşchie"; cf. ă ş c h i i...

2° AO, h. 222/rar Vl; AMD, h. 208/Tl şi rar Ag, Vn, Ct „vreasc, gătej"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. 1° **ciurcícă** (3 sil.) s. f., pl. *ciurcéle* AMD, h. 208/rar Tl.

SURDÁ vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *surdéz* AMD, h. 23/rar Vn, If, Cl „a deveni surd; a surzi"; cf. a s u r d í...

– var. **surzá** vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *surzéz* AMD, h. 27/rar Db.

SÚRDĂ adj. f. **1°** AMD, h. 407/rar Ct [d. o pădure] „foarte deasă; prin care nu se aud zgomotele"; cf. h ă g i o ă s ă...

2° AFLR/rar Ph [d. vase, oale] „goală, fără conţinut": [La ghicit] dacă ridicai p-aia [cană] *súrdă*, zicea că e surd [ursitul]/717.

3° var. **surjí** adj. pl. AO, h. 44/crt.; AMD, h. 23 MN/Ot, Tr şi rar Gr, If; f. pl. *surzi* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ot „care nu aud, lipsiţi de auz"; cf. c e b ă l u i t...

SURDOÁNE s. f./adj. AFLR/rar Mh [iron.] „surdă"; cf. c e b ă l u í t...

SURDUMÁŞ s. AO, h. 531/rar Mh „inflorescenţa alunului"; cf. c e r c é l 5°...

SUREÁCĂ adj. f., pl. *suréci* AMD, Pl. 129–130/rar Br [d. oi] „sură, seină"; cf. c á c i o r 2°...

SURÉICĂ (3 sil.) adj. f. AMD, Pl. 129–130/rar Bz [d. oi] „sură, seină"; cf. c á c i o r 2°...

SURÉL adj., pl. *suréi* AMD, h. 11 MN/rar Vn „cărunt"; cf. b ă l á n 1°...

SÚRJIE s. f. AMD, h. 620/rar Tl „grâu (semănat) amestecat cu secară"; cf. c a r a c a ş á c 1°...

SÚRLĂ s. f., pl. *súrle* **1°** AO, h. 608/rar Vl; GM; AFLR/rar Ph, If, Gr „grămadă, ghigă din coceni de porumb sau din mănunchiuri de cânepă (făcută în jurul unui par)": *Ţúrla* să numeşte-aceea care-o facem cu cocenii care-i aducem du pe câmp. Batem o păleaţă în pământ, de vro şase, şapte metri şi de jur împrejuru ei punem coceni aşa la rând, roată pe lângă *ţúrlă* pân-ajungem la vârfu ei GO/923; cf. b ó g h i e 1°...

2° AMD, h. 195/rar Bz „grămadă de lemne puse în picioare, în formă conică".

3° var. **ţúrlă** s. f, pl. *ţúrle* AMD, h. 195/rar Ph „colibă de formă conică".

4° AMD, h. 288/rar Tl „rătul porcului"; cf. f l i t...

5° AMD, h. 423/rar Gr „măceş"; cf. c â r c i u m á r...

– var. 1° **țârlă** s. f., pl. *țârle* AFLR/rar Gj; **țúrlă** s. f., pl. *țúrle* AO, h. 608; GO/prin Gj și rar Mh.

SURMÁ s. f., pl. *surmále* AO, h. 142/rar Dj „uimă, gâlcă"; cf. b r o á s c ă 5°...

– var. **súrmă** s. f., pl. *súrme* AO, h. 142/rar Dj.

SÚRMĂ v. **surmá**.

SUROPÁ v. **surpá 3°**.

SURPÁ vb. I 1° refl. AMD, h. 104; 106/prin Ag, Ph, Ot, Tr, Gr și rar Db, Cț „a se îmbolnăvi de hernie"; cf. b e t e j í...

2° var. **surupá** vb. I tranz. AO, h. 201/rar Mh „a da jos, a doborî": Cutare sudumi sau *surupă* o cleanță/945; cf. s u d u m í.

3° refl., ind. prez. 3 sg. *se surpează* AFLR/rar Tl [d. un mal, un povârniș] „a se rupe, a se prăbuși": Am început să clădesc [fântâna] de jos cu bolovani roată, ca *să nu se surúpe* AFLR/676; cf. b u r f u í 2°...

4° var. **surupá** vb. I refl. AFLR/rar Ag [d. o mașinărie] „a se rupe, a se distruge"; cf. r ú p e 7°...

– var. **suropá** vb. I tranz., ind. prez. 3 sg. *suroápă* 3° AO, h. 653/rar Ot; **surupá** vb. I 1° refl. AO, h. 137/prin Mh și rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 104/rar Ph; 3° AO; TDO; AFLR/prin Mh și rar Vl, Gj; AFLR/rar Ag, Cț; ind. prez. 3 sg. *se surupează* 3° GD/rar Tl; **surúpe** vb. III refl. 3° AFLR/rar Mh; GD/rar Cț.

SURPÁRE s. f. AMD. h. 104/rar Ag, Ph, Il „hernie"; cf. b e t e j e á l ă...

– var. **surupáre** s. f. AO, h. 137/prin Dj.

SURPÁT adj., pl. *surpáți* AO, h. 139/rar Ot, Tr; AMD, h. 106/Db, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Il, Cț, prin Cl, Tl și rar Ag, Ph, Vn, Gl, If „bolnav de hernie"; cf. b e t e á g 4°...

– var. **surupát** adj., pl. *surupáți* AO, h. 139/Dj, prin Mh, Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 104; 106/rar Vl, Db, Ph.

SURPĂTÚRĂ s. f. AO, h. 137/rar Ot, Tr; AMD, h. 104/Ot, Tr, Il, prin Ag, Db, Gr, Cl și rar Vn, Br, If „hernie"; cf. b e t e j e á l ă...

– var. **surupátúră** s. f. AO, h. 137/Dj și prin Ot.

SURUPÁ v. **surpá 1°–4°**.

SURUPÁRE v. **surpáre**.

SURUPÁT v. **surpát**.

SURUPĂTÚRĂ v. **surpătúră**.

SURÚPE v. **surpá 3°**.

SURUTÍ vb. IV tranz. GM/rar Vl [d. dureri] „a răzbi": Dacă mă *surutți* [durerea], mă *surutți*, nu mai puteam; da tot am putut/678; cf. a s u p r í...

SURZÁ v. **surdá**.

SUSCIÓR adv. AFLR/rar Vl, Vn dim. de la *sus*: Acolo a șezut până a ieșit soarele *susciór*/678.

– var. **susșór** adv. AFLR/rar Bz.

SUSEÁ v. **șușá**.

SÚSELEA v. **súsulea**.

SUSPÍN s. n. AO, h. 96/rar Gj „astm (la om), năduf"; cf. á s m ă...

SUSPINĂ vb. I AO, h. 180/rar Dj „a tresări în somn"; cf. l â n c o t í 2°...

SUSPINÓS adj., f. *suspinoásă* AO, h. 96/rar Gj „bolnav de astmă, de s u s p i n"; cf. î n h ă m á t...

SUSȘÓR v. **susciór**.

SUSȚINĂTOÁRE v. **susținătór 5°**.

SUSȚINĂTÓR s. n., pl. *susținătoáre* 1° AO, Pl. 138/rar Dj; AMD, Pl. 137/rar Db „scândură sau stinghie de-a curmezișul peste doagele din fundul unui vas, pentru a-i mări rezistența"; cf. a d á o s 2°...

2° AMD, h. 189/rar Gr „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

3° AMD, h. 642/rar Db, Bz „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

4° var. **supținătór** s. m. [?], pl. *supținători* AMD, h. 629/rar Gr „p ă u z ă"; cf. a j u t ó r 9°...

5° var. **susținătoáre** s. f., pl. *susținători* AMD, h. 657/rar Db „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

6° var. **supţinătór** s. m. [?], pl. *supţinătóri* AMD, Pl. 110–111/rar Ag „fiecare dintre cele două stinghii fixate pe brațele războiului, pe care se așază bețele de susținere a iților și a vătalelor"; cf. a j u t ó r 14°...

7° var. **supţinătór** s. n., pl. *supţinătoáre* AMD, Pl. 113/rar Cţ „slobozitor la război"; cf. d o r ă n g á r 2°...

– var. **subţinătór** s. n., pl. *subţinătoáre* 2° AO, h. 209/rar Dj; 3° AO, h. 638/rar Mh; **supţinătoáre** s. f., pl. *supţinătóri* 1° AMD, Pl. 137/rar Il; 2° AMD, h. 189/rar Il; **supţinătór** s. m. [?], pl. *supţinătóri* 2° AMD/rar Db, Ot, Tr, Il; 3° AMD, h. 642/rar Tr, Cl.

SUSUIÁC v. **sâsâiác 1°**.

SUSUIOÁRĂ v. **subsuoáră 1°**.

SÚSULEA adv. AFLR/rar Bz „sus": Până *súsulʒa* iei în felu ăsta, îți prepari materialu [de casă] AFLR/743. [Moașa] ia copilu așa și-l dă *d-a súselʒa*-n tavan GM/687; var. **súselea**, *de-a* ~ loc. adv. GM/rar Ag „în sus".

SUSUOÁRĂ v. **subsuoáră 1°, 5°**.

SUȘÁ v. **șușá**.

SUVEICÁTĂ adj. f., pl. *suveicáte* GM/rar Tr [d. pânză] „țesută la război cu două suveici cu fire de culori diferite"; cf. s u v e l n i c i t ă.

SUVÉICĂ s. f. **1° arătúră la suvéică** AMD/rar Br „arătură începută de la o margine a terenului, schimbând poziția cornanei la fiecare brazdă".

2° var. **suvélcă** s. f., pl. *suvélci* AMD, h. 398/rar Tr „suvelniță"; cf. s u v é l n i ț i.

– var. 2° **suvéiche** (3 sil.) s. f., pl. *suvéichi* TDO/rar Mh.

SUVÉICHE v. **suvéică 2°**.

SUVÉLCĂ v. **suvéică 2°**.

SUVELNICÍTĂ adj. f., pl. *suvelnicíte* AMD, h. 232/rar Gr [d. țesături] „țesută la război cu două suveici, cu fire de culori diferite"; cf. s u v e i c á t ă.

SUVÉLNIŢI s. f. pl. AO, h. 508; TDO/prin Vl, Ot și rar Tr; AMD, h. 398; Pl. 104/Db, Ph,Tr, Il, prin Ag, Gr, Cl, Cţ și rar Tl „suvelnițe, suveici"; cf. s u v é i c ă 2°.

SUVULCÁ vb. I tranz. AFLR/rar Cţ „a rupe aluatul și a-i da formă de pâine"; cf. a d u n á 5°...

– var. **suvultá** vb. I tranz., ind. prez. 2 sg. *suvúlți* GD/rar Cţ.

SUVULTÁ v. **suvulcá**.

SUZNÍ vb. IV intranz. AO, h. 81/rar Mh „a fluiera din degete"; cf. f i j n i...

ŞA s. f. **1°** pl. **şeii** AMD, h. 271/rar Tl, Cţ „şei (de pus pe cal)"; cf. d e ş e l ă t ú r ă 2°.

2° art. **şáua mijlocului** AMD, h. 64/rar Db „şale"; cf. c a p 11°...

3° AO, h. 340; 640; 642/Dj, prin Vl, Gj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 644/Cţ şi rar Ph, Vn, Ot, Tl „schimbătoare la plug cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

4° AMD, Pl. 58/rar Db „podul osiei la cotigă, pe care se reazemă grindeiul plugului".

5° AMD, h. 550/rar Ot, Cl, Il „platformă pe un camion care transportă marfă sau vite"; cf. c ă b á r ă.

– var. **şea** s. f. 3° AO, h. 642/rar Gj; pl. *şéle* 1° AO, Pl. 61/prin Vl, Mh şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 271/prin Ag, Ph, Tl şi rar Vl, Db; *şeále* 1° AMD/rar Ph.

ŞABÁC s. n., pl. *şabáce* AO, h. 285, 286/rar Gj, Dj, Tr; AMD, h. 476/rar Vl, Db, Tr, Cl GD/rar Tl „broderie la cămăşi sau la cearşafuri"; cf. b i b í l e...

– var. **şebác** s. n., pl. *şebácuri* AO, h. 285, 286; TDO/rar Vl, Gj, Mh, Tr.

ŞABĂCEL s. GM/rar Db dim. de la ş a b a c.

ŞÁBLA s. f. art. GD/rar Tl „numele unui joc de copii".

ŞABLÓN s. n., pl. *şabloáne* **1°** AMD, Pl. 176/Ot, prin Ag şi rar Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr; *şablónuri*/rar Tr „unealtă de zidărie cu ajutorul căreia se fac modele pe tencuială"; cf. c i u b ú c 3°...

2° var. **şamplón** s. n., pl. *şamploáne* AO, Pl. 140/rar Ot „drişcă mare (cu două mânere) pentru netezit tencuiala la pereţi"; cf. d r e p t á r 1°...

3° AMD, h. 696/rar Ph „unealtă folosită în dulgherie pentru verificarea dimensiunilor şi a unghiurilor la scânduri; vinclu"; cf. c o l ţ 5°...

4° AMD, h. 689/rar Db „unealtă folosită în rotărie pentru a însemna obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

– var. 1° **jablón** s. n., pl. *jablónuri* AMD, Pl. 176/rar Bz.

ŞABÓI s. GD; AFLR/rar Tl „micsandră, micşunea".

ŞACHÍU v. **şasíu 1°**.

ŞÁDĂ s. f. AFLR/rar Cţ „şal pluşat, purtat de femei pe umeri".

ŞAI s. n. AMD, h. 483, 484; GM/prin Db şi rar Ag, Tr „postav fin, de culoare albă".

ŞÁIBĂ s. f., pl. *şáibe* **1°** AO, h. 645/rar Mh; AMD, h. 652/prin Ag, Br, Tl şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Tr, Il; *şeibi* AO/rar Vl, Mh, Ot „străgălie la osia căruţei"; cf. b ă t á i e 7°...

2° AMD, h. 650/rar Ph; *şăibi*/rar Tr, Tl, Cţ „tablă care îmbracă, deasupra şi dedesubt, capătul osiei"; cf. b a l ó t 2°...

3° AMD, h. 653/rar Ot „cuiul din capătul osiei, care ţine roata să nu scape"; cf. b l e a u 3°...

ŞAICĂ (2 sil.) s. f., pl. *şeici* GM/rar Br; GD/rar Cţ „ambarcaţiune fluvială mică, cu care se transportă mărfuri, persoane etc.; şalupă".

ŞAITĂU (2 sil.) s. n. **1°** pl. *şaităuri* GM/rar Il „cric": [Lemnul] să ridică cu

şaṯău [...] *şaṯăṷ* din ăla care ridică şi maşina şi tot cu mâna/843.

2° pl. *şaităie* AMD, Pl. 2–3/rar Ph „ferăstrău cu pânza lată; beschie"; cf. b é ş c h i e 2°...

ŞAJLÁ v. **ceaslá**.

ŞAJMÁ v. **şaşmá**.

ŞALAMÁNDRĂ v. **salamándră 2°**.

ŞALÁÓR s. m., pl. *şalăóri* GD/rar Cţ dim. de la *şalău*; cf. ş a l ă u á ş.

ŞALĂU s. n., pl. *şaláie* AMD Pl. 175/rar Db „tipar de făcut modele pe tencuială"; cf. c i u b ú c 3°...

ŞALĂUÁŞ s. m., pl. *şalăuáşi* AFLR/rar Tl dim. de la *şalău*; cf. ş a l ă ó r.

ŞALÂVÁRI v. **şalvári**.

ŞALÍGĂ s. f., pl. *şalígi* AMD, h. 493/rar Gr „broboadă"; cf. b a s m á 1°...

ŞALÍU adj., pl. *şalíi* **1°** AMD/rar Cl [d. om] „care şchiopătează; şchiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

2° AMD, h. 14/rar Cl „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

ŞALOPÉTĂ s. f., pl. *şalopéte* AFLR/rar Cţ „salopetă".

ŞALUPÍST s. m., pl. *şalupíşti* GM/rar Cl „conducător de şalupă".

ŞALVÁRI s. m. pl. AMD, h. 484/rar Db, Br, Ot, Gr, Cl, Tl „pantaloni lungi şi largi purtaţi de ţărani"; cf. d â l v ú r i.

– var. **şalâvári** s. m. pl. AO, h. 294/rar Mh.

ŞAMÁC s. GM/rar Br „plantă de baltă asemănătoare papurei; rogoz": În marginea bălţii, acolo, ies [k] creşte un fel dă *şamác* aşa mare [...] este un fel de rogoz aşa, rogoz, *şamác*, lat aşa, ca cum ar fi prazu/742.

ŞÁMĂ s. f. AMD, h. 230/rar Vn „ţesătură din care se confeţionează dosul de pernă; nanghin"; cf. n a ng h i n ă.

ŞAMPLÓN v. **şablón 2°**.

ŞAMŞÍU v. **şasiu 1°**.

ŞAMÚT s. AMD, h. 176/rar Ot „mortar, tencuială"; cf. c i ó r b ă 5°...

ŞANDÍLĂ v. **şindílă**.

ŞANTALÍU adj., pl. *şantalíi*, f. *şantalíe* AMD, h. 84/rar Ag, Gr [d. om] „şchiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞANŢ s. n., pl. *şánţuri* AO, h. 51/rar Gj „zbârcitură pe obraz, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ŞAÓL v. **şaúlă 1°**.

ŞAÓN v. **şaúlă 1°**.

ŞÁPTE s. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

ŞARAMBOÁIE v. **şarampói 3°**.

ŞARAMPÓI s. m., pl. *şarampói* **1°** AO, h. 215/rar Vl „stâlp gros de susţinere la gard"; cf. b á b ă 13°...

2° AMD, h. 602/rar Cţ „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

3° var. **şarambói** s. n., pl. *şaramboăie* GM/rar Tr „muşuroi (în jurul firelor de porumb) făcut cu rariţa": Băga rariţa şi da pământu la o parte, pă firu dă porumb şi venea şi din partea-asta şi din partea-asta şi să făcea *şarambo̯áie* aşa, ascuţit pă firu dă porumb, muşuroaie aşa/797; cf. c u i b á r 2°...

4° var. **şirâmbói** s. n., pl. *şirâmboáie* AMD, h. 476/rar Ag, Gr „şir cusut pe mâneca unei cămăşi"; cf. b i z b í z u r i 1°...

5° var. **şărămbói** s. n. AMD/rar Tr „mulţime gălăgioasă".

– var. **şărămpói** s. n., pl. *şărămpoăie* 1° AO, h. 215/rar Gj; **şirimbói** s. n. 3° GM/rar Gr.

ŞARG adj. **1°** pl. **şergi** AO/rar Gj, Mh; AMD, h. 267/prin Tl, Cţ şi rar Vl, Db, Ph, Vn, Bz, Il [d. cai] „cu părul de culoare gălbuie"; cf. b u c í u...

2° pl. *şargi* AMD, h. 267/rar Ag, Db, Tr [d. cai] „lung şi deşelat".

ŞÁRPE s. m., pl. *şerpi* **1°** AMD, h. 379/prin Tr, Cl şi rar Bz, Gr, Il „serpentină la cazanul de ţuică"; cf. a l a m b i c 2°...

2° AMD, h. 698/rar Gr „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

ŞART, pe ~ loc. adv., *a spúne ~ ~* AMD/rar Ag „a spune pe scurt şi fără înconjur; a spune pe şleau".

ŞÁSE s. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

ŞASELÁR v. **ceslâ**.

ŞASÍU adj., pl. *şasíi*, f. *şasíe*, pl. *şasíi* **1°** AMD, h. 14–15/rar Bz, Tr „şaşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i l°...

2° var. **şaşáu** adj., pl. *şaşái* AMD, h. 14/rar Cl „nebun"; cf. a i u r á t i c...

3° var. **şeşáu** adj./adv. pl. *şeşái* AMD, h. 14/rar Il „şchiop": Cutare calcă *şeşíu*, calcă strâmb cu un picior, e *şeşíu*/850; cf. c o t o n ó g 1°...

– var. 1° **sanchíu** adj., pl. *sanchíi* AMD, h. 14/rar Cţ; **saş** adj., pl. *saşi*, f. *sáşă*, pl. *sáşe* AMD, h. 14–15/rar Cţ; **şachíu** adj., pl. *şachíi* AMD, h. 14/rar Db, Cţ; **şamşíu** adj., pl. *şamşíi*/rar Cţ; **şaş** adj., pl. *şaşi*, f. *şáşă*, pl. *şáse*/rar Cţ; **şaşái** adj., pl. *şaşái*/rar Tl; **şaşáu** adj., pl. *şaşái*/prin Cl şi rar Il, Tl; **şaşchíu** adj., pl. *şaşchíi*/rar Cţ; **şaşcíu** adj., f. *şaşcíe*, pl. *şaşcíi*/rar Cţ; **şeşíu** adj., f. *şeşíe*, pl. *şeşíi*/rar Db.

ŞAŞ v. **şasíu 1°**.

ŞAŞÁI v. **şasíu 1°**.

ŞAŞÁU v. **şasíu 1°, 2°**.

ŞAŞCHÍU v. **şasíu 1°**.

ŞAŞCÍU v. **şasíu 1°**.

ŞAŞIÍCĂ adj. f., pl. *şaşiíci* AMD, h. 15/prin Tl „saşie".

ŞAŞMÁ s. f., pl. *şaşmále* GM/rar Cl, Il; GD/rar Cţ; *şaşmăi* AMD, h. 452/rar Cl „prostovol": Vedeam peştele că să zbate, gata, zvârleam cu *şaşmáua*, prindeam crapi GM/866. *Şajmáua* este o plasă rotundă şi pă margini să pune plumb GD/893; cf. p o s t r o v ó l.

ŞAŞTÍNĂ v. **şéştină 3°**.

ŞÁTRĂ s. f., pl. *şétre* **1°** AO, h. 392; 764/rar Gj, Dj; AMD, h. 195; 253; 675; Pl. 136; TDM II; AFLR/Ag, prin Db, Tr şi rar Ph, Vn, Bz; *şátre* AO, h. 764/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 280; 631; 675; Pl. 136/prin Ag, Tr şi rar Db, Gr „adăpost rudimentar (din nuiele sau din scânduri, acoperit cu paie ori cu stuf), în câmp sau pe lângă casă, pentru oi, pentru fân sau pentru ciobani": Ne făceam câte-o *şátră* şi dormeam acolo cu oile [pe câmp] TDM II/708; cf. b o ş i r c ă u...

2° AO, h. 491/rar Gj, Mh; AMD, h. 378/rar Tr „adăpost pentru cazanul de făcut ţuică": cf. b a t e r i e 1°...

3° AMD, Pl. 90/rar Ag „adăpost de iarnă pentru stupi"; cf. c o j ó c 4°...

4° AMD h. 471; GM/rar Ag, Ph, Ot „bucătărie de vară (construită în curte sau pe unul din pereţii casei, în continuarea acoperişului)"; cf. c ă s o â i e 4°...

5° AFLR/rar Ph „ceată, alai": Duminică dă dimineaţă să ducea ginerele la mireasă cu o *şátră* dă nuntaşi, călări pă cai/702.

ŞÁUCĂ (2 sil.) s. f. AO, h. 105/rar Vl „vintre"; cf. g e m ă n á r e 3°...

ŞÁUL v. **şaúlă 1°**.

ŞAÚLĂ s. f., pl. *şaíle* **1°** AMD, Pl. 175/rar Gr „fir cu plumb folosit în construcţii"; cf. c a n t á r 4°...

2° var. **şaól** s. n., pl. *şaoále* AMD, h. 701/rar Ph „drişcă"; cf. b l á n ă 13°...

– var. 1° **şaón** s. n., pl. *şaoáne* AMD, Pl. 175/rar Ph; **şául** s. n., pl. *şáule* rar Db; **şeúlă** s. f., pl. *şeúle*/rar Gr.

ŞAVÉICĂ (3 sil.) adj. f., pl. *şavéici* GM/rar Ph „şireată, vicleană": La fete [se zice] *şavéiĉă*, c şirete/703; cf. h â r b á r 3°.

ŞĂGUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 584/rar Il „a amăgi, a duce cu vorba"; cf. c â n t á 1°.

ŞĂITÚRĂ v. **şuieturǎ**.

ŞĂLĂRÍ v. **şulărí**.

ŞĂNTÍR s. n. GO/rar Mh „şantier".

ŞĂNŢÚC s. n., pl. *şănţúce* AMD/rar Gr dim. de la *şanţ*; cf. ş ă n ţ ú ţ.

ŞĂNŢÚŢ s. n., pl. *şănţúţe* AMD/rar Gr dim. de la *şanţ*; cf. ş ă n ţ ú c.

ŞĂPLÁN s. m., pl. *şăpláni* AMD, h. 434/rar Ot „iepure mare; iepuroi": Un *şăplán* dă iepure/775; cf. ş o i t o l á n, v ă t ă r á n 1°.

ŞĂRĂMBÓI v. **şarampói 5°**.

ŞĂRĂMPÓI v. **şarampói 1°**.

ŞĂRGUIÁT adj. AO, h. 402/prin Mh [d. cai] „cu pete albe"; cf. f e l i n á r.

– var. **şărguít** adj. AO, h. 402/rar Mh.

ŞĂRGUÍT v. **şărguiát**.

ŞĂRPÉŞTE v. **şerpéşte 2°**.

ŞÂJLÉTE v. **şuşléte**.

ŞÂRÁP v. **şurúp 5°**.

ŞÂŞLÉTE v. **şuşléte**.

ŞCARPÉŢI v. **scarpéte**.

ŞCHELIÁN s. m., pl. *şcheiéni* AMD/693 „locuitor din satul Şcheiu".

ŞCHEL v. **ştel**.

ŞCHÉLĂ[1] v. **schélă 1°, 2°, 4°, 5°, 7°, 8°, 10°**.

ŞCHÉLĂ[2] v. **ştel 1°**.

ŞCHÉLE v. **schélă 1°, 2°**.

ŞCHELÉT v. **scheiét 4°**.

ŞCHELÉTĂ s. f. AO, Pl. 3/rar Ot „femeie foarte slabă".

ŞCHELÉTE v. **schelét 7°**.

ŞCHÍDER s. n. GO/rar Vl; GM/rar Vl „funicular forestier": [Bușteanul] să duce [la vale] el singur, dacă e coastă, repede, dacă nu, îl ia cu *şkíderu* GM/672; cf. f u r n i c u l á r.

ŞCHIDÓL v. **schilód 1°**.

ŞCHIDOLÍT v. **schilozít**.

ŞCHIJĂ v. **schiză**.

ŞCHILÁV v. **chiláv 1°**.

ŞCHÍLĂ v. **schélă 1°, 4°, 5°, 13°**.

ŞCHILÉTE v. **schelét 3°**.

ŞCHILÓD v. **schilód 1°**.

ŞCHILÓG v. **schilód 1°**.

ŞCHIMB v. **schimburi**.

ŞCHIMBÁ vb. I AO, h. 995/Vl şi rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, ch. 1886/Ag, Db, Ph, Tr, prin Vl, Bz, Ot, Gr, Cl, Il şi rar If „a schimba".

ŞCHIMBÁT adj., f. *şchimbátă* AFLR/rar Vl „schimbat, transformat": Foarte mult era *şkímbátă* [vorbirea] față de la noi/672.

ŞCHIMBÁRE s. f., pl. *şchimbări* AFLR rar Bz „schimbare, transformare".

ŞCHIMBĂTOÁRE v. **schimbătór 1°**.

ŞCHIMONOSÍT adj., pl. *şchimonosiți*, f. *şchimonosítă*, pl. *şchimonosíte* AMD, h. 111, 112/rar Ag „schilod, infirm"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

ŞCHINTÉIE v. **schintéie**.

ŞCHIOÁPA v. **şchiop**[2] **2°**.

ŞCHIOP[1] adj. **1°** GO/rar Dj [d. butucul viței de vie] „pipernicit, nedezvoltat": Să-ntâmplă de [butucul] al mare atacă producția aluilalt... unu face umbră prea multă și unu rămâne *şkop* 923.

2° var. **schiop** adj., pl. *schiopi*, f. *schioápă*, pl. *schioápe* AO, Pl. 9/prin Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 84; 111; TDM I; AFLR/prin Db și rar Ag, Cț „care are un picior mai scurt decât celălalt"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞCHIOP[2] s. n. **1°** AMD, h. 110/rar Gr „șchiopătat, șchiopătură": [Uima] la picior se face din cauza *şkópuluĭ* 835.

2° var. **şchioápa** s. f. art. GD/rar Tl, Cț „numele unui dans popular": Să juca fel de fel: și alunelu, și *şkóapa*, și brâulețu, și toate care să cânta/888.

ŞCHIOPÁ vb. I **1°** intranz., ind. prez. 1 sg. *şchiop* AO, h. 116/rar Vl; AMD, h. 84/Ag, Db, Ph, Il, prin Bz, Cl, Tl și rar Vl, Vn, Br, Tr, Gr, Cț „a șchiopăta"; cf. a m e n i n ț á 1°...

2° tranz. AMD, h. 84/rar Ag, Ot „a lovi pe cineva peste picior, lăsându-l șchiop": L-*am şkopát* cu bățu/768.

– var. **1° schiopá** vb. I intranz., ind. prez. 1 sg. *schiopéz* AMD, h. 84/rar Bz; *schiop* prin Ag și rar Db, Ph, Cl; **şchiopi** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *şchiopésc*/rar Il.

ŞCHIOPÁR s. n., pl. *şchiopáre* AMD, Pl. 137/rar Br „nuia lungă cu care ciobanul prinde oile"; cf. a r c á n 1°...

ŞCHIOPĂTÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *şchioápăt* AO, h. 116/crt.; AMD, h. 84/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin Cl și rar Vl, Br, If, Tl, Cț; *şchiópăt* AO, h. 116/rar Vl, Mh, Ot; AMD/Tr, prin Tl și rar Br, Ot, If, Gr, Cl, Il, Cț „a șchiopa"; cf. a m e n i n ț á 1°...

– var. **schiopătá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *schiopătéz* AMD, h. 84/rar Db, Bz; *schioápăt* AO, h. 116/rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD/rar Vl, Ag, Db, Ot; *schiópăt*/rar Bz, Cl; *schioápăț* AO, h. 904/rar Gj; **şchiopetá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *şchiopetéz* AMD/rar Ag, Br, Cl, Tl; **şchiopotá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *şchiopotéz*, *şchiópot*/rar Cț.

ŞCHIOPÉICA s. f. art. GD/rar Tl „poreclă dată soției unui bărbat șchiop": Bărbatu meu era șchiop și ei îmi zicea mie *șkopéica*/878.

ŞCHIOPETÁ v. **şchiopătá**.

ŞCHIOPÍ v. **şchiopá 1°**.

ŞCHIOPOTÁ v. **şchiopătá**.

ŞCHIPÁ v. **scuipă**.

ŞCHIRNÁV adj., pl. *şchirnávi* f. *şchirnávă*, pl. *şchirnáve* AO, h. 143, 144/rar Vl; AMD, h. 111/rar Ag „schilod, infirm"; cf. a n c h i l o z á t 1°...

– var. **schirnóv** adj., pl. *schirnóvi*, f. *schirnoávă*, pl. *schirnoáve* AMD, h. 111/rar Cl.

ŞCHÍȚĂ s. f. AFLR/rar Gr „schiță".

ŞCHIUPÁ v. **scuipă**.

ŞCOÁLĂ s. f., pl. *şcoli* **1°** GM/rar Ph, Br; AMD, Pl. 66–67; GD/rar Tl, Cț „răsadniță; pepinieră": [Vița] să bagă la... la *şcu̯álă*, dacă vrei s-o bagi la *şco̯álă* pentru butac, un an dă zile, s-o pui butac GM/746. Ca să plantezi via, trebuie să pui cârligele la *şcu̯álă* ș-al doilea an le plantezi în pământ GD/886; cf. p e p e n ă r í e...

2° var. **şicoálă** s. f., pl. *şicóli* AO, h. 343; AFLR/Gj, Mh, Dj, Ot și rar Vl; AMD, h. 138; 553 MN; GM/rar Vl, Ot, Tr „instituție de învățământ".

– var. 2° **işcoálă** s. f., pl. *işcóli* AO, h. 343/rar Gj.

ŞCOLARÍSTĂ s. f., pl. *şcolariste* AO, h. 345/rar Vl „școlăriță"; cf. ș c o l ă r e á s ă, ș c o l ă r i ț i.

ŞCOLĂREÁSĂ s. f., pl. *şcolărése* AO, h. 345/rar Dj, Ot; AMD, h. 553 MN/ Tr, prin Gr și rar Db „școlăriță"; cf. ș c o l a r í s t ă...

– var. **şicolăreásă** s. f., pl. *şicolărése* AO, h. 345/rar Ot.

ŞCOLĂRÍȚI s. f. pl. AMD, h. 553 MN/rar Ph, Vn, Bz, Cl, Tl „școlărițe, eleve"; cf. ș c o l a r í s t ă...

– var. **şicolăriță** s. f., pl. *şicolăríțe* AO, h. 345/Gj, Mh, prin Vl, Dj și rar Ot; AMD, h. 553 MN/rar Tr; *şicolăríți* AO/rar Mh.

ŞCRICI s. GD/rar Tl „șfichi, pleasnă": Arapnic da, ala să spunea *şcríc*, când îl loveai și când pocnea odată, ca din puşcă/879; cf. b ă t á i e 9°...

ŞCŞ v. **câș**[2].

ŞEA v. **şa 1°, 3°**.

ŞEBÁC v. **şabác**.

ŞECHÉR s. AMD, h. 583; GD/rar Tl, Cț „zahăr, zaharicale": Altu striga, ăla bomboane, altu striga „hai cu *şeḱéru*, aide!" fel de fel de bunătățuri GD/883; cf. z a h á r.

ŞECHERGÍU s. m., pl. *şechergíi* GD/rar Tl „vânzător, negustor de zaharicale"; cf. b o m b o n á r...

ŞEDEÁ vb. II unipers., în expr. **şáde ruşine** GM/rar Ag, Il „este rușine": *Şáde ruşine* dă oamenii ăia/684.

ŞEDÉRE s. f. GM/rar Br „șezătoare"; cf. a d i á n c ă...

ŞEDÍNȚĂ s. f. AFLR/rar Mh „reședință": Comuna, a noastră, n-a fost mutată în altă parte de-o sută de ani... îi cu numele... de *şedínță* comuna aicea/941.

ŞEGĂRCEÁN s. m., pl. *şegărcéni* AO/982 „locuitor din localitatea Segarcea (denumită, pe plan local, Șegarcea)".

ŞEICÚȚĂ s. f., pl. *şeicúțe* AFLR/rar Ag dim. de la *şaică* („vas, crăticioară folosită de militari").

ŞÉINĂ (2 sil.) s. f., pl. *şeini* GD/rar Tl „un fel de ancoră cu care se fixează barca pescărească pe fundul apei": Datorită lu *şéina* aia nu pleacă năvodu din loc și bărcile mai înainte sau mai încolo îl ține încăpăstrat așa/873.

ŞÉLE s. f. pl. AO, h. 98/Gj, Mh, Dj și rar Vl; AMD, h. 64/prin Tl și rar Cț

„partea lombară a spatelui; şale"; cf. c a p 11°...

ŞENDÍLĂ v. **şindílă**.

ŞENÍLĂ v. **şindílă**.

ŞEPELEÁG adj., pl. *şepelégi*, f. *şepeleágă*, AMD, h. 32/rar Vn „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

ŞEPCUIÁLĂ v. **şipcuiálă**.

ŞERBÉT v. **şervét 2°**.

ŞERPANTÍN v. **serpentín**.

ŞERPÁR s. n., pl. *şerpáre* AO, Pl. 37/rar Vl; AMD, h. 479/rar Br, Tl, Cţ „curea lată, din piele (cu buzunare); chimir"; cf. c h i m i r u r i.

ŞERPĂCIÚNE s. f. GO/rar Dj „mulţime de şerpi; şerpărie": Foşnea pădurea de atâtea *şerpăcúne* şi de atâţi balauri/994.

ŞERPĂLĂU s. m., pl. *şerpălăi* **1°** AO, h. 547/rar Tr; GD/rar Cţ augm. de la *şarpe*: Venea *şerpălăi* dă te mânca dă vie GD/890.

2° AO, h. 547/rar Tr „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

ŞERPĂLUÍTĂ adj. f., pl. *şerpăluíte* AMD, h. 379/rar Tl [d. ţevi] „şerpuită"; cf. a l a m b i c 3°...

ŞERPENTÍN v. **serpentín**.

ŞERPÉŞTE adv., în **a se uitá ~ 1°** AO, h. 30, 31/Ot, prin Dj şi rar Gj, Mh; AMD, h. 18/rar Gr „a privi cu coada ochiului"; cf. a r u n c á 6°...

2° a se uitá ~ AMD, h. 14/Tr şi rar Cl, Il „a se uita, a privi saşiu"; cf. a l b 6°...

– var. **2° şărpéşte** adv, *a se uitá ~*; AMD, h. 14–15/prin Tr.

ŞERPÉTE s. AFLR/rar Gj „serpentină la cazanul de făcut ţuică"; cf. a l a m b i c 2°...

ŞERPITÚRĂ s. f., pl. *şerpitúri* AMD, Pl. 66–67/rar Ag „coardă; butaş de viţă-de-vie"; cf. b ă ţ 1°...

ŞERPOÁICĂ s. f., pl. *şerpoáice* **1°** AO, h. 575/rar Gj „ferăstrău cu pânza lată şi cu două mânere la capete; beschie"; cf. b é ş c h i e 2°...

2° pl. **şerpóici** AO, h. 548/Vl, Gj şi prin Mh, Dj; AMD, h. 435/Db, Ph, prin Ag, Bz, Tr şi rar Vl, Vn, Ot, Cl; *şerpoáici* AMD/Tr, prin Ag, Db, Il şi rar Gr, Cl, Tl, Cţ „şerpoaice".

ŞERTEĂŢĂ s. f. AO, h. 98/rar Mh; AMD, h. 64/rar Ot „regiunea lombară a spatelui; şale"; cf. c a p 11°...

ŞERVEDĂRĂRÁIE s. f. colect. GD/rar Tl „cantitate mare de *şervete* («prosoape»)".

ŞERVÉT s. n., pl. *şervéte* **1°** AO, h. 53/rar Mh, Dj; AMD, h. 468/prin Db şi rar Vl, Ag, Ot, Tr „batistă"; cf. b a s m á 4°...

2° var. **şérvet** s. n., pl. *şérvete* GD; AFLR/prin Tl „prosop, ştergar"; cf. c ă r p ă 4°...

– var. 2° **şerbét** s. n., pl. *şerbéte* AMD, h. 233/rar Ag; **şérvit** s. n., pl. *şérvite*, *şéviturí* GD/rar Tl.

ŞÉRVET v. **şervét 2°**.

ŞÉRVIT v. **şervét 2°**.

ŞES 1° adj. AMD, h. 81/prin Ph şi rar Ag, Db, Ot, Tr [d. obiecte] „neted, fără asperităţi"; cf. d u l c i ş o á r ă.

2° var. **şest** adj. şi s. n., pl. *şésturi* AO, h. 339; 341; 520/Mh şi rar Dj; AMD, h. 551/rar Tr „(teren) neted, plan": Ne duceam [şi jucam] unde era mai *şeţ* şi mai frumos AFLR/743; cf. g r i n d 1°...

– var. 2° **şeţ** adj. şi s. n., pl. *şéţe* AMD, h. 551; AFLR/prin Ph, Ot şi rar Db, Bz, Tr, Cl; **şez** s. n., pl. *şézuri* AMD/rar Cl, Il, Tl, Cţ.

ŞEST v. **şes 2°**.

ŞEŞÁU v. **şasíu 3°**.

ŞEŞÍU v. **şasíu 1°**.

ŞEŞTÁNIE v. **feştánie**.

ŞEŞTÁR[1] s. n., pl. *şeştáre* AO, Pl. 136/rar Mh „unealtă folosită de rotar pentru însemnarea obezilor"; cf. c ă l c ă t ó a r e 9°...

– var. **şiştór** s. m., pl. *şiştóri* AO, Pl. 136/rar Vl; AMD, h. 689/rar Ot; **şiştrár** s. n. AO/rar Dj; **şuştár** s. n., pl. *şuştáre*/rar Mh.

ŞEŞTÁR[2] v. **şuştár[2]**.

ŞÉŞTINĂ s. f., pl. *şéştini* **1°** AMD, h. 551/rar Db „teren plat, şes"; cf. g r i n d 1°...

2° AMD, h. 549/rar Db „curmătură (de deal)"; cf. d ó l i e 2°...

3° var. **şáştină** s. f., pl. *şáştini* AMD, h. 602/rar Tr „arătură adâncă, cu brazde groase".

ŞEŢ v. **şes 2°**.

ŞEŢÓS adj., f. pl. *şeţoáse* AMD, h. 551/rar Ot [d. terenuri] „neted, şes, plat"; cf. l í m p e d e 1°...

ŞEULĂ v. **şaúlă 1°**.

ŞEZ v. **şes 2°**.

ŞEZĂTOÁRE adj. f. AO, Pl. 128/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 164/rar Bz „(piatra) zăcătoare la moară".

ŞFÁRĂ v. **şfoáră 1°**.

ŞFOÁRĂ s. f., pl. *şfori* **1°** AMD, Pl. 159; GM; TDM II/Bz şi prin Vn, Br, Il; GD/rar Tl, Cţ „sfoară"; cf. f r ă n g h e...

2° AMD/rar Bz „fâşie de teren"; cf. b l á n ă 16°...

– var. 1° **şfáră** s. f. GM/rar Vn.

ŞFOR v. **sfor**.

ŞFORÁC 1° s. n. GM/rar Br „sfoară (la plasa de pescuit)"; cf. p u i ş ó r 2°...

2° var. **sforlági** s. m. [?] pl. GD/rar Tl „sfori subţiri"; cf. b ă r d á c ă[2]...

ŞFROÁPSEG v. **şrápţig**.

ŞIÁTICĂ (4 sil.) s. f. AMD/rar Cţ „sciatică".

ŞIC[1] interj. AO, Pl. 120/prin Vl şi rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 128–129/prin Ag şi rar Db, Vn „cuvânt, repetat, cu care se cheamă oile"; cf. á r i p ă 13°...

– var. **cic**, ~ ~ ~ interj. AMD, Pl. 128–129/rar Bz; **cică** interj. AO, Pl. 120/rar Dj; **şică** interj. AO/rar Vl, Gj; AMD/rar Ag.

ŞIC[2] v. **şip 1°**.

ŞÍCĂ v. **şic[1]**.

ŞICĂNÍT v. **şişcăvit**.

ŞICOÁLĂ v. **şcoálă 2°**.

ŞICOLÁR s. m., pl. *şicolári* AO, h. 344/Gj, Mh, Dj, prin Vl şi rar Ot; AMD/rar Tr „şcolar, elev".

ŞICOLĂREÁSĂ v. **şcolăreásă**.

ŞICOLĂRÍŢĂ v. **şcolăríţi**.

ŞÍCU s. n. GM/rar Br „denumire pentru semnul aritmetic «plus»": Cătăm o cruce de lemn, o facem ca un fel de *şicu*/737.

ŞIDÍLĂ v. **sădílă[1] 1°**.

ŞIÉŢ v. **şuiéţ 1°**.

ŞIFÓN s. AMD, Pl. 86–88/rar Tl „varietate de struguri cu bobul negru".

ŞIHÓI v. **ciói 6°**.

ŞIITÚRĂ v. **şuietúră**.

ŞIJLÉTE v. **şuşléte**.

ŞILÉP s. n. GD/rar Cţ „şlep".

ŞILÍNDRĂ v. **şindílă**.

ŞÍLIŢĂ s. f., pl. *şíliţe* AMD, h. 194/rar Br „şiţă"; cf. c o s á c[1] 3°...

ŞIN v. **şir 1°**.

ŞINÁL s. n., pl. *şináluri* AO, 521/rar Dj; AMD, h. 410/rar Tr „pădurice, lăstăriş pe malul unei ape; zăvoi"; cf. c h í c i u...

ŞINAR s. n., pl. *şináre* **1°** AMD Pl. 178/rar Br „placă de metal folosită de fierar ca şablon pentru făcut caiele"; c h é r n ă r 3°...

2° AMD/rar Il „fiecare dintre cuiele cu care se fixează şina pe obezile roţii la car".

ŞÍNĂ s. f., pl. *şíne* **1°** AMD, Pl. 90/rar Tl „fiecare dintre stinghiile care susţin fagurii în interiorul stupului"; cf. c ă t ú ş ă 6°...

2° AMD, h. 641/rar Ph „talpa plugului; plaz"; cf. b á r s ă 2°...

3° pl. **şini** AO, Pl. 56/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, h. 244/crt. „cercuri de oţel care se montează pe roţile căruţei pentru a le feri de uzură"; cf. c o l á c 4°...

ŞINDÍLĂ s. f., pl. *şindíle* AO, h. 210, 211/Mh, prin Gj şi rar Dj; AMD, h. 193, 194; GM/prin Vn, Bz şi rar Vl, Ph, Br; *şindíli* AO/prin Vl, Gj, Mh şi rar Dj; AMD/prin Ph, Vn şi rar Ag, Db, Bz, Cl „şindrilă"; cf. d r á n i ţ ă 1°...

– var. **şandílă** s. f., pl. *şandíle* AO, h. 211/rar Mh; *şandíli*/prin Mh; **şăndilă** s. f., pl. *şăndíle* AO/rar Mh; **şănilă** s. f., pl.

şănile AMD, h. 193/rar Tr; **şendrilă** s. f., pl. *şendrile*/rar Tl; **şilíndră** s. f., pl. *şilíndre* /rar Tr; **şindreá** s. f., pl. *şindréle*/rar Il; **şindrélă** s. f., pl. *şindréle*/rar Tl.

ŞINDILÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. **1°** GM/rar Vn, Bz „a (se) acoperi casa cu ş i n d i l ă": [Casa] am lănţuit-o *ş-am şindilít*-o, că *să şindilţéi* cu şindilă/724.

2° GM/rar Ph „ a (se) ciopli lemnul pentru a face ş i n d i l ă": [Lemnul] vine şi să crapă frumos, pe urmă *să şindiléste* cu o cuţitoaie/714.

ŞINDREÁ v. **şindilă**.

ŞINÉC v. **şnec 2°**.

ŞINÍC s. n., pl. *şiníce* AO, h. 446/rar Vl; AMD, h. 323/rar Vl, Ot, Cţ „vas de lemn cu care se măsurau cerealele; baniţă": *Şinic* îi zicea mai demult AO/927; cf. b á n i ţ ă...

ŞINÍŢĂ s. f., pl. *şiníţi* AMD, Pl. 49–50/rar Tl „fâşie îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

ŞINŞTÁR v. **şuştár 1°**.

ŞIÓI v. **şivói 1°–3°**.

ŞIÓN adj. GO/rar Mh [d. pământ] „amestecat cu pietriş, mărunt".

ŞIP[1] s. m. şi n. **1°** pl. *şipi* AMD, h. 41/rar Db, Ot, Tr „rădăcină, colţ de măsea (cariată)": Mi-a rămas *şícu* de la o măsea în gură AMD/745; cf. b u t 14°...

2° pl. *şipi* GM/rar Db „rădăcină principală (la porumb)": [După a doua praşilă] făcea nişte vine mari porumbu... că noi ăstea le ziceam *şipíi*/691; cf. v ă n ă 4°.

3° pl. *şípuri* AO, Pl. 27/rar Mh „cui mare; piron"; cf. b o s c h í u...

4° pl. *şípuri* AO, h. 200/prin Mh „zăvor, încuietoare la uşă": Pusăi *şípu* la uşă/961; cf. c ă l ú ş 22°...

– var. 1° **şic** s. m., pl. *şici* AMD, h. 41/rar Il; *şichi*/rar Br, Ct; **şuc** s. m., pl. *şuchi*/rar Cl.

ŞIP[2] s. n. GM/rar Ag „şipcă, leaţ"; cf. b a s c h í e 2°...

ŞIPCÁN s. m., pl. *şipcáni* GM/rar Vn augm. de la *şipcă* („leaţ").

ŞIPCÂÍ v. **şipcuí**.

ŞIPCÍ vb. IV tranz. AMD, h. 177; GM/prin Ph şi rar Db „a bate şipci la pereţi"; cf. a r ă c i...

ŞIPCIUÍ v. **şipcuí**.

ŞIPCUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *şípcui* AMD, h. 177/prin Ag şi rar Db, Ph „a bate şipci la pereţii casei"; cf. a r ă c i...

– var. **şipcâí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *şípcâi* AMD, h. 177/rar Tr; **şipciuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. şi *şipciuiésc* AMD/rar Ag.

ŞIPCUIÁLĂ s. f. colect. AMD, h. 177; GM; TDM II/rar Ag, Db, Vn, If „totalitatea şipcilor bătute la casă": Şi după grinzi să bate o *şipcuiálă* GM/695; cf. c e r c u i á l ă 1°...

– var. **şepcuiálă** s. f. AMD, h. 177/rar Tl.

ŞÍPOT s. n., pl. *şípote* **1°** AMD, h. 188 MN/prin Ag „jgeab la streaşina casei"; cf. b u r l á n 2°...

2° AO, Pl. 128/rar Vl; AMD, Pl. 164/rar Ag, Ph „un fel de jgheab (din lemn) prin care curge apă din uluc pe fusul roţii de la moară, pentru ca aceasta să nu se înfierbânte în timpul funcţionării"; cf. c i u c i ú r 3°...

3° AMD, Pl. 167/rar Ag „gaură, scobitură prin care curge făina la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

– var. 1° **şipót** s. n., pl. *şipóate* AMD, h. 188 MN/rar Ph.

ŞIPÓT v. **şípot 1°**.

ŞIPOŢÉL s. n. AMD Pl. 164/rar Ag, Ph „jgheburet de lemn, la moară, prin care curge apă din uluc pe fusul roţii pentru a nu se încălzi în timpul funcţionării"; cf. c i u c i ú r 3°...

ŞIR s. n. **1°** pl. *şíruri* GO/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 67; GM/prin Ot, Tr şi rar Bz, Gr, Cl; art. **şirul spinării** AO, Pl. 6; GO; AFLR/Vl, Gj, Mh şi prin Dj, Ot; AMD; GM/Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Cl, Il, Tl,

Cţ, prin Ag, Vn, Gr şi rar Db „coloana vertebrală, şira spinării (la om şi la animale)": [Porcul] îl taie feşii, colo la *şir*, scoate *şiru* GO/926. Pă urmă îl spintec [porcul] aşa cu cuţâtu drept pă *şîr* şi-l dăsface-n două aşa GM/782. A căzut şi şi-a rupt *şîru spinări* GM/742.

2° art. **şirul piéptului** AO, Pl. 6/rar Mh „furca pieptului"; cf. c a p 8°...

3° pl. *şire* AO, h. 285/prin Ot şi rar Vl, Gj; *şiruri*/rar Vl, Ot [mai ales la pl.] „râuri cusute pe mâneca unei cămăşi"; cf. b i z b í z u r i 1°...

4° pl. *şire* GM; AFLR/prin Tr, Gr şi rar Br „şiruri (din frunze de tutun puse pe sfoară)".

– var. 1° **şiră** s. f., pl. *şiri* AMD, h. 67/prin Ph şi rar Db, Gl, Tr.

ŞIRÁV v. **firáv 1°, 2°**.

ŞIRÂÍ vb. IV intranz. TDM I/rar Vl „a se scurge în şuviţe; a şiroi": *Şîrîá* sângele, vine sângele pă ochi în jos/678.

ŞIRÂMBÓI v. **şarampói 4°**.

ŞÍRE s. f. **1°** GM/rar Br „şiră, grămadă ordonată de obiecte": Masa [nunţii] nu să punea la salon ca acuma... să punea în grajd, scaune să făcea cu o *şire* de tezec/751; cf. c l e á t ă 5°...

2° var. **şúră** s. f. GM/rar Ag „stivă (de lemne)": Făceau metri [de lemne], *şúra* de şapte, opt metri [lungi-me]/675; cf. ş t o c[1], t a r 2°, t a s ó n.

ŞIREÁG s. n., pl. *şireáguri* **1°** art. **şireágul óilor** GM/rar Gr „doină cântată din fluier când oile sunt înşirate rânduri, rânduri, la păscut".

2° AMD, h. 476/rar Db „şir, rând (de modele cusute pe mânecile iei)"; cf. b i z b í z u r i 1°...

ŞIRIMBÓI v. **şarampói 3°**.

ŞÍRIŢĂ v. **síriţă 2°**.

ŞIRÓI s. n., pl. *şiróaie* **1°** GO/rar Dj „şănţuleţ (în care se răsădesc mlădiţe de viţă de vie sau zarzavaturi)": Făceam *şiróaie* cu rariţa şi pe urmă dam cu sapa şi puneam via/970. Tragem *jiráie* aşa cu coada săpii şi punem ceapa la rând, usturoiu iar la rând TDO/934; cf. b i l ó n...

2° var. **jerláu** s. n., pl. *jerláie* GM/rar Gr „suviţă abundentă de lichid": Cursese pe ici-şa *jerláili* [de sânge]/826; cf. s e l 2°...

3° AMD, h. 602/rar Tr „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

4° var. **şorói** s. n., pl. *şoróaie* AMD, h 476/rar Vn „şir de cusătură pe mânecile cămăşii"; cf. b i z b í z u r i 1°...

– var. 1° **jiráie** s. n. pl. TDO/rar Ot; **şurlói** s. n., pl. *şurloáie* AMD/rar Cl.

ŞIRULÍŢĂ s. f., pl. *şirulíţe* AO, h. 620/rar Ot; AFLR/rar Ag dim. de la *şiră* (de snopi, de paie etc.).

ŞISCÂÍ v. **sâsăí**.

ŞISLÉTE v. **şuşléte**.

ŞIŞ s. n., pl. *şişuri* AMD, h. 198/rar Tr „cui lung şi gros; piron"; cf. b o s c h í u...

ŞIŞCÁV adj., pl. *şişcávi*, f. *şişcávă* **1°** AO, h. 57/Vl, Gj şi rar Dj „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

2° AMD, Pl. 151–152/rar Vl, Ag [d. oi] „cu lînă puţină"; cf. c h e l 3°...

– var. 1° **şişcláv** adj., pl. *şişclávi* AO, h. 57/rar Gj.

ŞIŞCĂ s. f. GM/rar Ot „nutreţ tocat": M-am dus să iau *şíşcă* să le bag [la vite]... coceni tocaţi, lucernă, iarbă dă sudan, mai multe feluri; merge pân maşinării, o toacă/767.

ŞIŞCĂNÍT v. **şişcăvít**.

ŞIŞCĂVÍ vb. IV intranz. AO, h. 57/rar Vl, Gj, Dj „a vorbi peltic"; cf. c â c â i...

ŞIŞCĂVÍT adj./adv. AO, h. 57/rar Gj „peltic": Vorbesc *şişcánit* GO/930; cf. b a l a m ú t 1°...

– var. **şicănít** adj./adv. AO, h. 57/rar Vl; **şişcănít** adj./adv. AO; GO/rar Gj, Dj.

ŞIŞCLÁV v. **şişcáv 1°**.

ŞIŞLÉTE v. **şuşléte**.

ŞIŞTÁR v. **şiştoáre 1°**.

ŞIŞTÁV adj., f. *şiştávă*, pl. *şiştáve* **1°** AMD, h. 357; 370; 609; 617; Pl. 70;

AFLR/Cţ, prin Gr, Il şi rar Ag, Ph, Bz, Tr, If, Tl [d. bobul de grâu, de strugure, de fructe] „pipernicit, chircit, sec": O nucă *şiştávă* sau stricată AMD, h. 370/834. Grâul copt forţat are bobu *şiştáv* AMD, h. 617/845. Multe prune sânt *şiştáve* AMD, h. 357/896; cf. c â r c i u r ó s l°, s e c ă ţ i v...

2° AMD, h. 26; 35/rar Ag, Tr [d. om] „fără putere, slab, debil"; cf. a m ă r ă t 1°...

3° var. **sistávă** adj. f., pl. *sistáve* AMD, Pl. 140/rar Ph [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l 3°...

– var. 1° **fiştáv** adj. pl. *fiştávi* AMD, h. 609; 617; GM/rar Db, Cl; **şişteáv** adj., pl. *şiştévi* AO, h. 604/rar Tr.

ŞIŞTEÁLĂ s. f., pl. *şiştéle* AO, Pl. 136; AFLR/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 689/rar Ot, Tr „unealtă a rotarului cu care însemnează obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

ŞIŞTEÁV v. **şiştáv 1°**.

ŞIŞTI s. pl. GD/rar Tl „colaci ornamentaţi cu floricele, care se oferă în dar nuntaşilor": Să fac un fel de colaci în floricele, frumoşi, şi la noi să spune *şişti* /879; cf. s t ó l n i c 3°.

ŞIŞTIVÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 136/rar Mh „a însemna obezile cu ş u ş t a r u l": Alţii oameni avea scaune pentru *şiştivít*/967; cf. p e r g h e l i...

ŞIŞTOÁRĂ v. **şiştoáre 2°**.

ŞIŞTOÁRE s. f., pl. *şiştóri* **1°** AMD, Pl. 165/rar Vl, Ag, Ot „ştştor la moară"; cf. g â n j é u 2°...

2° var. **şiştoáră** s. f., pl. *şiştóri* AO, h. 592/rar Gj, Mh, Dj „fâşie lungă şi îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

– var. **1° sucitór** s. m., pl. *sucitóri* AMD, Pl. 165/rar Vn; **şiştár** s. n., pl. *şiştáre*/rar Ot.

ŞIŞTÓR v. **şeştár**[1].

ŞIŞTRÁR v. **şeştăr**[1].

ŞÍŢĂ s. f., pl. *şíţe* **1°** AMD, Pl. 172–173/rar Ag, Ot „unealtă de dogărie, cuţitaş încovoiat cu care se crapă nuielele pentru cercurile de lemn"; cf. c á r l á n 11°...

2° pl. **şiţi** AMD, h. 194/prin Tr şi rar Db, Cl, Tl „bucăţi subţiri şi mici de scândură folosite la acoperişul caselor"; cf. c o ş á c[1] 3°...

ŞIŢĂRÍE s. f. GM/rar Ot „meserie constând în executarea şiţei".

ŞIVÓI s. n., pl. *şivoáie* **1°** AMD, h. 538; Pl. 163/rar Ag, Ph; GD/rar Tl „şuvoi, puhoi de apă"; cf. s e l 2°...

2° var. **şiói** s. n., pl. *şioáie* AMD, h. 603; GM/rar Cl, Il „şir de pământ, muşuroi ridicat cu rariţa pe lângă firele de porumb; cf. c u i b á r 2°...

3° var. **şióí** s. n., pl. *şioáie* AMD, h. 601, 602/Cl, Il, prin Br şi rar Bz, If, Cţ „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

4° var. **ciuvói** s. n., pl. *ciuvoáie* AMD, h. 530/rar Tl „turture de gheaţă"; cf. b u r l á n 3°...

5° GD/rar Tl „cusătură sub formă de şir la mânecile cămăşii"; cf. b i z b í z u r i 1°...

6° AMD, Pl. 118/rar Cţ „greşeală produsă în ţesătură din cauza unui fir de urzeală care se rupe în natră"; cf. c ă l ú g ă r 2°...

– var. 1° **şióí** s. n., pl. *şioáie* GM/rar Vn.

ŞLÁIDĂR s. n., pl. *şláidăre* AMD, Pl. 24–25/rar Bz „praştie"; cf. a r c ú ş 3°...

ŞLEAI v. **şlai**[1] **3°**.

ŞLEAM[1] v. **şleau**[3] **2°**.

ŞLEAM[2] v. **şleau**[4] **2°**.

ŞLEÁPCĂ v. **şleátcă**.

ŞLEÁTCĂ s. f., pl. *şletci* GM/rar Ph; GD/rar Cţ „ceată, grup, şleahtă"; cf. c r í l ă 1°...

– var. **jleápcă** s. f. TDM II/rar Db; **şleápcă** s. f. AO, h. 542/rar Vl; AMD/rar Gr.

ŞLEAU[1] v. **şlai**[1] **3°**.

ŞLEAU[2] s. n. **1°** GM/rar Vn „drum bătătorit (prin pădure), cărare pe care merg animalele sălbatice".

2° AMD/rar Ph „drum adâncit şi înnoroit".

3° AMD, h. 404/rar Ph „firul, albia unei ape curgătoare"; cf. d e r e á 2°.

ŞLEAU[3] s. n. **1° pădure de ~** AMD, h. 404/rar Ph „pădure măruntă, cu diferite specii de arbuşti; crâng"; cf. a n ă c...

2° var. **şleam** s. n., pl. *şleámuri* AO, h. 334/rar Gj/ [la pl.] „lemne mărunte aduse de apă şi îngrămădite la gura sau la cotitura unui pârâu".

ŞLEAU[4] s. n., pl. *şleáuri* **1°** AO, h. 650/rar Ot „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

2° var. **şleav** s. n., pl. *şleávuri* AMD, h. 383/rar Il „frânghie (scurtă, cu care se leagă vitele)".

3° var. **şleav** s. n., pl. *şleávuri* AMD; GM/rar Vn, Br „funie cu care se înhamă caii la căruţă".

4° var. **şliuri** s. n. pl. GD/rar Tl „frânghii cu care se leagă năvodul la un capăt, atunci când se pescuieşte sub gheaţă"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 4°...

– var. 2° **şleam** s. n., pl. *şleámuri* AO, h. 494/rar Dj.

ŞLEAV v. **şleau[4] 2°, 3°**.

ŞLÉBOVIŢĂ s. f. AMD, h. 360/rar Ag „ţuică de prune"; cf. r a c h i u 2°...

ŞLEF s. n., pl. *şléfuri* AMD, h. 653/rar Il „cuiul din capătul osiei"; cf. b l e a u 3°...

ŞLÍCFAIER s. n. AMD, h. 685/rar Ot „raşpel (cu dinţi mărunţi)"; cf. r a ş c h é t ă 4°...

ŞLÍCTOR s. n., pl. *şlíctore* AMD, h. 699/rar Db „rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

– var. **şlíctov** s. n. AMD, h. 699/rar Il; **şlíptob** s. n./rar Gr; **şlítor** s. n./rar Ot.

ŞLÍCTOV v. **şlíctor**.

ŞLÍPTOB v. **şlíctor**.

ŞLÍTAMOR s. n., pl. *şlítamore* AMD, h. 694/rar Il „un fel de ciocan folosit în dogărie; başchie"; cf. b a s c h í e 1°...

ŞLÍTOR v. **şlíctor**.

ŞLIŢ s. n., pl. *şliţuri* GM/rar Db „şanţ scobit de jur împrejurul blocului de cărbune care urmează să fie dislocat din peretele minei".

ŞLÍURI v. **şleau[4] 4°**.

ŞLONÍTE adj. f. pl. AMD, h. 359/rar Ph [d. prune] „afumate la s l o n"; cf. l o j n i ţ i t e.

ŞMAG s. n. **1°** AMD, Pl. 80/Tr, prin Ag, Ph, Ot, Gr, Il şi rar Vl, Db, If, Cl, Cţ „gust (şi miros) neplăcut, de mucegai, la butoiul rămas nespălat"; cf. i s...

2° var. **smag** s. n. AO, h. 678, 679/prin Dj; AMD, Pl. 82/rar Tr „reziduu depus pe pereţii butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

– var. **smac** s. n. 1° AMD, Pl. 80/rar Ph, Gr; 2° AFLR/rar Ph; **smad** s. n. 2° AO, h. 678/rar Dj; **smag** s. n. 1° AMD/rar Il, Cţ; **smágă** s. f. 1°/rar Il.

ŞMAL s. n., pl. *şmáluri* AMD, h. 336/rar Tl „capătul îngust al ciocanului".

– var. **şmól** s. n., pl. *şmoále* AO, Pl. 137/rar Mh; GM/rar Gr.

ŞMALŢ v. **smalţ 2°**.

ŞMECHERÓS adj. AMD, h. 584/ rar Cl „viclean"; cf. c î r c o t á ş...

ŞMOL v. **şmal**.

ŞMÓTRU s. n., pl. *şmótruri* AMD, Pl. 178–179/rar Tr „pământuf cu care fierarul stropeşte cărbunele"; cf. b u r é t e 7°...

ŞNÁIDAS s. n. AMD, Pl. 180/rar Tr „unealtă cu care fierarul taie şanţurile la şuruburi; filieră"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

ŞNAP s. n. AO, h. 686/rar Gj „daltă, raşpel cu care se curăţă doagele învechite"; cf. c h i s é r 2°...

ŞNEAP s. n. GM/rar Db „bucată, codru (de mămăligă, de pâine etc.)": Luam *şnaipu* dă mămăligă, că mi-era foame/791; cf. c a l ă p 5°...

ŞNEC s. n., pl. *şnécuri* **1°** AO, Pl. 137/rar Dj, „ciocan de fier cu care dogarul fixează cercurile pe butoi"; cf. b a s c h í e 1°...

2° var. **şinéc** s. n., pl. *şinécuri* GM/rar Vl „bandă rulantă": Îi dam drumu [zahărului] pă alte... *şinécuri* pă nişte maşinării care mergea la o moară/757.

ŞOÁDĂ s. f., pl. *şoáde* AO, h. 333/rar Mh „glumă, poznă": Amândoi au făcut o *şuádă*, ca când te-ai râde de cineva/941; cf. n ă c o d ă 1°.

ŞOÁGĂR v. **jágăr 1°**.

ŞOÁLĂ s. f., pl. *şoále* GM/rar Ag „soră de cruce; suratã": Şi eu *m-am dat dę-a şoála*, ş-acuma ne zicem *şoálă*/675; cf. f ă r t á t ă...; art. **de-a şoála** loc. adv., în *a se da* ~~ ~ GM/rar Ag „a se face surată (cu cineva)"; cf. s u r á t ă 1°.

ŞOAPTĂ s. f., **prin şoáptă** loc. adv. AO, h. 66/rar Dj; AMD, h. 38/rar Vl, Cţ; pl. în **şoápte** loc. adv. AMD/prin Cl, Il, Cţ şi rar Db, If, Tl; **pe şoápte** loc. adv. AO/rar Vl, Gj; AMD/prin Tr şi rar Db, Ph, Gr, Cl, Il; **prin şoápte** loc. adv. AMD/rar Ph, Cţ „în şoaptă, pe şoptite"; cf. f u r i ş 2°...

– var. **şóptă** s. f., *în şóptă* loc. adv. AO, h. 66/prin Gj, Mh şi rar Vl, Dj; GD/rar Tl; *pe şóptă* loc. adv. AO, prin Mh, Dj şi rar Vl, Gj, Ot; *prin şóptă* loc. adv. AO/rar Mh; AMD/prin Ot; pl. *în şópte* loc. adv. AO/prin Mh şi rar Vl, Gj; *pe şópte* loc. adv. AO/rar Dj, Mh; AMD/Db şi prin Ag, Ph, Ot, Tr, Gr; *prin şópte* AMD/rar Ph, Ot, Cţ.

ŞOÁREC v. **şoárice**.

ŞOÁRIC v. **şoárice**.

ŞOÁRICE s. m., pl. *şoárici* AO, h. 550/prin Mh şi rar Gj; AMD, h. 437/Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vn, If, Gr şi rar Bz, Br „şoarece"; cf. ş o c á t e.

– var. **şoárec** s. m., pl. *şoáreci* AO, h. 550/Gj, prin Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 437/rar Ag, Bz, Tl; **şoáric** s. m., pl. *şoárici* AMD/rar Bz.

ŞOÁVĂ s. f., pl. *şoáve* AO, h. 558/prin Dj şi rar Mh; AMD, h. 442/rar Ot „pasăre răpitoare; gaie"; cf. b ă n ă n á i e 1°...

– var. **şóvă** s. f., pl. *şóve* AMD, h. 442/rar Ag, Ot.

ŞOBÓL v. **soból 2°**.

ŞOCARICEÁN s. m., pl. *şocaricéni* AMD/866 „locuitor din comuna Şocariciu (în prezent Unirea)".

ŞOCĂRÍ v. **şucări 2°**.

ŞOCÁTE s. m., pl. *şocáţi* AO, h. 550/Mh, prin Gj şi rar Dj „şoarece"; cf. ş o á r i c e.

– var. **şochíte** s. m., pl. *şochíţi* AO, h. 550/rar Mh.

ŞOCHÍTE v. **şocáte**.

ŞODÓS adj., f. *şodoásă* AO, h. 333; GO/rar Gj, Mh [d. cuvinte, vorbe] „glumeţ, hazliu": Asta e vorbă *şodųásă*, de rás AO/941.

ŞODOLÁN s. n. [?] GM/rar Cl „os mare, ciolan (de animal)".

ŞOFÉI s. n., pl. *şoféie* AO, h. 681; GO/rar Mh, Dj „ciubăr"; cf. b á l i e 2°...

– var. **şuféi** s. n., pl. *şuféie* AO, h. 247; 681/rar Mh.

ŞOFRÁ[1] v. **sofrá**.

ŞOFRÁ[2] v. **şofrág**.

ŞOFRÁG s. n., pl. *şofráge* AMD, h. 203/rar Cţ „tub de beton fixat în exterior, deasupra unei fântâni".

– var. **şofrá** s. f., pl. *şofrále* AMD, h. 203/Cţ.

ŞOFRÓN v. **şoprón 1°, 2°**.

ŞÓFRU v. **şoprón 2°, 3°**.

ŞOFTÍ vb. IV intranz. AO, h. 66/rar Gj „a vorbi în şoaptă; a şopti"; cf. î n ş o p t í...

ŞOIERÁ vb. I intranz. AO, h. 81/Vl, Gj, Mh şi rar Dj; AMD, h. 49/prin Vl, Ag „a fluiera cu ajutorul degetelor"; cf. f i j n í...

ŞOIMĂNÍT adj., f. *şoimănítă*, pl. *şoimănite* AO, h. 143, 144/prin Dj şi rar Ot „infirm, schilod", cf. a n c h i l o z á t 1°...

ŞOITÁNĂ v. **toitánă 2°**.

ŞOITÁŞ (2 sil.) s. n., pl. *şoitáşe* GM/rar Ph „găitan": [Scurteica] era venită cu *şoţáşe*-aşa/716.

ŞOITOLÁN s. m., ~ **de iépure** AMD, h. 434/rar Ot „iepure mare; iepuroi"; cf. ş ă p l á n.

ŞOLCĂÍT adj., f. *şolcăítă* AMD, h. 84/rar Br „şchiop, schilod"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞOLD s. n., pl. *şólduri* **1°** AMD, h. 62/rar Ph; art. **şóldul mâínii** AO, h. 87/rar Dj; AMD/rar Db; **şóldul úmărului** AMD/rar Tr „omoplat"; cf. o s 9°...

2° pl. **şoálde** AO, Pl. 9/rar Gj şi *şolzi* AO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 82/rar Br „şolduri" (la om)"; cf. s p á t ă 2°...

ŞOLDÁC interj., ~ ~ AFLR/rar Cţ „cuvânt care sugerează un mers şchiopătat; şontâc-şontâc".

ŞOLDÂCĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 116; 904/rar Gj „a şontâcăi, a şchiopăta"; cf. a m e n i n ţ á 1°...

ŞOLDÉŢE s. m., pl. *şoldéţi* GO/Gj, prin Vl şi rar Mh „pulpă cu şold (la porc)": Dacă vrem să tocăm şi un *şoldéte* din ăla mare, care are carne-aia multă/906; cf. b u t l 1°...

ŞOLIMINDRÍŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞOLOMÁNDRĂ v. **salamándră 2°**.

ŞOLOMÂNDRÍE v. **şolomendríţă**.

ŞOLOMÂNDRÍŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞOLOMENDRÍŢĂ s. f., pl. *şolomendríţe* AO, h. 553/Vl; AMD, h. 439/rar Ph „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

– var. **solomándriţă** s. f., pl. *solomándriţe* AO, h. 553/rar Gj; **sulemendríţă** s. f., pl. *sulemendríţe* AMD, h. 439/rar Ag, Db; **suleméndriţă** s. f., pl. *suleméndriţe*/ rar Ag; *suleméndriţi*/rar Ph; **şolimíndriţă** s. f., pl. *şolimindríţe*/rar Ag; **şolomándrie** s. f., pl. *şolomándrii*/rar Cl; **şolomándriţă** s. f., pl. *şolomándriţe*/prin Ag; **şoloménd riţă** s. f., pl. *şoloménd riţi*/rar Vn; **şolopérniţă** s. f., pl. *şolopérniţe*/rar Bz; **şulemendríţă** s. f., pl. *şulemendríţe*/ Db, Ph şi rar Ag, Bz; **şúlemendriţă** s. f., pl. *şúlemendríţe*/rar Db; **şuleméndriţă** s. f., pl. *şuleméndriţe*/rar Ph; *şuleméndriţi*/rar Vl, Ag; **şulimindríţă** s. f., pl. *şulimindríţe*/rar Ag; **şuluméndriţă** s. f., pl. *şuluméndriţe*/prin Ag, Db şi rar Vl, Vn, Bz; *şuluméndriţi*/rar Ag, Ph; **şulumérniţă** s. f., pl. *şulumérniţe*/rar Vn; **şulumíndriţă** s. f., pl. *şulumindríţe*/rar Ag; **şundremélniţă** s. f., pl. *şundremélniţe*/rar Db.

ŞOLOMÉNDRIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞOLOPÉRNIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞOMÁLC s. m., pl. *şomálci* **1°** AMD, h. 432/prin Gr şi rar Ph, Tr „cârtiţă"; cf. b á b ă 24°...

2° AMD, h. 432/rar Tr, Gr „inflamaţie la sân despre care se crede că se vindecă prin ungere cu grăsime de cârtiţă".

3° AMD, h. 110/prin Tr şi s. n., pl. *şomálcuri*/rar Tr „flegmon la subsuoară; uimă"; cf. b r o á s c ă 5°...

– var. 1° **şoválc** s. m., pl. *şoválci* AMD, h. 432/rar Db.

ŞOMÂRLEĂUA s. f. art., în expr. **a umblă cu** ~ AMD/rar Cţ „a umbla cu minciuna, cu înşelătoria, cu linguşeala".

ŞOMERÍ vb. IV refl. AFLR/rar Vl „a deveni şomer".

ŞOMOIÓG s. n., pl. *şomoióage* **1°** AO, h. 616/rar Vl, Gj „sperietoare pentru păsări"; cf. c h i p[1] 5°...

2° AMD, h. 178; GM/rar Il „bulgăre de pământ înmuiat cu apă şi amestecat cu pleavă, cu care se umplu pereţii casei de paiantă"; cf. b u ş 4°...

3° var. **şumuiág** s. n. TDO/rar Gj; AFLR/rar Tl „smoc de paie sau de zdrenţe (cu care se şterge vatra cuptorului)": Curăţesc vatra bine cu *şumuiágu* TDO/918; cf. g h i u l[1]...

– var. 1° **şomuiág** s. n., pl. *şomuiége* AO, h. 616/rar Ot.

ŞOMOIOGÍ vb. IV tranz. AMD, h. 178; GM/rar Cl, Il „a lipi cu ş o m o i o a g e pereţii casei"; cf. a r u n c á 4°...

ŞOMUIÁG v. **şomoióg 1°**.

ŞÓNCĂ v. **şúncă 1°**.

ŞONDROMEÁ s. f. GO/rar Vl „şandrama"; cf. b ó ş c ă 3°...

ŞONTÁCĂÍ v. **şontâcâi**.

ŞONTÂCĂÍ v. **şontâcâi**.

ŞONTÂCĂÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *şontâcâi* AMD, h. 84/prin Db şi rar Cl; *şontâcâiésc*/rar Ag „a şchiopăta, a şontâcăi"; cf. a m e n i n ţ á 1°...

– var. **şontăcăí** vb. IV AMD, h. 84/rar Ot; **şontâcâi** vb. IV/rar Ph; **şotăcăí** vb. IV AO, h. 16/rar Gj.

ŞONTÍU adj., pl. *şontíi* AMD, h. 84/rar Tr „şchiop, şontorog"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞONTRÓP adj., pl. *şontrópi* AO, Pl. 9/rar Mh „schiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞOP s. n., pl. *şópuri* AMD, h. 631/rar Cţ „adăpost pentru nutreţuri"; cf. f â n á r 1°...

ŞOPÁR s. m., pl. *şopári* GD/rar Tl „copii mici, tânci": La copiii mici aicea [se spune] *şopár!*883; cf. b i j b ó c...

ŞOPÁCĂÍ v. **şopocăí**.

ŞOPÁCĂIÁLĂ s. f., **pe ~** loc. adv. AMD, h. 38/rar Db „pe şoptite, în şoaptă"; cf. f u r i ş 2°...

ŞOPÁCĂÍTE v. **şopocăíte**.

ŞOPĂÍ vb. IV intranz. AMD, h. 38/rar If, Ct „a vorbi în şoaptă; a şopti"; cf. î n ş o p t i...

– var. **şopoí** vb. IV AMD, h. 38/rar Br.

ŞOPĂÍTE, **pe ~** loc. adv. AMD, h. 38/rar Db, Il, Ct „în şoaptă, pe şoptite"; cf. f u r i ş 2°...

– var. **şopoít**, *pe ~* loc. adv. AO, h. 66/rar Vl; **şopoíte**, *pe ~* loc. adv./rar Dj.

ŞOPÂCĂÍTE v. **şopocăíte**.

ŞOPÂCĂÍ v. **şopocăí**.

ŞOPÂCĂÍTE v. **şopocăíte**.

ŞOPÂLTÍV adj., pl. *şopâltívi*, f. *şopâltívă* AMD, h. 32/rar Ot „peltic"; cf. b a l a m ú t l°...

ŞOPÂRLĂ s. f., pl. *şopârle* AMD, h. 439/rar Db, Ph, Vn, Tl; **~ de ápă**/rar Gr; **~ de báltă** AO, h. 553/rar Dj „salamandră"; cf. c a r a c a t i c i o á r ă...

ŞOPÂRTÁN s. m., pl. *şopârtáni* AMD, h. 436/rar Ct „viperă mascul".

ŞOPCĂÍ v. **şopocăí**.

ŞOPOCĂÍ vb. IV intranz. AO, h. 66/rar Ot; AMD, h. 38/rar Ph „a vorbi în şoaptă; a şopti"; cf. î n ş o p t í...

– var. **şopăcăí** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *şopăcăiésc* AMD, h. 38/rar Ag, Db; *şopăcăi*/rar Ag, Db; **şopâcâí** vb. IV intranz./rar Ot; **şopcăí** vb. IV intranz. şi refl., ind. prez. 1 sg. *(mă) şopcăiésc* AO, h. 66/rar Dj; *(mă) şópcăi* AO/rar Vl; AMD/rar Ag, Db, Ct.

ŞOPOCĂÍTE, **pe ~** loc. adv. AO, h. 66/rar Ot; AMD, h. 38/rar Db „în şoaptă, pe şoptite"; cf. f u r i ş 2°...

– var. **şopăcăíte**, *pe ~* loc. adv. AMD, h. 38/rar Db; **şopâcăíte**, *pe ~* loc. adv. AO, h. 66/rar Gj; **şopâcăíte**, *pe ~* loc. adv. AMD/rar Ag, Ot.

ŞOPOÍ v. **şopăí**.

ŞOPOÍT v. **şopăíte**.

ŞOPOÍTE v. **şopăíte**.

ŞOPOROÍ vb. IV intranz. AO, h. 66/rar Vl „a vorbi în şoaptă; a şopti"; cf. î n ş o p t i...

ŞOPRON s. n., pl. *şoproáne* **1°** GM/rar Bz „verandă, pridvor deschis"; cf. f á ţ ă 2°...

2° var. **şofron** s. n., pl. *şofroáne* AO, h. 629; 691; 767/rar Dj, Ot; AMD, h. 675/rar Tr „adăpost rudimentar, acoperit cu paie, cu stuf sau cu scândură"; cf. c e r d á c 8°...

3° AMD, h. 631/rar Tr „adăpost pentru fân"; cf. f â n á r 1°...

– var. **sófru** s. n. 2° GO/rar Dj; **şofrón** s. n. 1° AFLR/rar Tl; **şófru** s. n., pl. *şófruri* 2° AO, h. 392; 413; 691; 764; 767/Dj, prin Ot şi rar Mh, Tr; AMD, h. 280; 675; GM/Tr; 3° AO, h. 691/rar Dj.

ŞOPRONEÁŢĂ s. f., pl. *şopronéţe* **1°** AMD, Pl. 136; GM/rar Db, Vn, Bz „adăpost rudimentar, şopron (construit pe lângă stână)".

2° AO, h. 691/rar Dj „adăpost de iarnă pentru stupi"; cf. c o j ó c 4°...

ŞÓPTĂ v. **şoáptă**.

ŞOPTÍTELE, **pe ~** loc. adv. AO, h. 66/rar Dj „pe şoptite, în şoaptă"; cf. f u r i ş 2°...

ŞORÁC v. **şoríc 1°**.

ŞORECHÍŢĂ s. f. AFLR/rar Mh „şoricel femelă"; cf. ş o r e c ú ţ ă.

ŞORECÍU adj., pl. *şorecíi* AO, h. 402/prin Dj [d. cal] „(cu părul) de culoarea şoarecelui; cenuşiu"; cf. l u p í u...

– var. **şoriciu** adj., pl. *şoricíi* AMD, h. 267/rar Bz, Tr, Tl, Ct.

ŞORECŬŢĂ s. f., pl. *şorecúţe* AFLR/rar Mh „şoricel femelă"; cf. ş o r e c h i ţ ă.

ŞORÍC s. m. şi n., pl. *şoríci* **1°** AO, Pl. 66/Gj, Mh, prin Vl şi rar Dj; AMD, h. 290 MN/Tl, prin Ct şi rar Ag, Br; *şoricuri* AO/prin Mh şi rar Gj; AMD/rar Tl, Ct; *şoriciuri* AO/rar Vl, Mh; AMD/rar Vn, Ct; *şorice* AO/Gj, prin Vl, Mh şi rar Dj, Ot „şorici"; cf. p i é l e 6°...

2° AMD, h. 192/rar Db, Tr, Gr; *şoríciuri*/rar Db, Gr „scândură convexă pe o parte, tăiată din marginea bușteanului; lătunoaie"; cf. b r á c u r i 1°...

– var. **1° cioríc** s. m. și n., pl. *ciorici* AMD, h. 290 MN/rar Tl; *cioríciuri*/rar Vn; **ciuríc** s. m., pl. *ciurici*/rar Tl; **soríc** s. m., pl. *sorîci*/rar Vl, Ot, Tr; **şorác** s. n. AO, Pl. 66/rar Gj, Mh; **şorlíci** s. n. AO/rar Vl; **2° şoríci** s. n., pl. *şoríciuri* AMD, h. 192; GM/rar Db, Tr, Gr.

ŞORÍCI v. **şoríc 2°**.

ŞORICÍE s. f. AFLR/rar Gr „otravă pentru șoareci; șoricioaică".

ŞORICÍU v. **şorecíu**.

ŞORLÍCI v. **şoríc 1°**.

ŞORÓI v. **şiróí 4°**.

ŞORŢ[1] v. **soártă 3°, 4°**.

ŞORŢ[2] s. n., pl. *şórțuri* **1°** AO, h. 305/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 496/Ag, prin Vl, Ot și rar Db, Gr; *şoárțe* AO/Vl, prin Gj, Mh, Dj și rar Ot „fiecare dintre cele două părți (din față și din spate) ale catrinței"; cf. a n d r ó c 2°...

2° AMD, h. 496/rar Ag, Db, Il; *şoárțe* AO, h. 304/rar Vl „fotă purtată de femei în loc de fustă"; cf. b o c c e á 2°...

3° pl. **şoárțe** AO, Pl. 39/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl, Ot „șorțuri de bucătărie"; cf. f ú s t ă[1] 3°...

4° GM/rar Ot „bucată de tablă, îndoită la margine, care se pune în partea dinspre streașină a acoperișului": Fieru să bate-așa, numite *șórțuri*, la poală [la acoperiș]. Sunt niște bucăți de fier îndoite, mai înguste-așa/772.

– var. **şurț** s. n., pl. *şúrțuri* 3° AO, Pl. 39/rar Vl, Gj, Mh; AFLR/rar Vl; *şúrțe* 1° AO, h. 303; 305/rar Vl, Gj; AMD, h. 496/rar Cț.

ŞORŢÁR[1] s. n., pl. *şorțáre* AMD, h. 495/rar Db „șorț cu baieră după gât (purtat, mai ales, de bărbați)".

ŞORŢÁR[2] s. m., pl. *şorțári* GM/rar Tr „tânăr care trage la sorți (pentru stabilirea ordinii de plecare în armată)": La ăștia care trăgea, cum să spui, alegea, adică să-l ia militar, le zicea *şorțárii*/798.

ŞOSELÁR s. m., pl. *şoselári* AMD, h. 533/rar Tr, Gr „muncitor care lucrează la pietruirea sau asfaltarea unei șosele; cantonier, picher"; cf. c a n t o n é r...

– var. **soselár** s. m., pl. *soselári* AMD, h. 533/rar Tr; **şoşelár** s. m., pl. *şoşelári*/rar Tr; **şuşelár** s. m., pl. *şuşelári* AO, Pl. 46/rar Mh.

ŞOŞ s. n., pl. *şóşuri* AMD, h. 658/rar Tr „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

ŞOŞÁ v. **şuşá**.

ŞOŞÁÍ v. **şoşoí**.

ŞOŞELÁR v. **şoselár**.

ŞOŞOÁICĂ s. f. AO, Pl. 93/rar Gj „iepuroaică"; cf. i e p u r ó i c i.

ŞOŞÓI s. m., pl. *şoşói* AO, Pl. 93/rar Gj „iepuroi"; cf. b ă s c ă l á n...

ŞOŞOÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *şoşoiésc* AO, h. 66/rar Ot; AMD, h. 38/rar Vn, Tl, Cț „ a vorbi în șoaptă; a șopti"; cf. î n ş o p t í...

– var. **şoşăi** vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *şóşăi* AMD, h. 38/rar Cț.

ŞOŞOÍTE, pe ~ loc. adv. AMD, h. 38/rar Cț „pe șoptite, în șoaptă"; cf. f u r í ş 2°...

ŞOTĂCĂÍ v. **şontâcáí**.

ŞOTÓI s. m., pl. *şotói* AO, h. 749; GO/rar Dj „pui de iepure"; cf. p â r c i[2] 2°.

ŞOTREÁN s. m., pl. *şotréni* AMD/707 „locuitor din comuna Șotrile".

ŞOVÁRCĂ s. f. GM/rar Tr „coș din papură împletită"; cf. p a p ó r n i ț ă...

ŞOVÁRNIŢĂ s. f. GM/rar Gr „coș din papură împletită"; cf. p a p ó r n i ț ă...

ŞÓVĂ v. **şoávă**.

ŞOVÁÍ vb. IV, în **a ~ din gúră** AMD, h. 38/rar Ag „a vorbi încet, fără a articula răspicat; a bombăni"; cf. b l o g o d o r í.

ŞOVÁLC v. **şomálc 1°**.

ŞOVÁLTÓC adj., pl. *şovăltóci* AMD, h. 32/rar Ag „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

ŞOVÁRNÓG adj., pl. *şovârnógi*, f. *şovârnoágă*, pl. *şovârnoáge* AO, h. 143,

144; Pl. 9/rar Gj; AMD, h. 111, 112/rar Bz „schilod, infirm la picioare, şchiop"; cf. c o t o n ó g 1°...

ŞOVÉICĂ v. **şuvéică**.

ŞPÁCLU s. n., pl. *şpácluri* AO Pl. 135/rar Ot; AMD, Pl. 85/rar Ot „unealtă asemănătoare cu o lingură, cu care se curăţă doagele învechite"; cf. c h i s é r 2°...

ŞPALÉR v. **şpaliér**.

ŞPALÉT v. **şpaliér**.

ŞPALIÉR (3 sil.) s. m., pl. *şpaliéri* AFLR/rar Vl; GM/rar Bz, Br, Ot, Cl; AMD, Pl. 72–73; AFLR/rar Tl, Cţ „suport format din stâlpi de lemn sau de ciment între care se întind sârmele pentru legat viţa-de-vie; spalier".

– var. **şpalér** s. m., pl. *şpaléri* AMD, h. 199/rar Tl; **şpalét** s. m., pl. *şpaléţi* AFLR/rar Ag; **şpaniér** (3 sil.) s. m., pl. *şpaniéri* GM/rar Il; **şpanliér** (3 sil.) s. n., pl. *şpanliére* GM/rar Il.

ŞPÁLNIC s. n., pl. *şpálnice* AMD, h. 585; 650; GM/prin Gr şi rar Tr, Cl „placă de fier care îmbracă osia căruţei sau carâmbii loitrei"; cf. b a l ó t 2°...

– var. **spálnic** s. n., pl. *spálnice* AMD, h. 585/rar Cl, Tl.

ŞPÁNCĂ v. **şpáncă 1°**.

ŞPÁNCHE v. **zbanghiu 1°**.

ŞPANCHÉC v. **zbanghiu 1°**.

ŞPANIÉR v. **şpaliér**.

ŞPANLIÉR v. **şpaliér**.

ŞPERÁL v. **şpirálă 2°**.

ŞPERÁCOL s. n. GD/rar Cţ „speraclu".

ŞPIRÁL v. **şpirálă 1°**.

ŞPIRÁLĂ s. f., pl. *şpirále* **1°** AMD, h. 379/rar Cţ „ţeavă în spirale, serpentină la cazanul de ţuică"; cf. a l a m b í c 2°...

2° var. **şperál** s. n., pl. *şperále* AMD, Pl. 179/rar Cţ, *şperáluri*/rar Il „unealtă de găurit fierul"; cf. c h é r n ă r 1°...

– var. **1° şpirál** s. n. AMD, h. 379/rar Ot.

ŞPIRT v. **şpirt**.

ŞPIRÚNG s. n. GM/rar Ph „amestec de pământ cu apă cu care se curăţă sapa de forare (la sonde)".

ŞPIŢE v. **şpiţi**.

ŞPÍŢURĂ v. **şpiţ**.

ŞPLINT s. n., pl. *şplinturi* **1°** AO, h. 641/rar Ot; AMD, h. 653/rar Db, Br, Tl, Cţ „cuiul din capătul osiei"; cf. b l e a u 3°...

2° AMD, h. 650/rar Cl „placă de fier care îmbracă osia la capătul introdus în butucul roţii"; cf. b a l ó t 2°...

3° GM/rar Tr „furcă de lemn care susţine cofrajul la fântână".

– var. **1° splint** s. n., pl. *splinturi* AMD, h. 653/rar Il; **şprint** s. n., pl. *şprinturi*/rar Tr.

ŞPRAIS v. **şpraiţ 2°**.

ŞPRAIŢ s. n., pl. *şpráiţuri* **1°** AMD, h. 652/rar Tl „cerculeţ de fier pus între butuc şi umărul osiei sau între butuc şi capătul osiei pentru a nu se freca unul de celălalt"; cf. b ă t á i e 7°...

2° var. **spraiţ** s. n., pl. *spráiţuri* AMD, h. 189/rar Ph „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

3° var. **spraiţ** s. n., pl. *spraiţe* AMD, Pl. 173/rar Ph „şipcă aşezată de-a curmezişul peste doagele de la fundul vasului de lemn"; cf. a d á o s 2°...

– var. **2° şprais** s. n., pl. *şpraişuri* AMD, h. 189/rar Vn.

ŞPRANG s. n., pl. *şpránguri* AMD, Pl. 61/rar Tl „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[2] 6°...

ŞPRAT s. GM/rar Db, Ph „pesmet din mălai (pentru pui)".

ŞPRINT v. **şplint 1°**.

ŞPRINŢUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 179/rar Db „a stropi pereţii casei cu un amestec subţire de tencuială".

ŞPRONŢ s. n. AFLR/rar Gj „capătul unui buştean, rotunjit cu toporul".

ŞPRONŢUÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. GM/rar Ph „a (se) rotunji buşteanul la capete": Teşim sau *şpronţuím* buşteanu, să vie olărit aşa la cap, ca să nu s-agaţe pân rădăcini, pân tulpini [...] şi pentru asta să teşeşte, *să şpronţuéşte*/708; cf. f r a n ţ á...

ŞPROŢ s. n., pl. *şpróţuri* AMD, h. 185/rar Br „fiecare dintre stinghiile de lemn fixate în formă de cruce la fereastră; cercevea"; cf. c a n á t 2°...

ŞRÁBZIC v. **şrápţig**.

ŞRÁFĂNŢIG v. **şrápţig**.

ŞRÁFŢING v. **şrápţig**.

ŞRAPNEÁ s. f., pl. *şrapnéle* AFLR/rar Cţ „proiectil de tun; şrapnel".

ŞRÁPŢIG s. n., pl. *şrápţige* AMD, h. 698/rar Ag, Ot „menghină de lemn"; cf. c l á m ă 1°...

– var. **şfroápseg** s. n., pl. *şfroápseguri* AMD, h. 698/rar Tr; **şrábţig** s. n./rar Cţ; **şráfănţig** s. n./rar Ag; **şráfţing** s. n./rar Vl; **şrapţíglu** s. n./rar Tr; **ştrábţig** s. n., pl. *ştrábţige*/rar Cţ; **şureáptig** s. n./rar Ot, Tr.

ŞRÁPŢIGLU v. **şrápţig**.

ŞRÓPOB s. n., pl. *şrópobe* AMD, h. 699/rar Db „(un fel de) rindea"; cf. b r o á s c ă 8°...

ŞTACHET v. **ştachéte**.

ŞTACHÉTE s. m., pl. *ştachéţi* AO, Pl. 26/prin Gj, Dj, Ot şi rar Tr; AMD, h. 192/Ag, Db, Ot, Tr „leaţ, şipcă"; cf. b a s c h i e 2°...

– var. **stachéte** s. m., pl. *stachéţi* AO, Pl. 26/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 192/rar Db, Tr; **stanchéte** s. m., pl. *stanchéţi* AO/rar Gj; **starchéte** s. m., pl. *starchéţi*/rar Gj; **statéte** s. m., pl. *statéţi*/rar Gj; **ştachét** s. m., pl. *ştachéţi* AMD/rar Ag, Ot; **ştăchéte** s. m., pl. *ştăchéţi* AO/rar Gj.

ŞTACHEŢÁ vb. I tranz. AMD, h. 177/rar Ot „a bate leaţuri, ş t a c h e ţ i la pereţii casei"; cf. a r ă c i...

ŞTÁGHER s. m., pl. *ştágheri* GM/rar Tr „şefi de echipă (la minele de cărbuni)": Noi aşa ziceam, *ştágerĭ*, un om care ne... avea grijă de noi acolo [la mină]/807.

ŞTÁNŢ s. n., pl. *ştánţuri* AMD, h. 674/rar Br „fiecare dintre cei patru pereţi ai staulului pentru oi, făcut din nuiele sau leaţuri".

ŞTÁRĂ v. **şuştár**[2].

ŞTĂCHÉTE v. **ştachéte**.

ŞTÂRPEJÍ v. **strepezí**.

ŞTEÁGHER v. **steájer 1°**.

ŞTEÁJĂR v. **steájen 2°, 3°**.

ŞTEÁJER v. **steájer 1°**.

ŞTEAND s. n., pl. *şteánduri* TDO/rar Gj; AMD, h. 236; 284; Pl. 133/rar Ag, Ph „putină mică (cu capac) în care se ţine brânză, lapte bătut etc."; cf. b á l i e 4°...

ŞTEAP v. **ştep 1°, 3°, 6°**.

ŞTEÁRPĂ v. **sterp**[1] **8°, 9°**.

ŞTEÁZĂ s. f., pl. *ştéze* AO, h. 721; GO/prin Mh „spetează, stinghie"; cf. s p á n g h i e...

ŞTÉCLĂ s. f., pl. *ştécle* **1°** AO, Pl. 141/rar Dj „unealtă pentru făcut filetul la şurub; filieră"; cf. f i l i é r i[1] 1°...

2° AMD, h. 694/rar Ot „ciocan special pentru bătut cercurile la butoi sau şinele pe roata carului"; cf. b a s c h i e 1°...

3° AO, Pl. 136/rar Dj „unealtă folosită în rotărie pentru însemnat obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

4° var. **ştéclu** s. n., pl. *ştécluri* AMD, Pl. 178/rar Tr, If „şablon pentru făcut caiele"; cf. c h é r n ă r 3°...

– var. **2° ştéflu** s. n., pl. *ştéfluri* AO, Pl. 137/rar Dj.

ŞTÉCLU v. **ştéclă 4°**.

ŞTECLUÍ vb. IV tranz. AMD, h. 694/rar Ot „a bate cercuri la butoi".

– var. **ştefluí** vb. IV tranz. AO, Pl. 137/rar Dj.

ŞTEFĂNEŞTEÁN s. m., pl. *ştefăneşténi* AMD/854 „locuitor din comuna Ştefăneştii (de Jos), jud. Ilfov".

ŞTÉFLU v. **ştéclă 2°**.

ŞTEFLUÍ v. **ştecluí**.

ŞTEJÁR v. **stejár 2°**.

ŞTEJĂRÍCĂ v. **stejărícă 1°**.

ŞTEJĂRÍE s. f. AMD, h. 418/rar Ot „pădure de stejar; stejăriş"; cf. b u h á r c ă...

ŞTEL s. n., pl. *ştéluri* **1°** AO, h. 646/rar Ot; AMD, h. 655, 656; GM/Db, Ph, Bz, Br, Tr, Il, prin Gr, Cl şi rar Ag, Vn, Ot; *ştéle* AMD, h. 655/rar Db „dricul căruţei": O căruţă să compune din două

ştélurĭ. ştélu dinainte şi *ştélu* dinapoi GM/745; cf. c o t i g ă 1°...

2° AMD, h. 655/rar II „dricul căruţei fără pod".

3° AMD, h. 654, 655/rar Vl, Db, Ph, Gr „v á r t e j la căruţă"; cf. b a i g i c...

4° AMD, h. 662/rar Tr „scheletul, rama din lemn fixată pe loitre, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. a n g ă ş 1°...

– var. **1°** **schel** s. n., pl. *schéluri* AMD, h. 655, 656/rar Ph; **stel** s. n., pl. *stéluri*/rar Db, Ph; **şchel** s. n., pl. *şchéluri*/rar Ph, Cl, Il; **şchélă** s. f., pl. *şchéle*/rar Il; **ştélă** s. f., pl. *ştéle* AMD, h. 647/rar Ot.

ŞTÉLĂ v. **ştel 1°**.

ŞTELĂRÍE s. f. AMD, h. 655, 656/rar Gr „scheletul căruţei format din cele două părţi principale, din faţă şi din spate"; cf. c o t i g ă 1°...

ŞTELEÁP, ~ ~ interj. GM/rar Bz „teleap, teleap"; cf. p a n c[1].

– var. **şteleeáp** interj. GM/rar Bz.

ŞTELELEÁP v. **şteleáp**.

ŞTEMELEÁG v. **ştremeleág**.

ŞTEMUIÁLĂ s. f., pl. *ştemuiéle* AMD, h. 691; GM/rar Db, Ph „scobitură, făcută cu dalta în butucul roţii, în care se introduce un capăt al spiţei, sau în talpa ori în grinda casei, în care se fixează stâlpii de susţinere, căpriorii etc.": *Ştemuiélili*, adică găurile ălea unde vine stâlpii GM/706; cf. d ă l t u i á l ă 1°...

ŞTENÁP v. **şteneáp**.

ŞTÉNĂ s. f., pl. *şténi* AMD, h. 173/rar Cl „schelă ridicată la construirea unui zid"; cf. c ă p r i ó r i...

ŞTENEÁP s. m., pl. *ştenépi* AO, h. 214, 215; 763; Pl. 126–127/Gj, Mh şi rar Dj „stâlp de susţinere (la gard, la scocul morii etc.)"; cf. b á b á 13°...

– var. **ştenăp** s. m., pl. *ştenápi* AO, h. 215; 763/prin Mh şi rar Gj; **ştenép** s. m., pl. *ştenépi* AO, h. 215/rar Gj; **ştenóp** s. m., pl. *ştenópi* AO, h. 214/rar Mh.

ŞTENÉP v. **şteneáp**.

ŞTENÓP v. **şteneáp**.

ŞTEP s. m., pl. *ştepi* **1°** AMD, h. 312; GM/prin Tr, Gr şi rar Ph, Il „cotor rămas pe câmp după tăierea tulpinilor de porumb"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° AMD, Pl. 66, 67–68/rar Vl, Tr „coardă de viţă-de-vie scurtată şi lăsată pentru rod"; cf. c a p 17°...

3° AMD/rar Gr „ciot, clenci (la prepeleac)"; cf. b u t 11°...

4° AFLR/rar Tl „scurtătură, căpătâi de lemn"; cf. s m é t i e 1°...

5° AMD, h. 41/rar Tr „colţ rămas în mazilar dintr-o măsea cariată"; cf. b u t 14°...

6° var. **şteap** s. m., pl. *ştepi* AMD, h. 424/rar Ph „ghimpe, spin"; cf. g h e á r ă 1°...

7° AMD, h. 386/rar Gr „puzderie de cânepă"; cf. b ă ţ 3°...

– var. **şteap** s. m., pl. *ştepi* 1° AO, h. 439/rar Dj; AMD, h. 312; GM/rar Gr; 3° GM/rar Ph; **ştépe** s. m., pl. *ştepi* 1° AMD/rar Cl.

ŞTÉPE v. **ştep 1°**.

ŞTEPLEÁG v. **ştopleág 1°**.

ŞTEPLEÁGĂ v. **ştopleág 4°**.

ŞTÉRCĂ v. **ştírcă 1°**.

ŞTEREGHEÁŢĂ v. **străgheáţă[1] 3°**.

ŞTEREGÍE v. **tírighíe 2°**.

ŞTERGÁR s. n., pl. *ştergáre* **1°** AO, h. 53/prin Dj şi rar Mh „batistă"; cf. b a s m á 4°...

2° var. **ştergără** s. f., pl. *ştergáre* AO, h. 245/rar Dj „prosop"; cf. c ă r p ă 4°...

ŞTERGÁRĂ v. **ştergár 2°**.

ŞTERGĂLÍE v. **străgálie 2°**.

ŞTERGĂRĂŞ s. n., pl. *ştergărăşe* AO, h. 53/rar Dj „batistă"; cf. b a s m á 4°...

ŞTERGÁTOÁRE s. f., pl. *ştergătóri* AO, h. 245/rar Vl; AMD, h. 233/rar Ag, Db „prosop"; cf. c ă r p ă 4°...

ŞTÉRGE vb. III tranz. şi refl. pas. GO/rar Vl, Mh „a copili viţa-de-vie": Al treilea an, i se dă voie şi ei [= viţei] la o coardă dacă are putere, dacă nu are putere,

iar *să ştérgе*, ca să-şi formeze putere mai multă/961; cf. a l é g e 1°...

ŞTERGHELÍE v. **străgălie 2°**.

ŞTÉRNE v. **aştérne 2°**.

ŞTERPELÍ[1] vb. IV refl. GO/rar Vl „a dispărea, a nu se mai găsi, a se pierde": Că de vo cinci ani încoace, [lupii] *s-a ştерpelit* dracu[lui]/902; cf. d i s p ă r e á...

ŞTERPELÍ[2] vb. IV refl. AMD/rar Il „a se zgâria, a se juli".

ŞTERPEZÍ v. **strepezi**.

ŞTERPIZÍ v. **strepezi**.

ŞTERS adj., ~ **la únghii** AO, h. 400/rar VI [d. boi] „ros, vătămat, tocit la copite, fiindcă a umblat nepotcovit pe drumuri pietroase"; cf. b ă t ú t 1°...

ŞTEVIOÁRĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Tr dim. de la *ştevie*.

ŞTIC s. n., pl. *ştícuri* **1°** AO, h. 671; TDO/rar Dj „mustuitor confecţionat dintr-un băţ cu mai multe crăci la un capăt": Să caut o stroşitoare [pentru struguri] d-elea de lemn şi cu fier, însă n-aveam că era sezon şi le trebuia la toată lumea. Mă pui şi iau o creacă şi o tai şi fac un *ştic*, o creacă de vişinar şi fac un *ştic* TDO/979; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

2° var. **stici** s. n., pl. *stíce* GM/rar Tr „presă, teasc"; cf. t e a s c 3°.

3° var. **stici** s. n., pl. *stíce* GM/rar Gr „prăjină cu ajutorul căreia se împinge barca pe baltă"; cf. g h i o n d é r 1°...

– var. 1° **stici** s. n., pl. *sticiuri* AMD, Pl. 77/rar Ot; *stíce* GO/rar Ot; AMD/rar Tr; **ştif** s. n., pl. *ştífuri* AO, h. 671/rar Dj.

ŞTIF v. **ştie 1°**.

ŞTIFT s. n., pl. *ştífturi* AMD, h. 653/rar Vn „cuiul din capătul osiei": cf. b l e a u 3°...

ŞTIM s. m. şi m., pl. *ştímuri* **1°** AO, h. 498; 795, 796; AFLR/Vl, Dj şi prin Ot; AMD, Pl. 150–151; AFLR/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Db, Il şi rar Vl, Br, Cl, Tl; *ştímI* AMD/rar Db [mai ales la sg.] „lână de calitate inferioară care rămâne în darac după pieptănat"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

2° AMD, h. 388; GM/Ot, prin Ag şi rar Db, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ; *ştímI* AMD/rar Db [mai ales la sg.] „cânepă de calitate inferioară rămasă în darac; cârlţi"; cf. b u c i...

3° AO, h. 795/rar Dj, Ot „lână (dărăcită) de calitate superioară"; cf. c i c í c...

4° AMD, h. 386/rar Cl „puzderii"; cf. b ă ţ 3°...

5° AMD, Pl. 105/rar Gr „fir de cânepă pipernicit"; cf. b o d í n i...

– var. 1° **ştímă** s. f. GO/rar Vl; AFLR/rar Ag.

ŞTÍMĂ v. **ştim 1°**.

ŞTIMOÁSĂ adj. f. AMD, Pl. 151–153/rar Db, Ph [d. lână] „cu firul lung şi aspru".

ŞTIMUÍ vb. IV refl. pas., ind. prez. 3 sg. se *ştímuie* AMD, h. 691/rar Tr „a se scobi cu dalta într-un lemn".

ŞTÍNGHIE v. **stinghie 7°**.

ŞTÍNŢĂ s. f. AO, Pl. 1/prin Dj, Ot; AMD, h. 1 MN; 116/prin Tr şi rar Ph, Cl „inteligenţă, judecată, minte, raţiune": Nu mai are *ştínţă*, nebuneşte AMD, h. 116/768; cf. d ó c s i e...

ŞTIÓFĂ v. **stófele 2°**.

ŞTIOFLEÁC v. **ştopleág 1°**.

ŞTIOI s. m., pl. *ştioi* AO, h. 563, 564/rar Mh „pasăre răpitoare de noapte, înrudită cu bufniţa, huhurez"; cf. c r â n g 3°...

ŞTIOLMOÁSĂ (3 sil.) adj. f. GM/rar Bz [d. ape] „cu bucăţi de gheaţă, cu ş t o l - m e": Ne uitam în gârlă, că era mare şi *ştiolmoáză*/743.

ŞTIOMP s. m., pl. *ştiompi* **1°** AO, h. 214, 215; Pl. 126; AFLR/Gj şi rar Vl, Dj „stâlp de susţinere (la gard, la ulucul morii etc.)": Facem groapa... după aceea băgăm *ştiómpu* acela, punem pământ şi îl batem de jur împrejur cu un mai de lemn AFLR/925; cf. b á b ă 13°...

2° var. **ştomp** s. m., pl. *ştompi* TDO/rar Gj „steajer": Şi de-acolo băga un [...] un *ştomp* acolo în mijloc, de-acolo treiera cu caii/921; cf. b o l o b ó c 3°...

3° var. **ştiop** s GO/rar Mh „ciot, buturugă rămasă după tăierea unui copac"; cf. b u t 4°...

– var. 1° **sciomp** s. m., pl. *sciompi* AO, h. 215/rar Mh; **sciump** s. m., pl. *sciumpi* AO, h. 215; 764/prin Mh; **ştiump** s. m., pl. *ştiumpi* AO, h. 215; Pl. 126/prin Gj şi rar Mh; **ştomp** s. m., pl. *ştompi* AO, h. 215/rar Vl, Gj; **ştump** s. m., pl. *ştumpi* AO, h. 215/rar Mh; **ţump** s. m., pl. *ţumpi*/rar Mh.

ŞTIOP v. ştiomp 3°.

ŞTIR adj., pl. *ştiri* **1°** AMD, h. 266 MN; Pl. 130–131/rar Ag, Ph [d. berbeci, armăsari] „care nu e bun de reproducere; steril"; cf. f á m e n 2°.

2° f. *ştiră*, pl. *ştire* AO, h. 395; Pl. 120/crt.; AMD, h. 257; 276; Pl. 126–127/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vn, Bz, Br şi rar If, Gr; *ştiri* AO, Pl. 120/rar Gj; AMD, Pl. 126–127/rar Tr, Cl, Il, Tl, Cţ [d. vaci, oi, scroafe etc.] „strearpă, sterilă"; cf. f á m e n 2°...

3° f. *ştiră* AO, h. 396/rar Mh, Dj, Ot [d. vaci] „care nu fată într-un an"; cf. n e g e s t á n t ă...

4° f. *ştiră*, pl. *ştire* AO, Pl. 18/Vl, Mh, Dj, prin Ot şi rar Gj; AMD, h. 144/Tr, prin Ag şi rar Vl, Db, Vn, Br, Ot, Il, Cţ; *ştiri* AMD/rar Db, Vn, Tl [d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

5° GM/rar Gr [d. fructe, plante] „fără sămânţă".

ŞTIRÁ v. **ştirí**[1].

ŞTIRBÁ vb. I refl. AMD; GD/rar Tl [d. obiecte din sticlă] „a se ştirbi".

ŞTIRC v. **ştircă** 1°.

ŞTÍRCĂ s. f., pl. *ştirci* **1°** AO, h. 671; TDO/Mh, Dj şi prin Gj „lemn cu câteva crăcane la un capăt, folosit ca mustuitor": Acasă dac-aduci strugurii, noi aşa zâcem, îi storşim într-un hârdău c-o *ştircă* de lemn care are [...] doi, trei cornuri d-eştia, crăculeţi TDO/955; cf. b ă t ă i ú ş 3°...

2° AO, h. 785; GO; TDO/prin Mh şi rar Gj, Dj, Ot „bătător cu care se bate laptele în putinei pentru a scoate unt": Este *ştircă*, ştii, la bădăi aşa. Să ştircuie [laptele] şi să... alege untu TDO/945; cf. e c i d a t ór...

3° AO, h. 787; TDO/rar Mh „lopăţică pentru amestecat zerul pus la fiert, ca să se aleagă urda sau săpunul în timpul preparării": O ştează din gard, netezită bine ş-aceea îi zicem *ştircă*. Şi dăm cu *ştirc*-asta pe fundu cănţii cu sapon, până când fierbe bine TDO/940; cf. b ă t ă ú ş 3°...

4° AO, Pl. 140/rar Gj „drişcă"; cf. b l á n ă 13°...

– var. 1° **ştércă** s. f., pl. *şterci* AO, h. 671/rar Gj; **ştirc** s. n., pl. *ştircuri* AO; GO/rar Dj.

ŞTIRCUÍ vb. IV refl. pas., ind. prez. 3 sg. *se ştircuie* **1°** AFLR/rar Mh [d. struguri] „a se zdrobi cu ş t i r c a": Cu ştirca să preseză, *să ştircuje* strugurii/955; cf. b o s o l i 2°...

2° TDO/rar Mh [d. lapte] „a se bate în putinei cu ş t i r c a": Este ştircă, la bădăi aşa, să *şcircuje*... şi s-alege untu/945; cf. b e s t e c ă n i...

ŞTÍREA s. f. art., în expr. **a lăsa în ~ lui Dumnezéu** GM/rar Tr „a lăsa în paza, în grija, în plata Domnului".

ŞTIREÁC s. ALFR/rar Gj „par în mijlocul ariei de treierat cu caii; steajer"; cf. b o l o b ó c 3°...

ŞTIRÍ[1] vb. IV refl. AO, h. 675/rar Dj [d. vin] „a se acri (ca ştirul), a se altera": Să *ştiréşte* când îţi strânge gura pungă/994; cf. o ţ e ţ i.

– var. **ştirá** vb. I refl. AMD, Pl. 81–82/rar Ot.

ŞTIRÍ[2] vb. IV refl. AMD, h. 257/rar Gr [d. vaci] „a deveni ş t i r ă, stearpă"; cf. b ó i ş t e...

ŞTIRÍCĂ s. f., pl. *ştirici* AO, h. 560/Gj, Mh; AMD, h. 443/rar Ot „coţofană"; cf. c i o á r ă 1°...

ŞTIRÍE adj. f., pl. *ştirii* **1°** AO, h. 395/rar Mh [d. vaci] „care nu fată niciodată; stearpă"; cf. f ă t ă l ă u 2°...

2° AO, h. 396/rar Mh [d. vaci] „care nu are viţel într-un an"; cf. n e g e s t á n t ă...

ŞTIRIGÍE v. **tirighie 1°**.

ŞTIRIGÓI v. **stirigói**.

ŞTIRIŞÓR s. GM/rar Tr dim. de la *ştir* (plantă).

ŞTÍRIŢĂ adj. f., pl. *ştiriţe* **1°** AMD, Pl. 126–127/rar Tr [d. femeie] „sterilă"; cf. f á m e n 1°...

2° AMD, Pl. 126–127/rar Tr [d. vaci, oi] „stearpă"; cf. f á m e n 2°...

3° AMD, Pl. 127/rar Ot [d. oi] „bună de muls, după întărcarea mielului; mânzare"; cf. a p l e c ă t o á r e[1] 1°...

ŞTÍRPEZ v. **strépez 1°**.

ŞTIRPEZÍ v. **strepezi**.

ŞTIŢ s. n., pl. *ştituri* **1°** AMD, h. 657/rar Br, Cţ „lamba la căruţă"; cf. a j u t ó r 10°...

2° AMD, h. 653/rar Br „cuiul din capătul osiei"; cf. b l e a u 3°...

ŞTIUBÉI s. n., pl. *ştiubéie* **1°** AO, h. 216; GO/prin Mh şi rar Gj, Dj „fântână cu izvorul la mică adâncime, captat într-un trunchi de copac scorburos": Apa izvoreşte şi se adună într-un *ştiubéi* de copac scobit AO/955. *Ştiubéi* se face la câmp, dintr-o butură, cu o guriţă pe unde curge apa AO/960.

2° GO/rar Dj „cişmea": Cezmea sau *ştiubéi*... tot una-i/970; cf. c i ş m e á 2°.

3° var. **ştubéu** s. n., pl. *ştubéuri* GM/rar Cl „tub de beton (întrebuinţat la puţuri)": [Fântână] făcută dă *ştubéuri* d-astea... dă beton/867; cf. b u r j á n...

4° AO, h. 689, 690/rar Dj; AMD, h. 378; Pl. 88–89/rar Vn, Gl, Bz, Cl „stup primitiv făcut dintr-un trunchi de lemn scobit sau într-o scorbură"; cf. b ă d ă l ă u 2°...

– var. **ştiubéu** s. n., pl. *ştiubéie* 4° AO, h. 689, 690/rar Dj; AMD, Pl. 89/prin Tr şi rar Ot; **ştubéi** s. n., pl. *ştubéie* 1° AO, h. 216/prin Vl; 4° AO, h. 688/rar Vl, Dj; **ştubéu** s. n., pl. *ştubéie* 4° AO, h. 690/rar Dj; AMD, Pl. 88–89/rar Tr; **uştubéi** s. n., pl. *uştubéie* 1° AMD, h. 201/rar Cl; **uştubéu** s. n. 2° GM/rar Tr.

ŞTIUBÉU v. **ştiubéi 4°**.

ŞTIUC v. **ştuci**.

ŞTIUCÁN (2 sil.) s. m., pl. *ştiucáni* GM/rar Br augm. de la *ştiucă*: Când colo, nişte *ştiucáni*, uite-aşa de mari, *ştiucáni* /742; cf. ş t i u c o á i e.

ŞTIUCĂTOÁRE v. **ştucătoáre 2°**.

ŞTIUCOÁIE (3 sil.) s. f. AMD/rar Tl augm. de la *ştiucă*; cf. ş t i u c á n.

ŞTIULEÁC v. **ştiuleág 2°**.

ŞTIULEÁG s. m., pl. *ştiulégi* **1°** GO/rar Vl „tulpină, cocean de porumb": Foile să lasă acolo în cocean, în *ştiulégu* ăla şi noi luăm numai porumbu/916; cf. c i o c á n[2] 1°...

2° var. **ştiuleác** s. m., pl. *ştiuléci* AO, h. 439/rar Mh „ştiulete"; cf. c i o c á n[2] 4°...

3° var. **ştiulég** s. m., pl. *ştiulégi* AO, h. 435/rar Gj, Mh „cocean de pe care s-au curăţat boabele de porumb"; cf. b u t 12°...

– var 2° **ştiurleác** s. m. GO/rar Mh; **ştuleác** s. m GO/rar Gj; **ştuléc** s. m. GO/rar Gj.

ŞTIULEÁN s. m., pl. *ştiuléni* AO, h. 439; TDO/rar Gj „ciot rămas pe câmp după ce se taie tulpinile de porumb"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

ŞTIULÉG v. **ştiuleág 3°**.

ŞTIULÉTE s. m., pl. *ştiuléţi* **1°** AO, h. 439/rar Vl, Mh; AMD, h. 312/rar Db, Ot „cotor rămas în pământ după ce s-au tăiat tulpinile de porumb"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° var. **ştruléte** s. m., pl. *ştruléţi* GM/rar Tr „fructul matur al porumbului"; cf. c i o c á n[2] 4°...

– var. 1° **ştuléte** s. m., pl. *ştuléţi* AO, h. 435/rar Dj; AMD, h. 312/rar Db, Ph, Ot, Gr.

ŞTIUMP v. **ştiomp 1°**.

ŞTIUP s. AO, h. 342/Mh şi rar Gj „praf"; cf. c o l b...

ŞTIÚRLĂ (2 sil.) s. f. AO, h. 667/rar Mh „chitonag"; cf. a r á c 1°...

ŞTIURLEÁC v. **ştiuleág 2°**.

ŞTOÁLEA s. f. art., în expr. **a dúce** (*pe cineva*) **cu ~** AMD, h. 584/rar Db „a duce cu zăhărelul; a amăgi, a înşela"; cf. i o r d á n 3°...

ŞTOC[1] s. n. AFLR/rar Vl „grămadă, stivă (de lemne)": S-a strâns acolo un *ştoc* de buşteni, îi încărcăm pe toţi la maşină/672; cf. ş i r e 2°...

ŞTOC[2] v. **ştuc**.

ŞTÓFĂ v. **stófele 2°**.

ŞTOFĂRÍE s. f. colect. GM/rar Db „sortimente diferite de stofă".

ŞTOFLEÁC v. **ştopleág 1°**.

ŞTOFLEÁG v. **ştopleág 1°**.

ŞTÓLMĂ s. f., pl. *ştólme* **1°** GM/rar Bz „bucată de zăpadă îngheţată care pluteşte pe apă": Gârla era mare şi cu *ştólme* multe pă ea; înseamnă zăpadă multă şi strânsă-ntr-un loc, cu apă şi cu gheaţă/743.

2° var. **ştolníe** s. f., pl. *ştolníi* AO, Pl. 46/rar Vl „carieră (de piatră)"; cf. b á i e[2]...

ŞTOLNÍE v. **ştólmă 2°**.

ŞTOLOCÁÍT v. **stolocáit 2°**.

ŞTOLŢ s. n., pl. *ştólţuri* **1°** AMD, h. 652/prin Cţ şi rar Tl „umărul osiei la căruţă"; cf. b u r é t e 5°...

2° var. **ştoţ** s. n., pl. *ştóţuri* AMD, h. 653/rar Tl „cuiul din capătul osiei"; cf. b l e a u 3°...

– var. **1° ştos** s. n., pl. *ştósuri* AMD, h. 652/rar Tl.

ŞTOMOLEÁC v. **ştremeleág**.

ŞTOMP v. **ştiomp 2°**.

ŞTOPLEÁCĂ v. **ştopleág 3°**.

ŞTOPLEÁG s. n. **1°** pl. *ştopleáguri* AO, h. 439/rar Vl „ciot de cocean rămas pe câmp după tăierea tulpinilor de porumb"; cf. c i o á t ă[1] 1°...; „partea din paiele de cereale rămasă pe câmp după seceriş": Făcea arie, de exemplu în mijlocul câmpului, acolo. Cioplea locu dă *ştofléć* dă mirişte GM/811; cf. t e c ş â l ă.

2° s. m., pl. *ştoplégi* AO, h. 775/rar Dj „sărciner"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 2°...

3° var. **ştopleácă** s. f., pl. *ştopléci* AO, h. 497/rar Dj „prepeleac la căpiţa de fân"; cf. c l e n c i 2°...

4° var. **ştepleágă** s. f. AMD/rar Tr „puzderie de cânepă"; cf. b ă ţ 3°...

– var. **1° stofleác** s. m., pl. *stofléci* AMD, h. 312/prin Db şi rar Ag, Ph, If; **stofleácă** s. f., pl. *stofléci* AMD/rar Db; **stepleág** s. m., pl. *steplégi*/rar Vl, Tr; **ştiofleác** (2 sil.) s. m., pl. *ştiofléci*/rar Db; **ştofleác** s. m., pl. *stofléci* GM/rar Db; **stofleág** s. m., pl. *stoflégi* AMD/rar Ag, Db.

ŞTOROBÉTE s. m., pl. *ştorobéţi* GM/rar Bz „insectă care trăieşte sub pietrele de pe malul apelor".

ŞTOS v. **ştolţ 1°**.

ŞTOŢ v. **ştolţ 2°**.

ŞTRÁBŢIG v. **şrápţig**.

ŞTRÁCHINĂ v. **stráchine**.

ŞTRAM s. , în expr. **a báte ~** GM/rar Db [la minerit] „a lovi insistent cu ciocanul fâşia de humă dintre straturile de cărbuni".

ŞTRAPORTÁ v. **transportá**.

ŞTREÁJĂR v. **steájer 1°**.

ŞTREÁJER v. **steájer 1°**.

ŞTREÁŞINĂ v. **stráşină 1°**.

ŞTREAZ v. **streaz**.

ŞTRÉCVINCLU s. AMD, h. 696/rar Gr „unealtă a dulgherului folosită la trasarea şi la stabilirea unghiurilor"; cf. c o l ţ 5°...

ŞTREG adv. AMD/rar Ph „înclinat, oblic": A mers cu coperişu [casei] *şţreg*, cu scurgere.

ŞTREMELEÁG s. n. şi m., pl. *ştremelége* AMD, h. 312/rar Ag, Ot, Tr „ciot", *ştremelégi*/rar Tr „ciot, cotor rămas pe porumbişte după tăierea tulpinilor de porumb": [Oile] mănâncă şi din acei *stremeléģ*/de... coceni GM/702; cf. c i o á t ă[1] 1°...

– var. **stremeléag** s. m., pl. *stremelégi* GM/rar Ph; **ştemeleág** s. m., pl. *ştemelégi* AMD, h. 312/rar Db; **ştomoleác** s. m., pl. *ştomoléci* AO, h. 439/rar Dj.

ŞTRENGĂRÓS adj., f. *ştrengăroásă* AFLR/rar Ag „neastâmpărat, zburdalnic, ştrengar": Fata am avut-o, dă fapt, şi mai *ştrengăroásă*/681; cf. b a l a m ú c i...

ŞTRIPIZÍ v. **strepezi**.

ŞTROL s. n. **1°** GO/rar Vl „aluat rulat în formă de sul": Pun nucă [pe foaia de aluat] sau rahat, ce am, şi fac *ştrol* aşa; *ştrol* aşa l-adun/901; var. **strúruri** s. n. pl. GO/rar Dj „ştrudele": Ştiţi ce vasăzică *strúruri*? Cu poame, împăturite-mfoite-aşa, făcute frumos cu poame/969; cf. s u c ă l é t e 2°...

2° var. **ştrúle** s. n. [?] pl. AFLR/rar Cţ „un fel de colţunaşi (cu tocătură de carne)"; cf. p i r ó ş c ă.

3° var. **ştul** s. m., pl. *ştuli* AMD, h. 530/rar Il „turture de gheaţă"; cf. b u r l á n 3°...

ŞTRÚLE v. **ştrol 2°**.

ŞTRULÉTE v. **ştiuléte 2°**.

ŞTRUŢ s. GO/rar Vl „ghemotoc"; cf. f o f o l ó c 3°...

ŞTUBÉI v. **ştiubéi 1°, 4°**.

ŞTUBÉU v. **ştiubéi 3°, 4°**.

ŞTUC s. m., pl. *ştuci* GM/rar Ph „bucată, codru (de pâine, de caş, de săpun etc.)": Se dă câte-un *ştúc* mare de caş AFLR/674. [Pământul] îl făceam *ştoc* şi tăiam din el câte-o placă, pă mărimea tiparului [de făcut chirpici] AFLR/681; cf. c a l á p 5°...

– var. **ştiuc** s. m., pl. *ştiuci* AFLR/rar Ag; **ştoc** s. m., pl. *ştoci* AFLR/rar Ag, Db.

ŞTUCĂTOÁRE s. f. **1°** GM/rar Vl „şipcă, leaţ"; cf. b a s c h i e 2°...

2° var. **ştiucătoáre** s. f., pl. *ştiucătóri* AO, Pl. 129/rar Vl „grindă pe care se sprijină podul morii"; cf. b á b ă 15°...

ŞTUL v. **ştrol 3°**.

ŞTULEÁC v. **ştiuleág 2°**.

ŞTULÉC v. **ştiuleág 2°**.

ŞTULÉTE v. **ştiuléte 1°**.

ŞTULÉU s. m., pl. *ştuléi* AMD, h. 308; 605/rar Ag „ştiulete"; cf. c i o c á n^{2} 4°...

ŞTUMP v. **ştiomp 1°**.

ŞTUPÍ v. **stuchí**.

ŞÚBĂ s. f., pl. *şúbe* AO, 292/rar Dj; *şubi*/rar Vl, Dj „cojoc din piele de oaie, cu mîţe pe dinafară, pe care-l poartă ciobanii"; cf. b i t ú ş ă 1°...

ŞUBLÉŢ v. **şuşléte**.

ŞUBRÁV adj., f. *şubrávă*, pl. *şubráve* AMD, h. 91, 92/rar Db [d. om] „şubred, bolnăvicios, firav, plăpând"; cf. b a ş o l - d i u...

ŞUBREJOÁRĂ adj. f., pl. *şubrejoáre* GM/rar Ph dim. de la *şubredă*: Era mai *şubrejoáră* ea, dă mică, mai debilă/710.

ŞUC^{1} v. **şip 1°**.

ŞUC^{2} s. GO/rar Vl „când de oi": Lupii mai rup câte-un *şúc* de oi, nu ia numai una/907; cf. b ă ţ ă r ă u...

ŞUCĂRÍ vb. IV refl. **1°** GM/rar Ot „a se certa": Cum a dat copiii declaraţie, zice că *se şucărise* ei, seara, amândoi [...] toată noaptea s-au certat/760; cf. a p u c á 5°...

2° var. **şocărí** vb. IV refl. AFLR/rar Vl „a se emancipa, a se şmecheri": Ăsta *s-a şocărít*, a fost şi el la oraş/672.

ŞUCHEÁŞ s. n., pl. *şucheáşe* GM/rar Db „unealtă pentru decorat vasele din ceramică"; cf. c o n d é i 3°...

ŞUFÁN s. m. şi n., pl. *şufáni* GM/Il; *şufáne* GD; AFLR/rar Tl, Cţ „ţăruş cu ajutorul căruia se fixează năvodul pe fundul apei": Chiar la năvod, acolea unde-i între bărci, are două lemne, cu nişte cercuri aşa di fier, ş-alea să spune *şufáne* GD/873; cf. c o i d á c...

ŞÚFĂ s. f., pl. *şúfe* AMD; GM; AFLR/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Il; GD/rar Tl „sârmă groasă; cablu": *Şúfa* este sârma-aia care leagă buştenii cu ea GM/711. Avea o *şúfă* dă sârmă dân aia de oţel AFLR/685; cf. a l á t.

ŞUFÉI v. **şoféi**.

ŞUGUBÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a păcăli, a înşela"; cf. i o r d á n 3°...

ŞUGUBÍNĂ s. f. AMD/rar Db „necaz, supărare": Ai dat dă *şugubínă*/812; cf. b a i^{1}...

ŞUGUÍ vb. IV intranz. GD/rar Tl „a glumi".

ŞÚIA, *de-a* ~ loc. subst. GD/rar Tl „joc de copii asemănător cu baba-oarba": Hai să ne jucăm *de-a şuia*/878.

ŞUIÁTĂ adj. f., pl. *şuiáte* AO, Pl. 121–122/prin Vl şi rar Gj; AMD, Pl. 133–134/prin Ag şi rar Vl, Br, Cţ [d. urechea oii] „tăiată oblic": [Ureche] retezată drept sau *şuiátă* dacă-i tăiată în piez AO/902; cf. s ă b i á t ă...

ŞÚICĂ adj., pl. *şuici* AMD, h. 35 MN/rar Il „subţiricã, zveltă"; cf. ş u i é ţ 1°.

ŞUIERĂTÚRĂ v. **şuietúră**.

ŞUIERÍCI s. MN/rar Vl „fluier de metal": Avem unu care şuieră c-un *şuiérić*/672; cf. s u f l í e.

ŞUIETÚRĂ s. f., pl. *şuietúri* AO, Pl. 121–122; GO/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 132–134; GM; AFLR/Bz, Il, prin Br, Cl, Cţ şi rar Ag, Vn „tăietură oblică în urechea oii, făcută ca semn de recunoaştere"; cf. s ă b i e t ú r ă...

– var. **şăitúră** s. f. AFLR/rar Tl; **şiitúră** s. f., pl. *şiitúri* AFLR/rar Cţ; **şuierătúră** s. f. AO, Pl. 121/rar Vl; AMD, Pl. 132–134; AFLR/prin Cţ şi rar Vl, Ag, Ph, Bz, Cl, Il.

ŞUIÉŢ adj., f. *şuiáţă* **1°** AMD, h. 35 MN/rar Db, Tr [d. om] „subţire, zvelt"; cf. ş ú i c ă.

2° AO, h. 584/rar Gj [d. pământ] „afânat, uşor"; cf. a r s...

3° AO, Pl. 125/rar Dj [d. oi] „cu urechile scurte"; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

– var. 1° **şiét** adj., f. *şiáţă* AMD/rar Gr.

ŞUJLÉTE v. **şuşléte**.

ŞUJLÉŢ v. **şuşléte**.

ŞULĂR s. n., pl. *şuláre* AMD, Pl. 10/rar Cl „tiviturã însăilată".

ŞULĂRÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/prin Ph şi rar Db, Gr „a înşăila"; cf. b u c ş í...

– var. **şălări** vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Ph.

ŞULEMENDRÍŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞÚLEMENDRIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞULIMÉNDRIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞULIMINDRÍŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞULUMÉNDRIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞULUMÉRNIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞULUMINDRÍŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞUMUIÁG v. **şomoióg 3°**.

ŞUMULTÓC s. n. [?] GO/rar Dj „mănunchi, smoc, buchet de flori"; cf. c h í t ă[1] 1°...

ŞÚNCĂ s. f., pl. *şunci* **1°** AO, Pl. 66; GO/Gj, prin Vl, Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 290 MN; GM; GD; TDD/Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vn, Br, Ot, Tl, Cţ şi rar Vl, If „slănină": La noi să face porcii graşi, să face *şúnca* mare şi o mai crapă, şi aia o mai topeşte GM/676. Carnea de cărnaţ... ţi-alegi carne mai mult cu *şúncă* din aia TDD/876; cf. s l á n ă...

2° AO, Pl. 66; GO/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 290 MN/prin Db, Gr şi rar Tr, Cl „slănină preparată special pentru afumat": [Grăsimea porcului] o topim, n-o facem *şunć*/GO/904.

– var. 1° **şóncă** s. f. GM/rar Ag.

ŞUNCULÍŢE s. f. pl. GD/rar Tl dim. de la ş u n c ă 2°.

ŞUNDREMÉLNIŢĂ v. **şolomendríţă**.

ŞÚPLER s. n., pl. *şúplere* **1°** AO, Pl. 140/rar Tr „nivelă cu bulă de apă"; cf. b o l o b ó c 1°...

2° AMD, h. 689/rar Db, Tr „un fel de compas cu care rotarul însemnează obezile"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

ŞÚRĂ v. **şíre 2°**.

ŞUREÁPŢIG v. **şrápţig**.

ŞURLÁN s. m., pl. *şurláni* AMD, h. 141/rar Ag „băieţandru": Un *şurlán* dă băiat/786; cf. b ă i e c á n...

ŞURLÓI v. **şirói 1°**.

ŞURÓI s. n., pl. *şuroáie* AO, h. 608; GO/rar Gj augm. de la ş u r ă: [Cocenii de porumb] îi aducem acasă şi-i grămădim, îi facem şuri sau *şuruáie*, că *şuruáiele* să numesc alea care sânt ca un fel de claie GO/905.

ŞURŢ v. **şorţ 1°, 3°**.

ŞURUÍTA, de-a ~ loc. subst. GD/rar Tl „joc de grup constând din înşirarea pe două rânduri, cu mâinile ridicate şi împreunate, pe sub care trec pe rând fiecare dintre participanţi".

ŞURÚP s. n., pl. *şurúpuri* **1°** AMD, h. 698/Db, Ot, Tr, prin Ag, Ph şi rar Vl, Vn, Br, Gr, Cl, Cţ „menghină din lemn"; cf. c l á m ă 1°...

2° AO, h. 685/Dj, Ot „canea"; cf. c a n á 1°...

3° AO, Pl. 137/prin Dj şi rar Ot; AMD, Pl. 171/rar Vn, Bz, Ot, Tr „unealtă folosită de dogar pentru strângerea cercurilor la butoaie"; cf. a d u c ă t ó r²...

4° AO, h. 641; 657/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 643; 667; Pl. 58/prin Db, Tl şi rar Ag, Ph, Bz, Tr, If „cui mare, piron ori belciug cu ajutorul căruia se leagă proţapul de opleanul saniei sau grindeiul de cotiga plugului"; cf. b e l c i ú g 2°...

5° var. **şârâp** s. n., pl. *şârâpuri* AMD, Pl. 180/rar Il „şurub": Dă ghiventuri la *şârâpurî*/855.

ŞUSEÁ v. **şuşá**.

ŞUSLÉTE v. **şuşléte**.

ŞÚSTER s. m., pl. *şústeri* AMD, Pl. 4/rar Ph „cizmar"; cf. c i u b o t á r...

ŞUŞÁ s. f., pl. *şuşéle* AO, Pl. 46; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 532 MN; GM; GD; AFLR/Vn, Bz, Br, Tl, prin Ot, Cţ şi rar Ag, Ph, Gl, Tr, Cl, Il; *şuşăli* AMD; AFLR/rar Ph, Br, Tl; *şuşéli* AMD/rar Tl, Cţ „şosea": Mai demult nu era *şuşălî* AFLR/719; cf. ú n i e.

– var. **soseá** s. f., pl. *soséle* AMD, h. 532 MN; GM; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, Gr, prin Ot, Cl, Il şi rar Vl, Bz, Br, Tl, Cţ; *soséli* AMD/rar Tl; **suseá** s. f., pl. *suséle* AMD; GM/prin Ot şi rar Db, Ph, Tr; **suşá** s. f., pl. *suséle* TDM II/rar Vn; **şoşá** s. f., pl. *şoşéle* AO, Pl. 46; TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD; GM; AFLR/rar Db, Bz, Tr, Tl; *şoşéli* AMD/rar Tr; **şuseá** s. f. AO/prin Mh şi rar Vl, Gj; **şuşáuă** s. f. TDO/rar Gj; AFLR/rar Tl; **şuşă** s. f., pl. *şuşéle* AO/prin Mh; *şuşăli* AMD/rar Tl.

ŞUŞÁUĂ v. **şuşá**.

ŞUŞĂ v. **şuşá**.

ŞUŞELÁR v. **şoselár**.

ŞUŞLÉTE s. m., pl. *şuşléţi* AO, h. 652/prin Vl, Dj, Ot şi rar Gj; AMD, Pl. 62/rar Ag şi s. n., pl. *şuşléţe* AO/rar Vl „codârlă (la căruţă)": Şi eu am zis să să suie-n căruţă sus, şi el nu s-a suit, s-a suit în *sluşéte* [...] şi a căzut jos din căruţă TDO/914; cf. c á p r ă 12°...

– var. **jujléţ** s. n., pl. *jujléţe* AMD, Pl. 62/rar Tr; **sluşéte** s. TDO/rar Vl; **şâjléte** s. m., pl. *sájléţi* AO, h. 652/Dj şi rar Ot; AMD/rar Tr; **şâşléte** s. m., pl. *şâşléţi* AO/rar Mh; **şijléte** s. m., pl. *şijléţi* AO/Dj, prin Gj şi rar Vl, Mh; AMD/rar Ot; **şisléte** s. m., pl. *şisléţi* AO/rar Mh; **şişléte** s. m., pl. *şişléţi* AO/Gj, Mh, prin Dj şi rar Vl; **şublét** s. n., pl. *şublépe* AMD/rar Ag; **şujléte** s. m., pl. *şujléţi* AO/prin Ot şi rar Vl, Dj, Tr; AMD/prin Ag, Ot; **şujléţ** s. n. şi m., pl. *şujléţe* AMD/Ot, Tr, prin Ag şi rar Vl, Db, Gr; *şujléţuri*/rar Ag; *şujléţi*/rar Ag, Ot, Tr; **şusléte** s. m., pl. *susléţi* AMD/rar Vl; **şuşléţ** s. n., pl. *şuşléţe*/prin Tr şi rar Ag, Ot, Tr; **şuşléte** s. m., pl. *şuşléţi*/rar Vl, Ag, Gr; **şuşuléte** s. n., pl. *şuşuléţe* AO/rar Vl.

ŞUŞLÉŢ v. **şuşléte**.

ŞUŞLÉŢE v. **şuşléte**.

ŞUŞOÁPĂ s. f., pl. *şuşoápe* GM/rar Vl „şopron"; cf. c e r d á c 8°...

ŞUŞÓR v. **ciuciúr 4°**.

ŞUŞPLÁI s. n., pl. *şuşpláie* **1°** AMD, Pl. 175/rar Ag, Db, Tr; *şuşpláiuri*/rar Il „fir cu plumb (folosit în construcţii)"; cf. c a n t á r 4°...

2° AMD, Pl. 176-177/rar Ag „colţar, vinclu (folosit în construcţii)": cf. c o l ţ 5°...

ŞUŞTÁR[1] v. **şeştár**[1].

ŞUŞTÁR[2] s. n., pl. *şuştáre* AMD, h. 255/rar Vl, Ag, Ph, Cl, Cţ; *şuştáruri*/rar Br „vas din doage în care se mulg vacile, oile; şiştar"; cf. b e r b e n í ţ ă 2°...

– var. **ciştár** s. n., pl. *ciştáre* AMD, h. 255/rar Cţ; **şeştár** s. n., pl. *şeştáre* AO, h. 247/rar Dj; **şinştár** s. n., pl. *şinştáre* AMD/rar Ph; **ştárā** s. f., pl. *ştáre* AFLR/rar Gj.

ŞUŞULÉTE v. **şuşléte**.

ŞUT adj., pl. *şuţi*, f. *şútă*, pl. *şúte* AO, Pl. 125, 126/crt.; AMD, Pl. 155/Ot, Tr, Il, Cţ, prin Vl, Gr, Cl, Tl şi rar Ag [d. animale cornute] „fără coarne; ciut"; cf. b ă l 3°...

ŞUVÉICĂ s. f., pl. *şuvéici* AO, h. 592/rar Ot „fâşie îngustă de teren"; cf. b l á n ă 16°...

– var. **şovéică** s. f. GM/rar Ag.

ŞUVÍŢĂ s. f., pl. *şuvíţe* 1° AO, h. 495; 592/rar Dj; AMD, Pl. 49–50/rar Vn; *şuvíţi* AMD/rar Vl, Bz, Il „fâşie de teren (lungă şi îngustă)"; cf. b l á n ă 16°...

2° GM/rar Cl „drum îngust, cărare în pantă"; cf. l ă s ă t ó r 6°...

3° AMD, h. 238/rar Bz; AFLR/rar Cţ „felie îngustă de pâine, de carne etc.": Am tăiat o *şuǵiţă* de pâine AMD/739.

4° pl. *şuvíţi* GM/rar Vn „fâşie îngustă de ardei, ceapă etc."; cf. p e ş t i ş ó r.

ŞVEU s. n., pl. *şvéuri* GM/rar Db „grup, ceată de muzicanţi; taraf": Era un *şveu* dă ţigani, cum s-ar spune/789; cf. b á n d ă[1] 1°.

TABÁC s. n. AO, Pl. 54/rar Dj, Ot; AMD, h. 585 MN/prin Ag, Ot şi rar Bz, Tr, Cl, Il, Cţ „tutun de fumat"; cf. m a h o á r c ă...

TABACIÓC s. n. AMD, h. 585 MN/rar Ot „tutun de fumat"; cf. m a h o á r c ă...

TABÁN[1] s. n. **1°** pl. *tabáne* AMD, h. 641/rar Cţ „plaz"; cf. b ă r s ă 2°...

2° pl. *tabáne* AMD, h. 250/rar Tl, Cţ „oplean"; cf. c h í n g ă 2°...

3° pl. *tabánuri* AMD, Pl. 164/rar Bz „scândură prin care trece grindeiul roţii (cu cupe) şi care nu lasă apa să iasă în moară"; cf. c ă p t u ş e á l ă 1°...

4° GD/rar Tl „cadru de lemn în care se fixa steajerul şi la care se înhămau caii la arie".

5° AMD/rar Tl „unealtă de pescuit în baltă (nedefinită clar)".

6° pl. *tabánuri* GM/rar Bz „şirag de smochine".

TABÁN[2] v. **tabún 2°**.

TABÁN[3] v. **taván 2°**.

TABÁRC v. **tărbácă 4°**.

TÁBĂRĂ s. f., pl. *tábere* **1°** AO, h. 413/rar Gj; GM/rar Db „loc amenajat (în câmp sau lângă casă) unde se adăpostesc vitele şi oile; târlă"; cf. s a i v á n 3°...

2° GM/rar Vn „turmă (de porci mistreţi)": O *tábără* de porci au fost plecaţi din nişte rupturi de-acolo/722; cf. h ă ţ ă 1°.

3° GM/rar Ph, Gr „loc (în curte sau pe arie) în care se adună cerealele după cules": [Porumbul] îl culegeam frumos şi-l duceam la *tábără* şi-acolo l-împărţeam în două cu ciocoiu/831. Grâul l-adunai iar la... *tábere* şi acolo să treiera/719.

4° art. *tábăra* GM/Bz „numele unui colind".

TABÉLĂ s. f., pl. *tabéle* AMD, h. 213 MN/rar Gr „partea cutiei de chibrituri pe care se scapără".

TÁBIE s. f., pl. *tăbii* **1°** AMD, h. 316/rar Ot „bucată, suprafaţă, fâşie de teren semănată cu acelaşi fel de plante sau aparţinând aceluiaşi proprietar"; cf. c â m p 1°...

– var. **távie** s. f. GM/rar Ot.

TÁBJĂ v. **támjă**.

TABLÁC s. m., pl. *tablăci* AMD, h. 172/rar Ag „temelie la casă"; cf. f u n d ă ţ i i 1°...

TĂBLĂ s. f., pl. *táble* **1°** AMD, h. 228; GM/rar Db, Br „tăblie (la pat)"; cf. f u n d ă t o á r e 4°...

2° AO, h. 233/rar Ot „foaie de tăieţei"; cf. á z i m ă[1] 2°...

3° AFLR/rar Ph, Tl „tavă (de servit): Când vine de la biserică, stă-n uşă şi iesă soacra...mă-sa mirelui, iesă c-o *táblă* şi... dintâi iese c-un şervet [...] le dădea câte-un pahar de rachiu/878; cf. s i n i e 2°...

4° AMD, h. 210/rar Vn, Gr „făraş"; cf. c a p á c 9°...

5° art. **tábla plúgului** AMD, h. 640/rar Cţ „bârsă"; cf. a l c á 9°...

6° AO, h. 441/rar Mh; AMD, h. 316; 614/rar Vl, Ag „bucată, suprafaţă, fâşie de teren semănată cu acelaşi fel de plante"; cf. c â m p 1°...

7° art. **tábla sátului** AMD, h. 326 „terenul unei localităţi situat în afara părţii locuite"; cf. h ó a l d ă 2°...

8° AMD, h. 476/rar Vn „partea îmbodobită cu broderie a unei cămăşi".

9° pl. **tăbli** AO, Pl. 49 MN/prin Gj, Mh, Dj, Ot „table şcolare (indiferent de măríme)".

TABLÍE v. **tăblie 1°–3°**.

TABÓN v. **tabún 1°, 2°**.

TABÚN s. n., pl. *tabúnuri* **1°** AFLR/rar Ag „păşune, izlaz": Mieii are locu lor separat, are *tabúnu* lor separat unde pasc/674; cf. c e a í r 1°...

2° GM/rar Ag „loc. în câmp (îngrădit sau nu), unde se odihnesc vitele la amiază"; cf. a t â r n ă t ó r[1] 2°...

3° var. **tăván** s. n., pl. *tăvánuri* AO, h. 520/rar Mh „(teren cu) pădure de-a lungul unui râu; zăvoi", cf. c h i c i u...

– var. **tabán** s. n., pl. *tabánuri* 2° AMD/rar Gr; **tabón** s. n., pl. *taboáne* 1° AO, Pl. 59/rar Ot; 2° GM/rar Gr.

TACÁM s. n., pl. *tacámuri* **1°** AO, Pl. 31–32/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 227 MN/rar Db, Ph, Tr, Gr, Tl „veselă, vase": S-o iei pă boiereşte, *tacímuri*, mai pă ţărăneşte vine vase/771; cf. c i o b ă r í e...

2° AMD, h. 655, 656/rar Cl „fiecare dintre cele două părţi (din faţă şi din spate) ale căruţei"; cf. c o t í g ă 1°...

3° AMD/rar Cţ [peior.] „categorie (de oameni), soi, fel"; cf. n á ţ i e 1°.

– var. 1° **taclám** s. n. GD/rar Cţ.

TÁCE vb. III, ind. prez. 1 pl. *tácem* AMD, ch. 172/prin Ph, Br, Cl şi rar Db, Vn, Tr, Gr, Il „a tăcea".

TACLÁM v. **tacám 1°**.

TACS v. **tas 1°, 2°**.

TACSÁ vb. I tranz. şi refl. AFLR/rar Db, Ph, Bz „a (se) presa, a (se) tasa": Tescovina o luam şi-o puneam în alt vas unde o *tecsám*, *tecsám* c-un mai până când ajungeam la terminarea vasului AFLR/919; cf. î n g h e s u i.

– var. **tecsá** vb. I tranz. AFLR/rar Vl.

TAFT s. n., pl. *táfturi* AO, h. 374/rar Gj, Ot „talger la cântar"; cf. c a p á c 11°...

TÁFTĂ s. f. AMD, Pl. 169/rar Vn „pospai de făină"; cf. í n i m ă **8°**...

TAFTÚR s. n., pl. *taftúre* AMD, h. 273/rar Gl, Bz, Br „chingă la şa"; cf. t r o á c ă 16°.

TÁGA s. f. art., în expr. **a-şi púne ~** GM/rar Vl „a se ambiţiona; a se opune, a se împotrivi": *Şi-a pus* oamenii *tága* şi nu s-a mai dus [la atelier]; cf. c r á c ă 1°...

TAI s. n. GD/rar Tl „porţiune de canal săpat (tăiat) în albia Dunării": S-a făcut *taí* de la mila treisprezece la nouăsprezece şi alt *taí* de la opt la treisprezece/879.

TÁICĂ s. m. **1°** AO, h. 149; Pl. 13/Dj şi rar Vl, Gj; AMD, h. 118; 119/rar Ot, Tl „termen folosit de cineva pentru a vorbi cu (sau despre) tată"; cf. b ă b á c a...

2° AO, Pl. 21/prin Gj, Mh şi rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 156 MN/rar Vl, Ag, Ph, Br; **~ -sócru** loc. subst. AO/rar Vl „termen folosit de cineva pentru a vorbi cu (sau despre) socru".

3° pl. *taici* AO, h. 152/prin Mh şi rar Dj; **~ -bătrân** loc. subst. AO/prin Dj şi rar Mh „bunic"; cf. b ă t r â n 1°...

– var. **táicul** s. m. art., voc. *táicule* 1° AO, Pl. 13; TDO/prin Dj şi rar Vl; AMD, h. 118/rar Tr, Il; GD/rar Cţ; 2° AO, Pl. 21/prin Dj; 3° AO, h. 152/rar Dj.

TÁICUL v. **táică 1°–3°**.

TÁIE v. **tatáie 1°**.

TAIENÍ v. **tăinuí**.

TÁIER s. n., pl. *táiere* **1°** AO, h. 230, 231; Pl. 30/Mh, Dj, Ot şi rar Vl, Gj; AMD, h. 218, 219 MN; GM/Ot, Tr, prin Db şi rar Ag „vas plat de lemn, de lut ars, de faianţă sau de tablă, din care se mănâncă sau care se foloseşte la bucătărie": Înainte se spunea *tájer*, fie de porţelan, fie de pământ AO, h. 230/967. Strachina e adâncă, *tájeru* e ca farfuria id./971. Facem colivă, punem în *tájer*, mergem la biserică GM/793; cf. c e n á c 2°...

2° AMD, h. 222 MN/rar Vl, Ag, Gr „fund de lemn pe care se răstoarnă mămăliga"; cf. b l á n ă 2°...

3° AO, h. 374/prin Gj şi rar Mh, Dj; AMD, h. 581/rar Ag, Db „taler la cântar"; cf. c a p á c 11°...

4° AO, h. 282/rar Mh „bor la pălărie"; cf. á r i p ă 7°...

5° AO, h. 645/rar Mh, Dj, Ot „prâsnel, titirez la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e 3°...

6° AMD, Pl. 61/Tr, prin Db şi rar Ag „cerc de metal care se pune în capătul osiei"; cf. b ă t á i e 7°...

7° AO, h. 492/rar Dj „serpentină la cazanul de fiert ţuică"; cf. a l a m b í c 2°...

8° AMD, h. 86/rar Tr; art. **táierul genúnchiului** AO, h. 120/rar Gj, Mh; AMD/rar Tr şi s. m., pl. *táieri* AMD/rar Tr „rotulă"; cf. b í l ă...

– var. **táiere** s. n., pl. *táiere* 3° AO, h. 374/rar Mh.

TÁIERE v. **táier 3°**.

TÁINĂ s. f. **1°** TDO; AFLR/rar Dj „conversaţie, taifas": Mă spălai şi plecai şi eu pi la *tá̦mă*, pi la oameni TDO/973. Aţi putut dormi? că a fost cam *tá̦mă* AMD/811; cf. d i v á n...: în expr. **a sta de ~** AFLR/rar Dj; TDM I/rar Ag, Db „a sta de vorbă, la taifas, a pălăvrăgi": M-am mai dus dupe tainã, *am stat de tá̦mă* pe-acia cu consăteni AFLR/972; cf. t ă i n u í.

2° AMD/rar Ph „procedeu de lucru, cunoscut numai de cei iniţiaţi; secret": Multă *tá̦mă* are coasa/709.

3° cu val. adv. AMD/rar Ph; **în ~** loc. adv. TDM II; AFLR/prin Ph şi rar Bz „încet, pe îndelete": [Grâul] avea umezeală şi creştea el *în tá̦mă*/752. Se scurgea *în tá̦mă* [caşul]. [Zerul] îl fierbe aşa-*n ta̦ínă*/710; cf. a l é n e a...

4° GM/rar Db „adâncitură, urmă lăsată de cineva pe locul unde a stat; tăvălitură": Am găsit acolo-n fânu meu̦ mă, o *tá̦mă*; cine o fi stătut acolo-n tainiţa aia/692; cf. t á i n i ţ ă 3°.

– var. **taínă** s. f. **1°** AMD/rar Db; 3° AMD/rar Ph; *în* ~ loc. adv. 3° GM/prin Ph.

TAÍNĂ v. **táină 1°, 3°**.

TAINÍ v. **táinui**.

TÁINIŢĂ s. f., pl. *táiniţe* **1°** AMD/rar Vn „groapă adâncă".

2° GM/rar Bz „loc situat sub nivelul terenului din jur; adâncitură de teren": Vaca o dădusem aici în *tá̦miţă*, acolo era iarbă/731; cf. a ş e z ă t ú r ă...

3° pl. *tăiniţi* AMD; GM/rar Db, Tr „adâncitură, urmă lăsată de cineva pe locul unde a stat": Au stat vacile într-un loc şi-au făcut nămol, au lăsat *tă̦miţ!* AMD/794; cf. t á i n ă 4°; GM/rar Db „conţinutul unei t a i n i ţ e": Am găsit vo patru *tă̦miţ!* dă... dă sânge, cum s-a răzbătut el, dă a murit acolea [lupul]/692.

4° GO/rar Vl „înjghebare de scânduri în formă de ladă, în care se stinge varul sau se amestecă tencuiala": [Varul] îl aducem la locu une vrem să-l stingem şi acolo avem o *tá̦miţă* aşa de stins varul/904; cf. v á r n ă.

– var. **4° tárniţă** s. f., pl. *tárniţe* AO, Pl. 48/rar Gj.

TAIVÁN v. **saiván 3°**.

TALABÁNŢ s. n. GM/rar Vn „gălăgie, tămbălău": A venit lupu din *talabánţu* de câini, a intrat cu totu pă bătătură/723; cf. a l á i...

TALÁGI s. n. AFLR/rar Bz „talaş": Unii face [perna mortului] din *talág*/747; cf. s t r u j é l e.

– var. **toláj** s. n. AFLR/rar Vl.

TALAMÁC adj. AMD/rar Cţ „prostănac"; cf. b a l a m ú t 2°...

TALÁN s. m. **1°** AMD/rar Vn, Gr „boală a cailor; dalac".

2° AMD, h. 146/rar Ag, Ot. Tr „boală a oilor; răsfug"; cf. b o b o ş e á l ă...

3° pl. *talán* AMD/rar Vn, Br „cal bătrân, slab şi urât; gloabă"; cf. n o á t i n ă 4°.

TALÁP s. n., pl. *talápe* AMD, Pl. 163/rar Ot „roată cu aripi la moara de apă"; cf. c i ú t u r ă 6°...

TALASÁM s. m. GD/rar Tl „strigoi": Să făcea nainte strigoi, *talasm̦* cum spune ei [bătrânii]/877; cf. m o r ó i...

– var. **tălăsám** s. m. GD/rar Tl.

TALÁZE s. n. pl., **în ~** loc. adj. AMD, h. 10/rar Gr [d. păr la om] „ondulat, creţ"; cf. c â r c e i t 1°...

TÁLE v. **dumneatálc**.

TALEÁN (2 sil.) s. n., pl. *taleáne* GM/rar Br „un fel de vârşă din plasă întinsă pe cercuri de nuiele"; cf. v â r ş, v i n t í r i.

TÁLER s. n., pl. *tálere* **1°** GM/rar Db „disc de piatră la roata olarului"; cf. t i p á r 5°.

2° AMD, h. 221 MN/rar Ag „scândură, fund de lemn pe care se taie tăieţeii"; cf. c â r p ă t ó r 3°...

3° AMD, h. 222 MN/rar Ag „fund de lemn (pe care se răstoarnă mămăliga)"; cf. b l á n ă 2°...

4° AMD, h. 652/Db, Ph şi rar Vn, Bz, Tr „cec metalic pus la capătul osiei pentru a împiedica frecarea de roată"; cf. b ă t á i e 7°...

5° AMD, h. 650/rar Bz „tablă care îmbracă osia căruţei"; cf. b a l ó t 2°...

TÁLGER s. n., pl. *tálgere* AMD, h. 652/rar Vn, Gl „cerc metalic pus la capătul osiei pentru a împiedica frecarea de roată"; cf. b ă t á i e 7°...

TÁLIE s. f., pl. *tălii* **1°** AMD, h. 701/rar Br „drişcă"; cf. b l á n ă 13°...

2° AMD, Pl. 146/rar Br „lopăţică cu care se amestecă în urdă"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

TALÍGĂ v. **teleágă 2°**.

TÁLIGĂ v. **teleágă 2°**.

TALIGÚŢĂ v. **telegúţ**.

TÁLPĂ[1] s. f., pl. *tălpi* **1°** AO, h. 731/rar Gj „tălpig la războI"; cf. b l ă n í ţ ă 3°...

2° pl. **tálpe** AO, Pl. 10/Vl, Mh, Dj, prin Gj şi rar Ot; AMD, h. 85 MN; TDM II/Ag, Bz, Ot, Tl, prin Br şi rar Vl, Db, Ph, Gl, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ; *tálpe* AMD/rar Bz „tălpi (la picior sau la încălţăminte)".

3° pl. **tálpe** AFLR/rar Dj „tălpi la casă"; cf. t e m é i 2°.

4° AO, h. 717/rar Vl; AMD, Pl. 107/rar Ag, Ph, Gl, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cţ „suport la vârtelniţă"; cf. b u t 8°...

5° AMD, Pl. 105–106/rar Ag, Db, Ph, Gl, Bz, Ot, Cl, Il „crucea răşchitorului"; cf. b l á n ă 7°...

6° AMD, Pl. 162/rar Bz „lemn pe care se sprijină capetele b o g d a n i l o r de la stavila morii"; cf. b á b ă 18°...

7° pl. *tálpe* AMD, Pl. 164/rar Bz „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

8° AO, Pl. 129/rar Vl; AMD, Pl. 165/rar Bz „postament din bârne pe care se sprijină podul morii"; cf. b á b ă 14°...

9° AMD, Pl. 164/rar Vl, Ph [la pl.] „cele două lemne pe care se sprijină p e r i n o c u l"; cf. b á b ă 19°...

10° AMD, Pl. 165/rar Bz „roata (cu măsele) care se învârteşte odată cu grindeiul morii".

11° AMD, Pl. 182/rar If „partea de jos în care se învârteşte fusul la roata olarului"; cf. b u t ú c 8°...

12° GD/rar Tl „suprafaţa ariei de treierat".

13° GD/rar Tl „temelia (de lemn) la fundul fântânii".

14° art. **tálpa coásei** AO, h. 631/rar Dj; AMD, Pl. 55/rar Br „tăişul coasei"; cf. b á n t ă[2] 12°...

15° pl. *tálpe*, art. **tálpa coásei** AMD, h. 635/rar Bz, Tl „măseaua coasei"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

16° art. **tálpa sápei** AMD, h. 599/rar Gr „tăişul sapei"; cf. b ú r t ă 3°...

17° pl. **talpi** AO, h. 389/rar Gj „tălpi la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

18° pl. *tálpe* AO, h. 637/rar Vl, Mh, Dj „plaz"; cf. b â r s ă 2°...

19° pl. *tálpe* AMD, h. 627/rar Cţ „aşternut sub claie"; cf. a ş t e r n ú t 2°...

20° AMD, h. 628/rar Ph, Tl, Cţ; *tálpe*/rar Il, Tl, Cţ „partea de jos a clăii de fân rămasă după ce s-a luat jumătatea de sus"; cf. c ă l c ă i 7°...

21° AMD, h. 212/rar Ph „laviţă"; cf. r a f t[2] 1°.

22° AMD, h. 581/rar Ot „talger la cântar"; cf. c a p á c 11°...

23° AMD, Pl. 49/rar Vn, Cl „bulgăre de pământ (întărit)"; cf. b l á n ă 18°...

24° AMD, Pl. 71/rar Db „copil la viţa-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

25° GM/rar Ag „coaja de dedesubt la pâine sau la turtă"; cf. v á t r ă 5°.

26° în expr. **a o ține** ~ GM/rar Ot „a o ține una și bună": El *o ținéi tálpă* că o taię, pă un' s-o-ntâlni, o taie pă fie-sa/765.

TÁLPĂ[2] s. f. GM/rar Vn „tăietură în trunchiul copacului; tapă": Drujbaru doboară, îi face o *tálpă* cu...cu drujba, doboară fagu/721; cf. b á b ă 11°...

TALÚZĂ s. f. AMD, h. 175/rar Vl „prispă"; cf. a m v ó n...

TÁMAI v. **tócma**.

TAMÁN adv. TDM II, III/rar Ag, Db, Ph, Bz, Br „tocmai"; cf. b a ș[1]...; ~ – ~ AFLR/rar Ct; ~ **pe** ~ loc. adv. GD; AFLR/rar Ct „în mod egal, în mod echivalent": *Tamán-tamán*, adica e... cât este unu atâta e și celălalt; asta se-ntrebuințează din cuvântu turcesc AFLR/891.

– var. **tămán** adv. GM/rar Vl; **tomán** adv. GM/rar Ag; **tóman** adv. GO/rar Vl, Dj.

TAMASLÁC v. **tamazlác 2°**.

TAMĂZ s. n., pl. *tamázuri* AMD, h. 189/rar Cl „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

TAMAZLÁC s. n., pl. *tamazláce* **1°** AMD, h. 264/rar Gr „cireadă"; cf. c i r e á d ă 3°...

2° var. **tamâzlác** s. n., pl. *tamâzláce* AMD, Pl. 66/ rar Tl „coardă de rod la vița-de-vie"; cf. c a p 17°...

– var. 1° **tamaslác** s. n., pl. *tamaslácе* AMD, h. 264/rar Gr.

TÁMĂR s. n., pl. *támere* AMD, h. 694/rar Tr „bașchie"; cf. b a s c h í e 1°...

TAMÂZLÁC v. **tamazlác 2°**.

TAMBLAGÍU v. **damblagíu 1°**.

TAMBÚR s. n. AMD, h. 226 MN/rar Ph „scaun mic, rotund (de bucătărie)".

TAMBURÁȘ[1] s. n., pl. *tamburáșe* AMD, h. 226 MN/rar Ot dim. de la t a m b u r; cf. t a m b u r é l 1°.

TAMBURÁȘ[2] s. m., pl. *tamburáși* GM/rar Tr „cosaș": [Soțul] e la echip-aia dă *tamburáș!*, așa-i zicem noi; e cosaș/781; cf. c o s á c[2]...

TAMBURÉL s. n., pl. *tamburéle* **1°** AO, Pl. 31/rar Gj, Dj dim. de la t a m b u r; cf. t a m b u r â ș[1].

2° AO, Pl. 31/rar Mh; AMD, h. 226/prin Ag și rar Vl, Vn, Ot, Tr, Cl, Ct „scaun fără spătar și fără brațe"; cf. b o c[1] 1°.

– var. **tamponél** s. n., pl. *tamponéle* 1° AMD, Pl. 31/rar Dj; **tămburél** s. n., pl. *tămburéle* 2°/rar Ot.

TAMIJÁNĂ v. **damigeánă 1°**.

TÁMINĂ s. f. AO, h. 334/rar Mh „suprafață întinsă de apă": [La inundații] se oprește *támină* de apă, o, câtă *támină* de apă! apă multă/945; cf. î n s e n i n á r e...

TÁMJĂ s. f. AMD; GM/rar Ag, Db, Il „întâmplare cu peripeții; poveste lungă": D-ăstea am petrecut în timpurli mele de când... am... și sânt multe, dar ca să le spui toate, să începem, e! e *támje* GM/677; cf. p o c á n i e.

– var. **tábjă** s. f. GM/rar Ph, Bz; *tánjă* s. f. GM/rar Ag.

TÁMOȘ s. n., pl. *támoșe* **1°** AMD, Pl. 169/rar Bz „fiecare dintre bârnele rotunde pe care se sprijină și alunecă piatra de moară când e scoasă din locașul ei", cf. l u n g ó n 5°...

2° var. **támuș** s. n., pl. *támușe* GM/rar Vn „lemn, proptea (pe care se sprijină țapina la ridicatul buștenilor)"; cf. p o p â r ț á c...

TAMPÓN s. n., pl. *tampoáne* AO, Pl. 8/rar Ot „lovitură puternică; palmă": Îi dete un *tampón* de nu se văzu/996.

TAMPONÉL v. **tamburél 1°**.

TÁMUȘ v. **támoș 2°**.

TANAÍR v. **panaír**.

TÁNĂ s. f., pl. *tăni* GO/rar Mh „ceață rară; pâclă".

TÁNCA v. **tánga 2°**.

TANCIÓC v. **cancéu 1°**.

TANCIÓG v. **cancéu 1°**.

TÁNDĂL v. **tandár 5°**.

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

TANDÁR s. n., pl. *tandáre* **1°** AMD, h. 175; GD/Tl „prispă"; cf. a m v ó n...

2° AMD/rar Vn „ridicătură, val de pământ pe lângă zidul casei, pentru a feri de inundații".

3° GD/rar Tl „postament înalt făcut din pământ, în casele turcești, utilizat ca pat": Totodată cu-aceeași casă să făcea ș-un *tandîr* tot din pământ alături așa, până să ridica sus...cum stau eu aici așa pe pat, ei [= turcii] făcea de pământ; ș-acolo, după ce-o făcea, așternea o rogojină, cine n-avea dormeau acolo/874.

4° AMD, h. 628/rar Cț „partea, de jos, rămasă dintr-o claie după ce s-a luat cea de sus"; cf. c ă l c ă i 7°...

5° GM/rar Bz „grămadă, teanc de pământ, de fire toarse etc.": [La i s t i c] pui gunoi, faci un *tandîr* cam de o juma de metru/740. [Borangicul] îl trăgeam și-l puneam pă o hârtie [...] să făcea *tándălu* mare. Și presăram mălai pă *tándălu*-ala acolo GM/751; cf. c l e á t ă 5°...

– var. 5° **tándăl** s. n., pl. *tándăle* GM/rar Br.

TÁNGA, ~ ~ interj. **1°** GM/rar Cl „cuvânt care redă zgomotul produs la melițat"; cf. ț á c a 2°.

2° var. **tánca**, ~ ~ interj. GM/rar Il „cuvânt care redă sunetul clopotului".

TÁNGÁ v. **tăngále 2°**.

TANGÁR, ~ – ~ loc. adv. GD/rar Cț „în mod egal; echivalent".

TÁNJĂ v. **támjă**.

TANTALÓG v. **tântălóg**.

TANTEÁ v. **tantélă**.

TANTÉLĂ s. f., pl. *tantéle* AMD, h. 477; GD; AFLR/Tl, Cț, prin Br și rar Il „dantelă"; cf. b a g a d e á 1°...

– var. **dalteá** s. f. AO, h. 286/rar Dj; **tanteá** s. f., pl. *tantéle* AMD, h. 477/rar Il, Cț.

TAPÁ vb. I intranz. GM/rar Vl „a face o tapă la copacul care urmează a fi dărâmat".

– var. **tăpá** vb. I intranz. GM/rar Vl.

TÁPÁ s. f., pl. *tápe* **1°** AMD, h. 224 MN; Pl. 84; GD/Tl și rar Cț „dop mare, cep la butoi"; cf. c a p á c 12°...

2° AMD, h. 238/rar Cț „dop de lemn la fedeleș".

3° AMD, Pl. 84/prin Tl, Cț „vrană la butoi"; cf. c a n á 2°...

4° AMD, Pl. 84–85/rar Cț „ușiță (prinsă în șuruburi) de intrare în butoaiele mari (de cramă)".

5° var. **teápă** s. f., art. **teápa cápului** AO, h. 2/rar Mh „osul lat care formează partea de dinapoi și de jos a cutiei craniene; occipital".

TAPÁI v. **tapáie 3°**.

TAPÁIE s. f., pl. *tapái* **1°** GD/Cț și prin Tl; ~ **turceáscă**/rar Tl „act de proprietate (pe vremea stăpânirii turcești)".

2° AFLR/rar Cț „teren, loc deținut în proprietate cu acte din moși-strămoși": *Tapíi* să zice la locurile vechi, cum să spun eu; de exemplu eu am zece hectare de pământ vechi, de la moși-strămoși, aia să zice *tapíie*/891; cf. m o ș t e n í e.

3° var. **tapái** s. n., pl. *tapáie* AFLR/rar Cț „proprietate": *Tapíi* înseamnă când cumpără ceva *tapíi*, pentru totdeauna; [zi]ce „l-am luat de *tapíi*", un pământ când îl cumperi [...] propietar, da, ca *tapíi*, propietate [...] pă veci s-ar zice *tapíi*/898; cf. p r o p i e t ă r í e.

TAPIÓC (3 sil.) s. n. AMD/rar Tl „tapiocă".

TAPLAMÁ v. **toplamá 2°**.

TAPLÉTE v. **tălpéte 1°**.

TAPÓZUL, *de-a* ~ loc. subst. GM/rar Tr „numele unui joc de copii (cu pietre)": Ne jucam de-a pietrile, nu ca acu [...] uite *d-a tapózu*, *d-a tapózu*-așa ne jucam cu pietre/784; cf. b a l d á c...

TAR s. n., pl. *táruri* **1°** AMD, Pl. 168/rar Bz „sac de grăunțe dus în spate (la moară)"; cf. b ă r d á c 3°...

2° GM/rar Bz „stivă mare de bușteni": Era *táru* de butuci, îi duceai mulți în șir așa; cf. ș í r e 2°...

TARÁBĂ s. f. **1°** pl. *tărăbi* GM/rar Ot, Tr, Gr „bucată de tablă": Pune pâinea du pă fund p-o *tarábă*, nu d-exemplu direct pă vatră, p-o... fund aşa de *tarábă*, făcută de fier/773. Să face un pic de foc [în vatră], da eu am făcut pă *tarábă*, că deja n-am vatră/794.

2° pl. *tarábe* AMD, h. 210/prin Tr şi rar Ag „fărăş"; cf. c a p á c 9°...

3° pl. *tarăbi* AO, h. 213/rar Dj „gard din scânduri sau din leaţuri"; cf. p â r l e á z 5°...

4° AO, Pl. 126/rar Vl „stavilă la moară"; cf. a b ă t ă t ó r...

TARABÚŢĂ v. **tărăbúţă**.

TARÁC v. **darác 3°**.

TARÁJ v. **tăráş 1°**.

TARAPANÁUA s. f. art. GM/rar Tr „melodia după care, în cadrul obiceiurilor de nuntă, se joacă v e s t e a".

TARAPÁNE s. n. pl. AFLR/rar Gr „terenuri abrupte": Erau maluri *tarapáne* acolo/834; cf. c l i n 6°...

TÁRĂ s. f., pl. *táre* AMD, h. 581/rar Ot „taler la cântar"; cf. c a p á c 11°...

TARĂBÁCĂ v. **tărbácă 3°**.

TARÁNCĂ s. f., pl. *tarânci* **1°** AMD, h. 654/rar Vn, Tl, Cţ „piesă de fier între vârtej şi osie".

2° AMD, h. 652/rar Il „cerculeţ de fier între butuc şi capătul osiei pentru a reduce frecarea"; cf. b ă t á i e 7°...

3° var. **tarângă** s. f., pl. *tarângi* AMD, h. 657/rar Il, Tl „lamba la căruţă"; cf. a j u t ó r 10°...

4° var. **tarângă** s. f., pl. *tarângi* AMD, h. 643/rar Tl „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. **tarângă** s. f., pl. *tarângi* 1° AMD, h. 654/rar Cţ; 2° AMD, h. 652/rar Br; **tărâncă** s. f., pl. *tărânci* 3° AMD, h. 657/rar Cţ.

TARÁNGĂ v. **tarâncă 1°– 4°**.

TARBÁC v. **tărbácă 2°, 4°**.

TARBĂCÁ v. **tărbácă**.

TARBÁCĂ v. **tărbácă 2°**.

TARCÁJ s. n., pl. *tarcáje* AMD, h. 701/rar Vn „drişcă mare"; cf. d r e p t á r 1°...

TARCALÁT adj., f. *tarcalátă* AMD/rar Ph [d. viţa-de-vie] „de soiuri diferite; amestecată": Via e *tarcalátă* şi albă şi neagră/702.

TÁRE adj. TDO/rar Mh [d. vreme] „călduroasă; favorabilă uscării (fânului)": [Fânul] îl cosim, îl lăsăm acolo trei zile, după cum îi vremea de *táre*/944.

TÂRGĂ s. f. **1°** pl. **târge** AMD, Pl. 176/rar Vn, Gl „târgi de cărat material de construcţie"; cf. i a t á c 3°...

2° pl. *târgi* AMD/rar Il „grămadă de paie (mai mică decât şira)".

3° pl. *târgi* AO, h. 626/rar Dj; AMD, h. 629/rar Ot „p ă u z ă la căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

TARÍF 1° s. n. GD/rar Cţ „vapor de transportat marfă (pe Dunăre)": A pus marfa la *tarif*/895.

2° var. **tarífă** s. f., pl. *tarife* GD/rar Cţ „placă indicatoare cu denumirea localităţii".

TARÍFĂ v. **tarif 2°**.

TARLÁ s. f., pl. *tarlále* **1°** pl. **tarlăle** AO, h. 441/rar Mh „tarlale"; cf. f i t a r á...

2° AO, h. 487/rar Mh „nucet"; cf. l i z i é r ă...

3° AMD/rar Tr, Tl „bucată de teren despădurită în vederea cultivării"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

4° AO, h. 592/prin Ot „bucată de teren lungă şi îngustă; fâşie"; cf. b l á n ă 16°...

5° AMD, h. 319/prin Ph şi rar Ag, Db, Ot „postată"; cf. c o á d ă 17°...

6° AO, h. 448/rar Gj, Mh; AMD, h. 326/rar Ag, Db, Ph, Gr, If „teritoriu (în afara zonei locuite) aflat în proprietatea locuitorilor unei localităţi"; cf. h o â l d ă 2°...

– var. **tarláuă** s. f. 1° AFLR/rar Tl; **tárlă** s. f., pl. *tarlále* [sic!] 1° AMD, h. 316/rar Ph.

TARLAGÍU s. m., pl. *tarlagíi* AMD, h. 327/rar Tr „persoană care păzeşte o tarla; paznic de câmp"; cf. b ă n u l é t e...

TARLÁN s. n., pl. *tarláne* AO, h. 441/rar Ot „parcelă, tarla cultivată cu

aceeaşi specie de plante agricole (în cadrul unui asolament)"; cf. c â m p 1°...

TARLÁUĂ v. **tarlá 1°**.

TÁRLĂ v. **tarlá 1°**.

TÁRNIŢĂ[1] v. **táiniţă 5°**.

TÁRNIŢĂ[2] s. f., pl. *tárniţe* **1°** AO, Pl. 48/rar Gj „ridicătură de teren în mijlocul unei câmpii".

2° AO, Pl. 48/rar Gj „deal"; cf. d e a l 3°...

3° AMD, h. 551 MN/rar Ot „teren, loc şes (cultivat)"; cf. g r i n d 1°...

4° pl. *tárniţi* AMD, h. 551 MN/rar Bz „căldare spartă (în care se ţin diverse lucruri din gospodărie)".

TÁROSTEA v. **stároste 2°**.

TARPÁN v. **târpán**.

TARPANÁ v. **târpán**.

TARS v. **tas 1°**.

TARTABÓŞ v. **cartabóş 2°**.

TARTÁN s. n., pl. *tartáne* AO, h. 301/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 492; TDM III/rar Tr, Gr „broboadă (care se poartă pe cap sau pe umeri)"; cf. b a s m á 1°...

TAS s. n. **1°** pl. *táse* AMD, h. 581/rar Vn, Bz, Br, If, Cl, Il, Tl şi s. m., pl. *taşi* AO, h. 374/rar Vl, Dj „talger la cântar"; cf. c a p á c 11°...

2° pl. *tásuri* AMD, h. 652/Tr „cerc metalic între butuc şi capătul osiei, la căruţă"; cf. b ă t á i e 7°...

3° pl. *tásuri* AMD/rar Gr „disc metalic mobil pus între căpăţână şi umărul osiei, pentru a atenţiona în timpul mersului"; cf. c a p á c 15°...

4° GM/rar Il „vas larg, din tablă, în care curge uleiul la presă".

5° var. **taz** s. n., pl. *tázuri* GM/rar Cl „plită"; cf. p l a t[1]...

– var. **stas** s. n., pl. *stásuri* 1° AMD, h. 581/rar Ct; **tacs** s. n., pl. *tácsuri* 1° AO, h. 374/rar Gj; 2° AMD, h. 652/rar Tr; **tars** s. n., pl. *tárşuri* 1° AO/rar Gj; **tasc** s. n., pl. *táscuri* 1° AMD/rar Ot; **tast** s. n., pl. *tásturi, táste* 1°/rar Cl; **taz** s. n., pl. *tázuri* 1° AMD/rar Db, Ph, Cl, Il.

TASC[1] v. **tas 1°**.

TASC[2] v. **teasc 3°**.

TASMÁ s. f., pl. *tasmále* GO/rar Dj; GM/rar Ag; GD/rar Ct „garnitură din şuviţe de piele, la cojoace"; cf. s o f r á.

TASÓN s. n., pl. *tasoáne* GM/rar Bz „stivă mare de buşteni"; cf. ş i r e 2°...

TASONÁT adj., pl. *tasonáţi* GM/rar Bz [d. buşteni] „aşezat în t a s o n": Buştenii i-adună *tasonáţi* într-un loc/732.

TAST v. **tas 1°**.

TATÁIE s. m. **1°** art. *tatáia* GM; TDM II, III/Cl, prin Tr şi rar Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Il; GD/rar Tl, Ct; *tatáiul* GD/rar Tl „termen folosit de cineva pentru a vorbi cu (sau despre) bunic": Alde bâtu, că noi aşa-i zicem pă...înainte, nu să zicea *tatáşa*, acuma *tatáşa*, nu să mai zice aşa ca înainte GM/870; cf. b ă t r â n 1°...

2° AO, Pl. 13/rar Dj; GM/prin Vn; art. *tatáia* TDM II/rar Vn „tată": [Bunica] era mama lu *tătáia*/724; cf. b ă b á c a...

– var. **táie** s. m. voc. 1° GD/rar Ct; **tătáia** s. m. art. 1°, 2° TDM II/rar Vn.

TĂTĂ 1° ~ -máre s. compus AO, h. 152/Dj, prin Vl, Mh, Ot şi rar Gj, Tr; AMD, h. 119; GM; TDM II/rar Ag, Ph, If, Il; art. **táta-móşu** s. compus AO, h. 152/rar Mh; GM; TDM II/rar Ph, Vn, Br; **~ -bătrân** s. compus AO, h. 152/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot „bunic"; cf. b ă t r â n 1°...

2° art. **táta-máre ăl bătrân** s. compus AMD/rar Tr „străbunicul".

3° art. **táta-náşu** s. compus AMD, h. 147 MN/rar Il, Ct „naşul de botez"; cf. m o ş 4°...

4° var. **tátul** s. m. art. AFLR/rar Gj; AMD, h. 118/rar Ot „tată"; cf. b ă b á c a...

5° var. **táte** s. m. GM/rar Tr „tata-socru"; cf. t á i c ă 2°...

6° art. **táta al jóii** s. compus GM/rar Tr „caloianul"; cf. c a l o i e n i c ă...

7° art. **táta-soárelui** s. compus AFLR/rar Dj „păpuşă din pământ [?] făcută special pentru oprirea ploilor": Dacă e ploaie mereu, lasă *táta-soárelui* afară/969.

– var. **tátăi** s. m. 4° AMD, h. 118/rar Tl; **táte** s. m. 4° AMD; GM/prin Tr şi rar Db, Gr, Cţ; art. *tátele* AFLR/rar Tl; *~-máre* s. compus 2° AMD/rar Db; **táti** s. m. 4° AMD/rar Cţ.

TÁTĂI v. **tátă 4°.**

TATÁRLĂ v. **totârlă 4°.**

TATÁRLÍE v. **totârlíe.**

TÁTE v. **tátă 2°, 4°, 5°.**

TÁTI v. **tátă 4°.**

TATÍC s. m., pl. *tatíci* 1° AO, Pl. 13/rar Mh; AMD; TDM II/rar Ph, Gr dim. de la *tată*: Am auzit, că mi-a spus *tatíca*, tata meu AFLR/749; cf. t ă t é l, t ă t ú ţ 1°.

2° var. **ticul** s. m. art. AMD, h. 156 MN/rar Db dim. de la *tata* („socru"); cf. t ă t í ţ ă, t ă t ú ţ 2°.

3° var. **tíca** s. m. art., *~ -bătrânul* s. compus AO, h. 152/rar Ot „bunic"; cf. b ă t r ă n 1°...

4° var. **tică** s. m., pl. *tici* AO, h. 153/rar Ot „termen folosit când se vorbeşte cu (sau despre) un om bătrân sau când acesta se adresează unui copil": Dacă nu ştii cum îl cheamă, îi zici bâtule, unchiaş, moşule, *tică*, unchiule, îi zici în toate felurile ca să nu se supere AO/986; cf. b â t[1] 2°...

– var. **tatícă** s. m. 1° AMD, h. 118; TDM II; AFLR/rar Vn, Bz, Br, Tl; **tătícă** s. m. 1° AO, Pl. 13/rar Mh; AMD; GM; AFLR/prin Vn şi rar Db, Bz, Br, Cl, If; **tícă** s. m., pl. *tici* 1° AMD; TDM II, III/rar Db, Vn, Ot, Tr.

TATÍCĂ v. **tatíc 1°.**

TÁTINA, iárba lui ~ loc. subst. TDO/rar Mh „păpădie": [Puilor de curcă] le dau şi floarea-soarelui, pălămidă, le-am dat şi o iarbă, îi spunem papadie sau *iárba lu tátina*/956; cf. p a p a i n ó g.

TÁTUL v. **tátă 4°.**

TÁULĂ (3 sil.) s. f. AO/rar Dj „arbust cu nuiele subţiri, care creşte în preajma apei; un fel de răchită"; cf. r i c h í t ă 1°...

TAULÉTĂ s. f., pl. *tauléte* **1°** AMD, h. 215/rar Tl „mobilă cu oglindă".

2° în **a-şi fáce ~** AMD, h. 5 MN/rar Gr, Il „a se pieptăna"; cf. p i e p t e n á 1°.

TÁURE s. m., pl. *táuri* AO, h. 398/Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl, Mh, Tr; AMD, h. 260/Ag, Ot, Tr, Gr şi rar Vl, Db, Cl „taur"; cf. b i c[1]...

TAUZÍ (3 sil.) vb. IV intranz. AO, h. 45/rar Mh „a începe să surzească"; cf. a s u r d í...

TAVÁ v. **távă 1°.**

TAVÁN s. n., pl. *taváne* **1°** GO/rar Vl; GM/rar Tr „podină, duşumea": N-au toţi...nu e scândură d-asta, să facă *taván* jos GM/794; cf. d u ş u m e á 3°...

2° var. **tabán** s. n. GM/rar Vn, Il „plafon"; cf. b a g d a d i e...

3° AO, h. 400/prin Dj şi rar Gj; AMD/rar Tr „partea de dedesupt, talpa copitei (la bou)": [Pe bou] l-a bătut piatra la picioare, îi bătut la *taván* AO/924.

TÁVĂ[1] v. **otávă 1°.**

TÁVĂ[2] s. f. **1°** pl. **táve** GM/rar Br, Cl, Il; TDD; AFLR/prin Tl şi rar Cţ „tăvi (pentru copt aluaturi)".

2° pl. *tăvi* AO, h. 374/rar Vl „taler la cântar"; cf. c a p â c 11°...

3° pl. *táve* AMD, h. 210/rar Db, Bz „făraş"; cf. c a p á c 9°...

4° pl. *táve* AO, h. 224/rar Gj, Dj „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

5° pl. *tăvi* AO, h. 282/rar Vl „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

6° pl. **în tăvi** GM/rar Db [d. ţesături] „în carouri": Ţoalele le făceam şi-*n tăví* şi-nvârgate. *În tăví* e-n patru ţie/698; cf. c h i r a c h í e...

– var. 1° **tavá** s. f., pl. *tavále* GM/prin Br, Il şi rar Bz, Cl; GD/prin Tl, Cţ, *tăvăli* GD/prin Tl; **tăvá** s. f., pl. *tăvále*, *tăvăli* GD/prin Tl.

TÁVIE v. **tábie.**

TAZ v. **tas 1°, 5°.**

TAZMÁ v. **cazmă 4°.**

TĂBÁC s. m., pl. *tăbáci* AMD/rar Tl „dovleac alb (turcesc) având coaja netedă şi miezul galben-portocaliu (folosit în hrana omului)"; cf. b o s t á n[1] 2°...

TĂBĂCEÁLĂ s. f., pl. *tăbăcéli* AO, Pl. 134/rar Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 181/rar

Bz „soluție din coajă de anin folosită la tăbăcitul pieilor"; cf. a c i t ó n...

TĂBĂCÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 141/rar Vl, Gj, Ot; AMD, Pl. 180/rar Ag „a cărnosi"; cf. a r g ă s i l°...

TĂBĂLUIÁLĂ s. f. colect. GM/rar Vn „totalitatea lemnăriei de la tavan"; cf. t ă v ă n e á l ă.

TĂBĂNEÁLĂ v. **tăvăneálă 2°.**

TĂBĂNUÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a face t a b a n": După înveliș, d-acolea pă parcurs mergea: își făcea ușă la altă casă, o *tăbănuá*/727; cf. p o d i...

TĂBĂRÁ v. **tăbărî.**

TĂBĂRÎ vb. IV tranz. GM/rar Bz, ind, prez. 3 sg./pl. *tăbără* AMD; AFLR/rar Tr, Tl „a ataca, a se năpusti": *A tăbărît* ursu un băiat GM/732. Când te *tăbără* gărgăunii ăia, spune că te omoară, te... mori AFLR/875; cf. b u ș n í 2°...

–var. **tăbărá** vb. I tranz. AFLR/rar Gj.

TĂBĂRÁT adj., pl. *tăbărați* AMD/rar Vl „așezat cu tabăra": Când a venit turcii a fost *tăbărț* aicea, la... Câmpu Jiblii/678.

TĂBÂRCEÁLĂ s. f. GM/rar Ph „pârghie folosită la ridicarea unei greutăți sau la legatul fânului pe căruță": La un lemn, când vrei să-l ridici, îi faci *tăbîrcálă* [...] îi bagi o prăjină sub el și sub *tăbîrcála* aia încă un lemn, și când ai apăsat, dacă e o greutate mare, l-ai săltat sus. [Fânului] îi faci *tăbîrcálă*, ca să-l strângă cât mai bine./707; cf. o t í n c 5°...

TĂBÂRCÉL s. m., pl. *tăbârcéi* AMD, Pl. 169/rar Vn „fiecare dintre butucii pe care alunecă piatra morii când e scoasă din locaș"; cf. l u n g ó n 5°...

TĂBÂRCÍ vb. IV refl. GD/rar Tl „a se opinti cărând o greutate"; cf. c u j b i 2°...

TĂBLÍE s. f., pl. *tăblii* **1°** AMD, h. 228/rar Ag, Db, Ph, Ot, Gr „partea patului unde se pune capul"; cf. f u n d ă t o ă r e 4°...

2° var. **tablie** s. f., pl. *tablii* GM/rar Ph „plită"; cf. p l a t[1]...

3° var. **tablíe** s. f. GM/rar Gr „parte, bucată dintr-un tricotaj".

– var. 1° **tablíe** s. f., pl. *tablíi* AO, h. 242/rar Ot.

TĂBLÍȚĂ s. f., pl. *tăblițe* AO, h. 731/rar Mh „tălpig la război"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

TĂBLÚȚĂ s. f. GM/rar Il dim. de la *tablă* („tinichea").

TĂCÉRE s. f., **a fi în ~** AMD, ch. 370/rar Ph [d. foc] „a fi spre stingere, a începe să se stingă; a mocni": Îl ațât când focul *e în tăcére*/708; cf. s t ă c i u n á.

TĂCITOÁRE s. f., pl. *tăcitóri* AMD/rar Gr, Cț „vas, putină mare în care se pun strugurii la cules sau borhotul la fermentat; tocitoare"; cf. a c ó v 2°...

TĂCIUNÁR s. n., pl. *tăciunáre* AMD, h. 209/rar Ag, Ph „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

TĂFĂLÓG[1] adj., pl. *tăfălógi*, f. *tăfăloágă*, pl. *tăfăloáge* **1°** GM/rar Gr [d. om] „cu mișcări lente, care mai mult alunecă (precum un tăvălug) decât merge; molatec, bleg"; cf. b o l o c á n...

2° var. **tofológ** adj., f. *tofoloágă* AMD, Pl. 155–156/prin Ag, Tr și rar Ot, Gr [dr. oi] „care merge încet rămânând mereu în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

3° TDO/rar Gj [d. puii mici, abia ieșiți din găoace] „care nu se țin bine pe picioare": Puii de curcă când iesă sânt [...] *tafalóg* rău așa, îi lăsăm să împicioroghezе ei/921.

TĂFĂLÓG[2] v. **tăvălúg 1°, 4°, 5°.**

TĂFĂLOGÍ v. **tăvălucí.**

TĂFĂLÚG v. **tăvălúg 1°–3°.**

TĂFĂLUGÍ v. **tăvălucí.**

TĂGÂRCIOÁRĂ s. f. GO/rar Tr „tobă preparată în cecul porcului"; cf. b a b í c...

TĂGÂRCIÓI s. m., pl. *tăgârcióaie* AMD, h. 682; GM/rar Db, Ph, Cl „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

– var. **tărgăcióí** s. n. AMD/rar Db; **târgăcióí** s. n., pl. *târgăcióaie* AMD, h. 678/rar Ph; **târgâcióí** s. n. AFLR/rar Db.

TĂGÂRȚÁ vb. I refl., ind. prez. 1 sg. *mă tăgârț* GM/rar Cl „a se opinti cărând o

greutate": *M-am tăgîrțit* cu coșu cu baligă GD/886; cf. c u j b i...

– var. **tăgârți** vb. IV refl. GD/rar Cț.

TĂGÁRȚĂ s. f., pl. *tăgárțe* **1°** AO, Pl. 132/rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 168/rar Vl, Ph „traistă sau sac mai mic (care poate fi dus în spate)"; cf. s ă c ă t é u...

2° GM/rar Db „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

TĂGÂRȚÍ v. **tăgârță**.

TĂIÁ vb. I tranz. **1°** AMD, h. 617/rar Cl [d. soare, arșiță] „a pripi (o plantă); a coace înainte de termen"; cf.. h u p u r i...

2° în expr. **a tăiá ápele** *(pe cineva)* GM/rar Il; **a ~ nădușeála** GD/rar Cț; **a ~ (toáte) sudórile** *(pe cineva)* GD/rar Tl „a transpira subit": Odată *i-a tăiát ápili* [pe cai] GM/842. Împingi greu tare la ea [= barcă], *te táie toáti sudórle* GD/871.

3° TDM I/rar Ag „a toca la mașină (carne)"; cf. m ă c i n á; **mașină de tăiát** TDM I/rar Ag „mașină de tocat carne".

TĂIÉRE s. f., pl. *tăiéri* **1°** AO, h. 514/Vl și rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 405/Vl, Ag și rar Db, Ph, Br, Gr, Il „teren despădurit pe care rămân doar buturugile; tăietură".

2° AMD, h. 406/rar Db „curătură; runc"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

TĂIETOÁRE v. **tăietór 2°. 3°.**

TĂIETÓR s. n., pl. *tăietoáre* **1°** AMD, h. 639/rar Vn „cuțitul plugului"; cf. b r ă z d ă t ó r...

2° var. **tăietoáre** s. f., pl. *tăietóri* AO. Pl. 140/rar Gj „cuțitoaie folosită de potcovar"; cf. c u s t ú r ă 4°...

3° var. **tăietoáre** s. f., pl. *tăietóri* GO/rar Mh; AFLR/rar Db „un fel de ghilotină pentru tăiat fân, paie din claie": [Este] o *tăjetjáre* așa...cu doi clengi așa, și apasă cu picoru-n ea, și-o taie pă jumătate claia așa, odată-n două AFLR/696.

4° AO, Pl. 30/rar Mh „fund de lemn pe care se întinde și se taie foaia de tăieței"; cf. c â r p ă t ó r 3°...

5° var. **tăitór** s. n., pl. *tăitoáre* AMD, h. 684/rar Db, Vn, Bz, Br, If, Il, Cl; **tăitór** (2 sil) s. n., pl. *tăitoáre*/rar Vn, Bz „butuc pe care se despică lemne sau se fasonează (cu toporul ori cu alte unelte) diferite obiecte din lemn"; cf. o d u n ú c...

TĂIETÚRĂ s. f., pl. *tăietúri* **1°** AO, h. 741/rar Mh [la pl.] „partea de la capătul urzelii care nu se mai poate țese și care se taie când se scoate țesătura din război"; cf. c a d e n l á ț...

2° AO, Pl. 132/rar Mh „șănțuleț, riz pe suprafața pietrelor de moară"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

3° AMD, h. 28/rar Gr „rid, zbârcitură"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

– var. **2° tăitúră** s. f., pl. *tăitúri* AO, Pl. 133/rar Mh.

TĂINÁ v. **tăinui.**

TĂINÍ v. **tăinui.**

TÁINUÍ vb. IV intranz. TDO; AFLR/prin Dj și rar Vl, Gj; AMD; AFLR/rar Vl, Db „a sta de vorbă, a sta la taifas; a discuta": Ăi bătrâni *tăjmujе* despre zestrea fetei AFLR/933; cf. t á i n ă 1°.

– var. **taiení** vb. IV intranz. AMD/rar Ph; **taini** (3 sil.) vb. IV intranz. AMD; TDM II/prin Db și rar Ph, Bz; **tăiná** (3 sil.) vb. I intranz. AMD/rar Db; **tăiní** (3 sil.) vb. IV intranz. GM/rar Ph, Bz.

TĂÍȘE s. n. pl. AMD, h. 599; 633/rar Bz, Br, Cl, Tl, Cț „tăișuri"; cf. g ú r ă 6°...

TĂITÓR (3 sil.) v. **tăietór 5°.**

TĂITÓR (2sil.) v. **tăietór 5°.**

TĂITÚRĂ v. **tăietúră 2°.**

TĂIȚÉI (2 sil) s. m. pl. AO, Pl. 30/rar Dj, Ot; AMD, h. 220 MN/rar Ag, Ph, Vn, Bz, Gr, Cl, Il, If, Tl; sg. *tăițél* (3 sil) AMD, h. 220 MN; GM; TDD/prin Cț și rar Il, Tl „tăieței"; cf. d e d i ț é i 2°...

– var. **teiței** s. m. pl. AO, Pl. 30/prin Dj; AMD, h. 220 MN/rar Db, Ph, Ot, Gr, Cl, Tl, Cț; **teițéi** s. m. pl. AMD/rar Gr, Cl, Cț; **tieței** (2 sil.) s. m. pl. AO/rar Dj.

TĂIÚȘ s. n., pl. *tăiúșuri* AO, Pl. 137; TDO/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 599, 633;

Pl. 170/Ot, Tr și rar Vl, Ag, Vn, Tl, Cț; *tăiușe*/rar Gl, Cl „tăiș"; cf. g ú r ă 6°...

TĂLĂLĂIÁLĂ s. f. GM/rar Db „pălăvrăgeală, taifas"; cf. d i v á n...

TĂLĂMBĂLĂU s. n. GM/rar Vn, Tr „gălăgie, tămbălău"; cf. a l á i...

TĂLĂNÍT adj., f. *tălănită* AMD, Pl. 146/rar Ot [d. oi, berbeci] „bolnav de răsfug, de t a l á n 2°"; cf. r ă s f u g i t 1°...

TĂLĂSÁM v. **talasắm**.

TĂLÁMP adj., pl. *tălămpi* AMD, h. 32/rar Db „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

TĂLEÁN (2 sil.) s. m., pl. *tăléni* AMD/706 „locuitor din comuna Talea".

TĂLÍCĂ pron. pers. invar. AMD; GM/rar Ag, Db, Ot dim. de la t a l e: Dodă, ia *tălică* fata și du-o la mămica-n casă GM/758.

TĂLIFÓN v. **tilifón**.

TĂLMÁCI s. m., pl. *tălmáci* **1°** GM/rar Bz; GD/rar Cț „om de legătură, iscoadă (a hoților de cai)": Până n-au *tălmắci*, gazdă de sat, hoțu nu vine să fure. Nu știe un' să tragă GM/740; cf. s p i ó n 2°.

2° AO, h. 377/rar Mh „(om) viclean"; cf. c o d ó ș 2°...

– var. 2° **tâlmáci** s. m. AO, h. 377/rar Mh.

TĂLMĂCÍT adj. AMD, h. 156/rar Ph „aiurit, ametit de băutură, cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

TĂLMÚC v. **târmắc**.

TĂLMUCÍ vb. IV tranz. GD/rar Cț „a grăpa"; cf. b o r o n á...

TĂLPĂNÓG s. m., pl. *tălpănógi* AO, h. 731/rar Gj „tălpig la războiu"; cf. b l ă n i ț ă 3°...

TĂLPEĂN s. m., pl. *tălpéni* AMD/795 „locuitor din comuna Talpa".

TĂLPÉTE s. m., pl. *tălpéți* **1°** AO, h. 720; AFLR/Mh și rar Gj, Dj „tălpig la războiu"; cf. b l ă n i ț ă 3°...

2° AO, h. 389; AFLR/Mh, Dj, prin Gj și rar Vl „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

– var. **tapléte** s. m., pl. *tapléți* 1° AO, h. 720/rar Mh; **tâlpéte** s. m., pl. *tâlpéți* 2° AO, h. 389/rar Dj.

TĂLPÉȚ s. m., pl. *tălpéți* **1°** AO, h. 731/rar Mh „tălpig la războiu"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

2° AO, h. 657/rar Mh „oplean"; cf. c h í n g ă 2°...

TĂLPÍC[1] v. **chirpíc**.

TĂLPÍC[2] v. **tălpígă 1°, 2°**.

TĂLPÍCĂ v. **tălpígă 1°, 2°, 5°**.

TĂLPÍCI v. **tălpígă 1°, 2°, 4°**.

TĂLPÍGĂ s. f., pl. *tălpígi* **1°** AO, h. 731/rar Gj; AMD, Pl. 115/rar Ag, Tr „tălpig la războiu"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

2° AMD, h. 250/Ag, prin Db, Tr și rar Gr „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

3° AO, Pl. 134/rar Vl „partea de jos, scândura în care se învârtește fusul la roata olarului"; cf. b u t ú c 8°...

4° var. **tălpíci** s. n., pl. *tălpíci* AO, h. 637/rar Vl „plaz"; cf. b ắ r s ă 2°...

5° var. **tălpícă** s. f., pl. *tălpíci* AMD, Pl. 107/rar Tl, Cț „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...

6° AMD, h. 539/rar Tr „scândura pe care se pune piciorul la pârleaz"; cf. t ă l p í ț ă 3°.

– var. **tălpíc** s. m. [?[, pl. *tălpíci* 1° AMD, Pl. 115/rar Gr; 2° AMD, h. 250/rar Db; **tălpícă** s. f., pl. *tălpíci* 2° AMD/Db, prin Ag, Ph și rar If, Cț; *tălpíce* 1° AO, h. 731/rar Mh; **tălpící** s. n., pl. *tălpíci* 1° AO/rar Gj; AMD/rar Gr; 2° AO, h. 389/rar Gj; AMD/rar Ag, Db; **tâlpícă** s. f., pl. *tâplíci* 1° AMD/rar Gr; **tílpíc** s. m. [?], pl. *tilpíci* 1° /rar Tr.

TĂLPÍGI v. **chirpíc**.

TĂLPÍȘ s. n. **1°** pl. *tălpișuri* AMD, Pl. 109–110/rar Tl „talpă la războiu"; cf. c a p 15°...

2° pl. *tălpișe* AMD, Pl. 182/rar Br „scândura de jos la roata olarului, în care se învârtește fusul"; cf. b u t ú c 8°...

3° pl. *tălpișuri* AMD, Pl. 105–106/rar Br „crucea răschitorului"; cf. b l á n ă 7°...

4° var. **tălpíșă** s. f., pl. *tălpíși* AMD, h. 250/rar Cț „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

TĂLPÍȘĂ v. **tălpíș 4°**.

TĂLPÍȚĂ s. f., pl. *tălpițe* **1°** AO, h. 731/rar Gj, Mh „tălpig la război"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

2° AMD, h. 250/rar Ag, Cl „talpă la sanie"; cf. f á l c ă 3°...

3° AMD, h. 539/rar Ag, Db „scândura pe care se pune piciorul la pârleaz"; cf. t ă l p i g ă 6°.

TĂLPÓI s. **n.**, pl. *tălpoáie* AO, h. 731/rar Gj „tălpig la război"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

TĂLPÓS adj., f. pl. *tălpoáse* AMD, h. 590/rar Vn [d. terenuri] „cu bulgări mari, cu t ă l p i 2 3°".

TĂLTÉU v. **teltéu**.

TĂLV v. **tálv 1°**.

TĂMÁN v. **tamán**.

TĂMĂDĂIÁN s. m., pl. *tămădăiéni* AMD/856 „locuitor din comuna Tămădău".

TĂMĂGEÁN v. **damígeánă 1°**.

TĂMÁIE s. f. **1°** AO, Pl. 90/Mh, Dj și rar Ot; AMD, h. 416/Tr, Gr, prin Db, Ot, Tl și rar Ag, Ph, Vn, Br, Cl, Il, Cț „rășină de brad"; cf. á p ă 7°...

2° var. **tămúie** AMD; GM/rar Db, Tr, Gr, Cl „substanță rășinoasă folosiă în ceremoniile religioase".

3° ~ **-neágră** loc. subst. GM/rar Tr „nume eufemistic pentru drac, diavol": Când era câte-un bărbat, fugeam ca dă *tămíe neágră*, ne-ascundeam/785; cf. b é n g a...

TĂMÂIOÁRĂ s. f. AMD, Pl. 101/rar Tr „roiniță, mătăcină"; cf. a f u m ă t o á r e...

TĂMÂÍȚĂ s. f., pl. *tămâițe* GM/rar Ag „femeie care tămâiază la cimitir": E *tămîíță* care tămâie șase săptămâni. E *tămîíță* care tămâie toți morții/675.

TĂMÂOÁSĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ag „soi de viță-de-vie; tămâioasă".

TĂMBURÉL v. **tamburél 2°**.

TĂMÍTE v. **tócma**.

TĂMUIÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *tămúi* GM/rar Tr, Cl „a tămâia"; cf. î n t ă m u i á.

TĂMUIÁT s. n. GM/rar Tr „acțiunea de a t ă m u i a (în cadrul obiceiurilor de înmormântare)".

TĂMÚIE v. **tămâie 2°**.

TĂNGÁLE s. f. pl. **1°** GO/rar Mh „fire (subțiri) de urzeală".

2° var. **tángă** s. f. AO, Pl. 44/rar Mh „dâră, dungă de lumină".

TĂOBÍ vb. IV intranz. AMD, h. 337 MN/rar Ot „a obosi foarte tare"; cf. f r a n c i 2°...

TĂPÁ v. **tapá**.

TĂPĂLÁGI s. pl. GD/rar Tl „bulgări de pământ": Noi îi spunem boțuri ș-unii spune *tăpălăĝ*/877; cf. b l á n ă 18°...

TĂPĂLÁGÓS adj. AMD/rar **Bz** [fig.; d. grai] „cu elemente învechite; neevoluat".

TĂPLÍGĂ v. **țepelígă 3°**.

TĂPOVÍNĂ v. **tescovínă 2°**.

TĂPȘÁN v. **tepșán 1°**.

TĂPȘÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ag „a netezi mămăliga (cu lingura) după ce s-a amestecat": O dreg c-o lingură dă lemn mămăliga, o *tăpșésc*/684; cf. a d ú c e 3°...

– var. **tropșí** vb. IV tranz. GD/rar Tl.

TĂRÁȘ s. m., pl. *tărăși* **1°** AMD, h. 199, 200/prin Tl „par gros, stâlp la gard; taraș"; cf. b á b ă 13°...

2° var. **tres** s. m., pl. *treși* AO, Pl. 127/rar Vl „fiecare dintre stâlpii pe care se sprijină ulucul morii"; cf. b á b ă 17°...

3° var. **tres** s. m. AMD, Pl. 164/rar Vl „p e r i n o c la moară"; cf. b l á n ă 11°...

– var. 1° **deréc** s. m., pl. *derécі* AMD, h. 199, 200; Pl. 135/rar Br, Tl; **derég** s. m., pl. *derégi* AMD, h. 200/rar Tl; **taráj** s. m., pl. *tarăji* AMD, h. 199/rar Tl; **teréc** s.m., pl. *terécі* GM/rar Br; **țărăș** s. m., pl. *țărăși* AO, h. 763/rar Mh.

TĂRĂBOÁNȚĂ s. f., pl. *tărăboánțe* GM/rar Vn „vagonet rudimentar la funicularul pentru lemne": Am încărcat o *tărăbóánță* de metri, cum se spune, *tărăbóánță*, c-așa i să spune la aia de se încarcă metri [la funicular]/724.

TĂRĂBÚȚĂ s. f., pl. *tărăbúțe* AMD, h. 623; GM/rar Ot, Tr „vânturătoare acționată manual": Dacă nu găseam *tărăbúță*, vânturătoare să-l dăm [grâul],

dăm la vânt, îl dăm la...la vânt cu coşu GM/771; cf. b á c ă r...

– var. **tarabúţă** s. f., pl. *tarabúţe* AMD, h. 623; GM/rar Ot; *tarabúţi* GM/rar Ot.

TĂRĂBÚC s. n. AO, h. 342/rar Gj „praf, pulbere"; cf. c o l b...

TĂRĂGÁIE s. f., pl. *tărăgăi* **1°** AO, h. 626/rar Ot; AMD, h. 623/rar Tr „p ă u z ă pe căpiţă"; cf. a j u t ó r 9°...

2° AO, h. 653/rar Tr; AMD, h. 662/rar Tr „fiecare dintre parii puşi de-a latul şi de-a lungul loitrelor, pentru a spori capacitatea căruţei"; cf. ţ e p ú ş ă 4°.

3° GO/rar Ot; AMD, h. 190/rar Ot, Tr „prăjină lungă pusă pe grinzi, peste care se bat scândurile la podul casei (sau se bătea trestia la acoperişul bordeiului)".

4° AMD, h. 177/rar Tr „nuia sau leaţ care se bate la pereţii casei pentru a fixa tencuiala"; cf. b a s c h í e 2°...

– var. **1° tărgâie** s. f., pl. *tărgăi* AO, h. 626/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 629/rar Ot, Tr; **tărgâie** s. f., pl. *tărgăi* AO/rar Vl.

TĂRĂGÁÍ vb. IV **1°** intranz. GM/rar Ag „a zăcea, a boli (timp îndelungat)"; cf. g ă i n á 1°...

2° var. **tărăguí** vb. IV intranz. AMD/rar Cl „a vorbi mult, vrute şi nevrute; a pălăvrăgi"; cf. j ă v r ă i...

3° var. **tărăngăi** vb. IV tranz. GM/rar Vn [d. vreme] „a se schimba brusc în rău; a trânti": Apoi după logodnă... *tărăgăiește* un nomol la nuntă...!/727.

TĂRĂGUÍ v. **tărăgăi 2°**.

TĂRĂIVENÍTE (5 sil.) adj. f. pl. GM/rar Tr [d. lucruri, obiecte] „nearanjate, dezordonate": Am casa nespoită, toate alea *tărăivenite*/800.

TĂRĂMBĂNÍ v. **trambulí**.

TĂRĂNGĂNÍ v. **tărăgăi 3°**.

TĂRĂŞÉLUL s. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular".

TĂRĂVLÁGĂ s. f. GM/rar Ph „terci cu care se unge mălaiul înainte de coacere": Făceam altă *tărăvlágă* dă făină şi-i dădeam [mălaiului] şi lui pă dasupra p-acolo/719; cf. m â n j e á l ă 2°...

TĂRĂZÍE v. **terezíe 1°, 2°**.

TÁRÂMBÓI s. n. GM/rar Il „gălăgie, tărăboi, tămbălău"; cf. a l á i...

TĂRÂNCĂ v. **tarâncă 3°**.

TĂRÂŢÁ vb. I refl. GM/rar Il [d. paie] „a se sfărâma, a se face ca tărâţa": [La treieratul cu cai] sucea caii în partea aia şi să dăsucea, pornea iar, până când *să tărâţă* paile alea, ziceai că-i pleavă/841; cf. h u r u í 10°.

TĂRÂŢĂ s. f., pl. *tărâţe* **1°** AMD, h. 455/rar Vn, Bz, Br [la pl.] „boabe urluite; urluială"; cf. h u r l u i á l ă...

2° AO, h. 22/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 1 MN/rar Vl, Ph, Ot, Tr „mătreaţă"; cf. c o á j ă 6°...

3° AMD, Pl. 157/rar Vl [la pl.] „bucăţele de piele descuamată (din cauza unei boli)".

TĂRÂŢÉI s. m. pl. AO, Pl. 30/rar Vl „tăieţei"; cf. d e d i ţ é i 2°...

TĂRBĂCĂ s. f. **1°** pl. *tărbáce* AMD, Pl. 62–63/rar Ot „prăjină cu ajutorul căreia se strânge şi se leagă fânul pe căruţă"; cf. a n g ă ş 2°...

2° var. **tarbácă** s. f. AMD, Pl. 168/rar Vl „pârghie"; cf. o t í n c 5°...; în expr. **a-i da ~** AMD/rar Gr „a răsuci un lanţ sau o funie, făcându-i un ochi, pentru a asigura strângerea sau ridicarea unui obiect".

3° var. **tărăbácă** s. f., pl. *tărăbăci* AO, h. 773/rar Vl „lemn aşezat orizontal pe două furci, de care se agaţă căldarea la foc (la stână)"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

4° var. **tarbác** s. n., în expr. **a da în ~** AFLR/rar Gr [în cadrul obiceiurilor de Lăsatul Secului] „a chinui câinii fugărindu-i (cu o tinichea legată de coadă), pentru a-i feri de turbare"; cf. j u j é u 2°.

– var. **tarbác** s. n., pl. *tarbáce* 2° AMD, Pl. 168/rar Ag; **tabârc** s. n. **4°** AFLR/rar Gr.

TĂRBĂCÁ s. f. GM/rar Ag „petrecere, ospăţ": Marţi dimineaţa [după nuntă] să spărgea toată *tărbăcáţa* şi-şi vedeau fiecare dă treburile lor/681; cf. b ă r ă b á i e...

– var. **tarbacá** s. f. GM/rar Ag.

TĂRCÉTE adj. f. pl. AO, h. 756/rar Vl [d. vite, oi] „tărcate, bălțate"; cf. f l o r i á n ă...

TĂRGĂIE v. **tărăgâie 1°**.

TĂRGĂCIÓI v. **tăgârcióI**.

TĂRGÁIE v. **tărăgâie 1°**.

TĂRICÉL v. **tăricér**.

TĂRICÉR s. AO, h. 22/rar Mh „mătreață"; cf. c o á j ă 6°...

– var. **tăricél** s. AO, h. 22/rar Mh.

TĂRICIOÁRE s. f. pl. AFLR/rar Bz dim. de la *tărâță*.

TĂRICÚȚ adj., pl. *tăricúți* GM/rar Tr dim. de la *tare*.

TĂRÍE s. f. GM/rar Ph „rachiu, țuică de calitate superioară care curge la începutul preparării"; cf. b a s a m á c 1°...

TĂRIGÚȚĂ v. **telegúț**.

TĂRÍME s. f. **1°** AFLR/rar Ot „tărie, densitate a unui material".

2° GM/rar Ph, Tr, Gr „concentrație alcoolică; tărie": Nu e bine să umbli atuncea imediat în el, că zice că să liniștească el [vinul] acolo, că-i iese toată *tărimea*-aia/785.

3° AMD/rar Tr „rachiu de calitate superioară care curge la începutul preparării"; cf. b a s a m á c 1°...

4° GO; AFLR/rar Dj, Ot; GM/rar Tr „soluție concentrată de sodă caustică (adăugată la săpun în timpul preparării)"; cf. p â r p ó r.

TĂRITÚRĂ s. f., pl. *tăritúri* AFLR/rar Tl „întăritură": Când a ajuns acolo la Plevna, a avut turcii cetăți în pământ, *tăritúri*, armată/881.

TĂRLÁC s. n. GM/rar Tr „mosorel, papiotă de ață": La țeava de ață îi spune *tărlác*/807; cf. s u l i n á r 5°.

TĂROMEÁLĂ v. **târomeálă**.

TĂROMÍ v. **târomi**.

TĂROMÍT adj., f. *tăromítă* AO, h. 125/rar Dj „bolnăvicios"; cf. b a ș o l d í u...

TĂRPÁN v. **târpán**.

TĂRPĂNEÁLĂ s. f. GD/rar Tl „contrabandă".

TĂRPÍE v. **târpie 3°**.

TĂRPÍGI v. **chirpic**.

TĂRȘITOÁRE v. **târșitoáre 1°**.

TĂRTÁCĂ v. **tătárcă**.

TĂRTĂGÚȚĂ s. f., pl. *tărtăgúțe* **1°** AMD, h. 349/rar Cl „tărtăcuță, tigvă"; cf. c u r ú g ă...

2° var. **tertecúță** s. f., pl. *tertecúțe* AMD, h. 349/rar Ag „vas mic din coajă uscată de tărtăcuță".

– var. 1° **tătărgúță** s. f., pl. *tătărgúțe* AMD, h. 349/rar Ct; **tertecúță** s. f., pl. *tertecúțe* AO, h. 475/rar Ot.

TĂRTĂNEÁȚĂ adj. f. AFLR/rar Bz [d. căciulă] „cu fundul lat; fără țugui".

TĂRTEÁȚĂ s. f., pl. *tărțéțe* GO/rar Vl „tărtiță"; cf. ț ă v n ă 1°.

TĂRȚÁU v. **terțíu 3°**.

TĂRȚÁU v. **terțíu 3°**.

TĂRȚÍU v. **terțíu 3°**.

TĂTÁIA v. **tatáie 1°, 2°**.

TĂTÁR s. m., pl. *tătári* AO, h. 611; GO/Gj, Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 615; GM/Tr, prin Gr și rar Vl „plantă din care se fac mături; tătarcă"; cf. m ă t u r í ș...

TĂTĂNÚȚĂ s. f., pl. *tătănúțe* GD/rar Tl „bonetică, scufiță, căciuliță"; cf. t i c h i e 2°.

TĂTĂRÁIE s. f., pl. *tătărái* GD/rar Ct „groapă (de formă trapezoidală) în care se depozitează cerealele"; cf. g â r l í c i 4°...

TĂTĂRÁT adj., pl. *tătărați* GM/rar Tr „supărat, nervos"; cf. f u r t u n á t 2°...

TĂTĂRÉSC adj., **meí** ~ AO, h. 611/rar Dj; AMD, h. 615/Ct, prin Il și rar Cl, Tl „soi de mei din care se fac mături"; cf. m e i ú ș...

– var. **teterésc** adj., *mei* ~ AO, h. 611/rar Dj.

TĂTĂREȘTEÁN s. m., pl. *tătărești* AMD/794 „locuitor din comuna Tătărăști".

TĂTĂRGÚȚĂ v. **tărtăgúță 1°**.

TĂTĂRÍ vb. IV refl. AMD/rar Db „a se certa": *M-am tătărít* cu el, am sărit cu gura pă el/789; cf. a p u c á 5°...

TĂTĂRÓS adj., pl. *tătărόși* GM/rar Db „îndrăzneț, curajos"; cf. b o á c ă 2°...

TĂTÁN v. **tătâne 2°, 3°**.

TĂTÁNĂ s. f. AMD, h. 119/rar Vn „bunică"; cf. b á b ă 1°...

TĂTÂNE s. m., pl. *tătâni* **1°** AO, Pl. 13/Mh și rar Dj; AMD, h. 119/rar Ag, Ph, Vn, Gr, Tl, Cț „tată": *Tătîme* s-a zâs demult, da acu n-am mai auzât/689; cf. b ă b á c a...

2° AO, h. 152; Pl. 13/rar Mh; AMD, h. 119/prin Db și rar Ag, Tr, If „bunic": *Tătîmu* e bătrânu, tata lu tata, așa îl strigă nepoții/789; cf. b ă t r â n 1°...

3° AO, Pl. 13/rar Mh; AMD, h. 119/rar Db, Tr „termen de adresare către un om bătrân"; cf. b â t[1] 2°...

– var. **tătân** s. m. 2° AMD, h. 119/rar Db; 3° AMD, h. 119/rar Ag; **tătîne** s. m., pl. *tătîni* 1° AMD, h. 119/rar Br, Gr, Il.

TĂTÁRCĂ s. f., pl. *tătârci* AMD, h. 349/rar Db „tărtăcuță, tigvă"; cf. c u r ú g ă...

– var. **tărtăcă** s. f., pl. *tărtăci* AMD, h. 349/rar Vn; **tătércă** s. f., pl. *tătérci*/rar Ot; **terteăcă** s. f., pl. *tertéci*/rar If.

TĂTÉL s. m. AMD, h. 118; GM/rar Ph, Vn dim. de la *tată*; cf. t a t í c 1°...

TĂTÉRCĂ v. **tătârcă.**

TĂTÍCĂ v. **tatíc 1°.**

TĂTÍNE v. **tătâne 1°.**

TĂTÍȚĂ s. m. AO, Pl. 21/rar Dj dim. de la *tată-socru*; cf. t a t í c 2°...

TĂTÚȚ s. m. **1°** AMD, h. 118/rar Ot, Tr dim. de la *tată*; cf. t a t í c 1°...

2° var. **tútă** s. m. voc. AO, Pl. 13/rar Mh dim. de la *tată-socru*; cf. t a t í c 2°...

– var. **1°** **tútul** s. m. art. AMD, h. 118/rar Db, Tr; **tútă** s. m. voc. AO, Pl. 13; TDO/rar Ot.

TĂU s. n., pl. *tăuri* AO, h. 332/rar Mh „loc cu apă stătătoare (adesea acumulată din revărsarea unui râu)"; cf. b á l t ă 1°...

TĂÚG s. m., pl. *tăúgi* AMD, h. 259/rar Gr „junc"; cf. b a t á l[1] 1°...

TĂÚN v. **tăúne 2°.**

TĂÚNE s. m., pl. *tăúni* **1°** AO. h. 568/Gj, Mh, Dj, prin Ot și rar Vl; AMD, h. 450/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Il, Tl, Cț, prin Bz, If, Cl și rar Vl, Br, Gr „strechea vitelor"; cf. b ă z ă 3°...

2° AO, h. 567/Dj, prin Gj și rar Vl, Ot, Tr; AMD, h. 449/prin Ag și rar Db, Bz, Gr, Tl „bondar"; cf. b ă r z ă ú n e 1°...

3° AMD, Pl. 101–102/rar Db „cânepă de toamnă (semănată, de obicei, prin porumb) cu firul gros și înalt"; cf. a z m á n 2°...

– var. **2° tăún** s. m., pl. *tăúni* AMD, h. 449/rar Vl, Vn, Gr.

TĂURÉCI s. m., pl. *tăuréci* AMD, h. 259, 260/rar Db, Tr, Cț dim. de la *taur*; cf. t ă u r é l, t ă u r í c i.

TĂURÉL s. m., pl. *tăuréi* AMD, h. 259/rar Tr dim. de la *taur*; cf. t ă u r é c i...

TĂURÍCI s. m. GM/rar Db dim. de la *taur*; cf. t ă u r é c i...

TĂUROÁIE s. f. AMD/rar Db „vacă gonitoare urmărită de mai mulți tauri".

TĂUȘENCEÁN s. m., pl. *tăușencéni* AMD/870 „locuitor din satul Tăușanca".

TĂVĂ v. **távă 1°.**

TĂVÁN v. **tabún 3°.**

TĂVĂLÍ vb. IV, ind. prez. 1 sg. *tăvăl* AO, h. 58/rar Gj „a mesteca, a molfăi"; cf. c l e f ă n í...

TĂVĂLÍC s. m., pl. *tăvălíci* AO, Pl. 127/rar Mh „fiecare dintre lemnele de susținere a ulucului la moară"; cf. b á b ă 17°...

TĂVĂLITÚRĂ s. f., pl. *tăvălitúri* GM/rar Vn „rostogolire": L-am spălat butoiu, a băgat puțină apă în el [...] îi dă câteva *tăvălitúri* și l-am spălat: cf. r ă s u c e á l ă.

TĂVĂLÓG v. **tăvălúg 1°.**

TĂVĂLÚC v. **tăvălúg 1°, 3°.**

TĂVĂLUCÍ vb. IV AMD, h. 648; TDM II; AFLR/rar Br, Tl „a tăvălugi".

– var. **tăfălogí** vb. IV AO, Pl. 106; GO/rar Dj, Ot; **tăfălugí** vb. IV AMD, h. 648; GM/rar Ag.

TĂVĂLÚG s. n. și m. **1°** pl. **tăvălúge** AO, Pl. 106/prin Gj și rar Vl; AMD, h.

648; AFLR/prin Cț și rar Vn, Br, Tr, If, Cl, Il „tăvălugi"; cf. a r í c i u l 2°...

2° pl. *tăvălúgi* AO, Pl. 132/rar Gj; AMD, Pl. 169/rar Ag „fiecare dintre lemnele rotunde pe care alunecă piatra morii când este scoasă pentru ferecat"; cf. l u n g ó n 5°...

3° pl. *tăvălúge* AMD, h. 221/rar Ph, Tr „sul pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ț...

4° var. **tăfălóg** s. n. și m., pl. *tăfăloáge*, *tăfălógi* AO, h. 709/rar Mh „fir de cânepă pipernicit"; cf. b o d i n i...

– var. **tăfălóg** s. n. și m., pl. *tăfăloáge* 1° AO, Pl. 106/Dj, prin Mh, Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 648/prin Ot; *tăfălógi* 1° AO/rar Dj, Ot; **tăfălúg** s. n. și m., pl. *tăfălúge* 1° AO/Gj, prin Vl și rar Mh, Dj, Ot, Tr; AMD; TDM III/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, prin Cl, Il și rar If, Cț; 2° AO, Pl. 132/rar Tr; 3° AMD, h. 221/rar Ag; *tăfălúguri* 1° AMD/rar Vl, Tr; *tăfălúgi* 1° AO/rar Mh; AMD; TDM III/rar Db, Tr, If, Gr, Cl; 2° AO/rar Vl; AMD, Pl. 132/rar Ag; **tăvălóg** s. n., pl. *tăvăloáge* 1° AO/prin Mh; **tăvălúc** s. n., pl. *tăvălúce* 1° AO/rar Gj; AMD; AFLR/Ph, Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cț, prin Cl și rar Gl, If; 3° AMD/rar Ph; *tăvălúcuri* 1° AMD/rar Ph; **tăvărúg** s. n. 1° GD/rar Cț; **tâfălóg** s. n., pl. *tâfăloáge* 1° AO/rar Ot; **tofológ** s. n., pl. *tofoloáge* 1° AMD; GM/prin Ot; **tofolúg** s. n., pl. *tofolúge* 1° AMD/rar Tr.

TĂVĂLÚȘ s. n., pl. *tăvălúșe* AO, h. 234/rar Gj „sul de întins aluatul"; cf. d r i h ó l ț...

TĂVĂLÚȚĂ s. f. GM/rar Il dim. de la t a v a.

TĂVĂNEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Gr „lemnăria tavanului"; cf. t ă b ă l u i á l ă.

2° var. **tăbăneálă** AMD, h. 190/rar Cl „totalitatea căpriorilor unei case"; cf. m ă r t ă c e á l ă 2°...

TĂVĂNÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Tr „a bate dușumeaua unei încăperi; a face t a v a n 1°; cf. d u ș u m í.

2° var. **tăbăní** vb. IV GM/rar Cl; GD/rar Cț „a pune tavanul la casă"; cf. p o d í...

TĂVĂNÍT 1° s. n. AFLR/rar Dj „acțiunea de a face tavanul": Pe urmă intrăm la interior, începem cu *tăvănítu*/974.

2° adj., f. **tăvănítă** AMD, h. 190/rar Tr [d. încăperi, camere] „căruia i s-a tencuit tavanul".

TĂVĂRÚG v. **tăvălúg 1°**.

TĂVÚȚĂ s. f., pl. *tăvúțe* GM/rar If, Il dim. de la *tavă* (de servit).

TÂLC s. n. GM/rar Il „rost, rânduială; dichis": Viermii de mătase are și ei *tîlcu* lor, că ei să crește anevoie/839.

TÂFĂLÓG v. **tăvălúg 1°**.

TÂLF v. **tâlv 2°**.

TÂLHĂRÍE s. f. colect. GM/rar Cl „mulțime de tâlhari": Cum vă spuserăm, că era *tîlhăríje* și fura caii/856.

TÂLMÁCI v. **tălmáci 2°**.

TÂLMOCÍT adj., f. *tálmocită* GM/rar Gr „murdar (pe mâini și pe față)"; cf. m ó ș c o ș...

TÂLNÍ vb. IV refl. AO, h. 324; 330; TDO/prin Gj și rar Dj „a se întâlni": Atuncea merge ea [= fata moșului] mai departe și *să tîlnéște* cu niște pomi TDO/988; cf. c ă p ă t á...

TÂLPÉTE v. **tălpéte 2°**.

TÂLPÍCĂ v. **tălpígă 1°**.

TÂLPÍCI v. **chirpíc**.

TÂLV s. n., pl. *tâlvuri* **1°** GM/rar Tr „pânlie (fixată la plug) pentru semănat porumbul (în lipsă de semănătoare)": [Porumbul îl puneam] și cu urloiu și cu paru [...] ori *tâlv* ori urloi, tot una [...] pânlia care puneam unu cu mâna-n ea [...] era ficsată la plug/800; cf. t u l é r c ă, u r l ó i 6°.

2° var. **tâlf** s. n. AMD, h. 349/rar Db „tigvă cu gâtul lung, folosită la scoaterea, prin aspirare, a vinului din butoi"; cf. t â l v â n 2°, t r ă g ă l°, t r ă g ă n^{2} 1°, t r ă g á c i 7°, t r ă g ú l ă.

– var. **1° tâlv** s. n. AFLR/rar Tr.

TÂLVÁN 1° s. m., pl. *tâlváni* AO, h. 475/rar Dj; AMD, h. 349/prin Gr, Tr şi rar Db, Cl „tâlv, tigvă"; cf. c u r ú g ă...

2° s. n., pl. *tâlváne* AMD, Pl. 80; GM/rar Gr „tâlv folosit la scoaterea, prin aspirare, a vinului din butoi"; cf. t â l v 2°...

TÂLVÂC interj. GM/rar Il „bâldâbâc"; cf. h u ş t i u r l ú c.

TÂLVÓI s. m., pl. *tâlvói* AMD, h. 349/rar Db „tâlv, tigvă"; cf. c u r ú g ă...

TÁLVURĂ s. f., pl. *tâlvuri* 1° AO, h. 758; GO/rar Dj „cârd (de oi, de gâşte)"; cf. h a r a m ú c.

2° AO, h. 401/rar Gj „cireadă de vite"; cf. c i r e á d ă 3°...

TÂMBRÁ v. **trâmbí.**

TÂMBRĂ v. **trâmbă 2°.**

TÁMPĂ v. **tâmplă 1°.**

TÂMPENÁR s. m., pl. *tâmpenâri* AMD/769 „locuitor din comuna Tâmpeni (actualmente Movileni)".

TÂMPINÁ vb. I GM/rar Ph; GD/rar Tl „a întâmpina".

TÂMPLÁ vb. I refl. TDM I/rar Tr „a se întâmpla"; cf. p e r i n d á.

TÁMPLĂ s. f., pl. *tâmple* 1° art. **tâmpla cápului** AMD, h. 25 MN/rar Db, Ph, Ot „fiecare dintre cele două părţi laterale ale capului cuprinse între ochi, urechi, frunte şi obraz"; cf. c o r n 2°...

2° art. **tâmpla obrázului** AO, h. 47/rar Mh; AMD, h. 25/rar Bz „umărul obrazului"; cf. c ă l c â i 5°...

– var. 1° **tâmpă** s. f., pl. *tâmpi* AO, Pl. 2/rar Gj.

TÂNÁZ s. n., pl. *tânâzuri* AMD, h. 625/rar Cţ „strat, vraf de cereale pe arie, aşezate pentru treierat"; cf. v r a f 1°, z o b 3°.

TÁNĂ v. **bătrânâ.**

TÂNDA s. f. art. GD/rar Tl „zi nelucrătoare în mijlocul Postului Paştilor".

TÂNJÁLĂ s. f. 1° pl. **tânjále** AO, Pl. 106/rar Vl, Dj; AMD, Pl. 59/Tl, prin Bz, Il, Cţ şi rar Ph, Vn, Gl, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, If; *tânjéle* AO/Dj, prin Mh şi rar Vl; AMD/rar Vl, Ag, Db, Ph, Tr, If, Il; *tânjăi* AMD/rar Bz, Cţ „tânjeli"; cf. t â n j ă l ó i 2°.

2° pl. *tânjéli* AMD, h. 248 MN/rar Tl, Cţ „prăjină legată la inima căruţei sau la una dintre roţile din faţă, spre a înjuga al treilea bou"; cf. t â n j ă l á r.

3° pl. *tânjăli* AMD, Pl. 64/rar Ph, Vn, Br, Tl, Cţ „proţap"; cf. p r o ţ á p 1°.

4° TDO/rar Ot „lemn, unealtă, asemănătoare cu proţapul, folosită pentru zdrobit cânepa înainte de meliţat"; cf. b ă t ú ş 2°...

TÂNJĂLÁR s. n., pl. *tânjălâre* AMD, Pl. 59/rar Ph „prăjină legată la una dintre roţile din faţă ale căruţei, spre a înjuga al treilea bou"; cf. t â n j á l ă 2°.

TÂNJĂLÓI s. n., pl. *tânjăloâie* 1° AMD, Pl. 59/rar Cţ „tânjală folosită când înaintea boilor înjugaţi se pune o pereche de cai".

2° var. **tânjeloâie** s. f. GM/rar Vn „tânjală"; cf. t â n j á l ă 1°.

TÂNJELOÁIE v. **tânjelói 2°.**

TÂNJENÍ vb. IV intranz. AO, h. 599/rar Dj [d. plante] „a tânji": [Porumbul, dacă nu are umezeală] *tînjenéşte*, întârzie să crească/987; cf. î n g e n á...

TÂNJI v. **trând 2°.**

TÂNT adj., pl. *tânţi* AO, h. 57/rar Gj, Mh „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

TÂNTÁV adj., pl. *tântávi* AO, h. 57/prin Mh „peltic"; cf. b a l a m ú t 1°...

TÂNTĂLÓG adj., pl. *tântălógi* AO, h. 57/rar Mh „pletic"; cf. b a l a m ú t 1°...

– var. **tantalóg** adj., pl. *tantalógi* AO, h. 57/rar Mh.

TÂNTĂVÍ vb. IV tranz., în **a ~ vórbele** AO, h. 57/rar Mh „a vorbi peltic"; cf. c â c â i...

TÂRÂÍTA s. f. art. GM/rar Db „numele unei figuri la dansul numit c ă l u ş".

TÂRÂITÚRĂ s. f., pl. *târâitúri* AFLR/rar Tl „urmă, dâră lăsată de un obiect târât": Am dat de-o... dâr-aşa, de-o *tîrîitúr*-aşa cum s-a târât/875.

TÂRÁŞ s. n., pl. *târâşúri* 1° AMD, h. 645/rar Tl „cobilă (pentru plug)"; cf. c á p r ă 14°...

2° AMD/rar Il „unealtă, formată din trei lemne prinse în triunghi având la unul din colţuri un lanţ de care trag caii, folosită la căratul paielor la arie".

3° AMD, h. 452/rar Db „plasă de pescuit prevăzută cu o scândură care, trasă pe fundul apei, stârneşte peştii".

TÂRÂTOÁRE s. f., pl. *târâtóri* AMD, h. 645/rar Cţ „cobilă (pentru plug)"; cf. c á p r ă 14°...

TÂRÂTÚRĂ s. f., pl. *târâtúri* AMD, h. 545/rar Cţ „aluviune, viitură"; cf. a l i m â n...

TÂRÂZÍE v. **terezie 2°**.

TÂRBOÁSE v. **târbóc 1°**.

TÂRBÓC s. n., pl. *târboáce* **1°** AO, h. 572/rar Vl, Tr; AMD, h. 452; TDM III/prin Tr, Cl, Il şi rar Db, Gr „plasă de pescuit în formă de sac; crâsnic"; cf. c a n c é u 4°...

2° AMD, h. 249 MN/rar Ph „sanie scurtă, uşoară"; cf. b o c ă n t ă.

– var. **1° târboáse** s. pl. AFLR/rar Db.

TÂRBOSEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Tr „noroi, mocirlă"; cf. m o r â n c e á l ă...

2° GO/rar Dj „amestec de cheag (bine sfărâmat) cu zer": Fărâmă în zer [drob de cheag] şi-l pune şi-l pisază, îl pisaz-acolo pân-să face... *tîrbosálă* acolo-n aia/979.

– var. **1° torboseálă** s. f. GM/rar Tr.

TÂRCÁVĂ adj. f., pl. *târcáve* **1°** AO, h. 798/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 151–152/prin Ag, Cl, Il şi rar Vl, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Tl, Cţ [d. oi] „cu lână puţină"; cf. c h e l 3°...

2° AO, h. 801/rar Gj; AMD, Pl. 152–153/prin Cl, Il şi rar Ag, Db, Ph, Tr [d. oi] „cu lâna scurtă"; cf. c i u m p â v 5°...

3° AO, Pl. 90/rar Mh [d. flori] „veştedă, ofilită"; cf. v e r d ó n 2°.

– var. **ţârcávă** adj. f., pl. *ţârcâve* 1° AO, h. 798/rar Mh, Dj; 2° AO, h. 801/rar Mh.

TÂRCĂLIŞOÁSĂ adj. f., pl. *târcălişoáse* AO, h. 798/rar Mh [d. oi] „cu lână puţină", cf. c h e l 3°...

TÂRCOÁLĂ v. **târcól 4°, 5°**.

TÂRCÓL s. n., pl. *târcoále* **1°** AO, h. 381/Gj, Mh şi rar Vl; AMD, h. 586/rar Db „ocol, ocolire": N-o iau d-a dreptu, fac un *tîrcól* AMD/817; **a da ~** loc. vb. TDO/rar Mh; AMD/rar Tr „a ocoli, a înconjura"; cf. c o n j u r â...

2° GO/rar Gj „împrejmuire, gard": [La fântână] să face un *tîrcól* de mărăcini/935; cf. g ă r d ú ş 2°...

3° AO, h. 571/rar Mh „copcă în gheaţă"; cf. b ó r t ă 2°...

4° AMD, Pl. 115–116/prin Gr şi rar Tr „scripete la iţe"; cf. a j u t ó r 13°...

5° AMD, Pl. 105–106/rar Ph „fiecare dintre discurile de lemn în care sunt fixate, sus şi jos, capetele şiştorilor de la prâsnelul morii"; cf. m a r t á c 10°...

6° AMD, h. 680/rar Tr „rotiţă cu găuri la bătătorul în putinei"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

7° cu val. adv. GM/rar Ot; **în ~** loc. adv. GO/prin Mh; **la ~** loc. adv. GO; TDO; AFLR/rar Gj, Mh „de jur împrejur": Îl împăiam pă grâu, *tîrcól* l-împăiam/764. [Casa] să paientează-*n tîrcól* GO/946; cf. î n s p r e j ú r...; art. **în târcólul** loc. prep.; **la târcólul** loc. prep. GO/rar Mh „(de jur) împrejurul": [Coroniţa] o leagă-*n tîrcólu* capului, al pălării sau al căciulii/945. Punim *la tîrcólu* obodului apă fiartă peste cenuşă/940.

– var. **târcoálă** s. f., pl. *târcoále* 4° AMD, Pl. 115–116/prin Tr; 5° AO, Pl. 130/rar Dj; AMD, Pl. 105–106/rar Ph; **trâcólul**, *la ~* loc. prep. 7° GO/rar Mh.

TÂRCOLÍ vb. IV tranz. AO, h. 381/rar Gj, Mh; AMD, h. 586/rar Tr „a ocoli ceva; a înconjura"; cf. c o n j u r á...

TÂRGĂCIÓI v. **tăgârcióI**.

TÂRGÂCIÓI v. **tăgârcióI**.

TÂRGHÍE v. **tîrighíe 1°**.

TÂRHÁT s. n., pl. *târhâturi* **1°** AMD, h. 280/rar Bz „târlă de oi; stână"; cf. s t á u l 1°...

2° GD/rar Tl „adăpost unde se ascund hoţii"; cf. b o r d é i 9°.

TÂRLÁŞ s. m., pl. *târlăşi* **1°** AO, h. 761/rar Dj; AMD, Pl. 135/Cl, Il şi rar Ag,

Ph, If, Cț „persoană care se însoțește cu alții, în vederea alcătuirii unei stâne, pentru vărătul oilor"; cf. c l ă ț ă i é r l°...

2° AMD/rar Br, Tl „cioban; oier"; cf. b a c i 3°...

3° TDM Il/rar Ph „proprietar de stână"; cf. m o c á n 2°...

4° GM/rar Il „paznic la turma de porci; porcar".

5° GM/rar Br „gospodar"; cf. c i o r b a g i u.

6° GM/rar Bz „constructor de case": [Tata] a intrat *tîrlăș'* la boier, făcea case acolo/750.

TÂRLĂ[1] s. f., pl. *târle* **1°** AO, h. 770/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 137/prin Ot și rar Ag, Db, Tr, Cl „încăpere (la stână) unde se prepară cașul, urda etc."; cf. b ă c i e 1°...

2° AMD, Pl. 137–138/rar Ag, Ot „comarnic"; cf. b o r d é i 3°...

3° AMD, h. 674; Pl. 135/Ag și rar Vl, Ot, Il „îngrăditură care împrejmuiește o stână".

4° AO, h. 777/rar VI, Mh, Dj; AMD, Pl. 140/Ag, Tr și rar Vl, Ot „țarc în care sunt separați mieii, pentru întărcare"; cf. c o ș á r[1] 4°...

5° AMD, Pl. 134/Tr, Cl, Il, prin Ag, Ot și rar Ph. Gr, If. Cț „întovărășire, asociație de mai mulți proprietari de oi, în vederea alcătuirii unei stâne"; cf. b r â n z ă r i e 4°...

6° AFLR/rar Db „ocol, loc împrejmuit unde se țin purceii".

7° AO, h. 405/rar Gj „herghelie"; cf. c i ú r d ă 2°...

8° AO, h. 401/rar Mh „cireadă de vite"; cf. c i r e á d ă 3°...

9° GM/prin Bz și rar Vn, Il „casă, gospodărie": Eu avândă numa mamă, eu conduceam *tîrla* care mai rămăsese, băieții mai mici, de-i întrețineam/732; cf. h o s p o d ă r i e.

TÂRLĂ[2] v. **târnă 1°**.

TÂRLÉȚ s. n., pl. *târlețe* AMD, h. 675/rar Vl „adăpost rudimentar pentru oi, acoperit cu paie sau cu stuf"; cf. b o ș i r c ă u...

TÂRLÍ vb. IV **1°** intranz. GM/rar Bz „a poposi la o târlă (de oi)"; cf. t â r l u í.

2° tranz. și refl. AMD, h. 280; Pl. 159–160; GM/rar Ag, Db „a (se) îngrășa un teren așezând târla pe el": [Ciobanii] în fiecare an *tîrlește* și-l mută dă colea colea, ș-apăi locu s-amenajează, și cel mai bun, bălegaru dă oaie GM/697. Mutam târla *să tîrlim* locu bine AMD/682.

TÂRLÍE s. f., pl. *târlii* **1°** AMD, h. 249 MN/prin Ag și rar Db, Cl „sanie mică, trasă de om".

2° TDO/rar Gj; AMD/rar Tr „săniuță pentru copii"; cf. t r ă g á c i 1°.

TÂRLÍRE s. f. AMD, Pl. 159–160/rar Db „îngrășare a unui teren prin așezarea târlei; acțiunea de a t â r l i 2°".

TÂRLUÍ vb IV intranz. GM/rar Ot „a poposi la o târlă (de oi)"; cf. t â r l i 1°.

TÂRMĂCEÁLĂ s. f., pl. *târmăcéli* GM/rar Ph „mocirlă, noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

TÂRMÁC s. n., pl. *târmăce* GD/Cț și rar Tl „grapă cu dinții de fier"; cf. b o r o á n ă.

– var. **dârmăc** s. n., pl. *dârmăcuri* AFLR/rar Cț; **dârmúc** s. n. GD/rar Cț; **tălmúc** s. n. GD/rar Cț; **târmúc** s. n. GD/rar Cț.

TÂRMOÁCĂ s. f. GM/rar Db „mocirlă, noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

– var. **cirmoácă** s. f. AMD, h. 525; 544/rar Ag, Tr.

TÂRMÚC v. **târmăc**.

TÂRNACÓP s. n., pl. *târnacoape* AO, Pl. 71/Vl, Gj, Mh și prin Dj; AMD, h. 314/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Tr, Cl, Il, Cț, prin Vn, Tl și rar Vl, Gl, If „târnăcop"; cf. c h i l ă v í ț ă...

TÂRNAFÉS s. n. AO, h. 105/rar Ot; AMD, h. 101/prin Tr și rar Ph, Ot, Gr, If, Il „guturai (la om)"; cf. b a l é v n i ț ă...

2° AMD, h. 62/rar Br „astm (la om)"; cf. á s m ă...

3° GO/rar Ot; AMD; GD/rar Vl, Gr, Tl, Cț „astm la oi și la cai; tignafes"; cf. f o á l e **7°**.

TÂRNAHÁT s. AMD, h. 62/rar Bz „astm"; cf. á s m ă...

TÂRNĂȚ s. n. **1°** pl. *târnățuri, târnațe* AO, h. 190/rar Gj „prispă închisă cu scânduri; un fel de cerdac"; cf. b a l c ó n...

2° pl. *tărnățuri* AO, h. 190; 202; AFLR/rar Gj „verandă, vestibul": Înainte îi spuneam *tîrnăț* pe vechime, acuma-i zicem tindă și sală AO/912. Îi tot una tindă, sau sală, sau *tîrnăț* AO/915; cf. a n t r é i e...

3° s. m., pl. *tărnăți* AMD/rar Vn „stâlp la prispă".

TÂRNÁV v. **trândáv 1°**.

TÂRNĂ s. f., pl. *târne* TDO; AFLR/Mh, Dj și rar Ot; GM; AFLR/Ph, prin Db, Vn, Ot, Il și rar Ag, Bz, Br, Cl; *târni* GM; AFLR/rar Vn, Il „coș (mare) din nuiele împletite": [Pentru clocit] să pune într-o *tîrnă* cu paie ouăle AFLR/934. Ducea cu *tîrna* paie la foc AFLR/720; cf. c o t ă r i ț ă **2°**.

2° AMD, Pl. 87–88/rar Bz, Cț „stup primitiv dintr-o coșniță de nuiele"; cf. b ó r t ă **5°**...

3° GO/rar Ot; GM/rar Tr „petrecere, la casa mirelui, duminică dimineața, înaintea cununiei": [Duminică dimineața] joac-afară *tîrna*, c-aşa-i spune, *tîrna*; face-o horă mare, joacă, taie pasăre-aia GM/784.

4° GM/rar Ot, Tr „petrecere, între rudele mirilor, luni după nuntă"; cf. b o r ș **1°**...

5° în expr. **a da pe ~** GM/rar Ag „a da pace, a lăsă în pace".

– var. **1° tărlă** s. f., pl. *târle* GM; AFLR/rar Db, Ph.

TÂRNĂTOÁRE v. **atârnătór[1] 2°**.

TÂRNĂTÓR v. **turnătoáre 1°**.

TÂRNÍCHE s. f., pl. *târnichi* GM/rar Ph dim. de la t â r n ă **1°**; cf. t â r n ú ț ă.

TÂRNOSÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 180/rar Tr „a cărnui pieile pentru tăbăcit"; cf. a r g ă s í **1°**...

TÂRNOZLÍV s. m., pl. *târnozlívi* AO, Pl. 81/rar Dj; AMD, h. 367/rar Tr „corcoduș"; cf. a g ú d **2°**...

– var. **trânozlív** s. m., pl. *trânozlívi* AO, Pl. 81/rar Dj.

TÂRNOZLÍVĂ s. f., pl. *târnozlíve* AO, h. 486/rar Dj; AMD, h. 366/rar Tr „corcoduşă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

– var. **tornazlívă** s. f., pl. *tornazlíve* AMD, h. 366/rar Tr; **trânozlívă** s. f., pl. *trânozlíve* AO, h. 486/rar Dj.

TÂRNÚȚĂ s. f. GO/rar Dj dim. de la t â r n ă **1°**; cf. t â r n i c h e.

TÂROMÁ v. **târomí**.

TÂROMEÁLĂ s. f. AMD, h. 91/rar Ot „șubrezenie, debilitate a sănătății".

– var. **tăromeálă** s. f. AO, h. 125/rar Dj; **toromeálă** s. f. AMD, h. 92/rar Db.

TÂROMÍ vb. IV intranz. AO, h. 125/rar Mh, Dj; AMD, h. 91; TDM I/rar Db, Ot, Tr ; **a o ~** AMD/rar Tr „a boli, a zăcea": Mi-a fost rău ieri, *am toromít* aşa în pat AFLR/685. Fiind bolnavă, azi aşa, mâine-aşa, până când la o etate a ei de... *a tíromnít-o* ea cam vro patru ani dă zile, cinci TDO/982; cf. g ă i n á **1°**...

– var. **tăromí** vb. IV intranz. AO, h. 125/rar Dj; **târomá** vb. I intranz. AM D/rar Db; **târomní**, *a o ~* vb. IV TDO/rar Dj; **târoní** vb. IV intranz. GM/rar Vl; **toromí** vb. IV intranz. GM/rar Ag.

TÂROMNÍ v. **târomí**.

TÂRONÍ v. **târomí**.

TÂRPÁN s. n., pl. *târpáne* AMD; GD/prin Tl „unealtă asemănătoare cu coasa, folosită la tăierea papurei și a stufului": Ne-a dus să tăiem papură, noi cu *tărpán[i]*, că la noi e *tărpán[i]* de coasă aşa GM/742; cf. r i z á c.

– var. **tarpán** s. n. GD/rar Tl, Cț; **tarpaná** s. f. GD/rar Tl; **tărpán** s. n. și m., pl. *tărpáne* AMD; GD/rar Tl, Cț; *tărpáni* GM/rar Br.

TÂRPÍCI v. **chirpíc**.

TÂRPÍE s. f., pl. *tărpíi* **1°** AO, Pl. 11/rar Mh „tifos"; cf. a n g h í n ă[1] **1°**...

2° AO, Pl. 12/rar Mh „varice"; cf. a r g í n t l°...

3° var. **tărpíe** s. f., pl. *tărpíi* AO, Pl. 11, 12/rar Mh „furuncul"; cf. c ă r t i ț ă 2°...

TÂRPÍG v. **chírpic**.

TÂRPOSÍ vb . IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Tr „a însăila"; cf. b u c ș í...

– var. **troposí** vb. IV tranz. AMD, Pl. 8–9/rar Tr.

TÂRPULÚG s. **1°** GM/rar Tr „numele unui joc de copii (cu cinci pietre)"; cf. i n c l°...

2° GM/rar Tr „numele fiecăreia dintre pietrele cu care se joacă ~".

TÂRSÁR v. **târșâr**.

TÂRSĂ s. f. **1°** GM/rar Ag, Db „iarbă scurtă și aspră care crește în pășunile de munte; părul porcului"; cf. p ă r ú ș c ă.

2° pl. *társe* AMD/rar Tr „sfoară groasă împletită din mai multe fire; șteang"; cf. f r ă n g h e...

– var. 1° **hársă** s. f. AMD/rar Ag.

TÂRSĂNÚȘ s. m., pl. *târsănúși* AMD/rar Cl „lemn pus la roata căruței pentru a o împiedica"; cf. t e l e g h í r, t r á g ă 5°.

TÂRSÁN v. **târsână 1°**.

TÂRSÁNĂ s. f., pl. *târsáni* **1°** AMD, h. 489; AFLR/Db, Tr, Gr, Il, prin Ph, Ot, If, Cl, Cț și rar Ag, Vn, Bz; *târsáne* AMD/rar Ag, Db, Ph, Br „nojiță din păr de capră sau de cal și, mai rar, din lână".

2° AMD, h. 383/rar Ot „sfoară groasă; șteang"; cf. f r ă n g h e...

– var. 1° **târsán** s. m. [?], pl. *târsáni* AMD, h. 489/rar Gr.

TÂRSÍU v. **terțiu 1°–3°**.

TÂRȘ[1] s. n., pl. *târșuri* **1°** AMD, h. 197; GM/rar Ag și s. m., pl. *târși* GO/rar Gj „creangă stufoasă folosită ca arac sau pentru împletirea gardului": Îmi întârșai niște fasole [...] bătui *tîrși* la ele AFLR/937.

2° GO/rar Vl; GM; AFLR/rar Ph, Il „creangă mare, stufoasă, folosită pentru căratul fânului (pe un teren în pantă)": [Fânul] îl porcoiam așa până-l căram la *tîrșur*i GM/705.

3° GO; TDO/rar Vl „grapă de mărăcini"; cf. t â r ș i t o á r e 1°.

4° GM/rar Ph, Il „grămadă de fân, paie etc., căpiță mică dusă pe t â r ș 2°": La [căpițele] alea de le făceam micuțe *tîrșuri* le spuneam. Le căram cu boii/712; cf. b o á g l ă...

5° var. **truș** s. n., pl. *trúșuri* GO/rar Mh „bucată, lungă de un metru, tăiată dintr-un trunchi de copac": [Copacul] îl tăiem frumos așa, facem metri din el, și-l tăiem frumos [...] așa *trúșuri*/940; cf. m e t r á n 2°...

6° var. **trușchi** s. n., pl. *trúșchiuri* AMD, Pl. 65/rar Ag „butuc de viță-de-vie"; cf. b u c i u m 2°...

TÂRȘ[2] v. **târșă 1°**.

TÂRȘÁR s. m., pl. *târșári* TDM II; AFLR/prin Ph „arbust rămuros; tufă": Tăiam *tîrșâri*, crăci dă *tîrșâri* ș-o-nvăleam cu frunză [coliba] TDM II/708; cf. h ă l ă - c i ú g ă 2°...

– var. **tîrsár** s. m., pl. *tîrsári* AMD, h. 419/rar Tl.

TÂRȘĂ s. f., pl. *târșe* **1°** AMD, h. 86/rar Cl; *târși*/rar Il „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

2° GM/rar Cl „bucățică, cub de zahăr": Eu nu mă băteam așa la sorcovă. Toată lumea-ți dădea câte-o nucă sau câte-o *tîrșă* de zacăr/864; cf. c ú t ă 1°...

– var. 1° **târș** s. n., pl. *târși*, *târșuri* AMD, h. 86/rar Cl.

TÂRȘÁÍ v. **târșuí 2°**.

TÂRȘÂNÓS adj., f. *târșănoásă* AMD, h. 419/rar Vn [d. copaci, tufe] „cu multe ramuri; rămuros"; cf. c r ă c ă n ó s...

TÂRȘĂNÍ v. **târșuí 3°**.

TÂRȘĂRÍȘ s. n., pl. *târșărîșuri* AMD, h. 407; AFLR/rar Ph, Bz „desiș, tufiș"; cf. b u g e á c 1°...

TÂRȘÍ vb. IV tranz. **1°** TDO/rar Mh „a nivela terenul cu grapa de mărăcini, a grăpa cu t â r ș u l"; cf. t â r ș u i 1°.

2° AFLR/rar Mh „a săpa ușor, superficial, pentru a sparge crusta pământului": Numai o *tîrșím* [vița-de-vie] pe lângă ea și o lăsăm, lăstarii să crească/949; cf. b â r c â i 2°...

3° TDO/rar Mh „a prăși"; cf. p r ă ș i l ă...

TÂRȘÍT s. n. AO, h. 593/rar Dj „acțiunea de a t â r ș i; prășit"; cf. p r á ș i e...

TÂRȘITOÁRE s. f., pl. *târșitóri* **1°** GO; TDO/rar Gj, Mh, Dj „grapă de mărăcini"; cf. t â r ș[1] 3°.

2° var. **târșitór** s. n. GO/rar Mh „prășitoare mecanică"; cf. p r ă ș i t ó r.

– var. **1° târșitoáre** s. f., pl. *târșitóri* TDO/rar Mh.

TÂRȘITÓR v. **târșitoáre 2°.**

TÂRȘITÚRĂ s. f., pl. *târșitúri* GO; TDO/rar Vl, Mh „prașilă ușoară, făcută pentru a sparge crusta": După *tîrșitúră*, îi luam [porumbii] la prașila-ntâia TDO/957; cf. o r b 5°...

TÂRȘUÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Cl „a nivela terenul cu grapa de mărăcini"; cf. t â r ș í 1°.

2° var. **târșăí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *târșăí* [sic!] TDO/rar Gj „a săpa ușor, superficial"; cf. b â r c â í 2°...

3° var. **târșăní** vb. IV tranz. AO, Pl. 71/rar Dj „a prăși"; cf. p r ă ș i l á...

TÂRTÁN s. m., pl. *târtáni* **1°** AMD, h. 408/rar Db, Cl „mărăcine; tufă cu țepi"; cf. p a ț a c h i n i.

2° AMD/rar Br „plantă ierboasă, cu rădăcini mari și dese, bună de foc": [La treierat] puneam *tîrtán[ĭ]*, că ăia era dogoroși și ridica presiunea la vapor/749.

3° AMD/rar Cț „rapiță sălbatică (fără rod)".

TÁRTĂ s. f. AMD, h. 64/rar Cl „șale"; cf. c a p 1 1°...

TÂRTĂNOÁSĂ adj. f., pl. *târtănoáse* AMD, h. 408/rar Db [d. pădure] „cu t â r t a n i 1°; mărăcinoasă".

TÂRTÂRÁT adj., pl. *târtârâți* AMD, Pl. 70/rar Tl [d. struguri] „cu boabă mică, nedezvoltată"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

TÂRTICÓS adj., f. *târticoásă* AMD/rar Ag [d. oameni] „gros și mic de statură"; cf. g h i n d ó c...

TÂRȚÁU v. **terțíu 1°, 2°.**

TÂRȚÁU v. **terțíu 1°, 3°.**

TÂRȚÍU v. **terțíu 1°– 3°.**

TÂRZÍE v. **terezíe 1°, 2°.**

TEÂCĂ s. f. **1°** pl. **téce** AO, h. 470/rar Mh „teci de fasole; păstăi"; cf. g ă o á c e 6°...

2° pl. *teci* AMD, h. 309 MN/rar Cl „pănușă"; cf. c h í c ă[1] **4°**...

3° var. **teci** s. m. [?], pl. *teci* GM/rar Il „cotor de porumb rămas pe câmp după tăierea tulpinii": Un cocean dă porumb, un *teĉ* dă porumb, un cotor d-alea d-al... d-al porumbului i-a luat în talpă puțin pielea așa/855; cf. c i o á t ă[1] 1°...

TEÁMĂ[1] s. f., în **a-i fi ~** GM/rar Tr „a se teme, a crede, a avea impresia": *Mĭ-e tą́mă* că i-a făcut și casă/796; cf. t é m e[1].

TEÁMĂ[2] v. **téme[2].**

TEANC[1] s. n., pl. *teáncuri* AO, h. 607/Dj, prin Vl și rar Mh, Ot; AMD, Pl. 52/Ot, prin Ag, Tr și rar Vl, Db, Bz, Gr „grămadă din snopi de coceni de porumb așezați orizontal unul peste altul"; cf. c ă p í ț ă 6°...

TEANC[2] s. n. **1°** GM/rar Ag „tencuială": După aceea o șipcuie [casa], bate șipci pă ea, după aceea îi dă *tą́ncu* pă ea/682; cf. c e a m ú r 1°...

2° var. **tínci** s. n. GM/rar Db, Il „strat subțire de var aplicat peste tencuială pentru finisat; glet": După tencuială am dat un fel dă *tínc*, dă le-am scos [pereților] fățuială GM/694.

3° var. tinci s. n. GO/rar Dj „var diluat folosit la spoit".

– var. **1° tenci** s. n. 1° AMD, h. 176/prin Ph.

TEÁPĂ v. **tápă 5°.**

TEASC s. n., pl. *teáscuri* **1°** AMD, Pl. 143/rar Tl, Cț „crintă"; cf. á l b i e 3°...

2° AO, Pl. 136/rar Vl „partea de la scaunul de lucru al rotarului, lemnarului

unde sunt prinse şi strânse bucăţile de lemn ce urmează a fi cioplite, găurite etc."; cf. p o d v á l[1] 7°...

3° var. **teáscă** s. f. GM/rar Db, Tr „presă pentru struguri"; cf. ş t i c 2°.

4° var. **teáscă** s. f. AMD, h. 376/rar Db „tescovină"; cf. b o á s c ă 1°...

– var. 3° **tasc** s. n., pl. *táscuri* GM/rar Gr.

TEÁSCĂ v. **teasc 3°, 4°.**

TEÁŞĂ (2 sil.) s. f. GM/rar Tr „strat gros de nisip, de pământ sau de piatră": [Iese] izvor de sub *ţáşă* dă piatră, izbucneşte în sus [...] strat dă piatră, dă nisip, e... apa e-n nisip GM/784.

2° AMD/rar Tr „piatră mare; stâncă"; cf. c a n a r á 2°.

TEBECÉ s. n. AO, h. 93/rar Dj; AMD, h. 59/prin Cţ şi rar Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Tl „tuberculoză"; cf. b o á l ă 3°...

– var. **debecéu** s. n. AMD, h. 59/rar Db; **tebecéu** s. n./rar Ag, Ot, Gr, Cl.

TEBECÉU v. **tebecé.**

TEBECÍ vb. IV tranz. AMD/rar Tr „a îmbolnăvi de t e b e c e".

TEBECÍST adj., f. *tebecístă* AO, h. 93, 94/Dj, prin Gj şi rar Vl, Mh; AMD, h. 60/Tr, prin Db, Ph, Ot, Tl, Cţ şi rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Gr, If, Cl, Il „tuberculos"; cf. o s f i c á t...

– var. **debecíst** adj., f. *debecístă* AO, h. 93, 94/rar Gj; AMD, h. 60/rar Il; **plibcecíst** adj., f. *plibecístă*, *plebecístă* AMD/rar Bz, Cţ.

TEBEICÁR (3 sil.) s. m., pl. *tebeicári* GD/rar Tl „pescar clandestin; braconier".

– var. **tibeicár** s. m., pl. *tibeicári* AMD/rar Tl.

TEBERCULOÁZĂ v. **tuberculóz.**

TEBERCULÓS v. **tuberculóz.**

TEBERCULÓZĂ v. **tuberculósă.**

TEBLÍŢ s. n. GM/rar Db „sedilă": [Laptele prins] îl pui un pic pă...aşa pă foc aşa. niţel să se-ncălzească şi pă urmă-l torn în *teblíţ*/694; cf. c é n d e l ă 2°...

TECÁR s. m., pl. *tecári* AMD/rar Tr. Cţ „salcâm pitic, foarte ţepos, cu teci mari, folosit la obţinerea gardurilor vii"; cf. g l ă d i c e.

TECI v. **teácă 3°.**

TECÍ vb. IV AMD, h. 346/rar Cl „a dezghioca fasolea"; cf. b o b í...

TECIUÍ vb. **tecuí 1°.**

TECIÚNE s. m., pl. *teciúni* AO, Pl. 29/rar Ot; AFLR/rar Vl „tăciune (la porumb, grâu etc.)"; cf. p u f 3°...

TÉCLELE s. f. pl. art. GM/rar Ag „numele unei sărbători religioase, care se ţine înainte de Rusalii".

TECSÁ v. **tacsá.**

TECŞÁLĂ s. f., pl. *tecşéli* AMD, h. 312/rar Ag „rest din tulpina de grâu rămas pe mirişte după cosire"; cf. ş t o p l e á g 1°.

TECŞÍLĂ s. f., pl. *tecşile* GM/rar Vl, Db „traistă mică; taşcă"; cf. g e a c 1°.

TECUÍ vb. IV **1°** tranz., ind. prez. 1 sg. *tecuiésc* AMD, h. 346/prin Tr şi rar Db, If, *técui*/Tr şi rar Ag „a dezghioca fasolea"; cf. b o b í...

2° intranz., ind. prez. 1 sg. *técui* AO, h. 472/rar Dj „a culege teci de fasole de pe vrej".

– var. 1° **teciuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *teciuiésc* AMD, h. 346/rar Tr.

TECŨŞ s. m. [?] şi n. colect., pl. *tecúşi* GO; TDO/rar Vl; *tecúşe* AO, h. 459/rar Mh „păstăi de fasole": Rupem *tecúşu* şi-l punem acolo. Punem sare peste el [...]. După ce fierbe îl prăjim/909.

TEF s. n., pl. *téfuri* AMD, h. 288/rar Db, Ph „râtul porcului"; cf. f l i t...

TEFERÍŞ v. **tufăríş 1°.**

TEGLÍCI v. **tiglici.**

TEHERÍŞ v. **ticăríş 1°. 2°.**

TEI s. GO/rar Mh „ată la păstaia de fasole".

TÉICĂ s. f., pl. *teici* **1°** AMD, h. 213/Vn, Bz, Cl, Il, Cţ şi prin Ph, Br, Tl „gheab (mic) din care mănâncă porcii"; cf. b l i d 3°...

2° AMD, Pl. 166/rar Vn „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

3° AMD, h. 241/rar Vn „piuliță de lemn"; cf. a v á n 2°...

4° AMD/rar Vn „vas mic de lemn, legat de o prăjină, cu care se scoate apă din puț".

5° AMD, Pl. 92/rar Tl „vas mic de lemn, pus la urdiniș, din care se adapă albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

– var. 1° **téucă** s. f., pl. *teuci* AMD, h. 213/rar Ph.

TEICHIRÚȚĂ (4 sil.) s. f. GM/rar Bz dim. de la t e i c ă 1°: [Porcului] îi mai pun apă acolo într-o *teĭkĭrúță* așa acolo lui/747.

TEICULÍȚĂ s. f., pl. *teiculițe* **1°** AMD, h. 679/rar Cț „căuș de lemn din care se bea apă la stână"; cf. b l i d 5°...

2° AMD, Pl. 92/rar Cț dim. de la t e i c ă 5°.

TEIEȚÉI v. **tăiței.**

TEIÓS adj., f. *teioásă* **1°** TDM II/rar Ph [d. caș, brânză] „tare, fibros, uscat": Pune cașu la dospit...îl taie fălii așa, bagă o bucățică mică și în... călâie așa, că dac-o fierbe rău iese cașcaveaua mai *teĭóasă*/708.

2° var. **telós** adj. GM/rar Il [d. firul de cânepă] „aspru, fibros"; cf. b ă ț ă g ă n ó s 1°...

TEIȘÓR (3 sil.) s. n. GM/rar Ph „fibră de tei, folosită ca sfoară": Ce ne rămâne, carne, oase, orice, le legăm cu *teĭșóru* bine și le punem agățate la fum/718; cf. l i ș t e á v 1°.

TEIȚÉI v. **tăiței.**

TEJGHEÁ s. f., pl. *tejghéle* **1°** GO/prin Vl; AMD, Pl. 143/Tr, prin Gr, Cl și rar Ag, Ot „vas din scânduri, de formă paralelipipedică, așezat pe patru picioare (dintre care două mai scurte) și prevăzut cu un jgheab, în care se pune cașul (mai ales telemeaua) la scurs": Aveam *tijgá* făcută și puneam tifon așa pă *tijgá* și pă urmă [brânza] o turnam în *tjgá* acolo, și dasupra-i puneam altă blană, și să scura aicea zeru dădăsubt GM/798; cf. m á s ă 7°...

2° var. **tijgheá** s. f., pl. *tijghéle* AO, Pl. 139/prin Vl; AMD, Pl. 174/Ag, Db, Tr, Cl, Il, prin Ph, Gr și rar Vl, Bz, Br, Ot, If, Cț; *tijghéli* AMD/rar Br „banc, masă de lucru pentru meseriași"; cf. b á n c ă 1°...

3° var. **tijgheá** s. f., pl. *tijghéle* AMD, h. 692; 695/Tr, prin Ph, Db, Gr și rar Ag, Bz, Ot, If, Cl, Il „scaun special de lucru pentru dogar, rotar etc."; cf. b o c[1] 3°...

4° GD/rar Tl „suport, în formă de capră, pe care se sprijină prăjinile de susținere a foilor de tutun puse la uscat"; cf. c o r l á t ă 4°...

5° AO, h. 240/rar Dj „sertar", cf. c h i c h i ț ă 1°...

– var. **tezgheá** s. f., pl. *tezghéle* 2° AMD, Pl. 174/rar Ag; **tijgheá** s. f., pl. *tjghéle* 1° GM/rar Ag, Tr, Gr; 5° AMD, h. 226/rar Tr, Gr; **tizgheá** s. f., pl. *tizghéle* 2° AMD/rar Ag; 3° AMD, h. 695/rar Db.

TEJGHERÉ s. f., pl. *tejgheréle* AMD, h. 174 MN/rar Tl „roabă"; cf. c o t í g ă 2°..

TEJMÁN s. n., pl. *tejmáne* AMD, h. 175/rar Tl „prispă"; cf. a m v ó n...

TEJMELÍTĂ adj. f., pl. *tejmelite* AO, h. 178/rar Dj „care bea des și peste măsură; bețivă"; cf. b e ț i v á n c ă.

TEL s. n., pl. *téluri* **1°** GO/rar Dj, Ot; GM; AFLR/rar Db, Bz, Tr, Cl, Il, Tl, Cț „beteală": Gătea mireasa fără voală, numa cu *télu* GM/842; cf. b e t e á[2] 1°...

2° AMD, h. 615/prin Tr și rar If, Cl „spicul plantei din care se fac mături".

3° AMD, h. 615/rar Gr „firul, paiul de mătură curățat de frunze și de spic, pentru a fi prelucrat".

– var. **til** s. n. 1° GD/rar Tl; 2° AMD, h. 615/rar Cl.

TELEÁG v. **teleágă 1°.**

TELEÁGĂ s. f., pl. *telégi* **1°** AMD, h. 655/prin Ag și rar Vn; art. **teleága de dinaínte**/prin Bz și rar Ag „partea, jumătatea căruței corespunzătoare roților din față"; cf. b r ă c i n á r 2°...; AMD, h. 656/rar Ag; art. **teleága din úrmă**/rar Ag, Gr; ~ **din spáte**/rar Ag; ~ **dinapói**/rar Vn, Bz; ~ **dindărăt**/rar Bz „jumătatea căruței

corespunzătoare roților din spate"; cf. c h i l i m i e 4°...

2° var. **telég** s. n., pl. *telége* AMD, Pl. 57–58/rar Ag „rotile de transportat plugul"; cf. c ă p ă ț ă i e...

3° AO, h. 642/rar Vl, Dj; AMD, h. 644/rar Bz, Il „schimbătoare la plug, cu ajutorul căreia se reglează adâncimea brazdei"; cf. a l c á 8°...

– var. **talígă** s. f., pl. *talíge*, *talígi* 2° GD/prin Cț și rar Tl; **táligă** s. f., pl. *táligi* 2° AFLR/rar Cț; **teleág** s. n. 1° art. *teleágul din față* AMD, h. 655/rar Vn; **telég** s. n., pl. *telége* 1° art. *telegúl din față* AMD/rar Db; ~ *din spáte* 1°/rar Ag; ~ *din úrmă* 1°/rar Db; **telégă** s. f., pl. *telégi* 2° AMD, Pl. 57–58/rar Bz; 3° AMD, h. 644/rar Bz.

TELEÁNCĂ s. f., pl. *telénci* GM/rar Vn „clopot mare; talancă"; cf. a r ă n g...

TELECHIGÍU v. **tenechigíu**.

TELÉG v. **teleágă 1°, 2°**.

TELÉGĂ v. **teleágă 2°, 3°**.

TELEGHÍR s. GD/rar Tl „piedică la roata căruței"; cf. t â r s ă n ú ș...

TELEGRÁMI s. f. pl. AO, Pl. 52/Vl, Gj, Dj și prin Mh, Ot, Tr; AMD, h. 575 MN/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Cl, Il, prin Ph, Vn, Gr, Cț și rar Vl, Br, If, Tl „telegrame".

– var. **teligrámă** s. f., pl. *teligráme* AMD, h. 575 MN/rar Cț; *teligrămí*/rar Bz; **tiligrámă** s. f., pl. *tiligrămí* AO, Pl. 52/rar Vl; AMD/rar Ag, Tr, Gr, Il, Tl, Cț; *tiligráme* AO/rar Gj.

TELEGÚȚ s. n. GM/rar Db „teleguță".

– var. **taligúță** s. f., pl. *taligúțe* AMD/rar Cț; **tărigúță** s. f., pl. *tărigúțe* AFLR/rar Cț.

TELEMEÁ s. f. **1°** AMD, Pl. 143; GM/rar Tr, Gr, Cl; **másă -~** s. compus AMD/rar Ot „vas de lemn, de formă paralelipipedică, așezat pe patru picioare (dintre care două mai scurte) și prevăzut cu un jgheab, în care se pune brânza și, mai ales, telemeaua la scurs": [Cașul] îl turna în *telemăi*... o cutie mare, lungă GM/862; cf. m á s ă 7°...

2° var. **tilimeá** s. f. AFLR/rar Br „(brânză) telemea"; cf. m u r ă t o ă r e 4°...

– var. 1° **tilimeá** s. f. AFLR/rar Gr.

TELEMENGÍU s. m., pl. *telemengíi* GD/rar Tl „persoană care prepară telemea".

TELEREÁZĂ s. f., pl. *telerézi* AMD, Pl. 146/rar Il „zară"; cf. á c r u 1°...

TELIFÓN v. **tilifón**.

TELIGRÁMĂ v. **telegrámi**.

TELORÉZ v. **teloréză**.

TELORÉZĂ s. f., pl. *teloréze* AMD, h. 493; GD/Cț și rar Ot, Cl „batic subțire (înflorat)"; cf. b a r í ș 3°...

– var. **teloréz** s. n., pl. *teloréze* AMD; GD/rar Cț; **tiloréză** s. f., pl. *tiloréze* AMD/rar Cț; **tiroléză** s. f., pl. *tiroléze* AMD/rar Cț.

TELÓS v. **teiós 2°**.

TELTÉU s. n., pl. *teltéie* TDM I/rar Vl „coș mare de nuiele": Și-am luat două dimigene de câte-o vadră și m-am dus cu ea tot în satu ăla și-am vândut-o pe porumbi: un kilogram de țuică, un *tăltéu* de-ăla de porumbi [...] un *teltéu* din ăsta iese-o felderă de boabe din el/671; cf. c o t ă r í ț ă 2°...

– var. **cheltéu** s. n. GM/rar Ag; **tăltéu** s. n. AFLR/rar Vl.

TEMĂCIÓS adj., f. *temăcioásă* AFLR/rar Br „temător, fricos": Era *temăcíos* de străini/746; cf. **m** o á l e 8°...

TÉME[1] vb. III refl., în **a se ~ că** AFLR/rar Tl „a i se părea că; a crede": În o mie nouă sute *mă tem că* s-a făcut Dunăre-asta/879; cf. t e á m ă[1].

TÉME[2] s. f., pl. *téme* **1°** AO, h. 2/prin Mh „moalele capului".

2° AO, Pl. 2/rar Mh „tâmplă"; cf. c o r n 2°...

– var. 1° **teámă** s. f. art. *teáma cápului* AO, h. 2/rar Mh.

TEMÉI s. n., pl. *teméie* **1°** AMD, h. 172; AFLR/prin Ag și rar Vl, Tr, Gr „temelie, fundație a unei construcții"; cf. f u n d ă ț i i 1°...

2° AFLR/prin Ag, Db „fiecare dintre cele patru bârne care se pun pe temelia de piatră şi care susţin întreaga construcţie; talpă"; cf. t á l p ă[1] 3°...

3° AMD, h. 190; GM/rar Ag, Db, Ph, Ot „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

4° AMD, h. 170 MN/rar Ot, Tr, Gr „perete despărţitor între camerele unei case (făcut, de obicei, din cărămidă nearsă)".

5° pl. *teméiuri* AMD, h. 205/rar Il „vatra cuptorului".

6° AMD, h. 175/rar Tr „prispă"; cf. a m v ó n...

7° AMD, Pl. 166/rar Ag „p o d ó i m ă la moară"; cf. g r í n d ă 15°...

8° AMD, Pl. 165/rar Db „fiecare dintre bârnele care susţin podul morii"; cf. b á b ă 14°...

9° GO/rar Gj „coardă de viţă-de-vie lăsată pentru rod": Să ciontează vârfu viţii şi la urmă să leagă pe harac. Să leagă şi să lasă numai trei capete, trei *temée*, care astea cresc în continuare nalte/939; cf. c a p 17°...

TÉMNIC v. **tímnic 1°**.

TEMORÁ vb. I tranz. AFLR/rar Br „a înfricoşa, a timora": Mă *temorá* câinii prin sat şi eu plângeam/738; cf. î n c r e m e n í...

TENCĂNÍ v. **schencăní 2°**.

TENCI v. **teanc[2] 1°**.

TENCUÍ vb. IV tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *téncui* AO, h. 192/crt.; AMD, h. 176; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, prin Gr şi rar Vl, Ph „a acoperi pereţii cu un strat de mortar"; cf. î n t e n c u í...

2° ind. prez. 1 sg. *tencuiésc* AO, h. 195/rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 178/rar Ag, Db, Ph, If, Il, Cţ; *téncui* AO/Dj, prin Vl şi rar Gj, Mh, Ot; AMD/prin Tr şi rar Ag, Ot „a întinde cu palma udă un strat de lut amestecat cu apă (şi cu pleavă sau paie) pe pereţii casei; a lipi"; cf. a r u n c á 4°...

3° ind. prez. 1 sg. *tencuiésc* AO, h. 196/rar Gj; AMD, h. 179/rar Vn, Ot, Tr, Gr, Il, Cţ; *téncui* AO/Gj, Dj, prin Mh şi rar Vl, Ot; AMD/prin Ot, Tr şi rar Vl, Ag, Db, Gr „a drişcui": *Téncui* cu drişca, începi drişcuitu pereţilor/912; cf. d r i ş c u i l°...

4° ind. prez. 1 sg. *téncui* AO, h. 197/prin Mh, Dj şi rar Gj, Ot „a nivela cu lut amestecat cu apă (şi cu baligă) partea de jos a încăperilor": *Téncuí* pă jos cu pământ galben şi cu balegă dă cal/932; cf. l i z u í...

TENCUIÁLĂ s. f., pl. *tencuiéli* AMD, h. 179/rar Vl, Db, Ot, Il „amestec de nisip cu lut (şi cu var) folosit la drişcuirea pereţilor"; cf. l u t u i á l ă...

TENCUÍTĂ adj. f., pl. *tencuíte* AMD, h. 179/rar Tr [d. case] „cu pereţii drişcuiţi".

TENCULÉŢ s. n. GM/rar Tr dim. de la *teanc* (de bani).

TENECHEGÍU v. **tenichígiu**.

TENICHIGÍU s. m., pl. *tenichigíi* AMD, Pl. 11/rar Ag, Db, Br, Cl, Il „tinichigiu"; cf. t i n i c h i g e r i u.

– var. **telechígiu** s. m., pl. *telechigíi* AMD, Pl. 11/rar Cl; **tenechegíu** s. m., pl. *tenechegíi*/rar Ph, Cţ; **tinechegiu** s. m., pl. *tinechegíi*/rar Db, Tl; **tininchigíu** s. m., pl. *tininchigíi*/rar Cţ.

TEPŞÁN s. n., pl. *tepşáne* **1°** AMD, h. 212/rar Cl „platformă din zid în continuarea sobei, pe care se poate dormi": Pă *tăpşánu* sobei, acolo-i trecea copilului de frig/812; cf. c h i o l á n.

2° AMD, h. 471/rar Ph „un fel de prichici în bucătăria casei bătrâneşti, poliţă în jurul cuptorului (pe care se ţin vase şi alte obiecte gospodăreşti)"; cf. c o r l á t ă 1°.

3° AMD/rar Tr „scaun pe care se ţine, în bucătărie, găleata cu apă".

4° AMD/rar Il „horn la soba alimentată cu paie".

5° pl. *tepşéne* AMD, h. 634/rar Il „claie mică, glugă din coceni de porumb"; cf. g l ú g ă 3°...

– var. 1° **tăpşán** s. n., pl. *tăpşáne* AMD/rar Db.

TERÁSĂ s. f., pl. *teráse* **1°** AMD, h. 174/rar Ag, Ph, Bz, Gr „pridvor": [Avem]

terásă închisă cu duvăraş/834; cf. f á ţ ă 2°...

2° var. **teráz** s. n. AFLR/rar Bz „tavan"; cf. b a g d a d i e...

TERÁZ v. **terásă 2°**.

TERÁZĂ s. f. AMD, Pl. 86–88; GM; AFLR/rar Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Il „soi de viţă-de-vie nealtoită (cu struguri negri sau, mai rar, albi); teras".

– var. **tereásă** s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tr, Gr; **tereáză** s. f. AMD; GD/prin Tl şi rar Tr; **tirás** s. n. GM/rar Ot; **tirásă** s. f. AMD/rar Vn, Cţ; **tiráz** s. n. AMD; GM/prin Bz şi rar Ph, Gl, Ot; **tireásă** s. f. AMD/rar Tr; **tireáz** s. n/rar Tl; **tireáză** s. f./rar Tr.

TERBEÁ s. f., pl. *terbéle* AMD, h. 273/rar Tl „hăţ, dârlog"; cf. c â m p 4°...

TERBICULÓZĂ v. **tuberculósă**.

TERCĂLĂU s. n. GM/rar Ph „noroi, mocirlă": Murdăria aia, pozmogeala aia acolo, cum să spui, era rău, era *tercălăul*/716; cf. m o r â n c e â l ă...

TERCI s. n. AO, Pl. 80/rar Vl; AMD, h. 361; GM/Bz şi rar Ph „borhot (rămas după fiertul rachiului)"; cf. b l e o á z g ă...

TERCIUIÁLĂ s. f. AMD, Pl. 82/rar Ph „strat de impurităţi pe fundul şi pe pereţii vasului în care s-a păstrat vinul"; cf. c i m e n t u i á l ă...

TEREÁSĂ v. **terázăă**.

TEREÁZĂ v. **terázăă**.

TERÉCI v. **tăráş 1°**.

TEREGHEÁ v. **tirighíe 1°**.

TEREGHÍE v. **tirighíe 1°**.

TEREGHÍNĂ v. **tirighíe 1°**.

TERÉU s. n., pl. *terée* AO, h. 517/rar Dj „desiş"; cf. b u g e á c 1°...

TEREZÍE s. f., pl. *terezíi* **1°** AO, Pl. 53/rar Dj; AMD, h. 580/Cl, prin Il şi rar Ph, Cţ „cântar pentru greutăţi până la zece kilograme (folosit în magazin şi la piaţă)"; cf. c a n t á r 1°...

2° AO, h. 374/Vl, Mh, Dj şi prin Gj; AMD, h. 581/Ag, Cţ, prin Vl, Tl şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Ot, Cl, If, Il „taler la cântar"; cf. c a p á c 11°...

– var. **tărăzíe** s. f., pl. *tărăzíi* 1° AO, Pl. 53/rar Gj; 2° AO, h. 374/rar Dj; **târâzíe** s. f., pl. *târâzíi* 2° AMD, h. 581/rar Gr, Tl; **târzíe** s. f., pl. *târzíi* 1° AMD, h. 580/rar Db, Tr, Gr; 2° AMD/rar Tr, Gr; **terizíe** s. f., pl. *terizíi* 1° AMD/rar Il; 2° AMD/rar Db, Cţ; **tirigíe** s. f., pl. *tirigíi* 1° AMD/rar Ag; **tiringíe** s. f., pl. *tiringíi* 2° AMD/rar Bz; **tirizie** s. f., pl. *tirizíi* 1° AO/rar Dj; AMD/Tr, Cl, Il, prin Gr, If şi rar Ag, Db, Br, Ot; 2° AO/Dj, Ot şi prin Mh; AMD/Tr, prin Ag, Db, Ph, Vn, Ot şi rar Bz, Br, Gr, Cl, Tl, Cţ.

TÉRIE s. f., pl. *térii* AO, h. 34/rar Dj „pată pe pupila ochiului".

TERIZÍE v. **terezie 1°, 2°**.

TERLÉC v. **terteleác 2°**.

TERMENÁ vb. I tranz. şi refl. TDO; AFLR/Mh, Dj, Ot; TDM I–III; AFLR/Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ag, Bz, Ot, If şi rar Br, Vn „a (se) termina"; cf. a c h i t á 1°...

TERMENÁRE v. **terminăre**.

TERMENEÁ s. f., pl. *termenéle* AMD, h. 309/rar Gr „pănuşă"; cf. c h i c ă[1] 4°...

TERMINÁRE s. f. AFLR/rar Gj, Mh, Dj „sfârşit": Am născut la *termenáre* doi băieţi TDD/893; cf. f â r ş í t[2]...; pe ~ loc. adv. TDM/rar Br „pe terminate, pe sfârşite".

– var. **termenáre** s. f. TDO/rar Mh; TDM I/rar Tr; TDD/rar Cţ.

TERNÉIE v. **terníe 2°**.

TERNÍE s. f., pl. *terníi* **1°** AO, h. 301/rar Dj „basma mare şi groasă; broboadă"; cf. b a s m á 1°...

2° var. **ternéie** s. f., pl. *ternéie* GO/rar Dj „basma, batic": I-am luat şi noi *ternéje*, i-am luat şi i-am dat [de pomană]/987; cf. b a s m á 2°...

TERPENTÍN v. **serpentín**.

TERPENTÍNĂ v. **serpentín**.

TERTEÁCĂ v. **tătărcă**.

TERTECÚŢĂ v. **tărtăgúţă 1°, 2°**.

TERTELEÁC s. m., pl. *terteléci* **1°** GM/rar Tr „tambur la scripete": Pământu [din puţ] l-au scos cu *terteléac*, a avut *terteléac* făcut sus şi l-au tras cu sclipete aşa, cu cablu/777.

2° var. **terléc** s. m., pl. *terléci* GM/rar Ph „lemn rotund pe care se pune bușteanul să alunece la vale": Ce este acesta *terléc*? o bucată de... cracă, mai groasă așa, cam în juru la... între cinci-zece centimetri, o punem sub capu bușteanului și pă urmă tragem cu sapina bușteanu dă vine pă cracă, alunecă pă cracă înainte, până când scapă dă să duce dă coastă/708.

TERȚÁR adj. AO, h. 705/rar Dj [d. roi] „ieșit al treilea, într-o vară, din același stup".

– var. **terțiár** (3 sil.) adj. AO, h. 705/rar Dj.

TERȚÁU v. **terțíu 3°**.

TERȚÁU v. **terțíu 2°, 3°**.

TERȚIÁR v. **terțár**.

TERȚÍU s. m., pl. *terții* **1°** AO, h. 747/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 671/rar Vn „miel între unul și doi ani".

2° AO, h. 753/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 669/rar Bz „berbecuț de doi ani"; cf. m i ó r 2°...

3° AO, h. 753/Dj, prin Vl, Gj, Ot și rar Mh; AMD, h. 669; 671/rar Vn, Br, Il, Tl, Cț „berbec de trei ani".

4° AO, h. 749/rar Dj „ied de un an"; cf. ț ă g ú i 2°, ț ă p o t é i, ț ă p ș ó r, ț ă p u l é ț, ț ă p u ș á r.

5° AO, h. 397; 753/rar Dj, Ot „tăuraș de doi-trei ani; junc"; cf. b a t á l[1] 1°...

– var. **tărțáu** s. m., pl. *tărțái* 3° AMD, h. 669/rar Ag, Tr; **tărțáu** s. m., pl. *tărțái* 3°/rar Ag, Cț; **tărțíu** s. m., pl. *tărții* 3°/rar Cț; **târsíu** s. m., pl. *târsii* 1° AMD, h. 671/prin Bz și rar Ph; 2° AMD, h. 669/rar Il; 3° AMD/prin Bz; **târțáu** s. m., pl. *târțái* 1° AMD/rar Ot, Gr; 2° AMD/rar Cț; **târțáu** s. m., pl. *târțái* 1° AMD/rar Vn; 3° AMD/rar Ag, Ph; **târțíu** s. m., pl. *târții* 1° AMD/prin Bz și rar Ph, Cț; 2° AMD/rar Ph, Il; 3° AMD/prin Cț și rar Ph, Bz, Il; **terțáu** s. m., pl. *terțái* 3° AMD/rar Ag; **terțáu** s. m., pl. *terțái* 2° AMD/rar Vl; 3° AMD/rar Vl, Ag, Vn, Gl, Br.

TERVENÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a interveni".

TESÁC s. n. GM/rar Vn „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

TESCĂTÚRĂ s. f. GM/rar Il „tescovină, boștină"; cf. b o á s c ă 1°...

TÉSCLĂ v. **tézlă 1°**.

TESCOVÍNĂ s. f. **1°** AMD, h. 360/rar Il „rachiu tare (din borhot de struguri) dublu distilat".

2° AFLR/rar Mh „rachiu slab, de calitate inferioară (din borhot de struguri sau din prune)"; cf. á p ă 3°...

3° var. **tiscovínă** s. f. AMD, h. 376/Ot, prin Vl, Ag și rar Db, Ph, Tr, Gr „ceea ce rămâne după stoarcerea strugurilor"; cf. b o á s c ă 1°...

– var. **tăpovínă** s. f. 2° AO, Pl. 80/rar Gj; **teșcovínă** s. f. 3° AMD, h. 376/rar Vl; **țăpovínă** s. f. 2° GO/rar Gj.

TESCOVÍT adj., pl. *tescovíți* AMD, h. 376/rar Db [d. struguri] „zdrobit, tescuit".

TESCUÍ vb. IV tranz. **1°** și refl. pas. ind. prez. 3 sg. *(se) téscuie* TDO/rar Ot „a (se) presa; a (se) pune sub teasc (toba de porc)"; cf. a b r e z á...

2° și refl. AO, Pl. 124/rar Dj [d. cașul pus la teasc] „a se dospi"; cf. a c r í 1°...

TÉSLĂ v. **tézlă 2°, 3°**.

TESTEÁ s. f., pl. *testéle* AMD, h. 318 MN; 330; 621/prin Tl, Cț „grămadă mică de spice sau de fân; mănunchi"; cf. c h í t ă[1] 1°...

TESTEMÉL s. n., pl. *testeméle* AO, h. 306/rar Mh „basma albă (din stambă) împodobită sau nu cu modele cusute de mână".

– var. **tistimél** s. n., pl. *tistiméle* AMD, h. 493/prin Ot și rar Ag, Ph, If.

TESTÍLE v. **índestine**.

TESTÓS adj., pl. *testóși*, f. pl. *testoáse* AMD, h. 589, 590/rar Db [d. terenuri] „cu bulgări tari care nu se fărâmă ușor".

TEȘ s. m., pl. *teși* **1°** AMD, h. 312/prin Il și rar Cl și s. n., pl. *téșuri*/rar Br, Il „rest din tulpina de porumb, rămas pe câmp după tăierea cocenilor"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° AMD, Pl. 102/rar Cl [la pl.] „fire de cânepă pipernicită, rămase neculese pe cânepiște"; cf. b o d í n i...

3° AMD, h. 41/rar Cl „colț de măsea, rămas nescos"; cf. b u t **14°**...

TEȘĂTÚRĂ v. **teșitúră 1°**.

TEȘCÓI s. n., pl. *teșcoáie* AMD, h. 333 MN/rar Vn „toc, teacă pentru gresie"; cf. c i o c^2 **8°**...

TEȘÍ vb. IV refl. GM; AFLR/rar Vl, Db, Vn, Bz „a-i păsa; a se sinchisi": Eu nu...nu mă *teșám* dă oricare AFLR/678. [Ursul] nici *nu să teșá* că îi dai gură sau latră câinii id./696.

TEȘITÚRĂ s. f., pl. *teșitúri* **1°** AO, Pl. 122/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 131–133/rar Ag, Db, Vn, If, Tl „tăietură piezișă în vârful sau într-o parte a urechii oii, făcută ca semn de recunoaștere sau când se taie de sângerat"; cf. s ă b i e t ú r ă...

2° AFLR/rar Dj „dosul grapei".

– var. **1° teșătúră** s. f., pl. *teșătúri* AO, Pl. 122/rar Mh.

TEȘLÁIFĂR v. **tijláifăr**.

TÉTEA s. m. art., voc. *téte* **1°** AMD, h. 118; TDM III/rar Ot, Tr, Cț și voc. *téti*/rar Tl „tată"; cf. b ă b á c a...

2° GM/rar Tr „tată-socrul"; cf. t á i c ă **2°**...

3° AMD/rar Tr, Gr „cuvânt folosit când se vorbește despre sau cu o persoană vârstnică"; cf. b â t^1 **2°**...

4° tétea-máre s. compus AMD, h. 118; 127/prin Tl; ~ **-móșul** s. compus/rar Tl „bunic"; cf. b ă t r â n **1°**...

TETERÉSC v. **tătărésc**.

TETÍC s. m. AMD, h. 118; GM/rar Tr dim. de la t e t e a **1°**, **2°**.

– var. **tetícă** s. m. AMD, h. 118/rar Tl.

TETÍCĂ v. **tetíc**.

TEȚCOIÁN s. m., pl. *tețcoiéni* AMD/814 „locuitor din satul Tețcoiu".

TÉUCĂ v. **téică 1°**.

TEZÉC v. **tizíc 1°**.

TEZÉGHI v. **tizíc 3°**.

TEZGHEÁ v. **tejgheá 2°**.

TÉZLĂ s. f., pl. *tézle* **1°** AMD, h. 194; Pl. 170/Ag, Db, Bz, **Br**, Ot, Tr, Gr, Cl, If, Il, Cț și rar Vl, Ph, Vn „teslă"; cf. c h i s é r **1°**.

2° AO, Pl. 138/prin Dj; AMD, Pl. 171–172/rar Vl, Gr „cuțitoaie mică, cu tăișul curbat, folosită de dogar la fasonarea, în interior, a unor vase mici"; cf. c á ț ă **3°**...

3° AMD, Pl. 85/rar Ag „gripcă (de curățat doagele vechi ale butoaielor)"; cf. c h i s é r **2°**...

4° AO, Pl. 140/rar Dj „cuțitoaie folosită de potcovar"; cf. c u s t ú r ă **4°**...

5° AMD, Pl. 169–170/rar Ph „unealtă, cu tăișul în formă de lingură, folosită de rotar la găuritul butucului în care intră osia", cf. s p i ț é l n i c **1°**...

6° AO, Pl. 134/rar Dj „un fel de cuțitoaie (al cărui mâner se ține la subțioară) folosită la cărnuitul pieilor"; cf. c o á s ă...

– var. **tésclă** s. f., pl. *téscle* 1° TDO/rar Gj; **téslă** s. f., pl. *tésle* 2° AO, Pl. 138/rar Gj, Mh; 3° AO, h. 686/rar Mh; AMD, Pl. 85/rar Vl.

TIBÂȘÍR v. **tibișir 1°**.

TIBEICÁR v. **tebeicár**.

TIBÉT s. n., pl. *tibéte* AMD, h. 493; GM; GD/rar Cl, Il, Cț „basma neagră (din țesătură de Tibet)".

– var. **tiubét** (2 sil.) s. n. AMD, h. 492/rar Il.

TÍBGĂ v. **tívgă 1°–3°**.

TIBGULÍȚĂ v. **tiugulíță 2°**.

TIBIRCOLÓS v. **tuberculóz**.

TIBIȘÍR s. n., pl. *tibișíre* **1°** AMD, h. 559 MN/Il, Tl și rar Ph, Br, If, Gr, Cț „cretă (albă) de scris pe tablă".

2° AMD/rar Tl „săpun folosit în croitorie".

– var. **1° tibâșír** s. n. AMD, h. 559 MN/rar Bz.

TIC s. n., pl. *țicuri* **1°** AO, h. 419/Vl, Gj, Dj, Ot și rar Mh; AMD, h. 288/rar Ot, Tr și s. m., pl. *tici* AO/rar Vl, Gj „botul porcului; rât"; cf. f l i t...

2° AO, h. 298/rar Gj „gurgui la opincă"; cf. c i o c^2 **5°**...

TICÁLĂ s. f. GM/rar ag „migală": O fi puind ei pă undeva gândaci d-ăia, da aia-i tot aşa, cu *ticálă*, că le punea frunză, crăci dă stejari.../680.

TÍCĂ v. **tatic 1°, 3°, 4°**.

TICĂÍ vb. IV tranz. , ind. prez. 3 sg. *tícăie* AO; h. 427/rar Mh [d. păsări] „a ciuguli"; cf. c i o c ă n í 1°...

TICĂRÍŞ s. n., pl. *ticărişúri* **1°** AO, h. 517, 518/rar Gj; *ticărişe*/rar Mh „pădure mică şi deasă; desiş"; cf. b u g e á c 1°...

2° var. **teheríş** s. n., pl. *teherişuri* AMD, h. 418/rar Cl „pădure (tânără) de stejar; stejăriş"; cf. b u h á r c ă...

– var. 1° **teheríş** s. n., pl. *teherişuri* AMD, h. 408/rar Cl.

TICHÍE s. f., pl. *tichíi* **1°** AO, h. 169/rar Mh „placentă (la femei)"; cf. a p ş o á r ă...

2° var. **chitíe** s. f., pl. *chitíi* AFLR/rar Dj „căciuliţă (pentru copiii mici)": Ea a cumpărat costumaşe, rochioare, cum să face, cămăşuţe, *kítiĭ*/974; cf. t ă t ă n ú ţ ă.

3° var. **chitíe** s. f., pl. *chitíi* AO, h. 169; AFLR/rar Mh, Dj „membrană cu care e acoperit uneori capul copilului nou-născut": Cămăşuială, apşoară, aşa-i spune [placentei]; care nu sânt ei buni să naşte cu *kitíje*, alţii, care iasă hoţi, plâng în burta mumă-sa AO/982; cf. s o v ó n 4°.

4° var. **chitía** s. f. art., ~ *cápului* AO, h. 2/rar Dj „creştetul capului"; cf. c a p á c 3°...

5° var. **chitía** s. f. art., ~ *genúnchiului* AO, h. 120/rar Dj „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

– var. 3° **chichíe** s. f. AO, h. 169/rar Mh.

TICHIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *tichioáre* GM/rar Bz, Br, Gr, Cl dim. de la *tichie* („căciuliţă"); cf. c h i t i ú ţ ă.

TICIÚC v. **titúc 1°**.

TICSÍ vb. IV refl. AMD/rar Tl [d. plauri] „a se uni prin suprapunere".

TICTÁ vb. I intranz. GM/rar Br [la jocul numit t i c t ă] „a lovi, a atinge un loc anumit pentru a nu trece la mijit".

TICTÁC s. n. **1°** GM/rar Bz, Ot „numele jocului de copii de-a v-aţi ascunselea"; cf. a j u m í t a...

2° GM/rar Vn „locul de mijit la jocul ~": Alegem un lemn care...să fie *tictácu* şi acolo el [= copilul] stă cu mâinile la ochi şi noi ne ascundem/726; cf. p â n d á r 2°...

TICTÁT adj., pl. *tictáţi* GM/rar Br [d. participanţii la jocul numit t i c t ă] „absolvit de a miji, pentru că a atins un anumit loc".

TICTĂ s. f. GM/rar Vn **1°** „numele jocului de copii de-a v-aţi ascunselea": Jucăm baba-oarba, *tícta* [...]. Unu care rămâne la urmă se pune a *tíctă*; se pune cu ochii-n perete sau...să nu se uite, şi ceilalţi se ascund toţi [...]. Dacă găseşte unu, se duce... vine fuga-napoi şi atinge peretele cu palma şi pune *tícta* pentru ... cel care l-a găsit/733; cf. a j u m i t a...

2° „figură la jocul numit ~".

3° „locul unde se mişeşte la jocul numit ~"; cf. p â n d á r 2°...

TÍCUL v. **tatic 1°, 2°**.

TICÚŢĂ v. **ticúţul**.

TICÚŢUL s. m. art. AMD, h. 118/rar Tr dim. de la *tătic*.

– var. **ticúţă** s. m. AMD, h. 118/rar Ph.

TÍDVĂ v. **tívgă 3°**.

TIEŢÉI v. **tăiţéi**.

TÍFOTĂ s. f. AO, Pl. 11/rar Mh „tifos"; cf. a n g h í n ă[1] 1°...

TIGÁIE s. f., pl. *tigăi* **1°** AO, h. 252/Gj, Mh; AMD, h. 259 MN/Db, Ph, Tr, Cl, Il şi rar Ag, Vn, Bz, Br „cratiţă"; cf. c a s t r ú l e...

2° AO, Pl. 128/rar Vl; AMD, Pl. 163–164/rar Bz „b r o a s c ă la moară"; cf. b r o á s c ă 11°...

3° AO, Pl. 130/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 166/rar Ph, Bz „disc metalic fixat în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

4° AO, Pl. 130/rar Gj „fiecare dintre cele două discuri de lemn în care sunt fixate capetele (de sus şi de jos) ale şiştorilor"; cf. m a r t á c 10°...

5° AMD, Pl. 166/rar Ph „p o d o i m ă la moară"; cf. g r i n d ă 15°...

6° AMD, Pl. 182/rar Ag „scobitură prin care intră axul în talpa roții olarului"; cf. b u t ú c 8°...

TIGĂÍȚĂ s. f. **1°** pl. *tigăițe* AO, Pl. 131/rar Dj, Tr „teică la moară"; cf. c a p á c 10°...

2° pl. *tigăiți* AO, Pl. 131/rar Dj „gaura din mijlocul pietrei alergătoare, prin care alunecă grăunțele din t i g ă i ț ă 1°"; cf. g â t 6°...

TIGHÉL s. n., pl. *tighéluri* AO, Pl. 100/rar Ot „tiv, tivitură"; cf. b á t ă 2°...

TIGHELÉȘTE adv. AMD, h. 476/rar Gr [d. modul de a coase] „ca la tighel": Platcă cusută *tigeléște*/835.

TIGLÍCI s. n., pl. *tigliciuri* AMD, Pl. 63/Tr și rar Gr „cuiul jugului"; cf. c ă l ú ș 14°...

– var. **teglíci** s. n., pl. *teglice* AO, h. 654/prin Dj, Ot și rar Tr; AMD, Pl. 63/rar Tr; *tegliciuri* AO/rar Dj.

TIGVÁSĂ s. f. AMD, Pl. 86– 88/rar Ph „numele unui soi de struguri".

– var. **tivoásă** s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Ph.

TIJGHEÁ v. **tejgheá 1°–3°, 5°.**

TIJLÁIFĂR (3 sil.) s. n. GO/rar Dj „șervet bordat, care se pune pe masă".

– var. **teșláifăr** (3 sil.) s. n., pl. *teșláifăre* AMD, h. 225/rar Tr; **trișláifăr** s. n., pl. *trișláifere* GD/rar Cț.

TIL[1] v. **tel 1°, 2°.**

TIL[2] s. n., pl. *tiluri* AFLR/rar Ag „țesătură subțire pentru basmale; tul".

TILIBÓMBĂ v. **tiribómbă.**

TILIFÓN s. n., pl. *tilifoáne* AO, Pl. 52/rar Vl. Dj; AMD, h. 575 MN/prin Br și rar Ag, Db, Bz, Gl, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț „telefon".

– var. **tălifón** s. n., pl. *tălifoáne* AO, Pl. 52/rar Gj; **telifón** s. n., pl. *telifoáne* AMD, h. 575 MN/rar Vn, Bz, Tr.

TILIFÓNIC adj., f. *tilifónică* TDO/rar Mh „telefonic".

TILIGRÁMĂ v. **telegrămi.**

TILIMEÁ v. **telemeá 1°, 2°.**

TILIPRÍC v. **tiriplíc.**

TILORÉZĂ v. **teloréză.**

TILPÍC v. **tălpígă 1°.**

TIMIDĂ vb. I refl. GM/rar Db „a se intimida": *M-am* cam *timidát* când v-am văzut/695.

TÍMNIC s. n., pl. *tímnice* **1°** AMD, h. 185, 186/rar Ot; *tímnicuri*/rar Db „adăpost în pământ, lângă casă, în care se țin (iarna) diverse produse alimentare": *Tímnicu* să face lipit dă casă; nu să face beci, că vine apă/761; cf. a r g e á 2°...

2° AMD, h. 184/rar Db „tindă, antreu"; cf. c e l á r 3°...

– var. **1° témnic** s. n., pl. *témnice* AMD, h. 186/rar Cț.

TIMP s. n., pl. *timpuri* **1° pe timp** loc. adv. AFLR/rar Gj; GM/rar Db, Vn, Bz, Tr, Il; pl. **din timpuri** loc. adv. AFLR/rar Ag; **în timpuri** loc. adv. AMD, h. 223; Pl. 171; GM/rar Db, Ph, Bz „odinoară, cândva": Păi *pă timp* atuncea să făcea și cămăși din in GM/848. Asta [= c r i v e a] a fost *din timpurĭ*, nu mai e acuma AMD/690. [Turtă] am făcut *in timpurĭ*, acuma... nu AFLR/705. *În timpurĭ* da, da acuma n-am mai auzit [de strigoi] GM/820; cf. d e m ú l t 2°...

2° în ~ loc. adv. GO/rar Ot; **printre ~** loc. adv. GM/rar Bz; art. **între timpul ăsta** loc. adv. TDM III; AFLR/prin Ph și rar Tr „între timp, în acest timp": *În timp* a murit o femeie/993. *Între timpu ăsta* vine moașa pă fiecare dimineață și pă fiecare seară TDM III/794.

3° într-un ~ loc. adv. GM/rar Ot „după un timp".

4° fără ~ loc. adv. AO, h. 613/rar Dj „înainte de vreme; timpuriu; prematur": [Grâu] copt *fără timp*/976; art. **fără timpul meu** GM/rar Ot „înainte de a-mi veni timpul potrivit".

– var. 1° **timpurea**, *pe ~* loc. adv. AFLR/rar Tl.

TÍMPUREA v. **timp 1°**.

TINÁLĂ v. **tineálă**.

TÍNĂ s. f. AO, h. 333, 334; Pl. 45; AFLR/rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 525, 544; GM/Tl, prin Cţ şi rar Vn, Br, Tr, Cl „noroi, mocirlă"; cf. m o r â n c e á l ă...

TÍNĂR s. m., adj., f. *tínără* AO, h. 162; 180; Pl. 21; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 134 MN; 136 MN; 161; AFLR/Ot, prin Vl şi rar Ag, Bz, Cţ; pl. *tăneri* AO, h. 161/rar Vl, f. *tănăre* h. 162/rar Ot şi *tânere* AMD, h. 134 MN/rar Ag „tânăr"; cf. m i n ó r.

TINCI v. **teanc[2] 2°, 3°**.

TÍNDĂ s. f., pl. *tínde* AO, h. 190/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 174/rar Ph; *tinzi* AO/Gj, Mh şi rar Dj „foişor, pridvor": *Tíndă* şi târnaţ îi spunea înainte/918. Ăi bătrâni ziceam *tíndă* şi noi acuma zicem sală/920; cf. f á ţ ă 2°...

TÍNDE vb. III tranz. GM; AFLR/rar Bz, Tr „a întinde": *Tínde* masă mare acolo GM/734.

TINDÉCHE s. f., pl. *tindéchi* **1°** pl. *tindéchii* AO, h. 735/Dj, Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 117/prin Cl, Il şi rar Ag, Db, Bz, Br, If, Gr, Tl, Cţ; *tindéche* AMD/prin Vn, Br şi rar Bz, Il, Cţ „tindechi cu ajutorul cărora se ţine întinsă pânza la ţesut"; cf. c o l ţ á r 3°...

2° AO, h. 728/rar Vl „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 2°...

3° AO, h. 729/rar Vl „m u i e r u ş c ă la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 3°...

4° AMD, h. 642/rar Ag, Ot „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

5° GM/rar Ot „drug de fier pe care sunt fixate cele trei f o f e z e ale grapei".

6° var. **tindéiche** s. f., pl. *tindéichii* AMD, h. 385/rar Tr „limbă la meliţă", cf. b ă t á g...

7° pl. *tindéchii* AMD, h. 334/rar Ag, Ot, Tr „c a r â m b la greblă"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

8° var. **tindéică** s. f., pl. *tindéici* AO, Pl. 138/rar Mh „bucată de scândură pusă de-a curmezişul pe fundul unui vas din doage, pentru a-i mări rezistenţa"; cf. a d á o s 2°...

9° var. *tindéică* s. f., pl. *tindéici* AO, h. 592/rar Gj „fâşie îngustă de teren (arabil)"; cf. b l á n ă 16°...

10° pl. *tindéche* AFLR/rar Gj „leaţ, şipcă"; cf. b a s c h í e 2°...

– var. **tindéchie** (4 sil.) s. f., pl. *tindéchii* 1° AMD, Pl. 117/Ot, Tr, Il, prin Vn, Bz, Cl şi rar Ag, Db, Br, Gr, Tl, Cţ; **tindéică** s. f., pl. *tindéichi* 1° AMD/rar Db; *tindéici* 2° AMD, Pl. 114/rar Ag; 3° AMD, Pl. 114–115/rar rar Ag; 10° GO/rar Mh; **tindéiche** (3 sil.) s. f., pl. *tindéichi* 1° AMD/Db, Ph şi rar Ag, Ot, Tr, Gr, Cl; *tindéichii* 1°/Tr, prin Ot, Gr şi rar Ag, Db, If; *tindéici* 1°/rar Ph, Cţ.

TINDÉCHIE v. **tindéche 1°**.

TINDÉICĂ v. **tindéche 1°–3°, 8°–10°**.

TINDÉICHE v. **tindéche 1°, 6°**.

TINDICHEÁ v. **tinicheá 2°, 3°**.

TINEÁLĂ s. f. AO, h. 333/rar Mh „nămol (pe fundul apelor)"; cf. b â l c i ş ó r...

– var. **tinálă** s. f. AO/rar Mh.

TINECHEGÍU v. **tenichigiu**.

TINEREÁŢĂ v. **tineréţuri 1°**.

TINERÉŢURI s. f. pl. **1°** GM/rar Db „tinereţi": Mie nu mi-a folosit nici *tinerétu'le*, d-apăi bătrâneţurile/699.

2° AFLR/rar Ph „însuşiri, stări specifice tinerilor": [De Crăciun] tot aşa, jocuri, jocuri, *tinerétur'i*... fete, băieţi, jocuri/717.

– var. **tinereáţă** s. f., AO, Pl. 16/Mh, Dj şi rar Gj, Ot.

TÍNGĂ v. **chingă 2°, 3°**.

TINGHEÁ s. f. AMD, Pl. 118– 119/rar Ag „beţişor cu ajutorul căruia se leagă între ele capetele firelor rupte în natră"; cf. b ă t ă[1] 3°...

TINGIRÍCĂ s. f., pl. *tingiréle* GD/rar Cţ dim. de la *tingire*.

TINICHEÁ s. f., pl. *tinichéle* **1°** AFLR/rar Gj; TDM II/rar Bz „scândură subţire (de brad)": Asterialele să fac din nişte scânduri, din nişte *tinikéle* de brad/912.

Avem marfă, *tiníkă*, care tata avea ferăstrău, adică era mai mulți tovarăși, frați într-un ferăstrău... dă tăia marfa... aveam bătătura cu stive de *tiníkéle*/732; cf. b l á n ă 1°...

2° var. **tindicheá** s. f., pl. *tindichéle* AO, Pl. 26/rar Gj „foaie subțire de tablă".

3° var. **tindicheá** s. f., pl. *tindichéle* AO, h. 224/rar Gj „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

4° AMD, h. 662/rar Cl, Il „scândură care se pune peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței".

5° AMD, h. 661/rar Cl „loitră"; cf. c a n á t 1°...

6° AMD, Pl. 162/rar Ph, Bz „scândură din care se face ulucul la moară"; cf. p a r d o s e á l ă 2°.

TINICHIGERÍU s. m., pl. *tinichigerii* AMD, Pl. 11/rar Db „tinichigiu"; cf. t e n i c h i g i u.

– var. **tinigeriu** s. m., pl. *tinigerii* AMD, Pl. 11/rar Bz.

TINIGERÍU v. **tinichigeriu**.

TINIGÍE v. **tirighie 1°**.

TININCHIGÍU v. **tenichigiu**.

TIOC v. **toc 2°, 3°, 9°, 10°**.

TIOCÚȘ v. **tocúș**.

TIOLCÚȘ v. **tocúș**.

TIPÁR s. n., pl. *tipáre* **1°** AMD, Pl. 176/Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, prin Il și rar Vl, Ph, Br, If, Cț; *tipáruri*/rar Vl, Ph, Vn „unealtă de zidărie cu ajutorul căreia se fac ciubuce; ciubucar"; cf. c i u b ú c 3°...

2° AO, Pl. 134/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 182/prin Ag și rar Db, Ph, Vn, Bz, Tr, Cl, Il și s.m., pl. *tipári* AO/rar Mh „un fel de calapod (constând dintr-un lemn rotunjit la un capăt) folosit de cojocar la confecționarea căciulilor; calup"; cf. c a l a p ó d 2°...

3° AO, Pl. 136/prin Dj „unealtă a rotarului, folosită la însemnarea obezilor (înainte de a le îndoi)"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

4° AMD, Pl. 183/rar Vl, Ag „unealtă folosită de olar la decorarea vaselor"; cf. c o n d é i 3°...

5° AMD, Pl. 182, 183/rar Gr, Cl „talerul, discul pe care olarul modelează vasele din lut"; cf. t á l e r 1°...

6° TDO/rar Vl „formă în care se pune brânza (telemea) la scurs": Avem un *tipáre* care este pentru format [...] Bagă [brânza] în sădilă ș-o pune, să stricoară, apoi o taie ș-o pune la... cum să spune... la *tiparu* ei. La *tipáru* ăla stă vo două ore și după aceea o ia ș-o bagă la saramură/917.

– var. **6° tipáre** s. n. TDO/rar Vl.

TIPÁRE v. **tipár 6°**.

TIPĂRÍ vb. IV tranz. **1°** TDO/rar Ot „a lucra după un tipar, după un șablon": Juca un fel dă chirpici, care-i *tipărgi*, îi punea în tipare acolo/985.

2° GD/rar Tl „a presa, a strivi"; cf. a b r e z á...

TÍPĂTĂ v. **pipoți**.

TIPIGÉI s. m. pl. GM/rar Tr „cipici"; cf. c ă l ț ú n 1°...

TIPSÍE s. f., pl. *tipsíi* **1°** AMD, h. 581/rar Tr, Gr „taler la cântar"; cf. c a p â c 11°...

2° AMD, h. 3/rar Bz; art. **tipsiá cápului**/rar Bz „craniu"; cf. c a p á c 4°...

3° var. **topsíe** s. f. GD/rar Cț „tavă de servit"; cf. s i n í e 2°...

TIPUÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a împărți (porcul tăiat); a tranșa"; cf. p ă s t r ă m i 2°...

– var. **chipuí** vb. IV tranz. GM/rar Ag; **țipuí** vb. IV tranz. GM/rar Ag.

TIRÁN s. m., pl. *tiráni* **1°** AO, h. 350/rar Dj „persoană rea la suflet".

2° și adj. AO, h. 377/rar Ot „(om) viclean, fățarnic"; cf. c â r c o t á ș...

TIRÁS v. **terázǎ**.

TIRÁSĂ v. **terázǎ**.

TIRÁZ v. **terázǎ**.

TIREÁC v. **ciríc[2] 3°**.

TIREÁSĂ v. **terázǎ**.

TIREÁZ v. **terázǎ**.

TIREÁZĂ v. **terázǎ**.

TIRGHÉL v. **perghél 1°**.

TIRGHELÍ v. **perghelí**.

TIRIÁC v. **ciríc[2] 3°**.

TIRIBÓMBĂ s. f., pl. *tiribómbe* AFLR/rar Gj; GM/rar Ag, Vn, Br, Tr „carusel, căluşei": Vin *tiribómbe* [...] *tiribómba* este cu motor şi se-nvârteşte tare [...] este un cerc rotund şi mare şi are scaune, lanţuri AFLR/952; cf. c o m é d i e 1°...

– var. **tilibómbă** s. f., pl. *tilibómbe* AFLR/rar Ag.

TIRIFÓI s. m. AMD, h. 326; AFLR/Ph, prin Db şi rar Tl „trifoi".

TIRIGHÍE s. f. **1°** AMD, Pl. 82/Tr şi rar Gr „reziduu care se depune pe pereţii butoiului cu vin sau, mai rar, ai cazanului de rachiu (folosit, uneori, pentru acrit ciorba)"; cf. c i m e n t u i á l ă...

2° var. **stirighíe** s. f. AMD, h. 211/rar Db, If „(ţurturi de) funingine formată pe coşul casei": Când intrăm în iarnă, măturăm, şi pe iarnă măturăm [coşul], că vine de se-ngroaşe, se face *stereğiu* ăla de funingine GM/676; cf. c e n ú ş ă 2°...

3° var. **stirijíe** s. f. GM/rar Il „reziduu la prepararea săpunului": Mai rămâne [la săpun], ştiţi, ceva mizerie şi rămâne pe fund [...] şi aia-i spunem *sterejíe* GM/866; cf. b o r o g h í n ă 4°...

4° var. **sterejíe** s. f. AMD, h. 109/rar Il „puroi"; cf. c u p t ú r ă...

5° var. **stirijíe** s. f. AMD, Pl. 151/rar Br „usuc"; cf. p i l ă...

– var. **stereghíe** s. f. 2° AMD, h. 211/rar Db; **steregie** s. f. 1° AO, h. 679/rar Vl; 2° AMD/rar Vl, Ag, Db; **stregiu** s. n. 2° AMD; GM/Ag; **sterejíe** s. f. 2° AMD/rar Ph; 3° GM/rar Cl, Il; **steríghíe** s. f. 2° AMD/rar Db; **sterijíe** s. f. 3° GM/rar Ot; **stirighíe** s. f. 1° AMD/prin Tr şi rar Cl; **stirígíe** s. f. 1° AO/prin Ot şi rar Vl, Dj; AMD/rar Ot; 2° AO, Pl. 29/rar Ot; **stírivie** s. f. 1° AMD/rar Cţ; **stirizíe** s. f. 1°/rar Vn; **stregie** s. f. 1° AO/rar Ot; **strighíe** s. f. 1° AMD/rar Tr; **strigíe** s. f. 1° AO/rar Vl; **strigínă** s. f. 1° AO/rar Ot; **strijíe** 1°/rar Dj; **şteregíe** s. f. 2° AO/rar Vl; **ştirigíe** s. f. 1° AO/rar Dj; **târghíe** s. f. 1° AMD/rar Tr; **teregheá** s. f. 1°/rar Cţ; **tereghíe** s. f. 1°/rar Tl; **tereghínă** s. f. 1°/rar Cţ; **tinígie** s. f. 1° AO/rar Dj; **tirigíe** s. f. 1° AO/prin Dj, Ot şi rar Tr.

TIRIGÍE[1] v. **terezíe 1°**.

TIRIGÍE[2] v. **tirighíe 1°**.

TIRINGÍE v. **terezíe 2°**.

TIRIÓN v. **trión**.

TIRIPLÍC[1] v. **chírpic**.

TIRIPLÍC[2] s. n. AFLR/rar Cţ „fir răsucit de mătase sau de bumbac mercerizat".

– var. **tilípríc** s. n. GD/rar Cţ.

TIRIZÍE v. **terezíe 1°, 2°**.

TIROLÉZĂ v. **teloréză**.

TIRPÍC v. **chírpic**.

TIRPLÍCI v. **chírpíc**.

TISÁGĂ v. **deság 1°**.

TISCOVÍNĂ v. **tescovínă 3°**.

TISTIMÉL v. **testemél**.

TITÁNOS s. n. TDM III/rar Il „tetanos"; cf. c o l ţ 8°...

– var. **títoánăz** (3 sil.) s. n. AFLR/rar Ph.

TITIFÓI s. m. AMD/rar Db „om scund"; cf. g â r t á n.

TITINEÁSĂ s. f. AFLR/rar Vl „tătăneasă, roiniţă"; cf. a f u m ă t o á r e...

TITIRÉZ s. n. şi m., pl. *titiréze* **1°** GM/rar Vn; *titirézuri* AMD, Pl. 162/rar Bz; *titirézi* AMD/rar Bz „roată cu palete, aşezată orizontal în apă, care acţionează moara sau ferăstrăul".

2° var. **teteréz** s. n., pl. *teteréze* AO, Pl. 131/rar Gj, Mh „prâsnel la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

TITIRÍ vb. IV tranz. GM/rar Br „a aduna grămadă netezind cu lopăţica săpunul, mămăliga, după fiert": [Săpunul] îl strângi aşa-l *titrêşti*[1] aşa, de... cât vrei să-l laşi de gros/742; cf. a d ú c e 3°...

TÍTIRI MÓRE v. **mắre.**

TITÍŢĂ v. **chichíţă 1°**.

TITOÁNĂZ v. **títános**.

TÍTOR s. m. **1°** pl. *títori* AMD, Pl. 135/rar Ag „persoană numită din partea proprietarilor, care se ocupă cu angajarea ciobanului la oi".

2° GM/rar Db, Gr „petrecere între rudele mirilor, luni după nuntă": Luni era *titoru* nuntaşilor. Juca, chefuia, petrecea... ca la nuntă [...]. După nunta toată, face şi ei a lor, damblaua lor, neamurile/831; cf. b o r ş 1°...

TITORÁŞI s. m. pl. AO/rar Dj „proprietari care se întovărăşesc, pentru a da oile unui cioban la vărat"; cf. c l ă ţ ă i é r 1°...

TITORÍE s. f. GM/rar Bz „hramul bisericii"; cf. h r e a m...

TITÚC s. n. **1°** AO, Pl. 136/rar Mh „masa de lucru a rotarului; scaun de tâmplărie"; cf. b á n c ă 1°...

2° var. **tiutiúc** (2 sil.) s. n., pl. *tiutúce* [sic!] AO, h. 717/rar Dj „suprafaţa plană pe care se sprijină braţele vârtelniţei".

– var. **1°** **ticiúc** (2 sil.) s. n., pl. *ticiúce* AO, Pl. 135/rar Mh.

TIUBÉT v. **tibét**.

TIÚBGĂ v. **tívgă 3°**.

TIUCI v. **tucí 1°–3°, 5°, 6°**.

TIUCLÚŞ v. **tocúş**.

TIÚGĂ v. **tívgă 1°–3°**.

TIUGULÍŢĂ (4 sil.) s. f., pl. *tiugulíţe* **1°** AMD, h. 349/rar Ot, Tr dim. de la t i u g ă 1°.

2° GO/rar Dj; GM/rar Tr dim. de la t i u g ă 2°.

– var. **tíbgulíţă** s. f. 2° GM/rar Tr; **tugulíţă** s. f., pl. *tugulíţe* 1° AMD, h. 349/rar Tr.

TIULCÚŞ v. **tocúş**.

TIUTIÚC v. **titúc 2°**.

TIUTIÚN v. **tutún 2°**.

TIUTIUNÍ v. **tutuní**.

TIÚVGĂ v. **tívgă 3°**.

TÍVĂ[1] v. **tíve**.

TÍVĂ[2] v. **tívgă 1°, 3°**.

TÍVDĂ v. **tívgă 1°, 3°**.

TÍVE s. n. pl. AO, Pl. 100/rar Mh, Dj, Tr; AMD, Pl. 10/prin Br, Cţ şi Ph, Bz, Ot, If, Cl, Il „tivuri"; cf. b á t ă 2°...

– var. **tívă** s. f., pl. *tíve* AMD, Pl. 10/rar Br.

TIVEÁ s. f., pl. *tivéli* AMD, Pl. 10/rar Bz „tiv"; cf. b á t ă 2°...

TIVÉL s. n., pl. *tivéle* **1°** AMD, Pl. 10/prin Db şi rar Ag, Ph, Vn, Bz, Br, Cl; *tivéluri*/rar Ag, Db, Gl dim. de la *tiv*.

2° var. **tiviél** (3 sil.), *în* ~ loc. adv. GM/rar Db „mod de a coase, înaintea acului".

– var. **1°** **tívil** s. n., pl. *tivíluri* AMD, Pl. 10/rar Cl, Tl.

TÍVGĂ s. f., pl. *tivgi* **1°** AMD, h. 349/Br, Il, Cţ, prin Vn, Tr, Tl şi rar Ag, Db, Cl „tigvă (plantă)"; cf. c u r ú g ă...

2° AMD/rar Br „tigvă (recipient)": Laptele acru stă bine-n *tívgă* la câmp, îl ţine rece/745. [La săpun] pui fo două, trei *tují* dă apă TDM III/808; cf. b a l c a b á...

3° AMD, h. 3; TDM II/Bz, Br, Cţ, prin Vn, Il, Tl şi rar Db, Gl, Ot, Tr „craniu": Mi-a spus că mi s-a spart *tívga*, d-aia am semn aicea TDM II/753; cf. c a p á c 4°...

4° var. **túbgă** s. f., pl. *tubgi* GM/rar Il „un fel de plută folosită de pescari la orientarea poziţiei corecte a năvodului".

– var. **deágvă** (2 sil.) s. f. 3° AMD, h. 3/rar Tr; **dígvă** s. f. 3°/rar Tr; **tíbgă** s. f. 1° AMD, h. 349/Cl şi rar Vn, Br, Il, Tl, Cţ; 2° AFLR/rar Gr; 3° AMD/rar Ag, Br, Il; **tídvă** s. f. 3° AMD/rar Tr; **tiúbgă** s. f. 3° AMD/rar Il, Tl; **tiúgă** s. f., pl. *tiugi* 1° AO, h. 475; TDO/Vl, Dj, Ot şi rar Gj, Tr; AMD; GM/Ot, Tr, prin Cţ şi rar Vl, Ag, Gr; 2° AO, h. 780; TDO/rar Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 141– 143; GM; AFLR/Tr şi rar Gr, Cl, Cţ; 3° AO, h. 4/Vl, prin Gj şi rar Dj, Ot; AMD/Tr, prin Ot şi rar Cl, Il, Tl; **tiúvgă** s. f. 3° AMD/rar Il; **tívă** s. f., pl. *tíve* 1° AMD/prin Ph şi rar Db, Bz; 3° AMD/rar Db, Ph, Il; **tívdă** s. f., pl. *tívde* 1° AMD/rar Vn, Tl; 3° AMD/rar Vn, Tl; **túgă** s. f., pl. *tugi* 1° AO/rar Vl, Dj, Ot; AMD; AFLR/rar Ot, Tr, Cţ; 2° GM/rar Tr, Cl; 3° AO/rar Gj; AMD/rar Tr, Cl.

TIVGÉŞTE adv. GM/rar Vn „mod de a lega caii la arie, înfăşurându-se cureaua de la gât cu paie, pentru a-i proteja": [Caii] îi lega cu...aşa o legătură *tivgéşte*,

cu niște șomoioage de paie, ca-n caz dacă el a căzut jos sau s-a-mpiedicat, nu ca să să strângă să moară, îi lua șomoiogu de paie-i da drumu/727.

TIVÍC s. n., pl. *tivíce* GM/rar Db „cursă cu lat de prins păsări"; cf. c ă p c ă n i...

TIVIÉL v. **tivél 2°**.

TIVÍL v. **tivél 1°**.

TIVILICHÍU adj., pl. *tivilichíi* AMD, h. 156/rar Gr „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

TIVILÍNCĂ s. f., pl. *tivilínci* **1°** AMD, Pl. 171/rar Br, Il, Tl „unealtă folosită de dogar la răsucitul teiului pentru legarea cercurilor"; cf. a d u c ă t ó r...

2° AMD, Pl. 104; 171/rar Vn, Br, Cț „drugă de răsucit fire groase"; cf. d e p ă n ă t o á r e **3°**...

3° AMD, Pl. 103–104/rar Tl „roată de tors"; cf. c i c r i c **4°**...

4° AMD, Pl. 114/rar Bz „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r **2°**...

TIVOÁSĂ v. **tigvásă**.

TIVRÍC v. **cicríc 1°**.

TIZGHEÁ v. **tejgheá 2°, 3°**.

TIZÍC s. n. **1°** AMD; AFLR/rar Vn, Bz, Cț „băligar de vite (amestecat cu paie) uscat sub formă de turte, întrebuințat drept combustibil": Ardea focu, fum de *tizíc* AFLR/733; cf. t o r **1°**.

2° AMD, h. 588/rar Bz „mraniță"; cf. b r ă n i ț á r...

3° var. **tezéghi** s. n., pl. *tezéghiuri* AMD, h. 386/rar Tr „puzderie de cânepă"; cf. b ă ț **3°**...

– var. **1°** **tezéc** s. m., pl. *tezéci* AMD; GM/rar Br, Il.

TOÁCĂ s. f., pl. *toáce* **1°** GO/rar Mh „arie de treierat"; cf. á r i e **2°**...

2° AO, Pl. 129/rar Tr „fiecare dintre cei patru sau șase stâlpi pe care se sprijină podul morii"; cf. b á b ă **15°**...

3° art. **toáca násului** AMD/rar Ot „partea tare a nasului, din zona osoasă".

TOÁIPĂ (2 sil.) s. f., pl. *toáipe* AMD, Pl. 170/rar Gl „bardă"; cf. b á r d ă[2] **1°**...

TOÁMNA v. **tócma**.

TOÁMNĂ s. f., pl. **tomni** AO, Pl. 44/crt.: AMD, h. 515 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Il, prin Gl, Gr, Cl, If; *tómne* AMD/rar Vn, Br, Tr „toamne"; **la ~** loc. adv. TDO/rar Ot „toamna": Nunta să face *la toámnă*, că *la toámnă* este băutură/996.

TOÁNĂ[1] s. f., pl. *toáne* TDO/rar Vl „interval scurt de timp": Coasa aia cu gresia s-ascute o *toánă*/904; cf. p ă r é r e **1°**.

TOÁNĂ[2] s. f., pl. *toáne* **1°** GM/rar Tr, If „loc bogat în pește, unde se aruncă năvodul".

2° AMD; GM/rar Br, Il „suprafață a apei de formă circulară cuprinsă de năvod".

3° GM/rar Br, Gr, Cl „cantitate de pește care se scoate odată cu plasa năvodului": Așa-i spune la... *toánă*...la năvod, la o trăgătură dân alea-i spune *toánă*. Zice tragem o *toánă*/825.

4° GM/rar Br „nadă (la pescuit)": Băgam plasa [...] de unde dădeam nadă, *toánă*/738.

– var. **3° tónă** s. f. GM/rar If, Gr.

TOÁRCE vb. III tranz. GM/rar Ag, Ph, Br, Tr; GD/rar Cț „a întoarce (din drum)": Mânam caii până când să-nvârtea, iar îi *torcám* GM/741; cf. î n v â r t i t a.

TOÁRTĂ s. f., pl. *toárte* **1°** AO, Pl. 122–123/Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 141/Tr, Cl, prin Ag, Ot, Il și rar Vl, Ph, Gr, Cț „ață, sfoară legată de urechile găleții, în loc de toartă; baieră"; cf. n o j i ț ă **3°**...

2° pl. **toárte împărătești** AO, h. 43/rar Ot „cercei făcuți din monede (întregi, jumătăți sau sferturi) de aur de la 1888".

– var. **2° tórtă** s. f. AO, h. 43/rar Mh.

TÓBĂ s. f., pl. *tóbe* **1°** GM/rar Ag, Gr, Cl „parte a batozei unde sunt introduse spicele": Coșaru-l lua [grâul] foarte frumos și-l răsfira și-l băga-n *tóbă*/788; cf. t r ă m b ă **1°**, t r ó m b ă **2°**.

2° GO/rar Dj; GM/rar Gr „cuptor la mașina de gătit": Ardem țestu ș-o coacem

[pâinea], şi-n cuptoare-n facem, şi-n *tóba* maşinii/968; cf. b r ó t i n ă...

3° AO, Pl. 124; GO/rar Gj „vas mare de tablă sau de aramă; căldare"; cf. b i d ó n 1°...

4° AO, Pl. 131/rar Vl „locaşul unde stau pietrele morii"; cf. o b ó d 6°...

5° AO, Pl. 131/rar Vl, Gj „veşcă la pietrele morii"; cf. c o r l á t ă 9°...

6° GO/rar Mh „stomacul porcului": [Pentru cheag] zupuim burta porcului, *tóba*, c-aşa să zice, *tóbă*/950; cf. b á b ă 7°...

7° GO/rar Gj „gogoaşă a viermelui de mătase (păstrată pentru reproducere)"; cf. g o g o l i e...

TOBÍȚĂ s. f., pl. *tobíțe* **1°** AO, Pl. 28/rar Mh „sobă (mică) de încălzit"; cf. d ú b ă 5°...

2° GM/rar Ph dim. de la *tobă* (de porc).

TÓBLĂ s. f., pl. *tóble* GO/rar Mh „scândură groasă": Dacă vrea s-o facă-n păienti-o faci în păiente [casa], dacă nu, o face-n *tóble* de lemn, în căței, aşa-i spunem noi/953; cf. d u l á p 1°...,

TOBLÍȚĂ s. f., pl. *toblíțe*, *toblíți* AO, h. 731; GO/rar Mh „tălpig la războiu"; cf. b l ă n í ț ă 3°...

TOBOŞÁR s. m., pl. *toboşári* AMD, h. 259/rar Gr, If „viţel de doi-trei ani; junc"; cf. b a t á l[1] 1°...

TOBOŞÁT adj. GM/rar Ag [d. cojoc] „cu t o l b o a ş ă; umflat": Face cojoc *toboşát* aşa în spate/689; cf. f u l f u c á t.

TÓBURI s. pl. AO, h. 222/rar Mh „vreascuri, găteje"; cf. b ă t ă[1] 6°...

TOC s. n., pl. *tócuri* **1°** AMD, h. 230/Tr „dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

2° var. **tioc** s. n., pl. *tiócuri* AO, h. 459; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot „teacă de piele sau de tablă în care cosaşul poartă gresia": Avem gresie, *ţioc*, ne ducem şi cosim AFLR/671; cf. c i o c[2] 8°...

3° var. **tioc** s. n., pl. *tiócuri* AO, h. 636/rar Dj „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

4° AO, h. 467/rar Tr; GM/rar Cl „răsadniță": Roşiile acum nu să mai pune prin *ţócuri*, la sere, nu mai avem din alea la seră GM/832; cf. f â ş c h e á...

5° GM/rar Gr „coş (de scânduri) la căruță": Căruța era cu *toc*, că aşa dă căram boabili dă grâu dă la arie/825; cf. c á s ă 14°...

6° AMD, h. 654/rar Ph „v â r t e j la căruță"; cf. b a i g i c...

7° GM/rar Gr; GD/rar Cț „pachet din zece kilograme de bumbac tors": Un pachet d-alea avea zece kilograme de bumbac şi să zâcea *toc* GM/823; cf. p i á t r ă 5°...

8° GM/rar Db „stivă, teanc, grămadă din cărămidă, chirpici": Bucăţile de lut le dăm la soare, să usucă, le strângem *toc*, aşa de zece... /812; cf. b a n c h é t...

9° var. **tioc** s. n., pl. *tiócuri* AO, Pl. 48/Dj, prin Vl şi rar Gj; AMD, h. 557 MN/rar Ot „ustensilă de scris cu cerneală".

10° var. **tiócul** s. n. art. GO/rar Dj „numele unui dans popular": Joacă sârba, brâul, galaonu, *ţiócu*, ristemu, frunza/968.

– var. **doc** s. n., pl. *dócuri* 1° AMD, h. 230/rar Ag; **top** s. n., pl. *tópuri* 2° AO, h. 459/rar Ot; **troc** s. n. 2° AMD, h. 333 MN/rar Tr.

TOCÁ vb. I tranz. **1°** AO, h. 58/Vl, Dj, prin Gj, Ot şi rar Mh; AMD, h. 33/rar Ot, Tr, Gr „a mesteca"; cf. c l e f ă n í...

2° GO; TDO; AFLR/prin Vl şi rar Gj, Mh „a săpa mărunțind bine pământul": *Tocăm* ogoru mărunt, mărunt şi p-orm-o lom [cânepa] şi-o sămănăm GO/909; cf. p i s á 1°...

3° TDO/rar Ot; AMD; GM/rar Tr, Cl „a bate cânepa (de un lemn sau de p r o ț a p), pentru a-i frânge firul, înainte de meliat"; cf. d r o j d ă í...; AMD, ch. 1230/rar Tr, Gr „a melița"; cf. f ă r â m á 10°...

4° refl. TDO/rar Mh „a se treiera cu caii": Tot îl mănăm [calul] până când *să ţúácă* el [grâul]/941.

5° GO; TDO/rar Vl, Mh „a tăia, a sparge lemne, oase": Din cap şi din

picioare facem, piftii la Moşi. Prima dată le lom, le *tocăm*. După ce le *tocăm*, le punem la moi de seara TDO/927; cf. d e s p i n t e c á 2°...

6° TDO/rar Vl „a tăia bucăţi (de friptură)": Frigi curcanii-n cuptor, la tavă... la urmă-i ia bucătaru de-acolo, îi *tocácă* şi pune pe farfurie cât se poate/925; cf. b u c ă t u r i.

TOCÁN s. n. GO/rar Vl, Gj „tocană"; cf. i a n ă i e.

TOCÁT[1] s. n. TDO/rar Dj „acţiunea de a toca cânepa": [Cânepa] o puneam la soare, luam piuiele de lemn şi cu maiu şi ne puneam pe ea cu *tocátu*/973.

TOCÁT[2] s. n., pl. *tocáte* 1° şi *tocáturi* AMD, h. 181/prin Cţ şi rar Tl „poartă"; cf. ú ş ă 3°.

2° GM/rar Cl „porţiune de gard demontabilă": Se ducea părinţii, şi vinea cu căruţa cu scânduri dă la ferestea, şi făcea *tocáte* [...] şi l-închideam/866; c f. a r c á c i 3°...

TOCĂLÍE s. f., pl. *tocălii* 1° AMD, Pl. 171/rar Ag „unealtă a dogarului cu ajutorul căreia se răsucea teiul pentru cercurile de lemn"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

2° AO, h. 728/rar Dj „b ă r b ă t u ş la războiul de ţesut"; cf. a m n á r 2°...

3° AO, h. 262/rar Gj „veşcă la sită"; cf. c a s n á c...

TOCĂNÍCĂ s. f. GD; AFLR/Tl şi rar Cţ „tocăniţă, tocană (de pasăre sau de porc)"; cf. i a n ă i e; ~ **de péşte** AFLR/rar Tl „plachie".

TOCĂNITOÁRE s. f., pl. *tocănitóri* AO, h. 559; GO/Dj şi rar Ot; AMD, h. 443/rar Db, Ot, Tr „ciocănitoare"; cf. c i o c ă n á r...

TOCĂRÍE s. f. colect. 1° AFLR/rar Ot; GM/rar Db, Gr „totalitatea tocurilor de la uşile şi ferestrele unei case"; cf. t o c ă r í m e.

2° var. **stocăríe** s. f. colect. GO/rar Ot „lemnăria casei"; cf. b o d o c ă r i e...

TOCĂRÍME s. f. colect. GM/rar Db „totalitatea tocurilor de la uşile şi ferestrele unei case"; cf. t o c ă r í e 1°.

TOCĂTOÁRE v. **tocătór** 1°.

TOCĂTÓR s. n., pl. *tocătoáre* 1° AO, h. 496/rar Dj; AMD, h. 385/rar Gr „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

2° TDO/rar Dj; GM/rar Tr „unealtă specială pentru t o c a t cânepa": [Cânepa] poţi s-o toci cu *tocătóru* sau cu...săcurea, care ce-avea/806; cf. b ă t ú ş 2°...

3° AO, Pl. 135/rar Gj; AMD, h. 684/prin Ag, Tr şi rar Vl, Ot, Gr, Il; *tocătóri* AMD/rar VI, Ag, Ot, Gr „butuc pe care se ciopleşte"; cf. o d u n ú c...

– var. 1° **tocătoáre** s. f., pl. *tocătoáre* AO, h. 496/rar Ot; AMD, h. 385/prin Tr; *tocători* AMD/rar Gr.

TOCĂTÚRĂ s. f. colect. 1° AMD, h. 632/rar Tr, Gr „rămăşiţă (floare) de fân sfărâmat"; cf. c o á d ă 8°...

2° AO, h. 778/rar Dj; AMD, Pl. 140/rar Ot, Tr „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

3° AO, h. 622/rar Mh, Dj „impurităţi, resturi nefolositoare în grâu"; cf. b ă d ă ă n i i 2°...; GO/rar Dj [p. restr.] „grâu mărunt, care nu e bun de măcinat".

4° AMD, h. 386/rar Gr „puzderii de cânepă"; cf. b ă ţ 3°...

5° AMD, Pl. 150–151/rar Gr „lână mărunţă, de calitate inferioară, rămasă după dărăcit; canură"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

6° pl. *tocătúri* AO, h. 514/rar Dj „tăietură (de pădure); runc"; cf. c u r ă ţ ă t ú r ă 1°...

TOCEÁN s. GD/rar Cţ „piatră folosită în unele jocuri de copii".

TOCI s. GM/rar Ph „numele unui joc de cărţi".

TOCÍ vb. IV tranz. AO, h. 673; 676; GO/rar Mh „a pritoci (vinul): După zece zile [...] îl *toşăi* [vinul] şi-l puneai în butoi GO/946; cf. p i t r o c í...

TOCITORÍCĂ s. f. GM/rar Bz „vas mic din doage; putinică"; cf. b a l e r c ú ţ ă...

TÓCMA adv. TDO/rar Mh; TDM I, III/rar Ag, Tr, Gr, Cl, Il „tocmai"; cf. b a ş[1]...

– var. **támai** adv. GM/rar Ag; **tămite** adv. GO/rar Mh; **toámna** adv. AFLR/rar

Gj; **tócmna** adv. TDM II/rar Db, Vn, Bz; **tócmnai** adv. TDO/rar Dj; **tóma** adv. AFLR/rar Gj; GM; TDM III; AFLR/Ph, Tr, prin Db şi rar Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Cl, Il; **tómai** adv. TDO; AFLR/rar Mh, Dj; GM; TDM III/prin Db, Tr şi rar Vn, Bz, Cl; **tómite** adv. GO/rar Dj, Ot; **tómna** adv. TDO; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj; AMD; GM/prin Ag şi rar Vl, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl; AFLR/rar Cţ; **tómnai** adv. TDO; AFLR/Gj, Mh şi rar Vl, Dj, Ot; **tómte** adv. GO/rar Mh; **túcma** adv. GM; TDM II, III/rar Ag, Gl, Gr; **túcmai** adv. GM/rar Ph; **túgma** adv. AFLR/rar Db, Gl; **túgmai** adv. AFLR/rar Ph; **túma** adv. GM; TDM II; AFLR/Vn, Bz, Il, prin Ph, Br şi rar Gr, Cl; AFLR/rar Cţ; **túmai** adv. GM; TDM III; AFLR/rar Ph, Vn, Br, Tr, Gr, Il; **túmna** adv. GM/rar Ph, Bz, Br; **túmnai** adv. TDM II/rar Ph.

TOCMEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Vn „petrecere înainte de nuntă (după ce se înţeleg părinţii mirilor); logodnă": Părinţii pă urmă să-mpacă di zestre-acolo, ce îi da şi ăla şi ăla, ş-apăi făcea *tohálă*; s-aduna lume-acolo, bea, mânca-ntr-o seară, juca GM/748; cf. a ş e z á t...

2° var. **tómnă** s. f. GO/rar Dj „sumă de plătit (conform înţelegerii, tocmelii)": A dat douăşcinci de mii de lei la nuntă, *tómna* lăutarilor/976.

3° var. **tómnă** s. f. AO, h. 372/rar Mh „aldămaş"; cf. a d ă l m á ş...

4° var. **togmeálă** s. f., **de-a togmélii**, în expr. *a da ~ ~* AFLR/rar Cţ „a începe să se tocmească": Dăm *dę-a togméļi*-aci, nu! „ai să bem câte-o ţuică"/891.

– var. 1° **togméală** s. f. AMD, h. 154/rar Br; **tomeálă** s. f. GM/rar Bz, Il; **tómnă** s. f. AFLR/rar Dj; **tomneálă** s. f. AFLR/rar Dj.

TOCMÍ vb. IV tranz. şi refl. **1°** GM; TDM I, III/rar Vl, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, If „a cădea la învoială cu cineva; a stabili condiţiile unei acţiuni; a arvuni"; cf. a d ú c e 2°...

2° var. **tomni** vb. IV tranz. TDO; AFLR/Dj, prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, Pl. 134/rar Ot, Il „a angaja pe cineva ca lucrător, meşter etc.".

3° refl. GM/rar Bz „a (se) logodi; a face t o c m e á l ă 1°"; cf. a ş e z á 1°...

4° var. **a se tomí núntă** loc. vb. GM/rar Bz „a se stabili data şi condiţiile nunţii".

– var. **tomi** vb. IV tranz. şi refl. 1° AFLR/rar Mh, Dj; GM/Il, şi rar Db, Bz, Ot, Tr; 2° AFLR/prin Mh, Dj şi rar Il; **tomni** vb. IV tranz. şi refl. 1° TDO; AFLR/prin Dj şi rar Vl, Gj, Mh; GM; AFLR/Tr şi rar Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot; 2° TDO; AFLR/Dj, prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, Pl. 134/rar Ot, Il; 3° TDO/rar Dj; TDM III/rar Tr; **tumni** vb. IV tranz. 2° AFLR/rar Gj.

TOCMÍT adj., pl. *tocmíţi* **1°** GM/rar Cl, Il „înţeles cu cineva, în vederea unei afaceri, acţiuni".

2° var. **tomnít** adj., pl. *tomníţi* AO IV, h. 643; AFLR/prin Mh, Dj; TDM II/rar Bz „angajat ca lucrător la cineva".

– var. 2° **tomít** adj. AFLR/rar Mh, Dj.

TÓCMNA v. **tócma**.

TÓCMNAI v. **tócma**.

TOCOŢÉL s. m., pl. *tocoţéi* AO, h. 732/rar Mh „scripete la iţe"; cf. a j u t ó r 13°...

TOCSÚN adj., f. *tocsúnă* AMD; GM/rar Tr, Gr „supărăcios, ursuz, urâcios": Inima [îi] *tocsúnă*, e *tocsún* la inimă, supărăcios, neprimitor, posomorât GM/835; cf. b a l a m ú t 3°...

TOCÚŞ s. n., pl. *tocúşuri* AMD, h. 333 MN/rar Db dim. de la *toc* (pentru gresie).

– var. **tiocúş** (2 sil.) s. n., pl. *tiocúşe*, *tiocúşuri* AO, h. 459/rar Vl; **tiolcúş** (2 sil.) s. n., pl. *tiolcúşe*/rar Mh; **tiuclúş** (2 sil.) s. n., pl. *tiuclúşuri* AO/rar Mh; **tiulcúş** (2 sil.) s. n., pl. *tiulcúşe* GO/rar Mh.

TOFOLÓG v. **tăvălúg 1°, 6°.**

TOFOLÚG v. **tăvălúg 1°.**

TOGMEÁLĂ v. **tocmeálă 1°, 4°.**

TOHÁICĂ v. **tohoárcă**.

TOHOÁRCĂ s. f. TDM II/rar **Br** „cojoc ciobănesc, fără mâneci, din piei de oaie (cu lâna în afară); bundă": A dat de un cioban care era cu oile-aicea, cu *tohoárca* pă el îmbrăcat acolo-șa și el ciobănește/737; cf. b i t ú ș ă 1°...

– var. **tohăică** (3 sil) s. f. AMD/rar Br.

TOHÓC s. n. colect. 1° AO, h. 622; AFLR/prin Mh, Dj și rar Gj „impurități, resturi nefolositoare în boabele de grâu": *Tohócu* ăla, *tohócu* din el [= grâu], neghină, țoițarii, diferite flori de... pălămidă, care mai sânt din astea, le scoate dedesubtu mașinii, *tohóc* i se zice AFLR/929; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° AO, h. 498/rar Gj „rămășițe de făn sfărâmat (folosite în hrana porcilor sau în inhalații)"; cf. c o á d ă 8°...

3° var. **tuóc** s. n. AMD, Pl. 140/rar Tr „ogrinji"; cf. c o c e â n 4°...

4° GO/rar Vl „lână mărunță, de calitate inferioară, rămasă la dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

– var. **tuhóc** s. n. colect. 1° AO, h. 622/rar Mh; **tuóc** s. n. 2° AMD, h. 632/rar Tr.

TOI s. n., pl. *toáie* AO, h. 325/rar Gj „loc în albia unui pârâu unde apa este adâncă și repede; șuvoi".

TOÍ vb. IV refl. AO, h. 325/rar Gj [d. ape curgătoare] „a curge din abundență și cu zgomot".

TOIÁGĂ s. f., pl. *toiégi* AMD, h. 389; 411/rar Tr „nuia subțire (de salcâm, folosită la afânarea lânii sau a cânepii)": Zgrebenii îi bat cu *toiága* AMD/829. [Lâna] o batem c-o *tuiágă* [...] o cracă d-astea dă salcâm, ca să umfle lână când o speli GM/777; cf. a r c ú ș 2°...

– var. **tuiágă** s. f., pl. *tuiégi* AMD, h. 411; GM/rar Tr, Gr.

TOITÁN (2 sil.) s. m., pl. *toitáni* GM/rar Tr „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

TOITÁNĂ (3 sil.) s. f. **1°** AMD, h. 138; GM/prin Tr și rar Db, Ot „fetișcană": Îi câte-o fată d-astea micili, *toitáná*, nu fată mare, îi cară apile [mortului] GM/805; cf. b ă i e t á n ă...

2° var. **șoitánă** (3 sil.) s. f./adj. GO/rar Vl „(fată) înaltă, voinică"; cf. î n á n t.

TOITĂNĂC (3 sil.) s. m., pl. *toitănáci* AMD, h. 141/rar Tr „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

TOITĂNÁȘ (3 sil.) adj., f. *toitănáșă*, pl. *toitănáși*, f. *toitănáșe* AMD; GM/rar Ot, Tr [d. copii] „măricel".

TOITĂNÉL (3 sil.) **1°** adj., pl. *toitănéi*, f. *toitănícă* AMD, Pl. 124–125; GM/rar Db, Gr [d. ființe și plante] „măricel": Vătui îi spunem la iepure când e *toițănél* așa AMD/816. Dacă-l udăm, să face răsadu [de tutun] ca...cum să spui eu... *toițănél* așa GM/824.

2° s. m./ adj. GM/rar Db, Gr „(pui de găină) măricel, când începe să aibă pene".

TOITĂNÍȚĂ (4 sil.) s. f., pl. *toităníțe* AMD, h. 138/rar Tr dim. de la t o i t a n ă 1°.

TOLÁJ v. **talágі**.

TOLBĂR s. m., pl. *tolbári* AMD/rar Ot „negustor ambulant, care umblă cu t o l b a l ă°"; cf. c o r o p c á r...

TÓLBĂ s. f., pl. *tólbe* **1°** AMD; GM/rar Ot, Cl „un fel de ladă purtată în spate de negustorii ambulanți"; cf. c o r ó p c ă.

2° var. **tórbă** s. f., pl. *tórbe* AMD, h. 402/Tl „traistă"; cf. s ă c ă t é u...

3° var. **tórbă** s. f. AFLR/rar Tl „parte a năvodului în care se adună peștele prins"; cf. m á t i ț ă...

4° GO/rar Gj „vermorel": Nu ziceam pompă de stropit, să spunea *tórbă* GM/725; cf. f o r m o r é l...

– var. **4° tórbă** s. f., pl. *tórbe* GM/rar Vn.

TOLBĂRÍE s. f. GM/rar Ot „negustoria cu t o l b a l ă°": La noi s-a făcut avere numai cu... *tolbăríia*/760.

TOLBÍȚĂ s. f. AFLR/rar Tl dim. de la *tólbă* („parte a năvodului în care se prinde peștele").

TOLBOÁȘĂ s. f. GM/rar Ag „umflătură din croială (la cojoc în spate)": [Acum] nu

face cojoc cum să lucra odată, bătrân, cu *tolbo̯áș*-așa. Face cojoc... îl trage pă talie frumos/689.

TOLCÉR s. n., pl. *tolcére* AO, h. 238; AFLR/Gj, Mh; *tolcéruri* AO/rar Mh „pâlnie": *Tolcér* sau pâlnie acuma mai nou AO/912; cf. l é i c ă[2]...

– var. **tolcére** s. m., pl. *tolcéri* AO/Gj, Mh și rar Vl; **tulcér** s. n., pl. *tulcére* AO/rar Gj, Mh; *tulcéruri*/rar Gj; **tulcére** s. m., pl. *tulcéri*/rar Gj, Mh.

TOLCÉRE v. **tolcér**.

TOLDĂU s. n. GO/rar Mh „cui mare; piron"; cf. b o s c h i u...

TOLOÁCĂ s. f., pl. *toloáce* AMD, h. 590; GD/Tl „teren cultivabil, lăsat (un an sau mai mulți) să se odihnească"; cf. l i v ă d i e 4°...

TOLTOÁȘĂ s. f., pl. *toltoáșe* AO, h. 101/rar Dj „gheb, cocoașă"; cf. b o ș o á l c ă 2°...

TOLTÚȘĂ adj. f., pl. *toltúși*, **prúnă** ~ GM/rar Ag „soi de prune".

TÓMA v. **tócma**.

TOMÁDE v. **dumádă**.

TÓMAI v. **tócma**.

TOMÁN v. **tamán**.

TÓMAN v. **tamán**.

TOMEÁLĂ v. **tocmeálă 1°**.

TOMÍ v. **tocmí 1°, 2°**.

TOMÍT v. **tocmít 2°**.

TÓMITE v. **tócma**.

TÓMNA v. **tócma**.

TÓMNAI v. **tócma**.

TOMNÁTIC[1] adj., pl. *tomnátici*, f. *tomnátică* AO, h. 816/prin Dj și rar Ot; AMD, Pl. 159/rar Ag, Vn, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl [d. animale, păsări] „născut toamna (târziu)": Miel *tomnátic* [e] fătat târziu, intră-n toamnă/975.

TOMNÁTIC[2] s. n. **1°** AO, h. 816/rar Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 159/rar Db, Tr, Cl, Il „perioadă a anului cuprinsă între coborârea oilor de la munte și căderea zăpezii (între Sfântul Dumitru și Sfântul Nicolae)".

2° AO, h. 816/prin Vl și rar Gj, Mh, Dj, Ot, Tr; AMD, Pl. 159/Ag, Ph, Vn, Bz, Br, prin Cl și rar Vl, Db, Gl, Ot, Tr, Il, Cț „păscutul, pășunatul oilor în perioada toamnei".

3° AO, h. 816/rar Gj, Dj; AMD, Pl. 159/prin Ag, Il și rar Vl, Ph, Cl „plată (în bani sau alimente) dată ciobanului care paște oile în perioada toamnei".

TÓMNĂ v. **tocmeálă 1°–3°**.

TOMNEÁLĂ v. **tocmeálă 1°**.

TOMNÍ v. **tocmí 1°– 3°**.

TOMNÍT v. **tocmít 2°**.

TOMNOCÉL s. m., pl. *tomnocéi* AMD, h. 220/rar Tl „tăietei"; cf. d e d i ț é i...

TOMOLÓG v. **motológ**.

TOMÓR v. **tumoáră**.

TÓMTE v. **tócma**.

TÓNĂ v. **toánă**[2] **3°**.

TONÉȘTE adv. GM/rar Cl [d. modul de a pescui] „coborând și ridicând alternativ năvodul pentru a scoate tot peștele dintr-o t o a n ă 2°": Cu plasa dădeam așa *tonéște*, mergeam cu... pân apă [...] mergeam șapte-opt-zece metri, o săltam în sus/832.

TOP[1] v. **toc 2°**.

TOP[2] s. n., pl. *tópuri* **1°** GD/prin Tl „pachet de sculuri de bumbac"; cf. p i á t r ă 5°...

2° AMD, Pl. 103/rar Tl „grămadă, teanc de fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

TOP[3] v. **tópcă 1°**.

TÓPĂ v. **tópcă 1°, 2°**.

TOPĂRÁȘTE v. **toporáște**.

TÓPCĂ s. f., pl. *topci* **1°** AO, Pl. 55; AFLR/rar Dj „minge din cârpe (sau din piele de miel umplută cu lână)"; cf. c ó t c ă[1]...

2° var. **tópă** s. f., pl. *tópe* AMD, h. 528/rar Tl „bulgăre de zăpadă"; cf. b o l o v á n 1°...

3° AO, h. 624/rar Mh „așternut din buruieni la baza unei clăi (de fân)"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

– var. **top** s. n. 1° GD/rar Cț; **tópă** s. f., pl. *tópe* 1° GD/rar Tl; 2° AMD, h. 528/rar Tl.

TOPEĂLĂ s. f. GO/rar Mh; AMD, Pl. 102; GM/rar Vn, Bz, Br, Cl „acțiunea de a topi; topire": [Cânepa] o băgăm la *topo̯álă*

în baltă, ş-o topim, ş-o scoatem GO/967; cf. d u b e á l ă 1°...

TOPÉLNIȚĂ s. f., pl. *topélniți* AO, h. 710/rar Ot „topilă"; cf. b â l v á n^2 1°...

TOPÍ vb. IV refl. AMD, Pl. 145/rar Vl [d. caş] „a se dospi; a fermenta"; cf. a c r í 1°...

TOPÍLĂ s. f. **1°** pl. **topili** AO, h. 710/prin Mh şi rar Gj; AMD, Pl. 102/prin Il şi rar Cl, Tl „topile"; cf. b â l v á n^2 1°...

2° colect. AMD, Pl. 102/rar Ph „fire de cânepă rămase nedezvoltate (şi uscate pe cânepişte)"; cf. b o d í n i...

TOPISÁLĂ s. f. GO/rar Vl „grăsime rămasă de la o mâncare, folosită din nou la gătit".

TOPÍT adj. AMD, h. 588; GM/Tr şi rar Db, Gr [d. băligar] „fermentat şi fărâmiţat"; cf. p ă m â n t ó s.

TOPITOÁRE s. f., pl. *topitóri* AO, h. 710/prin Dj şi rar Vl; AMD, Pl. 102; TDM I/prin Ag şi rar Db, Ph, Bz, Tr, Cţ „topilă"; cf. b â l v á n^2 1°...

– var. **topitór** s. n. AMD, Pl. 102/rar Cl.

TOPITÓR v. **topitoáre.**

TOPITORÍE s. f., pl. *topitorii* AO, h. 710/rar Ot; AMD, Pl. 102/rar Db, Bz, Ot „topilă": cf. b â l v á n^2 1°...

TOPLAMÁ v. **taplamá 1°, 2°.**

TÓPLIȚĂ^1 s. f. **1°** GM/rar Vn „groapă umplută cu pământ mocirlos în care se plantează butaşii de viţă-de-vie": Puneam...ciocârlii, să spunea ciocârlii; tăiam din viţă d-aia şi... o puneam direct cu sapa la gropi; se spunea *tópliţă*/725.

2° var. **toplíţă** s. f. AO, h. 710/rar Vl „topilă"; cf. b â l v á n^2 1°...

TÓPLIȚĂ^2 s. f., pl. *tópliţe* AMD; GM/rar Bz, Tl „maşină de curăţat porumbul de pe ştiuleţi": *Tópliţe* le zicea la astea care batem noi cu... porumb cu ele. E ca un tub rotund aşa, într-o parte curge grăunţele, într-o parte curge ciocanele şi-aicea-n faţă are coşu unde turnăm porumb GM/740; cf. g h e u r ă t ó r i...

TOPLÍȚĂ v. **tópliţă**^{1} **2°.**

TOPOLOGEÁN s. m., pl. *topologéni* AMD/882 „locuitor din comuna Topologu".

TOPORÁŞUL s. n. art. **1° ~ pădúrii** AO, h. 559/rar Dj „ciocănitoare"; cf. c i o c ă n â r...

2° de- a ~ loc. subst. GM/rar Tr „numele unui joc de copii".

TOPORÁIE s. f., pl. *toporíi* AO, h. 458/rar Dj „coadă de coasă; toporişte"; cf. c o á d ă 21°...

TOPORÂȘTE s. f., pl. *toporâşti* AO, h. 458; TDO; AFLR/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; *toporâştii*/rar Gj „coadă de coasă; toporişte"; cf. c o á d ă 21°...

– var. **topărâşte** s. f., pl. *topărâşti* AO, h. 458/rar Vl, Gj; **toporişă** s. f., pl. *toporişi* TDO/rar Mh.

TOPOREÁN s. m., pl. *toporéni* AMD/805 „locuitor din comuna Toporu".

TOPORÉL s. n., pl. *toporéle* AMD, Pl. 2/rar Cţ dim. de la *topor.*

TOPORÍŞĂ v. **toporâşte.**

TOPÓRUL s. n. art. GD/rar Cţ „numele unui dans popular".

TOPSÍE v. **tipsíe 3°.**

TOR s. n. **1°** GM/prin Gr şi rar Tr şi s. m., pl. *tori*/rar Gr „băligar (amestecat cu paie) presat şi uscat, folosit drept combustibil"; cf. t i z í c 1°...

2° colect. GO/rar Ot; GM/prin Tr şi rar Ot „rămăşiţe de frunze, gunoi (de la viermii de mătase)": [Viermii] i-am ales dă... dă *torţ*-ăla, le-am dat să mănânce/778.

3° colect. AO, h. 778/prin Mh; AMD, Pl. 140/rar Ot „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

4° AMD, Pl. 139–140/prin Ot şi rar Ag, Tr, Gr „locul din faţa strungii unde stau oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

5° AO, h. 212/rar Mh „strat de frunze uscate şi sfărâmate (în pădure)".

6° colect. AO, h. 709/rar Mh „fire de cânepă rămase nedezvoltate"; cf. b o d í n i...

TÓRBĂ v. **tólbă 2°– 4°.**

TORBÍŞCĂ s. f. GD/rar Tl dim. de la t o r b ă (la năvod).

TORBOSEÁLĂ v. **târboseálă 1°.**

TORCĂRÍE s. f., pl. *torcării* AO; GO; TDO/rar Vl „clacă la tors": Torcăriile să fac mai mult iarna TDO/914; cf. c l á c ă 1°...

TORCĂTOÁRE[1] s. f., pl. *torcătoáre* 1° AMD, Pl. 104/rar Tr „drugă"; cf. d e p ă n ă t o á r e 3°...

2° AMD, Pl. 171/rar Cl „ustensilă folosită de dogar la răsucirea firelor de tei (pentru legat cercurile)"; cf. a d u c ă t ó r[2] ...

TORCĂTOÁRE[2] v. **torcătór.**

TORCĂTÓR s. n., pl. *torcătoáre* AMD, Pl. 114/rar Ot, Tr „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

– var. **torcătoáre** s. f., pl. *torcătóri* AMD/rar Tr.

TORCĂTORÍE s. f., pl. *torcătorii* AO, h. 500/rar Gj „clacă la tors"; cf. c l á c ă 1°...

TORCĂTÚRĂ s. f., pl. *torcătúri* GM/rar Ph „torsătură": Eu zic că nu-ncapeîntr-un tren toate *torcăturile* [mamei]/711.

TÓRCEA s. m. GM/rar Db „poreclă pentru un bărbat care toarce".

TORCEĂ vb. II AO, h. 962 MN; AFLR/Mh, Dj, prin Vl, Ot și rar Gj; AMD, ch. 1238/Db, Ph, Tr, Gr, Cl, Il, Cț, prin Ag, Ot și rar Gl, Bz, If „a toarce".

– var. **torcí** vb. IV AMD, ch. 1238/prin Br și rar Vn, Bz; GD/rar Tl.

TORCÍ[1] v. **storcí 1°.**

TORCÍ[2] v. **torceá.**

TÓRIȘTE s. f., pl. *tóriști* 1° AMD, Pl. 139–140/Tr, prin Ag și rar Db, Ot, Tl; *tóriștii* AO, h. 776/Dj, prin Ot și rar Mh, Tr „locul din fața strungii unde stau oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

2° AO, h. 413; 776/rar Dj; AMD, Pl. 158/rar Tr; *tóriștii* AO, h. 776/rar Mh, Dj „locul din incinta gospodăriei unde se pune iarna (pe pământ) nutreț pentru hrana vitelor sau a oilor".

3° colect. AO, h. 778/Vl, Gj, Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 140/Ag, Ot, prin Vl și rar Cț „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

4° AO, h. 778/rar Dj „locul unde este așezată târla oilor".

5° colect. AMD, h. 632/rar Ot „rămășițe din făn sfărâmat (folosite, de obicei, în hrana porcilor sau în inhalații)"; cf. c o á d ă 8°...

6° var. **stóriște** s. f. colect. AMD, h. 627/rar Cl „(tulpini de porumb sfărâmate folosite ca) așternut sub claie"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

7° colect. GM/rar Ph „resturi de alimente": Am vărsat laptele la baltă [...] a rămas *tóriște* dă lapte acolo-nchegat/718.

8° GM/rar Tr „arie la treierat"; cf. á r i e 2°...

– var. **stároște** s. 1° AMD, Pl. 139–140/rar Cl; **stóreș** s. n. 1° AMD/rar Ag; **stóriște** s. f., pl. *stóriști* 1° AMD, h. 280; Pl. 139–140/Tr, Cl, Il și prin Gr, Cț; 2° AMD, Pl. 158; GM; AFLR/rar Ph, Gr, Il, Cț; 3° AMD, PL. 140/prin Br și rar Ph, Cl; 4° AMD, h. 675/rar Ag; **stóruști** s. n., pl. *stóruște* 1° AMD/rar Tl; **toríște** s. f. 5°AMD, h. 632/rar Db; **tóroște** s. f. 3° AO, h. 778/rar Mh; **túriște** s. f. 1° AMD, h. 280/rar Ag; 3° AO/rar Vl; 5° AMD/rar Ot.

TORÍȘTE v. **tóriște 5°.**

TORMENTÁT adj., pl. *tormentáți* AMD, h. 157 MN/rar Il „beat"; cf. b e a t 1°, 2°...

– var. **turmendát** adj. AFLR/rar Cț.

TORNÁ v. **turná 3°.**

TORNAZLÍVĂ v. **târnozlivă.**

TORNĂTOÁRE v. **turnătoáre 2°, 3°.**

TOROCÁLĂ s. f. 1° GM/rar Vn, Bz „reziduuri la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h i n ă 4°...

2° AMD, h. 632/rar Br „rămășițe de făn sfărâmat (folosite la hrana porcilor sau pentru inhalații)"; cf. c o á d ă 8°...

TOROCĂLÍ vb. IV refl. GM/rar Vn [d. grăsimi] „a se zdrobi prin topire": [Osânza] să topește-ntâi ea [...] ș-o fierbem așa vreo jumăta de oră, mai bine, până *să torocălléște* ea așa și după aia-ncepem să punem sodă/726.

TOROFÍNĂ s. f. GM/rar Ph, Cl, Il „reziduuri la prepararea săpunului": Rămânea

un fel de trânci așa dă... apă roșie așa ca un fel de *torofliín*-așa/720; cf. b o r o g h i n ă 4°...

– var. **toroșínă** s. f. GM/rar Il.

TOROMEÁLĂ v. **târomeálă**.

TOROMÍ v. **târomí**.

TOROMNÍ v. **târomí**.

TOROȘÍNĂ v. **torofínă**.

TÓROȘTE v. **tóriște 3°**.

TORS s. n. AMD, h. 392/rar Ot „fire toarse luate de pe răşchitor; tort"; cf. b u ş 3°...

TORT s. n. **1°** AMD, Pl. 120/rar Ag „legătură, mănunchi de fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

2° AO, Pl. 87/rar Vl „băteală, bătătură"; cf. b ă t ă í ț ă...; în constr. ~ în ~ TDO/rar Vl „țesut numai din cânepă sau in": Făceam cămăși de *tort în tort*... torceam suptire și băteam tot fuior și urzeam tot fuior și făceam cămașe de *tort în tort*/919.

TÓRTĂ v. **toártă 2°**.

TORTÉL s. m. AMD, h. 315/rar Db, Bz, Gr „plantă agățătoare, parazită, fără frunze, cu tulpina filiformă, care se răsucește în jurul plantelor pe care trăiește; torțel": *Tortélu* e galben și subțire ca mătasea [de porumb], se așterne pe pământ ca o plapomă/824; cf. l á n d r ă.

TORTÍȚĂ s. f., pl. *tortițe* AO, h. 429/rar Dj „bărbie la găină"; cf. a l b i ș o á r ă 3°...

TORTORÉȚ s. m. **1°** GO/rar Vl „făcăleț având la capăt două bețișoare fixate în formă de cruce (folosit la frecat fasolea)"; cf. g i u r[2]...

2° var. **totoréț** s. m., pl. *totoréți* GO/rar Vl „lemn rotund, nedespicat": *Totoréț*[1] de fag, de fag, de tufan, nu mai da cu feresteu-n două, să mai facă scânduri/919; cf. b u t **4°**...

TOT adj. pron. nehot., f. *toátă* AO, Pl. 98/rar Dj; AMD/rar Br; AFLR/rar Ct „fiecare": *Tǫátă* crăculița are băsicuță/754. Mâncam bătaie aproape-n *tǫátă* zâua de la tata/898.

TOTÁRLĂ s. f., pl. *totárle* **1°** AO, h. 732/prin Dj și rar Ot „scripete la ițe"; cf. a j u t ó r 13°...

2° AO, h. 727, 728/rar Dj [la pl.] „cele două piese la războiul (b ă r b ă t u ș și m u i e r u ș c ă) cu ajutorul cărora se fixează sulul dinapoi în timpul țesutului"; cf. c i o á c ă[1] 9°...

3° AO, h. 786/rar Dj „rotiță cu găuri la bătătorul de scos unt"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

4° AO, h. 120/Dj; *totárli*/rar Dj „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

– var. **4° tatárlă** s. f., pl. *tatárle* AO, h. 120/rar Mh.

TOTÂRLÍE s. f., pl. *totárlii* AO, h. 120/rar Dj „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

– var. **tatârlíe** s. f., pl. *tatárlii* AO, h. 120/rar Mh.

TÓTODATĂ adv. AO, h. 613/rar Dj; GM/rar Vl, Il „prin surprindere; deodată": Și eu l-am văzut [lupul] *tótodată* și m-am speriat/838; cf. p o s t r o m ó l u l 2°.

TOTOLÁN adj., pl. *totoláni* GM/rar Vl „dolofan": [Puii de urs] era frumoși așa, *totolánii*/678; cf. d u d u m á n ă...

TOTOLOLOÁȚE s. pl. GM/rar Vn „resturi din inflorescența cânepii, care cad la bătut": Pă măsură ce băteam [cânepa], mai dam cu munuș-aia pă deasupra, că pica și flori d-alea cu *tototolǫátile* alea/726.

TOTÓR v. **tutór**.

TOTORÉȚ v. **tortoréț 2°**.

TOTOROGHEÁLĂ s. f. GM/rar Db „vorbă multă; vorbărie".

TÓTUNICA adv. GM/rar Ph dim. de la *totuna* („peste tot, uniform"): Te faci la gură *tótunica* dă alviță/704.

TOVÁROȘ s. m., pl. *továroși* AO, Pl. 50/Vl, Mh, Dj și rar Gj, Ot; AMD, Pl. 14/Ot, prin Ag și rar Vl, Tr „tovarăș; asociat"; cf. c u m p a n í u.

TOVÁROȘĂ s. f., pl. *továroșe* AO, Pl. 50– 51/Vl, Mh, Dj și rar Ot; AMD, Pl. 14/Ot, prin Ag și rar Tr „tovarășă".

TOVAROȘÍCĂ s. f., pl. *tovaroșici* AO, Pl. 50–51/rar Dj dim. de la t o v a r o ș ă; cf. t o v ă r ă ș í ț ă.

– var. **tovoroșícă** s. f. AO, Pl. 50–51/rar Dj; AMD, Pl. 14/rar Ot.

TOVĂRĂȘÍ vb. IV tranz. și refl. GM/rar Vl, If „a (se) întovărăși": Să făcea cete, care *să tovărășáscă* mai mulți oameni la un loc/849; cf. d e o l d ă ș í...

TOVĂRĂȘÍT adj., pl. *tovărășíți* AO, h. 761/rar Dj „întovărășit".

TOVĂRĂȘÍȚĂ s. f. AO, Pl. 50–51/rar Ot dim. de la *tovarășă*; cf. t o v a r o ș í c ă.

– var. **tovăroșíță** s. f. AO, Pl. 50–51/rar Dj.

TOVĂROȘÍȚĂ v. **tovărășíță**.

TOVOROȘÍCĂ v. **tovaroșícă**.

TOVOROȘÍE s. f. GM/rar Ot „tovărășie".

TPF v. **ptru(u)**.

TPR v. **ptru(u)**.

TRABUZÁN v. **trapazán 2°**.

TRÁCĂ s. f., pl. *trăci* GM/rar Tr „clopot mare": [Avea] o *trácă* dintr-alea marili, o acioaie dintr-alea marili la spate legată/809; cf. a r ă ń g...

TRACTÁ vb. tranz. I AFLR/rar Dj; TDM I/rar Ot „a trata (medical)".

TRACTAMÉNT s. n. TDM I/rar Ot „tratament medical".

TRACTORÍE s. f. GM/rar Il „meseria de tractorist".

TRAFÁG s. n. GM/rar Tr „fierăstrău mecanic, gater": *Trafág* [zicem] la ăsta care scoate blănărie multă/802; cf. b a n ț í g 1°.

TRÁGĂ s. f., pl. *trăgi* **1°** AMD, h. 349/Ph, Bz, prin Br, Cl și rar Il „tigvă cu care se trage băutura din butoi"; cf. t â l v 2°...

2° AMD/rar Bz „cociorvă"; cf. d r ă g l u 2°...

3° GM/rar Ag „un fel de targă, cu care se trag paiele de pe arie": Trei [persoane] erau cu boii la *trágă*, care târa paili dă la mașină mai dăparte dă mașină/788; cf. t â r ă ș 2°.

4° AMD, h. 645/rar Ph „sanie pe care se transportă plugul".

5° AMD, h. 246/rar Ot „dispozitiv care se pune la roata căruței pentru a o împiedica; piedică"; cf. t â r ș ă n ú ș...

6° GD/rar Cț „scândură cu mâner folosită la adunatul spicelor de pe arie la steajer"; cf. î m p i n g ă t ó r...

7° GM/rar Il „darac (pentru lână)"; cf. d a r â c 1°...

TRÁGĂN[1] s. n., pl. *trágăne* **1°** AMD, h. 110/rar Ag „flegmon la subțioară"; cf. b r o á s c ă 5°...

2° s. m., pl. *trágăni* AMD, h. 108/rar Tl „furuncul"; cf. c ă r t i ț ă 2°...

3° AMD/rar Tr, Il „furuncul (la gâtul vitelor)".

4° AMD, Pl. 157–158/rar Ag „boală la oi constând în inflamarea ugerului; răsfug"; cf. b o b o ș e â l ă...

TRÁGĂN[2] s. n., pl. *trágăne* **1°** AMD, h. 349/prin Il și rar Cl „tigvă cu care se trage băutura din butoi"; cf. t â l v 2°...

2° var. **tragánă** s. f., pl. *tragáne* AMD, h. 657/rar Br „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

TRAGÁNĂ v. **trágăn**[2] **2°**.

TRÁGE vb. III tranz. **1°** TDO/rar Mh „a chema; a impune cuiva să meargă într-un anumit loc sau la ceva": L-*a tras* la control medical/964.

2° a ~ aténția GM/rar Ot „a atrage atenția; a atenționa"; cf. o c h i 9°...; AFLR/rar Dj „a fi atent la": L-a pus să supravegheze rogojinile, să nu să-ncurce cu unu și cu altu acolo, *să trágă aténția* la rogojini/990; cf. m í n t e 1°...

3° refl. AFLR/rar Tl [d. picioare] „a se subția; a se dezumfla".

4° AO, Pl. 118–119/rar Mh „a înveli urzeala": Ieri *trásăi* pă sul/950; cf. d e z v ă l u í 1°...

5° AO, Pl. 86/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 389/rar Ag, Tl „a pieptăna (cânepa)"; cf. g r e b l á 2°...

6° AO, Pl. 86/rar Gj, Mh; AMD, h. 387; GM/prin Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Gr, Tl „a dărăci (lâna, cânepa)": [Lâna] o spălam, o duceam la trăgătoare, o

trăgáim, puneam furca, torceam GM/746; cf. a l é g e 2°...

7° AO, h. 944/rar Gj „a țesăla"; cf. ț e s ă l á.

8° AO, Pl. 141/Dj și rar Vl, Ot; AMD, Pl. 180/Cl, Il, prin Ag, Ot, Tr și rar Vl, Db, Bz, Gr „a cărnoi pieile de tăbăcit": Dă la gripcă, o gripcuie, *trágе* pieile AMD/766; cf. a r g ă s í 1°...

9° AMD, Pl. 180/rar Ag „a jupui (mielul, oaia)"; cf. b e l i 1°...

10° AO, Pl. 99/Vl și rar Gj, Ot „a argăsi"; cf. c r u ș í...

11° AO, h. 701/prin Mh și rar Gj „a extrage mierea din faguri".

12° refl. AO, h. 675/rar Vl, Gj [d. vin] „a deveni cleios, bălos; a se strica"; cf. î m b ă l o ș á...

13° refl. TDO/rar Mh [d. săpun, la preparare] „a căpăta consistență, a se lega": [Săpunul] când să vede că fierbe bine, atuncea *să tráźe* pe ștircă ca... ca mierea. *Să tráźe* ș-atuncea-i fiert bine/940; cf. î n g r o ș â...

14° și refl. **a (se) ~ prășilă** AFLR/rar Ot „a prăși": Nu mai *trágem* nicio praşă/995; cf. p r ă ș i l á...

15° intranz. AO, Pl. 12/rar Mh „a se văita de durere"; cf. a o l i...

16° refl. TDM III/rar Cl [în jocurile de copii] „a se număra"; cf. d e s c â n t á...

17° refl., în expr. **a se ~ de neam** GM/rar Il „a fi neam, rudă; a se ține neam".

18° refl., în expr. **a se ~ de gâlci** GM/rar Ot „a lipsi nemotivat; a chiuli".

TRAIÓR v. **trión**.

TRÁISTĂ s. f. **1°** pl. **trăiști** AO, Pl. 132/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 402 MN/Vl, Ot, prin Ag, Db, Ph, Tr și rar Gr, Cl, Il, Cț; *trăiste* AMD, h. 132; Pl. 168/Vn, Bz, Br, prin Ag, Cț și rar Vl, Ph, Tr, Cl, Tl; *trăistii* AMD, h. 132/prin Tr și rar Db, Cl, Cț „traiste"; cf. s ă c ă t é u...

2° GM/Db, If, Cl, Il, prin Ph și rar Vn; GD/rar Cț; art. **tráista pópii** GD/rar Cț „cecul porcului": Porcul are o burtă mai mare și... o altă burtă mai mică, dă-i spunem *tráiștă* GM/827; cf. b á b ă 9°...

3° GO/rar Gj; GM/rar Vn; art. **tráista lui Crăciun** GO/rar Gj „tobă mică, umplută în cecul porcului": Ș-a mai mică, [toba] aia umpleam ficatu, plumânu, tot așa ca cartaboșii, aia-i spune *tráișta lu Crăcún* GO/947; cf. b a b i c...

4° GM/rar Gr „stomacul porcului"; cf. b á b ă 7°...

5° GM/rar Vl „țesătură rară pentru sedilă": Avea săculete de *tráiștă*, dă pânză/683; cf. c i u r í c ă.

6° GM/rar Ph, pl. *trăiști* AO, h. 783/rar Ot; *trăiste* AMD, h. 682/rar Bz „sedilă": [Urda] o scoate ș-o pune la *tráiștă* [...] dă să scurge zeru dân ea GM/707; cf. c é n d e l ă...

7° tráistă-n băț, *lúna lui* ~ ~ ~ AMD, h. 507/rar Ph, Bz, Br, Cl, Cț „numele lunii martie"; cf. c a p 20°...

– var. **stráiță** s. f., pl. *stráițe* 1° AO, h. 510/rar Vl; AFLR/rar Db; **tráiste** s. f., pl. *tráiste* 1° AMD, h. 402 MN; GM/rar Cl, Cț; **tráistie** (3 sil.) s. f., pl. *trăistii* 1° AMD, h. 402 MN; 507/rar Cl, Il, Cț; **trăiță** s. f., pl. *tráițe* 1° AMD, h. 402 MN/rar Cț; **trástie** (3 sil.) s. f., pl. *trástii* 1° AMD, h. 402 MN; 507; GD/Cț; 2° GD/rar Cț; **trăștie** (3 sil) s. f., pl. *trăști* 1° GO; TDO/rar Mh.

TRÁISTE v. **tráistă 1°**.

TRÁISTIE v. **tráistă 1°**.

TRÁIȚĂ v. **tráistă 1°**.

TRAMBÚC s. n., pl. *trambúce* AMD, h. 584 MN; 603 MN/rar Db „țigară de foi, răsucită manual".

TRAMBULÍ vb. IV refl. GM/rar Il „a se muta dintr-un loc într-altul; a se trambala": *Nu*-ți mai *tărămbăni* bagaju/842.

– var. **tărămbăní** vb. IV tranz. GM/rar Il.

TRÁMPA s. f. art., în **a fáce** ~ TDM II/rar Bz „a face o înțelegere; a cădea la înțelegere": Ș-am dat doi lei și p-aia ș-*am*

făcút trámpa, ne-am logodit/750; cf. a d ú c e 2°...

TRAMVÉRS s. n., ~ **de drúmuri** AO, h. 322/rar Mh „răspântie"; cf. b i f u r c á d ă...

TRAMVERSÁ v. **tranversá**.

TRANCAFÚSE s. pl. tantum GM/rar Db „catrafuse".

TRANDAFÍRE s. n. pl. GM/rar Ag „cârnați trandafir".

TRANSFIRÁ v. **transpirá**.

TRANSPERÁNTURI s. n. pl. AO, Pl. 25/rar Dj; AMD/rar Cț „transperante".

– var. **tranșpirénturi** s. n. pl. AMD/rar Bz.

TRANSPIRÁ vb. I, ind. prez. 1 sg. *transpiréz* AMD, h. 66/rar Br, Gr „a asuda"; cf. a s u d á 1°...

– var. **transfirá** vb. I AMD, h. 66/rar Bz; **traspirá** vb. I/rar Ph.

TRANSPOÁRTE s. n. pl. TDO/rar Dj; GM; AFLR/rar Db, Vn, Il „trasporturi".

TRANSPORTÁ vb. I, ind. prez. 3 sg. *transporteáză* AFLR/rar Ag „a căra cu un vehicul": [Un băiat] este șofer, șofer al...al mașinilor ălea care *ștraportáză* gara... orașu AFLR/747.

– var. **ștraportá** vb. I AFLR/rar Bz; **tranșportá** vb. I AMD/rar Tr.

TRANȘÁ v. **tranșéu**.

TRANȘÁIE v. **tranșéu**.

TRANȘÉI v. **tranșéu**.

TRANȘÉU s. n., pl. *tranșée* AO, h. 366; TDO/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 569; GM; GD; AFLR/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Tl, Cț, prin Vn, Bz, Br, Il și rar If, Gr, Cl; *tranșéuri* AMD/rar Db, Ph; *tranșéi* AO/rar Dj, Ot; AMD/Tr, Cl, Il, prin Db, Ot, Gr și rar Ag, Ph, Bz, Br, If, Tl „tranșee"; cf. h r ú b ă 2°.

– var. **tranșá** s. f., pl. *tranșéie* AMD, h. 569/rar Vn; *tranșéi* AO, h. 366/rar Dj; AMD/rar Bz, Tr, Gr, Cl; **tranșáie** s. f., pl. *tranșéie* AMD/rar Vn, Bz, Br; *tranșéi*/rar Bz, Tr, Gr, Cl, Il; **tranșéi** s. n., pl. *tranșéie* AMD/prin Tl, Cț; *tranșéi*/rar Br.

TRANVERSÁ vb. I GM; AFLR/rar Ag, Db, Vn, Br, Gr, Cl „a traversa".

– var. **straversá** vb. I GM/rar Gr; **tramversá** vb. I AO, h. 322/rar Mh.

TRANȘPIRÉNTURI v. **transperánturi**.

TRANȘPORTÁ v. **transportá**.

TRAPAZÁN s. n., pl. *trapazáne* 1° GD/rar Tl „cui de lemn fixat pe marginea bărcii, de care se leagă vâsla".

2° var. **trapozán** s. n., pl. *trapozáne* AMD/rar Tr „îngrăditură (din nuiele sau scânduri) la prispă"; cf. d u v á r 1°...

3° var. **trapuzán** s. n., pl. *trapuzáne* AMD/rar Tr „prispă, pridvor"; cf. a m v ó n...

– var. 2° **trabuzán** s. n. AMD, h. 174; GM/prin Tr.

TRÁPCĂ v. **treáptă**[2] 2°.

TRAPOZÁN v. **trapazán** 2°.

TRAPUZÁN v. **trapazán** 3°.

TRAS adj., f. *trásă* 1° AO, h. 673/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, Pl. 78/Tr, prin Il și rar Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Cț [d. vin] „pritocit"; cf. p r e f ă c ú t 2°...

2° AO, Pl. 124/rar Dj, Ot [d. lapte] „din care s-a scos untul".

3° AO, Pl. 125/rar Dj [d. zer] „din care s-a scos urda"; cf. u r d í t.

4° GM/rar Bz, Il „umed, jilav": Făceai legătură din grâu și îl legai dimineața pă rouă, când era *tras* el, să nu se scuture/839; cf. c ă l ă u[1] 2°...

5° AMD, h. 360/rar Tr [d. țuică] „fiartă de două ori; dublu rafinată"; cf. î n t o á r s ă...

TRÁSCĂ v. **trâșcă**.

TRASPIRÁ v. **transpirá**.

TRÁSTIE v. **tráistă** 1°, 2°.

TRÂȘCĂ s. f., pl. *trâște* AMD, Pl. 2–3/rar Ot „joagăr, beschie"; cf. b é ș c h i e 2°...

– var. **trâscá** s. f., pl. *trâște* AO, h. 582/rar Ot.

TRÂȘTIE v. **tráistă** 1°.

TRAVÉRSĂ s. f., *travérse* 1° AMD, Pl. 173/rar Vl, Ag „scândură pusă de-a curmezișul fundului unui vas de doage, pentru a-i mări rezistența"; cf. a d á o s 2°...

2° AMD, Pl. 162/rar Ph „fiecare dintre stâlpii de susținere la ulucul morii"; cf. b â b ă 17°...

TRĂCĂLÍE s. f., pl. *trăcălíi* GM/rar Tr „clopot mare": După *trăcălíia* aia care i-o puneam [vacii], clopotu-ăla, ascultam până nu să mai auzea/780; cf. a r ă n g...

TRĂCSĂRÍ v. **tresărí 1°**.

TRĂCTÓR s. n., pl. *trăctoáre* AO, Pl. 70/rar Gj, Mh „tractor".

TRĂGÁCE v. **trăgáci 1°**.

TRĂGÁCI s. n., pl. *trăgáce* **1°** GO/rar Gj „sănițã": Ne punem în *trăgâc* și *trăgâcu* fuge cu noi/924; cf. t â r l i e...

2° AMD; GM/rar Gr, Cl „vergea de fier care leagă osia dinapoi cu inima căruței (întărind lișitele)"; cf. t r ă g ă t o á r e 2°...

3° AMD, h. 658/rar Db „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

4° pl. *trăgắci* AMD, h. 657/rar Ag, Db, Cl, Il „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

5° AMD/rar Bz „cociorvă"; cf. d r â g l u 2°...

6° AMD/rar Bz „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

7° AO, h. 475; GO/rar Mh „tigvă (folosită la trasul băuturii din butoi)"; cf. t â l v 2°...

– var. **1° trăgắce** s. f., pl. *trăgắci* GO/rar Gj.

TRĂGĂTOÁRE s. f., pl. *trăgătóri* **1°** AMD, h. 657/rar Il „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

2° var. **trăgătór** s. m. [?], pl. *trăgătóri* AMD; GM/rar Db, Gr „vergea de fier care leagă crucea căruței de osia dinapoi"; cf. t r ă g á c i 2°.

3° AMD/prin Br și rar Gl „cociorvă"; cf. d r â g l u 2°...

4° AMD, h. 209/rar Vn „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

5° var. **trăgătór** s. m. [?], pl. *trăgătóri* AO, h. 299; AFLR/rar Vl, Gj [la pl.] „nojițe": Făceam fir negru de pă oi negre și puneam în loc de *trăgătóri* și încălțam copiii la picioare AFLR/905; cf. a g ă ț ă t o á r e 3°...

6° AFLR/rar Tl „streang, hăț (la cal)": Aveam niște streanguri d-astea de cai, *trăgătóri* de-alea de cai/875; cf. c â m p i n...

7° AMD, h. 213/rar Tr „albie, jgheab pentru hrana porcilor"; cf. b l i d 3°...

8° GM/rar Ph „meliță mică prin care se trage cânepa înainte de pieptănat".

9° GM/rar Br „darac pentru lână"; cf. d a r á c 1°...

10° GM/rar Db, Br „cantitate de fire de borangic trase deodată dintr-un număr de gogoși": D-exemplu înnumăram câte o sută de gogoși, băgam de făceam o *trăgătoáre* și le trăgeam cu mâna/741; cf. t r ă s ă t ú r ă 2°, t r ă s ú r ă 1°.

TRĂGĂTÓR v. **trăgătoáre 2°, 5°**.

TRĂGĂTÚRĂ s. f. **1°** GM/rar Ph „respirație": Așa a fost *trăgătúra* lui dă când l-a lovit, ziceai că-i venit [soțul] dă la muncă și-i un om obosit așa/719.

2° GM/rar Tr, Gr „acțiunea de a trage o dată năvodul": Prindea două-trei mii dă kilograme odată la o *trăgătúră*/785.

TRĂGNÍ v. **trâgní**.

TRĂGOÍ s. n., pl. *trăgóiuri* AMD, h. 645/rar Bz „cobilă"; cf. c á p r ă 14°...

TRĂGÚLĂ s. f., pl. *trăgúli* AO, h. 475/prin Gj „tigvă folosită la trasul băuturii din butoi"; cf. t â l v 2°...

TRĂÍ vb. IV tranz., în *trăi-te-ar Dumnezéu* GM/rar Ag, Db „a ține în viață, a apăra de moarte": „Da ce, *trăi-v-ar Dumnezéu*, ați venit", zice, „atât drum, atâta cale și nu vreți să mai mergeți", zice, „un kilometru?"/787.

TRĂISTĂR s. m., pl. *trăistári* AMD/rar Cț „persoană fără căpătâi, care umblă cu traista prin sate după căpătat; cerșetor".

TRĂISTEOÁR (3 sil) s. m., pl. *trăisteoári* AMD/708 „locuitor din satul Trăisteni".

TRĂISTIOĂRĂ (4 sil.) s. f., pl. *trăistioáre* GD/rar Cț „trăistuță"; cf. t r ă i s t i u c i ó r, t r ă i s t ú ț ă 4°, t r e i s t ú c ă.

– var. **trăistișoárá** (4 sil.) s. f. GM/rar Tr; **trăistoárá** (3 sil.) s. f. AFLR/rar Bz; **trăiștioárá** (3 sil.) s. f., pl. *trăiștioáre* GM/rar Db.

TRĂISTIŞOÁRĂ v. **trăistioáră**.

TRĂISTIUCIÓR (3 sil.) s. n., pl. *trăistiucioáre* AMD, h. 459/rar Ot „trăistuţă"; cf. t r ă i s t i o á r ă...

TRĂISTOÁRĂ v. **trăistioáră**.

TRĂISTÓI s. m. GM/rar Db, Gr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

TRĂISTÓR (2 sil.) s. n. GM/rar Gr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

TRĂISTÚŢ v. **trăistúţă 4°**.

TRĂISTÚŢĂ s. f., pl. *trăistúţe* 1° AO, h. 459/rar Dj „suport, toc (din pânză) pentru gresie".

2° GM/rar Tr „cecul porcului"; cf. b á b ă 9°...

3° GM/rar Tr „tobă mică, umplută în cecul porcului"; cf. b a b i c...

4° var. **trăistúţ** s. n., pl. *trăistúţe* AO, h. 510/rar Dj dim. de la *traistă*; cf. t r ă i s t i o á r ă...

TRĂISTÚŢE v. **trăistúţă 1°**.

– var. 1° **trăistúţe** s. f., pl. *trăistúţi* AO, h. 459/rar Ot.

TRĂIŞTIOÁRĂ v. **trăistioâră**.

TRĂIURÁ v. **trioná**.

TRĂMNÍ v. **râmní**.

TRĂMURÁ vb. I AO, h. 972 MN/Gj, Mh; AMD, ch. 1611/rar Ph, Cţ „a tremura"; cf. d â r d ă í...

TRĂSĂRÁ v. **tresărí 1°**.

TRĂSĂRÍ v. **tresărí 1°**.

TRĂSĂTÚRĂ s. f., pl. *trăsătúri* 1° GM/rar Ag „cânepă de calitate superioară trasă prin meliţă şi prin piepteni": Care făcea urzală, urzală [...] dân *trăsătúră* şi ce era zgrebeni, dă bătătură/687; cf. l ú s t r u 2°...

2° GM/rar Bz; GD/rar Cţ „cantitate de fire de borangic trasă deodată dintr-un număr de gogoşi"; cf. t r ă g ă t o á r e 10°...

3° AMD, Pl. 133/rar Ag „crestătură în urechea oii, ca semn de recunoaştere"; cf. c ă l ú ş 25°...

TRĂSTUÍ v. **străstui**.

TRĂSÚRĂ s. f., pl. *trăsúri* 1° GO/rar Dj; GM/rar Ph, Cl; GD/rar Tl „cantitate de fire de borangic trasă deodată dintr-un număr de gogoşi"; cf. t r ă g ă t o á r e 10°...

2° GM/rar Ph „scul de borangic": *Trăsúrí* [se zice] la roatele-alea, la scularile, la sculuri; o *trăsúră* dă borangic sau roată dă borangic/720; cf. a r ş í n 1°...

3° AO, Pl. 60/rar Vl; AMD, h. 243/rar Vl, Ag, Ot „căruţă"; cf. c ă r u ţ ă 1°...

4° GM/rar Tr „cărucior pentru copii": Acu [copiii] e-n *trăsúrí* pă şosea. În *trăsúrí*, în cărucioare d-alea de! trăsurică, eu aşa le zâc, trăsurică/793; cf. c ă r u ţ á ş.

5° AMD, Pl. 133/rar Cl „crestătură în urechea oii, ca semn de recunoaştere"; cf. c ă l ú ş 25°...

TRĂSURÍCĂ s. f. GM/rar Tr dim. de la t r ă s u r ă 4°.

TRĂŞCĂLÍU adj., pl. *trăşcălíi* AMD, h. 156/rar Db „ameţit de băutură; cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

TRĂZVÍ v. **trezví**.

TRÂCÓLUL v. **târcól 7°**.

TRÂGMNÍ v. **trâgní**.

TRÂGNÍ vb. IV intranz. AO, h. 170/Mh şi prin Gj „a tresări în somn"; cf. l â n c o t í 2°...

– var. **trăgní** vb. IV intranz. AO, h. 170/rar Gj; **trâgmní** vb. IV intranz./rar Gj; **trâmní** vb. IV intranz./prin Gj; **trugní** vb. IV intranz. GO/rar Mh.

TRÂMB v. **trâmbă 2°**.

TRÂMBÁ v. **trâmbi**.

TRÂMBĂ s. f., pl. *trâmbe* 1° AMD, h. 623/rar Db „tambur la batoză"; cf. t ó b ă 1°...

2° var. **tâmbră** s. f., pl. *támbre* AMD, Pl. 121–122/rar Tr, Gr „sul de ţesătură"; cf. c ă p ă t â i 6°...

– var. 2° **trâmb** s. n. GO/rar Dj.

TRÂMBÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 121–122; GM/prin Tr şi rar Vl, Ag, Db, Ot „a face pânza trâmbă".

– var. **tâmbrá** vb. I tranz. AMD, Pl. 121–122/rar Tr; **trâmbă** vb. I tranz./rar Br.

TRÂMBIȘOÁRĂ s. f., pl. *trâmbișoáre* GM/rar Ph dim. de la *trâmbă* (de pânză).

TRÂMBIȚĂ v. **zdrâmbiță 2°**.

TRÂMNÍ v. **trâgni**.

TRÂNCI v. **trând 2°**.

TRÂND s. m., pl. *trânci* **1°** AFLR/rar VI „piatră de var albă și moale": Era un fel de piatră, îi zicea *trînd*, mai albă și frumoasă, și-o ardea în foc și după ce-o ardea se făcea albă ca varu/671.

2° AMD; GM/Br, prin Vn, Il și rar Ph, Bz; GD/prin Cț și rar Tl [la pl.] „reziduuri la prepararea săpunului": [La săpun] rămâne niște *trînc* negri așa; ăia-i dădeam încolo la gunoi GM/748; cf. b o r o g h i n ă 4°...

3° AMD, Pl. 97/rar Ph, Vn, Br [la pl.] „rămășițe pe fundul vasului în care se fierb fagurii pentru ceară"; cf. m ă t r ă g ú n ă...

4° AMD, Pl. 147/rar Br [la pl.] „rămășițe de urdă care se depun pe fundul căldării"; cf. a f u m ă t ú r ă...

5° GM/rar Br [la pl.] „reziduuri la fabricarea uleiului": Când făcea olivia din floarea-soarelui, rămânea *trînc*/742; cf. t u r t e á 2°.

6° AMD, h. 388/rar Db [la pl.] „câlți"; cf. b u c i...

7° AMD, h. 386/rar Ph, Br [la pl.] „puzderii de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

– var. **tânji** s. m. pl. 2° GD/rar Tl; **trânci** s. m., art. *trânciul*, pl. *trânci* 2° GD/rar Cț; **trânj** s. m., pl. *trânji* 2° GM/rar Cl; 3° AMD, Pl. 97/rar Br; **trânjă** s. f., pl. *trânji* 2° GM/rar Vn.

TRÂNDÁV adj., f. *trândávă* **1°** AO, h. 125, 126/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 91, 92/rar Ag, Db, Bz, Ot „bolnăvicios"; cf. b a ș o l d í u...

2° GM/rar Tr „umed, jilav": [Bumbacul] l-adunam și mai *trîndâv*, mai ud, și l-adunam, îl puneam la soare de-l uscam nițel/806; cf. c ă l ă u[1] 2°...

3° AO, h. 176/rar Ot „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

– var. **1° târnáv** adj., ~ **de boálă** AO, h. 125/rar Mh.

TRÂNDĂVÍ vb. IV AMD, h. 91/rar Db „a boli, a zăcea"; cf. g ă i n á 1°...

TRÂNJ v. **trând 2°, 3°**.

TRÂNJĂ v. **trând 2°**.

TRÂNOZLÍV v. **târnozlív**.

TRÂNOZLÍVĂ v. **târnozlívă**.

TRÂNTEÁLĂ s. f. **1°** AO, h. 195/rar Ot; AMD, h. 178; GM/rar Ag, Ot „primul strat de pământ care se dă pe pereții casei": [La casă se dă] prima *trînteálă*, adică, cum să spuni la noi aicea, dă să prinde pământu GM/689; cf. a r u n c ă t ú r ă 3°...

2° GM/rar Tr „numele unei boli de copii": Îl doare [pe copil] oasele, și zace așa... *trînteálă*, și ne duceam și-l trăgeam/784.

TRÂNTÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 195/rar Ot; AMD, h. 178/rar Vn, Ot „a aplica primul strat (gros) de pământ la pereții casei": O *trîntésc* [casa], o-ncarc cu lut AMD/767; cf. a r u n c á 4°...

2° tranz. AO, Pl. 82/rar Ot „a da jos, a scutura nucile din nuc"; cf. h â ț â n á 1°...

3° refl. TDO/rar Dj „a se culca, a se odihni (puțin)".

TRÂNTITÚRĂ s. f., pl. *trântitúri* **1°** GM/rar Vn „parte, zonă tumefiată după o căzătură".

2° AMD, h. 108/rar Db „furuncul (la picior)".

TRÂNTOR s. m., pl. *trântori* **1°** GM/rar Db, If, Cl „vierme de mătase supraalimentat care nu face gogoși".

2° var. **trântore** s. m., pl. *trântori* AO, Pl. 85/crt.; AMD, h. 381 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr și rar Vn, Br, Gr. Cl, Il „masculul albinei"; cf. c ă p c ă ú n 3°...

– var. **trântore** s. m., pl. *trântori* 1° AFLR/rar Ag; **trântur** s. m., pl. *trânturi* 2° AMD, h. 381 MN/rar Vn, Br, Il, Tl; **trânture** s. m., pl. *trânturi* 2° AMD/rar Vn.

TRÂNTORE v. **trântor 1°, 2°**.

TRÂNTORÍ vb. IV tranz. și refl. pas. AO, h. 700/rar Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 98/prin Vn, Tr și rar Vl, Gl, Bz, Br, Gr. Il,

Tl, Cț „a (se) omorî trântorii din stup"; cf. b á t e 3°...

TRÂNTORÍT adj., pl. *trântoríți* AMD, Pl. 100/rar Cț [d. stupi] „(rămas) fără matcă": E stup bezmeticit sau *trîntorit*, fără orânduială/898; cf. b e z m é t i c...

– var. **trântovít** adj., pl. *trântovíți* AMD, Pl. 100/rar Br.

TRÂNTORIȚĂ s. f. GM/rar Gr „matcă falsă, anormală, care depune mai multe ouă într-o alveolă".

TRÂNTOVÍT v. **trântorít**.

TRÂNTUR v. **trântor 2°**.

TRÂNTURE v. **trântor 2°**.

TREÁBA s. f. art., în expr. **a-și fáce** ~ AFLR/rar Tl „a-și face nevoile"; cf. p ú n e 7°...

TREĂCĂT s. n. **1° prîn** ~ loc. adv. AFLR/rar Cț „în treacăt, în mers, în drum": Și dau *pîn trẹácăt*, p-un drumel, am văst și eu un izvor/891.

2° GO/rar Vl „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

TREANC s. n. GM/rar Ot „așternut la vite"; cf. s t r a t 4°.

TREAP s. n. GM/rar Db „teanc (de bani)": Și așa să strângea un *trẹap* dă bani/789; cf. c h í t ă[1] 5°...

TREÁPĂD s. n. AMD, h. 103/rar Vn „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

TREÁPCĂ[1] v. **preátcă 1°**.

TREÁPCĂ[2] v. **treaptă**[2] **2°**.

TREÁPTĂ[1] v. **preátcă 1°**.

TREÁPTĂ[2] s. f., pl. *trépte* **1°** AMD, h. 189/rar Ot „chingă la căpriori"; cf. a d á o s 1°...

2° pl. **trépți** AO, Pl. 24/prin Dj și rar Mh; AMD, h. 175 MN/rar Ag, Vn „trepte la scară"; cf. m a r t á c 9°...

3° var. **dreáptă** s. f., pl. *drépte* AO, h. 649/rar Gj „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

4° AMD, Pl. 110–111/rar Db „stinghia fixată orizontal la brațele războiului pentru susținerea iților și a vătalelor"; cf. a j u t ó r 14°...

5° GO/rar Vl „pământ argilos, clisos"; cf. c r í v i n ă 2°...

6° pl. *trépturi* AFLR/rar Vl „canal de scurgere a apei după inundație".

– var. **2° dreáptă** s. f., pl. *drépte* AO, Pl. 24; AFLR/rar Gj, Mh; AMD, h. 175 MN; AFLR/rar Db, Il, Cț; *dreápte* AMD/rar Il; **trâpcă** s. f., pl. *trăpci* AMD/rar If; **treâpcă** s. f., pl. *trepci*/rar Ph, If; **tréptă** s. f., pl. *trépte*/rar Db; **trépte** s. n., pl. *trépte*/prin Ag; **tríptă** s. f., pl. *tríptе*/rar Gr.

TREASC s. n., pl. *treáscuri* **1°** colect. AMD, Pl. 140/rar Tr „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

2° AMD, h. 627/rar Gr „așternut (din crengi uscate) la claia de fân"; cf. a ș t e r n ú t 2°...

3° GO/rar Mh „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

4° AO, h. 342/rar Mh „praf (purtat de vânt)"; cf. c o l b...

TREBÁ vb. I tranz. AFLR/rar Dj; GM/rar Vn, Tr „a întreba": D-aci iar mă *trebá* ăla/785; cf. î n t r e b á r e.

TREBĂDĂTÓR v. **trepădătór**.

TREBONÁL v. **trebunál**.

TREBUÍ vb. IV, 3 sg. *trébe* AFLR/rar Vn „a fi nevoie de ceva".

TREBUINȚÁ vb. I **1°** tranz. și refl. pas. AFLR/rar Ot; GM/rar Db, Ph, Vn, Tr; GD; AFLR/rar Tl, Cț „a (se) întrebuința; a (se) folosi": [Osânza] eu n-am *trebuințát*-o AFLR/725.

2° tranz. AFLR/rar Dj „a avea nevoie de ceva; a avea trebuință".

– var. **1° trebuínți** vb. IV, ind. prez. 3 sg. *trebuințește* GM; AFLR/rar Br, Cl.

TREBUINȚÁRE s. f. TDM II/rar Bz „întrebuințare, folosire".

TREBUINȚÍ v. **trebuințá 1°**.

TREBUNÁL s. n., pl. *trebunále* AO, Pl. 52–53/Mh, Dj și rar Gj, Ot; AMD, h. 578/Ag, prin Db, Ph, Ot, Tr, Tl, Cț și rar Gl, Bz, Br, Gr, If, Cl; *trebunáluri* AMD/rar Ph, Br, Ot, Cl „tribunal".

– var. **trebonál** s. n., pl. *trebonáluri* AMD, h. 578/rar Cț; **trebunár** s. n., pl.

trebunáre/rar Db, Cl. Il; **tribunár** s. n., pl. *tribunáruri*/rar Tr.

TREBUNÁR v. **trebunál**.

TRECĂTOÁRE s. f., pl. *trecătóri* 1° AO, h. 136/rar Gj „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

2° AMD, h. 282/rar Ot „strungă la oi"; cf. c ă t ú n 4°...

TRECĂTÓR adj., f. *trecătoáre* AMD, h. 11/rar Db, Tr [d. persoane] „care îmbătrâneşte repede; care se trece repede": Nevastă-sa e mai *trecătoare* ca el/829.

TRECĂTÚRĂ s. f. AO, h. 136/Gj, Mh; AMD, h. 103/rar Ph „diaree": Are *trecătúră*, trece prin el/712; cf. b o á l ă 4°...

TRÉCE vb. III 1° tranz., în **a-l ~ ápa** loc. vb. AO, h. 100/Mh, prin Gj şi rar Ot „a transpira"; cf. a s u d á 1°...

2° în expr. **a ~ prin şcoálă ca valiza prin gáră** AMD/rar Cţ „a nu prinde nimic în timpul şcolii; a nu învăţa nimic".

3° refl. GM/rar Vn, Br [d. o boală, o rană] „a trece, a se vindeca": Am fost eu şi la băi, da nu *s-a trecút* [reumatizmul]/727; cf. î n v i n d e c ă...

4° refl. AMD/rar Ot [d. caş] „a se dospi (bine)"; cf. a c r í 1°...; sup., în expr. **a da în trecút** GM/rar Ph „a lăsa (caşul) să dospească bine": Şi-l lasă [caşul] să dospească, să să-năcrească un pic, şi-l *dă-n trecút*, şi după ce-l *dă-n trecút*, îl bagă la maşină/708.

TRÉCIRE s. f. AMD, h. 103/rar Bz „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

TRECSĂRÁ v. **tresări 1°**.

TREIERÁ vb. I tranz. 1° GM/rar Ot „a frământa cu picioarele": Aduci pământ d-ăsta roşu şă-l *tréerí*, şi-l calci/775; cf. b o s o l i 1°...

2° ind. prez. 3 sg. *treiéră*, conj. prez. 3 sg. *să triére* AFLR/rar Tr „a îmblăti (cereale)".

TREIERÍŞTE s. f. GO/rar Mh „cantitate de cereale pe care şi-o opreşte proprietarul batozei pentru treierat".

TRÉILEA, *al* ~ num. adv. AFLR/rar Ag; *a* ~ num. adv. AFLR/rar Tl „a treia oară": P-ormă s-a-nsurat *al tréilea* în Mălureni/685. Ş-apăi chemam întâi, ş-apăi a doile iară, *a tríilea* iară/878.

TREIPĂZÉŞTELE s. art. GO/rar Dj „numele unui dans popular".

TRÉISTE v. **tréstie 2°**.

TREISTÚCĂ s. f. AMD, h. 333 MN/rar Ot dim. de la *traistă*; cf. t r ă i s t i o á r ă...

TRÉIZEA (3 sil.), **a** ~ loc. adv. AFLR/rar Tl „a treia zi": A douza, la fel, tot aşa; a strigat la ea, a strigat, nimic; *a tréiza* la fel/878.

TREMURÍCI s. AMD, Pl. 92/rar Ot „numele unei boli la albine, numită şi boala de mai".

TREMETEÁ v. **triméte**.

TREMURÍŞ s. n. AMD/rar Il „aspic"; cf. g e n l a t í n ă...

TREMURÍŞTE s. f., pl. *tremurişti* GO/rar Dj „piftie": Zama aia... punem în străchini şi-o punem la...îngheţat; îngheaţă, să fac *tremurişte*, aşa le spunem noi, piftii, *tremuríşti*/979; cf. c o t o r o á g e...

TREMURÚŞ s. n. AMD, h. 474; GM/rar Br, Il „aspic": [Piftia] o punem în străchini, că-s mai mari, ca să facă *tremurúş* de-ăla mai mult GM/753; cf. g e n l a t í n ă...

TREPĂDÁ vb. I intranz. 1° AMD, h. 103/rar Vn „a avea diaree"; cf. c u f u r í...

2° var. **trepătá** vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *treápătă* AFLR/rar Cţ „a alerga după treburi; a da zor"; cf. î n z o l z i.

TREPĂDĂTOÁRE s. f., pl. *trepădătoáre* GD; AFLR/prin Tl „femeie care invită şi ajută la nuntă"; cf. a l e r g ă t o á r e 1°...

TREPĂDĂTÓR s. m., pl. *trepădători* AMD, h. 155; GD; TDM III/prin Tl şi rar If, Il, Cţ „invitaţi (din partea mirelui) care servesc nuntaşii la masă"; cf. a j u t ó r 3°...

– var. **trebădátór** s. m., pl. *trebădătóri* AMD, h. 155; GD/rar Cl, Tl.

TREPĂTÁ v. **trepădá 2°.**

TRÉPTĂ v. **treáptă[2] 2°.**

TRÉPTE v. **treáptă[2] 2°.**

TREPTÓS adj. GO/rar Vl [d. pământ, sol] „cu t r e p t e 6°; argilos"; cf. a l g e r ó s...

TRES v. **tăráș 2°, 3°.**

TRESĂRÁ v. **tresărí 1°.**

TRESĂRÍ vb. IV intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *tresărește* AO, h. 170/rar Gj și refl., 3 sg. *se tresáre* AMD, h. 145/rar Bz „a face o mișcare bruscă provocată de o emoție sau (în somn) de un vis urât": Copilul *se tresáre* în somn/748. Eu...*a tresărát* în mine ceva TDM I/684; cf. l â n c o t i 2°...

2° a ~ din minte AMD/rar Tl „a-și pierde mințile (temporar)".

3° în îmi tresărește GD/rar Cț „îmi trece, îmi trăznește prun minte"; cf. c a p 6°...

– var. 1° **străsări** vb. IV intranz. AMD, h. 145/rar Tl; **trăsărá** vb. I intranz. AO, h. 170/rar Vl; **trăsărí** vb. IV intranz. AO/rar Vl, Gj, Dj; AMD/Cl, Il, Cț și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Tl; ind. prez. 3 sg. *trăsáre* AO/rar Vl; **trecsără** vb. I intranz. AO/rar Vl; **tresără** vb. I intranz. AO/rar Vl, Gj, Dj; AMD; GM/prin Il și rar Vl, Ag, Bz, Br, Cl; ind. prez. 3 sg. *treseáră* AO/rar Vl.

TRÉSTIE s. f., pl. *tréstii* **1°** AO, h. 736/prin Dj și rar Ot, Tr „vergea subțire (care se pune pe sulul dinapoi, între firele de urzeală)"; cf. b l ă n i ț ă 5°...

2° var. **tréiste** (2 sil.) GM/rar Db „plantă erbacee de baltă, cu tulpina înaltă de 3–4 metri, folosită la împletituri": Tencuiala vine-n *treiștle*/695.

TREȚÍNE vb. III AFLR/rar Ot; GM; AFLR/rar Vn, Ot „a întreține, a îngriji": Cât îl *treține* de bine [porumbul], atâta și are și el [omul]/934; cf. î n g r i j o r á...

TRÉUCĂ v. **troácă 4°.**

TREZÍT adj., f. *trezítă* AMD, h. 26/rar Ag „slăbit la față; palid"; cf. c e r í u[2]...

TREZVEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 81–82/rar Ot „faptul de a s e t r e z v i".

TREZVÍ vb. IV refl. AO, h. 678; AFLR/rar Mh, Ot; AMD, Pl. 81–82/prin Ot și rar Tr, Cț [d. vin] „a-și pierde tăria; a se altera": *Să nu se trezvăscă* vinu, trebuie să punem dop AFLR/934; cf. a p i.

– var. **trăzví** vb. IV refl. AO/rar Dj, Ot.

TRIBUNĂR v. **trebunál.**

TRIBÚT s. n., pl. *tribúturi* AO, h. 447/rar Mh „impozit"; cf. d á j d i e...

TRICÁUĂ s. n. pl. AFLR/rar Vl „pulovere".

TRIFOIÁȚĂ s. f. AMD, h. 326/rar Db „lucernă".

TRIFOÍȘTE s. f. GM/rar Il „teren de pe care s-a cosit trifoiul".

TRÍFTOR s. n., pl. *tríftore* AMD, h. 220 MN/Vl, Ag, prin Ot și rar Db, Ph „pâlnie"; cf. l á i c ă 2°...

– var. **tríftór** s. n., pl. *tríftóre* AO, h. 238/rar Vl; **tríftur** s. m., pl. *trífturi* AMD, h. 220 MN/rar Ag.

TRIFTÓR v. **tríftor.**

TRÍFTUR v. **tríftor.**

TRIHÓR v. **trión.**

TRII num. card. AMD, Pl. 3*/Mh și rar Gj, Dj; AMD, h. 505 MN/rar Gl „trei".

TRIMÉSUL s. art., **în a se dúce, a mérge etc. cu ~** loc. vb. AMD, h. 153; TDM II/rar Vn, Bz „a se duce în pețit": M-a trimes *cu trimésu* la tine, dacă vrei să te căsătorești TDM II/733; cf. g r ă i t ú r ă...

TRIMÉTE vb. III AO, h. 173; 1009; TDO/crt., AMD, ch. 1912; GM; TDM I–III; AFLR/crt.; ind. prez. 1 sg. *trimét* AMD; TDM I–III/Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il, prin Bz, Br, Ot, If, Gr, Tl, Cț și rar Vl, Vn „a trimite"; cf. î n t r i m í t e.

– var. **tremeteá** vb. II, ind. prez. 1 pl. *tremetém* AMD, ch. 1912/rar Db; **trimeteá** vb. II AMD/Db, Tr, Cl, prin Gr, Il și rar Ph, If, Cț; **truméte** vb. III/rar Cl.

TRIMETEÁ v. **triméte.**

TRIMÍST v. **trimístru.**

TRIMÍSTRU s. n. AFLR/rar Vl „trimestru".

– var. **trimíst** s. n. AMD/rar Ag.

TRIN s. n., pl. *trínuri* AO, Pl. 52/Mh, Dj şi rar Ot; AMD, h. 577 MN; TDM I/prin Db, Tr şi rar Ag, Bz, Br, Ot, Cl, Cţ „tren".

TRIOLÁ v. **trioná**.

TRIÓN s. n., pl. *trioáne* AMD, h. 623; GM/Db, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ph, Ot, If şi rar Br „trior": [Grâul] să dă la *triónu*, ca să fie ales, curat GM/769; cf. b á c ă r...

– var. **tirión** s. n., pl. *tirioáne* AMD, h. 623/rar Db, Gr; **traiór** s. n., pl. *traioáre* AO, h. 621/rar Mh; **trihór** s. n., pl. *trihoáre*/rar Dj.

TRIONÁ vb. I tranz. şi refl. GM/rar Br, Cl „a (se) separa, a (se) selecţiona boabele cu ajutorul t r i o n u l u i": Pentru sămânţă te duceai la trion şi-l *triuoná* [grâul], şi ieşea numai bobu lui/746; cf. î n ţ i l i n d r á...

– var. **trăiurá** vb. I tranz.AO, h. 621/rar Mh; **triolá** vb. I tranz. GO/rar Gj.

TRIPÉT s. AO, Pl. 123/rar Vl „dispozitivul, format din patru bârne, de care e prins coşul morii"; cf. b l á n ă 12°...

TRÍPTĂ v. **treáptă**[2] **2°**.

TRIŞLÁIFĂR v. **tijláifăr**.

TRIÚNCHI v. **triúnghi 1°**.

TRIÚNGHI s. n., pl. *triúnghiuri* **1°** AO, Pl. 139/rar Dj; AMD, h. 696/rar Tr „vinclu"; cf. c o l ţ 5°...

2° AO, Pl. 130/rar Dj „lemn scobit (ca un fel de şubler) cu ajutorul căruia se măsoară ştiştorii sau măselele de la roata morii"; cf. c o m p á s 3°...

– var. **1° triúnchi** s. n. AMD, h. 696/rar Gr.

TROÁCĂ s. f., pl. *troci* **1°** AO, h. 227; AFLR/Vl, Gj şi rar Mh; AMD, h. 214/prin Vl, Cţ şi rar Ag, Ph, Bz, Cl; *troáce* AO/rar Dj; AMD/rar Cţ „vas lunguieţ, din lemn scobit, în care se spală rufe": *Troácă* îi spunem mai mult, da spunem şi albie AO/908. Mocancele zice mai mult *troácă* AMD/886; cf. á l b i e 1°...

2° AO, h. 263/Vl şi prin Gj; AFLR/rar Vl; AMD, h. 458/rar Tl „vas lunguieţ, din lemn scobit în care se frământă aluatul"; cf. á l b i e 2°...

3° AO, h. 172/Vl, Ot, prin Dj şi rar Gj; AMD, h. 151; AFLR/Vl, Ag, Db, Ot, Tr, Gr şi rar Tl, Cţ; *troáce* AO/prin Dj şi rar Ot, Tr; AMD/Ot, Tr, Gr, prin Db şi rar Ag „leagăn, pentru copiii mici, făcut din lemn scobit"; cf. á l b i e 5°...

4° pl. *troáce* AO, h. 213/rar Ph, Gl „jgheab din lemn scobit, din care se hrănesc sau se adapă animalele (mai ales porcii)"; cf. b l i d **3°**...

5° TDO; AFLR/prin Vl şi rar Gj „ciubăr": [La stână] să pune laptele pân *troc*/AFLR/912; cf. b á l i e 2°...

6° AO, h. 681/rar Gj „vas mic din doage folosit la pritocitul vinului"; cf. á l b i e 4°...

7° var. **troc** s. m. [?], pl. *troci* AMD, Pl. 83; 86/rar Vl, Ot, Tr „vas mare din doage folosit la transportul sau la depozitarea strugurilor; zăcătoare"; cf. a c ó v 2°...

8° var. **troc** s. n., pl. *troci* AO, h. 784/prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD, Pl. 143; GM/rar Ag, Tr, Gr „crintă"; cf. á l b i e 3°...

9° var. **troc** s. n., pl. *troáce* AMD, Pl. 89/rar Ot „stup primitiv făcut dintr-un lemn scobit"; cf. b ă d ă l ă u 2°...

10° AO, h. 780; 788/prin Dj şi rar Mh „tigvă, tâlv"; cf. c u r ú g ă...

11° AO, h. 475; 780/Gj, Mh, Dj şi rar Ot; AFLR/rar Gr „recipient, vas din fructul uscat al tigvei"; cf. b a l c a b á...

12° pl. *troáce* AMD, h. 241/rar Cţ „piuliţă (pentru pisat zahăr, condimente etc.)"; cf. c e n á c 5°...

13° var. **troc** s. m. [?], pl. *troci* AO, h. 694/rar Dj; AMD, Pl. 92/rar Ot „vas mic, pus la urdiniş, din care se adapă albinele"; cf. a d ă p ă t ó r...

14° var. **troc** s. GM/rar Tr „căruţă mică, cu patru roţi": Am înjugat vaca la un *troc* acolo, la un ghioci mic/802; cf. g h i o c i 1°...

15° var. **troc** s. n., pl. *troáce* AO, Pl. 131/rar Vl „covată în care curge făina la măcinat"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

16° var. **troc** s. n., pl. *troáce* AO, Pl. 62/rar Dj, Ot; AMD, h. 273/rar Ph „chingă pentru fixat șaua pe cal"; cf. t a f t ú r.

17° GD/rar Cț „unealtă de pescuit la somn, compusă din douăzeci de cârlige".

18° AO, h. 4/Gj, Mh, Dj, Ot; *troáce* AO/Dj, prin Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 3/rar Tr, Gr [fig.] „craniu, țeastă"; cf. c a p á c 4°...

– var. **tréucă** (2 sil.) s. f., pl. *treuci* 4° AMD, h. 213/Tl; **troc** s. n., pl. *trócuri* 4° AO, h. 226;784; AFLR/Vl, Dj, Ot și rar Gj, Mh, Tr; AMD, h. 213; GM; AFLR/Vl, Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin If, Cț și rar Ph, Br, Cl; 6° AO, h. 681/rar Mh, Dj; 11° AO, h. 475/rar Gj, Mh, Dj; 12° AO, h. 255/rar Gj; AMD, h. 241/rar Cț; *troáce* 4° AO, h. 226/rar Dj; AMD/rar Ot; *troci* 4° AMD/rar Ot.

TROÁHNĂ v. **trógnă**.

TROÁINĂ v. **trógnă**.

TROÁNĂ v. **trógnă**.

TROÁȘĂ (2 sil.) s. f. GM/rar Cl „zdreanță": Am pus și eu [pe mine] ce-am avut în căruță, o *troáșă*/828; cf. o t r é p...

TROC[1] v. **toc 2°**.

TROC[2] v. **troácă 4°, 6°–9°, 11°–16°**.

TROCÁN s. n., pl. *trocáne* AMD, h. 213; GM/prin Tr și rar Vl, Ot augm. de la t r o a c ă 4°.

TROCĂÍ vb. IV tranz. GO/prin Gj „a săpa fărâmițând pământul": Primăvara, cum vine, [via] o *trocaĭm*/935. *Trocăĭt*, adică săpat mărunt, mărunt pe urma plugului/938; cf. p i s á 1°...

– var. **trocări** vb. IV tranz. GO/rar Mh.

TROCĂRÍ v. **trocăí**.

TROCĂRÍE s. f. colect. GM/rar Gr „mulțime de vase de lemn (putini, butoaie etc.)".

TROCHÍȚĂ s. f., pl. *trochițe* **1°** TDO/rar Vl dim. de la t r o a c ă 1°.

2° AO, h. 475; 788/rar Mh, Dj dim. de la t r o a c ă 11°.

TRÓCNĂ v. **tróhnă**.

TROCÚȚĂ s. f., pl. *trocúțe* AMD, h. 458/rar Cț dim. de la t r o a c ă 2°.

TROGNÁT adj., f. *trognátă* AO, h. 135/rar Gj, Mh „cu guturai; răcit"; cf. g u t u r ă i ó s...

– var. **trognít** adj., f. *trognítă* AO, h. 135/prin Mh; **troínít** (2 sil.) adj., f. *troínítă*/rar Mh; **tronít** adj., f. *tronítă* AMD/rar Tl.

TRÓGNĂ s. f. AO, h. 135/Mh, Dj și rar Gj, Ot „guturai"; cf. b a l é v n i ț ă...

– var. **troáhnă** s. f. AMD, h. 29; 101/rar Tl; **troáină** (2 sil.) s. f. AO, h. 135/rar Vl, Gj; **troáná** s. f. AMD/Vn, Bz, Br, Tr, Tl, Cț, prin Db, Gr, Cl, Il și rar Ag, Ph, Gl, If; **trócnă** s. f. AO/rar Mh, Dj; **trómnă** s. f./rar Dj; **tróncă** s. f./rar Dj; **trúnă** s. f. AO; GO/rar Vl, Ot; AMD, h. 101/rar Tl, Cț.

TROGNÍ vb. IV intranz. AMD, h. 101/rar Tl „a face guturai; a răci"; cf. î n t r o n á...

– var. **troní** vb. IV intranz. AMD, h. 101/rar Tl.

TROGNÍT v. **trognát**.

TROIÁN s. n. **1°** pl. **troiáne** AMD, h. 527/prin Tl și rar Cț; *troiánuri*/rar Vn, *troiénuri*/rar Cț; *troiéni*/Tl, Cț, prin Ph, Vn, Bz, Br, If, Cl, Il și rar Vl, Db, Gl, Gr „troiene de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

2° pl. *troiéne* AO, h. 315/rar Dj „pârtie făcută de oameni sau de sanie".

3° pl. *troiéne* AMD, h. 603/rar Ag „coamă de deal"; cf. c o r m á n ă 5°...

4° AMD, h. 520/rar Ph, Tr „Calea-Lactee"; cf. b r â u 2°...

– var. **droián** s. n., pl. *droiéne* 2° AO, h. 315/rar Mh; **troiént** s. m., pl. *troiénți* 1° AO, h. 315/rar Dj.

TROIÉNT v. **troián 1°**.

TRÓIȚĂ (3 sil.) s. f. **1°** AFLR/rar Tl „numele sărbătorii religioase Sfânta Treime": O zi...cade cum îi la noi *Tróița*; la *Troiță* cade zboru/883; cf. c r â s t ó v.

2° AMD/rar Ot „capelă (în cimitir)".

– var. 1° **troíță** s. f. AFLR/rar Tl.

TROÍȚĂ[1] v. **tróiță 1°**.

TROÍȚĂ[2] s. f. AMD, h. 527/rar Db „troian de zăpadă"; cf. h á l ă[1] 2°...

TROL s. n. GM/rar Il „troliu"; cf. b o b...

TRÓMBĂ s. f., pl. *trómbe* 1° AMD, Pl. 93/prin Cț și rar Ph, Il „trompa albinei"; cf. c i o c[2] 2°...

2° GM/prin Il și rar Vn, Cl „parte a batozei unde sunt introduse spicele": [Grâul] îl puneai în căruță și dân căruță vineai cu el la mașină [...] îl trânteai în *trómbă* și treierai/855; cf. t ó b ă 1°...

3° AMD, h. 320/rar Br „batoză"; cf. b a t ó z ă 2°...

TRÓMNĂ v. **trógnă**.

TROMPÍȚĂ s. f., pl. *trompíțe* AMD, Pl. 93/rar Ph „trompa albinei"; cf. c i o c[2] 2°...

TRON s. n., pl. *trónuri* 1° AMD, h. 227/prin Ph, Bz și rar Br; *troáne*/rar Ag „ladă pentru îmbrăcăminte"; cf. l á c r ă 1°...

2° AMD, h. 322; 589; GD/rar Db, Ph, Bz, Cț; *troáne* AMD/rar Db, Ph „ladă (mare) pentru cereale; hambar"; cf. c i n 2°...

3° AMD, h. 248; 655; GM/prin Cl și rar Db, Ph, Il; GD/rar Cț „coșul căruței": Cutia care stă omu-n ea să spune *trónu* căruții GM/864; cf. c á s ă 14°...

4° AMD, h. 661/rar Cl, Il „podul căruței"; cf. a ș t e r n ú t 3°...

5° AMD, h. 203; GM/prin Il și rar Vn, Bz, Br „ghizd (de lemn)": Luam patru căpriori și făceam un fel de *tron* și băgam *trónu* în fântână GM/737; cf. c ă ș í ț ă[2] 7°...

6° AMD, Pl. 164; GM/rar Bz, Il „cadru de lemn în care este fixată piatra morii"; cf. c o r l á t ă 8°...

7° AO, h. 183; TDO; AFLR/crt.; AMD, h. 167; GM; GD/Ag, Ot, Tr, Gr, prin Vl, Db și rar Cl, Cț; *troáne* AMD/rar Ag, Db „sicriu"; cf. c o ș c i ú g 2°...

– var. 7° **troón** s. n., pl. *troáne* (3 sil.) AO, h. 183/rar Dj.

TRONCÁN s., ~ **de feméie** GM/rar Br, Ot „(femeie) corpolentă, robustă": Când a adus-o Marin [pe nevastă-sa] era mititică, mai mărunțic-așa; acum s-a făcut un *tr̥uoncán de feméie*/741; cf. v o l u m ó s 2°.

TRÓNCĂ v. **trógnă**.

TRONÍ v. **trogní**.

TRONÍȘCĂ s. f., pl. *troníști*, *tronișci* GD/rar Cț „lădiță".

TRONIȘÓR s. n. GM/rar Bz dim. de la t r o n 5°.

TRONÍT v. **trognát**.

TRONÓS adj., pl. *tronóși* AMD/rar Bz „cu t r o a n ă; răcit"; cf. g u t o r ă i ó s...

TROÓN v. **tron 7°**.

TROPÁNCA s. f. art. GD/rar Cț „numele unui dans popular".

TROPĂNÍ vb. IV intranz. GM/rar Db „a tropăi"; cf. r ă p ă í...

TRÓPIȚĂ v. **trúpiță 1°**.

TRÓPOLIS v. **própolis**.

TROPOSÍ v. **târposí**.

TROPȘÍ v. **tăpșí**.

TROSCAGÍU s. m., pl. *troscagíi* GD; AFLR/prin Cț „bețiv": Ăia care le place țuiculița și băutura, ăia-s *troscaĝíi* AFLR/891; cf. a l c ó l i c...

TROSNÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 55/prin Dj, Ot și rar Mh, Tr „a omorî un purice între unghii"; cf. s t o r c í 4°.

TROȘĂNÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a prăși (cu prășitoare primitivă)".

TROȘÍE s. f. 1° colect. GO/rar Dj „legume murate, murătură": Le zâce și murători, le zice și *troșíie*, dămult le-a zâs *troșíie*, n-a zâs murători/977; cf. m u r á t...

2° GM/rar Gr „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

3° var. **trușie** s. f. AFLR/prin Vl „vas în care curge țuica la cazan": *Trușíia* este făcută cu fund de... tot așa de doagă de stejar, și așa rotundă, și deasupra are alt fund prin care trece țuica în ea/904; cf. b á r c ă 2°...

TROTÁL v. **trotoăl**.

TROTÁR v. **trotoál**.

TROTOÁL (2 sil) s. n. AFLR/rar Br „trotuar": S-a făcut vreo opt sute de metri de *trotuál*/741.

– var. **trotál** s. n. GD/rar Cț; **trotár** s. n. AMD/rar Tr.

TRUFANDĂ s. f. AMD, Pl. 64–65/rar Ph „rod la vița-de-vie (în cantitate mică) în primii ani după plantare"; cf. a r u n c ă t ú r ă...

TRUGNÍ v. **trâgni**.

TRUJLÍU adj., pl. *trujlii* AMD, h. 156/rar Gr „amețit de băutură; chelchelit"; cf. a b ț i g u i t....

TRUMÉTE v. **triméte**.

TRÚNĂ v. **trógnă**.

TRÚNCHE v. **trunchi 1°**.

TRUNCHI 1° s. m., pl. **trunchi** AO, h. 523/rar Mh; AMD, h. 413/prin Vl, Db, Ph, Il și rar Ag, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl „trunchiuri, tulpini de copac"; cf. b u t 6°...

2° s. n., pl. *trúnchiuri* AO, h. 636/rar Dj „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

3° s. n., pl. *trúnchiuri* AO, h. 717/rar Dj; AMD, Pl. 107/rar Ag, Ph, Gr „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...

4° s. n. cu val. adv., în **a rămâne ~** AFLR/rar Ag [fig.] „a anchiloza": E bolnav de reumatism, vine de-l zgârcește uneori, de *rămíne trunk*/690; cf. î n c h i l o z á.

5° s. n. cu val. adj. GM/rar Ag [fig., d. mămăligă] „tare, vârtoasă": Mămăliga să face *trunk* odată, râpă, vârtoasă/786; cf. r ă p ă 2°...

– var. **1° trúnche** s. m., pl. *trunchi* AMD, h. 413/rar Il.

TRUP s. n., pl. *trúpuri* **1°** AMD, h. 494; GM/rar Ag, Ot „fustă largă din pânză albă (mai rar împodobită cu flori cusute), purtată sub o p r e g e".

2° AO, h. 523/prin Ot și rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 413/prin Ot și rar Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Tr, Gr, Cț „trunchi de copac"; cf. b u t 6°...

3° AMD, Pl. 58–59/rar Ag, Db, Tl „trupiță"; cf. b ă r s ă 1°...

4° art. **trúpul gréblei** AMD, h. 334/rar Vn „c a r â m b la greblă"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

5° AMD, Pl. 107/rar Cț „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...

– var. **3° trúpă** s. f., pl. *trúpe* AMD, Pl. 58–59/rar Db.

TRÚPĂ v. **trup 3°**.

TRÚPCĂ s. f. AMD, h. 313/rar Tl „soi de buruiană (nedefinită clar)".

TRUPÍNĂ v. **tulpínă 1°–7°**.

TRÚPIȚĂ s. f. **1°** pl. **trúpiți** AO, Pl. 106/prin Mh, Dj și rar Vl, Ot; AMD, Pl. 58–59/rar Db „trupițe"; cf. b ă r s ă 1°...

2° pl. *trúpițe* AO, Pl. 105/Gj, Dj, prin Vl, Mh, Ot și rar Tr; AMD, h. 640/Vl, Ot, Tr, prin Ag și rar Gr, Cț; *trúpiți* AO/Dj, prin Vl, Gj, Mh, Ot; AMD/prin Ag și rar Ot, Tr „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

3° AO, h. 641/rar Dj „plazul plugului"; cf. b ă r s ă 2°...

– var. **dróbiță** s. f., pl. *dróbițe* 2° AMD, h. 640/rar Vn; **drópiță** s. f. 1° GM/rar Ag; **drúpiță** s. f., pl. *drúpiți* 1° AMD, Pl. 58–59/rar Ot; 2° AMD, h. 640/rar Ot; **trópiță** s. f., pl. *trópițe* 1° AMD/rar Tl, Cț.

TRUȘ v. **târș 5°**.

TRUȘCHEÁT adj., pl. *trușchéți* AMD, h. 156/prin Tr „amețit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u i t...

TRUȘCHI v. **târș 6°**.

TRUȘÉL s. m., pl. *trușéi* AMD, Pl. 107/rar Db dim. de la t r u ș.

TRUȘÍE v. **troșie 3°**.

TUBERCULÓS v. **tuberculósă**.

TUBERCULÓSĂ s. f. AMD, h. 59/prin Tr și rar Ag, Vn, Gr, Cl, Il „tuberculoză"; cf. b o á l ă 3°...

– var. **teberculóză** s. f. AO, h. 93/rar Vl; **terbiculóză** s. f. AMD, h. 59/rar Bz; **tuberculós** s. n. AMD; GM/rar Ot, Tl, Cț; **tubirculóză** s. f. AO, h. 93/rar Mh; **turbeculóză** s. f. AO/rar Mh; AMD/rar Ag, Br, Ot; **turbiculóză** s. f. AO/prin Gj.

TUBERCULÓZ adj., pl. *tuberculóji* AO, h. 94/rar Gj, Mh, Dj, Ot; f.

tuberculoázã, pl. *tuberculoáze* AMD, h. 61/prin Tl şi rar Ag, Db, Vn, Ot, Tr, Cţ „tuberculos"; cf. o s f i c á t...

– var. **teberculoázã** adj. f., pl. *teberculoáze* AO, h. 95/rar Vl; **teberculós** adj., pl. *teberculóşi* AO/rar Vl; **tibircolós** adj., f. *tibircoloásã* AMD, h. 60, 61/rar Gr; **tubericulós** adj., pl. *tubericulóşi*, f. *tubericuloásã* AO, h. 94, 95/rar Gj; **tubirculós** adj., pl. *tubirculóşi* AO/rar Mh; **tuperculós** adj., f. *tupereuloásã* AMD, h. 60, 61/rar Tr; **turbeculós** adj., pl. *turbeculóşi* AMD, h. 60/rar Ag, f. *turbeculósã* AO, h. 95/rar Mh; **turbiculoásã** adj. f. AO, h. 95/rar Gj.

TUBERICULÓS v. **tuberculóz**.

TÚBGĂ v. **tígvă** 4°.

TUBIRCULÓS v. **tuberculóz**.

TUBIRCULÓZĂ v. **tuberculósă**.

TUCI s. n., pl. *túciuri* **1°** AO, h. 235; Pl. 124/crt.; AMD, h. 222; 681; Pl. 142; AFLR/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, prin Cl, Il şi rar Vn, Br „ceaun din fontă"; cf. c ă l d á r e 1°...

2° var. **tiuci** s. n., pl. *tiúciuri* AMD, h. 217/rar Tl „cratiţă din fontă".

3° AO, h. 226/rar Dj; AMD, h. 213/rar Db, Tr „vas din care se hrănesc porcii (indiferent de materialul din care e fabricat)"; cf. b l i d 3°...

4° AMD, h. 255/rar Ot „vas (din tablă) în care se mulge vaca"; cf. b l i h é r...

5° var. **tiuci** s. n., pl. *tiúciuri* AO, h. 375/rar Mh „măsură de capacitate, egală cu aproximativ zece litri; căldare, vadră".

6° var. **tiuci** s. n. AO, h. 252/rar Mh, Dj; AMD, h. 206/rar Tr „fontă".

– var. **tiuci** s. n., pl. *tiúciuri* 1° AO, h. 235; Pl. 124; TDO/Gj, Dj, prin Vl şi rar Mh, Ot; AMD, h. 222; GM; GD; AFLR/Ot, Tr şi rar Ag, If, Gr, Il, Tl, Cţ.

TUCIRÍU adj., pl. *tucirîi* AMD, h. 7/rar Cl „tuciuriu, brunet"; cf. a r á p 1°...

TUCIULÁR s. m., pl. *tuciulári* GM/rar Db „ţigan care face ceaune din tuci; căldărar".

TUCIULÉŢ s. n. GM/rar Bz dim. de la t u c i 1°: [Pentru mămăligă] punem *tucúlétu* la foc/743; cf. t u c i u r é l.

TÚCIURÉL s. n., pl. *tuciuréle* GD/rar Tl dim. de la t u c i 1°; cf. t u c i u l é ţ.

TÚCMA v. **tócma**.

TÚCMAI v. **tócma**.

TUFÁN s. m., pl. *tufáni* **1°** AO, h. 522/rar Vl, Dj, Ot; AMD, h. 412/rar Ot „arbore sălbatic; copac (plop, salcâm, salcie etc.)"; cf. c o p á c 4°...

2° AO, h. 167/rar Vl, Gj „copil nelegitim"; cf. b a i s t r ú c...

– var. 2° **tufeán** s. m., pl. *tuféni* AO, h. 167/rar Vl; AMD, h. 142/rar Ag.

TUFÁR s. m., *tufári* AO, h. 167/prin Gj şi rar Vl; AMD, h. 142/rar Vl „copil nelegitim"; cf. b a i s t r ú c...

TÚFĂ s. f., pl. *túfe* **1°** AMD, h. 417–419; GM/Ot, Tr, Cl, Il, prin Ag şi rar Db, Ph, Vn; ~ **râioásă** s. compus AMD/rar Bz; **lemn de** ~ loc. subst. AMD, h. 419/rar Ot, Tr „specie de stejar; un fel de gârniţă": *Túfă* zicem tot la stejar, sânt mai multe feluri de stejar: gorân, stejar şi *túfă*; gorânu are scoarţa mai zgripţuroasă, *túfa* are coaja mai netedă, stejaru... mai alburie AMD, h. 419/744; cf. c a r a p e l i t...

2° AMD, h. 419/Db, Ph, prin Tr, Il şi rar Vn, Br, Gr, Cl „stejar tânăr"; cf. s t e j ă r i c ă 1°.

3° AMD, h. 419; AFLR/Bz, prin Br şi rar Vn, Tr „alun".

4° AO, h. 522/rar Dj; AMD, h. 412; 419/rar Vl, Ot „arbore sălbatic; copac"; c o p á c 4°...

5° AO, Pl. 89; TDO; AFLR/prin Dj şi rar Gj, Mh „creangă tânără de copac": Ne ducem şi le luăm *túfe* de ulm [...] şi ele [g o a n g e l e] pleacă pe *túfă*-n sus şi să-nvălesc AFLR/952; cf. a l t ó i 2°...

6° AMD, h. 419/rar Ag „lăstar nedezvoltat, pipernicit".

7° AO, Pl. 78; TDO/rar Gj, Mh; GM/rar Il „tulpina unei plante (mai ales porumb)".

8° AO, h. 598/rar Gj „cópil (de porumb)"; cf. c ă ț é l 6°...

9° copil din/de ~ AO, h. 167/Mh și rar Vl, Gj, Dj; *copil făcút de/din ~* /prin Mh și rar Vl, Gj, Dj; **băiăt de ~**/rar Gj „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

TUFĂIÓR (3 sil.) s. m., pl. *tufăióri* AO, Pl. 89/rar Gj „creangă tânără; mlădiță"; cf. a l t ó i 2°...

TUFĂRÍȘ 1° s. n., pl. **tufărișe** AO, h. 518/rar Mh „tufărișuri, tufișuri": Rediș, adicătele unde e pădure deasă; *tufíriș* e mai mărunt GM/678; cf. b u g e á c 1°...

2° s. m., pl. *tufărișuri* AO, h. 167/prin Vl, Gj și rar Dj; AMD, h. 142/rar Ag „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

– var. **teferíș** s. n., pl. *teferișuri* 1° AMD, h. 408/rar Db; **tuferíș** 1° s. n., pl. *tuferișuri* AO, h. 518/rar Vl; AMD, h. 407, 408/rar Ag, Db; 2° s. m., pl. *tuferișuri* AO, h. 167/rar Gj; **tufiríș** s. n., pl. *tufirișuri* 1° AO, h. 517, 518/rar Vl; AMD, h. 407, 408; GM/prin Ag și rar Vl, Ph; **tufuríș** s. n., pl. *tufurișuri* 1° AMD, h. 408/rar Ag.

TUFEÁN v. **tufán 2°**.

TUFEREÁLĂ s. f. AO, h. 521/rar Gj „pădurice care crește lângă o apă curgătoare; zăvoi"; cf. c h í c i u...

TUFERÍȘ v. **tufăríș 1°, 2°**.

TUFÍ vb. IV refl. AO, h. 599/rar Dj [d. porumb] „a face t u f e 7°; a împuia": Când e rar, [porumbul] *să tuféște*/960; cf. a r u n c á 1°...

TUFIRÍȘ v. **tufăríș 1°**.

TUFÍȘ 1° s. n., pl. **tufișe** AO, h. 518/rar Dj „tufișuri"; cf. b u g e á c 1°...

2° s. m., pl. *tufișuri* AO, h. 167/prin Gj, Mh și rar Dj „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

TUFLÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a bate pe cineva": I s-a suit la cap băutura s-a-nceput *s*-o *tufl̦áscă* [pe nevastă-sa], și dă-i, și omoar-o/777; cf. b u c i u m á 2°...

TUFÓI 1° s. n., pl. *tufoáie* AFLR/rar Gj augm. de la t u f ă 1°.

2° s. m., pl. *tufói* AO, h. 167/prin Gj, Mh „copil nelegitim; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

TUFUREGÓS adj., pl. *tufuregóși* AMD, h. 404/rar Db [d. arbuști] „cu multe crengi; stufos".

TUFURÍȘ v. **tufăríș 1°**.

TÚGA v. **tívgă 1°–3°**.

TÚGMĂ v. **tócma**.

TÚGMAI v. **tócma**.

TUGULÍȚĂ v. **tiugulíță 1°**.

TUHĂNÍ v. **duhăní**.

TÚHĂT s. AO, h. 244/rar Mh „pătură (foarte) groasă, țesută din lână, folosită la învelit"; cf. a ș t e r n ú t 1°...

TUHÓC v. **tohóc 1°**.

TUIĂGĂ v. **toiăgă**.

TÚICĂ s. m. voc. **1°** AO, Pl. 13/rar Mh „tată"; cf. b ă b á c a...

2° AO, h. 152/rar Mh „bunic"; cf. b ă t r ă n 1°...

TÚIER adj., f. *túieră* GM/rar Ot „cu mintea rătăcită; zăpăcit": Juca călușu [persoana care, conform credinței, a fost sancționată pentru că a lucrat de Rusalii]. Făcea ca călușarii [...]. Se scula ea, da *túieră*/776; cf. a i u r ă t i c...

TUJNITÚRĂ v. **tușinătúră 1°**.

TUL s. n., pl. *túluri* AMD, h. 477; AFLR/rar Ag, Db, Gr, Cț; *túle* AMD/rar Gr „dantelă"; cf. b a g a d e á 1°...

TULALÁIA, de-a ~ loc. subst. GD/rar Tl „variantă a jocului de copii de-a v-ați ascunselea"; cf. a j u m í t a...

TULÁR s. n., pl. *tuláre* GD/rar Cț „tipar din scândură în care se face t u l a"; cf. c a l ă p 3°...

TÚLĂ s. f., pl. *túle* **1°** AMD, h. 171; GM; GD/Cl, Il și rar Tr, Gr, Cț „cărămidă nearsă; chirpici"; cf. b o l o v á n 2°...

2° AMD, h. 171; **~ coáptă** GD/rar Cț „cărămidă".

3° GM/rar Il „bucată, bulgăre de pământ amestecat cu apă și cu paie, folosit la lipit pereți": Cu paie facem *tul̦e*-așa mărișoare, cât intră-n grădea așa/847; cf. b u ș 4°...

TULBÍNĂ s. f. AMD, h. 465/rar Ot „turbină la moara cu apă".

TÚLBUR adj. AO. h. 675/rar Dj [d. vin] „tulbure"; cf. g r o s 4°.

TULBUREÁN s. m., pl. *tulburéni* AO/923 „locuitor din satul Turburea".

TULBURÍ vb. IV tranz. şi refl. GM; AFLR/rar Ag, Ph „a (se) tulbura"; cf. g o r o v í.

– var. **turburí** vb. IV tranz. şi refl. AFLR/rar Db.

TULBURÍU adj., pl. *tulburíi* AMD, h. 21 MN/rar Br [d. ochi] „de culoare incertă": Ochi *tulburíi*, nu-s nici verzi, nici negri/737.

TULCÉR v. **tolcér**.

TULCÉRE v. **tolcér**.

TULEÁN s. m., pl. *tuléni* 1° AO, h. 439/prin Gj, Mh, Dj „parte a tulpinii de porumb care rămâne în pământ după ce planta a fost tăiată de pe câmp; cotor"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° AFLR/rar Gj „ştiulete fără boabe; cocean de porumb"; cf. b u t 12°...

TULÉI v. **tuléu 2°**.

TULENÁR s. n., pl. *tulenáre* AO, h. 608/rar Mh „claie mare (din 100–200 de snopi de coceni)"; cf. c l ă d ó i...

TULÉRCĂ s. f., pl. *tulérci* GM/prin Tr „pălnie (fixată la plug, cu ajutorul căreia se seamănă porumbul în lipsă de semănătoare)": *Tulércă*, dă să punea-n urma plugului, dă să ducea boabili-n pământ/804; cf. t â l v 1°...

TULÉU s. n. 1° ~ **gras** GM/rar Db; **prúnă de** ~ GO/rar Vl „soi de prune mari, rotunde şi turtite la capete".

2° var. **tuléi** s. n., pl. *tuléie* AMD, h. 312/rar Vn „tulpină de porumb (după culesul ştiuleţilor); cocean"; cf. c i o c á n[2] 1°...

TULÍ vb. IV intranz. 1° AMD, h. 683; GM; TDM I; AFLR/prin Ag, Db şi rar Ph „a coborî (o pantă)": Împărtâm toamna brânza [...] *tulésc* dăvale pă urmă oile TDM I/674. A fost o junince mai tânără [...] ea cum *a tulít* dă sus, *a tulít* drept la stână id./676; cf. d o b o r í...

2° TDO/rar Gj „a da peste cineva; a năvăli": Era o turmă de oi, mai la vale de mine-aşa, pe la o poiană. Când... văd oile aşa deodată când *tulíră* [...] *tulíră* oile păstă mine, ieşisă, mă-nfăşurasă oile/939; cf. b u ş n í 2°...

TULNICÍ vb. IV refl. AMD, h. 114/rar Ag „a se zăpăci, a se buimăci": *M-am tulnicít*, am ameţit, am ameţeală/677; cf. c o r c o f e l í...

TULPÁN s. n., pl. *tulpáne* 1° AMD, h. 283; 677, 678; AFLR/prin Tr şi rar Gr „(bucată de) pânză rară în care se pune caşul la scurs sau prin care se strecoară laptele": Înveleşti brânza-n *tulpán* şi pui greutate pă ea AMD/771; cf. b e r b e n í ţ ă 5°...

2° AMD, h. 493/rar Tl „basma de culoare neagră": Ciumberu şi *tulpánu* sânt negre, baticu e în culori/878; cf. b a r i ş 1°...

3° AO, h. 301/rar Vl „basma mare şi groasă (de lână); broboadă"; cf. b a s m á 1°...

4° GM/rar Vn [prin confuzie formală] „pulpană": Când să să ducă omu-ăla să-l apuce de *tulpánu* hăinii, gata, l-a furat apa/728.

TULPĂNÁŞ s. n. TDM III/rar II dim. de la *tulpan* („basma").

TULPÍNĂ s. f., pl. *tulpíni* 1° AO, h. 660/prin Gj şi rar Vl; AMD, Pl. 65/prin Vn şi rar Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Cl „butucul viţei-de-vie"; cf. b ú c i u m 2°...

2° pl. **tulpíne** AO, h. 523/Mh şi rar Dj, Ot „tulpini de copaci; trunchiuri"; cf. b u t 6°...

3° var. **trupínă** s. f., pl. *trupíni* GM/rar Vl, Ot, Tr „parte din trunchiul unui copac rămasă în pământ după tăiere; buturugă"; cf. b u t 4°...

4° var. **trupínă** s. f., pl. *trupíni* AMD, h. 684/rar Vl „butuc, folosit în dulgherie, pe care se cioplesc lemnele"; cf. o d u n ú c...

5° var. **trupínă** s. f., pl. *trupíni* AMD, h. 312/rar Vl „tulpină, cocean de porumb"; cf. c i o c á n[2] 1°...

6° AMD, h. 638/rar Bz „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

7° var. **trupínă** s. f., pl. *trupíni* AMD, Pl. 107/rar Tr „suport la vârtelniță"; cf. b u t 8°...

– var. **trupínă** s. f., pl. *trupíni* 1° AO, h. 660; TDO; AFLR/prin Vl, Ot; AMD, Pl. 65/Ot și rar Vl, Ag, Tr; 2° AO, h. 523; AFLR/Vl și rar Gj, Ot; AMD, h. 413/rar Vl, Ot; 6° AO, h. 637/rar Vl; AMD, h. 638/rar Vl; *trupíne* 2° AO/rar Dj; **turpínă** s. f., pl. *turpíni* 2° AMD/rar Vl, Ag; 3° GM/rar Tr.

TULÚC v. **țulúg**.

TULÚG s. m., pl. *tulúgi* **1°** AFLR/rar Ot „parte a tulpinii de porumb care rămâne în pământ după ce planta a fost tăiată; cotor"; cf. c i o á t ă[1] 1°...

2° AFLR/rar Dj „știulete de porumb curățat de boabe; cocean"; cf. b u t 12°...

3° var. **tulúj** s. m., pl. *tulúji* AO, h. 435; AFLR/rar Mh „tulpină de porumb după culesul știuleților; cocean"; cf. c i o c á n[2] 1°...

TULÚJ v. **tulúg 3°**.

TULUJÁRE s. f., pl. *tulujáre* AO, h. 608/rar Mh; *tulujéri* AFLR/rar Gj „stog, claie din coceni de porumb"; cf. c l ă d ó i...

TULUJÍȘCE v. **tulujíște**.

TULUJÍȘTE s. f. AO, h. 439/rar Gj, Mh „terenul de pe care s-a cules porumbul"; cf. c i o c ă n í ș 2°...

– var. **tulujíșce** s. f. AO, h. 439/rar Mh.

TULÚMBĂ s. f., pl. *tulúmbe* **1°** GM/prin Gr și rar Db „stropitoare": [Tutunul] l-udăm cu *tulúmba*/827; cf. b ú r ă...

2° AO, h. 670/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 76/rar Gr „vermorel"; cf. f o r m o r é l...

3° GM/prin Ag, Ph și rar Db, Bz, Il „pâlnie de tablă, fixată la mașina de tocat carne, pentru umplut cârnați": Mațile alea să umple cu *tulúmba*, cu mașina de tocat, și punem *tulúmbă*, și umplem toate mațile alea/692.

TÚMA v. **tócma**.

TUMÁDE v. **dumădă**.

TÚMAI v. **tócma**.

TUMBÁ vb. I tranz. și refl. GM/rar Db „a (se) da peste cap; a (se) răsturna": Tot ursu ăsta [...] mi-a luat o junice [...]. Mi-a luat-o și mi-*a tumbát*-o așa de-o coastă, dă o cheie/697.

TÚMNA v. **tócma**.

TÚMNAI v. **tócma**.

TUMNÍ v. **tocmí 2°**.

TUMOÁRĂ s. f. AFLR/rar Ct „tumoare": A avut un *tomór* canceros/879.

– var. **tomór** s. AFLR/rar Tl.

TUMURLÚC v. **tumurúg 1°**.

TUMURLÚG v. **tumurúg 1°, 2°**.

TUMURÚG s. m., pl. *tumurúgi* 1° AMD, h. 200/rar Vn „stâlp gros"; cf. a m n á r 5°...

2° var. **tumurlúg** s. m., pl. *tumurlúgi* AMD, h. 199; GM/rar Br „par"; cf. f ú r c ă 8°...

– var. **tumurlúc** s. m., pl. *tumurlúci* 1° AMD, h. 200/prin Vn și rar Bz; **tumurlúg** s. m., pl. *tumurlúgi* 1° AMD/prin Vn și rar Br; **turmulúc** s. m., pl. *turmulúci* 1°/rar Bz; 2° AMD, h. 199/rar Vn; **turmulúg** s. m., pl. *turmulúgi* 2° AMD/rar Vn.

TUNÁ vb. I intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *tuneáză* AO, Pl. 45/rar Ot „a se produce un tunet"; cf. d u d ă i...

2° TDO/rar Mh „a intra (în casă)".

TÚNCEA v. **atúncí 1°**.

TUNDEÁ vb. II AO, h. 832 MN/rar Gj, Mh; AMD, ch. 82/prin Tr, Il și rar Db, Ph, Bz, If, Gr; ind. prez. 1 sg. *tung* AMD/rar Ct „a(-și) tăia părul"; cf. î n t ú n d e...

TUNÉRIC s. n. GM/rar Ph „întuneric".

TUNS s. n. **1°** AMD, Pl. 72/rar Tr „retezatul, curățirea (de crengile neroditoare) la vița-de-vie"; cf. c â r n í t 1°...

2° GM/rar Gr „petrecere la tăiatul moțului unui copil": Are țața Tudora *tuns*, ia moțu băiatului/827.

TUNȘINÁTURĂ v. **tușinătúră 2°**.

TUÓC v. **tohóc 3°**.

TUP interj. **1°** GM/rar Tr „cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură intempestivă (cu bâta)"; cf. f r i ș t i.

2° TDO/rar Dj „cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui bulgăre

de pământ ud": [Pământul frământat pentru țest] îl lom cu mâinile, care cât poate să ia-n mână, și-n mijloc când îl arunci el face *tup!*/979.

3° GM/rar Ot „cuvânt care redă zgomotul produs de aruncarea bruscă a unui lichid dintr-un vas": Ia vadra din casă cu apă și *tup!* cu ea după mine/764.

TUPERCULÓS v. **tuberculóz**.

TURB s. n. AO, h. 140/Gj, Mh; AMD, h. 102/rar Tl „(boală de) turbare"; cf. j i g ó d i e...

TURBÁREA s. f. art., ~ **căinelui** **1°** AMD, Pl. 70/rar Tr „numele unei plante veninoase, cu bobițe mici, negre; zârnă"; cf. t u r b ă c i ú n e **2°**.

2° AMD, Pl. 70/rar Tr „boală a viței-de-vie care determină nedezvoltarea boabei de strugure (aceasta rămânând ca fructul plantei respective); mană"; cf. m ă l ú r ă **4°**...

TURBÁT s. n. AO, h. 140/rar Gj „(boală de) turbare"; cf. j i g ó d i e...

TURBĂCÍNE v. **turbăciúne** **1°**, **2°**.

TURBĂCIÚNE s. f. **1°** AMD, h. 102/prin Tl și rar Cț „(boală de) turbare"; cf. j i g ó d i e...

2° var. **turbăcine** s. f. AMD, h. 102/rar Tl „numele unei plante veninoase, cu bobițe mici, negre; zârnă"; cf. t u r b á r e a **1°**.

– var. **1°** **turbăcíne** s. f. AMD, h. 102/rar Tl, Cț.

TURBĂRÍCĂ s. f. AMD, Pl. 86–88/rar Tr „numele unui soi de struguri, cu bobul negru, mic și dulce (foarte apreciat pentru vin)".

TURBEÁLĂ s. f. AMD, h. 102/rar Tr „(boală de) turbare"; cf. j i g ó d i e...

TURBECULÓS v. **tuberculóz**.

TURBICULOÁSĂ v. **tuberculóz**.

TURBICULÓZĂ v. **tuberculósă**.

TURBUCÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Db „reziduu la prepararea săpunului": Pă fundu cazanului [la săpun] dă prima dată rămâne numai *turbucálă* așa groasă. Aia nu poți s-o mai folosești la nimic, aia o dăm pă gârlă/699; cf. b o r o g h í n ă **4°**...

2° var. **burtucálă** s. f. AMD, h. 361; GM/prin Ph „rest nefolositor (după fierberea fructelor pentru prepararea țuicii, a cojilor pentru vopsit, a săpunului)"; cf. m ă t r ă g ú n ă...

3° var. **burtucâlă** s. f. AMD, Pl. 108–109/rar Bz „amestec de făină cu apă (și tărâțe de grâu) folosit la apretat urzeala"; cf. m ă l á i **3°**...

TURBURÍ v. **tulburi**.

TURCALÉTE s. m., pl. *turcaléți* **1°** AMD, h. 425/prin Ot și rar Tr „inflorescența pătlaginei": *Turcaléte* e moțu de la platagină/767.

2° GM/rar Ag „ghiocel": Eu i-am spus că am fost în pădure după *turcaléți*/790.

TURCÁN s. m., pl. *turcáni* AMD; GD; AFLR/prin Cț [mai ales la pl.] „români bătinași, care se găseau în Dobrogea în timpul stăpânirii turcești": *Turcáni*? ăștia sânt care-au rămas din... de la războiu din șapteșișapte, și-au rămas de n-au plecat cu turcii, ș-au rămas... au rămas, ăia se numesc *turcáni*, români sânt, însă au trăit cu turcii, știe turcească AFLR/898.

TÚRCĂ s. f. **1°** GD/rar Cț „persoană mascată cu un cap de pasăre cu cioc lung (în cadrul unor obiceiuri de iarnă)".

2° art., în **a la túrca (bre)** loc. adv. AFLR/rar Cț „ca la turci; turcește": *A la túrca bre!* asta-ntrebuințează cuvântu-ăsta, adica când se cântă turcește, când se joacă turcește, când se cântă geambaralele-astea ale lor, una-alta, [zi]ce „ia zi una *a la túrca*"/891; AFLR/rar Cț „în ritm lent; încet": *A la túrca*, vorba noastră bătrânească așa era, a la *túrca*: încet-încet/896; cf. a l é n e a...

TURCĂLÁN s. m., pl. *turcăláni* AMD/rar Il „turc".

TURCEÁSCĂ s. f. **1°** art. **Turceásca** AFLR/rar Tl „Țara-turcească de odinioară (incluzând Dobrogea)": A trecut, a zis că-n *Turcâsca*, că era aicea încă turcii pă timpu-ala, a trecut în *Turcâsca*/878.

2° s. f./adj. AMD, Pl. 86–88/rar Db „soi de viță-de-vie, cu struguri negri": Ananas negru zis *turcâască*/692.

TURCHÉZ adj., pl. *turchézi*, f. *turchéză* **1°** AO, h. 25/rar Dj; AMD, h. 21 MN/rar Db; m. pl. *turchéji* AMD/rar Ag, Db, Ot; f. *turcheáză* AMD, h. 315; AFLR/rar Ph, Ot „de culoare deschisă, albastră-verzuie": Are ochii *turkéjĭ*, deschiși, mai spălăciți AMD, h. 21 MN/689. [Volbura] face floare albă, *turkáză* AMD, h. 315/765.

2° AMD, h. 498; GM/rar Ag, Db,. Ph, Ot; f. *turcheáză* GM/rar Ot „de culoare albastră intensă, spre verde".

3° AMD, h. 102/rar Db „de culoare vânătă": Am zăcut de tifos, trei luni de zile n-am luat ușa de clanță, rămăsesem *turkéz*, vânăt, pe pat/817.

– var. **2° turchíz** adj. AFLR/rar Ph.

TURCHÍA s. f. art. AFLR/rar Cț „Turcia".

TURCHÍZ v. **turchéz 2°**.

TURCOIÁN s. m., pl. *turcoiéni* AMD/876 „locuitor din comuna Turcoaia".

TUREÁ s. f. AMD/rar Br „plasă de pescuit din ață foarte subțire, fină".

TUREÁC v. **tureátcă 1°, 2°**.

TUREÁCĂ v. **tureátcă 1°, 2°**.

TUREÁTCĂ s. f., pl. *turétci* **1°** AMD, h. 491/rar Gl „un fel de ciorapi groși, din postav sau tricotați din lână, fără talpă, care îmbracă piciorul de la gleznă până la genunchi; jambieră": Să făceau *turéc* de lână inglită, cu vărgi, *turécile* negre cu vargă albă, și după *turéc* dădea nojițele astea AFLR/733; cf. c ă l ț ú n **2°**...

2° var. **tureácă** s. f., pl. *turéci* AMD, h. 487/prin Vn, Br „carâmb la cizmă"; cf. c a r â m b **9°**...

3° var. **turuiác** s. m., pl. *turuiéci* AO, Pl. 38/rar Dj „ciorap (gros) din lână"; cf. m e ș i.

4° var. **turuíác** s. m., pl. *turuiéci* AO, h. 625/rar Tr „așternut (din cregi uscate) sub căpiță, claie"; cf. a ș t e r n ú t **2°**...

– var. **tureác** s. m., pl. *turéci* **1°** AMD, h. 491/rar Ot, Il; **2°** AMD, h. 487/rar Br, Il, Cț și s. n., pl. *turéce* **2°** AMD/rar Bz; **tureácă** s. f., pl. *turéci* **1°** AFLR/rar Vn.

TURÉLĂ s. f., pl. *turéle* AO, h. 120/rar Mh „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

TÚRIȘTE v. **tóriște 1°, 3°, 5°**.

TÚRIȚĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 157/rar Gr „strat de lână împâslită (pe oi)"; cf. p o d **23°**.

2° în expr. a **se ține** ~ GD/rar Tl „a se ține de cineva ca sămânța de turiță; a se ține scai"; cf. g a r a r á i.

TURLÁC v. **turmác 2°**.

TURLÁCĂ v. **turmácă 2°**.

TURMÁC s. m., pl. *turmáci* **1°** AMD, h. 262 MN/prin Gr și rar Db, Tr „vițel de bivol": cf. b e b é c...

2° AO, Pl. 59/rar Gj, Dj; AMD, h. 262/rar Gr „bivol"; cf. b í v o l e...

– var. **2° turlác** s. m., pl. *turláci* AMD, h. 262/rar Cl, Il, Cț.

TURMÁCĂ s. f., pl. *turmáce* **1°** AO, Pl. 59/rar Dj „bivoliță"; cf. b i o á r c ă...

2° var. **turlácă** s. f., pl. *turláce* AMD, h. 262 MN/rar Cl, Il, Cț „vițea de bivol".

TURMENDÁT v. **tormentát**.

TURMULÚC v. **tumurúg 1°, 2°**.

TURMULÚG v. **tumurúg 2°**.

TURNÁ vb. I **1°** tranz. și refl. GM; AFLR/prin Bz „a (se) da în dar; a (se) dărui": Ș-acolo spune că *se ţoárnă* la nuntă și... le *ţoárnă*, de multe ori se-ntâmplă *să* le *ţoárne* șervete lucrate cu cusături naționale GM/732. La ginerică [mireasa] *turná* șervete la prispă nunului, socrului, apăi *turná* la nună, soacrii GM/739; cf. c a d o r á...

2° tranz. GM/rar Vn [d. boli] „a întoarce; a reveni": Ea dacă să seziza de-atunci, nu căpăta [apă la plămâni], ea n-a băgat de seamă până n-*a turnát*-o [boala]/727.

3° var. **torná** vb. I tranz. TDO/prin Dj și rar Gj; TDM I; AFLR/rar Db, Tr „a vărsa un lichid (peste, în ceva)": Fierbeam apa cu clocot și *tornám* piste lână TDO/972; cf. î n t u r n á **2°**.

TURNÁTĂ s. f., pl. *turnáte* AMD, h. 463 MN; AFLR/rar Bz, Br „clătită (din aluat subțire)"; cf. b í s m a r c 2°...

TURNĂTOÁRE s. f., pl. *turnători* **1°** AMD, Pl. 119–120/rar Ag „fir de urzeală rupt în natră și întors pe sulul dinapoi: Îi zice *turnător* că merge-ndărăt/866; cf. c u r g ă t o á r e 2°...

2° var. **tornătoáre** s. f., pl. *tornători* AO, Pl. 126/rar Dj „zăgaz la moara de apă"; cf. a b ă t ă t ó r...

3° var. **tornătoáre** s. f., pl. *tornători* AO, Pl. 132/rar Dj „uluc de pe care s-a abătut apa (când nu funcționează moara)"; cf. s t á v i l ă[1] 3°...

4° var. **turnătór** s. n., pl. *turnătoáre* AMD, Pl. 81–82/rar Db „vin depreciat, care a prins floare".

– var. **1°** **târnătoáre** s. f., pl. *târnători* AMD, Pl. 119–120/rar Ph; **târnătór** s. n., pl. *târnătoáre*/rar Ph, Bz; **turnătór** s. n., pl. *turnătoáre*/rar Cl.

TURNĂTÓR v. **turnătoáre 1°, 4°.**

TURNĂTORÍE s. f., pl. *turnătorii* GM; AFLR/rar Bz „dar, cadou t u r n a t de către mireasă rudelor apropiate"; cf. s o c r i e 3°...

TURPÍNĂ v. **tulpină 2°, 3°.**

TÚRTĂ s. f., pl. *túrte* **1°** AMD/rar Tr „pâine dospită, întinsă, turtită; lipie"; cf. á z i m ă[2] 1°...; art. **túrta ursitórilor** GM/rar Tr „pâine, lipie pregătită pentru seara în care sunt așteptate ursitoarele (la trei zile după nașterea copilului), care, apoi, împodobită cu zahăr, bani etc., este oferită moașei"; AFLR/rar Gr [p. ext.] „petrecere între femei, la casa lăuzei, în seara în care sunt așteptate ursitoarele": Să ducea [femeile] să să cinstească la *túrtă*/835; cf. p o n ó d ă...

2° TDO/rar Mh; AMD, h. 454 MN/rar Bz „pâine din făină amestecată cu mălai"; **~ de mămăligă** GM/rar Ot „un fel de pâine preparată preponderent din mămăligă, cu puțină făină"; cf. b ú r c ă...

3° AO, h. 269; AFLR/rar Vl, Gj, Dj, Tr; AMD, h. 463/prin Gr și rar Vn, Bz, Br, Tr, If, Cl „scovardă": Făcea *túrtele* elea femeia, ca cum să zice scoverzi acuma, turtiță de grâu AFLR/903; cf. á z i m ă[2] 3°...

4° AMD, h. 463/rar Vn, Br, Gr „clătită"; cf. b í s m a r c 2°...

5° AO, h. 233/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 220/prin Tr și rar Db, Gr; *turți* AO/rar Mh „foaie de tăiței (sau de plăcintă)"; cf. á z i m ă[2] 2°...

6° AO, Pl. 35/rar Mh; AMD, h. 460; GM; GD; AFLR/Cț, prin Tr, Il și rar Vn, Gl, Bz, Br, Ot, Tl „aluat pentru dospit": Să plămădește aluatu cu *túrtă* sau drojdie GM/836; cf. a l u á t 2°...

7° GM/rar Ag [la pl.] „alimente care se dau de pomană": Păi așa să zice, *túrtile*; îi dă de pomană, știți, câte-o bucată de pâine sau dă... în zî dă post îi dă alva, îi dă câte-o bucată dă pâine-n zâle d-ălelante, unt sau brânză/687; cf. f r u ș t i ú c 3°.

8° art. **túrta furnícilor** GM/prin Gr și rar Cl „un fel de plăcintă cu brânză, care, conform obiceiului, se mănâncă pe grămada de băligar în joia din săptămâna dinaintea lăsatului Secului de Pași, pentru a alunga furnicile de lângă casă".

9° pl. **turți** AO, h. 699/rar Gj, Mh „turte de ceară"; cf. t u t u r í g ă 5°.

10° AO, h. 132/rar Ot „pastilă, tabletă"; cf. a s p i r í n ă...

11° TDO/rar Dj; GM/rar Tr „bucată de lut turtită (folosită la lipitul țestului)": Pământu-ăla de... îl călcăm, îl făcem așa, știi, *túrte* le zicem noi [...] câte două *túrte* la țăst TDO/980.

12° GO/rar Mh, Dj; GM/rar Cl „disc, pălărie la floarea-soarelui"; cf. g ă m ă l i e[1] 1°...

13° GO/rar Dj „grămadă, pală (din fire de boragic)"; cf. c l e á t ă 5°...

TURTĂRÍE s. f. colect. GM/rar Db „mulțime de turte (din aluat)".

TURTEÁ s. f., pl. *turtéle* **1°** AMD, h. 460; GM/prin Il și rar Db, Cț dim. de la t u r t ă 6°: Diseară plămădesc *turtélili*. fac

aluatu [pentru pâine] GM/842; cf. t u r t i c ă 3°, t u r t i ș o a r ă 5°, t u r t í ț ă 2°, t u r t u l i ț ă.

2° GM/rar Il [la pl.] „reziduuri la fabricarea uleiului de floarea-soarelui"; cf. t r â n d 5°.

3° AO, h. 70/rar Gj „măsea tocită, roasă".

TURTÍ vb. IV tranz. TDO/rar Vl, Gj „a aranja aluatul dându-i formă de turtă".

TURTÍCĂ s. f., pl. *turtéle* 1° AMD, h. 463/rar Ag dim. de la t u r t ă 3°; cf. t u r t i ș o á r ă 1°, t u r t i ț ă 1°.

2° GM/rar Db, Bz dim. de la t u r t ă 5°.

3° AMD, h. 460; GD/Cț și rar Ag dim. de la t u r t ă 6°; cf. t u r t e á 1°...

TURTIȘOÁRĂ s. f., pl. *turtișoáre* 1° AMD, h. 463/prin Tr și rar Gr, Cl, Tl dim. de la t u r t ă 3°; cf. t u r t i c ă 1°...

2° GM/rar Il dim. de la t u r t ă 2°.

3° AMD, h. 463/rar Gr dim. de la t u r t ă 4°.

4° GM/rar Vn dim. de la t u r t ă 5°.

5° AMD, h. 460; GM; GD; AFLR/Tl, Cț și rar Vn, Cl dim. de la t u r t ă 6°; cf. t u r t e á 1°...

TURTÍȚĂ s. f., pl. *turtíțe* 1° AO, h. 269; AFLR/rar Vl, Mh dim. de la t u r t ă 3°; cf. t u r t í c ă 1°...

2° AO, h. 264; Pl. 35; TDO/rar Vl, Mh, Dj; AMD, h. 460/rar Br, Cl dim. de la t u r t ă 6°; cf. t u r t e á 1°...

3° AO, h. 132/rar Mh dim. de la t u r t ă 11°.

TURTOÁIE v. **turtói 2°**.

TURTÓI s. n., pl. *turtoáie* 1° GM/Il, prin Br, Cl și rar Ph, Bz, If; AMD; AFLR/rar Tl, Cț „turtă de mălai": De sărăcie mai făceam *turtóĭ* așa, mai... cu mălai, mai cu făină GM/747; cf. b ú r c ă...

2° var. **turtoáie** s. f. GM/rar Ot augm. de la *turtă* („pâine din aluat nedospit"): Ne făcea [mama] așa câte-o *turtoáie* ș-o băga-n spuză/760.

TURTUCÁNCĂ s. f. GM/810 „locuitoare, femeie din Turtucaia".

TURTUCĂIÁN s. m., pl. *turtucăiéni* AMD/895 „colonist venit din Turtucaia și/sau împrejurimi".

TURTULÍȚĂ s. f., pl. *turtulíțe* GM/rar Ot dim. de la t u r t ă 6°; cf. t u r t e á 1°...

TURTUȘÍȚA adv., în expr. **a sta ~** AMD, h. 89/rar Ag „a sta pe vine"; cf. c h i u p 2°...

TURTUȚEÁ s. f., pl. *turtuțéle* AO, h. 486/rar Vl „corcodușă"; cf. b e ș i c ú ț ă...

TURTUȚÉL s. m., pl. *turtuțéi* AO, Pl. 81/rar Vl „corcoduș"; cf. a g ú d 2°...

TURÚGĂ s. f. 1° AFLR/rar Mh „buturugă": [O b o d u l este] din lemn [...] este așa cât o *turúgă* mare/941; cf. b u t 4°...

2° AFLR/rar Mh „copac ale cărui crengi din vârf sunt tăiate".

TURUIÁC v. **tureátcă 1°, 3°, 4°**.

TURUIÉLE s. pl. AO, h. 789/rar Gj „resturi de urdă care se depun pe fundul vasului în timpul fierberii"; cf. a f u m ă t ú r ă...

TURUNGÍU adj., pl. *turungíi* AMD, h. 7/rar Tl „negricios, tuciuriu"; cf. a r á p 1°...

TUNȘĂNITÚRĂ v. **tușinătúră 1°**.

TUȘĂNÍ v. **tușiná**.

TUȘCHÍE s. f., pl. *tușchii* GM/rar Cl „băț scurt și gros; retevei": Văd că pune mâna pă o *tușkíe* și când mă croiește.../870; cf. s m é t i e 1°.

TUȘINÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *tușinéz* AO, h. 793/prin Gj; *túșin* AO/rar Gj; AMD, Pl. 149/rar Vn „a tunde oaia pe burtă și pe coadă"; cf. c o d í 1°...

– var. **bușuná** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *búșun* AO, h. 793/rar Gj; **tușăní** vb. IV tranz./rar Mh; **tușini** vb. IV tranz./Mh; **tușní** vb. IV/rar Mh.

TUȘINÁTĂ adj. f. AO, h. 794/rar Gj [d. lână] „tunsă de pe burta oii; scurtă la fir; măruntă"; cf. c o d í t ă.

TUȘINĂTÚRĂ s. f., pl. *tușinătúri* 1° AO, h. 794/rar Gj, Mh; AMD, Pl. 149–150/rar Vn „lână de calitate inferioară,

tunsă de pe burtă, de pe picioare şi de pe coada oii; miţe"; cf. c o á d ă 6°...

2° var. **tunşinătúră** s. f. AO, h. 796/rar Vl „lână de calitate inferioară, rămasă în darac după pieptănat"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

– var. 1° **buşinătúră** s. f., pl. *buşinătúri* AO, h. 794/rar Gj; **tujnitúră** s. f., pl. *tujnitúri*/rar Mh; **tunşănitúră** s. f., pl. *tunşănitúri*/rar Mh; **tuşinitúră** s. f., pl. *tuşinitúri*/rar Mh.

TUŞINÉL s. m. AO, h. 794/rar Mh „lână de calitate inferioară, tunsă de pe burtă, de pe picioare şi de pe coada oii; miţe"; cf. c o á d ă 6°...

TUŞINÍ v. **tuşiná**.

TUŞINITÚRĂ v. **tuşinătúră 1°**.

TUŞNÍ v. **tuşiná**.

TUTĂNEÁN s. m., pl. *tutănéni* AMD/684 „locuitor din comuna Tutana".

TUTÓR s. m., pl. *tutóri* GM/rar Bz „par, ţăruş cu care se susţine viţa-de-vie sau pomul tânăr": Să pune d-exemplu... *tutór* să zice la noi, câte-un ţăruş [...] şi, când s-a-mplantat pomu, să fixează lângă ţăruşu-ăla şi să leagă sus c-o aţă/744.

– var. **totór** s. m., pl. *totóri* GM/rar Bz; **tútore** s. m., pl. *tútori*/rar Ph.

TÚTORE v. **tutór.**

TUTUBEÁCA, de-a ~ loc. adv. GO/rar Dj „de-a berbeleacul": Ne jucam cu mingea sau ne dam *de-a tutubeáca*/975; cf. b e s t e g á l u l...

TUTUDUNÁT adj., f. pl. *tutudunáte* GM/rar Ag „ridicat, ţuguiat": [Pentru ţest] tăiem glii dă pământ şi le punem aşa *tutudunáte*/679; cf. m o ţ o i á t...

TUTÚN s. n. **1°** în expr. **a árde** ~ TDD/rar Tl „a arde complet (ca tutunul)": Un cetăţean a spus că el nu crede-n Rusalii, că este sărbătoare şi s-a pus ş-a copt pâine dimineaţă ş-a aruncat scăbuzu ăla care au tras ei de la cuptor... în ogradă [...] şi s-a aprins casa ş-*a ars tutún*. Când au venit seara de la... sapă, casa lor *tutún*/ A ars, n-a scăpat nimic/875.

2° var. **tiutiún** (2 sil) s. n. AMD, h. 585 MN; AFLR/Tl, Cţ şi rar Vn, Bz, Cl, Il „plantă erbacee din familia solanaceelor"; cf. m a h o á r c ă...

– var. 2° **titiún** (2 sil) s. n. AMD, h. 585 MN/rar Br.

TUTUNÁ v. **tutuni**.

TUTUNÁR s. m., pl. *tutunári* GM/rar Db; GD/prin Cţ „fumător".

TUTUNÉL s. m., pl. *tutunéi* GM/rar Bz „pui de curcă": Puii de curcă se cheamă *tutunéi*/734; cf. c u r c ă n é l.

TUTUNÉŞTE adv. GO/rar Mh [d. modul de a tăia ceva] „în fâşii subţiri, ca tutunul": Zarzavatu se toacă foarte mărunt, *tutunéşte*/957.

TUTUNGÍI adj. m. pl. AMD, h. 21 MN/rar Tl [d. ochi] „de culoarea tutunului; căprui"; cf. c ă f e n i i...

TUTUNÍ vb. IV AMD, h. 585 MN; GM/rar Tr „a fuma"; cf. b e a 2°...

– var. **tiutiuní** (3 sil.) vb. IV AMD, h. 585 MN/rar Cţ; **tutuná** vb. I/prin Tr şi rar Gr.

TUTUNÍŞTE s. f. GM/rar Il „teren de pe care s-a cules tutunul".

TUTURÍGĂ s. f., pl. *tuturígi* **1°** AO, h. 120/Dj, prin Vl, Ot şi rar Mh „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

2° AO, h. 124/rar Vl „oul piciorului"; cf. c h í ş i ţ ă[2] 3°...

3° AO, h. 645/rar Vl „prâsnel la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

4° AFLR/rar Mh „rotiţa cu găurele de la bătătorul cu care se scoate unt (în putinei)"; cf. b ă t ă l ă u 2°...

5° AO, h. 699/rar Dj „roată, turtă de ceară"; cf. t ú r t ă 9°...

6° AO, h. 396/rar Dj „bucată, cub de zahăr"; cf. c ú t ă 1°...

7° var. **tuturigu**, *de-a-n* ~ loc. adv. GO/rar Gj „de-a rostogolul"; cf. d ú r e l e a...

TUTURÍGU v. **tuturigă 7°**.

TUTURÚŞ s. m., pl. *tuturúşi* AMD, Pl. 107/rar Vn „suportul pe care se sprijină braţele vârtelniţei"; cf. b u t 8°...

TUȚFÁIER s. n., pl. *tuțfáiere* AMD, h. 704/rar Gr „cumpănă folosită de zidar"; cf. b o l o b ó c 1°...

– var. **tuțfráier** s. n., pl. *tuțfráiere* AMD, h. 704/rar Gr.

TUȚFRÁIER v. **tuțfáier**.

TUZLÚG s. m., pl. *tuzlúgi* AO, h. 297/rar Dj; GM/rar Db, Gr „un fel de încălțăminte din lână groasă croșetată sau din postav"; cf. c ă l ț ú n 1°...

TUZLUGÉI s. m. pl. GM/rar Tr dim. de la t u z l u g.

TÚZNIC adj., pl. *túznici* GO/rar VI „anormal, zmintit": [Oamenii care au lucrat în ziua de Rusalii] s-au îmbolnăvit mulți, e! au rămas așa și *túznic*, a și murit/909; cf. a i u r á t i c...

ŢA[1] v. **cea 1°**.

ŢA[2] interj. AO, Pl. 57/rar Dj „strigăt cu care se îndeamnă boii înjugaţi să meargă la dreapta"; cf. c e á l a 1°...

ŢAC interj., ~ – ~ **1°** TDM II/rar Vn „onomatopee care imită zgomotul produs la săpat": Te iei cu sapa şi-i dai *ţác-ţac, ţác-ţac*/721.

2° var. **ţâca** interj. GM/rar Cl „cuvânt care imită zgomotul produs la meliţat"; cf. t á n g a 1°...

ŢÁCA[1] v. **ţac 2°**.

ŢÁCA[2] interj. ~ – ~ AMD, Pl. 128–129/rar Vn „cuvânt cu care se cheamă oaia"; cf. á r i p ă 13°...

– var. **ţăcă** interj., ~ – *ţác* AMD, Pl. 128–129/rar Vn; **ţăcăle** interj. AO, Pl. 120/rar Dj; **ţica** interj., ~ – ~ AMD/rar Br.

ŢÁCA[3] v. **ţic 1°**.

ŢÁCĂR s. m., pl. *ţácări* **1°** AMD, h. 386/prin Tr şi s. n., pl. *ţácăre*/rar Tr [mai ales la pl.] „puzderie de cânepă"; cf. b ă ţ **3°**...

2° AMD, h. 388/rar Tr [la pl.] „cârlţi"; cf. b u c i...

3° AMD, Pl. 100–101/rar Tr [mai ales la pl.] „fir de cânepă nedezvoltat, pipernicit"; cf. b ó d í n i...

4° AMD, Pl. 140/prin Tr [la pl.] „resturi de nutreţ nemâncate de vite; ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

5° var. **ţăcár** s. n. AMD, h. 406/rar Ot „desiş de pădure; tufăriş"; cf. b u g e á c 1°...

ŢAFT v. **ţeft 3°**.

ŢÁGLĂ[1] s. f., pl. *ţágle* AMD/rar Tr „prăjină la coama casei"; cf. b a l á u r 2°...

ŢÁGLĂ[2] s. f., pl. *ţágle* GM/rar Bz „ţiglă".

ŢAIC s. n. AMD, h. 460 MN; GM; AFLR/Db, Ph, Vn, Bz, prin Br, Il şi rar Gl, If „drojdie de bere": *Ţáicu* ăsta acuşa a ieşit, atuncea nu era *ţaic*, decât aveam aluat GM/748; cf. a l u á t 3°...

– var. **ţăică** s. f. AMD, h. 460 MN/rar Ph, Vn.

ŢÁICĂ[1] v. **ţaic**.

ŢÁICĂ[2] s. f. GM/rar Tr „termen de adresare pentru o femeie mai în vârstă; ţaţă"; cf. b á t ă[2] 2°...

ŢAIGRÁM (2 sil.) s. n., pl. *ţaigráme* AMD, h. 235/rar Il „poliţă (cu două rafturi)"; cf. c u i é r 2°...

ŢALÁNDRU s. AMD/rar Br „cârd, turmă mică": *Ţalándru* de capre/732; cf. b ă ţ ă r ă u...

ŢÁLINĂ v. **ţélină 4°**.

ŢÁMBĂRĂ v. **ţâmbră 2°**.

ŢÁMBRĂ s. f., pl. *ţámbre* **1°** AMD, h. 197; GM/prin Ph, Bz şi rar Db, Vn „scândură folosită la făcutul gardului": *Ţámbra*, aia e scândura din care se face gardul AMD/711. [La gard] băgăm bulumaci ş-apoi punem *ţámbre* de lemn GM/717; cf. d u v ă r 2°...

2° var. **ţămbără** s. f., pl. *ţámbăre* AFLR/rar Db „căptuşeală din scânduri la pereţii fântânii; ghizd": [Şa fântână] jos de tot îi bagă ţambră dă lemn, ca să aibă... şi... piatră, da-i mai bună *ţámbără* dă lemn, că *ţámbăra* dă lemn îi dă voie să fântânească dân lături/700; cf. c ă ş i ţ ă[2] 7°...

– var. 1° **țámpră** s. f., pl. *țámpre* GM/rar Bz.

ȚÁMPRĂ v. **țámbră 1°**.

ȚAMȚÁR v. **samsár 1°, 2°**.

ȚANC s. n., pl. *țáncuri* 1° AO, h. 769; TDO; AFLR/Mh, prin Vl, Gj și rar Dj, Ot, Tr; AMD, h. 676; GM/Tr, prin Ag, Ot și rar Vl, Db, Gr; *țánce* AMD/rar Vl „băț cu care se măsoară, însemnându-se cu câte o crestătură, cantitatea de lapte muls de la oi cu ocazia alcătuirii stânii sau cantitatea de țuică obținută la distilarea horhotului dintr-un cazan": Dă mâncare la ciobani, vin oile-ndesară, le mulge, măsură laptele cu *țáncu* TDO/940. **Avem un lemn**, o bucată de lemn și noi îi spunem *țanc*; e gradat. Cam douăzeci, treizeci de litri, după cum e gibanu-ăla de mare idem/961; cf. c a r ắ m b 8°...; **a da țanc** loc. vb. AFLR/rar Mh „a măsura cu ț a n c u l cantitatea de lichid dintr-un vas": Mereu îi *dau țanc* [la țuică], să vedem gustu, tăria AFLR/949; cf. ț ă n c u i 1°.

2° GM/rar Db, Gr „băț crestat folosit la măsurarea lungimilor": Când lemnul îl băgăm în pânză [la ferăstrău], să taie pă niște *țáncuri* pă care să iasă dă diferite dimensiuni GM/693.

3° AMD, Pl. 165–166/rar Ag, Ph „bucată de lemn, având crestături de diverse dimensiuni, cu ajutorul căreia se măsoară șiștorii sau măselele de la obada roții morii"; cf. c o m p á s 3°...

4° AO, h. 739/rar Gj „bețișor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte în natră"; cf. b ắ t ắ[1] 3°...

5° GM/rar Br „lot, parcelă, tarla (având anumite dimensiuni, cu o anumită suprafață)": Plecai cu semănătoarea pă... brazdă; dădeai roată *țánculuĭ*, până când îl încheiai/746; cf. f i t a r â...

6° TDO/rar Vl „mică ridicătură de teren; movilă": Stând eu pe *țanc*, urșii venea spre mine/907; cf. b ă ș í c ă 3°...

7° AMD, h. 602/rar Gl „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

8° AMD, Pl. 131–132/rar Gr „semn de recunoaștere (având diferite forme) în urechea oii"; cf. ț ă n c ú ș 2°.

9° GO/rar Ot [la pl.] „biletele numerotate cu care se trage la sorți": Facem niște bilețăle, le numim noi *țáncurĭ*, face *țáncurile*-alea și le pune-ntr-o căciulă colea, le-amestecă ș-apoi își bagă fiecare mâna ș-ia câte-un bilet/997.

10° GM/rar Db, Il „nume al unui joc de copii; șotron"; cf. c l á s ă 3°...

11° AMD, h. 608/rar Cț „bob de porumb în faza care dă spre coacere"; cf. f l ú t u r e 3°...; **în țanc** loc. adj. AMD/rar Cț [d. porumb] „cu boabele trecute din faza de lapte, fiind aproape de coacere"; cf. a l b 4°...

– var. 1° **țenchí** s. n., pl. *țénchiuri* AMD, h. 676/rar VN.

ȚÁNDĂRĂ s. f., pl. *țándări* **1°** AFLR/rar Vl „lemn crăpat, spart în bucăți mari (pentru foc)": Venea tata cu sania, cu lemne, cu *țándărĭ* de fag, și, cum venea cu *țándăra* în sanie, așa o băgam în sobă/919.

2° var. **țándră** s. f., pl. *țándre* AMD, h. 219 MN/rar Tl „ciob (dintr-un vas spart)"; cf. c i o b 2°...

ȚÁNDRĂ v. **țándără 2°**.

ȚANGRÉU v. **țangríu**.

ȚANGRÍU s. AO, h. 679/prin Gj „reziduu care se depune pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

– var. **țangréu** s. AO, h. 679/rar Gj.

ȚANHÓBLU s. AMD, h. 685/rar Vl „rîndea cu dinți".

ȚÁNȚOȘĂ adj. f., pl. *țánțoșe* AMD, Pl. 156–157/rar Vl [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s á n ă...

ȚAP s. m., pl. *țapi* **1°** GO/rar Dj „unealtă de pescuit [?]".

2° AMD, h. 603/rar Ag „clin de teren rămas nearat între două brazde"; cf. a m n á r 9°...

ȚAPÍN s. n. [?] AFLR/rar Vl „țapină de manevrat buștenii": [La pădure] atuncea, pă timpu nostu trebuia să ai

sapíni, săcure, trebuia să ai potcoave TDO/902; cf. b o l ț 1°...

– var. **sapín** s. n. [?] AFLR/rar Vl; **sapínă** s. f., pl. *sapíne* AFLR/rar Vl; *sapíni* TDO/rar Vl; GM/rar Ph.

ȚARASOÁRE v. **sărăsoáre**.

ȚÁRĂ s. f. GO/rar Vl, Mh „regiune de șes, câmpie": Venim din *țără*, din jos, venim acasă [...] și plecăm la munte-n sus/907.

ȚARC s. n., pl. *țárcuri* **1°** AMD, h. 307; 321; GM/prin Gr, Cl și rar Tr, Cț „pătul pentru depozitat cereale": Noi avem *țarc* de nuiele-așa făcut, dă țânem în el, în loc dă magazie, era *țárcuri* atuncea pă timpu, acuma s-a făcut magazii azi; împletit, dă nuiele tot așa, lipit cu pământ, spoit, și țânem în el grâu, ovăz GM/793; cf. c o ș[1] 2°...

2° AO, h. 653/rar Ot; AMD, h. 662; GM/rar Vl, Ag, Ph, Bz, Il „cadru din prăjini pus peste loitre pentru a spori capacitatea căruței (la căratul fânului, al paielor etc.)"; cf. a n g á ș 1°...

3° AO, h. 687; TDO/prin Gj „coș din nuiele în care se pun strugurii pentru a fi storși": Toamna o culegeam [via], o făceam [k] storcea la *țárcuri*, c-așa era [...]. Era *țarc* de nuiele tot așa ca ăst de pătul așa, ca un coteț, avea jos niște crință de lemn TDO/915; cf. s t r e c u r ă t o â r e 2°.

4° AO, Pl. 126/rar Dj „îngrăditură din stâlpi, crengi sau nuiele pe cursul unui pârâu pentru a abate apa spre scocul morii; zăgaz"; cf. a b ă t ă t ó r...

5° AMD, h. 546; GM/rar Db, Bz „îngrăditură, gard protector la malul unei ape sau la piciorul unui pod de lemn": Tuma pă dă la vale de *țárcu* podului am ieșit GM/734; cf. c ă ș í ț ă[2] 2°...

6° AFLR/rar Tl „delimitare, loc marcat unde se mișește în jocurile de copii"; cf. p â n d â r 2°...

ȚÁRCĂ s. f. AO, Pl. 124/rar Vl „lapte bătut; zară"; cf. á c r u 1°...

ȚÁRINĂ s. f., pl. *țárini* **1°** AO, h. 591/rar Gj; AMD, h. 311; 316/rar Vn, Br; *țárine* AMD, h. 613/rar Bz „teren cultivat cu o anumită cultură (mai ales cu cereale)"; cf. c â m p 1°...

2° pl. **țărini** AO, h. 591/prin Mh și rar Vl, Ot; AMD, h. 613/Ag, Ph, prin Db și rar Vl, Tr, Cl „terenuri cultivate sau cultivabile; ogoare"; cf. c ó d r u 7°.

3° AO, h. 591/rar Gj, Dj; AMD, h. 613/rar Bz, Ot, Tr; *țărini* AMD/rar Tr „fâneață"; cf. b á l t ă 4°...

4° AO, h. 591/rar Vl, Ot; AMD, h. 613/rar Tr; *țárine* AMD/rar Ot, Tr; *țărini* AO/rar Gj; AMD/prin Ag „pășune, izlaz": Demult să spunea că paște vitele pă *țărină*, pă izlaz AO/919. Merg la *țărină* cu vaca [la păscut] AMD/797; cf. c e a i r 1°...

5° AO, h. 591/prin Dj și rar Ot; AMD, h. 613/rar Ag, Bz; *țárine* AO/rar Mh; AMD/rar Db, Ot; *țărini* AO/prin Dj și rar Gj, Mh, Ot; AMD/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr „teren cultivabil) situat în apropierea satului": Pe marginea satului îi zice *țărină* AO/987. *Țărină* [se zice] la câte-un loc p-aproape de sat AMD/760; cf. s i l í ș t e 1°.

6° AMD, h. 613/rar Ag, Tr, If; *țărini* AMD, h. 326; 613/rar Db, If, Gr, Il, Cț „teritoriu în proprietatea (locuitorilor) unei localități aflat în afara zonei locuibile"; cf. h ó a l d ă 2°...

7° AMD, h. 613/rar Ag, Ph, Ot; *țărini*/rar Ag „grădină de zarzavaturi"; cf. g r ă d i n ă 5°...

8° AMD, h. 613/rar Ag; *țărini* AO, h. 591/rar Vl „(loc) șes"; cf. g r i n d 1°...

9° AO, h. 591/rar Dj; AMD, h. 613/rar Ag „teren, spațiu neconstruit, viran în incinta unei localități"; cf. b u c l ú c 5°...

10° var. **țárnă** s. f. AFLR/rar Bz „terenul din jurul casei, aferent unei gospodării".

11° pl. *țărini* AMD, h. 613/rar Vl, Db, Ot „teren împrejmuit cu gard sau cu șanț pentru a fi apărat de vite".

12° AMD, h. 613/rar Tr; *țárine* AO, h. 591/rar Gj, Ot; AMD/rar Ot „bucată de teren; tarla"; cf. f i t a r á...

13° AO, h. 591/prin Dj și rar Mh; *țărini*/prin Mh, Dj; AMD, h. 613/rar Ot, Tr „șanț despărțitor pentru marcarea hotarului dintre terenuri sau pentru a opri intrarea vitelor în culturi": *Țárina* era pe timpuri un șanț săpat care despărțea pământu oamenilor de-al satului/929. Merg să fac *țárină*, șanț între sat și câmp/957; cf. p â r l e á z 6°...

14° AO, h. 591/rar Vl; AMD, h. 613/rar Vl; *țárine* AO/rar Vl „gard despărțitor în jurul unei ogrăzi sau la marginea satului, pentru a opri intrarea vitelor în culturi": *Țárină* e un gard făcut acolo să nu iește vitele la recoltă s-o strâce AO/917; cf. p â r l e á z 5°...

15° pl. *țárine* AO, h. 591/rar Mh; AMD, h. 613/rar Ag, Db; *țărini* AO/rar Mh „drum printre ogoare sau care înconjoară satul"; cf. c l e á t ă 3°...

– var. **țárnă** s. f., pl. *țărni* 1° AMD, h. 613/prin Ph, Bz, Cl, Il și rar Br; GD/rar Tl; 2° AMD, h. 311; 316; 613/prin Vn, Bz, Il și rar Ph, Br, Cl; 5° AMD, h. 613/rar Db, Ph; 6° AMD, h. 326; 613/prin Cl și rar Tl, Cț; *țárne* 1° AMD, h. 613/Bz, Br și rar Vn, Il; 2° AMD, h. 316; 613/rar Vn, Br, Il; 3° AMD, h. 328; 613/rar Bz; 6° AMD, h. 613/rar Gl; 8° AMD, h. 613/rar Il.

ȚÁRNĂ v. **țărină 1°-3°, 5°, 6°, 8°, 10°.**

ȚÁRNIC s. AMD/rar If „ladă, hambar în care se depozitează cereale"; cf. c i n 2°...

ȚARȚÁR v. **țărțár 2°, 3°.**

ȚÁȚĂ s. f., pl. *țáțe* **1°** AO, Pl. 14/rar Vl, Gj, Mh, Dj; AMD, h. 125, 126/rar Vl, Ag, Db, Ph, Vn, Ot, Tr „mătușă"; cf. d á d ă 3°...

2° AMD, h. 122/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Tl, Cț „termen de respect folosit pentru o soră mai mare"; cf. d á d ă 1°...

3° AO, h. 154/rar Vl; AMD, h. 164; AFLR/rar Db, Gr „termen de respect folosit între rude apropiate (cumnate, verișoare) sau față de o femeie mai în vârstă"; cf. b á t ă[2] 2°...

ȚĂCÁR v. **țăcăr 5°.**

ȚĂCĂLÍE[1] s. f., pl. *țăcălii* GO/rar Vl; GM/rar Ph „leat mic, stinghie": Puneam ceaunu-acolo și aveam *țăcălíi*, dă țineam ceaunu, ca să nu vină roată, ca să putem mesteca mămăliguța GM/708; cf. s p á n g h i e...

ȚĂCĂLÍE[2] s. f., pl. *țăcălii* AMD; GM/prin Tr și rar Ph „clopoțel (care se pune la gâtul unor animale)"; cf. c l o p e ț í c ă...

ȚĂCĂNEÁLĂ s. f., pl. *țăcănéli* AMD, h. 596; GM; AFLR/prin Br și rar Ph, Il, Tl, Cț „numele acțiunii de a ț ă c ă n i un teren; prașilă (ușoară)": [Cânepa] o luai [...] la *țăcănțálă* iar, peste *țăcănțála* care ai făcut-o prima AFLR/714. Când ieșea [porumbul] ca urechea șoarecelui, îl luam în... la *țăcănțálă* GM/839; cf. o r b 5°...

ȚĂCĂNÍ vb. IV tranz. AMD, h. 596; GM; TDM II; AFLR/prin Ph și rar Bz, Il, Tl „a săpa ușor mărunțind pământul": Să semăna grâu ș-apăi *țăcănțá* p-acolo cu sapa, s-astupa GM/717; cf. b â r c â i 2°...

– var. **țăncăní** vb. IV tranz. și refl. pas. GM; TDM II/prin Bz și rar Ph.

ȚĂCĂRÍȘ s. n., pl. *țăcărișe* AMD, 407; GM/rar Ot, Tr „pădure mică și deasă; desiș"; cf. b u g e â c 1°...

ȚĂCLÁIE v. **clățău[2] 1°.**

ȚĂCLĂIÁȘ s. AMD, h. 673/rar Br dim. de la ț ă c l ă u.

ȚĂCLĂU v. **clățău[2] 1°.**

ȚĂFT v. **țeft 2°.**

ȚĂGÚI s. m., pl. *țăgúi* **1°** AO, Pl. 62/rar Gj, Mh „țap necastrat".

2° AO, h. 749/rar Gj „ied de un an"; cf. t e r ț í u 4°...

ȚĂMBRUÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Db „a căptuși cu ț a m b r e galeria unei mine".

ȚĂNCĂNÍ v. **țăcăní.**

ȚĂNCLÚȘ s. n., pl. *țănclúșe*, GM/rar Cl **1°** „limbă, zăvor la broasca ușii"; cf. c ă l ú ș 22°...

2° „piedică la frâna unui tractor": Pân-la urmă au apăsat pă cele două frâne, care era *țânclușu* pus și nu lăsa tractoru să plece/828.

ȚĂNCUÍ vb. IV tranz. **1°** ind. prez. 1 sg. *țăncui* AO, h. 769; GO; AFLR/Vl, Gj „a măsura un fichid cu ț a n c u l"; cf. ț a n c 1°.

2° GM/rar Ag „a delimita un teren cu ajutorul țărușilor; a marca": A fost o bucată dă loc, l-ai măsurat frumos, l-*ai țăncuit* așa cu pari, te-ai apucat și-ai săpat [pentru heleșteu]/689.

ȚĂNCÚȘ s. n., pl. *țăncúșe* **1°** GO/rar Dj dim. de la ț a n c 1°: Este un *țăncúș*, așa-i spunem noi, făcut dintr-o scândurică, care este gradat/ 972.

2° AO, Pl. 121–122/prin Vl și rar Gj „semn de recunoaștere (având diferite forme) în urechea oii"; cf. ț a n c 8°.

3° var. **țâncúș** s. n., art. *de-a țâncúșul* GO/rar Dj dim. de la ț a n c 10°.

4° var. **țâncúșă** s. f., pl. *țâncúșe* AFLR/rar Bz „așchie, țandără": O *țîncúță* sărise din bucșe și intrase între osii și bucșe/740: cf. ă ș c h i i...

– var. **țâncúșă** s. f., pl. *țáncúșe* 1° AO, h. 769/rar Mh; 2° GO/rar Mh; *țâncúși* 1° AO/rar Dj.

ȚĂNDĂREÁ s. f., pl. *țăndăréle* AMD, h. 207, 208/rar Db, Bz dim. de la *țandără* („așchie"); cf. ă ș c h i i...

ȚĂNDĂREÁLĂ s. f. AO, h. 194/rar Dj „totalitatea șipcilor bătute la pereții casei de lemn (înainte de tencuială)"; cf. c e r c u i á l ă 1°...

ȚĂNDĂRÉȚ adj., pl. *țăndăréți* GM/rar Br „arțăgos, capricios, țăndăros"; cf. d o l o m á n ă...

ȚĂNDĂRÍ vb. IV tranz. AO, h. 194/rar Dj; AMD, h. 177; GM/rar Tr „a bate leațuri la pereții casei înainte de tencuire"; cf. a r ă c í...

ȚĂPÁR s. n., pl. *țăpáre* AO, h. 627; GO/rar Vl „furcă lungă de lemn cu două coarne"; cf. a r u n c ă t o á r e...

ȚĂPÂRLÓI s. n,, pl. *țăpărloáie* GO/rar Gj „țăruș": Nește *țăpîrloáie* mici de... de lemn, ca semnalizare, ca să știe omu une să facă gropile/935; cf. p ă r ú ș.

ȚĂPOÁICĂ s. f., pl. *țăpóici* AO, h. 572/prin Vl; *țăpoáice* AMD, h. 452/rar Vl „unealtă de pescuit"; cf. c a n c é u 4°...

ȚĂPÓCI s. pl. TDO/rar Dj „unelte de pescuit; crâsnice": Noi când știm că putem să-l prindem, luăm vârșile, seccile, *țăpóc*, ce-avem noi acasă, și mergem acolo, la baltă, la... balta aia unde ste pește. Și băgăm vârșile, le-ntindem în apă, luăm cu *țăpócile* la bătaie, îl băgăm în vârși/976; cf. c a n c é u 4°...

ȚĂPÓI s. n., pl. *țăpoáie* AMD, h. 330, 331/rar Vn, Tl „pală de fân, cât se ia o dată în furca numită ~"; cf. b a s á m...

ȚĂPOTÉI s. m., pl. *țăpotéi* AO, h. 749/rar Gj „ied de un an; țăpușor"; cf. t e r ț i u 4°...

ȚĂPOVÍNĂ v. **tescovină 2°**.

ȚĂPȘÓR s. m., pl. *țăpșóri* AMD, h. 670/rar Ph dim. de la *țap*; „ied de un an"; cf. t e r ț i u 4°...

ȚĂPULÉȚ s. m., pl. *țăpuléți* AO, h. 749/rar Ot „ied de un an; țăpușor"; cf. t e r ț i u 4°...

ȚĂPUR adj., f. *țăpură*, pl. *țăpure* **1°** AO, h. 13; Pl. 1/rar Mh, Dj; AMD, h. 16 MN/rar Ag, Ot, Tr [d. părul omului] „scurt și țepos, îndreptat în sus"; cf. ț ă p u r l í u, ț e p.

2° GM/rar Gr [d. urechea unui animal] „ridicată, îndreptată în sus": [Lupul] era roșcat, așa, urechile *țăpure* [...] *țăpure*-așa, scurte și mici, în față/823.

3° AO, h. 208/rar Mh [d. acoperișul casei] „ascuțit, țuguiat": Acoperișu e prea *țăpur*, prea străminos/945; cf. m o ț o i â t...

– var. **1° țépur** adj. AMD/rar Tr.

ȚĂPURÁN s. m., pl. *țăpuráni* AO, h. 466/rar Dj „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚĂPURÉL s. m., pl. *țăpuréi* AO, h. 466; GO/rar Dj; **ardéi** ~ AO/rar Dj „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚĂPUPLÍU adj. AMD, h. 16 MN/rar Ot [d. părul din cap] „zbârlit, creț, aspru și îndreptat în sus"; cf. ț ă p u r 1°.

ȚĂPURLÚI 1° s. n., pl. *țăpurlúie* AO, h. 653/rar Dj „cadru de prăjini așezat pe loitre, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a n g ă ș 1°...

2° var. **țupurlúi** s. m., pl. *țupurlúi* AMD, h. 394/rar Gr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚĂPUȘÁR s. m., pl. *țăpușári* AMD, h. 280/rar Tl dim. de la *țap*; „ied de un an"; cf. t e r ț i u 4°...

ȚĂPUȘÉL s. m., **ardéi** ~ v. **ardéi 4°**.

ȚĂRÁȘ v. **tăráș 1°**.

ȚĂRĂNEÁSCĂ adj. **1° víță** ~ AMD, Pl. 65/rar Tr „viță-de-vie sălbatică"; cf. a g u r i z á r...

2° AMD, Pl. 160–161/rar Db „rasă de oi".

ȚĂRĂNÍCĂ s. f. GM/rar Bz dim. de la *țărancă*; „țărăncuță".

ȚĂRĂNÓS adj. AMD, h. 589/rar If [d. pământ] „țărânos, sfărâmicios"; cf. m ă z ă r á t.

ȚĂRÁNĂ s. f. **1°** AO, h. 342/Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Tr „praf"; cf. c o l b...

2° GM/rar Db, Il; **la ~/rar** Db; **pomána țîrânii**/rar Db; **pomána de ~ țărână** TDM Il/rar Gl „pomană la înmormântare": Îi face-acolo *țărmă* și lui [mortului], îi zice *țărmă*, o masă acolo cu lume GM/693; cf. p r â n z 1°...

3° sărindár de țărână GM/rar Ot, Tr „slujbă la înmormântare".

ȚĂRÂNÍCĂ s. f. GM/rar Bz dim. de la *țărână*: *Țărînic*-aea s-agață de rădăcioarele-alea de să prinde pomu/743.

ȚĂRCĂȘ s. n., pl. *țărcășuri* AMD, Pl. 140/rar Vn dim. de la *țarc*.

ȚĂRCĂDĂU s. n., pl. *țărcădáie* **1°** AMD, Pl. 140/rar Vn, Bz, Br, Cl, Il „țarc pentru miei"; cf. c o ș á r[1] 4°...

2° GM/rar Bz „țarc pentru vite"; cf. a r c á n 2°...

3° AMD, h. 280/rar Il „staul pentru oi"; cf. a r c á c i 1°...

4° AMD, Pl. 139–140/rar Il „loc în fața strungii unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

5° AMD/rar Cl „ghizd"; cf. c ă ș i ț ă[2] 7°...

6° var. **târcădău** s. n., pl. *țărcădáie* AMD, h. 673/rar Vn „turmă mică, cârd (de 5–15 oi)"; cf. b ă ț ă r ă u...

ȚĂRCĂLĂU s. n., pl. *țărcăláie* **1°** AO, h. 777/rar Vl, Dj, Ot; AMD, Pl. 140/rar Ot, Tr, Gr „țarc pentru miei"; cf. c o ș á r[1] 4°...

2° AMD/rar Tr „țarc mic, în fața strungii, unde stau oile înainte sau după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

3° AO, h. 444/rar Dj „adăpost, pătul pentru cereale"; cf. c o ș[1] 2°...

4° AO, h. 653/rar Ot „cadru din prăjini așezate peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. a n g ă ș 1°...

ȚĂRCĂU s. n., pl. *țărcáie* AMD, h. 673/rar Br „turmă mică (de 10–25 de oi)"; cf. b ă ț ă r ă u...

ȚĂRCUIÁLĂ v. **cercuiálă 1°**.

ȚĂRCÚȘ s. n., pl. *țărcúșuri* **1°** GO/rar Vl dim. de la *țarc*.

2° AMD, Pl. 140/rar Ag, Cț; *țărcúșe*/rar Cț „loc, în fața strungii, unde stau oile înainte de muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

ȚĂRȚÁR s. **1°** AO, h. 318/Mh, prin Dj și rar Gj „grindină măruntă, care cade, mai ales, la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

2° var. **țartár** s. n. [?] AO, h. 314/rar Mh „lapoviță"; cf. b u j n i c e á l ă...

3° var. **țarțár** s. m. colect., pl. *țarțári* AFLR/rar Dj „impurități (mai ales măzăriche) în semințele de cereale": Tohocu din el [= grâu], neghină, *țarțarii*, diferite flori de pălămidă, care mai sânt din astea, le scoate dedesubtu mașinii, tohoc i se zice, neghina și cu *țarțáru* ăla, îl luăm și-l dăm la oi și caprei iarna/929; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

– var. **1° țărțáră** s. f. AO, h. 318/rar Gj; **țărțáre** s. f./prin Dj și rar Gj, Mh.

ȚĂRȚÁRĂ v. **țărțár 1°**.

ȚĂRȚÁRE v. **țărțár 1°**.

ȚĂRȚĂRÍCĂ s. f. AO, h. 318/Mh, prin Gj și rar Dj „grindină măruntă care cade mai ales la începutul primăverii; măzăriche"; cf. b o á n g ă...

– var. **țărțăríche** s. f. AO, h. 318/rar; Dj; **țărțâríche** s. f./rar Mh, Dj.

ȚĂRȚĂRÍCHE v. **țărțărícă**.

ȚĂRÚJ v. **țărúș 6°**.

ȚĂRÚȘ s. m. și n., pl. *țărúși* **1°** AO, h. 653/rar Dj; AMD, h. 662/rar Ag, Db, Tr „fiecare dintre țepușele înfipte în cele patru colțuri ale căruței pregătite pentru transportul fânului sau al snopilor"; cf. c o l ț á r 5°...

2° AMD, h. 666/rar Ph, Gl, Br, Il „fiecare dintre cele patru țepușe de la capătul oplenilor"; cf. d r u g 7°...

3° AO, h. 636/prin Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 638/Tr, prin Ot și rar Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Gr, Cl, Tl; *țărúșe* AO/rar Dj; AMD/prin Vn, Br și rar Tr, Gr, Cț; *țărúșuri* AMD/rar Ag „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

4° AO, h. 667/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 73–74/prin Il și rar Ag, Bz, Br, Ot, Cl; *țărúșe* AO, h. 662/rar Mh, Dj „chitonag"; cf. a r á c 1°...

5° AMD, Pl. 138–139/rar Vl „fiecare dintre cele două furci pe care se sprijină prăjina de susținere a ceaunului deasupra focului"; cf. c r ă c á n ă 1°...

6° AO, Pl. 126/rar Mh; AMD, Pl. 162/rar Ph „b o g d a n la stavila morii"; cf. a j u t ó r 12°...

– var. **6° țărúj** s. m., pl. *țărúji* AMD, Pl. 162/rar Ph.

ȚĂRUȘÉL s. m., pl. *țărușéi* GO/rar Gj; GM/rar Db dim. de la *țăruș*.

ȚĂȘCÓI s. n., pl. *țășcoáie* AMD, h. 230/rar Vn „dos de pernă"; cf. b u r d ú f 3°...

ȚĂȚÍCĂ s. f. **1°** AMD, h. 125/rar Ph dim. de la ț a ț ă 1°.

2° AMD, h. 122/rar Tr dim. de la ț a ț ă 2°.

ȚĂVÉR v. **țeviér**.

ȚÂC¹ interj., ~ ~ GM/rar Il „cuvânt care imită săritura în mers".

ȚÂC². **țic 3°**.

ȚÁCA v. **țic 1°, 3°**.

ȚÁCĂ-ȚÁC v. **țáca¹**.

ȚÁCĂLE v. **țáca¹**.

ȚÂGÂRÍT adj., f. *țâgârítă* AMD/rar Tl [d. ființe sau plante] „mic, pipernicit"; cf. a m ă r ă t 2°...

ȚÂGRÚI s. n., pl. *țâgrúie* **1°** AO, h. 717/prin Mh și rar Gj „trepiedul pe care se sprijină vârtelnița"; cf. b u t 8°...

2° AO, h. 636/rar Mh „butucul nicovalei"; cf. b ú c i u m 4°...

– var. **1° țugrúi** s. n., pl. *țugrúie* AO, h. 717/Gj și rar Vl.

ȚÂGÚȘ s. n., pl. *țâgúșuri* AO, h. 640/rar Mh „potâng"; cf. b e l c i ú g 2°...

– var. **țugúș** s. n., pl. *țugúșuri* AO, h. 640/rar Mh.

ȚÁLNIC s. n. GO/rar Mh „pânză rară folosită ca s e d í l ă sau ca c e n u ș a r"; cf. c i u r í c ă...

ȚÁLÓI v. **țurlói 4°**.

ȚÂMÂLDÁC s. AMD/rar Cț „(orice) obiect mic".

ȚÂMBÓC v. **zâmbóc 2°**.

ȚÂMBREÁ s. f., pl. *țâmbréle* AMD, Pl. 132/rar Vl „unealtă de oțel cu care se fac găuri (de recunoaștere) în urechea oii"; cf. p i t r ó c² 1°...

ȚÂMBURÚC s. AMD, h. 31/rar Ag, Db „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

ȚÂMBURÚȘ s. m. și n., pl. *țâmburúși* **1°** AO, h. 56/rar Vl; Dj; AMD, h. 31/rar Tr, Gr, Il; *țâmburúșuri* AO/rar Dj „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

2° var. **țumburúș** s., art. *țumburúșul gâtului* AO, h. 85/rar Dj „mărul lui Adam"; cf. g â r g ă l ă u...

– var. **1° țumburúș** s. AMD, h. 31/rar Gr.

ȚÂNC¹ s. AO, Pl. 30/rar Dj „tablă (zincată), tinichea"; cf. f i e r 1°...

ȚÂNC² v. **țic 1°**.

ȚÂNCÚȘ v. **țăncúș 3°**.

ȚÂNCÚȘĂ v. **țăncúș 1°, 2°, 4°**.

ȚÂNGÂIÁȘ s. m., pl. *țângăiáși* AMD, h. 140, 141; GM/rar Vn, Bz, Il dim. de la ț â n g ă u.

– var. **țângâiáș** s. m., pl. *țângăiáși* AMD, h. 140/rar Il.

ȚÂNGÁU s. m., pl. *țângăi* AMD, h. 141/rar Vn, Bz, Il „băiețandru"; cf. b ă i e c á n...

ȚÂNGÂIÁȘ v. **țângăiáș**.

ȚÂNȚÁR s. m., pl. *țânțári* **1°** AO, Pl. 85/rar Dj „viespe"; cf. b â z ó i 2°...

2° AMD, Pl. 81/rar Vl; ~ **bețív**/rar Ot „musculiță de vin"; cf. b e á t ă 3°...

ȚÂNȚÓS adj., f. *țânțoâsă* GM/rar Bz „țanțoș, semeț, încrezut": Eu eram cam *țînțós*, mai mă duceam și pân satele vecine/752; cf. f ă l n i c ó s...

ȚÂR[1] s. n., pl. *țáruri* **1°** AO, Pl. 136/rar Mh; AMD, h. 689/prin Db și rar Ph, Vn, Bz; *țáre* AO/rar Gj; AMD/rar Bz „unealtă de rotărie cu care se însemnează obezile pentru a fi încovoiate"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

2° AMD, Pl. 172/rar Ph „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

ȚÂR[2] s. m. și n. pl. *țâri* AO, h. 466;GO/prin Dj și rar Ot; AMD; GM/rar Db; *țáruri* AO/rar Dj; **ardéi** ~ AMD, h. 342/prin Db, Tr și rar Vl, Ag, Br, Ot, Cl „ardei iute": Ăsta care ustură, zis ardeiu ăsta care ustură... *țâr*, al naibii dă *țâr* GM/789; cf. a r d é i 4°...

ȚÂR[3], **o** ~ v. **țáră**.

ȚÂR[4] interj. AMD, Pl. 128–129/rar Vl „cuvânt folosit pentru chemat oaia": *Țâr* oiță *țâr*/757; cf. á r i p ă 13°...

ȚÁRĂ, o ~ loc. adv. și adj. AO, h. 79; 88; 176; 195; 332; 384; 413; 462; 625; 653; 687; TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh și prin Dj, Ot; AMD, h. 587; TDM I, II; AFLR/Ag, prin Db, Ph și rar Vl, Cț „puțin, un pic": Pă urmă să face *o țíră* horă TDO/907. Ne-a făcut *o țíră* mămăliguță TDM I/673; cf. b ấ j ă 1°...

– var. **țâr**, *o* ~ GM; AFLR/rar Ag.

ȚÂRCÁVĂ v. **târcávă 1°, 2°**.

ȚÂRCĂDÁU v. **țărcădău 6°**.

ȚÂRCĂLĂ s. f., pl. *țârcăle* AMD, h. 689/rar Tr „unealtă de rotărie cu care se însemnează obezile pentru a fi încovoiate; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

– var. **țirculă** s. f., pl. *țírcule* AO, Pl. 136/rar Dj.

ȚÂRCĂVÍTĂ adj. f., ~ **de lấnă** AO, h. 801/rar Mh [d. oi] „cu lână scurtă"; cf. c i u m p á v 5°...

ȚÂRCÓMNIC s. m., pl. *țârcómnici* TDO/rar Vl; AMD, h. 555/Tr și rar Ag, Db, Ot, Gr „cântăreț la biserică; țârcovnic"; cf. c â n t ă r é t e...

ȚÂRDĂLÓS adj., pl. *țârdălóși* AMD/rar Vn „nătăfleț, prostănac"; cf. b a l a m ú t 2°...

ȚÂRÉL s. m., pl. *țăréi* GO/rar Vl dim. de la ț â r[2].

ȚÂRÍCĂ s. f., **o** ~ loc. adv. AFLR/rar Ot; GM/rar Ot dim. de la ț â r ă; cf. ț â r i ș í c ă, ț ă r í ș i r ă, ț â r i ș o â r ă, ț â r i ș ú c ă.

ȚÂRIGÁNĂ, o ~ loc. adv. GO/rar Dj „puțin, un pic"; cf. b ấ j ă 1°...

ȚÂRIȘÍCĂ s. f., **o** ~ loc. adv. GO/rar Mh dim. de la ț â r ă; cf. ț â r í c ă...

– var. **țâríșcă** s. f., **o** ~ loc. adv. GO/rar Gj, Dj.

ȚÂRÍȘIRĂ. **o** ~ loc. adv. GO/rar Vl dim. de la ț â r ă; cf. ț â r í c ă...

ȚÂRIȘOÁRĂ, o ~ loc. adv. TDO; AFLR/rar Dj dim. de la ț â r ă: Ș-o lăsăm [căldarea cu lapte] până când prinde, o fierbe *o țîrișór*/941; cf. ț â r í c ă...

– var. **țârișór**, **o** ~ [sic!] loc. adv. AFLR/rar Mh.

ȚÂRÍȘCĂ v. **țâríșícă**.

ȚÂRIȘÓR v. **țârișoără**.

ȚÂRIȘÚCĂ, o ~ loc. adv. GO/rar Mh dim. de la ț â r ă: cf. ț â r í c ă...

ȚÂRLÂIÁȘ s. n., pl. *țărlăiâșe* AMD, h. 673/rar Bz „turmă mică, cârd de 10–25 de oi"; cf. b ă ț ă r ấ u...

ȚÂRLE v. **súrlă 1°**.

ȚÂRLÓI v. **țurlói 4°, 5°, 7°**.

ȚÂRȚÂRÍCHE v. **tărțărícă**.

ȚÂRȚORĂ s. f. GO/rar Mh „soi de viță-de-vie".

ȚÂRÚȘ, o ~ loc. adv. AFLR/rar Gj dim. de la ț â r[2]: După ce termini cu trocăitu, iar târsăi locu [...] o *țîrúș*/937.

ȚÂȘTÍ vb. IV intranz. GM/rar Vl [d. lichide] „a țâșni, a răbufni, a năvăli": Când am luat pălăria așa-n cap, țârâia sângele d-aici, *țiștéá* așa-n-colo/678; cf. b o l d i 3°...

ȚÂȚÁR s. m., pl. *țâțâri* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚÂȚĂ s. f. **1°** pl. **țâți** AO, pl. 6/rar Gj; AMD, h. 61 MN/rar Vn, Bz, Br, Cl „mamele, țâțe"; cf. m a m e á.

2° pl. *țáțe*, **~ de căteá** AMD, h. 110/rar Bz, Br; art. **țâța cățélei**/Tl, Cț, prin Vn, Bz, Br, Il și rar Gl, Cl „flegmon la subsuoară; uimă"; cf. b r o â s c ă 5°...

3° pl. *țáțe*, art. **țâța cățélei** AMD, h. 20/rar Cl; „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

4° art. **țâța căprei** AMD, Pl. 86–88/rar Tl; **~ óii**/rar Ag, Vn; **~ vácii**/prin Bz, Tr și rar Ag, Ph, Br, Ot, If, Gr, Cl, Il „numele unor soiuri de struguri".

5° pl. **țâțe** AO, h. 466; GO/rar Ot, Tr; AMD, h. 342/rar Ag, Tr; art. **țâța pisícii** AO/rar Ot „ardei iute": Ardei din ăla mic care-i zâce *țîțe*, iute GO/997; cf. a r d é i 4°...

6° AO, Pl. 116/rar Vl „alveolă în care se dezvoltă matca stupului"; cf. c á s ă 9°...

7° AO, h. 237/rar Vl „partea mai strâmtă (ca un cioc), vrana prin care se bea dintr-un vas de lut"; cf. c i u c i ú r 5°...

ȚÂȚÂIÁG v. **sâsâiâc 1°**.

ȚÂȚÂNĂ s. f., pl. *țâțâne* **1°** AMD; GM/rar Db, Bz, Il „vrana prin care se bea dintr-un urcior": [Băutura] venea pă ulcioraşu ăla, venea pă *țîțîma* aia, ne didea cu paharu GM/700; cf. c i u c i ú r 5°...

2° AMD, h. 537/rar Vl „izvor"; cf. b a r á c ă 1°...

3° pl. *țâțâni* AO, Pl. 130/rar Ot „bucată de fier fixată în p o d o i m ă la moară"; cf. c e p 12°...

4° pl. *țâțâni* AMD, h. 462/rar Db „deformație în pâinea pusă la copt"; cf. b ă ș í c ă 1°...

5° AO, h. 141/rar Vl, Ot; AMD, h. 109/rar Vl, Ot, Tr „puroi"; cf. c u p t ú r ă...

6° pl. *țâțâni* AMD, h. 20/rar Ag, Br, Il „urcior la ochi"; cf. b r â n c ă[2] 4°...

7° pl. *țâțâni* AMD, h. 107/rar Gr [la pl.] „varice"; cf. a r g í n t 1°...

8° AMD, h. 530/rar Cl „țurțure de gheață"; cf. b u r l â n 2°...

ȚÂȚÂRÍGI s. pl. GO/rar Tr „ardei iuți"; cf. a r d é i 4°...

ȚÂȚIȘOÁRĂ s. f., pl. *țâțișoáre* AMD, h. 342/rar Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚÂȚÓI s. m., pl. *țâțói* AMD, h. 342/rar Ot, Tr „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚÂȚUÍ v. **țuțuí**.

ȚÂVNĂ s. f., pl. *țâvne* **1°** GO/rar Mh; GM/rar Ot „tărtiță"; cf. t ă r t e â ț ă.

2° AMD, h. 31/rar Tl „omușor"; cf. b e r e g á t ă 2°...

ȚEÁPĂ s. f., pl. *țepi* **1°** AMD, h. 427 MN/prin Bz și rar Db, Tr „săgeată"; cf. s p r í n g ă 1°...

2° AO, h. 653/prin Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 662/rar Vl, Ag, Tr „fiecare dintre cei patru pari înfipți vertical în capetele loitrelor, pentru a spori capacitatea căruței (la căratul fânului, paielor etc.)"; cf. c o l ț á r 5°...

3° pl. *țépe* AO, Pl. 61–62/rar Gr „fuscel la loitră"; cf. a r á c 3°...

4° pl. *țépe* AO, Pl. 57/rar Mh „leucă"; cf. c h i l i m í e 1°...

5° pl. **țépe** AMD, h. 666/rar Gr „țepuşe la sanie"; cf. d r u g 7°...

6° pl. **țépe**, *țeápe* TDO/rar Mh „pari pe care se clădesc clăile de snopi".

7° pl. **țépe** AO, Pl.71/Mh și rar Gj; AMD, h. 317 MN/Gr, Cl, Il, Cț, prin Db, Ph, Tr, Tl și rar Bz, Br, If; *țeápe* AMD/prin Vl și rar Ag; *țépuri* AO/rar Ot „țepi la spice"; cf. p á n ă 6°...

8° pl. **ȚépE** AFLR/rar Cț „țepi (la ciulini)"; cf. g h e á r ă 1°...

9° AO, h. 497; TDO/rar Dj; AMD, h. 386/rar Ot [mai ales la pl.] „puzderii de cânepă"; cf. b ă ț 3°...

10° pl. *țépe* AO, Pl. 6/rar Mh „junghi"; cf. c u ț í t 2°...

– var. 7° **țep** s. m., pl. *țepi* AMD, h. 317 MN/prin Ph, Bz și rar Gl.

ȚEÁPĂN[1] adj. **1°** TDO/rar Dj „foarte plin, îndesat": Culegem un car [de struguri] *țápăn* și mergem acasă cu el/979.

2° GO/rar Mh [d. un teren] „bun, gras, roditor": Dacă-i terenu mai... mai *țápăn*, pământu, vezi, mai *țápăn*, mai bun, mai gras, [porumbul] îl pui la un metru. Dacă-i pământu mai slab, nu prea produce, pui la un metru și jumătate/961; cf. g r ă ș á t...

ȚEĂPĂN[2] s. m., pl. *țépeni* AFLR/rar Tl „fiecare dintre cele două cleme cu ajutorul cărora se fixează etanș capacul cazanului de țuică".

ȚEÁPCĂ s. f., pl. *țepci* AMD, h. 317 MN/prin Ph și rar Vn „țeapă la spicul de grâu"; cf. p â n ă 6°...

ȚEÁSCĂ v. **țeástă 1°**.

ȚEÁSTĂ s. f., pl. *țéste* **1°** AO, h. 4/prin Dj, Ot și rar Vl, Gj, Tr; AMD, h. 3/Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il, Cț, prin Ot, If, Gr și rar Vn, Bz „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° art. **țeásta cápului** AMD, h. 1/rar Db, Cl, Tl „creștetul capului"; cf. c a p á c 3°...

3° AMD, h. 188/rar Il „creastă la acoperișul casei; cf. c ă c i ú l ă 4°...

4° art. **țeásta plúgului** AMD, h. 640/rar Tr, Gr „bârsă"; cf. a l c á 9°...

– var. 1° **ceástă** s. f. AMD, h. 3/rar Ph; **țeáscă** s. f., pl. *țești* AO, h. 4/rar Dj.

ȚEFT s. n., pl. *téfturi* **1°** GM/rar Gr „semn constând dintr-un băț înfipt în pământ pentru a cunoaște locul unde a fost plantat firul de viță-de-vie": [Viței îi face moșoroiu și-i pune *téftu*, aficã semn [...] un bețișor așa, un băț, chiar dă lemn, chiar dă trestie/830; cf. c a r á c.

2° var. **țoft** s. n., pl. *țáfturi* AMD, h. 658/rar Db, Bz, Cl „cârlig (sau verigă) cu ajutorul căruia se prinde orcicul de crucea căruței sau de talpa saniei".

3° var. **țaft** s. n., pl. *țáfturi* AMD, h. 652/rar Tl „capătul osiei la căruță".

4° var. **țóghie** s. f., pl. *țóghii* AMD, h. 427 MN; GM/prin Tr și rar Db, Gr „țeapă lungă, săgeată": Când dai cu ea, *țógi,ja* aia să-nfigea în dumneata, în perete GM/777; cf. s p r i n g ă 1°...

5° var. **țóglu** s. GO/rar Tr „vârf ascuțit, țugui, proeminență": [Țesturile] le spoim frumos cu palma, îi facem un *țóglu* așa-n sus/998.

– var. **țăft** s. n., pl. *țáfturi* 2° AMD, h. 658/rar Tr; **țóglie** s. f., pl. *țóglii* 4° AMD, h. 427 MN/rar Tr.

ȚELENÍȘ v. **țeliníș**.

ȚELENÍT v. **țelínit**.

ȚELINÁ v. **țeliní**.

ȚÉLINĂ s. f., pl. *țélini* **1°** AO, h. 595/rar Dj „bucată rămasă nearată la capătul unui teren"; cf. a m n á r 9°...

2° AO, h. 515/rar Mh; AMD, h. 406/rar Db „teren defrișat; curătură"; cf. c u r ă ț ă t ú r ă 1°...

3° AO, h. 450/rar Gj, Dj; AMD, h. 328/rar Ag, Vn, Ot, Tr „fâneață"; cf. b á l t ă 4°...

4° var. **țálină** s. f., pl. *țálini* AO, h. 587/rar Ot „teren care nu a fost lucrat niciodată și care este arat pentru întâia oară"; cf. l i v á d i e 5°...

– var. 4° **țélnă** s. f. AMD/rar Gr.

ȚELINÍ vb. IV intranz. și refl. AMD, h. 592/rar Ag, Ot [d. terenuri] „a se preface în țelină; a înțeleni"; cf. î n i e r b á 1°...

– var. **țeliná** vb. I refl. AO, h. 588/rar Dj, Ot.

ȚELINÍȘ s. n. AMD, h. 49/rar Br, Tl „teren care se ară pentru prima dată; țelină"; cf. l i v â d i e 5°...

– var. **țeleníș** s. n. AMD, h. 49/rar Tl.

ȚELINÍT adj., f. pl. *țeliníte* AO, h. 587/rar Dj [d. terenuri] „înțelenit"; cf. î n i e r b á t...

– var. **țelenít** adj., f. pl. *țelenite* AO, h. 587/rar Mh.

ȚÉLNĂ v. **țélină 4°**.

ȚENCHI v. **țanc 1°**.

ȚENTIMÉTRI v. **santíme**.

ȚEP[1] **1°** v. **țeápă 7°**; **2°** **míngea la ~** v. **mínge**.

ȚEP[2] s. m. cu val. adj. AMD, h. 16 MN/rar Gr [d. părul omului] „țepos, aspru"; cf. ț ă p u r 1°...

ȚEPELÍGĂ s. f., pl. *țepelígi* **1°** AFLR/rar Mh, Dj; GM/rar Ot, Gr „unealtă agricolă folosită la plivit": După ce se face el [=grâul] de-o măsură oarecare, ne ducem și-l plivim cu *țepelígi* sau cu cosoare AFLR/929; cf. c o s ó r 2°...

2° AO, h. 639/rar Vl, Gj, Mh „otic"; cf. c e c h é l 1°...

3° var. **țeplígă** s. f., pl. *țeplígi* AO, h. 221, 222/Mh și rar Gj, Dj; *țeplíge* AO, h. 221/prin Mh „așchie, surcea, țandără (folosită pentru aprins focul)"; cf. ă ș c h i i...

4° AFLR/rar Mh [la pl.] „puzderii de cânepă": [Batem cânepa] până iese firu ei și mai iese el cu *țepelíg* așa, da îl lom în dărac/956; cf. b ă ț 3°...

5° var. **țeplígă** s. f., pl. *țeplígi* AO, Pl. 71/rar Vl „țeapă la spicul unor cereale"; cf. p á n ă 6°...

– var. **tăplígă** s. f., pl. *tăplígi* 3° AO, h. 221/rar Mh; **țeplícă** s. f., pl. *țeplíci* 3° AO, h. 222/rar Dj; **țeplígă** s. f., pl. *țeplígi* 4° TDO/rar Mh; **țipilígă** s. f., pl. *țipilígi* 1° AFLR/rar Ph; **țipirígă** s. f. 1° GO/rar Mh; GM/rar Ph.

ȚEPELOÁIE s. pl. AFLR/rar Gj „țepușe mari de lemn; pari"; cf. f ú r c ă 8°...

ȚEPERIGÚȚĂ s. f., pl. *țeperigúțe* GO/rar Vl dim. de la ț i p i r i g ă.

ȚEPÍGĂ s. f., pl. *țepígi* **1°** GO/rar Vl „unealtă agricolă folosită la plivit"; cf. c o s ó r 2°...

2° GO/rar Mh „țandără, așchie"; cf. ă ș c h i i...

ȚEPLÍCĂ v. **țepelígă 3°**.

ȚEPLÍGĂ v. **țepelígă 3°–5°**.

ȚEPLIGÚȚĂ s. f., pl. *țepligúțe* AO, h. 222/rar Mh dim. de la ț e p e l i g ă 3°.

ȚÉPUR v. **țăpur 1°**.

ȚEPÚȘ v. **țepúșă 8°, 12°**.

ȚEPÚȘĂ s. f., pl. *țepúși* **1°** AMD, h. 666/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Cl, Il, Tl, Cț, prin Br, Tr, If, Gr și rar Vl „fiecare dintre cei patru pari care se înfig vertical la extremitățile oplenelor saniei (pentru sprijinirea încărcătu-rii)"; cf. d r u g 7°...

2° AMD, h. 629/rar Vl, Bz, Br „par, prepeleac înfipt în pământ în jurul căreia se clădește claia de fân sau de paie"; cf. c l e n c i 2°...

3° AMD, Pl. 62–63/rar Cl „prăjină cu ajutorul căreia se leagă fânul pe căruță"; cf. a n g á ș 2°...

4° AMD, h. 662/rar Ph; *țepúșe*/Db, prin Ag, Ph, If, Gr și rar Vl, Tr, Il, Tl, Cț [la pl.] „prăjini care formează cadrul pus peste loitre, pentru a spori capacitatea căruței"; cf. t ă r ă g á i e 2°.

5° AMD, Pl. 61–62/rar Ph, Il, Tl „fuscel la loitră"; cf. a r â c 3°...

6° pl. *țepúșe* AMD, h. 645/rar Ph [la pl.] „lemnele care formează cobilele de transportat plugul".

7° AMD, Pl. 90/rar Cț; *țepúșe*/rar Tl „fiecare dintre bețișoarele puse în stup pentru susținerea fagurilor"; cf. c ă t ú ș ă 6°...

8° AMD, Pl. 106/rar Bz; *țepúșe*/rar Bz, Cț „fiecare dintre cele patru fofeze ale vârtelniței"; cf. c á ș c ă ...

9° pl. *țepúșe* AMD, h. 427 MN/rar Db, Vn, Bz, Br „săgeată"; cf. s p r i n g ă 1°...

10° AO, h. 639/rar Vl „otic"; cf. c e c h é l 1°...

11° AO, Pl. 71/rar Vl; *țepúșe* AMD, h. 317 MN/rar Gr „țeapă la spicul cerealelor"; cf. p á n ă 6°...

12° var. **țepúș** s. m., pl. *țepúși* AO, h. 466/rar Ot; **ardéi ~**/prin Ot „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

– var. 8 ° **țepúș** s. n., pl. *țepúșe* AFLR/rar Mh; AMD, Pl. 106/rar Vn.

ȚESÁ v. **ține 2°**.

ȚESĂLÁ vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *țesăl* AO, h. 944/rar Vl; AMD, ch. 842/rar Db, Ph; *țăsăl* AO/rar Gj, Mh; AMD/rar Ag; *țesăl*/Tr, prin Db și rar Vl, Ct; *țeăsăl* AO/rar Mh; *țesăléz* AO/prin Vl și rar Mh, Dj „a curăța un animal cu țesala"; cf. t r á g e 7°.

– var. **cesălá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *cesăl* AMD, ch. 842/Vn și rar Ph, Bz, Tl; *cesél*/rar Tl; *cesăléz*/rar Tl; **ceșălá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *ceșăl* AMD; GD/Bz, Br, Tl, prin Cl, Il și rar Vn, Gl, Ct; *ceșál* AMD/rar Ct; **cișălá** vb. 1 tranz., ind.prez. 1 sg. *cișăl*/rar Cl, Il, Tl, Ct; **săcelá** vb. I tranz., ind. prez. 1 sg. *săceléz*/rar Tl.

ȚESĂLI s. f. pl. **1°** AO, Pl. 57/crt.; AMD, h. 251 MN/Vl, Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Ct, prin If și rar Vn; *țesăluri* AMD/rar Ph „țesale"; cf. p i é p t e n e 5°.

2° var. **ceșálă** s. f., pl. *ceșăli* AMD, h. 2/rar Br „pieptene pentru păr"; cf. c o l t á r 3°...

3° var. **ceșálă** s. f., pl. *ceșăli* AMD, h. 389/rar Br „pieptene pentru cânepă"; cf. d a r á c 2°...

– var. **1° cesálă** s. f., pl. *cesăli* AO, Pl. 57/rar Mh; AMD, h. 251 MN/Vn, Bz, Br, Cl, Il, Tl, Ct și rar Ph, Gl; **ceșálă** s. f., pl. *ceșéli* AFLR/rar Bz; GD/rar Ct; **săceálă** s. f., pl. *săcéli* AMD/rar Tl.

ȚÉSE vb. III **1°** tranz. și refl. GM/rar Bz; GD/rar Tl [fig.; d. lupi] „a ataca repetat, revenind": Și merge băiatu și iar îl *țési* [lupul], iar să repede GM/732.

2° var. **țesá** vb. I, ind. prez. 2 pl. *țesáți* AO, h. 965 MN/crt. „a lucra la războiul de țesut".

3° refl. GM/rar Tr, Gr [fig.; d. persoane] „a umbla (repede) de colo colo, ca suveica": *Să țesái* oamenii pe la tribunale/829; cf. d e p ă n á 3°.

4° tranz. GO/rar Dj [d. cloșcă] „a-și pregăti, a-și încropi cuibar": O cloță, când ea începe *să țăsă* cuibar/929; cf. c u l b u ș í...

– var. 2° **țeseá** vb. II AO, h. 965 MN; AFLR/prin Mh și rar Vl, Dj; AFLR/rar Db; **țesí** vb. IV, ind. prez. 1 pl. *țesím* GD/rar Tl.

ȚESEÁ v. **ține 2°**.

ȚESÍ v. **ține 2°**.

ȚEST s. n., pl. *țésturi* **1°** AMD, h. 3/prin Bz și rar Il; *țéste* AO, h. 4/rar Mh „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° art. **țéstul căpului** AMD, h. 1/rar Gr „creștetul capului"; cf. c a p á c 3°...

3° pl. **țéste** AO, h. 265; TDO; AFLR/Mh, Dj, Ot, prin Gj și rar Tr; AMD, h. 461 MN; GM/Tr, prin Ot, Gr și rar Db, Ph „țesturi pentru copt pâine": Prețuim așa câte două turte [de pământ], câte *țéste* ne iasă. Câte două turte la țăst TDO/980.

ȚESTĂRÍE s. f. colect. GM/rar Tr, Il „mulțime de țesturi": Era *țestăríea* aia multă la ei, acolo era/839.

ȚÉVE s. f. pl. AO, Pl. 88/rar Vl, Mh; AMD, h. 398 MN; GM; AFLR/Db, Ph, Bz, Gr, Cl, Il, Ct, prin Vn, Br, Tr, If, Tl și rar Ag, Gl „țevi".

– var. **țévie** (3 sil.) s. f., pl. *țévii* AO, Pl. 88/rar Vl.

ȚEVÉR v. **țeviér 1°**.

ȚÉVIE v. **țéve**.

ȚEVIÉR (2 sil.) s. n., pl. *țeviére* **1°** GM/prin Bz „vas de răcire prin care trec țevile la cazanul de fabricat țuică": E tocitoare care-i zicem *țevjér* și prin aia trece țevile-alea/735; cf. r ă c i t o á r e.

2° var. **țivér** s. n., pl. *țivére* AMD, h. 379/prin Ph și rar Bz, Cl „alambic"; cf. c i l í n d r u 1°.

3° var. **țighíl** s. n., pl. *țighíluri* AMD, Pl. 83–84/rar Br „vas mare din doage; putină"; cf. b e r b e n í ț ă 3°...

– var. **1° țevér** s. n., pl. *țevére* AMD, h. 379; GM/rar Db, Ph; **țeviér** (3 sil.) s. n., pl. *țeviére* AMD; GM/rar Ag, Ph; **țiér** s. n., pl. *țiére* AMD/rar Bz, Ph; **țivér** s. n., pl. *țivére* TDM II/rar Ph; **țiviér** (2 sil.) s. n., pl. *țiviére* AMD; GM/prin Bz și rar Ph; **țiviér** (3 sil.) s. n., pl. *țiviére* GM/rar Bz; 2° **țizér** s. m. [?], pl. *țizéri* AMD, h. 379/rar Bz.

ȚEVIÉR (3 sil.) v. **țeviér 1°**.

ȚEVÚICĂ s. f., pl. *țevúici* GO/rar Vl dim. de la *țeavă*; cf. ț e v u ș o á r ă, ț e v ú ț ă.

ȚEVUȘOÁRĂ s. f., pl. *țevușoáre* GD/rar Tl dim. de la *țeavă*; cf. ț e v ú i c ă...

ȚEVÚȚĂ s. f., pl. *țevúțe* AFLR/rar Ot dim. de la *țeavă*; cf. ț e v ú i c ă...

ȚÍA pron. pers. 2 sg. dat. TDM lI/rar Br; AFLR/prin Tl „ție".

ȚIBÚLCĂ s. f., pl. *țibúlci* GD; AFLR/prin Tl, Cț „vioară"; cf. s c r í p c ă[2].

– var. **țicúlcă** s. f. GD/rar Tl.

ȚIC s. n. **1°** GM/rar Gr „numele unui joc de copii; țurca"; cf. c e l í c h e 1°...

2° GM/rar Gr „bățul mic lovit la jocul numit ~"; cf. c e l i c h e 2°...

3° var. **țâc** s. n. GM/rar Db, Tr „figură la jocul numit ț i c"; **a da ~** GD/rar Cț „a executa o figură la jocul respectiv".

– var. **țâca** s. f. art. 1° GM/rar Cl; **de-a ~** loc. subst. GM/rar Tr; **țâca** s. f. art. 1° GD/rar Tl; 3° AFLR/rar Tl; *~ în casă* loc. subst. 1° GM/rar Tr; *la ~* loc. subst. 1° AFLR/rar Tl; **țânc** s. n. 1° GM/rar Db.

ȚÍCA-ȚÍCA v. **țâca**[1].

ȚICNÍ vb. IV **1°** tranz. GD/rar Tl „a atinge ușor partenerii (în jocurile de copii)"; cf. p i t á 2°...

2° var. **țigni** vb. IV intranz. GM/rar Br, Cl [d. pluta undiței] „a se mișca brusc; a zvâcni": Când am băgat undița în gârlă și pluta s-a mișcat, noi atuncea am spus că *a țignit*/867.

ȚICÚLCĂ v. **țibúlcă**.

ȚICURÁ vb. I **1°** tranz. AO, h. 89/rar Mh „a ciupi, a pișca (cu degetele)"; cf. c i u g u l í 2°...

2° intranz. AO, h. 672/rar Mh, Dj [d. mustul de struguri] „a înțepa la limbă"; cf. c ă p ă r â...

– var. **2° cigări** vb. IV intranz. AO, h. 672/rar Tr.

ȚIDÚLĂ s. f., pl. *țidúle* AMD, h. 577 MN/rar Db, Br „chitanță"; cf. c h i t á n ț i...

ȚIÉR v. **țeviér**.

ȚIGÁIE adj. f., pl. *țigăi* **1°** AO, h. 802/rar Mh; AMD, Pl. 153/rar Ph, Br, Cl [d. oi] „cu lână lungă și aspră; bârsană"; cf. c ă p r e s c 3°...

2° AO, h. 800/rar Ot [d. oi] „cu lână lungă care atârnă (aproape) până la pământ"; cf. u n g u r e á s c ă 1°, v i ț o á s ă.

3° AO, h. 803/prin Mh și rar Vl, Dj; AMD, Pl. 153/Ag, Ot, prin Ph, Bz, Br, Tr și rar Vl, Db, Gr, Cl [d. oi] „cu lână moale și nu prea lungă; stagoșă"; cf. b u z u r í n ă 2°...

4° AO, h. 801/prin Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, Pl. 152–153/Ag, Bz, Ot, Tr, Cț, prin Ph, Vn, Gr, Cl, Il, Tl și rar Vl, Db, Br [d. oi] „cu lână scurtă și aspră"; cf. c i u m p ă v 5°...

5° var. **țigáre** adj. f., pl. *țigări* AO, h. 54; 799; GO/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, Pl. 152/rar Ot, Tr [d. oi] „cu lână scurtă, fină și creață"; cf. p ă r l ă 2°...

6° AO, h. 798/rar Vl; AMD, Pl. 151–152/prin Tr și rar Ag, Ot, Gr, Cl [d. oi] „cu lână puțină"; cf. c h e l 3°...

– var. **țigáre** adj. f., pl. *țigări* **3°** AO, h. 803/rar Dj, Ot; AMD, Pl. 153/rar Tr; 4° AO, h. 801/prin Dj; AMD, Pl. 152–153/rar Ag, Ot, Tr; 6° AO, h. 798/rar Gj, Dj, Tr; AMD, Pl. 151–152/rar Ot; **țigárie** (4 sil.) adj. f., pl. *țigării* 3° AO/rar Dj; 4° AO/prin Dj și rar Tr; AMD/rar Tr; 5° AO, h. 54; 799/prin Dj; 6° AO/rar Dj.

ȚIGÁN s. m., pl. *țigáni* AMD, Pl. 107/rar Ag „suportul vârtelniței"; cf. b u t 8°...

ȚIGÁNCĂ s. f. **1°** pl. **țigánce** GM/rar Bz „țigănci".

2° AMD, Pl. 86–88; GM/rar Tr „soi de viță-de-vie nealtoită"; cf. b a i c ó i.

3° AO, h. 715/rar Gj „fiecare din cele patru brațe ale vârtelniței"; cf. b ă t ă[1] 5°...

ȚIGÁRE[1] v. **țigáie 3°–6°**.

ȚIGÁRE[2] s. f., pl. *țigări* AO, h. 378/Vl, Gj, Mh, Ot, prin Dj și rar Tr; AMD, h. 585 MN; TDM I/Ag, Db, Ph, Br, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Bz, If și rar Vn, Gl „țigară"; cf. c u i 2°.

– var. **țigárie** (4 sil.) s. f., pl. *țigării* AO, h. 378/Mh, Dj, prin Ot și rar Vl, Gj; AMD, h. 585 MN/prin Cl, Il și rar Vn, Ot, Tr, Gr, Ct.

ȚIGÁRIE[1] v. **țigáie 3°–6°**.

ȚIGÁRIE[2] v. **țigáre[2]**.

ȚIGĂNCÓS adj., f. *țigăncoásă* AMD, h. 8/rar Vn, Bz „țigănos, brunet"; cf. a r á p 1°...

ȚIGĂNEÁSCĂ 1° adj. f., **bárză ~** s. compus GM/rar Gr „barză neagră (care nu face cuib în sat)".

2° pl. *țigănești*. **prune ~** s. compus AMD, h. 356 MN/rar Ot „soi de prune negricioase, mărunte, care se coc târziu".

3° cu val. subst. f. art. **țigăneásca** AFLR/prin Tr și rar Gr, Cl „numele unui dans popular".

ȚIGĂNEȘTEÁN s. m., pl. *țigănești* AMD/807 „locuitor din comuna Țigănești".

ȚIGĂNÓI 1° s. m. cu val. adj. AMD, h. 7/rar Tr „țigănos, negricios, brunet"; cf. a r á p 1°...

2° var. **țigănóń** s. m. pl. GO/rar Mh „meșteri țigani (veniți în sat din alte părți)": [P i e p t ă n u ș i i] i-aducea... ăștia... cum să spun... *țigănóni* ăștia, că nu era țâgani, era *țigănóń* așa/961.

ȚIGĂNÓŃ v. **țigănói 2°**.

ȚIGHÍL v. **țeviér 3°**.

ȚIGNÁL s. n. **1°** GM/rar Il „sunet de claxon; semnal".

2° în **a da ~** AO, h. 81/rar Dj; AMD, h. 49/prin Cl și rar Il, Ct „a da un semnal șuierând printre degete"; cf. ț i g n ă l í.

ȚIGNĂLÍ vb. IV intranz. AMD, h. 49/rar Il „a da un semnal șuierând printre degete"; cf. ț i g n á l 2°.

ȚIGNÍ v. **țicní 2°**.

ȚIITOÁRE s. f., pl. *țiitóri* AMD, h. 146/rar Tr „doică"; cf. d á i n ă...

ȚIITÓR[1] adj. GO/rar Gj „care ține (mult): rezistent": [Fagul] e un copac care-i mai slab, însă-i mai *țiitór* la apă... nu prea să lipește apa de el/923.

ȚIITÓR[2] s. m., pl. *țiitóri* **1°** AO, h. 541/rar Mh „hăitaș"; cf. a l e r g ă t ó r 3...

2° art. **țiitórul coárnelor** AO, h. 638/rar Dj „brăcinar la plug"; cf. a j u t ă t ó r[2]...

ȚILIGÁRE s. f., pl. *țiligări* AMD, h. 208/rar Ag „surcea, așchie"; cf. ă ș c h i i...

ȚILIGÓM v. **țiligón**.

ȚILIGÓN s. n., art. **de-a țiligónul** loc. subst. GO/rar Dj „numele jocului de copii de-a prinselea"; cf. a l e r g á t ă...

– var. **țiligóm** s. n. GO/rar Dj.

ȚILINDRÁ vb. I tranz. și refl. pas. GO/rar Vl, Dj „a (se) triora": [Grâul] îl facem curat, îl *țilindrăm*, îl dăm la țălindru/928; cf. î n ț i l i n d r â...

– var. **țulindrá** vb. I tranz. și refl. pas. AO, h. 621; GO/rar Gj, Dj.

ȚILÍNDRĂ v. **cilíndru 2°**.

ȚILÍNDRU v. **cilíndru 1°–4°**.

ȚILIVIZÁ v. **cilivizá**.

ȚIMÉNT s. n. TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; GM; AFLR/prin Db și rar Ag, Ot, Tr, Gr; AFLR/rar Tl „ciment".

ȚIMENTUÍ v. **cimentui**.

ȚINÁRE s. f., **de ~** loc. adj. GD/rar Ct [d. haine] „bune, păstrate cu grijă (în opoziție cu cele purtate)".

ȚÍNE vb. III **1°** în expr. **a ~ óchii** v. **ochi 6°**; **a ~ de rău** v. **rău[1] 1°**; **a o ~ tálpă** v. **tálpă[1] 26°**.

2° AO, Pl. 8/rar Mh; în expr. **a-și ~ curájul**/rar Mh; **a ~ -n sec**/rar Mh „a suferi; a îndura; a răbda (o durere)"; cf. d u r á 1°...

3° refl. AMD, Pl. 79/rar Db [d. vin] „a-și pierde calitățile; a deveni bălos"; cf. î m b ă l o ș á...

ȚINTÁR s. n., pl. *țintáre* AO, Pl. 140/rar Dj; AMD, Pl. 178/rar Vl, Vn, Bz „țipar pentru făcut caiele"; cf. c h é r n ă r 3...

ȚINTÁT adj., pl. *țintáți* AMD/rar Db [d. insecte] „cu puncte colorate": Boii popii e roșii, *țintáți*/ așa/820.

ȚÍNTĂ s. f., pl. *țínte* **1°** AO, Pl. 27/prin Mh și rar Gj; AMD, h. 198/rar Vn, Bz „piron"; cf. b o s c h i u...

2° AMD, h. 478/rar Ct „nasture (mic, din metal, la cămăși)".

3° GM/rar Cl „lot, parcelă": O *țíntă* dă cinei pogoane, așa zâcea, *țíntă* [...] ș-am aruncat [grâu] pă toată *țínta* aia/868; cf. f i t a r á...

4° în expr. **a da în țíntă (țínte)** AMD, h. 630/rar Vn, Bz [d. porumb] „a da în copt"; cf. c o·d ă l b í...

5° art. **țínta óchiului** AMD, h. 17/rar Cl „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

ȚINTIRÍM s. n., pl. *țintiríme* AMD, h. 168/prin Tl și rar Gl „cimitir"; cf. c i m i t i r u r i...

ȚIPÁ vb I **1°** tranz. AFLR/rar Ag [fig.] „a face, a întinde, a trânti": *Țipáu* o horă mare la fântână/690.

2° intranz. AO, h. 294/rar Mh [fig.; d. haine] „a sta prea strâmtă pe corp, fiind gata să plesnească": Poartă ciobanii de la munte [cioareci], de *țípă* pe picior/965.

ȚIPÁR s. m., pl. *țipári* AMD, h. 342/rar Ot ~ **iúte** AO, h. 466/rar Vl „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚÍPĂ v. **țíplă 2°**.

ȚIPĂTOÁRE s. f., pl. *țipătóri* AO, h. 559/rar Vl, Gj „ciocănitoare (pasăre)"; cf. c i o c ă n á r...

ȚIPILÍGĂ v. **țepelígă 1°**.

ȚIPIRÍGĂ v. **țepelígă 1°**.

ȚIPLĂ s. f. **1°** AO, h. 138/rar Gj, Mh „peritoneu"; cf. b ă ș i c ă 2°...

2° var. **țípă** s. f., pl. *țípe* GM/rar Tr; GD/rar Ct „piele subțire de oaie sau de vită folosită, pe vremuri, în loc de sticlă, la ferestre": În loc dă geam *țápe*, *țápă* dă piei dă oaie, dă... mă rog, dă orice, așa ca fereast-așa și găurit-așa cu cuiu GM/777.

ȚIPÓI s. m., pl. *țipói* AO, h. 466/rar Dj; AMD, h. 342/rar Ot „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚIPUÍ[1] v. **tipuí**.

ȚIPUÍ[2] vb. IV intranz. GO/rar Gj „a țipa"; cf. c h i r ă í 2°...

ȚÍRCULĂ v. **țárcălă**.

ȚÍREL s. m., pl. *țíreli* AMD, h. 689/rar Tr „unealtă folosită la însemnarea obezilor, pentru a fi îndoite"; cf. c ă l c ă t o á r e 9°...

ȚISTEÁLĂ s. f. GM/rar Bz „strat de nisip cu apă pe fundul fântânii": Și sapi, sapi, până dai de *țistéálă*: stai niței, o pauză, faci ce-ți trebuie pentru scos *țistéála* de-acolo/755; cf. c h i ș á i 4°.

ȚIU s. n., pl. *țiuri* AMD, h. 314/prin Bz „târnăcop"; cf. c h i l ă v í ț ă...

ȚIULEÁN s. m., pl. *țiuléni* AO/960 „locuitor din satul Țiuleni".

ȚIVÉR v. **țeviér 1°, 2°**.

ȚIVIÉR (2 sil.) v. **țeviér 1°**.

ȚIVIÉR (3 sil.) v. **țeviér 1°**.

ȚIVÍL adj., pl. *țivíli*, f. *țivílă* TDM I, II/rar Db, Tr; AFLR/rar Tl „civil".

ȚIVILIZÁ v. **cilivizá**.

ȚIVRÍU adj., f. *țivríe* GM/rar Gr „deosebit, ales, îngrijit, lucrat, de calitate": Barca cu năvod aia e o barcă mai specială [...] o barcă mai *țivríe*, mai aleasă... mai *țivríe*, așa-i zâcem noi, ceva mai fin/825.

ȚIVRÍȘ adj., **ardéi ~** v. **ardéi 4°**.

ȚIZÉR v. **țeviér 2°**.

ȚOÁLĂ s. f., pl. *țoále* **1°** AO, Pl. 38; TDO/prin Gj, Dj și rar Vl, Mh, Ot; AFLR/rar Db [mai ales la pl.] „obiecte de îmbrăcăminte": Și... lupu dupe ce a mâncat pe baba s-a-mbrăcat în *țoálele* lu... babii TDO/922. [La șase săptămâni după înmormântare] pune stâlpu și mai dă un rând dă *țoále* AFLR/812; cf. c o s t u m á ț i e...

2° AFLR/rar Ag, Db, Tr [la pl.] „totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte și diverse țesături din care este formată zestrea miresei": Face mama la fată să dea *țoálili*, șervete din astea, dă la nași, cămăși din astea/829; cf. b a g á j 1°...

3° AO, h. 244/rar Vl; AMD, h. 232; GM; AFLR/prin Vl, Tl și rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Il, Ct „țesătură din lână (sau din umbac) pentru învelit"; cf. i o r g á n 3°...

4° TDO/rar Dj [la pl.] „lucruri (țesături) din casă": Dacă spăl, întâi pregătesc o zi liberă și-mi spăl tot ce am, toate *țoálele* de prin casă/930; cf. s c ú l e.

5° AMD, Pl. 167/rar Bz „bucată de țesătură (folosită în loc de teică la moară)".

ȚÓBARO adv. GM/rar Vl „plin de viață, vivace": [Soacra] trăiește și umblă cu vitele, *țóbaro!*, e tare/683.

ȚÓCLU s. n., pl. *țócluri* **1°** AO, h. 188/rar Dj, Ot; AMD, h. 172; GM/prin Cl și rar Ag, Db, Ph, Bz, Ot, Tr, Gr, Il; AFLR/rar Cț „temelie (de piatră); soclu": [La casă] i-am făcut *țóclu* din piatră GM/744; cf. a r c á[2] 1°...

2° AMD, h. 706/rar If „brâu din ciubuce la pereții casei"; cf. c i u b u c ă r e á l ă.

– var. 1° **țócu** s. n., pl. *țócuri* AMD, h. 172/rar Tr; **țócru** s. n., pl. *țócruri* AO, h. 188/rar Dj.

ȚOCNÍ v. **ciocní 3°**.

ȚÓCRU v. **țóclu 1°**.

ȚÓCU v. **țóclu 1°**.

ȚOFT v. **țeft 2°**.

ȚÓGHIE v. **țeft 4°**.

ȚÓGLIE v. **țeft 4°**.

ȚÓGLU v. **țeft 5°**.

ȚOI interj., ~ ~ GM/rar Db „cuvânt care imită săritura iepurelui: țup": Un iepure... când venea înaintea boilor făcea *țuoi, țuoi, țuoi*/789.

ȚOLĂRÍE s. f., pl. *țolării* AMD, h. 483/rar Ph; GD/rar Cț „mulțime de ț o a l e 4°"; cf. ț o l é t u r i.

ȚOLÉTURI s. n. pl. TDM III; AFLR/rar Vl, Tr „mulțime de ț o a l e 4°" [Din cânepă] facem *țolétur*[1] din astea, ce putem TDM III/796; cf. ț o l ă r í e.

ȚOLÍCĂ s. f., pl. *țolícuri* GM; AFLR/rar Ph, Bz dim. de la ț o a l ă 3°: [Seara, cu oile la păscut, puneam] o *țolícă* peste mine-acolo. Făceam *țolícurile* [din lână] AFLR/711; cf. ț o l í n c ă.

ȚOLÍNCĂ s. f., pl. *țolínce* AMD, h. 232/rar Tr dim. de la ț o a l ă 3°; cf. ț o l í c ă.

ȚOLOÁMBE s. f. pl. AO, Pl. 38/rar Gj „țoale, îmbrăcăminte veche, uzată": Are o grămadă de *țoluámbe* pe el/951; cf. b ú r f e...

ȚOMP v. **ciomp 3°**.

ȚOP s. n. și m. [?] **1°** pl. *țoápe* AO, h. 306/rar Vl, Gj; *țopi* AMD, h. 497/rar Ag „panglică cu care se leagă sau se împletește părul"; cf. b á n t ă[1] 1°...

2° pl. *țópuri* AO, h. 283/rar Ot „panglică la pălărie"; cf. b á t ă 1°...

ȚÓPĂ s. f., pl. *țópe* GM/rar Gr „unealtă de pescuit constând dintr-un coș de nuiele fără fund; cf. c o ș[1] 4°...

ȚOPĂÍTĂ adj. f., pl. *țopăite* AMD, Pl. 156–157/rar Bz [d. oi] „care, mișcând mereu din picioare , nu stă la muls"; cf. a p s ă n ă...

ȚOROMPÓC interj. GM/rar Vl „hop, hait": Azi așa, mâine așa. Într-o noapte, *țorompóc!* peste ei /678.

ȚORȚ v. **țúrțur 2°**.

ȚORȚOLÓȘ v. **țurțuróș**.

ȚÓRȚOR v. **țúrțur 4°**.

ȚORȚORÚȘ v. **țorțuróș**.

ȚÓRȚUR v. **țúrțur 4°**.

ȚÓRȚURE v. **țúrțur 2°, 4°**.

ȚÓȚĂ s. f., pl. *țóțe* **1°** AO, h. 607; TDO/Mh, prin Gj și rar Vl, Dj „glugă de coceni": Pă câmp dup-aia, după ce-a cules porumbu, taie cocenii, îi face snopi sau brațe de coceni [...] Îl face *țóță* de coceni și dup-aia trage caru lângă ei, încarcă și vine cu el acasă TDO/924; cf. b ó g h i e 1°...

2° AO, h. 607, 608; TDO/prin Mh și rar Gj „claie (mare) de coceni (făcută în ogradă)": Îi puneam în pătuiag sai făceam *țóță* de coceni, așa să zâce la noi, *țóță* TDO/957. Pătuiag să face sus în pom, *țóță*, când e făcut pe pământ AO/915; cf. c ă r s t ă 3°...

– var. 1° **țúță** s. f., pl. *țúțe* AO, h. 607/rar Gj.

ȚÓVIE s. f. AO, Pl. 80/rar Gj „țuică slabă (care curge la sfârșitul distilării)"; cf. á p ă 3°...

ȚOVÓN v. **sovón 4°**.

ȚUBÓI s. m., pl. *țubói* GM/rar Gr „pustan, băietandru"; cf. b ă i e c á n...

ȚUCÁLĂ v. **sucálă 1°**.

ȚÚCĂR adj., f. *țúcără*, pl. *țúcăre* **1° ardéi** ~ v. **ardéi 2°**.

2° var. **țúcár** adj., pl. *țúcări, ardéi* ~ AMD, h. 342/rar Cl „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

3° AMD, Pl. 154/rar Tr [d. oi] „cu urechile foarte scurte"; cf. b u l g ă r e á s c ă 3°...

– var. 1° **țúcără** adj./s. f., pl. *țúcări* 1° AO, h. 466/rar Dj.

ȚÚCĂRĂ v. **țúcăr 1°**.

ȚÚCÂR v. **țúcăr 2°**.

ȚUGRÚI v. **țâgrúi 1°**.

ȚUGURÍCĂ v. **sugurícă**.

ȚUGÚȘ v. **țâgúș**.

ȚUI[1] s. n., pl. *țúiuri* **1°** AMD/rar Ph „toi de 50 de mililitri"; cf. c i o f ă c...

2 AMD, h. 224/rar Ph „urcior"; cf. b o r c á n 3°...

3 s. m., pl. *țui* AO, h. 466/rar Ot „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ȚUI[2] v. **țúia**.

ȚÚIA s. f. art. GM/rar Br „numele unui joc de copii; țurca"; cf. c e l í c h e l...

– var. **țui** s. GM/rar Gr.

ȚUIÁN v. **suián 1°–4°**.

ȚUICĂRÍE s. f., pl. *țuicării* AMD, h. 378/rar If „instalație rudimentară de fabricat țuică și încăperea unde este așezată aceasta"; cf. b a t e r í e 1°...

ȚULÉNDRU v. **cilíndru 2°**.

ȚULINDRÁ v. **țilindrá**.

ȚULÍNDRU v. **cilíndru 2°, 3°, 5°**.

ȚULÚG s. m., pl. *țulúgi* AMD, h. 610 rar Bz „spic la porumb"; cf. c h i c ă[1] 2°...

– var. **tulúc** s. m., pl. *tulúci* AMD, h. 610/rar Bz.

ȚUMBURÚȘ v. **țâmburúș 1°, 2°**.

ȚUMP v. **ciomp 4°**.

ȚUPURLÚI v. **țăpurlúi 2°**.

ȚÚRA s. f. art. GM/rar Il „numele unei figuri la jocul de copii d r i c h e a".

ȚURCÁIE v. **țurcánă 3°**.

ȚURCÁNĂ adj. f., pl. *țurcáne* **1°** AO, h. 801/rar Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 152–153/prin Ag și rar Vn, Tr [d. oi] „cu lână scurtă"; cf. c i u m p á v 5°...

2° AO, h. 799/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 22 MN; Pl. 152/Bz, prin Ag, Ot și rar Db, Vn, Br, Tr, Gr [d. oi] „cu lână scurtă, fină și creață; țigaie"; cf. p ă r l ă 2°...

3° pl. **țurcáni** AMD, Pl. 152/prin Cl și rar Vn, Il, Tl; *țurcăni* AMD, Pl. 153; AFLR/rar Bz, Cl, Tl, Cț [d. oi] „cu lână lungă, aspră și cu firul gros; țurcane"; cf. c ă p r é s c 3°...

4° AMD, Pl. 151–152/rar Ot [d. oi] „cu lână puțină"; cf. c h e l 3°...

5° AMD, Pl. 153/rar Vl [d. oi] „cu lână stogoșă"; cf. b u z u r í n ă 2°...

6° var. **țurcăn** adj., *cojóc* ~ AMD, h. 482/rar Cl „cojoc din piei cu lână lungă, în afară; bundă"; cf. b i t ú ș ă 1°...

– var. 3° **țurcáie** adj. f., pl. *țurcăi* AMD, Pl. 153/rar Tr.

ȚÚRCĂ s. f., pl. *țurci* AMD/rar Cț „organul sexual al bărbatului".

ȚURCÁN v. **țurcánă 6°**.

ȚURCĂNÁR s. m., pl. *țurcănári* AMD, h. 482/rar Cl „păstor la oi țurcane".

ȚÚRI interj. TDO/rar VI „strigăt pentru alungat animalele sălbatice": Și togmai ăla era lupu. Eu am zâs că-i o vulpe ș-au făcut: *Țúri*, mă!" și el atunci s-a speriat/907; cf. d o[1]...

ȚURLÁN s. n., pl. *țurláne* AMD, h. 87/rar Cl „fluierul piciorului"; cf. f l u i é r 2°...

ȚÚRLĂ v. **súrlă 1°, 4°**.

ȚURLÓI s. n., pl. *țurloáie* **1°** AMD, h. 634; GM/rar Vl, Ag „claie de coceni de porumb clădită în jurul unui par; glugă": Noi facem *țurloáie*, cum îi spunem. Să bate pari și să înșiră pă *țurlói*, par semplu, fără crângi GM/684; cf. c ă r s t ă 3°...

2° AMD, h. 307; GM/rar Db, Ph, Il „pătul (de formă conică) pentru depozitarea cerealelor"; cf. c o ș[1] 2°...

3° AMD, Pl. 94–95/rar Ot „celulă de fagure în care trăiește matca stupului"; cf. c á s ă 9°...

4° AMD, h. 87/Db, Ph, Bz, Il, prin Br, Tr, If, Gr, Cl, Tl și rar Ag, Vn, Cț și s. m., pl. *țurlói*/rar Bz „fluierul piciorului"; cf. f l u i é r 2°...

5° AMD, h. 90/rar Db, Tl „oul piciorului"; cf. c h i ș í ș ă[2] 3°...

6° var. **țârlói** s. n., pl. *țârloáie* AMD, h. 56 MN/rar Vn „os lung": N-am găsit numa *țîrloáje*, carne nu mai era/733.

7° AMD, h. 530/prin Tr, Gr, Il și rar Ag, Br, Ot, Cl „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **țâlói** s. n., pl. *țâloáie* **4°** AO, Pl. 9–10/rar Mh; **țârlói** s. n. și m., pl. *țârloáie* 4° AMD, h. 87/prin Vn, Br, Cl, Il și rar Ph, Bz; 7° AMD, h. 530/rar Ph, Bz, Gr, Cl, Il; *țârlói* **4°** AMD/rar Ag; **7°** AMD/rar Ag; **țurlúi** s. n., pl. *țurlúie* **4°** AMD/rar Ph, Br, Tr, Cț; 7° AMD/rar Br, Cț; *țurlúiuri* **4°** AMD/rar Db.

ȚURLÚI v. **țurlói 4°, 7°.**

ȚURLUÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Bz „a cânta (strident) din frunză".

ȚURLUIÁLĂ s. f. GM/rar Bz „șuviță abundentă de lichid care curge sau se prelinge; șiroi": [Curgea] nu câte-o picătură-așa, ca să zic că o fi o glumă, o *țurlujálă* de sânge/752; cf. s e l 2°...

ȚURÓI s. n. GO/rar Vl „șiroi": [Lupii s-au dus] cu sângele... *țurój* după ei/907; cf. s e l 2°...

ȚURȚÓI s. n., pl. *țurțoáie* **1°** AO, h. 320/prin Mh; AMD, h. 530/rar Tl „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° AO, Pl. 12/rar Mh „buboi, furuncul"; cf. c á r t i ț ă 2°...

– var. 1° **țurțón** s. n., pl. *țurțoáne* AMD, h. 530/rar Il; **țurțúi** s. n. și m., pl. *țurțúie* AO, h. 320/rar Dj; *țurțúi*/rar Gj; **țurțún** s. m., pl. *țurțúni* AMD/rar Ph.

ȚURȚÓN v. **țurțói 1°.**

ȚURȚÚI v. **țurțói 1°.**

ȚURȚULÓI v. **țuțurói 1°.**

ȚURȚULÚȘ v. **țorțoróș.**

ȚURȚÚN v. **țurțói 1°.**

ȚÚRȚUR s. m., pl. *țúrțuri* **1°** AFLR/rar Gj „țeavă sau jgheab pe care curge apa de la izvor sau de la fântână": Depe ce bagă [la ș t i u b e i] lemnu-i face *țúrțur* de curs apă, ii pune jgheab/952; cf. c i u c i ú r 2°...

2° var. **țórțure** s. n., pl. *țórțuri* AMD, h. 530/rar Br „sloi de gheață de formă prelungă și ascuțită la vârf, care se formează de-a lungul streașinei"; cf. b u r l á n 3°...

3° var. **țuțúr** s. n. AFLR/rar Mh; GM/rar Ot „șuviță (abundentă) de lichid sau curge sau se prelinge; șiroi": Cura sângele *țuțúr* GM/762; cf. s e l 2°...

4° var. **țórțur** s. m., pl. *țórțuri* AMD, h. 492, 493/rar Vn, Tl, Cț [mai mult la pl.] „(ciucure cu) franjuri înnodate": [Aveam] un bariz cu *țórțurî* AMD/721 [Ispravnicul] venea c-un gârbaci d-alea ca bățu-ăsta dă gros, cu *țórțorî* GM/719.

– var. **țorț** s. n., pl. *țórțuri* 2° AMD, h. 530/rar Bz, Tl; **țórțor** s. m., pl. *țórțori* 4° GM/rar Ph; **țórțure** s. m., pl. *țórțuri* 4° AMD/rar Tl; **țurțúr** s. m. 1° AFLR/rar Gj; **țuțúr** s. m. 1° TDO; AFLR/rar Vl, Gj; **țúțure** s. m., pl. *țúțuri* 1° AO, h. 216; TDO/rar Mh.

ȚURȚÚR v. **țúrțur 1°.**

ȚURȚURÁT adj., pl. *țurțuráți* AMD, Pl. 70/rar Vn [d. struguri] „cu boabe mici și rare"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

ȚURȚURÍCĂ s. f., pl. *țurțurége* AMD, Pl. 70/rar Bz „strugure cu boabe mici și rare"; cf. a g u r í d ă 2°...

ȚURȚURÓI v. **țuțurói 1°.**

ȚURȚURÓȘ s. m., pl. *țurțuróși* AMD, h. 530/rar Ot „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

– var. **țorțolóș** s. n., pl. *țorțoloáșe* AO, h. 320/rar Mh; AMD, h. 530/rar Ot; **țorțorúș** s. m., pl. *țorțorúși* AO/rar Gj; **țurțulúș** s. m., pl. *țurțulúși* AMD/rar Ag, Ot.

ȚURȚURÚC s. m., pl. *țurțurúci* **1°** AMD, h. 530/rar Db „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° var. **țuțúrcă** s. f., pl. *țuțúrci* GM/rar Tr „jgheab pe care curge apa la fântână": Avem și izvoare care este fântâni cu *țuțúrcă*, făcute de ciment, frumos/784; cf. c i u c i ú r 2°...

– var. 1° **țuțurúg** s. m., pl. *țuțurúgi* AMD, h. 530/rar Ot.

ȚURȚURÚI v. **țuțurói 1°**.

ȚURUIÁC v. **sâsâiác 3°**.

ȚÚȚĂ v. **țóță 1°**.

ȚUȚÓI v. **țuțúi 2°**.

ȚÚȚU s. n. GM/rar Bz „leagăn, scrânciob"; cf. s c â r c i[2]...

ȚUȚÚI s. m., pl. *țuțúi* **1°** AMD, h. 530/rar Db „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° var. **țuțói** s. n., pl. *țuțoáie* AFLR/rar Ag „țugui, mușuroi": Pă brazda de pământ [țesturile] le făceam așa *țuțóĭ* și le scoteam când să usce dă humă/684; cf. g u l m u ș ó i 1°...

ȚUȚUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *țúțui* AO, h. 927/rar Gj, Mh „a legăna copilul mic"; cf. h â ț â n á 2°.

– var. **țâțuí** vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *țấțui* AO, h. 927/rar Mh.

ȚUȚUIÁG v. **sâsâiác 1°**.

ȚUȚUIÁN s. m., pl. *țuțuiéni* AMD/rar Cl, Tl „cioban venit din Transilvania; mocan".

ȚUȚUIÁT adj., f. *țuțuiátă*, pl. *țuțuiáte* AFLR/rar Ag, Ph „ascuțit spre vârf, țuguiat": Gliile le punem adunate, *țuțuĭáte*/679; cf. m o ț o i á t...

ȚUȚUIENÉȘTE adv. GM/rar Ag „țărănește; necivilizat": [Înainte] nu era așa cu școli și cu carte, să-nvețe, decât așa *țuțuĭenéște*/677.

ȚUȚÚR v. **țúrțur 1°, 3°**.

ȚUȚÚRCĂ v. **țuțurúc 2°**.

ȚÚȚURE v. **țúrțur 1°**.

ȚUȚURÓI s. n., pl. *țuțuroáie* **1°** AO, h. 320/Dj, Ot și rar Vl, Tr; AMD, h. 530/Tr, prin Ot și rar Ag, Gr „țurțure de gheață"; cf. b u r l á n 3°...

2° TDO/rar Vl, Mh „jgheab la fântână": M-am dus să ud la nește varz-aicea dincoa la o ceșmea. Și fiind pă pod am pus căl... canta să cure la un *țuțuróĭ* acolo/928; cf. c i u c i ú r 2°...

– var. **țurțulói** s. n. și m., pl. *țurțuloáie* 1° AMD, h. 530/rar Db, Tr, Gr; *țurțulói*/rar Ag; **țurțurói** s. m., pl. *țurțurói* 1° AMD/rar Vl, Tr; **țurțurúi** s. m., pl. *țurțurúi* 1° AMD/rar Db; **țuțurúi** 1° s. m., pl. *țuțurúi* AMD/rar Tr; 2° s. n., pl. *țuțurúie* TDM I/rar Tr.

ȚUȚURÚG v. **țurțurúc 1°**.

ȚUȚURÚI v. **țuțurói 1°, 2°**.

ȚUVLÓI s. GM/rar Tr „un fel de fluier din papură".

UBICÉI v. **obicíu**.

ÚCE v. **dúce 4°**.

ÚCER v. **úlger**.

UCIGÁŞ s. m., pl. *ucigáşi* GM/rar Cl „strigoi": Cică să nu intre pisica la mort, că se face *uĉigáş*/832; cf. m o r ó i...

UCINÍC s. m., pl. *ucinici* AMD, Pl. 11–12/rar Tl, Cţ „ucenic (pe lângă un meşter)".

– var. **ocenic** s. m., pl. *ocenici* AMD, h. 11–12/rar Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il; **ocínic** s. m., pl. *ocinici*/prin Db şi rar Gr, Cl.

UDÁ vb. I tranz. AO, Pl. 35; TDO/rar Mh „a amesteca (făină) cu apă, a muia": *Udáj* făina, amestecai făina cu apă şi începui să frământ AO/945. [Porcul] îl creştem cu făină *udátă* TDO/944.

UDÁT s. n. GO; TDO/rar Ot; GM; TDM III; AFLR/rar Vl, Db, Ot, Tr, Gr „obicei la nuntă conform căruia mireasa umblă prin sat cu găleata cu apă şi stropeşte pe cei întâlniţi": Cheamă fetele şi băieţii, să cheamă la *udát*, aşa să spune, ca să meargă să plimbe mireasa pân sat GO/985; cf. á p ă 1°...

UDEÁLĂ s. f. AO, Pl. 45; TDO; AFLR/rar Gj, Mh „udătură. umezeală": [Viţa-de-vie] să lăsa aşa puţân, cu gâldan, aşa lângă ea, când plouă să strângă apă ca să-şi ia *udţálă* AFLR/921.

UDGÁN s. n. GD/rar Cţ „odgon"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 4°...

ÚDMĂ v. **úimă 1°, 5°**.

UDÓRI v. **uldoáre**.

UDUBÁIE s. f., pl. *udubăi* AMD, h. 442/rar Tr „uluc": cf. a r ó l 3°...

UDUBLÉJ v. **hulubéjă**.

UDUDÁIE v. **hududói**.

UDUDÓI v. **hududói**.

UDVÁN s. m., pl. *udváni* AMD, h. 442; GM/prin Tr „uliu": Lupu mi-a luat mielu-n gură cum ia *udváni* ăia mari dă ia puiu dă la găină/780; cf. a r ó l 3°...

– var. **duán** s. m., pl. *duáni* AMD, h. 442/rar Tl; **ulván** s. m., pl. *ulváni*/rar Tr.

ÚDVĂ v. **hudúbă**.

UEI interj. TDM III/rar Il „vai, aoleu"; cf. a u l é u...

UGERÁTĂ adj. f., pl. *ugeráte* GM/rar Bz [d. vaci] „cu ugerul mare şi plin".

UGÍNĂ v. **ujínă 2°**.

ÚGIR v. **úlger**.

ÚGIUR v. **úlger**.

UGNITÚRĂ s. f. GO/rar Mh „zgomot produs de oile îngrămădite, în caz de primejdie": Văd că după *ugnitúra* oilor, văd că trag din toate părţile/936.

ÚICĂ s. m., pl. *uichi* **1°** AO, Pl. 14/prin Mh „unchi"; cf. m ă t u ş ó ń 1°, 2°...

2° AO, h. 153/prin Mh „om bătrân, moş"; cf. u n c h i 1°, u n c h i á ş 1°.

ÚICHE v. **ióte**.

UICÚŢ s. m. AO, Pl. 14/rar Mh dim. de la u i c ă 1°.

UIDÓRI v. **uldoáre**.

UIDUÍ v. **huituí**.

UIDÚM v. **oidúm**.

ÚIE[1] (2 sil.) v. **ióte**.

ÚIE[2] (2 sil.) s. f. GM/rar Ot „jocul de copii ţurca"; cf. c e l i c h e 1°...

UIÉM v. **oiém**.

UIEȘTEÁN (3 sil.) s. m., pl. *uieșténi* AMD/823 „locuitor din satul Uiești".

ÚILIU v. **aúleu**.

ÚIM v. **oiém**.

ÚIMĂ s. f., pl. *úime* 1° AMD, h. 108/rar Ph „furuncul"; cf. c ă r t i ț ă 2°...

2° pl. **uimi** AO, h. 142/prin Dj; AMD, h. 110/prin Ph „flegmoane (la subțioară)"; cf. b r o á s c ă 5°...

3° var. **húimă** s. f., pl. *húime* AMD, h. 51/rar Bz „amigdală (inflamată)"; cf. a m i g d a l í t ă...

4° pl. *uimi* AMD, h. 46/rar Tl „gușă (boală)"; cf. b r o á s c ă 2°...

5° var. **údmă** s. f. AMD, h. 110; AFLR/rar Br, Cl, Tl, Cț „oreion"; cf. b r â n c ă² 2°.

– var. **húimă** s. f., pl. *húime* 1° AMD, h. 108/rar Db, Ph; 2° AMD, h. 110; GM/prin Db, Ph, Bz și rar Gr, Cl, Il; *huimi* 2° AMD/rar Db, Ph; **údmă** s. f., pl. *údme* 1° AMD/rar Vn, Bz; **útmă** s. f., pl. *útme* 2° AMD/rar Tl, Cț.

UIÓM v. **oiém**.

UITÁ, a-și ~ vb. I refl. AFLR/prin Mh, Dj și rar Ot; GM; AFLR/rar Ag, Db, Ot, Gr, Cl, Il „a nu-și aminti".

UITÁTĂ adj. f., pl. *uitáte*; **fátă** ~ AO, Pl. 17/rar Vl, Gj, Mh „fată (de peste douăzeci de ani) necăsătorită".

UIUDÚM v. **oidúm**.

UIUDÚMĂ v. **oidúm**.

UJIJEÁLĂ s. f. AMD/rar Tr „acțiunea de uscare a lemnelor ude".

UJIJÍ vb. IV tranz. AMD/rar Tr „a usca lemnele ude; a le zvânta".

UJÍNĂ s. f., pl. *ujíne* 1° AMD, h. 469 MN/rar Vl „mâncare, gustare de după amiază"; cf. f r u ș t i ú c 2°...

2° var. **ugínă** s. f. AO, h. 277/rar Vl „mâncare de seară, cină"; cf. c í n ă 1°.

UJMÉT s. AMD, Pl. 102/rar Db „cânepă rămasă nedezvoltată, pipernicită"; cf. b o d í n i...

UJNÍ vb. IV intranz. GO/rar Mh „a striga pentru a alunga ursul, lupul": Lupoaica fugea de mine că chioteam și *ujnźim*/936; cf. c h i u í 2°...

ÚLCĂ s. f. AMD/rar Tl „varietate de grâu de primăvară"; cf. g h í r c ă 1°...

– var. **ólcă** s. f. GD/rar Tl.

ULCÍCĂ s. f. 1° pl. **ulcíci** AO, h. 232/Vl, Dj, prin Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 219; Pl. 141/prin Ot și rar Ag, Ph, Tr, Il; *ulcíce* AMD, h. 219/rar Ot, Tr; *ulcíchi* AO/rar Gj „ulcele"; cf. b ă r d á c 1°...

2° GM/rar Vl „numele unui joc de copii".

– var. 1° **olcícă** s. f., pl. *olcéle* AMD, h. 219/prin Db, Tl și rar Ph, Il, Cț.

ULCIÓR v. **urciór 4°**.

ULCIÓRI v. **urcióri**.

ULDOÁRE s. f., pl. *uldóri* AO, h. 36/prin Vl; AMD, h. 18 MN/Ag și rar Db, Ph, Br, Ot, Cț [mai ales la pl.] „urdoare"; cf. m â z g o â r e 2°...

– var. **huídóri** s. f. pl. AO, h. 36/rar Mh; **hurdoáre** s. f., pl. *hurdóri* AMD, h. 18 MN/rar Db; **udóri** s. f. pl. AO/rar Gj, Mh; **uidóri** (2 sil.) s. f. pl./rar Mh; **urdări** s. f. pl./prin Mh; **urdói** s. f. pl./rar Gj; **urdúri** s. f. pl./rar Ot.

ULÉI[1] v. **húliu**.

ULÉI[2] s. n., pl. *uléie* 1° AO, h. 689, 690; 706; AFLR/Dj, prin Vl, Gj, Mh și rar Ot; AMD, Pl. 88–89; AFLR/Ag, Tr, prin Db, Ph, Bz, Ot, Cț și rar Vl, Vn, Gr, Cl, Il și s. m., pl. *uléi* AO, h. 689/rar Dj „stup primitiv dintr-un lemn scobit sau, mai rar, din nuiele împletite": Să spune că să ocupa mai mult cu *uléje*, adică cu stupi de albine, d-aceea a devenit numele de Ulești; dă buduroaie [se ocupau] AFLR/817; cf. b ă d ă l ă u 2°...: AO, h. 688; 700; Pl. 85; AFLR/Dj, prin Vl, Gj, Mh și rar Ot; AMD, h. 378; Pl. 88–89; 100/Tr, prin Db, Bz, Cl și rar Vl, Vn, Ot, Gr, Il, Cț [p. ext.] „stup, inclusiv sistematic"; cf. s t u p 1°; AO, h. 680; AFLR/rar Gj, Mh [p. restr.] „adăpost confecționat pentru albine, stup înainte de a fi populat": Roii îi băgăm la urmă în

ulée sistemátiče, cu rame făcute, cu faguri artificiali şi îl mai ajutăm cu miere, până ce-şi mai prinde el putere şi de-aci-ncolo să numeşte stup AFLR/912.

2° AO, h. 445; TDO/prin Gj şi rar Mh „hambar (dintr-un lemn scobit, din nuiele, sau din scânduri) pentru cereale, făină etc.": În primu rând mă duc, iau făina de la *uléj* sau dă la hâmbar, din ce-o am TDO/918. *Uléju*... la alţî l-au făcut din blană. Blană... de fag, făcut în patru păreţ, aşa [...] şi pune făina acolo id./937; cf. c i n 2°...

3° AO, h. 216; AFLR/rar Mh „lemn scobit, uluc pentru captarea unui izvor"; cf. b u t 9°...

4° GM/rar Db, Ph „ciubăr"; cf. b á l i e 2°...

ULÉTE s. m., pl. *uléţi* AO, h. 558/prin Dj, Ot şi rar Vl; AMD, h. 412/Ot şi rar Tr „uliu"; cf. a r ó l 3°...

ULÉU[1] v. **húliu**.

ULÉU[2] s. n. AO, h. 280/rar Vl; GM/rar Vl „ulei comestibil": Curăţ cartofi şi-i fierb, şi-i prăjesc acolo, bag unsealã-n ei, *uléu* ori ceva/671; cf. o l í v i a...

ÚLGER s. n., pl. *úlgere* AO, Pl. 58/rar Dj; AMD, h. 254 MN/rar Bz „uger"; cf. p ú l p ă 5°...

– var. **úcer** s. n., pl. *úcere* AMD, h. 254 MN/rar Tl; **úgir** s. n., pl. *úgire*/rar Vn, Tl; **úgiur** s. n., pl. *úgiure*/rar Vl.

ULÍ v. **aolí**.

ULIBÉJ v. **hulubéjă**.

ULICÍCĂ v. **olicică 1°**.

ULICIÓRI s. f. pl. GM/rar Ag „ulicioare".

ULIEŞTEÁN (4 sil.) s. m., pl. *ulieşténi* AMD/817 „locuitor din comuna Ulieşti".

ÚLII v. **húliu 2°**.

ULÍŢĂ s. f., pl. *ulíţe* AMD; GM/rar Vn, Bz, Br; AFLR/rar Tl „uliţă, stradă în sat"; cf. l í n i e 2°.

ULÍU v. **húliu 1°**.

ULMEÁN s. m., pl. *ulméni* AMD/865 „locuitor din comuna Ulmu".

ULMUŞÓR v. **omuşór 2°**.

ULÓG v. **ológ 5°**.

ULÓI[1] v. **olói**.

ULÓI[2] v. **urói 1°**.

ULTÁN v. **vultán**.

ÚLTIMĂ, la ~ loc. adv. AFLR/rar Dj; Tl „la urmă, la sfârşit": *La últimă* lua copiii şi-i juca ei [căluşarii] în hor-acolo /974.

ULTOÍ v. **altoí 2°**.

ULTUÍ v. **altoí 2°**.

ULÚB v. **hulúb**.

ULÚBĂ s. f., pl. *ulúbe* AMD, h. 247; AFLR/rar Db, Gr, Cl „hulubă".

ULUBÉI s. m. pl. GD/rar Tl „colaci în formă de porumbel, care se dau de pomană la parastase"; cf. a r h á n g h e l...

ULUBÉJ v. **hulubéjă**.

ULUBÍŢĂ s. f., pl. *ulubíţe* AMD, h. 449/rar Tl „porumbiţă"; cf. g o l u m b é l e...

– var. **hîríbíţă** s. f., pl. *hiribíţe* AO, h. 565/prin Mh şi rar Gj; **iribíţă** s. f., pl. *iribíţe*/rar Mh, Dj.

ULÚC[1] s. n., pl. *ulúce* **1°** GO/rar Vl; GM/rar Ph, Bz, Br, Cl; GD/rar Cţ „vas de lemn, de formă paralelipipedică, în care se pune telemeaua la saramură": [Bucăţile de brânză] le iei frumos cu mâna şi le bagi în *ulúc*, la saramură GO/902; cf. m á s ă 7°...

2° AMD, Pl. 143/rar Bz „crintă"; cf. á l b i e 3°...

3° AMD, Pl. 86/prin Br, Cl şi rar Bz, Il „lin (pentru struguri)"; cf. c á d ă 2°...

4° pl. *ulúci* [sic!] AMD, h. 188 MN/rar Tl, Cţ şi s. m., pl. *ulúci*/prin Vn, Br şi rar Bz, Tl „jgheab la streaşina casei"; cf. b u r l á n 2°...

5° pl. *ulúci* AMD, h. 191/rar Vn, Br „olan (la coama casei)"; cf. c a p á c 8°...

6° var. **ulúcă** s. f., pl. *ulúci* AMD, Pl. 167/rar Ph „jgheab prin care curge făina la măcinat"; cf. c i u c i ú r 4°...

7° AMD, h. 465/rar Ot „stavilă la ulucul morii"; cf. a b ă t ă t ó r...

8° GM/rar Ph, Br „jgheab pe care alunecă buştenii la vale"; cf. c u ş c á i e...

9° GM/rar Cl, Il „şanţ (făcut cu rariţa) între rândurile de porumb": Rariţa era de

mergea pe rându printre porumb [...] şi făcea *ulúc* aşa, dădea pământu-n lături/858; cf. c ă r á r e 1°...

10° GD/rar Tl „canal îngust tăiat în gheaţă, pentru a întinde plasa de pescuit": Făceam canal, gheaţ-aşa, *ulúc*, tăiam tot stufu cu tărpanu [...] curăţam bine şi alţii din urma întindea plasa/871.

11° AO, Pl. 138/rar Dj „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

– var. **olúc** s. n., pl. *olúce* 4° AMD, h. 188 MN/rar Cţ; **ulúcă** s. f., pl. *ulúci* 1° GM/rar Bz; 4° AMD/rar Il; *ulúce* 4° AMD/rar Bz, Cl, Tl.

ULÚC[2] v. **ulúcă[2]**.

ULUCÁTĂ adj. f., pl. *ulucáte* AO, h. 210/rar Dj [d. scânduri, şipci] „cioplită cu şanţuri pentru îmbucare"; cf. î m b u c á t ă.

ULÚCĂ[1] v. **ulúc[1] 1°, 4°, 6°**.

ULUCĂ[2] s. f., pl. *ulúce* AO, h. 213/rar Ot „gard din scândură (la curte)"; cf. c a l e â n d r ă...

– var. **ulúc** s. n., pl. *ulúce* AO, h. 213/rar Dj.

ULUCÉL s. n. **1°** AFLR/rar Cţ dim. de la *uluc* (la casă).

2° AMD, Pl. 164/rar Ph „jgheab prin care curge apă pe locul unde se învârteşte grindeiul morii, pentru a nu se înfierbânta în timpul mersului"; cf. c i u c i ú r 3°...

ULUDÉŢ v. **huludéţ**.

ULVÁN v. **udván**.

ÚMĂ v. **húmă 1°, 2°**.

ÚMĂR s. n. şi m., pl. *úmere* **1°** AO, Pl. 8/Vl, Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 76 MN; TDM II/Db, Ph, Tr, Gr, Il, Tl, prin Ag, Bz, Br, Ot, Cţ şi rar Vl, Gl „parte a corpului omenesc corespunzătoare articulaţiei dintre mână şi trunchi".

2° art. **úmărul mâínii** AMD, h. 62 MN/rar Db, Br, Ot, Gr „omoplat"; cf. o s 9°...

3° art. **úmărul mâínii** AMD, h. 77/rar Db, Tr; ~ **pálmei** AO, Pl. 8/rar Vl „podul palmei"; cf. c ă l c ă i 1°...

4° var. **úmere** s. n., art. **úmerele piciórului** AO, Pl. 10; GO; AFLR/rar Gj, Dj „partea de deasupra a labei piciorului".

5° AO, h. 47/Mh şi prin Vl, Gj, Dj; AMD, h. 25/prin Db, Ph şi rar Vl, Ag, Vn, Bz, Br, Ot, Tr, Cl; art. **úmărul búcilor** AMD/rar Tr; ~ **fálcii**/rar Db; ~ **fétei**/rar Gr; ~ **obrâzului** AO/Dj, prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD/Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Gr, Il, Tl, Cţ, prin Ag, Vn, Cl şi rar Vl, Gl, If; ~ **óchiului**/rar Tr „proeminenţă dedesubtul ochilor, formată din oasele obrajilor; pomeţi"; cf. c ă l c ă i 5°...

6° AFLR/rar Gr; *úmeri* AMD, h. 476/rar Vl, Ot, Tr, If, Gr „altiţă la cămaşă"; cf. a l t i ţ ă 2°...

7° pl. *úmeri* TDO; AFLR/prin Mh „bucată, fâşie de slănină": Şi-l taie [porcul], şi-l pârleşte şi-l face *úmerí*, *úmerí* de fâşii de slainâ AFLR/937; cf. p l ă t í c ă 1°...

8° pl. *úmeri* AMD, Pl. 68; 71/rar Tr „copil, lăstar de viţă-de-vie"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

9° AO, h. 645/prin Dj „străgălie la osie"; cf. b ă t â i e 7°...

10° pl. *úmeri* AMD, h. 650/rar Il „placă de metal care îmbracă osia la capăt"; cf. b a l ó t 2°...

11° pl. *úmeri*, art. **úmărul butúcului** AMD, h. 651/rar Il „partea proeminentă a butucului roţii, unde intră spiţele"; cf. b u r é t e 5°...

12° AO, h. 655; AFLR/prin Mh şi rar Gj; *úmeri*/rar Mh „partea de deasupra a jugului"; cf. c ă p ă ţ â n ă 5°...

13° AMD, h. 635/rar Ag „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

14° pl. *úmeri*, art. **úmărul gréblei** AO, h. 457/rar Vl „c a r â m b u l greblei"; cf. c o á r d ă[1] 9°...

15° AO, h. 722/rar Mh „fiecare dintre cele două stinghii fixate în braţele războiului, pe care se sprijină beţele de susţinere a iţelor şi a vătalelor"; cf. a j u t ó r 14°...

– var. **númăr** s. n., pl. *númere* 5° art. **númărul obrázului** AO, h. 47/rar Ot; AMD, h. 25/rar Ag; **úmer** s. m., pl. *úmeri* 5° AO/rar Vl; AMD/rar Db, Tr, Gr; **úmere** s. m., pl. *úmeri* 1° AO, Pl. 8/Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 76 MN; GM/prin Ot și rar Vl, Ph, Tr, Gr, Il; 3° art. **úmerele pálmei** AMD, h. 77/rar Gr; 5° AO/prin Dj; AMD/rar Tr; 9° AO, h. 645/rar Dj; 15° AO, h. 722/rar Dj și s. n., pl. *úmere* 1° AO, Pl. 8/rar Dj, Ot; **úmir** s. m., pl. *úmiri* 1° AMD/rar Vn, Br; **úmire** s. m., pl. *úmiri* 1°/rar Vn; **úmur** s. m., pl. *úmuri* 5° AMD/prin Tl și rar Cț; 12° AO, h. 655/rar Mh.

UMBÁR v. **hambár 1°**.

UMBLÁR v. **umbrár 4°**.

UMBLÁRE s. f., pl. *umblări* GM/rar Ph „apucătură, comportament, purtare": Avea *umblări*/proaste/712; cf. c ă l c á r e...

UMBLĂTÓR[1] adj., f. *umblătoáre* 1° GM/rar Vn [d. drumuri] „umblat, bătut": Erau două drumuri, mă uitam și eu acolo să vedem care-i mai *umblătór*/724.

2° GM/rar Gr „care se mișcă; mobil"; cf. m ó b i l...

3° AMD, Pl. 156/rar Ag [d. oi] „care se rupe mereu din turmă, singuratică"; cf. a n á t i m ă...

UMBLĂTÓR[2] s. n., pl. *umblătoáre* AMD/rar Tl „closet"; cf. i ș i t ó r...

UMBRÁR s. n., pl. *umbráre* 1° AMD, h. 195/rar Br, Cț și s. m., pl. *umbrări*/rar Ag „colibă"; cf. b ă r á c ă 1°...

2° AO, h. 764/rar Gj, Dj, Tr; AMD, h. 675/prin Tr și rar Ot „adăpost pentru oi (în câmp sau pe lângă casă) făcut din nuiele împletite și acoperit cu stuf ori cu paie"; cf. b o ș i r c ă u...

3° AO, h. 767/prin Dj, Ot și rar Vl, Mh; AMD, Pl. 136/Tr, prin Ot, Il și rar Vl, Ag, Gr, Cl, Tl „acoperiș la strungă"; cf. a p l e c ă t o á r e 4°...

4° var. **umblár** s. n., pl. *umbláre* AO, h. 629/rar Dj „șură"; cf. h á l ă[2] 1°...

ÚMBRĂ s. f., pl. *úmbre* 1° AO, h. 767/rar Dj „acoperiș la strungă"; cf. a p l e c ă t o á r e 4°...

2° AMD, h. 475/rar Br, Tl; art. **úmbra pălăríei**/rar Bz, Tl „borul pălăriei"; cf. á r i p ă 7°...

UMBREÁ v. **umbréli**.

UMBREĂJĂ v. **mreájă 4°**.

UMBRÉLI s. f. pl. AO, Pl. 45/prin Vl, Dj și rar Mh, Ot; AMD, h. 522 MN/prin Br și rar Vl, Ag, Ph, Vn, Bz, Tr, Cl, Tl „umbrele"; cf. c o r t é l...

– var. **umbreá** s. f., pl. *umbréle* AMD, h. 522 MN/rar Ag; **umbrílă** s. f., pl. *umbríle*/Tr, prin Cl și rar Db, Ot, Gr; *umbríli*/rar Tr.

UMBRÍLĂ v. **umbréli**.

UMBREÁNĂ v. **mreánă**.

UMBRULÍȚĂ s. f. GM/rar Ph dim. de la *umbră*: [Copiii] îi luam dăpă mine, la sapă, el' stăteam cu ei pă loc, le făceam *umbruliță* [...] și ei stetea la *umbruliță* acolo/701.

UMEDÁ vb. I intranz. GM/rar Db „a se umezi": Că dacă faci mâncare vine dă *umedează* [pereții casei]/695.

UMEDÓS adj. GD/rar Cț [d. timp] „umed": Când e anu ploios, *umedós*, izvoarel-elea se umple și vine, curge apă-ncoace/887; cf. m o á l e 4°.

ÚMER v. **úmăr 5°**.

UMERÁR s. n., pl. *umeráre* 1° AMD, h. 62 MN/rar Bz „omoplat"; cf. o s 9°...

2° AO, Pl. 134/rar Ot „unealtă (care se ține la subțioară) pentru curățat pieile"; cf. c o á s ă...

3° s. m., pl. *umeréri* AO, h. 284/rar Vl „broderie, altiță la mâneca iei"; cf. a l t i ț ă 2°...

UMERÁȘ s. n., pl. *umeráșe* 1° AO, h. 284/rar Vl, Gj, Dj „broderie cusută pe partea de sus a mânecii; altiță"; cf. a l t i ț ă 2°...

2° AMD, Pl. 110/rar Ph „fiecare dintre cele două brațe ale războiului"; cf. a j u t ó r 13°...

3° s. m., pl. *umeráși* AMD, Pl. 71/rar Vn „copil (la vița-de-vie)"; cf. c ă l ú g ă r 3°...

ÚMERE v. **úmăr 1°, 3°–5°, 9°, 15°.**

UMERÚŞ s. m., pl. *umerúşi* AO, h. 284/rar Vl „broderie cusută pe partea de sus a mânecii; altiță"; cf. a l t i ț ă 2°...

UMFLÁT adj., pl. *umfláți* AO, h. 60/rar Mh „dolofan, gras"; cf. d u d u m á n ă...

ÚMIR v. **úmăr 1°.**

ÚMIRE v. **úmăr 1°, 5°.**

UMORÍ v. **omorí 2°.**

UMPLĂ v. **umpleá.**

UMPLĂTÚRĂ v. **umplutúră 2°.**

UMPLEÁ vb. II, ind. prez. 1 pl. *umplém* AO, h. 943; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj, prin Ot şi rar Tr; AMD, ch. 814; AFLR/Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cț, prin Vl, Ot şi rar Gl „a umple"; **a ~ borş** GM/rar Vn [spec.] „a prepara borş punând apă cu tărâțe la fermentat".

– var. **împle** vb. III TDO/rar Mh; TDM II; AFLR/prin Ph şi rar Tr; *umplá* vb. I AO, h. 943/rar Mh; AMD, ch. 814; GM/rar Ag, Ph, Vn, Br; **umplí** vb. IV AFLR/rar Gj; AMD/rar Vn, Br, Tl, Cț.

UMPLÍ v. **umpleá.**

UMPLUTÚRĂ s. f. colect. **1°** GO/rar Mh „totalitatea bârnelor orizontale la pereții casei de paiantă".

2° AO, h. 334/rar Dj; AMD, h. 545/rar Ag, Db, Ph, Vn, Ot „aluviune, viitură"; cf. a l i m á n...

– var. **2° umplătúră** s. f. AO, h. 334/rar Gj, Mh.

ÚMUR v. **úmăr 5°, 12°.**

UMURÚŞ v. **omuşór 2°.**

UMUŞÓR v. **omuşór 1°, 2°.**

ÚNA[1] art. nehot. GM/rar Il „o".

ÚNA[2] pron. nehot. corelat. ~ *lúme*... ~ ~ TDO/rar Dj „unii... alții": Morături ştii cum să fac? Diferă lumea, *úna lúme* le pune la comină, *úna lúme* le face, da cele mai bune morături la soare să pun/989.

ÚNA[3] num. card. f., ~ şi **piélea** loc. subst. GM/rar Cl „numele unui joc de copii".

ÚNA[4] **1° ~ ... ~** adv. corelat. GM/rar Ph „pe de o parte... pe de altă parte": Îi dai huruială mai călduță aşa, că dacă îi fierbi şi-i dai mâncare fiartă, adică terciu fiert, *úna* face limbrici porcu, *úna* face şi jeg/714.

2° úna-ntrúna loc. adv. GO/rar Mh; GM/rar Vl „mereu, continuu": [Mămăliga pripită] o iei cu mestecatu *úna-ntrúna*, n-o mai laşi ca să fiarbă GO/955; cf. c o n t i n i...

3° la ~ loc. adv. GO; AFLR/prin Gj „laolaltă, împreună": Femeile mulg şi ele *la úna* cu ciobanii GO/906; cf. î m p r e ú n ă.

ÚNCHE[1] s. f., pl. *unchi* **1°** AMD, h. 124, 125; GM/Ag şi rar Vl, Db, Ot; *únche* AO, Pl. 14/rar Vl; AMD, h. 124/Ag, prin Vl, Db şi rar Ph, Ot; *únchii* AO/Vl şi rar Gj, Dj, Ot; voc. *úncheo* AMD, h. 125/rar Vl, Ag, Db „sora mamei sau a tatălui; mătuşă"; cf. d á d ă 3°...

2° AO, Pl. 14/prin Vl; AMD, h. 126/Ag şi rar Vl, Db, Ot, Tr; *únche* AO/rar Vl; AMD/Ag, prin Vl, Db şi rar Ph, Ot „soția unchiului; mătuşă"; cf. d á d ă 3°...

3° AMD, h. 125; TDM I/rar Vl, Ag, Db, Ph „lele"; cf. b ă t ă[2] 2°...

ÚNCHE[2] v. **unchi 2°, 3°.**

UNCHÉR v. **unghére 2°.**

UNCHÉŞ v. **unchiáş 1°, 3°.**

UNCHI s. m., pl. *unchi* **1°** AO, h. 153/prin Mh şi rar Gj, Ot; AMD, h. 128/rar Ph „om bătrân, moş"; cf. ú i c ă...

2° var. **únche** s. m., pl. *unchi* AO, Pl. 14/prin Mh „frate al tatălui sau al mamei"; cf. m ă t u ş ó ń 1°...

3° var. **únche** s. m., pl. *unchi* AO, Pl. 14/prin Mh „soțul mătuşii"; cf. m ă t u ş ó ń 2°...

UNCHIÁŞ s. m. **1°** pl. **unchéşi** AO, h. 153/prin Vl, Gj şi rar Dj; AMD, h. 128; TDM II/prin Ag, Ph, Vn şi rar Db, Tr, Tl, Cț „oameni bătrâni, moşi, unchiaşi"; cf. ú i c ă...

2° pl. *unchiáşi* AO, Pl. 14/rar Vl „soțul mătuşii; unchi"; cf. m ă t u ş ó ń 2°...

3° var. **unchéş** s. m., pl. *unchéşi* GO/rar Dj „bunic"; cf. b ă t r ă n 1°...

4° AMD; GM/prin Ph, Bz şi rar Ag, Db, Vn „cec la porc"; cf. b á b ă 9°...

– var. 1° **unchéş** s. m., pl. *unchéşi* AO, h. 153; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 128; TDM II/rar Ph, Vn.

UNCHIULEÁSĂ s. f., pl. *unchiulése* 1° AO, Pl. 14/rar Vl „soră a tatălui sau a mamei"; cf. d á d ă 3°...

2° AO, Pl. 14/rar Vl „soţie a unchiului"; cf. d á d ă 3°...

UNCRÓP s. n. 1° AFLR/rar Ph, Tl „petrecere luni după nuntă, de obicei, la casa miresei": Luni să duce la *uncróp* spunem aşa, să duc cu daruri la mireasă/875; cf. î n t o r s ú r ă 6°...; var. **angrópul** s. n. art., ~ *mirései* GD/rar Cţ [spec.] „dans care se joacă în cadrul acestei petreceri"; AFLR/rar Ph [spec.] „petrecere, între femei, luni după nuntă, la casa miresei".

2° var. **încróp** s. n. GM/rar Db „apă uşor încălzită, încropită": Încălzeşti niţel pă plită [laptele], puţin aşa ca *încrópu* dă pâine/813.

3° var. **clop** s. n., *a da în* ~ loc. vb. AFLR/rar Gr „a da în fiert, a fierbe": *Dădţáim* niţel *în clop*, băgam o fărâmă de mălai până să fierbea [terciul de mămăligă]/831; cf. c l o c o t í 1°...

4° var. **crop** s. n., *a da de* ~ loc. vb. AFLR/rar Db „a da în fiert; a opări"; cf. o p ă r i 1°.

5° var. **crop** s. n., *a da din* ~ loc. vb. GM/rar Db; *a da în* ~ loc. vb. GM/rar Db; *a da prin* ~ loc. vb. GM/rar Ag „a fierbe a doua oară săpunul nereuşit": [Săpunul] l-*am dat în crob* şi el s-a legat foarte bine, de poci să-l tai crozi AFLR/821; cf. p r e f á c e 2°...

– var. **ancróp** s. n. 1° AFLR/rar Ph; **crob** s. n., *a da în* ~ loc. vb. 5° AFLR/rar Gr; **crop** s. n. 2° AFLR/rar Dj; **încróp** s. n. 1° AFLR/rar Db; **ungróp** s. n. 1° GD/rar Cţ.

UNDĂLÍ vb. IV refl. GD/rar Cţ [d. gheaţă] „a se ondula"; cf. o v ă l i.

ÚNDE 1° **de** ~, **de** ~ loc. adv. AFLR/rar Cţ „în ce chip, cum necum": Ogea să duce, îi spune lu tata *di únde, di únde* mă pomenesc cu tata/898.

2° var. **úne** adv. TDO; AFLR/Vl, Gj, Mh şi rar Dj, Tr; GM; TDM II; AFLR/Ag, Tr, prin Db, Vn, Bz, Ot, Gr, Cl, Il şi rar Vl, Ph, Gl, Br „în locul în care, încotro": *Úne* mi-ţi da, acolo mă duc AFLR/682.

UNDÉR v. **ghiondér** 1°.

ÚNDEVA adv. TDO; AFLR/Dj, prin Mh, rar Gj „undeva"; cf. u n d e v á ş i l e a.

– var. **undevái** adv. GD/rar Tl; **uneváa** adv. AFLR/rar Mh; TDM III/rar Ag.

UNDEVÁI v. **úndeva**.

UNDEVĂŞÍLEA adv. AMD; AFLR/rar Tr, Gr „undeva"; cf. ú n d e v a.

UNDICÉR v. **undiţár**.

UNDIŢÁ v. **undiţi**.

UNDIŢÁR s. m., pl. *undiţári* AMD, h. 452 MN/rar Vn, Gr „pescar cu undiţa".

– var. **undicér** s. m., pl. *undicéri* AMD, h. 452 MN/rar Bz, Br, Tr, Tl.

UNDÍŢĂ s. f. GD/prin Tl „undiţă".

UNDIŢÍ vb. IV tranz. AO, h. 570/rar Mh, Dj; AMD, h. 451/rar Br „a pescui"; cf. a p u c á 1°...

– var. **undiţá** vb. I tranz. AMD, h. 451/rar Il.

UNDREÁ[1] s. f., pl. *undréle* 1° art. **undreáua gâtului** AMD, h. 57; 62 MN/rar Ag, Db, Bz, Ot „claviculă"; cf. v í n t r e 2°.

2° art. **undreáua mâinii** AMD, h. 62 MN/rar Ag, Gr „omoplat"; cf. o s 9°...

3° var. **andreá** s. f., pl. *andréle* AMD, h. 57/rar Tr „stern; furca pieptului"; cf. c a p 8°...

4° AMD, h. 204/rar Tr „prăjină de care se atârnă găleata la cumpăna fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

5° AMD, Pl. 166/rar Ph „fiecare dintre cele două bârne pe care este aşezată p o d o i m a la moară"; cf. a r m ă s á r 3°...

6° AFLR/rar Vl; AMD/rar Tr „ac de tricotat": A dat iarba ca *undréaua* şi frunza ca paraua/777; cf. í g l ă 1°.

7° AFLR/rar Ag „ac mare de cusut": [Coaja de brad] o coase cu *undrẹáụa* /677.

8° AO, h. 726/rar Vl „vătală la război"; cf. b ă t e á l ă 1°...

UNDREÁ² s. f. 1° AO, Pl. 43/rar Dj, Ot; AMD, h. 514/Db, prin Ot şi rar Vn, Tr, Gr, Il „luna decembrie"; cf. d e c é m b r i e...

2° AMD, h. 505/prin Tr şi rar Vl, Ag, Ph, Ot; **lúna lui** ~/rar Ot „luna ianuarie"; cf. c ă l i n d á r 2°...

3° AMD, h. 513/rar Db, Gr „luna noiembrie"; cf. A n d r é i...

4° **lúna lui** ~ AMD, h. 514/rar Ph „luna septembrie"; cf. r ă p c i ú n e 1°...

UNDRELÚŞÁ s. f., pl. *undrelúşe* AO, h. 466/rar Mh, Dj, Ot „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

UNDRÓC v. **andróc 1°**.

UNDUÍ vb. IV tranz. AO, h. 570/rar Tr „a pescui"; cf. a p u c á 1°...

ÚNE v. **únde 2°**.

UNEÁLĂ s. f. AFLR/rar Bz „unire".

UNEOÁRĂ adv. GM/rar If „bunăoară": Am găsit o fată d-asta ca cum eşti dumneatale *uneọáră*/854; cf. b u n i o á r ă.

UNEVÁ v. **úndeva**.

UNGHÉRE 1° s. n. pl. GM/rar Ag „capetele bârnelor cioplite pentru a fi îmbinate (în unghi drept)": Am băgat *unǵérele* la cioplit, am învelit-o [casa] şi d-aci am început ş-a lipit-o/766.

2° var. **unchér** s. n., pl. *unchére* AMD, h. 707/rar Br „colţar, vinclu"; cf. c o l ţ 5°...

UNGHÉTE s. m. AO, h. 202/rar Gj „colţ, unghi la pereţi": La *unǵéte* era vatră cu ognă/947.

UNGHI s. n., pl. *únghiuri* 1° AO, Pl. 139/rar Mh; AMD, h. 707/rar Db „colţar, vinclu (folosit în zidărie, în tâmplărie etc.)"; cf. c o l ţ 5°...

2° AO, Pl. 137/rar Mh „un fel de compas folosit în dogărie la măsuratul doagelor"; cf. c á p r ă 8°...

3° în expr. **a cădeá în** ~ AMD, h. 143/rar Cţ [d. o tânără] „a se duce cu sila la părinţii tânărului care a ademenit-o".

ÚNGHIE s. f., pl. *únghii* AMD, h. 263/rar Db, Ot „copită (la cal)"; cf. c o p í ţ i...

UNGHILÍŢĂ s. f. GM/rar Br dim. de la *unghie*: N-aveai furculiţă ca acum să mănânci cu furculiţa, mâncai cu... mâna, cu *unǵilíţa*/749.

UNGHIOÁRĂ s. f., pl. *unghioáre* AFLR/rar Tl „gheară (la găină)".

UNGRÓP v. **uncróp 1°**.

ÚNGUR s. m., pl. *únguri* AMD/rar Ag „(român) ardelean, ungurean".

UNGUREÁN s. m., pl. *unguréni* 1° AO, Pl. 65/prin Gj şi rar Mh „cioban"; cf. b a c i 3°...

2° AO, Pl. 119/rar Gj „păstor, cioban la mânzări": *Ungurẹán*, lăptar sau care păzeşte mânzările/939; cf. l ă p t á r 1°...

3° AO, h. 418/rar Gj, Dj, Ot „conducător, b a c i la stână"; cf. m o c á n 2°...

4° art. *ungureánul* GM/rar Ph „numele unui dans popular"; cf. u n g u r e n e á s c a, u n g u r í c a.

UNGUREÁNCĂ s. f. TDO/rar Gj „soţie de u n g u r e a n 1°": Din întâmplare am luat-o noi pă nişte poteci şi găsim o *ungurẹáncă*, fusase la o stână acolo/947.

UNGUREÁSCĂ adj. f. 1° AMD, Pl. 152/rar Ot [d. oi] „cu lână foarte lungă şi aspră"; cf. ţ i g á i e 2°...

2° AMD, Pl. 86–88/prin Ot „soi de viţă-de-vie".

UNGURENEĂSCÁ s. f. art. GO/rar Vl „numele unui dans popular"; cf. u n g u r e á n 4°...

UNGURENÉSC adj, pl. *ungurenéşti* AO, h. 294/rar Gj, Mh [d. pantaloni] „ca la ungureni".

UNGURÍCA s. f. art. GM/rar Ag, Ot „numele unui dans popular"; cf u n g u r e â n 4°...

ÚNIA pron. nehot. AFLR/rar Tl „unii".

ÚNIE (3 sil.) s. f., pl. *únii* AO/rar Dj „drum, şosea"; cf. ş u ş á.

UNIFÓRMÁ s. f. AMD/rar Gr „formă, mărime, dimensiune": [Se fac]

pite de pâine, mici, la *unifórma* strâchinii/827.

UNS[1] adj., f. *únsă* AFLR/rar Ph [d. mâncăruri] „îmbunătățit cu unsoare": [Ciorba] dacă-i de pasăre, nu mai trebuie *únsă*/701.

UNS[2] s. n. GM/rar Tr „unsoare, grăsime": Nu exista unsoare, cum este acuma, acum nu mai mănânci fără *uns*/785; cf. u n s e á l ă 1°.

UNSEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Vl „unsoare, grăsime": Curăț cartofi și-i fierb, și-i prăjesc acolo, bag *unsĭálă*-n ei, uleu/671; cf. u n s[2] 1°.

2° var. **unzeálă** s. f. GM/rar Il „amestec de făină cu apă cu care se unge turta de mălai": Opăream mălaiu, făceam dă făină *unzálă* și puneam pă turtoi/847; cf. m â n j e á l ă 2°...

UNSURÁT adj. GM/rar Il [d. săpun] „cu prea multă untură; unsuros": [Săpunul] nu iese bine, iese *unsurát*, nu e bun dacă nu are sodă/848; cf. u n t u r ó s.

UNT s. n. **1° ~ de floárea-soárelui** loc. subst. AO, h. 280/rar Gj „ulei"; cf. o l i v i a...

2° ~ de brad loc. subst. AMD, h. 416/rar Db „rășină"; cf. á p ă 7°...

3° pl. *únturi* GM/rar VI „cantități mari de unt": [Turcii] aduna dă pân sate vite, aduna *únturĭ*, aduna miere/678.

UNTÁR s. m., pl. *untári* GM/rar Tr „pițigoi": Primăvara *untáru* spune „cinci opinci într-un picior și călcâiu tot e gol"/829.

UNTÚRĂ s. f. **1°** pl. *untúri AO*, Pl. 65/rar Dj; GM/rar Db; *untúruri* AFLR/rar Gj „slănină": Luăm peciile de prin porc și cu *untúrurĭ* și le facem mațele așa ca trandafirii AFLR/913. Topim *untúră* noi femeile, scoatem *untúrile* și le topim GM/694; cf. s l á n ă...

2° AO, Pl. 66; TDO/Gj, Mh și rar Dj „osânză"; **~ legátă** AO, Pl. 66; TDO/rar Gj, Mh „osânză cu sare, înfășurată, legată cu ață, afumată, folosită la gătit": Punem puțină *untúră* veche, din aea *legátă* la coș TDO/944.

UNTURÓS adj. GM/rar Cl, Il [d. săpun] „cu prea multă untură; unsuros"; cf. u n s u r á t.

UNZEÁLĂ v. **unseálă 2°**.

UPÍ vb. IV intranz. AMD, h. 116/rar Tr „a leșina de foame".

URÁL v. **orár 1°**.

URALÍE v. **urlăríe 1°**.

URÁR v. **orár 2°**.

URĂRÍE v. **urlăríe 1°**.

URĂTÁNIE v. **oreténie**.

URÂCÍNE v. **urâciúne 3°**.

URÂCIÚNE s. f. **1°** GM/rar Ph, Br, Il „reziduu la prepararea săpunului": Rămâne *urîcúnga* la fund [la cazanul cu săpun]/712; cf. b o r o g h i n ă 4°...

2° GM/rar Bz „rest de grăsime de calitate inferioară (folosită la prepararea săpunului)"; cf. f u r d á 8°...

3° var. **urâcíne** s. f., în expr. **a dúce ~** GM/rar Br „a suferi, a pătimi": *Am dus urîcíne* rău și p-acolo [prin războiu]/746; cf. a m a r n i c í...

4° TDM II/rar Ph „excrement": Ș-al naibii țigan s-a dus și s-a dat în poiană, în cânepa mea, și s-a dus și Nicu-ăsta, să dea și el în poiană... ș-a văzut *urîcúnga* lu țigan acolo/719.

– var. **1° urîciúne** s. f. TDM III/rar Il.

URÁT adj. **1°** pl. *urâți*, **a se fáce ~** loc. vb. AFLR/rar Dj „a se masca": [De Anul Nou] chioteam, jucam, ne-mplimbam prin sat, *ne făcâm urâțĭ*/983; cf. m ă s c u í...

2° f. *urâtă*, **boálă ~** loc. subst. AO, h. 146/prin Gj, Mh și rar Dj, Tr „epilepsie"; cf. a n e m í e 2°...

URÂTÁNIE v. **oreténie**.

URBÁRIȚĂ v. **urmáriță 2°**.

URC v. **hurc**.

URCÁȘ v. **hurcáș**.

URCIÓR s. n., pl. *urcioáre* **1°** AMD, h. 219/rar Db, Ph, Bz „cană, ulcea"; cf. b ă r d á c l 0°...

2° var. **urciúr** s. n., pl. *urciúre* AMD, h. 224/rar Ag „vas de lut, cu gâtul strâmt, pentru păstrat lichide"; cf. b o r c á n 3°...

3° AMD/rar Il „vârtej de apă"; cf. a n a f ó r.

4° GO/rar Mh, Dj „obicei, petrecere, luni după nuntă, la socrii mici, pentru a marca fecioria miresei (nuntaşii aduc un urcior împodobit cu flori)"; cf. c h i u i á l ă...

5° GO/rar Dj [la pl.] „pâlc, tufă de fire (de tutun) răsărite într-un loc (când sămânţa n-a fost răspândită bine)".

– var. 4° **ulciór** s. n. GO/rar Mh.

URCIÓRI s. m. pl. AO, h. 38/rar Vl, Gj; AMD, h. 20/rar Ot, If, Gr „bube mici pe pleoape"; cf. b r ắ n c ă[2] 4°...

– var. **ulciórі** s. m. pl. AMD, h. 20/rar Vn, Tl.

URCIÚC v. **orciúc 1°**.

URCIÚR v. **urciór 2°**.

URCUÍT s. AO, h. 541/rar Dj „goană organizată pentru a aduce animale sălbatice în calea vânătorilor"; cf. b ă t á i e 3°...

URDÁŞ s. n. AMD, Pl. 181/rar Ag „preparat culinar din brânză, urdă şi caş; un fel de balmoş fără mălai".

ÚRDĂ s. f. **1°** AMD, Pl. 146/rar Ot, Tr „jintiţă"; cf. c o r á s t r ă 2°...

2° AO, h. 36/rar Gj „urdoare"; cf. m â z g o á r e 2°...

URDĂRI v. **uldoáre**.

URDĂRÓS adj., f. *urdăroásă* AO, h. 36/rar Gj „care are u r d ă r i; urduros".

URDÉLNIŢĂ s. f., pl. *urdélniţe* **1°** AO, h. 787/rar Mh; *urdélniţi*/rar Gj „lopăţică de amestecat în vasul de fiert urdă"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

2° AO, Pl. 124–125/rar Ot „zer amestecat cu bucăţele de urdă"; cf. g r o s i m e 1°...

URDÍ[1] vb. IV intranz. şi refl. **1°** TDO/rar Mh; AFLR/rar Br [d. zerul pus la fiert] „a se alege urda": Punem căldarea pe foc şi când prinde *a urdí* căldarea, aşa, să tulbură zăru, aşa, muiem focu TDO/941.

2° GM/rar Bz, Br, Il; GD/rar Cţ [d. săpun, la fiert] „a se îngroşa ca urda": Dacă-i pui sodă de are de ajuns, el [= săpunul] să face la fel ca urda [...] *urdéşte*-aşa pă deasupra, ş-atuncea îi gata GD/886; cf. î m b r â n z i.

URDÍ[2] v. **urzí 2°, 9°**.

URDINÁ vb. I intranz. **1°** AMD, Pl. 91/Ag, prin Vl şi rar Db, Ph, Tl [d. albine] „a intra şi a ieşi din stup"; cf. j u c á 5°...

2° AMD, h. 103; GD; AFLR/prin Tl şi rar Vl, Cţ „a merge des la closet; a avea diaree"; cf. c u f u r i...

3° TDO/rar Mh [d. soldaţi] „a patrula": Şi soldaţii *urdiná*-n Cerna [...] Erea bechet, *urdiná* acolo cu schimbu/936.

URDINÁL s. n., pl. *urdináli* AMD/rar Tl „(stup) ordinar, tradiţional (deosebit de cel sistematic)".

URDINĂRE s. f. AO, h. 136/prin Mh şi rar Gj; AMD, h. 103/rar Vl, Tr „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

ÚRDINĂ s. f. AMD, h. 103/rar Ph „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

URDINEÁLĂ s. f. AMD, h. 103/rar Tl „diaree"; cf. b o á l ă 4°...

URDÍT adj. AO, Pl. 125/rar Gj [d. zer] „din care s-a scos urda"; cf. t r a s 3°.

URDÓI v. **uldoáre**.

URDÚN v. **ordún**.

URDURÁ vb. I intranz. AMD, h. 18 MN/rar Tr [d. ochi] „a produce, a face urdori": Îi *urdurắză* oichiu rău/808.

URDÚRI v. **uldoáre**.

URÉCHE s. f., pl. *uréchi* **1°** în expr. **a sta în ~** GM/rar Bz „a asculta cu atenţie, a ciuli urechile": Aşteptând aşa, *stắtqim în uréke* ca să vie fata/749.

2° var. **uréte** s. f., pl. *uréti* (3 sil.) AO, h. 42/rar Gj „organul auzului".

3° AMD, h. 301/rar Ag, Tr „bărbie la găină"; cf. a l b i ş o á r ă 3°...

4° art. **uréchea pódului** GO/rar Dj; GM/rar Ot „capătul podului".

5° GM/rar Tr „fiecare dintre cei doi saci ai desagilor": Punea desagii pe cal, c-o *uréke*-n partea asta ş-o *uréke*-n partea asta/782.

6° AO, h. 390; 657/prin Dj și rar Mh, Ot „fiecare dintre cei doi craci ai bifurcației protapului": E protap cu *uréḱ*, despicat, să leagă de tălpeț AO, h. 657/967.

7° AMD, h. 659/prin Gr și rar Db, Il „bucată de fier încovoiat fixată pe capătul din față al protapului, unde se introduce jugul"; cf. b â r s ă 5°...

8° AO, h. 657/rar Mh, Dj; AMD, h. 667/Tr, prin Ag și rar Ot, Gr „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

9° AMD, h. 660/rar Ag, Gg „placă de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

10° AMD, h. 640/rar Cț „bârsa plugului"; cf. a l c á 9°...

11° GM/rar Cl „fiecare dintre cormenele rariței": Da cu rarița, da-i scotea *uréḱilę*-alea, dădea numai cu fieru/868; cf. o p l e á n 5°.

12° art. **uréchea coăsii** AMD, h. 635/rar Ag, Vn, Ot, Gr „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

13° pl. art. **uréchile cârstélului** AO, Pl. 130/rar Gj „șiștari la roata morii"; cf. g â n j é u 2°...

14° AMD, Pl. 114/rar Ag „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r 2°...

15° AMD, Pl. 105/rar Ag „fiecare dintre cei doi craci de la crăcana răşchitorului".

16° AMD, Pl. 64–65/rar Tl „ciorchine de strugure din primul rod (cu bobul pipernicit)": Face câte un cârcel de poamă, câte-o *uréḱe*/875; cf. c â r c i 3°...

– var. **uréiche** (3 sil.) s. f., pl. *uréichi* 3° AO, h. 429/rar Mh, Dj, Ot; 8° AO, h. 657/rar Dj; 9° AO, h. 651/rar Dj.

URECHÉJNIȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URECHÉLNIȚĂ s. f., pl. *urechélnițe* 1° GM/rar Db „betișor crestat la unul dintre capete, cu care se încheie brăcinarul".

2° var. **urechérniță** s. f., pl. *urechérnițe* AMD, h. 448 MN/prin Br, Tr, Cl „insectă nocturnă, de culoare castanie (urât mirositoare)"; cf. c o r o p í ș n i ț ă 2°.

3° AMD, h. 448/rar Bz, Br, Il „coropișniță"; cf. c â r c â i á c 1°...

– var. **horechéniță** s. f., pl. *horechénițe* 2° AMD, h. 448 MN/rar Cl; 3° AMD, h. 448/rar Cl; **lichérniță** s. f., pl. *lichérnițI* 2° AMD/rar Cl; **licreánță** s. f., pl. *licrénți* 2° AO, Pl. 96/rar Gj, Mh; **orăchéjniță** s. f., pl. *orăchéjnițe* 2°, 3° AMD/rar Br; **orăşchélniță** s. f., pl. *orăşchélnițe* 2°, 3° AMD/rar Vn; **orechélniță** s. f., pl. *orechélnițe* 2° AO/rar Gj; AMD/rar Cl, Il; **orochéniță** s. f., pl. *orochénițe* 2°, 3° AMD/rar Cl; **orochérniță** s. f., pl. *orochérnițI* 2° AMD/rar Il; **urechéjniță** s. f., pl. *urechéjnițe* 2° AMD/rar Bz, Br, Cl, Tl; **urechérneță** s. f., pl. *urechérneți* 2°/rar Gr; **urechérniță** s. f., pl. *urechérnițe* 3° AMD/rar Br; **urechéșniță** s. f., pl. *urechéșnițe* 2° AMD/rar Tl; **urechișniță** s. f., pl. *urechișnițe* 2°/rar Br; **urichélniță** s. f., pl. *urichélnițI* 2° AO/Vl, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD/Ag, prin Vl și rar Db, Vn, Cl, Il, Cț; **urichérniță** s. f., pl. *urichérnițe* 2° AMD/rar Tl; **uruchélniță** s. f., pl. *uruchélnițe* 2°, 3° GM/rar Cl; **uruchérniță** s. f., pl. *uruchérnițe* 3° AMD/rar Cl.

URECHÉRNEȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URECHÉRNIȚĂ v. **urechélniță 3°**.

URECHÉȘNIȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URECHÍȘNIȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URECHEȘTEÁN s. m., pl. *urecheșténi* AMD/725 „locuitor din comuna Urecheşti".

URECHÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Cț „a urechea".

URECHIÚȘĂ s. f., pl. *urechiúși* AO, h. 429/rar Dj; AMD, h. 301/rar Gr; *urechiúșe* AO/rar Dj; „bărbie la găini"; cf. a l b i ș o á r ă 3°.

URÉICHE v. **uréche 3°, 8°, 9°**.

URÉTE v. **uréche 2°**.

URÉZ[1] v. **huhurét**.

URÉZ[2] v. **oréz 2°**.

UREZÁ v. **huhurezá**.

URICEÁ adj. f. GM/rar Tr „urâțică".

URICHÉLNIȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URICHÉRNIȚĂ v. **urechélniță 2°**.

URICÍME s. f. GM/rar Ph **1°** „reziduu de la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h i n ă 4°...

2° „rest de grăsime (de calitate inferioară) folosită la prepararea săpunului"; cf. f u r d á 8°...

URICINÁ vb. I tranz. GM/rar Br „a trata urât; a chinui, a oropsi": Am pățit destule și cu războiu, cu rănitu, cu părinți bătrâni, m-am chinuit eu, nu i-am *uricinát*/747; cf. h o r o p s i....

URICIÚNE v. **urâciúne 1°**.

URIÉZ v. **oréz 2°**.

URIÓN (3 sil.) s. n. TDM Ĭ/rar Ag „oreion"; cf. b r â n c ă[2] 2°...

URÍ vb. IV tranz. AMD/rar Tl „a se plictisi": Nu *urăște* să stea aici, îi place/875.

URJÚMĂ s. f., pl. *urjúme* **1°** AMD, h. 462/rar Ph „deformație a pâinii puse la copt"; cf. b ă ș i c ă 1°...

2° AMD/rar Ph „fărâmătură, fărâmă de pâine sau de mămăligă"; cf. f ă r â m ă t ú r ă 4°...

3° GM/rar Ag [la pl.] „jumări": Osânza porcului o tăiem și topim ș-alea rămâne bucățile-alea să spune *urjúme*/676; cf. j u m ă r i 4°.

– var. 2° **orjúme** s. f. pl. AMD/rar Db.

URLÁ vb. I tranz. GM/rar Gr [d. flăcăi] „a striga versuri satirice la adresa fetelor rămase nemăritate, a satiriza în cadrul obiceiului numit u r l ă r i e": La Lăsatu Secului să ziceau băieții că să... noi la noi așa-i spunea, atunci *să úrle* fetele/821.

URLALÍE v. **urlărie 1°**.

URLÁN s. n., pl. *urláne* AMD, h. 188 MN/rar Tr „jgheab la streașina casei"; cf. b u r l á n 2°...

URLĂLÍE v. **urlăríe 1°**.

URLĂRÍE s. f., pl. *urlării* **1°** GM/prin Cl „obicei în seara de Lăsata Secului de Paști, când copiii și flăcăii aprind focuri și strigă prin sat versuri satirice, însoțite de cuvântul «urlăria»": De Lăsata Secului atunci seara se aprindea *urlării*, așa se spune; aia s-aprinde ș-acuma. Leagă un băț, pune-acolo cauciuc, gaz, motorină și le suie-n... sus așa și strigă *„urlăria* la Baba Maria!"/860; cf. d i h ó r n i ț ă 2°...

2° GM/rar Cl, Il „vas sau băț în care se pun materii inflamabile în cadrul obiceiului numit ~".

– var. 1° **hurlalíe** s. f. AMD/rar Cl; **oralíe** s. f. GD/rar Cț; **uralíe** s. f., pl. *uralii* GM/rar Il; **urărie** s. f. GM/rar Cl; **urlalíe** s. f., pl. *uralii* AMD; GM/prin Il; **urlălíe** s. f. GM/rar Cl.

URLĂTOÁRE s. f., pl. *urlătóri* AMD, h. 429/prin Ag „haită de lupi"; cf. b á n d ă[1] 2°...

URLĂU s. AO, Pl. 133/rar Vl „nisip cu făină și grăunțe, ieșit dintre pietre, când moara pornește după ce a fost ferecată"; cf. f e r e c ă t ú r ă 3°...

ÚRLIȘTE v. **órliște 1°**.

URLÍȘTE v. **órliște 3°**.

URLOÁIE v. **urói 1°**.

URLÓI s. n., pl. *urloáie* **1°** AO, Pl. 26/Dj și rar Mh; AMD, h. 188 MN; AFLR/prin Cț și rar Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il „jgheab la streașina casei"; cf. b u r l á n 2°...

2° AMD, h. 188 MN/rar Ot, Cl, Il „burlan, tub de captare a apei din jgheaburi"; cf. b u r l ó i 1°...

3° AO, Pl. 26/rar Gj, Mh „coș (deasupra acoperișului) pe unde iese fumul"; cf. b a g e á c...

4° AMD/rar Tr „formă de pământ pentru astupat coșul sobei ca să nu se piardă căldura (în timpul iernii)".

5° AMD/rar Tr „parte a sobei de zid prin care se face legătura spre coș"; cf. g â t 3°.

6° var. **hurlói** s. n., pl. *hurloáie* AFLR/rar Tr „burlan prin care iese fumul din sobă spre coș"; cf. o l á n 4°.

7° GM/rar Tr „pâlnie fixată la roata plugului la semănatul porumbului": Puneam porumbu și cu *urlóiu* și cu paru... ori tâlv

ori *urlóĭ*, pâlnie care puneam unu cu mâna-n ea... era fixată la plug/800; cf. t â l v 1°...

8° AO, h. 571/rar Mh „copcă în gheață"; cf. b ó r t ă 2°...

9° AFLR/rar Gr „urcior": Să bea apă din *urlóĭ*/834; cf. b o r c á n 3°...

– var. 1° **hurlói** s. n., pl. *hurloáie* AO, Pl. 26/rar Dj; **urlúi** s. n., pl. *urloáie* [sic!] AMD, h. 188 MN/rar Tr.

URLÚI v. **urlói 1°**.

URLUÍ v. **hurui 1°, 4°**.

URLUIÁLĂ v. **hurluiálă 2°**.

URLÚP v. **gurlúp**.

URMÁRIȚĂ adj. f., pl. *urmárițe* AO, h. 807/rar Gj [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

2° var. **urbáriță** adj. f., pl. *urbáriți* AMD, Pl. 156/rar Tl [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă; singuratică"; cf. a n á t i m ă...

– var. 1° **orbáriță** adj. f., pl. *orbáriți* AMD, Pl. 155/rar Tl.

URMÁȘĂ adj. f., pl. *urmáșe* AMD, Pl. 155–156/rar Ag, Ph, Br, Cl [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

URMÁTIC adj., pl. *urmátici*, f. *urmátică*, pl. *urmátice* **1°** AMD; GM/rar Bz, Il „(cel) din urmă, de pe urmă, ultim": *Gutúiu* este cel mai *urmátic* pom de la noi AMD/740. Porumbu a fost *urmátic*, crud, pus târziu GM/855; GM/rar Gr [spec.; d. pescari] „care vin în urma bărcilor, la pescuitul cu năvodul": Strângeam, aveam *urmátiĉĭ* care strângea peștele de la patru năvoade/831; GM/rar Cl, Il [spec.; d. bărci] „care vine în urma convoiului de pescari, recuperând peștele din năvoade": la peștele cu minciogu, din matiță, îl ia cu minciogu și-l pune-n *urmátică* [...] *urmática* vine și cară mereu din ea/839.

2° AMD/rar Cț [d. țuică] „care curge la sfârșitul unui cazan; slabă".

3° AO, h. 807/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 155–156/Cț, prin Br și rar Ag, Vn, Bz, Ot, Gr, Il, Tl [d. oi] „care rămâne mereu în urma turmei"; cf. b o ș o r ó g 2°...

– var. 3° **urmurátică** adj. f., pl. *urmurátice* AMD, Pl. 155–156/rar Ag, Ph; *urmurátici*/rar Db.

ÚRMĂ s. f. **1°** în expr. **a fi pe ~** TDO/rar Dj „prinde de veste; a-și da seama": Pescarii îndată ce-*s pe úrmă* că vine apa mare la gârle, fac închisoare și închid gârla/976; cf. p r i c é p e 2°...

2° pl. *úrme*, **~ (de opinci)** GO/rar Gj „bucăți de piele pentru croit o pereche de opinci": Să face *úrme de opínĉĭ* [...] *Úrme* la noi se spune pereiche, știi, socotit [...] Cinci *úrme* sânt cinci pereichi de opinci/920.

URMĂRI s. f. pl. **1°** GM/rar Db „apucături, purtări": Să vedem și eu... copilu cum merge, ce *urmărĭ* are și el/813; cf. c ă l c á r e...

2° pl. tant. GO/rar Mh „rămășițe de lână de la dărăcit; canură": [Lâna] o dăm la darac și-alegem noi. Și pe urmă, *urmările*-alea le ducem la mașină/963; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

URMIȘOÁRĂ s. f., pl. *urmișoáre* AFLR/rar Tl dim. de la *urmă*; „urmuliță".

URMURÁTICĂ v. **urmátic 3°**.

URMUȘÓR v. **omușór 2°**.

URMÚZ s. AFLR/rar Db „perlă de sticlă": Mărgele d-alea dă *urmúz*/815.

ÚRNĂ s. f., pl. *úrne* GM/rar Db, Il „coș înalt (la fabrici); furnal".

UROÁIE v. **urói 1°, 2°**.

URÓI s. n., pl. *uroáie* **1°** AFLR/rar Gj; AMD, h. 455/rar Vl, Ot „urluială"; cf. h u r l u i á l ă...

2° var. **uroáie** s. f. AO, Pl. 133/rar Mh, Dj „amestec de nisip, grăunțe și făină, care curge la moară după ferecarea pietrelor"; cf. f e r e c ă t ú r ă 3°...

– var. **huroáie** s. f. 1° TDO; AFLR/rar Gj, Mh, Dj; 2° AO, Pl. 133/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD, Pl. 169/rar Vl; **hurói** s. n., pl. *huroáie* 1° AO, h. 259; GO/Vl, Gj, prin Dj și rar Ot; AMD, h. 455/rar Vl, Ot; 2°

AO/rar Gj, Mh; **hurúi** s. n., pl. *hurúie* 1° AO/rar Mh; **oroáie** s. f. 1° AFLR/rar Dj; **ulói** s. n. 1° AO/rar Vl, Gj; **urloáie** s. f. 1° AFLR/rar Dj; **uroáie** s. f. 1° AO; TDO; AFLR/Mh, Dj, prin Ot şi rar Gj.

URS s. m., pl. *urşi* **1°** GM/rar Db „bârnă lungă cât peretele, talpă aşezată (la casa de lemn) peste temelia de piatră": Peste arca începe garnitura aia, centură dă ciment, **p**-ormă-i *úrşi*, temeili, da asta să numeşte pă bătrâneşte *urs* sau temei/697; cf. l u n g 2°...

2° GM/rar Ag „c o s o r o a b ă"; cf. b i l i m a n é l e...

3° AMD, Pl. 165/rar Bz „fiecare dintre stâlpii de susţinere la podul morii"; cf. b á b ă 15°...

4° AO, Pl. 129/rar Vl „fiecare dintre bârnele, grinzile pe care este aşezat podul morii"; cf. b á b ă 14°...

5° AMD, Pl. 179/rar Ag „unealtă, un fel de menghină în care se fixează, pentru prelucrat, fierul încins".

6° GO/rar Vl „masă de lucru, tejghea de tâmplărie"; cf. b â n c ă 1°...

7° AO, h.712/rar Dj „păpuşă, mănunchi de fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

URSÁ v. **ursi 2°, 3°.**

URSÁT s. m./adj., pl. *ursáţi* GM/rar Db, Gr „ursit"; cf. s c r i s.

– var. **orsát** s. m./adj. GM/rar Tr.

URSĂREÁSCĂ adj. f. GM/rar Bz, Ot [d. mămăligă] „pripită": Mămăliga *ursărĕáscă* o fierbe-n colcote şi pune treptat, treptat mălai până să încheagă/752.

URSĂRÍE s. f. colect. GM/rar Bz „mulţime de urşi".

URSĂTOÁRE s. f., pl. *ursătóri* TDO; AFLR/Dj şi prin Mh; GM/rar Ag, Tr „ursitoare": Cică vin *ursătórile* şi visează [...] mama copilului visează TDO/969.

URSÍ vb. IV tranz. 1° GM/rar Ph „a stabili, a fixa un termen": *Urşĕá* când trebe să fie nunta [...] După logodnă *urşĕím* nunta/711; cf. h o t ă r î 3°...

2° var. **ursá** vb. I tranz. AFLR/rar Gj, Mh, Dj; GM; TDM III/prin Tr şi rar Db, Ph, Gr, Cl „a meni, a predestina": L-*a ursát* pă unu să fie înecat GM/701. Alţii îi *urşĕázĕ* la rău... aşa i-*a ursát* ursitoarele atuncea-n noaptea aia id./793; cf. r â n d u i 4°...

3° var. **ursá** vb. I tranz. TDO/rar Vl „a ura, a felicita": La Anu Nou ne ducem la..., până la trei ani, la moaşe cu plocon [...] îl dă dă grindă şi-l... l-*urşĕázĕ*, zâce „să ai parte dă... boi, dă vaci, dă cai, să... ai noroc/911; cf. d ă r u í 2°...

URSÍTĂ s. f., în expr. **1° a fáce de ~** AFLR/rar Tl „a îndeplini un ritual în aşteptarea ursitorilor": Şi seara baba *îi fáce de ursítă* la copil, cum să spun, la trei seri [după naştere]/878.

2° a se fáce pe ~ AFLR/rar TI [d. tineri] „a încerca să-şi ghicească viitorul în cadrul unor obiceiuri de Anul Nou".

URSOÁIE s. f. AFLR/rar Vl „ursoaică".

URSOICÚŢĂ s. f. GM/rar Ag dim. de la *ursoaică*.

URSÓS adj., pl. *ursóşi* AO/rar Dj [d. om] „mare şi greoi în mişcări, ca un urs".

URUBÉJ v. **hulubéjă**.

URUCHÉLNIŢĂ v. **urechélniţă 2°, 3°.**

URUCHÉRNIŢĂ v. **urechélniţă 3°.**

URUÍ v. **huruí 5°, 6°, 9°, 10°, 12°.**

URUIÁLĂ v. **hurluiálă 2°.**

URUIÓC v. **huruióc 2°.**

URUITOÁRE v. **huruitór 2°.**

URUITÓR v. **huruitór 1°, 3°.**

URZÁR s. n., pl. *urzáre* **1°** AMD, h. 395/rar Db „urzitor"; cf. d u l á p 5°...

2° AO, h. 773/rar Mh „lemn aşezat orizontal pe două furci, de care se agaţă căldarea la foc"; cf. a r ţ á r[1] 2°...

URZÁTIC v. **orzátic 1°.**

URZĂLÍTĂ adj. f., pl. *urzălíte* AO, h. 300/rar Mh, Dj [d. opinci] „încreţită"; cf. u r z i t ă.

URZÁLÓS adj. GM/rar Vl [d. firul de lână] „bun de urzeală": Alegem ce este mai *urzálós*, ce e mai ghebos dăm iar deoparte/756.

URZĂREÁSĂ s. f. GM; AFLR/rar Ph, Gr, Il „femeie care urzeşte pânza; urzitoare": Depănam şi ne duceam la *urzărĝásă* şi se punea anumit, coţi de pânză AFLR/704; cf. d u l ă p ă r e á s ă 1°...

URZĂRÉSE adj. f. pl., **mére ~** AMD, h. 355/rar Ph „mere văratice"; cf. o á r z ă n 3°...

URZÁTOÁRE s. f., pl. *urzătóri* **1°** GM/rar Db „femeie care urzeşte pânza; urzitoare"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 1°...

2° TDM III/rar Tr „femeie care trage borangicul de pe gogoşi"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 2°...

3° AO, h. 506; TDO/Mh şi rar Gj, Dj; AMD, h. 395/rar Ag, Ot „urzitor"; cf. d u l á p 5°...

– var. 3° **orzătoáre** s. f., pl. *orzătóri* AO, h. 506/rar Mh; **urzătór** s. n., pl. *urzătoáre* AO/prin Dj; AMD, h. 395/rar Ot; **urzitór** s. m., pl. *urzitóri* AMD/rar Ph, Cţ.

URZĂTÓR v. **urzătoáre 3°**.

URZĂTOREÁSĂ v. **urzitoreásă 2°**.

URZĂTÚRĂ v. **urzitúră**.

URZEÁ v. **urzeálă 3°, 4°**.

URZEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Ot, Cl „schelet de lemn (la casa de paiantă)": S-aduna douzeci, treizeci de oameni la *urzĝálă*, aşa-i zicea GM/828.

2° pl. *urzéluri* GM/rar Il „urzeli; fire urzite"; cf. u r z ă t ú r i.

3° var. **urzeá** s. f., pl. *urzéle* AO, h. 299/prin Mh „nojiţă la opincă"; cf. a g ă ţ ă t o á r e 3°...

4° var. **urzeá** s. f., pl. *urzéle* AO, h. 300/rar Mh „gaură prin care se bagă nojiţa la opincă"; cf. b e l c i ú g 3°...

URZÍ vb. IV **1°** tranz. GM/Db, Bz, Br, Tr, If, Gr, Il [d. viermii de mătase] „a înveli gogoaşa cu borangic; a produce fir (de borangic)": Este frunză aspră, de prinde goanga, ştii, când *ĝárde* ea AFLR/943; cf. î n v ă l í 3°.

2° var. **ordí** vb. IV, ind. prez. 1 sg. *ord* AO, h. 902; Pl. 119; GO; TDO; AFLR/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; *orz* AO, h. 902; GO; TDO/rar Vl, Gj, Mh, Dj; *orzésc* AO/rar Mh „a pune firele pe urzitor": După ce-o toarcem [lâna], o *ĝárdem*, că este un urzoi mare GO/902. Cânepa o *ord* la gard AFLR/983.

3° GO/rar Dj „a încreţi marginile la opincă"; cf. î n g u r g á...

4° tranz. şi refl. GO/rar Mh; GM/rar Ot, Gr „a forma scheletul din stâlpii, parii verticali la casa de paiantă": Formează tălpile, temelia casei, după care *urzéşte* stâlpii-n sus cât este casa GM/773; cf. p ă r u i...

5° AMD, h. 177/rar Cţ „a bate şipci, leaţuri la pereţii casei"; cf. a r ă c í...

6° var. **ordí** vb. IV refl. pas., ind. prez. 3 pl. *se ord* AO, h. 211/rar Mh [d. acoperişul casei] „a se încheia, a i se pune lemnăria"; cf. m ă c ă z u i...

7° tranz. AMD, h. 606/Tl şi rar Cl; **~ boábe** AMD, h. 606; Pl. 51/rar Tl [d. porumb] „a lega, a rodi"; cf. a r u n c á 2°...

8° refl. AMD/rar Ag [d. o aşezare omenească, un sat] „a lua fiinţă, a se înfiinţa, a se înfiripa": De când *s-a urzít* îi spune comuna Mozăceni/768. E păcat să-i omori [pe arici], că ăştia *a urdít* pământu AFLR/827; cf p a r 5°...

9° tranz. GM/rar Tr „a ursi"; cf. r â n d u í 4°...

10° intranz. AO, h. 903; Pl. 9/rar Mh [fig.; d. copilul mic] „a face primii paşi (umblând de colo colo)"; cf. b r a d 6°...

11° var. **ordí** vb. IV intranz., ind. prez. 3 pl. *ord* AMD, Pl. 91/rar Vn, Bz [d. albine] „a intra şi a ieşi din stup"; cf. j u c á 5°...

– var. **ordí** vb. IV 1° intranz. AFLR/rar Gj, Dj; **urdí** vb. IV 2° GO/rar Vl; 9° tranz. AFLR/rar Gr.

URZICÁR s. m., pl. *urzicári* AMD, h. 142/rar Vl „copil din flori; bastard"; cf. b a i s t r ú c...

URZÍCĂ s. f., pl. *urzici* **1° ~ românéască** AMD, h. 424 MN/rar Tr „urzică folosită în alimentaţie".

2° ~ **greceáscă** GO/rar Dj; AMD, h. 424 MN/rar Tr; ~ **peticoásă** AMD/rar Ph „urzică moartă".

URZICEÁN s. m., pl. *urzicéni* AO/979 „locuitor din comuna Urzicuța".

URZÍTĂ adj. f., pl. *urzite* AO, h. 298/rar Dj [d. opinci] „încreștită"; cf. u r z ă l í t ă.

URZITÓR v. **urzătoáre 3°**.

URZITOREÁSĂ s. f., pl. *urzitorése* **1°** GM/rar Db „femeie care urzește pânza; urzitoare"; cf. d u l ă p ă r e á s ă 1°...

2° var. **urzătoreásă** s. f. GM/rar Tr „femeie care trage borangicul de pe gogoși": După ce face gogoși și nu-l dai la stat, te duci la *urzătorgásă*, zis, și tragi borangic/779; cf. d u l ă p ă r e á s ă 2°...

– var. **1° urzitoroásă** s. f., pl. *urzitoróse* AFLR/rar Il.

URZITOROÁSĂ v. **urzitoreásă 1°**.

URZITÚRĂ s. f., pl. *urzitúri* AO, Pl. 87/rar Dj „urzeală"; cf. a r g e á 3°...

– var. **urzătúră** s. f., pl. *urzătúri* TDO/rar Ot.

URZOÁBĂ v. **vârzób 2°–4°**.

URZOBÍ v. **vârzobí 1°–3°**.

URZÓI s. n., pl. *urzoáie* AO, h. 506; TDO; AFLR/Vl, Gj, Dj, prin Ot și rar Mh; AMD, h. 395; TDM III; AFLR/Ag, Ot, Tr, prin Cl și rar Vl, Db, Ph, Vn, Cț „urzitor"; cf. d u l á p 5°...

USCÁ vb. 1 tranz. și refl., ind. prez. 3 sg. *(se) úscă* AO, h. 603; Pl. 29; AFLR/Gj, Mh și prin Vl, Dj; AMD, h. 214; AFLR/rar Vl, Db; se *úșcă* AFLR/rar Mh; 2 sg. *usci* AFLR/rar Mh „a pune la uscat; a-și pierde umiditatea".

USCÁT adj., f. *uscátă*, pl. *uscáte* **1°** AO, Pl. 47/prin Dj și rar Vl [d. albia unui râu] „fără apă; sec"; cf. s e c[1] 7°.

2° TDO/rar Mh [d. mălai, în opoziție cu u d a t; în hrana animalelor] „fără apă, neînmuiat": Îi dăm mălai așa *uscát* [porcului]/945.

3° GM/rar Il [d. (sume de) bani] „în numerar, lichid(e)": Avea bani tata, da. Când m-am măritat, mi-a dat zece mii *uscáte*/836.

USCĂTOÁRE s. f., pl. *uscătóri* **1°** AO, h. 482/rar Vl; AMD, h. 359; GM/rar Ag, Db, Bz „l o j n i ț ă pentru uscat fructe"; cf. a f u m ă r i e 2°...

2° AO, Pl. 179/rar Gj „leașă la l o j n i ț ă"; cf. c o ș[1] 6°...

3° var. **uscătór** s. n. GM/rar Il „ramă de lemn pe care se pune tutunul la uscat"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 6°...

4° AMD, Pl. 138–139/rar Cț „prăjină, băț pus pe două crăcane, de care se agață ceaunul la foc"; cf. a r ț á r[1] 2°...

– var. **1° uscătór** s. n. AO, h. 482/rar Gj.

USCĂTÓR v. **uscătoáre 1°, 3°**.

USCĂTORÍE s. f., pl. *uscătorii* **1°** AMD, h. 359/rar Ag, Db, Ph, Tl „l o j n i ț ă pentru uscat fructe"; cf. a f u m ă r i e 2°...

2° AMD, h. 359 MN/rar Ot „leașă la l o j n i ț ă"; cf. c o ș[1] 6°...

USCĂTÚRĂ s. f., pl. *uscătúri* **1°** GM/rar Tr, Il „arșiță, caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

2° TDO/rar Dj; GM/rar Cl „uscăciune; secetă".

3° AMD, Pl. 82; GM/rar Ot, Tr „sediment pe pereții butoiului cu vin": Îl cureți [butoiul] de *uscătúră*, ca să rămâie doaga limpede AMD/773. Butoiu să fie toată vara la soare, să fie uscat, să iasă toată... *uscătúra* din butoi GM/785; cf. c i m e n t u i á l ă...

4° AMD, h. 463/rar Ag „scovardă"; cf. á z i m ă[1] 3°...

5° TDO/rar Dj [la pl.] „carne prăjită conservată în untură"; cf. c ă r n o t í e 2°...

6° AMD, h. 59/rar Ag, Ot, Tr „tuberculoză"; cf. b o á l ă 3°...

7° în **a plecă înspre** ~ AO, h. 603/rar Dj [d. porumb] „a da în copt"; cf. c o d ă l - b í...

USCĂȚEÁ s. f., pl. *uscățéle* AMD, h. 463/rar Cț „scovardă"; cf. á z i m ă[2] 3°...

USTOIÁ v. **ostoí**.

USTURÁ vb. 1 intranz. AMD, Pl. 149/rar Bz [d. brânză] „a produce o senzație de usturime; a fi iute la gust"; cf. a r d e í.

USTURÁT adj., f. *usturátă* **1°** AMD, Pl. 149; GM/Ph, Bz „iute la gust, înțepător": Copiii mei nu prea mănâncă *usturát* GM/706. Era o miere amestecată cu păstură, cam *usturátă* id./720; cf. á c r u 2°...

2° ardéi ~ AMD, h. 342/Ph, Il, prin Ag, Db, Cl și rar Bz, Br, Cț „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

ÚSTURĂ adj. f. AMD, Pl. 149/ rar Vl, Ph, Bz, Br, Ot [d. brânză] „iute la gust"; cf. á c r u 2°...

USTURÍME s. f. AMD, Pl. 149/rar Vl „gust înțepător, picant; iuțeală (la mâncare)".

USTUROÁIE[1] adj. f. AO, h. 792/rar Vl; AMD, Pl. 149/rar Ph, Vn, Bz [d. brânză] „iute la gust"; cf. á c r u 2°...

USTUROÁIE[2] s. f. GM/rar Gr „usturoi".

USTUROÁSĂ adj. f. AMD, Pl. 149/prin Ag și rar Tl [d. brânză] „iute la gust"; cf. á c r u 2°...

USTUROÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a usturoia (carnea)".

USTUROIÁT adj., f. *usturoiátă* **1°** AMD, Pl. 149/rar Br [d. brânză] „iute la gust"; cf. á c r u 2°...

2° ardéi ~ AMD, h. 342/rar Br, If, Il „ardei iute"; cf. a r d é i 4°...

USÚC s. n. **1°** AMD, Pl. 157/rar Ag, Ot „boală de piele la oi; un fel de râie": Râie sau jap, aia este *usúc*/769; cf. c o á j ă 7°...

2° var. **suc** s. n. AO, Pl. 125/prin Dj; AMD, Pl. 150–151; GM/Db, Il, prin Ag, Ph, Ot și rar Bz, If, Cl, Cț „substanță unsuroasă secretată de glandele sebacee ale ovinelor": Ieșea tot *súcu* ăla din lână GM/846; cf. p í l ă...

ÚȘĂ s. f., pl. *uși* **1°** AO, h. 415; TDO/Mh, Dj, prin Gj, Ot și rar Vl; AMD, h. 282; AFLR/prin Ag, Ot, Tr și rar Vl, Db, Ph, Il, Tl, Cț „strungă (la stână)": Strungaru le mână la *úșe* ca să le poată mulge AFLR/679; cf. c ă t ú n 4°...; **rea de** ~ AO, h. 809/rar Vl [d. oi] „care nu stă la muls (uitându-se mereu spre ieșirea din strungă)"; cf. a p s ă n ă...

2° AO, Pl. 24, 25/prin Dj; **~ mică** AO, Pl. 24/rar Dj, Ot „poartă la curte, prin care intră oamenii".

3° ~ máre AO, Pl. 24/rar Dj, Ot „poartă la curte, prin care se intră cu căruța"; cf. t o c á t[2] 1°...

4° pl. **úșuri** AFLR/rar Cț „uși (de feluri diferite)".

5° în expr. **a da de** ~ AFLR/rar Tl „a da de pomană, la trei zile după înmormântare": Trebuia să-i *dăm de úșă* țol, dac-aveam [...] *dai de úșă* căldare, cană, ăsta... castron [...] înainte *dădéam de úșă* o oaie sau o vițică sau o vacă/878.

UȘCHÍ, a o ~ vb. IV intranz. GM/rar Vn; refl. AFLR/rar Tl „a pleca pe furiș": A dispărut unu, din noi trei; nu știu, ala *s-a ușkít*/875; cf. d o s 3°...

UȘCIOÁRĂ s. f., pl. *ușcioáre* AMD, h. 282/rar Cl dim. de la *úșă* 1°; cf. u ș u l i ț ă 2°.

UȘIÉR s. m., pl. *ușiéri* AMD, Pl. 136–137/rar Ag, Tr „strungar (la stână)"; cf. a l e r g ă t ó r 4°...

UȘTI v. **húșcă 1°**.

UȘTUBÉI v. **știubéi 1°**.

UȘTUBÉU v. **știubéi 2°**.

UȘULÍȚĂ s. f. **1°** pl. *ușulíțe* TDM II/rar Ph dim. de la *úșă*.

2° pl. *ușulíți* AMD, h. 282/rar Ot, Cl dim. de la u ș ă 1°; cf. u ș c i o á r ă.

UȘUÍ vb. IV tranz. AO, Pl. 121/rar Dj „a alunga o oaie cu strigătul h â ș t i".

UȘÚR v. **ușúre 1°**.

UȘURÁ vb. I **1°** tranz. TDO/rar Mh „a tăia, a ciopli doagele, îndepărtând surplsul de lemn".

2° tranz. AMD, Pl. 98/rar Tr „a omorî trântorii din stup"; cf. b á t e 3°...

3° var. uşurí vb. IV refl. AFLR/rar Mh „a-şi uşura din greutate".

UȘÚRE 1° adj. invar./adv. AMD, h. 88, 465; GM; TDM II/prin Db, Tr, Gr şi rar Ag, Ph, Cl „uşor": Praşila a doua [este] o muncă mai *uşúre* GM/691. Lumea trăieşte acuma foarte *uşúr* AFLR/835; cf. înlesnicíos.

2° în expr. **a avea créierul ~** v. **créier 1°**.

– var. 1° **uşúr** adv. AFLR/rar Gr.

UȘURÉL s. m., pl. *uşuréi* GM/rar Br „plămân (la porc)"; cf. baldâr 1°...

UȘURÍNȚĂ s. f. 1° AFLR/rar Tl „înlesnire, posibilitate": Cine are *uşurínţă* şi putinţă şi poate îi cară [apă mortului]/871.

2° cu ~ loc. adv. TDM II/rar Ph „cu grijă, uşor, delicat": [Strugurii] îi culegeam frumos... *cu uşurínţă* cu un briceag sau foarfecă... îi punem la nişte lădiţe... să duce cu ei la esport/714.

ÚTE v. **ióte**.

ÚTMĂ v. **úimă 2°**.

UTRUBÚȚE s. f. pl. GM/rar Tr „lucruri, obiecte casnice": Pâinea la câmp e necesară, pentru că la câmp nu te duci cu căldarea şi cu toate... *utrubúţili* ca să le mănânci acolo/808.

UȚIUPÍ v. **huţupi**.

VA[1] interj. AMD, Pl. 36/rar Cț „termen de adresare către o femeie aflată în apropiere": Fă [zicem] când e departe, *va* când e aproape/896.

VA[2] vb. impers. AMD/rar Gr „trebuie": Dacă pleacă dă dimineață, *va* să-*i* pui în traistă. *Va* să-l faci mai mărunțel [pământul]/835.

VAC v. **veac 2°, 3°**.

VACÁNT adj., pl. *vacánte*, **loc ~** AO, h. 512/rar Dj „rarişte"; cf. c h e l e m n e á...

VACÁNȚE s. f. AFLR/rar Cț „vacanță": Ş-acuma-n *vacánțe*, când le-o da *vacánțe* vine băieții ăştia [...] cât e-n *vacánțe* acuma dă varǎ/892.

VĂCĂ s. f. **1° ~ sălbătică** GM/rar Vn „cerboaică"; cf. c é r b ă.

2° GM/rar Gr „loc fix (copac, stâlp) unde se joacă de-a ~".

3° art. **de-a váca** loc. subst. GM/rar Tr „numele unui joc de copii".

VACCÍNĂ v. **vaccíne**.

VACCINĂTÚRĂ s. f. AMD, h. 94/rar Tr „vaccin"; cf. a l t ó i 3°...

VACCÍNE s. n. pl. AO, h. 128/rar Mh „vaccinuri"; cf. a l t ó i 3°...

– var. **vaccínă** s. f., pl. *vaccíne* AO, h. 128/prin Vl, Dj, Ot şi rar Gj, Mh; AMD, h. 94/Db, Ph, prin Ag, Ot şi rar Vl, Vn, Tr, Cl, Tl; *vaccíni* AMD/Tl, prin Ph şi rar Db, Ot, Cț; **vacsín** s. n. AO/prin Mh.

VÁCLĂ adj. f., pl. *václe* AMD, Pl. 160–161; GM/rar Tr, Gr [d. oi] „neagră cu pată albă pe bot".

VACSÍN v. **vaccíne**.

VACSINÁ vb. I tranz. AO, h. 128/rar Mh „a vaccina"; cf. a l t o í 1°...

VAD s. n., pl. *váduri* **1°** AO, h. 327/rar Dj; GM/rar Bz „lac mic amenajat pe cursul unui râu, pentru pescuit sau scăldat": Facem un *vad* mare, ne desbrăcăm, facem un *vad* mare şi ne scăldăm acolo GM/743.

2° AO, h. 327/rar Ot „loc săpat în scări pe malul abrupt al unei ape curgătoare": *Vádu* e făcut în mal, cu scări, să cobori cu picioru/992.

3° AO, h. 327, 328/rar Dj „malul unei bălți sau al unei ape curgătoare": La lăturile bălții să zice *vad*/987; cf. l á t u r ă 8°...

4° AO, Pl. 47/rar Gj „carieră de piatră": *Vad* de piatră, ocnă e din somină aia, piatră din munte/938; cf. b â i e[2]...

5° var. **vádă** s. f., pl. *vezi* GM/rar Tr „terasament piramidal din pământ cu baza mai mare decât partea de sus, la culturile de orez".

6° var. **vádă** s. f., pl. *vezi* AMD/rar Tr „şanț în care se pun semințele (de castraveți) la încolțit".

VADAGÍU s. m., pl. *vadagíi* GM/rar Tr „lucrător care dă drumul la apă pe vadurile (şanțurile) de irigație".

VÁDĂ v. **vad 5°, 6°**.

VADEÁ s. f. **1°** pl. *vadéle* AMD, h. 43; GD/rar Cț „termen, soroc": [Zăbala, la gură] îşi face *vadéa̯ua* şi trece AMD/895.

2° art. **vadeáua** s. cu val. interj. AFLR/rar Cț „gata, pleacă, valea": I-am făcut desagii să plece, *vadéa̯ua!*, valea, aşa, aşa, valea, i-am făcut valea să plece/898.

VÁDRĂ s. f., pl. *védre* **1°** AO, h. 247/prin Mh şi rar Vl, Ot; AMD, h. 236; Pl. 83/prin Ag şi rar Vl, Db, Tr „ciubăr"; cf. b á l i e 2°...

2° AO, h. 681/rar Gj; AMD, Pl. 83–84/rar Ag, Ot, Tl „vas din doage folosit la pritocitul vinului"; cf. á l b i e 4°...

3° art. vádra lui Cúza, ~ lui Fălcoiánu GM/rar Vn „numele unor unităţi de măsură pentru capacitate": Cum era pă timpuri... era *vádra luí Cúza*, da era şi *vádra luí Fălcoiánu*, *a luí Cúza* era mai mare/725.

4° AFLR/rar Gj, Mh; Ph „obicei, în dimineaţa nunţii, conform căruia mireasa, însoţită de unul sau mai mulţi nuntaşi, se duce la fântână cu o găleată pe care o umple cu apă şi din care îi udă pe cei din jur"; cf. á p ă 1°...

5° AMD; GM; AFLR/Ph, prin Bz şi rar Ag, Vn, Gl, Br, Il [la pl.] „petrecere sâmbătă seara înaintea nunţii": Sâmbătă seara era *védre* cât şi la mireasă, cât şi la ginerică GM/712; cf. b e t e á l ă 1°...

6° art. vádra núnului GM/rar Db, Ph „petrecere a doua zi după nuntă, în cinstea nunului: Luni zicea că este *vádra núnuluí*, pă urmă s-aşeza luni pă băutură şi pă mâncare iar/815.

VAGÓNURI s. n. pl. TDO/rar Mh „vagoane".

VAILÍNG (2 sil.) s. n., pl. *vailínguri* GO/rar Gj, Mh „lighean adânc, emailat, folosit la bucătărie".

– var. **valíng** s. n. GO/rar Mh.

VAL s. n., pl. *váluri* **1°** TDM III/rar Il „sul mare de lână cardată"; cf. v â n g ă r 2°, v ă l ú g 4°.

2° pl. vále AMD, Pl. 121–122/rar Gr, Cl, Cţ „trâmbe de pânză, postav etc."; cf. c ă p ă t ă i 6°...

3° AMD, Pl. 103/prin Cţ şi rar Br „legătură, păpuşă din 10–15 fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

4° AFLR/rar Db, Cţ „bulgăre mare de pământ": [La construcţia casei] face *válurí* dă pământ şi-l bagă direct [la pereţi]/815; cf. b u ş 4°...

5° AMD, h. 651/rar Vn „partea butucului în care se îmbucă spiţele roţii"; cf. b u r é t e 5°...

6° AO, Pl. 129/rar Vl; AMD, Pl. 165/rar Vl „prâsnel la moară"; cf. a l e r g ă t o â r e[2] 3°...

7° AMD, Pl. 165/rar Vl „totalitatea fuşteilor fixaţi cu un capăt în prâsnel; şiştori la moară".

8° GM/rar Db „circumferinţă": Căpăţână de roată de douăzeci [de centrimetri] în *val*/815; cf. r o t ú n d 1°.

9° AFLR/rar Cţ „şanţ, riz săpat pe suprafaţa pietroiului folosit la treieratul cu cai": Avea un pietroi rotund care era... aşa avea nişte *válurí*, cum să zice, nişte rifluri mari, care mergea ca o trompă pă cereale/898; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

10° AMD, h. 28/rar Cţ „rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

11° a se da în ~ loc. vb. GM/rar Vn [d. lichide] „a clocoti": Când dă apa-n fiert de să dă în *val*!, punem mălaiu/727; cf. c l o c o t i 1°...

VALĂŬ v. **vălău 1°–3°**.

VÁLE s. f., pl. *vái* **1°** AO, h. 326; 329, 330; TDO/prin Vl şi rar Dj; AMD, h. 537, 538; 540, 541; AFLR/prin Vl şi rar Ag, Ph, Br „apă curgătoare": [Tortul] l-am clătit în *vále* dă cenuşă AFLR/671.

2° pl. văli AO, h. 329/rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 540/rar Ag, Ph, Ot, Tr, Tl; *vali* AMD/rar Ag; *veli*/rar If „depresiuni, adâncituri de teren"; cf. a ş c ă t ú r ă...

3° AO, h. 520/prin Mh şi rar Gj, Dj, Ot; AMD, h. 540/rar Br, Ot „luncă"; cf. b á l t ă 3°...

4° AO, h. 328/rar Mh [la pl.] „malurile unei ape curgătoare"; cf. l á t u r ă 8°...

5° de la vále loc. adv. TDO/rar Gj „dinspre partea de jos (a unui obiect)": Putina să-ntoarce cu fundu-n jos şi începem să batem cercu, *de la vále*-n special mai mult, că să prindă fundu bine

TDO/947; **din vále de** loc. prep. TDO/rar Vl „în partea de jos (a unei străzi, a unei aşezări)": Stând eu acolo-şa mă duc la o moaş-a mea, era tot *din vále de* ea [= de Leana], vindea acolo la aprozar [în Bucureşti]/925; **în vále** loc. adv. TDO/rar Gj „în partea de jos (a unui obiect)": [Bradul] îl leagă c-o pereche de braciri *în vále*/938; **la vále** loc. adv. TDO; AFLR/rar Vl, Mh, Dj „în jos pe verticală": L-am vărsat jos un pahar şi l-am pus cu gura *la vále* pe masă TDO/907; **pe de la vále** loc. adv. TDO/rar Gj „prin partea de jos, pe dedesubt": [Fânul] nu-i el copt aşa *pi di la vále*/937.

VALÍCE s. f. pl. AO, Pl. 12/rar Dj, Ot; AMD, h. 107/prin Ag, Db, Tr, Cl şi rar Br, Ot, Il, Cţ „varice"; cf. a r g i n t 1°...

– var. **alíce** s. f. pl. AMD, h. 107/rar Db, Br; **arice** s. f. pl./rar Bz; **carice** s. f. pl./rar Gr; **valícii** s. f. pl./rar Ag, Db, Br; **valince** s. f. pl./rar Tr; **valíne** s.f. pl./rar Tr; **varícă** s. f., pl. *varíci* AO, Pl. 12/rar Dj; AMD/rar Tr; *varíciuri* AMD/rar Gr; **varície** s.f., pl. *varícii* AO/rar Ot; AMD/rar Tr; **varíge** s. f. pl. AMD/rar Gr, Cţ; **varínce** s. f., pl. *varínci*/rar Ph, Gr; **varínge** s. f. pl./rar Bz; **vatríce** s. f. pl./rar Vl, Vn; **vetríce** s. f. pl. AO/rar Vl; **vintrice** s. f. pl. AO//rar Dj; **vitríce** s. f. pl./rar Gj; **vrice** s. f. pl./rar Mh.

VALÍCII v. **valíce**.

VALÍNCE v. **valíce**.

VALÍNE v. **valíce**.

VALÍNG v. **vailíng**.

VALÍNIE s. f. GM/rar Ag, Ot „vanilie".

– var. **vanínie** s. f. AFLR/rar Tl.

VALOÁGĂ v. **vălúg 9°**.

VALÓG v. **vălúg 9°, 10°**.

VALS s. n., pl. *válsuri* AMD; GM; AFLR/rar Ph, Ot, Cţ „valţ la moară".

VÁNGĂL v. **vângăr 2°**.

VÁNGĂR s. n., pl. *vángăre* **1°** GM/rar Ot „teanc, maldăr (de pânzeturi)": [Darurile primite în hora miresei] le strânge una pă mână, soacra or sora miresii, le face *vángăru* atât pă mână. Da rochii, da batic.../776; cf. c l e á t ă 5°...

2° var. **vángăl** s. n., pl. *vángăle* AMD, Pl. 121–122; GM; GD/prin Tr şi rar Gr, Tl, Cţ „val, sul de pânză, postav sau de lână cardată": *Vángăl* se numeşte acela care se ia de la darac, care se strânge. *Vángălu*-acela este lung, tras fir lângă fir, lung aşa şi gros, cum s-ar spune un sul de lână GD/900; cf. c ă p ă t ă i 6°...

VANÍNIE v. **valíníe**.

VÁNTROŞĂ s. f., pl. *vántroşe* GM/rar Ph „c o s o r o a b ă": Aicea sus este *vántroşă* mai subţiri care stau grinzile, stau... popii ăştia/706; cf. b i l i m a n é l e...

VÁNTURĂ s. f. **1°** pl. **vánturi** AMD, h. 190/rar Ag „c o s o r o a b e"; cf. b i l i m a n é l e...

2° AMD/rar Ag „îngrăditură din scânduri la prispă"; cf. d u v á n 1°...

VAPÓR s. n., pl. *vapoáre* **1°** GO/rar Dj; AMD; GM/Tr, Il, prin Bz, Cl şi rar Ag, Db, Br, Ot, If, Gr „locomobilă": Nu erea maşâni d-astea cu motoară înainte. Erea *vapór* [...] băgam paie-n el până când să-ncindea bine GM/764.

2° AMD, h. 320/prin Gr şi rar Ag, Ph, Tr, If „batoză"; cf. b a t ó z ă 2°...

VAPOREÁN s. m., pl. *vaporéni* GD/rar Tl, Cţ „marinar".

VARABÉTE v. **vrabéte 1°**.

VARÁŞ v. **fărăşuri**.

VÁRĂ s. f., **de** ~ loc. adv. GM/rar Bz „în timpul verii; vara".

VÁRDIN s. AMD, Pl. 86–88/rar Tr „soi de struguri negri".

VĂRGĂ s. f., pl. *vărgi* **1°** AO, h. 638/rar Dj, Ot; AMD, h. 642/rar Db, Ph „brăcinar între coarnele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

2° art. **várga léucii** AO, h. 651/rar Ot „placă de metal care îmbracă leuca la capătul de jos"; cf. b á n d ă[2]...

3° AO, h. 632/Dj, prin Gj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 634/Ag, Db, Ph, Bz, Br, Ot, Tr, Il, prin Vl, Vn, Gr, Cl, Cţ şi rar If. Tl; *vergi* AO/Gj, Mh, Dj, prin Vl. Ot şi rar Tr; AMD/Tl, prin Ag, Db şi rar Vl, Vn, Br,

Ot, Tr, Cț; *vârgi* AO/rar Dj „muchia coasei"; cf. a m n á r 7°...

4° AO, h. 633/rar Tr; AMD, h. 635/rar Db „măseaua coasei"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

5° AO, h. 632/rar Dj „partea de sub muchia coasei, până la jumătatea de sus a acesteia".

6° AO, h. 631/rar Mh; AMD, Pl. 55/rar Cl, Cț „custura coasei"; cf. b á n t ă[1] 12°...

7° AMD, Pl. 56/rar Il „grebluță ataşată la coasă, ca să direcționeze brazda"; cf. c a r a g á ț ă 2°...

8° pl. vergi AO, h. 285/rar Dj „dungi în țesături"; cf. v r ă s t á 1°; art. **várga lui Călin** GM/rar Gr „model de țesătură în dungi".

9° AMD, h. 476/rar Db, Bz, Ot, Gr „şir cusut pe cămaşă"; cf. b i z b i z u r i 1°...

VARÍCĂ v. **valíce**.

VARICÉL s. n., pl. *varicéle* AMD, h. 107/rar Db, Tr, Il „varice"; cf. a r g í n t 1°...

VARÍCIE v. **valíce**.

VARICOCÉL s. n., pl. *varicocéle* AO, Pl. 12/prin Dj şi rar Ot; AMD, h. 107/rar Ag, Ph, Bz, Ot, Tl, Cț şi s. m., pl. *varicocéi* AMD/rar Ph „varice"; cf. a r g i n t 1°...

VARÍGE v. **valíce**.

VARIGOÁSĂ adj. f. AMD, h. 102/rar Cț „bolnavă de varice; varicoasă".

VARÍNCE v. **valíce**.

VARÍNGE v. **valíce**.

VÁRNĂ s. f. AFLR/rar Mh „varniță"; cf. t á i n i ț ă 4°.

VÁSE s. n. pl. **1° a fáce ~** AFLR/rar Db „a da de pomană diverse vase": Şi *făcám váse*, pomeneți; pân-la nouă capete: o dată căpițel, o dată *váse făcă*/820.

2° var. **vásuri** s. n. pl. AFLR/rar Tl „veselă"; cf. c i o b ă r i e...

VASÍLCĂ s. f. **1°** TDM II/rar Db „numele colindului (uratului) de Anul Nou".

2° áger la ~ AMD, h. 1 MN/rar Cl „inteligent, deştept"; cf. c u r á t...

VASILCÚȚĂ s. f. GM/rar Tr „obicei de Anul Nou (practicat de țigani)":[La Anul Nou] anumiți țigani împodobeau o păpuşă dintr-astea, zicea că e *vasilcúță*/781; cf. s í v a.

VÁSURI v. **váse 2°**.

VAŞCHÍU v. **baschíe 1°**.

VATÁ v. **vătálă 1°, 2°**.

VÁTĂ v. **vătálă 1°**.

VÁTĂLĂ v. **vătálă 1°**.

VÁTRĂ s. f., pl. *vétre* **1°** AO, Pl. 36/prin Dj; AMD, h. 184; 471 MN/prin Tr şi rar Ot, Cl „tindă folosită, de obicei, ca bucătărie"; cf. c e l á r 3°...; AMD, h. 471/rar Bz „bucătărie de vară"; cf. c ă s o á i e 4°...

2° de vátră loc. adj. GM/rar Cl „bun de făcut treabă în gospodărie; care se ocupă cu gospodăria": Eu am fost *dă vátră*... la ei, la frații mai mici/860; cf. c á s n i c...

3° de vátră loc. adj. AO/rar Dj; AMD/rar Db, Ot [d. țigani] „care nu e nomad; stabil, sedentar".

4° AO, h. 482/rar Gj, Dj „groapă în care se face focul la l o j n i ț ă".

5° AMD, h. 458 MN/prin Cl şi rar Tr, Il „partea, coaja de dedesubt a unei pâini"; cf. t á l p ă[1] 25°...

6° GO/rar Mh „pardoseala de pământ a casei"; cf. f u n d ă ț i i 2°...; **a fáce ~** AO, h. 197/rar Gj, Mh „a lipi cu pământ pe jos, în casă"; cf. l i z u í 2°...

7° AO, Pl. 72/rar Mh; GM/rar Il „teren, curățat de iarbă şi nivelat, pe care se treieră; arie"; cf. á r i e 2°...

8° art. **vátra stânii** AMD, Pl. 139-140/rar Gl, Il; **~ táberei** AO, h. 776/rar Mh „loc (bătătorit) în fața stânii, unde se odihnesc oile după muls"; cf. a m i e z ă t o á r e...

9° AMD, Pl. 91/rar Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Il, Cț „partea din fața stupului, curățată de iarbă, pe care se pot observa uşor albinele căzute moarte"; cf. a r i ó i[1] 7°...; AMD, Pl. 90/rar Ph [p. ext.] „stupină (în aer liber)": [Iarna] unii stupi se lasă pe *vátră*,

alții se bagă la adăpost/708; cf. a l b i n á - r i ț ă...

10° TDO/rar Dj; AMD/rar Bz „teren într-un lan (de porumb) cu plante nerăsărite sau fără rod": Ieri de dimineață m-am dus ș-am tăiat niște coceni la o *vátră* TDO/972; cf. p â r l ó g **4°**.

11° AMD, h. 602/rar Br „clin rămas nearat (la capătul sau la mijlocul unui teren)"; cf. a m n á r **9°**...

12° TDO/rar Gj; GM/rar Il „bază regeneratoare a unei tufe (de leuștean, de viță-de-vie etc.)": Puterea să meargă la *vátră* că să țină [vița] la secetă TDO/921. Un șarpe... într-o *vátră* așa de leuștean am văzut, ca o funioar-așa GM/858.

13° AFLR/rar Gr „suprafață, porțiune de teren care se deosebește de cel din jur prin prezența unei anumite vegetații sau pe care sunt puse în picioare mănunchiuri dintr-o plantă, ca și cum ar fi crescute natural": Era *vétre-vétre* dă ciuperci [pe deal]/827. [Cânepa] o puneam în picioare, câte trei-patru milici la un loc, câte trei-patru și făceam o *vátră* mare de cânepă/835; **~ de zméurá** AMD, h. 353/prin Tr și rar Cț „zmeuriș"; cf. b ă h ă n i ș...

14° AMD, h. 339 MN; 343/prin Tl „locul, stratul din grădină unde se răsădesc plantele din răsadniță"; cf. f i t ă r i e...; AMD, h. 339 MN/rar Tr [p. ext.] „grădină de zarzavat"; cf. g r ă d i n ă **5°**...

15° AO, h. 624/rar Vl, Gj, Dj, Ot; AMD, h. 627/Tr și rar Ag, Gr „așternutul unei clăi (de fân)"; cf. a ș t e r n ú t **2°**...

16° a fáce de pe ~ AMD, h. 144/rar Ag, Db [d. femei] „a naște"; cf. d o b â n d i **1°**...; **a fi pe ~** AMD/rar Db [d. lehuză] „a fi în stare (specială) de lehuzie, timp de șase săptămâni după naștere".

17° AO, h. 625; AFLR/prin Mh și rar Vl, Ot; AMD, h. 628/prin Db și rar Tr „partea, jumătatea de jos a unei clăi"; cf. c ă l c ă i **7°**...

18° TDO/rar Vl; GM/rar Tr „partea de jos, fundul fântânii": Băgam niște tuburi dă țiment sau îi facem și i le băgăm dă la *vátră* dă unde s-a-nceput apa și până la un metru-n sus GM/801.

19° GD/rar Cț „partea reziduală de la fundul căldării în care s-a fiert săpunul; reziduu la prepararea săpunului": Murdăria care s-a ales din grăsime și din carne, *vátra* săpunului, așa să spune/896; cf. b o r o g h i n ă **4°**...

20° GM/rar Gr „rest de țuică lăsată în c u r g ă t o a r e pentru cel care urmează la cazan": În hârdău-ăla mai lăsa ca o jumătate, un kil *vátră*, că... mai vine cineva după el și ăla nu mai are până iarăși curge ș-a lui, să bea d-acolo din *vátra* aia/825.

21° AMD, Pl. 162/rar Ot „partea de jos, podeaua de la ulucul morii"; cf. b l â n ă **10°**...

22° AMD, h. 334/rar Ag „c a r â m b la greblă"; cf. c o á r d ă[1] **9°**...

VATRÍCE v. **valíce**.

VĂCÁR s. m., pl. *văcári* **1° (de cai)** AO, h. 406/prin Dj și rar Vl, Ot; AMD, h. 271/rar Db, Ph, Bz, Tr „herghelegiu"; cf. c ă i é r...

2° GM/rar Db [la jocul b o b i c] „jucătorul care prinde bila în căciulă".

VĂCĂLÉIE v. **văşcălíe 1°**.

VĂCĂLUÍ vb. IV tranz. AO, h. 192/rar Vl; AMD, h. 179; GM/rar Vl „a netezi pereții tencuiți cu un strat subțire de pământ cu apă"; cf. d r i ș c u í **3°**...

VĂCĂLUIÁLĂ s. f. AO, h. 193/rar Vl; GM/rar Vl „strat subțire de lut cu care se netezesc pereții după tencuială; drișcuire": Casa din prima dată o izbești cu pământ, știi, cum e la noi, acolo n-avem de unde să scoatem nisip la munte; am făcut pământ mai subțire și am văcăluit-o, i-am dat *văcăluiálă* GM/671; cf. d r í ș c ă **3°**...

VĂCĂLUITOÁRE s. f. AMD, h. 701, 702/rar Vl „unealtă de zidărie cu care s e v ă c ă l u i e ș t e; un fel de drișcă"; cf. b l á n ă **13°**...

VĂCĂRÍE s. f., pl. *văcării* **1°** AO, h. 401; 406/Dj, prin Gj, Mh, Ot și rar Vl, Tr;

AMD, h. 264/Tr, prin Ag, Ot, Cţ şi rar Ph, Bz, Gr, Cl „cireadă de vaci": Dacă-i ducea la izlaz [caii], îi ducea tot cu *văcăriţa* AO/994. *Văcăriţe* e vitele din tot satu date pe izlaz AMD/821; cf. c i r e á d ă 3°...

2° GM/rar Ot, Tr, Il „vite multe, mulţime de vite".

VĂCEÁSCĂ adj. f., pl. *văcéşti*, **sféclă** ~ AO, Pl. 77/rar Mh „sfeclă furajeră"; cf. n a p 1°...

VĂCSÍ vb. IV tranz. **1°** TDO; AFLR/rar Gj, Mh „a vopsi": [Lâna] după ce-ai tors-o, o facem motche [...] ş-o *vacsím* TDO/948; cf. b u i[2]...

2° AMD, h. 276/rar Db „a însemna oile cu vopsea"; cf. c ă n i 1°...

3° var. **vopsí** vb. IV tranz. AFLR/rar Db „a însemna cu vopsea (roşie) invitatele la petrecerea bradului miresei": Am luat două fete şi am plecat *la fopsít*. Că *vopséaj* fetele, mă rog, şi mică şi mare. Care n-o *fopséaj* se supăra, zicea că n-ai invitat-o să vie [la brad]/819.

– var. **fopsí** vb. IV tranz. 3° AFLR/rar Db; **vocsí** vb. IV tranz. 1° GM/rar Ph.

VĂDÁN s. m., pl. *vădáni* **1°** AO, Pl. 22/rar Ot; AMD, h. 163/Bz, Br, Il, Cţ, prin Vn şi rar Tl „văduv"; cf. v ă d u v á r, v ă d u v ó i.

2° AO, Pl. 22/rar Vl, Dj; AMD, h. 164/Bz, prin Vn, Br, Gr şi rar Db, Il, Tl, Cţ „bărbat divorţat"; cf. b ă b á r...

3° s. m./adj. AMD, Pl. 100/rar Bz „(stup) rămas fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

VĂDÁNĂ s. f., pl. *vădáne* **1°** AO, Pl. 22/rar Vl, Mh; AMD, h. 165; GM; AFLR/Vn, Bz, Br, Il, Tl, Cţ, prin Db şi rar Ag, Gl, Tr, If, Gr „văduvă"; cf. b u r l á c ă 2°...

2° AO, Pl. 22/rar Dj „femeie divorţată"; cf. v ă d u v ă 1°.

3° AMD, h. 142/rar Gr „tânără care are copil nelegitim"; cf. c o p i l í t[2] 2°...

– var. **1° vădoánă** s. f., pl. *vădoáne* AFLR/rar Cţ.

VĂDOÁNĂ v. **vădánă 1°**.

VĂDÓI v. **văduvói 1°, 2°**.

VĂDRÚŢĂ s. f., pl. *vădrúţe* AFLR/rar Dj dim. de la *vadră* („găleată").

VĂDUOÁIE (4 sil.) s. f., pl. *văduoáie* AMD, h. 165/rar Tl „văduvă"; cf. b u r l á c ă 2°...

VĂDUÓI v. **văduvói 1°, 2°**.

VĂDUV s. m., pl. *văduvi* **1°** AO, Pl. 22/Dj, Ot, prin Vl, Gj şi rar Mh, Tr; AMD, h. 164/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Tl, Cţ şi rar Vl, Bz, Br, If „bărbat divorţat"; cf. b ă b á r...

2° s. m./adj. AMD, Pl. 100/rar Ag, Ot, Cţ „(stup) rămas fără matcă"; cf. b e z m é t i c...

VĂDUVĂ s. f. **1°** pl. *văduve* AO, Pl. 22; AFLR/Vl, Gj, Mh, Dj şi rar Ot, Tr; AMD, h. 165 MN/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Vn, Br şi rar Vl, Bz, If „femeie divorţată"; cf. v ă d á n ă 2°...

2° pl. **văduvi** AO, Pl. 22/rar Gj, Mh „femei cărora le-a murit bărbatul; văduve"; cf. b u r l á c ă 2°...

VĂDUVÁR s. m., pl. *văduvári* AO, Pl. 22/rar Vl; AMD, h. 163/rar Vl „văduv"; cf. v ă d á n 1°...

VĂDUVÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 98/rar Db „a distruge trântorii din stup"; cf. b á t e 3°...

VĂDUVÍŢĂ s. f., pl. *văduvíţi* AMD, h. 165 MN/rar Tl „văduvă"; cf. b u r l â c ă 2°...

VĂDUVÓI s. m., pl. *văduvói* **1°** AO, Pl. 22; AFLR/Gj, Mh, prin Dj şi rar Vl; AMD, h. 163/rar Vn, Tl „văduv"; cf. v ă d á n 1°...

2° AO, Pl. 22/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; AMD, h. 164/rar Vn, Tl „bărbat divorţat"; cf. b ă b á r 2°...

– var. **vădói** s. m. 1° AMD, h. 163/rar Vn; 2° AMD, h. 164/rar Vn; **văduói** (3 sil.) s. m. 1° AMD/rar Vn, Gl, Tl; 2° AMD/rar Vn, Tl.

VĂGÁŞ s. n., pl. *văgáşuri* **1°** AO, h. 327/rar Dj „vad în albia unui râu"; cf. b á l t ă 6°...

2° var. **ogáș** s. n., pl. *ogáșe* AO, h. 327/rar Mh „albia unei ape curgătoare"; cf. d e r e á 2°...

3° AO, h. 325; 330; TDO; AFLR/prin Mh și rar Gj „pârâu cu albia strâmtă".

4° GM/rar Db „șanț printre rândurile culturilor sau la marginea șoselei"; cf. c ă r á r e 1°...

5° pl. *văgáșe* AO, Pl. 131/rar Tr „lăcașul, scobitura în care sunt așezate pietrele morii; veșcă"; cf. o b ó d 6°...

– var. **ogâș** s. n., pl. *ogáșe* 1° AO, h. 327/rar Gj; 3° AO, h. 325/prin Mh și rar Gj; 4° AFLR/rar Mh; **zgăváș** s. n. 4° GO/rar Mh.

VĂGĂLÍE v. **vășcălíe 1°**.

VĂGHINÁȘ adj., pl. *văghinâși* AMD/rar Bz „de nimic, nevolnic, netrebnic"; cf. n i m í c u r ă.

VÁGÚȘ s. n. GM/rar Ph „șănțuleț, jgheab mic (prin care curge zerul din crintă)": Avem o crintă și... are puțin *văgúș* așa, de iese zăru/706; cf. c i o c^2 16°.

VĂÍ vb. IV intranz. GM/rar Tr [d. foc] „a izbucni": *Văgí* câte-o bălbătaie de foc/801.

VĂIÁLĂ s. f., pl. *văiéli* AO, h. 295/rar Mh „piuă (de bătut postavul)"; cf. p í u ă 5°...

VĂICĂRÍ vb. IV **1°** tranz. GM/rar Tr „a jeli, a boci mortul": Îl plângem [mortul], îl *văjcărím*/803; cf. c â n t á 2°...

2° refl., ind. prez. 3 sg. *se văicăre* AMD, Pl. 127–128/rar Ot [d. oi] „a behăi (când îi moare mielul)".

VĂLÁR s. m., pl. *válări* AFLR/rar Bz „flăcău care merge cu v ă l ă r i t u l".

VĂLÁRE s. f. AFLR/rar Bz „numele unui obicei la Anul Nou sau la Bobotează": Numai neața, plugușoru, plugu âl mare, *văláre*, cum să zicea atunci la Bobotează [...] mergea flăcăii cu *văláre*, mergea cu căldărușa cu apă și ei, cu busuioc/736; cf. v ă l ă r i t 1°.

VĂLĂRÍT s. n. **1°** GM; AFLR/rar Vn, Bz „numele unui obicei practicat de flăcăi în noaptea de Sfântul Vasile": La noi [de Sfântul Vasile] flăcăii să duc, cum să spune, cu *vălărítu*; să adună băieți mai mulți și o ia prin sat, din casă în casă și strigă „hăp, hăp" GM/736; cf. v ă l ă r e.

2° AMD/rar Br „nume al unui obicei a doua zi de Paști: tinerii umblă prin sat cu lăutarii, intrând în casele unde sunt fete de măritat".

VĂLĂTÚC 1° s. n., pl. *vălătúce* AMD, h. 648/rar Bz, Tl „tăvălug"; cf. a r í c i u l 2°...

2° s. n., pl. *vălătúce* AMD, Pl. 121–122/rar Ag, Gr „val, trâmbă (de pânză)"; cf. c ă p ă t ă i 6°...

3° s. m., pl. *vălătúci* GM/prin Cl „grămadă, sul de ciulini adunați de vânt și purtați pe câmp": Ba și *vălătúc* du pă câmp adunam, că viermii de mătase mai repede să urca pă *vălătúc*/866.

4° var. **veletiúc** (3 sil.) s. n., pl. *veletiúce* AO, h. 234/rar Gj „vergea de întins aluatul"; cf. d r i h ó l ț...

– var. **fălătóc** s. n., pl. *fălătoáce* 4° AO, h. 234/rar Mh; **fătălúg** s. n., pl. *fătălúge* 1° AMD, h. 648/rar Cl, Cț; **vătălúg** s. n., pl. *vătălúge* 1° AMD/rar Cl, Il; 2° GM/rar Cl.

VĂLĂU s. n., pl. *vălăie* **1°** AO, h. 226; TDO/Gj, prin Mh și rar Dj; *văláie*/rar Vl, Gj; *văléie* AFLR/rar Gj; *vălăuă* AO/rar Vl „jgheab din lemn scobit, din piatră sau din scânduri, folosit la adăpatul sau hrănirea animalelor"; cf. b l í d 3°...

2° AO, h. 784/rar Mh „jgheab din lemn scobit, în care se pune cașul la scurs, crintă"; cf. á l b i e 3°...

3° AO, h. 681/rar Mh „vas din doage folosit la pritocitul vinului"; cf. á l b i e 4°...

VĂLĂÚȚ s. n., pl. *vălăúțe* GO/rar Gj dim. de la v ă l ă u 1°.

VĂLCEÁ s. f., pl. *válcéle* **1°** AO, h. 329/rar Vl, Dj „vale, vâlcea": cf. a ș e z ă t ú r ă...

2° AMD, h. 537/rar Db „pârâu"; cf. b á l t ă 5°...

3° var. **vâlceá** s. f., pl. *vâlcéle* GM/rar Ph „băltoacă (formată din apă de ploaie)"; cf. b ă l t o á r e...

– var. 2° **vâlceă** s. f., pl. *vâlcéle* AO, h. 325/rar Vl; AMD, h. 537/rar Db.

VĂLCÉL s. n., pl. *vâlcéle* AMD, h. 537; AFLR/rar Db, Cl „pârâu mic"; cf. b â r â c ă 1°...

VĂLCUÍ vb. IV refl. AMD/rar Br [d. pământ] „a se așeza, a se tasa".

VĂLENÁR s. m., pl. *vălenâri* GM/853 „locuitor din cătunul La Vale (comuna Poiana, județul Ialomița)".

VĂLÍ v. **velí**.

VĂLIMĂREÁN s. m., pl. *vălimăréni* AMD/767 „locuitor din comuna Valea Mare".

VĂLIȘÓR s. n. GM/rar Il dim. de la *val* (de pânză).

VĂLMĂȘÍE s. f., pl. *vălmășii* AFLR/rar Vl „stăpânire în comun, de către mai mulți proprietari, a unei moșii, devălmășie".

VĂLMĂTĂCÍT adj., f. *vălmătăcítă* GM/rar Ot „buimăcit, ametit": Eu... *vălmătăcítă* din somnu-ăla și mi-era fricã dă mama cã mă bate/761; cf. a m e g í t...

VĂLMĂTĂȘEÁLĂ s. f. AMD/rar Db „confuzie, dezordine, învălmășeală": Noi earam cu iuva aia, cu războiu, în *vălmătășála* aia/700; cf. i ú v ă.

VĂLNIC v. **vălníc 2°**.

VĂLOÁGĂ v. **vălúg 9°**.

VĂLÓG v. **vălúg 3°, 7°–9°**.

VĂLÚC v. **vălúg 1°, 2°**.

VĂLÚG s. n., pl. *vălúge* **1°** AO, Pl. 106/rar Ot; AMD, h. 648/rar Tr „tăvălug"; cf. a r í c i u l 2°...

2° GM/rar Ot „cilindru, tambur pe care se înfășoară lanțul la fântână"; cf. b e d r e á g 2°...

3° AMD, Pl. 121–122/rar Ag, Db, Ot „val, trâmbă de pânză"; cf. c ă p ă t â i 6°...

4° GO/rar Dj; GM/rar Tr și s. m., pl. *vălúgi* GM/rar Tr „vălătuc de bumbac, de lână": Bumbacu să da la mașină, să face *vălúgi*, așa mari le făcea... ca lâna GM/802; cf. v a l 1°...

5° var. **vălúgă** s. f., pl. *vălúgi* AMD, Pl. 103/rar Tr „grămadă, păpușă de fuioare"; cf. b o c c e á 5°...

6° AO, Pl. 129/rar Dj, Tr; *vălúguri*/rar Vl „rotiță dințată care, împreună cu roata mai mare, acționează piatra alergătoare la moară"; cf. c â r s t é i 2°...

7° AO, Pl. 130/rar Tr „târcoala morii"; cf. m a r t á c 10°...

8° var. **vălóg** s. n., pl. *văloáge* AO, Pl. 127/rar Mh „roata morii"; cf. c i ú t u r ă 7°...

9° var. **vălóg** s. n., pl. *văloáge* GO/rar Mh „scândură îmbrăcată cu un amestec de pământ și fân sau paie, din care se face tavanul"; cf. v ă l ú ș 1°.

10° s. m., pl. *vălúgi* AO, h. 709/rar Vl, Gj, Mh „(vălătuc mic din) fire de cânepă nedezvoltată care, după cules, rămân pe cânepiște"; cf. b o d í n i...

11° var. **valóg** s. m., pl. *valógi* AO, h. 708/rar Mh, Dj „cânepă de toamnă"; cf. a z m á n 2°...

– var. **valóg** s. m., pl. *valógi* 10° AO, h. 709/prin Vl și rar Mh, Dj; **văloágă** s. f., pl. *văloáge* 10° AO/rar Vl, Gj, Dj și adj., **cânepă** ~ 10° AO/rar Gj; **vălóg** s. n. și m., pl. *văloáge* 1° AO, Pl. 106/rar Dj; 10° AO/rar Mh; *vălógi* 4° GO/rar Mh; 10° AO, h. 498; 709/Gj, Mh, Dj și rar Vl; **vălúc** s. n., pl. *vălúce* 2° AFLR/rar Ct; 3° AMD, Pl. 121–122/rar Tr.

VĂLUÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a înfășura firele de urzeală pe sulul dinapoi al războiului; a înveli"; cf. d e z v ă l u í 1°...

VĂLÚȘ 1° s. n., pl. *vălúșe* GO/rar Mh „scândură îmbrăcată cu un amestec de pământ și fân sau paie, din care se face tavanul"; cf. v ă l ú g 9°.

2° s. m., pl. *vălúși* AO, h. 709/rar Mh „(vălătuc din fire) de cânepă nedezvoltată (încurcate) care, după cules, rămân cânepiște"; cf. b o d í n i...

3° s. n. TDO/rar Mh „ghemotoc din cârpă pentru spălat vasele; spălător": Oala bună, ştii, frecată bine [...] frecată bine cu *vălúşu,* cu apă caldă/957; cf. p a c e a ú r ă.

VĂMÁR s. n., pl. *vămáre* AO, Pl. 131/rar Vl „covată la moară"; cf. c ă p i s t é r e 4°...

VĂMÁŞ s. m., pl. *vămáşi* GM/rar Ph „poreclă dată oamenilor de la şes de către cei de la munte"; cf. c o j á n 1°.

VĂMĂRÍE s. f., pl. *vămării* AO, Pl. 131/rar Gj „covată la moară": *Vămărie* [era] de unde lua vama la făină/921; cf. c ă p i s t é r e 4°...

VĂPÁIE s. f., pl. *văpăi* **1°** AMD, h. 234/rar Cl „opaiţ făcut dintr-un fitil introdus într-o strachină cu unturâ"; cf. o p á i ţ 2°...

2° GM/rar Cl „flacără obţinută din arderea unor substanţe inflamabile în cadrul unor obiceiurilor din seara de Lăsatul secului de Paşti": Leagă cauciucuri d-alea-ntr-o prăjină mare şi le dă foc, şi umblă copiii cu ele pă stradă [...] *văpăi,* aşa auzeam şi eu că zice copiii/828.

VĂPSÉLI v. **vopséluri**.

VĂPSITÓR s. m., pl. *văpsitóri* TDO/rar Gj „vopsitor, boiangiu"; cf. b o a g í u...

VĂRÁ vb. I tranz. şi refl. pas. AMD; GM; AFLR/Il, prin Bz, Cl şi rar Ph, Vn, Br „a (se) culege cânepa de varâ": Ne duceam ş-o *vărám* [cânepa], intram frumos pân ea [...]ş-o alegeam numa p-aia de varâ GM/720; cf. î n v ă r á 1°.

VĂRÁTIC[1] adj. **1°** AO, h. 613/rar Dj; AMD, h. 617/Ot, Gr, prin Db şi rar Vl, Ag, Tr, Cl, Il, Tl, Cţ [d. grâu] „copt înainte de vreme; pripit"; cf. f o r ţ á t 1°...

2° AO, h. 584/rar Ot [d. pământ] „afânat prin arătură de varâ"; cf. v ă r ó s 2°.

3° f. pl. **vărátici** AO, h. 477/prin Vl; AMD, h. 355/rar Vl [d. mere] „văratice".

VĂRÁTIC[2] s. n. AMD, Pl. 158–159/Ag, prin Vl, Il şi rar Ph, Ot, Gr, Cl „plată, taxă plătită pentru văratul animalelor".

VĂRGĂLUÍ vb. IV tranz. **1°** AMD, h. 634/rar Tl „a schimba, a înlocui măseaua (v a r g a 4°) la coasă".

2° AMD, h. 634/rar Vn „a pune grebluţă (v a r g ă 7°) la coasă".

VĂRGĂRÍE s. f., pl. *vărgării* AMD, h. 635/rar Gr „măseaua coasei"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

VĂRGEÁ v. **vergeá 1°, 3°, 4°, 7°**.

VĂRGÉL s. m., pl. *vărgéi* AMD, Pl. 80; 118; GM/rar Ag, Db „vergea": Brânza o punem în cârpă dă tifon şi le punem p-un... băţ aşa, un *vărgél* îi spunem noi, şi să scurge GM/684; cf. d r e á v ă 2°.

VĂRGELÍ v. **vergelí**.

VĂRGÓI s. n., pl. *vărgoáie* AMD, h. 634/rar Ag, Ph „grebluţă ataşată la coasă pentru direcţionarea brazdei"; cf. c a r a g á ţ ă 2°...

VĂRGUÍ vb. IV tranz. şi refl., ind. prez. 1 sg. *vărguiésc* AO, h. 632/rar Dj; AMD, h. 634/rar Db, Cţ; *vărgui* AMD, h. 634; Pl. 55–56/rar Ag, Tr „a (se) adăuga o vargă peste muchia coasei pentru a-i mări rezistenţa sau pentru a o repara (când se rupe)": [Coasa] o mai *vărguí* la ţigan, e mai durabilă AMD, h. 634/798.

VĂRJEÁUĂ v. **vergeá 3°**.

VĂRNICEÁN s. m., pl. *vărnicéni* AMD/701 „locuitor din satul Varniţa".

VĂROÁSĂ adj. f., **boálă ~** AO, h. 693/rar Dj „boală a nimfei de albină care se albeşte (ca varul) în interior".

VĂRÓS adj. **1°** AO, h. 693/rar Dj [d. puietul de albine] „ajuns (de timpuriu, de cu varâ) în stare de nimfă".

2° AO, h. 584/rar Ot [d. pământ] „afânat prin arătură de varâ"; cf. v ă r á t i c[1] 2°.

VĂRSÁ vb. I **1°** intranz. AFLR/rar Vn [d. ape] „a se revărsa, a inunda"; cf. a r u n c â 3°...

2° tranz. şi refl. **a ~ (frúnza)** AO, h. 512; 665; AFLR/rar Mh, Dj „a da frunză; a înfrunzi": [Viţa-de-vie] mugurează, apoi face ochiuri, pe urmă *vársă frúnza* AO, h. 665/937. Codru e pădurea atunci când e

frunza verde, când *se vársă* pădurea AO, h. 512/970; cf. d e s p i c á...

3° tranz. **a ~ lăstár** GO/rar Dj [d. viţa-de-vie] „a da, a face lăstari": Desface la căpuşă [viţa], ca să poată ea *să-şi vérsă lăstáru*/983; cf. l ă s t ă r í 2°.

4° tranz. şi refl. AMD, Pl. 70/rar Gr, Cţ [d. viţa-de-vie] „a face struguri mici (şi puţini); a fi mănată"; cf. m ă l u r i...

5° tranz. **a ~ boábe** AO, h. 601, 602/rar Ot [d. porumb] „a face boabe; a lega rod"; cf. a r u n c á 2°...

6° tranz. GM/rar Ot [d. rariţă] „a da la o parte ţărâna; a revărsa": Băga [rariţa] în porumb, *vărsá*-n lături aşa, p-ormă plecam şi-i îngropam/772.

7° refl. AO, h. 584; 588/rar Vl, Ot [d. pământ, ţărână] „a se sfărâma (cu uşurinţă)": Pământu care *să vársă* să ară bine, nu să ţine curea/917; cf. f r ă g e z á 1°...

8° intranz. GM/rar Gr [d. pereţi, ziduri] „a se desface, a se da într-o parte; a se dărâma": La colţuri trebuie să fii atent să... să să pună peste al doilea tălpici, trebuie să pună neapărat şi p-al treilea, să vie încheieturi, ca să nu *vérse* colţurile casei/826; cf. f ă r â m á 4°...

9° refl. **a se ~ de zíuă** AO, h. 308/rar Vl, Mh; ~ ~ ~ **zori de zi**/rar Tr; ~ ~ ~ **zórile**/Mh, Dj, Ot şi rar Vl, Gj, Tr; AMD, h. 504/Ot, Tr şi rar Vn „a se lumina de ziuă, a se face ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

VĂRSÁT[1] adj., pl. *vărsáţi*, f. *vărsátă*, pl. *vărsáte* **1°** AMD, Pl. 70/rar Gr, Cl [d. struguri] „mulţi şi mici (ca meiul)"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

2° TDO/rar Vl [la pl.; d. lemne] „aruncate împrăştiat": [Lemnele] le plutea pe Lotru până la Brezoi, aşa *vărsáte* pe apă/902.

3° AO, h. 584/rar Mh [d. pământ] „sfărâmicios; afânat, mărunt"; cf. a r s...

4° GM/rar Ot „bolnav de hernie; boşorogit": Da e bolnav acuma, este... nu mai spuneţi dumneavoastră, e *vărsát*... aicea jos/759; cf. b e t e á g 4°...

VĂRSÁT[2] s. n. **1°** AMD, Pl. 91–92/rar Ag „boală a puietului de albine; locă"; cf. î m p i e t r i r e...

2° art. **vărsátul zórului (zórilor)** AO, h. 308/prin Mh şi rar Gj, Dj; AMD, h. 504; GM; AFLR/rar Ot, Tr, Gr „revărsatul zorilor; zori de zi": Spăla copilu în *vărsátul zórului* GM/775; cf. l u m i n á t...

VĂRSĂTÓR adj. AO, h. 584/rar Mh [d. pământ] „care se (re)v a r s ă; afânat"; cf. a r s...

VĂRSĂTÚRĂ s. f., pl. *vărsătúri* **1°** AO, h. 330/prin Dj şi rar Vl, Ot; AMD, h. 541/prin Ph şi rar Ag, Db, Bz, Ot, Tr, Gr, Il „locul de împreunare a două ape curgătoare; confluenţă"; cf. î n t â l n í r e...

2° AO, h. 334/rar Dj; AMD, h. 545/rar Ph, Vn, Bz „viitură, aluviune"; cf. a l i m á n...

3° AO, h. 334/rar Dj; AMD/rar Br „revărsare de ape; inundaţie"; cf. î n é c 2°...

VĂRUÍ vb. IV tranz. GM/rar Db, Br, Tr „a trata sămânţa (de grâu) cu zeamă de var": *Văruiám* grâul cu var [...] îl *văruiám*, din cauză să nu fie mălură/794.

VĂRÚICĂ (3 sil.) s. f., pl. *vărúici* **1°** AO, h. 160/prin Gj, Mh, Dj şi rar Ot „verişoară primară"; cf. v ă r ú ţ ă, v e r i.

2° AO, Pl. 16/rar Ot; **~ al dóilea**/prin Gj şi rar Mh, Dj „verişoară de-a doua"; cf. d ó i l e a 3°...

3° TDO/rar Mh „termen special pentru o prietenă dobândită în cadrul obiceiului î n v ă r u i c i t; surată"; cf. f â r t á t ă...

VĂRÚŢ s. m., pl. *vărúţi* AO, Pl. 15/rar Mh „văr (primar)"; cf. c r ú c e 19°...

VĂRÚŢĂ s. f., pl. *vărúţe* **1°** AO, h. 160/rar Vl, Mh, Dj „verişoară primară"; cf. v ă r ú i c ă 1°...

2° ~ al dóilea AO, Pl. 16/rar Vl „verişoară de-a doua"; cf. d ó i l e a 3°...

VĂRZÁR **1°** s. m., pl. *vărzári* AO, Pl. 75/rar Gj „grădinar"; cf. c o m a n d ó r.

2° s. n. AMD, h. 463 MN/rar Vn, Gr; AFLR/rar Tl „un fel de plăcintă cu diverse umpluturi (dovleac, ceapă, mărar, jumări etc.)"; cf. c l ă t i t ă 1°.

VĂRZEÁ [vărzá] s. f., pl. *vărzéle* [vărzăle] AO, h. 229/rar Mh „nojiță (de legat opincile pe picior)"; cf. a g ă ț ă t o á r e 3°...

VĂSÁR s. n., pl. *văsáre* AMD, h. 227/rar Ph „dulap pentru vase"; cf. l á v i ț ă 3°...

VĂSĂRÍME s. f. colect. GM/rar Tr „vase multe și felurite; văsărie"; cf. c i o b ă r í e...

VĂSÁI s. m., **Sân ~** TDO/rar Dj „Sfântul Vasile".

VĂSC s. n., pl. *văscuri* GM/rar Ag „ramură de prun degenerată": Acest *văsc* crește cu frunză mai măruntă, dar are ramuri dese/786.

VĂSCÚT adj., f. *văscútă*, pl. *văscúte* 1° AMD, h. 210 MN/rar Bz, Br [d. lemne] „cu putregai (care nu arde bine)".

2° AMD, h. 357/rar Br [d. prune] „nedezvoltată normal, care cade din pom înainte de coacere"; cf. î n g u r l u p á t ă...

3° AMD/rar Br [d. laptele pus la prins] „care nu se leagă": Laptele [care nu e bun] nu se prinde bine, rămâne *văscút*, ca și lemnul care nu arde/737.

VĂȘCĂLIE s. f., pl. *văşcălii* **1°** AO, h. 262/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 457/Cl, prin Il și rar Ag, Db, Cț „văcălie, veșcă la sită"; cf. c a s n á c...

2° AMD, Pl. 167/rar Db „lăcaș în care este fixată piatra zăcătoare la moară"; cf. o b ó d 6°...

3° AMD, Pl. 164/rar Db „fiecare dintre cele patru lemne (încovoiate) care strâng piatra zăcătoare la moară"; cf. c o r l á t ă 8°...

– var. **1° gămălíe** s. f. AMD, h. 457/rar Gr; **găvălíe** s. f./rar Il; **măgălíe** s. f., pl. *măgălii* AFLR/rar Gr; **văcăléie** s. f., pl. *văcăléi* AO, h. 262/rar Gj; **văgălíe** s. f., pl. *văgălii* AMD/rar Ag, Gr; **veșcălíe** s. f., pl. *veșcălii*/prin Ph și rar Db.

VĂTĂF s. m., pl. *vătáfi* **1°** AO, h. 418; TDO/prin Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 282/prin Tr și rar Vl, Ag, Ph, Cl, Il, Cț; *vătăși* AO/rar Ph „șeful, mai marele ciobanilor la stână; baci"; cf. m o c á n 2°...

2° AO, h. 418/rar Gj „denumirea fiecăruia dintre proprietarii de oi în ziua când le vine rândul să-și ia brânza de la stână".

3° pl. *vătăși* AO, h. 619/rar Vl „snopul pus deasupra unei clăi, pentru a o apăra de ploaie; popă"; cf. c a l 9°...

VĂTÁLĂ s. f. **1°** pl. **vătăli** AMD, Pl. 111/rar Ph „vătale"; cf. b ă t e á l ă 1°...

2° pl. *vătăle*, *vătăli* AMD, h. 385/rar Ag „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

3° var. **vatálă** s. f., pl. *vatále* AFLR/rar Cț „șir de bucăți (late) de lemn legate pe o funie, pus la gâtul cailor ca să nu se sugrume la treierat"; cf. c r i v e á 5°...

– var. **vatá** s. f., pl. *vatále* 1° AMD, Pl. 111/rar Cl, Il, Cț; 2° AMD, h. 385/rar Il; *vătăle* 1° AMD/rar Db, Ph, If; **vátă** s. f., pl. *vătăle* 1° AO, h. 726/rar Gj, Mh; **vătălă** s. f., pl. *vătăle* 1° AO, h. 726; Pl. 119/Mh; **vétălă** s. f. 1° AO, h. 726/rar Mh.

VĂTĂLÁN v. **vătărăn 2°**.

VĂTĂLÓGI v. **vătăróg 2°**.

VĂTĂLÚG v. **vălătúc 2°**.

VĂTĂRÁN s. m., pl. *vătăráni* **1°** AO, h. 750/rar Mh „iepure mare (de peste un an)"; cf. ș ă p l á n...

2° AMD, Pl. 124–125/rar Ag, Tr „iepure între cinci luni și un an"; cf. c â r l á n 1°...

– var. 2° **vătălán** s. m., pl. *vătăláni* AMD, Pl. 124–125/rar Ag.

VĂTĂROÁGĂ s. f., pl. *vătăroáge* **1°** AO, h. 751/rar Gj; AMD, Pl. 124/rar Ag „iadă de un an"; cf. c â r l á n ă 3°...

2° AMD, Pl. 124/rar Ag „mia de un an"; cf. c â r l á n ă 1°...

VĂTĂRÓG s. m., pl. *vătărógi* **1°** AO, h. 546/prin Dj; AMD, h. 434 MN/rar Tr „iepuroi (mare)"; cf. b ă s c ă l á n...

2° AO, h. 546; 750/prin Dj; AMD, h. 434 MN; Pl. 124–125/rar Ag, Ot, Tr, Gr „iepure tânăr (până la un an)"; cf. c â r l á n 1°...

3° AO, h. 546/rar Dj „pui de iepure"; cf. p â r c i[2] 3°...

4° AO, h. 749/rar Gj; AMD, Pl. 125–126/rar Ag „ied (până la un an)"; cf. v ă t ú i 6°.

5° AMD, h. 669/rar Ag „miel (până la un an)"; cf. m â n z 3°...

– var. 2° **vătălóg** s. m., pl. *vătălógi* AMD, Pl. 125–126/rar Db; **vătărúg** s. m., pl. *vătărúgi*; **vătărúgă** s. m., pl. *vătărúgi* AMD, Pl. 124–125/rar Tr.

VĂTĂRÚG v. **vătăróg 2°**.

VĂTĂRÚGĂ v. **vătăróg 2°**.

VĂTĂȘÉL s. m., pl. *vătășéi* **1°** AFLR/rar Cț „paznic, om de serviciu la primărie".

2° AMD, h. 576/rar Cl, Cț „factor poștal (în sat)"; cf. f á c t o r...

3° AO, h. 541/rar Gj „gonaci, hăitaș"; cf. a l e r g ă t ó r 3°...

VĂTĂȘÍȚĂ s. f., pl. *vătășițe* GO/rar Dj „femeie participantă la formația de c ă l u ș a r i"; cf. c r ă i ț ă 1°.

VĂTOÁICĂ s. f., pl. *vătoáice* AMD, Pl. 125–126/rar Tr „iepuroai-că"; cf. i e p u r ó i c i...

VĂTOÁIE s. f., pl. *vătoáie* AO, h. 751/rar Dj „iadă de un an; vătuie"; cf. c â r l á n ă 3°...

VĂTRÁI s. n., pl. *vătráie* **1°** AMD, h. 210/rar Ot „făraș"; cf. c a p á c 9°...

2° pl. **vătráiuri** AO, Pl. 29/rar Dj; AMD, h. 209/rar Vn, Bz, Cț „vătraie de scormonit jarul"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

3° s. m., pl. *vătrái* AO, h. 649/rar Dj „lambă la căruță"; cf. a j u t ó r 10°...

4° GM/rar Ot „bucată de fier fixată la leucă, pentru a sprijini piciorul la urcarea în căruță": Este la roata căruții d-exemplu, la leuca care vine la roată dă ține roata, este un *vătrái*, un fel dă fier așa... pus acolo la leucă, care pune omu picioru pă el dă să suie în car/775.

5° GO/rar Mh „chitonag"; cf. a r á c 1°...

6° AMD, h. 658/rar Cl „orcic"; cf. c a n t á r 3°...

7° AMD, Pl. 171–172/rar Ot „unealtă folosită în dogărie pentru curățat muchiile de la doagele din interiorul unui vas"; cf. c á ț ă 2°...

8° AO, h. 644/rar Gj „cârceie (la proțap)"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

9° AO, h. 496/rar Gj „limbă la meliță"; cf. b ă t á g...

– var. 1° **vlătrái** s. n., pl. *vlătráie* AMD, h. 210/rar Ag.

VĂTRÁR s. n., pl. *vătráruri* AMD, h. 209/rar Vl „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

VĂTRĂIÁȘ s. n., pl. *vătrăiáșe* AMD, h. 209/rar Gr, Cl „vătrai"; cf. c i o á c ă[1] 14°...

VĂTÚI s. m., pl. *vătúi* **1°** AMD, h. 434; 670; Pl. 124–125/Ag, Ot, Tr, Cl, Il, prin Db, If, Gr și rar Vl, Bz, Br, Cț „pui de iepure; iepure mic"; cf. p â r c i[2] 2°...

2° AMD, Pl. 124–125/rar Ph „iepure până la un an"; cf. c â r l á n 1°...

3° AMD, Pl. 124 –125/prin Ag și rar Vl, Tr „iepure (în general)"; cf. i e p ú r e 2°; AMD/rar Cț „denumire dată iepurelui de către țigani"; cf. i é p u r e 2°.

4° AO, h. 546/rar Vl, Dj, Ot „iepuroi"; cf. b ă s c ă l á n...

5° AMD, h. 670; Pl. 124- 125/rar Ag, Ph, Ot, Tr, Gr „ied între unu și doi ani"; cf. m i ó r 4°...

6° AMD, Pl. 124–125/rar Ot „ied sub un an"; cf. v ă t ă r ó g 4°.

7° AMD, Pl. 124–125/rar Ph „țap (între doi și trei ani)"; cf. p â r c i[2] 1°.

8° AMD, Pl. 124–125/rar Vl „ied (în general)"; cf. c ă p r é ț i...

9° AMD, Pl. 124–125/rar Br „miel fătat primăvara devreme, de timpuriu".

10° AMD, Pl. 124–125/rar Bz „pui (de găină, de rață, de iepure etc.)".

11° AMD, Pl. 124–125/rar Tl „copil trecut de un an".

12° AMD, Pl. 124–125/rar Vl [iron.] „băiețandru, copilandru"; cf. b ă i e c á n...

13° AO, h. 750/rar Mh; AMD, Pl. 124–125/rar Bz, Br „tânăr, bărbat burlac": *Vătúj* la noi înseamnă un om care trăiește în singurătate, fără femeie AMD/745.

VĂTÚICĂ s. f., pl. *vătúici* **1°** AMD, Pl. 125–126/rar Tr „pui de iepure (de parte femeiească)"; cf. v ă t ú i e 1°.

2° AMD, Pl. 125–126/rar Ot „iepuroaică"; cf. i e p u r ó i c i...

3° AMD, Pl. 125/rar Tr „iadă de un an"; cf. c â r l á n ă 3°...

VĂTUIÁNDRU s. m., pl. *vătuiándri* AMD, h. 434 MN/rar Ot „puiandru de iepure; vătui"; cf. c â r l á n 1°...

VĂTÚIE s. f., pl. *vătúi* **1°** AMD, Pl. 125–126/Il, prin Cl şi rar Tr, Cţ; *vătúie*/rar Ag, Ot, If, Cţ „pui de iepure de parte femeiască"; cf. v ă t ú i c ă 1°.

2° pl. *vătúie* AMD, PL. 125–126/rar Ph, Cţ „iepuroaică de un an".

3° AMD, Pl. 125–126/rar Ph „iepuroaică până la un an".

4° AMD, Pl. 125–126/rar Ag, Ot, Tr, Cţ „iepuroaică"; cf. i e p u r ó i c i...

5° AMD, Pl. 125–126/prin Ag şi rar Ph, Vn, Bz, Tr „iadă între unu şi doi ani"; cf. n o á t i n ă 1°.

6° AMD, Pl. 125–126/rar Ph „iadă, capră de doi-trei ani"; cf. m i o á r ă 2°.

7° AMD, Pl. 125–126/rar Tr „iadă, pui de căprioară".

8° AMD, Pl. 125–126/rar Br „mia fătată de timpuriu".

9° AMD, Pl. 124–125/rar Br „capră stearpă".

10° AMD, Pl. 125–126/rar Tl „fetiţă"; cf. f e t i ş c á n ă.

VĂZ s. n., pl. *văzuri*, art. **văzul óchiului** AO, h. 33/rar Ot „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

VĂZOÁSĂ adj. f., pl. *văzoâse* GM/rar Db „care se vede bine; vizibilă": Are aluniţe *văzoâse*/816.

VÁGĂ s. f., în expr. **a o ţíne ~** AMD/rar Gr „a o ţine fără întrerupere; a o ţine una; a fi încăpăţânat".

VÂJĂÍ vb. IV tranz. AO, h. 899/rar Dj „a sufla în cărbuni pentru a aţâţa focul".

VÂJÂÍT adj., pl. *vâjâíţi* AMD, h. 156/rar Br [iron.] „ameţit de băutură; cherchelit"; cf. a b ţ i g u í t...

VÂJDÁU s. n. GM/rar Bz „cârd de oi, turmă mică"; cf. b ă ţ ă r ă u...

VĂJDIÓC v. **vâjdóc 2°**.

VÂJDÓC s. n., pl. *vâjdoáce* **1°** AMD, h. 673; GM/prin Bz, Br şi rar Ph, Vn; *vâjdócuri* AMD; TDM II/rar Ph „cârd de oi, turmă mică"; cf. b ă ţ ă r ă u...

2° AMD, Pl. 131/rar Bz, Br „turmă (de peste o sută de oi)"; cf. c i r e á d ă 3°...

– var. **vâjdióc** (2 sil.) s. n., pl. *vâjdioáce* 2° AMD, Pl. 131/rar Vn; **vâjdóg** s. n., pl. *vâjdoáge* 1° AMD, h. 673/rar Ph.

VÂJDOCÉL s. m., pl. *vâjdocéi* AMD, h. 673/rar Bz dim. de la v â j d o c 2°; „cârd de oi"; cf. b ă ţ ă r ă u...

VÂJDÓG v. **vâjdóc 1°**.

VÂJGÂU s. m., pl. *vâjgăi* GM/rar Cţ „soi de peşte mic".

VÂJÍ vb. IV tranz. AMD/rar Cl „a improviza, a încropi un adăpost (din coceni de porumb)".

VÂJLÁN v. **vlăjár 2°**.

VÂJMÁC s. GM/rar Bz „vânt puternic; vârtej": Vine un *vijmác* mare şi-ţi ia [fânul] cu furcă cu tot; cf. a r a l í e...

VÂL, ~ ~ interj. GM/rar Vn „cuvânt care imită zgomotul produs de valuri".

– var. **vâr**, ~ ~ interj. GM/rar Vn.

VÂLANÍC v. **vălnic 1°, 2°**.

VÂLCÂÍ vb. IV intranz. GM/rar Gr [d. flacără] „a pâlpâi": *Vîlcîje* lampa/821.

VÂLCEÁ v. **vălceá 2°, 3°**.

VÂLGÁRE v. **vurvoáre**.

VÂLNANÍC v. **vălnic 2°**.

VÂLNEC v. **vălnic 3°**.

VÂLNIC s. n., pl. *vâlnice* **1°** AO, h. 303/Vl, prin Gj, Dj, Ot şi rar Mh; AMD, h. 494/prin Ag, Db, Ot; *vâlniciuri* AMD/rar Ag „un fel de fustă din postav, de obicei cusută cu flori şi cu fir metalic"; cf. c a t r i n ţ ă 5°...

2° AO, h. 304/Gj, prin Vl, Mh şi rar Dj, Ot; AMD, h. 495; GM/Ag, prin Vl, Db, Ot, Tr şi rar Gr „fotă": Ş-avea *vîlnice* dă... licurea pământu când le luam pă noi; *vîlnice*-alese, alese cu fluturi pă ele şi erea lungi până-n pământ GM/778; cf. b o c c e á 2°...

3° AO, h. 303; 305/prin Dj şi rar Mh, Ot; AMD, h. 496/prin Tr şi rar Db, Ot; *vâlnici* AMD/rar Db „catrinţă din două

bucăți, una în față și una în spate"; cf. a n d r ó c 2°...

4° AMD, h. 496/rar Ph „partea din spate a catrinței"; cf. c a t r í n ț ă 3°...

– var. **vâlníc** s. n., pl. *vâlnice* 2° AMD, h. 495/rar Ot; **vâlaníc** s. n., pl. *vâlanice* 1°, 2° AO, h. 303, 304/rar Ot; **vâlnaníc** s. n., pl. *vâlnanice* 2° AO, h. 304/rar Dj, Ot; **vâlnec** s. n., pl. *vâlnece* 3° AMD, h. 496/rar Db, Ot, Tr; **vârlaníc** s. n., pl. *vârlanice* 4° AO, h. 305/rar Ot; **volaníc** s. n., pl. *volanice* 1°, 2° AO, h. 303, 304/rar Dj.

VÂLPÓI s. m., pl. *vâlpói* AMD, h. 433 MN/rar Tr, Gr „vulpoi".

– var. **hulpói** s. m., pl. *hulpói* AMD, h. 433 MN/prin Vn și rar Gl, Bz.

VÂLSÁN s. m., pl. *vâlsâni* AMD/680 „locuitor din comuna Mușătești, așezată pe râul Vâlsan".

VÂLT s. n., pl. *vâlturi* GM/rar Db „aripă la o roată; paletă": Machina învârteai de ea, era așa o cutie ca cum e masa aia, ș-avea p-acolo *vîlturí* așa, blăni, și-nvârteai/699; cf. á r i p ă 3°...

VÂLTOÁRE s. f. AMD, h. 485/rar Ph „piuă pentru țesături"; cf. p í u ă 5°...

VÂLTORÍ vb. IV **1°** intranz. AO, h. 315/rar Ot „a viscoli învârtejind zăpada"; cf. î n v â l t o r í 2°...

2° tranz. GM/rar Ag „a învârti în loc, ametind: Cum i-a împins vântu [pe miei] dă i-*a vîltorít*, ei s-a sucit, s-a sucit și cum să sucea să ducea dă colț [...] și i-a surpat vo două sute dă miei/674.

VÂLTÚR v. **vultúr**.

VÂLVĂRE v. **vurvoáre**.

VÂLVĂÍT adj. **1°** AO, h. 176/rar Dj [d. cuptor] „încins": Bă, la tine fu cuptoru *vîlvăĭt*?/982; cf. a l b 4°...

2° var. **vârvoít** adj. AMD, h. 156/rar Ot [fig.] „ametit de băutură; cherchelit"; cf. a b ț i g u í t...

VÂLVOR v. **vurvoáre**.

VÂLVOREÂLĂ s. f. GM/rar Il „acțiunea de tratare a țesuturilor în v â l t o a r e": [Boiangiul] le vopsea [țoalele] și le da și la bubuială niței, la piuă să zicea, și noi ziceam ni le dai la *vîlvtorĝálă*, dacă vream mai ușoare/ 846; cf. b u b u i á l ă...

VÂLVORÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Tr „a încinge ceva la foc, la vâlvoare": Iar ridicăm țestu pe vergea și iar îl *vîlvorím* cu gunoaie și băgăm iar pâine/777.

2° var. **bâlbori** vb. IV tranz. GO/rar Mh „a împrăștia, a răsfira (iarba cosită)": O mai *bîlborím* otava că s-o-ncintat/940; cf. r ă v ă ș í[2] 4°...

VÂNÁRE s. f., pl. *vânări* AO, h. 299/rar Dj; AMD, h. 488, 489; AFLR/prin Tl și rar Br, Cț „nojiță lungă (cu care se înfășoară de mai multe ori piciorul)".

VÂNĂ s. f., pl. *víne* **1°** GM/rar Ph [mai ales la pl.] „părți ale picioarelor (de porc) de la genunchi în jos (inclusiv copitele)": [La piftie] pui șorici să fiarbă și pui și din *víne* d-ălea dă la porc, dân picioare/702.

2° pl. **vâne** AO, Pl. 5/Mh și rar Gj; *vâni*/Mh și prin Gj; *vini*/rar Mh; AMD, h. 53 MN/rar Ag, Db, Tl, Cț „vase sanguine; vine"; cf. a r t e á.

3° AO, h. 299/rar Dj „curea îngustă, șiret din piele".

4° AO, Pl. 89/rar Tr; AMD, h. 413; GM/Db, prin Ag, Tr, Gr, Il și rar Ot, If, Cl, Tl; *vâne* AO/rar Mh „rădăcină principală (la plante sau la copaci)": [Pălămida] o jumuleam, că dac-o jumoli, dă-i scoteai *vîna* aia, piere, nu mai iese GM/815; cf. ș i p[1] 2°.

5° AMD, Pl. 65–66; GM/Ag, Db, Ph, Tr, Cl, Il, prin Ot, Gr, Tl și rar Vn, Bz, If, Cț „rădăcină aeriană (la vița-de-vie)": Via se pune cu *víne*, cum să numește. Când crește, să cârnește, adică să taie *vínili* GM/763; cf. b á r b ă 7°...

6° var. **vínă** s. f., pl. *víne* AMD, Pl. 66–67/rar If „butaș (de viță-de-vie)"; cf. b ă ț 1°...

7° AO, h. 660/rar Dj „partea de jos, mai groasă, a viței-de-vie; butuc"; cf. b ú c i u m 2°...

8° AMD, h. 537/prin Bz şi rar Ph, Vn; *vâni*/rar Bz, Br „izvor"; cf. b a r ă ă l°...

9° GO/rar Mh „fir de apă, canal (îngust) la irigaţii"; cf. c a v á l u r i.

10° ~ de apucát v. **apucát 1°.**

VÂNĂT adj., pl. *vineţi* **1°** AO, Pl. 59, 60; GO/rar Vl, Gj, Dj; AMD, h. 266/rar Vl, Ag, Ot [d. cai] „de culoare închisă; murg"; cf. m ú s c u r 1°...

2° AO, h. 402/rar Dj; AMD, h. 267/rar Ph [d. cai] „de culoare gălbuie; şarg"; cf. b u c i u...

3° GM/rar If [d. cai] „sur"; cf. l u p i u...

VÂNĂTÁCI adj., pl. *vânătáci* AO, Pl. 59/rar Mh [d. cai] „de culoare închisă; murg"; cf. m ú s c u r 1°...

VÂNĂTÂRI s. f. pl. AMD/rar Vn „vânătăi": Are zmeu; era... era vânătaie pă ea..., pă peste tot, *vinătắrĭ*; cf. b e n.

VÂNÉŢ adj., pl. *vânéţi* AO, h. 402/rar Dj [d. cai] „sur"; cf. l u p i u...

VÂNJÁ v. **vârjá.**

VÂNT s. n., pl. *vânturi* **1°** AMD, h. 623; GM/rar Ot, Gr, Il „vânturătoare"; cf. b á c ă r...

2° GM/rar Ag „lemn lung folosit la acoperişul casei; vantură"[Procuram] lemnăria ce trebuie pentru *vîntur*ĭ, pentru grinzi, pentru temeie/682; cf. c u r m e z i ş[2] 1°...

3° a fáce ~ loc. vb. AMD/rar Gr „a se băşi".

VÂNTEÁLĂ s. f., pl. *vântéli* GO/rar Mh „vânturătoare": Când erea vânt, nu ne mai trebuia *vîntoáilă* [...] îl vântura la vânt [grâul]/967; cf. b á c ă r...

VÂNTRĂ s. f., pl. *vântre* AMD, h. 386; Pl. 151–152/rar Ag, Db, Ot „şuviţă de lână sau de cânepă": Când o pieptănam [lâna], îi trăgeam *vîntră* dinainte din pieptene GM/756; cf. v r â s t á 3°...

– var. **vîntră** s. f. GM/rar Vl.

VÂNTUÍRE s. f. GM/rar Br „acţiune a vântului; suflat": După ce-a terminat cu grinzile, a paientat furcile; le-a paientat contra *vîntuíri*/745.

VÂNTURĂTOÁRE s. f., pl. *vânturătoáre* AO, h. 261/rar Gj „sită cu găuri mari pentru cernut seminţele de cereale"; cf. c i u r 1°...

VÂNTURÍŞ s. n. [?], pl. *vânturíşi* AMD, h. 623/rar Gr „vânturătoare"; cf. b á c ă r...

VÂNTURÍŞCĂ s. f., pl. *vânturíşti* **1°** AMD, h. 623/rar Tr „vânturătoare"; cf. b á c ă r...

2° AMD/rar Bz „lopăţică folosită, de obicei, la vânturarea seminţelor".

VÂR[1] v. **vâl.**

VÂR[2] v. **vârf 2°–4°, 7°.**

VÂRBICIOREÁN (4 sil.) s. m., pl. *vârbicioréni* AO/968 „locuitor din satul Verbicioara".

VÂRCÁN s. n., pl. *vârcâne* GO/rar Dj „vale joasă".

VÂRCIÓG s. n., pl. *vârcioáge* AMD, h. 452/rar Ot „unealtă de pescuit; minciog"; cf. c i o r p á c...

VÂRCIOROÁBE (4 sil.) s. pl. AO/rar Dj „ape stătătoare, bălţi cu apă în permanenţă"; cf. b á l t ă 1°...

VÂRCOLÍ vb. IV refl. TDO/rar Gj [d. sanie] „a se da peste cap; a se răsturna": M-am suit şi cu mai mulţi; şi noi... când ne-am suit... sania *s-a vîrcolít* şi-am dat în... într-o grădină/920; cf. î n r ă s t u r n á...

VÂRDÁRIE s. f., pl. *vârdării* AO, h. 559/Gj, Mh şi rar Vl, Dj; *vârdări*/Mh şi rar Vl „ciocănitoare (pasăre)"; cf. c i o c ă n á r...

VÂRDÚN s. n., pl. *vârdúne* AFLR/rar Vl „chirpici insuficient uscat".

VÂRF s. n., pl. *vârfuri* **1°** AO, h. 298/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot „gurguiul opincii"; cf. c i o c[2] 5°...

2° var. **vârv** s. n., pl. *vârvuri* AO, h. 338/rar Gj „partea cea mai ridicată a unui deal"; cf. c o r m á n ă 5°...

3° var. **vârv** s. n., pl. *vârvuri* AO, h. 208/rar Gj „creasta acoperişului la casă"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

4° var. **vâr** s. n., pl. *váruri* AO; AFLR/prin Mh „partea cea mai de sus a

unei căpiţe de fân sau a unui pom, copac, par etc."; cf. v â r f é t e 2°.

5° AO, h. 605/prin Mh, Dj, Ot şi rar Vl, Tr „spicul porumbului"; cf. c h í c ă[1] 2°...

6° art. **vârful sápei** AMD, h. 599/prin Vl, Db şi rar Tr „tăişul sapei"; cf. b ú r t ă 3°...

7° var. **vârv** s. n., pl. *vârvuri* AO, Pl. 4/rar Gj „extremitatea ascuţită a limbii"; cf. m o ţ 7°...

8° AO, h. 77/rar Vl, Gj, Mh „partea ascuţită a maxilarului inferior; bărbie"; cf. b â r b ă 2°...

9° var. **vâr** s. n. AO, h. 120/rar Mh „rotula genunchiului"; cf. b í l ă...

10° la ~ loc. adv. AFLR/rar Tl „ în amonte": Peştele iese *la vîrf*, el pleca de colo de la marea [sic!], venea în baltă, intra în Razelm/871; cf. m a l 1°.

– var. **vâr** s. n., pl. *vâruri* 2° AO, h. 338/prin Mh; 3° AO, h. 208/prin Mh; 7° AO, h. 57; Pl. 4/prin Mh.

VÂRFÉTE s. n., pl. *vârféte* **1°** AO, h. 338/rar Gj, Dj „vârful unui deal"; cf. c o r m á n ă 5°...

2° AMD, Pl. 68/rar Ot „vârful unui copac sau al unei plante": Pomii toţi au săltat *vîrfetile*-n sus, ca să nu ia [fata babei] mere AFLR/947. Iese ţeapa la *vîrfetele* spiculuí AMD, h. 317/686; cf. v â r f 4°.

3° AO, h. 208/rar Gj „creasta acoperişului la casă"; cf. c ă c i ú l ă 4°...

4° AO, h. 298/rar Gj „gurguiul opincii"; cf. c i o c[2] 5°...

– var. **2° vârfete** s. n., pl. *vârfete* GO; AFLR/rar Vl, Gj, Mh; AMD, h. 317/rar Ag.

VÂRFETE v. **vârféte 2°**.

VÂRFÓTE s. f. pl. AO, h. 222/rar Vl „(vârfuri de) crengi subţiri folosite la aţâţat focul"; cf. b ă t ă[1] 6°...

VÂRGEÁ v. **vergeá 1°, 3°**.

VÂRGHE v. **vârghie 1°**.

VÂRGHÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Ag „a se aşeza v â r g h i i l e la casă"; cf. b â r n u í...

VÂRGHIE s. f., pl. *vârghii* **1°** AMD, h. 177; GM/rar Ag, Db „bârnă pentru construcţii"; cf. b l ó j d i e...

2° AFLR/rar Ag, Db „fiecare dintre parii ciopliţi, bătuţi în pământ, pe care se împletesc nuielele, pentru a forma pereţii casei"; cf. p u i 5°...

3° var. **bârghie** s. f., pl. *bârghii* GM/rar Db „prăjină lungă şi subţire; beldie"; cf. b é l d i e 2°...

4° var. **bârghină** s. f., pl. *bârghini* AMD, h. 177/rar Db „şipcă, leaţ (bătut la pereţii casei)"; cf. b a s c h í e 2°...

5° var. **bârghină** s. f., pl. *bârghini* AMD, h. 204/rar Il „prăjina de care se atârnă găleata fântânii"; cf. b é l d i e 1°...

6° AO, h. 626/rar Dj „p ă u z ă"; cf. a j u t ó r 9°...

7° var. **vórghină** s. f., pl. *vórghini* GM/rar Gr „instalaţie constând din patru pari bătuţi în pământ pe care sunt aşezaţi orizontal drugi, folosită pentru sprijinirea g h e r g h e f u l u i de tutun": [Tutunului] îi facem pentru uscat, la noi să spune aicea *vórgînă* dă uscat tutunu/826.

– var **1° bârghină** s. f., pl. *bârghini* AMD; GM; AFLR/rar Db; **vârghe** s. f., pl. *vârghi* GM/rar Br; **vârghină** s. f., pl. *vârghini* AMD, h. 177; GM/rar Vl, Db.

VÂRGHINĂ v. **vârghie 1°**.

VÂRJÁ v. **vârş**.

VÂRJÓC v. **vârzób 4°**.

VÂRLANÍC v. **vâlnic 4°**.

VÂRLÁR s. m., pl. *vârlári* GM/rar Cl „soi de peşte asemănător cu ţiparul".

– var. **zvârlán** s. m., pl. *zvârlâni* GM/rar Il.

VÂRSTEÁLĂ v. **vrâstá 3°, 4°**.

VÂRSTÉLE v. **vrâstá 3°**.

VÂRŞ s. n., pl. *vârşe* AMD; AFLR/rar Br, Gr „un fel de plasă de pescuit; vârşă": Pescuiam cu un *vîrş* şi cu cotete AFLR/825; cf. t a l e á n...

– var. **vârjă** s. f., pl. *vârji* GM/rar Ag.

VÂRŞEÁLĂ s. f. GM/rar Il „acoperiş la gard": Gardurile erau cu *vîrşálă* aşa, să nu putrezească, cu coperiş/841.

VÂRŞÍT adj., f. pl. *vârşíte* GM/rar Il [d. gard] „cu acoperiş": Gardurile *vîrşíte* n-a putut să le dea lumea jos şi d-aia a ars tare/841.

VÂRTÉJ s. n., pl. *vârtéje* **1°** AMD, h. 654; TDM II/Db, Bz, Br, Tr, prin Ag, Vn, Ot şi rar Ph; *vârtéjuri* AO, h. 646/rar Ot; AMD/Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, prin Vl, Vn, Bz, Br, If, Tl, Cţ şi rar Gl „bucată de lemn prinsă la căruţă de podul osiei cu un cui gros (în jurul căruia se poate învârti)"; cf. b a i g i c...

2° AMD, Pl. 61/rar Ot, Tr, Gr „b r ă c i n a r la car"; cf. b á n t ă[2] 6°...

3° AMD, Pl. 63/rar Gr „cuiul prin care se leagă jugul de proţap"; cf. c ă l ú ş 14°...

4° AMD, h. 655/rar Cl „jumătatea din faţă a scheletului unei căruţe"; cf. b r ă c i n á r 2°...

5° AMD, h. 251/rar Ph „cruce la sanie"; cf. b o t á r[2] 1°...

6° AMD, h. 667/rar Ph „pisc la sanie"; cf. a l c á 7°...

7° AMD, h. 692/rar Gr „scaun special de cioplit"; cf. b o c[1] 3°...

8° pl. *vârtéjuri* AMD, h. 698/rar Gl „menghină din lemn"; cf. c l á m ă 1°...

9° AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, Pl. 171/prin Tr „unealtă folosită în dogărie la strânsul teiului de legat cercurile (pe vase)"; cf. a d u c ă t ó r 2°...

10° AO, h. 505/rar Ot „vârtelniţă"; cf. c i c r í c 3°...

VÂRTÉLNIŢĂ s. f., pl. *vârtélniţe* **1°** AO, h. 716/Dj, prin Ot şi rar Gj, Mh, Tr; AMD, Pl. 106–107/Ag, Bz, Ot, Tr, prin Db, Br, Il şi rar Vl, Ph, Vn, Gr, Cl, Tl, Cţ; *vârtélniţi* AO/rar Mh, Dj; AMD/Cl, prin Tr şi rar Db, Bz, Il, Tl, Cţ „fiecare dintre cele patru braţe ale vârtelniţei"; cf. b ă t ă[1] 5°...

2° pl. **vârtélniţi** AO, h. 505/Vl, Gj, Dj, prin Mh şi rar Ot; AMD, h. 394 MN/prin Ag, Db şi rar Vl, Ph, Tl „vârtelniţe"; cf. c i c r í c 3°...

3° colect. AO, h. 715/rar Vl „fofezele vârtelniţei".

4° AO, Pl. 137/rar Dj; AMD, Pl. 171/rar Ag, Br „unealtă folosită în dogărie pentru răsucit teiul cu care se leagă cercurile"; cf. a d u c ă t ó r[2]...

5° AMD, Pl. 146/rar Il „lopăţică de amestecat în vas la fiert urda"; cf. b ă t ă ú ş 3°...

– var. **vârténiţă** s. f., pl. *vârténiţe* 1° AMD, Pl. 106–107/Bz, prin Tr, Gr, Il şi rar Vn, Br, Ot, Cl, Tl, Cţ; 2° AO, h. 505; TDO/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 394 MN; Pl. 106–107; GM/Il, Tl, prin Tr, Gr, Cl, Cţ şi rar Ag, Db, Vn, Bz, Br, Ot, If; 3° AMD, Pl. 106/rar Gr, Cl; 4° AMD, Pl. 171/rar Cl; *vârténiţi* 1° AMD/prin Cl şi rar Bz, Tl, Cţ; 2° AO/Mh, prin Dj şi rar Gj; **vârtérniţă** s. f., pl. *vârtérniţi* 2° AMD, h. 394/prin Cl, Tl şi rar Cţ; **vurtélniţă** s. f., pl. *vurtélniţe* 2° AMD/rar Cl.

VÂRTÉNIŢĂ v. **vârtélniţă 1°– 4°**.

VÂRTÉRNIŢĂ v. **vârtélniţă 2°**.

VÂRTÍ vb. IV tranz. GM/rar Ot „a învârti, a suci"; cf. î n v â r t í 1°.

VÂRTÍC s. GD/rar Cţ „mezel, tobă umplută în cecul porcului"; cf. b a b i c...

VÂRTÍT s. n. AFLR/rar Dj „acţiunea de a v â r t i; învârtitul, amestecatul într-o fierturã": [În căldarea de săpun] rămâne câteodată şi du pă căldare, una, arsimea aia care este de nu... care nu poate să-l străbată cu... *vîrtítu*/990.

VÂRTITÚRĂ s. f., pl. *vârtitúri* AFLR/rar Il „învârtitură, învârteală".

VÂRTOLOMÉI s. n., pl. *vârtoloméie* GM/rar Db „vânt puternic; vârtej"; cf. a r a l í e...

VÂRTOPEÁN s. m., pl. *vârtopéni* AMD/801 „locuitor din comuna Vârtoape".

VÂRTOŞÉL adj., pl. *vârtoşéi* GD/rar Tl dim. de la *vârtos*.

VÂRV v. **vârf 2°, 7°**.

VÂRVÁRE v. **vurvoáre**.

VÂRVOÍT v. **vâlvăit 2°**.

VÂRZOÁBĂ v. **vârzób 2°, 3°**.

VÂRZOÁPĂ v. **vârzób 2°**.

VÂRZÓB s. n., pl. *vârzoábe* **1°** AO, h. 779/prin Mh şi rar Gj; *vârzóburi*/rar Gj;

vârzóbi/rar Gj „un fel de strecurătoare pentru lapte (folosită la stână), constând dintr-o bucată de pânză fixată pe o ramă din patru bețe"; cf. d e s á g 2°...

2° var. **vârzoâbă** s. f., pl. *vârzoâbe* AO, h. 299/rar Dj; AMD, h. 489/rar Tr, Gr, Cl „nojiță din ață sau, mai rar, din curea"; cf. a g ă ț ă t o â r e 3°...

3° AMD, h. 490/rar Vl, Ag, Ot, Tr, Gr „gaură sau bridă prin care se bagă nojița la opincă"; cf. b e l c i ú g 3°...

4° AO, h. 298/prin Vl și rar Tr; AMD, h. 488/prin Vl, Bz „gurgui la opincă"; cf. c i o c^{2} 5°...

5° AMD, h. 488; GM/rar Bz, Ot „încreștitură la opincă"; cf. d e d i ț é i 1°...

6° var. **bărzób** s. n., pl. *bârzoábe* AMD, h. 490/rar Db „capătul (înnodat) al curelei cu ajutorul căreia se încrețește opinca".

7° var. **bârzóc** s. n., pl. *bârzoáce* AO, h. 287/rar Vl „butonieră"; cf. b á b ă 22°...

8° pl. *vârzóbi* AO, h. 779/rar Gj „un fel de apărătoare, constând din niște cercuri din nuiele împletite, legate pe talpa bocancilor pentru a nu se adânci piciorul în zăpadă".

9° AO, Pl. 122–123/rar Mh „toartă (baieră) din ață la căldare"; cf. n o j i ț ă 3°...

– var. **bârzoábă** s. f., pl. *bârzoábe* 3° AO, h. 300/rar Dj; **bârzób** s. f., pl. *bârzoábe* 4° AMD, h. 488/rar Ag; **bârzóc** s. n., pl. *bârzoáce* 4° AMD/rar Bz; **hârzoábă** s. f., pl. *hârzoábe* 2° GO/rar Dj; 4° AO, h. 298/rar Dj; **hârzób** s. n., pl. *hârzoábe* 4° AMD/rar Vn; **irzób** s. n., pl. *irzoábe* 4° AO/rar Dj; **urzoábă** s. f., pl. *urzoábe* 2° AO, h. 300; GO/rar Dj; 3° AO, h. 300/rar Mh, Dj; 4° AO/rar Dj; **vârjóc** s. n., pl. *vârjoáce* 4° AMD/rar Bz; **vârzoábă** s. f., pl. *vârzoábe* 3° AO/rar Mh, Dj, Ot; AMD, h. 490/rar Tr; **vârzoápă** s. f., pl. *vârzoápe* 2° AMD, h. 489/rar Cl, Ct; **vârzóg** s. n., pl. *vârzoáge* 4° AMD/rar Vl; **vârzóp** s. n. [?], pl. *vârzópi* 2° AMD/rar Cl; **vârzóv** s. n., pl. *vârzoáve* 3° AMD/rar Tr; **zârbóv** s. n., pl. *zârboáve* 3°/rar Db, Tr.

VÂRZOBÍ vb. IV tranz. **1°** GO/rar Mh „a încreți marginile opincii; a face v â r z o b 5°"; [Opincile] le *urzobím* cu urzoabe din ăștea, cu curele GO/929; cf. î n g u r g á...

2° AO, h. 300/rar Dj „a face găuri pe marginile opincii, pentru a i se pune nojițe": Era și opinci *vîrzobíte*, cu găuri din loc în loc pe care intră nojiță/982.

3° var. **urzobí** vb. IV tranz. AO, h. 298/rar Dj „a face gurgui (v â r z o b 4°) la opincă"; cf. î n v â r z o b í 2°.

– var. **bârzoví** vb. IV tranz. 1° AO, h. 300/rar Dj; **înzobí** vb. IV tranz. 1° GO/rar Vl; **urzobí** vb. IV tranz. 1° AO; GO/rar Mh, Dj; 2° AO, h. 300/rar Mh.

VÂRZÓG v. **vârzób 4°**.

VÂRZÓP v. **vârzób 2°**.

VÂRZÓV v. **vârzób 3°**.

VÂSTRĂ v. **vrâstă**.

VÂȘTI interj. **1°** GM/rar Db „țâști": Și *vîștí* cu căruța peste porc/820.

2° GM/rar Vl „cuvânt care imită căderea bruscă a unui copac tăiat".

VEAC s. n. **1°** în ~ loc. adv. TDM Il/rar Gl „întotdeauna; întruna": Era singur, burlac, n-avea nici femeie și el... *în veac* era vânător/729.

2° var. **vac** s. n. GM/rar Ot „stare meteorologică; vreme": Când era *vâcu* rău nu plecam/764.

3° var. **vac** s. n., **în alt** ~ loc. adv. GM/rar Il „mai demult; odinioară"; cf. d e m ú l t 2°...

VECÉRNĂ v. **vecérnie 1°, 2°**.

VECÉRNIE s. f. **1°** AMD, h. 469 MN/rar Ct „gustarea de la chindie"; cf. f r u ș t i ú c 2°...; var. **vecérnă** s. f., *a mâncâ de-a* ~ AO, h. 276/rar Vl, Dj, Ot „a mânca la chindie".

2° var. **vecérnă** s. f. AO, h. 766/rar Gj „păscutul oilor după amiază, înspre seară"; cf. n a m i á z 4°...

VECHI, pe ~ loc. adv. GM/rar Vn; GD; AFLR/rar Tl, Ct „pe vremuri; demult": Facem la fel cum era atunci *pâ*

veĺ, pă bătrâneşte GM/725; cf. d e m ú l t 2°...

VECHÍ vb. IV refl. AFLR/rar Mh; GM/rar Tr [d. oameni şi lucruri] „a se învechi, a îmbătrâni": Punem sare în rânză ş-o lăsăm *să să* mai *veĺkáscă* puţin AFLR/941; cf. b ă t r â n i.

VECHÍME s. f. 1° GM/rar Cl „(mulţime de) lucruri vechi (utilizabile)": Care-a mai avut *veĺkíme* [a făcut casă], care nu a mai avut a cumpărat bârne/860.

2° drept ~ loc. adv. GM/rar Tr „odinioară, demult": *Drept veĺkíme* aşa să făcea, părinţii mei aşa făcea/808; cf. d e m ú l t 2°...

VECHITÚRĂ s. f. 1° GD/rar Cţ „ochi vechi, din anul trecut, pe butaşul viţei-de-vie": Când taie omu via îi mai taie [butaşii] şi cu *veĺkitúră* şi-acela care e cu *veĺkitúră* e mai bun pentru că are ochi mai mulţi/898.

2° de ~ loc. adv. TDO/rar Dj „de demult, din vechime": Dămult le-a zâs troşie, n-a zis murători, demult, *de veĺkitúră* troşie le-a zis/977.

VÉCSEL s. n. AO, Pl. 126/rar Vl „locul unde se îngustează pârâul şi unde se poate abate apa ca să nu meargă spre moară"; cf. c o á d ă 15°...

VÉDE vb. III, ind. prez. 1 pl. *védem* AO, h. 834 MN; 839/prin Dj, Mh şi rar Gj, Ot; AMD, ch. 101/Tr, prin Cl şi rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Ot, If, Gr, Il „a vedea"; cf. î n v e d e á.

– var. **videá** vb. II AMD, ch. 101/prin Vn, Br şi rar Ag, Ph, Bz, Cl, Il, Tl.

VEDERÁ vb. I refl. impers. AO, h. 308/rar Mh „a se lumina de ziuă; a se face ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

VEDÉRE s. f., pl. *vedéri* AMD, h. 17/prin Ot şi rar Vl, Ph, Gr, Cl; art. **vedérea óchiului** AO, h. 33/Vl, Mh, Dj, Ot, prin Gj şi rar Tr; AMD/rar Bz, Ot „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

VEDERÚŢĂ s. f. AO, h. 33/rar Dj „pupilă"; cf. b o á b ă 3°...

VEDÉTĂ s. f. AFLR/rar Cţ „patrulă de recunoaştere (pe mare)".

VEDRÍŢĂ s. f., pl. *vedríţe* 1° AMD, h. 236/rar Ag, Db „vadră, găleată"; cf. b i d ó n 3°...

2° AO, h. 217/prin Mh „vas din doage pentru scos apa din fântână; găleată"; cf. c i o l m é c 3°...

3° AMD, h. 281/rar Ag „vas din doage în care se mulg oile; şiştar"; cf. b e r b e n i ţ ă 2°...

VELEÁNŢĂ v. **velínţă 2°**.

VELÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Dj; TDM II; AFLR/rar Vn, Bz „a acoperi, a înveli"; cf. a c o p e r i...

– var. **vălí** vb. IV tranz. AFLR/rar Dj.

VELETIÚC v. **vălătúc 3°**.

VELÍCE v. **valíce**.

VELÍGE v. **verígă 3°**.

VELINCIOÁRĂ s. f., pl. *velincioáre* GM/rar Ph dim. de la *velínţă*.

VELÍNŢĂ s. f. 1° GM/rar Vn, Bz „petrecere, joi, vineri sau, mai nou, sâmbătă seara, înaintea nunţii, la casa miresei, când, conform vechiului obicei, fetele se adunau şi coseau o velinţă": I se zicea că la *velínţă* ne ducem; dup-aia a dispărut *velínţ*-aia s-o mai coasem, da jocu tot se făcea; diseară ne ducem la *velínţă*/733; cf. b e t e á l ă 1°...

2° var. **veleánţă** s. f., pl. *veleánţe* GO/rar Dj „pătură groasă de învelit sau folosită drept cuvertură"; cf. a ş t e r n ú t 1°...

VELITOÁRE s. f., pl. *velitóri* GM/rar Br; GD/rar Tl „pânză rară pentru învelit caşul pus la scurs în crintă": Are *velitóŕ* mari, pune... face caşu-l strânge GD/885; cf. b e r b e n í ţ ă 5°...

VELNICÉR s. m., pl. *velnicéri* AMD/rar Bz „persoană care supraveghează cazanul de ţuică pus la fiert".

VÉLNIŢĂ s. f., pl. *vélniţe* AMD, h. 378; GM/Bz, prin Vn şi rar Br; *vélniţi* GM/prin Vn şi rar Bz „locul amenajat pentru instalarea cazanului de ţuică"; cf. b a t e r í e 1°...

– var. **vérniță** s. f., pl. *vérnițe* AMD, h. 378/rar Br.

VÉNCLU v. **vínele**.

VENÍ vb. IV **1°** GM/rar Ot [d. oameni] „a crește, a se maturiza": cf. a j ú n g e 1°...

2° TDO/rar Dj; TDM I, III; AFLR/prin Db, Tr și rar Ag, Br, Ot, Gr, Cl, Il [d. situații, acțiuni] „a ajunge la un anumit stadiu (de evoluție)": Ș-acolo când punem ap-aia o lăsăm, de *víne* de să opărește-ntâi [loboda] TDO/977. Când s-atacă răsadur-le-astea *víne* și să filiește-așa, se... îngălbenesc și nu mai cresc TDM I/771; cf. d e v e n i 1°...

3° GM/rar Tr, Gr [d. aluat] „a crește, a se ridica": Facem aluat, punem sare, turte, un pumn de făină, îl dospim până *víne* el/778; cf. d e v e n i 4°...

4° TDM III/rar Tr [d. săpun la preparare] „a se umfla": Mestecăm în săpun și *víne, víne, víne*, până se zdrobânțează deasupra/807.

5° GO/rar Dj „a aduce venit; a renta": Aveam pădure care *venéai*/972.

VENÍN s. n. **1°** AMD, h. 109/rar Tr „puroi"; cf. c u p t ú r ă...

2° GM/rar Vl „partea lichidă din sânge; ser".

VENINÁT adj., pl. *veninâți* **1°** AO, h. 549/rar Mh [d. șerpi] „veninos"; cf. o t r ă v i c i ó s 1°.

2° AMD/rar Tr „înveninat, amărât, supărat"; cf. î n c h i n u i t...

VENÍRE s. f. **1°** art. **venírea vântului** AFLR/rar Dj „direcția vântului": Bătea un vânt dincoace-așa și în vânt, în *venírea vîntului*, din jos [...] a venit lupii/990.

2° GO/rar Mh „timp liber, disponibil": Lâna... o aruncă-n pod acolo și când are *venire* atunci o spală/965.

VENÍT[1] adj. **1°** ~ **la minte** GM/rar Tr „maturizat, matur în gândire": Bărbatu-meu, în vârstă mai mare ca mine cu vreo șapte ani, sigur era *venit la minte*/760.

2° var. **vint** adj. AFLR/rar Vl „ajuns, sosit".

– var. **2° vent** adj. AFLR/rar Gr.

VENÍT[2] s. n. GD/rar Cț „prăsilă (la oi)": Astea patruzeci de oi care le ai, lâna și brânza-i a mea și *vinítu*-i a tău, mielu-i al tău, prăsila-i a ta/891.

VENITÚRĂ s. f., pl. *venitúri* **1°** AO, h. 334/Mh și rar Vl, Gj; AMD, h. 545/Ag, prin Vl, Ph și rar Bz „aluviune (la gura sau la cotul unei ape curgătoare)"; cf. a l i m á n...

2° GM/rar Db „nisip cu mâl adus de apă la inundație": E un nisip așa, alunic-așa... nisip mort, o *venitúr*-așa, o aducea apa/694; cf. l i ș c ă...

3° AMD, h. 542/rar Gr „inundație": Erea apa la șoldu calului pă șosea, atuncea *vinătúră* de apă! GM/870; cf. î n é c 2°...

4° AMD/rar Bz „teren deplasat în urma unei alunecări".

– var. **3° vietúră** s. f. AFLR/rar Br; **vinătúră** s. f. GM/rar Cl.

VENT v. **venit**[1] **2°**.

VEPERÍȚĂ s. f., pl. *veperíțe* AMD, h. 436/rar Ot „viperă"; cf. g ú ș t e r 2°...

VÉPIRĂ v. **víperi**.

VÉPSE v. **viéspe 2°**.

VERÁNDĂ s. f, pl. *veránde* **1°** AMD, h. 174/prin Vl, Ph, Cl și rar Db, Vn, Ot, Tr, If, Il, Cț „pridvor"; cf. f á ț ă 2°...

2° AMD, h. 184/rar Db „tindă"; cf. c e l á r 3°...

– var. **verántă** s. f., pl. *veránte* 2° AMD, h. 184/rar Ph; **virándă** s. f., pl. *viránde* 1° AO, h. 190/rar Mh.

VERÁNTĂ v. **verándă 2°**.

VERBIȚEÁN s. m., pl. *verbițéni* AO/968 „locuitor din comuna Verbița".

VERDÁN adj. AMD, h. 618/rar Tr [d. grâul dat în copt] „verzui"; cf. v e r d ó n 1°.

VERDÁNE s. f., pl. *verdáne* AMD, h. 443/rar Ot „ciocănitoare"; cf. c i o c ă n á r...

VÉRDE adj., pl. *verzi* **1°** GO; AFLR/prin Gj; GM/rar Vn [d. pământ, iarbă, săpunul proaspăt preparat etc.] „încă neuscat; umed": Dedesubt pământu îi *vérde* GO/913. [Cârnații] nu să topesc [...] până nu să zvântă și s-afum-un pic, că

dacă să bag-aşa *verzí* cum sânt să acresc în oală GO/920; cf. c ă l ă u[1] 2°...

2° AO, h. 25/prin Dj şi rar Gj, Ot; AMD, h. 21 MN/Ot, Tr şi rar Vl, Ag, Db, Gr, Cl, Il [d. ochi] „albaştri"; cf. a l b 2°...

3° în ~ loc. adj. AMD/rar Il [d. bobul de pe ştiulete] „încă necopt; dat în copt"; cf. a l b 4°...

4° AMD, Pl. 148/rar Ph, Cţ [d. brânză] „făcută din lapte muls primăvara devreme"; cf. c r ú d ă 1°...

5° AO, Pl. 24/rar Vl [d. cărămidă] „nearsă"; cf. c r ú d ă 2°...

VERDÉȚURI s. f. pl. AFLR/rar Cţ „buruieni verzi (folosite în hrana porcului)"; cf. v e r z i c i ú n e 2°, v e r z i t ú r ă 3°.

VERDÓN adj., pl. *verdóni* **1°** AO, h. 607/rar Mh [d. nutreţ, iarbă cosită etc.] „încă nematurizat; verde crud; verzui"; cf. v e r d á n.

2° AO, h. 610/rar Gj [d. iarbă, fân] „neuscat bine; pălit (de soare)": Fânu ăsta e cam *verdón*, când e pălit aşa/947; cf. t â r c á v ă 3°...

3° var. **verdúie** adj. f. GM/rar Tr [d. tencuială] „uscată insuficient; umedă"; cf. c ă l ă u[1] 2°...

– var. **verdóń** adj., f. *verdǫ́ńe* 1° AO, Pl. 93/prin Mh şi rar Gj; **verdún** adj., pl. *verdúni* 1° AMD; AFLR/rar Ph, Tr.

VERDÓŃ v. **verdón 1°**.

VERDÚIE v. **verdón 3°**.

VERDÚN v. **verdón 1°**.

VÉRE s. f. pl. AO, Pl. 44/rar Gj, Mh, Dj; AMD, h. 515 MN/rar Vn, Tr „veri (anotimp)".

VERÉGĂ v. **verígă 4°**.

VEREGHÉTĂ s. f. AMD, h. 22/rar Gr „cercel în formă de toartă"; cf. b e l c i u g é l e...

VERGEÁ s. f., pl. *vergéle* **1°** AO, h. 234/rar Vl; AMD, h. 221; GD/Tr, Gr, Cl, Il, Tl, Cţ, prin Db, If şi rar Ph „sul de întins foaia de aluat": [Pasca] o-ntindem cu *verǵáua* frumos AMD/875; cf. d r i h ó l ţ...

2° AMD, Pl. 111/rar Ag, If „bâtul care susţine iţele"; cf. b â t ă[1] 2°...

3° AO, h. 638/rar Gj, Mh; AMD, h. 642/Ph, Tr, Cl, Il, prin Bz şi rar Vl, Ag, Db, Vn, Br, If, Gr, Tl „brăcinar la coamele plugului"; cf. a j u t ă t ó r 2°...

4° AMD, h. 634/prin Vn, Bz, Cţ şi rar Ph, Gl, Br, Il, Tl „muchia coasei"; cf. a m n á r 7°...

5° AMD, h. 637/rar Br „cârlig ataşat la coasă pentru direcţionarea brazdei"; cf. a l e r g ă t o á r e 5°...

6° AMD, Pl. 56/rar Br „grebluţă ataşată la coasă pentru direcţionarea brazdei"; cf. c a r a g á ţ ă 2°...

7° var. **vărgeá** s.f., pl. *vărgéle* AMD, Pl. 118/Ag, Tr, prin Db, Gr şi rar Ph „beţişor, vargă îngustă care se pune între firele de urzeală învelite pe sulul dinapoi al războiului"; cf. b l ă n í ţ ă 5°...

– var. **vărgeá** s. f., pl. *vărgéle* 1° AMD, h. 221/rar Gr; 3° AMD, h. 642/Db, prin Ag, Tr şi rar Gr, Il; 4° AMD, h. 634/rar Tr; **vărjeăuă** s. f. 3° AMD/rar Db; **vârgeá** s. f. 1°, 3° AMD/rar Gr.

VERGELÍ vb. IV tranz. AO, h. 194; GO/rar Gj; AMD, h. 177/rar Ot „a bate vergele la pereţii casei, înainte de tencuire"; cf. a r ă c í...

– var. **vărgelí** vb. IV tranz. AMD, h. 177/rar Db.

VERGELUÍ vb. IV tranz. AO, h. 194/rar Dj „a bate leaţuri, vergele la pereţii casei înainte de tencuire"; cf. a r ă c í...

VERGÍCĂ s. f., pl. *vergéle* AMD, h. 221; GD/prin Tl „sul pentru întins foaia de aluat"; cf. d r i h ó l ţ...

VERHÁLĂ s. f., pl. *verhále* GD/rar Tl „bucată de lemn (sau plută) pusă pe funia care ţine năvodul la suprafaţa apei"; cf. b o u 4°...

VÉRI s. f. pl. AO, h. 160/rar Dj, Ot; AMD, h. 132 MN/rar Ot „vere, verişoare"; cf. v e r ú i c ă 1°...

VERÍCE v. **valíce**.

VERÍGĂ s. f., pl. *verígi* **1°** AMD, h. 182/rar Db, Br, Tr, Gr, Cl „zăvor din metal sau din lemn folosit ca încuietoare"; cf. c ă t ú ş ă 3°...

2° pl. **veríge** GM/rar Tr „zale la lanț"; cf. d ú r ă 2°...

3° AO, h. 772/rar Ot; AMD, Pl. 138/rar Tr; *veríge* GM/rar Tr „lanț gros de care se atârnă căldarea deasupra vetrei"; cf. z ă l á r.

4° AO, h. 634/rar Vl, Mh; AMD, Pl. 55–56/rar Bz „brățară la coasă"; cf. a l c á 10°...

5° AMD, h. 635/rar Cț „măsea la coasă"; cf. a d u c ă t ú r ă 2°...

6° AO, h. 644/prin Mh și rar Gj, Dj „cârceie la tânjală"; cf. b r ă ț á r ă 4°...

7° AMD, h. 652; Pl. 61/rar Bz „cerc metalic pus în capătul osiei pentru a împiedica frecarea de roată"; cf. b a l ó t 2°...

8° AO, h. 651/rar Mh „placă de metal care îmbracă partea de jos a leucii"; cf. b á n d ă[2]...

9° AO, h. 645/rar Mh „prâsnel la moară"; cf. a l e r g ă t o á r e[2] 3°...

– var. **velígă** s. f., pl. *velíge* **3°** GM/rar Tr; **verégă** s. f., pl. *verégi* **4°** AO, h. 634/rar Mh.

VERÍŞ, în ~ loc. adv. GD/rar Tl „în verif; pieziș": [Tăiem aluatul] *în veríș*, în pieziș, așa-i spunem noi *în veríș*, așa când nu mergem drept/877; cf. c h i o r d i ș 4°...

VERMÚZ[1] s. n. GM/rar Ph „bentiță (de culoare vernil) pusă ca garnitură pe marginea laibărului".

VERMÚZ[2] adj., f. *vermúză* AFLR/rar Ph „de culoare vernil": O bentiță așa... *vermúză* [...] cam prăzulie așa/715.

VÉRNIȚĂ v. **vélniță**.

VEROTÁC s. m., pl. *verotáci* AO, h. 422/rar Gj „porc de prăsilă; vier"; cf. g l i g á n...

VEROTÍC v. **virotíc**.

VERTELÍȚĂ s. f. GO/rar Vl „soră medicală".

VÉRVELIȚĂ v. **véveriți**.

VERVELÍȚĂ v. **véveriți**.

VÉRVER s. n., pl. *vérvere* AO, h. 201/rar Vl; AMD, h. 183/rar Vl „mâner la broasca ușii"; cf. c l á n ț ă 2°...

– var. **véver** s. n., pl. *vévere* AO, h. 201/prin Vl.

VÉRVERIȚĂ v. **véveriți**.

VERVERÍȚĂ v. **véveriți**.

VERZĂTÚRI v. **verzitúră 1°, 3°**.

VERZEĂLĂ s. f. GO/rar Gj „suc de verdețuri": [Foile de varză] le mai spălai cu altă apă iar înc-o dată, știți, ca să iasă *verzála* aia, să nu mai miroasă a brustani/913; cf. v e r z i c i ú n e 1°.

VERZICIÚNE s. f. **1°** GO/rar Vl „suc de verdețuri": Știru [...] îl stoarcem bine-așa, să iasă *verzičúnța* aia/910; cf. v e r z e á l ă.

2° pl. tantum *verziciúni* GO/rar Vl; GM/rar Vl „buruieni verzi folosite la hrana animalelor": [La rațe se dau] urzici și *verzičúni* GO/904. Toc *verzičúni* pentru curci GM/678; cf. v e r d é ț u r i.

VERZITÚRĂ s. f., pl. *verzitúri* **1°** GM/prin Tr și rar Cl „verdeață pentru mâncare": Tăiem *verzitúră* din grădină [...] ceapă, salată, orice să taie la țară la ciorbă/864; cf. l ó b o d e[2]...

2° GM/rar Tr [la pl.] „legume verzi, necoapte, puse la murat"; cf. m u r á t...

3° var. **verzătúri** s. f. pl. AFLR/rar Mh „buruieni verzi (folosite pentru hrana porcilor)"; cf. v e r d é ț u r i...

– var. 1° **verzătúri** s. f. pl. GM/rar If; GD/rar Cț.

VERZÚI adj. m. pl. AO, h. 25/rar Dj; AMD, h. 21 MN/rar Db, Ot, Tr [d. ochi] „albaștri-deschis": [Ochii] verzi, *verzúi* vine ca ai găscanului, albaștri vine mai frumoși AMD/771.

VERZULÍI adj. m. pl. AMD/rar Tr [d. ochi] „căprui spre verde".

VESELÁRI s. m. pl. GO/rar Dj „persoane care dau împrumut veselă pentru nunți".

VESELĂRÍE s. f. AO, Pl. 31–32/rar Gj „vase, veselă"; cf. c i o b ă r i e...

VESELÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn „a se veseli; a petrece": *Veselíu* acolo cu toții/733; cf. î m p e t r é c e...

VESÉLNIC adj. AMD/rar If „care iubește veselia; petrecăreț"; cf. p e t r e c ă n ó s.

VESPÁN s. m., pl. *vespáni* AMD, h. 450/rar Ph „muscă streche"; cf. b ă z ă 3°...

VÉSTE[1] s. f. 1° TDO/rar Dj; GM/prin Tr și rar Gr; AFLR/rar Cț „obicei prin care, luni după nuntă, câțiva nuntași din partea mirelui merg la casa socrilor mici (purtând o sticlă cu băutură roșie), pentru a vesti fecioria miresei": Pă urmă-i ducea *véstea*, o... sticlă roșie cu o panglică, așezată acolo, nu știu ce, chiuiau... branițele și cu alți băieți GM/781; cf. c h i u i á l ă...

2° GM/rar Tr „cămașa miresei care, a doua zi după nuntă, se arată nuntașilor dacă aceasta a fost fecioară"; cf. f o c 5°.

VÉSTE[2] s. f., pl. *véste* AMD, h. 481/rar Ph „vestă, pieptar (din dimie)"; cf. i l í c...

VESTÍREA s. f. art., ~ **nășului** AFLR/rar Dj „obicei conform căruia, ca o săptămână înaintea nunții, viitorii miri se duc la naș cu p l o c o n".

VESTITÓR adj., f. *vestitoáre*, pl. *vestitóri* GM/rar Il „vestit, renumit": Era câte unele *vestitoríi* de făcea opinci de ziceai că să bei apă din ele/846; cf. n u m i t.

VESTRÍT adj., f. *vestrítă* AFLR/rar Gj „colorat, vopsit": [Lâna] o vopsim ce culoare vrem și urzala punem bumbac iar *vestrít* și lucrăm/943.

VÉȘCĂ s. f. 1° pl. **veșci** AMD, h. 457/Vn, Bz, Br, Il, Cț, prin Ph, Cl, Tl și rar Db; *véște* AMD/rar Gl „vești la sită"; cf. c a s n â c...

2° pl. *vești* GM/rar Cl „formă (din lemn scobit) în care se pune la crescut aluatul rupt pentru pâine înainte de a fi băgat la copt"; cf. c ú p ă 6°.

3° AFLR/rar Ag, Br „formă, tipar din tablă în care se pune cașcavalul": [Cașul] îl punem într-o *véșcă* rotundă, așa lunguiață și-l presăm frumos; *véșca* este rotundă așa lunguiață, de tablă/674.

4° AMD, h. 3/rar Cl „craniu, scăfârlie"; cf. c a p á c 4°...

– var. 1° **béșcă** s. f., pl. *bești* AMD, h. 457/rar Db.

VEȘCĂLÍE v. **vășcălíe 1°**.

VEȘMÂNTURI s. n. pl. AFLR/ rar Bz „veșminte"; cf. c o s t u m á ț i e...

VEȘTÍ vb. IV 1° tranz. GD; AFLR/rar Cț „a duce, a da scroafa la montă, la vier": [Să ducă scroafa] *s-o yeștăscă*, asta înainte să zicea, da acuma nu, acuma a dus-o la... la montă/898.

2° var. **vișt**í vb. IV refl. AMD, h. 290/rar Tl [d. purcei] „a deveni vier, bun de prăsilă"; cf. v i e r í 2°.

VÉTÂLĂ v. **vătălă 1°**.

VETELINÁR s. m., pl. *vetelinári* GO/rar Vl „medic veterinar".

VÉTRĂLĂ s. f., pl. *vétrăle* AMD, h. 522 MN/Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Il, Cț și prin Ag, If „umbrelă"; cf. c o r t é l...

– var. **vétrelă** s. f., pl. *vétrele* AO, Pl. 45/rar Vl; AMD, h. 522 MN/rar Ag; *vétreli*/rar Ag; **vétrílă** s. f., pl. *vétrile* AMD/rar Db; **vetrílă** s. f., pl. *vetrile*/rar Tr; *vetríli*/rar Db; **vitrílă** s. f., pl. *vitrile*/rar Tr.

VÉTRELĂ v. **vétrălă**.

VETRÍCE v. **valíce**.

VÉTRILĂ v. **vétrălă**.

VETRÍLĂ v. **vétrălă**.

VEȚÍCHII v. **viținică 3°**.

VEVELÍȚĂ v. **véveriți**.

VÉVER v. **vérver**.

VEVERÍGĂ v. **deverícă**.

VEVERÍȚĂ v. **véveriți**.

VÉVERIȚI s. f. pl. AO, Pl. 94/Vl, prin Gj și rar Dj, Mh; AMD, h. 435 MN/Ph, prin Ag, Db, Tr, Il, Tl și rar Gr, Cl, Cț „veverițe".

– var. **vérveliță** s. f., pl. *vérveliți* AMD, h. 435 MN/rar Cl; **vervelíță** s. f., pl. *verveliți*/rar Tl; **vérveriță** s. f., pl. *vérverițe*/rar Vn; **vevelíță** s. f., pl. *vevelițe*/rar Cț; **veveríță** s. f., pl. *veverițe* AO, Pl. 94; AFLR/Gj. Mh și rar Vl, Dj; AMD/Bz, Br, prin Ph. Vn, Tl. Cț și rar Ag, Gl, Cl, Il; *veveríți* AO/rar Mh; AMD, prin Tl și rar Db, Ph, Vn, Bz, Br, Gr, Il,

Cț; **vréveriță** s. f., pl. *vréveriże* AO/rar Dj; **vreveriță** s. f., pl. *vreveriți* AMD/rar Br.

VEVERIȚÓȘI adj. m. pl. GM/rar Tr [fig. d. ochi] „vioi, ca de veveriță".

VEVERÓI s. m. GM/rar Bz „masculul veveriței".

VEZIÚNE v. **viezuină 1°**.

VEZUÍNĂ v. **viezuină 1°**.

VEZURÍE v. **viezuină 1°**.

VEZURÍNĂ v. **viezuină 1°**.

VGHERÁ v. **zbiérá 2°**.

VGHÉZURE v. **viézur**.

VGHEZUÍNĂ v. **viezuínă 1°**.

VIÁPSĂ v. **viéspe 2°**.

VIÁRBĂ (2 sil.) s. f., pl. *viérbe* AMD, h. 393; GM/Db, Gr și rar Vl, Tr „grup de trei fire dintr-un scul, formând o unitate de măsură la urzit": Număram câte treizeci de *vȩ́rbe* numărătura, trei fire într-o *vȩ́rbă* d-alea devenea GM/757.

– var. **ghiárbă** s. f., pl. *ghérbe* AMD, h. 393/rar Il; **iárbă** [yárbă] s. f., pl. *iérbe*/rar Il; **iérbă** [yérbă] s. f., pl. *iérbe*/rar Il.

VIÁSPĂ v. **viéspe 2°**.

VIÁSPE v. **viéspe 2°**.

VÍCĂ-VÁCĂ s. f. GD/rar Cț „numele unui joc de copii, cu mingea".

VIDEÁ v. **véde**.

VIDROÁNĂ s. f., pl. *vidroáne* AMD, h. 237; GM/rar Gr „găleată de metal (cu care se scoate apă din fântână)"; cf. b i d ó n 3°...

VIDRONÍȚĂ s. f., pl. *vidroníże* AMD, h. 237/rar Gr dim. de la v i d r o a n ă.

VIER s., art. **viérul ápei** AMD/rar Il „partea din mijlocul albiei unui râu unde apa e adâncă și are viteză mare".

VIÉRBĂ v. **viárbă**.

VIERÍ vb. IV **1°** tranz. AMD/rar Tr [d. vier] „a fecunda scroafa".

2° refl. AMD, h. 290/rar Tl [d. purcei] „a deveni vier, bun de prăsilă"; cf. v e ș t í 2°.

VIERMĂȚÓI s. m., pl. *viermățói* AMD, h. 438/rar Cț augm. de la *vierme*.

VIÉRME s. m., pl. *viermi* **1°** AO, Pl. 83/rar Mh „omidă"; cf. c o t á r[1] 3°...

2° GO/rar Mh „floare de sfredel"; cf. m ú g u r e 3°.

VIERMIȘÓRI s. m. pl. AO, h. 531/rar Mh „inflorescențele alunului"; cf. c e r c é l 5°...

VIERMUÍ vb. IV intranz. și refl. AMD, h. 357; 359/rar Il [d. fructe] „a face viermi".

VIERMUÍT adj., f. *viermuítă*, pl. *viermuíte* AO, h. 480/rar Dj [d. fructe] „cu viermi, viermănos"; cf. v i e r m u r ó s.

VIERMURÓS adj., f. *viermuroá-să*, pl. *viermuroáse* AMD, h. 357/rar Ot [d. fructe] „cu viermi, viermănos"; cf. v i e r m u í t.

VIERMÚȘ s. m., pl. *viermúși* AO, h. 552; 697; AFLR/prin Dj și rar Mh, Ot, Tr; AMD, Pl. 95; GM/rar Ph, Bz, Ot, Tr, Cl, Il dim. de la *vierme*; cf. v i e r m ú ț.

VIERMÚȚ s. m., pl. *viermúți* AMD, Pl. 95/rar Bz dim de la *vierme*; cf. v i e r m ú ș.

VIEROTÍC v. **virotíc**.

VIERÚȘ (2 sil.) s. m. GM/rar Il dim. de la *vier* („porc necastrat").

VIESPÁR (2 sil.) s. m., pl. *viespári* **1°** AMD, h. 380/Tr, Cl, Il, prin Gr și rar Ag, Db, Cț „viespe"; cf. b â z ó i 2°...

2° AMD, h. 450/rar Il „streche"; cf. b á z ă 3°...

– var. **1°** **viespáră** s. f., pl. *viespári* AMD, h. 380/rar Gr.

VIESPÁRĂ v. **viespár 1°**.

VIÉSPE 1° s. f., pl. *viespi* AMD, h. 450/rar Bz „streche"; cf. b á z ă 3°...

2° s. m., pl. *viespi* AO, Pl. 85/rar Vl, Dj, Ot și s. n. [sic!]/rar Dj „viespe"; cf. b â z ó i 2°...

3° s. f. art. **viéspea-ferăstrăului** loc. subst. GM/rar Ph „insectă care distruge florile de măr".

– var. **1°** **déspă** s. f., pl. *déspe* AMD, h. 450/rar Br; **2°** **vépse** s. f., pl. *vepsi* AO, Pl. 85/rar Gj; **viápsă** s. f., pl. *viépse*/rar Mh; **viáspă** s. f., pl. *viéspe* AO/rar Mh; GM/rar Db; **viáspe** s. f., pl. *viáspe* AO/rar Mh.

VIESPOÁICĂ s. f. AMD, h. 380/rar Db augm. de la *viespe*: E rea ca o *vȩspoáicȩ*/811.

VIETÚRĂ v. **venitúră 3°**.
VIÉZÂRE v. **viézur**.
VIEZÂÚNE v. **viezuíná 1°**.
VIEZEÚNE v. **viezuíná 1°**.
VIEZIÚNE v. **viezuíná 1°**.

VIEZUÍNĂ (4 sil.) s. f., pl. *viezuíni* **1°** AO, h. 545; TDO/Vl, Gj, Dj, Ot şi prin Mh; AMD, h. 433; GM; AFLR/Ag, Ph, Ot, prin Vl, Db şi rar Bz, Tr; *viezuíne* AO/rar Vl, Dj; AMD/rar Ot „vizuină (mai ales de vulpe)"; cf. c â r t ó g... **2°** var. **vizuínă** s. f., pl. *vizuíni* AMD, h. 433/rar Cţ [spec.] „culcuş de urs; bârlog".

– var. **1° ghezâúne** s. f., pl. *ghezâúni* AO, h. 545/rar Dj; **ghezuínă** s. f., pl. *ghezuíni*/rar Dj; **mizuínă** s. f., pl. *mizuíni* AMD, h. 433/rar Bz; **veziúne** s. f., pl. *veziúni*/rar Ph; **vezuínă** s. f., pl. *vezuíni* AO/rar Gj; **vezuríe** s. f., pl. *vezurii*/rar Gj; **vezurínă** s. f., pl. *vezuríni*/Mh şi rar Dj; **vghezuínă** s. f., pl. *vghezuíni*/Dj şi rar Mh; **viezâúne** s. f., pl. *viezâúni*/rar Dj, Ot; **viezeúne** s. f., pl. *viezeúni* AMD/rar Ph; **vieziúne** s. f., pl. *vieziúni*/rar Ph; **viezuíne** s. f., pl. *viezuíni*/rar Ph; **viezuníe** s. f. AFLR/rar Ph; **viezurímă** s. f., pl. *viezuríme* AO/rar Gj; **viezuríme** s. f., pl. *viezuríni* AO; GO/prin Gj, Mh; **viezurínă** s. f., pl. *viezuríni* AO/Mh şi rar Gj, Dj; *viezuríne*/rar Mh; **visoníe** s. f. GD/rar Tl; **vizâúnă** s. f., pl. *vizâúni* AMD/rar Ag, Tr; **vizâúne** s. f., pl. *vizâúni*/rar Tr; **viziuínă** (4 sil.), pl. *viziuíni* AMD/rar Ot; **viziúnă** s. f., pl. *viziúni*/rar Tr, Il; *viziúne*/rar Tr; **viziúne** s. f., pl. *viziúni* AO/rar Tr; AMD; GM/Tr, Il, prin Ag, Br, Cl şi rar Db, Ot, Gr; *viziúne* AMD/rar Il; **viziúnie** (5 sil.) s. f., pl. *viziúnii*/rar Tl; **vizoníe** s. f., *vizonii*/Tl şi rar Br, Cţ; **vizuínă** s. f., pl. *vizuíne*/rar Gl, Bz, Cţ; **vizuíne** s. f., pl. *vizuíni*/rar Db, Ph, Tr, Cl; *vizuíne*/rar Tr; **vizuníe** s. f., pl. *vizunii* AMD; GM; TDM Il/prin Vn, Tl şi rar Ph, Bz, Br, Gr, Cl, Cţ; **zghezuínă** s. f., pl. *zghezuíni* AO/rar Dj; **2° viziúne** s. f., pl. *viziúni* AMD/rar Cţ.

VIEZUÍNE v. **viezuínă 1°**.
VIÉZUNE v. **viézur**.
VIEZUNÍE v. **viezuínă**.

VIÉZUR s. m., pl. *viézuri* AO, h. 543/Mh şi prin Gj; AMD, h. 431/rar Bz, Cl „viezure, bursuc"; cf. b o r s ú c...

– var. **ghézure** s. m., pl. *ghézuri* AO, h. 543/prin Dj; **vghézure** s. m., pl. *vghézuri*/Dj şi rar Mh; **viézâre** s. m., pl. *viézâri* AMD, h. 431/rar Db; **viézune** s. m., pl. *viézuni* AO/rar Vl; AMD; AFLR/rar Vl, Ag; **viézură** s. f., pl. *viézuri* AMD/rar Vn; **zghézure** s. m., pl. *zghézuri* AO/rar Dj.

VIÉZURĂ v. **viézur**.
VIEZURÍMĂ v. **viezuínă 1°**.
VIEZURÍME v. **viezuínă 1°**.
VIEZURÍNĂ v. **viezuínă 1°**.
VIFORÁ v. **viforí 2°**.

VIFORÁIE s. f. GM/rar Ph „viforniţă; viscol": Eram taman la Bobotează, într-un frig ş-o *ghiforâe*!/711; cf. v í f u r, v í s c o l í ş.

VIFORÍ vb. IV **1°** tranz. impers. AMD, h. 527/rar Db „a viscoli": Zăpada era toată *viforîtă*/811; cf. î n v â l t o r í 2°...

2° var. **viforá** vb. I refl. GM/rar Ag [fig.] „a se supăra tare, a se înfuria, a se înverşuna": E răi [porcii mistreţi], că, dacă *se viforăzâ* ei, până la urmă şi sare la om/685; cf. î n n e r v í...

– var. **1° vihorí** vb. IV intranz. impers. AMD, h. 526/rar Br.

VÍFUR s. n., pl. *vífure* TDM II/rar Bz „vifor, viscol": Ţinea câte... *gífurle* câte... nouă zile-a ţinut o dată un *gífur*/750; cf. v i f o r á i e.

VIG s. n., pl. *víguri* TDO/rar Mh; AMD, Pl. 121–122; AFLR/Db, Ot, prin Vl, Ag şi rar Tr; *víge* AMD/rar Ag „val, trâmbă de ţesătură (pânză, postav)"; cf. c ă p ă t ă i 6°...

VIHORÍ v. **viforí 2°**.

VIITOÁRE s. f. GM/rar Bz, Il „inundaţie": A mai fost aşa o *viitoáre* în douăzeci şi şase/730; cf. î n é c 2°...

VIJELÍE v. **vijulíe**[1].

VIJÓI s. n., pl. *vijoáie* GM/rar Db „apă mare şi repede; torent": Era apă mare şi *vijói* [...]. *Vijóiu* este o apă mare care te ia, vine repede şi dacă stai acolo te ia, te duce dăvale şi te bagă la fund/695; cf. i ú d ă...

VIJULÍE[1] s. f., pl. *vijulíi* AO, h. 789; Pl. 123–125/rar Gj, Mh „zer amestecat cu urdă (care se depune la fundul vasului de fiert)"; cf. a f u m ă t ú r ă...

– var. **vijelíe** s. f., pl. *vijelíi* AO, Pl. 64/rar Mh.

VIJULÍE[2] s. f., pl. *vijulíi* AFLR/rar Dj „vânt puternic; vijelie": Vine bolboră, vine o *vijulíje* şi ia grâul şi să-ncurcă porlogii/973; cf. a r a l i e...

VÍLŢĂ v. **víţă 2°, 3°**.

VIN s. n., ~ **de míere** AO, Pl. 117/rar Gj, Mh, Dj, Ot; AMD, Pl. 97/rar Ag, Db, Ph, Ot, Tr, Ct; ~ **dín bóştină** AMD/rar Ph; ~ **din míere** AO/rar Vl, Dj „hidromel, mied"; cf. b a l b á ş...

VINÁR s. m., pl. *vinári* **1°** GM/rar Ot [la pl.] „persoane care duc vinul pentru nuntă de la mire la mireasă".

2° GO/rar Ot [la pl.] „nuntaşi din partea miresei care se duc, sâmbătă seara, înainte de nuntă, cu p l o c o n la mire".

3° AO, h. 677/rar Ot „musculiţă care zboară în jurul butoaielor cu vin (în fermentaţie)"; cf. b e á t ă 3°...

VINÁRIŢĂ s. f., pl. *vinárie* AO, h. 677/prin Ot şi rar Tr; AMD, Pl. 81/rar Ot, Tr „musculiţă care zboară în jurul butoaielor cu vin (în fermentaţie)"; cf. b e á t ă 3°...

VÍNĂ v. **vână 6°**.

VINĂTÚRĂ v. **venitúră 3°**.

VINC v. **víncle**.

VÍNCĂL v. **víncle**.

VÍNCERĂ v. **víncle**.

VINCI[1] s. n. pl. tantum AO, Pl. 132/rar Vl „lemnele rotunde pe care alunecă piatra de moară când e scoasă din locaş"; cf. l u n g ó n 5°...

VINCI[2] v. **víncle**.

VÍNCLE s. n. pl. AMD, h. 696/rar Ot „colţare folosite în dulgherie sau în zidărie; vincluri"; cf. c o l ţ 5°...

– var. **vénclu** s. n., pl. *véncluri* AMD, h. 696/rar Cl; **vinc** s. n., pl. *víncuri* AMD/rar Tr; **víncăl** s. n. şi m., pl. *víncăle* AO, Pl. 139/rar Vl; AMD/rar Ag, Db, Gr, Cl, Ct; *víncăli* AMD/rar Vn, Cl; **vínceră** s. f. AMD, h. 707/rar Ot; **víncí** s. n., pl. *vínciuri* AMD, h. 696/rar Gr; **vínclí** s. m. pl./rar Vn; **víncul** s. m., pl. *vínculi*/rar Tl; **vínculu** s. n., pl. *víncule*/rar Ph; **vínglu** s. n., pl. *vínguri* AO/prin Dj şi rar Mh; *víngle*/rar Mh.

VÍNCLI v. **víncle**.

VÍNCUL v. **víncle**.

VÍNCULU v. **víncle**.

VINDEÁ vb. II, ind. prez. 1 pl. *vindém* AO, h. 983 MN/Dj şi rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, ch. 1814/Db, Tr, Gr, Cl, Il, prin Ag, Ph, Br, Ot, If, Ct şi rar Vn, Bz; ind. prez. 1 sg. *vind* AO/prin Mh şi rar Gj; ind, prez. 3 sg. *vánde* AO/Mh, prin Gj şi rar Ot; AMD/rar Db „a vinde".

VINECIOÁRĂ adj. f., pl. *vinecioáre* AMD, Pl. 129–130/rar Tr dim. de la *vánătă* („oaie brumărie").

VÍNEREA s. f. art. **1° ~ ciúmii** s. compus AO/rar Mh „numele unei sărbători care se ţine în prima vineri după Sfântul Ilie".

2° ~ óuălor s. compus AFLR/rar Ot „Vinerea Mare; Vinerea Paştilor".

3° ~ píftíilor s. compus AFLR/rar Gj „ultima vineri înainte de Lăsatul secului de Paşti".

VÍNGLU v. **víncle**.

VINICÚŞ s. n. AFLR/rar Mh „amestec de mălai cu apă, folosit ca hrană pentru puii mici de găină"; cf. a l u á t 4°...

VINIŞOÁRĂ s. f., pl. *vinişoáre* AMD, Pl. 65–66/prin Tr şi rar Vn, Br, Il, Cl dim. de la v â n ă 5°.

VINITÍC s. m., pl. *vinitíci* **1°** AMD, h. 142/rar Ph „copil nelegitim": Îi zice *vinitíc*, că nu să ştie de unde-i/ 719; cf. b a i s t r ú c...

2° var. **vintíc** s. m., pl. *vintíci* AMD/rar If „venetic".

VINOVĂȚÁ vb. I tranz. AFLR/rar Ph „a învinovăți".

VINT v. **venít**[1] **2°**.

VINTÍC v. **vinitíc 2°**.

VINTÍL v. **vintíri**.

VINTÍRĂ v. **vintíri**.

VINTÍRE v. **vintíri**.

VINTÍRI s. m. pl. AFLR/rar Tl „vintire"; cf. t a l e á n...

– var. **vintíl** s. n., pl. *vintíle* AMD/rar Cț; **vintiră** s. f., pl. *vintíre* GD; AFLR/rar Tl; **vintíre** s. f., pl. *vintíri* AFLR/rar Tl.

VÍNTRĂ v. **vântră**.

VÍNTRE s. f., pl. *víntre* **1°** AO, h. 105/rar Ot [la pl.] „testicule"; cf. b o á ș ă 1°.

2° ~ **la úmeri** AMD, h. 57/rar Tr „claviculă"; cf. u n d r e á[1] 1°.

VÍNTRICE s. f. AO, h. 105/rar Ot „vintre"; cf. g e m ă n á r e 4°...

VINTRÍCE v. **valíce**.

VINTRICÉL s. n., pl. *vintricéle* **1°** AO, h. 105/Dj și rar Vl, Ot „vintre"; cf. g e m ă n á r e 3°...

2° AO, h. 105/rar Mh „organul genital la băieți".

– var. **1° vitricél** s. n., pl. *vitricéle* AO, h. 105/rar Dj.

VIOÁRĂ s. f., ~ **de leșie** GM/rar Ag „leșie tare, de calitate foarte bună": Cură numa *viuáră dă leșíe* [...] să ridică oul dasupra/675; cf. v r é c i e 3°.

VIORÍST s. m., pl. *viorișți* AFLR/rar Db „lăutar"; cf. a l ă u t á r.

VÍPĂRĂ v. **víperi**.

VÍPERI s. f. pl. AO, h. 549/prin Dj și rar Vl; AMD, h. 436/rar Ag, Ph, Bz, Tr, Cl, Cț „vipere"; cf. g ú ș t e r 2°...

– var. **vépiră** s. f., pl. *vépire* AMD, h. 436/rar Cț; **vipără** s. f., pl. *vípăre*/rar Ag, Bz, Br, Tr; *vipări*/rar Cl, Il; **vipiră** s. f., pl. *vípire*/rar Vn, Gl, Il; **viporă** s. f., pl. *vípore*/rar Bz; **vípră** s. f., pl. *vípre*/rar Tl.

VÍPIRĂ v. **víperi**.

VÍPORĂ v. **víperi**.

VÍPRĂ v. **víperi**.

VIRÁN adj. **1°** AO, h. 587/rar Mh, Dj [d. terenuri] „necultivat; înțelenit"; cf. î n i e r b á t...

2° AO, h. 514/rar Vl [d. terenuri] „despădurit, defrișat"; cf. d e p l a n t á t...

VIRÁNDĂ v. **verándă 1°**.

VÍRĂ s. f., pl. *víre* GO/rar Mh „sul, tambur pe care se înfășoară lanțul la fântână"; cf. b e d r e á g 2°...

VIRĂGÚȚĂ v. **virogúță**.

VIROÁGĂ s. f. **1°** pl. *virógi* AMD, h. 537/prin Db, Gr și rar Bz, Tr „pârâu"; cf. b á l t ă 5°...

2° AMD/rar Vn, Br „teren băltos; băltiș"; cf. b ă l t í n ă...

3° pl. *viroáge* AMD, Pl. 102/rar Db „topilă"; cf. b â l v á n[2] 1°...

4° var. **fioroágă** (4 sil.) s. f., pl. *fioroáge* GO/rar Mh „coastă de deal"; cf. c l i n 6°...

– var. **viróg** s. n., pl. *viroáge* AMD, h. 537/rar Db.

VIRÓG v. **viroágă 1°**.

VIROGÚȚĂ s. f. GM/rar Gr dim. de la *viroagă* („vale îngustă").

– var. **virăgúță** s. f. GM/rar Gr.

VIROTÍC s. m., pl. *virotíci* AO, h. 422/Gj, Mh „porc necastrat; vier".

– var. **verotíc** s. m., pl. *verotíci* AO, h. 422/prin Mh; **vierotíc** (3 sil.) s. m., pl. *vierotíci*/rar Mh.

VIS, din ~ loc. adj., *copíl* ~ ~ AO, h. 167/rar Ot „copil nelegitim"; cf. b a i s t r ú c...

VISCÓL s. n., pl. *viscoále* AO, h. 315; AFLR/prin Mh și rar Dj „troian, nămete"; cf. h á l ă[1] 2°...

VISCOLÍ vb. IV impers., ind. prez. *víscole* AFLR/rar Mh „a bate un vânt puternic cu ninsoare"; cf. î n v â l t o r í 2°...

VISCOLÍȘ s. n. AMD, h. 527/rar Ph „viscol"; cf. v i f o r á i e...

VISCOLÍTĂ s. f. AO, h. 315/prin Dj „troian, nămete"; cf. h á l ă[1] 2°...

VISÍLI (3 sil.) s. GD/rar Cț „unealtă de pescuit somn, cu momeală din pește

viu": *Visíli* [este] o prăjină legată c-o ață, cârlig bun, sănătos și baboi, atârnat baboiu de spinare, viu sigur, nu mort, și el toată noaptea bălăcește, bălăcește și somnu, dacă vine pe-acolo, l-apucă/895.

VISONÍE v. **viezuină 1°**.

VISTERÍE s. f. AFLR/rar Gj; GM/rar Ag „cadru din bârne încheiate în care se captează apa unui izvor; ghizd": Jos se face *visterie*, de une ajungi la baza izvorului să mai mergi cel puțin un metru sau doi în jos, ca să faci *visterie* AFLR/921. Să sapă la un metru, d-acilea vine cu *vistăría* GM/687; cf. c ă ș i ț ă[2] 7°...

VISTIRÍU s. n. GO/rar Vl „bisturiu".

VÍȘĂN v. **vișen**.

VÍȘĂNĂ v. **vișini**.

VÍȘEN s. m., pl. *víșeni* AO, Pl. 81/rar Vl; AMD, h. 364 MN/Ag, Db, prin If, Gr, Cl, Il și rar Bz, Tr, Cț „vișin"; cf. c i u r é ș 2°...

– var. **víșăn** s. m., pl. *víșăni* AO, Pl. 81/rar Mh; AMD, h. 364 MN; TDM II/Db, Ph, Il, prin Ag, Cl și rar Bz, Tr, Cț; *víșeni* AMD/prin Db.

VÍȘENĂ v. **vișini**.

VIȘINÁR s. m., pl. *vișinări* **1°** AO, Pl. 81; GO/prin Dj; AMD, h. 364/prin Tr și rar Db, Gr „vișin"; cf. c i u r é ș 2°...

2° AO, Pl. 80/rar Dj „cireș"; cf. c i r e ș á r 1°...

VIȘINÁTĂ s. f., pl. *vișináte* AMD, h. 364/rar Tl „vișină"; cf. c i r é ș ă 2°...

VÍȘINI s. f. pl. AO, Pl. 80–81/Dj și rar Vl, Mh, Ot, Tr; AMD, h. 364/prin Tr și rar Br, Cț „vișine"; cf. c i r é ș ă 2°...

– var. **víșănă** s. f., pl. *víșăne* AMD, h. 364/Db, Ph, prin Ag, Cl și rar Tr, Il; *víșăni*/rar Ph; *víșene*/prin Db și rar Il; **víșenă** s. f., pl. *víșene*/Db, Il, prin If, Gr, Cl, Cț și rar Ag.

VIȘTEÁLĂ s. f. GO/rar Vl „spuzeală, bube care apar pe buzele crăpate de vânt"; cf. s p ú z ă.

VIȘTÍ v. **veștí 2°**.

VIȘTÍT adj. GD/rar Tl, Cț [d. porci] „montat, vierit".

VITIOÁRĂ (4 sil.) s. f., pl. *vitióri* GM/rar Br „patină rudimentară (făcută de copii)": *Vitiórile* aceștea sânt niște fiare îndoite la capăt și noi le agățăm de picioare cu sârme sau ațe și ne dăm cu ele/754.

VÍTREC v. **vítric**.

VÍTRECĂ v. **vítregă 2°**.

VÍTRIC adj., pl. *vítrici* AMD, h. 119/prin Tl și rar Ag, Db, Ph, Cl, Cț [d. tată] „vitreg".

– var. **vítrec** adj., pl. *vítreci* AMD, h. 119/rar Tr.

VÍTRICĂ v. **vítregă 2°**.

VITRÍCE v. **valice**.

VITRICÉL v. **vintricél 1°**.

VÍTRIGĂ adj. f., pl. *vítregi* **1°** AO, h. 182/rar Mh, Dj; AMD, h. 166/rar Ot, Tr, Il [d. soție] „din a doua căsătorie; de-a doua".

2° var. **vitrigă** adj. f. AMD, h. 120; TDM II/prin Db, Tl și rar Ag, Ph, Tr, Cl, Cț [d. mamă] „vitregă, din a doua căsătorie a tatălui".

– var. **2° vítrecă** adj. f., pl. *vítreci* AMD, h. 120/rar Tr; **vítrică** adj.f., pl. *vítrice*/rar Ag, Db, Cl, Tl, Cț; *vítrici*/rar Ph, Tl.

VÍTRIGĂ v. **vítregă 2°**.

VITRÍLĂ v. **vétrălă**.

VITRIÓN s. n. AFLR/rar Tl „vitriol (folosit în vopsitorie)".

VIȚ v. **víță 1°**.

VÍȚĂ s. f., pl. *víțe* **1°** TDO/rar Mh „partea cea mai bună a firului de cânepă, fuior curat, fără puzderii": O băteam [cânepa], avem un protap așa... un lemn așa crăpat și c-un mai de lemn și dăm în ea până când să face, rămâne numa *víța* aia/963; cf. l ú s t r u 2°...

2° var. **vîlță** s. f., pl. *vîlțe* AMD, h. 4/rar Ag „șuviță de păr": Pui păru dă porc, îl iau și-l desfac câte... *zbîlță* mai mică. ca să-ncapă pe gaur-aia [la perie] GM/789; cf. s m o á t e c...

3° var. **vílță** s. f. AFLR/rar Ot „fir, șuviță de lână": Oaia aia are *bițu* creț AO, h. 14/945.

4° var. **zbílță** s. f., pl. *zbílțe* AO, h. 244; GO/rar Vl „fir, miță de lână scoasă de piuă la suprafața țesăturii".

5° var. **zbílță** s. f., pl. *zbílțe* AMD, h. 393/rar Tr „scul din fire de cânepă; tort"; cf. b u ș 3°...

6° GM/rar Cl „șuviță de aluat împletit (la colaci)".

7° var. **bílíță** s. f., pl. *bílíțe* AO, h. 551/rar Gj, Mh „cursă (de diverse forme) pentru prins păsări (mici)"; cf. c ă p c ă n i...

8° var. **bílță** s. f., pl. *bílțe* AO, h. 551/rar Gj „cursă de prins șoareci"; cf. c ă t ú ș ă 1°...

– var. **béliță** s. f., pl. *béliți* 8° AO, h. 551/rar Gj; **bíliță** s. f., pl. *biliți* 8° AO/Gj, Mh și rar Dj; **bít** s. n., pl. *bíțe* 3° AO, h. 14/rar Mh; **bíță** s. f., pl. *bíțe* 3° AO, h. 799/rar Mh; **libiță** s. f., pl. *libíțe* 8° AO/rar Mh; **vit** s. n., pl. *víțe* 2° AO, Pl. 1/rar Gj; **zbílță** s. f., pl. *zbílțe* 2° GM/rar Db; **zvílță** s. f., pl. *zvílțe* 2° AMD, h. 4; GM/rar Vl, Ag, Db.

VIȚĂÍ v. **guițăí**.

VIȚÂÍ v. **guițăi**.

VIȚÍCĂ s. f. **1°** AO, Pl. 64/rar Mh dim. de la v i ț ă 2°.

2° GM/rar Bz dim. de la *viță* („fâșie îngustă de pânză"): Tulpanu era cusut, tras bine la mașină, pus o *víțică* d-aia mică pă la frunte și lega mireasa/748.

3° var. **veț ícha** s. f. pl. GO/rar Vl „nuiele (de salcie sau de alun) care se bat la pereții casei pentru fixarea tencuielii"; cf. a r a c 2°...

VIȚÍÍ v. **guițăi**.

VIȚIÓN (3 sil.) s. n., pl. *víțioáne* GM/rar Db „șuviță de păr": Mai luam un *víțión* de păr de cal așa/696; cf. s m o á t e c 1°...

– var. **fițión** s. n., pl. *fițioáne* AMD, h. 4/rar Db.

VIȚOÁSĂ adj. f., pl. *víțoáse* AO, h. 800/rar Gj, Mh [d. oi] „cu lâna foarte lungă, care atârnă (aproape) până la pământ"; cf. ț i g á i e 2°...

– var. **bițoásă** adj. f., pl. *bițoáse* AO, h. 800/prin Mh.

VIȚUÍ v. **guițăi**.

VIU[1] adj., f. *víe* **1°** GM/rar Cl „vioi, inteligent, ager": L-a văzut pe băiat că e *viu* și l-a luat ucenic/832; cf. c u r á t...

2° cenúșă ~ AO, Pl. 29/rar Dj; **foc ~** /rar Dj „spuză"; cf. c ă b ú z...

3° GM/rar Tr [d. băligar] „nefermentat": Se face un strat dă optzăci dă centrimetri dă băligar *viu*, cum să spune, cum să scoate el dă la vite/803.

4° GM/rar Bz [d. carne] „crudă, nepreparată": Mai conservez ș-așa [cu sare] la borcan carne *vie*/747.

5° AMD, h. 590; 593/rar Db [d. teren] „nearat, necultivat": Aram loc *viu* sau odinit, aram în pârloagă h. 590/813; cf. s t e r p[1] 1°.

6° cu val. subst. art. **în víul ápei** AMD/rar Tr „contra curentului, contra direcției de curgere a apei".

VIU[2] [vyiu!] interj. GM/rar Ag „cuvânt care imită vâjâitul ghiulelei în zbor".

VIZ v. **ghízde**.

VIZÂÚNĂ v. **víezuínă 1°**.

VIZÂÚNE v. **víezuínă 1°**.

VÍZDURĂ v. **ghízde**.

VÍZDURE v. **ghízde**.

VÍZDURI v. **ghízde**.

VIZÉRĂ v. **vizíeră**.

VIZÍBIL adj., f. *vizibílă* GM/rar Tr „cu vază, stimat, (bine) văzut": Eram mai *vizibil*, cu vază pă lângă ofițeri/829.

VIZIÉRĂ s. f., pl. *viziére* AO, h. 282/rar Ot „marginea răsfrântă a borului de la pălărie"; cf. m ă r g i n á r 3°.

– var. **vizéră** s. f., pl. *vizéri* AMD, h. 475/rar Ag, Cl, Tl.

VIZIREÁN s. m., pl. *viziréni* AMD/751 „locuitor din comuna Viziru".

VIZIUÍNĂ v. **víezuínă 1°**.

VIZIÚNĂ v. **víezuínă 1°**.

VIZIÚNE v. **víezuínă 1°, 2°**.

VIZIUNÍE v. **viezuină 1°**.

VIZONÍE v. **viezuínă 1°**.

VIZÓRI s. m. pl. AO, h. 696/rar Dj „antenele albinei"; cf. c â r l i ó n ț 3°...

VIZUÍNĂ v. **viezuină 1°, 2°**.

VIZUÍNE v. **viezuínă 1°**.

VIZUNÍE v. **viezuină 1°**.

VÍZURĂ v. **ghízde**.

VLADIMIREÁN s. m., pl. *vladimiréni* AO/921 „locuitor din satul Vladimir".

VLĂDĂIÁN s. m., pl. *vlădăiéni* AO/966 „locuitor din comuna Vlădaia".

VLĂGUÍT adj., f. pl. *vlăguíte* GM/rar Db [d. obiecte] „uşor de mânuit, devenit astfel prin întrebuinţare repetată (în opoziţie cu ţeapăn); flexibil": Briceagu nou nu e *vlăgu̯ít*, e prea fix/811.

VLĂJĂR s. m., pl. *vlăjári* **1°** AMD; GM/rar Il „lemn gros care se pune la pereţii casei din furci"; cf. p u i 5°...

2° GM/rar Il „vlăjgan"; cf. j i d o v 2°...

– var. 2° **vâjlán** s. m. GO/rar Vl.

VLĂJÍ vb. IV tranz. şi refl. pas. GO/rar Gj „a (se) face (un lemn) flexibil bătându-l cu muchia toporului şi trecându-l prin foc"; cf. m l ă d o i.

VLĂTRÁI v. **vătrăi 1°**.

VLOC v. **vlog 3°**.

VLOG s. **1°** AMD/rar Cl „ploaie măruntă; burniţă"; cf. b ấ r n ă...

2° AMD/rar Br „ploaie torenţială, aversă"; cf. r o p.

3° var. **vloc** s. AMD/rar Cl „ploaie liniştită şi de durată".

4° var. **zvlog** s. AMD, h. 526/rar Tr „lapoviţă": [A venit] o lapoviţă, un *zvlog*/777; cf. b u j n i c e á l ă...

VO adj. nehot TDO/prin Vl, Mh şi rar Gj, Dj; TDM II; AFLR/prin Vn, Bz, Br şi rar Ag „vreo": Deasupra pă brădoaică punem *fro* câteva foi de varză TDO/928.

– var. **fo** adj. nehot. TDO/prin Dj şi rar Vl, Gj, Ot; AMD; GM; TDM II, III; AFLR/Tr, Gr, prin Ag, Db, Ot, Cl şi rar Ph, Bz, Br, If, Il; **freo** adj. nehot. GM/prin Tr şi rar Ot, Gr; **fro** adj. nehot. TDO/rar Ot; AMD; GM; TDM I, III/Ot, Tr, prin Ag, Db, Gr, Cl şi rar If.

VOĂLĂ s. f. **1°** GO/prin Dj şi rar Vl, Mh; GM; AFLR/prin Vn, Ot şi rar Ag, Bz, Tr, Gr, Il, Cl; GD; AFLR/prin Tl, Cţ „voal de mireasă": Mă gătea, îmi punea *vu̯ála* şi mă ducea la mire GM/726. [Miresei] nu-i pune *vólu* până nu vine lăutarii GM/691; cf. b a r i ş 4°...

2° AMD, h. 144/rar Cţ „placentă"; cf. a p ş o á r ă...

– var. 1° **ovól** s. n. GM/rar Bz; **vol** s. n., pl. *vóluri* TDO; AFLR/prin Gj, Mh şi rar Dj, Ot; GM; AFLR/prin Tr, Il şi rar Ag, Db, Ph, Vn, Bz, Gr; GD/rar Tl.

VOCSÍ v. **văcsi 1°**.

VODĂTĂ adv. TDM II/rar Db „vreodată".

VÓDCĂ s. f. GM/rar Ag „ţuică slabă, de calitate inferioară, care curge ultima la cazan": Parcă e nişte *vu̯ódcă* asta, zice, nu mai e bună, asta e *vu̯ódcă*, nu mai e bună/788; cf. á p ă 3°...

– var. **ótcă** s. f. AMD, h. 360, 361; GM/rar Vl, Db.

VOI v. **boi 4°**.

VÓIA s. f. art., în expr. **a-i fi cu ~** TDO/rar Dj „a voi": Să ducea căluşarii la toţi şi-i juca-n bătătură; *îi̯ i̯ere̯á vói̯a*, nu-i era, ei juca căluşu la ei/982.

VOINÍC 1° s. m., pl. *voiníci* TDO; AFLR/rar Dj „bărbat, soţ": Puneam plugu-n car, grapă, şi luam *voi̯níc*, care-aveam, eu chiar n-am *voi̯níc* din răzbelu al de mult, de când cu germanu TDO/973; cf. c r e ş t í n...

2° cu val. adj., f. *voinícă* TDO/rar Dj [d. plante] „înalt": Îi zicea cânepă de vară, frumoasă, galbin-aşa şi *voi̯nícă*/973.

VOINICEÁSCĂ adj. f. AMD, h. 476/rar Ot [d. cămăşi] „de voinic, bărbătească".

VOIÓS adj., f. *voioásă* GM/rar Ag, Ot „dornic": Mama era *voi̯o̯ásă* să scape de ei [= nemţi]/775.

VOITÓR adj. GD/rar Cț „care vrea, care dorește": Pă mine când m-a căsătorit... cu soțu meu, [tata] nu prea a fost atâta de *voițór*, că nu avea posibilitate/900.

VOL v. **voálă 1°**.

VOLANÍC v. **válnic 1°, 2°**.

VÓLBURE s. f. pl. **1°** AO, h. 440/rar Mh; AMD, h. 315/rar Ag, Cț „volburi (plante)"; cf. b u s u i ó c 4°...

2° var. **bólboră** s. f., pl. *bólbori* AFLR/rar Dj „vijelie, vânt puternic"; cf. a r a l í e...

– var. **1°** **bólbără** s. f., pl. *bólbăre* AMD, h. 315/rar Cl; **bólboră** s. f., pl. *bólbori* AO, h. 440/Mh, Dj, prin Ot și rar Gj, Tr; AMD, h. 313; 315/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, prin Ph și rar Vl, If, Il; **bólbură** s. f., pl. *bólbure* AO/rar Mh; **bórboră** s. f. AMD, h. 315/rar Vl, Gr; **bórbură** s. f., pl. *bórbure* AO/rar Vl; AMD/rar Ag, Db, Ph, Cl; **hólbără** s. f. AMD/rar Bz; **hólboră** s. f./rar Tl; **hólbură** s. f., pl. *hólbure* AO/rar Vl, Gj; **ólbură** s. f. AMD/Tl și rar Bz, Br; **vólvoră** s. f., pl. *vólvori* AO/prin Vl, Gj, Dj și rar Mh, Ot; *vólvore*/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; **vólvură** s. f., pl. *vólvuri* AO/prin Vl și rar Gj, Mh; AMD/rar Vl, Ag, Br, Cț; *vólvure* AO/rar Vl, Gj, Mh; AMD/rar Ag; **2°** **vólvură** s. f. AFLR/rar Dj.

VOLÉ v. **áuleu**.

VÓLNIC adj., f. *vólnică* GM/rar Br „vrednic, capabil": Miercuri nu știu ce mai punea pe mireasă p-acolo să mai facă, dacă-i capabilă, s-o vadă toți stolnicii dacă-i capabilă să facă, dacă e *vólnică* de casă/749.

VOLTÁ vb. I tranz. și refl. (pas.) GO/rar Vl; GM/rar Ph, Bz „a (se) împinge rostogolind, a (se) face vânt (buștenilor) pentru a urni din loc": Mânam [buștenii] la apă [...] așa-i, să numea atunci că-i *voltám* la apă GO/903. Butucii îi *voltează* cu țapine [...]. Chiar dacă butucii merge, să mai dă peste cap unu, cine știe cum *să voltăzâ* singuri ei așa din mers GM/732; cf. b â r â í...

VÓLTĂ[1] v. **bóltă 8°**.

VÓLTĂ[2] s. f., **a da ~** loc. vb. GM/rar Br „a da vânt, a împinge spre a se da în leagăn": Toată ziua îmi spunea ca *să*-i *dau vóltă* să... să se dea în leagăn [...]. A spus că *să*-i *dau* mai multă *vóltă*, da nu l-a ascultat, că i-era frică să nu să dea peste cap/753; cf. b â r â í...

VOLUMÓS adj., pl. *volumóși*, f. *volumoásă*, pl. *volumoáse* **1°** GM/rar Tr; GD/rar Tl [d. lucruri] „care ocupă spațiu mult; voluminos": Fânu este *volumós* și ușor GM/794.

2° AFLR/rar Gj; AMD, h. 36/rar Ph [d. oameni] „corpolent; voluminos"; cf. t r o n c á n.

VÓLVORĂ v. **vólbure 1°, 2°**.

VOLVORÍCĂ s. f., pl. *volvoríci* AO, h. 440/rar Gj dim. de la v o l v o r ă 1°.

VOLVOTÁT adj., f. *volvotátă* AFLR/rar Gr [d. vase] „plin cu vârf"; cf. b u r í c 5°...

VÓLVURĂ v. **vólbure 1°**.

VOMITĂ vb. I, ind. prez. 1 sg. *vomitéz* AO, h. 54/rar Gj, Dj, Ot „a vărsa, a voma"; cf. a r u n c á 5°...

– var. **comitá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *comit* AMD, h. 30/rar Ag, Db; **fometă** vb. I, ind. prez. 1 sg. *fometéz* AO, h. 54/rar Dj, Mh; AMD/prin Tr și rar Bz, Br, Gr, Tl, Cț; **fomitá** vb. I, ind. prez. 1 sg. *fomit* AO/rar Mh; AMD/prin Ph, Ot, Tr, Tl, Cț și rar Vl, Db, Vn, Bz, Gr, Cl, Il; *fomitéz* AO/rar Dj, Mh.

VON v. **voúnul**.

VOPSÉLURI s. f. pl. AMD, Pl. 181/rar Ot, Tr „vopsele"; cf. b o i é l u r i...

– var. **văpséli** s. f. pl. AMD, Pl. 181/rar Tr.

VÓRBĂ s. f., **a făce ~** AMD, h. 153; AFLR/rar Db, Tr [la pețit] „a discuta, a se înțelege, a conveni în vederea...": Merge băiatu la fată prima dată, când se duc la-mpețit, și *fac vórbă* AFLR/802; cf. î m p ă c á 1°.

VORBÍ vb. IV intranz. TDO; AFLR/rar Gj, Dj; GM; TDM II, III;

AFLR/prin Db, Ph, Bz, Br, Tr şi rar Vn, Gr, Cl, Il; AFLR/rar Cţ; refl. AFLR/rar Db [d. tineri] „a curta, a fi curtată; a fi în dragoste": *Am vorbít* cu el trei ani şi patru luni GM/737. S-o dăm depe el că *vorbéşte* cu el GM/824; cf. a v e á 1°...

VORBÍRE s. f. AMD, h. 154/rar Ag, Ot „înţelegere în vederea căsătoriei; logodnă"; cf. a ş e z á t...

VORBITÓR adj., pl. *vorbitóri* AFLR/rar Ph; ~ **de gúră** GM/rar Bz „vorbăreţ, palavragiu": Să nu-i spui lu tata că tata e *vorbitór dă gúră* şi pârâşte GM/731; cf. c o b z á r...

VORBITÚRĂ s. f. GM/rar Cl „numele şi rezultatul acţiunii de a v o r b i": Am ieşit în sat în Mănăstire ş-am vorbit cu ea şi... din prima *vorbitúră* gata! am trimes în casă ş-am luat-o/ 867.

VÓRGHINĂ v. **vârghie 7°**.

VÓRNIC s. m., pl. *vórnici* AFLR/rar Cţ „flăcău care strânge banii în ceata colindătorilor"; cf. b e r e z ó i 2°...

VORÚN s. GD/rar Tl „lemn subţire cu ajutorul căruia se introduce explozibil în gaura făcută în cariera de piatră".

VOÚNUL pron. nehot. art. TDM II/rar Gl „vreunul": Un biet sublocotenent zice „săracii, ce e zdraveni *vúni* [dintre soldaţi]?" TDM II/682.

– var. **fon** adj. nehot. GM/rar Gr; **frun** adj. nehot. TDO/rar Dj; GM; TDM I/prin Tr şi rar Ot; **fun** adj. nehot. TDO/prin Dj; GM/prin Tr şi rar Db, Gr; **von** adj. nehot. TDM II/rar Vn; **vun** adj. nehot. TDO/rar Mh; TDM I, III/rar Vn, Bz, Tr; pl. art. *vúnii* TDM I/rar Ag.

VRABÉTE s. m., pl. *vrabéţi* **1°** AO, h. 555/Vl şi rar Gj; AMD, h. 440 MN/rar Ag „vrabie": [Cânepa] o sămănăm şi punem paie pe de disupra să n-o mănânce *brabéţi* TDO/956; cf. b r a b e ţ o á i c ă 1°...

2° var. **vrăbéte** s. m., pl. *vrăbéţi* AMD, h. 440 MN/rar Ag „vrăbioi"; cf. b r ă b e ţ ó i...

3° var. **brabéte** s. m., pl. *brabéţi* AO, h. 555/rar Tr „prepeliţă"; cf. b a b ú ş c ă 4°...

– var. **barabéte** s. m., pl. *barabéţi* 1° AO, h. 555/crt.; **bărăbéte** s. m., pl. *bărăbéţi* 1° AO/prin Gj; **brabéte** s. m., pl. *brabéţi* 1° AO; TDO; AFLR/Gj, Mh, Dj şi prin Ot; AMD, h. 440 MN; TDM I/prin Ot şi rar Vl, Tr; 2° AMD, h. 440 MN/Ot şi rar Vl, Tr; **brăbéte** s. m., pl. *brăbéţi* 1° TDO/rar Mh; **grabéte** s. m., pl. *grabéţi* 1° AO/rar Mh; *grăbéţi* 1° GO/rar Mh; **grobéte** s. m., pl. *grobéţi* 1° AO/rar Mh; **varabéte** s. m., pl. *varabéţi* 1° AO/rar Gj, Mh; **vrăbéte** s. m., pl. *vrăbéţi* 1° AFLR/rar Vl, Mh; **vrăbiéte** (4 sil.) s. m., pl. *vrăbiéţi* 2° AMD/rar Ag.

VRÁBIE s. f., pl. *vrăbii* AMD, h. 440/rar Gr „orice pasăre mică (care nu este recunoscută)".

VRÁDNIŢĂ v. **mrăniţă 2°**.

VRAF s. n., pl. *vráfuri* **1°** TDM I/rar Tr „strat (de snopi aşezaţi pe arie pentru treieratul cu cai)"; cf. t â n á z...

2° var. **vrau** s. n. AO, h. 193; 195/prin Mh „grămadă de nisip amestecat cu apă şi var sau de pământ amestecat cu apă şi cu pleavă, pregătită pentru tencuială".

VRÁFTURĂ v. **práftură**.

VRÁGNIŢĂ v. **vrániţă**.

VRÁINIŢĂ v. **vrániţă**.

VRAJ v. **vraşti**.

VRÁMNIŢĂ v. **mrăniţă 2°**.

VRÁN v. **vrână 1°, 2°**.

VRÂNĂ s. f. **1°** pl. **vrăni** AO, h. 682/Dj, prin Gj, Ot şi rar Vl, Mh; AMD, Pl. 83–84/prin Cţ „vrane (la butoi)"; cf. c a n á 2°...

2° pl. *vráne* AO, h. 682/rar Mh „capac, dop de lemn în vrana butoiului"; cf. d ú j n i c 3°...

3° pl. *vráne* AMD, Pl. 91/rar Db, Tr, Cţ; *vrăni*/rar Db, Ot „urdiniş"; cf. f e r ă s t r ú i e...

4° art. **vrâna năsului** AMD, h. 29 MN/rar Ag „nară"; cf. n ă r e.

– var. **brână** s. f. **3°** AFLR/rar Db; **vran** s. n., pl. *vráne* 1° AO, h. 682; GO/prin Gj şi rar Mh; 2° AO, h. 684/Gj, Mh; *vránuri* 1°/rar Gj, Mh; 2°/rar Gj.

VRÁNGHIȚĂ v. **vrániță**.

VRÁNIȚĂ s. f., pl. *vrăniți* AMD, h. 181/rar Bz, Br, Il „poartă de scânduri sau de nuiele împletite".

– var. **vrágniță** s. f., pl. *vrăgniți* AMD, h. 181/rar Tr; **vráiniță** (3 sil.) s. f., pl. *vrăiniți*/rar Tr; **vránghiță** s. f., pl. *vrănghiți*/rar Vn.

VRASC v. **vréscuri**.

VRÁSCOTE s. pl. AMD, h. 208/rar Cl „vreascuri"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. **ráncote** s. pl. AMD, h. 208/rar Il; **ráscotă** s. f., pl. *ráscote* AO, h. 222; 524/prin Mh și rar Dj; AMD/rar Db; **reáscot** (2 sil.) s. n., pl. *reáscote* GM/rar Db.

VRÁSCURĂ v. **vréscuri**.

VRÁSCURE v. **vréscuri**.

VRAȘTI interj. GM/rar Ot „cuvânt care imită o zvâcnire, o mișcare bruscă": *A ieșit d-acolo din grâu, era jos și vraș!* s-a aruncat înaintea trenului GM/800.

– var. **vraj** interj. GM/rar Tr.

VRAU v. **vraf 2°**.

VRĂBÉTE v. **vrabéte 1°, 2°**.

VRĂBIÉTE v. **vrabéte 2°**.

VRĂBIÓNȚ (3 sil.) s. m., pl. *vrăbióți* AMD, h. 440 MN/Il, prin Cl, Tl, Cț și rar Br „vrăbioi"; cf. b r a b e ț ó i...

VRĂBIÓR (3 sil.) s. m., pl. *vrăbióri* AO, h. 555/rar Vl; AMD, h. 440 MN/prin Gr și rar Ag, Db, Bz, Ot, Tr „vrăbioi"; cf. b r a b e ț ó i...

VRĂBÓI s. m., pl. *vrăbói* AO, h. 555/rar Vl; AMD, h. 440 MN/rar Vl „vrăbioi"; cf. b r a b e ț ó i...

– var. **brăbióiu** s. m., pl. *brăbióiu* AMD, h. 440 MN/rar Ag.

VRĂJÍT s. n. AO, h. 500/rar Dj „obicei de Lăsatul Secului sau de Sfântul Ion, conform căruia tinerii se adunau la o casă de unde porneau pe dealuri, cu strigături".

VRĂNÍȘ s. n., pl. *vrăníșe* AMD, Pl. 84/rar Db „vrană (la butoi)"; cf. c a n á 2°...

VRĂNÚȘ s. n., pl. *vrănúșuri* AMD, Pl. 91/rar Cț „urdiniș"; cf. f e r ă s t r ú i e...

VRĂSC v. **vréscuri**.

VRĂSCURĂ v. **vréscuri**.

VRĂSTÁR s. m., pl. *vrăstári* AMD, Pl. 68; AFLR/prin Tl „vlăstar vechi, lăstar, coardă"; cf. a z m á n 1°...

VRĂSNIC v. **vrástnic**.

VRÂSTÁ s. f., pl. *vrástéle* **1°** AMD/rar Tl „dungă, vargă în țesături"; cf. v á r g ă 8°.

2° AFLR/rar Mh „model, divers colorat, cusut pe marginea unui obiect din pânză": *Puii [de pernă] îi fac tot așa, tot popistrați așa cu vrîstéle, cu roșu, cu verde, cu albastru, cu ce ai, pe margine așa*/941, cf. g h i n á r.

3° var. **vârstéle** s. f. pl. AFLR/rar Gj „șuvițe din fire de lână (divers colorate)": *[Steagul de nuntă] îl fac frumos cu ciucuri, frumos, cu vîrstéle-așa*/937; cf. v â n t r ă.

4° var. **vârsteálă** s. f., pl. *vârstéli* AO, h. 285/rar Dj „șir de cusături în lungul sau în latul mânecii unei cămăși"; cf. b i z b i z u r i 1°...

VRÂSTĂ s. f. AFLR/rar Mh „vârstă, etate".

– var. **vâstră** s. f. GM/rar Il.

VRÂSTNIC adj., f. *vrástnică* AMD, h. 131/rar Vn „vârstnic".

– var. **vrâsnic** adj., pl. *vrâsnici* AMD, h. 131/rar Tl.

VREA vb. II AMD; TDM I; AFLR/rar Vl, Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl [folosit la timpuri ale trecutului, mai ales la pf. c.] „a fi pe punctul să...": *Am vrut* să mor acu un an TDM I/756. *Am vrut* s-o nasc pă câmp AFLR/828. Un frate a lu tata-al meu *a vrut* să-l mănânce lupii AFLR/827.

VRÉCE v. **vrécie 1°–3°**.

VRECI v. **vrécie 1°**.

VRÉCIE s. f. **1°** GO/rar Mh; GM/prin Db, Gr și rar Bz, Tr, Cl, Il „reziduu la prepararea săpunului": *Subt săpun rămâne vréju* lui, murdăria care s-a ales din grăsime și din carne GD/896; cf. b o i o g h i n ă 4°...

2° TDO/rar Mh; GM/prin Bz, Gr și rar Ag, Db, Ph, Gl, Tr, If, Il „leșie (tare)

rămasă după prepararea săpunului": Şi-l fierbem [săpunul] până când iasă leşia aia prin el, *vréća*, cum icem noi, *vréćije* TDO/959. Iese *vréće* deasupra şi când dă *vréća* deasupra dăm săpunul jos [de pe foc] GM/821; în **a da pe** ~ GM/rar Gr „a fierbe a doua oară săpunul nereuşit": Dacă n-are loc [săpunul] dă e des în căldare, iese cu totu aşa... el nu-şi alege murdăria şi iese gros până jos, şi-l *daj pă vréćie*. Vrecia lui, care o scurgi în căldare, o-ncălzeşti şi-l frimitureşti şi l-ai încălzit, îi mai pui sare, niţică sodă şi l-ai făcut/830; cf. p r e f á c e 2°...

3° var. **vréce** s. f. TDM II/rar Ph „leşie tare": Am făcut *vréće*, făceam *vréće* cu căldarea, cu un vas mare-aşa şi-am turnat peste ea [=cânepa toarsă]/715; cf. v i o á r ă.

– var. **vréce** s. f. 1° GO/prin Mh; AMD, h. 215 MN; GM; TDM III/prin Db, Ph, Tr, Il şi rar Ag, Cl; GD/rar Tl, Cţ; 2° TDO/rar Mh; GM/rar Ag, Ph, Bz, Tr, Gr, Cl, Il; **vreci** s. 1° GO/rar Gj, Dj; **vrej** s. 1° AMD; GM/rar Bz, Tr, Il; GD/rar Cţ; **vréjă** s. f. 1° GD/rar Cţ.

VREG v. **vrej**[2] **4°**.

VREJ[1] v. **vrécie 1°**.

VREJ[2] s. m., pl. *vreji* **1°** AMD, Pl. 69–70/rar If, Il şi s. n., pl. *vréjuri*/rar Ag, Ph, If; *vréje*/rar Il „ciorchine de struguri"; cf. c â r c i 4°...

2° GM/rar Ag „tulpina cânepii"; cf. b e ţ e á c.

3° GM/rar Il „cotor, ciorchine fără boabe"; cf. c â r c i 2°...

4° var. **vréjă** s. f. AFLR/rar Cţ „tulpină târâtoare"; cf. c ú r p e n 8°...

– var. **4°** **vreg** s. m., pl. *vregi* AO, Pl. 77/rar Vl.

VRÉJĂ[1] v. **vrécie 1°**.

VRÉJĂ[2] v. **vrej**[2] **4°**.

VREJOĂICĂ (3 sil.) s. f. AO, h. 440/rar Mh „volbură (plantă)"; cf. b u s u i ó c 4°...

VREJUÍ vb. IV tranz., ind. prez. 1 sg. *vréjui* AMD, h. 629/rar Tr „a răsuci (firele de iarbă) ca pe o funie": *Vréjui* [fânul] aşa ca funia şi pui în cruce [peste căpiţă]/785.

VRÉME s. f. **1° în** ~ loc. adv. TDO/rar Gj „devreme": Ş-a de vară [cânepa] o culegi aşa *în vréme*/937; **pe** ~ loc. adv. GM/rar Il „pe vremuri, odinioară"; cf. d e m ú l t 2°...; **vo** ~, *până la* ~ ~ loc. adv. TDO/rar Mh „un timp oarecare": [Caşul] îl lăsăm *pînă la vło vréme* aşa ca un ceas.

2° pl. *vrémuri* GM/rar Bz „vreme rea": Dacă nu dădea *vréme*, vifor, cutare. Când era *vrémuri*, de era zăpădă, işea şi înainte la lume, işea lupii/750.

VRÉNIC adj., pl. *vrénici*, f. *vrénică*, pl. *vrénici* **1°** AMD, Pl. 43–44; TDO/Dj, Ot, prin Gj, Mh şi rar Vl; AMD, Pl. 98; GM; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ot, Tr, Gr, Cl, Cţ, prin Ph, Tl şi rar Vn, Bz, Br „vrednic, harnic, eficient; capabil": Nu puteai s-alegi dacă omu e *vrénic* sau e puturos TDO/974; cf. b ă r b ă t...

2° AO, h. 806/rar Dj; AMD, Pl. 156/rar Tr [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă şi o ia înainte"; cf. î n a i n t á ş 3°.

VRÉSCURI s. n. pl. AMD, h. 208/rar Br „vreascuri"; cf. b â t ă[1] 6°...

– var. **răscură** s. f., pl. *răscuri* AMD, h. 208/rar Tr; **răscur** s. n., pl. *răscuri* AO, h. 222/rar Ot; **vrasc** s. n., pl. *vráscuri* AMD/rar Ph, If, Il; **vráscură** s. f., pl. *vráscuri*/rar Cl, Il, Tl; *vrăscuri*/rar Cl, Il; **vráscure** s. n. sau f. [?], pl. *vrăscuri*/rar Br; **vrăsc** s. n., pl. *vrăscuri*/prin Il; **vrăscură** s. f., pl. *vrăscuri*/rar Cl.

VRÉVERIŢĂ v. **véveriţi**.

VREVERÍŢĂ v. **véveriţi**.

VRÍCE v. **valíce**.

VULPĂN s. m., pl. *vulpáni* AO, h. 544/Mh, Dj, prin Ot şi rar Gj, Tr; AMD, h. 433 MN/rar Vn, Tr, Cţ „vulpoi".

VÚLPE s. f. **1°** GM/rar Tr „ferestruică la pod; lucarnă": Casa să aibă *vúlpe* colo, să ai lumină-n pod [...] *vulpe*-aia sus are o coamă sus, o aia... o cutiuţă uite-aşa ş-are o răsuflătoare/810; cf. c ă ş í ţ ă[2] 12°...

2° var. **húlpe** s. f., pl. *hulpi* AMD, h. 433 MN/rar Vn „vulpoaică".

– var. **2° vâlpe** s. f., pl. *vâlpi* AMD, h. 433 MN/rar Tr, Gr; **vúlpie** (3 sil.) s. f., pl. *vúlpii* TDO; AFLR/rar Mh, Dj.

VULPÉSC adj. GO/rar Gj [d. nisip] „care alunecă uşor; mărunt, fin".

VÚLPIE v. **vúlpe 2°**.

VULPOÁICĂ s. f. **1°** AMD, h. 313/rar If, Il Cţ „costei"; cf. b ă l u r...

2° AMD, Pl. 86–88/rar Bz „soi de viţă-de-vie".

VULTÁN s. m., pl. *vultáni* AO, h. 558/rar Gj; AMD, h. 442/rar Cţ „uliu"; cf. a r ó l...

– var. **hultán** s. m., pl. *hultáni* AMD, h. 442/rar Vn, Br, Tl; **ultán** s. m., pl. *ultáni*/rar Tl.

VULTÚR s. m., pl. *vultúri* AMD, h. 442/Tr, prin Gr şi rar Db, Ph „uliu"; cf. a r ó l...

– var. **vâltúr** s. m., pl. *vâltúri* AMD, h. 442/rar Gr; **vúlture** s. m., pl. *vúlturi* AO, h. 558/rar Dj.

VÚLTURE v. **vultúr**.

VUN v. **voúnul**.

VURT s. n. **1°** AMD; GM/prin Vn şi rar Gl, Br „ţuică slabă, care curge ultima la cazan": [Curge] picuş întâi, apoi o dă pe *vurt* AMD/726; cf. á p ă 3°...

2° AMD, h. 360/rar Vn „ţuică dublu rafinată"; cf. p r e f ă c â n i e.

VURTÉLNIŢĂ v. **vârtélniţă 1°**.

VURTOÁSĂ adj. f. AFLR/rar Br „vârtoasă, tare": Faci o cocă mai *vurtoásă*/751; cf. r ă p ă 2°...

VURVOÁRE s. f. **1°** GM/rar Db „vâlvoare": Mai facem puţină *vurvoáre* la gura sobei/789. La urmă, după ce-o curăţim [găina] de fulgi, o pârlim puţin la *bîlbăr*-aşa AFLR/908; cf. b â l b ă t á i e...

2° var. **fálfăre** s. f., pl. *fálfări* AMD, h. 208/rar Vn „vreasc"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. **1° bâlbáre** s. f. TDO/rar Mh; **bâlbără** s. f. AFLR/rar Vl; **vâlgáre** s. f. GM/rar Ph, Bz; **vâlváre** s. f. TDM II; AFLR/rar Bz, Br; **vâlvor** s. n. AFLR/rar Gr.

ZA[1] s. f., pl. *zále* **1°** GD/rar Tl [la pl.] „piesă decorativă (constând din bănuți înșirați pe ață sau pe o panglică) purtată pe frunte de femei".

2° GO/rar Gj [la pl.] „pulpă de dovleac, pepene etc. în care sunt prinse semințele"; AO, h. 719/rar Gj [p. restr.] „materia mucilaginoasă din mijlocul dovleacului, care, după separarea semințelor, este folosită la apretarea urzelii".

3° var. **zálă** s. f., pl. *zále* AO, h. 640; 644/Dj și rar Mh; AMD, h. 647; Pl. 58/Ot, Tr și rar Ag, Db, Vn „ochi de lanț sau, în general, lanț"; cf. d ú r ă 2°...

– var. 3° **záuă** s. f., pl. *zále* AMD, h. 674/prin Tr și rar Vn.

ZA[2] v. **zi 8°**.

ZAÁR v. **zahár**.

ZABÁ v. **zăbá 1°**.

ZÁBĂR s. n. GM/rar Gr „durere, chin (la naștere)": Când le găsea *zábăru* [...] zis dă naștere, crizele-alea, îi... să văita/823; cf. m ú n c ă 2°.

ZABLÁIC (2 sil.) s. n. AMD, h. 679/rar Vl „căuș"; cf. b l i d 5°...

ZABURDÁCHE s. AMD, Pl. 86–88/rar Bz „numele unui soi de struguri".

ZÁCĂR v. **zahár**.

ZÁCÂR v. **zahár**.

ZACR v. **zahár**.

ZÁCTE v. **zătcă 2°**.

ZACÚSCĂ s. f., pl. *zacúște* AMD, h. 466; 469 MN/Tl și rar Gl, Br, Il; *zacúșce* AMD/rar Tl „mâncare negătită; masă frugală; gustare"; cf. m i z i l i c.

– var. **zacústă** s. f. AMD, h. 466/rar Il.

ZACUSÍ v. **zacusti**.

ZACÚSTĂ v. **zacúscă**.

ZACUSTÍ vb. IV tranz. GD/rar Tl „a lua o masă frugală; a gusta (dimineața sau la chindie)": Hai *să zacusím* la chindie AMD/883; cf. g u s t ă r í 2°.

– var. **zacusí** vb. IV tranz. AMD, h. 469 MN/rar Tl.

ZÁDCĂ v. **zătcă 1°**.

ZAFÉTURI s. n. pl. GM/rar Vl „petreceri gălăgioase; zaiafeturi": Nunta o făcea cu lăutari, cu *zafèturí*, cu alea/678; cf. b ă r ă b á i e...

ZAHÁR s. n. AO, h. 376; AFLR/Mh, prin Dj și rar Vl, Gj; AMD, h. 583, GM/Db, Ph, Vn, Bz, Br, Tl și rar Ag, Gl, Cl, Il, Cț „zahăr"; cf. ș e c h é r.

– var. **zaár** s. n. TDO/rar Dj; AMD, h. 601/Tl, prin Cț și rar Bz, Br, Ot, Tr, Gr; **zácăr** s. n. AO, h. 376; TDO; AFLR/Vl, Mh, Dj, prin Ot și rar Gj, Tr; AMD; GM; TDM II, III/Vl, Ag, Db, Ph, Ot, Cl, Il, prin Gr și rar Vn, Tr, If; **zăcâr** s. n. AMD/rar Vn, Il, Tl; **zacr** s. n./rar Cț; **záhâr** s. n./rar Db, Ph, Bz; **zar** s. n./Tr, Gr, prin Ag, Ot, Tl și rar Db, Cl; **zăhár** s. n. AO; AFLR/Mh și rar Gj; AMD/rar Vl, Gl.

ZÁHÂR v. **zahár**.

ZÁIBAR v. **záibăr**.

ZÁIBĂR s. n. AO, Pl. 113; GO; TDO/Dj, Ot și prin Gj, Mh; AMD, Pl. 86–88; GM; GD/Br, Tr, Il, prin Vn, Bz, Ot, Gr, Cl, Cț și rar Ag, Db, Ph, Tl „soi de viță-de-vie nealtoită, cu struguri mici, mai ales negri, dar și albi".

– var. **jáibăr** s. n. AO, Pl. 113/rar Dj; AMD, Pl. 86–88/rar Ot; **sáibăr** s. n.

AMD/rar Bz; **séiber** s. n. AO/rar Dj; **záibar** s. n. AO/rar Gj; **záibără** s. f. AMD/rar Vn; **záibâr** s. n./rar Il; **záiber** s. n. AMD; GM/rar Ph, Tr, Tl; **záiberă** s. f. AMD/rar Vn; **záibur** s. n./rar Bz; **záiburá** s. f. GM/rar Vn.

ZÁIBĂRĂ v. **záibăr**.

ZÁIBÂR v. **záibăr**.

ZÁIBER v. **záibăr**.

ZÁIBERĂ v. **záibăr**.

ZÁIBUR v. **záibăr**.

ZÁIBURĂ v. **záibăr**.

ZAICÍN (2 sil.) s. n. AO, h. 280/rar Mh „ulei comestibil"; cf. o l í v i a...

ZÁLĂ v. **za**[1] **3°**.

ZALÓG v. **zălóg 2°**.

ZAMATÓC v. **samatóc 1°**.

ZAMBÁC s. m., pl. *zambáci* AMD/rar Gr „crin".

ZAMFÍR v. **zamfíră 1°**.

ZAMFÍR-FLÓREA v. **zamfíră 2°**.

ZAMFÍRĂ s. f., pl. *zamfire* AO, h. 561/rar Dj „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

2° var. **zamfír-flórea** s. compus AO, h. 557/rar Gj „mierlă"; cf. c i u h u r é z 3°...

– var. 1° **samfînflórea** AO, h. 561/rar Gj; **zamfír** s. m., pl. *zamfíri*/rar Dj; **zamflilóre** s. m./rar Gj.

ZAMFIRÓI s. m., pl. *zamfirói* **1°** AO, h, 561; GO/rar Gj, Mh „grangur"; cf. c a l o f í r[1] 2°...

2° AO, h. 557/rar Mh „mierlă"; cf. c i u h u r é z 3°...

ZAMFLILÓRE v. **zamfíră 1°**.

ZANGARÁLE v. **zăngănéle**.

ZÁOTE s. f. pl. GO/rar Mh „pripon de pescuit": O sfoară aşa să chema *záuote*, cu câte patruzeci, cinzeci de ace pe ea... ş-o sută. O duceam cu barca sau înot/965; cf. p r i p ó r...

ZĂPĂT s. n. AO, h. 96/rar Mh „astm, năduf"; cf. á s m ă...

ZÁPCĂ v. **zátcă 1°–3°**.

ZÁPIS v. **jápiţă 3°**.

ZAPÍSCĂ s. f. GD/rar Tl „certificat, dovadă".

ZÁPIŢĂ v. **jápiţă 1°**.

ZAPLÁIE s. f., pl. *zapláiuri* AO, Pl. 138/rar Gj „bucată de scândură care se pune de-a curmezişul, pe fundul butoiului, pentru a-i spori rezistenţa"; cf. a d á o s 2°...

ZAR[1] v. **zahăr**.

ZAR[2] s. n., pl. *záruri* AFLR/rar Vl „broască la uşă"; cf. c l á n ţ ă 1°.

ZARÁF s. m. GM/rar Vn „persoană care încasează banii la nuntă"; cf. p e r c e p t ó r 1°.

ZĂRĂ s. f. **1°** AO, Pl. 64/rar Mh „zer": Urda [se face] din *zără* fiartă/956.

2° AO, Pl. 123/rar Vl; AMD, Pl. 143–144/rar Tl „zer gros, stors din caş; jinţ"; cf. a r i c h i ţ ă...

3° var. **zeără** s. f. AMD, Pl. 146/prin Vl şi rar Ag, Ph, Tl, Ct „lichid albicios rămas din lapte după ce s-a scos untul"; cf. á c r u 1°...

ZARBOVÍŢĂ s. f., pl. *zarboviţe* AMD, h. 428/rar Tl „măceaşă"; cf. c â r c i u m á r...

ZÁRE s. f. **1°** art., în expr. **a scoáte zárea** GD/rar Ct „a spăla rufele foarte bine, albindu-le": Rufa e necată, trebuie dăstupată, ca *să-i scoţi zárga*/892.

2° art. **zărea-soárelui** s. compus AMD, h. 315 MN/rar Db „floarea soarelui"; cf. f l o á r e 2°...

3° var. **zoáre** s. f. colect. AMD/rar If „cojile de la seminţele de floarea-soarelui".

ZARŢÁLE s. f. pl. AO, h. 26/rar Vl; AMD, h. 20 MN/rar Vl „ochelari"; cf. f e r é s t r i 2°...

– var. **zárţe** s. f. pl. AO, h. 26/rar Mh.

ZÁRVURĂ s. f. GM/rar Ph „revoltă, răscoală"; cf. r e v o á l t ă.

ZARZAVAGERÍE s. f. AFLR/rar Ph „lucrul la zarzavaturi; grădinărit".

ZÁRZĂL v. **zárzăr 2°**.

ZÁRZĂLĂ v. **zárzără 2°**.

ZÁRZĂN v. **zárzăr 1°, 2°**.

ZÁRZĂNĂ v. **zárzără 1°, 2°**.

ZÁRZĂR s. m., pl. *zárzări* **1°** AO, Pl. 81/rar Mh; AMD, h. 367; GM/Ag, Db, Ph, Tr, prin Ot şi rar Vl, Bz, Gr, Il „corcoduş"; cf. a g ú d 2°...

2° var. **zárzăn** s. m., pl. *zárzăni* AO, Pl. 81/Gj, Mh, prin Dj şi rar Vl; AMD, h. 367/rar Cl, Il, Cţ „cais cu fructe mici şi cu sâmbure amar"; cf. b o m b 2°...

– var. **zárzăl** s. m., pl. *zárzăli* 2° AO, Pl. 81/rar Mh, Dj; **zárzăn** s. m., pl. *zárzăni* 1° AO, Pl. 81/Vl, prin Gj şi rar Mh, Dj; AMD, h. 367/Vl, Ag, prin Ot şi rar Db; **zárzin** s. m., pl. *zárzini* 1° AO/rar Gj; **zárzun** s. m., pl. *zárzuni* 2° AMD, h. 367/rar Tl; **zárzur** s. m., pl. *zárzuri* 2° AMD/prin Vn, Br, Tl şi rar Bz, Cţ; **zárzure** s. m., pl. *zárzuri* 2°/rar Bz.

ZÁRZĂRĂ s. f., pl. *zárzăre* **1°** AMD, h. 366/Ag, Db, Ph, Tr, prin Ot şi rar Vl, Bz, Gr, Cl; *zárzări*/rar Tl „corcoduşă"; cf. b e ş i c ú ţ ă...

2° var. **zárzănă** s. f., pl. *zárzăne* AO, Pl. 81/Gj, Mh, Dj şi prin Vl, Ot; *zárzăni*/rar Gj „fructul z a r z ă r u l u i 2°"; cf. b o á b ă 5°...

3° AO, Pl. 81/rar Gj „măceş"; cf. c â r c i u m ă r...

– var. **zárzălă** s. f., pl. *zárzăle* 2° AO, Pl. 81/rar Mh; **zárzănă** s. f., pl. *zárzăne* 1° AO, h. 486/Vl, Gj şi rar Mh, Dj; AMD, h. 366/Vl, Ag, Ot şi rar Db; **zárzăre** s. f., pl. *zárzări* 1° AMD/rar Tr; 2° AO/rar Gj; **zárzună** s. f., pl. *zárzune* 2° AMD, h. 366/rar Tl; **zárzură** s. f., pl. *zárzuri* 2° AMD/prin Tl şi rar Vn, Bz, Br, Cţ.

ZÁRZĂRE v. **zárzără 1°, 2°.**

ZÁRZIN v. **zárzăr 1°.**

ZÁRZUN v. **zárzăr 2°.**

ZÁRZUNĂ v. **zárzără 2°.**

ZÁRZURĂ v. **zárzără 2°.**

ZÁRZURE v. **zárzăr 2°.**

ZÁTCĂ s. f., pl. *zătci* 1° AO, h. 727/Dj, prin Gj, Mh şi rar Vl, Ot; *zátche*/prin Gj, Mh; *zátce*/rar Mh, Ot „slobozitor (la războiul de ţesut)"; cf. d o r â n g á r 2°...

2° AO, h. 723, 724/rar Gj „băţul aşezat orizontal pe braţele războiului, de care sunt agăţate iţele şi vătalele"; cf. b á t ă[1] 2°...

3° var. **zápcă** s. f., pl. *zapci* AO, h. 684/rar Dj „dop, capac în vrana butoiului": Când un butoi nu are *zápcă*, punem zlăvină/970; cf. d ú j n i c 3°...

– var. **zácte** s. f. pl. 2° AO, h. 723/rar Gj; **zádcă** s. f., pl. *zădci* 1° AO, h. 727; GO/rar Mh, Dj; *zádche*, *zădche* 1° AO/rar Mh; **zápcă** s. f., pl. *zapci* 1° AMD, Pl. 111/rar Ot; 2° AO/rar Mh; *zápce* 1° AO/rar Mh, Ot; *zăpci* 1°/Dj, prin Vl, Gj şi rar Mh, Ot.

ZAŢ s. n. AMD, Pl. 82/rar Vn „depunere pe fundul butoiului după limpezirea vinului"; cf. c i m e n t u i á l ă...

ZÁUĂ v. **za[1] 3°.**

ZÁUCĂ (2 sil.) s. f., pl. *zauci* AO/rar Mh „pripon de pescuit": *Záucă* este o sfoară dintr-aia lungă, c-un băicon la cap şi cu ace pe ea/962; cf. p r i p ó n...

ZAVÁL s. n., pl. *zaváluri* AMD, h. 545/rar Br „aluviune, viitură"; cf. a l i m â n...

ZAVÍSTIE s. f., pl. *zavístii* GM/rar Gr „vorbă cu haz, glumă"; cf. b e s é d i e 2°...

ZAVISTIÓS (4 sil.) adj., pl. *zavistióşi* GM/rar Gr „glumeţ, şugubăţ"; cf. b l e o j...

– var. **zavistuós** (4 sil.) adj., f. *zavistuoásă*, pl. *zavistoáse* [sic!] TDM l/rar Ot.

ZAVISTUÓS v. **zavistiós.**

ZAVRAGÍU adj. AMD, h. 584/rar Tr „viclean"; cf. c â r c o t â ş...

ZĂBÁ s. f., pl. *zăbále* **1°** AMD, h. 43/Br, Tl, prin Cţ şi rar Ph, Vn, Cl, Il „bubuliţă albicioasă, molipsitoare, care apare la om, la colţurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

2° AMD, h. 273/rar Gr „zăbală la frâu".

– var. 1° **zabá** s. f., pl. *zabále* AMD, h. 43/rar Db; **zăbíle** s. f. pl. AO, h. 75/prin Vl şi rar Gj; **zămbíle** s. f. pl./rar Gj.

ZĂBĂLÚŢĂ s. f., pl. *zăbălúţe* GM/rar Db „cheutoare la opincă prin care se trece nojiţa": Nişte opinci [...] cu doi ciucuri, unu roşu şi unu albastru şi cu nişte *zăbălúţe* galbene, care le avea unde le lega dă picior [...] E un oichi mic aşa, bre/816; cf. b e l c i ú g 3°...

ZĂBÍLE v. **zăbá 1°.**

ZĂBLOÁIE s. n. 1° pl. GM/rar Ph „zăblaie; preşuri"; cf. f o í ţ ă 4°...

2° var. **zălbăŭ** s. n. AMD; AFLR/rar Gr, Il „cergă de cânepă"; cf. p r o c ó v.

ZĂBREÁ s. f., pl. *zăbréle* 1° AMD, Pl. 61–62/rar Cţ „fuscel, spetează la loitră"; cf. a r á c 3°...

2° AMD, h. 203/rar Tl „ghizd"; cf. c ă ş í ţ ă^2 3°...

ZĂBÚC v. **zăpúc**.

ZĂBÚN s. n., pl. *zăbúne* AMD; TDM III; AFLR/rar Vn, Gr, Cţ „haină groasă, vătuită şi matlasată (purtată mai mult de bărbaţi)".

ZĂCĂRĂJÍ vb. IV tranz. GM/rar Gr „a boscorodi; a mustra"; cf. b ă r ă t á 1°.

ZĂCĂŞÍ vb. IV tranz. GM/rar Ag „a pricinui dureri; a chinui": Mă gândesc că-l *zăcăşéşte* pe bărbatu-meu nişte crize de ulcer sau mai ştiu eu/674.

ZĂCĂTOÁRE s. f., pl. *zăcătóri* 1° AO, h. 327/rar Mh „vad (pe cursul unei ape)"; cf. b á l t ă 6°...

2° AO, h. 332/rar Ot „loc cu apă stătătoare (care se face, adesea, la inundaţii)"; cf. b ă l t í n ă...

ZĂCĂTUÍ vb. IV intranz. 1° AMD, h. 91/rar Bz „a zăcea, a boli"; cf. g ă i n á 1°...

2° GM/rar Vn [flg., d. săpunul preparat] „a sta fără să fie mişcat": Pă fund rămâne nişte... zama aia murdar-aşa, care-a *zăcătuít* săpunu-acolo unde-a fost el/722.

ZĂCEÁ vb. II 1° intranz. şi tranz. AMD, h. 299; GD/rar Tl, Cţ [d. găini] „a cloci": [Găina] *zăce* cloşcă pe ouă, nu se prea zice cloceşte AMD/880. Găina *zăce* ouăle trei săptămâni GD/880; cf. c l o ţ u í.

2° tranz. AMD, Pl. 94–95/rar Cţ [d. albina doică] „a îngriji, a hrăni ouăle ajunse în stadiu de larvă şi, apoi, de nimfă": Matca pune în coroană ouă şi le *zăcé*, le cloceşte albina/896; cf. c l o c í.

ZĂCÚTĂ adj. f., **cânepă** ~ AMD, Pl. 102/rar Il „(fir de) cânepă rămasă nedezvoltată"; cf. b o d í n i...

ZĂDĂU v. **zăduh**.

ZĂDUÁRĂ (4 sil.) adj. f., pl. *zăduáre* AMD, Pl. 152/rar Db [d. oi] „cu lâna creaţă"; cf. c ă r ă b á ş 5°...

ZĂDUFĂRÍE s. f. AMD, h. 516/rar Ph „căldură mare; zăduf"; cf. a p r i n d e r e 3°...

ZĂDÚH s. n. AO, h. 310/rar Dj, Ot; AFLR/rar Db „căldură mare; zăduf": Munceşte mult prin apă, munceşte prin *zăzdúh* [...] *zăzdúh*, zăduf, căldură, căldura de sus GM/711; cf. a p r i n d e r e 3°...

– var. **zădău** s. n. AO, h. 310/rar Ot; **zădúu** s. n./rar Dj; **zăzdúh** s. n. GM/rar Ph.

ZĂDÚU v. **zăduh**.

ZĂFĂCE vb. III AFLR/rar Mh „a face": Şi-i *zafaśám* focu aici-şa [la ţest]/945.

ZĂGĂJ v. **zăgâze**.

ZĂGÁSTRU s. n., pl. *zăgástre* AMD, h. 545; Pl. 161/prin Bz şi rar Vn „zăgaz, stavilă pentru oprirea aluviunilor sau pentru abaterea apei pe ulucul morii"; cf. a b ă t ă t ó r...

ZĂGÁŞ v. **zăgáze**.

ZĂGÁZE s. n. pl. AO, Pl. 126/rar Vl; AMD, Pl. 161/rar Db „zăgazuri, stavile (pentru abaterea apei pe ulucul morii)"; cf. a b ă t ă t ó r...

– var. **zăgáj** s. n., pl. *zăgájuri* AMD, h. 465; GM/rar Il; **zăgăş** s. n., pl. *zăgáşuri* AO, Pl. 126/rar Vl; AMD, Pl. 161/rar Ag; *zăgáşe*/rar Vl, Ag.

ZĂGÁLNĂ v. **zăgárnă 2°**.

ZĂGÁRNĂ s. f., pl. *zăgárne* 1° AMD, h. 283; 682/Bz, prin Ph, Il, Cţ şi rar Vn, Br, Cl, Tl; *zăgárni* AMD, h. 283/rar Il „sedilă"; cf. c é n d e l ă 2°...

2° AMD, h. 283; 678/Bz, Il, prin Ph, Cl, Cţ şi rar Vn, Gl, Br; *zăgárni* AMD, h. 283/prin Il şi rar Bz, Br [p. ext.] „strecurătoare (mai ales din pânză sau tifon)"; cf. p ă n z ă 3°...

3° AMD, h. 677/prin Il şi rar Vn, Gl, Bz, Br; *zăgárni*/rar Bz, Il, Cţ „bucată de pânză prinsă într-o ramă, care se pune deasupra vasului în care se strecoară laptele (la stână)"; cf. d e s á g 2°...

– var. **zăgâlnă** s. f., pl. *zăgălne* 2° AMD, h. 283; 678/prin Vn şi rar Bz; **zăgârnă** s. f. 1° AMD/rar Il; **zgârnă** s. f., pl. *zgârne* 1° AMD, h. 682/rar Tl.

ZĂGÂRNĂ v. **zăgârnă 1°**.

ZĂHÂR v. **zahăr**.

ZĂHĂIȚÁ (3 sil.) vb. I [?] tranz., ind. prez. 3 sg. *zăhăiță* GO/rar Vl „a apleca într-o parte; a înclina": Leagă stâlpii ăia, o prinde [casa] ca să nu să balanseze, s-o *zăhăițe*/914; cf. b ă n u í 4°...

ZĂHĂNÍ vb. IV intranz. GO/rar Vl „a lătra": Acolo unde *zăhăne* câini mulți laolaltă/911; cf. h ă l ă l ă í...

ZĂHĂNÍT s. n. GO/rar Vl „lătrat": Dân *zăhănitu* câinilor făcea... făcea o larmă dă gândeai că-i trâmbița/911; cf. l â t r e t.

ZĂIBĂREÁLĂ (3 sil.) s. f. colect. AMD, Pl. 70/rar Il „struguri mărunți, nedezvoltați, mănați (precum cei din varietatea z a i b ă r)": I-a mănat [strugurii], s-a făcut numai *zăibăreálă*/851; cf. a g u r i d ă 2°...

ZĂINĂÚȘ (3 sil.) s. n. GO/rar Dj „scrânciob, leagăn": Am făcut acolo un *zăinăuș*... de creaca unui pom/960; cf. s c â r c i[2]...

ZĂJOSĂ vb. I tranz. AFLR/rar Gj „a lăsa în jos; a coborî": [La moară] cauți dacă-i bună făina sau nu-i bună, mai ridicăm piatra sau o mai *zăjosáză*, că se poate, are meşteşugu ăsta/937.

ZĂLÁR s. n., pl. *zăláre* AO, h. 202; 772; GO/prin Mh; *zăláruri* AO, h. 772/rar Gj „lanț (gros) de care se atârnă ceaunul de mămăligă": Avem *ḑalár*, aşa-i zâcem noi, de coş... şi punem țăstu şi facem mălai GO/945; cf. v e r í g ă 3°...

ZĂLĂTÍ v. **zăletí**.

ZĂLBÁU v. **zăbloâie 2°**.

ZĂLÓG 1° s. m., pl. *zălógi* AMD, h. 422; GD/prin Tl şi rar Db, Ph, Cl, Cț „specie de salcie pitică (de doi-trei metri) asemănătoare cu răchita"; cf. r i c h í t ă[1] 1°...

2° var. **zalóg** s. n., pl. *zaloăge* AMD, h. 411/rar If „nuia (de răchită)"; cf. r i c h i t ă[1] 2°.

ZĂLETÍ vb. IV intranz. AO, h. 170/prin Gj şi rar Dj „a tresări (în somn)"; cf. l â n c o t í 2°...

– var. **zălătí** vb. IV AO, h. 170/rar Dj; **zăretí** vb. IV AO, h. 67; GO/rar Mh; **zeletí** vb. IV AO, h. 170/rar Dj.

ZĂLOGÍ vb. IV tranz. GM/rar Ph „a rechiziționa": Nemții nu ne *zăloĝá* [...] nu ne lua nimicuț/718.

ZĂMĂLȚ v. **smalț 1°, 2°**.

ZĂMĂLȚUÍT v. **smănțuít 1°, 2°**.

ZĂMÂRȘI vb. IV refl. GO/rar Gj [d. unt] „a se acri": [Untul] *să zămîrsăşte* puțân, capătă puțână acreală/923; cf. a r g ă s í 2°...

ZĂMBÍLE v. **zăbâ 1°**.

ZĂMISLÍ vb. IV refl. 1° AMD, h. 606/rar Bz [d. porumb] „a începe să formeze bobul pe ştiulete"; cf. a r u n c â 2°...

2° var. **zămislí** vb. IV refl. AMD/rar Il [d. boabele de porumb] „a se usca pe ştiulete înainte de maturizare".

ZĂMLÍC v. **zămníc 1°**.

ZĂMNÍC s. n., pl. *zămníce* 1° AO, h. 205/prin Dj „pivniță săpată în curte, nezidită"; cf. a r g e á 2°...

2° var. **zâmníc** s. n., pl. *zâmnice* AO, Pl. 70/rar Vl „adăpost rudimentar pentru oi"; cf. b o ş i r c ă u...

– var. 1° **zămlíc** s. n., pl. *zămlíce* AO, h. 205/rar Dj; **zâmníc** s. n., pl. *zâmnice*/rar Dj.

ZĂMÓS s. m., pl. *zămóşi* AMD, h. 350 MN/rar Tl „pepene galben"; cf. c a ú n...

ZĂNĂTICĂ adj. f., pl. *zănátice* AO, h. 806/rar Vl; AMD, Pl. 156/rar Tr, Gr [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă"; cf. a n â t i m ă...

– var. **zărnátică** adj. f., pl. *zărnátice* AO, h. 808/rar Mh.

ZĂNCĂNÍ vb. IV GM/rar Gr „a zdrăngăni, a zăngăni": [Ielele] joacă la răspântie şi țipă, *zăncăne* din... cică din nişte clopoței/823; cf. h u r u í 8°...

ZĂNGĂLÍ vb. IV refl. GD/rar Cț „a se murdări (foarte tare)"; cf. m o s c o l í.

ZĂNGĂNÉLE s. f. pl. AFLR/rar Gr „podoabe din metal care, prin mișcare, zornăie, zdrăngănesc; zurgălăi": Își face opinci cu *zangarále*... să sune GM/799; cf. p i o n á c e...

– var. **zangarále** s. f. pl. GM/rar Tr; **zărzănále** s. f. pl. GD/rar Tl.

ZĂNOTÍ vb. IV intranz. AO, h. 134/rar Gj „a aiura"; cf. a r u i á...

ZĂNȚUÍ v. **jănțuí**.

ZĂPĂCÍT adj., f. *zăpăcítă* 1° AO, h. 126/rar Dj [d. om] „foarte bolnav"; cf. c o p t...

2° AO, h. 806/rar Dj; AMD, Pl. 156/rar Cț [d. oi] „care se desprinde mereu din turmă"; cf. a n á t i m ă...

3° AMD, Pl. 77–78/rar Tr [fig., d. mustul de struguri] „asprit"; cf. á c r u 3°...

ZĂPĂDÚIE s. f. AFLR/rar Ag dim. de la *zăpadă*.

– var. **zăpăzúie** s. f. GM/rar Ag.

ZĂPĂÚG adj., pl. *zăpăúgi* AFLR/rar Bz „zăbăuc, năuc".

ZĂPĂZÍTĂ adj. f. AO, h. 315/rar Gj [d. zăpadă] „troienită"; cf. n ă m o l í t 3°...

ZĂPĂZÚIE v. **zăpădúie**.

ZĂPĂSTRĂ s. f., pl. *zăpăstre* AO, h. 705/rar Tr „roi provenit dintr-unul din aceeași vară; paroi"; cf. a j u t ó r 16°...

ZĂPÉZURI s. f. pl. TDM II/rar Bz „zăpezi"; cf. n e a...

– var. **săpádă** s. f. AMD, h. 526 MN/rar Cl.

ZĂPÓDIE s. f., pl. *zăpódii* GM/rar Ag „vale (largă) adăpostită de înălțimi": Din coastă se face pe urmă un șes, acolo-i zicem *zăpódiță*/686; cf. a ș e z ă t ú r ă...

ZĂPÓR s. n., pl. *zăpoáre* 1° AMD/rar Il „aversă puternică"; cf. r o p...

2° GM/rar Il „nenorocire, calamitate"; cf. c l i ș c á n i e...

ZĂPOSTÍT s. n. TDO/rar Mh „Lăsatul Secului (de Paște)".

ZĂPRÍT adj., pl. *zăpriți* AO, h. 104/rar Dj, Ot „constipat"; cf. a s t u p á t...

ZĂPÚC s. n., pl. *zăpúcuri* AO, h. 310/Vl, Mh, Dj și prin Gj, Ot; AMD, h. 516/prin Bz și rar Ag, Br, Ot „căldură mare; caniculă"; cf. a p r í n d e r e 3°...

– var. **zăbúc** s. n. AO, h. 310/rar Mh; **zăpúg** s. n. AO; TDO/prin Gj, Mh și rar Vl; **zăpúh** s. n. AMD, h. 516/rar Bz.

ZĂPÚG v. **zăpúc**.

ZĂPÚH v. **zăpúc**.

ZĂRĂFÍE s. f., pl. *zărăfii* AMD/rar Vn „ceată de colindători"; cf. c a n a r á 4°.

ZĂRĂNCÍT adj., pl. *zărăncíți* AMD, h. 609/rar Ph [d. știulete] „nedezvoltat, pipernicit"; cf. c h e l 4°...

ZĂREÁȚĂ s. f. AMD, h. 12/rar Ot „vlagă, putere"; cf. p u t e r í n ț ă.

ZĂRETÍ v. **zăletí**.

ZĂRNÁTICĂ v. **zănătică**.

ZĂRNĂIÁLĂ s. f. TDM III/rar Il „zornăială, zăngănit".

ZĂRÓS adj., pl. *zăróși*, f. *zăroásă*, pl. *zăroáse* AO, h. 11/rar Gj „blond, bălan"; cf. a l b 1°...

ZĂRVĂÍ vb. IV 1° intranz. GM/rar Cl [d. clopote și obiecte metalice] „a face zgomot; a zornăi"; cf. h u r u i 8°...

2° var. **zărvărí** vb. IV refl. AFLR/rar Cț „a se agita, a (se) face zarvă"; cf. a l a r m á...

ZĂRVĂRÍ v. **zărvăí 2°**.

ZĂRVUÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Bz; refl. GD/rar Tl „a se agita; a face gălăgie, zarvă": Toată lumea *zărvuía*, eu nu știam că mi le-a luat [lupul oile]/747; cf. a l a r m á...

ZĂRZĂLÍE s. f., pl. *zărzălii* AO, Pl. 81/prin Mh, Dj „zarzără"; cf. b o á b ă 5°...

– var. **zărzăríe** s. f., pl. *zărzării* AFLR/rar Mh.

ZĂRZĂLÍU s. m., pl. *zărzălii* AO, Pl. 81/prin Mh, Dj „zarzăr"; cf. b o m b 2°...

ZĂRZĂNÁLE v. **zăngănéle**.

ZĂRZĂRÁR s. m., pl. *zărzărári* AMD, h. 367/rar Tr „zarzăr"; cf. b o m b 2°...

ZĂRZĂRÍE v. **zărzălíe**.

ZĂRZIÓR s. m., pl. *zărzióri* AFLR/rar Ag dim. de la z a r z ă r 1°.

ZĂTCÁR s. n., pl. *zătcáre* **1°** AO, h. 727/rar Dj „slobozitor (la războiul de țesut)"; cf. d o r á n g á r 2°...

2° AO, h. 723/rar Gj „băț așezat orizontal pe brațele războiului, care susține ițele"; cf. b ă t ă[1] 2°...

ZĂTINÍ vb. IV tranz. GM/rar Il „a mișca din loc; a deranja": L-*a zătinít* de la locu lui [războiul], l-a mișcat, el era drept când am țesut prima dată, el foarte bine făcea ș-acuma l-*a zătinít*, l-a dat de la locu lui/843.

ZĂTOÁCĂ s. f., pl. *zătoáce* AMD/rar Cț „lac"; cf. b á l t ă 2°.

ZĂTOÁNĂ v. **zotoáre 2°.**

ZĂTÓN s. n., pl. *zătoáne* **1°** AO, Pl. 126/prin Vl „zăgaz pe cursul unui pârâu (pentru abaterea apei spre ulucul morii)"; cf. a b ă t ă t ó r...

2° AO, Pl. 126/rar Gj; *zătónuri*/rar Gj „îngrăditură pe cursul unui pârâu, făcută pentru a opri crengile, rădăcinile etc. să intre pe ulucul morii"; cf. d o r ă n g ă 7°...

3° AO, h. 334/rar Mh „îngrămădire de pietriș, nisip, vreascuri, lemne la gura sau la cotitura unei ape, aluviune"; cf. a l i m á n...

4° GO/rar Gj „îngrădătură de nuiele sau de lemne, amenajată pentru întărirea malului unei ape"; cf. c ă ș í ț ă[2] 2°...

5° AO, h. 332/rar Mh „loc cu apă stătătoare (care se face adesea din revărsarea unui râu)"; cf. b ă l t í n ă...

6° AFLR/rar Tl „scobitură, în malul unei ape, unde se adună, iarna, peștele": Iarna, pe gheață mai erau *zătțáni*... iarna; mergeai pe gheață și iceai așa un ochi, de... te uitai pe el, când te uitai, ca viermele stătea peștele-acolo/871.

– var. **zătún** s. n. 5° AO, h. 332/rar Ot; **zotón** s. n., pl. *zotoáne* 1° AO, Pl. 126/rar Vl.

ZĂTONÁ v. **zătóni 3°.**

ZĂTONÍ vb. IV **1°** refl. AO, h. 334/rar Mh [d. o apă curgătoare] „a se umple cu pietriș și nămol; a se împotmoli"; cf. m ă l í...

2° tranz. AO, h. 332/rar Mh „a îndigui"; cf. d i g u í...

3° var. **zătoná** vb. I refl. AMD/rar Br [d. oameni] „a se așeza într-un loc; a se stabili"; cf. a l i v ă n i 2°...

ZĂTONÍTE adj. f. pl. GM/rar Br [d. ființe înecate] „îngrămădite una peste alta la malul apei": O mie și nu știu cât de oi a-necat [...] în pădure, stătea *zătonite*, s-a-mputit p-acolo/738.

ZĂTRÍCE s. f. AFLR/rar Gr „numele unei plante (nedefinite clar)": *Zătríce* e o buruiană dă pe la cimitir/834.

ZĂTÚN v. **zătón 5°.**

ZĂȚĂMĂR v. **zețámăr.**

ZĂURDEÁLĂ s. f. AMD, Pl. 146/rar Cț „lichid albicios rămas din lapte după ce s-a scos unt"; cf. â c r u 1°...

ZĂURDÍ vb. IV refl. **1°** AO, Pl. 124/rar Ot [d. caș] „ a se dospi (uscându-se)"; cf. s o r í 2°.

2° var. **zeordí** vb. IV refl. GM/rar Tr [d. o mâncare cu sos] „ a se tăia"; cf. h o t ă r í 4°...

ZĂURDÍTĂ adj. f. AMD, Pl. 149/rar Tr [d. brânză] „iute la gust"; cf. â c r u 2°...

ZĂVÁDĂ s. f., pl. *zăvézi* **1°** AO, h. 767/rar Mh „apărătoare (la strungă sau în câmp) făcută din stuf, paie, carton, scândură etc.": Făcea tata *azăvádă* cu blana carului [...] Lângă roți mai punea și un țol, ca să nu bată vântu să ia cocenii dă boi TDO/992.

2° AMD, h. 181; 280; 675/rar Br, Il; *zăváde*/rar Il „adăpost, grajd pentru oi; staul"; cf. a r c â c i l°...

3° var. **azăvádă** s. f., pl. *azăvézi* AO, h. 315; 767/rar Ot „loc adăpostit (ferit de intemperii); adăpost": A vâltorit și-a strâns-o [zăpada] la *azăvádă*/996; cf. a r c á c i 5°.

4° var. **azăvádă** s. f. AO, h. 212/rar Ot, Tr „adăpost (improvizat din crengi și fân) pentru paznicul de câmp sau de pădure; colibă rudimentară"; cf. b ă r á c ă 1°...

5° AMD/rar Cț „șopron": [Stupii sunt ținuți iarna] afară sau în beci sau o *zăvádă*, un șofru/889. [Tutunul] îl bagi la *azăvádă*, să nu-l bată vântu, să nu-l usuce GM/779; cf. c e r d á c 8°...

6° var. **zăvástră** s. f., pl. *zăvéstre* AMD/rar Ph „pânză, cu diverese modele cusute, cu care se împodobesc pereții".

7° var. **zăvástră** s. f., pl. *zăvéstre* AMD, h. 225/rar Ph „față de masă"; cf. a ș t e r n ú t **4°**...

– var. **ázăvădă** s. f., pl. *ázăvézi* 1° TDO/rar Ot; 2° AMD/rar Tr; 5° AO, h. 691; AFLR/rar Dj, Ot; GM/rar Tr.

ZĂVÁSTRĂ v. **zăvădă 6°, 7°.**

ZĂVÉLCĂ s. f., pl. *zăvélci* **1°** AO, h. 305/Vl, Dj, prin Ot și rar Tr; AMD, h. 496; AFLR/Ot, prin Vl, Ag „catrință din două bucăți, purtate una în față și alta în spate"; cf. a n d r ó c **2°**...

2° AO, h. 303; AFLR/Dj, prin Vl, Mh și rar Gj „fotă dintr-o bucată, petrecută în față"; cf. b o c c e á **2°**...

3° AO, h. 304/Dj, prin Mh și rar Vl, Gj, Ot; AMD, h. 494/rar Vl, Ot „fustă din lână cu modele ornamentale în țesătură sau cusute, purtată în cadrul costumului tradițional"; cf. c a t r i n ț ă **5°**...

4° AFLR/rar Gr „partea din față a c a t r i n ț e i"; cf. c a t r í n ț ă **2°**...

5° AO, h. 305/rar Tr „partea din spate a c a t r i n ț e i"; cf. c a t r í n ț ă **3°**.

– var. **zâvélcă** s. f., pl. *zăvélci* 1° AMD, h. 496/rar Tr; 3° AMD, h. 494/rar Tr; **zevélcă** s. f., pl. *zevélci* 3° AMD/rar Vl; **zuvélcă** s. f., pl. *zuvélci* 1° AMD/Ag, Db, Tr, prin Gr și rar Ot; 2° AMD, h. 495; 496; TDM III/rar Gr, Cl; 3° AMD/rar Ag, Ph; 4° AMD, h. 496/rar Db, Ph, Gr; 5° AMD, h. 496/rar Ag, Db.

ZĂVODÁR s. n., pl. *zăvodáre* **1°** AMD, Pl. 138–139/prin Ph, Bz, Br și rar Ag, Db, Vn, Il, Cț „par sprijinit pe două furci, de care se agață (la stână) ceaunul la foc"; cf. a r ț á r[1] **2°**...

2° AMD, Pl. 113/rar Ag, Db, Ph, Il și s. m., pl. *zăvodári*/rar Br „slobozitor (la războiul de țesut)"; cf. d o r â n g á r **2°**...

3° AMD, Pl. 114/rar Br „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r **2°**...

4° AMD, Pl. 114–115/rar Br și s. m., pl. *zăvodári*/rar Br „m u i e r u ș c ă la războiul de țesut"; cf. a m n á r **3°**...

ZĂVÓI s. n., pl. *zăvoáie* **1°** AO, h. 521/rar Ot „pădure mare situată lângă o apă".

2° AO, h. 521/rar Dj; AMD, h. 408/rar If „lăstăriș tânăr"; cf. c ó d r u **3°**...

3° AMD, h. 408/prin Ph și rar Db, Bz, Ot „desiș"; cf. b u g e á c **1°**...

4° AO, h. 520/rar Mh „luncă"; cf. b á l t ă **3°**...

5° AO, h. 450/rar Mh „teren de pe care se coseşte iarbă; fânaț"; cf. b á l t ă **4°**...

ZĂVOIÁȘ s. n., pl. *zăvoiáșe* AO, h. 518/rar Dj „pădure mică și deasă (cu tufișuri și copăcei)"; cf. c ó d r u **3°**...

ZĂVOIÁN s. m., pl. *zăvoiéni* AMD/753 „locuitor din comuna Zăvoaia".

ZĂVÓR s. n., pl. *zăvoáre* **1°** AO, h. 727/prin Vl; AMD, Pl. 113/Cl, Il, Cț, prin Ag și rar Db, Ph, Bz, Br, Tr, Gr, If „slobozitor (la războiul de țesut)"; cf. d o r â n g á r **2°**...

2° AMD, Pl. 114/prin Il și rar Tr, Gr „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r **2°**...

3° AMD, Pl. 110–111/rar Il „fiecare dintre cele două stinghii fixate la brațele războiului, pe care se sprijină bătul de susținere a țelor"; cf. a j u t ó r **14°**...

4° AMD, Pl. 58/rar Bz „cuiul de la grindei"; cf. c ă l ú ș **10°**...

ZĂVORÁR s. n., pl. *zăvoráre* AMD, Pl. 114/rar Br „b ă r b ă t u ș la războiul de țesut"; cf. a m n á r **2°**...

ZĂVORÉLE s. n. pl. AMD, Pl. 114/rar Cl, Il dim. de la z ă v o r **2°**.

ZĂVORÍ vb. IV AO, Pl. 116/rar Dj [d. albine] „a astupa cu ceară alveolele fagurelui"; cf. c ă p ă c í...

ZĂVT s. n. GO/rar Dj „smoală".

ZĂZÂRMÁ v. **sâzârmá.**

ZĂZDÚH v. **zădúh.**

ZÂMBÍ vb. IV, în a ~ **de râs** GM/rar Gr „a surâde"; cf. m i j í.

ZÂMBLĂ v. **zâmbră.**

ZÂMBÓC s. n., pl. *zâmboáce* **1°** AO, Pl. 37/rar Vl, Gj; AMD, h. 479; GM/rar

Ag, Gr „cui mobil care, intrând într-o gaură, fixează catarama, tindechea etc.".

2° var. **ţâmbóc** s. n., pl. *ţâmboáce* AMD; GM/rar Gr „vârf ascuţit; ţâmburuş".

ZÂMBRĂ s. f., pl. *zâmbre* AMD, h. 43/rar Ag, Vn [mai mult la pl.] „bubuliţă albicioasă, molipsitoare, care apare la oameni în colţurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

– var. **zâmblă** s. f., pl. *zâmble* AMD, h. 43/prin Ph şi rar Bz.

ZÂMBREŞTEÁN s. m., pl. *zâmbreşténi* AMD/796 „locuitor din comuna Zâmbreasca".

ZÂMISLÍ v. **zămislí 2°**.

ZÂMNIC v. **zămníc 1°, 2°**.

ZÂMNICEÁN s. m., pl. *zâmnicéni* AMD/810 „locuitor din oraşul Zimnicea".

ZÂNZÁCURI s. n. pl. AMD, Pl. 114–115/rar Vl „găurele (în m u i e r u ş c ă)".

ZÂRBÓV v. **vârzób 3°**.

ZÁRNĂ s. f., pl. *zárne* **1°** AMD, h. 283; 678/rar Tl „strecurătoare (din pânză sau tifon)"; cf. p ă n z ă 3°...

2° art. *zárna* GM/rar Cl „numele dansului popular perinița"; cf. p e r n i ţ ă...

ZÂRNICÍT adj., pl. *zârnicíţi* AMD, Pl. 70/rar Tr [d. struguri] „cu bobul mic şi uscat; mănat"; cf. c â r c i u r ó s 1°...

ZÁRŢE v. **zarţále**.

ZÁŞTI interj. GM/rar Il „cuvânt cu care se alungă pisica".

ZÂTUÍ vb. IV tranz. GD/rar Cţ „a alunga pisica".

ZÂVÉLCĂ v. **závélcă 1°, 3°**.

ZBALŢ s. n., pl. *zbálţuri* **1°** AO, h. 286/rar Mh; AMD/rar Ag şi s. m., pl. *zbalţi* AO/rar Gj „cheutoare, butonieră"; cf. b á b ă 22°...

2° var. **zbanţ** s. n., pl. *zbánţuri* AMD, h. 654; 658/rar Tl, Cţ „inel de fier care leagă între ele diverse părţi ale căruţei".

3° var. **zbanţ** s. n., pl. *zbánţuri* AO, h. 651/rar Mh „brăţară de fier care îmbracă leuca la capătul de jos"; cf. b á n d ă[2]...

4° var. **zbanţ** s. n., pl. *zbánţuri* AMD/rar Gr „placă folosită pentru a fixa părţile rupte ale unei obezi sau ale unei spiţe".

5° var. **zbanţ** s. n. AMD, Pl. 101–108/rar Vl „ochi sau nod format pe un fir din natră (din cauza căruia se încurcă urzeala)".

– var. 2° **zbranţ** s. n., pl. *zbránţuri* AMD, h. 658/rar Cţ.

ZBANGHÍU adj., f. *zbanghíe*, pl. *zbanghíi* **1°** AO, h. 809/rar Gj [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s â n a...

2° var. **şpanchíu** adj., f. *şpanchíe*, pl. *şpanchíi* AMD, h. 14. 15/rar Vn „saşiu"; cf. a m e s t e c á ţ i 1°...

– var. 2° **jbanghíu** adj., f. *jbanghíe*, pl. *jbanghíi* AMD, h. 14, 15/rar Tl.

ZBANŢ v. **zbalţ 2°–5°**.

ZBÁTE vb. III tranz. **1°** şi refl. GM/rar Vn, Br „a (se) bate": [Grâul] îl *zbátă* cu furca/727. *Ne zbátem* cu zăpadă/721.

2° TDO/rar Ot; AMD, h. 472/rar Tr „a agita bine un lichid; a bate": Cheagu este *zbátut*, înmuiat într-o sticlă TDO/997. *Zbátem* ouăle, facem ouă *zbátute* AMD/779; cf. a c i d a t ă...

3° GM/rar Ot „a frământa (cu insistenţă) aluatul": Pâinea o iei *la zbátut* ca s-o frământe; ea, cum devine, după ce-o *zbaţí* bine, o laşi să dospească/758; cf. b o s o l í 1°...

4° GM; TDM II/rar Bz, Ot „a cerne (cu sita)": Rămânea făină în tărâţe, tot cu sita le *zbátă* TDM II/748; cf. p e t r é c e 3°...

ZBĂTĂTOÁRE adj. f. AMD, Pl. 155, 156/rar Gr [d. oi] „care se abate din turmă, rămânând mereu în urmă sau mergând alături"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

ZBĂTĂTÚRĂ s. f. **1°** TDM II/rar Bz „rezultatul acţiunii de a z b a t e 4°": Zicea că se face mai dulce [pâinea] dacă pune *zbătătúră* d-aia de tărâţe în ea acolo/748.

2° GM/rar Bz [prin restr.] „cantitate mică (de tărâţe, făină) cât se cerne (z b a t e) o dată"; cf. c e r n ă t ú r ă.

ZBÂCÂÍ vb. IV intranz. GM/rar Il [d. inimă] „a bate tare, a se zbate; a zvâcni":

Zbîcîjá inima-n el săracu, când a auzit ciocănind/846.

– var. **bâcâí** vb. IV intranz. AMD, h. 63/rar Ag.

ZBÂNDOÁCE s. pl. GM/rar Bz „resturi din pielea sau din blana unui animal": I-am găsit [cățelului mâncat de lup] numa niște *zbîndu̯áce* din piele/734.

ZBÂRCÁ vb. I intranz., ind. prez. 3 sg. *zbârcă* AFLR/rar Ot „a greși": [La șotron] dacă *zbîrcă* ala, vine al treilea/934; cf. s c r â n t i 1°...

ZBÁRCĂ v. **zbârci**.

ZBÂRCÂÍ v. **bârcâí 3°**.

ZBÂRCEÂ s. f., pl. *zbârcéle* AO, h. 51/rar Vl „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZBÂRCEÁLĂ s. f., pl. *zbârcéli* AO, h. 51/prin Gj și rar Vl, Mh, Dj, Ot; AMD, h. 28/Bz, prin Db, Ph, Br, Il și rar Vn, Ot, Tr, If, Gr, Cl „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZBÂRCÉNIE s. f., pl. *zbârcénii* AMD, h. 13; 28/rar Bz, Ot „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZBÂRCI s. n., pl. *zbârciuri* AO, h. 51/rar Dj „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

– var. **zbârcă** s. f., pl. *zbârci* AMD, h. 28/rar Vn, Tr.

ZBÂRCITÚRĂ s. f., pl. *zbârcitúri* AO, h. 51/rar Vl; *zbârcitúre*/rar Mh „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZBÂRL adj., pl. *zbârli*, f. *zbârlă*, pl. *zbârle* **1°** AO, h. 13; GO/prin Dj și rar Vl, Gj, Ot, Tr [d. om] „cu părul creț (și zbârlit)"; cf. z b â r l á t.

2° AO, h. 14; 799/rar Gj, Dj, Ot [d. oi] „cu lâna creață"; cf. c ă r ă b á ș 5°...

3° var. **spârl** adj., pl. *spârli* AO, Pl. 4/rar Gj „spân"; cf. c h e l 2°...

– var. 1° **spârl** adj. AO, h. 13/rar Gj; **spârlu** adj., pl. *spârli*/rar Gj, Dj, Tr.

ZBÂRLÂT adj. AO, h. 13/rar Mh, Dj [d. om] „cu părul creț (și zbârlit)"; cf. z b â r l 1°.

ZBÁRLĂ v. **zbârnă**.

ZBÂRLONGÁT adj. AO, h. 13/rar Vl [d. păr] „creț (și zbârlit)"; cf. c â r c e i t 1°...

ZBÂRLÓS adj. AMD, h. 22/rar Cl [d. păr] „creț (și zbârlit)"; cf. c â r c e i t 1°...

ZBÁRLU v. **zbârl 1°**.

ZBÁRNĂ s. f., pl. *zbârne* GM/rar Tr „arc, nuia arcuită folosită la scărmănatul bumbacului": Făceam o *zbîrlă*, o nuia-ndoită, cu o aț-așa... coardă, cum se zicea, și-l dam noi bumbacul/797; cf. a r c ú ș 2°...

– var. **zbârlă** s. f., pl. *zbârle* GM/rar Tr.

ZBÂRNÂÍ vb. IV tranz. GM/rar Tr „a scărmăna bumbacul cu z b â r n a": Bumbacu îl torceam, îl *zbîrnîu̯ám* cu zbârna/797.

ZBÂRNÉL v. **prâznél 4°**.

ZBÂRNÓG s. n., în expr. **a luá la ~** GD/rar Cț „a lua la rost; a cere socoteală"; cf. b ă z ă 4°...

ZBEG s. n. TDM III/rar Il „zbenguială".

ZBEGUÍ vb. IV refl. GM/rar Il „a se zbengui"; cf. z b e r e g í.

ZBEREGÍ vb. IV refl. GM/rar Gr „a se zbengui"; cf. z b e g u í.

ZBICÍ vb. IV **1°** tranz. AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Gj „a scutura, a clătina, a zgâlțâi (un pom, pentru a cădea fructele)"; cf. h â ț â n á 1°...

2° intranz. TDO/rar Dj „a tresălta; a se zbuciuma, a se agita": Ea a-nceput să sară, să... *să zbicáscă*... a-nceput să joace-n pat, de culcată, cu picioarele, cu mâinile, *zbicá* dân ele acolo/968; cf. b â s t â c â i 1°...

ZBICIUÍ v. **zbiciulá 1°**.

ZBICIULÁ vb. I tranz. **1°** și refl. pas. AMD, h. 385; TDM III; AFLR/prin Tr, Gr și rar Vn, **Br** „a (se) bate, a (se) zdrobi, a (se) sfărâma tulpinile cânepei, înainte de melițat, pentru a îndepărta părțile lemnoase": [Cânepa] am *zbicûlât*-o c-un lemn AFLR/829. [Cânepa] o topeam, o scoteam, să usca, o fărmam, de acolo o *zgicurám* d-un par așa GM/729; cf.

d r o j d ă í...; AMD, ch. 1230/rar Gr „a meliţa"; cf. f ă r â m á 10°...

2° var. **zbilciuí** vb. IV tranz. AFLR/rar Ph [d. vânt] „a biciui, a lovi (cu zăpadă)".

– var. **1° zbiciuí** vb. IV tranz. AFLR/rar Gr; **zbiciurá** vb. I tranz. GM/rar Gl.

ZBICIULĂTOÁRE s. f., pl. *zbiciulătóri* **1°** AMD, h. 385/rar Gr „meliţă (mai mare) folosită la z b i c i u l a t".

2° AMD, h. 385/rar Ph „limbă la meliţă"; cf. b ă t á g...

ZBICIURÁ v. **zbiciulá 1°**.

ZBIERÁ vb. I **1°** AO, Pl. 66/rar Mh, Dj „a mieuna"; cf. cf. m i e o n í...

2° var. **vgherá** vb. I AO, Pl. 58/prin Dj [d. animale] „a rage"; cf. o r ă c ă í 1°.

ZBILCIUÍ v. **zbiciulá 2°**.

ZBÍLŢĂ v. **viţă 2°, 4°, 5°**.

ZBILŢÓS s. AO, h. 244/rar Vl „cergă groasă, cu z b i l ţ e"; cf. p l o c á d...

ZBOR s. n. **1°** AMD; GM; GD/prin Ph, Tl, Cţ şi rar Db „târg anual organizat cu ocazia hramului unei biserici": Era *zbor*: venea lanţuri, veneau bărci, veneau căluşei dintr-āia mici pentru copii GM/718. Când s-a făcut biserica, i-a... spus aşa să aibă o sărbătoare şi ea, s-o serbeze [...] Ş-aşa s-a spus *zbo̯ru* **Bănesii** GD/896; cf. i a r m a l ó c...

2° AO. h. 500/rar Mh „şezătoare"; cf. a d i á n c ă...

3° GM/rar Cl „târla oilor"; cf. s a i v á n 3°...

ZBRANŢ v. **zbalţ 2°**.

ZBRÂNCÍ vb. IV tranz. şi refl. GM: AFLR rar Db. Gr „a (se) îmbrânci".

ZBRITIOÁSĂ (4 sil.) adj. f., pl. *zbritioáse* AMD. Pl. 156–157/rar Ph [d. oi] „care nu stă la muls, care nu se lasă mulsă"; cf. a p s á n ă...

ZBURÁ vb. I **1°** tranz. GM/rar Ph; GD/rar Cţ „a creşte puii sau copiii aducându-i în stare de zbor, de independenţă": Vezi dă el, mamă, că copilu-aşa e, cât îl *zborí* dă mic, atâta scapi dă el curând GM/711. Le dăm [puilor] boabe de grâu sau pâine, miez de pâine aşa, când sunt mititei, ca *să-i zburăm* mai repede GD/898; cf. a j ú n g e 1°...

2° refl. GM/rar Bz; GD/rar Cţ [d. puí] „a-şi lua zborul; a se zburătăci": Puii de găină *s-a zburát*, le-a dat codiţe, aripi, ş-acuma nu mai intră niciunu dacă s-a mai încălzit vremea GM/755.

ZBURĂTÓR adj. GO/rar Dj [d. pământ, teren, sol] „nisipos, fărâmicios"; cf. c h i ş ă i ó s...

ZBURĂTÚRĂ s. f., pl. *zburătúri* **1°** AMD, h. 208/rar Gr „aşchie; ţandără"; cf. ă ş c h i i...

2° GD/rar Cţ „fiinţă imaginară; zburător".

3° ~ de drágoste GD/rar Cţ „vrajă de dragoste": Care are *zburătúră de drágoste*... şi vine în chip dă *zburătúră* la fată/886.

ZBURĂTURÍ vb. IV tranz. AMD, ch. 356/rar Db „a arunca (cu ceva după cineva)"; cf. a z v â r l i...

ZBURDĂLICÍ vb. IV intranz. AMD/rar Vl „a zburda": Îl vedeai [pe copil] *zburdălicíndu* prin curte/756.

ZDÂRPUÍ vb. IV refl., ind. prez. 1 sg. *mă zdârpui* AO, Pl. 5/rar Mh „a se scărpina (tare şi insistent)"; cf. f r e c á 3°...

ZDOBORÍ vb. IV tranz. AFLR/rar Dj „a acoperi (gluga de cânepă)"; cf. a c o p e r í...

ZDOPÁNÍ v. **zdupánі**.

ZDRÁMIŢĂ v. **drániţă**.

ZDRÁNGHIŢĂ v. **drániţă 2°**.

ZDRÁNIŢĂ v. **drániţă 1°, 2°**.

ZDRĂNCĂNÉLE s. f. pl. **1°** GM/rar Tr „podoabe zornăitoare; zurgălăi": Cu mărgele, cu fel de fel de... *zdrăncănéle* atârnate de ei, erau gătiţi [căluşarii] cu toate *zdrăncănélele* /785; cf. p i o n á c e...

2° var. **drăgănéle** s. f. pl. GM/rar Br „anexele, ustensilele de ascuţit coasa (ciocan, gresie, nicovală)": cf. s a r s a n á 2°.

3° var. **drăgáncă** s. f., pl. *drăgánéle* AMD, h. 637/rar Br, Gl „nuia ataşată la coasă, pentru direcţionat brazda (la cositul cerealelor)"; cf. a l e r g ă t o á r e 5°...

ZDRĂNCĂNÍ v. **zdroncăní 2°**.

ZDRĂNCINEÁLĂ s. f. GM/rar Db „zdruncinătură"; cf. z d r ă n c i n ă t ú r ă.

ZDRÂMBIȚĂ s. f., pl. *zdrâmbițe* **1°** AMD; GM/rar Gr, Cl „arc, nuia arcuită folosită la scărmănatul bumbacului"; cf. a r c ú ș 2°...

2° var. **trâmbiță** s. f. AMD, Pl. 107–108/rar Ot „încurcătură a firelor din natră": Să face *trîmbiță* la urzoi, să-ncurcă firele/767; cf. c r ă m p i ț ă 1°...

ZDRÂNCINĂ vb. I tranz. GM/rar Ph „a zdrobi cânepa prin meliță; a melița (cu putere)"; cf. î n m e l i ț ă...

ZDRÂNCINĂTÚRĂ s. f. GM/rar Ph „zdruncinătură"; cf. z d r ă n c i n e á l ă.

ZDRÂNG s. n., pl. *zdrânguri* GM/rar Gr „darac mare".

ZDREÁNȚĂ s. f., pl. *zdrénțe* **1°** AMD, h. 386/rar Ot „puzderie (de cânepă)": Pe urmă îl mai băteam, îl mai suceam, până cădea toate... *zdrénțele*-alea din el și rămânea fuioru curat/847; cf. b ă ț 3°...

2° var. **zdrémțe** s. f. pl. AFLR/rar Cț „zdrențe"; cf. o t r e p...

– var. **drénțe** s. f. pl. 2° GM/rar Tr; **zdrénițe** s. f. pl. 1° GM/rar Il.

ZDRÉCHE v. **drichie 1°, 2°**.

ZDREMIȚÓS adj., f. *zdremițoásă* GD/rar Tl „zdrențăros"; cf. j ă r p ă n ó s...

ZDRÉMȚE v. **zdreánță 2°**.

ZDRÉNIȚE v. **zdreánță 1°**.

ZDRIC v. **dric 1°**.

ZDRÍCHE v. **drichie 1°, 2°**.

ZDRÍCHIE v. **drichie 1°**.

ZDRIMICÍ v. **zdrumicá 3°**.

ZDRIVEÁLĂ v. **striveálă 2°**.

ZDROB[1] v. **drob**[1] **4°**.

ZDROB[2] v. **zdrop**.

ZDROBÂNȚÁ vb. I refl. GM/rar Tr [d. săpun. la preparare] „a face băsici zgrunțuroase la suprafață când e gata": Mestecăm în săpun și vine, vine, vine, până se *zdrobințăză* deasupra. E! ăsta-i săpunu adevărat/807; cf. b u b u l á.

ZDROBEÁLĂ s. f. **1°** GM/rar Bz „strivire, strivitură"; cf. s t r i v e á l ă 2°.

2° AMD, Pl. 143–144/rar Tr „caș stors și zdrobit pentru a se scoate complet zerul".

ZDROBÉȚ s. m., pl. *zdrobéți* AO, h. 789/rar Dj „cocoloș mic, grunz (de urdă)"; cf. b r o b o n í ț ă 5°...

ZDROBÍ vb. IV tranz. AMD, h. 310/rar Vl „a desface boabele de pe știulete"; cf. c u r á[1] 3°...

ZDROBIDOÁRE v. **zdrobitór 1°**.

ZDROBINȚÁT adj. GM/rar Ot [d. săpun] „sfărâmicios"; cf. b u b i n ț ó s...

ZDROBITOÁRE v. **zdrobitór 1°**.

ZDROBITÓR s. n., pl. *zdrobitoáre* **1°** AO, h. 671/rar Vl, Gj; AMD, Pl. 77; GM/Ag, Db, Tr, If, Il, Cț, prin Ph, **Bz, Br**, Ot, Cl și rar Vl, Vn; *zdrobitóri* AMD/rar Tr, Cț „unealtă rudimentară pentru zdrobit strugurii; mustuitor": Se culege strugurii, îi punem la mustuitoare, *zdrobidúáre*-i spunem noi, îi zdrobește strugurii GD/889; cf. b ă t ă i ú ș 3°...

2° AMD, Pl. 85–86; GD/prin Ag, Tr, Cț și rar Ot, Il, Tl; *zdrobitóri* AO, h. 687/rar Dj „teasc pentru struguri": Să stoarce [strugurii], să bagă la presă, să stoarce la *zdrobitór* și să face must GD/894; cf. c á d ă 3°...

– var. 1° **drobitór** s. n., pl. *drobitoáre* AMD, Pl. 77/rar Db; **zdrobidoáre** s. f., pl. *zdrobitóri* GD/rar Cț; **zdrobitoáre** s. f., pl. *zdrobidóri* AO, h. 671; GO/prin Vl, Gj; AMD; GM; GD/rar Vl, Ag, Br, Ot, Cl, Il, Tl, Cț.

ZDROBÍȚĂ s. f., pl. *zdrobíțe* GM/rar Vn „bob de strugure"; cf. b r o b o á n ă 5°.

ZDROBOLÉȚE v. **zdrobonét 1°**.

ZDROBOLOÁNȚE v. **zdroburoánțe 1°**.

ZDROBOLONȚÓS adj. TDM III/rar Tr [d. săpun] „cu z d r o b o l o a n ț e"; cf. b u b i n ț ó s...

ZDROBONÉTE v. **zdrobonét 3°**.

ZDROBONÉȚ s. n., pl. *zdrobonéțe* **1°** AMD; GM/rar Ag, Tr și s. m., pl. *zdrobonéți* GM/rar Tr „cocoloș mic;

grunz": Cheagu mielului prinde niște *zdrobonéț*/el [...] bobițe de cheag/777; cf. b r o b o n í ț ă 5°...

2° AO, h. 498; 796/rar Ot „rest de lână rămasă la dărăcit"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

3° AMD, h. 388/rar Tr „(rest de) câlți": Dă la .dărac d-acolo rămâne niște *zdrobonéte* spunem noi, care-i îndrugăm *zdrobonéții* ăia AFLR/997; cf. b u c i...

– var. **zdroboléțe** s. pl. 1° AFLR/rar Gr; **zdrobonéte** s. m., pl. *zdrobonéți* 3° AFLR/rar Ot; **zdrobuléte** s. 1° GO/rar Vl.

ZDROBONÍȚĂ s. f., pl. *zdrobonițe* GM/rar Cl „cocoloș mic; grunz"; cf. b r o b o n i ț ă 5°...

ZDROBONȚÉI s. m. pl. GM/rar Tr dim. de la z d r o b o n e ț 1°: *Zdrobonțéi* așa știi, cum să vă spun, ca pâsatu-ăla când fierbe la mămăligă/777.

ZDROBULÉTE v. **zdrobonéț 1°**.

ZDROBUROÁNȚĂ s. f., pl. *zdroburoánțe* GM/rar Tr „cocoloș mic; grunz": Când începe să vie *zdroburoánțe*, *zdroburoánțe* deasupra, atunci înseamnă că e fiert [săpunul]/771; cf. b r o b o n i ț ă 5°...

– var. **zdroboloántă** s. f., pl. *zdroboloánțe* AMD, Pl. 147/rar Tr.

ZDRONCĂNÍ vb. IV intranz. **1°** ind. prez. 3 sg. *zdróncăne* GM; TDM III/rar Tr „a troncăni, a hodorogi": [Zice] că să face strigoi și că vine, *zdróncăne* prin casă GM/808; cf. c o t o r o g í.

2° var. **zdrăncăní** vb. IV intranz. TDO/rar Mh [d. clopote] „a suna": *Drăngănóiu* clopotele tare GD/875; cf. h u r u i 8°...

3° var. **drogăní** vb. IV tranz. AMD/rar Tr „a bate la cap; a plictisi; a supăra"; cf. î m b o l d í 2°.

– var. **drăngăní** vb. IV intranz. 2° GD/rar Tl; **droncăní** vb. IV intranz. 2° GM/rar Cl; **zdrongăní** vb. IV intranz. 1° GM/rar Gr; **zdruncăní** vb. IV intranz. 1° GM/rar Bz.

ZDRONGĂNÍ v. **zdroncăní 1°**.

ZDROP interj. GM/rar Vl „zdup"; cf. f r i ș t i.

– var. **zdrob** interj. GM/rar Vl.

ZDROPȘÍ vb. IV tranz. GO/rar Gj, Dj „a zdrobi strugurii pentru must"; cf. b o s o l i 2°...

– var. **strocși** vb. IV tranz. GO/rar Mh; **zdrucși** vb. IV tranz. GO/rar Gj; **zdrupși** vb. IV tranz. GO/rar Gj.

ZDROPȘITOÁRE v. **stropșitoáre 1°**.

ZDROPȘITÓR v. **stropșitoáre 1°, 2°**.

ZDRÓPUL s. art. **1°** GO/rar Dj „numele unui joc de copii; un fel de capră"; cf. c o ț o i m á n.

2° var. **ozdrópul** s. art. AFLR/rar Ot „unul dintre grupurile care participă la jocul numit ~": [Ne jucăm] *de-a ozdrópu*, patru și patru, se aleg și ghicesc în ce mână e pietricica, se pun patru și unu sare peste ei, cei care formează *ozdrópu*/997.

– var. **1° ozdrópul** s. art., *de-a* ~ loc. subst. AFLR/rar Ot.

ZDROȘÍ v. **storcí 1°**.

ZDROȘITOÁRE v. **storcitoáre 1°**.

ZDROȘITÓR v. **storcitoáre 1°, 2°**.

ZDRUCÍ v. **storcí 1°**.

ZDRUCȘÍ v. **zdropși**.

ZDRUMICĂ vb. I **1°** TDO/rar Mh „a zdrobi, a fărâmița (cașul)"; cf. r ă v ă c i[2]...

2° AO, h. 58/rar Gj, Mh; AMD, h. 33/rar Ag „a mesteca"; cf. c l e f ă n i...

3° var. **zdrimci** vb. IV refl. AMD, h. 401/rar Ph [d. țesături] „a se destrăma"; cf. d e s t r ă b ă l â...

ZDRUNCĂNÍ v. **zdroncăní 1°**.

ZDRUPȘÍ v. **zdropșí**.

ZDRUȘÍ v. **storcí 1°, 3°**.

ZDRUȘITOÁRE v. **storcitoáre 2°**.

ZDÚPĂ v. **strúpă**.

ZDUPĂÍ v. **zdupăní**.

ZDUPĂNÍ vb. IV intranz. GO/rar Dj; GM/rar Vl „a tropăi"; cf. r ă p ă í.

– var. **zdopăní** vb. IV intranz. GO/rar Vl; **zdupăí** vb. IV intranz. TDO/rar Gj; **zdupuí** vb. IV intranz. GD/rar Tl.

ZDUPUÍ v. **zdupăní**.

ZEA v. **zi 8°**.

ZEÁDĂ s. f. AMD/rar Bz „aşchie de pin îmbibată cu răşină, folosită la aprins focul".

ZEÁMĂ s. f. 1° AO, Pl. 89/prin Gj, Mh, Ot şi rar Dj; AMD, h. 414/Tr, Cl, Il, Tl, prin Ag, Db şi rar Ot, Gr, Cţ „mâzgă, sevă de copac"; cf. á p ă 6°...

2° AMD, h. 416/prin Cl şi rar Ag, Tr, Il „răşină de brad"; cf. á p ă 7°...

ZEĂRĂ v. **zără 3°**.

ZÉCHE v. **zéghe 1°**.

ZECIUIÁLĂ s. f. 1°AFLR/rar Tl „impozit"; cf. d á j d i e...

2° TDM III/rar Il „cantitatea de brânză pe care o ia ciobanul, conform înţelegerii, de la proprietarii oilor (pentru păscut)": [Ciobanul] lua brânza după mânzările lui şi lua şi *zecuiálă* dă la oameni/858; cf. c i o b ă n í t 2°...

ZÉGHE s. f. 1° pl. *zeghi* TDM II/rar Db „haină groasă (lungă şi largă) din postav": Acuma mintene d-astea, *zeg*, nu-mi vine să le mai iau [...] am două... o *zége* şi pantaloni noi, acasă nu-mi vine să le iau, că mi-e ruşine, d-alea dă dimie, puse la piuă/693; cf. m i n t e á n 1°.

2° var. **zéiche** s. f., pl. *zeichi* AMD, h. 483/Ph şi rar Cl „postav gros"; cf. a b á 1°...

3° var. **zéghie** s. f., pl. *zéghii* AMD, h. 484/rar Ot [la pl.] „cioareci, iţari"; cf. d i m í e 2°...

– var. **zéche** s. f., pl. *zechi* 1° AFLR/rar Ag. Bz; **zéghie** s. f., pl. *zéghii* 1° AMD, h. 482/rar Cl; **zéiche** s. f., pl. *zeichi* 1° AMD, h. 228; 482: AFLR/prin Ph; **zéighe** s. f., pl. *zeighi* 2° AMD, h. 483/rar Db; *zéighii* 1° AMD, h. 482/prin Db.

ZÉGHIE v. **zéghe 1°**.

ZÉICĂ (2 sil.) s. f. voc. AMD/rar Cl „apelativ între cumnate".

ZÉICHE v. **zéghe 1°, 2°**.

ZEICHIÓI (2 sil.) s. n. AMD, h. 228/rar Ph augm. de la z e i c h e 1°.

ZÉIGHE v. **zéghe 1°. 2°**.

ZELETÍ v. **zăletí**.

ZEMÁRCĂ s. f. GD/rar Tl „reziduu la prepararea săpunului"; cf. b o r o g h í n ă 4°...

ZEMBEREÁ s. f., pl. *zemberéle* AMD; GD/rar Tl, Cţ „un fel de zăvor la uşile de tip vechi"; cf. c ă t ú ş ă 3°...

– var. **zembreá** s. f., pl. *zembréle* AMD, h. 183/rar Tl.

ZEMBREÁ v. **zembereá**.

ZEMUÍ vb. IV intranz. AMD, h. 414/rar Il [d. copaci] „a-i curge z e a m a 1°"; cf. m u s t u í...

ZENTERÍE v. **dezenterie**.

ZEORDÍ v. **zăurdí 2°**.

ZEREÁŢĂ s. f. GM/rar Gr „zeamă, suc": Boasca, care-i rămasă acolo, se mai pune şi apă-n ea, nu se lasă uscat-aşa [...] Îşi mai lasă ea *zerĕáţă*, vin, drojdie din aia-n ea acolo/827; cf. g e a i.

ZERUÍ vb. IV refl. GD/rar Cţ [d. laptele prins] „a lăsa zer": Laptele acru, ştiţi, ca laptele acru-aşa, când îl puneai, tot *să* mai *zeruiá* un pic/899.

ZESTRÓI s. m. GO/rar Gj „bărbat care, prin căsătorie, se mută în casa soţiei"; cf. g í n e r e 3°...

ZEŢÁMĂR s. n., pl. *zeţámăre* AO, Pl. 137/rar Dj „başchie"; cf. b a s c h í e 1°...

– var. **deţámără** s. f., pl. *deţámere* AMD, h. 694/rar Ag; **seţámăr** s. n., pl. *seţámăre* AO. Pl. 137/rar Mh; **zăţámăr** s. n. AMD/rar Ag; **zeţámbăr** s. n., pl. *zeţámbăre* AO/rar Dj; **zéţamer** s. n., pl. *zéţamere* AMD/rar Db.

ZEŢÁMBĂR v. **zeţámăr**.

ZEŢÁMER v. **zeţámăr**.

ZEVÉLCĂ v. **zăvélcă 3°**.

ZGAIBÁN (2 sil.) s. m., pl. *zgaibáni* AMD, h. 442/rar Il „uliu"; cf. a r ó l 3°...

ZGALÓI v. **scalói 1°**.

ZGALOIÁN v. **căluián**.

ZGÂNDĂRĂ s. f. GM/rar Cl „ceartă, scandal": El caută *zgândără* ca să încep să înjur eu/870; cf. b i l t i c i u i a l ă...

ZGÂNŢĂ[1] v. **gânţă**[1] 1°.

ZGÁRDĂ s. f., pl. *zgárde* **1°** AO, h. 283/rar Vl; *zgărzi*/rar Vl „panglică la pălărie"; cf. b á t ă 1°...

2° AMD, h. 490/rar Db „nojiță din curea".

ZGARLAONȚÁT v. **cărlăonțát 1°**.

ZGARÓI v. **garói 1°**.

ZGARÚȘ v. **scorúj**.

ZGĂBĂÚȚĂ s. f., pl. *zgăbăúțe* AO, h. 221; GO/rar Vl „așchie"; cf. ă ș c h i i...

ZGĂBÁRDĂ s. f., pl. *zgăbárde* AO, h. 36/prin Mh [la pl.] „urdori"; cf. m â z g o á r e 2°...

ZGĂCINĂ v. **zgâlțână**.

ZGĂMĂIÁ vb. I tranz. AO, h. 899/rar Dj „a mișca jarul pentru a arde mai bine; a ațâța"; cf. a ț â ț ă i...

ZGĂMOȘÍ v. **zgămuși 1°**.

ZGĂMUȘÍ vb. IV tranz. **1°** GM/rar Br, Ot „a săpa superficial pentru a afâna pământul": *Zgămușăștĭ* numai când nu vezi că răsare bine porumbu, pleci pe loc și-l cauți acolo/772; cf. b â r c â i 2°...

2° var. **zgâmuși** vb. IV tranz., ind. prez. 3 sg. *zgámușe* AMD/rar Gr [d. păsari] „a râcâi"; cf. r â c â í[1] 3°...

– var. **1° zgămoși** vb. IV tranz. GM/rar Db; **zgâmuși** vb. IV tranz. TDM I/rar Ot; **zgârmuși** vb. IV tranz. GM/rar Ot.

ZGĂMUȘÍT s. n. GM/rar Ot „numele acțiunii de a z g ă m u ș i l°".

ZGĂRĂMȘÁT adj. GO/rar Dj „grunzuros, aspru (la pipăit)": [Țestul] îl spoim așa nițăl pă di di jos [...] să nu fie... *zgărămșát*/970; cf. g r ă n u ș â t.

ZGĂRLĂONȚÁT v. **cărlăonțát 1°**.

ZGĂRMĂNĂ v. **scărmănă 2°, 3°**.

ZGĂVĂȘ v. **văgáș 4°**.

ZGĂVLEÁJĂ v. **glăveájă 3°, 4°**.

ZGĂCINÁ v. **zgâlțână**.

ZGÁÍ vb. IV tranz. GM/rar Br „a desface, a deschide larg": Înainte *zgîĭám* mațu ăla și îndesam acolo [carnea], când nu era mașină de tocat [pentru făcut cârnați]/738.

ZGÁIA, de-a ~ loc. subst. GM/rar Bz „numele unui joc de societate la priveghi".

ZGÂLȚÂNÁ vb. I tranz. AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Vl „a zgâlțâi, a scutura (un pom pentru a cădea fructele)"; cf. h â ț â n á 1°...

– var. **zgăciná** vb. I AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Vl, Gj, Ot; **zgâcínă** vb. I AO, h. 949 MN; Pl. 83; AFLR/rar Vl, Gj, Ot; **zgâțâi** vb. IV AO, h. 949 MN/rar Mh; **zgâțâná** vb. I AFLR/rar Mh; AMD, h. 372/rar Ag, Tr; **zglăciná** vb. I AO, h. 949 MN; Pl. 83/rar Gj.

ZGÂMUȘÍ v. **zgămuși 1°, 2°**.

ZGÂNDĂRÁ vb. I **1°** intranz. AFLR/rar Mh „a mișca brusc; a zgâlțâi": Când oi *zgîndărá* de funie să mă ridici/949.

2° tranz., ind. prez. I sg. *zgăndăr* AO, h. 899/rar Dj; 3 sg. *zgándără*/rar Mh „a mișca jarul pentru a arde mai bine; a ațâța"; cf. a ț â ț ă í...

ZGÂNDĂRÁR s. m., pl. *zgăndărári* AO, Pl. 29/rar Vl „cârlig cu care se mișcă, se zgândărește jarul în sobă".

ZGÂRBÁCI s. n., pl. *zgârbáce* AMD, h. 274; AFLR/prin Ph și rar Db, Gr, Il, Ct; *zgârbáciuri* AMD/rar Db „bici din piele; gârbaci"; cf. b i c i 1°...

ZGÂRBĂ v. **zgârvă 2°**.

ZGÂRBOVÍT adj., f. *zgârbovítă* GM/rar Ph „gârbovit"; cf. a d ú s...

ZGÂRBULÍT adj., f. *zgârbulítă* GO/rar Gj „zgribulit".

ZGÂRCÁCI s. n., pl. *zgârcâce* AMD, Pl. 171–172/rar Vn „unealtă folosită în dogărie; zgârci"; cf. c â ț ă 2°...

ZGÂRCEÁLĂ s. f., pl. *zgârcéli* AMD, h. 28/rar Il „zbârciturâ, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZGÂRCEROÁSĂ adj. f., pl. *zgârceroáse* GM/rar Bz [d. carne] „cu zgârciuri": Părțile *zgîrcerǫ́ase* ale porcului le băgam la tobă/750.

ZGÂRCI[1] v. **cârci 1°, 4°**.

ZGÂRCI[2] s. n., pl. *zgârciuri* **1°** GM/rar Gr „cârcel (în mușchi, la picior)": Să pune *zgîrc* la picior/833; cf. c â r c é i 1°...

2° AO, h. 51/rar Mh „rid, zbârciturâ"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

3° AO, Pl. 12/rar Gj [la pl.] „varice"; cf. a r g i n t 1°...

4° GM; AFLR/rar Db, Ph „elastic": Praiştia se face cu un *zgîrc* GM/705; cf. i l á s t r i c.

ZGÂRCÍ vb. IV **1°** tranz. AFLR/rar Ag [d. o boală] „a bloca muşchii; a anchiloza": E bolnav de reumatism, vine de-l *zgîrcéşte* uneori, de rămâne trunchi/690; cf. î n c h i l o z á...

2° intranz. AO, Pl. 2/rar Mh „a încreţi (fruntea); a se rida"; cf. î n c u t á 2°.

ZGÂRCÍTĂ adj. f., pl. *zgârcite* GM/rar Ag [d. rufe] „zbârcită, mototolită, şifonată".

ZGÂRCITÚRĂ s. f., pl. *zgârcitúri* AMD, h. 28/rar Il „zbârcitură, rid"; cf. c r e s t ă t ú r ă...

ZGÂRÉCI v. **zgâriéci 2°**.

ZGÂRGOMÁT adj., pl. *zgârgomáţi* GO/rar Dj „grunzuros, aspru la pipăit"; cf. g r ă n u ş á t...

ZGÂRIÁC v. **zgâriéci 2°**.

ZGÂRIÁT (3 sil.) s. n. GM/rar Vn „drişcuire": După ce se usca şi ghiontu, în fine, acuma dădeai cu... baligă de cal, cu pământ galben, subţire, tot ca un fel de *zgîriát*, aşa să numea, cică acuma-i dau [peretelui] *zgîriâtu*/727; cf. d r í ş c ă 3°...

ZGÂRIÉCE (4 sil.) adj. f., pl. *zgâriéci* AMD, Pl. 152–153/rar Db [d. oi] „cu lâna scurtă şi aspră"; cf. c i u m p á v 5°...

ZGÂRIÉCI (3 sil.) **1°** s. n., pl. *zgâriéce* AMD, Pl. 172/rar Tr „gărdinar"; cf. c e a p r á z 1°...

2° var. **zgâriác** (3 sil.) s. n., pl. *zgâriáce* AMD, h. 689/rar Cţ „unealtă folosită în rotărie pentru însemnat obezile"; cf. c á p r ă 8°...

– var. 2° **zgâréci** s. n., pl. *zgâréciuri* AMD, h. 689/rar Ag, Ot; **zgâriéci** (2 sil.) s. n., pl. *zgâriéce*/rar Db, Tr, Gr.

ZGÂRIÉCI (2 sil.) v. **zgâriéci 2°**.

ZGÂRIETÚRĂ s. f. GM/rar Il „arătură superficială".

ZGÂRIÍ vb. IV tranz. GM/rar Cl „a zgâria".

ZGÂRMÁ v. **scârmâ 1°–3°**.

ZGÂRMUŞEÁLĂ s. f., pl. *zgârmuşéli* GM/rar Ot „mărunţire, afânare a pământului (la rădăcina porumbului)".

ZGÂRMUŞÍ v. **zgămuşí 1°**.

ZGÂRNĂ v. **zăgârnă 1°**.

ZGÂRŢĂ s. f., **(mi-)e** ~ AMD/rar Tr „(mi-)e silă, **nu-mi place**": Preget, *mi-e zgîrţă* să mă duc/805.

ZGÂRVĂ s. f., pl. *zgârve* **1°** AMD, h. 3/rar Vl „craniu"; cf. c a p á c 4°...

2° var. **zgârbă** s. f. AMD, h. 349/rar Vl „tigvă"; cf. c u r ú g ă...

ZGÂŢÂÍ v. **zgâlţână**.

ZGÂŢÂNĂ v. **zgâlţână**.

ZGHEAB v. **jgheab 2°, 3°, 5°–9°, 11°**.

ZGHEBULÉTE v. **jghebuléte 1°**.

ZGHEBULÉŢ v. **jghebuléţ 2°**.

ZGHEBÚŢ s. n. AMD, Pl. 92/rar Db dim. de la j g h e a b 2°.

ZGHERTÓC v. **chirtóc**.

ZGHEZUÍNĂ v. **viezuină 1°**.

ZGHÉZURE v. **viézur**.

ZGHÍDURI v. **zghizd**.

ZGLĂCINĂ v. **zgâlţână**.

ZGLĂVEÁJĂ v. **glăveájă 1°, 4°**.

ZGLEVEÁJĂ v. **glăveájă 2°–5°**.

ZGLEVÉJ v. **glăveájă 4°**.

ZGLEVOÁJĂ v. **glăveájă 4°**.

ZGLOMŢORÓS v. **zgremţuroăsă 2°**.

ZGLOVEÁJĂ v. **glăveájă 5°**.

ZGOÁDĂ s. f. GO/rar Mh „prilej favorabil; şansă": Prind o *zgoádă* cu moara, când e apă, când nu, o nimeară/944; cf. b á f t i n ă...

ZGONÍ vb. IV tranz. GM; AFLR/rar Db, Bz „a goni, a alunga, a izgoni": Ciobanii năvălea pă el [= urs] cu bâtă, cu bolovani, cu... şi-l... îl *zgornjá*, îl *zgornjı* cum îl *zgomjı* TDM II/696; cf. n ă p u s t í...

– var. **zgorni** vb. IV tranz. TDO/rar Vl; GM; TDM III; AFLR/prin Db şi rar Vl, Ag, Ph, Tr, Gr.

ZGORÍ v. **izgorí**.

ZGORNÍ v. **zgoni**.

ZGRĂBÚNȚĂ s. f., pl. *zgrăbúnțe* 1° AO, h. 75/rar Gj; AMD, h. 43/rar Cl, Cț „bubuliță albicioasă, molipsitoare, care apare la om, la colțurile gurii; zăbală"; cf. a b ú b ă 2°...

2° AO, h. 49/rar Gj „coș (pe față)"; cf. b r o b o á n ă 1°...

ZGRĂMUȘÍ s. pl. GO/rar Dj „bucățele, grunji": Să nu lași pe pâne *zgrămúșile*-ălea acolo de pământ [la țest]/970; cf. g h i n d u r ă 4°...

ZGRÂMÁ v. **scârmá 2°**.

ZGREĂBĂN v. **zgrébăn 1°, 2°**.

ZGRÉBE v. **zgrébăn 1°**.

ZGREBEÁNȚĂ v. **zgrébăn 1°**.

ZGRÉBĂN s. m., pl. *zgrébeni* 1° AO, h. 498; TDO; AFLR/Vl, Mh, prin Gj și rar Dj, Ot; AMD, h. 388, 389; GM; TDM II; AFLR/Ag, Db, Ph, Tr, prin Bz, Ot și rar Vn, Gr, Cl, Il, Cț [cel mai des la pl.] „cârlți": Ieșeau și *zgrébenĭ* și fuior [...] la *zgrébenĭ* cârlți le zicea GM/703; cf. b u c i...

2° AMD, h. 386; GM/Db, Tr, prin Bz, Ot, Gr, Il și rar Vl, Ag, Ph, Br, If, Cl, Cț [cel mai des la pl.] „puzderii": [Cânepa] o zgrebuiam așa de un băț ca să curgă *zgréberi* ăia GM/726; cf. b ă ț 3°...

3° AMD, Pl. 150–151/rar Db, Tr, Gr [la pl.] „lână de calitate inferioară care rămâne la dărăcit; canură"; cf. a d u n ă t ú r ă 3°...

4° var. **zgrimpiți** s. pl. AMD/rar Cl „noduri scămoșate, încurcătură pe firele din natră": Firili-ncurcate le zice *zgrímpiț*, să-ncurcă și face *zgrimpiț*#864; cf. c r ă m p i ț ă 1°...

– var. **greábăn** s. m., pl. *grébeni* 1° AMD; AFLR/rar Ag, Tr, Gr; 2° AMD; GM/rar Ph, Bz, Tr; 3° AMD, Pl. 150–151/rar Gr; **grébene** s. pl. 3° AMD/rar Db; **zgreábăn** s. m., pl. *zgrébeni* 1° AMD, h. 388; GM/rar Vl, Db; 2° AMD/rar Bz, Gr; **zgrébe** s. pl. 1° TDO/rar Mh; **zgrebeánță** s. f., pl. *zgrebénțe* 1° AO, h. 497/rar Mh; **zgrében** s. m., pl. *zgrébeni* 2° AMD, h. 386/prin Db și rar Gr, Cl, Cț; **zgrébenă** s. f., pl. *zgrébeni* 2° GM/rar Cl; **zgrébene** s. m., pl. *zgrébeni* 2° AMD/prin Tr și rar Db, Il; **zgréberi** s. m. pl. 2° GM/rar Vn; **zgrébine** s. m., pl. *zegrébini* 1° AO, h. 498/rar Vl, Gj, Dj; 2° AMD/rar Ph, Bz, Ot; **zgrénderi** s. m. pl. 2° GM/rar Gr; **zgribénț** s. m., pl. *zgribénți* 2° AO, h. 498/rar Mh; **zgrímbeni** s. m. pl. 1° AMD/rar Db.

ZGRÉBEN[1] v. **greăbăn 1°**.

ZGRÉBEN[2] v. **grébăn 2°**.

ZGRÉBENĂ v. **zgrébăn 2°**.

ZGREBENÓȘI adj. pl. GM/rar Vn [d. cârlți] „cu puzderii, cu z g r e b e n i 2°"; cf. z g r e m ț u r o ă s ă 1°.

ZGRÉBERI v. **zgrébăn 2°**.

ZGRÉBINE v. **zgrébăn 1°, 2°**.

ZGREBUÍ vb. IV tranz. GM/rar Vn „a bate cânepa (de un lemn) pentru a îndepărta z g r e b e n i i 2°"; cf. d r o j d ă í...

ZGREMȚUROÁSĂ adj. f. 1° GM/rar Vn [d. cânepă] „cu puzderii; aspră"; cf. z g r e b e n ó ș i.

2° var. **zglomțorós** adj. GM/rar Gr [d. săpun] „grunzuros"; cf. b u b i n ț ó s...

3° var. **zgripțuroásă** adj. f. AMD/rar Bz [d. coaja unui copac] „cu multe asperități; încrețită; zgrunzuroa-să, aspră": Gorânu are scoarța mai *zgripțuroásă*, tufa are coaja mai netedă/744.

ZGRÉNDERI v. **zgrébăn 2°**.

ZGRIBÉNȚ v. **zgrébăn 2°**.

ZGRÍMBENI v. **zgrébăn 1°**.

ZGRÍMPIȚI v. **zgrébăn 4°**.

ZGRÍNȚĂ s. f. 1° GM/rar Ph „numele unui joc de copii; țurcă"; cf. c e l i c e 1°...

2° GM/rar Ag „băț subțire și scurt cu care se joacă ~": Unu ședea colo, doi acolo-șa și unu aicea [...] ș-aruncă *zgrínța* d-acolo și o prindeam cu ciomagu ș-o dam îndărăt iară la ăla/688; cf. c e l í c h e 2°...

ZGRÍPCĂ[1] v. **grípcă**[1] **4°**.

ZGRIPȚUROÁSĂ v. **zgremțuroásă 3°**.

ZGURÁVĂ adj. f. GO/rar Gj [d. brânză] „aspră, sfărâmicioasă": cf. b ă ț o á s ă...

ZGÚRĂ s. f. **1°** AMD, h. 211 MN/rar Ph, Bz, Tl „spuză"; cf. c ă b ú z...

2° AO, h. 679/rar Vl, Gj, Mh; AMD, Pl. 82/rar Vn „strat de impurități care se depune pe fundul și pe pereții butoiului cu vin"; cf. c i m e n t u i á l ă...

3° AMD, Pl. 147/rar Ot „depunere pe fundul vasului în care fierbe urda"; cf. a f u m ă t ú r ă...

4° GO/rar Gj „firimituri de pâine"; cf. f ă r â m ă t ú r ă 4°...

ZGURLÚP v. **gurlúp**.

ZGUROÁSĂ adj. f. GM/rar Ag [d. urdă] „grunzuroasă, aspră"; cf. b ă ț o á s ă...

ZGURUPÁ vb. I refl. GO/rar Mh [d. tăișul unui cuțit] „a se zimțui; a se aspri".

ZGURUPOÁSĂ adj. f. GO/rar Gj [d. brânză, urdă] „fărâmicioasă, aspră": [Brânza iese] mai zguravă [...] mai *zgurupoásă* [...] aia de-o fierbe/920; cf. b ă ț o á s ă...

ZI s. f. **1°** art. **áște ziua** GM/rar Tr „formulă de salut rostită când se intră într-o casă în care naște o femeie": Când se intră în casă la o naștere, se spune *áște ziua*/794.

2° ~ **de núntă** AFLR/rar Cț „joia dinaintea nunții când se face o petrecere și se aduc daruri": De joi, de ziua... dă *zi dă núntă*, joi atunci neamurile care vrea ți-aducea acolo câte ceva, câte-un cadou, câte-o pasăre/892.

3° art. **ziua sócrilor** GM/rar Db „petrecere, luni după nuntă, între rudele mirilor"; cf. b o r ș 1°...

4° art. **ziua ciórilor** s. compus GM/rar Gr „prima zi după Lăsatul secului de Pești, când, după obicei, membrii familiei nu mănâncă împreună": După iertăciune, a doua zi, luni, se făcea *ziua ćórilor*, c-atuncea-n ziua aia nu mâncam toți la masă, că zice „cum ne grămădim la masă, așa grămădește ciorile pe porumb și scobește porumbu"/832.

5° ~ **álbă** v. **alb 5°**.

6° de zi loc. adv. GM; TDM I, III; AFLR/prin Db și rar Ph, Bz, Ot, Tr, Cl „în timpul zilei; ziua": A venit vineri *dă zi*, n-a venit vineri seara AFLR/699. Duminica *de zi* este masă la mireasă GM/813; *cu* ~ ~ *cu noápte* loc. adv. TDO/rar Vl „zi și noapte"; ~ *a* ~ loc. adv. AFLR/rar Db „în aceeași zi a săptămânii (după un interval oarecare)": Egzact la un an, *zi a zi* din ziua cu nunta/699.

7° var. **ziuă**, *a da de* ~ AMD, h. 504/rar Il „a se crăpa de ziuă, a se lumina"; cf. c u n o á ș t e...

8° var. **zúuă** s. f. AFLR/rar Vl, Ag „unitate de măsură a timpului, interval de timp cuprins între răsăritul și apusul soarelui".

– var. **8° za** s. f., *a dóua* ~ TDM II/rar Bz „a doua zi, în ziua următoare"; **zea** s. f., *a dóua* ~ GM/rar Vn, Gl, Bz, Br „a doua zi".

ZIÁRURI s. n. pl. AO, h. 369/rar Mh; AMD, h. 579 MN/rar Tl „ziare".

ZICĂTOÁRE s. f. GM/rar Ag „numărătoare (la jocurile de copii)"; cf. g h i d u ș i e.

ZICEÁ vb. II AFLR/prin Mh, Dj; rar Db, Tr, Cț „a zice".

ZIDÁ vb. I AFLR/rar Ot „a zidi".

ZÍDE s. n. AMD, h. 172 MN/rar Db, Ph, Br „ziduri".

ZIDEÁN s. m., pl. *zidéni* AMD/818 „locuitor din satul Zidurile".

ZILIÉR (3 sil.) adv. GD/rar Tl „zilnic": Domne, *ziliér* era mia și piste mie, și două și trei mii [de kilograme], *ziliér*, domne, era pește mult/884.

ZIMB v. **zimț 1°**.

ZÍMBRE s. f. pl. GM/rar Tr „femelele zimbrilor": Venea zimbrii și cu *zímbrele*, bea apă/796.

ZIMCI v. **zimț 2°**.

ZIMITÍC s. n. GO/rar Mh „amestec, terci din mălai nefiert (folosit ca hrană pentru pui)"; cf. a l u á t 4°...

ZÍMPE v. **zimț 1°**.

ZIMT v. **zimț 1°**.

ZÍMTE v. **zimț 1°, 2°**.

ZIMTÍ v. **zimți**.

ZIMȚ 1° s. n., pl. **zimțuri** AMD, h. 312 MN/rar Cl „zimți la seceră"; cf. g h í m t e...

2° s. n., pl. **zímțuri** AO, h. 735/rar Mh „tindechi"; cf. c o l ț á r 3°...

3° s. m., pl. *zimți* AO, Pl. 133/rar Mh, Dj; AMD, Pl. 169/rar Vl, Bz [la pl.] „crestături, rizuri în piatra alergătoare a morii"; cf. c i o c ă n i t ú r ă...

4° s. m., pl. *zimți* AMD, Pl. 165/rar Bz [la pl.] „știștori la moară"; cf. g â n j é u 2°...

5° s. m., pl. *zimți* AO, Pl. 139/rar Ot „dințar cu care se face ceapraz la ferăstrău"; cf. c e a p r á z 3°...

– var. **zimb** s. m., pl. *zimbi* 1° AMD, h. 312/rar Ph; **zimci** s. m., pl. *zimți* 2° AMD/rar Ph; **zímpe** s. m., pl. *zimpi* 1° AMD/rar Br; **zimt** s. m., pl. *zimți* 1° AO, Pl. 72/rar Dj; **zímte** s. m., pl. *zimți* 1° AO/rar Vl, Gj, Mh, Dj, Ot; AMD/Il, prin Bz, Cț și rar Ph, Vn, Br, Tr, Cl, Tl; 2° AO, h. 735/rar Gj, Mh, Dj.

ZIMȚÁR s. n., pl. *zimțáre* AO, h. 735/rar Vl „tindeche"; cf. c o l ț á r 3°...

ZIMȚEÁLĂ s. f. 1° AMD, h. 312 MN/rar Tr „operația de a zimța secera".

2° AMD, Pl. 169/rar Bz „totalitatea crestăturilor din piatra alergătoare (la moară)".

ZIMȚÍ vb. IV tranz. GO/rar Dj; AMD, h. 312 MN/prin Tr și rar Ag, Db, Ph, Ot, Gr, Il, Cț „a face zimți la seceră; a zimța".

– var. **zimti** vb. IV tranz. AMD, h. 312 MN/rar Cl.

ZIMȚITOÁRE s. f. AO, Pl. 139/rar Vl „dințar (pentru dinții fierăstrăului)"; cf. c e a p r á z 3°...

ZINTEREZÍE v. **dezenterie**.

ZIOTEHNÍE (5 sil.) s. f. TDM III/rar Tr „zootehnie".

ZIUÂȘ s. m., pl. *ziuáși* GM/rar Vn „muncitor zilier": Am lucrat la sonde, nu ca sondar, ca *ziúáș*/725.

ZLAI v. **slai** 4°, 5°.

ZLÁTA s. f. art. GM/rar Tr „numele unui dans popular (asemănător cu hora)".

ZLĂVOÁCĂ s. f. GO/rar Dj „specie de buruiană".

ZLOĂTĂ s. f. 1° AO, h. 318/rar Mh „grindină măruntă; măzăriche"; cf. b o á n - g ă...

2° var. **sloátă** s. f. AO, h. 314/Vl, Gj, Mh, Dj și prin Ot; AMD, h. 526/Ot și prin Vl, Ag „lapoviță"; cf. b u j n i c e á l ă...

3° AMD, h. 544/rar Br „nămol"; cf. b â l c i ș ó r...

4° var. **sloátă** s. f. AMD/rar Il „pământ udat (de ploaie); noroi"; cf. m o r â n c e á l ă...

– var. 2° **scloátă** s. f. AO, h. 314/prin Vl și rar Gj.

ZLOTÍ vb. IV intranz. AO, h. 314/rar Gj; AMD, h. 526/rar Ag „a lapovița": *Slotóiză* ploaie cu zăpadă AMD/684; cf. b u j n i c í.

– var. **slotá** vb. I intranz. AO, h. 314/rar Vl; AMD, h. 526/rar Ag.

ZLOTÓS adj., pl. *zlotóși* GM/rar Vn, Br „argilos, lutos": *Zlotós* însemnează un loc clisos/728; cf. a l g e r ó s...

ZMÂRC s. n., pl. *zmárcuri* 1° AMD/rar Ph „teren de unde izvorăște un firicel de apă, care bălțește"; cf. b ă l t í n ă...

2° AO, h. 332/rar Mh „ochi de apă care bălțește": Un *zmîrc* să face și pă drum, pă locuri, din apa adunată după ploaie/966; cf. j á p ș ă 1°...

3° AO, h. 333/rar Dj „pământ moale pe fundul bălților sau pe malul unei ape curgătoare; nămol"; cf. b â l c i ș ó r...

ZMÂRTÍ vb. IV intranz. GO/rar Gj „a învârti, a suci (fusul)": C-o mână *zmîrtím* de fus și cu una tragem de caier/942.

ZMEU s. m., pl. *zmei* GM/rar Gr „fir lung din pânză de păianjen care plutește în aer (mai ales toamna)".

ZMEURÁR s. m. și n., pl. *zmeurári* AO, Pl. 78/prin Gj și rar Vl, Mh; *zmeuráre*/rar Gj. Mh „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

ZMEURĂRÍE s. f., pl. *zmeurării* AMD, h. 353/rar Tr „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

ZMÉURI s. f. pl. AO, Pl. 78/rar Vl, Dj „zmeure"; cf. f r á g ă 4°.

– var. **zmíoră** s. f. AMD, h. 353 MN/rar Ag; **zmíură** s. f./prin Ot și rar Tr.

ZMEURÍȘTE s. f. AMD, h. 353/rar Gr „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

ZMEURÚȘ s. n. AO, Pl. 78/rar Vl „zmeuriș"; cf. b ă h ă n í ș...

ZMÍORĂ v. **zméuri**.

ZMÍȚE v. **miți**.

ZMIȚUÍ vb. IV tranz. AMD, Pl. 150/rar Gr „a tunde z m i ț e l e; a mițui"; cf. c o d i n í 2°...

ZMÍURĂ v. **zméuri**.

ZMOL v. **mălă**.

ZMOLÍT adj., pl. *zmolíți* AO, h. 228/rar Vl [d. om] „murdar, nespălat"; cf. c ă r â i á t...

ZNA interj. AO, Pl. 120–121/rar Dj „cuvânt folosit pentru alungat oaia"; cf. c i u ș[1]...

ZNÁMĂ s. f., pl. *známe* GM/rar Db „apelativ ironic: răutate, pacoste": *Známa* naibii dă om! *známa* năbădăilor/812; cf. n ó i m ă.

ZOÁLE s. f. pl. **1°** AFLR/rar Vl „clăbuci de săpun": [Leșia] o-ncercăm așa pă palmă, vedem că face *zoále*, o lom în sus/904; cf. s c l ă b ú c.

2° var. **zoi** s. n. [?] TDM I/rar Ag „apă cu săpun rămasă după spălatul rufelor": [Cânepa toarsă] o coceam, o băgam amoi în *zoi*-așa cu săpun, în... în spălătură dă rufe/680.

3° var. **soi** s. n. AMD, Pl. 151/rar Gr, Cl „apă cu usuc rămasă de la spălatul lânii".

ZOÁNĂ[1] s. f. colect. **1°** AO, h. 622/Dj și rar Vl, Gj, Mh, Ot; AMD, h. 624/Ph, prin Db și rar Ag „impurități în sămânța de grâu"; cf. b ă d ă d ă n i i 2°...

2° AO. Pl, 125/rar Ot „resturi de urdă depuse pe fundul vasului în care s-a fiert zerul"; cf. a f u m ă t ú r ă...

3° AO, Pl. 117/rar Ot „resturi care se depun pe fundul vasului în care se fierb fagurii pentru a se separa ceara de calitate"; cf. f u r d á 8°...

4° AO, h. 498/rar Ot „câlți"; cf. b u c i...

– var. **1° zónă** s. f. GD/rar Cț.

ZOÁNĂ[2] v. **zónă**[2] **2°–4°**.

ZOÁRE v. **zăre 3°**.

ZOB s. n. **1°** colect. AMD, h. 632/rar Ot, Tr, Il „rămășiță de fân (frunze și flori) sfărâmat, folosit, adesea, la inhalații"; cf. c o á d ă 8°...

2° colect. AO, h. 778/rar Dj; AMD, Pl. 140/rar Tr „ogrinji"; cf. c o c e á n 4°...

3° var. **zol** s. n., ~ *de árie* GM/rar Ag „strat de snopi așezați pe arie pentru a fi treierați cu caii"; cf. t â n á z...

4° GM; TDM II, III; AFLR/rar Br, Tr, Gr „grămadă din amestec de pământ cu apă, pleavă etc., folosit la lipit pereții sau la țest": Făceam câte un *zob* de noroi acolo cât toate ziele TDM II/754. Aveam majeră [de pământ], grămadă, un purcoi mare de *zob* AFLR/826. Facem câte-un *zol* de pământ și-l jucăm cu picioarele bine, bine, până se ține GM/787; cf. v r a f 2°.

5° var. **zoi** s. n. AMD/rar Ot „cantitate de aluat cât se frământă o dată pentru pâine"; Frământai un *zol* dă pâine, rup dân *zol*/773.

6° var. **zol** s. n., pl. *zóle* AMD, h. 208/rar Tr [la pl.] „vreascuri"; cf. b ă t ă[1] 6°...

– var. **zol** s. n. 4° GM/prin Ag; **zop** s. n. 1° AMD, h. 632/rar Tl.

ZOBEÁLĂ s. f. GM/rar Db „muncă multă; trudă"; cf. a m ă r e á l ă...

ZOBÍ vb. I tranz. și refl. **1°** TDO/rar Vl; AMD, h. 386; Pl. 49; GM; AFLR/prin Ag, Db și rar Vl, Ph, Ot, Tr, Gr „a (se) sfărâma, a (se) zdrobi": Dacă nu e pământu bun [pentru țest] se poate *zobi* GM/789; cf. f ă r á m á 9°...

2° AO, h. 437; GO/rar Vl; AMD, h. 310; AFLR/rar Vl, Gr „a (se) curăța boabele de pe știuleți (bătându-i cu un mai sau cu un par)".

ZOBITOÁRE s. f., pl. *zobitóri* GO/rar Vl „unealtă rudimentară pentru zdrobit strugurii; mustuitor"; cf. b ă t ă i ú ș 3°...

ZOBOLÓG s. n. colect. AMD, h. 632/rar Db „rămăşiţă de făn (frunze şi flori) sfărâmat, folosită, adesea, la inhalaţii"; cf. c o á d ă 8°...

ZOI v. **zoále 2°**.

ZOL v. **zob 3°–6°**.

ZOLEĂLĂ s. f. GM/rar Db „muncă multă; trudă"; cf. a m ă r e á l ă...

ZOLÍ vb. IV **1°** tranz. AMD; AFLR/rar Br, Il „a amesteca bine făină, tărâţe etc. cu apă, pentru a obţine o masă uniformă": [Pentru borş] amestecăm bine, *zolím*, aşa zic femeile noastre, zice *zoléste* tărâţa cu huscile în puţină apă rece/741; cf. a m e s t e c á 2°...

2° refl. AMD, Pl. 159–160/rar Tr [d. teren, d. sol] „a se umezi (după ploaie sau după topirea zăpezii)": Mutăm târla du pă suat la porumbişti primăvara, când să *zolésţe* câmpu/780.

ZÓNĂ[1] v. **zoánă**[1] **1°**.

ZÓNĂ[2] s. f., pl. *zóne* **1°** AO, h. 520/rar Dj „teren, în afara satului, cu livezi şi bălţi, de-a lungul unei ape"; cf. f â n e á ţ ă 2°.

2° var. **zoánă** s. f. GD/rar Tl „porţiune de teren dintr-o anumită parte a satului".

3° var. **zoánă** s. f. GO/rar Gj, Ot; GM/rar Tr „fâşie de teren (acoperită cu iarbă) situată de-a lungul drumului, între partea carosabilă şi gardurile curţilor".

4° AMD, Pl. 91/rar Ot „terenul curăţat de iarbă din faţa stupului"; cf. a r i ó i[1] 7°...

– var. **joánă** s. f. 3° GO/rar Gj; **zoáná** s. f., pl. *zoáne* 4° AMD, Pl. 91/rar Ot.

ZONÍ vb. IV intranz. **1°** AO, h. 134/prin Mh „a aiura"; cf. a r u i á...

2° AO, h. 170/rar Mh „a tresări în somn"; cf. l â n c o t í 2°...

ZOP v. **zob 1°**.

ZOPĂÍ vb. IV intranz. GM/rar Vn „a alerga de colo colo; a nu avea stare; a tropăi": Femeia o ţii numai la sapă... parcă-i cal zopăit, când vine seara de la câmp, la opt, *zópăje* ca calu/722.

ZOPĂÍT adj., pl. *zopăíţi* GM/rar Vn [d. cai] „care aleargă de colo colo; care nu au stare".

ZOPOTEĂLĂ s. f. GM/rar Gr „faptul de a z o p o t i; cădere, prăbuşire zgomotoasă".

ZOPOTÍ vb. IV intranz., ind. prez. 1 sg. *zopotésc*, 3 sg. *zópote* GM/rar Gr „a se prăbuşi zgomotos; a cădea": Când am căzut nu ştiu, că am căzut în cur lângă ea, şi ea a auzit *zopotínd*, da n-a ştiut ce, a-ntins mâna să mă scoale pe mine, că ce *zopotésc*, şi n-a dat de mine/835.

ZOR[1] **1°** în expr. **a nu aveá ~** *(de cineva)* TDM I/rar Ag „a nu avea habar, a nu-i păsa"; cf. a v e á 2°...

2° în **a aveá ~** AO, h. 119/rar Ot „a se grăbi".

3° de ~ loc. adv. AO, h. 119/rar Dj [d. modul de a merge] „repede, cu grabă"; cf. f ú g ă 2°...

4° în ~ loc. adv. AMD/rar Tl [d. modul de a înfige un par în pământ] „fără a pregăti dinainte o gaură; direct".

ZOR[2] **1°** s. m. GM/rar Vl, Il; art. **zórul zilei** AMD, h. 504/rar Db, If „zori (de zi)": A venit femeia aia pân *zor*, d-a avut tren şi-a venit la Bucureşti/672; cf. l u m i n á t...; **vărsátul zórului** v. **vărsát**[2] **2°**.

2° pl. *zori*, în expr. **a se da de ~** AMD, h. 504; GD/prin Il, Cţ şi rar Cl; **a se da la ~** AMD/rar Gr; art. *zórile*, **a se da ~**/prin Cl, Il şi rar Cţ „a se lumina, a se crăpa de ziuă"; cf. c u n o á ş t e...

3° pl. art. **zórile** GM/rar Ot „numele unui colind": La Crăciun ne scoală copiii la fereastră, când cântă *zórile* astea, ce ştie ei/773.

ZORGĂNÍ vb. IV tranz. GM/rar Db „a zornăi, a face (clopotele) să sune": Clopotele le *zorgănáim* toată noaptea/696.

ZORZEÁ s. f., pl. *zorzéle* **1°** AO, h. 300/prin Mh „gaură prin care intră nojiţa"; cf. b e l c i ú g 3°...

2° GO/rar Mh „gurgui la opincă"; cf. c i o c[2] 5°...

ZORZÍ vb. IV tranz. GO/rar Mh „a strânge, a încreţi marginile la opincă"; cf. î n g u r g á...

ZORZOÍ vb. IV intranz. AFLR/rar Tr „a zornăi, a suna, a zăngăni": Punțile astea ieșeam și noi cu ele, le puneam în piept și *zorzoi*, fir-ar al dracu, fluturii/795.

ZORZONÂT adj., f. *zorzonată* TDM III/rar Tr „înzorzonat; cu zorzoane": [P u n t e a de Anul Nou] o făceai *zorzonată*/795.

ZÓTĂ v. **súdă**.

ZÓTCĂ s. f., pl. *zotci* AMD, h. 288/prin Tl „botul porcului"; cf. f l i t...

ZOTOÁRE s. n. [?] pl. 1° GM/rar Tr „mamele la animale": Când ne ducem la ea [la lupoaică] două țâțe-așa pline de lapte-așa *zotoárele*-astea, parcă ziceai că e de capră d-alea/793.

2° var. **zătoánă** s. f., pl. *zătoáne* AMD/rar Cl „orificiile mamelelor (la ugerul vacii)".

ZOTÓN v. **zătón 1°**.

ZOVENÍ v. **sovoní**.

ZULUMÍ vb. IV refl. GO/rar Mh „a se zăpăci, a se buimăci, a se dezorienta"; cf. c o r c o f e l i...

ZURLÍU adj., f. *zurlie* 1° AMD, h. 116; AFLR/rar Bz, Cț „nebun, zăpăcit": Ea este cam *zurlie* la cap AFLR/896; cf. a i u r á t i c...

2° AMD, Pl. 156/rar Cț [d. oi] „care merge mereu pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

ZURVALÁC s. n. GM/rar Ot „petrecere gălăgioasă, cu zarvă": *Zurvalícu* ăla care-l fac ei acolo, gălăgia aia/776; cf. b ă r ă b á i e...

ZÚUĂ v. **zi 8°**.

ZUVÉLCĂ v. **zăvélcă 1°–5°**.

ZUVELCÚȚĂ s. f., pl. *zuvelcúțe* AMD, h. 496/rar Db dim. de la z u v é l c ă 1°.

ZVĂPĂIÁTĂ adj. f., pl. *zvăpăiáte* 1° AMD, Pl. 156/rar Ot, Tr [d. oi] „care merge mereu pe marginea turmei"; cf. a l e r g ă t o á r e[1]...

2° AMD, Pl. 156–157/rar Db [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s ă n ă...

ZVĂPĂIÓS adj., pl. *zvăpăióși*, f. *zvăpăioásă* 1° GM/rar Ag „zvăpăiat"; cf. b a l a m ú c i...

2° AMD, Pl. 156–157/rar Db [d. oi] „care nu stă la muls"; cf. a p s ă n ă...

ZVÂC s. n., pl. *zvácuri* AMD, h. 415/rar Tr „con de brad"; cf. c a s t r a v é t e 1°...

ZVÂGNÉCI s. AMD, h. 521/rar Gr „luceafărul de ziuă, de dimineață": [Îi zice] *zvígnéc* [deoarece] când e ger parcă zvâcnește de ger/834.

ZVÂNTÁ vb. I refl., ind. prez. 3 sg. *se zvânteáză* AMD, h. 214; Pl. 145; AFLR/prin Vn și rar Ot, Tr „a se usca puțin, a pierde din umezeală"; cf. p ă l í 3°...

ZVÂNTÁT s. n. AO, h. 75/rar Mh „uscarea buzelor (din cauza febrei)": [Când a fost răcit] face bube la gură, de *zvîntát*/957.

ZVÂRCOLÁC s. m., pl. *zvárcoláci* 1° AFLR/rar Cț „vârcolac": [Luna] o mănâncă *zvîrcoláci*[i]/891.

2° AMD, h. 142/rar Tl, Cț „bastard"; cf. b a i s t r ú c...

ZVÂRCOLÍE s. f. GD/rar Tl „eclipsă (de lună)".

ZVÂRLÁN v. **vârlár**.

ZVÂRLĂTIC adj., f. *zvârlătică* GM/rar Db [d. om] „iute, repezit"; cf. d u d u i t...

ZVÂRLÁV adj., f. *zvârlávă*, pl. *zvârláve* GM/rar Db, Gr „iute la minte; ager"; cf. c u r á t...

ZVÂRLÍ vb. IV 1° ind. prez. 1 sg. *zvârlu* AO, h. 894/rar Gj; AMD, h. 178; ch. 356/prin Ag, Db, Ph și rar Bz, Cț; *zvâliu* (2 sil.) AO/rar Gj; AMD, ch. 356/rar Ag; *zvârlésc* AO/rar Dj; 3 sg. *zvârlă* AMD/prin Db, Ph „a arunca"; cf. a z v â r l i...

2° AMD, h. 606; Pl. 51/rar Cl, Cț [d. porumb] „a începe să lege, să facă boabe"; cf. a r u n c á 2°...

ZVÂRLÍTA, a da de-a ~ *(cu ceva)* loc. vb. AO, h. 894/rar Gj, Dj; AMD, ch. 356; GM/rar Ag, Tr „a azvârli, a arunca": Ala, când a ajuns la tat-al fetii, *a dat* cu ele *d-a zvîrlita*, a spart oale, *a dat* cu tăvile *d-a zvîrlíta* GM/800; cf. a z v â r l i...

ZVICÍ vb. IV refl. AFLR/rar Vl „a se zbici": Fânu îl facem căpiţe după ce *să zvicéşte*/671; cf. p ă l i 3°...

ZVIDUÍ vb. IV tranz. şi refl. AFLR/rar Gj, Dj; ind. prez. 1 sg. *(mă) zviduí*/rar Dj „a (se) vindeca, a (se) însănătoşi"; cf. î n v i n d e c á...

ZVIDUITÚRĂ s. f. GO/rar Dj „însănătoşire".

ZVÍLŢĂ v. **vîţă 2°**.

ZVLOG v. **vlog 4°**.

ZVONÁ vb. I refl. impers. GO/rar Gj; GM/rar Vl „a se zvoni": În fine *s-a zvonát* c-a murit Măria, mama la fetiţ-asta GM/672; cf. d a 8°...; intranz. AMD/rar Ag „a duce vestea"; cf. h ú i e t u l.